QVÆSTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ.

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS, ET
Priuilegiorum regularium & Apoſtolicarum Conſtitutionum nouæ & veteres
difficultates diſperſæ, & confuſæ, miro ordine ſcholaſtico per quæſtiones
& articulos elucidantur, Prælatis Eccleſiaſticis, & Regularibus, nec
non Iudicibus cuiuſcumque tribunalis, & vtriuſque
Iuris peritis, & quibuſcumque Eccleſiaſticis
regularibus maximè neceſſariæ.

AVTORE P. F. EMANVELE RODERICO
Luſitano, ſacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis
obſeruantiæ D. P. N. Franciſci Diffinitore.

TOMVS SECVNDVS.

NVNC DE NOVO PER PRÆFATVM
Autorem recognitus, correctus, & additus.

HIS ACCESSERVNT INDICES TRES. QVORVM PRIMVS
articulos & dubia quæſtionum oſtendit. Secundus rerum notabilium ſententias inſinuat.
Tertius decreta Concilij Tridentini declarata proponit.



Ex libris Monaſterij Sanctæ Pudentianæ de Vrbe

BIBL. S. PVDEN. DE VRBE.

TVRNONI,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. DCIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

CENSVRA.

HVNC Secundum Canonicarum & Regularium Quæſtionum Tomum Doctiſſimi P. F. Emanuelis Roderici ex commiſſione clauſtri Salmanticenſis Academiæ, cui Regius Senatus examinandum tradiderat, iam priùs in lucem editum non inuitus euolui, diligenter perpendi, accuratéque ponderaui. Abſit in eo quidquam ſinceritati fidei extraneum, morum probitati diſſentaneum, aut rectæ rationi diſparatum poſſe reperiri. Verùm acutiſſimum prodit ingenium. Pontificum priuilegia partim confuſa atque diſperſa, partim ætate, & temporum iniuria fermè dilapſa ſuis diſtincta locis curioſè proponit: articulatim quæque redigit, & quæ in eis ſuboriuntur difficultates apertè ſubtilitérque definit, ſacræ paginæ & vtriuſque Iuris non minimam eructans cognitionem. Vnde cùm in eo non duntaxat vtilia, verùm etiam ad regularem diſciplinam & quorumcumque tribunalium regimen exactè ſubeundum præſtet neceſſaria adeo vt nihil deſiderari poſſit, Typis cenſeo excudendum. Dat. Salmanticæ. Anno Domini M D C. 8. Auguſti.

Doctor IOANNES YVAÑES *à Frechilla.*

CENSVRA.

SECVNDVM hoc canonicarum & Regularium Quæſtionum volumen ab eruditiſſimo P. F. Emanuele Roderico editum, à multis deſideratum huius almæ Salmanticenſis Academiæ, cui examinandum ſupremus commiſit Senatus lubens vidi, lubens legi, libentiùs accuratè introſpectum ſumma cum voluptate ac vtilitate iterum iterúmque relegi. In quo reconditi indultorum Theſauri ponuntur in propatulo. Romanorum Pontificum ſpeciales Regularibus conceſſæ gratiæ accuratè reſtituuntur, necnon cuiuſcumque eccleſiaſticæ dignitatis munus & officium ponderatur. Quapropter cùm nihil in eo à Sacræ Romanæ Eccleſiæ decretis, aut vitæ probitate alienum reperio, & variarum materiarum veluti florilegio vernet, ſententiis ſcateat innumeris, omnibúſque canonicarum inſtitutionum præceptis ſuperabundet, ſi prælo mandetur, Reipub. in vniuerſum Chriſtianæ plurimum emolumenti euenturum promitto. Dat. Salmanticæ, in conuent. D. Auguſtini. 9. Auguſt. Anno M D C.

Fr. FRANCISCVS *à Cornejo.*

CENSVRA.

TOMVM ſecundum Quæſtionum Regularium R. P. F. Emanuelis Roderici, Sacræ Theologiæ, & vtroque Iure meritiſſimi, atque eruditiſſimi, de mandato Reuerendiſſimi P. N. F. Matthæi de Burgos nunc Epiſcopi Pampil. digniſſimi, tunc verò noſtri Seraphici Ordinis Commiſſarij Generalis, euolui ſedulò, accuratéque perlegi. In eo autem non ſolùm nihil Catholicæ veritati aduerſum, aut diſſentaneum comperio: quin immò vberem eruditionem, præclaram doctrinam, atque perſpicuam methodum intueor. Et vt planè quod ſentio proferam, præter paucas, quas alij vel ſummis labiis attigerunt, quæſtiones, quas ipſe exornat, & auget, pleraſque ab aliis hucuſque minimè agitatas è latebris excitat, in artem redigit, luculenter amplificat, ac diffinit, meritò & inuentoris & autoris laude dignus. Quamobrem opus illud tanto ingenio, & induſtria elaboratum, numeris abſolutum, ſi prodeat in publicum, cunctis qui vſi fuerint gratiſſimum atque vtiliſſimum fore. Datum in inſigni hoc Salmanticenſi S. F. conuentu Calendis Maij, M D C I.

Fr. ANDREAS DE AVILA.

Licentia Generalis.

FRATER Franciſcus de Soſa totius Ordinis Seraphici Patris noſtri Franciſci Generalis miniſter, ac ſeruus, Doctiſſimo Patri Fr. Emanueli Rodriguez, ſacræ Theologiæ Lectori, & noſtræ Sancti Iacobi prouinciæ Definitori ſalutem in Domino ſempiternam. Commodum & vtilitatem ex libris iampridem typis mandatis conſecutam videntes, & conſecuturam ex mandandis, præuidentes, Quæſtionum Regularium, tomum ſecundum, quem tam doctè, quàm accuratè cernimus elaboratum, à doctiſſimis præſertim, cenſoria (vt aiunt) trutina penſitatum, & examinatum, Regalíque præſentatum, & approbatum Conſilio, typis excudi libenter concedimus, immò & mandamus, Chriſtianæ Reipublicæ non mediocre emolumentum arbitrantes, vt quamcitiſſimè volumen hoc in lucem proferatur, ne deinceps lumen hoc tam diu abſconditum quàm deſideratum (præſertim omni literatorum Concilio acclamante) lateat. Vale. Dat. in noſtro Conuentu Salmanticenſi, Kalendis Aprilis. Anno 1601.

Fr. FRANCISCVS à SOSA,
Miniſter Generalis.

SVMMA PRIVILEGII A CHRIſtianiſſimo Galliarum Rege obtenti.

HENRICI IIII. Galliæ & Nauarræ Regis recenti diplomate pro cauſis in originali contentis cautum eſt, ne quis in ſuo regno, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubpoſitis, intra proximos annos decem à die conceſsionis præſentium inchoandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmve quouis modo ac ratione conetur, librum, qui inſcribitur, *Quæſtiones regulares, & canonicæ in tres Tomos diuiſæ, in quibus vtriuſque Iuris, & priuilegiorum Regularium & Apoſtolicarum Conſtitutionum noua & veteres difficultates diſperſæ, & confuſæ, miro ordine ſcholaſtico per quæſtiones & articulos elucidantur, &c.* Vno HORATIO CARDON Bibliopola Lugdunenſi excepto, cuíve ipſe concefferit. Sub pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſsis. Datum Lutetiæ, die Februarij vigeſima tertia. Anno milleſimo ſexcenteſimo nono.

Sic ſignatum,

De mandato Regis.

BRVLART.

SAPIENTISSIMO, REVERENDISSIMO, AC ILLVSTRISSIMO D. AC D. ANTONIO

Matos de Noroña in Regnis Luſitaniæ Epiſcopo Eluenſi: Conſilij Philippi Regis Tertij F. Emanuel Rodericus Ordinis Fratrum minorum ſalutem dicit.

EXPERTVS ſum, Præſul digniſſime, literarum ac virtutum conceptu præclarè quot, ac quantis me beneficiis cumulatiſſimè ſemper affeceris, ideo maius vt ſpero opus & vtilitate vberrimum, ac neceſſarium dicare & offerre auſus ſum. Ad quod faciendum multa me impulere cauſæ, quas ſigillatum proſequi eſſet opus infinitum. Tu namque occurriſti paſtor digniſſime, cui audaci animo, hoc, vt exiſtimo induſtria elaboratum, ingenióque perfectum opus optiméque examinatum offerrem. Nam ſi animi tui præclara ornamenta inſolubili nexu cum nobilitate copulata, ac diuino quodam vinculo coniuncta, tuámque multiplicem eruditionem contemplemur, quis tecum iure poterit comparari? Si enim nobilitatem tuam aduertere velimus, nobilitas in te tanta eſt, vt ſuperuacaneum ſit de ea à me aliquid in medium afferri. Quis enim ignorat te ex nobiliſſima Noroñarum Luſitanorum familia, & antiquiſſima originem ac principium petiſſe? Quid hæc? Nónne tu Collegium D. Bartholomæi Salmanticenſe, quo nullum maius in Repub. Chriſtiana eſt, mirificè ornaſti, in quod prius pater tuus ſupremi palatij auditor cooptatus fuerat. Catholicæ præterea fidei Inquiſitor in Eccleſia Cordubenſi, poſtea verò in Toletana ac tandem in ſupremo Senatu, ſic te in eo ampliſſimo munere, ac honorificentiſſimo geſſiſti, vt Eluenſis Epiſcopus grauiſſimo Philippi Regis Secundi iudicio fueris electus, ac poſtea integerrimus præſes Inquiſitionis in Regnis Luſitaniæ pro Illuſtriſſimo D. Alberto Cardinali, in quo ſic te geſſiſti, vt poſtea generalis Inquiſitor fueris conſtitutus atque electus: quod munus mirificè per multos annos fuiſti proſequutus, quod iuxta decretum S. Domini noſtri Clementis Papæ Octaui non potuiſti continuare, quia in tuo Epiſcopatu reſidere tenebaris, in quo præfatum munus exercere minimè poteras, ſicut etiam illuſtriſſimus & reuerendiſſimus Dominus Dominus Petrus à Portocarrero Epiſcopus Conchenſis propter eiuſdem ſanctiſſimi D. decretum officium Inquiſitionis generalis in his Hiſpaniarum Regnis cum ſummo omnium dolore non potuit exercere, quia in ſua Eccleſia reſidere fuit compulſus. Tacitus etiam præterire non poſſum fratrem tuum Rodericum Matos de Noroña, quòd plurimum ope & auxilio ſuo Regem noſtrum Philippum Secundum, & quibus viribus poterat adiuuare conatus fuerat, Luſitaniæ notiſſimum fuiſſe auditorem palatij & cubiculi Regis Luſitaniæ, & in ſupremo Matriti pro corona Luſitaniæ conſtitutum. Maiores ergo tuos feliciſſimos duxeram, qui eo ingenio præditum tanta ac tam præclara doctrina ornatum filium genuerint, ac procreauerint, quod ſatis apertè indicat inſignis illa tua bibliotheca, multiplici librorum varietate celebris, in qua exornanda, & componenda propter probam ipſorum lectionem, aſſiduúmque ſtudium & laborem, multum temporis conſumere aſſueſcis. Verè medius fidius perbeatus es, tota hæc gloria tua eſt, dignus etiam cui maiora ſi haberem conſecrarentur. Vetus enim eſt conſuetudo, vir nobilitate familiæ & propriis virtutibus clariſſime, iam vſque ab heroicis ducta temporibus, vt qui opus aliquod qualecumque ſit, in hominum manus dare, & in medium quaſi totius orbis theatrum tranſmittere moliuntur, & nobilem virum aliquem literarum ſplendore, nobilitate generis, ſapientiæ laudibus admirabilem, vndequaque conſpicuum, qui propter præclara animi & ingenij facinora omnium oculos ad ſe conuertat, diligenter quærant, cuius ductu & patrocinio poſſint ſui nominis, autoritatis, exiſtimationiſque opinionem tueri aduerſus maleuolorum, & obtrectantium morſus valeant præcipites ac furentes inimicorum impetus & audaciam retardare. Nam cùm nihil ſit tam ſanctum,

nil tam perfectum, & omnibus vndequaque partibus abſolutum, quod non caninis hominum morſibus impetatur, & in quod non ſoleant ſacrilego & inceſto ore debacchari, niſi firmiſſimo excellentium virorum præſidio muniuiſſet, omnis eorum dignitas probris & maledictis paſſim deformaretur. Cum igitur ad hoc opus componendum animum applicare cœpiſſem, quo quæſtionum Canonicorum documenta regularium ſumere volentibus labor abſit, tu præter cæteros occurriſti, mihique in mentem veniſti cuius nomini omnes mei labores à multis expectati committerentur. Noſtra enim amicitia haud aliter fieri patiebatur, quia non magis potens ac prævalidum eſt vlla ex parte fortuitum opus, hoc verò ſolido iudicio inchoata voluntas controbit. Quapropter tanti beneficij, aut vt melius dicam, tantorum memoria obſtrictus beneficiorum, non poterom non verba illa quæ magnanimus Thraſybulus ſolitus eſt dicere, referre, qui cùm grati animi ſpecimen erga Remp. dare voluiſſet: Faxit (inquit) Deus, vt quantas debeo illi gratias videar retuliſſe. Nolo tamen, quamuis gratus ſim, aut dicam potius ingratus, tuas ingenioli mei laudes culpa deterere. Relinquo enim quam magna ac ſedula cura oues commiſſas tibi conatus fueris paſtorali baculo intra omnium virtutum & officiorum regiones continere: relinquo etiam quàm impigro animo ſemper curaueris vitiorum ingruentem peſtem, ſi qua eſt, coercere, atque reprimere: quæ omnia niſi ab animo humanæ lubricæq́ gloriæ contemptore proficiſci non poterant. Adhuc tamen hæc parum notitia patent, ſed præſtat tacere, prudentiúſque ducitur, quàm pro rei dignitate minùs aptè verba facere. Suſcipe igitur Præſul digniſſime hoc tibi promiſſum munus, librúmque diligenter excute, & à fragoſa petulantiarum turbine vmbratim obtege, longiſſimúmque tibi vitæ tempus deſiderabimus, claudáſque innumeram ſerus Olympiadem, in quo ſatis noſtram erga te beneuolentiam, & voluntatem aperiemus. Quod ſi feceris vt ſpero, & tibi officia reddere ſtudioſiſſimè conabor, & beneficia capere, quod ſæpiſſimè facio, potero. Facies igitur, ſi hoc facis, id certè quod es & diceris, id eſt te bonorum ingeniorum excitatorem, honeſtorum ſtudiorum adiutorem, autorémque declaraueris. Vale,

& me tibi ſerua perpetua

ſeruituti.

AD

Digitized by Google

AD LECTOREM.

CVM diuino,humanóque iure ij qui aliquid pollicentur, præſertim ſi illud in Reipub. vtilitatẽ quidquam adiuuaminis ſit allaturum, omni conatu præſtare teneantur:Cùm in Quæſtionum Canonicarum & Regularium Primo tomo in lucẽ edito, ſimul & in aliis operibus meis Secundum & Tertium tomum eandem materiam diſcutientẽs propediem me pariturum fidem dederim, mihi viſum eſt ad promiſsi obſeruationem me iure optimo obligari, maximè cùm exploratum habeam, vniuerſam Religionum multitudinem ad horum tomorum aſpectum lectionémque anhelare. Etenim vndequaque eorum omnium qui prioris tomi embamma deguſtarunt, vel ſaltim dubiorum in eo contentorum exactam ponderationem legentium relationibus intellexerunt, quotidianis precibus fidei datæ ſatisfactionem vſque adeo flagitarunt, vt plerique me peccati arguerent, ſæpeſæpius inculcantes, quòd promiſsis factis, iuſtis eorum deſideriis, communíque omnium vtilitati reſpondendo plus æquo rardauerim. Sed quid dicam? Fateor tandem lentius feciſſe greſſus,abſit tamen omnis culpæ ſuſpicio, cùm propter tam varias, támque crebras occupationum mearum moleſtias, quibus quotidie diſtrictus teneor, vix quidquam temporis aut operis in ſatisfaciendo eorum petitionibus, & communi commodo fidei factæ conformi potuerim impartiri. Nunc verò illud duntaxat reſtar, vt te Chriſtiane lector implorem, vt ſi quæ alia in hoc tomo minùs benè ponderata,minúſque firmiter comprobata reperies, vt candido animo ſincerè id imploranti ignoſcas, cogitando quòd humanis repagulis detentus, humanæque imbecillitati variis tenebris obfuſcatæ ſubiectus, omnia nequeam, præſertim in rebus moralibus tantis opinionum inter ſe diſsidentium varietatibus implicatis,iuxta omnium vota comprehendere. Verùm cùm hoc ex intellectus organis corporeis impediti errore, voluntate ad id neutiquam conſentiente proficiſcatur,dignum eſt cui ignoſcatur, cùm exactiùs ea trutinandi & cuilibet maturioris iudicij cenſuræ, ne erroribus implicentur hæc ſubiiciendi plena voluntas nequaquam deſiit.Accipe

itaque

itaque Chriſtiane lector ea ſinceritate hunc animi mei candorem, quam volumina parturientes in iis obſeruare ſolent,& amicè, quæ minùs rectè reſoluta videbuntur,mihi inſinuare ne pigeat obteſtor. Etenim ſi vt corrigantur videbitur oportere, vt emendentur operam dabo. Tandem, vt opus hoc cum reliquis iuxta deſiderium meum in lucem prodeat, huius & cæterorum cenſuram ſacroſanctæ Matri Eccleſiæ baſi ac ſolidiſsimo veritatis firmamento humiliter ſubiicio. Vale.

***

QVÆS

QVÆSTIONVM CANONICARVM, ET REGVLARIVM, FRATRIS EMANVELIS RODERICI.

TOMVS SECVNDVS.

QVÆSTIO I.

De correctione fratrum, quo ad Iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *VTrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.*

2 *Quomodo Prælati, & iudices debeant particulares amicos euitare ne partiales videantur.*

3 *Vtrum Prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.*

4 *Quomodo iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt rectè iudicent.*

ARTICVLVS I.

Vtrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere.

RESpondeo dicendo, in hoc mundo omnia ſub contentione & diſcordia verſari. omnia enim ex partibus & qualitatibus contrariis ſunt formata, & homo, in quo omnia creata continentur, ex his qualitatibus contrariis eſt compoſitus: & in eo caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, cuius natura poſt peccatum originale ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, quod non ſolum ex ſacris literis patet, ſed videmus in iure edoceri. [a] Vnde Euripides, in Bellerophonte, ait: *Ingenita quidem eſt malitia cunctis mortalium*, quod tradit Ioannes Stobæus, [b] & in quadam ordinamentorum lege continetur. Propter quam cauſam natura ita poſt peccatum corrupta, & ad malum inclinata, vnuſquiſque viam ſuam ſequitur, & inclinationem, & affectionem amplectitur, ita vt in ſua vnuſquiſque opinione perſiſtat, intelligens ſuo ſenſu abundare. Ex quo fonte dimanant inimicitiæ, inuidiæ, partialitates, contentiones, infectationes, iurgia, bella, æmulationes, & alia huius generis mala. Quæ omnia indies magis ac magis oriri, & augeri, in hoc loco ſolitudinis, & horroris proh dolor! aſpicimus. Ex primo enim peccato, vt dictum eſt, & tradit Scriptura [c] diuina, & explicat Diuus Auguſtinus, tanquam ex quodam ſeminatio hæc omnia effluxerunt, in eo enim ſicut omnes peccauerunt, ita in omnes præfata genimina viperarum à charitate aberrantia in omnes homines pertranſit, & ſic factum eſt vt nullus ſit in mundo, etiam minimus viuus, in quo huiuſmodi peſtis diſſentionis, contentionis, æmulationis, & ambitionis non irrepſerit. Vbique enim regnat ſuperbia, & quæ ſua ſunt, quærunt, & omnes ambitioni incumbunt, & primas cathedras, & ſedes inſequi non verentur, quod adeo effudit in omnes, vt etiam ad ſtatum Eccleſiaſticum & Regularem peruenerit, & ita in eo ſuas immiſerit irradicatas radices, vt vulnus ab ipſis ortum in eo difficillimè poſſit medicari: cum in ſtatu Eccleſiaſtico & Regulari colore zeli iuſtitiæ, & boni regiminis ſit obuolutum, & à diabolo in calice iræ Dei ſub ſpecie boni ipſis Eccleſiaſticis, & Regularibus propinetur: quæ infectationes & partialitates, peſtis graſſabilis communitatis, ſunt cenſendæ. Experimento enim compertum eſt multa Regna, plurimaſque prouincias hac vnica peſte funditus fuiſſe euerſas, & vſque ad fundamenta, exinanitas. Partialitates enim ſanguinolentæ Guelforum & Gabelinorum, de quibus meminerunt Neuizan. [d] Alciatus, & Tiberius Decianus maximum malum in Italiam intulerunt. Quæ diſcordiæ multorum malorum abundantiſſima ſunt ſeminaria, vt luculenter Baldus, [e] Boërius, & alij tradunt. Et maximam in religionibus effeciſſe ſtragem experientia docet. Quæ vitia ita facta ſunt communia, vt diſſimulemur, & nulla lege ciuili prohibeantur, prout tradunt Bartolus, [f] & Socinus. Cum autem iuris ciuilis finis ſit, populum in pace, & iuſtitia conſeruare, vt hæc mala hominum inclinatio in medio quodam duinne præcludatur, & homines ſe ipſos amantes poſt deſideria ſua ambulare volentes ab his omnibus inclinationibus abſtrahantur: oportuit vt Rectores, & Iudices conſtituerentur ab his inclinationibus ita alieni, vt eos poſſent in officio continere. Vnde quando contingit, Generales, aut Prouinciales, aliquos patres ad viſitandum prouincias deputare, & aliqua grauia negotia ipſis committere decidenda, tenentur viros ad id conſtituere, qui non ſolum ſcientia, & experientia ſint præditi, ſed qui ſint ab omni affectione humana ſegregati, ita vt ſceleratos poſſint coercere, & alios religioſos in diuerſas partes diſperſos, in vnum congregare, geſtantes in manu ſtateram. Omnis enim qui recte iudicat, ſecundum Diuum Gregorium [g] & Hieronymum, ſtateram in manu portare debet, & Innocentius Quartus ait:

Iudices ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine.

[a] Cap. omnis ætas. 22 q 4. authen. de monach § ſancimus. verb. ſ. fuero ii quadam. in fine. gloſ. v fuit prodiga in proœ. decretalium.

[b] Stob. ſermo. 10 de iuſt. l. 13 tit. 2. lib. 7. ord.

[c] Gen. 7. & 9. Aug. li. 20. c. 22 de Ciui. Dei.

[d] Neuiz. in ſilua nuz. li. 4. n. 134 fol 93. Alciat. lib 1. Parerg ca 10. Decian. in 2. tom. crimin. li. 5 c 7 n 11.

[e] Bald in l. 2. num 13 ff de orig iuris &c. in tractat. de ſeauto ſin pri. nu. 10 & ſeq. Ca ... ſup. in l. omnes popul ... n 13 ff de iuſt. & iur. Deci. ubi ſup.

[f] Bart in l. ob ſeruare C. de decur lib. 10. et in l. vniuerſa C. de prec. imperat. offer Soc. in con. 93 co. 1. n. 14 ...

[g] Can omnes qui 44 diſt. c. eſſ ... 20. q 1 c. ... reg. iur l. 1. Auth. ... ut ... ver ... manu.

Et in quadam Authentica ab ipſis iuramentum de ſeruanda iuſtitia ſumi præcipitur. quod ſi à prælatis Regularibus non ſumitur, ideo euenit, quia de eorũ religione, ratione ſui præeminentis ſtatus, magis confiditur. Denique debent ſe conſtituere in medio, ita vt non declinent ad dexteram neque ad ſiniſtram, ſed vniquique debent quod ſuum eſt tribuere, partialitates & diſcordias tanquam patres componentes, conſiderantes bonum eſſe & iucundum habitare fratres in vnum, vt allegans Speculatorem, & alios, tradit Puteus [a] in ſuo tractatu de Syndicatu. Contrariũ enim facientes non nomine iudicium debent nuncupari, cum ſint partiales & fautores factionũ, & ſeditionũ, prout ſolent in iure [b] appellari, iuxta allegata à Baldo, Speculatore, & Auendanno. Si enim hi Patres ad præfata negotia decidenda ſe partiales in aliquo oſtenderint, omnium peccatorũ rei profectò à fratribus iudicabũtur: & quid facere tentauerint, in malam partẽ ab his accipietur: nam cum prouincias ſibi commiſſas non vt oportet paſtoraliter viſitauerint, non relinquent earum religioſos in loco paſcuæ collocatos. ſed in diſcordia antiqua magis irradicatos: Ita vt de iis prouinciis dici poſſit, eſſe ab apro de ſilua exterminatas, & à ſingulari fero eſſe depaſtas, quæ ſic exterminatæ & depaſtæ in plateis clamitant, & clamor earum vſque ad principium, & Regum tribunalia, non ſine maximo religionis diſcrimine, aſcendit.

[a] Put. de Syndic. v. in (?) ... n. 5 f. l. 210. c. cum inter. de exc. prælat. (?) gl. ſi ... can. ... de fur. & iuris expenſis.
[b] l. 22. tit. 9. p. 2. l. 4. & 5. t. 17. par. 4. B. l. ... in l. vn. in prin. C. de cad. tol. Spec. ti. de treug. & pace, ver. quid ſi ... Auend. ... in c. 2. præt. ...

ARTICVLVS II.

Quomodo Prælati, & Iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.

RESpondeo dicendo, quod (prout ex ſuperioribus patet) ad homines in officio continendos neceſſarium eſt, vt iudices & ſuperiores conſtituantur ita recti, vt ab omni affectione humana videantur liberi, ita vt neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram ab æqualitate ſeruanda recedant: propter quod in hoc articulo tractatur, quomodo debeant à particularibus amicis abſtinere, qui aliquando amici intellectum in ſuum obſequium captiuant. Ariſtoteles enim non prohibet ſuperioribus particulares amicos habere. Imperium enim & Philoſophia, vt dixit Iulius Capitolinus, loquens de Imperatore Antonino Pio, affectus naturales non tollit, à ſocietate enim amicorum ſegregari, & verſari inter homines, & hominum carere ſuffragiis, vita hominis non eſt cenſenda, prout Imperator Iuſtinianus [c] affirmat, & Cicero [d] in Lælio ait: *Omnis enim ratio, & inſtitutio vitæ, adiumenta hominum deſiderat, in primiſque vt habeat quibuſcum familiares conferre poſſit ſermones.* Et idem [e] in officiis dicit, *Omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quã cum boni viri mores ſimiles ſunt familiaritate coniũcti.* Et alibi ait, *Nihil eſt aptius vitæ nimi ad beatam viuendum accommodatius, quam cum viris bonis iucundis, amicibus noſtri viuere.* Hæc enim amicitia omni iure permiſſa eſt: apud ſcripturã [f] enim dixit Dominus: *Audite ſermones meos: ſi quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnũ loquar ad illum: at non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt, ore enim ad os loquar ei palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt.* Et Chriſtus Dominus [g] habuit amicum Lazarum, quem reſuſcitauit, & vocauit [h] diſcipulos amicos dicens: *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia omnia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Et ſic D. Petrum, Iacobum, & Ioannem ſuæ transfigurationis particulares amicos teſtes eſſe voluit, [i] & in oratione horti, ipſos voluit eſſe præſentes. Ius etiam Ciuile [k] has permittit amicitias. Et Suetonius refert Iulium Cæſarem ſpecialis amicitiæ vinculo erga Caium Opium, & Cornelium Balbum fuiſſe affectum. Et Imperatori Tiberio erga Iuriſconſultum Neruã id ipſum contigiſſe refert Cornelius [l] Tacitus, & ex quadam lege latius hoc patet, in qua id Zaſius expẽdit. Imperatorem etiam Adrianum (vt eius narrat hiſtoria) plurimos habuiſſe amicos particulares conſtat. Quod ipſũ de imperatore Marco Antonio Philoſopho Iulius Capitolinus in eius vita refert, dicẽs Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum, & Beuium Longum, & Galenũ, eius fuiſſe familiares. Et non me latet Imperatorem Alexandrũ Seuerũ, Encolpium, Papinianum, & Vlpianum, vt ſpeciales amicos coluiſſe, prout Lampridius in eius vita, & Diſplicianus, in vita Imperatoris Caracallæ, nobis ſcriptũ reliquerunt, nec etiam ignoro Alexandrũ Magnum, inter alios, vt familiarem amicum Epheſtionem habuiſſe, prout refert Valerius [m] Maximus. Leges quoque Partitarum [n] id ipſum videntur ſentire, & in ſpeciali lex [o] quædam, in qua de amicitia quærenda & retinenda, rationibus agitur. At qui plura: nonne diuina oracula [p] prædicãt dicendo: *Gratia & amicitia liberat, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias?* Ex quibus omnibus colligitur, ſuperiores, & prælatos à peculiaribus amicis non debere, nec poſſe omnino abſtinere, ſed vt hoc faciãt, prout decet ſumma prudentia incedere oportet, vt ex ſequentibus documentis ſit manifeſtum.

[c] l. hi qui. C. de appell.
[d] 1. tract. in Lælio.
[e] Cice. in off.
[f] Num. 12.
[g] Ioann. 11.
[h] Ioann. 15.
[i] Matth. 17. & Marci 14.
[k] l. Diui fratres. ff. de iure patr. l. ſi ff. de off. praefect. vrb. l. Lata culpa § amicos ff. de verb. ſig.
[l] Taci. li. 4. & l. 2. § poſt hunc maxime verſ. hic etiam Nerua, & ibi Zaſ. ff. de orig. iur.
[m] Valer. Maxim. li. 4. c. 7.
[n] l. 5. tit. 9. parti. l. 22. tit. 5. li. 3. recop.
[o] l. 2. tit. 27. part. 2.
[p] Prou. 25.

Aduertant autem primo iudices, & prælati, quomodo ſe in cõmunicatione amicorum habere debeant, vbi enim viderint partialitates vigere, ita ſe gerere debent, vt nihil ex ipſis ſiniſtrum ſuſpicetur. Illi enim qui partialitatibus ſunt deditі, ea, quæ ſincero animo fiunt, in malam partem conuertunt, & iudices & prælatos de peccato acceptationis perſonarum redarguunt, affirmantes, his gratificari, quos amant, & eos aut omnino abſoluere, aut parum condemnare, cum amicitiæ ſit amor ſuperabundans, quæ oculos amicorum nonnunquã excæcat, cũ amicus alter ipſe dicatur, vt ſcribit Ariſtoteles [q].

[q] Ariſtot. 2. Rhet. & 9. ethic.

Aduertant etiam, quod facientes iuſtitiam obſecrationibus alicuius amici, nullum proprium intereſſe prætendentes, non poſſunt iure ab aliquo partiales vocari: at facere omnia etiam gratuita obſecrationibus alicuius priuati amici, & nolle idem ad alterius ſupplicationem agere, ſpeciẽ & colorẽ partialitatis præ ſe ferre videtur, à quo cauere debent iudices & prælati, cum domus Cæſaris non ſolum crimine, ſed criminis ſuſpicione debeat carere, prout Cicero in officiis ait: non tamen prælati & iudices de partialitatis vitio notari poſſunt, ſi religioſis pauperibus, & infimæ claſſis, quorũ potentia eſt ſatis debilis, ſe beneuolos demonſtrauerint, paruulorum enim ſe debent exhibere publicos protectores, ne à potentibus opprimantur, ita tamen vt hoc fauore elati, contra ſuos prælatos recalcitrare minime præſumant, iuxta ea quæ Baldus, [r] & Auendannus de iudicibus ſcribunt.

Aduertant etiam v nũ, quod ante oculos ſemper habere debent, eos ratione ſui officij, & ratione grauitatis ſuarum perſonarum, teneri euitare frequentiam quorundam hominum adulatorum, garrulatorũ, & audaciũ, otioſitati incumbentium, ſolẽt enim hi noctu, & diu, iudicũ domos inuiſere, vt eorũ bene-

[r] Bal. in l. illicitas, § ne potiores ff. de offi. præſid. Auend. in c. 2. præt. n. 22. ad finem.

Digitized by Google

beneuolentiam capient, qui in congregationibus malè audiũt, & omnibus ſunt infeſti, de quibus Horatius in hunc modum loquitur,

Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt.
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Qui cum omnibus odio habeantur, ſuperiores eos audientes etiam odio habent, & licet omnia iuſte faciant, iniuſte propter eos aliqua arbitrantur, cum ſoleant ſuis fallaciis & adulationibus ipſos ſuperiores malè informare. Vnde Cicero ad Quintum fratrem ſic ſcribit:

Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas ficte aut ſimulate, quæſtus cauſa inſuſurretur. Nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multum poſſe abs te ſolere impetrari. Hi enim, cum ſint alti corde, ſolent prædicare, eorum prælatos omnia ſibi concedere, & abſcondita illis vt veris amicis communicare, vt ita ab omnibus reuereantur.

Conſiderent denique prælati ſuas cogitationes & abſcondita minime amicis fore reuelanda, dicebant enim Seneca & Laberius, prout refert Patricius [a], *Ita amicos habeas fieri vt poſſe inimicos putes, non enim eſt deterior hoſtis, qui in fictus amicus, nec odium grauius, quàm ſimulatus amor.* Et Cicer. [b] ait: *Nulla capitalior peſtis, quàm illorum, qui cum maximè fallunt, id agũt, vt boni viri eſſe videantur.* Et idem [c] Cicero ad Quintum Fratrem Proconſulem Aſiæ ſcribit dicens: *In prouincia ipſa ſi quem es nactus, qui tuam familiaritatem penitus intrauerit, qui nobis ante fuerat ignotus, huic quantum credendum ſit vide: non quin poſſint eſſe multi principales viri boni, ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt, multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam oſtẽditur vniuſcuiuſque natura, frons, oculi, vultus ſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſsimè, quam ob rem qui poteſt reperiri ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate addicti, careant his rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus, te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent, mihi quidem per magnum videtur, præſertim ſi iidem homines priuatum non ferè quenquam, prætores ſemper omnes ament: quo ex genere, ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim potuit,) quam temporis, ad tuum numerum libenter aſcribito: ſin autem id non perſpicis, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norint, & omnia pecuniæ cauſa faciunt, & quicum victuri non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant.* Ex quibus ſatis cordatis verbis colligitur, prælatos, & iudices debere ſummopere examinare animos eorum, cum quibus amicitia coniunguntur, ne ſub ſpecie amicitiæ, ſui honoris & famæ curſu temporis lupi rapaces reddantur, ſicut ego expertus ſui, & multorum patrum experientia id ipſum docet.

[a] Patri. de Repub. li. 9. tit. 1. fo. 100.
[b] Cicer. lib. 1. offic.
[c] Cicero ad Quint. Frat.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.

RESpondeo dicendo, quòd ſicut prælati, ne partiales & acceptatores perſonarum iudicentur, debent aliquorum familiaritatem, & amicitiam fugere, prout in articulo ſuperiori dictum eſt, ita ab importunitatibus, & deprecationibus nimiis aliquorum debent ſe penitus abſtinere, ne his attracti, nimis fauorabiles ſint aliquibus, in æque qualitatis lance, in qua debent eſſe, minimè perſiſtant. Et præcipuè tenentur obſecrationes potentium euitare, quæ id, quod eſt difficilè factu, factibile ſæpe reddunt, prout Imperatores [d] Gratian. Valentinus, & Theodoſius Eutropio præfecto ſcribunt, ibi: *Sed quoniam plerumque ita in multis cauſis inuerecunda potentium inhiatione conſtringimur, vt etiam non concedenda tribuamus.* Quæ verba ſummopere ſunt mente reuoluenda, ſi enim ipſorum potentium rogationibus Imperatores, ſe non concedenda tribuere fatentur, quid eſt de inferioribus ſuperioribus præſumendum, qui ab his potentibus in ſuis prætenſionibus dependent? Sed quia non poſſunt ſuperiores non ab aliquibus rogari, ideo in his deprecationibus debent prælati aduertere tria, quæ conſiderata iuxta paſtorale eorum munus, ipſos ad eas admittendas, aut reiiciendas conducunt. Tria autem ſunt: *Qui rogat, qui rogatur, & pro quo negotio rogatur.* Non enim debet culpare eum, qui pro aliis rogat. Alexander enim Magnus Philoſophum Caliſtenem laudabat, eo quòd pro aliis ſæpiſſimè intercederet, pro ſe vero nunquam ab eo aliquid petebat. Vnde non debent iudices, & prælati ſe inexorabiles oſtendere, ſed deprecantes quando oportuerit audire, & eorum votis, ſi ipſis placuerit, annuere: ſicut enim iudicum eſt non facere omnia, quæ ab ipſis poſtulantur, ita magnanimi viri eſt pro aliis in rogando eſſe ſolicitum: nam ſicut proprium iudicis eſt eſſe iuſtum & rectum, ita proprium viri boni, & grauis eſt quantibus ſe miſericordem, & interceſſorem exhibere: vitium intolerabile eſt iudicis negare omnia ab eo poſtulata, & non minus intolerabile eſt concedere omnia ab eo petita; bonus enim iudex in iudicando ſemper debet eſſe iuſtus, & in eo quod rogatur aliquando debet eſſe humanus: fit enim iudex & prælatus odioſus, quando in omnibus inexorabilis oſtenditur. Et aliqui in hanc dementiam deueniunt, vt imperare cum auſteritate ſuam authoritatem magnificare exiſtiment, non aduertentes in negotiis gratioſis, ipſos ſe benignos & beneuolos præbere, non eſſe peccatum, ſed virtutem & prudentiam, dummodo iuſtitiæ æqualitas nullum detrimentum patiatur. Vide quid Diuus Auguſtinus [e] Imperatori Macedonio ſcripſerit, dicens: *Prodeſt interceſſio noſtra cuius miniſterio ſeueritas temperatur, & veſtra non nobis diſplicet quòd rogamus à bonis, quia nec nobis diſplicet quòd terreamini à malis, ita formidatur vltio cognitoris, vt neque interceſſoris religio contemnatur:* Vnde ipſemet Auguſtinus pro peſſimis Donatiſtis Marcellinum Tribunum exorauit, vt ex quadam eius epiſt. [f] conſtat pro Circumcellionibus apud iudicem Ampigium interceſſiſſe. Non debent iudices has poſtulationes ægrè ferre, cum dominus preces Ioſue [g] etiam ante partam victoriam admiſerit, nec obdurauerit ad deprecationem Suſannæ, [h] & infirmi Ezechiæ, [i] & idololatræ Achab, [k] & adulteri, & homicidæ Dauidis, & Niniuitarum, [l] quorum ciuitas ſubuerſionis vltioni erat damnata. Hæc eſt charitas Chriſtiana qua Eccleſia quotidie Sanctos Dei priuatos deprecatur, vt eorum interceſſionibus à Deo Optimo Maximo à periculis animæ & corporis liberemur, prout reſoluunt Frater [m] Antonius Camos, & Cermenatus [n] in ſua Rapſodia ait: *Neque enim expedit Principem ſemper eſſe minacem, aſperum, & ſuperbum, ſed magis interdum pro locorum, temporum, ac perſonarum conditione placidum ſe, & benignum, ac manſuetum præbere.*

[d] l. 1. ne potentior.
[e] Aug. cap. 2. epiſt. 54. cap. prodeſt. 23 q. 1.
[f] Epiſt. 160.
[g] Ioſue 10.
[h] Daniel 13.
[i] Regum. 20. Eſaiæ 38.
[k] 3 Reg. 21.
[l] Ioan. 3 & 4.
[m] Camos in microcoſ. 1. p. dialog. 10. p. 232. col. 1.
[n] Cermenatus in Rapſod. cap. 20 fol. 214.

ARTICVLVS. IIII.

Quomodo iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt recte iudicent.

RESpondeo dicendo, quod cum iudices ad maxillas affectionum carnalium conſtringendas ſint conſtituti, oportet ſuarũ affectionum incitamenta ligare, vt ita in rectitudine debita nullo modo deuient, inter quas affectiones, iraſcibilis in iram prorumpens oculos intellectus ſolet maximè excæcare, ita vt videntes non videant, & intelligentes non intelligant. Vnde ait Cicero; [a] *Qui Reſpublica præſunt, legum ſimiles ſint, que ad puniendum non iracundia, ſed æquitate ducuntur.* Ait etiam Plato: [b] *Iracundos ad diſciplinas diſcendas idoneos, ad regendam rempublicam prorſus inutiles:* Et dicit Iſidor. [c] *Quod iudex iratus examen ſui intellectus minimè poteſt percipere, ira enim intellectus oculos excæcat,* Et affirmat [d] Valerius Maximus, & Cermenatus; *Iracundia non modo non parcit inimicis, ſed ne amicis quidem, qui omnis innocentibus; Hæc eadem crudelitatem innatam habet, crudelitatis vero horridus habitus, truculenta; ſpecies violenti ſpiritus, vox terribilis, omnia minis, & cruentis imperiis referta.* Et hoc voluit ſentire Antonius Carceres Pacheco [e] in hæc verba prorumpens. *Ergo Prætor moderatus comprimet illos tranquillis animi prædones, neque patietur eos contra rationis legem conſpirare, totuſque in eo erit, vt neque ex oculorum obtutu, ex fronte, vel remiſſione, vel contractione, ex riſu, ex hilaritate, ex maſtitia, ex reticentia, ex voce, aut contentione, aut ſubmiſſione facile appareat eſſe ſe, aut bonorum ſuam vſura, aut malorum acerbo dolore perturbatum.* Et Diuus Gregorius ait: [f] *Curandũ eſt ne ira ſubrepat, ira quippe etiam cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quaſi domina præire, ſed poſt rationis terga velut ancilla famulari, vt ad faciem iuſſa veniat.* Aduertant tamen iudices, quod non ita debent iram comprimere, vt eius terror minimè ſit ſuper terram. Nam vt idem Diuus Gregorius, [g] & Lactantius aſſerunt: *Ira quæ ad correctionem vitiorum pertinet, neque homini adimi debet, nec Deo poteſt, quia & vtilis eſt rebus humanis, & neceſſaria:* & alibi [h] *Aufer iram Regi, non modo Regi nemo parebit, ſed etiam de faſtigio præcipitabitur, imo vero cuilibet homini eripe hunc affectum, quis enim non ſpoliabitur, quis non efficiet iniuriam.* Et ait Ariſto. [i] *Qui non iraſcitur pro quibus oportet, & vt oportet, & cum oportet, & in quos oportet, is proculdubio fatuus, & ſtupidus eſt.*

Aduertendum deinde, quod cũ ira eos inuaſerit non vociferentur, tunc enim non ea moderatione loquentur, qua oportet ſuperiores in loquendo vti, propter quod in Tuletano concilio vndecimo [k] legitur: *In loco benedictionis conſidentes domum ſacerdotes, nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbare: nullus etiam fabulis vanis, vel riſu agi, & quod eſt deterius obſtinatis diſceptationibus, tumultuoſas voces effundere.* Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Conſiderent illud Gregorij, [l] *Lingua cum non reſtringitur, nequaquam vbi ceciderit iacet, ſed ſemper ad deteriora deſcendit.* Et ideo Alphonſus Sapiens Rex Hiſpaniarum [m] manſuetudinem in verbis iudicibus commendauit: propter quod meritò vidi ego aliquando ſindicatum fuiſſe quendam iudicem regularem, eoque verbis inordinatis ſubditos tractaret.

[a] Cicero li. 1. offic.
[b] Plato lib. 5 [illegible]
[c] Iſidor. de ſũmo bono c. 10
[d] Val. li. 9. c. 2. Cermenatus [illegible] c. 2. p. 344.
[e] Carceres in temp. præs. Vrban. tit. de animi [illegible] moderand. f. 26. in fin.
[f] Greg. epiſtola 120. li. 7.
[g] Greg. epiſto. 51. li. 8. Lactã. li. 6. de ira Dei c. 17.
[h] Cap. 23.
[i] Ariſto. 3 Ethic. & li. 4 c. 6.
[k] Quaſt. 4. c. in loco.
[l] Greg. l. 6. moral. c. 5.
[m] l. 4. tit. 4. part. 2. in f.

QVÆSTIO II.

De correctione fraterna, quo ad eorum iudices, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *VTrum iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.*
2 *Vtrum iudices ſæculares poſſint cognoſcere de cauſis religioſorum militarium.*
3 *Vtrum iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.*
4 *Vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſæculari, an regulari.*
5 *Vtrum religioſus conuerſus religionis approbatæ, nullo ordine inſignitus qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubijciatur iudici ſæculari.*
6 *Vtrum Epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes.*
7 *Vtrum milites diui Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione concilij Tridentini, quatenus habet ordinarium tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentẽ, & delinquentẽ, non obſtantibus priuilegiis.*
8 *Vtrum prælati regulares ſint iudices regularium.*
9 *Vtrum prælati regulares, & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudiis generalibus.*
10 *Vtrum prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitiũ, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat iudicem, & vtrum poſſit torqueri à iudice ſæculari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.

REſpondeo dicendo, quod de nullis cauſis regularium poteſt iudex ſæcularis cognoſcere, vt patet ex iure [n] cùm quilibet talis gaudeat priuilegio Canonis, [o] & fori. Certum enim eſt multis Conciliorum, & Pontificum decretis confirmatum, non licere ſæcularibus iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare, vt prædicant Iura [p] Canonica, & Ciuilia, de quo nulla apud vtriuſque Iuris Doctores eſt dubitatio, ſolum enim dubitatur inter eos, vtrum prædicta exemptio ſit de iure Diuino, an humano, quod infra in quæſtione [q] de exemptione fratrũ latius explicabitur.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices ſæculares poßint cognoſcere de cauſis religioſorum militiarum.

REſpondeo, quo ad Commendatarios Diui Iacobi concludit [r] Nauarrus eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſic gaudere priuilegio Canonis, & fori, quod ex dictis in [s] primo tomo maximè confirmatur, vbi diximus & defendimus ipſos eſſe iure religioſos, licet enim quo ad aliqua potius laicis aſſimilentur, quam religioſis, cùm ſuccedant ab inteſtato, & ſuccedant in maioratu religioſos excludente, prout reſoluunt Mo-

[n] Aut. apud quos opt. mon. cauſ. diſſi. Alb. Aut. C. eo. de Epiſc. & clerie.
[o] Ca. ſiquis ſuadente. 17. q. 7. c. Non dubium de ſẽt. excom. c. 2. de foro comp.
[p] Cap. diligenti de foro comp. ca. at ſi clerici in prin. de iudiciis, ca. cum ſeq. 11. q. 1. Authen. ſtatuimus C. de Epiſ. & cleric.
[q] In hoc tomo. 962.
[r] Nauar. in Apo. decret. Caleſ. monitione 53. in ſi q. 1.
[s] 1 tom. q. 1. ar. 6.

Molina, [a] Auendano, & Azeuedo, non propterea eſt negandum eſſe verè religioſos militares, vt in dicto loco ſatis latè defendimus. Quantum autem ad profeſſos ordinis militaris Diui Ioannis Baptiſtæ, res magis certa eſt, cùm ipſi tria vota eſſentialia emittant, prout tradit quædam deciſio [b] Pedemontana, & ſic Pius Quartus in Bulla quæ incipit, *Circumſpecta Romani Pontificis prouidentia.* data Romæ apud Diuum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, Kalen. Iulij. Pontificatus ſui, anno primo, decreuit, *Quod cùm prioratus ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Bailiuatus, præceptoriæ, domus, & alia beneficia hoſpitalis huiuſmodi, eorumq; bona omnia præfato ordini inſeruiant, & quodammodo vnita ſint, & pro tempore exiſtentes Magiſter, & Conuentus hoſpitalis huiuſmodi plenariam in ea iuriſdictionem habeant, Prioratus Bailiuatus præceptorias, domus, conuentus, & monaſteria, & alia beneficia huiuſmodi, de cætero ex perſonis illa obtinentibus, vacare non poſſe, ſed cedentibus, vel decedentibus illorum pro tempore poſſeſſoribus, ea vni, vel pluribus non in titulum perpetuum beneficij Eccleſiaſtici, ſed tanquam annualia ad nutum, ſeu amobiliter iuxta formam ſtabilimentorum, & priuilegiorum aſſignari debere, & per quamcumq; rem iudicatam Magiſtro, vel conuentui præfatis, niſi ipſi ſpecialiter ad cauſam vocati fuerint ſuper iuriſdictione prædicta, & ſua cumulis de eorum poſſeſſione præiudicari, aut præiudicatum cenſeri non poſſe, ſed eos ſemper (re iudicata huiuſmodi non obſtante) ſuper poſſeſſorio huiuſmodi agere, & diſpolio dari poſſe, ipſoſq; Magiſtros Bailiuos, præceptores, milites, fratres, perſonas, vaſſallos, ſubditos, & ſeruitores in ipſius hoſpitalis, & religioſorum cauſis in omni iudicio & contra quoſcumque, vbi alias probationes non exiſtunt, adhiberi. Necnon Magiſtrum, & conuentum, quoſcunque, & ſingulos Priores, Bailiuos, Caſtellanum, emposte, ſuorum prioratuum Bailiuatuum, & Caſtellaniæ, fratres, ſeu religioſos delinquentes, vel inobedientes cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentes, etiamſi quauis Apoſtolica exemptione fungantur, In quocunque loco quantumuis priuilegiato, & quouis etiam, Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum, etiam Eccleſiaſticorum curia per ſe aut per ſuos officiales, & miniſtros capere, ac incarcerare, ac captos a ſe, & eorum nomine liberare, & ad hoſpitale prædictum per Magiſtrum, & conuentum prædictos, iuxta eorum conſtitutiones, & ſtabilimenta puniendos ſub debita cuſtodia tranſmittere & tranſmitti facere liberè, & licite poſſe. Ac tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares officiales, & locorum poteſtates ab eodem Magiſtro, & Conuentuum Prioribus, Bailiuis, & Caſtellano, in præmiſſis aſſiſtendũ, ac auxilium, conſilium, fauorem, & iuuamen præſtandum, ſub excommunicatione, & alijs cenſuris Eccleſiaſticis teneri, & obligatos, fore.* Et in dicta Bulla plenè conceditur deciſio cauſarum ipſius ordinis prælatis, tam in ciuilibus, quam in criminalibus cum prohibitione appellationis ad alios, quàm dicti Ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magiſtrum, & Conuentum, ab ipſis verò ad Generale Capitulum quoque omnes ſententiæ, commiſſiones, citationes collationes, & reſcripta, Magiſter, & conuentus vbique exequi poſſint, abſque aliquo deſuper expectando conſenſu, quódque contra ſæculares, vel alterius ordinis regulares, laicos debitores, eo modo procedi poſſit, quo contra fratres eiuſdem ordinis procedi conſueuit.

Quo ad ordinẽ militarem Diui Iacobi de la Spata, cõſtat hoc eſſe verum ex priuilegio Gregorij Papæ huic religioni conceſſo, quod hoc præſupponit in ſua conceſſione cuius tenor ſequitur.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus, Epiſcopis, & dilectis filiis alijs Eccleſiarum prælatis per Hiſpaniam conſtitutis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus non obſiſtere debeat, ſed adeſſe Chriſtianæ nominis profeſſores, vt promouere potius, quam impedire, tam pium negotium comprobentur. Cum itaque dilecti filij, Magiſter, & Fratres militiæ Sancti Iacobi oppoſitam Sarracenis ſe obtulerint, ſicut Athletæ Domini in perſonis proprijs tueantur, vniuerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli ſubditis veſtris, ne ipſis, quos deſerentibus neceſſarijs, & eorum libertate tenere concedat a ſuper hoc contingeret impedire victualia, & alia neceſſaria vendi propellant. Moneatis attentius, & efficaciter inducatis ipſos adhoc, ſi neceſſe fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellentes.

Quo ad alias verò religiones militares idem ſine dubio eſt aſſerendum, vt patet ex libris ſtabilimentorum, quæ ad earum conſeruationem, & protectionẽ authoritate Apoſtolica ſunt inſtituta, præſertim cùm omnes religiones militares in priuilegijs communicent. Circa quód omnino videnda ſunt quæ infra in quæſtione de exemptione regularium dicentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus quintus in quadam eius conſtitutione incipiente, *cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus*, Datum Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, Kalendas Decembris. P. S. anno tertio, decernens inter alia, ne criminoſi, & alij, qui in ſeculo aliqua commiſerunt delicta, ad religionem admitterentur. In ſequentia prorumpit verba dicens. *Et ſi quis eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admitteretur, tam ſuſceptionem habitus, quam profeſſionem, & inde ſecuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribuſq; & effectu carere decernimus, & iubemus, eos, qui ſic de facto recepti erunt, habitu ſpoliari, & à religione expelli, & nihilominus ſi expulſi non fuerint, volumus, & pariter declaramus habitus ſuſceptionem, & profeſſionem tenuius nullam eſſe, & cenſeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & profeſſionis, licere quibuſcumque iudicibus & curiis, etiam ſecularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, vt prius tunc, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.*

Circa quam conſtitutionem multa ſunt obſeruãda. Primò in eo, quod ad habitus ſuſceptionem, & profeſſionem prædictorum attinet, de quo infra in quæſtione de nouitiis quãtum ad eorum profeſſionem latè diſputabitur.

Secundò eſt circa illa verba, *etiam ſecularibus*, dictio enim etiam huiuſmodi eſt naturæ, vt implicet caſum minus dubium, vt ſcribunt [c] Decius Crauetta, & Alexãder, quos refert, & ſequitur Menochius. Cum enim, licèt non valeret eorum profeſſio, ipſi in habitu religioſo inuenirentur, Videbatur quod iudices ſæculares minimè ad eorum capturam poterant procedere, ſicut aliqui dubitauerunt de ſolenniter pœnitentibus, & de eremitis, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas, [d] Panormitanus, voluit Summus Pontifex omnem tollere dubitandi rationem definiens, ſæculares iudices in eos manum mittere poſſe.

Tertiò eſt notandum, quod Eccleſiaſticus ordo, poſt delictum commiſſum ab aliquo, abſque fraude

[a] Molin. de primog. li. 1. c. 25. num. 95. Auen. in c. 16. li. 2. n. 17. Azeu. in l. 14. nu. 3. tomo 3. lib. 4. recopil.
[b] Deciſ. Pedem. 27 n. 8. 13

[c] Decius in l. qui ſe patrem. n. 15 de lib. & poſt. Crauet. conſ. 194 nu. 7. Alex. conſ. 113. num. 1. Menoch. conſil. 1 nu. 8. lib. 2. & conſ. 1. n. 51. & conſ. 281. n. 14.
[d] Panor. in c. 2. de fer. temp.

vlla ſuſceptus, omnino liberat delinquentem a iuriſdictione ſæculari, prout tenent [a] Angelus Albericus, & dicunt communem de iure Canonico Auendanno, Couarruuias, Petrus Plaza, Iulius Clarus, & Gutierrez; quod non ſolum procedit in ordinibus ſacris inſignitis, ſed etiam in ordinibus minoribus initiatis, qui alicui Eccleſiæ miniſtrant, vel beneficiati exiſtunt, iuxta terminos [b] Concilij Tridentini, prout tradit Couarruuias, & in regnis Caſtellæ, vt habetur in quadam [c] lege nouæ recopilationis, ordinatum eſt quod clericus primæ tonſuræ, aut quatuor ordinum minorum, vt gaudeat priuilegio fori, præſentet titulos, & licentiá Epiſcopi ante iudicem ſæcularem, & in regiſtro, & protocolo faciat tranſcribi, accepta fide a ſcriba de dicta præſentatione; qua forma ſeruata, priuilegio fori gaudebit, & caſſabunt contentiones inter iudices Eccleſiaſticos, & ſæculares ſuper hac re ortæ, de quibus latè per Couarruuiam,[d] & Auendannum. Attenta autem ordinatione Regni Portugalliæ, ſacris inſignitus poſt delictum cómiſſum exemptus remanet à iuriſdictione ſæculari, quo ad criminalia negotia, ſiue dolosè fecit ſe promoueri, ſiue non; quoad ciuilia verò non remanet exemptus, vt probè tradit doctiſſimus Luſitanus Aluarus Velaſcus.[e] Qua doctrina attenta, ſi ipſi religioſi poſt delictum cómiſſum fuerint ſacris initiati ſine fraude in religione, in his Caſtellæ Regnis non poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, ſed coram iudice Eccleſiaſtico. In regnis autem Portugalliæ, ſiue dolosè, ſiue non dolosè fuerint initiati, non poſſunt de huiuſmodi delicto cognoſcere iudices ſæculares. Nam licet Sixtus Quintus eorum profeſſioné irritauerit, eos tamen non ſubiecit ſæcularibus iudicibus, ſed iudicibus, ad quos ſpectat, vt patet ex eius conſtitutione ibi. *Decerte quibuſcunque iudicibus, & curiis, etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, &c.* ſacris autem initiati iuxta prædicta, ad iudicum Eccleſiaſticorum iuriſdictionem ſpectare, ſacri Canones proclamant.

[a] *Angel. Alber. in l. hoc. accu § ore benef. ff. de accuſ. Auë lib. 1. de exequ. man. c. 22. n. 12. Cou. pra. qq. c. 31. n. 4. in 1. & 2. edi. el. Plaza lib. 1. de delic. c. 3. n. 5. Clarus in pract. crim. §. fin. q. 36. Gutier. lib. 1. pract. q. 5. n. 1.*

[b] *Con. ſeſſ. 23. ca. 6. Cou. lib. 1. var. c. 1. n. 9.*

[c] *Titu. 4. li. 1. noua recopil.*

[d] *Cou. prac. qq. c. 31. & cap. 12. Auë. vbi ſup. c. 22. n. 7.*

[e] *Velaſcus q. tom. conſ. cap. 48.*

Quartò eſt aduertendum, quod aſſumens ordinem Eccleſiaſticum, aut ingrediens religionem poſt delictum à ſe commiſſum, in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, non liberatur ab ea, ſed poteſt per iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, non vt poſſit puniri corporaliter à iudice Laico, ſi recipit ordines, ſed tantum in confiſcatione bonorum, aut pæna Pecuniaria, prout qualitas delicti expoſcerit. Remanebat igitur in hoc caſu clericus ſubditus iudici ſæculari ratione cauſæ, & bonorum, non autem reſpectu perſonæ, ita communiter ſecúdum authores ſuperius allegatos, quod mihi veriſſimum eſt reſpectu ſacris initiatorum, non autem reſpectu illorum, qui non fuerunt ſacris inſigniti, ſed tantum in fraudem profeſſionem in religione approbata ſolenniter emiſerunt. Cum Sixtus Quintus dicat, quod iudices, ad quos ſpectat poſſunt procedere contra eos ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim, cum eorum profeſſio nulla ſit, & inanis.

Quintò eſt aduertendum, quod fraus in hoc caſu præſumitur, ſi quis poſt delictum commiſſum, & ante ſuſceptum ordinem, aut ante ingreſſum religionis fuerit accuſatus, vel denunciatus, aut ſaltem infamatus, prout concludunt Doctores ſuperius citati, cum quibus conſentiunt Plaza,[f] & Iulius Clarus aliqua iura allegantes, & Sixtus Quintus in alia eius conſtitutione, quæ incipit, *ad Romanum ſpectat Pontificem, ſuam primam interpretantem*, data Romæ in monte Quirinali anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, duodecimo Kal. Nouemb. P.S. anno quarto artic. *Contra criminoſos vero, quorũ profeſſio eadem conſtitutione irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curiis ſæcularibus procedendi facultas conceditur. Tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis conſtiterit ipſos in licet, & curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus de ipſo crimine aduerſus eos accuſationem ſuſcepiſſe, & inquiſitionẽ inſtituiſſe.* Quæ poſteriora verba iuxta mentem communem Doctorum ideo fuerunt appoſita, quia tunc præſumitur ipſos ingredientes criminoſos in fraude curiæ ſæcularis habitum religioſos ſuſcepiſſe; & hoc ſignificauerat Sixtus Quintus in ſua prima conſtitutione ibi, *ac ſi quis eorũ contra præſentem noſtram conſtitutionẽ temere admittant*, illud enim aduerbium (temere) dolum, & fraudem importat ex parte recipientium, nam ipſis temere ad habitum, & profeſſionem receptis, ſuſceptio habitus, & profeſſio irrita iudicantur, in fraudem autem recepti præſumuntur, quando eorũ crimen commiſſum erat iam in ſæculari iudicio cognitum per viam accuſationis, & inquiſitionis.

[f] *Plaza lib. 1. de delict. c. 35. n. 1. circa fin. Iulius Cla. in pract. crim. §. fin. q. 6. l. vlt. ff. de re milit. l. vlt. ff. de reb. eorũ qui ſub tutel. vel cura ſunt ſine decreto non alienandis* [illegible]

Vtrum autem ſufficiat temeritas illa ſolum ex parte volentium ordinem intrare, licet ſit ſimplicitas ex parte recipientium, dicetur latè infra, cum de nouitiorum receptione fuerit nobis ſermo. Pro nunc dico quod ſic, cum dolus, & fraus illis patrocinari minimè debeat.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum delinquens ſimul monachus ſcilicet, & laicus debeant conueniri coram iudice ſæculari, aut regulari.

Reſpondeo dicendo, quod loquendo in caſu quo delinquunt ſimul clericus & laicus, tenent aliqui iuris periti coram iudice Eccleſiaſtico tam clericum, quam laicum eſſe conueniendum, quam ſententiam tenuit originaliter Antonius de Prato, [g] quem ſequitur Soccinus dicens ita fuiſſe obtentum in practica, & eſſe bene notandum pro liberando amicum à pæna mortis. Idem teſtatur Mediolani vidiſſe ſe Caſſaneus, quam ſententiam ſequuntur plures relati per Couarruuiam, & per Didacum Perez: ſecundum quam opinionem videbatur, quod vterque conueniendus eſſet coram iudice regulari, cum iudices Eccleſiaſtici, & regulares ſint magis digni, & trahant ad ſe minus dignum. At contrariam opinionem tenent viri præclari, quæ veriſſima eſt, & ſæpe in iudiciis practicata, vt conſtat ex traditis per [h] Couarruuiam, & Perez, & Padillam, & Iulium Clarum, & Antonium Gomez, & Mexiam, & Gutierrez, qui dicit eſſe in communi obſeruantia, & ab ea in practica minime recedendum, quod ſcilicet ſæcularis debet conueniri coram iudice ſæculari, Eccleſiaſticus verò coram iudice Eccleſiaſtico, & ſi fuerit regularis, per conſequens debet conueniri coram iudice regulari. Et probatur, nam mulier, quæ commiſit fornicationem cum clerico, non eſt de foro ipſius clerici, vt contra Federicum de Senis cum aliis tenet Auiles [i] dicens, quod in ciuitate Placentiæ inuenit quandam prouiſionem ſenatorum regalium, vbi cauebatur, quod Epiſcopus illius ciuitatis, ſeu eius Vicarius, ſeu prouiſor non cognoſceret contra concubinas clericorum ſuper concubinatu, ſed tantum iuſtitia ſæcularis illius ciuitatis. Neque illa regula, quod magis dignum attrahit ad ſe minus dignum in contentione iuriſdictionis, locum habet in hoc caſu, cũ cauſa ſocij in crimine

[g] *Prat. in l. 1. in fin. ff. quæ ſent. ſine cap. Socci. in 1. eiũ ſenatus de rebus dubiis col. fin. in fine Caſſan. in conſue. Bur. rub. 1. §. 51. ver. Archidia. nu. 70 Couar. in pract. qq. c. 34. nu. 1. Perez in rub. & 1 li. ord. co. 74 in fin. cum ſeq.*

[h] *Couar & Perez vbi ſup. Padilla in l. 5. n. , ff. de diu. reſc. Gom. 3. tom. de deli. c. 10 n. Mexia de Taxa pan. con n. 3. n. 14. Gutie. pract. q. 61 n 8.*

[i] *Auiles c. 47. prætor. in glo. fact. co. 2.*

fit

ſit diuiſibilis à cauſa alterius cõplicis, & licèt prior opinio locum haberet, ſcilicet vt iudex Eccleſiaſticus debeat cognoſcere de delicto laici commiſſo cum clerico, non tamen hæc doctrina debet applicari, quando monachus ſimul cum laico delinquit, ita vt iudex regularis debeat cognoſcere de cauſa ipſius laici. Magna eſt enim differentia inter iuriſdictionem iudicis Eccleſiaſtici, & iudicis regularis: iudex enim Eccleſiaſticus iuriſdictionem habet à iure communi iudex vero regularium eam à conceſſione priuilegiorum mendicauit, quæ priuilegia intra ſuos limites debent contineri. Vnde cum tantum concedant iuriſdictionem ad puniendum, & corrigendum fratres, non poſſunt ipſa extendi ad caſtigandum ſæculares ſimul cum fratribus delinquentes.

ARTICVLVS V.

An religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori & ſubijciatur iudici laico.

RESpondeo dicendo, quod religioſus, in quantũ religioſus, licet ſit minor omni clerico, nihilominus quæ conceduntur clerico, ipſi etiam, in quãtum eſt religioſus, cõceduntur. Nam iura æqualiter concedunt priuilegium Canonis, & fori monachis, ac clericis iuxta tradita in iure. [a] Et ideo idem dicendum eſt in hoc caſu de monacho profeſſo, licet ſacris non ſit initiatus, quod dicitur de clerico ſacris ordinibus inſignito. [b] Vnde ſi clericus huiuſmodi propter huiuſmodi delicta non ſubiicitur iudici ſæculari, id ipſum in monacho huiuſmodi delicta cõmittenti tenemur neceſſario ſecundum iuris canonici metas affirmare. Reſtat igitur videre, vtrum dictus criminoſus clericus iudici ſæculari ſubiiciatur. Pro quo dico primo, quod nulla pœna ipſo iure incurritur, niſi cum à iure exprimitur, vt eſt notum in iure, & nullibi eſt aliquod ius decernens, quod clericus immiſcens ſe enormibus, etiam habitu, & tõſura clericalibus dimiſſis, perdat ipſo iure priuilegium fori, antequam moneatur deſiſtere, ergo non eſt concedendum ius. Et vtcũmque res ſe habeat quoad clericos minoribus ordinibus inſignitos, quorum bonam partem priuilegia fori eximit Concilium [c] Tridentinum, quoad tamen ordine ſacro inſignitos, præfectò conſtanter videtur tenenda hæc pars, ne dicamus presbyteros enormiter delinquẽtes ante vllam monitionem, & degradationem à poteſtate laica in grande Eccleſię dedecus poſſe ſuſpendi, cum ſacris Decretis hoc prohibeatur. Et ita hanc opinionem cõtra communem tenet [d] Couarruuias; quod ipſum eſt dicendum de religioſo conuerſo, aut de alio nullis ordinibus initiato, cùm iuxta ſuperius annotata clerici, & conuerſi huiuſmodi quantum ad hoc, pari paſſu ambulent, quòd ſcilicet non poſſunt puniri à iudice ſæculari, licet multis ſe immiſcuerint ſceleribus, cùm ipſæ ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & etiam ſi à religione eiiciantur, & habitu regulari ſpolientur, poteſtati Eccleſiaſticæ maneant ſubiectæ, vt in quæſtione vigeſima de Apoſtatis, & expulſis à religione, in primo tomo, latè diximus. Verum eſt tamen, quòd ſi à religione expellãtur, & habitu regulari priuentur, eo quod eorum minimè valuit profeſſio, poteſt iudex ſæcularis de eorum cauſis tam criminalibus, quam ciuilibus, quã mixti fori cognoſcere, ſiquidem hoc probato, & definito, non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſed ſæculares, propter quod iudices regulares, cum huiuſmodi à religione expellunt, in ſententia expulſiua dicant ipſos nullis ſacris ordinibus eſſe initiatos, & ad iuriſdictionem ſæcularem eorum cauſas ſecundum ius ſpectare, quod ego feci aliquando in cauſa cuiuſdam religioſi expulſi, eo quod eius irrita, & nulla fuit pronunciata profeſſio.

a cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. c. Non dubium c. de monialib. c. duo ſunt genera 12. q. c.

b Conſuluiſtis qu. 4. ca. 2. de tranſlatione præl.

c Conc ſeſ. 23. de refor. c. 6.

d ca. cum non ab homine de iur. ca. Nouimus de verborum ſignifi. c. ad falſariorũ de crimine falſi. Cou. pra. qq. q. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus poßit corrigere monachos delinquentes.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erãt ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout in iure [e] probatur. & tradit Panormitanus, & Concilia Toletana, & Concilium Ticinenſe, Arelatenſe, Chalcedonẽſe, & Aurelianum, & tradit Syluester, qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nũc prçlatus regularis ſubiiciat in caſu monachum ſuum Epiſcopo, poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & cum eo diſpenſare; & in illo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, admittebat ad profeſſionem in monaſteriis, creabat Abbates, & ex cauſa illos deponebat, vt cõſtat ex Cõcilio Tyburtino. [f] A tempore autem Gregorij primi Papæ exempti ſunt religioſi à iuriſdictione Epiſcoporum, & electio Abbatum monaſteriis fuit commiſſa, vt tradit [g] Nauarrus. Vnde iam modo Epiſcopi non poſſunt procedere in cauſa criminali contra delinquentes monachos, cum ipſi iã habeant proprios iudices regulares, prout articulo ſequenti explicabitur, & probabitur. Verum eſt tamen, quod [h] Nauarrus ait Epiſcopos modo poſſe procedere contra notoriè delinquentes cum populi ſcandalo, iuxta terminos decreti [i] Concilij Tridentini. Nunc autem adeſt pro executione huius ſanctiſſimi Decreti quædam conſtitutio ſanctiſſimi Domini Papæ Clementis Octaui, quæ ait.

Suſcepti muneris ratio poſtulat, vt ea, quæ in ſacro Concilio Tridentino prouidè conſtituta ſunt, ab his, ad quos ſpectat, inuiolatè obſeruari curemus: maturo ſanè conſilio ipſius Concilij Decreto prouiſum eſt, vt quicumque regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens, extra ea ita notoriè delinquens, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuperiori intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, & ſuperior de punitione certiorem faciat; ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiori officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poßit. Verum quia experientia compertum eſt interdum in huiuſmodi Decreti executione nimis remiſſè procedi, cum enim Epiſcopus inſtar aliquem regularem eo, quo ſupradictum eſt, modo delinquentem, à ſuo ſuperiori puniri, ſæpe fit, vt ſuperior regularis delinquentem ad alia ordinum ſuorum loca extra Epiſcopi diœceſim ex induſtria impunitum tranſmittat, atque etiam ipſe aliquando ad alias prouincias conferat, neque vlterius, de ſuper delinquentis exceſſibus inquirat, & de eius punitione Epiſcopum certiorem reddat. Vnde neque regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cùm extra ſuam diœceſim exiſtat, neque ſuperior, qui delinquentem corrigere negligit, officio priuantur. Nos pro paſtorali noſtra ſolicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino poſſumus, fauere, & præmiſſis malis (vt par eſt) opportuno aliquo remedio occurrere volentes de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum ſententia, Motu proprio, & ex

e c. qui vere 6 q. 1 Panor in c. porro 18 de reg. Conc. Tol. 4 c. 50 & Tolet. 7. c. 5. & Tolet 10. c. 3 Ticenen & Arelate. 3. Chal. c. 4. & 8 Aurel 1. c. 10 ca. monaſte 18. q. 1. Sylu. verbo religio 3. 6. 4.

f c. ſi quis Abbas. 18. q. 2.

g Nau in ca. Nullam n. 3.

h Nau in ca. Non dicatis, num 96.

i Conc. Trid. ſeſ. 25 de Regul. cap. 12.

certa ſcientia, ac de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, omnibus, & ſingulis cuiuſcumque ordinis, & inſtituti regularium, etiam mendicantium ſuperioribus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum per vos obtentorum eo ipſo incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipſorum regularem non ſubditum Epiſcopo intra clauſtra degentem, & extra ea ita notorie delinquentem vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, & alias decretum ipſum in omnibus & per omnia exequatur. Cæterum ſi ſuperior in regularem delinquentem non animaduerterit, quinimo ſi illum impunitum ad alia ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi diœceſim, vt præfertur, tranſmiſerit, volumus, & ſimili motu, & authoritate decernimus, vt ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminum ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon ſub inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & paſſiuæ vocis, ad quas à nemine præterquam à nobis, & à Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit, ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis ipſum regularem delinquentem à loco, ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit reſtituere, ſeu ſiſtere teneantur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinario loci, in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel alias de illo delicto informatus, vt præfertur, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus prædictum Concilij Decretum omnino exequi, & in regularem delinquentem ſeuere animaduertere poſſit, & debeat: decernentes ſic & non aliter per quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis authoritate fulgentes, etiam eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & cauſarum Palatij Apoſtolici auditores ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere irritum quoque, & inane quicquid ſecus ſuper his à quoquis quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus quibuſcumque eorundem ordinum, vel inſtitutorum, etiam iuramento confirmatorum Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & approbatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque, &c. Datum Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto ſeptimo Kalend. Maij Pontificatus noſtri anno quarto.

Ex qua conſtitutione clarè colligitur, quo deſiderio deſiderat S.D.N. delicta publica religioſorũ caſtigare, ſciens ex correctione fratrum delinquentium extra clauſtra religioni non modicum reformationis accreſcere, & honorem ipſius per notoria, & ſcandaloſa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionem ex parte reſtitui.

Aduertendum inſuper hanc extrauagantem habere locum, quando ſuperior fratris delinquentis ipſum in alium locum tranſmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex eius litera ibi. *Ex induſtria impunitũ tranſmittat*, nõ autem habet locum quando prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, trãſmittit delinquentem, non vt ipſe remaneat impunitus, ſed quia ita bono regimini cõuenit, cùm in loco delicti minimè poſſit puniri, propter aliquod ſcandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipſam extrauagantem habere locum, quando Epiſcopus inſtat prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (inſtare) ſecundum eius propriam ſignificationem, inducat non vna ſola vice, ſed multis vicibus id à prælato regulari peti debere, vt ſic de negligentia poſſit conſtare, & ab eius officio, vt negligens, à ſuperiori priuari.

Exiſtimo autem, quod vt dicatur Epiſcopus inſtare, & prælatus negligens ſufficit quod ter fuerit requiſitus, & noluit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnotantur, & non ſufficit ſecundum ipſum ius iunctis ibi notatis, quod bis requiratur.

ARTICVLVS VII.

An milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini, quatenus habet, ordinarium tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, & corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem, & delinquentem, non obſtantibus priuilegijs.

RESponden dicendo, quod ratione prædictorũ verborum [a] Concilij Tridentini, mouet hoc dubium doctiſſimus [b] Nauarrus, qui ait, quod ipſe deſiderat, quod declaretur vera litera præfati decreti quia hæc, quam habemus, vix eſt intelligibilis quoad illa verba *cuiuſuis ordinis perſonalis, vel regularis*: ait tamen, quod vtcunque intelligatur, in effectu ſonat, quod nullus clericus ſæcularis, vel regularis, &c. Et negari non poteſt præfatos milites Diui Ioãnis eſſe verè, & propriè regulares, quia quicquid aliqui dicant non ſatis agnoſcentes, & venerantes naturam religionis à ſede Apoſtolica approbatæ, omnes illi dicuntur verè, & propriè religioſi, ſiue regulares, qui emittunt legitimè tria vota eſſentialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ in manibus ſuperioris vel locum eius tenentis, & ſub aliqua regula à ſede Apoſtolica approbata iuxta communem [c] canoniſtarum, & Theologorum receptam, quam [d] Nauarrus grauiſſimis fundamentis probauit, & nos etiam in noſtris quæſtionibus regularibus defendimus. Et conſtat præfatos milites emittere præfata tria eſſentialia vota in manibus ſuperioris, ſub regula à ſede Apoſtolica approbata laudata, & ad ſydera priuilegijs merito exaltata: & per conſequens ponderando verba Concilij Tridentini ibi nemo, & ibi, regulares, ſecundum ſuam propriam ſignificationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites in ipſis continentur, & comprehenduntur argumento cuiuſdam gloſſæ [e] *acceptæ*, & laudatæ, cum ipſi milites propriè, & verè ſint perſonæ regulares, & licet præfati milites ſint *excepti* priuilegio Apoſtolico ad id obtento conſiderandum eſt, quod ordinarius procedit, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui vt procedat authoritate delegata contra quemcumq; exemptum, non eſt contrarium exemptionis priuilegio, & ita delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra aliquem exemptum, non videtur contrarium priuilegio exemptionis, qua nemo eſt exemptus à iuriſdictione Papæ.

Et ſic delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra exemptum, non procedit, vt ordinarius, à cuius iuriſdictione ille eſt exemptus, vt ſentit gloſſa, [f] quam in hoc commendat Panormitanus concludens quod delegatus, ad corrigendo clericos authoritate delegata, poteſt procedere contra exemptos.

Sed contra hoc videtur facere, quod fortè præfatus

[a] *Conc. Trid. ſeſſ. 6. de refor. cap.*

[b] *Naua. in 9. Conſil. 1. de re. Conc. 21 par. 24 2.*

[c] *Doct. infra de reg. Theolog. in 4. diſt. 38*

[d] *Nau. de reddit. Eccleſ. q. 3. n. 15. & q. 3. n. 17 & 19.*

[e] *In cap. cum ex regula. 1. cum q. 1. et 6. 1. Clem. 1. de decim.*

[f] *Gl. in c. gra. de off. ordin.*

Digitized by Google

ſatus ordo militum habet priuilegium ſimile priuilegio ordinis Ciſtercienſis, ne per reſcripta Papæ poſſint conueniri, niſi facta mentioné ſui ordinis. Sed huic argumento reſpondetur ex traditis à Felino,[a] & ex congeſtis ab eodé copioſiſſimè, qui tenet ſufficere clauſulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum ſit per viam legis, & nó qualis qualis, ſed de reſcriptis Conciliaris, dicit enim ſufficere clauſulam conſuetam de ſtylo curiæ poni, quorum tenores habentur pro expreſſis, &c. Et ſic clauſula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod eſt lex communis) æquiualet clauſulæ derogatoriæ præfatæ ſolitæ apponi de ſtylo curiæ. Et hæc intelligentia confirmatur, multæ enim religiones, præcipuè mendicantes huiuſmodi habent clauſulam, & inuenio multa earum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipſis religionibus mentio ſit.

[a] Felin. in ca. gran. & in c. Auden. n. 4.

Sed contra hoc obiicit Nauarrus dicens, quod in dicto decreto ſolum reuocantur priuilegia religionibus conceſſa, & cùm in multis eius Concilij Decretis non ſolum fiat mentio de religionibus, ſed etiam de ordinibus, quod nomen magis latè patet, & in hoc nulla de ordinibus, ſed tantum de religionibus fit mentio. Et licet milites ſupradicti ſint religioſi, vt ſupradictum eſt, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Trident. ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis.[b] Et ſic in Concilio Tridentino dicitur, quod monaſteria ſanctimonialium ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, etiam ſub nomine capitulorum Sancti Petri, vel S. Ioannis, dictio enim (etiam) caſum magis dubitabilem indicat, quam caſus præcedens. Sed his reſponderi poteſt, quod in eodem[c] Concilio ordinatur, vt in quacumque religione tam virorum, quam mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum, in quo Decreto etiá ſi non fiat mentio de religionibus militaribus, cenſetur tamen ab omnibus communiter, prout ſuo loco dicemus id ipſum habere locum in ordinibus militaribus. Præterea in eodem[d] Concilio ordinatur, quod nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio, quæ *deciſio* etiam extenditur ad moniales ordinum militarium, pro vt ſupra in 1. tomo latè diximus.

[b] Conc. Trid. ſeſ. 25. de regu. cap. 9.

[c] d. ſeſ. 25. de regu. c. 15.

[d] d. ſeſ. 25. de reg. c. 5.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum prælati regulares ſint iudices regularium.

Reſpondeo dicendo, quod iure communi iudex immediatus regularium eſt Abbas, vel alius prælatus in pertinentibus ad regulam ſuam, & regularia ſtatuta, quod efficaciter fundatur in[e] iure Ciuili, & canonico, iure enim communi prælatus inferior non habet iuriſdictionem in eos, qui ſui ſunt Collegij, quoad *extrauia*, quæ non tangunt regularia ſtatuta, & hoc voluit ordinare Gelaſius[f] Papa, de quo latius infra dicemus, licet tamen hæc vera ſint iure communi attento, non tamen attentis multis priuilegiis, quibus fere omnes regulares ſunt exempti ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione per priuilegia ipſius competentia per conceſſionem directam, vel per indirectam communicationem priuilegiorum aliorum, & conſequenter habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, iuxta quandam[g] gloſſam ſingularem.

[e] l. ſi. C. de iur. omn. iudi. c. cum ab Eccleſiarum prælatis de off. ord.

[f] ca. Nullum, 18. q. 1.

[g] Hoc tom. 9.

[h] Gloſ. in c. 1. de reb. Eccl. non alienan.

Pro quorum explicatione nota, quod[h] Innocentius Quartus ſtatuit, *vt exempti, vel priuilegiati non teneantur, niſi ſub certo iudice, reſpondere, ac quod ratione delicti, contractus, aut rei, de qua agitur contra ipſos, ſi hæc ſint orta, & ſita in loco non exempto, poſſint conueniri coram ordinario, ſed ratione domicilij non.* At Clemens Quartus,[i] qui fuit poſt Innocentium Quartum, *exponit fratres minores, ita quod fratres minores neque ratione delicti, neque contractus, neque rei, de qua contra ipſos fratres ageretur, poſſint coram* [illegible] *ordinariis conueniri, neque illi, quo ad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exerceant, detrimentum* [illegible], *& tamen quicquid ſecus factum, vel attentatum fuerit*, ita habetur in monumentis ordinis. Et Sixtus Quartus ſtatuit, *ne locorum diœceſani, aut alij ordinarij, ſeu alij quicumque in perſonas, aut loca fratrum prædictorum* [illegible] *ſuam ſibi quamcumque iuriſdictionem, aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac deinceps* [illegible] *quæ ſedis Apoſtolicæ ſpecialis commiſſione, aut authoritate perſonas, domos & loca dicti ordinis* [illegible], *aliquas cenſuras, vel ſententias* [illegible] *promulgare audeant*, ita habetur in dicto libro in prima, & ſecunda impreſſione, & habetur etiam in mari magno Carmelitarum,[l] & in mari magno Prædicatorum,[m] & in mari magno Auguſtinianorum. & Benedictus vndecimus exemit fratrum minorum ordine, ſicut fecerat[n] Nicolaus IIII. & addidit, quod neque etiam ratione delicti commiſſi, vel initi contractus, aut rei ſitæ, vel exiſtentes extra loca eorumdem fratrum exépta, poſſint corá ordinariis, vel aliis prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet cóuenire, non obſtante conſtitutione Innocentij IIII. in contrarium faciente; ita habetur in dicto libro, monumenta ordinis. Deniq.[o] Collector priuilegiorum mendicantiú numerata refert ſummorú Pótificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet verum eſſe id, quod docet doctiſſimus Nauarrus, quod raro habet locum in religioſis conſtitutio Innocentij Quarti, cum iam conceſſa ſit aliquibus religionibus directè, & aliis per communicationem, vt non poſſint conueniri etiam reſpectu eorum, quæ ordinariis reſeruauerit Innocentius Quartus.

[i] Recolentes de priui. l. 6. in 1. imp. fo. 59. & in 3. imp. fo. 142. conc. 344.

[illegible]

[l] In 1. imp. fo. 60. & fo. 144. conc. 147.

[m] In 2. imp. fo. 101. conc. 184. & fo. 187. [illegible]

[n] [illegible] fo. 259. [illegible]

[o] [illegible] 24. [illegible] 1. imp. fol. 108. conc. 242. [illegible]

[illegible] in ca. [illegible] 63.

Sed videamus, vtrum dicta priuilegia ſint per Concilium[p] Tridentinum abrogata, ait enim *in exemptorum cauſis conſtitutio Innocentij Quarti, quæ incipit, volentes in Concilio Lugdunenſi edita ſeruetur, quam eandem ſacroſancta Synodus innouandam cenſuit, & innouat addendo inſuper, quod in cauſis ciuilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum clerici ſæculares, aut regulares extra monaſterium degentes quomodolibet, etiam ſi certum iudicem à ſede Apoſtolica deputatum in partibus habeant, in aliis vero, ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis tanquam ad hoc ab ipſa ſede Apoſtolica delegatis conuenire, & iure medio ad ſoluendum debitum cogi, & compelli poſſint priuilegiis, & exemptionibus conſeruatorijs, deputationibus, & eorum inhibitionibus aduerſus præmiſſa nequaquam valituris.*

[p] Conc. Trid. ſeſ. 7. c. 7. de ref.

Ex qua deciſione notanda eſt generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monaſteria, & degentes intra: nam viuentes intra clauſtra non ita poſſunt conueniri coram ordinariis, ſicut viuentes extra clauſtra poſſunt conueniri in duobus generibus cauſarum. Secundo nota, quod eſt alia differentia, quod degentes intra non poſſunt conueniri propter ſua delicta ab ordinario, niſi quando extra monaſterium cum populi ſcandalo delinquút & non puniuntur à ſuis prælatis monitis ab ordinariis, vt id faciant, degentes vero extra ſic, prout colligitur ex eodem Concilio[q] Tridentino, aiente regularis non ſubditis Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore

[q] Con. Tri. ſeſ. 25. de reg. ca. 14. de Reg.

petiore extra tempus ab eo præfigendum ſeuere puniatur, ad deputatione Epiſcoporum certiorem faciat, ſi nimis à ſuperiori ſuo officio pigetur. Hæc Concilium. Propter quod decretum ait [a] Nauarrus reſpondiſſe non potuiſſe Vicarium cuiuſdam Epiſcopi Regni Neapolitani cognoſcere de quodam cenſu, qui petebatur à quodam conuentu ordinis Minorum habentium exemptionem, ſicut habent aliæ religiones cum cognitione dicti capituli volentes, & recte quidem tum quia fratres non degebant extra conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum cauſa, neque de delicto extra monaſterium cum populi ſcandalo commiſſo, in quibus caſibus tantum per Concilium noſtra priuilegia exemptionum tolluntur. Quare concludit Nauarrus, [b] quod religioſi exempti degentes intra clauſtra monaſterij in nullis cauſis poſſunt conueniri coram Epiſcopis, & eorum ordinariis. Neque obſtat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio [c] Tridentino, quo cautum eſt, vt ordinaris poſſit cognoſcere contra exemptos ratione delicti, vel contractus, vel degere extra loca fratrum. Nam vt ait [d] Nauarrus per priuilegia fratrum exemptorum derogatum eſt prædictum decretum, vt conſtat ex his, quæ ſuperius adduximus, & quamuis prædictum decretum ſit innouatum in Concilio Tridentino, non tamen derogantur à Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum conceſſa ſunt niſi in cauſis tantum mercedum, & miſerabilium, vt dictum eſt.

Aduertendum tamen pro prædictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monaſteria, qui cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monaſterium morantur, ſed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monaſteriũ ſpeciali licentia, ſeu priuilegio. Nam qui ſecundum regularia inſtituta inſeruiunt beneficiũ, vel adſciũtur alicui monaſterio monialium, tales nõ comprehenduntur in tali decreto, quia non degunt extra monaſterium propriè, cum non ſint extra illud ex ſpeciali licentia, ſeu priuilegio, ſed ex inſtituto: alia autem, quæ in hac quæſtione poſſunt deſiderari in quæſtionibus de exemptionibus religioſorum dicentur.

Ex his patet, quod prælati regulares ſunt iudices eorum religioſorum, ſiquidem iudicibus ſecularibus & Eccleſiaſticis eorum cognitio denegatur, & licet Innocentius IIII. [e] *vniuerſos fratres minores, qui morantur in obſequijs aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obſequia legatorum ſedis Apoſtolicæ deputati) poſſit, & valeat Generalis dicti ordinis libere viſitare, corrigere, & amouere & alios pro eis ſubſtituere prout ſecundum Deum viderit expedire non obſtantibus literis, ſeu indultis ſedis Apoſtolicæ quibuſcunque*, prout habetur in libro monumenta ordinum. Attamen Clemens [f] quartus ſtatuit. *Quod Generales, & Prouinciales, miniſtri, & eorum vicarij illos ex fratribus minoribus, de quibus authoritate ſedis Apoſtolicæ literarum, vel legatorum ipſius, Archiepiſcopis, vel Epiſcopis, & alijs quibuſcumque prouiſum fuerit, corrigere poſſint, ac etiam non obſtante contradictione aliqua eos ad ordinem ſuum reuocare, & quod neque per literas eiuſdem ſedis, ac legatorum ipſius aliquos de fratribus prædictis teneantur prælati ordinis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aut a [illegible] perſonis in ſocios deputare, niſi dictæ literæ de indulto huiuſmodi, & ordinatione expreſſam fecerint mentionem, ac alias id honeſtati ordinis, ac ſaluti illorum viderint expedire*, ita habetur in eodem libro, & in marimagno Carmelitarum, [g] & in marimagno prædicatorum [h] continetur.

Adeo eſt clara poteſtas prælatorum regularium ad ſubditos puniendos, vt Bonifacius Octauus hoc præſupponens conceſſerit, *vt prælati ordinis minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiuſdem ordinis delinquentium ſuſfigendas, ad quos ſpectare eadem noſcuntur (ritualis, & apicibus iuris poſtpoſitis) libere procedere valeant ſecundum conſuetudinem approbatam, & generalia ſtatuta ipſius ordinis facta, & ſienda. Ac inſuper voluit non licere prædictis fratribus ab eiſdem correctionibus & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita ſeruata*, ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus [i] Quintus, *conceſſit miniſtro Generali pro tempore exiſtenti, quod omnes, & ſingulos fratres ſiue in monaſterijs monialium, ſiue in alijs domibus, conuentibus eremitorijs, & locis dicti ordinis commorantes etiam ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri, per ſpecialia ſedis indulta ſe exemptos eſſe (præter regulã, & ſtatutorum dicti ordinis formam) prætendentes non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, exemptionibus, indultis, & literis Apoſtolicis eis, & eorum monaſterijs, ſiue domibus, ſiue conuentibus, & locis præfatis, & eremitorijs per ſedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſis, de quibus in his literis habenda eſſet ſpecialis mentio, poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare, punire, & emẽdare, ac in criminoſis maioribus ſiue grauioribus ſi res ipſa exegerit (cum moderatione tamen) torturæ ſubijcere poſſit; & valeat dictus miniſter generalis*, ita habetur in libro [k] Monumenta ordinum in ſecunda impreſſione, & in ſupplemento. Et aduertendum, quod S.D.N. Clemens Octauus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo ſecundo Pontificatus ſui anno primo die decimaquinta Maij cõfirmauit priuilegium Innocentij Octaui ordini Ciſtercienſium conceſſum, quo ordinatur, ne perſonæ regulares dicti ordinis viſitentur, niſi à ſuo generali, aut ab alijs perſonis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobaria Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugalliæ impreſſo Venetijs anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati regulares, & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. *conceſſit Vicario Generali fratrum ordinis prædicatorum de obſeruantia congregationis prouinciæ Hiſpaniæ, quod correctio fratrum dictæ congregationis vndecumque ad terminos præſidentium conuentuum reformatorum venientium iuxta conſtitutionem dicti ordinis fieri debeat, & ad eoſdem præſidentes pertineat non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, indultis, & literis Apoſtolicis Scholaſtico, ac Vniuerſitati Salmantinæ, ac quibuſcumque Vniuerſitatibus per ſedem Apoſtolicam conceſſis, quæ aduerſus præſentes voluit in aliquo ſuffragari poſſe, dummodo propter correptiones huiuſmodi faciendas ſtudium fratrum corrigendorum non impediatur*, ita habetur in libro monumenta [l] ordinum.

Circa quam conceſſionem aduertit collector [m] compendij mendicantium, quod deſeruit etiam pro prælatis ordinis minorum partium Hiſpaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorum poſſint ſimiliter corrigere fratres eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus ſupra obſeruantiæ, vel de obſeruantibus erant, & ideo per iſtam correctionem non poſſet procedi contra conuentuales.

Et

[a] Nau. [illegible]
[b] Nau. conſ. Non dicatur, num. 96.
[c] Conc. Trid. ſeſſ. 24. [illegible]
[d] [illegible]
[e] In 1. imp. fo. 29. & in 2. fo. 313. & 425.
[f] In 1. imp. fo. 57. & in 2. imp. fo. 143. conc. 324.
[g] In 2. imp. fo. 84. conc. 467.
[h] In 2. imp. fo. 111. [illegible]
[i] In 1. imp. fo. 111. & in 2. fo. 202. con. 490.
[k] In 2. imp. fo. 47. col. 100. & fo. 70. col. 250.
[l] In 2. imp. fo. 76. con. 164.
[m] Coll. mendic. 11. correctio fratrum. §. 14. ſuper quem Cordub.

Et aduertit Corduba ſuper compendium, quod Pius ſecundus declarat, & concedit, quod miniſter generalis habeat liberam authoritatem, & iuriſdictionem ſuper fratres exiſtentes in quibuſcunque Vniuerſitatibus, & priuilegiis illarum gaudentes authoritate Apoſtolica, & de licentia ſuorum ad morandum in talibus ſtudiis commorantes et plenissimam correctionem illorum cum grauibus cenſuris in contra facientes, aut reſiſtentes quomodolibet.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis poßit de iure iudicare nouitium, qui occidit in uſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat iudicem, & vtrum poßit torqueri à iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis duo reſoluenda includit. Primum eſt, quis iudex poſſit cognoſcere de hoc delicto, ſecundum, à quo iudice ſit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum argumento cuiuſdam [a] Canonis diffinientis nouitium religionis approbatæ gaudere priuilegio [b] Canonis, & cenſeri perſonam Eccleſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ argumento alterius [c] Canonis, & ita expreſſe determinant Ioannes Andreas, [d] Dominicus, & Franc[us], quod cognitio delicti nouitij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nam nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet prælatis quo ad iuriſdictionem, & ſuperioritatem, ſaltem commutabiliter, & reuocabiliter, licet non irreuocabiliter pro tempore, quo ſunt nouitij, ſicut profeſſi, & cognitio, & punitio delictorum religioſorum profeſſorum pertinet ad iudices Eccleſiaſticos, & prælatos eorum, vt tradit Panormitanus poſt Ioannem de Lignano probans, quod delicta eorum pertinẽt ad cognitionem & caſtigationem prælatorum, etiã ſi ſint homicidia, & grauia delicta.

[a] c. religio. 5. 1. de ſent. excõ. lib. 6.
[b] c. ſi quis ſua dente. 17. q. 4.
[c] ca. duo ſunt genera 12. q. 1.
[d] And. Dom. & Fran. in c. Beneſi. de reg. iur. l. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.

Quantum ad ſecundum dico, quod poterit iudex Eccleſiaſticus, & prælatus torquere, ſi meruerint torturam indicia delicti ſeruatis ſeruandis iuxta notata in [e] iure, & poterit prælatus torquere præfatũ delinquentem, ſi opus fuerit, per aliquem clericum, vel religioſum iuxta ea, quæ in quæſtione ſequenti dicentur, & ita tenet [f] Nauarrus, quod prædictus prælatus poteſt cognoſcere de hoc crimine, ſi tali prælato competit iuriſdictio cognoſcendi de crimine requirẽte depoſitionem iure aliquo ſpeciali, nam in hoc caſu agitur de crimine requirente depoſitionem, vel degradationem ſecundum Panormitanum, [g] cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur nouitium occidiſſe profeſſum quamuis communis opinio teneat contra Panormitanum quo ad degradationem, vt poſt multa reſoluit Nauarrus. Et aduertendum eſt ad id quod tradit [h] Nauarrus dicens credere ſe prælato nouiter competere conſuetudine ſtatuto, vel priuilegio ſedis Apoſtolicæ iuriſdictionem ad cognoſcendum de cauſis ciuilibus, & criminalibus religioſorum profeſſorũ ſaltem cum crimen non requirit depoſitionem ab ordine, quibus & aliis ab ipſo allatis videtur concludere iuriſdictionem ſuper profeſſos quo ad hoc patificari iuriſdictioni ſuper nouitios.

[e] c. cum in cõtemp. la. de reg. iur c. 2. de po ſi. l. 1. & toto ti. de q.
[f] Naua li. 2. con & de reſ. com. concl.
[g] Pan. c. a. 1. de homicidio.
[h] Naua li. 2. conſi. 12 de foro compet conſi. 6 par. 117.

QVÆSTIO III.

De iudicibus regularibus quo ad modum procedendi in communi in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *QVomodo prælati procedant in iudicijs.*
2 *Vtrum antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto commiſſo.*
3 *Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente.*

ARTICVLVS I.

Quomodo prælati procedant in iudicijs.

REſpondeo dicendo, quod duplici via poſſunt prælati regulares in monachos procedere. Primo patrum ſibi nomen, & vim aſſumendo, quibus ſane propoſitum erit, vt quo ad eius fieri poſſit nihil de ſupplicijs cogitent, monachorum vitia radicitus euellant, eorúmque pie medeantur vulneribus, & ideo in religionibus Abbates, id eſt, patres nuncupantur, propter quod P. D. Benedictus in tertio ſuæ regulæ capite deſcripſit, quod meminiſſe debeot, quo nomine ſint inſigniti patres videlicet, atque idcirco curent de re ipſa egregie præſtare. Hinc D. Ambroſius in ſuo paſtorali, actio (inquit) congruat nomini, noménque actioni, ne ſit nomen inane, & crimen inane, honor ſublimis, & vita deeliuis. Et in quantum patet debet prælatus regularis procurare, quoad eius fieri poſſit, nihil de ſupplicijs cogitando monachorum vitia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus, & quando vt pater agit, poteſt iudicij forma omiſſa rem, vt ſibi libet, gerere, prout tradit [i] Panormitanus. Alia vero via procedunt prælati regulares, vt iudices, & tunc ſecundum allegata, & probata debent procedere, aut ſeruato iuris ordine aut ſummarie de facto, ſiue de plano ſola veritate facti inſpecta, vt probat Abbas. Quando vero puniuntur ſecundum ſtatuta regularia, proceditur ſummarie de plano ſine ſtrepitu iudicij in quo non traduntur capitula, neque debent citari ad videndum iurare teſtes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure, & declarat Ioannes monachus, quod in cauſis leuibus locum abſolute habet, ſicut etiam laicis conceditur, cum de eorum leuibus cauſis tractatur, vt ita determinant [k] ciuilia. Quid enim turpius, aut religioſis inſtitutis pernicioſius, quam prælati monaſteriorum ipſa monaſteria perluſtrantes repererint, ſilentium frangere, carnes comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri; quæ emendare nequirent, niſi contentioſo iudicio adhibito, teſtibúſq; examinatis? ſi his enim eſſent ſtricti, paterno nomine non digni iudicarentur, & cũ ſint patres, nihil per calumniam dicturos, & facturos præſumuntur: ſed tantum fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter præſtaturos.

[i] Pan. in c. reprehenſibilis de appell & in c. cum contingat de foro comp.
[k] Abbas in c. ſi quis contra clericum & in c. cum contingat de foro compet.

Pro cuius rei explicatione eſt aduertendũ, quod in iudicandis monachorum cauſis duplici ratione poſſunt vti prælati. Primo quidem cum nihil eorũ, quæ legibus perſcripta ſunt, omittitur, qui modus de iure ordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando ſummariæ, & de plano iudicia exercent. At iuris pontificij eruditi fere omnes abſtinendum à priori ratione prælatis conceſſerunt, tum quia id conten-

contentionis genus cum monaſticæ inſtitutionis tranquillitate multum pugnat, tum quia eo pertinēt monaſteriorum inſtituta, vt ſecundum ea omnis monachorum adminiſtratio temperetur, prout dicitur in iure [a] Canonico. Et hinc eſt, quod aiunt [b] Panormitanus, & Lupus, ne ſcilicet prælati regulares in monachorum cauſis diſceptandis iuris apices proſequantur: ſi enim iuris apices eſſent ſeruandi, ſequeretur neceſſario, vt eſſent conſulendi iuriſperiti ſæculares, & nummi ad eorum ſumptus ſuppeditandi, & alia eiuſdem generis incommoda, quibus ſanæ religionis candor maculatur.

Sed eſt neceſſarium pro explicatione prædictorū notare, quid his verbis (ſummariè, & de plano, & ſola veritate inſpecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt neceſſaria, atque (vt iuriſperiti loquuntur) eſſentialia, alia vero dicuntur accidentaria, vt ſunt ſolennitates iudicij, & prætermiſſis his accidentariis, quę ad ſolennitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explicandæ proponuntur eſſentialia iudicij ſignificāt, prout aiunt Panormitanus, Paulus, Cardinalis, Felinus. Hoſtienſis, [c] Romanus, Baldus, & Florentinus. Videamus igitur hæc eſſentialia per prædictas particulas importata, hoc verbum (ſimpliciter) remouet calumniatorias, & dolosas protelationes, manéſque exceptiones: ita [d] Paulus, & Cardinalis, verbum (de plano) ſecundum Paulum ſignificat, vt adiecta ſolennitate ſedendi in loco ſolito etiam feriatis diebus procedatur in cauſa (ſummariè vero) id ſignificationis propriè ſibi vſurpat, vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent ſolum requirantur, nec reis cōceditur, vt teſtium iuſiurandum videant, ſed teſtium & capitulorum exemplar eis tantum tribuatur, quod colligitur ex traditis à Bartolo, [e] & Baldo, & Franciſco de Aretio, & Felino: verbum (inſpecta ſola veritate) denotat, vt iuris omnis reneciantur pompa eo tamen vt ius naturale, aut gentium nihil incommodi patiatur. Ita [f] Abbas, & Florentinus. Ius autem gentium apud regulares ſunt conſtitutiones generales religionum, prout aduertit [g] Victorianus, Manſo.

Ex quibus facile indagare poſſumus, quæ in cauſis monachorum dicuntur neceſſaria, & cum natura omnibus comparatum ſit ſeſe tueri, atque defendere ab his quę nocitura videantur, omnia, quæ ad defenſionem reorum pertinent, de iure naturali ipſis reis præciſe concedimus. Hæc ad eſſentiam iudicij ſpectant argumento [h] iuris, & eorum, quæ tradunt Ancharranus, & Felinus, & defenſio reo tollitur, ſi Capitulorum, de quibus cauſa dicenda eſt, notitia denegetur oportet namque arma, quibus appetimur nos proſpicere, vt ab eis defendamus nos metipſos. Præterea huiuſmodi capitula, ſeu delationes ab actore pendent, ex quo efficitur neceſſario accuſatorem, aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandum debere eſſe, de quibus in quæſtione tertia agemus, quæ quidem vſque adeo faciunt ad naturam iudicij, vt eorum altero detracto latrocinium potius appellari poſſit, quam iudicium. Nec in hac re aliqua eſt inter doctores diſſenſio conceſſionem autem moræ, aut interualli, vt ſcilicet reus appareat, mihi inter neceſſaria ennumeranda ſentio, ſiquidem actio nulla niſi interuallo temporis confici poteſt. Quam ob rem conſentaneum rationi non eſt temporis interuallum reo denegari, ne imparatus, & incautus cauſam dicere cogatur. Vtrum autem teſtium nomina, atque dicta ipſius rei aperiri. In de peccatis clericorum ius [i] clarum eſt: de religioſis vero diſcrepant inter ſe Doctores. Nam [k] Panormitanus partem affirmatiuam grauiſſimis rationibus adductis tuetur. At Hoſtienſis dicta quidem reo eſſe manifeſtanda aſſeuerat, ipſorum vero nomina ſilentio inuoluenda, cum hæc ad iuris ſolennitatem ſpectent, quæ ſolennitas non ſeruatur apud regulares. Non deſunt tamen Doctores grauiſſimi, qui ſentiant, neque teſtiū nomina, neque eorum dicta vlla ratione eſſe reo aperienda, quod quoad dictum primum valde probabile opinatur [l] Manſus. Nam cum monachis plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque ſic religionis quietem labefactet, ſicut teſtium nomina, cum ex ipſa acerbiſſima excitentur odia, vltiones expectentur, innumeraque perturbationum ſemina naſcantur: videtur quod in monachorum cauſis ſufficit ſi capitulorum notitia conceſſa defenſionis locus non excludatur: quod tamen fallit, prout ait [m] Panormitanus in criminalibus, ac grauiſſimis cauſis, & ſic in quadam [n] ordinatione generali noſtræ ſacræ Religionis præcipitur, vt in his cauſis criminalibus grauibus teſtium nomina pandantur, ne reus indefenſus ſuccūbat, ſi ipſe reus eorum nomina illi manifeſtari petat.

ARTICVLVS II.

An antequam iudex procedat, debeat conſtare de delicto facto.

RESpondeo dicendo, quod antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debet conſtare commiſſum eſſe delictum: Ita Bartolus, [o] & poſt alios tradit Antonius Gomez, adeo hoc eſt verum, vt ſiquis confiteatur ſe occidiſſe aliquem, & non conſtat de corpore occiſo, talis confeſſio ei non præiudicat, vt poſt Baldum, & alios tenet Iaſon. [p]

ARTICVLVS III.

Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat conſtare de delinquente.

RESpondeo dicēdo, quod Angelus [q] dicit, quod valet, & tenet inquiſitio, licet ignoretur nomen delinquentis, licet enim ignoretur perſona delinquentis ad declarandam perſonam delinquētem fit inquiſitio, vt ait quædam [r] Gloſſa: at, vt hæc doctrina clarius pateat, quæſtionis reſolutio quinque comprehenditur dictis. Primum dictum eſt, quod quando procedit iudex per viam accuſationis non poteſt procedere, niſi compertum ſit, quæ ſit perſona delinquens, & quæ ſit perſona offenſa, & ratio clara eſt, quia nemo poteſt accuſare, niſi ſit offenſus, debet nominare in accuſatione, quem accuſat, & hoc eſt de ſubſtantia in libello, vt ponatur nomen actoris, & rei, vt tenet quædam [ſ] Gloſſa.

Secundum dictum, ſi iudex procedit per viam denunciationis, & denunciatio fit per aliquem viſitantem denuntiando de delicto commiſſo tunc iudex poteſt procedere ex officio, cum conſtet ipſi de delicto commiſſo. Si vero denuncians nominat aliquem, & non nominet delictum, non poteſt iudex contra illum denunciatum procedere, imo & ſi commiſit delictum ſimul cum delinquente, non procederetur contra delinquentem nominatum, donec conſtaret illum commiſiſſe delictum, ſaltem præſumptiue, & ita practicatur, & iuxta hoc debet intelligi doctrina [t] Bartoli.

Tertium

a ca. qualiter & quando de accuſat. & c. cum olim, de iudic. b Pan. in c. ſiquis contra clericum, & in c. cum contingat, de foro compe. Lupus elle 73. Feli. de modo procedendi cō tra monac. n. 19. & 20.

c Pan. in c. dilecti, de iudic. Pau. & Car. ſup. de verbo. ſignif. & in c. e. ſaepe. Fel. in c. dilecti de iud. Hoſt. in c. & quo de accuſat. Rom. conſi. 26 Flor. 3. p. & 9. c. 18.

d Pau. & Car. in c. diſpendia

e Bar. & Bal. in l. ſiliuſfam. ff. de dona. Fe. in c. dilectis de iudiciis.

f Abb. in d. c. dilecti, & in d. c. qualiter & quando. & Floren. vbi ſu. g Manſus de conſil. reg. c. 17 p. 47. in p.

h l. defenſio facultas de iure ff. 1. 10. Anch. conſ. 2. & 9 Fel. in c. qualiter & quando. 2. § licet de accuſa.

i d. c. qualiter & quando. 2. k Pan. in d. c. olim ex ca. qualiter & quand.

l Manſus vbi ſup. p. 29.

m Pan. in d. c. qualiter & quando. n Conſt. Tolet. c. 6. de correct. delinq. fo. 41.

o Bart. in l. 2. § ſeruos ilud ff. ad Sil. ſen. Com. de delict. c. 9. n. de cap. n. 2.

p Iaſon. in l. error. col. 2. ff. de iur. & fact. ign.

q Ang. in §. quadrup. 2. inſt. de actio.

r Gl. in l. 6. illud ff. ad Sillan.

ſ Gl. in c. 1. de libell. obla.

t Bart. in l. 2. § ſi publ. n. 7. ff. de adulte.

Tertium dictum, ſi iudex procedit per ſolam inquiſitionem ſine aliqua accuſatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquirenda delicta, aut ad punienda, ſi ſecundum, non poteſt procedere contra delinquentem particularem, niſi ſciuerit cómiſiſſe delictum, vel ſaltem præcedat infamia. Ita loquitur Gloſſa[a] quam ſequitur Dinus, licet Bartolus, & Baldus contrariú velint ſentire, ſcilicet quoad infamiam ortam ex illa generali inquiſitione non poſſet quis puniri, niſi delinquenti daretur copia indiciorum, & audiretur. Quam opinionem Baldi puto ſequendam, & à fortiori in cauſis regularium, non enim poteſt regularis incarcerari, prout inferius dicetur, niſi conſtet plana probatione delictum cómiſiſſe, quod in noſtro caſu à fortiori eſt aſſerendū, cum ſecundū ius naturale nullus inauditus iudicetur: quando vero iudex procedit per inquiſitioné ad inquirenda delicta, & non ad punienda, tūc quādo inquiſitio eſt particularis, non poteſt iudex procedere niſi propter graue crimen. Ita Bartolus:[b] tunc enim quando eſt graue delictum, poteſt quis capi, & incarcerari, & ſi fuerit regularis delinqués, debet præcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerem detrudatur. Verum eſt tamen, quod ſufficit ſemiplena ad hoc vt in cuſtodia reponatur. quæ in religione (caſa de la diſciplina) vocatur. Quando vero procedit per inquiſitionem generalem, bene poteſt inquirere, & tunc inquiſitio in delictis poteſt dici generaliter fieri tripliciter. Primo ratione perſonæ, & delicti, vt fit in inquiſitionibus, quæ prælatus facit in viſitatione diœceſis. Secundo poteſt dici generaliter ratione delictórum, licet ratione perſonæ ſit ſpecialis, vt quando inquiritur contra iudices vel officiales in ſyndicatu, & quando prælati regulares viſitant alios prælatos. Tertio dicitur generalis ratione perſonæ, licet ratione delicti ſit ſpecialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus, & neſcitur, quis fuerit. In omnibus his tribus caſibus dicitur generalis inquiſitio, & poteſt iudex procedere ad patefaciendam veritatem: & licet ex tali inquiſitione non poſſint religioſi delinquentes puniri, poſſunt tamen recludi in cuſtodia, prout colligitur ex traditis à Bartolo,[c] & Baldo, & Fortunio Garcia. Sed de his latius in quæſtionibus ſequentibus, & cum hæc non poſſint expedire, niſi viſitando prouincias, ideo oportet, vt de viſitatoribus agamus.

[a] *Glo. vbi Dinus & Bart. n. 7. d. l. ſi publ. Bald. in d. l. iubemus cod. de probation.*

[b] *Bart. in d. l. ſi publ. n. 10. & 11.*

[c] *Bart. in d. l. ſi publ. n. 3 & Bal. in d. l. iubemus nem 1. Fortu. in lib. Coll. in prima nu 51 ff de iu. & poſtlim.*

QVÆSTIO IIII.

De correctione fratrum, quantum ad viſitationem in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *AN ſint obligati generales ordinum mittere commiſſarios ad prouincias viſitandas.*
2 *Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare.*
3 *Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.*
4 *Vtrum generales & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare.*
5 *Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.*
6 *Vtrum Epiſcopus aut eius prælatus regularis poſſit viſitare capellanum regularem triremium qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit & ibi commoratur.*

ARTICVLVS I.

An ſint obligati generales mittere commiſſarios ad prouincias viſitandas.

RESpondeo dicendo, ſyndicatum officialium fuiſſe adinuentum, quia princeps tenetur rationem reddere pro ſubditorū iniuſtitia, prout dicitur in quadam authentica.[d] Eſt autem ſyndicatio experimentum meius iuſtitiæ, & quia Cæſariani fraudum conſuetudine omnia temerare conſueuerant, vt dicitur in quadam lege[e] cauſam dederunt, vt ab officialibus arcta poſtularetur ratio, quæ per prius non tam ſcrupuloſè inquirebatur: etenim viſum eſt, vt quod officialis in officio comedit tēpore ſyndicatus ad inſtar cibi digerat iuxta quaſdam leges,[f] & ſi bene in officio ſe habuerit, laudes, præmia conſequatur, ſin autem male puniatur, vt in toto vno titulo[g] traditur. Et ideo prælati inferiores ſyndicatum ægre ferre non debent, quia diuinum præceptum eſt, vnuſquiſq; reddat rationem villicationis ſuæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel,[h] ſic ad populum affatus fuit *Loquimini ad me coram Domino, vtrum bouem cuiuſque tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum ſi oppreſſi aliquem, & ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & reſtituam vobis, & dixerunt, non es calumniatus nos, nec oppreſſiſti nec tuliſti de manu alicuius quippiam. & dixit ad eos teſtis eſt Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea:* hoc autem multis comprobant Speculator[i] Andreas Ferna, & Doctores communiter dicentes, omnes debere viſitari, & ſyndicari iuxta vniuſcuiuſque conditionem.

[d] *Auth. vt in lex ſine quo quo ſuſſr. §. ſcriptū excep.*

[e] *l. d. ſ. officium ſacrulium de iu re fiſ. li. 10.*

[f] *l. e. co. ubi ſe vel clam l. ... cod. ad l. vel eam l. 3. cod. de ratio. ag. opor. t.*

[g] *Tit. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. 1.*

[h] *Samuel. 1. Reg.*

[i] *Spec. in ti. de ſynd. iſtem. in ti. quis ſint rogatus bona cōdemnatorum.*

ARTICVLVS II.

Vtrum poſſint omnes eſſe viſitatores prouinciarum.

REſpōdeo dicēdo, quod oportet, vt in religione adſit frequens viſitator ex eodem ordine, qui poſſit fratrum intentiones perſcrutari, cui denunciētur, quæ in capite, & in membris corrigenda videntur iuxta decreta[k] Concilij Tridentini, & tradita à Nauarro, & licet aliquibus religionibus conceſſum ſit à ſede Apoſtolica, vt poſſint in capitulo aſſignare viſitatores, qui viſitent monaſteria in capita, & in membris hæc tamen conceſſio ciuili modo intelligenda eſt, dummodo ſcilicet non eligantur ſuſpecti,[l] tradūt enim Doctores, quod princeps dando iudicem non videtur permittere, niſi debito modo agatur. Talis enim præſumitur eſſe intentio in priuilegiis, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rationis ſecundum[m] Baldum, & princeps non præſumitur velle aliquid iniuſtum vt notatur in iure, & tradit Baldus. Vnde priuilegium concedens, quod poſſit capitulum generale eligere ſyndicatores ex ſuis fratribus intelligatur de idoneis, & habilibus argumento multarum legum,[n] & Canonum. Viſitatores autem ſuſpecti iuſte inhabiles ad viſitandū cenſentur, ſi enim priuilegium conceſſum ad eos eligendos ad iuſte ſuſpectos extenderetur, iniuſtum profecto iudicaretur, prout concludit Paris[o] de Puteo. Vnde videant, & attente attendāt generales ordinū, quos mittant viſitatores, & ſyndicatores, an ſint ſuſpecti, an ſint habiles ad huiuſmodi miniſteriū exercendū, non enim poſſunt inſtituere illos, qui in cauſis regularibus ignari reputantur, cum poſſit de illis ſuſpicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ

[k] *Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 2. c. 8. Nau c. Nullā num. 20. 34.*

[l] *Dyn. l. liberis l. 2. ff de in ius vocan.*

[m] *Bal. in l. 1. apud quia qu. fin. l.*

[n] *c. 1. de conſt. L. Bal. in auth. hoc inter liberos de donatio ni. nec habeat cod. de ſacroſ. in l. vt gradatim de mune. & honoribus. ca. cauſam de reſcript.*

[o] *Paris de Puteo de ſyndicatu § eſt tamē circa prædicta Ord. Tol. c 7. de electio. fol. 61.*

non deeet, ſint facturi, & ſic in noſtra ſacra religione ordinatur, non prouideantur, niſi illi, qui fuerūt aliquando patres prouinciales, aut diffinitores in praxi cauſarum regularium verſati.

ARTICVLVS III.

Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.

Reſpondeo dicendo, quod ſi ipſi inſtituantur ad viſitandam totam vnam prouinciam cum plenitudine poteſtatis, poſſunt iure optimo ſubdelegare, licet enim habeant iuriſdictionem ſubdelegatam, cum hæc committatur ex plenitudine poteſtatis, videtur ipſis concedi authoritas ad ſubdelegandum. Quod tamen ipſis quando committitur facultas, vt perſonaliter viſitent monaſterium, non procedit. In hoc enim caſu non poſſunt inſtituere ſubſtitutum, prout tradit [a] Felinus, quia videtur electa perſonæ induſtria ad negocia, quæ per alium expediri non poſſunt, cuiuſmodi ſunt arbitramenta argumento cuiuſdam legis, & tradunt Oldradus, & Nicolaus Meroni, quando autem ipſis neceſſarium eſt delegare, & inſtituere commiſſarios caſu, quo ipſos poſſint inſtituere, hoc bene inſtructis & doctis fratribus debent committere, vt in quæſtione ſequenti dicetur.

[a] Feli. in cap. quoniam § ſi autem de offi. deleg. l. ſi quis arbitra. ff. de verbor. obligat. Oldrald. conſ. 42. imperatori de fide treuga. & pace. q. 61.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum generales, & prouinciales teneantur viſitare.

Reſpondeo dicēdo, quod generales debent obſeruare conſtitutiones ipſorum ordinum, quæ determinant, quando debeant viſitare. Pro nunc videtur neceſſario dicendo, quod obligatur Miniſter Generalis cuiuſcunq; religionis per ſe, vel per alium ſuam religionem viſitare, cum ſit ſupremum ipſius caput: neque in regula patris noſtri Franciſci Generalibus præcipitur viſitatio, ſed tantum miniſtris prouincialibus, prout eſplicat D. Bonauentura, & tradit [b] Corduba, & certe iure diuino tenentur prouinciales iudicialiter ſuos fratres viſitare, vt probant Doctores ex illo Lucæ [c] *& tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*: Quæ verba ad omnes prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quod ipſum iure humano præcipitur omnibus religionum exemptarum prælatis, vt viſitent omnia monaſteria inferiora, prout in Concilio Tridentino [d] ordinatur. Vnde Ordinarij, vt ſunt Prouinciales quotannis tenentur, monaſteria ipſis ſubiecta viſitare, vt renouans ius antiquum ordinat idem Concilium Tridentinum. [e] Et cum ſit hoc præceptum affirmatiuum, non debet imputari ad peccatum mortale Prælatis ipſam annuam viſitationem omittentibus, non inſtante aliqua neceſſitate ſubditos corrigendi: cum finis ipſius præcepti eorum ſit correctio, quo ceſſante, ceſſat eius ſaltem in foro interiori diſpoſitio.

[b] Cor. ſup. regu. 10. q. 1.
[c] Lucæ. 22.
[d] Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 10. & c. 20.
[e] Trid. ſeſ. 20. cap. 8.

ARTICVLVS V.

Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.

Reſpondeo dicendo, quod primo debent Prælati proponere verbum Dei & de vita & conuerſatione fratrum inquirere, & de locis aliis diuino cultui deputatis iuxta tradita in iure. [f] & ſtatim debet inquirere quomodo ſeruentur leges Eccleſiaſticæ, præcipue Concilium Tridentinum, cuius decreta ſummopere ſunt obſeruanda, & veneranda ſicut in eodem Concilio commendatur. Et Pius IIII. in Bulla confirmationis eiuſmet Concilij inſtāter commendat, & ſtatim debet deſcēdere ad præcepta regulæ, quibus fratres ſunt obſtricti quomodo obſeruantur, vt præcipit Concilium Tridentinum [g] obſeruari.

Denique debent inquirere fratres de iis, quæ ſolent in viſitationibus generalibus perquiri, quæ cōſulto omitto, cum vnaquæque religio in his proponendis & perquirendis ſecundum diuerſitatem ſtatutorum & obſeruantiarum Regularium ſuo abundet ſenſu. Aduertant autem Viſitatores id quod grauiter Hoſtienſis adnotauit, nempe eo pacto iuſiurandum debere exigi, vt quilibet dicat quidquid ſcit, vel credit, vel fama eſt, Nam ſi iuſiurandum exigitur de veritate aperienda de his, quorum tantum eſt interrogatio, reſpondens nullo iure cætera ad id etiam attinentia patefacere aſtringitur.

[f] cap. Rom. de cenſi. lib. 6.
[g] Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. cap. 12.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus, aut eius Prælatus Regularis poſſit viſitare Capellanum etiam Regularem triremium, quæ aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenerunt, & ibi commorantur.

Reſpondeo dicendo, quod videtur diſtinguendum inter triremes vnam claſſem conſtituentes quibus communiter præficitur vnus generalis iudex, vel inquiſitor, contra delinquentes, vel debitores, & inter alias triremes ſingulares, quibus nullus talis iudex præficitur. Diſtinguendum etiam videtur inter capellanos quos duces earum accipiant authoritate Apoſtolica, & alias legitima ad celebrandum, & adminiſtrandum ſacramenta euntibus in illis, & alios capellanos, qui ſunt tantum vectores, & viatores tranſeuntes ex vna patria in aliam. Tertio videtur diſtinguendum inter exemptos, & non exemptos. Quibus ſic prælibatis dico primo, quod loquendo de omnibus capellanis certum eſt, quod iudex deputatus poteſt cognoſcere de illis, & ſi habet facultatem ad cognoſcendum etiam de exemptis Regularibus poteſt vtique de illis cognoſcere.

Dico ſecundo quod ſi non ſit Iudex prædicto modo deputatus, videtur aſſerendum quod Epiſcopus poteſt iudicare, ac cognoſcere de illis perinde ac de illis viatoribus, & tranſeuntibus ſeruādo vnicuiq; ſua priuilegia, & ius quod habent iure cōmuni aut particulari, iuxta ea, quæ ex iure [h] colligūtur. Ita Nauarrus, [i] ex quo colligitur, quod non poteſt cognoſcere de Regularibus capellanis, niſi iuxta terminos Concilij Tridentini, & conſtitutionem Clementis VIII de quibus ſupra quæſtione prima. Cætera pertinentia ad viſitationem in tertio tomo in quæſtione de viſitatione late dicentur.

[h] De pri. c. 1 § legatis. ff. de iudic.
[i] Naua. lib. 2. conſi. 1 de foro cōp. conſ. 4.

Et cum hæc viſitatio quatuor modis poſſit contingere. Primo per viam inquiſitionis generalis. Secundo per viam inquiſitionis particularis. Tertio per viam denunciationis. Quarto per viam accuſationis, oportet, de his omnibus ſigillatim agamus.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquiſitionem, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *QVis & quotuplex ſit inquiſitio.*
2 *Quis poteſt inquirere.*
3 *Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.*
6 *Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de aliis inquiri, de quibus non eſt infamatus.*
8 *Vtrũ iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati: & vtrum non præcedente infamia poſſint contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.*
10 *Quid debeant inquirere Viſitatores monialium.*
11 *Vtrum crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminoſum minime poſſit procedere.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit inquiſitio.

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio ab inquirendo importat inquiſitionem alicuius præcogniti, quæ & iuridica, & Canonica dicitur, ſi fiat ſecundum iura, & Canones & eſt triplex ſecundum Panormitanum,[a] ſcilicet, generaliſſima, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel diœceſis, & generalis, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, vel monaſterij aut loci, & ſpecialis, qua inquiritur contra certam perſonã, ſiue ad imponendam pœnam, ſiue ad peccatum euitandum ex debito officij, vel dic, quod eſt triplex. Prima ſcilicet. Generalis ſimpliciter, id eſt, quantum ad perſonas, & delicta, vt cũ Præſes inquirit, an ſint homines facinoroſi, de qua in quadã lege.[b] Et ſecunda ſpecialis ſimpliciter, ideſt quantum ad perſonas, & delicta; vt eum de certo & limitato crimine contra rectam & limitatam perſonam Præſes, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege.[c] Tertia generalis, ſimul ac ſpecialis ſecundum quid, ſiue ſit generalis quoad perſonas, & quoad delicta ſpecialis, vt dum Præſes inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia [d] lege, ſiue è contrario ſit generalis quoad delicta, & quoad perſonas ſpecialis, vt cum Prælatus inquirit in ſyndicatu.

[a] *Pan. in cap. qualiter. & quando. 2. de accuſat.*
[b] *l. congruit. ff. de off. præſi.*
[c] *l ea quidem C. de accuſ.*
[d] *l mandatis de condit. ob turp. cauſa.*

ARTICVLVS II.

Quis poteſt inquirere.

RESpondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere poteſt contra ſubditum ſuum, imo tenetur, ne ſubditorum ſanguis de manibus eius exquiratur in die iudicij, prout dicitur in iure.[e] Et aduertant Prælati Regulares, quod non debent committere aliis non bene inſtructis & doctis fratribus inquiſitionem delicti alicuius fratris, quæ debet fieri per teſtes ſæculares, cum in cauſis clericorum, & monachorum criminalibus à teſtimonio & denunciatione laici repellantur, iuxta ſacros Canones.[f] Et tradũt poſt alios Couarruuias, Iulius Clarus, Menochius, & eſt communis opinio ſecundum Viues, & ſic aduerſus monachos caute ſunt inquirentes, & iudices conſtituendi, cum non minima difficultas conſiſtere videatur in examine culpæ ad capiendum, ſeu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Eccleſiæ iudicibus, & prælatis regularibus lubens cõſulerem, vt cauſæ omnes clericorum, & monachorum, præſertim ex incontinentia procedentes caute & ſub debito ſecreti ſigillo agantur. Nam verecundi, & bonæ famæ Eccleſiaſtici, & Regulares viri, qui forſan humana fragilitate in incõtinentiæ peccatũ dilabuntur, mallent vtique grauiori pœna, ac cenſura corripi, quam publicè leuiſſima pœna corripi, ſeu protinus abſolui. Quod ex eo potiſſimum facere aſtringuntur dicti iudices Eccleſiaſtici & Regulares: quia laici, qui vitiis dediti ſunt, quaſi iam ſuorum criminum pares feciſſe lætantur, ac inde anſam ſuſcipiunt in eiſdem criminibus indurato animo permanẽdi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non ſolum ſimilia credit, ſed multiplicat, vnde ſæpius quos imitari & venerari deberet ſpernit vtique. At ſi monachorum crimina, publica fuerint, tunc Apoſtolus monet, publicè peccantes palam eſſe corripiendos, vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauerunt, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocent vitã, & adhuc, Prælatus hoc publicæ pœnitentiæ genus (ſi expedire iudicauerit) in aliud ſecretum, poterit commutare, iuxta deciſionem Conc. Trid.[g] Quando autẽ laici poſſint eſſe teſtes in cauſis monachorum, vide in quæſtione [h] de correctione fratrum, quo ad teſtes contra eos deponentes.

[e] *C. de reſcr. de off. ordin. e. vlt. de teſtg.*
[f] *Cap. de cætero d. tit. Couar pract. qq c. 18. nu 1. Clar. l. 5 recep ſen. c. 8. n. 10 & q n 21. & q 74. n. 9. Men l 3 de teſtium § 22. n. 73. Viues cõmun opin ſol. 252 verum teſtificari poſſunt.*
[g] *Tr ſeſ. 24. c. 8.*
[h] *Infra hoc to q 10 a. 5.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam, neceſſe ſit quod præcedat infamia.

RESpondeo dicendo, quod ad inquiſitionem generalem faciendum non eſt neceſſarium quod præcedat infamia, neque quod adſit accuſator, neque denunciator, prout reſoluit doctiſſimus Soto.[i] Vnde Prælati Regulares quando huiuſmodi inquiſitionẽ fratribus volunt intimare, debent ipſi quandam breuem paternis viſceribus comitatam facere exhortationẽ qua facta debent ſtatim viſitare ſacroſanctam Euchariſtiam, & Sanctas reliquias & oleum ſanctũ. Quibus viſitatis ſolicitudine Marthæ æſtuantes ad enfermeriam, & officinum conuentuum debent ſe conuertere, vt oculis propriis perſpiciant, quomodo ea quæ ad cultum diuinum pertinent, & ad curandos infirmos ſuſtentãdóſque decenter fratres ſe habeant. Quibus peractis ſtatim debent vocare fratres ſigillatim inquirendo de his, quæ in ſuperiori quæſtione [k] ſatis diximus. Aduertant tamen Prælati inquirentes quod non recipiant denuntiationẽ, niſi firmatã à denunciante. Et ſi dixerint nihil ipſos ſcire, quod denunciatione ſit dignum, obſtringant id ipſum propria manu firmare, ne peracta inquiſitione aliqua animi maleuoli ſuperueniente occaſione ſcribant ſe multa digna correctione ad denunciandum habere, aduertant deinde ad quandam ſingularem doctrinam Hoſtienſis, [l] quod poſt & ante viſitationem, & inquiſitionem generalem non debent paſſim, Prælati recipere

[i] *Sot de deteg. ſecr. q 6 mẽb. ſeq.*
[k] *Ant ſu.*
[l] *Hoſt. de inquiſit § 2 verſ. autem.*

chartulas, quas monachi contra Præpoſitos ſuos clanculo offerunt. Nec tamen debent eſſe nimis incredulı, ſolent enim hæ manifeſtationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, ſi iudex maturo conſilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel ſaltem legitimā cauſam inuenerit, vt ſeruato iuris ordine, ad inquiſitionem criminis, deueniat, non tamen ſupradictis capitulis aliquo modo procedendum eſt, etiam ſi in ipſis copia teſtium adhibeatur, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta. & ſi aliter fieret, ipſe proceſſus eſſet ipſo iure nullus, vt ſcribit Iulius Clarus [a] affirmans apud ſuos iudices ita ſeruari.

[a] *Clarus in pract. crim. §. fin. q. 1. v. S. enim.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in inquiſitione generali de aliquo particulari poſſit inquiri.

RESpondeo dicēdo, quod non poteſt prælatus in inquiſitione generali de aliquo fratre particulari interrogare, ſolum enim ipſis licet inquirere, quis tale commiſerit delictum, prout infra dicetur, niſi aliqua perſona ſit infamia notata, quod tale cōmiſerit crimen. Nemo etiam in inquiſitione generali obligatur delictum à ſe etiam publice commiſſum manifeſtare, non enim delinquens tenetur ſe prodere, niſi legitimè ſit interrogatus. Vnde Doctores communiter, teſte Soto [b] aduertunt, inquiſitionem generalem non eſſe iudicium, ſed præambulum ad iudicium, & ſic iudex prius in ea inquirit, vtrum ſit aliquod vitium contra communitatem, & vtrum ſit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & poſteà adhibitis teſtibus, iudicium in eo ſit, prout tradunt Albertinus, [c] & Bartolus, & iure manifeſto confirmatur. Videamus ergo de inquiſitione particulari.

[b] *Sot. de deteg. 2. p. qu. 7. con. 3. dub. ar. 1.*

[c] *Alber. in aſſer. q. 34. n. 6. Bart. in l. ſi. ff. de q. ca. ſio de haret.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio particularis alicuius perſonæ, quæ ad eius correctionem ordinatur, debet ipſa perſona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipſam probātur, ita quod ſi iudex contra eū in hoc caſu non procederet, ſcandalum cauſaret, prout reſoluit Nauarrus, [d] dixit, (indicia grauia, ſi enim non ſunt grauia, non ſufficiunt ad procedendum per viā inquiſitionis, bene tamen per viam accuſationis. Nō enim debent Prælati permittere de aliquo occulto crimine accuſantes clericum apud eos, niſi debitorem prius ſibi obtulerint, aut videant, quod dicti officia eſt ſufficienti probatione, aut legitimis indiciis moniti cauſam ipſam aggrediuntur, prout dicetur infra vt poſt Nauarrum [e] tradit Soto. Tunc autem erunt indicia grauia, vt per viam inquiſitionis poſſit iudex procedere, quando ex ipſis euidenter poteſt malè præſumi, nullis in ipſis iudiciis ad bene præſumendū coniectura aſſiſtente vt ſunt indebita oſcula & amplexus cū mulieribus. Tunc autem erunt leuia indicia quādo alicuius peccati coniectura adeſt, & magnū alicuius boni indiciū, ita vt ex illis ſuſpicio leuis oriatur. Verbigratia, ſi aliquis bonæ famæ religioſus ſimul cum muliere in loco malæ ſuſpicionis digno alloqueretur. hoc enim indicium ad infamiā non ſufficit. Denique non eſt licitum iudici inquirere de aliqua perſona particulari ratione alicuius criminis occulti non infamata.

[d] *Nau. in ma. c. 8. nu. 32. & c. 25. n. 35. & 137.*

[e] *Nau. vbi ſu. Sot. l. 5. de iuſt. q. 6. a. 2. & de deteg. ſecr. m. 2. q. 6. con. 8. dubio. 1.*

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare neceſſe eſt. Eſt hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciat dicentes ipſum cum quadā muliere accubantem vidiſſe, cuius criminis non eſt Petrus infamia notatus, denūciātes enim ſecreto Prælato, crimen ſunt manifeſtati: in hoc caſu non poteſt Prælatus publice delinquentem punire, nec poteſt vocare alios teſtes, vt de eorum vita inquirat, vt eſt deciſum in iure, [f] in quo multa loca ſacræ Scripturę in confirmationē huius veritatis adducuntur. Ex quo colligitur malè agere prelatos Eccleſiaſticos. & Regulares publicè ſuos ſubditos punientes nulla præcedente accuſatione ratione criminum occultorū, quæ commiſerunt propter tres aut quatuor teſtes de ipſis criminibus teſtificantes, nulla contra eos infamia præcedente, & ſic refert Salzedus [g] in cōfirmationem huius doctrinæ nouiſſimam & egregiam deciſionē quæ in prouinciali Concilio [h] Toletano anno Domini milleſimo quingēteſimo octogeſimo quinto ſtatuta eſt, quæ ſic loquitur. *Promotor fiſcalis apud Eccleſiaſticum iudicem neminem deferat, niſi quem legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione iudices inquirere audebunt, imo priuſquam ad inquiſitionē procedant, diligenter curent inueſtigare, an ea infamia à maleuolis, an à piis viris, & honeſtis orta fuerit.* Hæc ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicibus Eccleſiaſticis, & regularibus non ſeruatur, volentes ad euitandum aliquod in ſuo ordine ſcandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potius violare, iuſto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Charybdin, permittente Deo, vt publica & grauia peccata à ſuis ſubditis perpetrentur: quorum criminum occaſione eorum religio maximè deluſtratur.

[f] *Inquiſit. c. qualiter & quando de acc.*

[g] *In ſua prac. cri. c. 6. nu. 4. ver. aggrediatur. & ca.*

[h] *Conc. Tolet. ar. 2. c. 12.*

Magnopere attendant Prelati ad ea quæ charitati Dei, & proximi ſunt annexa, & omnia ſubiicientur eis: & vt debita procedant charitate, norēt, quod quando delictum fratris teſtibus non poteſt probari, & confeſſione delinquentis non comprobatur, tenentur ſuperſedere vſque dum aliquid contingat quod delictum reddat notorium, & manifeſtum, ita vt delinquens poſſit iudice conuinci: teneantur tamen hæc exequendo charitatem proximi ſemper præ oculis habere, conſiderando delinquentis humorum, ſi enim ex punitione delicti non ſperatur ipſius emendatio, imo è contrario eſt certa eius pertinacia, & mutatio erit cōſultius in eo caſu pro tunc delictum quoad fieri poſſit diſſimulare. Pro quo notanda eſt quædam Abbatis [i] doctrina qui arbitratur, quod ſi clericus concubinarius efficeretur deterior, ſi compelleretur præciſe ad dimittendam concubinam, quod tunc Prælatus tolerando ad tēpus peccatum nō committit, quod dicit notandum Stephanus Auferius. [k] Arbitrat. [l] Diaz de Lugo in ſua practica criminali ait: Aduertant autem Prælati omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in vitiorū correctione torpeſcāt, ſed cū talis toleratio facienda fuerit, certiſſimæ adſint coniecturæ deteriorationis, quā certe limitationē dignā ſuo authore iudico, licet enim pœnæ Canonicæ nō ponantur in vltionem delicti, & ſit principaliter reſpectu publicæ vtilitatis, prout ſunt pœnæ Iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, ſed ſimpliciter imponantur, vt delinquens pœniteat, & ſaluet animam ſuam, & ſic principaliter imponuntur propter vtilitatem priuatam, vt de pœna perpetui carceris, patet ex iure. [m] Patet enim in detentione in monaſterio, vt ex aliis Canonibus [n] facile colligitur. (Vnde tales detruſi dicuntur pœnitentes. & ſic clerici detruſi in monaſteriis vel etiam in perpetuis carceribus dicit quædam Decretalis [o] eos ibi detrudi, vt agant pœnitentiam) Non tamen poteſt negari,

[i] *Abb. in c. vt clericorum de vita & hon. cler.*

[k] *Aufrer. in Clem. 1. de offi. ord. con. 15.*

[l] *In pract. de concub. ca. 7 y. in fine.*

[m] *C. Nouimus in fi. de verb. ſignifi. & in c. quamuis de pœnis l. 6.*

[n] *C. Rom. 85. diſt. ca. tua. 1. de pœn. c. ſi il. la. 50 diſt.*

[o] *C. vt fama de ſen. excom.*

quod

Digitized by Google

quod ipſæ pœnæ Canonicæ ordinatur in publicam vtilitatem, cum proprium, & peculiare munus Prælatorum ſit, ſubditorum crimina & ſcelera punire, eorúmque vitia redarguere, & eis ſit ſumme cauendum, ne ſubditi ſint criminoſi, & ne inhoneſtam vitam agant, vel prauis & corruptis ſint moribus. Et in Concilio [a] Tridentino ipſis præcipitur, & commendatur, & hoc non ſolum vt ipſi ſubditi emendentur, ſed alij timore pœnæ corrigantur, & religio à peccatis eam maculantibus præſeruetur. Tenentur Prælati ex officio paſtorali illis commiſſo non diſſimulare pro aliquo tempore peccatum, ſi ex tali nimia indulgentia aliorum religioſorum ruina ſuſpiciatur. Et dato, quod ſine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictum pro aliquo tempore diſſimulari prudenter poſſit, non liberatē ego prælatos à peccatis, ſi ita tale peccatum diſſimulaſſent, vt ipſum pro tunc impunitum relinquerent punitione paterna, non iudiciaria ipſum ſecreto coram fratribus grauibus ſalubriter corrigēdo cum adminiſtratione præcauendi peccata ſub pœna quod cōtra ipſum iudices debent procedere vt tenetur. Nā Chriſtus Dominus nobis hanc legem præſcripſit dicens: [b] *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi autem te non audierit, dic Eccleſiæ, & erit tibi tanquam ethnicus & publicanus.*

[a] *Seſſ. c. de reform. 3.*

[b] *Matth. c. 5.*

Denique ſi facta dicta ſecreta admooitione & correctiooe ſubditus ad meliorē frugem reſipiſcit, non poteſt Prælatus amplius de eius cauſa, vt iudex cognoſcere, ad exemplum boni, & prudentis Medici, qui ſi poteſt vulnere mederi abſciſſo digito, non abſcindit totam manum, prout colligitur ex traditis ab Aragoo.[c]

[c] *Arag. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fine.*

Aduertant autem Prælati quid circa prædicta dicat D. Aotonius: [d] *Subditorum vitia prudenter diſſimulanda ſunt, ſuo tempore vindicanda vt videlicet delinquens deprehenſus toleratus tamen arguere culpas erubeſcat ſeque ſe iudice, puniat, nonnulla vero aperte cognita mature toleranda ſunt vt congrua opportunitate corrigantur, quædā vero occulta ſalubriter ſunt perſcrutanda, vt quibuſdam ſignis competentibus Rector, quod in ſubditorum mente clauſum habet, inueniat, & ex minimis maiora cognoſcat, ſeruatis tamen in omnibus ſecretis contegendis iure, & ratione, quā periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen ſunt leniter arguendam, nam cum non malitia, ſed ſola ignorantia, vel infirmitate peccatur, magno moderamine delicti correctio tēperetur, vbi autem morbi grauitas correctionis aſperitatē poſtulat, ea non denegetur, imo & cauterium apponendum eſſe conſtat.* Hæc Antoninus.

[d] *Ant. 3. par. Sum. ti. 19. c. 21. §. 6.*

Contemplentur etiam Prælati, quid Vmbertinus vir piiſſimus,[e] atque doctus circa hoc dicat, enumeratis enim cauſas ob quas à correctionibus prælati frequenter deſiſtunt, ita ſcribit.

[e] *Vmber. in reg. D. Augu. c. 164.*

Contingit interdum, vt Prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant, aut ex puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa, aut diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia, quod fratrum culpas ignorant, ſed nec curam ad eas cognoſcendas adhibeant, aut rurſus propter pacem propriam quam turbare nolunt, aut propter verecundiam conſcientia eos accuſante, alios corrigere non audent, aut propter timorē odij verentes, ne in ſubditorum incurrant indignationem, aut propter Prælationis amorem, & deſiderium, quam admittere formidant ſubditos contra ſe huiuſmodi prouocantes correctionibus, aut ob defectum zeli, aut denique ex negligentia quæ in Prælationis ſtatu maximè damnanda eſt. Attendant ergo Prælati, & ſi quando ab opportuna correctione ceſſent, videant quo fine, vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat.

Hæc Vmbertinus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.

Reſpondeo dicendo, quod quando crimina ſunt contra Rempublicam poteſt iudex procedere per viam inquiſitionis contra delinquentem, etiam ſi contra ipſum non ſit aliqua probata infamia & delicto probato poteſt publicè puniri. Ita tenent Doctores, [f] qui vno ore fatentur, quod quando crimina ſunt atrocia, etiam ſi delinquentes non infamia notentur, poſſunt publicè puniri.

[f] *DD in cap. qualiter & quando el. 2. de accuſa.*

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, aliqua peccata fieri contra communitatem & ſunt illa, quibus delinquentes principaliter damnum Reipublicæ intendunt, & ruina puplica prætenditur, vt eſt crimen læſæ maieſtatis, diuinæ & humanæ, & furtū publici ærarij, & homicidiū alicuius hominis eminentis, à quo ſalus Reipublicæ pendet, cum in omnibus his caſibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout reſoluit Soto, [g] quia ait, quod huius ſpeciei eſt in via publica latrocinia committere, cū huiuſmodi latrociniis viis publicis immediate fiat iniuria, & aliqui addunt, quod ſubornationes in cathedris, & in beneficiorum concurſu ſunt peccata contra communitatem, quando pro indignis ſubornatur. Et huius opinionis eſt doctiſſimus Soto, [h] cuius ſententiam amplector, eum per huiuſmodi peccata ex ſua natura damnum alicui communitati inferatur immediate. Dicunt etiam aliqui, quod crimen nefandum eſt huiuſmodi ſpeciei propter ſuam grauitatem, imo affirmant, quod crimen fornicationis religioſi in eadem claſſe collocatur, cum ex eo ſi ſciatur & publicetur, tota communitas ipſius religioſi infametur. Sed qui in hac perſiſtunt opinione, tota aberrare videntur via, cum prædicta crimina ex ſua natura nociua non ſint communitati. Eſt tamen aduertendum, quod peccatum blaſphemiæ ſemper eſt viſitandum, etiam ſi coram paucis committatur, nulla præcedente infamia, attento, quod huiuſmodi peccatum committentes ſunt homines abiectæ vitæ, & mutum ſuam famā parui facientes: oportet tamē, vt correctione fraterna prius admoneantur, quaſi non ſint emendati ad denunciationem poteſt deueniri.

[g] *So. de teg. & ſecr. memb. 2. q. 4. con. 3.*

[h] *Soto.*

ARTICVLVS VII.

An infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus.

Reſpondeo dicendo, qood infamatus de aliquo delicto, de hoc, & non de alio poteſt fieri inquiſitio, niſi ea crimina ſint adeo connexa, vt de vno non poſſit cognoſci ſine eo, quod de alio etiam cognoſcatur. Vnde Iudex ſæcularis de concubinariis inquirens, videns aliquem concubuiſſe cum moniali poteſt incidenter cognoſcere de ſacrilegio, etiam ſi dicti ſacrilegij minimè infamia præceſſerit, & ſic qood dicimus in hoc articulo, tantum habet locum cum agitur de criminibus diſparatis, prout Dominus Caietanus,[i] & Soto, affirmant, & per conſequēs non poteſt Iudex inquirere de complicibus, niſi de eis, contra quos adeſt aliqua infamia, & indicia. Verum eſt tamen, quod ſi crimen, de quo inquiritur, eſt Reipublicæ nociuū, vt ſunt peccata contra Rempublicam, in hoc caſu de complicibus eſt inquirendum etiam ſi contra eos nulla præceſſerit infamia.

[i] *Caie. 2. 2. q. 69. ar. 2. Soto vbi ſup. qu. 9. dub. 5. con. 3.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati: & vtrum non præcedente infamia poſſint contra aliquos procedere.

RESpondeo dicendo, quod Iudices inquirentes de genere alicuius non vt propterea aliqua pœna correſpondente delicto puniatur, ſed vt videatur, an aliquo canonico impedimento, aut inhabilitate teneatur, quo minus ad dignitates ſæculares Eccleſiaſticas, aut Regulares promoueatur, aut in his poſt electionem confirmetur, aut ne poſt earum conſecutionem poſſideat non peccat etiam ſi is, de quo inquiritur, nulla infamia reſpectu huius inquiſitionis ſit irretitus, ſicut non eſt neceſſarium, vt prædicta infamia præcedat ad inquirendum, an volens cum aliqua contrahere matrimonium ſit aliquo impedimẽto obſtrictus, aut aliqua generis maculati pollutione fœdatus prout notatur in Iure,[a] Ex quibus educitur poſſe prouinciales optimo iure inquirere meritorum, aut demeritorum, illorum, quos de aliquibus prælationibus intendunt prouidere, etiam ſi illorum demeritorum nulla præceſſerit infamia. Poſſunt etiam iudices punire delinquẽtem qui confeſſus eſt peccatum coram multis, etiã ſi eius nulla præceſſerit infamia, contra ipſum enim per eius confeſſionem adeſt pluſquam acclamoſa inſinuatio. Dixi (coram multis) ſi enim ipſe coram vno, aut duobus ſecreto, aut coram Prælato tantum nulla vi coactus ſuum fuit delictum confeſſus, aut ſi Prælatus inuenit epiſtolam ab ipſo obſignatam, manúque eius ſcriptam, qua ſe tale peccatum perpetraſſe indicauerit, non poteſt prælatus contra ipſum per viam inquiſitionis procedere ipſum iuridice puniendo: poteſt tamen eum paterna correctione viſceribus paternitatis iuncta emendare, niſi crimẽ ſit contra bonum publicum, in hoc enim caſu non tenetur prælatus has ſubire metas, poſſunt tamen iudices procedere contra eos, qui coram metipſis deliquerunt, & contra eos, qui aliquod crimen in præiudicium tertij commiſerunt, ad officium enim iudicium ſpectat iniurias factas aliquibus compoſitione repellere. Et ſic procedere poſſunt per viam inquiſitionis, nulla præcedente accuſatione aut infamia contra eum, qui occidit fratrem, aut aliquod commiſit furtum, dummodo contra eos denũciatio intimetur. in his enim caſibus denunciatio vim obtinet accuſationis ad effectum veritatis huiuſmodi indagandæ, iniuriáſque punitione iuridica propellendi, prout doctiſſimus Soto[b] aduertit.

[a] Doct. in ca. poſtquam, & c. cum dilecta & ca. nihil de elect. & fin. de elect. leſt. diſp. Inno. in c. nihil. de exceſ. prel.

[b] Soto vbi ſu. com. 1. & q. 6. art. 1. dub. 1.

ARTICVLVS IX.

Vtrũ Prælati cõtra fratres poſſit inquirere & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur cõmiſiſſe.

RESpondeo dicendo, nõ debere procedere Prælatos contra monachos per viam punitionis, ſeu pro crimine, de quo dubitatur, vtrum ab ipſis fuerit commiſſum, imo debent prælati circa ipſos bonam concipere opinionem nihil omnino in publico de ipſis diffidentes habẽtes ſe circa ipſos ſimplices, vt columbæ, prudentes autem ſicut ſerpẽtes, vtẽtes cautelis, & iuſtis ſimulationib⁹ omnia remedia apponentes, quibus mala, & peccata ab ipſis cõmittenda poſſibiliter impediantur: ſunt enim iudices, & prælati ſuper ſpeculã conſtituti, vt hæc prouideant, neq; per viam inquiſitionis poſſunt in aliquo famam ipſorum denigrare, vſq; dum de delicto cõſtet, & ipſi infamia ſint notati iuxta ſuperius annotata iuridice.

Pro explicatione autem prædictorum eſt notandum cum D. Thoma[c] duplex eſſe iudicium. Alterũ vocatur iudicium ſecundum ſuppoſitionem, quod cõtingit, quando Prælati in viſitationibus de curãdis defectibus ſuorum ſubditorum agunt ſupponẽtes ipſos vt homines potuiſſe delinquere, & hunc tantum iudicio innitentes, nihil contra ipſorum infamiam poſſunt agere. Alterum eſt iudicium ſecundum diffinitionem, ſecundum quod attenta lege diuina omnia indifferentia in meliorem partem tenentur accipere, in peiorem enim partem illa ſumentes officium vſurpatris, ſed iniqui iudicis vſurpabunt. Ex his colligitur, quod prælati Regulares priori iudicio accincti non perperam agunt, quando poſt inquiſitionem generalem ad alias domos tranſmittunt fratres de aliquo delicto, aut conuerſatione iudicatos mala, licet de his minimè ſit infamia reſperſi. Hoc tamen grano ſalis eſt ab ipſis operte eſequendum famam ſubditorum præ oculis habendo, hæc enim negligentes, zelantes maxime honorem monaſterij incidunt in foueam, quam fecerunt tranſmittentes fratres ſtatim poſt viſitationẽ, ex qua ſubita, & non opportuna mutatione maxima infamia circa fratres, & monaſteria ſæpeſæpius inſurgit, & ea, quæ tantum à populo leuiter ſuſpicabãtur pro veris à populo maligno, & male contra religioſos ſuſpicate prædicãtur, ſicut ego expertus ſum aliquando euenisſe. Conſiderent hæc Prælati, & in viſitationibus Deum ſemper præ oculis habeant, qui odit Prælatos præcipitatos, & furore & iracundia anhelantes, & fratres ſecreto indiciatos ſtatim poſt viſitationem minimè tranſmittant, nec hæc ſine peccato poſſunt ab ipſis fieri. In opportuna enim huiuſmodi mutatio tranſmutato fratri & monaſterio parit ſæpeſæpius infamiam, & dolet indiſcretus ipſorum Prælatorum non ſolum in fratrem indiciatum, ſed etiam in eius monaſterium, & congregationem conuertitur, & ſic prudenter hanc ſecretam pœnam tenentur dilatare admonendo ſecreto prælatum localem monaſterij vt clauſuram monaſterij faciat cuſtodiri, & vagationes fratrum ſummopere curet, & ſi aliquando neceſſitatibus cogentibus aliquos extra monaſterium tranſmiſerit, taliter aſſocientur vt bonus ſocius fratrem ſuum lucretur, & religio aliquo malo exemplo non deluſtretur. Attendant, quod in huiuſmodi documentis adhibendis ita generaliter debent ipſi prælati docere, & de his admonere, vt de particulari aliquo religioſo minimè infamato, nullum verbum faciant, hæc enim faciendo in fratrem ſuum peccabunt. Ex his etiam colligitur, quod imprudẽter agunt aliqui indiſcreti prælati, qui inquiſitionem facientes ſtatim humeris ſubditorum imponunt præcepta incomportabilia, ipſis in virtute Spiritus Sancti præcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publice cõfluebant, in his enim repentinis obedientiis, & excõmunicationibus latæ ſententiæ appoſitis ſuſpicio populi maleuoli confirmatur, matronæ nobiles & deuotæ in ſuæ deuotionis recõpenſam à prælatis aliqua infamia notantur, & exurgunt à ſumno clamoroſæ inſinuationes, quibus illud, quod iam pene ſepultum erat, à mortuis, vt ita dicã reſurgit, qua reſurrectione maleuoli populi acuunt linguas ſuas, ſicut ſerpẽtes, & ſepulchrũ patẽs eſt guttur eorum, linguis ſuis cõtra religioſos ſanctæ & honeſtę vitæ agunt, qui vita honeſta, & ſãcti ipſi vt veri amici Dei corda peccatorum ferire prætendebant, quod magis in populis paruæ notæ, quam in ciuitatibus magnis contingere experiẽtia cognoui. Ex quo conſequens fit, vt maiori prudentia opus ſit in his opportunis remedijs adhibendis, quando aliquid ſecreto emendandum & corrigendum

[c] 2. 2. q. 6 ar. 4 ad 3.

dum contingit in monaſteriis oppidorum, quam in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta ſunt.

ARTICVLVS X.

Quid debeant inquirere viſitatores monialium.

RESpondeo dicendo, quod viſitatores monialium ſolicitum ſtudiũ debent diligenter impẽdere, vt moniales ipſæ pannis ſericies variorum ſodiaturis, ſandaliis comatis, & cornutis crinibus, ſcaccatis, & virgatis capaciolis, non vtantur, non choreas nec feſta ſæcularium ſequantur, non voluptuoſam alias vitam ducant, eaſque ſolertius retrahere ab inſolentiis quibuſlibet, & mundi huius illecebris, & inducere eaſdem ad impendendum in monaſteriis ſuis deuotum, & debitum in toto Domino famulatum, & electas Abbatiſſas inducere ad benedictionem infra annum à tempore confirmationis computandum, niſi ſubſit cauſa rationabilis, alias cadent à iure ſuo, vt plenius in Iure notatur. Debet etiam viſitator attendere omnia quæ habentur in cap. 1. de ſtatu monachorum [a] lib. 6. videlicet circa clauſuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium & fidelitas domini temporalibus, & ſæcularibus, & quid agendum, quando in ſæculari & Eccleſiaſtico foro cauſas habent Abbatiſſæ verò, & Prioriſſæ Regulares iam ſuum monaſterium, quàm inferiora ſibi ſubiecta viſitare poſſunt, & debent; ſi tamen clauſuram exire non poſſunt, tanquam iuſte impeditæ, debent, & poſſunt per alium etiam maſculum omni exceptione maiorem viſitare, vt notat quædam Gloſſa, [b] quæ allegat ſic tenere Archidiaconum; & adde, quod ſi Prælatus exceſſerit in viſitando, prælatus, cuius eſt Vicarius, tenetur pro exceſſu, vt argumento aliquorum Iurium tradit poſt alios Ioannes Franciſcus Paccinus. [c] Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi eſt receptum, iam ad viſitandum non poſſunt dictæ Abbatiſſæ exire.

[a] Cap. ſi. de ſtatu monachorum.

[b] Gloſſa in clemen. Attendẽtes de ſtatu Regula. c. epiſcoputũ 10. q. 1. & ca. inter de offi. Archi.

[c] Paccin. de viſit. 1. q. 1. n. 10.

ARTICVLVS XI.

Vtrum crimina tempore præſcribantur ita, vt iudex contra criminoſum minimè poſſit procedere.

RESpondeo dicendo, quod ſi aliquis religioſus fuerit de aliquo crimine conuictus, quod cõmiſerat ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, poteſt nihilominus propter tale delictum puniri, cum delicta attento Iure Canonico minimè præſcribantur, vt probat quædam Gloſſa, [d] & tradit Decius, Boſſius, & Nauarrus. Verũ eſt tamen, quod accuſatio criminalis de iure Ciuili præſcribitur per ſpacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege, [e] & probatur in quadam lege partitarum & tradit Camera. Ex his venit reſoluendum, quoddam ſatis controuerſum dubium, contingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos diſcolos Fratres (per quos inimicus homo ſuper ſeminat zizania) ſit ſtatutum quod elapſo certo termino non poſſint Fratres accuſare, neque denunciare, de cuius validitate controuertitur, & ſecundum Ius Ciuile nemini dubium eſt validum eſſe, vt patet ex dictis, & confirmatur, nam poſt annum præſcribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege [f] determinatur in legibus partitarum Comprobata. [g] Cum ergo de Iure communi præſcribatur actio iniuriarum, poſſet præſcribi tempus ad accuſandum, vel denunciandum, & ſic poſſet quis excludi ab accuſatione, vel denunciatione, vt determinat Capella Tholoſana [h]; dicit tamen, quod tale ſtatutum, non valeret, quando proceditur per prælatum quoad correctionem. Nam Prælatus etiã elapſo termino ſtatuti poſſet tunc corrigere delinquentem. Iſta fuit opinio Innocentij, [i] & iuxta hoc intelligit Camera [k] Concil. Trident. in quo commendatur Ordinariis correctio ſubditorum, & additur, *quod neque in his, vbi de viſitatione, aut morũ correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut ſuſpendat*: hoc enim decretum, videtur extendendum etiam ad dictum ſtatutum. Ita quod eo non obſtante poſſint Iudices Regulares argumento ipſius Decreti ad correctionem procedere, non vt parti ſatisfaciat cum contra eam vigore dicti ſtatuti ſatisfacit præſcriptũ, ſed vt ſatisfaciat Reipublicæ, pro cuius ſatisfactione poteſt Iudex ex officio procedere: ſicut enim non poſſunt crimina præſcribi propter damnum, quod ex tali præſcriptione Reipublicæ reſultat, vt ſecundũ Ius Canonicum eſſe diffinitum ſupra determinauimus. Ita non poteſt fieri tale ſtatutum in præiudicium Reipublicæ, cum ipſi intereſt, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Baldo. [l]

[d] Gloſſ. in 1. Admonere 339. v. panit. Decius. n. l. licet cauſã de pro. Carl. 4. col. 4. d. in c. venerabilis de except. Boſſius in pract. tit. de accuſ. n. 30. Nauar. in c. conſiderat. nu. 127. de pænit. d. 2.

[e] L. quere. C. de falſi. L. 21. 186 part. 3, l. 5 tit. 6. par. 7. Camera 10 q. crimi prala 2.

[f] L. ſi non cõuitij ver. ſi autem nexam C. de iniur. le. 22. tit. 9. par. 6.

[g] c de iniuriis l. 22 tit. 9. p. 6.

[h] Capel. Tolo. deciſ. 140. & deciſ. 188

[i] Innoc. in ca. ad noſtram de appell.

[k] Camera vbi ſup. 10 nu. 2. Trid. ſeſ. 24. de refor. c. 10.

[l] Bald. in l. 6. C. ſi duo ex ſi. per Iudi.

Ex quo colligitur, quod ſi poſt elapſum terminum, delinquens ſuum confiteatur, delictum, poteſt Iudex procedere ad correctionẽ, licet ipſum nemo poſſit denunciare, aut accuſare: & dato quod nemo iuxta prædictum ſtatutum poſſit accuſare, vel denunciare, hoc intelligerem, niſi confitens elapſo termino de ſuo delicto palam gloriaretur, in hoc enim caſu de illo poſſet vtique accuſari, aut denunciari.

QVÆSTIO VI.

De correctione Fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *QVid & quotuplex ſit denunciatio.*
2 *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.*
3 *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4 *Vtrum denunciatio ſtatim obliget ſine correptione fraterna præcedente.*
5 *Vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6 *Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7 *Vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit.*
8 *Vtrum iudices facile debeant admittere denunciationes.*
9 *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare quod denunciant.*
10 *Vtrum literæ infamatrices ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ habeant accuſationis, aut denunciationis, aut inquiſitionis.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit denunciatio.

RESpondeo dicendo, quod denunciatio eſt manifeſtatio facta Iudici alicuius criminis, vt animæ delinquentis medeatur, & dam-

damnum euitetur. Vnde magna eſt differentia inter accuſationem, & denunciationem, denunciatio enim criminis correctionem prætendit, accuſatio autem vindictam tanquam ſcopum proſpicit. Vnde denuncians priuſquam denunciet, tenetur corrigere Fratrem: accuſans autem, cum tendat ad vindictam, hac lege non arcetur; prout infra dicetur: denunciatio ex Charitatis fonte ſcaturit, accuſatio vero ex iuſtitiæ zelo proficiſcitur; denunciationem tenentur omnes præſtare, accuſationem vero non: denũciatio Fratre emendato ceſſat, adeò vt nec prælato, vt patri crimen manifeſtari debeat, cùm probabiliter propter inopiam Charitatis aliqui Prælati à viſceribus paternitatis deficiant, & probabiliter timere debeant, ne ad vindictam criminis vt Iudices ſe prodant. Differt & iudicialis accuſatio ab inquiſitione, cum in accuſatione criminis probatio requiritur, in denunciatione vero plerumq; neceſſaria non eſt, prout notant communiter ſcribentes.[a] Eſt autem duplex denunciatio. Altera Euangelica, altera vero iudicialis. Euangelica fit Prælato, tanquam correctio fraterna, de qua in inferioribus dicetur. Iudicialis eſt, quando quis accuſat coram Iudice competente de aliquo delinquente. Ita[b] D. Antoninus, cuius opinionẽ ſequimur fugientes ab aliquibus, qui diuiſiones, & ſubdiuiſiones multiplicantes rem potius confundunt, quam declarant, vt videre licet ex his, quæ tradunt Abbas,[c] & Soto. Denunciatio Euangelica, quæ fit Prælato, tanquam patri, contingit, quando quis prius corrigendo Fratrem ſine aliqua ſpe emendæ confugit ad Prælatũ, vt ab ipſo ſecretò paternaliter corrigatur, confidẽs quod hoc modo ad meliorem frugem conuertetur. Denunciatio Iudicialis contingit, quando quis ordine prius Euangelico ſeruato, videns ſe non proficere, ad Iudicem confugit, vt Frater ſeruato prius ordine iudicialiter puniatur, ne delicta remaneant impunita.

[a] D. D. in c. quod ſuper his de accuſatio.

[b] Anton. 3. p. ti. 19. c. 9.

[c] Panor. in c. nouit. de Iudi. Soto de ſecre. memb. 1. q. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.

RE'ſpondeo dicendo, quod quando agitur de denunciatione Iudiciali[d], quoad peccatum commiſſum iam emendatum, ſolus ille tenetur denunciare, cui ex officio competit, cum hæc denunciatio ſit actus iuſtitiæ, quo vindicta delinquentis prætenditur, non in animæ ſuæ curam, ſed quia intereſt Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, prout tradit Innocentius,[e] & ex multis Iuris Canonici, & Ciuilibus Decretis conſtat. Vnde hæc denunciatio ſolum ad Fiſcalem vt patrem Reipublicæ ſpectat. Quando vero agitur de denunciatione Iudiciali, quantum ad peccata commiſſa, & nõ correcta, omnes tenentur ad ipſorum denũciationem, niſi ex huiuſmodi denunciatione aliquod detrimẽtum ipſis obuenturum probabiliter timeant. Ita in Iure[f] diffinitur. Cùm enim hæc denunciatio ſit actus charitatis, nõ tenemur ipſam cum proprio detrimento, & dãno adhibere: hoc autem ceſſante omnes (vt dictum eſt) ad ipſam intra terminum à Iudice præfixum tenentur corã ipſo proponere, prout reſoluit Nauar.[g] Ex quibus colligitur, quod Eccleſiaſtici ad huiuſmodi denunciationem aſtringuntur, cum ſit opus (vt dictum eſt) Charitatis: quod adeo verum eſt, vt ad ipſam in cauſis criminalibus etiam teneantur, licet timeant denunciatos pœna effuſionis ſanguinis, aut mortis, aut abſciſſionis mẽbrorum fore ſubituros, dummodo ab ipſis fiat legitima proteſtatio, vt vitetur irregularitas. Ita tenet Caiet.[h] Soto, & Nauarro, Gouar. dicentes ſacros Canones minimè prohibere ea, quæ à Iure naturali exiſtente neceſſitate imperantur, cuiuſmodi eſt hæc denunciatio huiuſmodi neceſſitate vrgente.

[d] Innoc. in c. nouit de iudi. c pracipuem. 1. q. 2.

[e] Innocen. in ca. nouit. de iudic. ca. pracip. 11. q. 2.

[f] ca. hoc videtur. 22. q. 5.

[g] Nauar in manual. ca. 25. n. 46.

[h] Caiet. 2. 2. q. 23. ar. 7. Soto de tegen. ſecre. memb. 2. q. 1. con. 3. Naua. ca. inter ver. 12. q. 3. Cou. in Clemen ſi furioſ. 2. p. § 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.

REſpondeo dicendo, quod nominatim excommunicatus excommunicatione maiori neque poteſt denũciare, neque accuſare, hi enim actus authoritatem in proponente requirunt, à qua excommunicati iuridicè ſunt priuati. Aduertit tamen Caiet.[i] quod licet tales non poſſint manifeſtare Iudici delicta per viam denunciationis, aut accuſationis, non ex hoc tamen inhibentur, quominus per viam ſimplicis monitionis poſſint certiorem facere Iudicem inquirentem talia delicta fuiſſe commiſſa, & à talibus (vt vulgo dicitur) fuiſſe patrata, & ad horum comprobationem Petrum, & Franciſcum debere accerſiri, vt ex officio ipſe Iudex procedat, & ad punitionem delictorum, ſi opus fuerit, procedat. Hæc enim excommunicati facientes non exercent aliquod opus authoritatis, ſed compaſſione boni publici æſtuantes, dicta monitione ipſum bonum publicum proſequuntur. Quod de excommunicatis dictum eſt, ad infames eſſe extendendum tenent omnes communiter, prout tradit doctiſſimus Soto.[k] Prohibentur etiam religioſi denunciare, aut facere quod incarceretur delinquens pœna ſanguinis[l] caſtigandus, ſub pœna irregularitatis, ſine certis proteſtationibus, quod per ea non prætendunt talem pœnam delinquenti imponi, ſecundum ea, quę tradunt poſt alios Couar. & Salzedo. At in regno Aragoniæ per bullam Apoſtolicam Sixti V. datam quinta die Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono, quæ incipit, *Cum Bannus*, concedatur quibuſcunque clericis & religioſis vt poſſint auxilium præbere, & eſſe conſortes ad bannitos præfati regni manifeſtandos, & vt incarcerentur, & pœna etiam mortis afficiantur, ſine timore alicuius irregularitatis. Cuius bullæ tenorem refert Petrus Cenetus[m] prior, & Canonicus Sanctæ Mariæ del Pilar Ciuitatis Cæſarauguſtæ.

[i] Caie. 2. 2. q. 68. ar. 1. ad. 1.

[k] Sot. vbi ſu. q. 5. con. 3. in fi.

[l] Couarr. in Clem. ſi furioſus 2. par. § 5. per totũ Salz. in pract. c. 98. ex pag. 340.

[m] Cenet. in Collect. ad Clem cap. 62. pag. 406 n. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum denunciatio ſtatim obliget, ſine correctione fraterna præcedente.

REſpondeo dicendo, quod quando peccatum eſt publicum, ſtatim nulla ſecreta correctione fraterna præcedente eſt denunciandum, aut accuſandum coram Iudice competente: cum enim ſit publicum, & ſcandalo plenum, ſine publica punitione non debet relinqui. Vnde ad huiuſmodi denunciationem, & accuſationem faciendam minimè debet retrahi turbatio delinquentis, ſed bonũ publicum debet denunciantes ſtimulare, prout aſſerit D. Thom.[n] qui notat Chriſtum Dominum commendantem correctionem fraternam dixiſſe, Si peccauerit[o] in te Frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Notandum eſt, quod non præcepit Redemptor noſter, vt corrigamus fratrem, quando eius peccatum eſt publicum, tunc enim non ſolum contra corripientem peccatur, ſed etiã contra alios

[n] D. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 7.

[o] Matth. 18.

alios ſcandalizando ipſos. Ita cum communi tenet Soto [a] quod eſt intelligendum, niſi pro certo habeatur, quod ipſe publicè peccans ex correctione publica, aut ſecreta, ad agendam pœnitentiam publicè vitam in melius mutabit, in hoc enim caſu minimè licet, accuſare, aut denunciare, ſine Euangelica correctione præmiſſa, prout aduertit doctiſſimus Corduba, [b] etiam ſi Petrus à Nauarra aſſerat hoc debere intelligi, quando peccatum coram tribus committitur & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minimè admitto, iam enim publicum ſcandalum datum publica pœnitentia compenſatur, ſine eo, quod manus ad arma denunciationis extendatur. Notandum eſt autem, quod in noſtro caſu, illud dicetur publicum delictum, quod notum eſt omnibus, & ideo notorium appellatur, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. Pro cuius explicatione eſt aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout aſſerit Sylueſter, [c] ſed à verbo, noſco, & ſic eſt illud, cuius omnes habent notitiam. Quod tripliciter conſideratur. Quoddam enim eſt notorium de iure: aliud eſt notorium facti: aliud eſt notorium ſecundum Iuris præſumptionem. Notorium Iuris eſt illud quod in Iudicio notorium eſt, aut per ſententiam Iudicis, aut per confeſſionem partis, aut per claram teſtium probationem, prout in Iure notatur. Notorium facti eſt illud, quod nullo modo poteſt negari, prout diffinit quædam Gloſſa, [d] veluti ſi Petrus occidat hominē coram multis. Notorium ex præſumptione Iuris ex ſe non eſt euidens, ſed Iudex procedit ad punitionem, ac ſi eſſet notorium facti, propter vehementes coniecturas, & ſigna ipſum notificantia, quod contingit in Clerico cum muliere ſub eodē tecto habitante, hic enim pœna concubinarij afficitur, propter huiuſmodi habitationis præſumptionem.

[a] So. vbi ſu. q. 4. con. 2.

[b] Cor. in ad. dit. ad Soto de tegen. ſecret. q. 4. concl. 3.

[c] C. olim de verb. ſig. ca. quæſitum de cohabitatione cleri.

[d] Gl. 2. q. 1. C. de manifeſt. ca. euidentia de accuſat.

Notandum eſt inſuper, quod notorium non poteſt regula certa præſcribi, vt affirmat Soto, [e] quod autem vt certius communiter tenetur, eſt, quod ſi delictum ſuit commiſſum in quadam populoſa ciuitate, requiritur, vt à pluribus ſciatur, quam ſi in Ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicendum ſufficere, quod ſciatur à decem perſonis, hoc enim probato, certiſſimè tenendum eſt eius famam per maiorem partem ciuitatis vagari, non enim credendum eſt ipſos decem tale peccatum celaturos. Rurſus notandum, quod licet aliqui [f] inter notorium, & manifeſtum differentiam poſuerint: hi tamen in Iure Metaphyſicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifeſtum, ſecundum communem ſignificet, vt ex etymologia vocabulorum clariſſimè patet. Verum eſt tamen, quod licet omne notorium ſit publicum, non tamē omne publicum eſt notorium: bene enim poteſt peccatum eſſe publicum, à maleuolis publicatum, ſine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia eſt notatus, non tamen crimen à ſe notorium.

[e] Soto in 4. d. 22. q. 2. ar. 6.

[f] Doct. in c. Quæſitus de co hab. cleri & mul. cap. cū olim de verbo. ſig.

Notandum eſt vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum poſſit denunciari, & de eo fieri inquiſitio particularis, non ſufficit, vt eius delictum ſit notorium habitantibus cum eo ſub eodē tecto, interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, ſecretum, & non notorium nuncupatur: præſumitur enim quod domeſtici dictum peccatū ſubticebūt. Verum tamen eſt, quod ſi eſſet magna domus famulorum ſatis plena, cum de tantis, & de filiis tantorum, & diuerſorum parentum, non præſumatur ſecretum, ſi ab ipſis peccatum de euidentia facti ſciatur, ipſum eſt notorium ad huiuſmodi inquiſitionis, & denunciationis, effectum, nemo inficiabitur. Ex quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à Religioſo, ſufficit eſſe notoriū in ſuo Collegio, aut Monaſterio, vt velut notorium poſſit ſine aliquo ſcrupulo viſitari, & denunciari, & puniri; vt enim peccata Religioſorum, aut viuentium in congregatione poſſint inquiri, viſitari, & puniri, ſufficit, quod apud congregationem ſint notoria, licet extra ea minimè ſciantur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquiſitio, & punitio intra ipſam congregationem ſecreto, vt decet, debeat patrari; & ſi daremus, quod neceſſario peccata Collegarum & Regularium debent eſſe notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni ſubdantur ſequeretur huiuſmodi peccata impunita remanere ſæpiſſimè, cum ea ſecreto intra dictas congregationes committantur, ita, vt ab exteris prorſus ignorata dicantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum denunciatio ſit facienda, nulla præuia correctione.

Reſpondeo dicendo, quod ſi crimē in damnum tertij eſt, illico debet fieri denunciatio, ſi correctio non ſperetur, melior eſt enim conditio poſſidentis, quàm rei, & per conſequens magìs debet attendi bonum innocentis, quàm bonum rei culpatiua tamen denunciatio hæc eſt facienda, vt dānum tertij reſarciatur, & reus, quo minus poſſibile fuerit, reſpectu denunciationis lædatur: & ſic proponendo denūciationē debet denunciator dicere quoddam crimen eſſe factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mentione. Si enim hac in generali facta denunciatione poteſt damnum proximi reſarciri, peccaret denunciator in particulari nominare delinquentem, cum ex hoc magnum ipſi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, ſi damnum illatum aut id ferendum paruum fuerit, vel ſi ſibi mo ſpectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiſerit, in hoc enim debet magis ponderari fama delinquentis, quàm detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit, prout no at Gabriel. [g] Quando vero delictum fuerit tantum in damnum ipſius peccantis commiſſum, vt eſt fornicatio, gula, auaritia, [h] & alia ſimilia vitia, non licet delinquentes denunciare, ſine eo quod correctio fraterna præcedat: ſi enim contrarium dicatur, contra Euangelium, & contra charitatem: & amorem fraternalem eſſet, cum hæc peccata tantum ſit in damnum peccantis patrata, quæ ſi fortè fraternaliter prius corrigantur, forte emendatus euaderet. Quod adeo verum eſt, quod etiam nulla ſit ſpes emendæ non tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patri crimen commiſſum ſi probabiliter timetur, quod correctione fraterna iudicis pœnitentiam minime aget, imo fieri deteriorem ſane creditur. Vnde ſcientes crimen, nullum aliud remedium apponere debent, nisi poſtulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat [i] & ad hanc Charitatis normā magis, quàm alij Religioſi aſtringuntur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis ſint coniuncti: ipſis enim magis, quàm aliis prædicatur illud Pauli dicētis. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Hæc ſecundū mentem

[g] Gab. ſuper Cano. lect. 34.

[h] 3.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

mentem omnium Theologorum dicta ſunt. Et ſic conſiderent denunciatores, quod ſi probabiliter ſperent emendationem Fratris reuelando ſuũ peccatum Prælato, vt patri, vt ab ipſo ſecretò corrigatur, non obſtet ipſis infamia inde Fratri ſequenda, magis enim ponderat bonum animæ, quàm bonum famæ, quod bonum animæ nulla alia correctione fraterna creditur adipiſcendum, quàm correctione fraterna Prælati fratrem ſecretò, & benignè, & prudenter admonentis. Ita D. Thom. [a] quem Syluester, & Communis ſequitur. Aduertant etiam denunciantes charitatem præ oculis habentes, quod nunquam deſcendant ad denunciationem iudicialem manifeſtando delinquentem iudici, vt Iudici, niſi prius denuncient iudici, vt patri, & talem denunciationem nihil proficere proſpexerint, omnia enim media ſunt tentanda, antequam manus ad arma denunciationis Iudicialis ſumatur, prout prædicti patres ſatis inſinuant.

[a] 2.2.qu. 33. art. 6. in corpore art. Syluest. verb. correct.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur, quod correctione fraterna adhibita, frater non omnino emendabitur.

RESPONDEO dicendo, prout ex ſuperioribus ſatis patet, quod ſi correctione adhibita creditur & ſperatur non emendatio, ſed deterioratio peccantis, ad denunciationem Iudicialem eſſe recurrẽdum, ne damnum tertij ex diſſimulatione ſuccedat: præcipuè hoc habet locum in cauſis Regularibus, cum delicta Regularium ſi non emendentur, & correctione præcaueãtur, in tam graue damnum Religionis cedant, ita vt quod eſt à ſanctiſſimis Religioſis multis retro annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris delinquentis exemplum obſcuretur, prout ex mente Diui Tho. [b] Soti, & Cordubæ, Nauarri, tenent Præſtantiſſimi Theologi. Verum eſt tamen, quod licet correctione fraterna adhibita nõ omnino deſiſtat delinquẽs à peccato, ſi ad meliorem tamen frugem reſurget, non eſt ipſi licitum ad denunciationem Iudicialem conuolare, ſi enim prior correctio fraterna exiſtenti in peccato ſpiritualiter profecit, credendum eſt omnino fore emendandum delinquentem, ſi iterum, atque iterum fraternaliter, & charitatiue corrigatur. Denique omnia tentanda ſunt ad ſalutem fratris conſequendam ſine eo, quod in aliquo apud eius Prælatum eius fama denigretur. Ex quo colligunt viri doctiſſimi, quod ſi Petrus videt Ioannem aliquod committere delictum, & certò ſcit Ioanni Franciſcum amicitia maxima eſſe deuinctum ita, vt eius admonitio ſit ſufficientior ad eius correctionem, quàm omnium aliorum exhortationes, tum propter eminentem amicitiam, tum etiam propter reuerentiam, quibus dictum amicum proſequi ſolet, dicunt (inquam) Franciſci correctionem prius eſſe adhibendam. Hæc ſententia partim eſt contra Medinam, [c] ſed eſt ſententia Durandi ex mente Auguſtini, prout refert Gabriel, quę exemplo ex Diuo Auguſtino adducto illuſtratur: ſcit aliquis proximum ſuum in neceſſitate eſſe conſtitutum, & infirmitate maxima laborare, ſed eſſe proximum ſanitati, ita, vt à Medico iam vt ſanus minimè viſitetur, at ſcit certò in infirmitatem eandem reincidere debere. Quis non videt charitatem, & pietatem clamare vt præcognoſcens dictam infirmitatem futuram obligetur dictum fratrem certiorem facere de dicta recidiuatione, vt eam euitare omnino procuret; Si aliquis eſt crudelis, ait Hugo explicans Auguſtinum, qui vulnus occultum fratris non reuelat, vt curetur, crudelior certe cenſendus erit, qui cicatricem exiſtentem in anima Medico ſpirituali abſcondit, ne fratris delicias contriſtaret, quod ſummè notandum affirmat Gabriel. [d]

[b] D. Tho. 2.2. q. 33. ar. 7. ad 4. Sot. vbi ſu. q. 4. cõ 1. vbi Cord. Nauar. c. 24. nu. 12.

[c] Med. in inſt. li. 1. c. 14. § 16. verb. dubiaſc. Duran. in 4. diſt. 19. q. 4. nu. 4. ad fin. Augu. ſuper c. 3 leuit. Gab. ſuper can. lect. 74. ſub lit. 1.

[d] Gab. vbi ſu. caſu 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneatur quis denunciare, quod audiuit.

RESPONDEO dicendo, neminem obligatum eſſe denunciare, quod à gente parui nominis, & æſtimationis audiuit, ita, vt ſi illis fidem dederit, de facilitate in credendo poſſit à prudentibus notari.

Quod à fortiori procedet, quando intelligit, quod prælatus, cum talis denunciatio fit, furore accenſus contra viſitatum indignabitur. Ita tenent Nauarrus, [e] Corduba, & Gutierrez. Quod adeò eſt verum, vt procedat, etiamſi à Superiore ſub pœna excommunicationis, & in virtute Spiritus ſancti imperetur, vt in edictis generalibus contingit, in quibus etiam de auditu ſub dictis pœnis præcipitur denunciari, explicanda enim ſunt edicta quando ea ab hominibus famæ bonæ & veracibus perceperũt, quod procedit, quando per viam inquiſitionis quis præcipitur de auditu denunciare, ſecus ſi teſtificari mandatur, tunc enim aliter eſt dicendum, prout infra agendo de teſtibus explicabitur.

[e] Nau. c. 24. nu. 49. Cor. lib. 1. q. 43. in 6. Caſu Gutie. in q. cano. c. 2. in 1 impreſ.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum iudices facile debeant admittere denunciationes.

RESPONDEO dicendo, quod omnes Iuriſperiti calumnias hominum videntes, vt circumſpecti ſentiunt, non facilè huiuſmodi denunciationes admittendas, quia ſceleratorum hominum genus extat, qui vt negotiũ aliis acerbiſſimum iure exhibeát, accuſationem prætermittunt, ne parem pœnam, ſi probationem non præſtiterint, ſoluere cogãtur: ad denunciationem autem vt ad ſuæ prauitatis aſylum confugiunt; itaque niſi homo denuncians ſpectatæ fuerit probitatis, nõ debet iudex eius ſermone moueri, ac ad inquiſitionem procedere, prout ex iure [f] colligitur, & tradit Speculator, & ſimilem doctrinam tradit [g] Hoſtienſis dicẽs quod poſt, & antè inquiſitionem generalem non debent paſſim, neque frequenter iudices recipere chartulas, quas Laici contra Eccleſiaſticos clanculò offerũt, cum, qui facilè credit, ſtultus ſit corde iuxta quandam Gloſſam in [h] Iure fundatam. Et [i] Baldus ait de facili neminí eſſe credendum, & nimia facilitas in credendo cõdemnatur à Gregorio Papa, qui reprehẽdit quendã Epiſcopum Corinthiorum, qui ſtatim vt audiret aliquem deliquiſſe, cauſa incognita puniebat, & ipſum inſtruens quomodo debeat in cauſis ſe habere ait. Siquid verò ad aures tuas de quocunq; Clerico peruenerit, quod te iuſtè poſſet offendere: facilè non credas, neq; ad vindictam te res accendat incognita. Ex qua doctrina colligitur toto cælo errare Iudices, & prælatos qui non ſolum omnia facillimè credunt, imò maleuolis, & detractoribus libenter aures accommodant, & ſæpè libellis, & denunciationum Capitulis clanculò emiſſis ſine ſubſcriptione forſitan, & certo nomine authoris, fidem protinus adhibent, & quæcumq; crimina in eis cõtenta illico inquirere

[f] c. repellant. de accuſ. ca. ſi perce... 3 q. 4. Spec. de denũ. § 1. in prin. [g] Hoſtien. tit. de inquiſ. § 2. verſ. vt autẽ. [h] Gloſ. in ca. cum contingat de reſcr. c. ſi quis præpoſitus 50 diſt. [i] Bal. per tex. ibi in l. ſi ... C. de fi. le inſt. c. ſiquid vero. 56 diſt.

Digitized by Google

inquirere curanda aduerſus honorem (heu) & bonam aliquando inquiſiti famam, qui, vt infametur, & eius honor penitus amittatur, ſcelesti quidam homines, & ſæpe aliquæ garrulæ mulieres hoc facere conſueuere, prout tradit [a] Analos. Frequenter etiam venire ſolet, vt hi nocturni & clandeſtini denunciatores zelo iuſtitiæ ducti, & aliquando odio, & inimicitia moti, iſthæc Iudicibus propalent, quos, vtcúmque moneantur, non exaſperare decet, ne ipſi, vel alij ita deterriti amplius prodere crimina pertimeſcant, ſed neque vſatenus fidem adhibere debent, ſolum modo enim id cautè agendum eſt, vt ipſorum denunciantium, & denunciati, atque teſtium nomina, & conditionem eorúmque habitationem, paritérque delicti tempus, & qualitatem, & an iterum tale delictum perpetrauerit, & à quo Prælato fuerit punitus, atque omnia alia, quæ circa id magis opportuna videbuntur, diſtinctum in albeolo deſcribere faciant, vt omnibus bene perpenſis, inquirant, illique, ſi oportuerit, alia in opportuniora tempora, & loca differant, vel penitus procedere omittant, prout negotij qualitas exegerit: non enim debent eſſe penitus increduli Prælati ita, vt omnes mentiri, & calumniari perſuaſum habeant: nam credere debemus id, quod eſt veroſimile aduertentes, quod inter credere, & non credere medium conſtitui poteſt, quod eſt dubitare, vt ait Speculator, [b] atque illud medium, quod eſt inter vtrumque, probare debent, vt cautè diſcernant, quid non, quídue credendum ſit, in quo multum operabitur naturalis in Iudice diſcretio.

[a] Analos in direct. Iud. Eccle. ca. 11. quid vero 86. dič.

[b] Speculat. tit. de depoſi § 6.

Aduertant inſuper Iudices Regulares, quod ſi denunciatores, & delatores ſolent plerumque magis ex aliquo odio, ſeu intereſſe moueri ad calumniandum, ſeu inſequendum, quem oderunt, quã virtutis amore, ſeu religionis zelo, quo fit, vt tales delatores vbicunque paruipendantur, & ſpernantur, & odio habeantur, viliſſimique ab omnibus exiſtimentur, quia & ſæpè tanquam calumnioſi inuidi, & pernicioſi, alienæ famæ inſidiatores diuerſimodè inueniantur, vt etiam legere eſt apud Suetonium in Domitiano: Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat: de quo habemus aliqua iura, [c] & tradit Budæus.

[c] L. 1. §. nam & puniende de officio præſidis verbis l. vlt. in fine C. loca Buda. in l. plurium col. 2. ff de iuris, & facti ignor.

Aduertant etiam, quod quando ſubditi deferunt ad ſuperiorem crimen ſui prælati, non eſſe eis omnino credendum. Nam ſicut laici infeſti ſunt clericis, & ſæpiſſime videmus parrochianos, ſeu laicos alicuius oppidi parochum ſuum inſequi calumniis, & iniuriis afficere, ac capitali odio perſequi, eo quod illis morem non gerat, non aſſentiatur, non blandiatur, vt videmus Acbab. [d] in Michæam Prophetam, ſibi non grata vaticinantem, & Herodiades in Ioannem Baptiſtã Herodem propter eam reprehendentem, vt legitur apud Diuum Matthæum, [e] & Diuum Marcum Euangeliſtas, & refertur in Iure Canonico, ita ſolet cõtingere in ſubditis erga ſuos Prælatos.

[d] 3. Reg. ca. 22. & 2. paral. 18.

[e] Matt. 14. Marci. 5. c. vt autem § 1. & mi. 26. diſt.

ATICVLVS IX.

Vtrum peccent denunciantes non potentes probare quod denunciant.

RESpondeo dicendo, tripliciter fieri denunciationem. Primo ad iudicis munus, & officium excitandum, renuens denunciator probandi onus, atque à fine víque ad denunciationẽ proſequendi, & huiuſmodi denunciator partem, vt aiunt minimè in iudicio ſumit. Verum iudex proprio ſuo munere inquiſitionis peragendæ rationem ſumit, iuxta Panormitanum. [f] At plerumque denunciatio in eo verſatur, vt incommodo ſui, & Reipublicæ rationẽ quis habeat, eamque ad finem proſequi conſilium eſt, ac tunc ea omnia facere, & præſtare, conſtringatur denunciator, quæ ad accuſatorem ſpectant, iuxta quandam legem, & tradit [g] Baldus. Quare qui apud Regulares ita denunciandi officium habent, aut literas ad regiminis, & capituli patres ſcribunt, teſtes proferunt, iudicéſque moleſtius excitant, atque vehementer vrgent, hoc ſecundo loco ſunt conſtituendi, & ad probandum, quod ita ſcribunt, ſunt compellendi: & ſi legitimas probationes egregiè non præſtiterint, talionis (vt aiunt) pœna eſſe plectendos affirmo, quo ſic à calumniis, & maledicis literis falſiſque denunciationibus facilius ſe temperent: & proh dolor, quod non ſolum dictas literas ad Prælatos ordinis miſſas faciũt, ſed etiam ad tribunalia ſæcularia mittere non formidant in Deum, & in ſuam religionem peccantes, Conſtitutiones Pontificales hoc prohibentes ſine timore aliquo tranſgredientes, vtcunque autem ſit, peccat mortaliter, denunciator denuncians de aliquo iudicialiter non potens probare, quod reuelat, vt in iure [h] probatur, & tenet cum Communi Nauarrus.

[f] Panor. in c. cum ſpecial. de accuſa.

[g] L. 1 § ſecedit. ff. ad Turpil. Bal. in l. per hanc C. de temper. & rep. appell.

[h] C plerumque. 2. q. 7. c. placuit. 6. q. 2. Nau. in c. inter verba con. 6. n. 23.

ARTICVLVS X.

Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoria incerto authore ſcripta, vim habeant accuſationis, aut inquiſitionis, aut denunciationis.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de accuſatione, res perſpicua, & euidens eſt, cũ enim pœna talionis puniri accuſator debeat, ſi delatum crimen non probet, colligitur planè eiuſmodi literas, ex quibus accuſator, & ſcriptor minimè ſcitur, nullius eſſe valoris, ſiquidem ſcriptor, in quẽ eſſet talionis pœna imponẽda, neſcitur. De inquiſitione autem res in ambiguo eſt, verum eſt tamen, quod veritas facilè eluceſcet, ſi ſequentia perpendamus, ſine infamia enim, aut expreſſis iudiciis, ſine ſignis præcedentibus inſtitui inquiſitio non poteſt, & delatoriæ literæ neque infamiam queunt inducere, neque expreſſorum ſignorum vim ſibi vendicare, cum enim illas prohibito ſcribere liberũ cuique ſit, patet ex his nihil probari. Accidit etiam, quod Pontificiis Sanctionibus aduerſatur. In quadã enim Decretali [i] expreſsè prohibetur fieri inquiſitionem ad eorum poſtulationem, qui clam ſchedulas in alterius famam proferunt, & ſic fieri non poſſunt, prout ait [k] Panormitanus, quoniam dictæ ſchedulæ minimè afferunt infamiam, vt in Iure [l] probatur. Quod magis de delatoriis literis incerto ſcriptis authore intelligendum erit. Eſt námque regula generalis, vbi exemplum eſt progrediendum eſſe à ſimilibus ad ſimilia iudicanda, argumento cuiuſdam [m] Iuris. Nec arbitror eſſe audiendos eos, qui aſſerunt, ſi in huiuſmodi literis teſtes qui interrogari poſſunt, explicentur, nihil obſtare, vt inquiſitio fiat: nam quàm futilis hæc ſententia ſit, apertè cognoſcitur, niſi enim iudicia expreſſa, aut infamia antecedat, nullus eſt inquiſitionis locus ex his, quæ ſupra adduximus, & poſt quandã [n] Gloſsã tenet Bartolus. Nunquid valeant ad denunciationẽ; Hoc dubium facilè eluditur, ſi denunciationis bipartitam rationem complectamur. Si enim dicamus

[i] C. inquiſi. extra de accuſa.

[k] Panor in d. c. in quiſi. §. tertio in 4. col.

[l] ca. ſin. de accuſa.

[m] c. cum dilecti. de confir. vtil.

[n] Gloſſ. 1. in c. 1. de offic. ordin. l. cõgruat. ff. de offi. præſid.

mus

mus eſſe denunciationem Euangelicam, cum trinam antecedentem monitionem exigat nullu modo ſuum ius ex illis literis obtinet, non enim conſtat ex his factam eſſe denunciationem. Altera verò iudicialis denũciatio certæ cuiuſdam perſonæ debet eſſe, cui iudex poſſit merito fidem adhibere, atq; ex eius teſtimonijs excitatus ad inquiſitionem aggredi. Quid autem debeat facere iudex, quando corã eo præſentaotur aliquæ epiſtolæ infamatoriæ in ſecreto ſcriptæ ab aliquo, & miſſæ ad Prælatum, vt ſecundum ea quæ proponuntur inſtructius contra aliquos rigoroſè in cauſa procedat? Reſpondeo de incerto authore inquiſitionem ſumere, vt ipſum, ſi res exigat, puniat arbitrariè.

QVÆSTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *QVid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri.*
2 *Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione impoſita.*
3 *Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos.*
4 *Vtrum aliquis ad accuſandum obligetur.*
5 *Vtrum calumniatores, & præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.*
6 *Vtrum iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.*
7 *Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.*
8 *Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri

RESpondeo dicendo, quod accuſatio eſt proponere delictum coram iudice competenti, vt ab eo vindicta ſumatur, quæ neceſſario debet in ſcriptis proponi. Cum enim iudex ſit mediator inter accuſantem & accuſatum, vt examinata cauſa ius ſuum vnicuique tribuat, oportet vt in ſcriptis accuſatio intimetur, quæ enim ſolum verbis proferuntur, facillimè obliuioni traduntur, vt docet Diuus Thomas.[a] In delictis tamen leuibus, non eſt neceſſarium vt accuſatio in ſcriptis ponatur, prout in quadam [b] lege Iuris Ciuilis determinatur. Nec accuſatio ſecundum ſuam naturam mala eſt, imo eſt iuſta & neceſſaria, ſi fiat loco & tempore opportuno, vt docet Caietanus, [c] & Soto cum doctoribus cõmuniter, licet enim malum pro malo minimè reddi debeat, ſecundum Diuum Paulum, [d] non tamen à nobis aufertur ius quin per miniſtros iuſtitiæ à Deo Optimo Maximo habentes poteſtatem, propter bonum Reipublicæ, poſſimus conqueri de malefictoribus, vt per dictos miniſtros authoritatiuè arceantur à malis, & Reſpublica ab his purgetur, & pace, & quiete perfruatur. Qui finis, & vindicta non particularis, per accuſationem intenditur; ſi enim is, qui accuſat, vindictam particularẽ præ oculis habet, mala ſine dubio eo caſu erit accuſatio, limites enim iuſtitiæ dulcedine charitatis ſuperfuſæ excedunt. Vnde cum malitia hominis ordinatiè ſic proponatur, minimè à viris timoratis cõſulitur, imo totis viribus impeditur.

[a] 2. 2. qu. 68. art 2.
[b] l. leuia. ff. de accuſat.
[c] Caiet 2. 2. q. 67 Soto de teg ſecr. mẽbr. 2. q 5 con. 1. & li 5 de iuſt. q 1 ar 1.
[d] Ad Rom. 9. cap.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudices poſſint procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita.

REſpondeo dicendo, quod ius naturale non imponit expreſſum mandatum iudicibus, ne procedant in criminalibus cauſis ad effectum puniendi delinquentes ſine præuia accuſatione. At ius Canonicum, [f] & Ciuile, rationi naturali innixa, hoc ita decreuerunt. Vnde dixit Paulus, [g] Non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is, qui accuſatur præſentes habeat teſtes, vel accuſatores. Et huic doctrinæ alluſit illud Chriſti Domini [h] ad mulierem adulteram dicentis: *Mulier vbi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnauit, neque ego te condemnabo.*

Hæc doctrina eſt Diui Thomæ, [i] qua attenta etiamſi prælati regulares poſſint punire delicta leuia ſuorum ſubditorum, nemine eos accuſante, cum procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij, prout iam dictum eſt in ſuperioribus: at crimina grauia, quæ ſine infamia delinquentis non poſſunt caſtigari, ſine accuſatore minimè puniri poſſunt; & ita ait Aragon, [k] quod nullus prælatus doctus, & timoratus condemnat ſuos fratres his criminibus conuictos ſine eo, quòd contra eos ſit aliquis accuſator. Ait inſuper, quod ſi aliquis prælatorum condemnat eos ſine aliquo accuſatore, de numero eorum debet reputari, qui in ſua poteſtate ignorantia concomitante confidentes, timorem Dei optimi maximi poſtponentes, non bono cõmuni, ſed ipſorum paſſionibus iniquis ſatisfaciunt, qui hæc facientes non ſolũ mortaliter peccant, ſed etiam ad reſtitutionẽ famæ ſuorum ſubditorum remanent obligati, cùm ex eo, quod contra iuſtitiã procedant, ad ea damna reſarcienda teneantur. Supradicta confirmantur. Nam cum D. Tho. affirmat Petrus a Nauarra, [l] quod etiam affirmat Soto, quod in crimine graui nulla eſt cõſtitutio religionis iubens abſq; accuſatore, & ſubſtantiali ordine iudiciali punire regulares, ſi enim crimen dignum ſit graui pœna, aut infami carcere, tenetur prælatus ſeruare ius commune, cui iuri non renunciant monachi, vt obſeruat conſuetudo religionum; conſtitutiones enim cõcedentes prælatis, vt ſine accuſatore ſecretè, aut publicè puniãt, intelliguntur de leuibus, & non de grauibus, per ipſas enim in capitulo acceptatas renunciant ſubditi iuri ſuo, cum ita expediat religioni, vt decor, & honor ipſius conſeruetur. Nec iſta renũciatio diſtat ab his, quæ in cauſis leuibus ſæcularium in iure ordinãtur, iudex enim ſæcularis in leuioribus procedit ſine accuſationis forma & ſtrepitu iudicij, vt poſt D. Tho. aſſerunt [m] Syluester, & Soto, & [n] Concil. Trident. ſæpe Epiſcopos iubet procedere ſine ſtrepitu & figura iudicij, quod de leuioribus, non autem de grauioribus debet verificari.

[f] c. ſi. leg. ſi. de accuſ. l. 1. ff. de off. præſid.
[g] Coloſſ. 5.
[h] Ioan. 8.
[i] D. Tho. 2. 2. q 67 ar 1.
[k] Arag. 2 2. q 67 ar 1.
[l] Nau li. 2. de reſt ca 4 nu. 176 nu 236. Sot lib. 5. de iuſt. q. 4. ar 3.
[m] Syl ver iud. §. 1. & 6 ver 1 & 5 Sot. v. bi ſu q 4. a. 3.
[n] Con Trid. ſeſſ 21 de reſo. c. 6 & ca 14. & ſeſſ 22 de reſ. ca 5 & ſeſſ 2, de reſo. 1. & ſeſſ 24. cap 3 & 10.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in aliquibus caſibus poſſint iudices, abſque accuſatore, procedere contra aliquos.

REſpondeo dicendo, quod aliqui ſunt caſus, in quibus iudices abſque accuſatore poſſunt procedere contra reum, Primus eſt, quando coram iudice committitur delictum in præſentia aliquorũ, prout Caietanus [o] art. Secundus quando contra reũ adſunt

[o] Caiet 2. 2. q. 66 art 3.

adſunt infamia,& iudicia, in hoc enim caſu poſſunt procedere per viá inquiſitionis contra ipſum,prout dictum eſt in ſuperioribus. Tertius,quãdo procedit denunciatio iuridica in vindictam contra ipſum reum, vt fit in tribunali ſancti officij, quæ denunciatio nihil aliud eſt,quàm coram ſuperiori delictũ declarare, vt de eo ſumat vindictam. Et differt ab accuſatione, eum denuncians minime probare teneatur, quod declarat. Quartus eſt, quando iudex non procedit,vt iudex ad vindictam,ſed vt pater ad correctionem.

Aduertendum conſuetudinem iam iam admiſiſſe, quod quando delicta ſunt grauia, & deeſt accuſator,fiſcus ad accuſandũ accingitur, qui ex officio non ſolùm obligatur accuſare peccata, quæ contra rempublicã,aut eius principẽ patrantur,vt in quadã partitarum [a] lege continetur, ſed etiam omnia alia contra quæ non opponitur aliquis particularis accuſator.Et ſicut iudici illicitum eſt aliquid pro ſententia ferenda percipere, ita fiſcali eſt prohibitum aliquid pro accuſatione proponenda ſibi oblatum applicare, & etiam ſi non incidat in pœnã talionis deficiens in probatione cauſæ in accuſatione propoſitæ, peccat tamen mortaliter accuſando præuidens probabiliter in ipſa probatione defecturum ad modum,quo peccat accuſator accuſando in cauſa, vbi vero ſimiliter credit exactã,& iuridicã probationem minimè poſſe dari,prout aduertit Aragó. [a] Ex his colligitur nunquã iudices ſæculares, aut Eccleſiaſticos ſine accuſatore in cauſis criminalibus procedere,cũ in omnibus his publicus fiſcalis, ſeu accuſator publicus opponat, qua ratione ipſos à multis culpis liberamus,quæ ſi non eſſet fiſcalis,ſine dubio committerent ſine accuſatore priuato procedentes: à quibus non poſſumus in aliquibus religionibus eximere prælatos, ſine accuſatore cauſas criminales proſequentes, in quibus neceſſe eſt, vt inſtet, cum in dictis religionibus vſus huiuſmodi fiſcalis non ſit receptus.

a l. 12. ti. 18. part. 4.

a Ara.2.2.q. 67.art.3.in fi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqui ad accuſandum obligentur.

RESpondeo dicendo, duobus modis poſſe accuſationem conſiderari. Primo quando per eam commune bonum intenditur, quia quia videlicet aliquod crimen damnoſum Reipublicæ accuſatur, & tunc accuſatio obligat,ſi adſunt teſtes,quibus dictum poteſt ſufficienter probari, ita D.Tho.[b] Alexander de Ales Theologi & Canoniſtæ communiter. At doctiſſimus Soto [c] aduertit, quod in hoc caſu ſufficit,quod denunciet de delinquẽte, & quod nemo tenetur accuſare. & in hoc ſequuor opinionem Angeli,atq etiam,quod D. Thomas contrarium minimè tenet, quando enim dicit obligationem eſſe accuſandi, verbum (*accuſare*) ſecundum amplam ſignificationem conſiderat,quę in ſu . latitudine non ſolum accuſationem,ſed etiam denunciationem amplectitur. Quo attento neceſſariò debemus dicere, quod vnuſquiſque tenetur vel accuſare,vel denunciare delinquentem in Rempublicam imo tale poteſt eſſe crimẽ, & adeo nociuum Reipublicæ,quod abſolutè obligaret accuſatio.

b D. Th. 2.2. q.68 Alex. 3. par. q.4...mẽ. 1. Theolog. in 4. d. 39. Canoniſta in ca nouit de iudi. c Sot. de tegẽ. ſecr. memb. 2. q. 5. con. 3.pa. 64. col. 2.

Alio autem modo conſideratur accuſatio, quando vnus alterum accuſat propter iniuriam ſibi illatam, quo caſu nullus propter iniuriã ſibi factam tenetur accuſare,licet nõ ſit illicitum id facere, prout dictum eſt articulo primo huius quæſtionis.

Et pro maiori declaratione eſt aduertendũ quod ſola tria vitia poſſunt in accuſatione cõtingere,quæ in iure vocantur, calumnia,præuaricatio, & tergiuerſatio.Pro quorum intellectu ſunt hi termini explicandi. Calumnia eſt accuſare aliquem falsò ex propoſito,& ſcienter. Præuaricatio eſt abſcondere crimina vera ſceleratis hominibus fauendo.Tergiuerſatio eſt propoſita accuſatione, ab ipſa deſiſtere, prout explicat D.Th. de quibus ſtatim art.ſequent.

D. Tho. 2.2.q. 68. art. 8.

ARTICVLVS V.

Vtrum calumniatores,præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.

REſpondeo dicendo, primo, quod qui falsò ex propoſito accuſant, peccant mortaliter, ſicut ille,qui falsò teſtificatur, & tenentur ad omnia dãna quæ ex tali accuſatione accuſato proueniunt. & etiam peccat mortaliter accuſans delinquentẽ,quẽ ſecretò ſcit tale peccatum commiſiſſe: crimẽ enim, quod probari non poteſt falso impoſitum cenſetur, & qui tale crimen accuſat,exponit ſuam famam periculo cũ pro falſario,& calumniatore, non pro vero crimine,poſſit iudicari, & exponit ſe periculo incurrendi pœnam talionis, & licet ſe mortali pœnæ exponat,ſi quidem non eſt in vſu, prout ait Soto,[d] exponit ſe aliis multis, quæ calumniatoribus imponuntur: dixi (ex propoſito) quia quando cum bona fide accuſat aliquem de aliquo crimine, quod putabat commiſiſſe calumniator minime debet nuncupari, licet ex dicta accuſatione damni cauſati ad reſtitutionem teneatur.

d Soto de tegẽ. ſec. mem. 3. q. 1. con. 4. cum ſeq.

Quantum ad præuaricatores,dico ſecundo quod duobus modis contingit præuaricatio. Primo quãdo quis in exteriori accuſat reum, ſed in interiori fauet purgationes ſatis friuolas acceptando. Secũdo autẽ modo quando ſubticet crimina grauia,quæ contra accuſatum proponi poterant,& alia leuia,& parui momenti inculcat,qui hoc modo iudiciũ præuaricantur non eſt dubium, quod in laqueum incidant diaboli,prout colligitur ex traditis à Soto,[e] & Nauarro. Quantum vero ad tergiuerſatores dico tertio, quod accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem alicuius criminis grauis cum damno Reipublicæ,aut tertij,peccat mortaliter, ſiquidem facit contra id, quod iuſtis cauſis ſuadentibus in iure[f] eſt præceptum.Dixi (cum damno reipublicæ, aut proximi) nam ſi talis conuentio ſine damno Republicæ,aut proximi,aut ſine ſcandalo fiat, non video,cur de peccato mortali arguatur cum prohibitio dicti iuris principaliter reſpiciat damnum Reipublicæ,aut proximi, & ſcandalum vitare intẽdat prout affirmat [g] Nauarrus, qui addit ſemper eſſe peccatum dictam facere cõuentionem cum præiudicio graui,& mendacio pernicioſo, vt ait D. Th. [h] & etiam erit peccatũ, quando ab accuſatione deſiſtitur etiam iniuſta, accepto aliquo dono,ſed in his nolo amplius immorari, ne moleſtus ſim lectori, & vt ad alia in praxi regularium magis frequẽtia necedamus.

e Sot. vbi ſu. Nau. c. 25. n. 10.

f l. tranſigere C. de tranſa.

g Na. in ma. ... c. 25. nu. ...

h D. Tho. 2.2. q. 68. ar. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum iudex inferior poſsit reſcindere accuſationes coram ſe factas.

REſpondeo dicendo, quod quicunque iudex etiam inferior reſcindere poteſt accuſationes, quas non iuridicè propoſitas inuenerit, ſicut enim à principio potuit eas non admittere, ſic poſtea poteſt eas omnino caſſare, imo ex officio ad hoc teneri certum eſt, accuſationem tamen iuſtam, ad

recompenſandum iniuriam tertio illatam propoſitam, minimè reſcindere poteſt, cum ius naturale, Diuinum, Canonicum, & Ciuile alienum ius ab inuito Domino auferri, minimè permittant. Dixi (ad recompenſandã iniuriã tertio illatam) poteſt enim iudex ſuperior, accuſationes ſolũ in bonũ commune tendentes reſcindere, ſiquidẽ poteſt iuſtis cauſis id ſua lenitibus in ſuis legibus diſpẽſare, adeo quod poteſt in aliquo caſu particulari accuſationes in dãnum alicuius particularis reſcindere, cũ ſecundũ ius princeps poſſit in non magnũ alicuius particularis damnum priuilegium alicui cõcedere. Aduertendum tamen quod iudex inferior non poteſt hoc abſolutè facere, ſed vtendo epicheya, intelligẽs rigorem iuris in hoc caſu minimè eſſe ſequendum, prætendens quod ſi tali accuſationi ſilentium non imponatur, magnũ inde damnum bono communi euenturum, perturbata republica, propter eminẽtiã perſonæ accuſatæ, prout aduertit Caietanus,[a] quẽ ſequitur Aragon, quod ſummè debent notare prælati regulares, quando accuſantur aliqui patres graues, ex quorum accuſatione inquietudo maximè aliena à religionibus oritur, præſertim quia in ipſis puniendis, ſumendiſque ſuppliciis, dignitati perſonæ, aliquid à iure deferri ſolet, prout in iure[b] notatur; & in omnibus arbitrariis, oportet aliquando iudicẽ ſe habere gratioſũ, vt etiã in iure[c] notatur.

[a] Caie. 2. 2. q. 66. ar. 3. vbi Aragon.

[b] c. Ecatius 45. d. & ſina de tranſact.

[c] c. conſuluit. de off. deleg. c. 9. 7 per tot.

ARTICVLVS VII.

Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.

RESpondeo dicendo, legibus eſſe cautum à Laicis clericos accuſari minime poſſe, & ſicut diuerſæ familiæ religioſus alium religioſum accuſare non poteſt, ſic neq; laici, neque ſeculares, monachos accuſatorie deferre poſſunt, eiuſdem enim fori debent eſſe accuſator & accuſatus, cùm accuſatur ad pœnã talionis, niſi approbationẽ præſtiterit, teneãtur vt in ſacris[d] Canonib cõtinetur, quæ quidẽ pœna à monachorum iudice in clericos, vel laicos nõ probãtes infligi minimè poteſt, quod fallit, ſi laici, vel clerici accuſando ſuam ſuorumq; iniuriã proſequãtur, vt decernit Speculator.[e] Excluduntur quoq; ab accuſando calumniatores, quique alias falſò iudicio dixiſſe conuicti fuerint, quinimo detractores, aut infideles, vt in ſacris[f] Canonibus diffiniuntur, qui licet de accuſatione Epiſcoporum loquantur, generaliter tamen idem in aliis procedere tenẽt Archidiaconus,[g] & Hugo idque probatur, quiſquis enim vt maledictus condemnatus eſt, efficitur infamis, vt notat Panormitanus.[h]

[d] c. 2. q. 3. per totum.

[e] Speculat. ti. de po. 60 circa ſi. num.

[f] 3. q. 4. fere per totum ca. detractores.

[g] Archi. & Hugo in dicto c. detractores.

[h] Pan. in ca. quam te de ſent. excō. vndec.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum accuſator deficiens in probatione, talionis pœna ſit plectendus.

RESpondeo dicendo, quod qui falſò accuſat, & non probat, quod contra accuſatum propoſuit, talionis pœna mulctatur, prout dicitur in iure,[i] & reſoluunt Soto, & Couarruuias, qui dicunt quod hæc lex talionis non eſt in vſu, niſi tantum reſpectu teſtis falſum iurantis in cauſa criminali, vt in quadam lege[k] Tauri ordinatur. Vnde circa iſtam pœnam inferendam, debet obſeruari conſuetudo, & leges Regni, & prouinciarũ. Et in caſibus in quibus debet obſeruari hæc rigoroſa lex, pœna illius non eſt obſeruanda, ſecundum quod ipſa imponitur, ſed proportionabiliter.

[i] c. calumn. 2. 2. q. 3. & c. qui non prob. verſ. l. i. mul. l. quæſitum ff de abolit. Sot. vbi ſu. Coua. l. Cou. l. 1. va riar. c. 9. p 387. c. 1.

[k] lege fin. Tauri.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod medium in virtute aliquando ſumitur ſecundũ rẽ, aliquãdo vero ſecundum proportionẽ, ſecundũ rẽ, eſt illud, quod realiter eſt medium in illa virtute, vt cõtingit in iuſtitia, quæ reddit, quod ſuũ eſt vnicuique, & hoc eſt mediũ, ad quod reſpicit ipſa virtus diſtributiua. dãdo decem pro decem. Aliud mediũ eſt ſecundum proportionẽ, quod contingit, quando hoc mediũ reſpicit perſonas, & alias perſonas, quod medium reſpiciunt aliæ virtutes. Non enim poſſumus in virtute temperantiæ ponere medium reale, & indiuiſibile, ſed debemus neceſſario ipſum commenſurare proportionabiliter reſpectu ſubiecti circa quod ipſa virtus exercetur. Quo ſuppoſito, dico quod non debet imponi accuſatori falſo pœna talionis, quæ ſecundum rẽ accuſato debebat imponi, ſi enim plebeius intulit iniuriam regi, non ſufficit, quod rex iniuriet ipſum plebeium, nec contra: Debet igitur pœna talionis commenſurari ſecundũ qualitates accuſatores, & accuſati, iuxta doctrinam Ariſtotelis.

QVÆSTIO VIII.

De correctione fratrũ, quantũ ad correctionem fraternã in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam ſeptem quæruntur.

1 *QVo iure ad correctionem fraternam teneamur.*
2 *Vtrũ correctio fraterna obliget omn. tẽpore, & loco.*
3 *Vtrum exiſtentes in peccato mortali teneantur corrigere fratrem.*
4 *Vtrum correctio fraterna ſit neceſſariò coram duobus teſtibus exhibenda.*
5 *Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.*
6 *Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe.*
7 *Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denunciationẽ, corrigere fratrem delinquentem.*

ARTICVLVS I.

Quo iure ad correctionem fraternam teneamur.

RESpondeo dicendo, quod iure naturali, & diuino, & poſitiuo omnes obligantur corrigere fratres, quando vident eos peccantes. Hæc eſt omnium ſententia, & non ſolum tenentur corrigere peccata futura, ſed etiam præterita quod preceptum obligat ad correctionẽ cuiuſcunque peccati mortalis, cum eius finis ſit ſalus ſpiritualis proximi, quæ quocunque peccato mortali deperditur, & attento quod peccato veniali charitas minimè deperditur, ſalus ſpiritualis proximi minimè impeditur per ipſũ, perconſequẽs ceſſat hoc charitatiuũ præceptũ quod tamẽ intelligẽdum eſt niſi ipſum pecatũ veniale diſponat ad peccatum mortale, ratione enim huius periculi, correctio cadit ſub præcepto. Hæc concluſio eſt Soti, quem ſequitur[l] Nauarrus.

[l] Nauar. in c. inter cætera p. 3 co. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum correctio fraterna omni tempore, & loco obliget.

RESpondeo dicendo, quod correctio fraterna non obligat in omni loco, & tempore, ſed ſolũ quan-

quando ſaluti ſpirituali proximi conuenit; cum enim hoc præceptum ſit affirmatiuum, non obligat, ſemper, & pro ſemper, ſed ſolum in illo tempore, & loco, in quo poteſt fieri correctio, ita vt ſpiritualiter proficiat correctio. Vnde vt debitè fiat, ſex circunſtantiæ requiruntur. Tres ſe habent ex parte corrigentis, aliæ tres ex parte correctionem recipientis, quas refert [a] Gerſon. Prima, quod habeat cognitionem peccati. Secunda quod cum ſpiritu lenitatis fiat. Tertia, quod fiat loco, & tempore opportuno. Aliæ tres ex parte correcti ſunt. Prima, quod eius peccatum ſit mortale, aut veniale diſponens ad mortale. Secunda, quod ſit in eo ſpes emendæ. Tertia, quod non expectetur aliud tempus opportunius. At oportet prius explicare primas tres conditiones, & de aliis tribus ſecundo loco collocatis verba faciemus. Circa primam conditionem ex parte corrigentis aduertit [b] Adria. quod ad hoc vt aliquis ſit obligatus ad corrigendum, neceſſe eſt, quod habeat cognitionem peccati etiam incerti probabilem, quod tamen tantum procedit, quando ex omiſſione talis admonitionis poteſt graue damnum corrigendo ſuccedere. At quando huiuſmodi periculum non timetur, non eſt neceſſarium facere huiuſmodi denunciationem exiſtenti ſolum probabili cognitione peccati, propter pœnam quæ ex tali admonitione correcto ſuperueniet, ratione cuius iracundia contra admonentem potius commouebitur, quàm emendabitur.

[a] Gerſ. tract. 5. 4. de correct.

[b] Adrian. vb. 4. de correct.

Circa ſecundam conditionem, lenitatis, quæ ſpiritum præ ſe fert, aduertendum, quod hæc conditio maximè eſt neceſſaria, præſertim cum inferior corrigit ſuperiorem, veluti ſi ſubditus vellet corrigere ſuum prælatum, in occulto enim hæc admonitio debet fieri, aggrauando crimen cum debita reuerentia, & potentibus id efficere patribus qualificatis, & ætate, & religione antiquis: ſignum maximæ præſumptionis eſt, ſi id Neophytus, aut non ita antiquus in religione vellet efficere, vt poſt D. Tho. tenet Aragon. [c]

Circa tertiam conditionem, quæ eſt commoditas, debet conſiderari quod exiſtentibus perſonis magis idoneis ad hoc munus correctionis peragendum, minus idoneus ad id minimè tenetur, ſi magis idonei ipſum munus ſubire non recuſant; ſi enim id efficere nolunt, minus idonei, ad id iure optimo obligatur, prout omnes poſt D. Tho. [d] affirmant. Vnde illud, quod diximus de ſubdito reſpectu ſui prælati, ſcilicet quod tenetur ipſum vt decet humiliter admonere, debet intelligi, quando alij maioris authoritatis non inueniuntur, qui velint correctionem fraternã peragere. Explicatis igitur his conditionibus, quæ ſe tenent ex parte corrigentis, reliquum eſt, vt ad explicationem aliarum trium, quæ tenent ſe ex parte correcti, deueniamus.

[c] Arag. 2. 2. qu. 33. art. 4. pa. 806. co. 1.

[d] Omn. poſt D. Th. 2. 2. qu. 33. art. 2.

Quantum ad primam, quod ſcilicet materia correctionis debet eſſe peccatum mortale aut veniale, in quo poſſit eſſe periculum ad mortale, iam remanet ſupra ſatis explicata.

Quantum ad ſecundam, quod ſcilicet ſit ſpes emendæ, notandum eſt, quod illa, qui veroſimiliter credit ſua correctione nullum damnum allaturum, licet dubitet de ſpirituali profectu, obligatur tamẽ ad eam exhibendam. Hæc doctrina eſt contra Caiet. [e] quam poſt Adrian. tenet Soto, & eſt ſententia D. Chryſ. licet enim dubitetur de emenda alicuius, ſicut non eſt licitum pro illo deſinere orare, ſimiliter non eſt licitum ceſſare à correctione ipſius, cùm vnum, & alterum ſit quoddam ſpirituale ſubſidium: verum eſt tamen, quod qui dubitat, an correctio bono communi præiudicet, ad id minimè obligabitur. Ex quo colligitur, quod ſi ſubditus certò ſcit correctione prælatum potius iraſci quam ſpiritualiter proficere ita vt iracundia commoto, tota monaſterij communitas inquietudinem maximam pateretur, nullatenus ad eum corrigendum aſtringetur, prout D. Tho. [f] explicat & fatetur. Et conſequẽter etiam infertur, quòd dubitans, an correctione proficiet, ſpiritualiter fratrem ſuum corrigere minimè tenebitur, cum in hoc caſu particulari finis, ſcilicet, emenda proximi, deficiat. Summo autem opere notandum venit, quod quando peccatum commiſſum in damnum reipublicæ, aut tertij redundat, velut ſiquis pararet inſidias ad occidendum proximum, obligat lex charitatis certiorem facere al quem potentem tale facinus impedire, vide nullo malo inſidiatori proueniente, imo maximo commodo ſpirituali ipſi inde ſecuto, ſi corrigi voluerit. Vt licet ſit certus, quod correctio nihil proficiet, inſtat nihilominus obligatio corrigendi, cũ ex ea ipſe correctus ſatis videat ſuam machinam malitioſam fruſtrari: imo in hoc caſu obligat denunciatio, ſi teſtes ad id comprobandum poſſunt ſuppeditari, cùm bonum commune, & proximi ſit ſemper præ oculis habendum: quod bonum commune, & ſpiritualis profectus nos vrget, vt poſtpoſita quacunque proximi corrigendi conturbatione, & inde ſecuta infirmitate, ad corrigendum ſpiritualiter fratrem accedamus: nam bonum animæ omnibus aliis præponderare certum eſt.

[e] Caiet. ver. correct. fratr. Adrian. 4. de correct. fratru. art. 3. Soto de teg. ſecr. mem. 2. q. 1. con. 4. d. Chry. hom. 44. ſuper 1. epiſt. ad Corin.

[f] D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 2. ad 3.

Quantum ad tertiam conditionem, ſcilicet quod expectetur aliud tempus opportunius, eſt notandũ, quod ſi ex dilatione correctionis nullum aliud ſequatur damnum, quam perſeuerantia delinquentis in peccato, vſque dum ab aliquo corrigatur, benè poteſt correctio in aliud tempus opportunius dilatari, præſertim ſi præſumatur, quod in hoc caſu conuertetur peccator cum maiori cautela, cùm iam cognouerit eius fragile figmentum in ſuis malis motibus perſiſtens, prout tenet Aragon. [g]

[g] Arag. 2. 2. q. 33. q. 2. pa. 793. con. 1. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.

RESpondeo dicendo, quod ſi exiſtens in peccato poteſt corrigendo fratrem ipſum ſanare ſpiritualiter, poteſt & debet in tali caſu correctionem præſtare, cum poſſit in peccato exiſtens præſtare actum idoneũ ad huiuſmodi profectum. Ita D. Th. [h] At ſi ratione ipſius peccati ſciat correctionem eſſe fruſtratoriam, nullatenus ad corrigendum obligabitur, ſi ipſe fuerit vir particularis, neque tenetur cõuerti ad Dominum, vt ſic ipſum ſpiritualiter corrigat; ſicut prodigus nõ tenetur perquirere diuitias ab eo paupere prodigo diſſipatas, ad cõmodius ſubueniendum, etiam ſi grauis ſubuentionis neceſſitas exiſtat. Ita cum communi frater Ludouicus Lopez. [i] Dixi (ſi eſt homo particularis) nam ſi ſit prælatus & ſuperior, & conſtet ex ſua bona vita ſubditos ſpiritualiter profecturos ad hunc effectum neceſſariò tenebitur. Ita Soto, [k] & Aragon. Quæ tamen dicta ſunt ex ſententia doctiſſimorum virorum locum minimè habent in his, qui alicuius præcepti decalogi habent inuincibilem ignorantiam, veluti ſiquis ignoraret ſimplicem fornicationem eſſe peccatum: quicunque enim, licet priuata perſona, ad corrigẽdum eum aſtringetur, licet intelligat ſpiritualiter minimè profecturum nõ enim poteſt ſimilis ignorantia contingere ſine aliqua magna Dei irreuerẽtia, & ſine graui Reipublicæ Chriſtianæ damno, vt tenet [l] Aragon.

[h] D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 5.

[i] Lopez. in ſuo inſtruc. conſc. 1. p. c. 6. u. 13. 1.

[k] Soto de teg. ſecr. m. 3. q. 3. Arag. vbi ſup. n. 44.

[l] Arag. 2. 2. q. 33. ar. 2.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum, vt proficiat correctio fraterna, ſit coram duobus teſtibus exhibenda.

Reſpondeo dicendo, quod ſi proximus non fuerit correctione emendatus ſecreto, ſi ipſa correctio profutura coram vno vel duobus teſtibus exiſtimatur, coram ipſis intimari poteſt, & debet, prout Chriſtus Dominus [a] ordinauit; quod procedit, etiam ſi dicti teſtes delicti ſint ignari, & ſit notorium ſolum corrigenti, cùm Euangelium iſtam formam denunciationis præſcribens de peccato ſecreto loquatur dicens, *Si peccauerit in te frater tuus*, quod vt explicat D. Aug. [b] ſignificat, ſi contigerit fratrem tuum peccare ita, vt tu peccati ſolus ſis conſcius. Neque obſtat, quod hoc modo infamabitur delinquens, ſpiritualis enim ſalus bono tẽporali famæ debet præferri, quã ſpiritualẽ ſalutẽ Chriſtus Dominus intendit præcipiens dictã correctionem coram vno vel duobus teſtibus peragi, vt ſic confuſus peccator & de delicto ſuo conuictus, ad vitam meliorem reſurgat. Hæc eſſe communis omnium opinio, quam poſt alios tenet [c] Corduba, Bannes, Petrus à Nauarra. Aduertant tamen charitatiui Chriſtiani, quod non ſolum vna vice, ſed etiam alijs iteratis vicibus tenentur dictam admonitionẽ præſtare, cũ gutta cauet lapidem, antequã ad manifeſtandum dictum coram dictis teſtibus accedant, quæ quot ſint, arbitrio boni viri relinquitur, vt Doctores ſuperius allegati affirmãt. Verum eſt tamẽ quod ſi certò ſciatur iteratas correctiones non profecturas, ſtatim dicti teſtes ſunt adhibendi, maius enim malũ eſt, quod peccator per ſpaciũ tẽporis in ſtatu peccati mortalis inſordeſcãt, quàm malũ infamiæ, quod ex manifeſtatione dicti peccati coram duobus, aut tribus pati continget. Aduertãt deinde, quod ſi etiã ſciatur, quod proximus dictis admonitionibus corã teſtibus peractis nõ emẽdabitur, imo erit obſtinatior, & ad alia peiora peccata prolabetur, ſi de eo corã prælato denunciet, melius erit tũc tacere, ipſumq́ Deo, qui ex lapidibus poteſt ſuſcitare filios Iſrael, commẽdare. Verum eſt tamẽ quod Panormitanus [d] tenet, quod etiã in hoc caſu manifeſtandũ erit tale peccatum, quod ego libenter reciperem in caſu, quo dictũ peccatum eſt reipublicæ, aut alicui cõmunitati præiudiciale, aut eſt ſimplex fornicatio ſecreta cõtinuata ab aliquo religioſo, quæ poteſt pro tempore ſcandalũ generale ad notitiã multorũ deueniẽdo, prout aſſerit [e] Aragõ. Aduertãt inſuper, quod deficiẽtibus teſtibus idoneis, corã quibus debet fieri correctio, corã prælato delinquentis debet fieri admonitio dicta, ſi intelligatur profutura, attento quod vulnus fratris aliter minimè poteſt curari, & tũc nõ erunt teſtes idonei, quãdo timetur, quod ſecretũ minimè ſeruabũt, ſed in hoc ſunt cauti ipſi corrigentes, ſẽper enim quoad fieri poteſt, debet fieri correctio coram teſtibus ſi magis intelligatur proficere coram ipſis facta, quã ea, quæ coram prælato: cũ illa quæ corã teſtibus efficitur, ſuauis ſit mediũ ad ſalutem ſpiritualẽ proximi indagandã, cum magis velint ſubditi corã teſtibus, quàm coram prælatis, etiã vt patribus, eorũ crimina reuelari. At ſi intelligatur, quod correctio corã prælato habita magis proficiet, & homo ſit ſpectatæ virtutis, & prudẽtiæ, & quod viſceribus charitatis ſuſcipiet delinquentem, & quod in negotio piè, & prudenter ſe habebit, licitũ eſt ad ipſum prætermiſſis teſtibus recurrere; nam his circunſtantijs concurrentibus, videtur hoc ſuauiſſimum, & faciliimum medium magis, quam adhibitionem teſtiũ, eligendum. His tamen non concurrentibus omnibus diſſuadeo, ne ad prælatos etiam vt patres accedant, cum aliquando hi, qui erant ſubditi, & conuerſando videbantur benigni & manſueti, poſtea autem prælati volunt magis videri iudices rigoroſi, quàm patres viſceribus charitatis zeloſi.

[a] *Matt. 5.*

[b] *c. Si peccauerit. 22. q. 1.*

[c] *Corduba in q. 1 ad ser. mem. 2. q. 4. con. 6 Bañez 2.2 q. 33 ar. 8 ad. 1 Nau. de reſt. li. 2. c 4. n. 262.*

[d] *Panor in 1. nouit. de iud.*

[e] *Arag. 2. 2. q. 33. ar. 8. p.*

ARTICVLVS V.

Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.

Reſpondeo dicendo, quod qui intelligit fratrẽ in peccato mortali vitam finiturum niſi ab eo fraternaliter corrigatur, cum periculo vitæ tenetur iſtud charitatiuum medium interponere, ſiquidem Dominus noſter Ieſus Chriſtus animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Quod intelligitur, quando videmus fratrem in articulo mortis, & ſcimus ipſum ſpiritualiter moriturum. Ita tenet Corduba [f] contra Sotum quod eſt adeo verum, vt dicat Nauar. [g] ſequens Adrianum, quod vnuſquiſque obligatur ſuũ corrigere proximum cum periculo vitæ, quando videt eum in periculo mortis conſtitutum & æternaliter moriturũ, etiam ſi eius peccatũ ab ignorantia affectata, aut fragilitate oriatur, dũmodo tamẽ à malitia non procedat ad modum, quo quis tenetur ſuccurrere infanti, quem ſine Baptiſmo videt ab hac vita diſcedere. Hoc enim poſtulat charitas, quæ obligat poſtponere vitam corporalem propter vitã proximi ſpiritualẽ in extrema neceſſitate exiſtẽtis. Quod eſt ſequendum, licet Soto teneat, quod non tenetur quis cum periculo vitæ vitam ſpiritualem dicti infantis procurare.

Verum eſt tamen, quod ſupra dicta non habent locum in neceſſitate non extrema, nemo enim in graui neceſſitate tenetur hæc cum tanto periculo præſtare, cum in non extrema neceſſitate remaneat tempus, quo alijs modis bonum ſpirituale proximi poſſit prouideri. Vnde in alijs caſibus vltra extremã neceſſitatem ſolũ peccabunt venialiter hæc opera miſericordiæ non præſtantes, vt affirmat Corduba, [h] peccabunt tamẽ mortaliter; etiam in non extrema neceſſitate, hæc non præſtantes, ſi ex negatione huiuſmodi correctionis, proximum in mortali peccato moriturum, præuiderent: quod intellige, dummodo graue detrimẽtum famæ, & vitæ ex præſtatione huius correctionis ſibi non proueniat, cùm hoc ſit præceptum obligans ex charitate, & etiam in graui neceſſitate nõ debemus ad ipſũ cũ tãto periculo aſtringere corrigẽtes, prout affirmat Soto.[i]

[f] *Corduba ſuper Soto de rat. tegen. ſe. mẽ. 2. q. 2. con 6*

[g] *Nau. c. 24. in man n. 23.*

[h] *Cord. vbi ſup.*

[i] *Soto vbi ſu.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ corrigere fraternaliter ſubditos, quos ſciunt deliquiſſe.

Reſpondeo dicendo, quod ſecundum opinionẽ doctorũ affirmantiũ prælatos non ſolum ex lege charitatis, ſed etiã ex lege iuſtitię teneri fraternaliter corrigere ſuos ſubditos, etiam ſi eorum peccata nõ procedant ex ignorãtia: clarũ eſt, quod dicti prælati tenẽtur cũ periculo vitæ huic obligationi correſpõdere, ita tenet Soto, [k] qui addit, quod ex eo quod prælatus eſt obligatus corrigere ratione ſui officij ſuos ſubditos, eſt etiam aſtrictus ſub peccato mortali in tẽpore opportuno expurgare ſuã rempublicam à conſuetudine etiam leuiter iurandi, & ipſum abſtrahere ab alijs conſuetudinibus committendi peccata etiã venialia. Nam peccata venialia, quãdo

frequen-

[k] *Soto vbi ſu. memb. 2. q. 1. c. 6. & q. 5. a. 5.*

Digitized by Google

frequenter committuntur in republica,etiamſi notabile damnum ſingularibus perſonis non cauſent, ipſi tamen reipublicæ, & bono communi afferunt nocumentum non paruum;deluſtratur enim reſpublica his malis aſſuefacta,& ne deluſtretur,iudex ex officio ad eam ab his purgandam aſtringitur Quod ſi verum eſt, heu prælatis in iſthæc eſequenda , negligentibus. Ad noſtri igitur articuli reſolutionem deuenientes dico,quod cum ſecundum Caiet.[a] teneantur prælati corrigere ſuos ſubditos fraternaliter ex charitate,& non ex iuſtitia,cùm in correctione fraterna non ſe habeant,vt prælati,ſed vt priuatæ perſonæ,clarum eſt non eſſe ipſos ad eā præſtandam cū periculo mortis,aut alio graui,aſtringēdos.

[a] *Caiet. 2. 2. q. 33. ar 2 & ... Arag.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneantur ante accuſationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.

RESpondeo dicendo, quod ſi is. qui accuſat, poteſt probare id,quod intendit accuſando, non eſt ante accuſationem præmittenda correctio fraterna,ſiue bonum particulare,ſiue bonum commune accuſator præ ſe ferat: quod intelligitur. ſi aliter bono particulari,aut bono communi prouideri non poteſt. Ita Syluest.[b] & Caiet. & ſecundum hoc debent intelligi tradita à Nauarro & à Driedone ſi enim alio modo poteſt fieri ſatisfactio & bonum cōmune prouideri, non boni particularis aut communis intuitu,ſed odio,& animo inordinato. cenſetur interpoſita accuſatio. Imo addit[c] Corduba quoddam,quod mihi ſatis probabile videtur,quod etiam ſi bonum particulare,aut cōmune adſit,non eſt proponenda accuſatio,antequā correctio fraterna præcedat,vt hoc modo bono ſpirituali proximi melius, & ſuauius medeatur , quod ante mentis oculos habendum eſſe ſemper, charitas vrget nos. Si vero ex accuſatione,nihil aliud quam correctio delinquentis intenditur ab accuſante, tenetur ipſe accuſans præmittere fraternam admonitionem,ſi enim ad eā minimè teneri fateamur,contra charitatem aliquid moliri neceſſariò affirmare debemus, quæ omnia media ad ſalutē ſpiritualem proximi tentanda proclamat. Et ius Canonicum ex Euangelio docet hāc veritatem, præcipiens ne pœna excōmunicationis, niſi contumax feriatur. Hæc ſententia eſt[d] Duran. & Cordubæ,quem ſequitur Petrus à Nauar. qui addit,quod non condemnatur, ſine dicta correctione accuſantem , ad reſtitutionem famæ reſpectu dictæ accuſationis amiſſæ, & ad ſatisfactionem omnium damnorum faciēdam, ſi peccatum accuſati eſt peccatum commiſſum contra accuſantem : difficiliter enim poteſt grauatus, & iniuria cōmotus ſupergrauari,ad correctionē fraternam faciendā nullum cōmodum ex accuſatione reportare intendens. Cætera autem quæ pertinent ad viſitationē,videbuntur in tertio tomo, in quæſtione de viſitatione.

[b] *Sylu. ver. accuſat q 3. Caie. 2. 2. qu. 33. ar. 7. Nauar. cap. 8. nu 10. Drie. de liber. Chris.ca 10.*

[c] *Cordub. de tegend. ſecret. memb. 2. q. 5.*

[d] *Duran. in 4 d. 19. Cord. in addit ad Sot de tegend. ſecre. membr. 2 q 5 con. 4. Nauar. li. 3. de reſti. c. 4. n. 155*

QVÆSTIO IX.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares,in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *QVando dicuntur teſtes ſingulares.*

2 *An ſi duo,vel tres,vnus poſt alterum ſucceſſiuè viderint per foramen per quod ſimul videre non poterat aliquem delinquentē ſint teſtes ſingulares,an conteſtes.*

3 *Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principaliter conueniunt.*

4 *An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.*

5 *Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciat fidē.*

6 *Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.*

ARTICVLVS I.

Quando dicantur teſtes ſingulares.

RESpondeo dicendo , quod teſtes dici poſſunt ſingulares in decem prædicamentis. Primo in prædicamento ſubſtantiæ , vt cū vnus deponit de Paulo, alius de Franciſco, vnus lapide ſuniſe occiſum,alter ferro, ita Baldus.[e] Secundo dicuntur ſingulares in prædicamento quantitatis, vt cum vnus deponit de decem. alius de quinq; ſunt enim quoad decem ſingulares, quoad quinque vero concordes,iuxta quandam legem.[f] Tertio dicuntur ſingulares in prædicamento qualitatis, vt cū vnus depo it de vino albo alius de rubeo. vel vnus dicit furem nocte deprehenſum,alter interdiu,iuxta quandam legem,[g] vel vnus purè alter ſub cōditione teſtificatur , vt in quadam[h] Decretali continetur. Quarto dicuntur ſingulares etiam in prædicamento. Vbi,vel loci. vt ſi vnus deponat ſub ſchino, alter ſub pino , vt patet de falſo teſtimonio Suſannæ impoſito apud Danielem ,[i] & tradit Alexander.

Pro cuius rei explicatione nota, quod quādo falſum , ſuper quo teſtes deponunt, non eſt iterabile, tunc ſi teſtes in loco varij ſint,illa loci diuerſitas inducit cōtrarietatem,vel incompoſſibilitatem , quia quando vnum falſum proponitur,& ad illud probādum de diuerſo loco deponitur,falſum deponi neceſſe eſt. Verba ſunt Baldi,[k] Secus ſecundum eum, ſi factum eſt iterabile vt conceſſio, tunc loci diuerſitas non reddit eos cōtrarios,ſed ſingulares,& ſingularitas teſtium diuidit teſtimonium, & lacerat illud,quia omne diuiſum laceratū eſt,& ideo nō probant,vt in iure habetur.[l] Quinto dicuntur ſingulares in prædicamento temporis, vel quando, vt pote quando vnus teſtis deponit factum eſſe Kalen. Maij. alter Iunij , illa enim diuerſitas in tēpore vitiat dicta teſtium , vt argumento iuris reſoluit Bartolus.[m] Sexto dicuntur ſingulares in prædicamēto relationis vt ſi vnus deponit,quod pater occiderit Ioannē, alius vero, quod filius , vt aliquibus legibus colligitur.[n]

Septimo dicuntur ſingulares in prædicamentu Situs, vt ſi vnus dicat rē eſſe ſitam in iuriſdictione Salmantina,alter in iuriſdictione Granatenſi:vel ſi vnus dicit ſitam eſſe prope,alter vero longè, vt in iure[o] habetur. Octauo dicuntur ſingulares in prædicamēto, Agere & Pati,vt quādo vnus dicit, quod pais voluit agere,alius quod egit;nam ſunt ſingulares cum aliud ſit agere,aliud vero agere velle, vt dicitur in iure[p]: vel vnus dicit Caium feciſſe homicidium,alter dicit tuliſſe opem, alter dicit mandaſſe,alter conſuluiſſe,argumento eorum , quæ in iure notantur.[q]

Nonio dicuntur ſingulares in prædicamento Habere, vt quando vnus dicit talem habere rē ad proprium vſum , alter ad communem ; vel vnus dicit, quod poſſidebat pro domino, alter pro creditore.[r]

Decimo dicuntur ſingulares in ſenſu , vt ſi vnus deponat audiſſe talem confitentem ſe habuiſſe decem aureos mutuò, alter dicit ſe audiſſe mutuare;hi enim non plenè probant , ſed quoddam faciunt indicium. Ita Baldus,[ſ] & Alexander.

[e] *Bald. in l. teſtium col. 5. n. 14. C. de teſtibus.*

[f] *l. di. in proſer. § ſi plures. ff. de ar.*

[g] *l furem. ff. ad l. Cor. de ſi. a ir.*

[h] *c. Cum ſeſſiones de ſide inſtrum.*

[i] *Dan. ; Alex. con. 116. poſtea volu. 1.*

[k] *Bald. conſ. 25. pun&us. inſr ſcrip. col. 1 vol. 5.*

[l] *l teſtium. C. de teſtib. l. in exemtum. § ſi. 10 lus.*

[m] *c. militar i. 5 q 9 Bart in l. non idem §. ſed & proba. ff de non ope. onnunciat.*

[n] *poſt mortē. ff de adopt. l. zanob. r. C ad Ma cel 3 t. 5. inſula inſt de rerum diuiſio.*

[o] *l amiſſione. ff rem ratam haberi.*

[p] *l. ſæpe ff de verb ſignif.*

[q] *l hoc legatorum ff de le. 3.*

[r] *l. Titia ff. ſolut. mat*

[ſ] *a l eu l. in contro q 12. C. de non nu. tere Alex. cō. 144 quemam al. nedo. col. 2. volu. 2.*

Digitized by Google

Vndecimo, dicuntur teſtes ſingulares in verbis, vt ſi vnus dicit teſtatorem talē hæredem inſtituiſſe, alter vero dicit eundem dixiſſe, ſit hæres, & his verbis vſum. Ita Alexander, vbi ſic dicit, quod ſi ſit neceſſe probari verba formalia, oportet, quod in verbis teſtes conueniant, alias ſunt ſingulares, vt tenent [a] Soccinus, & Cornelius: verum eſt tamen quod non curatur de verbis, ſi ſit inter partes contentio, prout tenet Antonius, quem ſequitur Cornelius. Sed de hoc infra in quæſtione de variatione teſtium.

[a] *Soccinus conſ. 213. in cauſa vol. 2. Cornelius conſil. 113. col. 2. vol. 1.*

ARTICVLVS II.

An ſi duo, vel tres per vnum foramen, per quod ſimul videre non poterant, ſed tantum vnus poſt alterum, viderunt quempiam committentem aliquod delictum, an (inquam) huiuſmodi homines ſucceſſiuè videntes tale quid, & de eo teſtificantes, ſint cenſendi teſtes ſingulares, an conteſtes, & propterea plenè probantes.

REſpondeo dicendo, non eſſe teſtes ſingulares, ſed conteſtes, & plenè probantes, cum intra breuiſſimum temporis ſpatium idem delictum cōtinuatum viderint, ac propterea de vno, & eodem actu numero teſtificentur: neque enim hic præſumitur pluralitas actuum, neque temporis diuerſitas, ſed potius vnus numero actus, & vna temporis cōiunctio. Ita ſcribunt communiter multi inſignes, & antiqui Iuriſconſulti, [b] Iacobus Butrigarius, Iacobus de Arena, Cynus Salicetus, Baldus, & alij, cum docent prædicto modo poſſe probari adulterium; quod etiam Gloſſa, [c] & Antonius de Butrio, Geminianus, & alij, qui hoc communiter ſequuntur.

[b] *D. D. & Bald. in l. teſtium. C. de teſtibus.*

[c] *Gloſſa in c. nihilominus, in verſic. ſi vero q. 3. & 6. Antonius de Butrio in c. cum oportet de accu. n. 12 in d. c. nihilom.*

Neque obſtat, ſi dicatur prædictos teſtes dicēdos eſſe ſingulares ex diuerſitate temporis, quia dum vnus videt, alius non videt. Reſpondetur enim, quod ex quo viderunt eundem actum, & in continente vnus poſt aliū ſimul vidiſſe dicuntur, neque ſingulares ſunt. Ita præ cæteris notat Iacobus de Arena, [d] & Cynus, & eodem modo poſſumus ad alia reſpondere, ſi quæ fortaſſis obijciantur, adeo hoc eſt verum, ſi actus eſt continuabilis, & aliqui vident diuerſis horis, ipſi teſtes ſunt cōteſtes: verbi gratia eadem nocte viſus eſt Clericus in concubinæ lecto ab vno teſte in principio noctis, ab altero media nocte, vel ad auroram, hi enim etiam præſumuntur conteſtes, quia non præſumitur pluralitas actuum, ſed continuitas. Ita Caietanus [e] dicens, quod propter ſingulares teſtes, inuenitur fulminata ſententia multorum Patrum in peccatis religioſorum. Quod ex eo reputabat tolerabile, licet non ſit ſecundum rigorem iuris, quia non tam proceditur inter religioſos ad puniendum, quàm ad ſalutē animæ: Et reuera multa ſunt crimina præcipuè religioſorum, quæ probari non poſſunt, niſi per teſtes ſingulares, vt eſt ſolicitatio in actu ſacramentalis confeſſionis ad actum carnis, fornicatio extra conuentum in præſentia ſocij, ingreſſus in domos prohibitas. Quod probatur, nam etiam de iure ſecularis non valet in teſtem contra clericum, & Monachum in cauſa criminali, prout in Iure probatur: [f] neque in accuſatorem, niſi ſuam, aut ſuorum iniuriam accuſet, tamen vbi alij teſtes non ſunt, aut eſſe non poſſunt, vt eſt populus, vbi vnus eſt tantum clericus, Laici ſunt idonei teſtes, quoniā, vt veritas habeatur, cum aliter haberi nequeat, concedendū eſt, quod aliàs non concederetur, quod videlicet recedatur à regulis communibus: nam dato oppoſito fierent clerici, ſoli habitantes, criminoſiſſimi, atque etiā religioſi propria ſibi impunitate. Verū eſt tamen, quod in his, & ſimilibus, quando receditur à regula communi, maior eſt adhibenda prudentia circa perſonam, & opinionem, tam delinquentis, quàm teſtium conſiderandam, & quod ſi duo conteſtes probant, & conueniunt, ſingulares, vt probent, plures neceſſe eſt eſſe, ita Quando. [g]

[d] *Arena & Cynus in d. l. teſtium n. 5. verſ. ſed contra videtur.*

[e] *Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 2.*

[f] *c. de cæte 10. de teſtib.*

[g] *Quando in ... 18. & 19. § 7... 77...*

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principali conueniunt.

REſpondeo dicendo, quod teſtes non ſunt ſingulares, imo ſunt conteſtes, & conformes, quando in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipuè conſiſtit, concordant per eadem vel æquiualentia verba, quamuis in alijs minùs præcipuis circunſtātijs diſcordent. Cùm in Iure dicatur, [h] quod nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadem dicuntur, & argumento aliquorum Iurium [i] comprobatur, in quibus id notat Salicetus. Et hanc ſententiam non obſcurè affirmat Diuus Thomas, qui ait, [k] *Si vero ſit diſcordia teſtimonij in aliquibus circunſtātijs non pertinentibus ad ſubſtantiam facti, &c. talis diſcordia non præiudicat teſtimonio, quia homines non conſueuerunt circa talia multum ſolicitari, vnde facile à memoria elabuntur*, Hactenus D. Thomas, quem per omnia ſequitur Soto. [l] Idem tenet Gloſſa, [m] Alexāder, & alij, quos refert, & ſequitur Antonius Gabriel, quibus adde Geminianum, & hoc fatetur Royas. Imo vſque adeo verum eſt diſcordantiam in minimis quibuſdam non nocere, vt hæc interdum teſtimonium reddant validius & ita ait D. Thomas dicens. *Quinimo aliqua diſcordia in teſtibus, ſcilicet in circunſtantijs non pertinentibus ad ſubſtantiā facti, facit teſtimonium credibilius, vt Chryſoſtomus affirmat ſuper Matthæum, quia ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eundem ſermonem referre, quod tamen prudentiæ iudicum relinquitur decernendum.* Hactenus D. Thomas, & id ipſum amplectitur Soto [n] & probat quadam Iuris Ciuilis [o] ibi. *Vtrum vnū, eundémque ſermonem præmeditatum attulerunt.*

[h] *L. quæ ſententiā C. de pœ. ... l. quicumque C. de hære.*

[i] *D. Th. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2.*

[k] *Sot. li. 5. de iuſt. & iure. q. ... ar. 2. ad 5.*

[l] *Gloſ. in c. 1. de cōuer. cōiu. Gabriel in c. ... cōmun. concl. tit. de teſte. cōcl. 2. n. 64. verſ. & propterea infert. Gem. in d. c. nihilom. c. 3. q. 6. Royas ſingula n. 6. & ſeq. & in tract. de hære. 7. p. aſſert. 6. n. 127. cum ſeq.*

[n] *Soto li. 5. de iuſt. q. 7. ar. 4. ad 1.*

[o] *L. 3. de teſt.*

ARTICVLVS IIII.

An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.

REſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio partim eſt difficilis, partim vero facilis, quantum ad hoc, quod per teſtes ſingulares nemo eſt condennandus pœna ordinaria, & quantum adhoc, quod nec etiam eſt condemnandus, etiam ſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur, certum eſt. In quo tamen difficultas verſatur, cum teſtes ſingulares ſint 10 dictis, conueniunt tamen in ſubſtantia rei, ſeu in effectu, vtrum arbitrio iudicis relinquatur.

Et quo apertiùs intelligatur, obſeruandum eſt multiplicem eſſe ſingularitatem. Quædam eſt obſtatiua, alia vero eſt cumulatiua, ſeu adminiculatiua; tertia eſt diuerſificatiua. Ita Baldus, [p] & copioſius, & cæteris apertiùs Aymon Crauetta, & Albertinus, quo loco refert plures alias ſingularitatis ſpecies, de quibus iam in articulo primo huius quæſtionis ſatis dictum eſt: ſed nūc pro reſolutione noſtri propoſiti aliam accipe diuiſionem.

[p] *Bald. in c. licet cauſam. n. 13. de proba. & in l. teſtiū. n. 9. C. de teſtib. & nu. 4. Crauet. in tract. de antiq. tempo. par. 4. n. 17. Alber. in c. quoniam de hæret. q. 16. nu. 38.*

Obſtatiua eſt, quando ex dictis teſtium naſcitur

repugnantia, aut contrarietas, vt cum vnus affirmat, alter vero negat, quo caſu dictum vnius aut infringit, aut non probat. Cumulatiua eſt, quando dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cum vnus diſponit de facto, alter vero de fama, ſeu vnus de viſu, alter vero de auditu, & vt probat Cranetta hæc ſemiplenam facit probationem. Vltima eſt diuerſificatiua, ex qua naſcitur diuerſitas rei in ſubſtantia, vt cum vnus teſtis dicit vno loco, & tempore, quod fictum alius verò alio loco, & tempore: quo caſu dictum vnius non infringit dictum alterius, imo coadiuuat, & corroborat. Quo ſuppoſito reſoluendum eſt, quod quæritur in articulo quæſtionis per ſequentes concluſiones. Sit ergo.

Prima concluſio. Per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, nec etiam ſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur; quod communi voto receptum eſt, & procedit, non ſolum, quando teſtes ſunt ſingulares ſingularitate obſtatiua, tunc enim nulla eſt difficultas, ſed etiam quando ſunt teſtes ſingularitate cumulatiua. Hanc ſententiam profitetur Ioannes [a] Andreas, Conradus, Brunus, Palatius, Rubeus, Simancas, Iulius Clarus, Boccius, [b] Marſilius, Partius. Denique vt numeroſas aliorum allegationes omittam, hæc ſententia eſt Angelici Doctoris D. Thomæ, quem ſequitur Soto, qui affert pulchram rationem quare teſti ſingulari non credatur, in quolibet crimine, cum reus ſit vitæ ſuæ poſſeſſor & bonorum, & melior ſit conditio poſſidentis, ideo & actoris affirmatio non putatur ſufficiens ad pellendum illum à ſua poſſeſſione.

Secunda concluſio. Si cum teſte ſingulari adſit fama de crimine, quamuis legitimè ſit probata, non propterea condemnabitur reus. Ita ferè omnes præcitati. Quod probatur, nam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non conſurgit vna integra, & perfecta probatio, vt colligitur ex Gloſſa [c] quam probant Antonius de Butrio, Marſilius, & Iulius Clarus. Quæ concluſio eſt vera quoad pœnam ordinariam imponendam, non autem quoad purgationem inducendam, vel aliam pœnitentiam iniungendam. Ita tradit Repertorium [d] inquiſitorum.

Pro cuius clariori explicatione eſt notandum, quod bifariam poteſt quis contra ſe habere plures teſtes ſingulares. Primo cum duo, vel plures deponunt de diuerſis delictis; item quia de diuerſis locis, atque temporibus, vt quia verbi cauſa, vnus dicit ſe vidiſſe Petrum prima die Maij committere tale delictum, alius verò dicit ſe vidiſſe committere aliud die prima Auguſti. Secundo poteſt quis habere contra ſe duos, vel plures teſtes ſingulares de eodem, aut de eiſdem delictis deponentes, diſcordant tamen in loco, & tempore, vt ſi duo, vel plures teſtes omni exceptione maiores ita ſe habeant, vt vnus verbi cauſa dicat ſe vidiſſe Franciſcum tali in platea, nudiuſtertius, alius verò dicat, quod nudius tertius vidit in Aſholis committere idem illud delictum.

Primum membrum diuiſionis neceſſe eſt enucleare. Pro quo aduertendum eſt, quod multorum eſt ſententia, ad probandum aliquid in genere, ſufficere teſtes ſingulares, [e] vt v. g. in exemplo poſito, ſi agatur in genere de probando, an Franciſcus fecerit tale delictum, ſatis enim eſſet, aiunt dicta ſententia ſi per teſtes ſingulares de diuerſis delictis, & de diuerſis locis, & temporibus prolatis conuincatur, ſiue enim probatum erit in genere Franciſcum eſſe delinquentem. Ita Iacobus [e] Butrigarius, Salicetus, Baldus, Anania, Alexander, & alij, quos refert Iulius Clarus, Locatus, & Campegius ad Zanchinum. Et hanc opinionem probant multi Iuriſperiti, Philippus Portius, [f] & fatetur communem Antonius Gomez, & Albertinus, vbi affirmat hanc opinionem ſociam in praxi eſſe ſequendam.

At contra prædictam opinionem fortiſſimis rationibus inuehitur Penna in additionibus ad Directorium Inquiſitorum Emerici, dicens, teſtibus ſingularibus prædicto modo neminem probari eſſe delinquentem in genere, etiam in cauſa hæreſis. Primum enim vt intelligi poteſt, quid ſit hominem aliquem eſſe delinquentem in genere: nam & ratio, & modus loquendi impugnant hanc ipſam eorum ſententiam, genus enim quid confuſum eſt, incertum, commune, & indeterminabile, & vbi quid in genere probatur, nullum ad certum indiuiduum demonſtratur. Rurſus nemo delicto poteſt condemnari, niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus: at qui de pluribus differentibus articulis per teſtes ſingulares conuincitur non conuincitur legitimis teſtibus. Hanc ſententiam profitentur etiam inſignes Iuriſperiti Salicetus [g] Conradus, Brunus, Simancas, & Rojas, cui omnino aſcribendum cenſeo, cum ſit verior, & tutior. In cuius confirmationem volo in præſentia adducere verba doctiſſimi Archidiaconi [h], qui ait, *Vt iterabitur de prob. in lo. aliquid . . . ex prob. ... conſtat in duplicatio alicuius rei, non ſufficiunt teſtes ſingulares. Vnde ſi volo probare talem religioſum fuiſſe in ... & per vnum teſtem probo, quod ſanauit vnum Claudum, & per alium teſtem probo, quod illuminauit cæcum iſti teſtes non probant*: ita probat Archidiaconus [i], & Vincentius, & Antonius de Butrio.

Nunc autem reſtat diluendam eſſe quandam magni momenti difficultatem, an videlicet is plenè conuincatur de aliquo crimine, qui duos, aut plures habet teſtes legitimos, & omni exceptione maiores de eodem, aut de eiſdem criminibus deponentes, loco tamen, & tempore diuerſos. Albertinus, [k] Conradus, Butrius, & Simancas ſecuti Salicetum aſſerunt delictum remanere plenè, & perfectè probatum: ſi quis verbi cauſa conuincatur Salmanticæ commiſiſſe quoddam adulterium, & Romæ aliud perpetraſſe. Pro qua opinione affert Simancas rationes non vulgares, tum quia diuerſitas teſtium in alijs, quàm in ſubſtantia, non abrogat fidem eorum; tum quia perinde facit adulter, qui in varijs locis, & temporibus idem repetit adulterium, ac ſi ſemel, quod rapuit, & furatus eſt, ſingulis teſtibus oſtendit: tum quia abſurdum eſſet, quod criminoſus quidam coram ſingulis hominibus totius populi committeret tale crimen, & tamen vniuerſorum teſtimonijs conuinci non poſſet, quod nemo ſanæ mentis probat. Hæc pro ſimili caſu adducit Simancas citatq. Diuum Thomam [l] & Bartolum pro ſua parte, horum; potiſſimum fundamentum eſt, locum, & tempus extrinſeca eſſe neque pluraficare, aut variare ſubſtantiam facti.

Sed non debuit Simancas pro ſua parte Doctorem Angelicum allegare, cum ipſe in loco ab eo allegato contrarium prorſus ſentiat. Ait enim. *Aſſequendum dicendum, quod diſcordia teſtium in aliquibus principalibus circumſtantiis, quæ variant ſubſtantiam facti, puta in tempore, vel in loco, vel perſonis, de quibus principaliter agitur, aufert efficaciam teſtimonij, quia ſi diſcordant in talibus videntur ſingulares eſſe in ſuis teſtimonijs, & de diuerſis loqui, puta ſi vnus dicat hoc factum fuiſſe tali tempore, vel loco: alius vero alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui.* Hæc Diuus Thomas cum quo idem ſentiunt Caietanus [m], & Soto. Et ſentio cum Diuo Thoma teſtes loco, & tempore diſcordes, quamuis de eodem delicto, vel delictis deponant, ſingulares eſſe, adeóque non plenè pro-

[a] Andrea in c. vt offi. in fin. verſi. certum eſt autem de hæreticis li. 6. Bru. de hæret. l. 4. c. 9. Pal. Rub. in allega. de hæret. § 12. Siman. de inſt. cath. ti. 51. n. 3. & ti. 64. n. 61. Clar. in pract. cri. § fi. n. 13 verſic. dicas etiam.

[b] Boccius de ciſ. 342 part. conſi. 2. lib. 4. Mar. con. 109. D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. Soto. li. 5 de iuſt. q. 7. ar. 2.

[c] Glo. in c. veniens el. 1. ver. aliter Marſ. in prac. de probat. Clarus in prac. crimin. q. 62. verſi. ſcies.

[d] Reperto. inquiſ. verbo teſtes. §. an in cauſa hæreſis.

[e] Butrig. in l. Arrian. & Salicet. in l. quicunque C. de hæret. Bald. in l. ad. l. C. de probat. Anania de probat. n. 2. Alex. conſ. 241. l. 2. & conſ. ... Clarus in pract. crim. q. 55. ver. diuerſitatem Locatus in oper. iudi. ... n. 10 Camp. de hæret. c. 13 ver. ſingulares.

[f] ... Gom. l. 3 var. c. 12 n. 11. Albertinus c. quicumque de hæret. l. 3 ... 51. & 52. Penna in directo. in quæſtion. 3. ... comm. ... pa. 617. col. 2.

[g] Salicet. in l. teſtium n. 16. C. de teſt. Brun. l. ... de hæret. c. 9. Siman. de inſtit. Catho. ti. 64. n. 69. cum ſeqq. Rojas de hæret. 2. p. aſſer. 6. n. 142.

[h] Alex. conſ. 394.

[i] Archid. in c. ... 26. ... & Vincent. in c. ... de teſtibus Anto. de Butrio ... de accuſ.

[k] Albert. ... de cognoſ. aſſer. q. 34 n. 12. Brunus l. 4 de hæret. c. 9. Siman. de inſt. catholi. 64. n. 75. & 76. Salicet. in l. teſtium C. de teſtibus. n. 16.

[l] D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 2. ad ...

[m] Caiet. apud D. Tho. vbi ſu. ... de iuſt. q. 7. a. 2. ad 1.

bare

bare neque ex talium dictis ad pœnam criminis ordinariam imponendam vllo modo eſſe accedendum. Et hanc veritatem videtur probare Leo [a] Papa, de hac enim re ita ſentiens, & differens ita ſancitur: *Nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos quidem temporũ diuerſitas ſimul interfuiſſe prohibuit. Hæc Leo Papa.* Ex quibus infertur, periculoſum eſſe ad voces talium teſtium ſingularium quempiam condemnare, & Suſannæ exemplum apud Danielem [b] ſatis oſtendit etiam ſingulares eſſe cẽſendos, nec propterea plenam fidem eis eſſe adhibendam, & ita etiam cognouerunt Rojas, [c] & Penna, & probatur hæc ſententia ſequentibus rationibus, quibus his, quæ pro contraria parte adducuntur, ſatisfacit. Primo quia ex pluribus diuerſis nunquam conſurgit vnum integrale, prout dicitur in Iure. [d] Secundo quia probationes in ſua ſpecie imperfectæ, in criminalibus ad plenam probationem non coniungũtur, prout fatentur cum communi Simancas, [e] & Roias. Tertio quia in concilio [f] Bitterrenſi ita ſcriptum eſt: *Ad nullam vero condemnationem procedatis ſine confeſſione propria, vel probationibus dilucidis, & apertis, ſatius enim eſt relinquere facinus impunitum, quam innocentem condemnare.* Idem paulo poſt ſancivit Concilium [g] Narbonenſe in hæc verba. *Ad nullius vero condemnationem ſine lucidis, & apertis teſtimonijs probationibus, vel confeſſione propria procedatis, ſatius eſt enim facinus impunitum relinquere, quam innocentem damnare.* Hæc ibi. Denique hanc ſententiam ſequuntur viri inſignes, Caietanus, [h] & Soto aſſerentes, quod tamen inter religioſos, qui iam ſunt mortui Mundo, ob dicta plurium teſtium ſingularium, facinoroſi poſſint condemnari, propter animæ ſalutem, & fauorem regularis obſeruantiæ, in delictis tamẽ atrocioribus, vbi ad grauiora ſupplicia proceditur, id locum non habet: & idem voluit Ioannes [i] Roias: & quando per teſtes ſingulares condemnantur, pœna ordinaria minimè plecti debent, prout clarè ſentit Soro.

[a] c. Nihil hemi 3 q. 9.
[b] Dan. 3.
[c] Roias de hæret. aſſer. 6. n. 145 Penna in direct. in 3 par. ſit 3.
[d] L. Sanci. §. ſi quis autem. C. de donat. l. vſuras. C. de vſuris.
[e] Siman. in Enchi. viol. relig. tit 34 n. 4. Roias. 3. de hæret p. 2. aſſer. 6. n. 147
[f] Conc. Bitter. c. 11.
[g] Con. Narbo. c. 23.
[h] Cai. vbi ſu. in art. 2. Soto vbi ſu. art. 2. ad 1.
[i] Roias de hæret. 2. pa. aſſer. 6. nu. 146. & ſeq.

ARTICVLVS V.

Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.

RESpondeo dicendo, quod in multis caſibus teſtes ſingulares faciunt fidem. Primo quando teſtificantur de pluribus actibus habentibus vnam originem, & vnam cauſam, tunc illa origo probatur per teſtes ſingulares; vel quando ex dictis teſtium non reſultat niſi vnum factum, quod deducitur, vt ſi deponit me iuriſdictionem exercuiſſe in cauſa Titij, alter in cauſa Martini, ſinguli enim de iuriſdictione deponunt. Ita Baldus; [k] vel ſi vnus dicit me poſſidere, quia videt congeſſiſſe me frumentum, & alter vinum, hi enim probant poſſeſſionem; vel ſi vnus deponit, quod Titius voluit inuadere Caſtrũ, alius dicit voluiſſe occupare, alius capere, hi enim probant delictum, vt ait Innocentius. [l] Item ſiquis dicat talem feciſſe conceſſionem in tali cauſa, & alius in alia cauſa, nam hi licet ſint ſingulares, probant conceſſionem in genere, & ita iudicatum fuiſſe in magno quodam Concilio, teſtatur Rebuffus, [m] at in hoc caſu ego talem probationem delicti in genere non omnino reciperem, niſi in cauſis regularium, prout dictum eſt in articulis ſuperioribus, cum eorum punitio ad emendam tantum ordinetur, & obedientiæ Superiorum ſint aſtricti, ita vt mortui mundo dicantur. Tertio etiam ſufficiunt teſtes ſingulares, quando negotium, & factum eſſet vnum, & connexum, vt ſi quis vellet probare quem eſſe irregularem, eo quod poſt excommunicationem celebrauerit, & vnus dicat audiſſe, *Gloria in excelſis Deo, Agnus Dei,* tunc enim probatum erit factũ argumento [n] cuiuſdam legis, & tenent expreſsè Baldus, & Felinus.

[k] Bald. in ca. licet. 2. in ſi. de teſt. & in mar gar. verſi. teſtis quæſt. 31.
[l] Inno. c. qualit. 2. ahpen. de accuſat.
[m] Rebuffus de reprob. & ſal uat. teſt. num 546. in fin.
[n] L. ob crim. §. 1 ſi. ff. de teſtib.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.

RESpondeo dicendo, quod licet carcer in religionibus ſit pœna delicti, cum incarcerati priuentur voce actiua, & paſſiua, prout infra in quæſtione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur: poſſunt iudices regularium per teſtimonium teſtium ſingularium ita induci in credulitatem, vt pote quia teſtes ſunt bonæ vitæ, & famæ viri, vt illis credere oporteat, prout tenet Paulus de Caſtro, [o] & Bartolus ait, quod iudex poteſt non credere teſtibus, etiam ſi ſint conteſtes, pariter ſi conteſtes nõ ſint, moueri poteſt ex quibuſdam cauſis ad credendum, prout tenet Soccinus [p] dicens quod omnis vitius probationis arbitrio iudicis ponderatur, & diiudicatur, an ſit ſufficiens, vel non, argumento cuiuſdam Legis, [q] & tradit plene Hippolitus, & ſic poteſt iudicare iudex regularis per teſtes ſingulare monachum ſatis remanere conuictum delinquentem in genere, vt propterea rite optimo ſit in carcerem recludendus, & voce actiua, & paſſiua, priuãdus. Et cum ex dictis talium teſtium probatorum, & idoneorum magna, & vrgentia naſcantur iudicia aduerſus illum, qui vnum, & idem, aut plura, & eadem delicta diuerſis locis, & temporibus dicitur perpetrare, torquendus erit, & ſi nihil fateatur, quia hoc caſu non videtur ſufficienter purgaſſe indicia, aliqua igitur pœna arbitraria erit puniendus. Hoc veriſſimum & certiſſimum eſt, vbi tantum duo adſunt teſtes ſingulares, ſi autem plures, quàm duo teſtificantur grauis forſitaſſe eſt difficultas. In qua multorum ſententia eſt, quod cũm teſtes ſingulares ad eundem finem tendunt, & plures ſint, & fide digni, ita vt iudicem adducant ad indubitatam fidem, nõ debet iudex multùm curare de ſingularitate, ſed ex eorum dictis poterit iudicare, & pœnam ordinariam imponere Ita in ca u hæreſis tenet Simancas, [r] quod ipſum inſignes Iuris Conſulti profitentur, Cacialupus, Franciſcus Brunus, Soccinus, Hippolytus, Marſilius, & Tiraquel. quam opinionem, vt ex ſuperioribus patet, ego non omnino amplector, cũ in hoc etiam caſu pœna extraordinaria ſufficere dicatur, iuxta menſuram credulitatis, quam dicti teſtes ſingulares poſſunt in iudicum animis generare, & ſiue teneamus, quod per eos poteſt imponi pœna ordinaria, ſiue extraordinaria, quod nullus negat: ex eo tamen colligitur, quomodo iura optimo poſſunt incarcerari, & torqueri monachi ſingularibus tantum teſtibus omni exceptione dignis conuicti.

[o] Caſtren. in L. admonen. ca. 7. ff. de iure iur. & in l. Lucius ff. de his qui notant infamia. et Bart.
[p] Socci. conſ. 37 viſo vol. 3.
[q] L. 3 §. eiu ma gis ff. de teſtib. Hippolyt. ſing. 114 vulgat.
[r] Siman. de inſt. cath. tit. 64 n. 7; Caccial. in rep. l. admonend. ff. de iurand. c. l. 39 verſ. pater igitur Bruno in tra. de indic. & tortur p. 1 q. 2 n. 6. Soccin. conſ. 161. l. 2. Hippolyt. ſing. 144. & in l. 1 § ad q ff. de quæſ. Tiraq. de pœn. tempor. aut remi. cau. 31 nu. 161.

QVÆSTIO X.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa.

Circa quam tria quæruntur.

1 *VTrum credendum ſit teſti varianti.*
2 *Quando dicatur teſtis variare.*
3 *Vtrum teſtis varius poſſit torqueri.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum credendum ſit teſti varianti.

RESpondeo dicendo, quod teſti varianti ab his, quæ priùs in iudicio dixerat, non creditur. Ita Innocentius, [a] Bartolus, & Baldus, Alexander affirmans communem decisio. Neapolitanam, Baldus Ruinus, & Decius, & ſi contrarius ſit in eadem depoſitione, clarum eſt, quod non ſtatur tali dicto, imo reiicitur in totum, tanquam falſum, vt habetur in Iure, [b] & eſt communis opinio. Si verò ſit contrarius in alia depoſitione euiſdem cauſæ, tunc ait Bartolus [c] idem eſſe dicendum, quod ipſum tenet Fulgoſius, quia ex quo in ſecundo hoc dicto apparet, quod teſtis eſt falſus, & periurus, lex præſumit idem de prima examinatione. Sed Abbas [d] tenet contrarium, ſcilicet, quod imo ſtetur primo dicto, quem ſequuntur Innocentius, Ioannes Andreas, Immola, & recentiores, & poſt Baldum tenet Alciatus. [e] Et ſuadetur optima ratione, quia talis teſtis ſubornatus præſumitur à parte, & ſic ſequitur, quod primum dictum eſt verius, aliàs eſſet in poteſtate teſtis annullare dictum ſuum, & tollere ius quæſitum parti. Et eandem opinionem tenet Aretinus, quando pars, pro qua teſtis ſemel præcedens depoſuit, oppoſuiſſe reputaretur, ſecus ſi nihil oppoſuiſſet.

Verum eſt tamen, quod illud primum dictum debilitatur, quia talis teſtis non dicitur maior omni exceptione: & propterea dicit [f] Cardinalis, quod ad dictum talis teſtis, non poſſet deferri iuramentū in ſupplementum probationis, quem ſequuntur Felinus, & Albertinus.

[a] *Immo ex ca. innot. 2. col. 2. de teſt. Bar. in l. eos ff. de fal. Bal. in l. geſſa. col. 2. C. de re iud. Alex. co. l. 2. n. 13. C. de edit. & conſ. 19. co. 2. vol. 4. dec. in nouis 242. co. penul. Ruinus conſ. 75. n. 8. l. 1. Decius cōſ. 289. col. 6.*

[b] *c. licet cauſam de prob. et l. eos ff. de falſis.*

[c] *Bart. in d. l. eos Fulg. in l. qui falſo ff. de teſt.*

[d] *Abbas in c. cum in tua de teſtib. & ibi DD.*

[e] *Alciat. de præſu. reg. 2. præſum. 29. n. 6. & 7.*

[f] *Card. in c. veniens col. 2. in fi. de teſtib. Fel. & Alci. vbi ſu. Albert. in c. 1. de hæret. lib. 6. q. 16. n. 72. cum ſeqq.*

ARTICVLVS II.

Quando dicatur teſtis variare.

RESpondeo dicendo, teſtem non dici varium ſi continuò ſe corrigat allegando cauſam erroris & correctionis iudici. Ita Bartolus, [g] quem ſequitur & refert Aretinus declarans procedere in variatione, in additione, in ſuppletione. Variare autem dicitur, quando dimiſſus à iudice vult mutare, & mutat ſententiam, vt ait Ferminianus [h] poſt Baldum, qui ait, quod poſtquam teſtes depoſuerunt, debet iterarò eis legi dictum eorum, vt per lectionem depoſitio compellatur, & tollatur error. Quam ſententiam ſequitur Felinus. [i] At Boerius credit opinionem Bartoli eſſe veriorem ſimpliciter, ſcilicet quod dum teſtis examinatur, & poſt ante dimiſſionem non ſit licita variatio, niſi iuxta modum per eum traditum & ideo ait, quod quando teſtis in continenti ſe corrigit, non ſtatur correctioni ſimpliciter, ſed debet iudex attendere modum correctionis, & ſic loquitur, & in ipſo actu, & poſt antequam fuerit dimiſſus, & iudex debet diligenter attendere modum, & cauſam correctionis, & niſi cognoſcat eum poſſe incontinenti ſe corrigere, incidit in ſuſpicionem & vacillationem, argumento cuiuſdam Legis [k] & ſic dicit, quod incontinenti ſe corrigere dicitur quando nondum exiuit à conſpectu iudicis, & antequam alloquutus fuerit partem, niſi aliud velit qualitas perſonæ. Et nemini dubium eſt, quin incontinenti dicitur, imo multò magis dum teſtis examinatur, & ita videtur loqui quædam Decretalis [l]. Vide optime Aretinum, [m] qui diſputando, an Bartolus ibi bene loquatur, inquit, communiter ſolet dici admitti correctionem, quoúſque non tranſiuit tempus, quo potuit loqui cum parte, & tunc ſine dubio ſecundum communem debet allegari cauſa correctionis, alias vt varius eſt puniendus, vt patet in Iure: [n] quod idem voluit Alciatus [o] addens, quod debet allegare iuſtam cauſam, vt ſi allegaret obliuionem in tempore, quia illa eſt magis veriſimilis, ſi vero obliuio non eſſet veroſimilis, tunc ſecus eſt dicendum, vt ait Baldus, [p] ſicut etiam teſtis deponens ſuper non veroſimili, non probat, niſi, aſſignet etiam non interrogatus rationem, prout colligitur ex Iure, [q] & tradit Antonius, & Aretinus.

[g] *Bar. in l. eos eo 11. ff. de fal. verſ. item oppono Aret. in c. per tuas col. 2. extra de teſtibus.*

[h] *Ferm. verſ. teſtiū reperio verſ. 9. & 10. Bal. in l. ſi ca. plus valet, quod agitur Fel. in cap. per tuas co. pen. de teſt.*

[i] *Boerius in pract. crim. tit. de termi. teſt. p. 244. col. 2. num. 24.*

[k] *L. in teſt. ff. de teſt.*

[l] *cap. prate. de teſt. agnoſ.*

[m] *Aret. in d. l. qua quod aſtringen. ff. de ver. obl. n. 11.*

[n] *L. eos ff. de falſis.*

[o] *Alci. reg. 2. de præſu. præſum. 29.*

[p] *Bald. in l. presbyt. C. de epiſ. & cleri.*

[q] *c. ſuper. hoc d. veniens & ibi Antonius, Are. in c. 3. loco col. ver. pro quo facit de probat.*

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtis varians poſſit torqueri.

RESpondeo dicendo, quod teſtis varius in ſuis depoſitionibus non facit fidem, niſi firmet dictum ſuum in tortura. ita ſeruat praxis, vt ait Boerius [r] & idem dicendum eſt etiam in clericis, quod ſcilicet clericus teſtis vacillans, vel ſuſpectus, quod veritatem dicere recuſat, poſſit torqueri. Et hæc eſt communis opinio canoniſtarū teſte Follerio [ſ] magis enim peccat Clericus celans veritatem, quam Laicus, quod ſecundum ius canonicum, corrigens ius ciuile, eſt tenendum contra Bartolum, prout reſoluit Iulius Clarus [t]: & id ipſum debet dici de monacho teſtificante, & in dictis vacillante. Aduertendum tamen, quod poſſunt ſupradicti torqueri à ſuo iudice. Laicus à iudice Laico, Eccleſiaſticus à iudice Eccleſiaſtico, Regularis à iudice regulari, à quo interrogatur. Notandum eſt, quod teſtis, qui, cùm dixit extra iudicium, deinde in iudicio deponit cōtrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat, poterit ex hoc etiam torqueri, Ita tenent communiter omnes, vt teſtatur Alexander [u], quem refert Turzan. Ait etiam Alexander [x], quod in hoc omnes conueniunt, & ita practicari teſtatur Boerius [y], & in hoc caſu ſtandum eſt ſecundæ depoſitioni factæ in iudicio, prout cum communi, contra Bartolum dicentem ſtandum eſſe primo dicto, reſoluit Couarruuias [z], Menchaca, & Iulius Clarus.

[r] *Boe. in ti. de tortur. teſtium n. 2. 1. in fin.*

[ſ] *Foller in pr. crī. fo. 127. n. 47.*

[t] *Clarus in pra. crim. §. fi. q. 45. n. 5.*

[u] *Alex. conſ. 61. circa fin. l. 1. conſ. Turzā. in ſua coll. cōmun. opin. & 134.*

[x] *Alex. conſ. 25. in fi. l. 5.*

[y] *Boerius ſu. n. 41. in fin.*

[z] *Couar. l. 2. var. c. 13. n. 7. Menchac. controuer. vſu frequen. c. 32. num. 4. Iulius Clarus in pra. crim. §. fin. q. 52. n. 11.*

QVÆSTIO XI.

De correctione Fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificare, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſuorum monaſteriorum.*

2 *Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.*

3 *Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.*

4 *Vtrum, vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia prælatorum.*

5 *Vtrum laici contra clericum, & monachum poſſint eſſe teſtes.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſsint eſſe teſtes in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus monaſteriorum.

RESPONDEO dicendo, contingere aliquando ſæculares, aut Eccleſiaſticos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularibus, dicentes ipſis eſſe debitores, & ipſis ad monaſteria accedentibus non mediocrem iniuriam contuliſſe, ratione cuius prælati regulares ſæpius ad deciſionẽ cauſæ propoſitæ accedunt. Videndum igitur eſt, prout proponitur in titulo quæſtionis, vtrum monachi in his caſibus teſtes eſſe poſſint. Et videtur, quod non, quia ſecundum communem, quam tradunt [a] Doctores, & coppioſè poſt alios Antonius Gomez, & Simancas, teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. Et in quadam Lege [b] partitarum declaratur, quod domeſtici, & familiares, ſeu de domo dicuntur ſeruus, colonus, libertus, aſcriptitius, mercenarius, famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum noſtris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinum, vt dicitur in quadam Authentica, [c] tales ſunt, qui viuunt in communi: qua ratione attenta videtur, quod monachi non poſſint eſſe teſtes in cauſis monaſteriorum, nec pro fratribus in cauſis fratrum ciuilibus, aut criminalibus poſſint teſtificari.

Sed hoc non obſtante non reprobantur, ſi deponant pro monacho etiam ſui monaſterij, vt ait quædam Gloſſa, [d] aliquantulum tamen minor fides habetur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Gloſſa [e], quam ſequitur Lamfrancus: & ſic Canonici, & monachi de his, quæ in capitulo fiunt, deponere poſſunt, quoniam per alios facilè probari non poſſunt, & habetur in iure, [f] & tradit Alexander, & idem aſſerit ex identitate rationis in Collegis, ſeu burſatis Collegiorum, vnde præſtatio continua alimentorum poteſt probari per burſatios & cohabitantes in eadem domo, quia non ſolent vocari ad hoc teſtes, vt conſuluit Corneus [g]: idem dicendum eſt quando volunt probari ea quæ fiunt domi, vt expreſſe voluit quædam Lex [h] ibi. *Quoniã non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.* Vnde illi, qui ſunt de conuentu, ſuper profeſſione illius, qui repellitur à conuentu, ſecũdum Panormitanum, [i] poſſunt teſtificare, quia cùm ſit cauſa monaſterij, non dicuntur teſtificari in cauſa propria. Propter quod Syluester, quod prælati Ordinis Minorum poſſunt in hoc caſu experiri in iudicio.

Ex quo colligo non eſſe priuilegium magnum, quod conceditur ab Vrbano [k] IIII. Ordini Ciſtercienſium, in quo conceditur, *quod in cauſis proprijs monaſteriorum dicti Ordinis, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat, licet monachorum teſtimonijs vti, eáque tanquam inuiolata recipienda eſſe.* Quod ipſum conceſſit Iulius II. congregationi Montis Oliueti, & Eugenius Quartus congregationi S. Iuſtinæ, vbi hoc extendit ad conuerſos, & commiſſos dictæ congregationis, & Leo X congregationi Camaldulenſium extendit etiam ad nouitios. Hæc omnia iure communi, vt patet ex dictis, vide conceſſa, in cauſa enim communitatis collegiati admittuntur ad teſtimonium ferendum, quoniam non facilè, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.

Circa quam conceſſionem videtur dicendum, quod etiam quãdo damnum, vel lucrum venit ipſis de monaſterio, poſſunt ipſi monachi de monaſterio teſtificari, ait enim *in cauſis proprijs, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus*, quæ verba cum ſint generalia, videntur habere locum etiã in cauſis, in quibus ipſis de monaſterio damnum, vel lucrum obueniret: & ſi hoc eſſet abſolutè, & generaliter tenendum, certè magnum tunc foret priuilegium, contra ea, quæ communiter notant Doctores [l] dicentes, quod quãdo dãnũ, vel lucrũ venit ipſis de capitulo, vel collegio applicandum, aut burſatis, tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur. Imputari enim eiſdem debet, cur non vocauerunt teſtes aliquos, qui deponerent quod ego certè non admitto, nunquam enim præſumitur Papam concedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens poſſunt in alio caſu, qui non ſit contra ius, facilè verificari, in dubio enim principis mens ſemper præſumitur eſſe talis, qualis, de iure eſſe debet, vt notarunt Baldus [m], & Alexander, & Iaſon. Vnde ſupradictum priuilegium debet intelligi de cauſis ciuilibus, aut criminalibus ſecretæ ipſorum monaſteriorum, quando enim cauſæ ſecretæ ſunt expediendæ, vt v. g. electio, tum quia poſſet fieri præiudicium vocando aliquos teſtes de capitulo, illi etiã ſi lucrum, vel damnum ſentirent, ad teſtimonium ferendum ſunt admittendi, prout tradunt Felinus [n], Alexander, & Soccinus, qui dicit tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos teſtes, ſecus in illis caſibus in quibus poterãt teſtes vocari, quod ipſum tenet Rebuffus, [o] & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij ibi, *Ne ius eorum depereat.*

Ex quibus concluditur, quod monachi ſunt admittendi ad teſtimonium ferendum in cauſis Ciuilibus, & Criminalibus ſecretis monaſteriorum, ad quarum comprobationem non poſſunt vocari teſtes qui non ſunt de monaſterio, etiam ſi ex expeditione ipſarum cauſarum damnum, vel commodum ipſis de monaſterio eſſet applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereat: at in cauſis ipſorum monaſteriorum, quę per extraneos poſſunt probari, non debent admitti propter ſupradicta, & ſi propter inopiam probationis ius eorum pereat, ſibi fratres imputent, qui cum poſſent conuocare teſtes extraneos, minimè eos vocauerunt. Et ſic videmus, quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit inſtrumentum, etiam ſibi adſint omnes monachi conuentuales ſono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipſius negotij, teſtes extranei vocantur.

Secundo eſt aduertendum, quod licet hoc priuilegium cõcedat, quod liceat monachis teſtimonijs vti in dictis cauſis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monaſterijs fuerint actores, vel reſponſales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, ſicut non tollit, quod iure communi cautum eſt, vt ex dictis ſatis patet. Et aduertendum, quod Eugenius Quartus *conceſſit Abbati S. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti, & Conuentuum ipſius monaſterij, fratrum ſuorum teſtimonijs in proprijs cauſis vti, ſiue ciuilem, ſiue criminalem quæſtionem contineant, ne pro defectu teſtium ius eorum valeat deperire.*

Ita conceſſit Eugenius Quartus anno Domini milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, Pontificatus ſui anno duodecimo, prout refertur in libro priuilegiorum congregationis Sancti Benedicti Portugalliæ, impreſſo Romæ ex typographia Titi, & Pauli Dulianis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo nono. [p]

[a] Doct. in c. licteris de teſtib. Anto. Go. l. 3. tauri c. 22. nu. 25. Siman. de poſt. Cath. tit. 64. nu. 46. & ſeq.
[b] L. 18 ti. 16 par. 3.
[c] Authen. de mona. h. § co gitandum.
[d] Glo. in rubr. de off. deleg.
[e] Gloſſ. in § cogitãdum in verb. teſtium Auth. de monachis col. 1. Lamfran. in in ver. teſt. de poſitiones. col. 29.
[f] c. veniens 2. in fi de teſtib. Alexan. con. 3 § 1. repetitur vol. 2 vol. 5
[g] Corne. conſ. 113 circa cõſ. 2 vol. 1.
[h] l. conſen. fu § ſeruus & §. ſuper pladys. C. de repu.
[i] Pan. in c. nu per de teſtibus Sylu. tit. teſtis n. 1. verſic. non familia.
[k] Habetur in compen. dicti ordinis.
[l] DD. in c. ſuper eo teſtium.
[m] Bal. in Lex facto in princ. nu. 4. & ibi Alexan. ff. de vulgari. Iaſ. in l. 1. ff. n. 41. ff. de legibus.
[n] Fel. in c. veniens col. pen. de teſtib. Ale. conſ. 77. in cauſa col. vlt. 7. vo. Soc. cõ. 17 ſupradic. 2 vol. 1.
[o] Rebuff. de repro & ſalman. teſtib. n. 60. in fin.
[p] Fel. Ber. conſ. dem libro.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poßint.

Reſpondeo dicendo, quod de iure ciuili indiſtincte teſtes compelli debent ad teſtificandũ, cum officium teſtis ſit publicum in genere, ne iaceatur veritas, quæ res eſt ſacratiſſima, & Reipublicæ maximè neceſſaria, prout allegando aliqua iura concludunt Baldus,[a] & Panormitanus; de iure verò canonico compelluntur in ciuilibus, in criminalibus verò, niſi timore, odio, vel gratia ſe ſubtrahant, & in caſibus exceptis, & aliis, arbitrarium eſt, an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquibus decretalibus. [b] Quod eſt valde notandum, quia vtrumque ius in ſuo debet ſeruari foro, vt itadunt Doctores,[c] tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, in vtroque foro compelli poſſunt, niſi in cauſis ſanguinis, in quibus non compelluntur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores,[d] promoueri: & iuxta ſupradicta debet intelligi quædam conceſſio Iulij II. congregationi Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipſi monachi ad teſtimonium ferendum compelli non poſſint. Quod ipſum conceſſit Honorius III. Chartuſienſibus, & Leo X. congregationi Camaldulenſium, hæ enim conceſſiones debent intelligi, quod non poſſunt compelli dicti monachi, vt teſtimonium ferant in cauſis ciuilibus, nec criminalibus niſi quando veritas aliter haberi non poteſt. Nam ſi veritas aliter haberi non poteſt, non eſt dubium, quin compelli poſſunt. Et ita Pius II. congregationi Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit, niſi aliter veritas haberi non poſſit, & tunc ait, quod debẽt ferre teſtimonium in ſuis monaſteriis. Vnde ait Collector[e] compendij Ordinis Ciſtercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri conſona, in omnibus ad teſtimonium perhibendum priuilegiatis, intelligenda eſt, vt priuilegio non obſtante, quãdo aliter veritas haberi non poteſt, cõpelli poſſint, vt optimè poſt Innocentium diſtinxit Panormitanus.[f] Quod ipſum, ait Nauarrus referens alios, eo enim caſu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excuſare poteſt, argumento aliquorum Iurium. Arbitror tamen in cauſa ſanguinis minimè eſſe compellendos, etiam ſi veritas aliter probari non poſſit. Ex his colligitur, quomodo Prælati Regulares, tum ratione Iuris Ciuilis,[g] & Canonici, tum ratione obedientiæ, cui ſe monachi aſtrinxerunt, poſſunt compellere monachos ad teſtificandum, tam in cauſis ciuilibus, quàm criminalibus aliorum fratrum in cauſis criminalibus eorum, pœna ſanguinis minimè imponatur, & cum aliter veritas non poſſit probari, niſi per eos, qui in ipſis monaſteriis exiſtunt, in quibus ea, de quibus eſt teſtificandum, tantum ſciuntur, & percipiuntur, quod articulo primo clariùs videbitis explicatum.

a Bal. & Panor. in Ru. de teſtibus cogen.
b c. cum ſuper ca. delictorum de teſtib. cog.
c DD. in Cle. diſpendioſ. de iudic.
d Doct. in ca. delictorum de teſtibus cogen.
e Collect. cõp. Ciſter. ti. teſtis § 2.
f Pan. c. 1. n. 2. de teſt. cogen.
g c. fide præſt. ſcrip. ca. Iul. c. ſidonii 11 q. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum in cauſis criminalibus moniales poßint eſſe teſtes contra alias moniales.

Reſpondeo dicendo, quod de Iure Canonico[h] mulieres non poſſunt eſſe teſtes idonei in criminalibus, in quo iure id tradit diffusè Gloſſa, & diffuſiùs more ſolito Andreas à Tiraquello, qui ait, nemo de hoc dubitare, præter Philippum[i] Decium imo etiam ſecundum opinionem aliquorum, de iure ciuili in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes idonei, prout tradit Maranta,[k] & ſic videtur, quod in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes moniales contra alias moniales. Sed contrarium hoc non obſtante, eſt tenendum, nam peius eſt, & magis contra Canones Sanctorum Patrum quod laici admittantur, & videtur, quod mulieres laicæ etiam de Iure Canonico in criminalibus admittuntur in teſtes, quãdo aliter veritas haberi non poteſt, prout tradit Ioannes Andreas,[l] delicta autem monialium non niſi per moniales poſſunt probari. Eſt tamen aduertendum, quod in illis caſibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad teſtimonium, minus fidei eis adhibere debet, quàm viris, vt optimè probat quidam textus,[m] & hoc expreſsè voluit Speculator, quem ſequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas & latiſſimè Tiraquellus. Imo ait Decius,[n] quod duę mulieres non ſufficienter probarent, vt ex dicto earum poſſet quis condemnari, ſed ſi plures eſſent numero ſupplerent defectum, quod comprobat Maranta aliquibus additis. At hoc nõ admitterẽ in monialibus, licet enim ſint mulieres, ſunt tamen religioſæ timentes Deum, & ita duæ ſufficienter probarent ſi omni alia exceptione maiores fuerunt inuentæ.

h c. mulierem 33 qu. 6. ubi gloſ. Tiraq. in tract. de leg. connubi. leg. 9 n. 49.
i Dec. in l. ſæmina col. 5. verſ. 16. de reg. iuris.
k Maran. de ordin. iudi. p. 4 n. 43.
l Andreas in addit. ad Spe. [illegible]
m [illegible]
n [illegible]

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.

Reſpondeo dicendo, quod ſecundum iux commune Canonicus Regularis poteſt à teſtimonio repelli, non enim ſecundum ipſum Ius[o] poſſunt poſtulare, quia ſpirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis,[p] & quia non habent velle, neque nolle, ſolum enim reſidet in ſuperiori, & hoc idem eſt dicendum de monacho, & alio religioſo, vt conſuetudine, & opinione eſt receptum, teſte Alberto Maleta.[q] Idem concludente in fratribus Minoribus, & in aliis mendicantibus, cum ſint mortui mundo & ſic debet intelligi, quod circa hæc determinat Ius Canonicum.[r] Cum licentia tamen ſuorum ſuperiorum conuentualium bene poſſunt eſſe teſtes prout dicitur in Iure[s] & tradit Nepotis de Monte Albano. Et confirmatur, nam ad hoc, vt Clericus ſuum teſtimonium licitè poſſet proferre, neceſſaria eſt ſui iudicis Eccleſiaſtici facultas, vt ſeruari de conſuetudine affirmat Franciſcus Mar.[t] quod iuri conſentaneum eſt, quia neque in cauſa ciuili clericus teſtificat: poteſt, niſi dicta facultas præceſſerit: tamen ſi de facto ſine licentia deponat, eius teſtimonium non vitiatur prout tenet quædam Gloſſa,[u] quod ipſum in religioſis aſſerendum eſſe affirmat alia Gloſſa. Aduertendum tamen, quod Abbas[x] tenet quod non tantum Epiſcopus, ſed etiam alius Prælatus inferior, poteſt dictam licentiam concedere. Quod verum ſentit Salzedo[y] in ciuilibus controuerſiis, nõ autem in cauſis criminalibus ad tutelam, & defenſam rei accuſati quia tunc ab Epiſcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & præuia cauſæ cognitione, concedenda eſt, non verò ab inferioribus Iudicibus, qui cauſarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure viuitur. Vnde aduertant Prælati conuentuales, quando ab ipſis petitur prædicta licentia à ſuis ſubditis, quod cum eorum iuriſdictio non ſit quaſi Epiſcopalis, ſicut

o Dec. in l. ſæmina n. 35 [illegible]
p [illegible]
q [illegible]
r [illegible]
s [illegible]
t [illegible]
u [illegible]
x Abb. in d. c.
y Salzed. in pra. crim. ca. 98 n. 25.

ſicut eſt iuriſdictio prouincialium, in rigore non poſſunt concedere dictam licentiam ſuis ſubditis in cauſis criminalibus ad defenſionem rei, & ſi apud eos conſuetudo eſt in contrarium ſcientibus Prouincialibus, eo tempore bene eam poſſunt indulgere cum ex authoritate Prouincialium ſtante dicta conſuetudine id faciant, ac tenentur ſummopere aduertere, quanta prudentia, & conſilio eam ſunt daturi, præcipuè quia etiam ſi religioſi faciant proteſtationem iuridicam, ſi ex eorum teſtimonio ſequatur alicuius mors, aut enormis effuſio ſanguinis, aut membrorum mutilatio, remaneant irregulares, prout in noſtra Summa [a] cum Couaruuia, & communi teneo. Vnde iudex Eccleſiaſticus, aut regularis in cauſa criminali non debet concedere licentiam ad teſtificandum contra aliquem reum, & ſi de facto eam præſtiterint, ipſis obtemperandum non eſt, prout tenent Goffredus,[b] & Innocentius.

[a] in noſtra Summa 1 to. c 119. pa. 463. col. 1.

[b] Goffre. in Sum. ti. de teſtib. & Inno. in c. delict. eod. tit.

ARTICVLVS V.

Vtrum laici contra clericum, vel monachum poſſint eſſe teſtes.

RESpondeo dicendo, quod bene licet arguere de clericis ad monachos in hac materia, & ſicut certum eſt, quod laicus non poteſt in criminalibus ferre teſtimonium contra clericum, prout dicitur in iure.[c] Ita non poteſt contra monachum. Quod tamen ſecundum Abbatem [d] limitatur, niſi delictū, de quo clericus accuſatur, eſſet commiſſum in loco, in quo non eſſent clerici. At Felinus [e] credit, quod difficilè iſta limitatio obtinet. Iaſon [f] tamen credit, & ſequitur limitationem Abbatis dicendo, quod quando eſſemus in vno oppido, in quo non reperitur, niſi vnus clericus, tunc quia neque actu, neque habitu delictum poteſt probari per alios clericos, laici ſunt idonei teſtes in ſubſidium. At Bernardus [g] Diaz de Lugo ait, quod ſi opinio Abbatis non ſeruaretur, eſſet dare audaciam vel auſum preſbyteris, vt ſecurè, & impunè multa committerent delicta, etiam prætendendo laicos: Ideo ait, credere opinionem Abbatis ſeruari poſſe, habita prudenti conſideratione, per iudicem qualitatis perſonæ clerici delinquentis, & teſtium, & delicti perpetrati, & an ille clericus aliàs ſit infamis, aut gratus oppidanis illius loci; & prædictam ſententiam ſimpliciter referendo Abbatem ſequitur Hippolytus [h] multa in propoſito adducens, ſcilicet, quod vt veritas inueniatur, quando ipſa aliter haberi non poteſt, conceditur illud, quod aliàs non concederetur, & propter id receditur à regulis iuris communis. Et ad particularia deſcendēdo, nō procedit ius [i] ſupradictum in laicis integræ & bonæ famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio, vt tenet Andreas Siculus,[k] quem ſequitur Alciatus dicens, hoc eſſe diligenter notandum. Aduertendum tamē primo eſt, quod laici non admittuntur ad plenam probationem cōtra clericos, ſed ad indicium faciendum, nam vt ſaltem clerici ſubiiciantur torturæ, bene admittuntur argumento eorum, quæ notant Gloſſa,[l] & Bartolus. Item procedit, quando agitur de crimine criminaliter, ſecus ſi agatur ciuiliter ſecundum Abbatem,[m] & Hoſtienſem, quos ſequitur Maranta. Vnde quando opponuntur crimina contra clericos, aut monachos teſtificantes, ad repellendum eos à teſtimonio tunc contra ipſos poſſunt admitti teſtes laici, cum talis cauſa ſit ciuilis, non autem criminalis, quia agitur de crimine per viam exceptionis, & non ad pœnam ordinariam, ſed ad repellendum teſtimonium, prout argumento [n] aliquorum iurium probat Abbas, & communis.

[c] ca. de cætero de teſtib. c. teſtimo. 11. q. 1.

[d] Abb. in d. c. de cætero.

[e] Fel. in d. ca. de cætero.

[f] Iaſ. in l. fi. in fin. C. de his qui ver. ætat. impetr.

[g] Lugo in ſua pract. crimi. c. 118. n. 2.

[h] Hippol. in l. 1. in d. col. 4. ff. de quæſt.

[i] d. c. de cætero.

[k] Siculus in c. cum non ab homine de iud. & ibi Alciat. n. 92.

[l] in l. 5. & 16. nos. Gloſſ. & Bart. ff. de adult. l. quæro in fin. ff. de adult.

[m] Abbas, & Hoſt. in d. c. de cætero. Marāt. de ordin. iudi. 6. p. 4. nu. 48. clar. in pract. crim. § fi. q. 24.

[n] ca. ſuper his de accuſat. ca. cum dilect. de ordi. cognit. c. ſuper. eo el. 5. & c. teſtimonium. & ibi Abb. de teſtib.

Aduertendum inſuper, quod vbicunque ex delicto agitur, vt quis puniatur non pœna ordinaria, introducta pro illo delicto, ſed vt priuetur aliquo officio, vel beneficio, vel adminiſtratione, vel dignitate, illa cauſa dicitur ciuilis, & non criminalis, licet agatur ex delicto. In hoc enim caſu non agitur ad vindictam publicam, vt quis puniatur pœna cōdigna, vt tenet textus,[o] vbi Abbas, Felinus, & Ioannes de Anania idem Abbas, & Philippus Corneus adeo, quod in tali cauſa tanquam ciuili poteſt interuenire procurator, vt dicūt Doctores [p] allegati. Vnde ſequitur, quod quando Prælati religionum inquirunt de delicto, & volunt ipſum punire non pœna ordinaria, ſed vt priuetur delinquens à dignitate, quā habet, quod hoc caſu poſſunt contra ipſum admitti laici teſtes. Quod intelligēdum eſt, niſi ſtatutum religionis, aut Papæ imponerent aliam pœnam, præter pœnam priuationis, nam in hoc caſu dicitur cauſa criminalis, & non ciuilis ex quo illa eſt pœna ordinaria prædicti delicti ſecundum Antonium de Butrio,[q] Abbatem, & Felinum. Aduertendum etiam eſt à Prælatis regularibus, quod cūm monachi non ita ſint laicis inuiſi, & ingrati, ſicut ſunt clerici ſæculares, quod non eodem modo ſunt repellendi laici à teſtimonio contra monachos in cauſa criminali, ſicut repelluntur, quando contra clericos teſtificantur, cum in his ceſſet ratio vehementis ſuſpicionis, quod ex dictis in ſuperioribus ſatis patet, quæ ſecundum illam prudentialem, & arbitrariam limitationem ſunt gloſſanda.

[o] c. ſuper iis, vbi Abb. Fel. & Anan. de accu. idem in c. tua de procura. Corn. in conſ. 19. col. 2. circa fi. vo. 3.

[p] D. c. vbi ſu. alleg.

[q] But. & Abbas in c. c. ſuper his col. 2. in fi. Fel. in Rub. de iudi.

Aduertant deinde quod, licet regulares iudices non poſſint compellere per excommunicationem laicos, ad ferendum teſtimonium in cauſa criminali cōtra monachos, in caſu, quo ipſi poſſint eſſe teſtes, poſſunt tamen eos per iudicem Eccleſiaſticum, aut ſecularem compellere ad teſtimonium, & cum ſint iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, poſſunt ab eis petere iuramentum. Cum enim contra ſuos ſubditos, ratione dictæ iuriſdictionis, poſſint fulminare proceſſus, vſque ad ſententiam diffinitiuam contra eos procedendo, hoc efficere minimè poſſunt abſque facultate ſumendi iuramentum à laicis, cum nullus iudex ſine teſtibus iuridicè, & legitimè facientibus fidem, poſſit condemnare delinquentem, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ſunt neceſſaria ad ipſius executionem, vt eſt in iure receptum.

QVÆSTIO XII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *VTrum teſtes ſint torquendi, vt veritatē indicent.*

2 *Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.*

3 *Vtrum tortura purget defectum teſtium.*

4 *Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt, ſint torquendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtis torqueri poſſit, vt veritatem indicet.

REſpondeo dicendo, quod ſic. Nam illi, cui commiſſa eſt aliqua cauſa, inquirere poteſt omnia ad illam neceſſaria, & ſine quibus

bus illa non poteſt expediri, prout dicitur in iure,[a] Et planum eſt, quod ad habendam veritatem debet iudex omnia facere, quæ huic muneri prodeſſe poſſunt, vt dicitur in multis iuribus,[b] quæ veritas ab inuito, & ſuſpecto aliter haberi non poteſt, niſi per torturam.

[a] c. præter. de eſſ. deleg. l. 2. ff. de verſ. omnium iudic.
[b] c. quoniam. de probation. c. quenquam 4. q. 2. c. iudicament. 30. q. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.

RESpondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus[c], cui nemo contra dicit, & Boſſius[d] ait, quod ita vidit in practica ſeruari; & certè ſi aliter fieret, deſtruerentur mille proceſſus, talis enim tortura, vt plurimum fit ſuper inquiſitione generali ad indagationem veritatis, cuius quidem generalis inquiſitionis non datur copia parti, neque teſtibus, & ita obſeruat conſuetudo, vt ait Antonius de Camera:[e] bene tamen verum eſt, quod ſi teſtis ſit torquendus propter cauſam, quæ aliunde, quam ex proceſſu oritur, puta, quod ſit ſeruus, vel infamis, vel huiuſmodi, vtique ſuper hoc eſt di putandum, & cognoſcendum, dari illi etiam termino ad dicendum, ſi quid in contrarium habet ad torturam euitandam, vt dicit Boſſius,[f] quod ita ſeruat totus mundus. At Iulius Clarus in ſua practica criminali dicit, quod nunquam tale vidit ſeruari. Nam iudices ſemper faciunt torqueri teſtes, abſque vlla diſputatione quod quidem tutiùs eſt propter periculum ſubornationis, quod admitto in iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

[c] Bart. in l. vnic. § sed ex. n. 2. ff. de qu.
[d] Boſ. ti. de tortur. teſt. n. 38. & ſeq.
[e] Camer. de q. mib. a. n. 52.
[f] Boſ. in ti. de man. ad homi. poſt. n. 50.

ARTICVLVS III.

Vtrum tortura purget defectum teſtium.

RESpondeo dicendo, quod licet teſtes ſint inhabiles, quando tamen admittuntur, ſi torqueantur, tortura purgat eorum defectum, adeo vt fidem faciant contra reum, licèt aliàs ſine tortura nō probarent. Exemplum autem poni poteſt in teſte, qui ſit infamis, talis enim ſiue ſit infamis infamia iuris, ſiue infamia facti, nunquam probat, niſi cum tortura. Et hæc eſt communis opinio, vt tradit Boſſius[g] ſubdens, quod teſtis crimine notatus, etiam ſi non ſit vilis perſona, non admittitur ſine tortura, ſicut etiam non admittitur ſine iuramento. Ita Marſilius.[h] Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad ſe ipſum ſit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur officio teſtis, & ſic non eſt ei adhibēda fides, niſi cum iuramento, & ſufficit, quod iuramentum interueniat, ſiue ante quam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iurat præſente ipſo, contra quem deponit, prout tradit Boerius.[i] Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, niſi ſit confirmatum cum tortura, hoc tamen indiciorum vſus non admittit, vt tradit Simancas.[k] Aduertendum tamen, quod ſi vilis perſona teſtificetur in cauſa criminali, probat cōtra reū ſine tortura ſecundum communem, quam probat Rolandus,[l] alij vero contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc eſſe relinquēdum arbitrio boni iudicis, qui iuxta qualitatem perſonarum, & facti arbitrari debet, an talis teſtis torqueri debeat an non, ſed in omnem caſum huiuſmodi teſtibus nunquam adhibetur tanta fides, ſicut aliis.

[g] Boſ. in ti. de tort. teſt.
[h] Marſil. in pract. crim. §. diligen. n. 62. Iul. Cla. in pract. crim. § fin. qu. 21. n. 10.
[i] Boe. dec. 310. poſt n. 4.
[k] Simā. de ca. re. c. 26. n. 6.
[l] Rola. conſ. 34. n. 61. li. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt, ſint torquendi.

RESpondeo dicendo, quod torquentur teſtes, qui delicto interfuerunt, ſi tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, ex hoc reddunt ſe ſuſpectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita in iure[m] probatur; non poſſet hoc caſu tamen iudex omnes eos, qui interfuerūt, torquere, ſed tantum duos, vel tres ſecundum communiter Doctores, vt ait Boſſius.[n] At Iulius[o] Clarus dicit hoc non ſeruari in practica, imo relinquendum eſſe arbitrio boni iudicis. Vtrum omnes, vel duo debeant torqueri. Aduertant tamen Prælati regulares, quod in tormentis inferendis ſuis ſubditis non ſint carnifices, non enim eſt in vſu religionum aliud tormentum, niſi flagellatio, & panis, & aquæ ieiunia, alia autem, quæ in aliis tribunalibus ſunt in vſu, abſit quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quando cōtigerit, quod neceſſe ſit quæſtioni tortur æ opponere moniales, recordentur fragilitatis fœminæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam eſſe tormentorum quæſtionem aſſerit Guandinus.[p] Decius, & Ioannes Lupi, & probat quædam patriarū lex, quæ opinio in fragilitate fœminei ſexus ſuas mitti radices, fœminarū enim imbecillitas efficiet, vt lenioribus tormētis veritas citius indagetur, quæ ſi viris inferrentur, minimè eos facerent confeſſioni ſuccumbere: nec teſtes poſſunt, niſi vna vice torqueri, & ad hoc præcedentibus aliquibus indiciis ſufficientibus, ad quæſtionem, prout tradit Brunus[q] poſt Baldum.

[m] L. vnius §. index ff. de q.
[n] Boſſ. in pra. ti. de tortu. reorum n. 10. in fin.
[o] Iul. Cla. vbi ſu. n. 8.
[p] Grand. in tract. de malefi. c. de q. col. 2. Dec. in l. 2. ff. l. reg. iuris. Lupus in Ru. de donat. § 4. n. 12. in ſen. n. 7.
[q] Brun. in trac. de tortura ar. 6. col. 3. ver. dicit etiā Bart. Bal. conſ. 385 vol. 5.

QVÆSTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *QVæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.*
3 *Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ad hoc, vt contra eum minor ſufficiat probatio.*
4 *Quomodo teſtes ſint examinandi.*
5 *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*
6 *Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.*

ARTICVLVS I.

Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.

RESpondeo dicendo, quod probationes in cauſis criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores, vt dicitur in iure,[r] quod dum loquitur de coniunctione teſtium addit, *clarorum*, dum vero de coniunctione inſtrumentorum, addit, *apertiſſimorum*, & dū loquitur de cōiunctionē indiciorū, addit, *indubitatorū, ac luce meridiana clariorū*, quod ius, licet ciuile, iam eſt canonizatū per ſacros

[r] l. ſcient cūcti C. de probat.

D Cann-

Canones,[a] & ratio eſt, quia vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum vt dicitur in iure,[b] quod non ſolum eſt verum, vbi tractatur de magno periculo, verbi gratia, de vita hominis, ſed etiam vbi agitur de minima pœna corporali, quia cenſetur maior qualibet cauſa ciuili, argumento cuiuſdam legis.[c] Adeo hoc eſt verum, quod licet in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, iuxta dictum Saluatoris noſtri, & duo vel tres teſtes, conteſtes, & omni exceptione maiores ſufficiant, prout dicitur in iure,[d] ad damnationem tamen aliquorum requiritur numerus maior, quia Epiſcopus Cardinalis nõ damnatur, niſi ſeptuaginta duobus teſtibus vt diffinitur in iure Canonico.[e]

Sexaginta duobus teſtibus damnatur Diaconus Cardinalis, ſubdiaconi vero, & inferiores Cardinales damnantur viginti quatuor.[f] Quod tamen ſpecialiter habet locum in Epiſcopis, & aliis clericis Eccleſiæ Romanæ triplici ratione, quam ponit D. Thomas;[g] contra quoſcunq; verò alios, etiam Epiſcopos, ſufficit ad condemnationem teſtimonium duorum, vt dicitur in iure,[h] & non eſt cur, ad condemnationem Prælatorum regularium pluſquam duos teſtes requiramus: cum omnes, licet ſint ſupremi quoad iuriſdictionem Epiſcopis tantũ æquiparentur. Bene tamen verum eſt, quod inquirentes de delictis ipſis imputatis, cautè procedere debent in teſtium examine, cum ipſi ſint poſiti, ſicut ſcopus ad ſagittam, propter quam cauſam non condemnarem ego eos ad pœnam ordinariam, propter duos tantum teſtes, niſi cauſa, & circumſtãtia facti, & perſonæ aliud poſtularet. Supradictis, non obſtat, quod per hoc videtur derogatum ius diuinum, quod ſcilicet, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, nam hęc regula debet intelligi, quod ſcilicet ad minus in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, non tamen tollit ius diuinum, vt plures teſtes aliquando requirantur, prout ſubiungunt Abbas,[i] Bartolus, & Fortunius Gracianus, de vltimo fine iuris Canonici, & Ciuilis.

a 11.q 1 c. ea ſciant cuncti. l. qui. ſent. C. de pœnis l. Epiphan. 5. qu. 6. nouat in c. veniens extra de teſtibus.
b L. 1. § ſed ſi quis ff ad carbo.
c l. ita ſenior ff de pœnis.
d l. vbi n. ff de probat. c. ſi teſtes. § item n. 4. q. 3.
e 11. q. 4. ca. præſu. preſ. y. cardin.
f 21. qu. 4. c. præſu. & ſeq.
g D. Tho 2. 2. q. 70.
h 11. qu 3 per totum.
i Abb. in c. cũ eſſes d. teſtam. Barto. in l. omnes popul. ff de iuſt. & iur. Fort. Grac. de vlt. fin. n. 247.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.

RESpondeo dicendo, quod licet in his, quæ ſolent clam fieri, ſufficiant leuiores probationes, prout probatur in iure[k] & notat Bartolus, at in cauſis criminalibus ſemper requiruntur duo teſtes omni exceptione digni, & ideo non ſufficit, quod producantur inhabiles eo prætextu, quod delictum ſit clam factum. At in cauſa hæreſis etiam clandeſtinæ, ſpecialiter admittuntur inhabiles, vt puta participes, vel excommunicati, vt dicitur in iure. Et comprobatur ſupradicta opinio in quadam Decretali, in qua licet ſtuprum ſoleat fieri clam, & ideo difficulter probetur, prout dicitur in iure, non tamen admittuntur domeſtici. Nec obſtãt adducta ab Alexandro,[l] nam prout reſpondet Alciatus,[m] domeſtici ibi admittuntur, quoad faciendum iudicium, non quoad probationem, vt tenet Gloſſa[n] communiter recepta, & tenent Abbas, & Imola, & Doctores communiter. Et in criminibus regularium, quæ occultè committuntur, etiam domeſtici admittuntur ad probationem faciendam. Cum ab aliis commodè non poſſint probari, quod ab iis, quæ tradunt Doctores, non eſt alienum: nam quando agitur de delictis, quæ occultè committuntur, ac ob id ſunt difficilis probationis, tunc ſufficiunt violentæ præſumptiones etiam ad condemnandum, vt in ſpecie ſentit Paulus de Caſtro,[o] quam opinionem tenet Hippolytus, & receptam à Doctoribus aſſerũt Carrerius, & Corraſius, & eam ſeruare Curiam aſſerit Caſſaneus, & latè Maſcardus, & tradunt etiam Aymõ, & Deciſio Rotæ. Quibus adde[p] Hoſtienſem dicentem, quod in his, quæ in occulto committuntur, & certa probatio haberi non poteſt, indicia probabilia, & vrgentes præſumptiones habentur pro ſufficienti probatione.

k l. non omne q. à barbarie ff de re militar. ca. veniens el a. & c. licet ex quadam, &c. præterea. extra de teſtib. Bart. in l. de pupillo §. ſi quis ipſi prætori. ff de noui oper. nunc.
l Ale. conſ. 156 vol. 5.
m Alciat. de præſum. c. reg. 1. q. 39 nu 10 & 11.
n Gl. in l. ſi C de accuſa. Abbas. Imol. & Doct. in c. 1. de conf. ſ.

Denique omnium receptiſſima eſt opinio, quod in his, quę ſuapte natura difficulter probari poſſunt, probatio ſufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in aliis cauſis non cenſentur ſufficientes prout allegando multos, & multa reſoluit doctiſſimus Luſitanus Barboſa.[q] Non tamen dictæ coniecturæ ad pœnam ordinariam imponendam ſufficient.

o Paulus de Caſt. conſ. 209 co pe ad med. l. 2. Hippolyt. in Rubr. de prob. nu 138. Carre. de homic. in prax. n 105 pag 61. Corraſ. in l. 2. lect. 2. nu 7 ff ſolut. mat. Caſſa. in conſuetudinib. Burgundiæ Rubr. 1. § 2. gloſ. el apreuen n 59. p. 102. Maſca. de proba. 3 p. con. 1 1 2 4 n. 5. & con. 12 2. nu 16. Aymo. con. 1 7 8 n 4. Rot. deci. 113. n. 2 p nouiſſ.
p Hoſtien. in Summ. tit. de fi. lus presby. n. n 1. ad fi.
q Barb. in l. 3. in prin. n. 80 ff ſolut. matr.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus.

RESpondeo dicendo, quod qui fuit malus, etiam nunc præſumitur malus, prout in regula[r] iuris probatur, de qua latè per Hippolytum. Ex qua infert Salicetus,[ſ] quod vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit Iudex peruenire ad torturam contra illum, qui aliàs ſimile delictum commiſerit, quam opinionem ſequuntur recentiores.[t] Quæ tamen regula habet locum, & intelligitur in eodem genere mali, vel illi ſimili, vt tradit Alciatus.[u] Verum eſt tamen, quod qui eſt malus in vno, habet contra ſe non modicam opinionẽ, quod ſi malus in aliis, propter magnam connexionem, quam habent vitia inter ſe: & ſic in quodam Canone,[x] ex vna ſpecie delicti patermi præſumuntur filij laboraturi. Hoc tamen non procedit, quãdo aliquis ſtetiſſet probus, & abſtinens ab alio, vel ab illo delicto per aliquod tempus, ſaltẽ per triennium magnam agendo pœnitẽtiam, putà quia ingreditur religionem, iuxta ea, quæ in iure[y] notantur, & tradunt Angelus, & Salicetus, nec etiã procedit in delictis, quę per naturã, ſeu ætatẽ alterantur, licet enim iuuenis fuerit libidinoſus, non præſumitur idẽ vitiũ in ſene, vt cum Bartolo, & Felino reſoluit Alciatus.[z]

Prædicta autem regula, Quod ſemel malus ſemper præſumitur malus, intelligitur reſpectu futurorum, quia qui fecerat aliàs delictum, præſumitur ſimile in futurum facturus, ſed reſpectu præſentis ita præſumptio non facit probationẽ, ſed ſuſpicionem tantum. Vnde colligitur, quod ſi monachus condẽnatur, quia furtum quoddam commiſit, non propterea præſumitur cætera commiſiſſe, prout tenet Innocentius,[a] Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & latè Felinus: bonus autem ſemper pręſumitur bonus etiam nunc, vt dicitur in Iure,[b] quia de tranſacta vita addiſcimus, quid de ſequenti conuerſatione præſumamus, argumento cuiuſdam textus,[c] & tradit Felinus. Quæ omnia ſunt notanda pro ſolutione cauſarum regularium, quando ad præſumptiones recurrere, oportet.

r Reg. ſemel malus de reg. iur. li. 6. Hippoly. ſing. 74.
ſ Salic. in l. ſi. vlt. col. c. de q.
t Moderni in l. 1. in pra. vlt. col. ff de q.
u Alciat. de præſum. reg. 2. præſup. 7 n. 2.
x c. ſi gens Anglorũ 56. diſt.
y § hinc autẽ nobis in Auth. de monachis, vbi Ang. Salic. in l. ſi. § ſi fidei iuſſor. ff ſi quis ſatiſ. dare cogat.
z Alc. vbi ſu. num. 3.
a Inno. Abb. Imol. Anania Fel. in ca. fraternitas de homici.
b c. mandata de præſum.
c c. non omnis § à barbaris. ff de re. milita. Fel. in ca. cum in cura in prin. de off. deleg. & in fi. 4. col. 1. de probat.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo teſtes ſunt examinandi.

RESpondeo dicendo, quod teſtis debet eſſe omni exceptione maior: illi autẽ ſunt omni exceptione maiores, qui nulla legitima exceptione reiici poſſunt,

poſſunt, prout aſſerit Panormitanus.[a] Et vnus teſtis, cum confeſſione facta ſuper conſtantia actus, licet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali [b] vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod ſi duo teſtes, quorum quidam pro reo ſtat, alter vero pro actore, ſemper maior fides adhibenda eſt ei, qui rei cauſam tuetur, niſi perſona pro actore faciens, aliqua magna dignitate, authoritate, vel probitate eluceret, vt proponitur à Soto.[c] Et teſtes contra reum adducti id tantum probant, quod aduerſus eum in iudicium afferetur, & nullo pacto vim habent contra eum, qui eodem crimine aſtringeretur, vt dicitur in iure,[d] & tradit Panormitanus. Præterea eſt aduertendum, quod magna cura in examinandis teſtibus eſt adhibenda, delata enim crimina per ſuas circunſtantias in diuerſos articulos diſtinguenda ſunt. Quæ circunſtantiæ his verſibus notantur.

Quis, cui, cur, quomodo, quando, vbi, quibus auxilijs, aut ſocijs.

Scimus enim ex locorum varietate frequentiùs teſtium mendacium eſſe compertum, vt etiam ex diuerſa loci ratione, vt in Daniel[e] legimus. Excutiant igitur iudices diligenter, an teſtes nimis promptè reſpondeant, ſignum eſt enim quod conuentione inter ſe facta ad teſtimonium ferendum ſe contulerunt; quod ſi nimis eſt perplexus, conſcientia deterreri, non minimum eſt indicium. Illuſtremus hoc exemplo, vt meliùs intelligatur, ſi enim quiſpiá de carnium eſu ad cauſam dicendam cogeretur, profertéque eius maleficij teſtes in articulos, debet huiuſmodi delatio defundi hoc pacto. Quo die hoc crimen ſit commiſſum, tum quo loco eius relatio ſit, tertio vtrum ſolus, an cum aliis carnes ederit deinde quo loco ipſi teſtes manebant, vt huiuſmodi crimen perſpicerent; quinto cuius eſſent generis illæ carnes, quæ edebantur, & de hoc debent examinationes deſcribi, N. teſtis vocatus, & medio iuramento examinatus ſuper proceſſu, & tota cauſa, & primo interrogatus reſpondit.

[a] Panor. in ca. 1. de teſtib. & in c. 1. de conſanguin. & affin.
[b] ca. ſi de ſucceſſ. ab inteſta. vbi Panor. n. 15. Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur.
[c] Sot. l. 5. de iuſtit. q. 7. a. 3.
[d] l. denunciaſſe ff. de adulter. Pan. in c. ſignificaſti de adul.
[e] Dan.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis in aliqua, verbi cauſa, epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata, ſine aliis teſtibus, ſufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoſcatur ab ſcriptore reo, prout tradit Rebufus,[f] & notant Couarruuias, Auendannus, & Auiles, hoc tanquam clarum præſupponentes, ſolum enim quærunt, vtrum habeat executionem paratam. Quinimo aiunt, quod ſcriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis reſpondere, & recuſantis comparere per quendam textum,[g] quem ad hoc commendant Couarruuias, Auendanus, & Didacus Perez. Quod verum eſſe intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam perſonalis citatio procederet, niſi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & latitaret; tunc enim ſufficiunt edicta cõſueta. At ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcripturam à ſe ſcriptam, & actor teſtibus careret, quibus veritatem probare poſſet, tunc actor à iudice petere debebit, quod reum compellat ad ſimilem ſcripturam manu propria ſcribendam, vel prodat aliam ſcripturam à reo ſcriptam, & ſubſcriptam, vt ex ea comparatione literarum poſſet fieri recognitio iuxta quandam Authenticam,[h] per quam ita tenẽt Baldus, Hyppolytus, & Gregorius Lopez. Et poſt quam reus eam ſcripſerit, aut prolata fuerit alia ſcriptura ipſius iudex debet eligere ſcribentes peritos in arte, & ſub iuramento eos aſtringere ad deponendum ſuper comparatione. Aduertendum tamen, quod huiuſmodi comparatio non inducit plenam probationem, ſed ſemiplenam, vt poſt alios reſoluit Couarruuias,[i] & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuramentum reo deferatur in ſupplementum probationis iuxta quendam textum, & tradit Paz,[k] qui licet agat tãtum in cauſa ciuili, idem omnino aſſerendum eſt in cauſis criminalibus: verbi gratia, quando reus in ſcriptura priuata ſuum confitetur delictum, vel ſcribit peccata aliorum, ratione quorum ipſi infamentur, & apud iudices ad recompenſationem per viam denunciationis, vel accuſationis accedunt.

[f] Rebu. in tra. de chirog. & ſchedul. recog. n. 44. Cou. li. 2. var. c. 11. n. 4. Auenda. in c. præto. 2. p. c. 3. n. 1. verſi aliquid. tamen Auiles in ca. præto. c. 10. in glo. ver. execu. n. 31.
[g] c. ſi de cõfeſ. Cou. l. 2. var. c. 11. n. 4. in ſ. Auen. in cap. præto. 2. p. c. 30. n. 4. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. ordi. col. 1090.
[h] Auth. de in ſtru. caut. & fid. § ſi quis vero. Hippol. in Rub. de proba. Lopez in lege 119 tit. 18. p. 3.
[i] Cou. pract. qq. c. 26. n. 6. Paz allegat.
[k] Paz in pra. tom. 4. p. 1. c. 1. n. 25 vſque ad n. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.

RESpondeo dicendo, quod cum accuſator teneatur adducere teſtes idoneos in ipſum accuſatum, & eius delictum probare, clarum eſt, quod ipſe in iudicio non valet pro teſte. At loquendo dé denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teſte, magis dubitatur. Aragon[l] enim tenet, quod non. At contrariam opinionem tenent Soto,[m] Simancas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur præhabuiſſe vnum, aut duos teſtes, vt cum vno ipſe faciens alium haberentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur, iuridicè loquendo, denunciator à teſtificando repellatur, ſi ipſe denunciator prius fraternaliter reum correxerit, hoc enim faciens indicat non maleuolo animam denunciationem intimaſſe, cum correctionem videns non profeciſſe, ad denunciationem procedat, vt hac via poſſit denunciatio ſpiritualiter proficere.

[l] Arag. 2. 2. quæ. 33. art. 6. verſ. ſed eſt aliud dub.
[m] Soto. de ſecret. memb. 2. q. 4. p. 41. col. 2. & lib. 5. de iuſtit. q. 6. art. 10. con. 4. Siman. de inſtit. cath. n. 5. Nauar. in Rub. de iudic. n. 19. in 6. Bannez 2. 2. q. 33. ar. 8. ver. 9.

QVÆSTIO XIIII.

De correctione fratrum, quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.*
2 *Vtrum perſona notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares, ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur non adhibito notario ordinis.*
4 *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter quod ipſe ſcribat ſuum dictum.*
5 *Vtrum in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi.*
6 *Vtrum teſtes ſint interrogandi, de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.*
7 *Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.*
8 *Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius, iuramenta teſtibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipſius iudicis eſt, non autem Notarij, niſi à iudice notario demandetur, prout ordinat quædam lex, [a] vbi notant Gloſſa, Angelus, Baldus Belamera, Abbas, & Lanfrancus, omnes enim concludunt, quod iudex impeditus hoc notario committere poſſit per quandam Authenticam, [b] & id ipſum tenet Alexander. Verum eſt tamen, quod iudex non poteſt propria manu ſcribere dicta teſtium, ſed à Notario debent literis mandari, aut ab ipſis teſtibus, ſi ſciant ſcribere, vt dicetur articulis ſequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona Notary ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.

REſpondeo dicendo, concluſionem eſſe indubitabilem, quod in iudicio, ſiue ordinario, hoc eſt in illo, in quo de apicibus iuris curatur, ſiue extraordinario, hoc eſt ſummario, in quo ſola veritate inſpecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt ſententia dicatur aliqua, & habeat fundamentũ, requiritur; quod in tali iudicio interueniat perſona publica Notarij, Tabellionis, ſeu Scribæ, qui acta ſcribat, vel eo deficiente interueniant duo teſtes idonei qui vniuerſa iudicij acta conſcribant. Hoc expreſsè determinatum eſt in iure, [c] dicente, Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quàm in extraordinario iudex ſemper adhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos teſtes idoneos, qui vniuerſa iudicij acta, conſcribant. Adeo hoc eſt verum, vt licet ſecundum ius [d] ſemper pro ſententia præſumatur, attamen ſi iudex procedat in aliqua cauſa ſiue ordinariá, ſiue ſummariá, non ſeruato ordine proceſſus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos teſtes acta proceſſus, nõ fiat præſumptio pro ſententia ab eo lata. & nullius valoris eſſe reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Gloſſa. [e]

Quod inſuper confirmatur ex quadam Clementina, [f] in qua traditur modus, qui debet haberi in cauſis in quibus de apicibus iuris non curatur, quæ in multis eius partibus mentionem facit actorum proceſſus, quæ ait, ſi deficiant, iudicatum nullius eſſe valoris, vel momenti, vt patet ex cõtextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuò ſcribenda*, & ibi, *ad exhibenda omnia acta, & monumẽta*, & ibi, *probatione, & alys actitatis*, & ibi in verſiculo, *quæ omnia*, vbi dicit, quod iſta ſunt ſeruanda etiam in illis caſibus, in quibus ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij proceditur, ſicut proceditur in cauſis regularium.

Corroboratur hoc præterea communi Doctorũ [g] reſolutione dicentium, quod ſententia latam ſine eo, quod cõſtet de proceſſu, eſt ipſo iure nulla. Ita tenet quædam Gloſſa, & Innocẽtius, & Ægidius, Alexand. & Caſiodorus affirmans poſt Alexãdrum hanc eſſe communem, quod etiam amplectitur Vantius in ſuo tractatu de nullitatibus, adeo hoc eſt verum, vt iudex, ad quem appellatur, cognita proceſſus nullitate, non poterit reformare ſententiam reformando proceſſum, ſed debet ſtatim pronunciare ipſam ſententiam nullius eſſe valoris & momenti vt tenet Abbas, [h] poſt alios per quandam Decretalem quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

Confirmatur hoc præterea; nam partes, quibus hoc competit, non poſſunt talem ſententiam approbare, quia quando proceſſus, & ordo eſt ſubſtantialis, à partibus aliquo modo amitti, vel remitti poteſt & illud dicitur ſubſtantiale alicuius rei, ſine quo illa res eſſe non poteſt, ſicut non poteſt eſſe venditio, & emptio ſine pretio, vt dicitur in iure, [i] eodẽ modo ſententia ſine proceſſu ſuo ſubſtantiali conſtare non poteſt, vt formaliter arguit Bartolus, [k] & tenet expreſsè Baldus. Et ratio huius doctrinę in promptu adeſt, eſt enim in iure firmatum ad vtilitatem publicam pertinere proceſſum in cauſis ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue publicis ad eiſa ſecundum Cardinalem, [l] quod ius publicum etiam conſentientibus partibus minimè poſſunt iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure, [m] & tenet Alexander, inferior enim contra legem ſuperioris diſpenſare nõ poteſt, vt poſt alios tradit Capicius, [n] & Grauera.

Denique noſtra ſententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali ſtatuere volens, vt acta proceſſus in iudicio tam ordinario, quàm extraordinario fiant à iudice adhibendo ſemper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicis acta conſcribant, rationem huius aſſignat dicens, *quoniam contra falſam aſſertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare*, clarè in his verbis innuens, quod conuenit acta proceſſus per notarium vel per duos viros idonaos à iudice adhibitos conſcribi; ne detur anſa iudicibus iniquis ſecundum eorum deprauatum libitum acta conſcribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præſumitur pro notario, etiam teſte negante id dixiſſe prout dicit Speculator, [o] Abbas, Felinus, & Alexander, ita magis præſumetur pro iudice ſcribente cõtra miſerum teſtem, & partam negantes talia dixiſſe, & ſic corrueret veritas in tribunalibus, contra ius naturale, diuinum, & humanum fraudibus, & dolis obuians, ex quibus conſtat conſcribi acta proceſſus non à iudice, ſed à Notario in præſentia iudicis, nõ eſſe quid de apicibus iuris, ſed quid pertinans ad eſſentialia.

Ex quibus colligitur, non videri iuridicè agere quoſdam iudices regulares, qui non ſolum non ſumunt iuramenta à teſtibus eos examinantes in cauſis regularium, ſed eorum depoſitiones propria manu ſcribunt, dicentes ſcribi à Notatiis religionum, qui alio nomine Secretarij nuncupantur, pertinere ad apices iuris. & non vbi proceditur de plano & ſine figura iudicij, ſicut proceditur in cauſis regularium ſufficere acta proceſſus, & dicta teſtium à iudice propria manu ſcribi. Hoc enim eſt expreſſè contra ea, quæ ordinantur in capite, *quoniam contra de probationibus*, vt patet ex eius præfationa & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iuncta gloſſa, ibi extraordinarium enim iudicium eſt illud, in quo proceditur non ſeruatis iuris apicibus, ſed ſummariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habera locum etiam quando proceditur per viam inquiſitionis, ſicut proceditur inter regulares, vt tenet Gloſſa [p] communiter recepta, quod eſt iudicium extraordinarium, vt teſtatur Rippa [q] & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum ſatisfaciens.

ARTI-

[a] l. hac conſultiſſima § ſi quis autem teſtes, & ibi glo. & ... depoſitiones, & Ange. C. de teſtib. gl. in l. iurisiurandi. C. de lib. cau. Bald. in l. qui teſt. C. de teſtib. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniam contra poſt nu. 55 § ibi, Lanfr. in ſ. q. 10. de probat. idem Abbas in c. cum Bar. de re iudic.

[b] Auth. de defen. ciuit. Alex. in l. hac conſultiſſima. § ſi quis autem C. de teſt. & conſ. 70 in 3 lib. 3.

[c] c. quoniam contra de probat.

[d] l. 2. C. de off. eius ... vir bonus ff. iudic. ... bona de elect. c. ... præſumitur de renunt.

[e] Auth. de his qui ing. ad appell. ... ſtiliud. collat. 5. arg. c. cum olim de priuil. ... ſicut de re iudic. glo. in c. quoniam contra.

[f] Cle. ſæpe de verborũ ſignific.

[g] DD. in cap. quoniam contra de probat. vbi gloſſ. 5. & Innoc. & alij ... & in c. cum in iure de off. deleg. Ægidius conſ. 89. Ale. conſ. 22. l. 4. Caſſio. ... qualiter, & à q. p. ſſerm. de ... nullitat. ex defect. proceſſ. ſu. n. 14. de ... 2. de præſu. S... ſuper regulas de ... 93. Van. de nullit.

[h] Abb. in 3. & 4. not. in ca. cũ dilect. per ipſũ de empt. & vendit. Bal. in l. 1. not. 14. de empt. & vend. Ale. conſ. 79. verſ. ... l 2. Dec. conſ. 484.

[i] § ... pretium inſti. de empt. l. pretio. ff. eod. ...

[k] Barto. in l. prolatam col. 2. verſ. dum. C. de ſent. & inter locu. omn. iudic. Bald. ibi col. 2. verſ. ... premiſſo.

[l] Card. in d. Cle. ſæpe q. 12. de ver. ſignific.

[m] l. formã C. de off. præfect. præto. Ale. cõſ. 36 in fi. vo. 2.

[n] Cap. decr. 46 in fi. Crau. conſ. 182. col. 2. in princ.

[o] d. ca. quoniam contra. Specu. de teſte. § 1. verſ. de teſte. Abb. & Fel. in c. cum cauſam 1. in fi. ſup. de teſt. Ale. conſ. 74. col. ... vo. 8.

[p] Gl. vnd. ca. quoniã cõtra.

[q] Rip. n. 34. in rubr. extra de iud. & Dec. ibi lect. 1. n. 7.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito notario ordinis.

RESpondeo dicendo, conſuetudinem eſſe aliquarum religionum, quam in noſtra Minorum video apud graues, & doctos obſeruari, quando enim ex officio per viam inquiſitionis procedunt, interrogant teſtes, & eorum dicta & reſponſa ipſimet propria manu ſcribunt, ſine eo quod notarium, & ſecretarium, ad id aſſumant. Quam conſuetudinem ex duobus exiſtimo poſſe ſaluari.

Primo ex eo, quod fratres videntes ſuos iudices regulares procedere magis ad correctionem, quàm ad vindictam, ius ipſis competens ex præfata Decretali [a] renunciarunt, vt ſubditi & ſubiecti ſuis prælatis per votum ſolemne obedientiæ, reſpectu cuius in multis iuri ſuo renonciaſſe ſentiũt, vniuerſi pariter, & præfato iuri, de quo in præſentiarum nolle vti potuerunt; nam ſecundum ſententiam doctiſſimorum virorum, deciſio præfatæ decretalis non procedit in caſu, quo inter partes fit pactum vel conuentio, ne acta iudicialia, in cauſis magnæ quantitatis, ſcribantur, iuxta formam in ea præſcriptam, & iudici poteſtatem faciunt procedendi abſque ea, prout tenet Abbas,[b] Imola, Felinus, Pariſ. Beroius & Alexan. Pro qua ſententia facit, nam præfata decretalis emanaſſe videtur in fauorem & vtilitatem priuatorum nempè litigantium, vt contra falſam iudicis aſſertionem poſſent ſemper negatiuam facilè probare, ac proinde poterunt illi per conſenſũ huic fauori renunciare iuxta tritiſſimam regulam iuris,[c] qua cuilibet iuri ſuo renunciare permittitur.

Nec obſtat ſi obiicias, ex huiuſmodi pacto & conuentione, & conſenſu delinquendi, occaſionem præſtari iudici falſum aſſerenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit, & inde conuentio hæc, vti illicita, contra legem valere non debet, iuxta ſacros Canones.[d] Reſpondetur enim verius eſſe, ſecundum communiter Doctores, Pontificem in præfata decretali principaliùs intendere litigantium fauorem, vt ſi velint habeant facilem modum probandi ex ſcriptura negatiuam, quę antea non ſine difficultate probabatur, & ſicut ante hanc conſtitutionem, quo tempore acta non ſcribebantur, & iudici circa proceſſum credebatur, non erat iniuſta lex, quę ſcriptura non egebat, ſic hodie poſt dictam cõſtitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet non erit iniqua conuentio, per quam ad illud ius antiquum regreſſus ſit à litigantibus, proinde ac ſi præfata cõſtitutio minimè emanaſſet.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas,[e] Decius, Niconicius, & Carnaceous, reſoluant ex huiuſmodi conuentione, & partium conſenſu, per quem à partibus data eſt facultas iudici, vt ſine ſcriptis cauſam expediat, & quod neceſſariò ſequatur præfatos paciſcentes, & conſentientes, voluiſſe, vt ipſius iudicis ſimplici aſſertioni credatur, nihilominus tamen oppoſitum verius eſt, imo eidem non eſſe credendũ, ſed aliũde probãda eſſe iudicij acta, vel ex teſtibus, vel ex partium confeſſione aſſerunt poſt alios Alex.[f] & Felinus affirmans ita communiter teneri, tum quia eiuſmodi conuentio & conſenſus, & ſcripturæ renunciatio, eſt quid odioſum & ſtrictè iuris, & inde neceſſario reſtringi debet. Tum etiam

[a] c. quoniam contra de probat.

[b] Abb. nu. 2. Imol n. 15. Fel. n. 3. Pariſ nu. 19. in d. c. quoniam contra Ale. in l. ſtandum nu. 15. ff. de verb. oblig.

[c] l. penu. C. de pact. c. ad Apoſtolicæ de reg.

[d] c. ex parte de conſuet.

[e] Abb n 3 Deci n 7. Nicoti. n 204 Carnu nu 26 in d. c. quoniã cõtra.

[f] Ale. vbi ſup. n 25. Fel d. c. quoniã contra n 3.

quia ſi cum iudicio aduertas, duo præfata, conſtitutio induxiſſe videtur. Primum acta omnia eſſe ſcribenda. Alterum verò non eſſe iudici credendum circa proceſſum, niſi quatenus ex actis conſtiterit, ac ſublata actorum ſcriptura, ex illa partium conuentione adhuc durat alterum vinculum, ſcilicet, ne credatur iudici, quoties enim alicui duo competũt remedia, vno renunciato, alterum remanet prout definitum eſt in iure.[g]

Nec Decij[h] conſideratio contrariam opinionẽ iuuat, nempè ex partium conuentione regreſſum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem[i] iudici credebatur. Id enim falſum eſt, vt conſtat ex alia Decretali[k] a Pariſio ponderata.

Nec ſatisfacit illorum diſtinctio, qui differentiã conſtituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia ſunt comparatio, contumacia, præſentatio teſtium, & ſimilia; & inter acta deciſoria, & ſubſtantialia iudicij in libello, in ſcriptis, & in litis conteſtatione, & in eo quod ſententia in ſcriptis feratur, vt ſcilicet, in illis obtineat contraria opinio, vt ſcilicet, iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto pręiudicio, in his vero procedat noſtra opinio, quia in hac ſpecie lõgè maius præiudicium verſatur, ita Abbas[l] & communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Hoc tamen refellitur, quia verius eſt etiam in ordinatoriis iudiciis nunquam ſimplicis iudicis dicto ſtandum eſſe, ſiquidem in illis fundatur totius cauſę deciſio, & inde ſi acta illa falſa conſtiterint, graue dannum alteri ex litigantibus inferri poterit, qui forſan neque citatus nec contumax fuit, cuius oppoſitum iudex affirmat, ac proinde ei non eſſe credendum affirmant Romanus,[m] & Felinus.

Secunda via, hęc praxis regularium poteſt defendi ex eo, quod inter regulares de cauſis minimis ſępe agitur: Et præfata decretalis in cauſis exiguis & minimis locum non habet, in his enim ſine ſcriptura ſtandum eſt ſimplici iudicis aſſertioni, vt in ſpecie docuerũt Abbas,[n] Imola, Felinus, Beroius, & eſt communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Pro qua interpretatione facit, nam iure noſtro in his exiguis regulariter non ita ſeruatur rigor formæ, & iuris ſolẽnitas, argumento eorum, quæ in iure[o] notantur. Item quia in his modicis ſimplici Nuntij aſſertioni creditur, vt dicitur in iure[p] iuncta ſua gloſſa, ergo à fortiori debet credi ſimplici iudicis aſſertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure[q] notantur. & ita ſecurè tenendum eſt, quamuis contrarium defendat Decius,[r] & poſt eum Niconicius.

Nec huic communi opinioni obſtat generalitas præfatæ decretalis,[s] ibi, *vniuerſa iudicij acta*, ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure.[t] Nam reſpondeo verba hæc vniuerſalia reſtringenda eſſe de habilitate, vt intelligantur in cauſis habilibus ad ſcribendum argumento eorum, quæ in iure[u] notantur. Quales non ſunt cauſæ modicæ quantitatis, ſiquidem in eis credendum non eſt voluiſſe Principem acta conſcribi, quia in ea ſpecie, vltra temporis dilationem, ſequerentur expenſæ excedentes valorem, & æſtimationem principalis, contra quandam iuris regulam[x] de qua per Pinellum.

Quod ſi adhuc inſtetur ex particula *Semper*, præfatæ Decretalis,[y] quæ ad omnem cauſam referenda eſt, iuxta in iure[z] notata. Facilè reſpondetur, ſi aduertas eiuſmodi exigua & minima, ſecundũ prudentium opinionem, conſiderari & regulariter haberi, ac ſi non eſſent, vt notatur in iure,[a] & poſt Diuum Thomam tradit Nauarrus, ſecundum enim

[g] § aſſi iratis ... de iure ... ff. de ſeruit. vrbano præd.

[h] Dec. d. n 7. in d. c. quoniam contra

[i] [illegible]

[k] c. cum à nobis ... Pariſ. ...

[l] Abb. in d. c. quoniam contra nu 3. Pariſ. n. 13 Ferret. n 8.

[m] Roma. in l. ſtandum nu. 6 ff. de verb. oblig. Fel. in d. cap. quoniam contra n 3.

[n] Abb. nu 3. Imol. n 15 Fel. n. 2 Ber. nu. 21 Pariſ. nu 14. Ferret. n. 6 in d. c. quoniam contra.

[o] [illegible]

[p] [illegible]

[q] Auth. multo magis C. de ſacr. ſan.

[r] Dec. n. 7 in d. c. quoniam contra.

[s] d. c. quoniam contra.

[t] ... ſi Roma.

[u] l. ... grada ...

[x] l. vnic. ... C. de ... Pinel. in l. 2. C. de reſcinden. vend. ...

[y] c. quoniam contra.

[z] ... de verb. ...

[a] Nam infra ...

Doctores, paruitas rei in quauis materia excuſari ſolet. Vnde dictio illa *Semper*, conſiderari debet in illis caſibus dumtaxat, in quibus ſcriptura, ſecundũ rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipſum colligo ex præfata decretali: nõ enim dicit in vniuerſis cauſis acta ſcribenda eſſe, ſed vniuerſa acta ſcribenda eſſe, quaſi velit in illis cauſis, in quibus ſcriptura neceſſaria eſt, præfatam decretalem locum habere.

Nec ſupradictis obſtat, rationem in ea decretali præſcriptam habere locum in cauſis minimis, ſicut & in arduis, nam vt aduertunt Pariſius,[a] & Mantuanus, in exiguis non eſt veroſimile, neque præſumendum iudicem, pro quo ius[b] præſumit, falſum aliquid aſſeuerare. Quod ſi tuſtas minima ſæpe in iure[c] cõſiderari, facilè reſpondeo illud verum eſſe eo caſu, quo planè conſtat aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici, ſecus tamen eſt in noſtra ſpecie, in qua non ita contingit, ſiquidem in cauſis modicis diuerſa militat ratio, & pro iudice præſumitur in ea nolle alicui præiudicare, aut calumniari. Quæ autem cauſæ modicæ dicantur, arbitrio iudicis relinquitur, ex traditis per Menochium,[d] diuerſas circa hoc referẽtem opiniones, & ex traditis per Auiles[e], & Gregorium Lopez. Ex quibus patet quomodo præfata iudicum regularium praxis, qui ad acta proceſſus conficienda non adhibent notarios, poſſit ſuſtineri & defendi. Quomodo autem ipſi poſſint creare notarios regulares ad huiuſmodi cauſas, & ad intimandas literas Apoſtolicas, in tertio tomo, in quæſtione de notariis, dicetur.

[a] Pariſ. & Mant. in d. c. quoniam contra [b] c. ex præſenti de renun. [c] l. ſi propter tuſtas, ff. de dam. infect. l. in maioribus, C. de appell. [d] Menoch. de arbitrar. caſu 72. n. 3. [e] Auil. in ca. præt. c. 36 §. ſummaria n. 6 Gregor in l. 41. tit. 2. p. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum taliter, quod ipſe ſcribat ſuum.

Reſpondeo dicẽdo quod Bartolus[f] tenet, quod teſtis poteſt ſcribere dictum ſuum, & ſic reſpondere in ſcriptis, & per ſcripturam, & addit in Abbatis dicit, quod communiter ſeruatur opinio Bartoli Venetiis. Contrariam tamen opinionem, imò quod teſtis non poſſit in ſcriptis reſpondere, tenet expreſſe Ioannes Andreas,[g] quem ſequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro reſolutione, dico primo, quod ſi loquamur in cauſis criminalibus, nunquam teſtis poteſt deponere in ſcriptis, etiam ſi legeret ſcripturam, quia cũ in cauſis criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores, in ſcriptis autem non declaratur animus teſtis, ſicut decet. Nã (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, neſcio quid energiæ: & propterea argumento cuiuſdam Authenticæ[h] cõſulunt Doctores, vt iudices in cauſis criminalibus examinent teſtes per ſeipſos, & hoc tenet Abbas,[i] & Couarruuias quia, vt ait quidam textus,[k] plurimum quoq; in excutienda veritate etiam vox ipſa, & cognitoris ſubtilis diligentia affert. Nam ex ſermone, & ex eo, qua quis conſtantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æſtimationis quis in ciuitate ſua eſt, quædam ad illuminandam veritatẽ per lucem emergunt. Ex quibus verbis certò colligitur teſtem non poſſe deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſi poteſt fieri, iudex per ſeipſum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo teſtis deponat, de quo agit Nelus.[l] Ex quibus colligitur non iuridice procedere aliquos iudices regulares, qui in cauſis criminalibus mandant teſtibus, vt in ſcriptis ſua dicta deponant. Infertur etiam cõſuetudinem aliquorum iudicum regularium, qui in inquiſitione, & viſitatione ſua generali ſuorum cõuentuum, præcipiunt ſubditis, vt ea, de quibus denuntiant etiam in cauſis criminalibus ſcribant, & propria manu ſubſcribant, non eſſe (inquam) dictam conſuetudinem iuri conformem, cum dicta denuntiatorum, ſi iuramento firmentur, teſtimonia ſint contra reum efficacia, prout quæſtione præcedenti diximus.

[f] Bart. in l. Theopompus ff. de Doti. præl. n. 12. Ad dit. Abb. in c. de teſt. & cap. teſtib. [g] And. cap. de teſt. cum Sal. in §. iuſiurandi C. de teſtib. Spec. 3 p. ti. de teſte. §. nunc tract. n. 17 Cou li. 2. variar. c. 13. n. 6. [h] authe. apud eloquent. C. de fide inſtr. & ibi Doct. [i] Abb. in c. cũ cauſam, n. 12. de teſt. Couu. l. 2. variar. c. 13. num. 11 [k] l. de minore § tormenta ff. de qq. [l] Nelus de teſtib. n. 90. vol. 3 tract.

Dico ſecundo, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales cauſæ, quoad ſolennitates, & modum procedendi, æquiparantur cauſis criminalibus. Nam quando tractatur de omnibus bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem eſt, quando tractatur de honore hominis: nam melius eſt bonũ nomen, quàm diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod iudex examinet teſtem, & nõ ſufficit, quod dicat teſtis in ſcriptis, licet bene verũ ſit, quod ſi tunc legeret ſcripturam, & à iudice interrogaretur ſuper ſcriptura, & reſponderet ad interrogationem taliter, quod iudex intelligeret illam ſcripturam eſſe veram, bene valeret tunc dictum in ſcripturis: & in hoc caſu intelligerem doctrinam Bartoli. Et ſi aliquis diceret, quod tunc etiã valeret tale dictum in criminalibus, concedendo quidam, ſed maior declaratio requireretur in his, quàm in iſtis cauſis merè ciuilibus, licet magnæ quantitatis, & qualitatis ſint.

Dico tertio, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in ſcriptis, maximè ſi talis eſt conſuetudo, & ſic fit multoties inter ſcribas, & curiales, vt aſſerit Cantera[m] affirmans ita iuridicè practicari in conſilio ſupremo Regni Nauarræ, vnde non ſunt condemnandi prælati regulares, qui audientes minima in viſitationibus conuentuum, ea teſtibus & denunciatoribus ſcribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo ſequenti.

[m] Cante. in q. crim. cap. 2. de pro. per teſtes n. 8 pag. 150. col. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum in cauſis arduis ſint à iudice teſtes neceſſariò inquirendi.

Reſpondeo dicendo, quod in cauſis ciuilibus, & criminalibus teſtes debent a iudice præſentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum ſecretarijs, & ſcribis committere, prout in iure[n] eſt definitum & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendannus, Segura, Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falſitates ex tali commiſſione oriri inueniuntur, pernicioſa certe talis commiſſio ab omnibus reputatur, & iudices id facere conſueti ſunt grauiter puniendi, cum ex informationibus iniuſtè, & non ſecundum Deum ſumptis, malum iudicium neceſſariò ſequatur. Nam iudex ſecundum probata & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis ſcriptum reliquit Simancas,[o] ſcribæ ipſi potius quam ipſi iudices iudicãt, quia cauſarum vincula diſſoluunt, neq; enim iudices aliud facere poſſunt, quàm fidem eorum ſequi, quæ apud iſtos probata fuerint contractum teſtamẽtorum, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus caſus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen teſtium ſcribis committi conſueuit, inter quas præcipuum eſt impedimentum ex parte iudicis, eos minimè potentis inquirere, quia verbi gratia, magnis & arduis negotiis eſt occupatus, & ex parte teſtium non potentium ad præſentiam iudicis ad

[n] Tex. & gl. in c. 2. de teſt. L. 6 gl. in Cle. de off. de leg. Authen. apud eloquentiſſimi & ibi DD. C. de fid. inſtrum. [illegible] 26. & 27. [illegible] 16. p. 3. l. 28 tit. 6. l. 5. recop. Bern. reg. 717. & ibi Salz. Auen. in c. 17. prætor. 1 p. Segur. in direct. iudic. p. c. 2. n. 3 9 fo. 9 Olan. in antin. ver. iudex n. 99 fo. 19 Clarus in pr. § fi. q. 26. Auiles in cap. 47. præ. in gl. per fi. Azeue in l. 18. tit. 6 l. 2. recop. nu. 1. & Greg. in dictis leg. partit. [o] Simanc. de repu. l. c. 2 3 nu. 3. pag. 412.

teſtifi-

teſtificandum accedere. Aliud eſt, quando res, ſuper qua agitur, leuiſſima iudicatur prout Felinus,[a] & Auiles poſt alios affirmarunt.

Quando autem iudex ſcribæ examinationem, & receptionem teſtium commiſerit, neceſſarium eſt, vt id ſcriptura conſtet, nam ſi ſine ſcriptura talis commiſſio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Matthæus de Afflictis[b] Menochius, Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus; dicto enim ſcribæ minimè debet fides adhiberi, etiam ſi affirmet ſibi talem cõmiſſionem fuiſſe factam, prout cum communi, poſt Hoſtienſem, Ioannem Andream, & alios, conſuluit Alexander,[c] & Gregorius Lopez, contra Bartolum affirmat. Ex ſine dicta commiſſione in ſcriptis data, non poteſt ſcriba recipere depoſitiones, & ſumere iuramentum ab ipſis teſtibus, prout tenet quædam Gloſſa,[d] Baldus, & Bonifacius: adeò hoc eſt verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiam ſi ſint examinata à ſcriba, cui in ſcriptis facta eſt commiſſio, ſi cauſa ſuper quam teſtificati ſunt ſit grauis, requiritur enim quod in tali examine præſentia iudicis non deficiat, vt poſt alios tenet Gregorius[e] Lupez.

Ex quibus infertur non iuridicè procedere prælatos regulares, ſuis ſecretariis, teſtium receptionẽ, & examinationem delegantes, non ſolum in rebus leuibus, in quibus talis delegatio poteſt fieri, ſed etiam in rebus grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, ſagacitas, & induſtria totegerrimi iudicis deſideratur.

Infertur ſecundo, ipſos totoemlo videri aberrare, qui conſuetudinem allegantes, has delegationes ſæpius in cauſis maximi momenti dictis ſecretariis committunt: Cum hæc conſuetudo, quia ſatis pernicioſa, magis corruptela, quàm cõſuetudo ſit iudicanda, & propterea minimè ſeruanda, prout tenet quædam Gloſſa,[f] quam approbant Hyppolytus, Felinus, Roias, & Paz. Nec valet allegare, quòd examinatio teſtium coram iudice ad apices iuris pertinet, quibus iudices regulares minimè ſunt aſtricti, nam reſpondetur, id ad apices iuris nõ pertinere: Cum ad indagandam & extorquendam veritatem maximè conducat.

Infertur tertio eos, etiam maximè errare committendo ſecretariis prædictam receptionem, & examen, ſine ſpeciali commiſſione in ſcriptis ſuper eo facta, acta enim proceſſus, ab his præfata commiſſione facta, nullius ex ſupradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis ſumptum nullam fidem in iudicio faciet, cùm à iudice non competenti ſumptum fuiſſe conſtet.

[a] Auil in c. 37. prætor gl per ſi per 10. & poſt Fele in c. cũ cauſã nu 36. de teſt. Auen in c. 17. prætorũ n. 3 p. 2. Paz in pra. Ct. 1. p. tomo 1 & tempore. fo 67 nu. 100.
[b] Affl. deci. 317 Menoch conſ. 100. n. 43. Auil vbi ſu n. 18 & ſeq Paz ind 3 to 4 p cũ n. 4 fo. 51. col. 2. & ſi Gram. deciſ 67. n 34. Grat. reg 260. n 6.
[c] Alex conſ. 104 colu 4 vol 1. Abb in c quoniam cõtra de probat Greg. n 27. tit 16. gl. inſ. p. 3 cõtra Bar. in Authen de teſt § & quoniam.
[d] Gl. in l ſi per muncupationem C. de teſtã vbi Bal. §. ſiquis autem Bonif in peregrã v. probat. fol. 293. col. 3 v index.
[e] Grego. in l 2. tit. 11 p. 3. gl 4.
[f] Gl. in c. teſtes 2. q 9. Hippoly. in l. de minori. §. plurimũ quæſ. n 9 ff de quæſt Fel in c. cum cauſ 1. n. 20. de teſt Royas ſing 205 Paz in prax. 1. to. 1 p c 1 §. 2. n. 10 fo. 234.

ARTICVLVS VI.

Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.

RESpondeo dicendo, quod quando in inquiſitione eſt deducta qualitas loci, & temporis, non ſufficit quod teſtis dicat tale delictum fuiſſe commiſſum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquiſitionis, & locus: & ſi diceretur aliud tempus, non poſſet ſequi condemnatio, ſed debet dicere teſtis contenta in inquiſitione eſſe vera, vel vidiſſe fieri maleficium loco, & tempore, de quibus in inquiſitione. Ita Bartolus,[g] qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo eſſe vera, ſi tamen poſtea interrogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non ſufficit; quam opinionem ſequitur Aretinus.[h] Item caueat teſtis, vel reus, ſi interrogetur, an quid viderit noctis tempore, ne temerè reſpondeat vidiſſe nulla addita ratione, quia nocte non videmus, niſi Luna luceat, vel lumen acceſum ſit, vnde redderetur ſuſpectus, vt tenet quædam Gloſſa,[i] Vbi notant Baldus, & Doctores, imo etiam quando Luna lucet, non eſt ita clarum, ſicut de die, quod patet ex multis iuribus,[k] & tenet Gloſſa, habet enim Luna radios lugubres, Sol vero claros. Et aduertendum, quod ſi teſtis deponat ſuper non veriſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem ſui dicti, vt probatur in iure,[l] & notant Antonius, & Aretinus, de quo iam in ſuperioribus[m] dictum eſt.

[g] Bar in l 2. ff de Aleat. & in l Labeo ff de ſupellect. legat.

[h] Aret. in l. ſeruus elect. §. 1. ff de legat.
[i] Gl. in l ſi ſui exceptione. & ibi Bald & Doctores in §. ſi ff quod metus cauſ. in l. ſi minore. ff. de tranſa.
[k] Glo in §. noſtra autem cõ tenetur teſt. delegantur inſcriptiones.
[l] conſ. ſuper hac ex numerat. & ibi Anto. Aret in c. teſtes in. 6 Accuſ. e pro quæ facit. de probat.
[m] q 1. arti 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.

RESpondeo dicendo, quod teſtis legitimè interrogatus à iudice competente, obligatur dicere veritatem, ſi enim ipſi iudici in hoc non obediat, iuſtitiæ executionem impediet, quod ſecundũ ius minimè eſt permiſſum. Verum tamen eſt, quod ſi iudex interroget de delicto occulto, nulla infamia præcedente, poteſt teſtis reſpondere ſe nihil ſcire, intelligendo mente, ſe nihil ſcire, quod reuelare teneatur. Ita poſt alios[n] Nauarrus, cuius opinionem libenter amplector, licet contrarium teneat Sepulueda, quã tamen Sepuluedæ opinionẽ non omnino reciperem caſu, quo ex noo manifeſtatione veritatis graue alius præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei ſecuta excederet, ſi enim damnum infamiæ maioris eſſet valoris, licitum eſt teſti non reuelare delinquentẽ occultum, etiam ſi ſit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) ſi enim non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicendam veritatem aſtringitur.

[n] Nauar. in man ca. 21. n. 43. Sepul. de rat. detegen. reſ. ca. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum teſtes, ſi valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.

RESpondeo dicendo, quod dum teſtes interrogantur à iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis ſumere iuramentum, teſtis enim, qui non iurat minimè valet, vt dicitur in iure,[o] quod intelligitur etiam ſi ſit Cardinalis, vt ait quædam Gloſſa[p] communiter recepta, etiam ſi ſint mille teſtes, vt reſoluit Dominicus[q] Auguſtinus de Ancona, & Felinus dicentes eſſe hanc doctrinam ſtupendam, & incognitam, quam dicit ſingularem Hippolytus, & ſic debet teſtis iurare ſuper Euangeliis, neque alicui teſti, quantumcunque religioſo, creditur, niſi iurato, niſi ſit Epiſcopus, vel ſacerdos, qui non iurat ſuper libro, ſed ſuper pectore ſuo, prout dicitur in iure,[r] & notat Panormitanus. Aduertendum etiam, quòd præcipere ſubdito in virtute Spiritus ſancti, non eſt in virtute iuramentum à ſubdito ſumere, cùm illa virtus Spiritus ſancti obedientiam, quam ſubditus Spiritui ſancto promittit, deſignet, & ſic nihil aliud eſt dicere, præcipio ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti, quàm dicere prælatum præcipio ſub obedientia, quam Spiritui ſancto, & mihi promiſiſti. Ex quibus conuincitur malefacere aliquos Prælatos regulares, qui non ſumunt iuramentum à teſtibus, quando ſuper

[o] cap nuper nobis de teſtibus.
[p] Gl in ca cũ aſſumpti 2. ſi animũ de proud.
[q] Do anto. in c. medio personae ex. ibi 44.
[r] Ancn. de poteſt Eccl q 51. ar ſin. Fel in c. non confit. in n. 16. de reſcript. Hippol. ſingul 424. circa finem.
[s] c. ſi de morã. calum Panor. in c. tua de teſt.

aliquibus teſtificantur, ſed tantum ipſis ſub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem, nam ſecundum rigorem, eorum depoſitiones minimè valent.

Nec valet dicere; quod ita conſuetudine receptum eſt in aliquibus religionibus, conſuetudo enim in præiudicium boni communis minimè cõſuetudo, ſed corruptela eſt appellanda, iuxta quæ in iure [a] notantur, bonum enim commune in veritate indaganda, & ſciendo conſeruatur, reuelata enim veritate, innocens liberatur, delinquens autẽ iuxta menſuram delicti caſtigatur, quæ veritas per iuramentum à teſtibus extorquetur. Et aduertendũ, quod teſtes ſolum debent teſtificari ſuper iuratis, & non ſuper aliis, ſi enim ſuper aliis teſtificarentur, eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiuſdam Decretalis, [b] Tenet Sylueſter, & poſt alios tradit Grammaticus. Aduertendum inſuper, quod teſtis etiam ſi non ſit iuratus aliquam facit coniecturam vt tenet Angelus.[c]

[a] c. fi. de conſue. ex eod. lib 6. l. 2. cap. de conſuet.
[b] cap. de caeſt. eorum teſtib. Syl. v. teſtis. n. 3. in fi. Gram. deci. 180. n 8.
[c] Angel. in l. iudices C. de fide inſtrum.

QVÆSTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem à teſtibus proferendam in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum teſtis præſumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An præſumatur teſtis dicere verum.

RESpondeo dicendo, quod in dubio non præſumitur teſtem ignoranter depoſuiſſe falſum. Nam teſtis præſumitur propter iuramentum deponere conſiderate, & de eo quod eſt certus, vt argumento cuiuſdam Decretalis.[d] notat Alexander. Secundo quia dicens aliquid falſum committit contra ius diuinum, & naturale, nam ignorantia non excuſat à dolo, vt per Angelum,[e] Salicetum, Bartolum Veronenſem, quia in his, in quibus debet præcedere diligentia, præſumitur ſcientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere: neque admittitur excuſatio ignorantiæ, vt dicit quædam Gloſſa,[f] quam ſequitur Ioannes de Anania, vt præſumitur in ruſtico ſecundum Alciatum; fallit tamen in bonæ æſtimationis viro, & magnæ probitatis, qui præſumitur potius depoſuiſſe falſum per errorem, vt ait [g] Veronenſis, & ſic iſtud multum conſiſtit in arbitrio iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iſte doloſè depoſuerit, & quam fidem debet adhiberi eius teſtimonio argumento eorum, quæ in iure [h] traduntur, & reſoluit Barbaçia: facit etiam, quia licet falſum non committatur ſine dolo, eſt tamen in arbitrio iudicis, qua alia pœna eum iudex puniet iuxta quandam Gloſſam,[i] quã ſequitur Alciatus.

[d] c. ex reſcripto extra de iureiur. Alex. in Rub. de iureiur. col. pen.
[e] Ang. in l. plag. C. ad leg. Flau. Sal. in l. Senatus C. de his qui ſibi teſta. Veron. conſ. 21. col. 3.
[f] Gloſ. in ca. falſariorũ vbi Anania, col. pen. extra de crim. falſ. Alciat. de præſu. reg. 2. præſum. 31 nu. 4.
[g] Verone. vbi ſup. col. penul.
[h] ca. Litteras, verſ. quanquã vero ſimilitu. de præſumpt. Barba conſ. 6. 54. col. vol. 4.
[i] Glo. in c. & ſeruitior ex quibus cauſis Alc. in l. 1. §. ſed ſi mihi Pamph. de verb. ſign.

ARTICVLVS II.

Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.

RESpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & conſequenter talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Soccinus, quos refert, & ſequitur Couarruuias.[k] Et in quadam lege Taurina expreſſe eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſa hæreſis raſcriptum habent inquiſitores à Leone X. Directum Adriano Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo. Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradantur brachio ſeculari. Id autem obſeruandum eſt, quod tradit Panormitanus,[l] falſum ſcilicet, teſtem in forma iudicij deponentem, coram legitimo iudice eſſe puniendum, tametſi eius dictum non valeret, & quia verbi gratia non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus,[m] Salicetus, Palacius Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio verò illa eſt, quia in præcitato loco ait Salicetus, quia falſus teſtis in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum conſummauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

[k] Cou. in cap. quamuis pactum, p. 3. §. 7. n. 6. l. Tauri. 83. vbi Gom.
[l] Panor. in c. 1. extra de crim. falſ.
[m] Bart. in l. ſi quis legatum ff. ad l. Corn. de fal. Sal. & DD in l. 2. C. de ſeruit. vind. Rubeus in l. 81. Iul. Clar. in §. falſum. verſ. an. ſeſ. in præallegatum.

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contra minui poteſt, ſed illa minuendi pœnam ſatis idonea cauſa cenſetur, cum quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquellus.[n] Et cum falſo in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet, vt acrius puniatur, quàm ſolet puniri delictum, ſuper quo falſo fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ ſæculari tradatur, falſo tamen imponens alicui hæreſim hoc ei minimè eſt concedendum, non enim ipſi eſt parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio.[o] Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus Socinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infra in quæſtione [p] de correctione criminis falſi.

[n] Tiraqu. de pœn. tempor. cauſ. 30.
[o] Are. in l. vl. C. de accuſ. Bal. & alij in c. excom. l. 2. extra de hære. Siman. de inſtit. cathol. tit. 64. nu. 24.
[p] Infra hoc tom. q. 31.

QVÆSTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *AN teſtes ſint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.*
3 *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.*
4 *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An teſtes ſint reo detegendi.

RESpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſ-

grauiſſima, vt nomina teſtium, & denonciatorum nullo modo reis edenda ſint, & ſi eorom publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire ſolet teſtibus; & vniuerſis cauſis fidei, eum pauci inuenirentor, qui aduerſus hæreticos teſtimonium perhibere vellent. Quamobrem conſtitotione Innocentij IIII. quæ incipit, *Cum negotium Fidei*, & alia Pij IIII quæ incipit, *Cum ſicut*. prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt & referunt Directorium [a] Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mādoſius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in alijs criminibus, præterquam in hæreſi, poſſint iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur. in cæteris quibuſcumque criminibus regulariter dicta nomina teſtiom reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas, [b] Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, qood Ioannes Martinez [c] de Olain in antinomiis aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarum ordinum, ſcilicet, S. Ioannis Baptiſtæ, S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegarum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficiis, cum de oppoſitorum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes. Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes [d] Rodin, eámque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet. in quantum ſingularium iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciariæ inquam adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi iudices non facta teſtium poblicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolum perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verum etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quáue ratione fūdari poteſt, vt alicuius præclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudeorúmque macula fœdatum, perpetuò diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi ſunt homines, quorū miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandom, qui cum primum compertum habent ſuarum teſtificationum publicationem eſſe ſubticendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audaciùs diffamant, audaciúſque falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vt plurimum ab alijs inuidia vexantur, & calumniis afficiuntur, & ſunt poſiti tanquam lignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex qoibus, & alijs doctiſſimus, & pitiſſimus Segura [e] latiſſimè, & pulchre hanc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat à ſimili calumnia tutum vt hoius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleróſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſt modum calumoiantium inſidiis periclitantem perſpeximus.

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita de cætero veritaté propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt: Reſpōdetur enim, quod teſtium nomina (ſi expedire viſum fuerit) occultari poſſunt, dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurantur: vel etiā reſpondetur Regiis ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanè quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis iudicibus, vt referunt Couarruuias, [f] & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorúmque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere teſtibus nonquam audiuimus, quamuis deponant aduerſus reū, vt quid ergo in cauſis regularium trepidamus? vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, vel ſaltem eorum depoſitiones non pulicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur; ſed vt hinc inde viſis rationibus, & depoſitionibus corundem veritas eluceſcat, præſertum quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis longè leuius eſt audacia, quam ex ſubticendis dictis, & nominibus eorū prædicti teſtes ſumere ſolent ad falſè confusè, temeréque deponendum. Et ſic concludo dicens quod in cauſis ſyndicatus magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus iudices & eorum miniſtros fiunt, & quæ fiūt aduerſus iudices regulares; nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda; quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ poſt Seguram, & alios tradunt Auiles, [g] & Azeuedo. Vnde io ordinationibos Toletanis noſtræ Sacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei à graui iniuria ſe, opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

[a] Direct. in quaeſt. § nomina verſi. nunc videndū vbi Madoſi. in adit. litera B Simā. de inſt. cath. titu. 64. n. 27. & in Enchi. tit. 3. nu. 13 Rojas ſing. 140. verſ. d. quōd Aualos in directo iud. 2. p. c. 1. n. 13. & 16. vbi ex n. 17.

[b] Siman. d. tit. 64. n. 29. Salz. in prax. cri. c. 21. liter. D p. 419. Abbas in c. olim n. 5 de accuſ. Anania in c. qualiter & quando el 2 §. debet igitur n. 4. de accuſat. Cenetus collect. 6 pag. 298.

[c] Olan. in antin. lite. T. n 16.

[d] Rodin. de Magi. Prin. 6. ſed etiam per legitimos tra mites à nu. 247. vſque ad nu. 102. Aualos vbi ſu. c. 14. n. 18.

[e] Segura de Aualos vbi ſup. 4. à nu. 20.

[f] Coua li. 2. variar. c. 13. n 10 Azeuedo. li. 3. nou. compi. tit. 6. l. 28 n. 2.

[g] Auil. in c. 4 ſynd. Gl. 1. ex num. 9. Azeu. lib. 3. noua com. ti. 7 l. 1 3 expim cip.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.

RESponden dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponuntur, eum veritate proponantur, prout tradit Diuus [h] Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio, etiam in cauſa fidei, locum habet, capitalis enim inimici in ea minimè debent eſſe teſtes, prout tradit Emericus, [i] & diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur. *Illis autem exceptionibus fidem teſtium infirmantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitia, ſed de malignitatis fomite procedere videantur, vt ſint conſpirationes, & inimicitiæ capitales.* Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege, [k] vbi notat Baldus: & propterea infert Aretinus, [l] quod cum aliquis litigat contra alium, ex quo præſomitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, qoia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia At commonis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam, [m] videlicet quod illud reſideat in arbitrio iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ſeruent adhuc inimicitiam. Vt per Antonium de Buttrio. & recentiores in dicta [n] Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantom lex pro contraria

[h] D Th. 2. 2. q. 21.

[i] Emer. in direct. inquiſ. 3 p. q. 67 pa. 607.

[k] c. repellātur. & c. nemini non & c. cum oporteat de accuſ. & c. ſi teſt. 3. q. 3. Gundiſal. de hæret. q. 13 n. 13.

[l] l. in eiſdem vbi Bald. C. ſi heredit. ād.

[m] Aret in c. 1. de in lit.

[n] § ſi vero odioſā in Aut. de teſte.

parte

Digitized by Google

parte allegata, niſi modico tempore reconciliatio præceſſiſſet, vt ex aliquibus iuribus probat Alciatus.[a]

[a] *Alcia. reg. 2. præſump. præſump. 11.*

ARTICVLVS III.

Ex quibus cauſis oritur inimicitia capitalis, ad teſtium euacuationem.

RESpondeo dicendo, quod cauſæ, ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognoſci poſſint, egregiè tradidit Eymericus[b]. Cæterum cum ea res ſit magni ponderis, & momenti, vt lectoribus plenè ſatisfaciã, viſum eſt mihi, nec indecẽs, nec inutile referre hic ex varijs locis, & iuriſperitorum reſponſis cauſas, ex quibus iuſtè credatur capitales inimicitias oriri, vt cum cognitæ fuerint, teſtificantium dicta repellant.

[b] *Eymeri. in directo. in q. n. 518. vbi ſup.*

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio eſſe relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod a iure communi nominatim cauſæ proſcriptæ non ſint: ita Felinus,[c] Marianus, Soccinus, & Grammaticus, quos alij recentiores ſequuntur. Verum ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium ſequi, quanquam non diffitear hanc facultatem non eſſe iudici denegandam, cum poſſint occurrere caſus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

[c] *Feli. in c. cũ oporteat de ac. Socci. in c. repellantur. nu. 13 Grammat conſ. 37. n. 9.*

In Hiſpanicis legibus ſeptipartitis nominatim traduntur cauſæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere teſtimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum Lege[d] dicitur, prohibemus, ne quiſquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſa poſſit eſſe teſtis, vt ſi inimicitia ſit contracta ob conſanguineos occiſos, aut quia teſtis conatur occidere eum, contra quem vult teſtificari, vel accuſans eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia, nam ob ſingulas ex cauſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

[d] *L. 22. par. 3. titul. 16.*

Prima ergo cauſa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit conſanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Soccinus[e] allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod poſſit teſtificari religioſus contra alium religioſum, cuius frater occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius conſanguineo, cum ipſe conſanguineus ſit aliquid ipſius.

[e] *Socc. in ca. repellantur n. 14. de accuſat.*

Secunda eſt, quæ oritur ex ſolis minis de occidendo, prout tenet quædam Gloſſa,[f] & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit ſecundum Baldum,[g] quando is, qui minatur, aut eſt potens ad id faciendum, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mandare, iuxta notata per Doctores,[h] quos refert, & ſequitur Marſilius. Vnde infero, quod ſi Monialis minaretur occidere veneno aliam monialem, non poteſt monialis minata contra ipſam teſtificari, cum hoc poſſit dicta monialis efficere, licet non ſit ſolita tale quid executioni mandare, & talia verba ex ſua natura in animo fœmineo odium capitale excitant. Verum eſt tamen, quod in iudicis animo non ſufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, ſi illa monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita diſcedat. Solent enim mulieres dicta verba faciliter proferre, quorum ſtatim obliuiſcuntur, quia enim facilitate dicuntur, à memoria ſtatim elabuntur, quod ex alijs circunſtantijs temporis, & loci, & perſonæ cordatus iudex poteſt inueſtigare, ſicut quidam iudices regulares, in quibuſdam huiuſmodi minis, à quadam moniali ita repentina, & facilitate contra ſuam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

[f] *Gloſ. in l. licet ff de recep. arb. verſ. ca. ſtalis. Alex. conſ. 14 lib. 3. Gram. cõſ. 17. nu. 8*

[g] *Bald. in l. metũ ff quod met. cauſ.*

[h] *DD. in l. 1 C. vnde vi & in l. vt vim ff de iuſtit. & iur. Marſil. in d. §. præterea*

Tertia cauſa eſt, quando quis aliquem accuſauit de aliquo crimine, ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus[i] poſt quaſdam Gloſſas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

[i] *Bar. in l. 4. §. 1. ff de alim. leg. et. glo. in l. 1. §. capitalem. ff de recep. arbitr. Accus. in c. accuſans vel iis non conueſ. & in c. 1. pellantur n. 4. de accu. Zabarel. in c. cum oporteat n. 12. de accuſ.*

Quarta cauſa eſt, quando depoſuit in criminali cauſa contra reum. Ita Ioannes de Anania,[k] Soccinus, & alij, faciunt tradita per Gloſſam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

[k] *Anan. & alij in c. cum p. Bal. omne'l. t. de accuſ. gloſ. Bart in l. 3. ff. de teſt. Specul. tit. de teſtib. §. 1. in prin. Grã. con. 46 n. 4. & ſeq.*

Quinta cauſa, ex qua oritur capitalis inimicitia, eſt ex eo, quod aliquis eum qui modo contra ſe teſtificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus,[l] Grammaticus. Hæc autem inimicitia ſemper duratura præſumitur, niſi contrarium probetur, vt docuit Baldus.[m]

[l] *Fel. in d. ca. repellantur in n. 3 Gramm. vbi ſup. nu. 1. & 2.*

[m] *Bal. in l. nõ ignorabit de exhiben. reis.*

Sextò oritur capitalis inimicitia ex ſola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus,[n] quem ſequuntur Iaſon & Marſilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, ſi aliquis appellauit monachum ebrium, apoſtatam à ſua religione, cauillatorem, falſarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperioſum dicat. Verba autem improperij ſunt, ſi quis ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum commiſſum, licet commiſſum non ſit, alicui improperat, vt notant Bartolus,[o] Baldus, & communiter Doctores, Faber Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

[n] *Bald. in c. veniẽs circa ſi. de iur. iuran. & in l. procuratorib. C. de procurat. Marſil. in l. 1 §. præterea ff de quæ. Grãmat. conſ. 6 nu. 46.*

[o] *Bart. Bald. & Doct. in l. 1. ff de liber. & poſth. Aret. Platea, & alij in l. 1. inſt. de iniur.*

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod conſiderare oportet perſonas, inter quas conuitia ſunt prolata, perſonæ enim viles & infames, quemadmodum parum curant de honore, ita quoque facile ad faciendas iniurias prorumpunt, quorum etiam facillimè obliuiſcuntur, & mox reconciliantur: at hoc in religioſis non procedit, cum licèt ſint minimi in ſua religione, ex decentia, & honorificentia ſtatus ipſorum contrarium præſumitur, &, vt experientia docet, religioſi maximè ſentiunt quodcunque improperium, quod contra ipſos ab alijs fratribus infertur, cum totis viribus ad bonum nomen habendum anhelent. Ait Bartolus,[p] quod iniuria ſit alicui dicendo ei, mentiris, & idem ſentit Grammaticus,[q] quando alicui dicitur, tu es ſpurius.

[p] *Bart. in l. ſi quis extraneus ff de acq. hær.*

[q] *Grãm. deci. 17 in ca. magiſ. carol.*

Septimo oritur iniuria capitalis, ſi quis alteri mouet quæſtionem ſtatus, videlicet eum eſſe Plebeiũ, aut ex genere Iudæorum, aut Sarracenorum originem trahentem iuxta tradita in iure,[r] & in ſimili tradit Accurſius, & tenet Baldus.

[r] *§. vlt. in inſt. de accuſa. vbi gloſ. verſ. pup. & in §. item ex ea verſic. ſi capitales inſti. de excu. tuto. Bal. in l. Athl. § damt remiſ. ff de excu. tut.*

Octauo oritur inimicitia capitalis, cũ mouet quis alicui quæſtionem de prælatione obtenta, & ipſi iam confirmata. Probatur, quia oritur huiuſmodi inimicitia, cum quis mouet alicui quæſtionem de omnibus bonis, aut de aliqua parte bonorum, & prælatio obtenta aliqua pars eſt bonorum. Ita Felinus,[ſ] Panormitanus, Ioannes de Anania, & Alexander, & comprobat partitarum lex. Et confirmatur, nam inimicitia capitalis naſcitur de ſpoliatione, aut perditione alicuius magnæ rei tantum, vt argumento aliquorum iurium[t] tenet Ioannes de Anania.

[ſ] *Felin. in ca. quoties de teſt. n. 1 Panor. in c. 1 n. 3. de iud. Anan. in c. cum oporteat, de accuſ. l. 6. Alex. conſ. 99. li. 2 leg. 22. tit. 16 pars 3.*

[t] *ca. ſtu cum quis de reſtit. ſpoliat. ca. accedens el 2 vt lit nõ conteſt. Anan. vbi ſup. nu. 9.*

Nono oritur inimicitia capitalis, cum quis offcu-

offendit in perſona, cum inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi ei pugnus, aut alapa ſit inflicta, aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu arundine, quod genus iniuriæ magnam opinione hominũ affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorũ iurium [a] tradit Antonius Gomez. Idem ſentiendũ eſt, quotieſcumque quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander, [b] quem ſequitur Marſilius.

Decimò non poſſunt eſſe teſtes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, ſi recenter ſunt reconciliati, vt probatur in iure, [c] cuius verba ſunt, accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui autem heſternam diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint, per quod ius hoc poſt alios tenet Alciatus, [d] & Antonius Gomez.

Vndecimò, ab inimico capitali deſcendens præſumitur etiam inimicus, & ideo à teſtimonio repellitur, vt probatur in iure [e] & notant Baldus, & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales, vſque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiuſdam textus [f] tenet Baldus, & Marſilius, & Felinus, [g] quod ſi ergo contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia, præſumitur, quod omnes de dicta familia ſunt mihi inimici, vſque ad quartum gradum incluſiuè, & hanc opinionem tenent Angelus, [h] Alexander, & Grammaticus.

Duodecimò præſumuntur inimici, qui cũ meis inimicis commorantur, & propterea à teſtimonio meritò repelluntur, vt colligitur ex Iure, [i] vbi notant Geminianus & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neque ad teſtimonium contra me ferendum, præſertim ſi meo cum inimico maxima ſit coniunctus amicitia. Et id ipſum eſt dicendum de eo, qui fecit (vt noſtri loquuntur parentelam, ſeu confederationem [k] cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo tranſeunt omnes multa in propoſito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas [l] Grammaticus, & Iaſon.

Decimo tertiò non ineptè quis dicit eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſſis à teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni contrariæ, quales ſunt Guelphi, & Gebellini in tota Italia, & in ſingulis ciuitatibus ferè eſt vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum teſtimonium mutuo contra ſe non eſſet fortè facilè admittendũ. Ita Baldus, [m] quem ſequitur Ioannes Rojas. Verũ in hac parte multo iudicio opus eſt.

Nam ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis ſuſpicio ſiniſtra ceſſaret, quamuis in alijs multum eſſet conſideranda. Solent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familiis, & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe, in aliis vero iam penitus iſta ceſſant, quamuis inimicitia interceſſerit. Ita Doctiſſimus Penna. [n] At hæc religioſis intelligo minimè habere locum, cũ enim in præſumptione fundentur, non debemus præſumere factiones, quæ inter aliquos ipſorum verſantur in ambitionibus, & prætentionibus fundatis, ita eſſe ſanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licèt enim aliqui ipſorum ſuis partibus, & factionibus ita firmiter adhæreant, ſicut nobiles, qui veſcuntur in croceis ſuis, ſunt deuincti, habitus tamen regularis, eorúmque profeſſio, ſacramentorum frequentatio præſumptionem in contrarium vertunt, & licet de facto propter obicem, quem ponunt Spiritus ſancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media ſuſtentent, ex regularis vitæ tamen præſumptione exiſtimo eos a tali macula purgari.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod ſuperiora locum habent, etiam ſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, contra quem deponitur, vt ſcribunt Doctores, [o] & poſt alios tradit Antonius Gomez.

Item locum habent, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, vnde veriſimiliter oriri poſſit, quamuis teſtis dicat, & aſſerat ſe non eſſe inimicum, prout tradit Innocentius, [p] Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

Aduertendum eſt, ſupradicta bifariam poſſe limitari. Primo quando reconciliatio inter amicos interceſſiſſet antiqua, & bene fundata, quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur, nam tunc cum eſſet inimicitiæ cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quam repelli teſtes debeant, vt argumento aliquorum iurium [q] notant Bartolus & communiter Doctores.

Ruſſus non procedunt, quoties inimicitia eſſet dolo procurata, & fraude, eo enim progreſſa eſt humana audacia, vt ſæpe homines cum intelligerẽt in aliquo graui delicto aliquem poſſe contra eos teſtificari fraudulenter prius quæſita cauſa, cum eo rixantur, eique ſponte iniuriam inferunt, vt poſtea eum à teſtimonio repellere poſſint, & ita liberantur à crimine, quod reuera commiſerunt nã hoc caſu non debet talibus ſua fraus patrocinari, ideóque talis offenſus poterit admitti in teſtẽ contra offenſorem. Ita Bartolus, [r] quem ſequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatiſſima eſt, ſed quomodo dolus hic poſſit ſufficienter probari, mihi difficilè apparet, & ſi hoc iudicis arbitrio exiſtimo relinquendum. In ſuperioribus enim cauſis, & in aliis, ex quibus inimicitia capitalis oriri ſolet, multum eſt conſideranda perſonarum qualitas, ſæpe enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in aliis non ſufficiet. Contra verò, ſunt multi ita ſuapte natura, ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui cauſa ingentes concipiant in animo iras aduerſus alios, quos cum non poſſint, aut non audeãt palam offendere, etiã moliuntur aduerſus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui ſunt in communitatibus, quos interdum alterius facilitas, abſque vlla alia cauſa, in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant teſtes, tamen diminuuntur, prout aduertit Doctiſſimus, & prudentiſſimus, & piiſſimus Penna. [ſ]

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vera, & falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent.

RESpondeo dicendo, quod opponens teſti veritatem dicenti aliquod crimen publicum, aut manifeſtum, non peccat, hoc enim caſu nullam illi irrogat infamiam, quod intelligitur dummodo reus iuſtè defendatur, ſi enim iniuſtè defenditur, vltra peccatum iniuſtitiæ ab eo commiſſum peccat etiam contra charitatem opponendo publicè patratum peccatum, & aduerto quod reus iudicatus vno ſolo teſte de aliquo crimine, poteſt opponere teſti crimen ſecretũ, ratione cuius eius teſtimoniũ inualidatur: cum hîc reus iuſtè ſe defendat, prout tenet

[a] § 2 in ſi de iniur. Anto. Gomez, li. 3 varia. c. 6 n. 1.
[b] Alexand. conſ. 99 li. 1. Marſil. in l. 1 § præterea de quæſtion.
[c] C. 1. c. accuſ. ol. c. q. 5.
[d] Alci. reg. 2. præſump. 11. Ant. Go. tomo 3 var. c. 12 n. 14.
[e] L. Athletas § calumn. ff. de excuſat. vbi Bal. & cõ. Ant. Gomez. vbi ſupra.
[f] L. lex corne. lia § 2 ff. de iniuriis, Bald. in d. § dat. remiſſ. Marſil. in l. 1. § præterea n. 130. ff. de quæſt.
[g] Fel. in d. c. repell. nu. 4. verſ. vlt. adde
[h] Angel. cõſ. 248. Imol. cõſ. 24. li. 2 Grãmat. conſ. 13.
[i] c. accuſatoribus 3. q. 5. vbi Gemin. & alij & in c. repellantur & in c. cum oporteat de accuſat.
[k] Bal. in l. ſi liberi C. de inoffic. teſ.
[l] Grãm. cõſ. 24. n. 6 vol. 2 Iaſ. in l. liberi C. de inof. teſtam.
[m] Bald. in l. vn. C. de ſup. Virg. Rojas con. 200. n. 8.
[n] in direct. inquiſ. 3. p. commen. 68. pag. 610.
[o] DD in c. repel. de accuſat. Anto. Gom. li. 3. varia. ca. 12. nu. 14. verſi. quod etiã extende.
[p] Innoc. in c. cũ à § . A de ſen. & re iud. Bar. in l. 2. de iniu. quibus vt in d. c. Abb. in c. repellan. de accuſat. Ant. Gom. vbi ſupra, Gramm. voto 24 nu. 2
[q] l. 3 § fin. & ſeq. ff de adim. legat. vbi Bart. & commu. DD.
[r] Bart. in l. 2. § cum quis ff. de quæſt. Gomez 3 tomo. var. ca. 12. n. 14.
[ſ] Penna 3 p. director. inquiſit. co. 117. pa. 610. col. 1. in fin.

tenet Doctiſſimus Soto.[a] Quæ doctrina vt ſit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

[a] Sot. lib. 1 de iuſt. q. 7 ar. 3.

Prima eſt, quod reuelatio huius criminis ſit neceſſaria ad purgationem ſui criminis. Secunda, quod infamia ſequuta ex manifeſtatione criminis ſecreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifeſtatione reſultat. Non enim ſecundum charitatem faciet manifeſtans aliquod crimen magnum ſecretum, ad euadendam leuem infamiam, & pœnam, quæ crimini, de quo eſt vno teſte indicatus, correſpondet. Tertia eſt, quod ſi teſtis ſponte ad iurandum accedit, facilius eius ſecretum delictum poteſt propalari, quàm ſi à iudice conſtrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem teſtibus crimina falſa, peccatum committunt, etiam ſi opponantur ex parte rei legitimè ſe defendentis. Nam etſi licitum ſit reo veris exceptionibus contra teſtes ſe defendere, dummodo ſuam tantum prætendat defenſionem, iuxta tradita à Caietano,[b] Corduba, Soto, & Petro à Nauarra, cauillationibus tamen, & falſis allegationibus ſuam protegere infamiam, infamia eſt maxima.

[b] Caie. 2. 2. q. 95. ar. 3. Cor. lib. 1. qq. q. 38 dub. 1. Soto. li. 1. de iuſti. q. 1. art. 8. Nauar. lib. 2. de reſt. c. 3. n. 349.

QVÆSTIO XVII.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVid ſit carcer.*
2 *Quis ſit carceris inuentor.*
3 *Vtrum carcer poſſit eſſe teter, & obſcurus.*
4 *Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit carcer.

REſpondeo dicendo, quod carcer eſt mala manſio, adeo quod morti æquiparatur, ſecundum Baldum,[c] & inuentus eſt ad cuſtodiam, & non ad pœnam, vt probatur in iure,[d] quod etiam ordo tituli demonſtrat, quia primò agit de cuſtodia, & exhibitione reorum, poſtea de pœnis, licèt ſecus ſit de iure canonico, vt ait Bart.[e] & latè tradit Felinus, & rationem diuerſitatis ponit Geminianus, & Fulgoſius, quia ius canonicum ad correctionem delinquentis magis, quam ad vindictam ſumendam intendit, & carceri emancipatus ad pœnitentiam agẽdam, & ad propoſitum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in Iure Canonico,[f] *Pro illo vere falſario ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas pane doloris, & anguſtia aquæ ſuſtentandum, vt commiſſa defleat, & flenda vlterius non committat.* Hæc in dicta decretali.

[c] Bald. in c. 1. §. denique in tit. quæ ſit 1. cauſ. benefi. amitten.
[d] l. incredibile C. de pœnis
[e] Bar. in l. aut dãna § ſolent, ff de pœn. Fel. in c. qualiter, & quando el 2. § ſi extra de accuſa. Gemi. in c. quãuis ad reorũ de pœn. li. 6. Ful. conſ. 44.
[f] c. nouimus § fi. de ver. ſig.

ARTICVLVS II.

Quis ſit carceris inuentor.

REſpondeo dicendo, cum Cicerone[g] vindicem nefariorum, ac manifeſtorum ſcelerum maiores noſtros carcerem eſſe voluiſſe. Quod & tradit Celius Rodiginus.[h] Titus Liuius[i] affirmat Ancum Marcium ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum facinora clandeſtina fierent, carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media vrbe eminentem foro ædificaſſe. Et ſecundum Alexandrum[k] de Alexandro, & alios, prout refert Aules, Rex Tarquinus ſuperbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus qui carcerem & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius ſecundus, prout affirmat Duarenus.[l]

[g] Cicer. lib. 4. in Catil. & 6. in Verrem.
[h] Rodigi. li. 17. antiq.
[i] Liuius lib. 1. ab vrbe con. li. decad. 1.
[k] Alex. ab Alexa. li. 3. genial. dier. c. 5. pł. ... in ca. 8. proæ. gl. ... Paſſon
[l] Duaren. de ſa. ... eccl. miniſtr. lib. 1. c. 4. ...

At ab antiquiori tempore vſum carcerum in mundo inualuiſſe conſtat ex illo quod in libro Geneſis[m] nobis prima vetuſtas narrat, in Ægypto ſcilicet Ioſeph venditum fuiſſe carceri mancipatum. Et Alexander[n] de Alexandro, & eius ſcholiator Tiraquellus, & Rhodiginus, & Tallada referunt apud Perſas, & Theſſalonicos & Siracuſanos, Meſſenios, Athenienſes, Carthaginenſes, Cypros, & alias nationes carceres fuiſſe.

[m] Geneſ. 4.
[n] Alex. ab Alexan. ... c. 4. Tiraq. Tallad. de carcer. c. 1. pa. ...

Imo à Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuiſſe deputatum conſtat ex eo, quod Lucifer proiectus eſt in terrã, & angeli eius miſſi ſunt, iuxta Eſaiæ[o] vaticinium, & aliud Zachariæ[p] dicentis; Tu quoque in ſanguine teſtamenti eduxiſti remotos de lacu, in quo non erat aqua.

[o] Eſai. 14.
[p] Zach. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum carcer poſſit eſſe atrox, & obſcurus.

REſpondeo dicendo, quod illud in primis generatim eſſe dicendum, quod cum carcer ad cuſtodiam præcipuè, non ad pœnam datus ſit, vt tradit Pariſius[q], & egregiè Balduinus, debet carcer huiuſmodi eſſe, vt cuſtodiantur, & non vt pereant incarcerati. Humaniſſimus enim ille Conſtantius Imperator ſua lege[r] conſtituit carceres tales eſſe debere, vt præter cuſtodiam nihil habeant.

[q] Pariſ. conſ. 2. à n. 148 & 4. Balduin. in commentar. ad L. 12. Tabul. f. 46.
[r] L. 1. C. de cuſt. reor.

Quocirca cenſuit Cardinalis[s] prelatos irregulares, & homicidas reddi, ſi tetro carcere claudant clericũ, vel alium delinquentẽ, quem ſequutus eſt Folerius[t] ſubiciens intimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca ſi noctis tempore ad tutiorem cuſtodiam in obſcuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam Lege[t] continetur. Hinc reſpondet Corneus[u] carcerem ſubterraneum eſſe non debere: an autem catenis, aliiſque vinculis ligari debeant, à iudicis arbitrio pendere, vt in ſpecie reſoluunt Paris de Puteo,[x] & ante eos Baldus, quem ſequutus eſt Tiraquellus. Prudens ergo iudex diligenter perſonæ conditionem, & delicti qualitatem perpendat, ſi fuerit perſona vilis, & iudici ſuſpecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; ſi vero fuerit perſona nobilis, & crimen eſt leue, ſeu non atrox, poterit honeſtiori loco ſub cuſtodia detineri, iuxta quandam Legem,[y] per quam ita tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si verò delictum fuerit atrox, ſed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere cuſtodietur etiam ſine vinculis, niſi habeat illum ſuſpectum, vel carcer eſſet parum tutus. Si verò crimen fuerit atrox, & de eo conuictus, tunc non ſolum in carcere, ſed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus.[z] Ex quibus clarè colligitur, quomodo ſe debeant habere prælati regulares in religionibus circa ſuos ſubditos propter delicta incarceratos. Si enim ſunt patres graues, non debent eos ita duro carcere cuſtodire,

[s] Cardin. in Clem. 1. qu. 7. de pœnis.
[t] Folerius in pract. crimin. verſ. vel incarceratus. nu. 1. & 3.
[t] L. 1. C. de cuſtod. reor.
[u] Corn. conſ. 295 n. 4 lo. 4.
[x] Put. de ſynd. ver. carcer. Folev. vbi ſup. n. 8 Bald. vol. 1. ... C. de exhib. ... in. Tiraq. de pœnis cau. 4. 51 n. 11. ... l. 1. & ... ff de cuſtod. reor. Ang. in l. ſi hora ... ff de ... Tiraq. de nobili. ... 31.
[z] Bald. in l. 2. in fin. de cuſto. reor. C.

ſicut

Digitized by Google

ſicut alios inferioris claſſis religioſos, niſi qualitas criminis cum alijs circunſtantijs aliter faciendum perſuaſerit. Et cum in religionibus carceres non ſolum ordinentur ad cuſtodiã, ſed etiam ad afflictionem corporis, vt quia ſæpius Prælati Regulares intendunt ſola carceris pæna punire delictum, tunc poteſt dari aſperior iuxta exceſſus menſuram, perſonæque qualitatem, vtilis namque in monachia (quos à membrorum mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pæna cenſetur, & qua afflictione præterita purgãtur vitia, præſentia impediũt fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolẽt. Et propter hanc cauſam poſſunt iudices regulares, & Eccleſiaſtici reos de graui crimine delatos prohibere, nè cũ aliquo loquantur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos teſtatur Antonius [a] Gomez, quẽ ſequitur Iulius Clarus, & propter eandem non eſt alienum à iure, in religionibus maiori clauſura, & obſcuriori detineri monachos delinquentes, quã detinentur in carceribus ſæcularibus fures, & latrones.

[a] Ant. Gom. ca. 9. delict. n. 6. in ſi. Clarus in pract. crim. § fi. qu. 46 in princ.

ARTICVLVS IIII

Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.

Reſpondeo dicendo, quod clericorum capturam iuſtum eſt, quod præcedat informatio ſummaria delictorum, cum in alijs delinquentibus id etiam requiratur. Eſt enim clericorum incarceratio maturo conſilio facienda, quæ in atrocibus criminibus ad quam honoris iacturam parit, & ſic non eſt facienda ſine cauſæ cognitione, vt notat Ioannes Andreas, [b] nec informatione leui capiendi ſunt, ſeu incarcerandi clerici, cum ſola relaxatione à carcere nequeant per iudices reſtitui ad famæ integritatem, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpa, quam iudicis leuitatem adeſſe conſiderant: in liberatione vero non innocentiam rei, ſed iudicis in inquirendo deſidiam, aut in admiſſione precum, ſeu munerum facilitatem interueniſſe, ſæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud iudices Eccleſiaſticos, idem ferè operari ſolet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, ſicut ſi damnetur, præcipuè cùm præter id, quod ex iniuſta captura non leuis clerico irrogatur iniuria, quæ tanto eſt grauior, quanto captus maiori erat inſignitus honore, crimenque ſibi impoſitum, grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cùm vitra clericatus gradum ſint religioſi, quo incarcere, aut habitu monachali priuantur, & ipſo iure ſecundum ſtatuta aliquarum religionum voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideóque ſummaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices Regulares, vt non leuiter teſtes examinent in hoc ſummario iudicio, ſed omnia ſcilicet ſæpius ab eis plenè, & ſecretè faciant per notarium, quia cum in ſi in narratione teſtes maiori gaudeant libertate, facilius, & libertius ea, quæ nerint, explanant, quàm nunquam licuit fautoribus rei illos alloqui, ſeu corrumpere, quod ipſum aduerſarij rei facere intentabunt.

[b] Andr. in c. ſi clericus de ſent. excom. lib. 6.

Ex his colligo non eſſe religioſos in carcerem coniiciendos, niſi aduerſus eos duo, aut tres teſtes conteſtes dixerint teſtimonium, quia accuſatio côtra ipſos non eſt recipienda, niſi cum duobus, aut tribus teſtibus, prout ait Paulus. [c] Denique in religioſorum captura maximo conſilio opus eſt. Vnde apud Inquiſitores, ſi reus delatus inſignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conſpicuus, vel religione condecoratus, etiam ſi ſufficiens præceſſerit informatio, non eſt ad capturam deueniendum, niſi ſupremus Inquiſitionis Senatus prius conſulatur, quæ forma præſcripta eſt Inquiſitoribus Hiſpaniæ, Matriti, inſtructione Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, capite quinto, in hæc verba. *Si inquiſitores de captura conceſſerint, iubeant, eam fieri, ſicut decreuerant, quod ſi negotium fuerit magni momenti propter perſonas inſignes, vel ob alias cauſas, prius qu im ſuum decretum executioni mandent, Senatum conſulant, vbi vero ſuffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt his prouideat, quod fieri conuenit.* Hæc dicta inſtructio. Et ſi veriſimiliter fuga rei timeatur, licẽt concedãt Doctores communiter clericum poſſe deprehendi, cùm ſæpe numero pet pœnã qualitate criminis, & delinquentis, & attentis alijs circunſtantijs, plurimũ circa capturam presbyterorum deferendum ſit iudicis arbitrio, ego verò circa capturam monachorum non plurimum illis deferrem, ſine magna præuia côſultatione, cum iudicis Regulares de more religionum poſſint monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, domo pœnitentiæ vocatã, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamẽ habitu regulari exuuntur nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Quoties verò religioſorum crimina talia ſunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni ſolicitudine iudices Regulares, vt carceres ſint boni, & optimis muniti is commendati, qui ſecretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos cuſtodiant, longe enim magis officit delictorum correctioni religioſorum ex errore capturam, quã in Laicorum.

[c] Paul. 1 ad Timot. 5. & ibi D. Tho. ca. accuſa. 2. q. 7.

Nam præter id, quod ſine ea crimina, vt expedit, puniri non poſſunt, temporibus iſtis infœlicibus ipſi à carcere effugientes dolis, & intercelſionibus fraudulentis facilem obtinent contra ſuos Regulares Iudices inhibitionem, quæ non modò aliquoties criminis impunitatem conſequuntur, ſed ſummam ſuſcipiunt audaciam coram iudice, qui dudum illos capi præceperat, deambulandi non minoris frontis tranquillitate, quàm cæteri honis moribus imbuti ſolent incedere, vltra quòd per aliquot temporis ſpatia vagati ſunt apoſtatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Eccleſiam, & ſuam regulã, in nihilo ſcrupulizantes, committunt.

QVÆSTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur,

1 *Vtrum generalis regularium poſſit priuare monachos officio viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notori.*

2 *Vtrum quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtylus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

3 *Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etiam ſi nulla interueniat partis citatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generalis regularium poſsit priuare monachos officijs viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.

RESpondeo dicendo, quod citatio de iure communi non requiritur erga eum, qui non poteſt actui contradicere, vt in aliquibus iuribus [a] probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum eſt parti nullam competere defenſionem, vt ait Pariſ. [b] dicens, quod in hoc caſu ceſſat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne incitatus aliquis puniatur, prout voluit Paulus [c] Eleazarus, & fuit de mente Antonij de Butrio; ſed monachus Abbati contradicere non poteſt, ſi velit eum ab officiis remouere, & priuare, vt in iure [d] probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, etiam ſi prælatus promiſerit non reuocare, ſecundum Abbatem, [e] ergo in remotione huiuſmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo pondero verba textus in capitulo *Ad monaſteriũ paragrapho, talis, de ſtatu monachorum*, ſed cum oportuerit amouere, ſine cõtradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab abſurdo, quod in iure [f] magni eſt momenti. Nam ſi diceremus citationem requiri in amonitione monachorũ ab officiis, plura ſequerentur abſurda, videlicet quod monachi contradicere poſſent, litigare poſſent, vagari poſſent, contra ſententiam Inocentij, [g] conſequenter poſſent ſe ipſos voluntati Abbatis imprudenter opponere, & ſic frigeſcere, imò ceſſaret obedientia, ac ſuprema Abbatis poteſtas, contra id, quod in Iure [h] proclamatur.

Hæc opinio procedit, quando delicta commiſſa per monachum notoria ſunt, aut ex eius literis miſſiuis probantur, & monachus nullam habet, neq; habere poteſt defenſionẽ, ſitque inexcuſabilis, tunc enim iuxta veriorẽ opinionem citatio non requiritur, quo caſu procedunt tradita per Innocentium, [i] Hoſtienſem. Ioannem Andreã, Oldradũ & per alios relatos à Grãmatico. Quod ſi hæc nõ concurrẽt iuxta veriorem, & magis communẽ opinionẽ, etiam in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quadam Gloſſam, [k] quam ſequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & ſequuntur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmãt opinionẽ, ſcilicet, quod citatio requiritur. Et certè in caſu, quo non poſſet ſe defendere, nullum præiudicium generatur ipſi monacho, ſi inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cum ex tali prælatione ab onere & grauamine prælationis liberetur, & tollantur impedimenta, quibus auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab ſtudiis, oratione, & contemplatione diuinorum. Inter quæ impedimenta, præcipuum eſt ſolicitudo, præſertim circa temporalia, cum turbentur erga plura non aduertentes vnum eſſe neceſſarium. Præterea ipſi monachi ſunt mortui Mundo, & eixè curare debent, vt ſoli Deo ſeruiant, & vacent, atq; illorum prælatis obediant, qui illorum capita & partes ſunt & non ſecus ac membra capiti obediant, iuxta tradita in iure [l]: per hæc, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mãdoſius. [m]

Sed contra eam eſt argumentum. Nam citatio eſt de iure naturali ad defenſam inuenta, vt tenet Baldus. [n] & de iure diuino, vt patet ex illo Geneſis, [o] *Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non poteſt, nec contra ius diuinum, vt probatur in Iure, [p] vbi id tenet Baldus, & tradũt Doctores, & reſoluit Quintilianus Mandoſius. Reſpondetur, quod licet iura naturalia, & diuina immutabilia ſint, firma, & omnino ſeruanda, tamen non in omni caſu obſeruantur iuxta quandam Gloſſam [q] Vnde talia poſſunt limitari, interpretari, & ad vnum caſum magis, quàm ad alium aptari. Quantum autem ad ius diuinum, videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quæ tamen non obligat quando ceſſat correctionis cauſa, prout dictum eſt.

[a] l. 1. ff. de fidei commiſ. libert. l. recuſari in princ. ff. ad Treb. Curt. iũ. conſ. 135 n. 13. & conſ. 498. ad finem.
[b] Pariſ. conſ. 101. col. 16. lib. 1.
[c] Eleazar. in clemen. paſtoralis de re iu. But. in c. olim pođem titu.
[d] c. ad monaſterium § talis de ſtatu mona. & Abbas ea. n. 15.
[e] Abbas vbi ſup. n. 15. vide Abb. in c. prærea de treũ. ad.
[f] l. nam abſurdũ ff. de bonis libert.
[g] Innoc. in c. cum olim propter verſi. monachis de pri.
[h] C. nullam 18. q. 2.
[i] Inno. in c. ex infamatione. de appel. Hoſt. & Andr. in c. quanto de tranſlat. prælat. Oldra. conſ. 293. in princ. Grã. deciſ. 6. nu. 51.
[k] Gloſſ in ve. dicendo in c. cum dilectus ſ. ſuis de purg. ca. no. Inno. in c. eodem tit. Specu. tit. de notorio crimine § 1. verſic. ſtẽ. Fel. in c. cũ olim co. 7. & 9. de re iudic. Aret. co. 9. col. 8.
[l] c. cum ad monaſt. §. Abbas vero de ſtatu monach.
[m] Mã. Mã. conſ. 56.
[n] Bald. in l. cum frater n. 8 C. de his, qui vt indign.
[o] Geneſ. 3.
[p] l. 1. tabula. vbi Bal. not. 2 C. legat. hæredi § ſed naturalia, inſt. de iure natu. vale DD in l. 1 ff. de conſ. ti. prin. Mandoſ. qu. c. 1. de cõj. n. 35.
[q] Gloſſ. in d. § ſed natur. in prin.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtilus, & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

RESpondeo, dicendo, videri partem affirmatiuã eſſe ſequendam, argumento eorum, quæ in ſacris Canonibus [r] ex Diuo Ambroſio notantur, qui in omnibus Sanctam Romanam Eccleſiam, vt magiſtram ſequi profitetur. At hoc non obſtante dicendum eſt, quod citatio debet fieri iuxta antiquiſſimum ſtylum, & inueteratam conſuetudinem, quæ in aliquibus religionibus ſolet fieri per literas ſecretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipſo Abbate ſubſcriptis, ipſi reo dirigi ſolitas, & in ipſius manibus dari conſuetas, cum omnibus aliis circunſtantiis, quibus vocatur, & in his, quæ ſpectant ad litis, ſeu iudicij formam, & ordinem, conſuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus, [ſ] & Baldus. Et quod conſuetudo citationi, illiuſque ſolemnitati formam dare poſſit, concludit Salicetus. [t] & Alexander. Imo voluit Baldus, [u] hoc eſſe verum, niſi aliter conſuetudo inducere poſſet quod citatio nõ requiratur

Nec obſtãt in contrariũ adducta, loquuntur enim, quando agimus de aliquibus concernentibus ipſã Curiam Romanã, vt eſt materia literarum Apoſtolicarum, de qua in quadam Clementina, [x] imo quod particulares conſuetudines attendantur vltra ſopra dicta, docet quædam Decretalis, [y] imo videtur, quod ſi contra conſuetudinem prædictam veniſſet dictus Abbas, peccaſſet, ex traditis in iure, [z] & notatis ab Speculatore.

[r] c. ſi Romanorum in prin. 19. q. 2 in fi. c. 11. 2. c. denique prope ſinẽ de ſũma. Trinita.
[ſ] Bartol. in l. teſtium § teſtis ff. de teſtib. ne Baldus in l. 2. in prin. C. quẽ admodũ teſ. aperi.
[t] Salicet. in Auth. ſiquis in aliquo n. 4. C. de edo. Alex. conſ. 65. n. 10. li. 1.
[u] Bald. in d. Auth ſiquis in aliquo n. 14.
[x] Clem. quam grani de cre. falſi.
[y] c. cum olim de conſue.
[z] cum his rebus 11. diſt. Specula. lo. a. nocat. §. ac exor lus à n. 32.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat proceſſus factus per viã inquiſitionis etiam ſi nulla interueniat partis citatio.

RESpondeo dicendo; quod valet proceſſus factus per viam inquiſitionis, etiam ſi nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius [a], dicens hoc ſeruare totum mundum, quem ſequitur Baldus. Idem voluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus; verũ eſt tamen, quod ſententia erit nulla, ſi antequam citetur, vt reſpondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, vt plurimum, proceditur per viam inquiſitionis, video obſeruari.

[a] Innocen. in c. bona. 1 n. 5. de el. Bald. in l. edita. n. 30. C. de edẽ. & in l. ea quidẽ 4 2. C. de accuſ. Anania in c. qualiter & quando, 2. § debet n. 9. de ac Cla. lib. 5. § fin q. 5 ver. poterit Itaque iudex & q. 10. ver. Item quia proceſſũ fuiſſet.

QVÆSTIO XIX.

De correctione fratrum, quantũ ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndeim quæruntur.

1 QVomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.

2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competenti, ſtatim cum ab eo interrogatur, teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendam poſſit aſtringi.*
3 *Quomodo dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
5 *Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo.*
6 *Vtrum reus, cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
7 *Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè, peccet mortaliter nisi manifeſtando veritatem.*
8 *Vtrum reus indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipſum confiteri, poſt ſententiam contra ipſum prolatam.*
10 *Vtrum reus poſſit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.*

ARTICVLVS I.

Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.

RESpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim & interrogandi reos modum ſpectant nihil iure diffinitum eſt; ſed prudentiæ iudicis relinquitur, ideóque nulla certa regula in hoc conſtitui poteſt. Vnde aliqua digna conſideratione ſunt aduertenda. Et in primis monendi ſunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod ſæpenumero ad veritatem patefaciendam mirè conducit, ne illos ſeuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, néue iniurioſis verbis, aut contumelioſis in eos irrumpant: eſt enim hoc à Chriſtiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuium, meminerint ipſos homines eſſe, & ſimilia crimina, vel fortè maiora committere poſſe, niſi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis moleſti ſint ea interrogantes, quæ inutilia ſunt, ſed ea duntaxat, quæ faciunt ad rem. ſed ſi reus confiteri cœperit, minimè illum interrumpant, ſed attentè, & libenter audiant, niſi inutilia confiteatur.

In generali ſunt interrogandi, & deinde paulatim ad ſpeciem procedendum eſt, nullam ſingularem delicti circunſtantiam exprimendo, cætera verò iudicis arbitrio committuntur, nam aliquando expedit ad minima, & particularia deſcendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum eſſe intelligat. Et hunc ordinem præſcribere videtur iuris[a] Conſultus, in hæc verba, *Qui quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare; an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur.* Denique iudex debet eſſe ſubtilis inueſtigator, vt commendat quidam iuris conſultus,[b] interrogando pro inueſtiganda veritate de circunſtantiis etiam remotis, fingendo ſe velle facere, quod non vult, vt videat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter ſe gerat argumento facti Salomonis,[c] qui dixit. Afferte gladiũ fingens velle puerũ diuidere. quæ appellatur ſubtilis diligẽtia cognitionis, vt aduertit Bart.[d] & ſic iudex pro maleficio inueniẽdo poteſt facere experiẽtiã, quãdo aquã calidã adhibendã reo, qui culpabatur de furto ficuũ, vt illas

[a] l. 1. §. vt con'a. ff. de quæſ.
[b] l. de minore. §. 1. ff. de quæ.
[c] Habet. in c. afferte extra de præſump.
[d] Bart. in l. de . . . §1.

evomat. Debet etiam attẽdere ad coniecturas veroſimiles, quæ coniecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione perſonarum.[e] In quibus oportet conſiderare, cuius conditionis quis fuerit à ſua natura, quia eum talem eſſe præſumimus, qualem enim vitam, & habitum quis duxerit, talis eſſe præſumitur, vt in multis legibus[f] probatur, quia ex mala conuerſatione quis efficitur criminoſus.[g] Et præſatis actibus præcedentibus, & ſequentibus de aliquo, præſumimus bonum,[h] vel malum, & præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentiſſimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia; & variantur ex varietate factorum, quod iudicis relinquitur arbitrio, & ſemper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges.[i]

[e] l. verum de . . . ſequenti l. fi. C. de act. & oblig.
[f] . . . §. ſi quis . . . de . . . in l. quia in fine de condit. inſtit.
[g] l. pedium §. pedium de a . . . edit.
[h] l. . . . §. . . .
[i] . . . ff. de . . .

ARTICVLVS II.

Vtrum reus iuridicè interrogatus à iudice competente ſtatim, cum ab eo interrogatur, teneatur, reſpondere, & ad veritatem conſequendam poſſit aſtringi.

RESpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus à iudice competente ſtatim cum ab eo interrogatur, tenetur reſpondere, & ad veritatem confitendam poteſt aſtringi ita, vt nullo modo poſſit à iudice petere, vt ſibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogatur. Ita Baldus,[k] quam opinionem teſtatur Auguſtinus ad Angelum communem, & Conradus, & eam totius orbis conſuetudo recipit, vt fatetur Salicetus, & eam tenet Paulus de Caſtro, quicquid in contrarium dicat Alexander,[l] licet D. Thomas,[m] Caietanus, & Nauarrus teneant, quod prius deſideratur, quod probatio infamiæ & indiciorum, & ſemiplenæ probationis in proceſſu contineatur, de éaque reus certior factus ſit, vt ſciat tunc iudici eſſe obtemperandum.

At conſuetudo, quæ ſæpenumero integerrima iura deſtruit, opinionem contrariã recepit, qua ſcilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defenſiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, vt docet Folerius,[n] & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod ſtante hac conſuetudine generali malefaciet iudex, qui aliter obſeruaret. Quæ fortaſſis conſuetudo iuuari poteſt apud Hiſpanos ex quadam lege[o] partitarum. vbi eam ad hoc notat Gregorius Lopez affirmans ſub dubio tamen fortè, quod ſtante illa regia conſtitutione iudex iuſtus interrogare poteſt non data copia inquiſitionis. Et Salzedo[p] dicit, quod ſibi ſemper ſummè placuit ea fortaſſis practica qua Eccleſiaſtici, & ſæculares iudices Deum timentes vti ſolent vt ante confeſſionem receptam minimè præcipiant informationis copiam dari, ſed tantum tabellioni vel notario præcipiunt, quod teſtium depoſitiones abſque eorum nominibus coram reo legat, vt inde cõpertum habeat, quid contra ipſum probatum ſit, & veritatem fateatur. quod iudices regulares in cauſis regularium ſeruare oportet, cum in his de bono, & æquo ſecundum æquitatem procedere teneantur.

[k] Bal. in l fal. n 2 ff. de acq. hære. Aug. ad Ang. in tract. male. verb. ſuerunt di . . . inquiſiti, & confitente n. 6. Conra in pract. fo. 280. n. 2. Salicet in Auth. . . . 6. de litis conteſ. vbi Caſtro n 5 & 11.
[l] Alex. in l. 1. n 6 ff. de edi.
[m] D. Tho. 2. 2. q 96. ar 2. & ibi Cai. Nau. c. 25 n 56.
[n] Fol. in pract. fo. 161. n. 9 pract. Lud. fol 14 n 18. Clarus lib. 5. recept. ſent. §. ff. qu. 45 verſ. ſed quid.
[o] L. 4 tit 29. part 7. & ibi gl. magna in fin . . .
[p] Sal. in pra. crimina. c. . . . copia iudicii . . .

ARTICVLVS III.

Quando dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.

RESpondeo dicendo, quod dicetur iudex ad confeſſionem exigendam à reo. rectè proce-

dere, quando contra reum accuſatio eſt, & eſt vnus teſtis oculatus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi teſti æquiparantia, vt videtur ſentire Bartolus [a], vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez, [b] ſcribat, quod quando non adeſt ſemiplena probatio, vel indicia, ex quibus non poſſit imponi tortura, vel ſaltem incuti timor ipſi, etiam ſi adeſſet infamia, reus interrogari non poſſit, & ideo admonet iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cum reos contra iuris ordinem pœnis afficere intendūt, proprias animas damnant, Deúmque optimū maximū offendunt. Contrarium tamē tenet Salzedo, [c] quod in hunc modum probat. Nam ſi iudex, cum reus infamia laborat, vel contra ipſum obiecti criminis indicia vrgent, iuſte procedit, vt in iure continetur, [d] ergo reus ſecluſa morte tenetur reſpondere, neq; ſemiplena probatio, neque illa vrgentiſſima indicia, quæ requirit Gregorius, deſiderantur, vt ad id compelli poſſit. Quando verò crimen occultum fuerit, piaculum eſſet, & longe à pietate Chriſtiana reum interrogare. Quod ſummè notandum eſt, aliqui enim ſunt imperitiſſimi, & impij iudices in hoc paſſim errantes, qui iuris ordine prætermiſſo de occultis criminibus interrogant.

[a] Bart. in l. fin. n. 7. ff. de quæſt.

[b] Lopez in l. 4. tit. 26. pa. 7.

[c] Salzedo in pra. cr. c. 126. verſ. quod autem dicatur. crimen occultum.

[d] c. qualiter & quando, 1. & 2. c. ſuper his de accuſ.

ARTICVLVS IIII

Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RE ſpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ commendandum cenſeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna ſanguinis non timetur, nec non in omnibus ſpiritualibus controuerſiis. At verò in cauſis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictante, aſſerēdū eſſe cēſeo poſſe reū ſalua conſciētia veritatē ipſam, abſque mēdacio verborum artificio contegere: comparatum quidē eſt hominibus à natura, vt ſe defendāt, & à mortis faucibus incolumē vitā reddāt. Hinc leges oriūtur, quibus inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficitur ius aliena ſurripiendi, extrema famis neceſſitate ad id compellente. Similiter proficiſcitur illa poteſtas, qua ſeruo, vitandæ ſeruitutis gratia (quæ mors naturalis eſt) permittitur à Domino fugere. Fortior igitur ratio iure naturali radicata ſuadet, vt reus abſq; criminis nota veritatem, quæ probari non poteſt, vt vitam tueatur, celare poſſit. Deinde neruoſa, & vrgentiſſima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nā ſi conſanguineus ad teſtimonium ferendum compelli non poteſt, quando ingens aliquod diſpendiū timetur, vt dicitur in quadam lege, [e] nullus quidē abſque infamia negare poteſt, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labē eſt paſſurus. Neq; his refragatur quod iudex iuſtè interrogat, nā ſimiliter reſpondetur, quod reus iuſtè veritatē celat, & vterque ſuo iure vtitur. Hoc illuſtratur exēplo, iure enim compertū eſt licere iudici præcipere dānato ad pœnam vltimi ſupplicij, ne fugiat à carcere, ipſe vero obtemperare non tenetur. Dominus ſimiliter iubet iuſte ſeruum ſuum, ne fugiat, ipſe autē fugiēdo ſe à ſeruitute liberare poteſt. Ita in terminis huius propoſitæ diſputationis tenet Petrus à Nauarra, [f] quem ſequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maximè debent notare regulares, quando vocantur ad confeſſiones delinquentium audiendas tempore, quo quæſtionibus opponi debent ratione criminū, ex quibus ſequi poteſt pœna ſanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipſos inſtruāt, quomodo ſua delicta propalare teneātur, aut occultare poſſint celādo veritatē ſine aliquo mēdacio. Notare debēt etiā aliqui religioſi grauiſſimis delictis notati, nō tamen pleoè probatis, vt ſe non prodant, etiā ſi à ſuis prælatis interrogati iuridicè præcipiantur dicere veritatem, poſſunt enim ipſam verborum inuolucro celare, vt ex dictis patet.

[e] l. 4. ff. de teſt.

[f] Nauar. de reſt. lib. 2. c. 4. n. 142. Salzed. in prac. crim. c. 126. Aragon. 2. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum reus legitimè interrogatus, non reſpondēdo, habeatur pro confeſſo.

RE ſpondeo dicendo, quod reus legitimè interrogatus nolens reſpondere, poteſt cōpelli à iudice competente dicere veritatem, qui ſi pertinaciter nolit, pro confeſſo iudicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez, [g] dicēs ita in Hiſpania in cauſa ſatis graui fuiſſe iudicatum, & ita fuiſſe practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur reſpondere, vt non poſſit à iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo. [h] Verum eſt tamen, quod poteſt petere copiam proceſſus, vt videat, qua obligatione ad reſpondendum teneatur, prout dictum eſt ſupra hac quæſtione articulo tertio.

Aduertendum tamen, quod reus, aut teſtes dubitantes, vtrum legitimè inquirantur, & interrogentur, debet confeſſor iudicare in fauorem rei, ſcilicet quod non legitimè interrogatur, quod principaliter procedit in crimine graui: peius enim eſſet reo tunc imponi pœnā grauem in caſu dubio propter eius confeſſionē, quam non reſpondere iuridicè interroganti, vt aduertit doctiſſimus Soto. [i] Quā doctrinam debent plurimum notare confeſſores regulares, qui vt plurimum reos confitentur, ne ipſos intrepidè obligent ad reſpondendum veritatem, cum iudices vt plurimum non iuridicè eos inquirant nolendo ipſis proceſſum contra eos fulminatum oſtendere. Et cum ſæpius oporteat, quod reus non petat manifeſtationem proceſſus, ex hac enim petitione aliquid mali contra ipſum iudex autumabitur, & tormentis extraordinariis eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate conſulant, vt proceſſus manifeſtatio non petatur, niſi id tempus, & circunſtantiæ ſummè poſtulauerint, quod arbitrio prudentis, & ſapientis confeſſarij eſt relinquendum, qui ſi certo ſciat iudicem eſſe rectum, & in cauſa ſecundum iuris ordinem proceſſurum, neque ex petitione proceſſus aliquid contra reum moliturum, debet præcipere delinquēti viſo proceſſu veritatem patefacere, ipſi ſignificans ad eam dicendam ſub pœna peccati mortalis obligari.

[g] Xuarez in l. 4. ti. de las teſtas memb. 2. prin. Clarus l. 5. recep. ſent. §. fi. q. 45. verſi. id pone.

[h] Salza. vbi ſu. c. 126. pa. 28.

[i] Soto de teg. ſecret. memb. 2. q. 8. pa. 62. col. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum reus, cui defertur iuramentum poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RE ſpondeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad reſpondendū ſecundū iudicis mentem iuridicè interrogātus, iurans enim contra ipſius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas, [k] Caietanus, & Soto.

[k] D. Tho. 2. 2. q. 87. a. 7. a. d. 4. & ibi Caie. & Sot. li. 5. de iuſt. q. 1. a. 7.

Quod

Quod ipſum eſt dicendum reſpondendo cum æquiuoco iuramento, quod verbis diſſimulatoriis artificioſè formatur, ſumendo enim iuridicè à reo licitè iuramentum, non eſt licitum vti verbis Amphibologicis, ſed ſimpliciter veritatem confiteri, prout ait Soto, [a] niſi in caſu, de quo ſupra articulo quarto. Si enim verba, quibus reus reſpondet, ſecundum vſum ordinarium loquendi non admittũt ſenſum verum ſecundum intentionem iudicis, mẽdacium in tali caſu committeretur, quod omni iure illicitum eſt, prout tenent Soto, [b] & Corduba. Dixi (iudicis iuridicè interrogantis) nam ſi iuridicè non interrogetur, minimè reus tenetur ipſi reſpondere, etiam ſi ei prælatus ipſi, ſub pœna excommunicationis maioris incurrenda, & in virtute Spiritus ſancti, id præcipiat, prout affirmat Aragon. [c] & tunc non iuridicè interrogatur reus, quando à non ſuo iudice inquiritur, vel ſi à ſuo iudice interrogatur, eius tamen iuriſdictio ſuſpecta eſt. Dixi niſi in caſu de quo ſupra articulo quarto. In hoc enim caſu ego vtendo verbis Amphibologicis puto cum Nauarra, & aliis reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo: non enim in eo caſu tenetur ſecundum mentem iudicis reſpondere.

[a] Sot. vbi ſu

[b] Sot li. 5. de iuſt. q. 6. ar. 2. cen. 7. p. 4 4 3. Cord. de caſi. q. 65.

[c] Arag. 2. 2. q. 33. ar. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum reus, in rebus parui momenti interrogatus, peccet non manifeſtando veritatem.

Reſpondeo dicendo, quod ſi reus, aut teſtis fuerit à ſuo iudice interrogatus in rebus parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatẽ. Quod procedit, etiam ſi iudex ſit prælatus regularis, & in virtute Spiritus ſancti ſubdito præcipiat, vt ipſam veritatem manifeſtet, is enim non obediẽdo in hoc caſu minimè mortaliter peccabit, cum prælati regulares in rebus minimis minimè præceptũ obedientiæ poſſint imponere. Et ſi ſubditus dubitat, an ſint res minimæ conſiderationis, obligabit tunc dicta obedientia, niſi ex ea aliquod graue dãnum proximo ſequatur, quodque ſæpe ex rebus minimis religioſis ſolet contingere. Ita Aragon: [d] quod eſt limitandum, niſi iuramento confirmetur, tunc enim mortaliter peccabit, cum quodcũque iuramentum etiam in re parua cum mendacio ſit peccatum mortale. Ita tenet Soto, [e] & Nauar. Verum eſt tamen, quod ſi ſubditus à prælato fuerit interrogatus, etiam cum iuramento, ſi intrauit in quamdam domum, ſi talis ingreſſus innocenter, & ſine aliquo ſiniſtro fine factus fuit, & ſcit prælatũ ex confeſſione ipſius occaſionem ſumpturum ad ipſũ ſubditum puniendum, non tenetur eo tempore veritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto, [f] licet enim negare videatur prima facie veritatem, & confirmare mendacium iuramento, quod eſt intrinſecè malum, non tamen re vera ipſam negat, cum reſpondeat ſecundum intentionem iudicis ipſum interrogantis, qui præſumitur regulatus iuribus inquirere de ingreſſu peccaminoſo, & malo fine patrato, ſicut ei fuerat ab aliis ſubditis, aut ſæcularibus viſitatum.

[d] Arag. 2. 2. quæ. 69. art. 2. pa. 104.

[e] Soto de teg. ſec. memb. 3. q. 7. cõ. 7. Na. in c. inter ver. Corol. 33. nu. 254.

[f] Sot vbi ſup. cen. 3 pa. 61. col. 1. & 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum reus, indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.

Reſpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non poteſt de aliis inquiri, niſi contra ipſum reſpectu aliorum ſint indicia æquiualentia ſemiplenæ probationi. Ita Soto, [g] Nauarrus, & Alcocer. Verum tamen eſt, quod reus conuictus de vno delicto poteſt interrogari, verum alia eiuſdem ſpeciei commiſerit: vnde confeſſus commiſiſſe furtum, poteſt interrogari, an alia commiſerit. Quod ait Nauarrus [h] eſſe intelligendum, quando ille per infamiam, aut indicia clamoroſa creditur alia commiſiſſe. Vnde ſi famoſus latro confeſſus eſt quoddam crimen, poteſt de aliis interrogari; at ſi ſolum de vno furto eſt infamatus, & nulla contra eum eſt præſumptio, quod alia commiſerit, non poteſt interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

[g] Sot lib. 5. de iuſt. q. 6. ar. 2. Naſi. ind. & de pen. ſect. vbi ſ. p. Naua. in c. 25. num. 36. Alco. in ſum. c. 36.

[h] Na. in Rh. c. 1. de iud. n. 61.

ARTICVLVS IX.

Vtrum reus, negans delictum, teneatur ipſum confiteri, ſi nihilominus data eſt contra eum ſententia grauis.

Reſpondeo dicendo, quod ſi reus legitimè interrogatus negauerit delictum à ſe commiſſum, qua negatione non obſtante ſententia grauis contra ipſum lata ſuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non eſt obligatus poſt condemnationem ipſam patefacere, niſi ex negatione graue damnum alicui parti reſultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus, [i] & Segura de Aualos, quæ ſequenda eſt, licet contrarium ſine ſolido fundamento tequetur Medina, qui intrepidè, & abſolutè affirmat, quod non confitendo delictum non debet à confeſſore abſolui propter iniuriam illatam iudici, negando enim delictum, arguit ipſum de iniuſtitia, quaſi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius eſt momenti, licet enim reus ſit innocens, non amittit iudex ſuum honorem innocentem condemnando, ſi procedit ad talem condemnationem ſecundum allegata, & probata, quod poteſt ſecundum iura facere, prout infra dicetur.

[i] Nau. c. 25. n. ... Segura in dir. ... ca. 27 n. 30. Med. in ſumma fol. 78 pa. 1.

ARTICVLVS X.

Vtrum reus poſſit interrogari de complicibus.

Reſpondeo dicendo, obligari reos, aliquando ſuum delictum propalantes declarare, quos in eo committendo complices habuerint, ſi a iudice competente ſuper hoc fuerit interrogatus. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo credant ipſos eſſe paratos ad ſimilia patranda delicta, continuando vitia cum maximo reipublicæ, aut particularis diſpendio; dummodo etiam credant, quod non debent emendari, etiam ſi fraternaliter corrigantur, vt ſæpe contingit in latronibus, & in falſificatoribus monetæ, & in hæreticis, & in lamiis, oportet enim, vt hæc malorum turba iudici manifeſtetur, etiam ſi de his inquiſitio minimè fiat, vt reſoluit Nauarrus. [k] Vnde tenentur confeſſarij monere, & exhortari reos, vt dictos complices declarent, vt docet Soto, [l] quod ſi nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè ſunt abſoluendi, vt aiunt Nauarrus, [m] & Alcocer. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat, ſi enim prætermiſſo iuris ordine procedat, nec ſe, neque alios tenentur reuelare.

[k] Nau. in ca. inter ver. Corol. 6.

[l] Sot. de teg. ſect. memo. 2. q. 6 pa. 17

[m] Nau. c. 18 n. 3 8. Alcocer vbi ſup. fo. 86.

Notandũ tamen eſt, quod non poteſt iudex interrogare de cõplicibus, niſi in caſibus à iure permiſſis, nec debet inquirere de aliquo cõplice in particulari dicendo reis, reuelate, vtrũ N. & N. fuerint vobiſcũ

in delicto participes, ſed debet inquirere in generali, indicate mihi complices. Obligati ſunt etiam iudices declarare reis, quomodo, & in quibus caſibus tenentur complices manifeſtare, aut dare ipſis licentiam ad deliberandam conſulendo doctos confeſſores, quomodo id facere debeant, ne incidant in laqueum diaboli. Qua licentia negata affirmat Nauarrus[a] ſe non audere liberare ipſos iudices à peccato mortali, præſertim ſi hoc faciant ſibi perſuadentes iuſtum eſſe quacunque via delicta reuelare, & vt apud homines habeantur in opinione iudicum maximo rigore procedentium, conſtringentium diuerſis viis reos ad complicum reuelationem, contra quos nec infamia, nec iudicia ſufficientia adſunt. Imo addit etiam idem Nauarrus, quod minus eos liberaret à damnatione æterna, quando tormentis conſtringunt reos ad dictorum conſortium reuelationem, ſeu manifeſtationem nulla infamia, aut iudiciis contra complices præcedentibus, niſi delictum confeſſum ab ipſis talis eſſet naturæ, & conditionis, vt minimè ſine complicibus poſſit perpetrari, vt eſt peccatum Sodomiæ, & peccatum adulterij, & alia huius peſſimæ farinæ.

a Na. vbi ſu.

Licitum eſt etiam iudici interrogare de complicibus, licet nec ſint infamati, neque indiciati, ſi inquirat non ad vindictam, ſed ad correctionem, non vt iudex, ſed vt pater procedat, prout affirmat Corduba.[b]

b Cor. ſup. Soto drog. ſecre. q. 5. nu. 7.

Aduertant tamen ſubditi, ne ex hac doctrina intrepidè occaſionem aſſumant reuelandi ſuis prælatis, vt patres ea, quæ vt iudices ipſis minimè ſecundum ius poterant reuelare, cum ipſis nec conſtet, nec facile poſſit conſtare, vt patres proceſſuros.

Vnde confeſſores vigilent ſuper hoc ſibi diffidentes, ad alios prudentes recurrentes, antequam obligent reos complices declarare, & ſi aliqua via poſſunt ab hac obligatione reos eximere, libenter id faciant, ſi verò nullum ſubterfugium inuenerint, curent docere eos quomodo, & quos complices teneantur reuelare, ne alios reuelent, præter eos, quos neceſſitas publica, & particularis obligat manifeſtare.

ARTICVLVS XI.

Vtrum poſsit dari iuramentum reo, quando à iudice interrogatur.

Reſpondeo dicendo, quod loquendo de iuramento aſſertorio de re præſenti, & futura, quando ab actore reo offertur, quod à Doctoribus voluntarium appellatur, in vtriuſque partis libertate eſt poſitum, vt aſſumatur, necne. At vero loquendo de iuramento neceſſario, quando ſcilicet à iudice reo, vel actori offertur, de quo per Hoſtienſem,[c] & Doctores, hoc iuramentum, ad veritatem extorqueri à legitimo iudice, alienum à lege non eſt. Ita D. Tho.[d] Hoc autem hac ratione fieri debet. Primò ad partium poſtulationem iuſiurandum offerri nec poteſt, nec debet, nam & ſi de clericis hoc aſſeruerit Bernardus[e] Diaz de Lugo, in monachis id non minori cura cauendum eſt. At ſi iudex proprio conſilio id ad manifeſtationem veritatis valere iudicat, offerendum eſt, vt ſentit Panormitanus.[f] At non in omnibus paſſim dandum eſt, ſed his tantum quorũ crimen, aut inchoatam, ſemiplenamque probationem, aut expreſſè indicia habet, aut infamiam, quemadmodum ex D.[g] Thoma docet Bernardus[h] Diaz, qui addit aliud omni religione, ac cura obſeruandum, nempe ſola indicia, ſiue infamiam, non ſatis eſſe, vt iudex de crimine iuſiurandum tribuat, ne periurij virus ſerpat, aut occulti criminis detectio habeatur: idem etiam autor ait, errant apertiſſimè temerarij quidam iudices, qui ſtatim poſt capturam, nullo facto perſonarum diſcrimine, à captis omnibus delinquentibus iuramentum exigunt, cum ſæpius leuia quædam iudicia cauſam præſtiterint capturæ. Hæc ille. Sed quid agendum, cum timetur de periurio, vtrum debeat tunc iuſiurandum deferri; At quod reſpondetur, quod ſi iuris ordine flagitatur, id detur; licet profecto quando aut publici boni, aut tertiæ perſonæ incommodo conſulitur, nec tale iuſiurandum Iudex prætermittere potaſt, vt ait Panormitanus.[i] Quod ſi neque tertiæ perſonæ, neque boni ratio id ſuadet, dubitandum non eſt id eſſe iniuſtum, & homicidio perniciosius, vt aſſerit Cardinalis.[k] Cum autem fuerint euidentia indicia, aut idoneis teſtibus probari crimen admiſſum poteſt, non tantum ius, ſed ratio ſuadet, vt qui in ſuſpicionem probabilem apud iudicem venerit de periurio, ad iurandum, neque cogatur, neque vlla ratione permittatur, ſi enim literas nulla prælati venia monachum ſcripſiſſe, aut nummos in cellula clam ſeruaſſe prælatus teſtibus ſiue rei euidentia cognouerit, & monachus de his à prælato interrogatus aſſeueranter neget, non erit pium de hac re monacho iuſiurandum offerre, cùm probabili ſuſpicione ſciat eum periurium admiſſurum, quæ omnia habentur à Panormitano,[l] neque ab his diuerſa aſſerenda ſunt, quando iuſiurandum teſtibus offertur.

c Hoſtienſ. in ſum. tit. iure iurand. §. & in cap. debitores ex. quintaua. & in c. veniens, & in c. fi. de iure iurand.

d D. Th. 2. 2 q. 69.

e Bernard. Diaz in pra criminis c. 118.

f Pan. in c. fi. ſuper de ſim. ſuſ.

g D. Tho. vbi ſup.

h Bernard. Diaz vbi ſu.

i Panormi. in c. cum clericis de coha. clerici. & mul.

k Card. in Clem. vnica. de iurem.

l Panor. in c. fin. de iuramen.

Summopere debent curare iudices, vt ſi reus vinculis conſtrictus, aut carcere demiſſus fuerit, nunquam interrogationes adhibeantur ei, niſi à carcere educto, vinculiſque ſoluto, omnem enim vim, atque metum à reorum confeſſione abeſſe iura decernunt, & ſecretarius cauſæ debet dicere in proceſſu. N. carcere, ſolutiſque vinculis liber atq; in ſua poteſtate poſitus, vocatus fuit, & medio iuramento, & cætera. Quod & in cauſis regularium obſeruandum exiſtimo, cum libertas ad teſtificandum, non ad apices iuris, ſed ad ſubſtantialia ipſius ſpectet.

QVÆSTIO XX.

De correctione fratrum, quoad torturã, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *Quid, & quot ſint tormentorum genera.*
2 *Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.*
3 *Quibus ex cauſis, & iudiciis ad torturam eſt deueniendum.*
4 *Vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum, cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.*
5 *Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat.*
6 *Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam; ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto & confeſſione debeat puniri.*
7 *Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.*
8 *Vtrum prælati regulares poſſint verberare quendam ſibi ſubditum per laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.*
9 *Vtrum tormenta repeti poſſint.*

10 *Vtrum*

Digitized by Google

10 *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen, quod non commiſit, fateri.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quot ſint tormentorum genera.

Eſpondeo dicendo, non eſſe iure cautum quot tormentorum genera vti debeant, ideoque arbitraria ſunt, poteſtque iudex id tormenti genus imponere, quod ſibi ad veritaté exprimendam commodius videatur, iuxta qualitatem perſonarum, & indiciorum, dummodo id caueat diligentur, ne inſolita tormentorũ genera adhibeat, ſed ea tantum, quæ vſu iudicantium prudenter recepta ſunt, vt pulchrè & verè more ſuo explicat Antonius [a] Gomez, funis, vt vulgo dicitur, chordæ, tormentum hodie vbique frequens eſt, à quo non eſt recedendum. Non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt tormentorum genera, vt Marſilius. [b] qui quatuordecim excogitauit, addiditque ſe alia inueniſſe, vt ſomni ſubtractionem, quam laudat Paulus Grillandus, [c] quorum multos torquendi modos commemorat Locatus. Cæterum vt ingenuè dicam, quod ſentio, hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis, carnificum potius eſt, & crudelium quàm iuris Conſultorum, & Theologorum, & aliena prorſus à pietate, quæ cauſæ religioſorum debét tractari, ideoque hæc omitto, vt ad id, quod oportet, deueniamus.

a Gom. l. 3 var. c. 13. n. 5

b Marſil. in l. 2 ff. de q. in p.

c Grillan. de quæ. q. 2. loc. in opere indic. verbo tortura. pag. 38.

ARTICVLVS II.

Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.

RE ſpondeo dicendo, quod ad torturam non eſt accedendum, priuſquam de delicto conſtet: tortura enim non iam adhibetur ad inueſtigandum factum, quàm ad habẽdam veritatem ex ore ipſiuſmet delinquentis, cum factum, quod dicitur eſſe commiſſum, diffitetur, ita rectè Fráciſcus [d] Brunus, quem ſequitur Clarus, & cæteri communiter; & de delicto conſtare dicitur, cùm adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indicium ad torquendum.

d Brun. de ind. & tortu. p. 2. q. 5. Cla. in pra. crim. §. fin. q. 64. ve. debet autem index.

Notandum primò, quod ſi delictum aliter, quàm per torturam probari poteſt, ad torturam accedere non debemus, quoniam regulariter non deuenitur ad torturam, niſi in defectum probationis, eſt enim tortura ſubſidium quoddam extremum ad inueniendam veritatem, quamuis hodie de ſanguinatiorum quorundam iudicum conſuetudine facilè, non expectatis aliis probationibus, ad torturam potius accedatur, in quo grauiſſimè erratur, vt tenent Angelus [e] Boërius, & Marſilius affirmans hanc eſſe communem, quam cæteri Canoniſtæ ore vno fatentur, & Panormitanus. Ex quo infertur, quod in delictis manifeſtis non habet locum tortura, ſed in occultis, cum occulta delicta ſint difficilis probationis, ideoq; faciliùs in occultis, quàm in manifeſtis quæſtio vſurpatur, quod concludẽs eſſe commune multis illuſtrat exemplis Franciſcus Brunus. [f] Notandũ eſt ſecundò, quod ante quàm ad torturam deueniatur, indicia debent præcedere; hanc teſtatur communem Clarus. [g] Et indicia, ex quibus torqueri poteſt, probata eſſe debent, vt verè tradit Marſilius: [h] eſtque communis, concluſio quod quodlibet indicium; ſeu adminiculum, ad minus per duos teſtes eſt probandum, prout tenet Bartolus [i] & probat pleniſſimè Iulius Clarus. Notandum tertiò, quod iodicia, ex quibus reus torqueri poteſt, debent eſſe legitima, & à iure approbata, vel ſaltem communi voto à magnis Doctoribus recepta. Nam ex leuibus indiciis ad torturam minimè eſt deueniendum. Vbi ergo præcedentes regulæ fuerint obſeruatæ, ad torturam eſt deueniendum.

e Angel. in l. fin. 4. C. de quæſtio. Boer. deci. 163. n. 1. Marſil. in l. 1. in fran. 7 ff. de quæſtio. Panor. in c. cum in contempl. q. 2. de reg. iur.

f Brun. de indic. & tortu. 2 p. q. 8. n. 2.

g Clar. vbi ſupr. q. 64. verſi. dic etiã

h Marſi. in pra. crim. §. diligen. & Clar. §. eodem ff. de quæſ.

i Bart. in l. ſi. n. 7 ff. de quæ. Cla. vbi ſu. q. 21.

ARTICVLVS III.

Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.

REſpondeo dicendo, quod vt titulus quæſtionis magis luceſcat, aliquas regulas pro clara reſolutione proponere decreui.

Prima ſit. Per variationem delinquentis ſumitur indicium ad torturam. Aduerte tamen, quod iſta ſola variatio, ſeu vacillatio non facit indicium ad torturam, vt tenet communis, teſte Carrerio, [k] aſſerente ſolam variationem, aut mendacium, vt pallorem, turbationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, ſed quandam ſuſpicionem, cum hoc ſit remotum indicium, vt tenent Marſilius, [l] & Grammaticus vnde vltra variationem ſequentia debent concurrere. Primò, quod varietas, ſeu mendacium committatur circa ſubſtantiam delicti, de quo quæritur, vt tradit Paris [m] de Puteo, quẽ ſequitur Carrerius, quos refert Iulius Clarus, & ait Penna [n] in Directorio Inquiſitorum, hanc opinionem tenere Eymericum, dum ait, quod negans id, quod principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt. Quare variatio circa alias circumſtantias extrinſecas, & remotas delicti nullo modo eſt iudicium ſufficiens, ſeu cauſa ad infligendam torturam, & hanc ſententiam ſic explicatam appellat communem Puteus. [o] Quamobrem ſola variatio, aut titubatio, aut pallor, niſi præceſſerit infamia, quod id crimen torquendus commiſerit, non ſufficiunt ad torturam; nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, iudiciũ authoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & cæteræ animæ perturbationes. ita rationem impediunt, & perturbant, vt ſæpe ſapientiſſimi, & prudentiſſimi viri aliena loquantur, quod potius in religioſis, quàm in aliis contingit, cùm ipſi, propter eminentiam ſtatus, maiori verecundia concitentur videntes aliquid contra ipſos indecens ſuo ſtatui proponi.

k Carre. in pract. crim. n. 119 ver. a contrario indiciũ.

l Marſi. in pract. crim. §. diligenter & conſi. 51. Gr. deciſ. 4. incip. in praſen.

m Puteo de ſynd. verb. tortura Carre. in pract. crim. n. 119 & 120. Cla. in pract. cri. § fin. q. 21. verſ. mendacium.

n Penna in direct. inquiſ. 3. p. commen. 90 p. 595. co. 1 n. 3. impreſ. Venetiana.

o Puteus in rep. c. ſiquando nu. 386.

Secunda regula eſt, ſi quis reperiatur de delicto diffamatus, & ſit contra eum vnus teſtis poteſt poni ad quæſtionem de tortura; probatur, ſola fama, quãdoque vnus teſtis aliquando faciunt indicium ad torturam, planè ambæ ſimul iunctæ pleniſſimum faciens indicium. Hoc ſatis aperte innuit quædam Decretalis, [p] & probatur à Doctoribus communiter, & efficaciter, Antonius Gomez, ergo ſi quis alicuius delicti vnico teſte fuerit conuictus, ſimulque fuerit exorta fama de hoc delicto contra eum, iſque coram iudice neget delictum, proculdubio ex dicto illius teſtis, & fama rapi poterit ad quæſtionem, tam in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus, prout cum communi tenet Antonius Gomez, [q] & idem teſtatur Zabarella.

p c. præterea de teſti. d. l. in l. de minore. §. tormenta vbi Glo. Bart. & communiter. ff. de quæſt. Ant. Gomez. li. 3 Variar. c. 13 n. 7 & 10. Carrer in pra. crim n. 10. & n. 11.

q Ant. Gomez. l. 3. Variar. c. 13. n. 2. circa fi. Zabarella con. 9. in facto Thomas, Cayeta num. 9.

Tertia regula eſt. Fama de delicto commiſſo cótra aliquem orta, iuncta cum aliis grauibus indiciis ſufficit, vt quis torqueatur. N. commiſiſſe tale delictum. Ita Grammaticus, [r] & hanc ſententiam teſtantur eſſe communem Clarus, & Carrerius. Et nota, quòd licet aliqui dixerint ſe nunquam reperiſſe

r Gram. conſ. 57 nu. 5 li. 2. Clar. in pract. crim. § fi q. 21 verſic. ſola fa. Carrerius in pract. crim. verſi. ſecundũ indicium n. 11.

quod Clericus poſſit torqueri, niſi ſit infamatus quãuis alia concurrant indicia, quod cõmuni inſignium Doctorum voto receptum eſt, quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz [a] de Lugo, quod ipſum probat latiſſimè Carretius. Attamen Panormitanus, [b] Alciatus, & Simancas contrarium tenent, à quibus recedo, ad mitiorem, & benigniorem partem accedendo, præcipuè in cauſis Regularium, & ſi opinio Panormitani, & Alciati ſequenda eſſet, hoc eſſet in cauſa fidei, in qua aſſerit Penna [c] eſſe admittendam, at mitius tunc reum eſſe torquendum.

Quarta regula eſt, ex vehementibus, aut violentis indiciis, torqueri aliquis poteſt abſque infamia, vel teſtibus. Hæc ſentẽtia eſt communis, quam probat Bartoli doctrina, [d] quem ſequitur Marcus Antonius Blanco. Probatur. Nam vnicum tantum indicium vehemens, ſeu violentum, propinquum tamẽ, & cum crimine coniunctum, ſufficiens facit indicium ad torturam.

Quinta regula eſt, ſola fama, vel infamia vehemens eſt ſufficiens ad torturam, vt allegando multos, quos ſequitur, tenet Duẽnas, [e] & fama vehemens erit, ſi à dignis perſonis orta erit, ſi frequens ſit, ſi ob id quis amicos, fratres conuentuales, & viros probos ſcandalizauit, & quando reus fuerit malæ opinionis, & famæ, & malæ vitæ, & malis moribus præditos, prout tradunt Gandinus, & alij, quos refert, & ſequitur Duennas. [f]

Sexta regula eſt, quando ſimul cum fama adeſſet fuga delinquentis, is torqueri poteſt, vt poſt alios reſoluit Antonius Gomez, [g] & pulchrè docet Carrerius.

Septima regula eſt, ex fama orta contra aliquem, quam primum fuit delictum commiſſum, ad torturam poteſt deueniri, quando alia concurrunt adminicula, aliæque coniecturæ veriſimiles præceſſiſſent, quod prudentis Iudicis arbitrio relinquendum.

Octaua regula, ſocius criminis nõ facit indicium ad torturam, quamuis quale quale indicium inde oriatur, ita tenent Boerius, [h] & Grammaticus cum aliis. Si tamen duo ſocij criminis aduerſus aliquem deponant, & is neget, torqueri poterit, vt tradunt Boerius, [i] & Iulius Clarus, qui quærit, & diſputat, an Confeſſio facta coram Iudice incompetenti ſufficiat ad torturam.

[a] Bern. Diaz in pra. cri. ca. 117. & in 125. pn 3. ſubiiciat.

[b] Panor. in c. grauiſ. de poſ. n. 6. Alciat. in c. 1. de offi. ord. n. 41. Simanc. de inſt. Catho. titu 65. n. 48.

[c] Penna in direct. inquiſ. 3. p. com. 120. pa. 598. col. 1.

[d] Bar. in l. fi. nu. 6. ff de q. Blan. in tra. de Iudiciis in 6. præmiſ. nu. 30. cum multis ſeqq. ex n. 178.

[e] Duennas reg. 301. in cap. fama in Crimi. in 1. limit.

[f] Duennas vbi ſupra 3. limit.

[g] Gom. lib. 3. var. c. 13. n. 10. Carre. in pra. cri. n. 118. vcr. tertium indicium.

[h] Boer. deci. 319. Gram. deciſ. 18.

[i] Boer. deciſ. 319. Iul. Cla. in prat. cri. § fin. q. 21. verſ. ſed pone.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.

RESpondeo dicendo, quod Iudex tenetur dare copiam indiciorum ipſi reo, cum certo termino ad ſe purgandum, & antequam detur talis copia, non eſt procedendum contra ipſum ad torturam, neque ad aliam ſententiam, & hoc tenet quædam gloſſa, [k] & eſt opinio Bartoli, quam poſt alios ſequuntur Maranta, & Antonius Gomez, & non ſolum indicia ſunt danda reo, verum etiam ſunt danda nomina teſtium, vt aliqui dicere non formidarunt, de quo iam in ſuperioribus cum egimus de teſtibus latè diximus. Quod procedit, etiam ſi Iudex procedat ex mero officio, vt aduertunt Auguſtinus [l] in additionibus ad Angelum, & Carrerius, qui ait ita practicari. Extenditur etiam ſi inquiſitus fuerit malæ vitæ, & famæ, nam etiam tunc ei eſſent danda indicia, & ratio eſt, quia non poteſt ſe ſine indiciis defendere, & non datis indiciis tolleretur defenſio, quæ eſt de iure naturali, & cum in tortura tractetur de vita hominis quantumcunque ſit malus homo, non debet ei tolli defenſio, quæ eſt de iure naturali. [m] Verum eſt tamen, quod ſi conſtaret, etiam ſi non daretur copia indiciorum, quod non haberet reus aliquam excuſationem, tunc bene crederem, quod talis copia non debeat dari, præcipuè quando Iudex videret hominem eſſe malæ famæ, & quod eſt notum, & euidens contra eum, & præſumitur, quod petit copiam indiciorum ad dilationem tantum tormentorum.

Aduertendum tamen, quod etiam ſi in tribunali ſanctæ inquiſitionis detur reo aduocatus, vt videat, an indicia ſint ſufficiẽtia ad torturam, ne reus indefenſus videri poſſit, prout tradit author repertorij inquiſitorum: In religionibus vbi non datur aduocatus Regularibus ad ſe defendendum, Prælati Regularium ſimul debẽt eſſe Iudices, & aduocati, & videre, an indicia ſint ſufficientia ad torturam, & debent dare eorum exemplar, & copiam, & tempus opportunum ad ea diluenda, & ad ſuam innocentiam comprobandam. Hoc enim & naturalia, & humana iura fieri iubent, & Iuris conſulti vno ore fatentur, & tradunt, prout videre eſt apud Antonium Gomez. [n]

[k] Gl. v. vires in l. cuſtodias ff. de publ. Iud. Bar. in l. vnius § queſ. de q. Marant. in praxi par. 6. verſ. indicium trifariã partitur. Gomez. de deli. c. 12. n. 25.

[l] Auguſt. in addi. ad Angel. v. fama publica nu. 37. & 38. Carr. in practic. § circa ſecundum p. 12. fol. 90.

[m] Aut. repert. inquiſ. v. aduocatus § ſed an aduocati & in verb. tortura §. ſed an aduocatus.

[n] Anto. Gomez. lib. 3. varia. c. 13. n. 22.

ARTICVLVS V.

Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat.

RESpondeo dicendo, circa hoc duas contrarias verſari opiniones. Prima eſt, quod Iudex non tenetur dare copiam indiciorum reo non petẽte. Et hanc opinionem dicit communem Ægydius Boſſius. [o] Alia eſt opinio, quod etiam ſi non petatur à parte, Iudex ex officio tenetur dare copiam indiciorum. Hanc tenet Bartolus, [p] quam in practica ſeruari affirmat Carrerius. Pro quarum opinionum concordia notat Hippolytus, [q] quod aut reus eſt homo Idiota, mulier, vel pupillus, vel alias veriſimiliter ignorans iura, & neſciens ſuam facere defenſionem, & tunc Iudex, reo etiam non petente, tenetur dare copiam indiciorum. Quod ego intelligerem, niſi in caſu, quod talis reus haberet doctum pro ſua parte aduocatum, ſi autem ipſe haberet aduocatum, deberet petere, & cum eo ſe excuſaret Iudex, niſi videret, quod aduocatus non rectè ſuum exequitur munus de eo dolum ſentiens, vel latam culpam, aut ignorantiam, nam hoc caſu tenetur Iudex etiam eo non petente dare copiam indiciorum. Aut eſt homo literatus, & qui veroſimiliter ſcit talem copiam eſſe poſtulandam, & tunc non tenetur Iudex eo non petente talem indiciorum copiam manifeſtare. Et hæc concordia videtur admittenda, præſertim cum pro parte affirmatiua, ſcilicet quod Iudex abſolutè teneatur dare copiam indiciorum etiam parte non petente, faciat, quod reus non poteſt renunciare ſecundum aliquos ius defenſionis in cauſa criminali, quam concordiam in cauſis Regularium ſeruandam iudico, cum in his ſit ſimul Iudex, & aduocatus, Prælatus Regularis.

[o] Boſſius in prac. in cri. de iudici. n. 79.

[p] Bar. in l. 1. § fi. n. 3. ff de q. Carre. in prax. § circa ſecundum n. 7.

[q] Hippol. in praxi. § nunc videndum. in prin.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri.

RESpondeo dicendo, certum eſſe ex traditis ab Antonio Gomez, [a] quod confeſſio extraiudicialis, ſi reus poſtea poſitus in tormento confiteatur delictum non ſufficit, vt reus diffinitiuè condemnetur, niſi poſtea ſequatur ratificatio, nam generaliter Ius diſponit confeſſionem factam in tormentis poſtea extra tormenta ratificandam, quia confeſſio extra iudicialis iam fuit ſuũ effectum operata, vt ſcilicet ex ea reus torqueri poſſit, & ſic non debet aliũ effectum operari, vt ſcilicet non requiratur ratificatio. Denique confeſſio in tormentis facta eſt nulla, niſi poſt tormentum ratificetur. Quod autem eſt in hac materia difficilè iuxta titulum quæſtionis, Vtrũ confeſſio facta in tormentis poſtea ratificata valeat, non data reo copia indiciorum: ſi Iudex non dat talem copiam, eſt nullum quidquid fit, & non valet tale dictum ipſius rei, quod tenet Angelus [b] allegas ad hoc quandam Decretalem, & idem videtur dicendum, quando Iudex tenetur dare copiam ſine eo, quod petatur, nam tunc videtur eſſe nullum quidquid eſt actum, nam contra talem modum procedendi eſt quædam Decretalis [c] expreſſa, & cum fiat lege reſiſtente, non eſt, quod valeat, quod fit, argumento [d] eorum, quæ in Iure notantur. Et quoad punitionem Iudicis, vide Bartolum, [e] & Alexandrum, & qua pœna puniatur, vide Baldum, & Hippolytum.

In caſibus verò, in quibus Iudex non tenetur dare reo non petente copiam iudiciorum, ſi non petit, certè tunc valet, quidquid fit, quod ex dictis veriſſimum reputatur. Nec dicant Iudices Regulares dare copiam indiciorum eſſe de apicibus iuris quibus ipſi in cauſis Regularium minimè aſtringuntur, pro vt dictum eſt in ſuperioribus, [f] cõtrarium enim probatur in dicta Decretali, ibi, *& exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi ſeipſum.* Ex quibus verbis colligitur, quod negatio indiciorum, & capitulorum eſt negatio cuiuſdam rei, quæ ad ſubſtantialia, & eſſentialia Iudicij ſpectat, pro vt patet ex dictis in ſuperioribus, [g] & ſic dicta negatio non pertinet ad apices Iuris, quibus Iudices Regulares minimè aſtringuntur. Neque obſtat, quod in finalibus verbis dictæ Decretalis dicatur. *Hunc tamen ordinem contra perſonas Regulares non credimus vſquequaque ſeruandum, quæ (cum cauſa requirit) facilius, & liberius à ſuis poſſint adminiſtrationibus amoueri.* Reſpondetur enim, quod illa verba, vſquequaque, declarant nobis velle Innocentium Tertium, quod non omnia contenta in dicta Decretali poſſint præmitti in cauſis Regularium, ſed tantum ea, quæ ad dilationem Iudicij ſpectant, & quæ ſunt ſolennitates tantum Iuris, vt ſunt dilationes, & exceptiones, non autem ea, quæ ad ſubſtantialia Iuris pertinent, cuiuſmodi eſt manifeſtatio indiciorum, quæ ad defenſionem rei eſt maximè neceſſaria.

* * *

[a] Ant. Gomez lib. 3. var. c. 13. n. 8. verſi. 2.

[b] Angel. de malef. v. fama publica verſ. Item. aduerte 37. & c. qualiter, & quando de accuſ.

[c] d. c. qualiter, & quando el 2. y el 1.

[d] § pactaque contra C. de pact. ea. quæ contra iura. de regu. iur.

[e] Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium & §. in eum quidquid. ff. de dã. infect. & ibi Alex. Bar. in. Ru. de pæn. Iu di. Hippol. in pract. § expedit. n. 6 7.

[f] ſu. q.

[g] ſu. q. 2. a. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas [h] affirmat Clericos, & monachos poſſe in quæſtionibus poni, quia accuſatores, & teſtes Epiſcoporum torquentur. Alij dicunt nullum Clericum torqueri poſſe, licèt poſſit pro crimine verberari, argumento cuiuſdam Canonis [i], leuiter tamen, ita vt non ſanguinis vindictam, nam de Clericis vilibus vel ſuſpectis, licita eſt tortura ex cauſa, dummodo ſit moderata. Et dicit Abbas [k] nunquam reperiri Clericos torquendos, niſi ſint infames, vt erat quidam Belial, & ait, quod debent quæſtiones moderari, quia in foro Eccleſiaſtico non debent fieri tormenta, quæ fiunt in foro ſæculari, ſcilicet cum ſubijciuntur equuleis, virgulis, fidiculis, & alijs ſeuerioribus. Sed virgis ſubijci poterunt, argumento cuiuſdam Canonis, [l] dummodo torquendi ſeruentur incolumes, vt in quadam lege [m] continetur, & hoc in religionibus ſeruatur.

[h] Ioan. And. in ca. cum in contẽplatione de regu. iuris nouel.

[i] c. cũ beatus 45 diſt. ca. ne clerici vel monachi cap. ex Ar. his epiſcopatu de rapto.

[k] Abb. in c. 1 et. depoſ. t.

[l] C. 1 in ſi 23. q. 1.

[m] L. 2 ff. de q.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Prælatus Regularis poſſit verberare quendam ſibi ſubditum, per Laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis minorum.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus conceſſit, quod *non obſtante Capitulo Vniuerſitatis, de ſententia excommunicationis, prælati noſtri poſſint percutere per alium (cauſa correctionis) & non cogantur cum perſona propria, etiamſi neceſſitas non vrgeat.* Ita habetur in libro, Monumenta Ordinum, [n] in prima, & ſecunda impreſſione. Et Leo Decimus conceſſit idem, quod Alexander Sextus, & adhuc clarius *ſcilicet, vt quando aliquem fratrem cauſa correctionis, vel abſolutionis oporteat verberare, poſſint prælati Ordinis minorum de obſeruantia, & eorum Commiſſarij, manu Vicarij, vel alicuius alterius fratris ſubditum verberare ſeu diſciplinare, non obſtante Capitulo Vniuerſitatis de ſententia excommunicationis.* Ita habetur in ſupplemento [o] Ordinis. Quæ priuilegia ſolum intendunt ſtatuere, quod correctio poſſit fieri à Prælatis per alium abſolutè, etiam ſi non vrgeat aliqua neceſſitas id faciendi per aliũ, modo ipſe ſit frater ſibi ſubditus, vt exprimit Alexander, cuius priuilegium videtur, aliqua ex parte mutus priuilegio Leonis, ita quod ampliat dictum capitulum *Vniuerſitatis* ad hoc, vt corrigere poſſit per alium, etiam ſi neceſſitas non vrgeret, non tamen ampliat ad hoc, vt corrigere poſſit per laicum, etiam ſi neceſſitas vrgeret, & ſic dictum capitulum *Vniuerſitatis*, quod habet Abbates, & alios prælatos inferiores Epiſcopis poſſe quidem cauſa correctionis verberare ſuos ſubditos per alium, modo ille ſit Clericus, vel monachus, debet ampliari, etiam ſi neceſſitas non vrgeret, at per laicum minimè ipſam verberationem fieri poſſe, pro vt explicat Nauarrus. [p] Ex quibus infertur reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis eſt propoſitum, quod etiam vrgente neceſſitate non poteſt prædictus Prælatus ſibi ſubditum verberare per dictum Laicum familiarem monaſterij. In Gallia autem conſuetudo eſt, per Laicos Clericos

[n] In 1. imp. fo. 70. conceſ. 171 & in 2 fo. 99. conc. 559.

[o] Supp. fo. 90. conceſ. 140.

[p] Nau. l. 5 cõc. 71. de ſent. exc. conſ. 18.

Clericos verberari, & ideò Prælati, & verberantes non incidunt in excommunicationem. Verum eſt tamen, quod error male intelligendi priuilegia prędicta poſſet excuſare Prælatum, qui per alium ſupradictum ſubditum verberaret, ſi ex illorum malo intellectu, bona fide credidiſſet præfatum capitulũ, *Vniuerſitatis*, ampliatum eſſe per dicta priuilegia, etiam ſi non eſſet conſuetudo in contrarium: nam qui bona fide facit aliquid contra ius poſitiuum male intellectum, excuſatur à pœna, imò etiam à culpa, pro vt affirmat idem Nauarrus.[a]

[a] Naua. vbi ſu.

Aduertendum etiam circa ſupradicta, quod dictam caſtigationem, & verberationem ſemper dixi debere eſſe moderatam; quæ moderatio arbitrio Iudicis relinquitur, pro vt tradit Menochius,[b] & per coniecturas poteſt iudicari, an moderatus caſtigationis modus exceſſus fuerit, ex traditis à Signorolo Homódeo,[c] tunc arbitrabuntur eſſe moderatæ caſtigationes, & torturæ datæ Religioſis, quando fuerint in Religione conſuetæ, vt ſunt conſuetæ diſciplinæ funium. Vnde ſi in manibus, aut in pedibus caſtigentur, videntur excedere modum, vnde ait Soto,[d] quod nemini poteſt in dubium venire, Prælatos, poſſe ſubditos etiam Sacerdotes flagellis cædere modo conſueto, vt patet in aliquibus ſacris Canonibus.[e] An vero vili arrepto fuſte poſſint eos verberare, neſcio an liceat, quia cùm modus non ſit conſuetus, nimium apparet tam caſtigatio, quam iniurioſa læſio, vt ait Soto. Vnde videtur non poſſe dictos Prælatos, ſine pœna excommunicationis, torquere ſibi ſubditos guttis feruentibus pinguedinis ſuper dorſum eorum diſtillatis, cum hic modus nõ ſit conſuetus in Religionibus, & male ego ſemper audiui de quodam Prælato, qui hoc inſolito vſus fuerat tormento.

[b] Menoch. l. 2. de arbitrio. Cen. 4. caſu. 364. n. 13.
[c] Homod. cõc. 63. n. 2. & n. 6. & 7.
[d] Sot. lib. 5. de iuſt. q. 2. ar. 2.
[e] Diſt. 45. per totum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum tormenta repeti poſſint.

RESpondeo dicendo, vſu compertum eſſe non ſemel, tantam eſſe delinquantium in tormentis conſtantiam, vt ſæpe, & acrites affecti cruciatibus nihil fateri velint. Exempla ſunt apud Valerium Maximum[f] de Alexandro ſeruo Fanij, & de Philippo ſeruo Fuluij Flacci, de Zenone, de Theodro, & Leena, qui, & ſi maximis cruciatibus affecti, compelli tamen non potuerunt, vt perpetratum facinus faterentur. Quo circa rectè dixit Vlpianus[g] pleroſque ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo poſſit. Propter quod dubitari non ſemel contingit, an ſæpius tormenta repetenda ſint. Baldus[h] docuit hoc eſſe in arbitrio iudicis poſitum quando repetendæ ſunt quæſtiones, & cruciatus, neque aliter ſentit Paris[i] de Puteo, & clariùs Marſilius. Erit ergo diligens Iudex, & obſeruare poteris quod à noſtris frequentiori calculo ſcriptum eſt, ſi noua indicia non ſuperuenerunt, ſemel tortum torqueri amplius non debere, quod intelligitur, quando vt conuenit, vel acriter tortus fuit, ſecùs ſi leuiter, quia tunc repeti tortura poteſt. Ita Baldus,[k] & Marſilius ſubdit poſſe etiam repeti, quando indicia ſunt nimium vrgentia, & is admodum conſtãs torquendus. Et idem affirmarunt Curtius[l] Iunior, Soccinus Senior, & Boerius. Si verò noua indicia ſuperuenerint, tunc tormenta repeti poſſunt, quando iſta noua indicia ſunt primis fortiora, vt concludit Marſilius,[m] & tradit Menochius.[n] At prælatos Regulares nõ docet ea etiam in religione conſueta tormenta, & flagellationes repetere, niſi grauiſſimo id ſuadente delicto, & vehementibus, ac multo fortioribus primis id poſtulantibus indiciis, cùm eorũm punitiones magis ad medicinam, quàm ad vindictam proponantur, & primis appoſitis torturis, præſumitur Religioſus ad pœnitentiam, edoue rſus, cùm vexatio det intellectum.

[f] Vale. l. 8. c. 4.
[g] Vlp. l. 1. § 9. ſidem ff. de q.
[h] Bald. in l. 1. C. quod met. cau.
[i] Paris de Syn de pa 5. Marſil in l. q.
[k] Bald. in l. 2. C. quorum appel. non recip. Mar. in l. repe. n. n 5. q n 7.
[l] Curtius cõc. 60. col. 8. Socc. Sen conſ. 54 l 2. Boerius q. 162 n. 910.
[m] Marſ. in d. l. repet. n 8 & in pra. §. quoniam n 9.
[n] Meno. l. 2. de arbit. caſ. caſu. 272.

ARTICVLVS X.

Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen de ſe falſum fateri.

RESpondeo dicendo, duas circa hoc inueniri contrarias opiniones. Prima eſt affirmatiua ipſum confitantem mortaliter peccare, ſicut peccat, qui alteri falſum teſtimonium impingit, pro vt notant Archidiaconus,[m] Abbas, & alij, quos refert Syluester, & Caietanus. Sed cõtrariam opinionem ſenes D. Thomas,[o] quæ probatur in hunc modum. Ita enim liberum arbitrium habet homo ſuper famam, ac ſuper pecuniam, aliaſque res exteriores, & temporales, cum fama & honor vſui hominum ſubſint, & ita multis rationibus adductis probat elegãter Soto[p] non eſſe mortale crimen, aliquem vi tormentorum, aut ob fugiendam mortem, propriam perdere famam, quæ opinio vera eſt in ea ſpecie, quam ipſe proponit, nempe vbi iſthæc falſi criminis impoſitio directè operatur confitentis occiſionem, vel membri mutilationem, quod neque ipſe Soto negat. At non procedit, vbi ex hac famæ perditione alteri non tantum ipſi confitenti damnum notabile imminet, ſicut doctiſſimus explicat Nauarrus,[q] & eſt idem ſecundum Couarruuiam,[r] quotieſcumq; ipſi ſibi quis imponit abſurdiſſima, nefandáque flagitia, quę aures exhorreſcunt, tunc enim famæ adeò prodigus vix excuſabitur à crimine mortali, quod notat[s] Soto. Idcirco in crimine hæreſis multis rationibus non obtinebit opinio D. Thomæ. Primò quia ille, qui ſibi falſò crimen hæreſis imponit, eius poſteritati, & ſanguini maximè nocet, & ſuæ famæ eſt maximè prodigus, cum antea eſſet homo optimi nominis. Quòd à fortiori procedet, quando non ſolum ſe infamat, & ſuum ſanguinem falſò maculat, ſed eius delicti complices falsò declarat, qui ſunt, ſicut ipſe, innocentes. Aduertendum tamen, quod in regularibus cauſis ſupradicta doctrina poteſt etiam verificari, vt ſi Religioſus grauis & optima fama præditus, qui in ſua Religione vt exemplar ſanctitatis habebatur, ſibi aliquod grauiſſimũ peccatum metu tormẽtorum imponeret, vix enim ego hunc à peccato liberarem. Vide quid de Eleazaro vno de primatibus ſcribarum, viro ætate prouecto, & vultu decoro, qui compellebatur carnem porcinam manducare, & ad ſupplicium præibat nolens eam manducare, commemorat Scriptura[t] dicens, *Hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecreto, rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, vt ſimularetur manducaſſe, ſicut Rex imperauerat, de ſacrificij carnibus, vt hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem viri amicitiam hanc cum eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ cõuerſationis actus, & ſecundum ſanctam, & à Deo conditam legem conſtituta, reſpondit cito dicens, præmitti ſe velle in infernum, non enim ætatis noſtræ dignum eſt, inquit, fingere, vt multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hanc maculam, atque execrationem meæ ſenectutis conquiram.* Ita habetur in ſecundo Machabeorum.

[m] Archi. in c. non eſt 22. q. Abb in ca. ex parte de ſepul. Sylu. in. detract. q. 3. Caiet. in ſum. in eodem verbo 2. 2. q. 73 ar. 2.
[o] D. Th. 2. 2. q. 129 a. 1
[p] Sot. de ratio. tegen. memb. 1. 4. 3.
[q] Nau. in c. inter verba 11. q. 3 conc. 6 corol. 44
[r] Cou. l. 1. var. c. 2. n. 8.
[s] Soto li. 4. de iuſt. q. 2. a. vlt.
[t] 2. Mach. 6.

QVÆ-

QVÆSTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.*

2 *Quis ſit effectus purgationis canonicæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.

REſpondeo dicendo, quod ſicut ſacri Canones, & Sãctiones delinquentibus (quorum crimina probari poterant) pœnas ſtatuerunt, ſic illis, contra quos de crimine infamiæ, aut graue ſcandalum, aut vehemens ſuſpicio ſurgebat, purgationem Canonicam indicendam, decreuerunt, prout Hoſtienſis [a] annotauit. Quod adeò in vſu erat, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis à nemine iudicari poſſent, ad remouendum tamen ſubditorum ſcandalum, ſolenniter ſe purgare de dignitati non ſunt, Sic Damaſus, Paſchalis primus, Simachus publicè purgati ſunt, Gregorius ſeptimus coram Henrico quarto. Pelagius primus coram Narſete, expurgati publicè fuerunt. Quod in annalibus Romanorum Pontificum videri poteſt apud Platinam, [b] & apud Campenſem, & Brunum, de quo optimè agit Iacobus Septimacenſis.

Aduertere tamen debent Iudices, quod ſi infamia ſit ſimplex, & abſque ſcandalo, & originem habuit à maleuolis procurantibus, purgatio Canonica non indicitur, vt in Iure [c] probatur, & concludit Aretinus, cuius concluſionem ſequitur Decius. Si verò infamia à maleuolis hoc non procurantibus procedit, purgatio poteſt indici ſecundum Aretinum. At Bernardus Diaz [d] de Lugo dicit hoc eſſe relinquendum in poteſtate ſuperioris. Circa quod debent Iudices maximè aduertere, nam infamia ſæpè fallax eſt ſecundum Panormitanum: [e] cum iuxta ſententiam Diui Bernardi [f] ſæpe fallatur humana ſuſpicio. Accidit námque ſæpiſſimè, quod temerarij quidã homines ab omni pietate, & religione Chriſtiana alieni, ex leuibus coniecturis, ſeu ſignis, grauia quidem, & enormia ſcelera ſuſpicari, ac aſſerere audent in magnum ſtatum animarum, ac alieni honoris, & famæ diſpendium. Eſt præterea aliud ſceleratiſſimum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminium) Sathan ſæpe vtitur miniſterio, qui virtuti inuident, atque inſidiantur, quando in claris viris illam intuentur, & quaſi eius ſplendore excæcati, dum ſuis noctuarum oculis mederi deberent, virtutis lucem potius obnubilant, falſorum criminum puluerem, ac nebulam ſpargendo, dúmque bonorum hominum ſplendorem obtenebrant, illos ſuæ veræ, ac apertæ nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile rumorum auditor lubens, ac concitator, & conſeruator ſtrenuus non modo ſimilia credit, ſed multiplicat. Vnde ſæpius, quos imitari deberet, ac venerari, necdum contemnit, ſed perſequitur, ipſique inſenſati vitam illorum exiſtimant inſaniam, & finem illorum ſine honore. Hac igitur Dæmonum, & prauorum hominum intellecta verſutia, quam ſæpius experiri contingit, curare debent ſemper Iudices prudentes, vt depranatæ alicuius (in reliquis maximè rebus probi viri) famæ originem quærant, ac inueſtigent, ne, velut ille infœlix præfectus Pilatus, populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocentis viri ſanguis à priuato homine quodammodo prouocato effuſus clamare ſolet ad Deum, quid nunc etiam innocentis hominis honor ipſo ſanguine pretioſior contra incautum, & temerarium Iudicem, qui poteſtate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innocentes lædit, omnibus horis clamabit? Hæc omnia nobis reliquit ſcripta doctiſſimus, & piiſſimus ille Præſul Bernardus [g] Diaz de Lugo. Quæ ideo in hoc loco adduxi, vt ea præ oculis habeant Iudices Regulares, cum à falſis fratribus alijs fratres, & Religioſi infamiis non vulgaribus notentur, quorum ipſi debent eſſe protectores inquiſitione diligenti, & paternali præmiſſa, qui aduertere debent, quod licèt infamia ſit orta à maleuolis, ſi eſt ſcandaloſa, & poteſt ſed ita, tunc licet ſit comprehendendus infamatus, indicenda eſt purgatio, vt concludit Abbas [h] ſic intelligendo Gloſſam in quadam Decretali.

[a] *Hoſtien. tit. de purgatio. Canon. §. 1.*

[b] *Platina Campenſis l. 4. Honor. Secle, ca. 27 Brun. l. 4. de iure t. c. Septimacenſis d. cato. ...*

[c] *c. cum in iuuentute. § nos autem de purga. Cano. Aret. in c. at ſi clerici de iudic. ... Dec. col. 6 ver. a. cont.*

[d] *Diaz prax. 1. 2 3 n. 9.*

[e] *Pano. in ca. cum in iuuen. ... ſi de cõfeſ.*

[f] *Bern. epi. de perfed. vita.*

[g] *Diaz d. Lugo ... in*

[h] *Abb. in ca. qualiter, & quando la de accuſ. pen. col.*

ARTICVLVS II.

Quis ſit effectus purgationis Canonicæ.

REſpondeo dicendo, quod ſiquis ſuam purgationem ritè perfecerit, Iudex ſine mora debet illum declarare innocentem, & ab infamia criminis abſoluere, & reſtituere ipſum in priſtinum ſtatum, vt in Iure [i] ordinatur. Si verò in purgatione defecerit, ſi fuerit accuſatus, punitur tanquam conuictus, iuxta ſacros Canones. [k] Si verò præceſſerit inquiſitio, aut denunciatio, pœna erit arbitraria, ſecundum Gofredum, [l] Hoſtienſem, & Panormitanum. Similiter ſi nullus dictorum modorum agendi præceſſiſſet, ſed ſolum propter infamiam purgatio fuit indicta, punitur extraordinariè, vt decidit quædam Decretalis [m] ſic intelligenda, & cum iudex in hoc caſu procedat ex præſumptione, debet multum temperare ſententiam, vt ipſi in Iure [n] commendatur, & tradit Syluester, & Iacobus Septimaçenſis dicit ita communiter teneri.

Aduertendum tamen, quod prædicta opinio, videlicet quod accuſatus punitur tanquam conuictus, ſi defecerit in purgatione, licèt in Clericis locum habeat, in Religioſis autem eam minimè gentium admitterem. Nam licet contra talem adſit præſumptio probabilis orta ex infamia, & tráſeat in violẽtam præſumptionem, cùm reus deficit in purgando iuxta Canonica, [o] & ciuilia Iura, violenta tamen præſumptio non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti, & ita credo, quod Religioſus hoc caſu tantum pœna arbitraria debet puniri a ſuo Prælato.

[i] *c. ex tuarum de pur. canon.*

[k] *c. de hoc de ſimo. c. inquiſitionem ... cũ P. de accuſ.*

[l] *Gof. Hoſtien. Panor. in c. accedens de accuſ.*

[m] *c. ſignifi. caſti de adult.*

[n] *c. afferte de præ. ... Syl. v. purg. Cano. ... Septimac. ... in Cano. ... n. 7.*

[o] *c. afferte de præſum. l. ... de vi vindicat.*

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad ſententiam definitiuam proferendam in Generali, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur octo.

1 *Quomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda.*
2 *Quomodo iudices regulares debent ſe iuribus regulare, in ſententijs ferendis moderando pœnas.*
3 *Quomodo iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pœnas.*
4 *Quomodo debent ſe habere iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.*
5 *Vtrum iudicati de aliquo crimine poſſint puniri.*
6 *Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri.*
7 *Vtrum Generales, & Prouinciales poſſint punire delinquentem monachum, ſine conſilio patrum prouinciæ.*
8 *Vtrum commiſſarius, cum plenitudine poteſtatis à generali inſtitutus, proferens iniuſtam ſententiam, poſſit impediri a prouinciali eam exequi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo debent ſe habere Iudices in iuſta ſententia ferenda.

RESpondeo dicendo, quod cum actus iuſtitiæ, authoritaſque iudicandi ſit quædam poteſtas delegata à Deo hominibus, qua ratione appellantur miniſtri Dei in terris, vt ſacri Canones proclamant,[a] eorumque iudicium cenſetur prodire de vultu Dei, vt idem ſacri Canones[b] nos docent, proinde diſcreti Iudices pro viribus debent eum imitari, & præ oculis ſemper habere, quia vbi Chriſtus non eſt fundamentum, nullius boni operis ſuper eſt ædificium, ſecundum veritatem, & ſacros Canones[c] in ipſa fundatos, cui præſtantiſſimo fundamento coaptantur duo lapides angulares, Veritas nempe, & Æquitas, quos quilibet Iudex exactiſſimè cuſtodire, & ſubſequi tenetur, vt tradit Baldus,[d] & potiſſimum veritatem, quæ tanquam iuſtitiæ mater in omnibus primatum tenet, & à quocunque colenda eſt, vt dicitur in Iure,[e] & Iſidorus de ſummo bono exclamat dicens, *O quam magna eſt vis veritatis, quæ omnia ingenia, aſtutias, & calliditates ſuperat, quæ contra falſa, ſimulataque figmenta ſe ipſam defendit, quæ poſt Deum colenda eſt,* immo ipſe Deus dicit, Ego[f] ſum via, veritas, & vita. Præterea hoc ſuffulti fundamento, circa criminum animaduerſionem non inanis gloriæ cupidi ſeueritate vtantur, nec iniuſta miſericordia moti leniorem pœnam, quam ipſa delicta depoſcunt, inſtigant; quia ſeueritas, aut clementia gloria affectanda non eſt, ſed perpenſa iudicio, pro vt vnaquæque res expoſtulauerit, ſtatuenda, ſicut diiudicanda, iuxta quendam textum[g] ſingularem. In cauſis verò leuioribus faciliores ad gratiam, clementiamque proniores exiſtant, nam pudor in leuibus delictis pro pœna imponi poteſt, iuxta quandam gloſſam.[h] In grauioribus autem ſeueritatem legum adhuc, cum temperamento ſubſequantur, vt docet quædam lex,[i] & ita ſe debent habere in adminiſtranda in criminalibus iuſtitia, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Sunt namque nonnulli, vt ait Gregorius[k] in Moralibus, ita diſtricti, vt etiam omnem manſuetudinem benignitatis amittant, & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtrictè Iuris regimē, & idem Gregorius[l] ait, omnis, qui iuſtè iudicat, ſtateram in manu geſtat, in vtraque penſa iuſtitiam & miſericordiam portat, ſed per iuſtitiam reddit peccati ſententiam, per miſericordiam peccati temperat pœnam, vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam verò per miſericordiam indulgeat. Vide, quid circa hoc ſcripſerunt Patres Concilij Tridentini[m] iudices Eccleſiaſticos alloquentes.

Ex quibus videtur non conuenire aliquem ſtatim pro vno delicto punire, cum potius ſit expectandus, & corripiendus iuxta quendam textum,[n] præſertim loquendo de Clericorum, & monachorum correctione, quæ non realis, ſed verbalis, id eſt non verberibus, ſed verbis fieri debet, vt admonent ſacri Canones.[o] Vnde Epiſcopus, & Prælatus Regularis, qui quærit timeri potius verberibus, quam verbis, ab officio eſt deponendus, vt dicitur in Iure,[p] & notat Bertachinus, ſed non adeo beneuoli videri appetant, vt cunctis indulgeant, nimia enim indulgentia datur iterata occaſio flagitia committendi, neque eſt miſericors, qui vitijs nutriendis paret, vt ſancti Patres[q] nobis ſcriptum reliquerũt. Vnde Gregorius in expoſitione Pſalmi, *Letabitur iuſtus*, aſſerit dicens eſſe peſtem Reipublicæ, qui reos cum rigore non corrigit.

Aduertant iudices, quod æquitas non à Capite, vel imaginatione eſſe debet, ſed à Iure regulata, vt docent Baldus,[r] Romanus, & Molineus. Denique ad hoc vnum aduertant, quod non ad punitionem, & vindictam principaliter intendere debent, ſed ad emendam, & malorum correctionem, quam nunc clementia, & pietate, nunc ſeueritate, & rigore, atque alijs, & alijs medijs conſequi curabunt, quia & plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum benè agitur, vt vita hominum corrigatur, atque Iudicis officium eſt peccatoris ſaluti prouidere magis, quam pœnam exigere, vt docet Ananias.[ſ]

[a] Canon ſoll. & c. qui moles, 21. q. 4.
[b] Ca. vt noſtrū in princ. de appel.
[c] c. cum Paul. 1. q. 1.
[d] Bald in ca. quoniam contra. de prob.
[e] Ca. quæritur 24. q. 8.
[f] Ioan. ca. 4.
[g] L. reſpiciendum ff. de pœnis.
[h] Gl. c. ſi quis 2. q. 8.
[i] L. pe. libro 9. 1. de incend. ruin. & nauf.
[k] Gre. in moral. li. 19. p. 4. ca. 13.
[l] Cap. omnis. 45. d.
[m] Tri. ſeſſ. 13. de refor. c. 1.
[n] Ca. plerique 6. d.
[o] Cap. 1. 2. & 3. d. 45.
[p] c. epiſc. & ibi. Ber. in tract. de epiſ. 3. p. 4. n. 25.
[q] Cad. bis lo. & c. quæ vtiq. 23. q. 3.
[r] Bal. in Rub. de conſt. per. Rubri. conſ. 149. ibidem in conſue pa. re 11. 1. domatione. Grdal. 9. 31 n. 84.
[ſ] Ananias.

ARTICVLVS II.

Quomodo Iudices Regulares debent ſe iuribus regulari in ſententijs ferendis moderando pœnas.

RESpondeo dicendo, quod proprium, & peculiare munus Prælatorum eſt ſubditorum crimina, & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere, & quod ab eis ſummè cauendum eſt, ne monachi criminoſi ſint, & in honeſtam vitam agant, vel prauis, & corruptis ſint moribus, vt in ſimili caſu præcipitur Ordinarijs in Sacro Sancto Concilio Tridentino.[t] Quæ enim ibi Epiſcopis dicuntur, eadem omnia (exceptis his, quæ non coaptantur ſtatui Regularium,) Prælatis Regularibus dicta intelliguntur, cum ipſi ex munere ſibi commiſſo eandem habeant circa ſuos ſubditos Apoſtolicæ ſolicitudinis commiſſionem. Aduertere tamen debent, quid Sacrorum Canonum cenſura ſtatuat, & quomodo pœnas iuxta illorum Decreta irrogare debent conſiderantes, quod Epiſcopi iurant ſeruare Canones, & ſi eos ex contemptu tranſgrediuntur,

[t] Trid. ſeſſ. 14. in proœ. de refor. & ſeſſ. 6. c. 3. de refor.

diuutur, periuri reputantur, vt tradunt Panormitanus,[a] & Felinus, & licèt ipſi quando ad monaſteriũ Generalatus vel Prouincialatus aſſumuntur, non iurant expreſſè Canones ſeruare obligantur tamen ratione aſſumptæ iuriſdictionis ſecundum ſacros Canones illam exercere, & ita ſi contemptis Canonibus alia non iuridica graduntur via, à culpa mortali minimè ſunt immunes. Quando autem aliqua cauſa ſubeſt ex his, quas Doctores ſcribunt, propter quas pœnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari poſſunt, non dubitandum eſt iudices Eccleſiaſticos, aut regulares poſſe etiam canonicas pœnas moderari, dummodo hoc faciant in ipſa ſententia iuxta ea, quæ ſcribunt Innocentius,[b] Tiraquellus, Clarus, & Menochius. Quam ſanè Moderationem inferiores iudices facere poſſunt, licèt nonnulli hoc ſuperioribus iudicibus tantum concedant, quaſi ſolis ſuperioribus æquitate vti liceat, ac quaſi inferiores ſuperiorum recta iudicia imitari non debeant. Huiuſmodi ſanè moderationis æquitas non eſt contra legem, neque ſacras conſtitutiones, ſed illis cõformis. Vnde nulla ratio eſcogitari poteſt, ratione cuius inferioribus iudicibus ſit interdicta vt probat Salzedo.[c] Aduertant tamen iudices, quod quando ea cauſa receſſerint à pœnis à iure ſtatutis, debent cauſam exprimere, hoc enim regulariter, & vniuerſaliter procedit, non ſolũ in hoc caſu, ſed & in alijs cum ex cauſa iudex à iure communi recedit, debet enim eã cauſam aſcribere, vt probat quædã lex, quã ad hoc allegat Lucas[d] de Penna, & ſequuntur Abbas, & Felinus, quod intelligendum eſt procedere ad ipſius iudicis excuſationem, non autem ad ſententiæ firmitatem, nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id, quod deeſt, & quod non ſit neceſſarium ad ſententiæ validitatem, quod ipſa cauſa exprimatur, aſſerunt[e] Bartolus, Felinus, & Menochius, &[f] Iulius Clarus aiunt, quod dato cauſa ſit exprimenda, ſufficit, quod iudex in ipſa ſententia aſſeueret, quod iuſtis, & rationabilibus cauſis animum ſuum mouentibus id fecerit, abſque eo, quod in ipſa ſententia cauſam ipſam exprimat, quam opinionem dicunt eſſe communem prædicti iuris patres.

[a] *Pan. c. cum non liceat col. 2. de reſcri. Fel. in c. ego de iureiur.*

[b] *Innoc. ca. qualiter, & quando el 2. de accu. col. 1. Tiraq. in trac. de pœnis in præfa. n. 16. Clar. lib. 5. recep. ſen. § fi. q. 8. verſ. viterius quæro Meno. de arbi. iud. lib. 1. q. 96.*

[c] *Salze. in pract. cri. cap. ca. 144. verſ. moderari fo. 477*

[d] *Lucas de Penna in l. 1. col. 2. in fin. C. de his qui non im pl. ſtip. ſacer. lib. 10 Ant. in c. ſi cum col. 2. vbi Fel. col. 9. de re iud.*

[e] *Bar. in l. relegatorum. §. ad tempus in fi. ff. de re iudi. Fel. in d. c. ſi cum col. 10.*

[f] *Meno. contra illuſt. c. 14. n. 5. Clarus vbi ſu. ver. viterius quæro.*

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter ſuas cauſas determinare moderando pœnas.

RESpondeo dicendo, debere aduertere iudices regulares, quod ſi nulla reperitur à iure pœna deſcripta, tunc ad ordinationes generales, aut Prouinciales recurrendum eſt. Solent namque boni prælati, aut ius commune ſupplendo, delictis pluribus ſpecialem pœnam imponere ordinationibus generalibus, aut Prouincialibus, aut idem ius adiuuando, quando ſic expedit pœnam à iure impoſitam aggrauare, quod licitè facere poſſunt, vt latiſſimè per Henricum de Bottis.[g] Quandò verò defuerint ordinationes generales, aut prouinciales, aut alienarum prouinciarum ſtatuta, ad aliarum religionum ordinationes recurrere debent, potius quàm proprio duci ſenſu, vel arbitrio, niſi qualitas temporis, locorum, vel perſonarũ aliud ſuadeat, ſi enim vnius Doctoris, quantumuis remotis partibus ſcribentis, opinionem ſequi laudabile iudicatur, quantò magis prouinciæ, aut alterius religionis ſtatuta, vbi tot ſana ſolent interesse conſilia?

[g] *Bottis in tra. de ſynodo Epiſcop. 3. par. 1. conclu. 13.*

Iure autem Pontifico deficiente, deficientibus etiam conſtitutionibus generalibus, prouincialibus etiam aliarum prouinciarum, & religionum, ad ius commune oportet recurrere, quando in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ ſanctiones rationis ſolum, non verò legum ibi vindicant authoritatem, debent enim iudices regulares per eas regi, non quod lex ſic dicit, ſed quia ratio, qua lex vtitur, ſic vult, prout voluerunt Baldus,[h] Cumanus, & Decius. Et cum ius Regni dicatur ius ciuile, & commune, prout aſſerit Segura,[i] & in quadam lege ordinamentorum decernitur, adeo quod ſunt præferendæ ab ipſis iudicibus legibus Imperialibus ſecundum Villadiego,[k] quem refert Ioannes Lupus. Ad ipſas leges regni etiam recurrere oportet, eius rationem, & mentem legi naturali conformem cauſis regularium applicantes.

[h] *Bal. in l. iudices C. de ſen. Cuma. conſ. 14. Dec. in l. ſi non C qui teſtamen. fa. cer. poſſunt.*

[i] *Segu. in l. cohæred. § cũ ſi. c n. 19 ff de v. leg. 2. & in pol. l. 1 ti. 4. lib. ord.*

Debent etiam prælati regulares iudicare ſecundum conſuetudines legitimas, quæ quidem etiam in pœnalibus conſiderandæ ſunt, vbi non eſt pœna decreta, ſed arbitrio iudicis relicta, vt placuit Gloſſæ, & tradunt latè Imola,[l] Abbas, & Decius & Tiraquellus. Dixi. (conſuetudines legitimas) à prauis enim conſuetudinibus à negligẽtibus, & zelo iuſtitiæ carentibus iudicibus introductis debent fugere, quorum quædam, quæ grauia ſunt, leuiter punire ſolent, quaſi iam Sacrorum Canonum, & rectè inſtitutorum diſciplina quauis conſuetudine abrogata ſit. Vidi enim ego aliquando quendam religioſum conuictũ de quadam nimia amicitia (quæ deprauato nomine dicitur deuotio) cũ quadam moniali, quod peccatum grauiſſimis pœnis, & conſtitutionibus Apoſtolicis, & ſtatutis regularibus punitur, & quidã Iudex volens ipſum ab his pœnis liberare, aſſerebat ipſum minimè eſſe talibus plectendũ, eo quod conſuetudine dictæ pœnæ erant exterminatæ. Cui ego certè ſi eſſem præſens, reſponderẽ exterminauit eas aper de Sylua, & ſingularis ferus, qui depaſtus eſt obſeruantiam regularem. Heu quomodo tepiditas, & remiſſio Modernorum, ſeu potius imperitorum Iudicum ſanctum illum antiquorum Patrum zelum, quo plura ſtatuerint, ad refrænandos religioſorum exceſſus, & eorum mores reformandos, abrogauit? O aduertant Patres Ordinum, quod non ſunt patres ſibimetipſis, ſed patres ipſis ordinibus. Et ſi ſibimetipſis ſunt patres, non dicantur Patres Ordinum, ſed ſui ipſorum patres, cùm quærant, quæ ſua ſunt, non quę Chriſti. Sint diligentes in extirpandis ſubditorum vitiis regendo eos, ſi opus fuerit, virga ferrea: facile enim totius religionis diuinitus inſpiratus Ordo, & obſeruantia cõfunditur ſi prælatorũ ignauia, ſeu negligẽtia eius gladius hebetatur.

[k] *Villad. in c. conſtitutus de rel. in integr. Lup. in repet. rubr. de donat. inter virum fol. 1 co. 3. n. 5.*

[l] *Dec. in c. de cauſis de of. deleg. vbi Imol. & Abb. & Tiraq. in tra. de pœn. in præfat. n. 14.*

ARTICVLVS IIII.

Quomodo debent ſe habere Iudices in pœnis arbitrariis imponendis.

REſpondeo dicendo, quod licet arbitrio Iudicis ſæpe committatur pœnam arbitrariam delinquentibus imponere, quando à Iure non eſt ſtatuta, iuxta ea, quæ in Iure[m] notantur, eorum tamẽ arbitrium à Iure regulandum eſt, vt eleganter ſcribunt Baldus,[n] & Romanus. Vnde æquitas commendata in Concilio[o] Tridentino, & in cauſis regularium, non à capite, & imaginaria eſſe debet, ſed vt ſecundum ius & ſecundum Canones, & rationem naturalem procedant, debent attendere ad Doctrinam Innocentij,[p] dicẽtis eſſe procedẽdum de ſimilibus ad ſimilia, & multa doctè, & piè ſcribit cir-

[m] *l. hodie n. de pœnis l. 1. § ex pilatores verſ. ad curſ ff. de effrac. & expilato.*

[n] *Bal. in rubri C. de confeſs pœn. Roma. con. 149 n 1. §. 24 n 26.*

[o] *Trid. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.*

[p] *Inno. cap. qualiter el 2. cola fin verſ. item de nota ac uſ. Anto. Gom. lib. 3. varia. cu 6. nu 7. Diaz. in practi. c. 147. n 2.*

ca ea Antonius Gomez, & Bernardus Diaz de Lugo ait, quod in arbitrandis huiuſmodi pœnis diſcretus iudex plura debet conſiderare, videlicet delinquẽtis conditionem, & an ſoleat delicta ſæpe perpetrare, an caſu acciderit, vilis, an honeſta ſit perſona, doctus, an indoctus, ſacerdos, an alterius ordinis, lubens, an coactus, laceſſitus, vel non, deliquerit, & an fuerit ſcandalum ortum ex delicto, vel non attendere præterea debet qualitatem loci delicti, grauiùs enim iudicatur delictum in regno, vel loco illo, quam aliud, in foro Eccleſiæ, aut in loco deſerto, priuata via, ſiue domo, delicti inſuper diuturnitatem, ſeu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, ac damni dati magnitudinem examinare conueniet, perſonæ inſuper offenſæ qualitates nimium ponderandæ ſunt, quæ augere, vel minuere ſolent quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit perſona offenſa, vel aliquis dignitate præditus, qualis conditionis, an poteſtate, & authoritate ſuperior. Nec indecens præterea erit temporis commiſſi criminis habere rationem, ſacris videlicet, an feſtiuis diebus.

ARTICVLVS V.

Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.

RESpondeo dicendo, quod indicium eſt notabile ſignum alicuius dicti, rei, vel facti, quod ſubijcitur neceſſitati probandi. Ita Panormitanus,[a] quoddam autem eſt plenum, quoddam vero semiplenum. Plenum eſt rei coniectatio per ſigna efficacia, quibus animus in aliquo, tanquam in vero quieſcit, nihil præterea requirens: ita Baldus.[b] Semiplenum eſt coniectura quædam, quam ipſe præſumptionem appellat, acrius crimina vrgens ad aſſentiendum. Alij autem addunt quoddam eſſe iudiciũ leue, quod id eſt, cum frequenter veritatem contingit adeſſe, quod ad probationem nonnullam conducit. Indicia verò grauia appellantur, propterea quod veritatem adiunctam habent, & veritati præſumptione iuris æquantur, argumento cuiuſdã Legis.[c] Aduertendum inſuper, quod plenum indiciũ vocatur à Doctoribus, violẽtum. Nam vt ait Panormitanus[d], argumento aliquarum legum, ex coniecturis poteſt dici euidens probatio: ſemiplenum autem probabile, & vehemens appellant. Deniq; quæ ſint indicia plena, & ſemiplena, arbitrio iudicis relinquitur, qui excuſſis rationibus, perſonarum, loci, temporis, conditionis, &c. id ſequetur, quod & iuſto magis conſentiat, & lenitati propenſius conueniat. Ita Panormitanus, Bartolus,[e] & Caietanus. Aduertendum etiam, quod indicia duobus ſaltem teſtibus iure iurando præſtito communiti neceſſe eſt. Ita Bartolus.[f] Et ex indiciis, & coniecturis præcipuis euidens probatio exiſtimari poteſt, non vt pœna inferatur, qua ingenti incommodo condemnatus afficiatur, vt eſt ad perpetuũ carcerem damnatio, nec enim ſufficiunt ad pœnam ordinariam inferendam etiam ſi ſint vrgentia, iuxta quandam Gloſſam[g] cõmuniter receptam.

[a] Panor. in c. tua de cohabit. cleri. & mulier.

[b] Bal. in l. ea quidem C. de accuſ.

[c] l. mortum ff. de dolo.

[d] Pan. in c. cũ contingat de reſcrip. n. 3. l. licet ff. de lega. 3. l. ſciant cũcti C. de probat.

[e] Panor. in c. cum in contemplat. de regul. iur. Bar. in l. fin. ff. de quæſt. Caie. 2. 2. q. 69.

[f] Bart. in d. l. fin.

[g] Gl. in c. ſi §. porro vt lite non conteſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri.

RESpondeo dicendo, quod infamia eſt exiſtimationis, apud probos viros facta commaculatio, vel vt ait Panormitanus,[h] ex communis locutio ex veriſimilibus coniecturis. Dixi (ex veriſimilibus) quia aliàs propriè non eſt fama, ſaltem quoad iuris effectum, ſed ſunt vanæ voces populi, appellantúrq; rumor, id eſt, particularis inſinuatio ex ſuſpicione ſola, & incertũ authore exortus: vt autem ſit fama, requiritur, quod à pluribus diſſeminetur, nõ autem ſatis erunt duo, vel tres, vt optimè ſentiunt Gloſſa,[i] Doctores, & Bartolus. Et infamia erit vehemens, cum hi, qui eiuſmodi rei cognitionem habere poſſunt, id peruulgant.

Exemplo hoc illuſtratur, ſi Epiſcopus cum clericis degens infamia laboret, eius probatio ex potiori illorum numero pendet, potiorem autem numerũ intelligo omittendo pueros, & mulieres, includendo graues viros, atque probos. Deinde id, quod infamiæ notam inducit non vnica tantum vice, ſed pluſquam trina neceſſe eſt, eueniat. Et nunquam infamia quis notatur, ſi ab inimicis, facinoroſiſque hominibus id rumoris diſſeminetur, aut ab his, qui aliqua infamia, aut vilitate notantur, ſed viri deſiderantur graues quique longè à calumniis abhorrere iudicentur. Quod inter regulares magno ſtudio eſt curandum, quorum in eo cura omnis verſetur, vt probos viros, præclariſque moribus honeſtatos ſois linguis peſſimis quoquo pacto obſcurent.

Pro cuius rei maiori explicatione ſciendum eſt infamiam dupliciter conſiderari. Quædam enim eſt iuris, alia facti. Prima quidem naſcitur ex facto, ſententiaque, de qua Iure[k] cauetur, & notatur per Innocentium; & is, qui tali labe aſpergitur, nulla eſt fide dignus, & hac infamiæ nota ſunt fratres, qui ex ſuæ profeſſionis gradu deiecti, mancipati carceri, voce actiua (vt aiunt) & paſſiua deſtituti ſunt, vel qui vt maledici, & detractores condemnati ſunt. Ita Hoſtienſis,[l] & eſt valde notabile, hi enim omnes ad teſtimonium ferendum, aut accuſandum nullatenus idonei cenſentur. Cuius quidem ratio eſt, quod ſicut Imperator auferens alicui inſignia, aut in exilium mittens, infamem eum reddit, vt traditur in Iure[m], multo id magis de ſupradictis intelligendum eſt. Sunt etiam infames, qui periurij crimine iure fuerint condemnati, vt dicitur in Iure,[n] non ſi ſententia eſſet ab arbitro iuxta quandam Legem.[o] Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur, vt decernũt Sacri Canones,[p] etſi perſeuerant, ſine dubio à teſtimonio ferendo ſunt repellendi, præter quam ſi emendẽntur. Eadem quoque ratione repellitur, qui alias à teſtimonio repulſus vt qui criminoſus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia[q] maculatur. Quibus profecto etiam hi annumerandi ſunt, qui à religione, aut eiecti, aut ipſi ſua ſponte aufugerunt, quæ infamia duobus teſtibus debet probari, vt eruditè Goffredus[r], & Ioannes Andreas, ſecuti quandam Gloſſam, aduerterunt. Ratum eſt autem, & conſtans, quod infamia vrgente, & inquiſitione inſtituta, ſi certi nihil reperitur, reus abſoluendus non eſt, niſi Canonica purgatione indicta. Æquum eſt enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoque ordine progrediens exiſtimationi ſuæ labem intulit, eiuſdem decorem ad aliorum offenſionem tolerandam purgatione ſuſcepta reſtituere cogatur, quemadmodum habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non ſolum ex infamia poteſt conſtitui, verum etiam cum graue offendiculum, vehemenſque ſuſpicio fuerit ſuo vitio orta.

* * *

[h] Panor. in c. veſtra nos 1. 2. de cohabitat. cler.

[i] Gl. & DD. in cap. in quiſitionis. & in c. vm oporteat de accuſ. Bar. in l. de minore. § tormenta de q.

[k] l. quid ergo. §. ex compromiſſo & ſeqq. ff. de his. qui nota. infam. Innocen. in c. qualiter, & quando de accuſ.

[l] Hoſt. in ſum. tit. de maleſ.

[m] Vt traditur ff. de his qui notãtur infa.

[n] c. cum dilectus in ſin. de ord. cognit.

[o] l. quis ergo ff. de his qui notan. infam.

[p] Ca. infamis 6. qu. 1.

[q] c. teſtimonii de teſtibus.

[r] Goſr. & Andre. ex gl. in c. Inquiſitionis §. quæſtiſti de accuſ.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generales, & prouinciales poſsint punire delinquentem monachum, ſine conſilio patrum Prouinciæ.

RESpondeo dicendo, quod ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis indagandam videre oportet, quid ſacri canones circa hoc Epiſcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Epiſcopis ampliſſima poteſtas, & iuriſdictio viſitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes ſuæ diœceſis, etiam capitulares Cathedralium, & omnium Eccleſiarum, non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis iuramento munitis, & concordiis in cōtrarium, ita decernitur in Concilio Tridentino. [a] Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginenſi [b] quarto diffiniri, quod nullus Epiſcopus vllam cauſam audiat ſine ſuorum clericorum præſentia, alioquin ſententia ſit irrita, & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ferè id ipſum fuit ſtabilitum in quadam Decretali, [c] nempè quod Epiſcopus minimè ſententiam interdicti proferat, vel clericos ſuſpendat, ſine iudicio capituli, quo loco Gloſſa [d] conſenſum capituli expoſcit, allegans in ſuam ſententiam quandam Decretalem. [e] Quod confirmatur ex congeſtis à Felino. Quæ opinio ſeruanda eſt, quando de re graui, & ſeuera pœna imponenda tractatur, prout tradunt Ioannes Andreas [f], Antonius de Burrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres Canones [g] ſolum conſiderantes, & præcipientes Concilium Capituli in ſupplicio clericis inferendo, loquuntur in leuibus criminibus, in his enim Conſilium Capituli ab Epiſcopis tantum requirendum eſt. Itaque vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo, [h] eſt, quod conſiderata criminum qualitate, iure requirent à conſilium, de conſenſu ſunt intelligenda, ſi ardua, & grauia ſunt, ſi verò cauſa leuis, & parui momenti fuerit, vel non ad modum grauis, ſufficit conſilium abſque conſenſu requiri, & ſic iudices in eo caſu, quo tenentur petere conſilium, nō tenentur ipſum ſequi: at caſu, quo tenentur petere conſenſum, ipſum vtique tenentur ſequi, prout iam diximus latè in primo Tomo. [i] Et ita Bonifacius Nonus conceſſit *miniſtro generali ordinis Prædicatorum, vt ipſe, & alij præſidentes dicti ordinis in correctionibus fratrum eiuſdem ordinis, iuris ordine poſtpoſito ſecundum conſuetudines approbatas, & inſtituta ordinis antedicti, procedere, liberè, & licitè poſſint, & valeant.* Ita habetur in ſupplemento Ordinis. [k] In qua conceſſione, quātum ad noſtrum, propoſitum notanda ſunt illa verba *ſecundum conſuetudines approbatas*, cōſuetudo enim approbata eſt in religionibus, vt nulla res grauis definiatur ſine conſilio ad minus eorum, qui in cauſis regularium ſunt verſati. Et Pius V. [l] Anno Domini milleſimo, quingenteſimō, ſexageſimo ſexto ſtatuit, vt non capitulo expectato per ſolum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio poſſit fieri perpetuò, vel ad tempus, dummodo hæc omnia faciat de conſilio Seniorum, quæ iuxta ſupradictam diſtinctionem ſunt accipienda.

[a] Tri. ſeſ. 6. c. 4. de refor.
[b] ca. nullus Epiſc. 11. q. 7.
[c] c. 1. de exceſ. prælat.
[d] Gl. in d. c. 1.
[e] c. quaſiui de his, quæ fiunt à maio. part. Fel. in c. irrefragabili de off. ord.
[f] Andr. But. Ab. & Dominicus in c. 1. de hæret. lib. 6. Oldra. conſ. 251.
[g] c. 3. de conſuet. li. 6. ca. nouit. & c. quādo de his quæ fiunt à Præl. gl. in verſ. per capitulū in d. c. irrefragabili.
[h] Salzed. in pra. crim. c. 3. pag. 9. colu. 2.
[i] 1 to. q. 20. de Apoſtat. & excuſ. à religion.
[k] In ſupplemen. fo. 120. eb. verſ. 541.
[l] Habet. in compen. D. Hieron. tit. cō. damnare.

ARTICVLVS VIII.

Cōtigit, quod generalis, aut Commiſſarius generalis delegat aliquam cauſam alicui patri, qui procedens authoritate ſibi cōmiſſa profert in illa cauſa ſententiam euidenter iniuſtam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum prouinciali rei delinquentis, aut eius guardiano, vt dictam ſententiam exequatur, prouincialis autem, & guardianus videntes ſententiam iniquam, denegant velle illam exequi, quæritur quid iuris.

RESpondeo dicendo, quod Maranta [m] in ſimili caſu rē iſtam diſputat, & pro vtraq; parte varia argumenta, & rationes proponit. Et pro reſolutione multipliciter caſum diſtinguit, ſed breuitatis cauſa procedendo prout in religioſorum cauſis ſolet contingere eſt notandum, quod ſi delegatus procedit iudicialiter ſecundum commiſſionem, quæ in cauſis regularium datur, tunc procedendo in forma iudicij, & vult exequi ſi executio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationem reuocari. V. g. ſi ſumus in cauſa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis, & tunc aut ſententia fuit lata contra legē, & ſtatuta religionis, & ſic eſt eadē: et iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla.

Nam quando ſententia eſt iniuſta notoriè, & cōtra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem, [n] & Felinum, & iſto caſu poſſunt Prouinciales, & Guardianus reſiſtere ipſi delegato volenti procedere, quia cenſetur de facto procedere non de iure, cum ſententia nulla non mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus, [o] quem ſequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quæ ibi dixit Dynus. Aut ſententia eſt nulla contra ius litigatoris, ex qua iniuſtia non poteſt oriri nullitas, quia valet, ſed eſt iniuſta, & tunc ſi tranſit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non poteſt aliquo modo reſiſti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita ſecundum Abbatem ibi diffinitur in quadam Decretali. [p] Vbi eſt caſus, quod delegatus poteſt mandare Ordinario, vt ſuam ſententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiam ſi ſciat illam eſſe iniuſtam, & id ipſum probatur in alia Decretali, [q] vbi delegatus Papæ poteſt mandare ordinario, vt exequatur, & poteſt ipſe delegatus reſiſtentem compellere per cenſuram Eccleſiaſticam. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperioris, ſiue iuſto, ſiue iniuſto, dummodo non ſit ipſo iure nullum, vel non contineat notoriam iniuſtitiā. Fateor tamen, quod ſi ſententia nondum tranſiſſet in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario ſententiam exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam iniuſtam, inſtare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, ſed principi reſcribat ſecundum terminum cuiuſdam Decretalis, [r] vbi Innocentius, & Abbas.

[s] Aut dubium eſt, an ſententia ſit iuſta, an iniuſta, & tunc obediendum eſt iudici, cuius authoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe. Ita Dynus. [f] Si verò à tali ſententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non poteſt iudex à quo exequi, & ſi exequeretur, poſſet impunè ſibi reſiſti, iuxta vulgaria iura. [t] & tenent Innocentius, Abbas & Felinus. Et ratio eſt, quia poſt appellationem iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorem, & ſibi tāquam incompetenti impunè non paretur, iuxta alia vulgata etiam Iura, [u] & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum ſuſpenſiuum.

Supradicta autem ſunt tenenda nā licet per delegationem, cenſeatur ablata iuriſdictio ordinario, vt non poſſit procedere in illa cauſa alteri commiſſa

[m] Maran. poſt tract. de ord. iud. diſput. 1.
[n] Abb. & Fel. in c. intercatera de re iud.
[o] Dynus in c. quod quis de reg. iur. lib. 6. Bart. in l. vt vim col. 7. ff. de iuſ. & iure.
[p] ca. paſtor §. qui vero de offi. deleg.
[q] c. ſignificaſti in fi. de offi. deleg.
[r] c. ſi quando de reſc. vbi Inn. & Abb. col. 2. in fin.
[f] Dyn. in d. c. quod quis.
[t] l. quoniam Iudices C. de appel. Inno. Abb. & Feli. in c. ſi quando de offi. deleg.
[u] l. 1. ff. de iuriſd. om. iud. c. 1. de conſt. l. 6. Bal. in l. ad dictos C. de Epiſc. audien. Oldr. conſ. 20.

non tamen cenſetur abdicata poteſtas ordinario, vt non poſſit defendere ſubditum à violentia ſibi inferenda a priuato, prout tradit Felinus [a] iuridicè fundatus, nam ſuppoſito caſu, quo poſſit reſiſti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, non vt iudex, & ſic meritò ſibi vt priuato reſiſtetur per modum cuiuſdam defenſionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non cenſetur ſibi mandatum per Principem, imò potius contrarium, vt in Iure [b] probatur, ſicut in ſimili videmus. Nam quando aliquis Laicus iniuſtè opprimitur ab aliqua perſona Eccleſiaſtica, poteſt implorare auxilium iudicis ſæcularis, vt per modum cuiuſdam defenſionis ſibi aſſiſtat citando per edictum perſonam Eccleſiaſticam, ſi ſua putauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere Laicum contra perſonam Eccleſiaſticam in poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtante quod illa perſona Eccleſiaſtica non ſit ſibi ſubiecta, vt plenè habetur per Matthæum [c] de Afflictis. Nec dicendum eſt abſolutè, quod authoritas iudicis facit licitum, nam hoc procedit ſolum, quando interponitur ſecundū ius, & iuris ordine ſeruato, aliàs nihil operatur authoritas iudicis ſecūdum Abbatem. [d] Neque etiam obſtat, quod proditum eſt generale remedium appellationis, & ita etiam ſi ſit ſententia notoriè nulla, & iniuſta, non poteſt ordinarius reſiſtere in faciem delegati volentis exequi eam, cum poſſit vti remedio appellationis, nā hoc remedium inuētum eſt ad reparandum grauamen illatum per iudicem, vt iudicem, ſecus ſi iudex procedit, vt priuatus extra officium ſibi commiſſum, vel exequendo ſententiam nullam, vel notoriè iniuſtam, vel poſt appellationē, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur, ſicut cuilibet priuato.

a Feli. in cap. quanta de ſen. excom. l. vlicitas ff. de offi. praſi.

b c. cum aterni de re iud. l. 6.

c Afflict. dec. 2. & 24. conſ. Neapolit.

d Abb. in ca. conſultatio. co. 9. de iure patr.

QVÆSTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *VTrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*

2 *Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum*

3 *Vtrum ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, poſſit à prælatis regularibus inuocari auxilium ſæculare.*

4 *Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.*

5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerē, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & tantundem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic cōdemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.*

6 *Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſq; peccato fugere.*

7 *Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.

RESpondeo dicendo, quod in multis delictis non correſpondet in iure pœna ſignata, & ordinaria, ſed pœna quædam arbitraria, quæ poteſt extendi vſque ad pœnam mortis incluſiuè, prout doctè ſuo more tradit Maranta, [e] qui hanc quæſtionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuam, ſecundam negatiuam, & vtriſque opinionis argumenta proponit, putans vtramque probabilem, vtramque defendit, ſed vt ex eius mente colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuam ſecundum doctrinam Bal. [f] dicentis, quod iudex in arbitrarijs debet eligere mitiorem pœnam. & certè hæc opinio tanquam benignior eſt amplectenda, iuxta ea, quæ in Iure [g] notantur, præcipue in foro Eccleſiaſtico, aut regulari, vbi pœna ſanguinis, & mortis correſpondet pœnæ expulſionis à religione, & aliæ pœnæ ſimiles. Et ſic licet in his tribunalibus nemo poſſit condemnari ad pœnam mortis, poteſt tamen condemnari ad pœnas grauiſſimas, ſcilicet degradationis, depoſitionis realis, aut verbalis, & deiectionis ab ordine, & ſpoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus ſemper iudices debent in pœnas mitiores inclinari, quādo eorum arbitrio cōmittuntur. Quod tamen eſt limitandum, dummodo delictum non ſit ita graue attentis circunſtantiis, quod mereatur grauiſſimam pœnam; exemplum eſt in religioſo, qui dedit alapam in medio ciuitatis guardiano ſuo, aut vicario conuētus, aut prouinciæ diffinitori. quæ iniuria attenta circunſtantia reſpectu qualitatis perſonæ læſæ cenſetur atrociſſima. In hoc enim caſu iudex poteſt imponere pœnam eiectionis ab ordine, ſicut iudex ſæcularis poteſt imponere pœnam mortis danti alapam, officiali publico, prout tradunt Bal. [h] Ioann. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi [i] dicentis, quod poteſt procedere ad ſupplicium hoc, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo, & ita intelligit Maran. At Folet. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie non procedit, nam etiam ſi intuitu officij, in quantum ipſum exercet, impinguatur illi alapa, non debet condemnari reus vſque ad pœnam mortis incluſiuè, ſed ratione circunſtantiæ pœna duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriæ non poteſt monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in ſimilibus delictis eſſet conſuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, ſed minor pœna, tunc iudex non poteſt imponere pœnam priuationis habitus, ſed tenetur ſequi pœnam conſuetam, & lege taxatam, & tunc ceſſat arbitraria, vt ſunt iura ſingula, vbi notant Doctores. & tenent Baldus [k] Felinus, & [l] Abbas, quod ſi iudex excedat pœnam ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellare, & tenetur in ſyndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi [m] aſſerentis, quod quoties ſtylus infringitur, non valet, quod agitur.

e Maran. de ordi iudic. 2. p. 4. par princip. n. 59. cū ſeqq.

f Bal. in l. quicumque co. 4. C. de ſeruis fugitis

g l. pr. ſer. & in l. de eis vi poteſt. ff. de panis.

h Bal. in c. 1. § iniuria in princ. de pace iuram. firm. Anan. in c. Inquiſition. ex fi. de accuſ. Fel. in c. ex litteris, col. pen. verſ. prima declaratio de conſt.

i Bal. in l. 1. in fi. C. de his, qui latrones. Maran. vbi ſ. n. 71.

k Bald. in l. quicunque co. 4. verſ. ſcias tamen de ſeruis fugi. Felin. in c. de cauſis colu. 1. de offic. deleg.

l Abb. in c. Inno ſitio col. fin. de accuſa.

m Bald. in l. de quibus. 7. col. verſ. item quæritur. ff. de legib.

n Lugo in pra. crim. c. 23.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.

RESpondeo dicendo, quod multi regulares prælati carceris pœnam pro criminis punitione irrogant, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo, quam vtique praxim lubens approbarem, niſi ex ea facilitas ad reos incarcerandum oriretur. Ex quo etiam id deterius contingere ſolet, vt ex quibuſuis probationibus prælati ducti, detentionem

Digitized by Google

tionē in carceribus in pænam delicti temerè irrogent, quæ vtiq; pæna non minima eſt.

Et ſic ipſos prælatus admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant, non enim ipſa captura debet fieri ſine proceſſu, ſaltem informatiuo iuxta tradita à Bernardo,[a] Diaz de Lugo, & Rodericum Suarez, Boſſium, & Antonium Gomez. Caueant igitur, ne ſeueritatis gloriam affectantes ad reorum capturam illico prorumpant, quia captura eſt iniuria irreparabilis vt docent Iaſon,[b] & Suarez. Et quia plerumq; contingere ſolet, quod incarcerando monachos ſola delicti ſuſpicione, aut præſumptione, aut etiam ſemiplena probatione præcedenti, innocantas, & ſine colpa aliqua poſt ea reperiuntur, & etiam ſi prælatorum ſententia abſolutoria à carceribus, & delicti pœna liberentur, iniuria, ſeu infamia, qua captura ipſa contrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea ſententia eſt, quod vbi delinquentis monachi fuga non timetur, neque vllatenus ſuſpicatur, niſi plena delicti probatione præcedenti, ad aliquē monachum incarcerandum minimè procedant, ſi verò timetur, in domo diſciplinæ ſecurè detineatur. Quod comprobari videtur ex Concilio Tridentino,[c] vbi in criminalibus, ex incontinentia procedentibus, & alijs atrocibus vbi fuga timetur, ne iudicium eludatur, poteſt Epiſcopus, facta ſummaria informatione, ad capturam procedere, ſecus autem videtur fuga ceſſante.

[a] Lugo vbi ſu. c. 114 & 116 Suar. de ſi locinſ. dand. in cauſ cri. verſ. pract. iuridica. eſt Boſ. ti. de c. in prin. Anto. Gom. l. 3 vari. c. 9 de captur. reorum.

[b] Iaſ. in l ſi ſe non obtuliret. n. 24. de re iudic. Suar. in l. 2. n. de los gouiernos, qu. 4 col. 2.

[c] Tri ſeſ. 6. c. 25. circa me dium de refor.

Ex quibus infertur, quod diſcreti iudices non debent eſſe faciles ad capturam. Vnde ſi delinquentem iniuſtè in carcerem, & in vincula coniecerint, vltra reatum peccati, quod committunt, damnum, & iniuriam incarcerato compenſare tenentur, vt aſſerit Nauarrus[d] allegando ad hoc aliqua iura, & vltra ſupradictas pœnas non liberi erunt à ſententia Canonis, *Si quis ſuadente*, prout facilè colligi poteſt ex Doctoribus,[e] ex Nauarro, præſertim in leuibus delictis, vbi neque fuga timetur, & corporalis pœna imponenda non eſt. Et ſic ſunt maximè condemnandi prælati, & alij iudices, qui facili negotio ad capturam monachorum procedentes faciunt, vt ipſi rei miſeri inquiſiti, vt & citius poſſint à carcere, & vinculis liberari, delicta, quæ fortè nunquam cōmiſerunt, confiteantur perpetraſſe in maximum famæ improperium, & diſpendium, qui nimia aſperitate, & diuturna carceris detentione eos ita premunt, vt quaſi inuitos ad id confitendum inducant, cum adhuc ipſi Diabolo ſi adeſſet in iudicio, non eſſet neganda defenſio, vt Rota[f] in multis deciſionibus notat.

[d] Nau in manu. c. 25. l. 16. de priua. cur. erit c ſane 24 q. 5. verſ fin.

[e] DD. in c ſi clericos de ſen. excomm. li. 6. Nau c. 27. n. 83.

[f] Rota in nouis deci. 264. & 5. in deciſ. nouis in proem.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, poſſit inuocari auxilium ſæculare.

RESpondeo dicendo, quod ſæpe priuilegium conceditur Epiſcopis, vt ad executionem alicuius rei grauis illis commiſſæ, poſſint inuocare auxilium ſæculare, quod ſæculares iudices difficillimè, & ægrè ferunt officium ſuum poſtulatum impartiri, quod tamen ad ipſorum petitionem omnino preſtare tenentur, prout latè diximus in primo tomo,[g] quæſtione octaua.

[g] 1. tom. qq. Reg q 8. a. 14.

* * *

Quæſt.reg.tom.2.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.

RESpondeo dicendo, quod hæc perpetua carceris pœna capitalis eſt, ſecundum Bald.[h] quem refert Felinus, quæ de Iure Ciuili in pœnam irrogari non poteſt, niſi ſeruo, vt allegando multa tradit Menochius,[i] ex iure tamen Pontificio ſecus eſt, & licèt Iulius Clarus[k] dicat, quod Laicus ad perpetuum carcerem condemnari non poteſt quando Laicus propter delictum effectus eſt de Iure Eccleſiaſtico, ipſum tamē improbat Aualos[l] dicens, quod loquitur ſine ratione, & ipſū tenet Bernardus Diaz de Lugo, inquit enim, non video, ſi pœna perpetui carceris ſit condigna delicto, quare Laico non irrogabitur, cum clericus illo dignior eam ſubire teneatur. Et aduerte, quod ſi pœna carceris perpetui ab Eccleſiaſticis iudicibus imponatur, vbi delictorum grauium exigit cuſtodia, tali pœna perpetua longè leuius cenſerentur puniri Laicorum delicta naturali morte, quam clericorum perpetuo carcere. Nam (vt Cardinalis[m] ſcribit) longè minore pœna eſt ſtatim mori, quam diu affligi ſine ſalutis ſpe. Sed in religionibus hæc non militant, ſunt enim in his carceres communiter loquendo non ita rigoroſi, & religioſi cuſtodes ita charitate, nimia inordinata charitate æſtuantes, prauo zelo iuſtitiæ inflammati, ipſis omnia neceſſaria ſuppeditant, ita vt videantur conſtituti magis in cuſtodia delicijs affluenti, quām in carcere pœnoſo, & rigoroſo, magis in domu conuerſationis cum alijs religioſis à cuſtodibus introductis, quam in domo pœnitentiæ, & orationis. Vnde licet Innocentius[n] æquiparet pœnam carceris perpetui pœnæ damnationis in metallum Iuris Ciuilis, & ſic ſecundum eum videtur imponenda in caſibus, quibus Iure Ciuili quis punitur tali pœna. In religionibus tamen cum carceres ſint non immanes, & cuſtodes charitatiui fratres, hæc locum minimè habere exiſtimo, & ſic credo, quod religioſi committentes delictum, cui in ſæculo correſpondet pœna damnationis in metallum, aut pœna mortis, poſſunt carceri perpetuo mancipari, & ſic intelligitur, quod Philippus Decius[o] concludit, loquendo de clericis ex ſententia Aretini,[p] quod quamuis pœna mortis imponatur de Iure Ciuili, non tamen debet imponi Iure Canonico, pœna perpetui carceris, exceptis caſibus, in quibus expreſſè cauetur de pœna carceris, vt in quibuſdam Decretalibus, continetur.[q]

[h] Bal. in l. reos in princ. col. 1. de accuſ. Fel. in ca. qualiter & quando el 1. 3 ad corrigendos col. 4. de accuſ.

[i] Meno de in Arbit. q. 89

[k] Clarus in prac. q. 7. n. 4.

[l] Aual. in direct. Iud. c. 13. § n. 7. Diaz in pract. c. 140. n. 4.

[m] Card. in c. cum non ab homine de iudi.

[n] Inno. in ca. qualiter el 2. de accuſa. col. pen.

[o] Dec. in c. cū non ab homine de iud. col. 6.

[p] Aret. in ca. clerici de excessibus

[q] c. pen. & fi. de hæret.

ARTICVLVS V.

Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita, vt ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio non videtur Iuris Conſulti, ſed medici, vel alterius experti iudicare an poſſit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem, iuxta illud, quod medicorum proprium eſt, permittant medici, tractent fabrilia fabri, relatum à D. Hieronymo in prologo Bibliorum, & ſuppoſito, quod poſſit damnatus ad carcerem perpetuum vitam agere longam prædicto ſolo cibo, & potu vtendo, ſaltem attenta conditione ſuæ perſonæ, vt Paulus Eremita, & alij multi patres referuntur vixiſſe, certum eſt taxationem eius, & damnationem ad talem vitam agendā,

non eſſe vltimum, ſupplicium, neque propriè, neq; largè, argumento cuiuſdam Legis.[a] Et licet huiuſmodi victus non ſit ſufficiens ad ſuſtentandum diu damnatum, taxationem illam minimè reputandam eſſe ſentio vltimum ſupplicium. Verum tamen eſt, quod damnare aliquem, vt nihil plus in die edat, & bibat eſt in effectu damnare illum vltimo ſupplicio, & ad vltimum ſupplicium, quia nihil refert, quid de æquipollentibus fiat, iuxta Leges,[b] & ſacros Canones, & tenet Panormitanus communiter receptus dicens. Aduerte tamen, quod vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia ſit imponenda, non tamen per hoc tantum debet vita attenuari, quod veroſimiliter citiùs moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, quod carcer iſtis deputandus non debet eſſe nimis arctus, vt certe inter paucos dies ſimiliter moriatur. Vnde tales officiales ſic in dicto carcere includentes efficiuntur irregulares morte ſecuta, & pro hoc vide Decretalem[c] ſingularem ibi. *Quod eſt pane doloris, & aqua anguſtia ſuſtentandus.* Vbi notandum eſt verbum *(ſuſtentandus)* non enim dicit, illic conſumendus eſt. Item dicit ibi, quod mors debet eſſe ſolatium, vita tormentum, & vult, quod viuat, & vitam ducat in iugi pœnitentia. Vnde ait, caueant ſibi prælati noſtri temporis, qui aliquando ponunt incauea, & neceſſaria ſubtrahūt, adeo quod mors eſt veriſimiliter cito cōſecuta, ſiue ſubſecuta. Hæc ibi. Quibus concordat Decius[d] in ea Decretali ſic ſcribens. Poſtremo notādum, quod Abbas dicit circa pœnitentiam, quæ taliter imponi debet, ne quis veroſimiliter in breui moriatur, vel quoad qualitatem carceris, vel quoad vitæ neceſſaria, aliàs ſecuta morte Prælatus erit irregularis. Et concordat Alciatus,[e] & ante eos Felinus in hæc verba. *Circa pœnam eorum, qui intrudunt carcerem mortalem, ponit ſic Abbas, ego vero allego Baldum in lege de pecoribus, in fine ff. ad legem Aquiliam, vbi conſulit, quod ſi quis moriatur in carcere, Epiſcopus non ſit irregularis, quia eius actus non eſt immediate cauſa mortis, niſi poſuiſſet in loco arcto, qui careret ſufficienti aere, vel ex paucitate, cibi conſumptus periret,* & ad hoc allegat quandam legem,[f] vbi necare dicitur, qui non alit, & quendam Canonem[g] dicentem, Paſce fame eſurientem, ſi non paviſti, occidiſti, & in confirmationem allego Ioannem Andream[h] dicentem. *Caueat multi Prælati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miſeria, & ideo ſi moriantur ex nimia miſeria, incurritur irregularitas,* & ſequitur ibi Anania,[i] & tradit Segura de Aualos. Nec ignorantia eos in hac parte excuſat, eſt enim ignorantia eius, quod oportuit per eos ſciri, quæ non excuſat, vt prædicant iura,[k] quamuis excuſare poſſit iudicium Medicorum, dicentium dictum victum ſufficere ad ipſius incarcerati diuturnam ſuſtentationem.

ARTICVLVS VI.

An religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſsit abſque peccato fugere.

RESpondeo dicendo, quod laicus, & clericus ſæcularis licitè fugere poſſunt à carcere nulla violentia cuſtodibus factam, etiam ante quàm eis illa pœna ſtatuatur per ſententiam, prout reſoluit Caietanus[l] tenens, quod in carcerem iuſtè coniectus poteſt fugere, licèt inde aliquid damni per accidens cuſtodibus euenturum ſit, modo eis non inferatur vis. Et idem Caietanus[m] concludit poſſe fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerem. Ait inſuper idem Caietanus,[n] poſſe à vinculis liberos, modo ſint cuſtodes, vt publicæ iuſtitiæ officiales, adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum, etiam præbendo inſtrumenta in id conuenientia. Attamen religioſus à ſuo Prælato in carcerem ſui monaſterij coniectus non poteſt benè fugere ab eo, etiam ante condemnationem, tum quia non poteſt exire iuſtè à monaſterio ſine iuſta licentia, tum quia tenetur manere in ea parte monaſterij, in qua eum Prælatus iuſtè præceperit manere, argumento ſacrorum Canonum,[o] & ſic à fortiori tenetur religioſus legitimè à ſuo Prælato ad carcerem perpetuum damnatus in foro conſcientiæ ſubire iſtam pœnam. Nam licet nemo teneatur in foro conſcientiæ ad ſoluendam, vel ſubeundam pœnam, quæ excedit intereſſe, antequam condemnetur: iuxta quandam Gloſſam[p] communiter receptam, poſt condemnationem tamen tenetur ſecundum Diuum Thomam[q] communiter receptum, non ſolum quando condemnatur ad dandum, ſed etiam quando condemnatur ad patiendum, vt videtur ibi ſentire Caietanus,[r] dum ponit exempla, de pœnis mortis, mutilationis, &c. Ad quas ait delinquentes non teneri, donec condemnentur, ſignificando teneri poſt condemnationem. Et ita vt ei qui ſcotit teneri damnatum in foro conſcientiæ ad patiendam mortem, carcerem, exilium, & conſequenter à fortiori tenetur iſte regularis ratione iſta, & propter votum obedientiæ ab eo emiſſum, propter quod tenetur ſuo Prælato obedire ſecundum regulam præcipienti, & ſic dictus religioſus obligatur coram Deo, ſiue in conſcientia, ſi fugit à carcere perpetuo, iterum in ipſum redire, niſi Papa, aut eius generalis aliquo iuſto remedio illi ſubuenerint. Verum tamen eſt, quod non eſt excommunicatus eo ſolo, quod ſine habitu ſui ordinis venit, & incedit, quia per eandem ſententiam, qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, ſiue etiam denudatus habitu ordinis, & iuſſus indui, & indutus clericali, aut ſæculari tunica, per eandem poteſt ſine habitu incedere, & non tenetur, neque iuſtè poteſt illum deferre, cum teneatur etiam pati pœnam illam dānationis habitus religioſi, & delationis alterius habit⁹.

Dixi in titulo quæſtionis (legitimè ad carcerem perpetuum damnatus) quia ſecus eſt ſi illegitimè ſit damnatus, pœna enim iniuſta illata non eſt in foro conſcientiæ ſubeunda, vt colligitur ex Innocentio,[s] ab omnibus recepto per pulchram rationem D. Thomæ,[t] niſi ad id ſcandalum aliquod magnum, quod ex non paritione ſequeretur, damnatum adigeret, vt D. Thomas adiunxit, & rectè quidem, argumento aliquorum Canonum,[u] tradit Nauarrus[x] addens, quod idem erit dicendum, cùm pœna eſt quidem iuſta, ſed executio iniuſta, vt cum quis iuſtè damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporariū, ſed cuſtos carceris ſuo proprio motu, vel alterius iuſſu iniuſtè illi ſubtrahit cibum, veſtitum, vel ignē, vel locum neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, vt qui nuper (ait Nauarrus) cuidam regulari ſolas quinas panis cum aqua in dies ſingulos miniſtrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidiſſimo ſolam tunicam permittebat nocte, ac die ignem denegās, & qui in loco ſubterraneo humidiſſimo abſque ſtragulo humi dormire cogebat, & qui alia ſimilia parum religioſè, & Chriſtianè, & multum crudeliter faciunt; ex quibus probabiliter creditur mortem conſecuturam, qui & conſulentes, & mandantes eis non ſolum peccant mortaliter, & incidunt in irregularitatem, ſi mors inde ſequatur, ſecundum Panormitanum[y] communiter receptū,

ſed

[a] L. qui vbi mo ſupplicio ff. de pœnis.
[b] L. ſi ff. mandat. ea licet ex quadā de teſt.
Pan. in c. cum non ab homine n. 35. de iud.
[c] c. Nouimus de verbo. ſign.
[d] Dec. in d. c. nouimus.
[e] Alciat. in d. c. nouimus & Fel.
[f] l. necare. ff. de liber agnoſc. cend.
[g] c. paſce, fame eſurientē. 86. diſ.
[h] And. in c. 1. de Apoſt.
[i] Anan. in c. qualiter 3. col. de accuſ. Aual. in direct. iudi. Eccleſ. c. 13. 2 p. n. 7.
[k] 1. q. 4. §. notandum cap. ignorantia, de reg. iur. l. 6.
[l] Cai. 2. 2. q. 69 a. 4. ad 1.
[m] Cai. vbi ſu. in reſp. ad 3. & 4.
[n] Caiet. ibi in reſp. ad 5.
[o] c. quorundā. c. ſi religioſus de elect. lib. 6.
[p] Gl. in c. fraternitas. 12. q. 2.
[q] D. Th. 2. 2. q. 62 ar. 3.
[r] Caiet. ſupra D. Th. in d. ar. 2.
[s] Inno. in cap. quia plerique de immunita. Eccleſiaſt.
[t] D. Tho. 2. 2. q. 61 ar. 3.
[u] c. ſcādalo d.
[x] Nau. in c. ſtatuimus. 19. q. 3 n. 64.
[y] Pan. in c. tuli ab homine. n. 31. de iudi.

ſed etiam nomen cuiuſdam inclementiæ, & crudelitatis ſibi faciunt, iuxta ea, quæ de clementina, & crudelitate tradit D. Thomas, [a] & vide etiam circa ſupradicta Salzedo.[b]

[a] D. Tho. 2. 2. q. 157. & q. 158

[b] Salzed. in pract. cri. Canon. c. 137. v. pœna perpetui carceris p. 456.

ARTICVLVS VII.

Vtrum detruſio in monaſterium ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.

RESpondeo dicendo, quod detentio, & detruſio in monaſterium, magna pœna putatur, & quando datur, & imponitur alicui clerico, ratione grauis criminis applicatur, vt per Bartolum, [c] Salicetum. & Guidonem Papam.

[c] Bart in l. lenia ff de accu. Salic. in l. 1. C. de requi. reis. Guido Pap in decis. del. fin. q. 419.

Pro quorum explicatione aduertit Petrus Gregorius, [d] quod potiſſima Eccleſiaſticarum perſonarum habentium iuriſdictionem cura in eo verſatur, vt omnibus modis, quibus fieri poſſit, intendant delinquentes à ſcelere reuocare, & pertinaces ſeu contumaces in iter, à quo aberrauerunt, reducere, mortémque naturalem nunquam infligunt, expectantes vt aliquando reſipiſcant. Proinde monaſteriorum, & carcerum perpetuorum, pœnam adinuenerunt, vel vſurparunt expectantes, ſi has inter moras viuendi incluſos peccaſſe pœniteret, referunt eos ad monaſteria ſolitaria ſemota ab omni hominum ſæcularium ſocietate, & ab his, quæ mentem à Dei contemplatione auocare poſſunt, vt in quodam Canone [e] notatur, ſicut & monachi nomen ſolitarium, triſtéue ſignificat, in alio Canone notatur. [f] Nam vitæ auſteritas, quæ olim in monaſteriis eſſe ſolebat, facile ibi addictos retrahere poterat ad vitam meliorem, propter quod regulare olim erat, vt Epiſcopus aſſignaret clerico, quem depoſuiſſet, monaſterium, vbi ſua peccata lugeret, & amplius delinquendi ſummoueretur occaſio: ſolebántque vel in quinquennium, vel ſeptennium ibi recludi, vt patet ex iure; [g] iure quoque ciuili hæc pœna incluſionis monaſterij recepta eſt, vt ex pœna adulteræ conſtat in quadã Authentica Ex [h] quibus patet, quod hæc non efficiebant niſi delicto aliquo graui, vt ex iuribus allegatis ſatis patet: licet tamen hæc quoad ſæculares locum habeant, quoad regulares tamen non ita procedunt, qui cum habitationes eorum ſint monaſteria, poſſunt in ipſis recludi etiã pro delictis non grauibus, ſi enim pro delictis grauibus tantum ſæcularibus pœna intruſionis in monaſterio imponitur, hoc ideo eſt, quia extra monaſteria viuunt, & inter ſæculares ſæculariter conuerſantur.

[d] Gre. ſyntag. iur. p. 3. c. 32.

[e] c. calumnio-ſo. 189.

[f] c. placuit 16. q. 1. c. ſi cupis eodem.

[g] c. ſicut dignum §. clericus de homicidio.

[h] Auth. ſed hodie ad l. gem Iuliam. de adul. § ſi vero.

QVÆSTIO XXIII.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.*

2 *Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.

REſpondeo dicendo, certum eſſe Eccleſiaſticos iudices poſſe clericis imponere pœnam exilij, vt ex multis ſacris Canonibus notatur, [i] & tradunt communiter Doctores.

[i] c. 1. de calũ. & in ca. pen. de pœnit. & in c. ſi quis. 3. q. 4. & in c. cũ beatus 45. diſt.

Quod ipſum conceſſum eſt iudicibus regulariũ, reſpectu regularium delinquentium, cùm eandem habeant, quantum ad puniendum, & corrigendum, poteſtatem, quam habent Epiſcopi circa ſuos diœceſanos; & ſic vbi pœna certa non eſt impoſita à iure, & delictum, quod ab his eſt puniendum in monachis, videtur quodãmodo coërcere alicui loco, prudenter ſe gerant iudices regulares, ſi delinquentibus monachis pœnam inferant exilij, ſicut enim occaſio delinquendi facilè præcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere ſolent: ſic eadem occaſione ſublata, facilius eſt à difficillima, & aſperrima vitiorum ſemita, ad amœniſſimam virtutis viã reuocari, quod bene comprobat Diuus Iſidorus, quem refert Gratianus, [k] valet (inquit ille) plerũ conuerſis pro ſalute animæ ſuæ mutatio loci, plerúmque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis effectus. Congruum eſt enim, & inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit, nám locus vbi quiſque praue vixerit, in aſpectu mentis apponit, quod ſæpe ibi cogitauit, vel geſſit. Iudex autem, religioſum in exilium mittens, ex iuſta cauſa poterit ipſum ab exilio reuocare. Cùm Epiſcopus, vel eius Vicarius mittens aliquem clericum in exilium, poſſit iuxta cauſa interueniente ipſum ab exilio reuocare. Quod in regularibus intelligitur, niſi conſtitutiones regulares aliud diſponant, ſecũdum Præpoſitum, [l] & Baldum, & Iaſonem, & quod notat Bernardus Diaz de Lugo, quod eius additionator Salzedo ibi aliquibus cõfirmat. Dixi (niſi conſtitutiones regulares aliud diſponant) in aliquibus enim religionibus Prouinciales, & Diffinitores, ſẽtentiam ab ipſis datam contra aliquem religioſum, non poſſunt in ea poſtea diſpenſare, niſi ad id generalis licentia accedat. Aduertendum tamen, quod interdum euenit, vt religioſus à dignitate obtenta, & poſſeſſa deponatur, & in monaſterium quoddam ſolitarium transferatur, vbi agat pœnitentiã. Quod eſt conſonum conſuetudini Sanctorum Patrum, antiquis enim illis, ac venerabilibus Patribus, qui futuræ vniuerſalis Eccleſiæ ſtatui, nec dũ claritate, atque ſanctimonia vitæ, ſed piis ſanctionibus conſulerunt, non minus fuit curæ delinquentium pœnas decernere, quàm eorum futuræ emendæ prouidere, non ſatis ſuo animarum zelo mirabile eſſe cenſentes, ſi facinoroſis inflicta pœna (quæ aliis & ſimilia perpetrandi metum ingeſſit) ipſis tamen admiſſa deplorandi non præſtaret opportunitatem, ac proinde poſt depoſitionis pœnam, quod depoſitus ad agendam pœnitentiam in monaſterium aliquod detruderetur, ordinauerunt, vt ſic eius monachorũ integritas, ac venuſtas cõfunderet, & vitæ auſterioris ad amplectendum voluntariè pro ſuis exceſſibus pœnitentiam ſuaderet æquitas, quæ dum verior eſt in aliis, pro lapſos magis ſubleuet, quàm improperet, ad agnitionem culpæ, & ſpem veniæ commoueret. Vnde antiquis illis temporibus Epiſcopus aſſignabat clerico, quem deponebat, monaſterium, vbi peccata lugeret, & illa vlterius non committeret, vt in iure [m] probatur, de quo iam

[k] c. valet 5. diſt.

[l] Præpoſ. in c. in primis 2. q. 1. Bal. pr. ibi in c. ex tenore. de reſcrip. Bal. & Iaſ. in l. ſi pacto quo pœnam C. de pactis, Lugo in pract. crim. c. 151. in fi. Sal. ibi v. reuocari.

[m] c. ſicut dignum 81. diſt.

in articulo finali quæſtionis præcedentis dictum eſt. Quod licèt iam non ita ſit in vſu, cum monaſteria à iuriſdictione Epiſcoporum ſint exempta, debet tamen eſſe in vſu apud Prælatos regulares, quibus monaſteria ſunt ſubiecta, vt fratres delinquentes correcti in aliqua monaſteria ſolitaria amica mœroribus mittantur, vt ibi ſuorum delictorum partem pœna luant, & vitæ præteritæ fletu lachrymis, & gemitibus inenarrabilibus peccata deplorent.

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.

RESpondeo dicendo, quod monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debet præſtare illi alimenta, ſi in aliud relegatur, & ibi detrudatur, aut ſi quid habet de ſuo prouideat ei de ipſo. Ita Abbas.[a] At ego in hac diſtinctione vtendum cenſeo, quod ſi ipſe monachus facit profeſſionem in ordine capaci bonorum in communi, quod monaſterium, ad quod hæreditas monachi delinquentis peruenit, debet ipſum alere; ſi autem nullam hæreditatem ex ipſo monacho alicui monaſterio peruenit, tenebitur præſtare Abbas illius monaſterij, cuius ipſe ſubditus erat, vbi commiſit delictum, & in hoc caſu vera eſt opinio Abbatis. In religione autem fratrum Minorum regularis obſeruantiæ, cum in ea ſummam paupertatem profiteatur, & neque in communi, neque in particulari aliquid habeant monaſteria, & fratres, vſu receptum eſt, vt monaſterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei neceſſaria miniſtret.

[a] *Abb. in ca. vlt. de reg.*

QVÆSTIO XXV.

De correctione fratrum, quoad relegationem ad triremes, & expulſionem ab ordine, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum religioſi poſſint ad triremes relegari.*
2 *Vtrum deceat prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare.*
3 *Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint ad triremes relegari.

RESpondeo dicendo, quod in iure[b] prohibetur Abbas caſtigare clericos, vel monachos, ſicut conuerſos, puniendo eos per laicos, etiam cauſa regularis diſciplinæ, & nemo gaudens priuilegio Canonis, *Si quis ſuadente*, poteſt verberibus puniri, niſi modis à iure expreſſis, de quibus non eſt damnatio ad triremes, cum etiam depoſitus verbaliter eo gaudeat, donec realiter degradetur iuxta contextum cuiuſdam Decret.[c] iuncta Gloſſ. ibi, & damnati ad triremes non videntur exuti priuilegio, ergo nemo præter Papam poteſt eos ad triremes damnare, ſolus enim Papa poteſt diſpenſare, ne ferientes clericum incidant in pœnam Canonis, *Si quis ſuadente.* Vnde Summi Pontifices conceſſerunt Prælatis religionum, vt hoc poſſint facere, & hoc poſſunt facere, prout iam dixi in noſtra confeſſorum Summa, in tractatu Ordinis[d] iudicialis. Et tandem Pius Quintus, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima prima die Decēbris, ad perpetuam rei memoriam. *Conſiderans, quod prior generalis ordinis D. Hieronymi in Hiſpaniarum partibus per conſtitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam poteſtatem, quam ipſum capitulum generale tempore, quo celebratur, habet, ipſi priori generali conceſſit facultatem relegandi, & condemnandi fratres ſuos delinquentes ad triremes perpetuò, vel ad tempus, necnon habitu priuandi & ipſum habitum extrahendi, & auferendi per ſe, vel per ſuos miniſtros, dum tamen hæc omnia faciat de conſilio fratrum deputatorum monaſterij Sancti Bartholomei.* De cuius conceſſionis intelligentia iam in primo tomo[e] cum egimus de apoſtatis, aliqua diximus.

[b] *c. vniuerſitatis de ſent. excom. lib. 6.*

[c] *c. degradatio iuncta glo. recap. de ſent. lib. 6.*

[d] *In ordi. iudicia. c. 2. nu. 13 iuxta med.*

[e] *1. 10. qu. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum deceat Prælatos regulares ad triremes ſuos ſubditos relegare.

RESpondeo dicendo, quod licet monachorū ſit, non ſolū regularibus obtemperare inſtitutis, verum etiam Pontificiis ſanctionibus ſubſequi, eorum tamen crimina & delicta ſecrete, non palam corrigi, & emendari debent, ne Chriſtianis offendiculum præbeatur. Igitur pœnæ illæ, quæ vi Canonum conſtitutæ in monachos ſunt, ad regulæ normam moderandæ ſunt, & redigendæ, alioquin quorſum religionum regulæ conſtitutæ eſſent. Habetur hoc clarè in ſacris Canonibus,[f] triremium autem pœna, quæ in facinoroſos videtur locum obtinuiſſe, niſi grauiſſimum maximique offendiculi eſſet ſcelus aduerſus monachos adhibenda non eſt. Hinc doctiſſimus & Chriſtianiſſimus Bernard. Diaz de Lugo in ipſa practica criminali canonica, huiuſmodi ſupplicium deplorat multis efficaciſſimis, & prudentiſſimis rationibus vſus, in hæc verba prorumpens. *Quis meritò non indicabit indecens ſacerdotibus Dei, quibus maior dignitas eſt collata, quàm Angelis, quantumcunq; facinoroſos, tam perpetuo, quàm temporali hoc infami punitionis generi tradi, vbi tanta eſt ſceleratorum hominum copia, tantus ſqualor, tantus denique omniū ærumnarum, atque immunditiarum aceruus eſt? Satius namq; vltimo ſupplicio eſſet, vt ferirentur aliqua animi pietate, quàm in triremibus vitam agendo, vbi non ſolum de præteritis non eſt ſperandus dolor, ſed duriores mores ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veroſimilius timeri poteſt.* Et ſic ait piiſſimus & doctiſſimus Nauarrus[g] ſatis videri alienum à Charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendæ ſimul, & conſuetudine Diui Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliorum regularium inſtitutorum, huiuſmodi pœnam infligere, cùm ſola eiectione à religione videantur fuiſſe contenti. Hæc Nauarrus. Nec ego ad tempus fratrem ad triremes conſulerem relegari, cùm indecens ſit huiuſmodi relegatos veſtibus regularibus poſtea incedere.

Articulus Tertius. Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. Vide quæ habes in 1. tomo, in quæſtione[h] de apoſtatis.

[f] *c. ſcripturis. 66. d. c. ſacerdotibus. 11. q. 1.*

[g] *Nau. in ca. nullam. 18. q. 2. in fi. cap.*

[h] *Sup. q. 20.*

QVÆSTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officiis ſuſpendere, & deponere, ipſis non citatis.*

2 *Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua prælatione priuari, & inhabilitari ad aliam.*

3 *Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra capitulum ſuſpendere conſiliarios eiuſdem ordinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officiis deponere, & ſuſpendere, ipſis non citatis.

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta notata per Doctores,[a] & maximè per Panormitanum, & ita habet eorum conſuetudo, vel regula: neque eſt in eis ſeruandus ordo iuris vſquequaque, id eſt, ad vnguem, & ſecundum Henricum de Gandauo in quodam quodlibeto, religioſis non licet appellare, vel reſiſtere prælatis, quandiu procedunt ſecundum ius commune, vel ſecundum conſtitutiones, vel conſuetudines ſuas. Et Federicus de Senis[b] dicit, quod valent conſuetudines, per quas ſine ordine iuris etiam ex leuibus cauſis religioſi ex ſuis locis, & adminiſtrationibus amouentur, & ad hoc allegat aliquot Decretalia.[c] Addit tamen doctiſſimus Syluester,[d] quod pœna expulſionis, priuationis, & remotionis quandoque procedit à crimine patrato ipſam pœnam habente ipſo facto, & tunc probato crimine non eſt neceſſaria partis citatio, & in hoc caſu habet verum opinio Federici. Aut originem habet à contumacia, vel inobedientia, & tunc ait, locus ſit pœnæ, neceſſaria eſt citatio. Quibus ego addo, quod ſi habet originem à crimine, cui reſpondet pœna arbitraria, neceſſaria eſt citatio partis, id eſt, monitio, & licet iura in pœnalibus, cum agitur ad pœnam incurrendam, ſecundum Ioannem Andream,[e] & Panormitanum, requirant trinam citationem, at hæc ſolennitas, quæ de apicibus iuris eſt, non debet inter religioſos ſeruari, cùm procedant ipſis non ſeruatis: at vnica monitio non de apicibus iuris, ſed de ſubſtantia iuris eſt cenſenda, & ideo nullo modo ab ipſis Prælatis relinquenda, & iuxta hæc ſunt intelligenda, quæ ſupradicta ſunt.

[a] DD & Panorm. in c. cū ſpecial., & in c. quia de appel. & in c. qualiter, & quando el 2. de accuſat.

[b] Feder. conſil. 101.

[c] c. qualiter & quando, c. cū ſpecialis de accuſ. & cap. per tuas de ſimō.

[d] Sylu. v. citatio, n. 4.

[e] Andr. in c. ex tua de clericis no. reſid., & Panor. in c. ſi. de vita & hon. cler.

ARTICVLVS II.

Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua priuari prælatione, & inhabilitari ad aliam.

REſpondeo dicendo, quod meritò quidem iura canónica ſanxere facinoroſos, atque improbos clericus beneficiis priuandos fore, vt probis viris concedantur, qui qua decet vitæ puritate, miniſtrent. Vnum tamen aduertere debent iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, niſi ſit crimen graue, iuxta quendam Canonem,[f] quem ad hoc dicit notabilem Abbas, & tradit Rebuffus allegans ad hoc ſatis bonam Decretalem, & ſic non poteſt quis priuari prælatione apud regulares, niſi aliquod delictum commiſerit graue qualificatum, vt tale per iura, aut per conſtitutiones regulares. Et licet pœna priuationis à beneficio non poſſit imponi à iudice, niſi exprimatur à iure, iuxta quandam Gloſſam,[g] quam reputat ſingularem Abbas, & tradit latè Tiraquellus.

Poteſt tamen Regularis à ſua prælatione priuari per ſententiam iudicis, propter aliquod delictum, quod licet non ſit expreſſum in iure tali pœna eſſe puniendum, eſt tamen adeo graue in religione, vt arbitrio bonorum, & grauium religioſorum tali pœna ſit ſubdendus. Primò quia Prælationes in religione non ſunt beneficia collata ad modum beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt perpetua, & ex ſe irreuocabilia. Secundò, quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia bonorum Eccleſiæ, & non decet priuari eos, qui vt boni miniſtri habent ius quæſitum, niſi probetur non eſſe bonos miniſtros: at prælationes regulares non ſunt beneficia Eccleſiaſtica, imo poſſunt comparari beneficiis, annalibus ad nutum amouibilibus, quia vt plurimum ſunt temporaliæ, tum etiam quia religioſi non habent velle, neque nolle, & ſic cauſa legitima debet interuenire, vt priuentur, non tamen tanta eſſe debet, quanta eſt neceſſaria, vt clericus, qui habet velle, & nolle à ſuo beneficio expellatur. Et propter has cauſas Innocentius[h] III. aſſignans formam procedendi in cauſis Eccleſiaſticis addit. *Hunc tamen ordinem, contra regulares perſonas non credimus eſſe vſquequaque ſeruandum, quæ (cum cauſa requirit) facilius, & liberalius ſuis poſſunt à miniſtrationibus amoueri.* Ex quibus verbis non poteſt ſumi argumentum, quod dignior ſit cætus clericorum, quam monachorum, prout ex dictis verbis ibi Gloſſa[i] malè colligit, nō enim monachi faciliùs poſſunt remoueri à ſuis adminiſtrationibus, ex eo quod dignior ſit cætus clericorum, ſed quia in eorum adminiſtrationibus, & in eis militant rationes, quæ in Eccleſiaſticis beneficiis, & in clericis ſecularibus minimè locum habent, cum beneficia Eccleſiaſtica ſint perpetua, prælationes autem & adminiſtrationes regulares ſint temporariæ, & quia religioſi per profeſſionem iuri ſuo renunciant propter Deum.

[f] c. inventū 16. q. 7. Ab. in c. tua de pœnis, & idem Ab. in c. 1. n. 3. de iudi. Rebu. in pract. benef. 41 pag. de modo amittendi benef.

[g] Gloſſ. & Ab. in c. ſi de iure patronat. in c. cum nos de offic. Tiraquel. in l. ſi vnquam C. de reuocand. dona. vero renuntiatur. nu. 206.

[h] c. qualiter & quando el 2. de accuſat.

[i] Glo. in d. c. qualiter, in ver. facilius.

ARTICVLVS III.

Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint, extra capitulum, ſuſpendere conſiliarios eiuſdem ordinis.

IN religione quadam ſunt quædam officia ad regimen illius conuenientia, inter quæ vnum præcipuum eſt officium Conciliarij, cuius officium, & munus eſt, quod ſit ſuperioris illius religionis conſiliarius, cum quo, & cum aliis eiuſdem claſſis conſulit graues religionis, & præcipuè ſunt iudices delegati in capitulo generali deputati ad videndas, & examinandas ſententias, quas ipſi generalis, & viſitatores protulerunt, ſed ipſi conſiliarij non poſſunt cauſam creare, neque proceſſum fulminare ſed iuxta allegata, & probata ante ipſum generalem, aut viſitatores iudicare. Verum tamen eſt, quod ſi aliquis ſe grauatum nimis ſentire, poſſet recurrere ad ipſos, non per viam appellationis, ſed per viam ſimplicis querelæ, quæ habet effectum tantum deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum.

Eſt etiam in eadem religione quædam conſti-

tutio

tutio facta in ipſa, quod viſitatores non poſſunt priuare Prælatoa, Abbates, ſed ſolum eos ſuſpendere remittendo priuationem, ſi fuerit neceſſarium, ad capitulum, & Conſiliarios, licet poſſiut priuare quemcunque ab officio monaſterij ab ipſis viſitati, manifeſtando Prælato ipſius priuationis cauſam, quæ conſtitutio fuit extracta ex alia conſtitutione, & priuilegio conceſſo à Clemente IIII. ipſimet Religioni. Quæritur modo vtrum dicti Ordinis Viſitatores, non obſtante dicta conſtitutione, aut priuilegio, poſſint priuare aliquem Conſiliarium culpis, & delictis id petentibus, non remittendo eam priuationem capitulo, caſu, quo ſit neceſſariũ, vt breuiter puniatur, ne offenſus potens reclamet, antequam puniatur, & maiori tunc pœna inſtante tanta parte, negligentiam Prælatorum accuſante afficiatur.

Reſponden dicendo, quod reſolutio iſtius dubij pendet ab intelligentia conſtitutionis dicti Ordinis, quæ cum ſit extracta ex conſtitutione Apoſtolica Clementis IIII. data anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo quinto. quæ incipit. *Paruus fons, qui creuit in flumium*, quæ continetur in libro priuilegiorum eiuſdem Ordinis, [a] debet intelligi iuxta terminos dictæ cõſtitutionis Apoſtolicæ, cum lex facta extracta ab alia lege iuxta terminos eius debeat explicari, vt traditur in Authentica quędam & tradit poſt alios Nauarrus. [b] Videamus igitur conſtitutionem Apoſtolicam, cuius tenor ſequitur. *Caterum vt circa depoſitiones Abbatum via malitus præcludatur, ſtatuimus, vt quicunque Abbatem aliquem depoſuerit, cauſam depoſitionis, & proceſſum habitum circa ipſam per literas ſuo, & Abbatum, qui depoſitioni etiam interfuerunt, ſigillis ſignatas in ſequenti capitulo generali, nullo etiam requirente, vel proclamante inſinuare, ac exprimere teneatur; dictis etiam Abbates, ſi præſentes fuerint, proceſſum depoſitionis eiuſdem, & an de conſilio eorum ſic fuerit proceſſum, exponant; & tunc generale capitulum, vtrum depoſitio iuſta, an iniuſta fuerit, iudicabit. Quod ſi prædicti Abbates præſentes non fuerint, hoc ipſum per ſuas patentes literas generali capitulo explicitè atteſtentur, & omnes prædicti ſupra ſuas conſcientias hoc facere teneantur. Et vt ab Abbatibus prædicti Ordinis ſubtrahatur materia delinquendi, neque ipſi conqueri valeant per eorum Patres Abbates ſe indebitè fore grauatos; ſtatuimus, & ordinamus, quod pater Abbas ſubiectum ſibi Abbatem deponere debeat pro cauſis duntaxat inferius annotatis, videlicet pro hereſi, pro ſimonia manifeſta pro immunditia carnali, pro lapidatione ſui monaſterij enormiter alienando, vel diſſipando, pro furto, homicidio, graui ſacrilegio, ſolemni periurio, pro conſpiratione, & ſi falſarius fuerit literarum Summi Pontificis, vel Sanctæ Romana Eccleſiæ Cardinalium principum, Epiſcoporum, vel Abbatum ordinis ſupradicti. Et ſi contra communia ſtatuta ipſius ordinis priuilegia impetrauerit, vel retinuerit, aut vti præſumpſerit impetratis. In alijs autem caſibus ſuperius non expreſſis iniungat ei Pater Abbas, vel Viſitator, vt veniam petat in ſequenti Capitulo generali ad arbitrium ipſius capituli per depoſitionem, vel aliter puniendus.* Hæc Clemens Quartus in dicta conſtitutione.

Circa quam primò eſt notandum, quod partim eſt odioſa, & partim fauorabilis, eſt odioſa ſubditis, in quantum præcluditur via malitiis fratrum, & cauillationibus in viſitando defectus Prælatorum: eſt fauorabilis Abbatibus, in quantum non poſſunt, niſi in capitulo priuari, vt conſtat ex eius verbis ibi, *Vt circa depoſitiones Abbatum via malitiæ præcludatur*, & magis fuit facta in ſubditorum odium, quàm in fauorem Abbatum, cum Summus Pontifex ſumpta occaſione ex cauillationibus ſuprapoſitis hanc tulit conſtitutionem. Quod autem magis ſit in odium ſubditorum, quàm in fauorem Prælatorum, inſuper probatur, quia ſtatuit, ne Prælati intumeſcant cum imperio, & auſteritate imperantes, addit Summus Pontifex. Et vt ab Abbatibus prædicti ordinis ſubtrahatur materia delinquẽdi, videntes eos non poſſe priuari, niſi in capitulo, enumerat delicta propter quæ non obſtãte prædicta ordinatione poſſunt extra capitulum priuari. Quæ delicta ſunt illa, quæ ipſi Abbates ſecundum curſum ordinarium poſſunt aliquando committere.

Ex quibus colligi videtur, quod hæc conſtitutio magis eſt odioſa, quàm fauorabilis, nam quando aliqua conſtitutio partim eſt odioſa, partim verò fauorabilis, ſi minus principaliter eſt facta in fauorem, & magis principaliter in odium, odioſa eſt cenſenda, argumento eorum, quæ traduntur in quadam lege, [c] & quæ notantur à Dominico, & Franco.

Secundò notandum eſt, quod lex odioſa debet reſtringi, prout in multis iuris locis continetur. [d] In quibus probatur, quod Senatus Conſultum Macedonianum, quod fauet filiis familias eorum contractus irritando, in odium fœneratorum eſt odioſum, & per conſequens reſtringendum, prout aduertit Nauarrus [e] probans, quod Bullæ Pij IIII. & Pij V. loquentes contra confidentias in beneficiis Eccleſiaſticis, debent reſtringi, ſiquidem principaliter fuerunt latæ ad excludendum, & diminuendum dolos, & fraudes, quæ ex dictis illicitis confidentiis oriebantur. Vnde ſequitur, quod cùm conſtitutio Clementis IIII. fuerit principaliter facta in odium calumniarum ſubditorum circa ſuos Prælatos, debet tanquam odioſa reſtringi, & intelligi ſolum in caſu, in quo loquitur. Vnde cum ſolum loquatur de Abbatibus, non debet ad Conſiliarios extendi. Quod aliquibus rationibus comprobatur. Prima ſumitur ex natura, & præeminentia horum officiorum: Abbatiæ enim Regulares ſunt dignitates, cum dignitas Eccleſiaſtica ſecundum Panormitanum [f] ſit habere iuriſdictionem in foro contentioſo, excommunicando ſuſpendendo, & abſoluendo, & ſufficit, quod poſſit eſſe perpetua, etiam ſi de facto ſit temporalis. In iure enim illud, quod poteſt eſſe perpetuum, perpetuum cenſetur, vt ait Cardinalis, [g] & tradit Gloſſa ſingularis. Propter quod in ordinibus Mendicantibus Miniſtri, Priores, Guardiani, & Prouinciales, cenſentur habere dignitatem, & à fortiori eam cenſentur habere Abbates ordinis Ciſtercij, de quibus hic agimus, hi enim habent iuriſdictionem magis qualificatam, quàm Prouinciales Mendicantium, hi enim vltra quod habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem circa ſuos ſubditos, habent etiam baculum, & mitram, & in eorum diſtrictu exercent Pontificalia, & poſſunt ſuos ſubditos ordinibus minoribus initiare, & aliqui eorum habent poteſtatem ſacrorum Ordinum conferendi, quod priuilegium ſi per Concilium Tridentinum non tolleretur, ad omnes Abbates ordinis per communicationem extenderetur, prout ego explicaui in primo tomo, tum etiam quia dicti Abbates non ſolum poſſunt eſſe perpetui, ſed de facto erant perpetui, & licet non benedicantur, omnia priuilegia benedictorum, illis communicantur, quæ dignitas, & præeminentia minimè in Conſiliariis reperiuntur. Qui nec etiam perſonatibus Eccleſiarum Cathedralium poſſunt comparari, qui ſecundum Archidiaconum [h] habent præeminentiam in Eccleſia ſine iuriſdictione, vt habere ſtallum in choro, & in capitulo, & in electionibus, & in proceſſionibus, & in dandis ſuffragiis. Quæ omnia non habent Patres Conſiliarij, qui licet habeant præeminentiam, & locum

[a] Priuil. 42.

[b] Nau. in extrau. de dat. & promiſ. nu. 3 n. 7. in fi.

[c] l. [illegible] ff. de [illegible] [illegible] & Fra[illegible] c. ſciant [illegible]

[d] [illegible] 6.

[d] l. ex[illegible] ff. [illegible] L. ſ. ff. [illegible]

[e] Na[illegible] 1. conſ. [illegible] de conſtit. [illegible] 3. nu 1.

[f] Pan[illegible] de maior. [illegible]

[g] Car[illegible] 2. de reſcript. gloſ. [illegible] perpetuam in [illegible] clerici [illegible] elect. & [illegible]

[h] Archid. in c. 1. de conſuet. lib. 6.

Google

locum in communitatibus, congregationibus, & capitulis, & licèt habeant votum deciſiuum in proceſſibus examinandis, & iudicandis, non tamen habent votum electiuum, nec paſſiuum. Vnde cum multo minor ſit eorum præeminentia, quàm dignitas Abbatiatus, nõ debemus extendere conſtitutionem Clementis Quarti, loquendo de Abbatibus ad dictos Conſiliarios.

Secundò probatur ex ratione ipſius conſtitutionis Clementis Quarti, ibi, *vt circa depoſitiones Abbatũ via malitiis precludatur*, quæ ratio non militat in Conſiliariis, ſiquidem Abbates non ſolum habent poteſtatem iuriſdictionis, ſed etiam poteſtatem dominatiuam, & poteſtatem temporalem æconomicam, qua prouident neceſſitatibus ſibi commiſſi gregis, quæ poteſtates reddunt ipſos Abbates odioſos, cum ſubditi diſcoli, & ſe ipſos amantes, ſæpius conquerãtur his poteſtatibus grauari, licet de facto nullo grauamine afficiantur. Vnde ſacri Canones maiorem numerum teſtium, & magis qualificatorũ requirunt, quando agitur de cauſis prælatorum, quàm quando contra fratres inferioris notæ procedunt, prout ſupra eſt explicatum, quod ideo fuit à Sanctis patribus ordinatum, quia contra ipſos magis, quàm contra alios fratres ipſi monachi æmulantur. At omnia hæc ceſſant in Conſiliariis, ſolum enim examinant, & iudicant proceſſus, & licet aliquando ex ſententiis ab eis contra aliquos latis odioſi efficiantur, ab hoc tamen odio facillimo negotio purgantur, omnem culpam in generalem, & Viſitatores reiicientes, dicentes ita eſſe rigoroſè proceſſus per ipſos fulminatos, & ſubſtantiatos, vt non poſſint aliter eos iudicare, imò ipſos miſericordia, & benignitate vſos fuiſſe affirmant. Nec his obſtat quod tempore huius conſtitutionis Clementis Quarti adhuc in ordine non erant creati Conſiliarij, qui ſi eſſent creati, illud, quod definierat Clemens Quartus de Abbatibus, ad Conſiliarios extenderet, ſiquidem cauſam Abbatum iudicant, & quoad hoc ſunt illis ſuperiores. Nam reſpondetur, quod maiorem præeminentiam habent Viſitatores generales, quàm Conſiliarij, & erant creati tempore Clementis Quarti, vt patet ex eius conſtitutione ſæpius de ipſis mentionem faciente. Et Clemens IIII. ſuam conſtitutionem ad ipſos non extendit. Et quod præeminentia viſitatorum ſit maior quàm præeminentia Conſiliariorum, patet. Nam viſitatores habentes iuriſdictionem delegatam, fulminant, & efficiunt proceſſus, ad quorum executionem pœnam excommunicationis imponunt, & habent durante viſitatione locum prælatorum, & ea finita habent titulum Viſitatorum Generalium, & vt tales præcipit quædam diffinitio vt ad Capitulum, etiam ſi non ſint Abbates, nec procuratores, vadant. Præterea conſtitutio ordinis extracta & deſumpta à dicta conſtitutione Clementis Quarti ordinatis, quòd Abbates non poſſunt deponi, niſi in Capitulo, facta fuit tempore, quo erant iam Conſiliarij, & de ipſis nihil egit, & ſic remanent in diſpenſatione iuris communis. Neque obſtat dicere, quod ſolum per dictas conſtitutiones licitum eſt Viſitatoribus Generalibus priuare officiales monaſteriorum, cõferendo hoc cum Abbatibus, & Conſiliarij non ſunt officiales monaſteriorum ſed ordinis, & ideo ab ordine debent iudicari. Nam reſpondetur, quod nulla eſt conſtitutio, qua præcipiatur ipſos ab ordine debere iudicari, & ſic de peccato minimè argui poſſunt. Verum tamen eſt, quod ad ſententiam ferendam contra huiuſmodi viros, tenebantur prædicti Viſitatores Generales conſulere viros graues, & in cauſis Regularium expertos, argumento eorũ, quæ in ſacro Concilio [a] Tridentino notantur.

[a] *Tri ſeſ 25. de refor. c 6.*

QVÆSTIO XXVII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnã inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſi, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *QVa pœna ſunt puniendi ſacerdotes Regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes.*

2 *Vtrum Regulares ſollicitantes fœminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum prælatis.*

3 *Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis procurantes ad peccatum nefandum, comprehendãtur in hac conſtitutione Pij Quarti.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſunt puniendi Sacerdotes Regulares, inceſtum cùm filiabus confeſſionum committentes.

REſpondeo dicendo, quod ſi in actu vel iuxta actum confeſſionis alliciant ad peccandum filias ſpirituales confeſſionum, clarum eſt ipſas filias ſpirituales non poſſe abſolui à confeſſariis quantumcunque priuilegiatis, donec dominis Inquiſitoribus hoc delictum patefaciant, prout patet ex quodam Breui Pauli IIII. cuius tenorem ſup. in 1. tomo q 59. adduximus art. 4. & de hoc non eſt nobis quæſtio, cũ ſit eius deciſio manifeſta. Quæſtio igitur nobis eſt, qua pœna ſunt puniendi illi, qui extra actum confeſſionis alliciunt ad peccandum, aut peccant cum ſupradictis filiis ſpiritualibus, quarum confeſſiones audierunt; Ad quod reſpondetur, quod ſi eorum delictum fuerit probatum, ſunt deponendi. Hoc probatur ex quodam Canone [b] dicente. Si quis ſacerdos cũ filiabus ſpiritualibus fornicatur, graue delictum committit; & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponuntur, & peregrinando duodecim annos pænitere debent, & tandem ad monaſterium vadant, vbi per totum vitæ tempus Deo ſeruiant. Ita diſponitur in dicto Canone, & tradunt Abbas, [c] Anania, Felinus, & Decius. Et licet ille textus videatur loqui de filia ſpirituali ſimpliciter, aduertit Bernardus Diaz de Lugo, [d] quod idem eſt ſi fornicatur cum ea, quæ propter ſacramentum pœnitentiæ fuit filia ſpiritualis effecta, vt probatur in capi. præcedenti proximo dicto Canoni, quod dicit [e] omnes, quos in pœnitentia accepimus, ita filij noſtri ſunt, vt in baptiſmate ſuſcepti, & ſubditi, quod qui hoc ſcelus perpetrauerit, non ſolum dignitatis honorem amittit, verum etiam vſque ad exitum vitæ ſuæ iugi pœnitentiæ ſe ſubdat. Denique aliqua adducens affirmat Bernardus Diaz de Lugo, [f] clericum de hoc delicto conuictum indiſtinctè eſſe puniendum, imo & tempeſtate hac carceri alicui per aliquot, & non per paucos annos mancipandum. Oportet enim, inquit doctiſſimus & Chriſtianiſſimus ille Præſul, quod in his diebus, in quibus peccatis noſtris id promerentibus, admirabile hoc ſacramentum pœnitentiæ, ſpiritualium omnium infirmitatum ſingularis, & vnica medicina, ab hæreticis impugnari, atque euerti curatur, ſacerdotes in hoc

[b] *Cap ſi quis ſacerdos 30. q 1.*

[c] *Abbas in c. vlt. de pu cau. Anan in c. cũ delictus de accu. Fel. in c. at ſi clerici n. rs de iudic.*

[d] *Lugo in ſua pract crimin. c. 28 n 1.*

[e] *Cap omnes. 30. q. 1*

[f] *Lugo vbi ſu.*

hoc delinquentes grauiter puniantur, ne ex eorum delictis auſus præſtetur hæreticis, ne frigeſcente charitate, ac timore Dei, occaſio detur maritis, ac patribus vxores, ac filias ab hoc ſacramento retrahendi, & vt rariùs ad illud accedant procurando. Et ſic ſanctiſſimè, & prudentiſſimè Inquiſitores hæreticæ prauitatis illos, quos in actu, vel iuxta actum confeſſionis reperiunt allicere mulieres ad peccandum, ſecretò puniunt non permittentes eos in publico theatro cum aliis pœnitentiandis condemnari, & vt ſuſpectos de hæreſi declarari, iuxta dictã [a] Pauli IIII. conſtitutionem, cuius tenorem ſupra in primo tomo retulimus.

[a] 1 tom q 59. art. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares, ſolicitantes fœminas extra actũ confeſsionis, poßint puniri ab eorum prælatis.

RESpondeo dicendo, hoc iam in articulo ſuperiori fuiſſe præſuppoſitum, tradendo pœnam, quæ ipſis à Prælatis eſt imponenda. Et nunc ex propoſito de hoc latiùs agendo dico, quod conſtitutio Pauli Quarti, ſolum loquitur de his ſacerdotibus, qui pœnitentes mulieres ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciunt & prouocant, ſeu allicere, vel prouocare tentant, non habet locum in his, qui poſt actum confeſſionis tranſactum poſtquam ad ſua habitacula mulieres reuertuntur, ipſas viſitando, alliciunt ad peccandum. Nam tunc Inquiſitores de his minimè poſſunt cognoſcere, prout affirmat doctiſſimus Nauarrus. [b] Et ratio huius eſt, nam dicta conſtitutio ſolum loquitur de his, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis, hoc crimen committunt, maculantes, quantum ex ſua parte eſt, actum à Deo Optimo Maximo inſtitutum, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius ſuſpecti de hæreſi iure optimo reputatur. Quæ præſumptio ceſſat in his, qui multo poſt tranſactum dictum actum id intendunt, & procurant, in eo enim innuunt nolle ipſum actum ſuis fœcibus fœdare, & per conſequens eum ſanctum à Deo ordinatum, & inſtitutum prædicant. Puniuntur ergo iſti ab ordinariis cum pœna ſupra poſita ſacris Canonibus confirmata.

[b] Naua. lib. 5. conſ. 10. de hæret. conſ. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſsionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pauli IIII.

RESpondeo dicendo, quod conſtitutio Pauli Quarti habet locum in his etiam, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis ſolicitant ad peccatum nefandum aliquos adoleſcentes, licet enim dicta conſtitutio loquatur de confeſſoribus fœminas allicientibus ad carnaliter peccandum, vt patet ex eius contextu, ibi, *mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeßiones alliciendo, & prouocando, &c.* & ibi, *grauiorum peccatorum mole eas onerando.* Attamen ratio, & mens ipſius conſtitutionis ad hunc noſtrum caſum ſe etiam extendit, cùm illi, qui hoc inſtituit ſacramentum, ſcilicet domino Deo, & ſalutari noſtro Ieſu Chriſto faciant iniuriam, & eum etiam de illis verificentur verba dictæ conſtitutionis, ibi, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide catholica rectè ſentiunt, ſacramentis ab Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut iniuriam faciant, &c.* Qua ratione attenta tanquam contra ſuſpectos de hæreſi concedit Summus Pontifex, vt contra eos procedatur. Præterea vltra quod ratio dictæ conſtitutionis, & eius verba huic parti fauent, fauet etiam, quod multo grauius eſt hoc peccatum, quàm ſolicitatio ad actus inhoneſtos cum mulieribus, cum hoc vltimum ſit peccatum carnis ſecundum naturam, aliud autem ſit peccatum Sodomiæ contra naturam.

Neque obſtat, quod conſtitutio tantum loquatur de ſolicitatione ad actus impudicos circa mulieres, nam loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ raro contingunt, ſed ſunt eiuſdem generis, imo grauiori & maiori macula, quantum ex ſe efficiunt hoc reconciliationis, renouationis, & puritatis ſacramentum.

QVÆSTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſariis Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeſſiones, ſine iuriſdictione actuali.*

2 *Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos & celebrat.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur ſacerdotes Regulares audientes confeßiones, ſine iuriſdictione actuali.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæſtio reſoluatur, diſtinctione opus eſt, aut enim hi audiunt ſæcularium confeſſiones cum approbatione Epiſcopi diœceſani, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, aut ipſas audiunt contra ipſorum expreſſam voluntatem, aut eas audiunt ſine licentia diœceſani, & ſuorum ſuperiorum, ſimul. Si enim audiunt confeſſiones cum approbatione Ordinarij ſine licentia ſuorum ſuperiorum licet ſecundum aliquos valeant confeſſiones, prout ego latè trado in additionibus [c] ad Bullam Cruciatæ, Prælati tamen poſſunt eos pœna arbitraria pro modo culpæ caſtigare, vt patet ex traditis per Sotum. [d] Et à fortiori poſſunt ab ipſis puniri, ſi contra eorum expreſſam voluntatem ſe confeſſionibus audiendis immiſcere præſumpſerint. In hoc enim caſu maior culpa inuenitur, præſertim ſi Prælati eorum confeſſiones irritas eſſe declarauerint, etiam virtute iuriſdictionis ipſis à diœceſanis communicatæ factas.

Quod poſſe facere virtute priuilegij prælatis ordinis Prædicatorum ad inſtãtiam Patris fratris Stephani Vſuſmaris, dicti ordinis Generalis, à Iulio III. conceſſi Romæ decimo ſeptimo Kalen. Ianuarij anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo quinto: non eſt dubium, prout in dictis additionibus ad explicationem Cruciatæ latè dixi: in hoc enim caſu maior culpa inuenitur. Si enim delicti

[c] In addit. ad Bullam. §. 9. nu 6. & 7. à fol. 64.

[d] Soto in 4. diſt 18. q. 4. art. 3.

delicti grauitas ex circunſtantiis debeat conſiderari, vt iuxta vulgaria nos admonent. in hoc circunſtātiæ grauiores inueniuntur. Prima eſt inobedientiæ peccatum in re graui; ſecunda, nullitas confeſſionum, cui poteſt alia addi, quod nullus Regularis etiam approbatus ab Ordinario ſine licentia ſuorum ſuperiorum præſentatus poteſt abſoluere à reſeruatis, cum priuilegia Regularia concedentia Confeſſariis Regularibus poteſtatem ad abſoluendum à reſeruatis Epiſcopis, aut ſedi Apoſtolicæ tantùm de his Confeſſariis loquantur, qui à ſuis Prælatis coram Ordinariis præſentatur, & ab ipſis approbationem conſequuntur, & ipſi fortè à reſeruatis abſoluerunt.

Reſtat autem modo videre, qua pœna puniantur ſacerdotes ſimplices, qui confeſſiones ſecularium audierunt. Et vt pœnam huic delicto correſpondentem ex ſacris Canonibus poſſim indagare, inuenio, quod Vrbanus [a] Papa II. in ſimili materia nobis quēdam Canonem ſcriptum reliquit dicens. *Placuit, vt deinceps nulli ſacerdotū liceat quemlibet commiſſum, alteri ſacerdotis ad pœnitētia ſuſcipere, ſine eius cōſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit*, qui Canon noſtrū dubium clarè diluit, in eo enim agitur de ſimplici ſacerdote, cui cum licentia illius, cui erat pœnitens commiſſus poterat ante Cōcilium Tridentinū ipſe pœnitens confiteri, & ait, quod talis ſacerdos ſimplex ſine dicta licentia, & actuali iuriſdictione audiens pœnitentem, poſuit ſe periculo ſuſpenſionis à gradu ſacerdotij, quem receperat. In quo innuitur, quod abſolutè non ſuſpendatur, ſed quod commiſit delictum dignum ſuſpenſione, & ſuſpenſionis periculo ſe expoſuit. Quare cōſtanter affirmo, quod ſi ſacerdos Regularis ſimile commiſerit delictū admittendo aliquos ad pœnitentiam ſine licentia Ordinarij, cui oues ſunt commiſſæ, & ſuorum ſuperiorum, debet iuxta prædictum Canonem ſuſpendi, ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali, quam in ſacerdotio recepit, ita, vt nunquam dicta poteſtas, & iuriſdictio habitualis in actum redigatur, actualem iuriſdictionem recipiendo ad confeſſiones articulares audiendas, niſi ipſe tantam egerit pœnitentiam, vt ad ipſum gradum reſtitui mereatur. Si enim ſimplici ſacerdoti laico ſupradicta pœna ab Vrbano Papa II. fuit conſtituta, cur hanc, quam appoſuimus, debemus in ſimplici ſacerdote Regulari denegare? qui non ſolum ſacrilegiū commiſit audiens confeſſiones ſine iuriſdictione actuali, ſed etiam contra Regularia ſui Ordinis ſtatuta egit ſine licentia ſuorum ſuperiorum, hoc tantum munus ſibi propria authoritate vendicando. Et ſi tempore Vrbani hoc delictum ita puniebatur, in quo non ita rigoroſè cum confeſſariis agebatur, ſiquidem cum licentia ſolum Parochi poterāt ſimplices confeſſores confeſſiones ſuorum parochianorum audire, quare debemus trepidare ipſos modo ſupradictæ pœnæ ſubiacere, cum omnibus ſit compertum ab Ordinariis, ſcilicet ab Epiſcopis debere neceſſariò approbari. Dixi (ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali) nam dicti ſacri Canonis Vrbani II. veſtigiis inhærendo, videtur, quod etiam à Miſſa per aliquod tempus ſuſpendi poteſt, ait enim gradus ſui periculo ſubiacebit, qui abſolutè videtur loqui non ſolum de gradu iuriſdictionis habitualis, quam in ſacerdotio recepit, ſed etiam de gradu ſacerdotij, quem ad conſecrandum Chriſti Domini corpus in conſecratione, & ordinatione ab eodem Chriſto Domino recepit.

[a] c. placuit de pœnit. diſt. 6.

ARTICVLVS II.

Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.

RESpondeo dicendo, quod ſicut contra parricidam non fuit aliqua pœna ſtatuta in legibus Solonis, & Romuli, & in legibus duodecim tabularum, quia nunquam tale quid in animum humanum venire poſſe fuit præmeditatum, prout referunt Cicero pro Roſcio Amerino, Plutarchus in vita Romuli, prout poſt alios conſiderat Couarruuias; [b] ſic contra huiuſmodi celebrantes non inuenitur in Iure Canonico aliqua pœna ſpecialis ſtatuta, quia tantum nefas non fuit à Pontificibus præcogitatum. Vnde ait Bernardus [c] Diaz de Lugo, & eius additionator Salzedo pœna arbitraria hoc delictum eſſe puniendum, Abbas [d] verò pœnam falſi imponendam eſſe iudicat quæ pœna ſecundum Baldum, [e] & alios, quos refert Sicerus, etiam contrà eum, qui fingit ſe ſacerdotem, propoſitum, cum re vera non ſit. Eſt enim adeo execrabile vſurpare officium & dignitatem ſacerdotalem, quod legitur in libro Paralipo. [f] Oſiam Regem Iuda, quia thurificaſſe ſuper altare, fuiſſe à Deo grauiter punitum. Et in Leuitico [g] legitur non eſſe licitum leuitis vaſa ſanctuarij tangere, ſed tantum ſacerdotibus. Et Rex Balthaſar, quia bibit per vaſa ſacra templi, fuit ſtatim iudicio Dei iudicio vita, & regno priuatus, vt legitur apud Danielem, & Oza, quia extendit manus ad ſuſtentandum arcam Domini minantem ruinam, ſtatim cecidit mortuus, vt in libro Regum narratur. [h] Ex his colligitur quàm deteſtabile & horrendum crimen ſit ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum manibus pollutis & prophanis tangere, & ſacrilegamente recipere celebrando, vt bene conſiderat aliqua adducendo Blaſius. [i] Et Gregorius XIII. hoc crimen conſiderans, tanquam hæreſim ſapiens, officio Inquiſitionis ſanctiſſimæ puniendum commiſit, vt ex tenore ſequentis conſtitutionis colligitur.

Gregorius Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, officij noſtri partes ſtudio præſtare tenemur, vt dubia, quæ variis doctorum opinionibus hinc inde diuerſa ſentientibus agitantur, ea ad inquiſitionem ſanctiſſimi officij In inquiſitionis hæreticæ prauitatis pertinent, noſtræ declarationis oraculo (prout ratio ipſa ſuadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur; ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe qui dubitent, an contra eos qui in ſacro preſbyteratus gradu non conſtituti miſſas celebrare, confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri, ac ſi fuerint per officium ſanctiſſimæ inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Hiſpaniarum regnis inſtitutum, & illius inquiſitores procedendū, vel etiam animaduertendum ſit, ac hi, qui talia patrauerint, per inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmetur prædictū delictum ab inquiſitoribus plectendū eſſe, hiſce præſertim temporibus, quibus [illegible] temere audent proferre, vel ſentiare eorū ſacramentorū manifeſtè eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni, vnde plerumque, per eorundē regnorū inquiſitores diuerſa ferunt in huiuſmodi cauſis [illegible]. Nos itaque, vt omnis difficultas dubiumque, tollatur, animaduertentes, eos, qui presbyteratus ordine non ſunt inſigniti, & [illegible] dicti ſacramentis ingerunt [illegible] catholica [illegible], quæ ſolos presbyteros miniſtros eſſe [illegible] ſacramentorum [illegible], illos docuerat, quibus eadē munera [illegible], volentes, eorū qui in presbyteratus ordine nō cōſtituti miſſas celebrant, ac confeſſiones audiunt, vt præfertur, cognitionē, & punitionem etiā ad inquiſitionē officiū, & inquiſitores

[b] Cou. in Cle. ſi furioſus in ... 2. p. nu. 12. de homi. 1.
[c] Ber. in prac. cri. ca. 14. vbi Salzedo
[d] Abbas in c. 1. de cleric. non ord. miniſt.
[e] Bal. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccle. Sicer de cri. 71. n. 9.
[f] Paralip. lib. 2. c. 6.
[g] Num. 18.
Dan. 5. ca.
[h] 2. Reg. 6.
[i] Blaſ. lib. 2. de ſacroſan. eccleſ. priui. 5 fol. 34.

ante dictos pertinere, ita huiuſmodi deliberatione, aduerſus eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire, officium & inquiſitores prædicti, valeant apoſtolica authoritate præſentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus & ſingulis ordinarius, & delegatis iudicibus ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliqua iudicandi, & interpretandi difficultate, iudicari ac definiri debere, irritumquoque & inane, ſi ſecus ſuper à quoquam, quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obſtantibus cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis nec non iuribus municipalibus legibus regnorum prædictorum, pragmaticiſq; ſanctionibus ac ſtatutis, & conſuetudinibus ciuitatum, & locorum quorumcunq; dictorum regnorum etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis forſan per nos, ac quoſcumque alios Romanos Pontifices, prædeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborum formis, & inſolitis clauſulis irritantibuſque & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolica poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationem Regum, Ducum, & aliorum principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus, pro expreſſis habentes illis in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo piſcatoris, die ſexto Auguſti, mileſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo quarto, anno à natiuitate Domini, pontificatus noſtri anno tertio.

Hæc conſtitutio habetur in libro [a] Inquiſitionis Hiſpaniæ, ex quo deſumpſi, & vidi ſub ſigillo authentico. Qua conſtitutione attenta, non poſſunt prælati regulares modo punire eos, qui ſacerdotio non inſigniti miſſam celebrauerint, & confeſſiones audierint, pœnitentibus abſolutionem impartientes. Circa quod aduertendum tantum eſſe caſum Inquiſitionis ſanctæ commiſſum, quando ille, qui ſacto presbyteratus ordine non eſt inſignitus, confeſſiones audit, & ſimul abſolutionem impartitur, non autem qui ſolum audit confeſſiones, quod ſatis ſignificant illa verba, *& confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri.* Illa enim coniunctio, ac, ſignificare hoc non eſt dubium. Et ratione probatur: ſi enim audit confeſſiones, non impartiendo abſolutionem, nullum confert ſacramentum, & ſic facto catholicã veritatem nõ impugnat, ille enim facto cã impugnat, qui, cùm presbyteratus ordine non ſit inſignitus, ſe inadminiſtrandis ſacramẽtis ingerit, vt patet ex hac conſtitutione.

[a] Tit. 12. fo. 119.

Secundo eſt notandum, illum, qui ordine ſacro presbyteratus eſt inſignitus, nõ committere crimẽ hæreticæ prauitatis inquiſitioni ſubiectum, ſi ſine iuriſdictione actuali fideliũ audiat cõfeſſiones, eos à peccatis mortalibus abſoluens. In hac enim cõſtitutione ſolum committitur ſanctiſſimæ Inquiſitioni caſtigatio criminis illius, qui audit confeſſiones, & abſoluit, ſine eo, quod ſit ſacro presbyteratus ordine inſignitus. Quod inſuper probatur, nam vt hoc crimen ſanctiſſimæ Inquiſitioni committatur, occaſio ſumitur ex hæreſi, quæ hiſce præſertim temporibus ab hæreticis profertur, ſcilicet, quod ſæculares eorum ſacramentorum, ſcilicet Euchariſtiæ, & Pænitentiæ, miniſtri eſſe poſſunt, quam hæreſim, illi, qui ſacro presbyteratus ordine non ſunt inſigniti, facto tenent in adminiſtrando præfatum ſacramentum ſe ingerendo. Vnde religioſi audientes fidelium cõfeſſiones, & eos abſolnentes ſine actuali iuriſdictione, cum habituali tantum in ordine ſacerdotali collata, poſſunt à ſuis Prælatis puniri, prout in articulo ſuperiori dictum eſt.

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen ſodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *Quomodo vitium ſodomiæ ſit abominabile & fugiendum.*

2 *Quibus cenſuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus iudicibus iudicentur.*

3 *Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.*

ARTICVLVS I.

Vtrum uitium ſodomiæ ſit abominabile, & puniendum.

Reſpondeo dicendo, hoc vitium abominabile eſſe, vt oſtendit quædam lex, [b] quæ erubeſcens de hac re verba facere, adeo obſcurè loquitur, vt vix intelligi poſſit, & deinde deſcendens ad pœnam huic crimini condignam, his verbis ſeueriſſimis vtitur. *Iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei.* Deinde hoc oſtendunt verba Bartoli ibidem dicentis, quòd illa lex non conſueuit legi, quia de ea loqui non eſt honeſtum, & eſt luxuria ferina, non humana ſecundum Philoſophum, [c] quem allegat, & in hoc approbat Diuus Thomas, & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & ſic dicitur in ſacris Canonibus, [d] quod ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debet, violabitur, cum natura cuius ipſa eſt author, libidinis peruerſitate polluitur, & adeo eſt abominabile, vt etiam apud gentes eſſet deteſtabile. Et ait Auguſt. in ſermonibus de Sodoma, & Gomorrha, eſt illa turpitudo, quam immunditiam Apoſtolus vocat dicens, quod ab immunditia & miſeria Angeli fugiunt, & Dæmones ipſi oculos claudunt. Dicit etiam D. Auguſt. quod adeo hoc ſcelus abominabile eſt, vt Sanctus Ioſephus poſthabito honore domus, & amore ſanguinis, ſuos fratres incuſare non timuerit. De hoc peſſimo crimine aliqua flagella nobis ſacræ literæ [e] teſtantur. Item, ſecundum Auguſtinum, vxor Loth conuerſa fuit in ſtatuam ſalis, quia Sodomitis non procurauit reſiſtere, & ſubdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatibus, quæ igne Dei conſumptæ ſunt, ortum eſt à mulieribus, & homines poſt modũ ipſæ docuerunt. Vnde clamat contra eas dicens: O mulieres luxuriæ matres, nonne ſufficiebat vobis primum hominem decepiſſe.

[b] l. vir. C. de adult.

[c] Ariſtot. 2. Eth. D. Tho. in 4. d. 16. art. 4. poſt medium

[d] Ca. adulit. & c. flagitia 32. q. 7.

[e] Geneſ. 18. & 37.

ARTICVLVS II.

Quibus cenſuris, & pœnis ſodomitæ afficiantur, & à quibus iudicibus iudicentur.

Reſpondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec ſuſpenſus in ordinibus obtentis, & ſic celebrando non remanet irregularis, vt poſt Aretinum defendit Nauarrus. [f] Verum tamen eſt, quòd communis opinio, quam defendit Couarruuias, [g] & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cum nullus in iure repetiatur locus, qui hanc irregularitatẽ inducat. Dixi, Sodomita occultus, ſi enim eſt publicus & ho-

[f] Nau. c. 27. n. 249

[g] Couar. in Cle. ſi furioſus par. 1. c. 1. n. 6. Clar. in pract. cri. § ſodomia, verſ. item dicitur.

& notorius irregularis remanet. Et ratio eſt, notatus enim de crimine enormi,& depoſitione digno, ſi eſt notorium, irregularis remanet, prout reſoluit Nauarrus [a] cum tale crimen ſit depoſitione dignũ, ſiquidem eſt adeo enorme, vt nefandũ ab omnibus dicatur,vt tradunt Barbatia, [b] Alexander de Neuo, Decius,& Marſilius.

[a] Nau. in ca. 23 nu. 75 & 77. & ca. 27. nu. 248.

[b] Barb. conſ. 64 li. 1. Alexan. de Neuo conſ. 90. Dec. conſ. 90. Marſi. conſ. 28.

Circa quod crimen quædam eſt conſtitutio [c] Pij V. data tertio Calendas Septembris, Pontificatus ſui anno tertio, quæ incipit. *Horrendum illud ſcelus,* &c. ibi, *Cæterum ne tanti flagitij contagium impunitatis ſpe, quæ maxima peccandi illecebra eſt, fidentius inualeſcat; clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciſcendos deliberamus, vt qui animæ interitum non horreſcunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius ſecularis. Itaque quod nos iam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, plenius nunc ſortius, perſequi intendentes; omnes, & quoſcunq́; presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cuiuſcunq́; gradus & dignitatis talem dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq́; officio, & dignitate, & beneficio eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate priuamus. Itaque per iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exitium deuolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum.* Hæc Pius V. in dicta conſtitutione.

[c] c. cum in conſti Pontifi. inter conſtit. Pij V. conſt. 28. pa. 587.

Circa quam conſtitutionem notat Nauarrus, [d] nõ includere illam ſupradictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

[d] Nau in ca. 27. n. 248.

Notat ſecundò, quod neque quoad clericos ſiteneamus pœnas eius ipſo iure non incurri, quod tamen teneri non poteſt propter illa verba: *Præſentis Canonis authoritate priuamus*, quæ cum ſint præſentis temporis inducunt ipſo iure pœnam, prout traditur in iure, [e] & reſoluit Felinus iuncta Gloſſa communiter recepta.

[e] Ca. excommunicamus de hæret. Feli. in c. Rodulph. n. 28. & meliue. nu. 3. de reſcrip. gloſ. in c. in pœnis. de reg. iur. li. 6.

Notat tertiò non includere illam quemcunque clericum ſodomitam, ſed ſolum exercentem, quod verbum dixit mihi ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium XIII. de induſtria, poſuiſſe Nau. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo, contra Nauarrum inſurgit, dicens eandem pœnam eſſe imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti,& exercenti. Quod probat ex alia Pij V. conſtitutione data anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, anno primo ſui Pontificatus, quæ incipit: *Cum primũ Apoſtolicum officium diuina nobis diſpoſitione commiſſum,* &c. Cuius conſtitutionis fecit mentionem Pius V. in ſua ſecunda, cuius tenorem ſupra retulimus: in qua prima cõſtitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes*, ſed ſolum vtitur verbis, *ſiquis perpetrauerit*, quibus innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictũ comprehendere, licet illud continuando minimè exerceant. At miror valde, quòd hic ſideo doctus vir quodam tam fragili argumento in hanc ſententiã tam duram venerit, deuiãdo ab opinione tã pia Nau. ab ipſo tam doctè probata, & authoritate Gregorij XIII. confirmata, præſertim cũ eius argumento facillimo negotio poſſit reſponderi, ſcilicet, quòd leges poſteriores limitant & declarant priores: & ſic ſecunda conſtitutio vtẽdo dicto verbo, exercentes, declarat primam conſtitutionem, quæ ſolum vſa fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum eſt etiã, quod in hac ſecunda conſtitutione verbo, exercentes, Sũmus Pontifex vtatur, cùm pœnæ appoſitæ cõtra ſodomitas in ea maiores multo ſint, quàm in prima conſtitutione appoſita, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiusq́; perſequi intendentes,* &c. Intelligit enim Sũmus Pontifex tam graues pœnas, non contra quemcunq; hoc crimẽ perpetrantẽ fragilitate humana eſſe infligẽdas, ſed tantum contra continuatione vitium exercẽtes.

Aduertendum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod videtur temperanda ac comprehendat omnem exercentem crimen contra naturã quę comprehendit omnem pollutionem extraordinariam ſecundum D. Thomam, [f] nec exercentem omnem actum ſodomiticũ, qui comprehendit omnẽ pollutionem habitam cũ alio vel cum alia extra vas ordinatum, ſecundũ eundem D. Thomam, ſed ſolum habentem copulam ſodomiticam, argumento cuiuſdam decretalis, [g] quæ habet non conſummari copulam, niſi intra vas naturale ſemen effundatur, & alterius Canonis, [h] dicentis ex tali pollutione nõ gigni affinitatem. Et quibus videtur colligere Nauarrus, [i] quod etiam in hoc caſu, vt huiuſmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt conſummatio ipſius nefandi criminis fiat in vaſe extraordinario, alioquin non comprehendent ipſum exercentẽ pœnæ prædictæ conſtitutionis. Notandum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod ſicut eſt recepta in foro exteriori, ita eſt in foro interiori ipſis recepta, ad quam ait Nauarrus [k] reſpondere non eſſe luxuriam, argumento cuiuſdam legis. [l] Ego non, poſſum mihi perſuadere quod obliget in foro conſcientiæ, cum leges pœnales rigoroſæ ſecundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus, ſint ita anguſtandæ, vt eas tantum in foro exteriori obligare dicamos. Ex quo infertur quod licet ipſi ſunt ſint depoſiti dicto peccatum exercentes, vt patet ex dicta conſtitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamẽ conſcientiæ nõ debent cenſeri depoſiti, nam cum depoſitio ſit grauior pœna, quàm irregularitas, non eſt credendum Summum Pontificem animarũ ſalutis maximè zelatorem ipſas in foro conſcientiæ reſpectu tam rigoroſæ pœnæ illaqueare voluiſſe, qua autem pœna ſit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus. [m]

[f] D. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 11.

[g] c. fin. de purg. canon.

[h] c. extraord. 35 q. 4.

[i] Na. vbi ſu.

[k] Na. vbi ſu.

[l] l. ex facto ff. de vulg. & pup. ſubſtit.

[m] 1. to. q. 10. de irreg. ar. 18. p. 315.

ARTICVLVS III.

Quomodo monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum Muliere maritata.

RESpondeo dicendo, quod in Hiſpaniarum Regnis eſt quædam ordinatio [n] facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Elizabet, Hiſpali, anno Domini, milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno, decimo octauo die Auguſti, & alia ſimilis facta in Hiſpali, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſecundo, qua dicitur: *Pero declaramos que ninguna muger caſada que la dixeſſe manceba del clerigo, frayle, ni caſado, ſaluo ſiendo ſoltera y tenida por el clerigo por manceba publica, que la tal muger caſada no pueda ſer demandada en juyzio ni fuera del, ſaluo ſi ſu marido la quiſiere acuſar.* Quæ determinatio deciſioni Iuris cõmunis eſt conſona, prout in quadã lege [o] continetur, vbi habetur, quod licet acceſſus ad meretricẽ non ſit punibilis, fallit tamen in meretrice nupta, eam quippe poterit vir eius de adulterio accuſare, adulteriũ enim nõ cadit ſub legibus ſimpliciter loquẽtibus de acceſſu, & delicto carnali mulierũ ſecundũ Ioannem [p] Andream, cuius ſententiam extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alij relati per Ioannem Matienço; verum eſt tamen quod concubina Clerici etiam coniugata, ſi modo publica

[n] in l. regni. lo 8. ti 19 de los amãcebados l. 2.

[o] l. ſi vxor. verſ. ſed in ea de adulterio notoriè recepta.

[p] Ioan. And. lib. 5. ti 8. de furti lib. 8. gloſ. 2.

fuerit, pro modo culpæ ab eccleſiaſticis iudicibus eſt punienda, vt ſtatutum eſt, in Concilio Tridentino,[a] & ita ex legibus ſupradictis tenet, & reſoluit cum alijs Azeuedo,[b] quod ſi clericus talem mulierem coniugatam publicè vt concubinam, ſuam teneat in domo ſua, contra ipſam procedi poteſt, prout tenet Bernardus Diaz [c] de Lugu, & Salzedo, eius additionator, dictum Concilium ad hoc conſiderat, & ait [d] Azeuedo, quod iudices Eccleſiaſtici quotidie id faciunt, vt per eundem Bernardũ Diaz, [e] ſed non ſine magno eorum periculo, nam viſum eſt iam maritos id ſciuiſſe, & eas de adulterio accuſaſſe, & ideo, ait, debent ab his abſtinere, vel ſaltẽ cum maximo ſecreto, & cautela id facere, ne fortè maritus ſciat, & accuſet eam de adulterio, vel eam occidat prout cõſulit faciendũ Auẽdanus.[f] Ex his infertur deciſio, & reſolutio ad id, quod in articulo quæſtionis propoſitum fuit definiendum, quod ſcilicet Iudices regulares nulla lege prohibẽtur contra regulares adulteros procedere, leges enim Iuris cõſultorũ imperiales, & regales nullo modo prælatos regulares ligant, niſi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obſeruationẽ obligantur, prout in 1. tomo,[g] cum Theologis dictũ eſt, cum etiã, quia negotia religionum ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola veritate inſpecta peraguntur, Vbi iudices, ſunt prælati regulares. Notarij ſunt ipſarũ religionũ regulares, quorum proceſſus ita ſecretè ſiunt, vt nullis niſi principalioribus patribus ſint manifeſti, & iudex regularis poteſt percipere notario ſuo ſubdito, vt nomen adulteræ ſileatur, & tantum referatur, & comprobetur ipſum religioſum cũ quadam muliere coniugata adulterium cõmiſiſſe, ex cuius proceſſus fulminatione nihil poſſet ſuorere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accuſaret. Et ita ex mẽte eorũ, quæ tradunt Doctores ſuperius citati iudices regulares poſſunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinãdo veritatem ea prouidentia & ſecretò, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiuſmodi proceſſu fulminato maritus ad mulierẽ accuſandã, aut occidẽdam minimè irritetur, & delinquẽs pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione iudices regulares in aliquibus partibus contra religioſos adulteros criminaliter per viã inquiſitionis ſecretò ſumẽdo teſtes ſæculares procedere nolunt, cum id ipſis nulla lege Canonica prohibeatur, neque ex tali inquiſitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti poſſunt religioſi ſui inſtituti obliti coniugatas magis quàm ſolutas adamare.

[a] Trid. ſeſ. 24. ca. 8. de refor.
[b] Azeued. lib. 8. noua comp. ti. 25. de los amancebados in l. 2. n. 2. & 3.
[c] Ber. Diaz in pract. cri. cano. c. 79. & ibi Salzedo verſ. concubina clericis.
[d] Azeuedo vbi ſupra.
[e] Lugo vbi ſup. c. 85 nu. 6.
[f] Auenda. vbi ſupra.
[g] 1. Tomo. q. 8.

QVÆSTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *QVa pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.*

2 *Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna debeant puniri committẽtes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.

RESpondeo dicendo; quod obſeruantia Caſtitatis quid annexum eſt ſtatui monialium Veſtales enim, quæ dijs virginitatem vouerant, ſi deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cædebantur ferè vſq; ad necem, dein de viuas defodi lege ſancitũ fuit, vt memoriæ prodidit Pomponius Lætus de ſacerdotibus Romanorum, vbi de Veſtalibus agit Plutarchus [h], & multa de ſupplicijs harum, Veſtaliũ lectu non indigna Liuius,[i] & alij hiſtorici ſcribunt, imò tanta in his religio, obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mundiorem iuſto cultũ libidinis fuit ſuſpecta, viuaq; defoſſa, vt refert Liuius.[k] Vnde non mirum, ſi monialis hodie huius criminis rea à ſuo monaſterio ſit extrahenda, & in alio recludi, vt diligentius ſeruetur, ne fortè deinceps in tale ſcelus incidat, iuxta ea, quæ in iure [l] nantur. Is autem, qui dictam monialem corruperit, licet vnum tantũ cõmiſerit peccatum, hoc tamen vnum varias habet deformitates, qua ratione peccatum ſit grauius, hoc enim factum perpetrans ſpõſam Chriſti corrumpit, & committit tria peccata, ſacrilegium, adulterium, & inceſtum quoad accuſationem quia de his omnibus poteſt accuſari, vt per gloſſam notabilẽ, quam ſequitur Abbas,[m] cuius pœna eſt, vt deponatur ab officio, & beneficio per textum iuncta gloſſa ibi, tradunt Anania,[n] Bermondus Choueronius, Couarruuias, Didacus Perez, & Menochius. Si vero fuerit laicus corrumpens virginem in foro Canonico, propter hoc crimen excommunicatur, vt in eodem iure [o] continetur, & in lege patriarum recipitur. In foro vero ſæculari laicus, qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi ſupplicij eſt plectendus, bonaque ſua monaſterij ſunt adiudicanda, prout tradit Bermondus in loco ſuperius allegato. Mediolani vero legibus, & Papæ ſtatutis, qui grauiſſimum hoc crimen perpetrauerint pœna mortis puniũtur, vt refert Menochius.[p] Quod ipſum etiam eſt ſtatutum priuatis conſtitutionibus & ſtatutis Italiæ, vt referunt Hippolytus,[q] & Iulius Clarus. Ex pœnis autem relatis colligere poſſunt iudices regulares, qua pœna debent affici moniales hoc tantum delictum perpetrantes, & religioſi cum ipſis coeuntes.

[h] Plut. proue. 96.
[i] Liui. li. 1. 4. & 2. de. ad. 2. & Diony. Alicar. li. 8. & 11. Pom. annaer lo. 4. epiſ.
[k] Liuius li. 8 decad. 1.
[l] Authen. de ſanctiſ. epiſ. §. penul. collat. 9. c. ſi quis rapuerit 27. q. 1.
[m] Gl. in c. virgino. 7. q. 1. Ab. in c. at ſi clerici de iud. n. 3. & in c. ſen. nota 1. de purgat. cano.
[n] c. ſi quis epiſ. c. 27. q. 1. Anan. c. 13. col. 2. Bermon. in de puela. cõmiss. rubr. de ſa. v. leg. pag. 67. Coua. in Clem. ſi furioſus in initio 2. p. n. 3. de homicidio Perez. gl. 1. t. 13. li. 8 ord. Menoc. de arb. li. 2. cent. 4. caſu. 60. n. 57.
[o] d. c. ſi quis epiſ. lib. 6 ti. 78 § 1.
[p] Meno. vbi ſu. ca. n. 384.
[q] Hippo. in l. vnic. n. 4. & ſeq. de rap. v. in. Clarus vra §. for. verſ. cum moniale.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.

RESpondeo dicendo, quod reſolutio propoſiti dubij ex reſolutione alterius, ſcilicet an filij presbyterorum ſint ſacrilegi, ſatis clara remanet.

Pro explicatione autem ſupradicti dubij eſt notandum, quod, in tenere presbyterum cum ſoluta coeuntem, ſimplicem tantum committere fornicationem. Quam opinionem dicunt communem Iulius Clarus, & Paleotus,[r] & Decius. At quod committat adulterium, vel inceſtum, tenet Nauarrus,[ſ] tenentes autem hanc cum Nauarro, & eius ſequacibus opinionem fundantur in quodam Canone [t] diffiniente, quod nullum facere ſubdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promittat, & in alio Canone diffiniente [u] quod clericus, qui poſt dictam promiſſionem habuerit concubinam, committit ſacrilegium, vbi id notat Archidiaconus, & pro hoc eſt gloſſa in pragmatica ſanctione dicens, quod talis clericus, etiam cum ſoluta & corrupta, committit adulterium, & ſacrilegium,

[r] Cla. li. 5. ſen. § fornic. & §. inceſ. verſ. ſed nunquid Paleot. de not. & ſu. c. 16. n. 13 Dec. in c. aſſi clerici de iud. n. 37.
[ſ] Nau. c. 16. n. 2.
[t] c. de iis 28. diſ. vbi Archid.
[u] Gl. in pragmat. ſã. ti. ver. carcere tit. de concubina. 2. to. fo. 192.

quæ

quæ difficultas in hoc conſiſtit, an illa promiſſio, de qua in præfato Canone, habeat vim voti, ſi enim habet prædictam vim, eſt videndum, quam obligationem de ſui natura includat, & omnes Doctores faciunt differentiam inter votum, quod fit per ingreſſum religionis, & votum, quod fit per ſuſceptionem ordinis ſacri, ſcilicet quod in voto, quod fit per ingredientem religionem, eſt continétia eſſentialiter annexa, per quam profeſſionem homo totaliter renunciat ſæculo; ſed per votum, quod fit per ſuſceptionem Ordinis ſacri, non eſt continentia ita eſſentialiter annexa, ſed poteſt manere ſolemnitas ipſius ordinis ſine dicta continentia. Ita inter alios reſoluunt Syluester,[a] & Soto poſt antiquos. Si ergo continentia non eſt eſſentialiter annexa voto, quod fit ex ſuſceptione ordinis, videtur quod faciendo contra continentiam, non fiat eſſentialiter contra votum, & ſic non committitur adulterium, nec ſacrilegium, ſed ſimplex fornicatio.

[a] *Syl v voti. 4. q. 5 Sot. de iuſt li 7 qu. 6. ar. 1. & 2.*

At huic contrariorum rationi reſponderut, quod licet non ſit ita eſſentialiter annexa, non poteſt negari, quod in ſacri ordinis ſuſceptione voueatur implicite ſolemniter caſtitas, & per conſequens facientem contra prædictum votum committere adulterium, & ſacrilegium. Quod autem in ſacri ordinis receptione fiat votum implicitum caſtitatis, luculenter ex multis Pontificum Decretis, & ſanctorum patrum authoritatibus tradit doctiſſimus pater frater Michael à Medina[b] inter quæ allegat Concilium Toletanum ſecundum ſub Amalarico principe Gothorum, quod Concil. ũ diſponit, vt ſacris initiandi caſtitatem promittant. Quo conſtituto ait ipſummet Concilium, cauendum tamen eſt bis (ſcilicet ſacris initiatis) ne quando ſponſionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant, quod ſi fortè fecerint, vt ſacrilegij rei, ab Eccleſia habeantur extranei. Hæc Concilium. Quam conſtitutioné vniuerſa hodie Latina Eccleſia religioſè colit, & eam, cum ſubdiaconos ordinat, quaſi ordinis fundamentum ſupponit, vt ex Romano Pontificali conſtat, in quo Epiſcopus ordinans ita promouendos ad ſubdiaconatũ affatur. *Frates dilectiſſimi ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem promouendi iterum, atque iterum conſiderare debetis attentè, quod onus appetitis, hactenus liberi eſtis, licetq́; vobis ad ſæcularia vota tranſire; quod ſi hunc ordinem ſuſceperitis, amplius non licebit à propoſito reſilire, ſed Deo, cui ſeruire regnare eſt, perpetuo famulari & caſtitatem illo fauente ſeruare oportebit, atque in Eccleſia Dei ſemper eſſe mancipatos, proinde dum tempus eſt, cogitate, & ſi in ſancto propoſito perſeuerare placet, in nomine Domini huc accedite, quibus placet accedere* Hactenus Epiſcopus ordinator. Qui ſanè cum ſubdiaconus teneri ad caſtitatem doceat, neque tempore ordinationis eandem caſtitatem illis imperet, nec ab illis votum repoſcat, apertè proditur etiam iam votum caſtitatis ſupponere ex ipſa Eccleſiaſtica conſtitutione ordini ſubdiaconatus adiunctum, ita neque cum ordinem ſuſcipiat ipſam non minus, quàm verbis caſtitatem vouet. Exigebant quidem priùs, vt ex multis Conciliorum, & Pontificum locis relatis à Medina proditur, votum verbis præconceptis, & explicitis, quod fortaſſe tunc res erat noua, neque ſatis viſu tam obtrita, poſtea vero verba omitti cœperunt, quod ſatis ad profeſſionem videretur ipſa ordinis ſacri ſuſceptio. cùm æqualiter res, & verba promittentes obſtringant, qui enim per diem, & annum integrum in religione perſiſtit, aut profeſſorum habitum ſpontaneum accepit, non minùs profeſſus cenſetur, quam is. qui verbis præconceptis profeſſionem teſtatus eſt, id autem votum implicitum

[b] *Medi. ſacro. hominũ cõtin. li. 3. c. 1. & 3.*

Pontifices appellant.[c] Ex dictis ſatis patet, quod ſi frangant votum ſolenne caſtitatis, fornicando, cõmittunt ſacrilegium: ex quibus ſatis etiam apparet, quod filij habiti à monachis, aut monialibus poſt votum caſtitatis in profeſſione admiſſum, ſunt ſacrilegi, & in odium ſuorum progenitorum pœna ſacrilegorum filiorum plectuntur; prout Sixtus V. in ſua rigoroſa conſtitutione contra ſacrilegos edita ſatis ſignificauit.

[c] *quod votum de voto, & voti redemp. l. 6. c periculoſo de ſtatu regularium lib. 6.*

QVÆSTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pœna puniatur calumniator.*
2 *Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquid eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando.*
3 *Qua pœna maledicus ſit puniendus.*
4 *Qua pœna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur calumniator.

REſpondeo dicendo, quod Soto[d] ait pœnam contra calũniatores diuino iure probari, quod elegãter ipſe de more explicat.[e] Ariſtoteles[f] vero aſſerit in bene inſtituta republica grauiter calumniatores eſſe puniendos, quoniam non populares in iudicium vocare conſueuerunt, ſed nobiles. Vnde Demoſthenes, in oratione contra Aſtrologum, calumniatores appellat ipſos quoque veluti viperinam habentes naturam puniẽdos eſſe, & vſque ad radices penitus eſſe extirpandum hoc genus hominum calumniatorum, velut hoſtiũ naturæ prudenter admonet. Erat quidem olim lex Memmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero pro Sexto Roſcio, ne liceret in iudicijs legibus, aut maieſtate poſtulari abuti ad quæſtum, & libidinem, & ita accuſare, vel id obijcere, quod planum facere non modo non poſſis, verum ne coneris. Sunt quidem calumniatores ſeueriſſimis pœnis plectendi, & ideo non immerito Ageſilaus ſeuerius calumniantes, quàm fures perſequebatur, quod annotauit doctiſſimus Nicolaus, Antonius[g] Crauetta. Apud Romanos vero aliquando calumniatores ab vrbe eiiciebantur, vt author eſt Cornelius Tacitus.[h] Et lex antiqua[i] Viſigotorum aduerſus calumniatores talionis pœnam ſtatuit, vt qui accuſauit innocentem, talionis pœnam ſuſcipiat, quam pateretur accuſatus, ſi de crimine fuiſſet conuictus. Ex lege verò Charundiæ, in calumnia deprehenſi myrtho coronati per vrbem circunferebantur. Erat ſanè apud eos ignominioſa pœna myrtho coronari, vt refert Diodorus Siculus,[k] cum Iulius Cæſar puniret ſeditionem iuxta Placentiam ab exercitu ſuo commiſſam, & cum inter ſeditioſos quidam, qui nihil peccaſſet ductus ad eum fuiſſet, Cæſar ductorem, qui illum accuſauit, eius loco interfici mandauit, vt refert Appius Alexander.[l] Et in huius tanti criminis deteſtationẽ non vulgariter conducit, quod legitur in libro Heſter,[m] Aman calum-

[d] *Sot. lib 5. de iuſt. q. 5. ar. 4.*
[e] *Exod. 20. Deute. 22.*
[f] *Ariſt. lib. 8. Pol. c. 5.*
[g] *Cra. ad art. pr. ad o. tam.*
[h] *Ta. vim l. 5. annalium.*
[i] *l. 2. tyt. de in. fure lib 7. viſ. Goth.*
[k] *Sicul li 12. B Muth.*
[l] *Alex lib 2. de bello ciuil.*
[m] *Heſter. 8.*

nia-

niatorem laqueo fuiſſe ſuſpenſum ob eam cauſam, quia Mardocheum innocentem ſuſpendi calumnioſè totis viribus intendebat. Iure autem Canonico antiquo talionis pœna plectitur dictus calumniator:& in Concilio Arelatenſi [a] diſponitur eos, qui falſa fratribus obieciſſe conuicti fuerint, placuit vſque ad exitum non communicare, ſicut magna ſynodus ante conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint, & in quadam Decretali decernitur, [b] quod clericus calumnioſus accuſator priuetur officio,& verberatus publicè in exilium mittatur. At vt aduertunt ibi Antonius,& Abbas, hoc ideo ibi fuit decisum, quia pœna, qua erat puniendus accuſatus, non erat proportionabilis accuſatori, ſi enim eſſet proportionabilis talionis pœna plecteretur. Verum eſt tamen, quod hodie talionis pœna antiquata eſt, & ſic calumniator iudicis arbitrio punitur, iuxta Baldum,[c] Abbatem, Hippolitum, Boſſium, Couarruuias, & Alciatum. Vnde cum pœna calumniatoris arbitrio iudicis ſit imponenda, varias pœnas vtriuſque iuris Doctores excogitarunt, de quibus per Menochium, [d] & Gregorium Lopez. Aduertant iudices, quod ſi aliquis calumniator plura obiiciat crimina, quæ non probat, ſi aliquid eorum probet, non eſt plectendus, niſi mitius, prout tenet quædam Gloſſa [e] qui aduertere debent, ne in practica errent, quod in ordine procedendi ſententia abſolutoria condemnati debet præcedere, & poſtea ſucceſſiuè, non diuertendo ad alia, accuſator de calumnia condemnandus eſt. Ita communiter receptum eſt, vt fatetur Saliceus,[f] & receptiſſima practica eſt, quod iudex prius quam accuſatori terminum ſtatuat, vt ſe defendat alleget, & probet cauſas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quando vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem ſententia debet condemnari. Ita Bartolus.[g] ſi vero iudex non ſtatuto dicto termino accuſatorem condemnauerit, in ſyndicatu tenetur, & condignis pœnis eſt plectendus, prout ſcribit Angelus,[h] quem refert, & ſequitur Iulius Clarus. Ex his ſatis patet, quomodo iudices regulares ſe debent habere cum fratribus calumniatoribus, ipſorum enim arbitrio eorum commiſſa eſt pœna, qui qualitatem calumniæ, & perſonæ calumniatæ, & calũniatoris, & nocumentum paci, & tranquillitati religioni prouenientis debent maximè attendere.

[a] Arel c. 24.
[b] c. 1. de cal.
[c] Bald in l. Athletas §. calũniatorem 6 ff de his, qui notan. infam. Abbas in c. 1. in fin vbi Fels. n. 1. de conision. Hippol in l. quæſtionis modũ n. 12. ff. de q. Boſſius in tract. de delict. titu. de accuſ. n. 17. & tit. de calũ. n. 8. Couar li. 1. varia. c 9. n. 1. Alciatus li. 9. parerg. tur. en.
[d] Menoch de arbit q 2. cen. 4. caſu. 322 Gre. in l. 15. ti. part. 7. ver tal malicia & in l. 7. & in l fin tit. 27. part. 3.
[e] Gloſ in d. c. 1. ver de ſerv. de elect. in 6.
[f] Sali. in l. 1. n. 31. de calũ.
[g] Bart. in d. l. Athletas. §. calum. n. 6. ff. de his, qui notan.
[h] Angel. in tract. malef. ver. & ad querelã. n. 7. Clarus li. 5. recep. ſen. §. fi q. 62. v. ſed quæro.

ARTICVLVS II.

Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum, ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tã-quam calumniator ipſa crimina non probando.

RESpondeo dicendo, quod ad hanc quæſtionem decidendam eſt aduertendum illum dici calumniatorem, qui falſa crimina proponit, vt notatur in iure,[i] & tradunt Doctores, & ſic Cicero contra Saluſtium inquit, ſed eſt quædam calumnia, quam vnuſquiſque noſtrum tacente animo ſuo fert, de eo, qui falſum crimen bonis obiectat. Laurentius [k] Valla, calumniari, inquit nihil aliud eſſe, quam cauillari, cuius opinionem falſam eſſe cenſet Alciatus.[l] Sed hæc de nomine tractent Grammatici. Nos autem in altiori claſſe militantes dicimus, quod ille calumniator eo ipſo, quod propoſitam accuſationem non probat, præſumitur calumniator. Hoc patet ex dictis in ſuperiore articulo, & tenet quædam Gloſſa,[m] quam communiter receptam teſtatur Iulius Clarus, & Menochius, & multa congerit Maſcardus. Et calumniator dicitur, qui ſimul tantum calumnioſè accuſauit ex ſententia Rippæ,[n] vnde cum mittens literas in epiſtola miſſiua non accuſauerit, minimè calumniatoris pœna debet puniri, etiam ſi in ea aliqua falſa ſcripſerit, cum ea fuerint ſcripta ad ſuum prælatum ſecreto ſuo ſigillo obſignata, & neque etiam ea ipſe dixerit per viam denunciationis iuridicæ, denunciatio enim iuridica eſt quando aliquis inquiſitus in inquiſitione generali, aut ſpeciali ſub obedientia, vt propalet veritatem punibilem, denunciat Petrum verbi gratia talia commiſiſſe. At talis epiſtolam mittens tantum extraiudicialiter aſſerit Petrum talia commiſiſſe, quæ extra iudicialis aſſertio non facit fidem, vt aliquis per eam puniatur, vnde etiam ſi non probet, non debet puniri pœna calumniatoris, cum re vera iuridicè loquendo neminem fuerit calumniatus. Nec etiam debet puniri pœna infamatoris, cum re vera nullius famam maculauerit, ſiquidem vt ſupponitur epiſtola fuit ſecreto miſſa, & tantum fuit informatiua intendens per eam ſuum prælatum informare, vt cautè procedat, & cognoſcat oues paſcendas & corrigendas. Verum tamen eſt, quod ſi eam epiſtolam ſcripſit animo iniuriandi ſine cauſa, ſiue verum dixerit, ſiue falſum, videtur teneri actione iniuriarum vt in ſimili tenent multi allegati per Bernardum [o] Diaz de Lugo, quam opinionem dixit communem Curcius [p] Iunior. At Salzedo eius additionator ait, quod ſi delictum, quod detegitur reipublicæ expedit, vt detegatur, nulli pœnæ locus eſt: ſi vero non expedit reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obiicit, pro modo culpæ eſt animaduertendus, & dicit hanc opinionem eſſe Bartoli,[q] quam poſt alios ſequitur Iulius Clarus. At Couarruuias [r] ait iniuriarum actione illum liberum non eſſe, qui in iudicio, vel extra iudicium propriæ vindictæ cauſa conuicium aliquod alicui dixerit, nõ vt ei, vel reipublicæ conſulat, licet verum crimẽ obiiciat, & reipublicæ manifeſtũ fieri interſit. Denique idem ſequuntur Plaça,[ſ] & Didacus Perez, qui expreſſè reprehendit Gregorium Lopez, & hæc opinio in controuerſiis forenſibus eſt recepta, & merito vt anſa obiiciẽdi crimina iniquo animo omnino tollatur, & aduertit Salzedo,[t] expedientiſſimum eſſe iure Pontificio ſupradictam communem opinionem non eſſe admittendam, cum eo iure minimè excuſetur, qui iniurioſa verba in alium protulerit, licet vera ſint, cum prius charitatis monitio debeat præcedere, ita Doctores cõmuni ſenſu receptum referunt Alexander de Neuo [u], & Iulius Clarus, quæ doctrina celebris eſt, & in tribunalibus Eccleſiaſticis, & regularibus maximè notanda. At in noſtro caſu hæc locum non habent, cũ & epiſtola non ſit ſcripta animo iniuriandi, ſiquidem vt ſupponitur ad prælatum ſigillo obſignata eſt miſſa, & à ſecreti naturalis limite minimè receſſerit, imo prælatus, ad quẽ fuit miſſa, poteſt agere actione iniuriarum contra epiſtolam aperientem, & publicantem, cum ipſi ex huiuſmodi apertione maxima iniuria irrogetur, & munus prælationis detrimentum patiatur: propter timorem enim ſimilis apertionis, & publicationis multi ab ſcribendis, & mittendis literis ad ſuos prælatos retrahentur, quarum ſcriptio, & miſſio aliquando in maximam religionis vtilitatem neceſſaria eſt, vt per eas informentur prælati de his, quæ neceſſariò vt ſuum manus rectè exequantur ſcire debent.

[i] l. Si quis §. notandum 3. q. 3. l. 1 § 1. ff ad ſenatus conſul. Turpilia.
[k] Valla, li 6. elegant. c. 50.
[l] Alciat li. 4. de verb ſignif.
[m] Gloſſ in c. 1. calumn de calumniis. Clarus li. 5 recep ſent § fin q 62. verſ dixi ſupra Menoc. de arbit. li. 2. cent 4. ca. ſu. 321 n 4. Maſcar. de probat vo. 1. concl. 25.
[n] Rip. in c. 1. n. 96. de ad.
[o] Lug. in pradic. reg. 66 n. 6.
[p] Curc. Iun. in l ſi n. 90 ff. quod quiſque iuris.
[q] Bart. in l. eum qui nocentem in ſer. ff de iur. Clar. li. 5. recep ſen. §. iniuriam verſic. item quæro.
[r] Cou. lib. 1. var. c. 11 n. 6.
[ſ] Plaça de delic. c. 1. n. 7. Perez in rubr. ti. 9. li. 8. ordinamen verſi. ant delictum.
[t] Sal. vbi ſu. in ſcho B.
[u] Neuo conſ. 82. n. 5. in fi. Clarus lib. 5. recepta. §. iniuriam. verſ. item quæro in fi.

ART.

ARTICVLVS III.

Qua pœna maledicus puniatur

RE ſpondeo dicendo, quod Bernardus Diaz de Lugo a tenet maledicum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc, vt præſentia iudicis, & bonorum hominum, dicat ſe mentitum fuiſſe, cùm ita cautum ſit, & ſeruari ſoleat in Laicis, iuxta quandam legem b huius regni. At opinionem contrariã tenuit Boerius c in clericis, & ſacerdotibus, quam ſequitur Perez, & Plaça, & Padilla, qui omnes authorem prædictum reprehendunt, & meritò in ea ſententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Canonico pœnam ſtatutam, vt veniam ab aduerſario petere cogatur, vt habetur in iure, d igitur illa pœna clericus à ſuis prælatis puniri debet, non enim oportet, vt ex aliqhis tribunalibus extraordinarias & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam ſententiam non mediocriter adiuuat, quia ſicut nobiles non tenentur palinodiam recantare, vt determinatum eſt in quadam ordinamentorum lege e, pari ratione neque religioſus, neque ſacris ordinibus inſignitus. Nam priuilegium militis ſæcularis ad militem cæleſtis militiæ extenditur, iuxta quandam gloſſam, f quam poſt alios communiter receptam dicit Couarruuias, & eſſet ſanè iniquum, quod miles ſæcularis militiæ hoc priuilegio fruerentur, non verò miles cæleſtis militiæ, cùm non ſolum huius dignitas illius dignitatem ſuperet, verum regalem quoque ſupereminear, vt ſacri Canones g inſinuant, & quanta differentia eſt inter Solem, & Lunam, tanta eſt, aut certe maior inter imperium, & ſacerdotium, vt dicitur in iure, h & Salzedo i ait, ſemper in controuerſiis forenſibus receptam vidiſſe hanc opinionem, & primum omnium eam Salmanticæ publicè legendo ſequutum fuiſſe inſignẽ eius præceptorem Doctorem Gutierrez Diaz de Sandoual, & Nogerol ſacrorum Canonum in ea Academia profeſſorem primarium. Vnde videtur concludendum, quod maledicus ſacerdos non eſt obligandus palinodiam recantare, etiam ſi contra alios crimina falſa protulerit. Nec obſtat, quod contra aliquos ſacris ordinibus inſignitos, & in dignitatibus conſtitutos, talia protulerit ſcribendo, ita vt eorum honor aliquod detrimentum patiatur, niſi ſe mentitum eſſe fateatur. Nam reſpondetur, quod honor ſacerdotum, magis conſiſtit in patiendo propter Deum, quàm indictam palinodiam petendo per actionem iniuriarum, imo eorum decus, & honor in proponendo dictam actionem maximè deluſtratur, ad modum ſæcularium in eorum cauſis procedendo, & famam fratrum ſuorum ſacerdotũ deturbando, eníxè eorum palinodiam procurando, præcipuè ſi ſunt religioſi, cum ipſi reliquerint propter Deum omnia, & mundo mortui à ſacris Canonibus iudicentur, quod argumento eorum, quę ſcribunt Iulius Clarus, k & Ioannes Martinez de Olano confirmatur. Verum eſt tamen, quod ſi fuerit conuictus eſſe notabiliter maledicum, & his eſſe aſſueſactum, crediderim ego quòd iudex ex officio poterit obligare ipſum, etiam ſi ſit clericus, aut religioſus, vt dicat ſe fuiſſe mentitum, nec enim iudex vt pius ſit iniurianti, crudelis debet eſſe iniuriatis, & reipublicæ, quæ his, & aliis ſimilibus deturbatur, & religioni, quæ non ſolum his inquietatur, ſed etiã maximè deluſtratur, cùm aliàs ſi in ſola petitione veniæ condemnaretur, ſemper maleuoli crederent, & beneuoli ſuſpicarentur illum dixiſſe verum, niſi eum retractantem & palinodiam recantantem audirent. Quod à fortiori procedit, ſi fuerit locutus contra prælatos, quorum honor eſt non ſolum ipſorum, ſed totius communitatis, & congregationis ipſis commiſſæ. Vnde iudices in hoc caſu debent procedere conſideratis qualitatibus perſonæ, & eorum, quæ ſunt dicta, & loco, & tempore, quæ omnia arbitrio iudicum relinquuntur. Neque obſtat, quod ſacerdotes maledici ſecundum ius l Canonicum pœna palinodiæ minimè plectantur. Nam reſpondetur illud procedere regulariter loquendo at non prohibet ius, vt hac afficiantur pœna illi, qui aſſueſcunt ſimilia dicere. Quod principaliter locũ habet in religioſis, cum ex linguis maledicis religionis paci, & tranquillitati proueniat non modicum detrimentum, & ipſi religioſi prælatis ſubiiciantur in his, quæ ad obſeruantiam regularem cõcurrunt, quæ obſeruantia regularis in pace, & tranquillitate religioſorum, conſiſtit, quæ pax, & ſocietas per maledicos ſæpius tollitur. Vnde oportet, vt in virga ferrea regantur, vt caſtigatione intellectum conſequantur, dicente Scriptura quod *vexatio dat intellectum*.

a Lugo vbi ſu.
b l. 2. ti. 3. l. 4. fol. 50.
c Boerius cõſ. 40. n. 40. Perez in l. 1. ti. 1. l. 1. ordi. & in li. 3. verſ. de maledicētis. 8 li. 8. ordi. Plaça de delict. l. 1. c. 1. nu. 21. Padilla in l. quamuis n. 9. C. de iur. & fact. igno.
d ca. clericus maledicus, 46 diſt.
e l. 2. ti. 10. li. 8. ord.
f Gl. in l. miles ff. de re iudi. Couar l. 2. varia. c. 1. nu. 9.
g ca. duo ſunt quippe. 96. diſt.
h Ca. ſolitæ de maior. & obed.
i Sal. vbi ſu.
k Clarus l. 5. recept. ſent. §. iniuria verſi item condemnatus Olanus in concor. an tino. iur. com. & Regy lit. L. num. 9.
l d. c. clericus maledicus.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna ſit puniendus Monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias.

RE ſpondeo dicendo, clericum diſcordias ſeminantem iudicis arbitrio eſſe puniendum, prout in ſacris Canonibus m eſt determinatum, iudex autem iuſtus pro qualitate perſonæ, & excitatæ ſeditionis pœnam arbitrabitur, ſeditionis enim delictum graue eſt admodum, prout aduertit Menochius, n & clericus maledicus degradatur: neque vnquam abſque ſatisfactione ad officium reuocatur vt dictum eſt in articulo ſuperiori, & eo magis eius maledicentia eſt coercenda, quod excitat ſeditionem in Eccleſiis, & clauſtris vbi pax, & quies ſummopere debet obſeruari iuxta ea, quæ in quadam lege o dicuntur, & ſcribit Conradus primus, qui multis probat ob loci, & temporis qualitatem, conditionemque, in ſeditioſos eſſe grauiùs, vel leuiùs animaduertendum, ſicut ipſemet Conradus p oſtẽdit, propter euentum pœnam eſſe augendam, vel minuendam, & grauior eſſe creditur illa ſeditio, quæ aduerſus maiores ſuos, & Magiſtratus committitur, vt ſcribit Brunus. q Nam & qui eorum iuriſdictionem, & poteſtatem perturbat, & impedit, grauiter punitur, vt ſupradictus Menochius r affirmar.

m c. ſi quis monach' 90. diſ.
n Menoch. de arb. cas. 4. caſu. 166. n. 4.
o l. denunciamus C. de ys, qui ad Eccleſ. confugiũt Cõra in tract. de ſeditio. l. 1 c. 7.
p Conr. vbi ſu. 8.
q Brun. l. 5 c. 81. ad fi.
r Men l. 2. de arb. cont. 5 caſu. 437.

QVÆSTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſariis, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo queruntur.

1 QVomodo falſarij ſint puniendi.
2 Qua pœna puniantur falſi teſtes ſobornati.

ARTICVLVS I.

Quomodo falſarij ſunt puniendi.

REſpondeo dicendo, iuxta ſacros Canones, quod presbyteri, aut diaconi dicentes falſum teſtimonium, ab officij honore depoſiti, in monaſterium detruduntur. Ita cenſuit Concilium Agathẽſe, prout tradit Gratianus, [a] & Præpoſitus hoc intelligit verum, quando clericus eſt de hoc crimine directè accuſatus, & conuictus, vel in iure confeſſus; ſecus autem ſi non conſtat de illo via directa, ſed incidenter, videlicet quando contra clericum in teſtem productum probatur exceptio falſitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, ſed tantum à teſtimonio repelli. Vide Hoſtienſem [b] hoc crimen falſi teſtimonij inter crimina capitalia, quæ inducunt depoſitionem, commemorantem: & hoc procedit ſiue in ciuili cauſa, ſiue in criminali clericus dicat falſum teſtimonium, ſecundum Turrecrematam, & alios, quos refert Bernardus Diaz de Lugo [c] dicens maximè eſſe conſiderandam qualitatem cauſæ, in qua clericus falſum teſtimonium dixit, grauiùs enim eſt puniendus clericus, ſi damnum fuit ſecutum ex eius teſtimonio, quàm ſi non fuit ſecutum, conſiderata qualitate damni, vel iniuriæ illius, contra quem depoſuit, grauiùs eſt etiam puniendus clericus, qui in cauſa criminali falſum protulit teſtimonium, quam qui in cauſa ciuili. In his prætereà prouinciis, in quibus ex lege, & conſtitutione earum imponi debet teſti falſum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accuſato, ſi verum eſſe delictum, de quo impetitur, de quo eſt lex [d] hoc conſtituens in his Hiſpaniarum partibus, quæ Iuri communi conſona eſt, iuxta aliam eiuſdem iuris legem, [e] & tradit Hippolytus, multum debent iudices Eccleſiaſtici procurare, quod grauiùs, quàm alibi, vbi non viget huiuſmodi lex, hoc delictum puniatur, cum videant tam grauiter puniri laicos in ſimilibus. Hæc doctiſſimus Bernardus Diaz [f] de Lugo, quod aduertere debent iudices regulares circa ſuos ſubditos de hoc crimine conuictos. Aduertant tamen iudices Eccleſiaſtici, & regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quando falſitas ſine dolo fuerit commiſſa, nempe per errorem, cum falſitas formaliter loquendo ſine dolo minimè committatur, prout in iure [g] Ciuili, & Canonico probatur, & affirmat Socinus Iunior hanc eſſe communem opinionem. Aduertant inſuper, quod pœna ſupradicta ordinaria imponenda eſt, quando iudicio ordinario, & mediante accuſatione proceditur, ſecus ſi per viam inquiſitionis procedatur, quia tunc arbitraria pœna eſt infligẽda, iuxta quandam Gloſſam, [h] quam communiter receptam tradunt Couarruuias, & Menochius.

Aduertant denique, quod minimè eſt locus pœnæ ordinariæ, quando clericus, vel religioſus falſum teſtimonium dixit, non interpoſito iuramẽto prout tenet Baldus, [i] Angelus, Robertus Maranta, quod puto verius, licet contrarium Iulius Clarus atteſtetur, [k] non enim teſtimonium eſt tunc ita qualificatum, vt pœna ordinaria veniat neceſſario puniendum.

* * *

[a] c. Epiſcopus 50. diſt. vbi Præpoſitus.
[b] Hoſt. in ſumma de accuſa. §. quis ſit effectus verſ. & gratia exẽpli.
[c] Lugo in pra c. 95.
[d] L. 43. Tau.
[e] L. 1. § præterea vbi Hippo. ff. ad l. Iul. de ſica.
[f] Lugo vbi ſu.
[g] l. nec ex ampliſ. l. ſi quis decreto ff. de fal. tradunt omnes in cap. Iud. de ſid. inſ. Socin. conſ. 39. n. 31. l. 2.
[h] Gloſſ. in l nullum C. de teſti. Coua. in cap. quamuis pactum. 1. part. §. 7. 12. 5. Menoc. l. 2. de arbit. cent. 4. q. 36.
[i] Bald. conſ. 106 co. 7 Angel. conſ 194. col. 2. in ſi Maran. in ſpecul. aduoca. 1. p. c. l. n 91.
[k] Clarus l. 5. v ca § falſum ter. inſcu.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.

REſpondeo dicendo, quod in atrociſſimis delictis, vt eſt falſum teſtimonium in iudicio, & ſolicitare mulierem in confeſſione, punitur conatus licet non ſequatur effectus, maximè ſi deuentum ſit ad actum facto proximum, quo caſu perinde puniri debet, ac ſi delictum eſſet conſummatũ, vt per plura concludit Grammaticus, & ſic eadem pœna puniũtur ſolicitantes mulieres in actu confeſſionis proximo, ſicut in ipſo actu, vnde ſolicitantes alios ad falſum teſtimonium ferendum, eadem pœna puniuntur, ac punirentur, ſi ipſum falſum teſtimonium propter eorum ſolicitationem deferrent.

QVÆSTIO XXXII.

De correctione fratrum; quoad crimen læſæ Maieſtatis diuinę, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.*

2 *Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.*

3 *Qua pœna puniendi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ.*

4 *Qua pœna ſit puniendus monachus de rege maledicens.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur religioſi (quod abſit) hæreticantes.

DE hoc articulo vide infra in quæſtione de hæretica prauitate.

ARTICVLVS II.

Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.

REſpondeo dicendo, quod crimen læſæ Maieſtatis committentes vltimo ſupplicio afficiuntur, & eorum habitacula aratro, exarantur, & ſale deinde aſperguntur iuxta ea, quæ tradit Ioannes Parladorus, [m] & ſanè de perduellis ædibus diruendis, iure aperto cautum legimus, vt es legibus [n] partitarum conſtat. Et huius rei ratio redditur in quadam Decretali [o] his verbis. *Sint habitationes eius deſerta, & vt non ſit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ædificia eius in ruinam, & vt perpetuæ notæ infamiam perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur.* De aratro vero inducendo, quamuis non ſit iure cautum, hoc tamen ductum eſt à ciuitatum euerſione, exemplo illius, quod in quadam lege [p] legimus. Nec hoc à ratione deuiat, ſicut enim in vrbibus condendis aratro locus diffiniebatur, vt inquit quidam iuris Conſultus [q] dicens, vrbs ab vrbo appellata eſt, vrbare

[m] Parlad. l. 1. quoti qq. c. 28.
[n] Lib 6. ti. 13. & in l. ſi. ti. 19. & in l. 6. tit. 27. par 2.
[o] c. Felicis de pœn. l. 6.
[p] l. ſi vniuſ. fruct. ff. quibus mod. vſuſ. fruct.
[q] l. pupil. §. vrbs. ff. de verb ſign.

ARTI-

bare eſt aratro diffinire. Et Varro ait, vrbem vocari curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi ſolet: ita in illius ruinam, depopulationemq́; eodem inſtrumento vti conueniens erat, cum nihil ſit tam naturale, quam vnamquanque rem per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolui, atque de hac ararri inductione in euertendis vrbibus tradit luculenter Cælius Rodiginus.[a] Atque de ſale aſpergendo non erit in promptu cauſam inuenire, id enim neque iure communi, nec Regio ſcriptum legimus. Vnde ego hunc ritum effluxiſſe arbitror, non quidem ex annalibus, fabulis, circulatoriiſue nugis, ſed ex ſacris profecto Biblijs: legitur in libro Iudicum,[b] Abimelech. Vrbem Sichem, propterea quod à ſuo imperio defecerat, funditus diruiſſe, & habitatoribus interfectis ſale aſperſiſſe. Et huius facti fuiſſe credo cauſam ex eo, quod aliarum rerum fere omnium ingenium ad generandum ſemper eſt procliue, ſalis contra natura effecta eſt, ac non tantum ad non generandum, quàm ad erodendum, cōſumendumque prompra. Ex quibus patet; quibus pœnis crimen læſæ Maieſtatis puniatur, & ratio huius punitionis eſt propter prædicta in promptu. Quæ pœnæ licet non poſſint regularibus accommodari, aliæ pœnæ loco earum ſunt imponendæ, ita, vt vltimum ſupplicium illis dando ſit qualificatum per brachium ſæculare exequendum, cui ipſi poſt degradationem ſunt tradendi.

[a] Rodig. l. 14. lectl. antiquarum c. 5.

[b] Iud. c. 9.

ARTICVLVS III.

Quâ pœna ſint puniendi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ.

RESpondeo dicendo, quod imperatores Archadius, & [c] Honorius deſcripſerunt, quod ſi pro immanitate criminis addictos ſupplicio monachi, vel clerici eripuerint, eorum crimen vindicetur, quod ſi tanta fuerit monachorum, clericorumque audacia, vt in huiuſmodi iniuria potenter reſiſtant, vel ſe defendant, ad Principem referatur, vt eius authoritate ſecurius caſtigentur. Ex qua lege Gloſſa,[d] ibi obſeruat iudicem laicum poſſe eo caſu in monachos, & clericos animaduertere, & ita dicunt aliqui, quod iudices ſæculares poſſunt Eccleſiaſticos, ita condemnare, & ex eorum patrimonio, & bonis exigere propter delictum hoc. Ita tenet Ioānes Garcia.[e] Sed hanc legem, addictos, eſſe hodie correctā, vt verius, & receptius tenet Gloſſa,[f] & affirmant Albericus, Angelus, Salicetus, & Fulgoſius. Et probatur, nam leges ſæculares Eccleſiaſticis contrarias, etiam in cauſis publicis, & communibus, in re merè temporali, & pecuniaria, abrogatas eſſe tradunt poſt alios Boërius,[g] Nauarrus, Palacius, Gaſpar Stephanus, ergo à fortiori erit abrogata lex, *addictos*, ab Imperatoribus ſecularibus lata, cùm agat de crimine per monachos, & clericos commiſſo, in quo in perſonas Eccleſiaſticas iuſtior eſt laicorum incapacitas. Neque hoc crimen debet à prælatis regularibus pœna rigoroſa puniri, licet enim aliquando monachi in hoc excedant: at dictus exceſſus non prouenit ex contemptu ſæcularis poteſtatis, nec Regiæ Maieſtatis, ſed ex nimia eorum non bene fundata charitate, quæ in hoc caſu, ſicut in alijs operit multitudinem peccatorum.

* * *

[c] L. addictos C. de Epiſc. audient.

[d] Gloſ. in d. l. addictos. v. venerare. & v. vindicetur.

[e] Garcia de nobil. glo. 9. n. 10.

[f] Gl. in v. vindicetur. Albe. Ang. Salic. & Fulgoſ. n. 3. in d. l. addictos.

[g] Boer. conſ. 31. vol. 2. Nauar. c. 17 n. 401. & c. 23 n. 120 Palat. in Tineo lo. contract. l. 2 c. 2 Steph. de defen. immun. pag 108.

ARTICVLVS IIII.

Quâ pœna ſit puniendus Monachus de Rege maledicens.

RESpondeo dicendo, quod Imperatores Theodoſius, Archadius,[h] & Honorius Rufino præfecto prætorio reſcripſerunt dicentes, ſiquis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarus improbo, petulantique maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac turbulentus obtrectator temporum noſtrorum fuerit: eum pœnæ nolumus ſubiugari, neque durum aliquid, neque aſperum volumus ſuſtinere, quoniam ſi is ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt: ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum: ſi ab iniuria, remittendum. Vnde integris omnibus ad noſtram ſcientiam referatur, vt ex perſonis hominum dicta penſemus, & vtrum prætermitti, an exquiri debeant, cenſeamus. Et in quadam partitarum lege,[i] quaſi ſimilem conſtitutionem contineri videmus. At in nouæ Compilationis lege,[k] ſequentia proponuntur.

[h] l. 1. C ſi quis Imperator. maledixerit.

[i] l. fin. tit. 2. par. 7.

[k] l. 3. & 4 l. 8. recopila.

Porque algunos malos omb̄res no temiendo à Dios, y oluidando la lealtad, à que ſon tenidos à ſu Señor, y Rey natural, y à ſus Reynos, donde ſon naturales, ſe atreuen con malicia à blaſphemar, y dezir palabras iniuroſas y feas contra nos. Y nos queriendo los refrenar, y contraſtar ſu oſadia, ordenamos que qualeſquier, que las tales coſas y blaſphemias dixeren contra noſotros, o contra qualquier de nos, y contra la Reyna, o contra nueſtro eſtado real, o contra el Principe, o Infantes nueſtros hijos, y contra qualeſquier dellos, que ſi fuere hombre de menor guiſa, y eſtado, que ſea luego preſo por la iuſticia donde eſto acaeciere, y nos lo embien preſo, donde quier que nos ſeamos, para que le mandemos dar la pœna que entendieremos que merece. Y ſi fuere hombre de ciudad, o villa, de qualquier ley, eſtado, o condicion que ſea, ſi hijos ouiere de bendicion, que pierda la mitad de ſus bienes, para la nueſtra camara, y la otra mitad, que ſea para ſus hijos, y ſi hijos no viuere, que pierda todos ſus bienes, las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el acuſador, y eſtos bienes que aſſi ſe perdieren, ſe entiendan, ſacadas las deudas, y ſacando el dote, y arras de ſu muger, y ſi el que aſſi blaſphemare fuere Conde, o rico hombre, o cauallero, o eſcudero, o otro ombre de gran guiſa, que la nueſtra iuſticia del lugar donde eſto acaeſciere haga peſquiſa ſobre ello, y nos embie à hazer relacion dello, porque nos lo mandemos caſtigar.

Y otro ſi rogamos y mandamos à los Prelados de nueſtros Reynos que ſi algun frayle, o clerigo, o Ermitanno, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas, que lo prendan, y nos lo embien pueſto a recado.

Circa quod notandum eſt primo, quod pœnæ ſupradictæ non ſunt imponendæ, niſi illis, qui improbo, petulantique, & maledico animo verba contra Maieſtatem realem protulerint, prout lege[l] dictorum Imperatorum ſatis patet. Vbi gloſſa declarat dicta verba improbo, petulantique, id eſt, ſuperbo, & inflato. Si enim dicuntur ex quadam leuitate, & inconſideratione, non eſt locus dictis pœnis. Aiunt enim dicti Imperatores, quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum, ſi ab iniuria, remittendum. Vnde cum dicti Imperatores in hoc delinquentes ad ſe remittendos decreuerint eo tantum caſu, quo ex iniuria, petulantique animo maledixerint Imperatori, debemus neceſſario intelligere rigorem dictæ legis compilationis in hoc tantum caſu locum habere. Cum eandem ſaltem, ne dicam maiorem benignitatem in Regibus Ioanne I. & Hērico III. Chriſtianis, ipſius legis conditoribus, præ-

ſumero

[l] d. l. 1. vbi gl. v. petulanti.

Digitized by Google

ſumere teneamur, quàm in Theodoſio, Archadio, & Honorio, antiquæ illius legis promulgatoribus. Vnde tenentur religioſi conſiderare, quo animo dicta verba contra Regem proferantur; animum petulantem, & ſuperbum experientur, ſi maledicentes ab eis fuerint reprehenſi, & fraterna correctione moniri, & nihilominus in verbis ſuperbis, & inflatis perſeuerauerint: & è contra animum ſyncerum, & leuitate motum indicabunt, ſi ſtatim quod fuerint correpti ad ſe reuerſi talia dixiſſe pœnituerint.

Notandum eſt ſecundo, quod ſi contigerit, quod frater maledicus contra Regiam Maieſtatem à Prælatis ſuæ religionis fuerit iudicandus iuxta qualitatem pœnæ in dicta lege nouæ Compilationis appoſitæ, debet iſte delinquens pœna arbitraria puniri, in qua pœna arbitraria imponenda circunſtantiarum debet ratio haberi, quæ in pœnis arbitrarijs infligendis à doctis, & prudentibus iudicibus conſiderantur. Religioſus autem, qui in huiuſmodi delicto fuerit deprehenſus, priuandus erit voce actiua, & paſſiua, & in aliquod monaſterium relegandus, & ſi fuerit prælatus, à ſua Prælatione remouendus, ſiquidem non habet alia bona, à quibus poſſit priuari.

QVÆSTIO XXXIIII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Qua pœna ſunt puniendi religioſi homicidæ.*
2 *Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt.*
3 *Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.*
4 *Qua pœna ſint puniendi venefici.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſunt puniendi Religioſi homicidæ.

Reſpondeo dicendo, quod homicidium inter grauiora, & horribiliora crimina computatur, vt notat Abbas, [a] ideo clericus homicida eſt deponendus, vt ex quodam Canone [b] patet, quod eſt ex Canonibus Apoſtolorum. Quod communiter intelligitur in quocunque homicidio per clericum facto præcepto, conſilio, lingua exhortatione, vt notat quædam Gloſſa [c], & poſt depoſitionem detrudendus in monaſterium, vt probatur in iure [d], & tenet Anania, & multos allegando Bernardus Diaz de Lugo, qui aduertit, quod licet in iure diſponatur, quod clericus, qui conſilio tantum homicidium perpetrauit, eadem depoſitionis puniatur pœna, qua & occidentes actu puniuntur: tamen nemo dubitat, in retrutione, non ita diuturna pœna puniendum eſſe conſilium præbentem, ſicut verè occidentem. Intelligenda eſt etiam ſupradicta pœna, quando inique, & voluntariè eſt homicidium commiſſum, prout tradit Hoſtienſis. [e] Præterea clericus homicida priuandus eſt beneficio, quod habet cùm homicida non ſit priuatus ipſo iure beneficio, prout tenet communis ſecundum Nauarrum [f] Alciatum, & Couarruuias.

Ex his poſſumus indagare, qua pœna ſint plectendi religioſi hoc crimen committentes occidendo alium religioſum, præcipuè ſuum Prælatum, qui nõ dicentur ſimpliciter homicidæ, ſed fratricidæ, & patricidæ, concludit enim Abbas [g] poſt Petrum de Anchartano, quod clerici patricidium committentes, vel alias homicidium enorme perpetrantes, vt ſi Epiſcopum occiderent, deberent deponi, & tradi ſtatim Curiæ ſæculari non expectata incorrigibilitate. Et Alciatus [h] ait opinionem iſtam ſæpiſſimè in practica fuiſſe receptam, eamque communem eſſe fatetur Ludouicus Cortaſius, [i] & Couarruuias, qui Couarruuias ſequutus Bernardum Diaz de Lugo contrariam opinionem amplectitur quam appellat communem Petrus Plaça, [k] cui ſuffragatur quædam Decretalis, [l] quæ in principio docet iudicem non poſſe clericos punire, eos tamen eſſe deponendos, & ſi incorrigibiles fuerint, ſæculari brachio eſſe tradendos. Ecce Romani Pontificis apertiſſimum teſtimonium, ex quo manifeſtè conſtat, quod etiam ob crimen enorme, niſi acceſſerit pertinacia, & incorrigibilitas, traditio fieri non debet, & hanc opinionem, vt veriorem, & magis conſentaneam pietati Chriſtianæ teſtatur Nauarrus, [m] contrariorũ rationibus reſpondens. Verum eſt tamen, quod in praxi contraria opinio in his Hiſpaniarum partibus fuit ſecuta in caſu quorundam religioſorum, qui prouincialem ſuum ſuffocauerunt, & comprehenſi à quodam Archiepiſcopo Hiſpalenſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinale authoritate Pauli III. cum maxima deliberatione præhabita depoſitos & degradatos tradidit brachio ſæculari, à quo fuerunt condemnati, vt furca ſuſpenderentur, & de facto fuerunt ſuſpenſi. Sed hoc contigit quia prælatus conuentualis, & dicti fratres cõtra prædictum Prouincialem conſpirauerunt, & cum maximo ſcandalo ipſum occiderunt. At dicta Bulla Pauli III. maximè facit pro opinione Bernardi Diaz de Lugo, ſecuta à Couarruuias, in eo enim breui Pauli III. dicto Archiepiſcopo, & ipſis aſſociatis virtualiter cõcedit Paulus III. facultatem ad hoc, vt ipſi fratres vltimo afficiantur ſupplicio. Ait enim, quod ipſe, neque ei aſſociati incurrant aliquam pœnam Eccleſiaſticam, & cenſuram, etiam ſi ad vltimum ſupplicium ſit deueniendum. Et inſuper ait Paulus III. in eodem Breui, *Volumuſq; vt ſi locus ſit degradationi, & traditioni Curiæ ſeculari, tu, vel Catholicus Antiſtes per te eligendus cum duobus alijs Epiſcopis & vſque ad degradationem procedere valeatis.* Ecce quomodo in dictis verbis conceſſit Paulus III. vt ſi atrocitas delicti appareret morti dicti patricidæ traderentur. Ex quo colligitur in iure communi contrarium eſſe verius, vt ſcilicet, licet ſit crimen atrox minimè gentium delinquentem poſſunt prælati regulares tradere brachio ſæculari, ſi enim iure communi id poſſent non expectata incorrigibilitate, & in hoc caſu à fortiori poſſent, cum hoc fuerit horrendum delictum, & ſi inultum remaneret, vt oportebat regimen religionum detrimentum pateretur, quarum profeſſores in virga ferrea neceſſe eſt aliquando regere, & metu alicuius ſimilis criminis Prouinciales, & Prælati conuentuales ab hoc vnico remedio abſtinerent. Et ſic dicit Paulus III. in dicta Bulla, *Ne ſit tam horrendum facinus impunitum remaneat, alia ſimilia & deteriora perpetranda inuitentur.* Et ſic conceſſit Pius IIII. ordini ſancti Hieronymi, vt ad triremes poſſint fratres relegari qui commiſerint delictum cui in ſæculo pœna mortis correſpõdet, prout in 1. tomo latè diximus.

[a] *Abb. in c. cũ contingat col. 6. de foro cõp. c. quæſitum de temporum ordina.*
[b] *c. presby. 81. diſt.*
[c] *Gl. in c. ſicut dignũ de homi. in § clericos. v. conſi.*
[d] *ca. cum non ab homine iũ. illo ca. tua de pœ. Anan. in c. 1. col. pen. de presb. quæſ. ſi. cos occid. Lugo in ſua pra. c. 94. ti. homic. n. 1.*
[e] *Hoſt. in Sũ. de homici. § qua pœna. verſ. & hoc intellige.*
[f] *Nau. in manua. c. 27. nu. 249. & in ca. quando excep. 9. de reſcrip. Alciat. in d. c. cum non ab homine n. 16. de iud. Clem. ſi furioſus 2. p. § 1. n. 6.*
[g] *Abb. in c. at ſi clerici in princ. de iud. col. penul.*
[h] *Alciat. in d. c. cum non ab homine n. 22.*
[i] *Corta. in pra. fol. 240. n. 3. Couar. li. 2. varia. c. 10. n. 7.*
[k] *Plaça li. de delic. 1. c. 23. n. 13.*
[l] *c. cum non ab homine.*
[m] *Nau. ter. de pœn. conſ. 17.*

ARTI-

ARTICVLVS II.

Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in prælatos ſuos iniiciunt.

RESponden dicendo, quod vbicunque prælati à ſubditis fuerint inuenti, ſiue in communitate, ſiue extra communitatem debent revereri. Vnde ſecundum Titum Liuium, a & Bodinum, & alios reſpublica pro ſecuritate magiſtratum deponebat quod caput eius qui tribuno plebis, aut iudici detraheret Deo Ioui ſacrificaretur, & ſecundum iuriſconſultum b Arrium Menandrum, qui manus intulit præpoſito capite puniendus eſt, quod dictum notant Baldus, c Iaſon, Felinus, Puteus, Follerius, Auiles, Plaça, qui declarant quæ ſit pœna capitalis, qui defendunt milites manus violentas in ſuum iudicem iniicientes, aut alapam correctori ſuo dantes capite eſſe puniendos, qui enim ipſos offendit principem offendit, prout tradunt Franciſcus Lucanus, d Conradus. Auiles, Lucas de pœna & Caſſaneus.

Quod confirmatur ex Ariſtotele e dicente ſi quis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam non decet eum repercuti, & ſi quiſpiam cum qui magiſtratum gerit percuſſerit, is non ſolum repercutiendus eſt, verum etiam ſupplicio afficiendus. Atrocitas autem huius delicti conſideratur, quando correctori, & eius vicem gerenti libellos infamatorios, & alia ſigna iniuriæ, & contumeliæ publicè imponunt prout ordinatur in quadam lege f Partitæ, & tradit Plaça.

Ex his quæ dicta ſunt circa pœnas debitas contra percutientes correctores & magiſtratus in ſecularibus, licet indagare qua pœna ſint afficiendi in religionibus qui priorem aut ſuperiorem guardianum, aut vicarium percuſſerint. Si enim percuſſio eſt enormis videtur quod poſſunt à religione eiici, cum huic delicto immundo pœna capitalis correſpondeat, qui enim offendit vicarium Epiſcopi dicitur offendere ipſum Epiſcopum, vt dicitur in iure, g & qui offendit viceregem eadem pœna punitur, qua qui offendit Regem caſtigatur, quod idem de offendente Nuntium iudicis, tradit Gregorius Lopez. h At ego licet ſupradicta pœna plectendos eſſe affirmem eos qui priores, aut Guardiano, grauiter percuſſerint nunquam tamẽ potui ſubſcribere ſententiæ eiiciendi à religione monachum, eo quod percuſſerit grauiter vicarium conuentus. Primo quia non tantus honor debetur vicario ſicut principali, ſed debetur illi honor in quantum repræſentat principalem prout tradunt Alexander, i Iaſon, Decius, Conradus, Euerardus, Oroſcus, Secundo quia non debet fieri argumentum de tenentibus correctorum, & vicariis Epiſcoporum, ad vicarios guardianorum, vicem enim tenentes correctorum fulminant proceſſus proferunt ſententiam, & iuriſdictionem habent amplam ſecundum quod iure eſt ſtabilitum, vicarij etiam Epiſcoporum ſunt iudices veri, & habent dignitatem, & obtinent ampliſſimã iuriſdictionem, vt ex ſacris Canonibus k patet. At vicarij Guardianorum non eam habent iuriſdictionem, neque habent dignitatem neque poſſunt excommunicare, & nullam omnino in ipſis inueniũ iuriſdictionem, niſi quando propter longam abſentiam guardianorum, vt præſidentes à patre Prouinciali conſtituuntur, vnde ſicut eis non debetur tantus honor ſicut debetur Guardianis ita hi qui manus in eos iniiciunt non merentur tantam pœnam quanta correſpondet his qui manus violentas in guardianos iniiciunt, quod confirmatur, non enim committit proditionem qui offendit locum tenentem ſicut qui offendit præſidentẽ quarundam ciuitatum iuxta quandam recopilationis legem. l

Neque ego puto eiici poſſe a religione monachum qui diffinitorem ſuæ prouinciæ grauiter percuſſerit, licet enim qui percutiunt iudices collaterales regum, & eorum conſiliarios pœna capitali puniantur, vt colligitur ex iure, m & tradunt Gregorius Lopez, Boërius, Gigas, & ſingulariter Andreas de Iſerna, Capicius, Didacus Perez, Bartholomæus Philippus, & Caſſaneus, attamen diffinitores non concludunt negotia in religionibus, vt conſiliarij regum in ſuis tribunalibus, conſiliarij enim regum cum ſigillo regali, & in nomine regia multa præcipiunt & cauſas decidunt pro tribunali ſedentes, at diffinitores non habent ſigillum generalis aut prouincialis, vt cauſas diffiniant, ſed ſolum aſſiſtunt in conſultationibus habentes in his votum conſultiuum & deciſiuum reſpectu earum cauſarum quæ ſecundum conſtitutiones religionum ſine eorum voto decidi non poſſunt, & ideo iura loquentia de regis conſiliariis, quo ad ſubiectam materiam ad diffinitores ordinum minimè ſunt extendenda. Verum eſt tamen quod grauiori pœna ſubiici debent fratres illis aliquam iniuriam irrogantes, propter reuerentiam ipſis debitam ratione præeminentiæ, quæ à conſtitutionibus habent quod arbitrio iudicis eſt relinquendum.

ARTICVLVS III.

Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem, tali pœna puniatur quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.

RESponden dicendo quod tale ſtatutum non intelligitur de modica ſciſſura, argumento cuiuſdam legis, n & probatur ex dicto Baldi, o allegantis quod modicum vulnus nullum habet in ſe delictum, facit quod tradit Panormitanus p dicens quod ſtatutum pœnale loquens de ſanguinis effuſione, non habet locum in modica vel minima, & ſic videmus quod pro modica re non datur in integrum reſtitutio, vt dicitur in quadam lege, q nec in locatione modica res attenditur, vt in alia lege r continetur, nec pro modico fit rediciſſio contractus, vt tenet Baldus, s nec modica res viciat contractum, quod multis aliis exemplis probat Albertus Brunus Aſtenſis, t quod maximè debent prælati regulares notare ne circa ea quæ ſunt leuia nimis rigoroſi extendantur, aliquibus breuibus à ſede Apoſtolica emanatis implicati, quorum occaſione religioſi ignari aliquando ſcrupulis agitantur ſuper rebus nimis ſcrupulizantes, & communitatem conturbantes, licet enim Summi Pontifices in his generaliter loquantur ſunt tamen rationabiliter limitandi, vt eorum pœnales conſtitutiones in minimis frangentes minimè comprehendant, non enim mihi poſſum perſuadere quod guardianus admittens fœminas deuotiſſimas intra clauſtrum monaſterij ſtatim ad ianuam, vt alias partes poſſint intueri in pœnas conſtitutionis Pij Quinti maximè pleſtentis fœminas intra dicta clauſtra admittentes incidant non enim credendum eſt Pontificem maximum pietate plenum & prudentia in definiendo proſpectum portatem in ſcrutinio pectoris ſui omnia iura velle

a Liuius lib 3. Bodin. lib 3. de repub. c. 3. pag. 264. in fin.
b l. omne delictum ff. de re militari.
c Bal. in c. 1. §. iniuria in prin. de Pace iur. fi. Iaſ. in l. qui iuriſdi. co. 2. ff de iuriſdict. omnium iudic. Fel in c. ex litteris n. 12. & 23. de conſt. Put. de ſyndic. v. pœna c. 10. c. 2. fol. 165. Marant. ide ordi. iud. 1. d n 51. Folo. in pract 7. p. n. 6 pag 385. Auil. c. 20. prætorum gl. remedium do in fi. Plaça de delictis li. 1. c. 6. n. 3 pag. 48.
d Luca in tra. de ſi[illegible] rub. decreta la ſa Ma[illegible] n. 10 Conrad. in templo iud. l. 10. c. 1. §. 4 n 11. Auil. in c 1. prætorũ gl. tierra n. 4. pœna in l omnes ſtationa rq C. de cohortali li. 12. co [illegible] 7. p. conſidera. [illegible] 10. pag medium
e Ariſt. li. 5 ethic c 5.
f lei. 6 ti 9 p. 7. Plaça vos ſu. c. 3 pag. 39
g l. eſſe ff de relig. & ſump. fun.
h Greg. l. 13. t p. 2. gl 5
i Alex. in l. ſed ſi. § ſemp. in prin ff. de in ius vocando vbi Iaſ. n 6 Dec. inc ſanc. eo. c de off. de leg. Con pat. ep. iudicum l. 1. c. 6. §. 1 n. 14 Euer. in locus v. de tanquã ſeu reſp. [illegible] pa 612. Oroz c in l. Tolet. co 390
k Titul. de vicario Epiſcop.

l l. 2. ti. 22 li. 8 recop.
m l quiſquam C ad l. Iul. Maieſt Greg. l 2 n. adelantados ti 4 par. 7 Boër in tra. de ſeditio pag. 7 nu 31. Gig. de laſa Maie. l. 1. q 14 n. 24 Iſer in ti quæ ſint regalia. v. bona commu. & vtil. ere laſa Maieſ Capic. dec. 130 n. 18. [illegible] 35. [illegible] 7. [illegible] ſ. tres diſc. 7. [illegible] 7 ¶ conſil. 13.
n l. 1. §. ſciendum.
o Bald. in l ſi pra[illegible] C. de adulte. educt. q. 3.
p Pan. in cap. propoſuiſti de conſe Eccl l. alts. c. pro delorum in fi. de ſen. excom.
q l. ſcio. ff de in integ. reſtitutione.
r l ſi vois conductionis. C. lo ac
s Bal. l. in auth. quorum e no ab 4 de ſacr Eccl.
t Aſtenſ de Ret. ar. 9 à n. 99 vſque ad n. 115.

velle tam rigoroſis pœnis affici niſi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minimo deficientem puto delictum minimè commiſiſſe, & de ſimilibus ſimile erit iudicium, quod ad multa notandum eſt.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna ſint puniendi venefici.

RESpondeo dicendo, quod clericus qui veneno quempiam occidit, præter quam quod in pœnam homicidij (de qua ſupra articulo ſuperiori) incidi, quia verò grauius delinquit, quã ſimplex homicida, dignè poſt depoſitionem grauiori detruſione, & longiori puniendus eſt, plus eſt enim hominem veneno necare, quam gladio, vt in quadam lege [a] continetur. Vnde dicit Baldus, [b] quod qui veneno occidit dicitur proditoriè occidere, & vt cõmuniter allegando aliquos ſequitur Bernardus Diaz de Lugo [c] qui credit, quod propter execrabile delictum quod clericus qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non ſtetit eadem pœna puniatur, ac ſi dediſſet, quod eius additionator Salzedo [d] intelligit, cum quia ad actum proximum acceſſit, & quia venenum propinauit, ſed venenatus adhibitis medicamẽtis mortem effugit: tunc enim pœna ordinaria eſt puniendus, prout explicat Couarruuias, [e] non vero quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem cauſa venenum emit, ſed non propinauit, quia fortè pœnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pœna extraordinaria iudicis arbitrio eſt plectendus. Vnde illa regula quod conatus ad effectum minimè productus non punitur intelligenda eſt de conatu remoto, vt is non puniatur pœna ordinaria criminis, ſed extraordinaria: eſt tamen notandum quod ſiue ſit conatus propinquus, ſiue remotus ſi ad effectum, minimè producitur, non punitur cenſuris Eccleſiaſticis.

[a] l. 1. C. de malef. & math.
[b] Bal. in l. neмо C. de ſum. Trinit.
[c] Lugo in pra. c. 95.
[d] Salz. ad d. ca. 95. v. ac ſi dediſſet.
[e] Cou. in Cle. ſi furioſus 2. p. relect. n. 11.

Aduertendum eſt circa hoc, quod Sixtus V. Romæ incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo quarto Kalend. Decembris Pontificatus ſui anno quarto edidit quandam conſtitutionem, in qua diffinitur. *Aduerſus quaſcunque perſonas ſæculares, Eccleſiaſticas, & quorumcunque ordinum regulares, qui venenoſis medicamentis, potionibus vel alijs modis abortus mulieris, ſiue immaturi, animati, ſiue inanimati fœtus electionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel conſilium præſtiterint deponendi, & degradandi ſunt à iudicibus Eccleſiaſticis, ac curiæ ſæculari poſtea tradendi, vt capitalem pœnam patiantur, & ipſo facto excommunicauit, reſeruando abſolutionem ſedi Apoſtolicæ.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandum quod Gregorius XIIII. anno Domini milleſimo nonageſimo primo pridie Kalendas Iulij Pontificatus ſui anno primo conſtitutionem Sixti V. in hunc modũ moderatur, ita vt dicta excommunicatio ſibi, & ſucceſſoribus ſuis reſeruata quilibet confeſſor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus poſſit ab ea in foro conſcientiæ tantum abſoluere, in foro vero exteriori innuit Summus Pontifex in dictis verbis, *in foro conſcientiæ tantum*, quod non valebit talis abſolutio, & per conſequens ad Summũ Pontificem cui per Sixtum V. reſeruata eſt, in foro exteriori præfata abſolutio pertinebit. Verum eſt tamen quod prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori poſſunt ſuos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos abſoluere: licet enim priuilegia regularium quoad hoc fuerint per Sixtum Quintũ reuocata, & per Gregor. XIIII. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per conſequens videatur ipſos prælatos non poſſe in foro exteriori à præfata abſoluere excommunicatione, nũc autem cum ſanctiſſimus Dominus noſter Clemens, VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno ſexto, ex certa ſcientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de obſeruantia monialiumque S. Claræ, necnon de pœnitentia nuncupatorum ordinibus per Summos Pontifices conceſſa in Bulla quæ incipit, *Paſtoralis officij* data ad inſtantiam Patris fratris Ioannis Baptiſtæ Moles, Commiſſarij Generalis in Romana Curia Vltramontanæ familiæ prædicti ordinis de obſeruantia dicens.

Nos igitur qui omnium votis præſertimque illorum qui ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudibus, & Chriſtianæ religionis augmento incumbentium perſonarum tranquillitati, & commoditati conſulunt, libenter annuimus eaque fauoribus, proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quæcunque præmiſſa, ac omnia & ſingula alia priuilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogatiuas, fauores conſeruatorias, declarationes, facultates, diſpenſationes, gratias conceſſiones indulgentias, & indultas ſpiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extenſionis inter ſe, & cum alijs ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus eiſdem fratrum minorum regularis obſeruantiæ, & S. Claræ, & de pœnitentia tertio ordinibus, etiam in cõgregatione ſub triũ votorum ſubſtantialium profeſſione, & eorum ſuperiorum ordinis minorum regularis obſeruantiæ huiuſmodi obedientiæ degentibus ipſorũmque ſuperiorum fratribus monialibus, ſororibus, ac vtriuſque ſexus, etiam ſingularibus perſonis necnon monaſterijs, domibus, Eccleſijs, & locis quibuſcũnque in genere, & in ſpecie, etiam per ſolam ſignaturam, etiam viuæ vocis oraculo, vt præfertur, aut alias per eoſdem Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem prædictam ſub quacunque forma, & expreſſione verborum conceſſa, ac etiam iteratis vicibus approbata necnon omnibus, & ſingulis in eis forſan contentis clauſulis decretis, & declarationibus quibuſcũnque ac ſingulas deſuper etiam pluribus vicibus confectas literas, & in eis contenta, & inde ſequuta quæcunque illorum omnium tenores, & formas, datas, effectus, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, & in his eſſent inſerta, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes dicta authoritate Apoſtolica, tenore præſentium ex certa ſciẽtia in his omnibus, in quibus decretis Concilij Tridentini non aduerſentur, ſaluis etiam decretis à nobis in fauorem fratrum reformatorum conceſſis, approbamus, & confirmamus, ac innouamus perpetuamq; roboris firmitatem obtinere, & firmiter obſeruari. Hæc Clemens Octauus, cuius literas vidi ſub ſigillo authentico. Ex quibus colligo per eas eſſe reualidata priuilegia à Sixto Quinto reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum cum in his confirmentur priuilegia minorum ex certa ſcientia. Pro qua probatione nota ſecundum Doctores, [f] communiter, quod confirmatio eſt duplex. Prima eſt in forma communi, ſecunda eſt ex certa ſcientia, hæc autem confirmatio ex certa ſciẽtia inter alia vnum operatur, ſcilicet, quod valida inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, vt in iure [g] notatur. Probatur prætereà ex dictis literis ſanctiſſimi Domini noſtri, ibi, in quibus decretis Concilij, & ibi, ſaluis etiam decretis, excipiẽdo enim decreta in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clare reualidare, & innouare priuilegia aliis conſtitutionibus reuocata.

[f] DD. in c. ex frequentibus de inſtit. & in c. quæ diuerſitatem de conceſſione præb. & in c. 1. de confirma. vtil. vel inutili.
[g] c. 1. de tranſact. c. quotiens de pact.

Aduertendum inſuper quod Gregorius XIIII. in præfata moderatione diffinit, quod quoad

pœnas

pœnas procurantium aborſum fœtus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo conſilium aut auxilium, eis dantium, in prędicta conſtitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitionem, ac ſi ipſa conſtitutio in huiuſmodi parte nũquã emanaſſet, vnde modo qui deformat embrionẽ inanimatum non eſt irregularis, vt in ſacris Canonibus [a] determinatur, nec eſt irregularis qui propinat mulieri aut viro potum, quo eis generandi facultas impeditur, vt in eodem iure [b] probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequam fętus anima rationabili animetur, vt probant Canones. [c]

[a] c. ſicut litterarũ de homic. c. quod vero c. Moyſes 2. q. 2.
[b] c. ſi aliquis de homic.
[c] c. ſicut ex litterarũ de homicid.

Secundo eſt notandum quod Concilium Tridentinum non concedit licentiam Epiſcopis ad diſpenſandum in irregularitate, procedente ex datione potus venenoſi, quo creatura animata abortitur, cum hoc ſit pluſquam homicidium voluntariũ, ſcilicet, homicidium caliſicatum. Vnde ſi aliquis huiuſmodi potum propinauerit, quo fœtus formatus, & animatus de facto perijt, non poteſt Epiſcopus in eius irregularitate diſpenſare, neque prouinciales ordinum mendicãtium poſſunt cum ſuis ſubditis in hoc diſpenſare, virtute cuiuſdam breuis à Martino quinto, Benedictinis conceſſi, licet enim conceſſerit prælatis prædicti ordinis, vt poſſint diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, dummodo ſit occultum, (prout in primo tom. [e] late dictũ eſt) at in hoc caſu nõ poſſunt diſpenſare, quia in priuilegio Martini Quinti, conceditur prædictus prælatis facultas ad diſpenſandum in homicidio voluntario occulto, & ille qui habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio voluntario non habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio caliſicato cuiuſmodi eſt occidere cũ veneno creaturã animatam ipſi tollendo vitam tẽporalem, & vitam æternam quam in Chriſto regenerata ſi naſceretur poterat adipiſci (prout in ſimili tenet Nauarrus.) [f]

[d] Con. Trid. ſeſ. 14. ca. 7. de refor.
[e] 1. to. q. 14. a. 59.
[f] Nau. lib. 5. con ſ 4. de homici. conſi. 4.

Vltimo eſt notandum circa dictam conſtitutionem quod ſolum moderatur à Gregorio XIIII. quoad gladium eccleſiaſticæ diſciplinæ, id eſt, quoad cenſuras poſitas contra procurantes aborſum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel ſumentes venena ſterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel conſilium ad id dãtes, vt patet clare, ex litera eiuſdem breuis, non vero moderantur alia in ipſa conſtitutione contenta contra procurãtes aborſum fœtus animati, aut fauorem, aut auxilium, & conſilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis Gregorij XIIII. ibi. *Non obſtantibus eadem prædeceſſoris noſtri conſtitutione, quam quo ad reliqua omnia præter cõtenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus ſequitur quod procurantes huiuſmodi aborſum, ſi ſequatur effectus ſi clerici fuerint, ſunt à iudicibus eccleſiaſticis degradandi, & curiæ ſæculari tradendi, quantum enim ad hoc non video conſtitutionem Sixti Quinti per Gregorium XIIII. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

* * *

QVÆSTIO XXXV.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam, dilapidatoribus bonorum monaſterij in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.*
2 *Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij dilapidantem.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.

Reſpondeo dicendo, quod quæ ſit imponenda pœna Monachis dilapidatoribus bonorum monaſterij dilucide, ex clericorum vindicta manifeſtari poteſt nam clericus decoctor ex beneficij iure ipſiuſque adminiſtratione dejicitur infamiæq; nota inuritatur in perpetuum vt colligit Archidiaconus, [g] & tradunt Anton. & Abb. Vnde huiuſmodi Monachi decoctores omni debẽt dignitate ſpoliari, omni adminiſtratione in perpetuũ priuari, atq; ad infamiæ notã carceri mancipari hoc autem ordine debent iudices procedere in punitione huiuſmodi delicti primo ſuſpicione vigẽte, vel infamia prouulgata debet ipſius vel infamiæ, vel ſuſpicionis proceſſus (vt aiunt) inſtitui. In quo ſane conficiendo ſummatiẽ nullaq; ſcriptura eſt progrediendum, ne reus id ſciẽs cauſæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur vt bene adnotauit Iacobus de Belou. [h] quem ſequitur Panormit. Cumq; de infamia vel ſuſpicione tantũ ſeu conſtat ex adminiſtratione remouebitur. Poſt hac de decoctionis veritate alium conſcribere proceſſum iudex debet in quo de bonorũ decoctione conuincatur pœna etiam ſupradicta punietur, vt ex eiſdẽ authoribus habetur aſſentiturque Bernardus Diaz de Lugo. [i] In quo crimine duo ſummopere animaduertenda cenſeo. Primum quod propter ſolam ſuſpicione ab adminiſtratione is, contra quem fit inquiſitio, remoueri poteſt ſecundum quod ad huius criminis declarationem, quilibet auditur accuſans, licet in primo ſint admittendi quorum de re agitur, ita Hoſtienſ. [k] & Antonius. Hæc autem omnia iudicis arbitrio pro rerum, perſonarũ, criminumq; ratione temperanda eſſe ſentit Panormit. [l]

[g] Arch. in c. vobis & in c. vlteran. 12. q. 2. Ant. in ca. venerabilis de eſ delec. & in c. licet Helo. de ſimonia. Abb. id c. c. venerabilis.
[h] Iacob. de Bel. in Auth. vt iudi ſine quo ſuffrag. §. neceſſitatẽ Pan. vbi ſup. c. venerabilem 2. in ſi.
[i] Lug. in ſua pract. c. 71.
[k] Hoſtienſ. & Ant. in d. c. licet Helo.
[l] Pan in d. ca. licet Helo.

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona Monaſterij dilapidantem.

Reſpondeo dicendo, quod Archidiaconus [m] Petrus de Ancharrano, & Philippus Francus quærunt an Monachi qui videntes ſuum monaſterium in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis iurauerunt ſimul ſe iuuare & defendere poſſe tã contra Abbatem quã contra aliam quãcunq; perſonam monaſteriũ deſtruentẽ dicantur cõiuratores à iure reprobati, vbi cõcludũt quod ſi ex cauſa de preſenti. & cõmuni contra prælatũ & ſuperiorẽ, & quia iã dilapidabat & male tractabat perſonas, & bona

[m] Archi. Anchar. Frãc. in c. conſ. de ver. ſign.

monaſterij, quod poſſet fieri prædicta conuentio. Sed ſi contra ſuperiorem nihil apparet de præſenti iniuſtum, vel præſumptum quod tum non licet ſubdito coniurare, vel conſpirare contra prælatum cũ hæ conuentiones alliciant ſubditos ad peccandum, & ad iurgia quę licet per ſe non ſint mala, tamẽ quia malũ ex his ſequi poteſt reprobantur à iure [a] & tenet Lucas de Pena, Alexander de Iſerna Cardinalis Alexandrinus. Doctores, & Bartolus, Baldus, & tradit Nicolaus Boetius.

[a] c & ſi Chriſtus de iur. iur. Luc. de Pena. in l. magiſtros col. vlt. de profe. & medic. Iſern. & Ale. de pace. iurã. firm. § conuenticul. D D. ibi per iniquũ C. de iuriſ omn. iud. Bar. in l. ſi. ff de colleg. illic Bal. conſ. 130. Boer in tract. de ſedit. propoſit n. 2.

QVÆSTIO XXXVI.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia in articulos quatuor diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *QVa pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.*

2 *Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.*

3 *Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes.*

4 *Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionem oſtendentes.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.

REſpondeo dicendo, quod ſacerdoti, qui ſibi peccata confeſſa ſingula detegit verbis, vel ſignis inuito confeſſo, aut non permittente, imponitur grauis pœna in quadam Decretali. [b] Quibus pœnis punitur is, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantum interpres, & is, qui caſu tantum audiuit, & is qui latenter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit, & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem cum audiſſet, abſolutionis beneficiũ minime contulit, vt tenẽt Syluester, [c] Antoninus, [d] & Soto. Extraordinarijs autẽ pœnis afficiũtur illi, qui dicũt, talis habet peccata à quibus eũ abſoluere non potui, vel audiui eius peccata, & non abſolui, hic enim vt cõfeſſionis detector puniendus eſt. Ita Antoninus. Pœna autẽ dictę Decretalis cõprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant, non autẽ illos, qui vniuerſam confeſſionem in generali nullo in ſpeciali reuelato peccato adaperiunt. Aduertendum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo [e] addit dicens, quod ſacerdoti famæ bonæ & honeſtæ vitæ dicenti ſe habuiſſe veniam pœnitentis ad manifeſtandã confeſſionem credi debet, cum actus veniæ ſecreto fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte ad hoc ſaltem, vt trãsferat onus probandi in aſſerentem ſine venia ſe manifeſtaſſe. Hęc ille referens Lappũ. [f] De quo crimine nullam poſſe dari certam Doctrinam & rationem aſſerit, ſed potius qualitas confeſſoris, & pœnitentis coniecturam augebit, aut minuet. Conſtituta verò ordinaria in eum pœna eſt vt omni munere, ac dignitate ſpoliatus in arctum cœnobium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudãtur, vt in dicta Decretali continetur, de quo videndi ſunt Nauarrus, [g] Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couarruuias, & Antonius Gabriel.

[b] c. omnis vtriuſq; ſexus de pœn. & remiſ.

[c] Sylu. ver. cõfeſſio D. Ant. 3 p. ti. 17. c. 22. § 1. & 11. Soto de teg. ſecr. mem. 3.

[d] Antonin. vbi ſu.

[e] Lugo in pra. ca. 109. nu. 4.

[f] Lappus alleg. 94.

[g] Na. in c. Sacerdos n. 110. Greg. Lop. in l. 35 ti. 4 p. 1. ver. encarcelado. Salz. in c. 109. verb. detrudatur Cou. in 4 par. 2. c. 8. § 11. n. 10 Ga. li. 1. cõ. opin § cum i. de teſt.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.

REſpondeo dicendo, quod apertiens obſignatas literas & aduerſario mittentis oſtendens incidit in pœnam falſi. Ita Bartolus, [h] quem ſequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Iaſon, Clericus vero hoc faciens deponendus eſt. Ita ſentit Romanus [i] hoc fundamento motus, quod de iure canonico pœna falſi eſt depoſitio in clerico, vt conſtat ex Iure. [k] At Bern. Diaz de Lugo [l] hãc refellit opinionẽ, cum illud ius nõ imponat pœnã depoſitionis clerico pro qualibet falſitate, ſed quãdo vtitur falſis literis Papę, & in ſuũ patrocinium allegat Hoſtiẽſem. Vnde non debet extendi deciſio illius iuris ad hoc delictũ & cõſequenter credit pœnam huius criminis arbitrio iudicis eſſe relinquendam conſiderato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & alijs euenit. Conſiderando etiã hoc crimen eſſe grauiſſimum fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens [m] dicens, *ei qui reuelat ſecreta, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

[h] Bar. in l. qui teſtamẽt. ad l. Corneliã de falſis, Pano. in c. cũ olim el 2. de legib. Iaſ. in § pœnales. n. 26. inſt. de act.

[i] Roman. cõſ. 65. circa fin

[k] c. ad falſariũ de cri. falſ.

[l] Lugo in ſua pra. c. 105. n. 2.

[m] Prouer. 2 n.

Aduertenda eſt tamen doctrina Bartoli in hoc caſu diſtinguentis, vt iudices ſciant diſtinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pœnam huic delicto correſpondentem. Ait enim Bartolus, [n] quod aut quis aperuit literas, vt aduerſario mittentis oſtẽderet, & is (ait) incidit in pœnam falſi, allegat autẽ ad hoc quendam textum [o] ſi vero aperuit, vt ipſe eas legeret, alijs autem non oſtenderet, putat Bartolus non puniri pœna falſi, ſed extraordinaria pœna talionis argumento cuiuſdam Decretalis. [p] Et hoc ipſum tenet Romanus, [q] & Aleiatus. Quod ſi quis non reſtituit literas ei, cum reddere mandatũ ſuſceperit, ſed illas alteri pandit, non tamen aduerſario mittendas tenet Bartolus, [r] quod iſte incidit in pœnam falſi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuriam, actione iniuriarum tenetur, vt voluit Gondiſaluus de Villadiego ſubdens, quod non dicitur literas aperire, qui clauſuram earum detrahit, ſi aliter eas non aperiat nec legat, pro quo dicit eſſe textum [s] notabilem, & ibi Bartolum. Qui autem literas alteri ſcriptas lacerat, vel cõburit crimine falſi tenetur, vt voluit Abbas. [t] Remouens autem ſigillum de literis alicuius, tenetur de falſo, vt tenet Baldus, [u] Bertbachinus. Ex his autem poſſunt prælati regulares indagare qua pœna ſint afficiendi religioſi hoc delictum committentes.

[n] Bar. vbi ſu. gl. 1. § is qui depoſita ff. ad l. Corne. de falſis.

[o] c. cũ olim magiſter de offi. deleg.

[p] Roman. p. cõſ. 367. Aleiat. in ſuo cõſ. habito poſt. tra. de duelo. 54.

[q] Bar. in l. Titio. ver. verum. ad ſecundũ ff. ad municipal.

[r] Villadiego in tract. de leg. 3. p. q. 1. n. 4.

[s] l. ſi quis id gram § in tabu. ff. ad Saly.

[t] Ab. in c. cum olim de of. del.

[u] Bal. in l. Paulus ff. de falſ. Bertha in tra. de epiſc. 2 p. verſ. vlterius quæro n. 136.

ARTICVLVS III.

Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes.

REſpondeo dicendo, quod reuelare ſecreta grauiſſima crimen omni æuo iudicatum fuit. Referunt apud Æthnicos ſi ſyphũ illum ob id, quod deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pœnam ſuſtinere nempe vt ingens ſaxum ad montis cacumen deferat, à quo proijciat, & iterum ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſſiduus ſit, vt author eſt Seruius. [x] Sic Tarquinus Romanorum Rex Marcum Tullium Decemuirum, cum librum ſecreta cultuum ſacrorum continentẽ cuſtodiæ ſuæ commiſſum corruptus Petronio

[x] Seruius ad Vir. li. 6. Ene.

Sabi-

Digitized by Google

Sabino deſcribendum dediſſet culeo inſutum in mare abijci iuſſit, prout teſtis eſt Valerius Maximus.[a]

Ex quibus infertur, quod ciuitatis Conſiliarius, ſiue decurio, qui ſecreta detexerit cum ratione iuramenti & officij tacere debuit, ab officio, & dignitate amoueri debet, prout tenet Baldus,[b] quem ſequitur Cepola, & alij quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandoſius. Ex quibus aſſeuerandum ſenſit Salzedo[c] Canonicos, qui capituli ſui ſecreta reuelans, ſi iuramento ab eis præſtito de non reuelando conſtaret, erint pœnis ſacrorum canonū contra periuros clericos ſancitas eſſe plectendos, ſi vero nullum præſtiterint iuramentum pœna arbitraria. Quod à fortiori aſſerendum eſt in definitoribus, qui ſecreta definitorij contra obedientiam ibi præſidentis pandunt, & à fortiori aſſerendum eſt illos maximis pœnis eſſe afficiendos, qui eadem ſecreta, aut alia, quæ intra clauſtra in ſecretò inter religioſos fiunt ſecularibus patefaciunt, contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigoroſæ ordinantur.

a Valer. Max. l. 9. de cult. deorum.
b Bald. in l. eu. de teſtib. & in ... Cepola ... Villadieg. ... Mandoſ. de cur. grat. c. 63 ...
c Salz. in pr. c. 109 ...

ARTICVLVS IIII.

Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas eas aduerſarijs ad eorum defenſionem oſtendentes.

Reſpondeo dicendo, quod videntur excuſari clerici, & regulares à pœnis ſupra poſitis ſi ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimen hoc commiſerint. At Salzedo[d] cenſet verius non licere literas aperire, & aduerſarijs oſtendere falſum committendo, non enim ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin eſſet licitum periurium, & falſum cōmittere ad propriam vitā defendendam, quod nullus author affirmat. Ita ſcribit Simō Maiolus.[e] Illud vero negari non poteſt licere huic literas has deferenti eas non tradere eis, quibus mittuntur, & alijs licitis modis cōtendere, ne eis aliquod malū ſibi contingat. Quod ſi hoc trāſgreſſus fuerit quia qualē qualē habeat excuſationem, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, ſed benignior iudicis arbitrio impunēda erit iuxta qualitatem nocumenti. Ex quo infero, quod ſi dictæ literæ ſolutis earū ſignaculis à regularibus in tribunalibus ſecularibus, aut Eccleſiaſticis ad defenſionem aliquorū religioſorum oſtendantur, vt legantur, & omnibus quid in eis contineatur, pateſiat, non ſunt liberi ab aliqua pœna dictas epiſtolas publicantes, & oſtendentes, etiam ſi ex earum publicatione multorum infamia apud dicta tribunalia attenuetur: ſeruare enim ſecretum de iure naturali eſt, quod ad propellendam infamiam non eſt frangendum, præcipoè quia licet infamia aliquorū ex publicatione literarum ex vna parte minuatur, ex alijs augetur, cū ipſa tribunalia, in quibus aſſiſtūt viri grauiſſimi cōcipiant male de religioſis videntes eos talia ſcribere & alios eiuſdē claſſis fratres ea ſecreta reuelare in maximū religionis ſuæ detrimentū proprio religionis decori, & honori ſuum particulare intereſſe anteponentes. Quod forte magis ipſi aggrauabunt conſiderantes tales religioſos à religione elongaſſe fugientes, & in ſolitudine non manere ſoli Deo placentes, ſed poſt deſideria ſua ambulantes, & deſideria carnis perficientes.

d Salzed. d. c. 109. circa fin.
e Maiol. intra. de irreg. l. 5. c. 55.

QVÆSTIO XXXVII.

De correctione fratrum quantum ad pœnā ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum ebrietas ſit à religioſis aliena.*
2 *Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ebrietas ſit à religioſis aliena.

Reſpondeo dicendo, quod Salomō in Prouerbius,[f] bibendi aſſiduitatem deteſtatur dicens. Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit ſapiens. Vnde ait D. Paulus.[g] Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, venter enim mero eſtuens, vt ait Accurſius,[h] facilè ſpumat in libidinem. Et idem Paulus dicit.[i] Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes: neque molles, neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neq; ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Ex quo loco etiā colligitur ebrietatis delictum, cum inter tam grauia crimina commemoretur eſſe deteſtandum, & D. Auguſtinus,[k] & Iſidorus, & Baſilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu poſt D. Gregorium[l] probat D. Thomas, & multa tam de vtilitate, quam de incommodis vini longa manu ſcribit Andreas Tiraquellus.[m] Imo apud Gentiles vitiū ebrietatis deteſtabatur, Homerus[n] enim eleganter ſcribit potū maxime noxium eſſe, vt ex Ouidio conſtat, dum ait.

Vina parant animos Veneri
In vinum confertur plerumq; culpa
Quod ſi loqui poſſet ſe defenderet.

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt, ideo placuit Agatenſis[o] Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium conſtiterit, aut triginta dierum ſpatio à communione remoueatur, aut corporali ſupplicio ſubdatur. Quæ pœnæ ſic fuerūt diſiunctiue ſcriptæ, vt diſcretus iudex, quem huic vitio deditum animaduerteret, & quoad à communione priuatus parui pendere videret, corporali potius officio caſtiget. Et Innocentius III.[p] in Concilio Generali Lateranenſi diſpoſuit, clericum à crapula, & ebrietate non abſtinentem, & à ſuperiori commonitum ſi non ſatisfacerer ab officio, & beneficio ſuſpēdendum. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumq; honeſtati conſuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiā ingreſſum illis inhibuerunt, niſi peregrinationis, vel itineris neceſſitate compulſis, vt in Concilio Laodicēſi,[q] & in Sexta Synodo Generali, & in Cōcilio Carthaginenſi Tertio, & in Concilio Generali ſub Innocentio III. celebrato conſtat.

Ex quibus conſtat, quam deteſtandum ſit hoc vitium in religioſis, quorum nomen præ ſe fert maiorem honeſtatem, & qua pœna ſint puniendi huic vitio aſſuefacti, & ad imitationem pœnę, qua clerici ebrietati dediti à ſacris Canonibus plectuntur, ſunt illi etiā caſtigādi non ſeparando eos à communione ſolum, cum hanc pœnam tales viles, quorum Deus venter eſt, parui pendant, ſed verberibus & carcere, cum pane, & aqua ſunt mancipandi, ſiquidem non poſſunt aliter corporaliter puniri.

Et cum ſpecialiter alia pœna determinatur in

f Prouer. 20.
g Ad Epheſ. 5.
h Accur. in l. ... in ... C. ad l. Iuliā de adul.
i ... Gal. 5.
k D. Aug. in ſermone de ebriet. ... de ... l. 3. c. 41. de ebriet. Baſil ... 14 de ebri.
l Greg. 31 moral. D. Th. 2. 2. q. 148. ar. 6.
m Tiraq. de nobilit. c. 31. n. 163.
n Homer. iliad. 6.
o c ſi. 35. diſt.
p c. crapula de vit. & honeſt. cler.
q c. nō oportet & c. nullus clerico & in c. clerici 44. dist. & in c. clerici de vit. & honeſt. cler.

Google

religionibus plectendos eſſe, ad eam poſſunt prælati regulares recurrare ipſam aggrauando, aut minuendo conſiderata frequentatione vitij, & perſonarum qualitate & videntium ſcandalo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur.

RЕſponden dicendo, quod ebrietas probatione difficilis eſt ex Innocentij[a] ſententia, vt tradunt Baldus, & Decius. Vnde ſatis eſt indiciis, & præſumptionibus probari, eo quod nullo corporis ſenſu poteſt apprehendi, ſed oculis mentis, ideſt ratione.

[a] c. eũ cauſam de teſt. Bal. in c. a crapula n. 1. de vi. & hon. cle. Dec. ſ11 n. 1.

Ex quo ſequitur, quod ſi religioſus alium religioſum ebrium vidiſſe teſtatur, nihil ſanè probat, niſi probabiles rationes ſui teſtimonij oſtendat, teſti non creditur, niſi rationem redderet, etiam non interrogato. Ita Antonius,[b] Abbas, Felinus, & Rippa. Solet tamen ebrietas ex aſpectu probari, vt tenet Lucas de Penna,[c] & tradit Maſcardus, & patet ex Iure.[d] Solet etiam probari ex multiloquio, & in ordinato, & ex ambulatione in circuitu.

[b] Anton. Ab. & Fel. in c. eũ cauſã Rippa. in l. ſi vnquã n. 8. C. de reuocan. don.
[c] Penn in l. 2. n 7. C. de erogat. mil. Maſ. de prob. vol. 2. cõ. 574.
[d] c. Eccl. principes 33 diſt.

QVÆSTIO XXXVIII.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.*
2 *Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.*
3 *Vtrum lucrata in ludis à religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas.

REſpondeo dicẽdo, quod, ſi Calepino credimus, alea ludus tabulæ eſt omnis ludus in veritate fortunę conſiſtens. Vnde aleator dicitur, qui ſæpe alea ludit, ludere autem ad aleas, & taxillos clericis prohibitum eſt vt traditur in iure.[e] Quod maxime prohibitum videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari ſolent, quorum ſexdecim refert Hoſtienſis,[f] & Florentinus dicẽtes, quod quot ſunt puncta in taxillis, tot ſunt ſcelera in ludo, & ponit viginti vnum peccata quæ in illo interueniont, quæ omnia tranſcripſit Petrus de Rauena.[g] Et ſic Concilium[h] Tridentinum prohibet Eccleſiaſticis ludere, & lex[i] quædam partitarum contrarium honeſtati clericorum reputas dicens, *Otro ſi no deuen jugar dados, ni tablas, ni pelota, ni rejuelo, ni otros juegos ſe mejantes, porque no añ de ſalir de ſu aſſoſſegamiento, ni parar ſe à verlos ni a tener ſe con los que juegan.* Propter quam cauſam verè ſcribit Soto,[k] quod ſacerdotibus via citra mortale peccatum vti liceat ludis vetitis, ac præſertim religioſis, & pręſulibus, quia ludus illis, non qua ratione ſæcularibus, ſed quia cõtra eorum eſt paupertatem, eſt prohibitus. Poſſunt tamen clerici vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſoriis ludere ob honeſtam cauſam puta ad excitandum, vel recreandum ſocium ea re indigentem, dummodo nõ frãgant aliquam legem ad mortale peccatum obligantem, prout tenet Bernardus Diaz[l] de Lugo, quẽ ſequitur Nauarrus.

[e] c. clerici. de vit. & honeſt. cle.
[f] Hoſtienſ. in ſum ti. de exceſ prel § cleric. Flor. 2. p. ti. c. c. 23 § 6 co. 1. & 2. & 3.
[g] Rauẽ. in ſuo Alpha. ver ludus.
[h] Tri. ſeſ. 22. c. 1. de refor. & ſeſ. 24. de ref. c. 12.
[i] l. 37. ti 5. par 1.
[k] Soto l. 4. de iuſt q. 5. ar. 2.
[l] Lugo in pra. c 70. n. 2 Nau. in c. ſi quando n. 32. de reſcr.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes.

REſpondeo dicendo, quod Menochius[m] aliqua de hac materia tradit, & de Iure[n] ciuili ſtatuta erat pœna, quod ſi clericus poſt monitionem prælati aleæ indulgerat per triennium proprio munere ſuſpendendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur. Eccleſiaſtici, & regulares iudices cũ clericis, & monachis infligere non debent, ſed eas pœnas, quæ ſacris Canonibus ſunt approbatæ. Pœna autem canonica publici aleatoris eſt, vt repellatur ab obtinendo beneficio, etiamſi nunquam fuerit monitus, vt deſiſtat à ludo, vt argumento cuiuſdam Decretalis[o] tenet Gloſſa. Vnde affirmat Abbas, quod collatio facta tali eſt nulla, niſi de hoc conſtabat, tanquam facta vili, & indigno, & ſi hoc non conſtabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abbati[p] diſplicent. Nam ſi hæc eſt pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento non priuatur propter ludum ſecundum eum, ſed mitiori pœna plecti debet, ſcilicet arbitraria. Si autem monitus non ſe correxerit, tunc poteſt beneficio priuari ſecundum eum. At Bernardus Diaz de Lugo[q] dicit hunc ſimiliter pœna arbitraria eſſe damnandum, peccatum enim variari ſolet ex circunſtantiis concurrentibus, quæ ad aggrauandam, vel minuendam pœnam animum iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari eos oportebit, quanta ſit conſuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij, & quæ qualitas perſonæ qualiſve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occaſione ludi diuina deſeruerint officia, quibus intereſſe tenebantur, conſiderent. Præterea quidam ludi arctiori pœna caſtigantur à legibus ciuilibus, nam iuxta earum pœnas talia arbitramenta fieri debent, ludus enim taxillorum maiori pœna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez.[r] Et ſimiliter iudices regularium debent ſententiam arbitrariam ferre contra luſores fratres iuxta qualitatem delicti aduertentes, quod debent fratres puniri etiam ſi non ludant, dummodo ſint participes, prout tradunt Cynus,[s] & Baldus, qui eleganter ſcribunt quod ſi ſtatuta pœna ludenti imponatur, eadem ludi participes multandi ſunt. Quam opinionem ſequutus fuit Angelus, & Fulgoſius affirmat, quod ſi quis iurauit non ludere, & dat alteri pecuniam, vt ſuo nomine ludat, à periurio minimè excuſatur. Quam opinionem ſequitur Auguſtinus[t] ad Angelum, quod plurimum notant dum aſſerit Salzedo.

[m] Menoch li. 2. de arbi. c. 9. cen. 4 4. conſ. 199 n. 5.
[n] c. inter dicimus in Auth. de ſanct. epiſ. co. ar 5. l. 37. ti. 5. par. 1.
[o] c. inter dilectos de exceſ. prelat. notãt glo in c. clerici de vit. & hon. ver. ad aleas.
[p] Abbas in d. c. inter dilect.
[q] Lugo in prac. c. 70. de aleat.
[r] Addi. Perez in l. 37 ti 19. li. 8. ordin.
[s] Bal. in Aut. interdicimus C de Epiſ & cler ibi Ang. & Fulgoſ.
[t] Aug. ad Angel. in tra. maleficijs in princ. Materia de maleficiis n. 11. Salzed. in ad. ad c. 70. in fi.

ARTICVLVS III.

Vtrum lucrata in ludis à religioſis ſint ipſis, an monaſterijs reſtituenda.

REſpondeo dicendo, hoc eſſe apud omnes certiſſimũ, quod qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium, neq; adminiſtrationem, qui id lucratur, ad reſtitutionem obligatur vero Domino iuxta tradita à Diuo Thoma,[u] Soto, & Nauarro. Vnde quidquid à religioſis in ludo lucratur, debet reſtitui monaſteriis, quorum ſunt religioſi, quia propter votum paupertatis nihil ſibi poſſunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monaſterio. Adeo autem

[u] D. Th 2. 2 q. 62. a 5 Sot li. 4 de iuſt. q. 7. ar. 2. Na c. 27. n. 18. & 19.

hoc

hoc eſt verum, vt etiam ſi religioſi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, non poſſunt in ludo dictam perdere quantitatem, & ſic qui eam fuit lucratus, monaſterio reſtituere tenetur. Quod probatur, religioſi enim non habent poteſtatem ad transferendum dominium, nec eius vſum contra voluntatem tacitam, aut expreſſam ſuorum prælatorum.

Neque obſtat, quod illis facta fuerit facultas ad dictam donationem, non enim credendum eſt prelatos obſeruantiæ regulares maximè zelatores licentiam ſuis ſubditis velle concedere, vt ludendo huiuſmodi faciant alienationes, quæ eorum ſtatui, maxime contrariantur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus[a] à Lopez non tenuiſſe Alcocer, ſed certe fallitur, Alcocer enim noſtrã clarè amplectitur ſententiam. Quæ eſt tenẽda contra Medinam.[b] qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratribus minoribus, quorum prælati non habent facultatem ad aliquid extra religionem alienandum. Nec etiam ſyndici Apoſtolici pro ipſis deputati hanc habent facultatem, niſi talis alienatio in vtilitatem fiat religionis, alienatio autem facta in ludo non ſolum non eſt vtilis, imo maxime inutilis, & religioni nociua.

[a] *Lopez in ſil. 2. p. ca. 33 pa. 248 in 1. im. Alcocer in I ũdo. cap. 12. & 14. Med. in ſua inſtruct. f. 173.*
[b] *Med. in ſua inſtruc. fo. 171.*

QVÆSTIO XXXIX.

De correctione fratrum quoad pœnam furibus imponendam in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna ſint puniendi religioſi furtũ cõmittentes.*
2 *Vtrum furantes calices & patenas à locis religioſis ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſint puniendi religioſi fures.

Reſpondeo dicendo, quod quidam moderniùs Ioannes Trullo[c] nimis rigidè, religioſe tamen cum fure ſe gerit. Ait enim, quod eſt graue crimen in religione peccatum furti, & vt incorrigibilis eſt tractandus, ita quoque fur in religione eſt puniendus.

[c] *Trullo l. 2. de canon. reg. ca. 34. n. 9.*

Quod ſi contra objcias (ait) qua ratione propter furtum, quod dumtaxat dãnum eſt temporale, abijciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit? Reſpondet primò quod fures in religione non ſolum rebus temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus nocent, deinde & ſanctam cõgregationem cõturbant bonumque aliorum ſpirituale impediunt. Eſt quoq; & alia ratio in ipſorum furum vtilitatem, vt cum expulſos ſe intuentur, confuſione, tribulationeque percuſſi ad cor reuertantur. Quapropter (ait) propter ipſorum, illorumq; ſpirituale bonum, tanquam iuſta huiuſmodi pœna eis infligetur. Hæc prædictus author. Quod ego ſequenti ratione confirmo. Nam cum res religioſorum ſæpe ſæpius perdantur, & à ſecularibus rapiantur, aliqui cum ipſo cõmorantes in ipſum inculpatum dicent ſecum fure inhabitare, & propterea non eſſe mirum, ſi bona ipſius conuentus deficiant, quod ipſi infamiato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipſi, vt quietius viuat, melius eſt, vt ejciatur, quàm quod inter fratres commoretur: ſed hæ rationes non vtraque conuincunt, vt huic miſero tam rigoroſam pœnam injciamus, ſed ſecũdum ius alia iuxta qualitatem latrocinij leuior eſt adhibenda, præſertim cum ſecundum ſacros canones nullus à religione ejci poſſit, niſi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam tum ſecundum priuilegia religionum, prout dictum eſt ſupra in primo tomo[d] pœna eiectionis à religione in ordinibus correſpondeat deficiente incorrigibilitate delicto, quod in mũdo pœna vltimi ſupplicij afficitur, & non cuicũq; furto hoc vltimũ ſupplicium correſpondeat. pœna enim furti eſt faſtigatio, vel exiliũ, vel aliud arbitrio iudicis, non tamẽ occiſio, vel mutilatio, vt in quadã Authentica continetur.[e] Quod verum eſt ſi eſt ſimplex fur, ſecus ſi cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel ſi palam ſurripit, quia tunc ſuſpenditur argumentó cuiuſdam Legis[f] Vnde ego non reciperẽ ſupradictam opinionem Ioannis de Trullo, niſi quando (quod abſit) religioſus eſſet famoſus latro, graſſator, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc eſſet omnibus nota, vel ex alijs furtis factis, vel ex conditione perſonæ, quod arbitrio prudẽtis iudicis relinquẽdũ puto: licet enim priuilegia regulariũ concedant eorũ prælatis, vt pro delicto, quod in ſeculo mortis pœnã meretur pœna priuationis habitus infligatur, nõ tamen dicta priuilegia ipſos iudices arctant, vt non poſſint aliã mitiorẽ pœnã imponere, quando circunſtãtiæ concurrentes id poſtulant, & bonum commune religionum eflagitat, propter quod omnes leges feruntur, imo & priuilegia impetrantur, non enim in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas temporalis, & pax, & tranquillitas, ſi hæc enim attenderentur, innumeras oporteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cum huiuſmodi hominum cõditio diuerſiſſima commoda particularia ante oculos ſemper habeat, & cum ipſi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

[d] *1 to qu. 20.*
[e] *Aut. ſed nouo iure C. de ſer. fugi.*
[f] *l. capitalũ. § graſſatores. & § famoſos. ff. de pœnis.*

ARTICVLVS II.

Vtrum furantes calices, & patenas ſint excommunicati.

Reſpondeo dicendo, quod qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi ſacra non eſt excommunicatus ſecundum Panormitanum,[g] niſi cum furto ſimul effregit portas Eccleſiæ, vel armentaria, aut feneſtras. Ita Sylueſter[h] & hoc probatur in quadam Decretali[i] quæ habet excommunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliant Eccleſias. Quæ Decretalis non excommunicat, ſed ſupponit eſſe excõmunicatos, ſiquidem iubet denunciari eos, vt tales argumento alterius Decretalis.[k] Ad incurrendam autem hanc excõmunicationem duo requiruntur, ſcilicet perfringere, & rapere ſiue furari, & ob id effringẽs crucem ſacrarium, aut pet[illegible] alia ſimilia nefaria ſcelera, ſi non furatur, non incurrit eam, prout poſt Panormitanum tenent Antoninus[l] & Caietanus. Per Eccleſiam autem intelliguntur monaſteria, hoſpitalia, & reliqua [illegible] authoritate Epiſcopi ad id ſacrata, & non [illegible] Panormitanum[m] argumento cuiuſdã Decretalis, is autem dicitur effringere Eccleſiam, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit ſeras, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quocũque alio modo violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Sylueſter[n] non autem qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non iuxta communem, quam ſequitur Nauarrus.[o]

[g] *Panor. in c. ex lit. de fur.*
[h] *Sy. v. furtũ n. 7.*
[i] *c. Conqueſtus de ſent. extrã.*
[k] *c. poſtoralis §. verum de appel.*
[l] *Antonin. 3. p. [illegible] c. 11. Caiet. in ſum. [illegible]*
[m] *Panor. in d. [illegible]*
[n] *Syl. excom. 9 caſ. n. 6.*
[o] *Nau. in man. c. 27 n. 94.*

QVÆSTIO XL.

De correctione fratrum quoad pœnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus, & imperitis in 4. articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *QVa pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.*
2 *An iudex male iudicans imperitia puniatur.*
3 *Quomodo cognoſcentur iudices male iudicantes ex dolo vel ex leui culpa procedere.*
4 *Quæ pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt vt ſubditus ſine ſacramento pœnitentiæ deceſſerit.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta.

RESpondeo dicendo, videri, quod nullo modo poſſit procedi ad pœnam priuationis, etiam ſi iudex ſit in caſtigando remiſſus, ſententia enim priuationis non poteſt imponi, niſi in caſibus à iure expreſſis. Ita probari videtur in iure, vbi notat [a] Gloſſa. & tradunt Iaſon, & Decius: & negligentia iudicis minime pœna priuationis caſtigatur.

Sed pro contraria parte facit, quod iudex ita facit, rem ſuam negligendo, & denegando facere iuſtitiam, ſicut faciendo iniuſtitiam, vt tenet quædam Gloſſa [b] allegando aliqua iura, & tenet Iaſon poſt Baldum dicens, quod vidit damnatum quẽdam iudicem, qui accuſationẽ ſibi porrectam accepit, ſed noluit examinare teſtes productos. Et ſic tenet, & notat Decius per textum ibi. Quod propter negligentiam magnam & non paruam poteſt iudex priuari officio ſuo. Et confirmatur, nam propter negligẽtiam Epiſcopus poteſt licitè deponi, prout notat Ioannes de Anania. [c] Faciunt tradita per Panormitanum, & eadem pœna punitur rector negligens, qua ipſe delinquens, vt dicitur in iure. [d] Et prælati merito de negligentia arguuntur, & puniuntur, eorum enim negligentia cadit in magnum detrimentum ſubditorum, vt Canones [e] ſacri nos docent, negligentia enim correctionis perdit diſciplinam in ſubditis, vt experientia indicat, & ius [f] Canonicum affirmat. Vnde rectores negligentes multam nutriunt peſtilentiam, dum diſſimulant adhibere diſciplinam, & medicinam. Quod ex ſacris Canonibus [g] ſatis probatur. Et merito pro vno pede illius beſtiæ depingitur illa negligentia, quę fouet crimina, negligens enim dupliciter peccat, cum non ſolum ipſe delinquat, ſed alios foueat ad delinquendum, vt ait D. Thomas, [h] & licet ſupradicta non adducat alia allegando tenet Ægydius Boſius, [i] quod ſi iudex fuerit negligens in adminiſtratione iuſtitię cum dolo, & fraude poteſt ab officio licitè amoueri; ſi autẽ eius negligentia ex ſimplicitate animi proceſſerit, tunc non eſt condemnandus in priuatione officij, ſed in alia pœna mitiori ad arbitrium prudentis iudicis. Et per hæc reſpondetur ad argumentum in principio adductum negando, quod in iure non apponatur pœna priuationis iudicibus negligentibus, ſi talis negligentia dolo fuerit comitata, prout patet ex ſuperioribus, & iuxta hęc debent explicari tradita in Sacris Canonibus, [k] & tradita à Iaſone allegante Ioannem Andream, & Gemioianum tenentes, quod rex, vel dux, vel comes negligentes poſſunt à regno, & ab alijs dignitatibus priuari, & ad hoc aliqua iura [l] allegant. Superiora autẽ à fortiori procedent in cauſis regularium, cum religioſorum prælationes ſint manuales, & ſic faciliùs amoueri poſſint, quam beneficia Eccleſiaſtica, quæ ex ſua natura non ſunt beneficia manualia, ſed perpetua, prout in ſuperioribus dictum eſt: cum egimus de correctione fratrum quantum ad pœnam priuationis officiorum Iudices igitur regulares ad priuationem alicuius prælati negligentis accedentes tenentur eius negligentiæ originem indagare, ſi enim ex dolo procedit, & cum dolo ſociatur, poſſunt ipſum à prælatione, & ab adminiſtratione amouere, ſi eius autem inuenerint negligentiam abſque dolo, nõ poſſunt ipſum à ſuo officio priuare, quod ex dictis patet.

[a] Gloſ. vbi. D. D. in l. 2. & ib. Iaſon. n. 12. de iure patrũ Decius in c. 2. n. 15. de offi. deleg.

[b] Gloſ. in c. excõmunicamus in ver. neglexerit de hæret. teſt. vbi Iaſon in 4. no in l. argentarius § fi ff de edit.

[c] Anan. in c. excõmunicamus in fin. co. de hæret. Pan. in c. cum dilectus de accuſ.

[d] l. 1. in fin l. Chriſtianiſſimus C. de pagan.

[e] c. ſi Papa. 40. diſt.

[f] c. nuſſil. 23. q. & c. in ſacrorũ. 86. d. c. ſedul. 45 diſt.

[h] D. Tho. 2. 2. q. 54 ar. fi.

[i] Boſius in pract. crim. tit. de offi. corrup. 202. n. 34.

[k] c. cum quidquid. 2. q. 1. c. placuit, vniuerſo concilio, cap. 3. Iaſon in l. omnium, quæ C. de procurato.

[l] c. grandi & ibi. gla. ver. regis de ſuppl. neg. l ſiquis v. propter negli. C. de offi. præfec. præto. gla. ſiue cũ ad monaſt § fin. ver. neglig. & ibi Abbas, de ſt. monachor.

ARTICVLVS II.

An iudex male iudicans ex imperitia puniatur.

RESpondeo dicendo, quod iudex male iudicans ex imperitia tenetur ad pœnam arbitrariam, vt cõſtat ex aliquibus Iuribus. [m] Et ſi eſt lata culpa poteſt ſibi æquum videri, vt teneatur in vera litis æſtimatione, quia æquiparatur dolo, vt dicunt vulgaria iura, ſed ſi nõn ſit lata, quia licet male iudicauerit, tantæ erunt pro eo opiniones in illo articulo, vt à lata culpa illum excuſarent, non ab omni culpa ita, vt ad nihilum teneatur, non tenetur ad tantam pœnam, prout tenet Baldus, [n] & Doctores communiter, dicit communem Homodeus. Qui cõſiderat modum puniendi culpam, an ſit lata, leuis, & leuiſſima, & vult, quod pro leui, & leuiſſima, criminaliter non puniatur, licet Baldus [o] ſentiat, quod pro leui, puniatur criminaliter, pro lata autem habet illud pro abſoluto. Denique dico, quod iudex male iudicãs ex imperitia puniri debet pœna arbitraria, prout dicitur in quadam Lege, [p] & notat Baldus, adeo quod etiam ſi condemnaret ex ignorantia, & imperitia ad mortem debet pœna arbitraria, caſtigari, vt docent Faber [q] & Angelus, & Boerius: ſecus tamen eſt dicendum, quando imperitia eſt iuncta cum dolo, & fraude, iudex enim dolo innocentem ad mortem condemnando eadem pœna puniendus eſt iuxta ea, quæ tradit Boſius. [r] Et in his, & in alijs aduertant iudices ad illud, quod nobis ſcriptum reliquit Baldus [ſ] dicens, quod iuſtius peccamus in abſoluendo, quam in condemnando. Ex quibus manifeſtè apparet, quomodo regulares prælati debent ſe habere cum iudicibus male iudicantibus ex negligentia culpabili cum dolo, vel ſine dolo, & ex imperitia, ſed quia hęc non eſt facilè intelligere niſi cognito an ipſi iudices taliter procedant ideo ſequens proponitur articulus.

[m] inſtit. de obli. quæ ex delict. naſcun. in per l ſin. ff. de extraor. cognit. in princ.

[n] Bal. in l. mãcipiis C. de ſer. fugi. D. D. in l. fi. C. de pœnis iudic. c. male iud. Homo. in trac. ſyn. charta. 89.

[o] Bal. in § in diris de pac. tur firm.

[p] §. d. l. fin. & Bald. vbi ſup.

[q] Faber. & Ange. in § i. inſti. de oblig. quæ ex quaſi delict. Boerius q. 103 n. 12.

[r] Boſius in pract. crimin. de offi. corrup. iudicis pecunia, pa. 291 n. 21.

[ſ] Bald. conſ. 115. in fi. vol. 5.

ARTICVLVS III.

Quomodo cognoſcetur iudices male iudicantes ex dolo, aut ex leui culpa procedere.

RESpondeo dicendo, quod vt hoc intelligamus, & clarè reſoluamus, eſt intelligendum, quid ſit dolus, & fraus, latior culpa, leuis, leuior, leuiſſima.

Pro quo aduertendum, quod Bartolus [t] de Saxo ferrato in tractatu de teſtibus dicit, quoſdam affirmare dolum eſſe genus fraudem autem eſſe ſpeciem:

[t] Bart. de teſt. nu. 206. qui habetur 4. tõ. diuer. 50 doc. tract.

ciem committitur, enim dolus re, vel conſilio, fraus verò re tantum, & in hoc videntur Doctores magis inclinari & huic ſententiæ, ait, quod videtur aſſentire D. Thomas dicens, quod dolus committitur ſiue per verba, ſiue per facta, fraus verò per facta tantum, cuius teſtimonio ſtandum eſt.

At pro explicatione primo eſt aduertendũ, quod interdum fraus ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo. Nam ad dolum requiritur, quod fiat contra aliquã perſonam, vt patet ex eius diffinitione: eſt enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallendum, vel alterum adhibita: quæ diffinitio in hunc modum explicatur, ſcilicet quod ſit calliditas in tacendo, fallacia in mentiendo, machinatio in arte verborum, fraus autem committitur, etiam ſi non ſit contra perſonam, ſed contra legis præcepta principaliter ſit, ſed quandoque contra perſonam. Ex quibus patet, quod dolus ingenus, fraus autem ſpecies loquendo propriè, & in ſuo rigore. Verum eſt tamen, quod iura quandoque his vocabulis abutuntur ſumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet, quando iudices cũ dolo, & fraude ſunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes reſpondere querelis ab aliquibus propoſitis, aut in aliquibus mendacio, aut arte verborum diſſimulando, vt appareant hominibus zelantes virtutem, & iuſtitiam, cum ipſi ſint diſſipatores, quod ex proceſſu ab eis habito ſatis patebit, & ex his, quæ contra ipſos fulminantur, qui cum dolo præſumuntur procedere, quando formã ſacrorum canonum, & conſtitutionum ordinum tranſgrediuntur: quod dolo & fraude contra eos probatis legitime ab eorum adminiſtrationibus poſſũt amoueri.

Latior autem culpa eſt dolus præſumptus, & ſic differt à dolo, ſicut manifeſtum à præſumpto, [illegible] autem dolus dicitur manifeſtus, de quo tã clare præſumptiones habentur, quod [illegible], & perfectam fidem deducitur. Quando autem præſumptiones ita clare non ſunt, [illegible] appa rentiæ inueniuntur, dolus præſumptus dicitur, qui idẽ eſt, quod culpa latior, qui quidem dolus non ſufficit, ſi agatur in cauſa criminali ad hoc, vt reus pœna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requiruntur, quæ ſint luce clariores, prout conſtat ex traditis per Bartolum.[a] Ex quibus patet quod ſi inueniatur iudices fuiſſe remiſſos in inueſtigando, & in procedendo non circumſpecte, ſi hoc tantum ex præſumptionibus habeatur, [illegible] ex eius dictis, & factis quæ dicta, & facta poſſunt etiam in bonam partem retorqueri, non debent per hoc ab officijs amoueri etiamſi arbitrio prudentium in his dicendis, aut faciendis latiorem culpam commiſerint præbendo occaſionem, vt de his poſſit aliqua fraus, & dolus nõ ſolum ſuſpicari, ſed etiã præſumi.

Lata culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis; ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, ſiue faciendo, ſiue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifeſta, vel præſumpta committitur. Dixi (quæ ineſt communiter omnibus) ad differentiam culpæ leuis, leuioris, & leuiſſimæ, vt inferius patebit. Dixi (qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis) quia, vt ait Iuris Conſultus Paulus[b] lata culpa finis eſt non intelligere, quod omnes intelligunt, & vt alius Iuris Conſultus Vlpianus ait, lata culpa eſt negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligunt. Declaratur exemplo. Conductor pullum nimis ſtrenue oneratum videns mortuus eſt, lata culpa eſt, probatur, homines enim, qui talis animalis ministerio vtuntur non ſinunt ſolum onerare pullos, ante id ætatis tempus. Alijs exemplis hoc declarat, & illuſtrat Bartolus[c] de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Ex prælatis, qui in caſtigando delicta latam culpam commiſiſſe fuerint comperti, nõ prætextu officiorum ſunt caſtigandi, latã enim culpam commiſiſſe cenſentur, quando deſinunt facere, ea, quæ alij prudentes, docti, & experti iudices facere in ſimili cauſa conſueuerunt, ſi ex alijs dolus non præſumatur.

Leuis culpa diuerſimode conſideratur. Aliter enim ſumitur in rebus alienis, ſeu alias debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in cõmunibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis. Et ſic Paulus Iuris Conſultus cum dixiſſet in pignoratitia actione venire & dolum, & culpam, ſubiungit hæc verba. *Exigitur quæ diligens pater familias ſuis rebus præſtare ſolet*. Secundo in rebus communibus incidenter culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet quod ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in ſuis rebus, ſeu illo tempore ſuis rebus adhibet. Paulus enim Iuris Conſultus in iudicio familiæ [illegible] ait. *Non tamen diligentiam præſtare debet, qualem diligens pater familias, quoniam per ſuam partem cauſam habet gerẽdi, talem enim diligentiã præſtare debet, qualẽ in ſuis rebus*. Circa verò rem communem ex conuentione culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet quod culpa leuis ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quã ante contractum in rebus ſuis adhibere ſolebat. Dixi (in rebus ſuis) nam in rebus alienis culpa leuis æſtimatur, ſecundum eam diligentiam, vel prudentiam, quæ ineſt omnibus diligentibus eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuior culpa eſt deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuiſſima verò eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentioribus hominibus, & diligentiſſimis qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Et ſic Caius[f] Iuris Conſultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario ſic ait.

Quod exactiſſimam diligentiam præſtare compellitur cuſtodiendæ rei, neque ſufficit ei eandem diligentiam adhibere quam in ſuis adhibet, ſi alius diligenter potuerit cuſtodire.

Ex quibus infertur deciſio cuiuſdam caſus, qui in facti contingentia accidit. Quidam prælatus intelligens ſuum ſubditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, ſed non plene probatum communicauit cum alio ſuæ religionis [illegible] tis in cauſis regularium experto, quomodo cũ [illegible] ptum ſe habere deberet, qui reſpondit [illegible] crimine non plene probato non poſſet ipſum carceri mancipare, cum carcer in religione non ſolum ſit cuſtodia ſed etiam pœna. Propter quod, & alia, quæ conſulendo libros Doctorum deliberauit, illum retinere in carcere propter quod obſequia ſe præſtare Deo, & religioni aſſerebat ipſum eijciendo [illegible] curando ſuſpicio, quæ inter ſæculares [illegible] radices mitteret, ita vt eundem in [illegible], & [illegible] quentis homo ſorciretur. Accuſatus fuit dictus prælatus de nimia negligentia, quidam aſſerebant officio ſuo eſſe priuandum, tanquam [illegible], & non prudentem. Alij autem pœna arbitraria puniendũ eſſe contendebant. Ego autem ex dictis dixi, quod in rigore loquendo [illegible] non debuit priuari, cum ipſe, licet culpam commiſerit, [illegible] à do-

[a] Bar. in l. quod verum in 3. & 4. q. ff. depoſ. & ibi Apoſtil. ver. lata.

[b] l. lata culpa. ff. de ver. ſig.

[c] Bar. Saxo Ferrato vbi ſ. n. 13. & 14. Bar. in l. quod Nerua. 3. col. ff. depoſit. & 16. Apoſtil. Alex. ver. culp. Alc. in l. rem quæ in princ. ff. pro ſocio.

[f] [illegible] de actio. & obli.

à dolo, & fraude ſit immunis, & vbi non eſt dolus, & fraus, ſed tantum quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipſe tenebatur ratione officij facere non debet tam rigoroſa pœna irrogari. Vnde ipſum prælatum ſyndicantes attente allegata, & probata debent conſiderare, & non inuento dolo claro, & manifeſto ad priuationem dignitatis minime procedant. Inuento autem dolo, aut fraude præſumptis, & lariori lata, leui, & leuiſſima culpa ad pœnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quam ad rigorem debent animum ſuum applicare.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna ſit imponenda prælato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus deceſſerit ſine ſacramento pœnitentiæ.

RESpondeo dicendo, quod pro tali culpa generaliter eſt nulla pœna (quod meminerim) ipſo iure, niſi amiſſionis gratiæ gratum facientis, ſi culpa peruenit ad gradum quo eſſet mortalis. Per ſententiam autẽ imponitur pœna arbitraria iuxta quantitatem culpæ ſecundum illud [a] iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus, & iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam gloſſa celebris.

[a] *Deut. 25. &c. nõ afferrimus 24. q. 1. c. quæ do effe. Arch.*

QVÆSTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *VTrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.*

2 *Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.*

3 *Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis.

RESpondeo dicendo, proprium prælatorum eſſe arguere ſubditos de peccatis ab ipſis commiſſis, ſi quidem in mundo, loco Dei conſtituti ſunt, de quo apud Ioannem [b] habetur quod arguat mundum de peccato. Et Diuus Paulus ad Timotheum [c] ſcribens quomodo ſe cum eis Diœceſanis habere debet, ait, argue, obſecra, increpa. Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini [d] in Spiritu ſancto congregati dicentes, *quod prælatis in commiſſis ſibi Eccleſiis eo liberalius reſideant, quo facilius & commodius ſibi ſubditos regere, & in vita, ac morum honeſtate continere potuerint. Illud primum eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed illos tanquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant eos, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur: quibus tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cum ſæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam auſteritas, plus exhortatio quam commitatio, plus charitas, quam poteſtas. Si autem ob delicti grauitatem Virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibenda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populis ſalutaris, ac neceſſaria conſeruetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo a vitiis deterreantur, cum ſit diligentis, & pij ſimul paſtoris morbis ouium leuia primũ adhibere fomẽta, poſt vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora, & grauiora remedia deſcendere, ſin autẽ ne ea quidẽ proficiant illis ſubmouendis, cæteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare.* Hæc Concilium Tridentinum. Vide, quid circa hoc moneat Diuus Auguſtinus, [e] ait enim. *Corripiantur itaque à præpoſitis ſuis ſubditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus, quia ipſa quædam nato nominatur, quam facit Epiſcopale iudicium, qua pœna in Eccleſia nulla maior poteſt (ſi Deus voluerit) in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die, aut ante finem vitæ huius, de aliquo tali deſperandum eſt, ne contradicat Deo poteſt ne reſipiſcat, & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque, contriti à reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat damnatum, quem ipſe non damnat. Paſtoris tamen neceſſitas habet, ne per plures, ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim qui pertineat ad prædeſtinatorum numerũ nõ pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri.* Hæc D. Aug. Quæ omnia prælati debent alta mente recolere, vt in arguendis ſubditorum exceſſibus ab hac doctrina, & ab his documẽtis minimè recedant, & cum ſubditi audiunt, & acceptant cõdemnatoriam ſententiã, ita blandis verbis debent eorũ corrigere culpas, vt ipſa ſententia eis ad ſalutem animæ proficiat.

[b] *Ioan. 16.*

[c] *ad Ti. 4. 5.*

[d] *Tri. ſeſ. 13. c. 1. de reform.*

[e] *24. q. 3. c. corripiant.*

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.

RESpondeo dicendo, videri peccatum mortale, & non inuenitur in viris perfectis, qui tamẽ cõuitia, vel contumelias aliquando dicunt, ſicut patet de Apoſtolo, qui ad Galatas [f] ſcribens ait. *O inſenſati Galatæ*, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus [g] dixit diſcipulis ſuis, *O ſtulti, & tardi corde ad credendum*. Vnde cum Dominus, & eius ſancti hoc ſine peccato, imo cum maximo merito dixerint, etiam prælatis reprehendentibus ſuorum ſubditorum vitia poſſunt etiã dici, & ſic ait Diuus Thomas. [h] quod ſicut licitum eſt verberare, vel in rebus damnificare cauſa diſciplinæ, ita etiam & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod contumelioſum dicere, & hoc modo ait, Dominus, diſcipulos vocauit ſtultos, & Apoſtolus Galatas inſenſatos, tamen ſicut dicit Diuus Auguſtinus in libro de ſermone Domini in monte, raro, & ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ, in quibus non nobis, ſed, vt Domino ſeruiatur, inſtamus. Hæc Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus, [i] quod contumelias, quas prælati obiurgando proferre poſſunt licet, vt materiam virtutis aſſumãt, & in litera dicatur, quod raro, & ex magna neceſſitate dicere debeant tutius tamen videtur quod nũquam niſi Spiritu ſancto ſuggerente dicantur, quoniam

[f] *Ad Gal. 3.*

[g] *Luc. vlt.*

[h] *2. 2. q. 72. ar. 2. ad. 2.*

[i] *In d. a. 2.*

niam repræſentatur ſubditis, quod non ex charitate, ſed ex paſſione procedant, fiuntque deteriores non ſuſcipiendo diſciplinam leuiuſque verbera, quam contumelioſa verba ſuſcipiunt: Vnde Tullius in libro tertio de officiis ait, omnis animaduerſio, & caſtigatio contumelia vacare debet. Et aduertit Nauarrus,[a] quod vt abſque peccato fiat, etiam propter correctionem oportet, vt ſolum ſignificetur vitium, cuius corectio prætenditur, & non alia vitia iam caſtigata, emendata, & ab hominibus oblita, quod aliqui prælati minus prudentes non aduertūt, quod aduertere maximè debuiſſent.

[a] In md. c. 18. n. 10.

ARTICVLVS III.

Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.

REſpondeo diceodo, quod licet prælati in reprehenſionibus, & obiurgationibus aliquando excedant: non tamen ſunt aliqua pœna afficiendi, ſolum enim ſunt reuerenter mooendi, & in ſecreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua occaſio eos parui faciendi à ſubditis aſſumatur. Debent enim ſuperiores prælati aliquos veniales defectus prelatorū ſubditorū ſubleuare, ne inde deterius aliqiud contingat, ſi enim ſubleuant defectus ſubditorum, cur prælatorum culpiolas diſſimulare non tenebuntur, cum ipſi pattent poodus Dei, & & æſtus, & oecaſione diſcolorum ſubditorum aliquando contingat eos aberiate in obiurgationibus dandis, & in aliis remediis adhibendis nimio odio defectus odiendo, & ſic ordinatur in quadam partitarum lege.[b]
3. Quod ſi miniſtri iuſtitiæ occaſione commoti in faciendo, vel dicendo iuſtitiæ, & vrbanitatis limites exceſſerint, non propterea debeot puniri, nec ad ſatisfaciendum compelli, eius ordinationis prudentiſſimæ aſſignat lex rationem dicens. *Ca apenas ſe puede guardar el que ha de gouernar companna e de caſtigarla, que no faga, o que no diga a las vegadas alguna coſa a de mas*, & de hoc videodus eſt anthor Politieæ.[c]

[b] l. 48. ti. 5. par. 2.

[c] Polit. li. 2. c. 13. n. 128.

QVÆSTIO XLII.

De correctione fratrum quantum ad facultatem à ſententia appellandi.

REſpondeo dicendo, quod hæc queſtio multa continet, quæ iam in primo Tomo[d] dicta remanent. Nunc autem addendum eſt, quod Clemens Octauus anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die vigeſima ſecunda Auguſti Pontificatus ſui anno primo. Priuilegia Alexandri Quarti, & Pij Secundi, & Innocentij Octaui, aliorumque Romanorum Pontificū, quibus prohibetur, ne perſonæ Regulares Ordinis Ciſtercienſis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi à Capitulo generali ad ſedem Apoſtolicam tantum approbauit, ordinauitque ſub pœnis in eiſdem priuilegiis contentis, ne perſonæ regulares dictæ congregationis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi tantum ad dictæ congregationis generalem, & ab ipſo ad capitulum intermedium, & ab iſto ad capitulum generale, & ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam tantum. Ac inſuper eiſdem perſonis prohibetur, ne res religionis manifeſtent, ac etiam ne ſuorū prælatorum, aut perſonarum congregationis aliqua crimina aut querelas obiiciat coram perſonis ſecularibus. Ita habetur in libro priuilegiorum congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis Regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetiis anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio in fine eiuſdem libri.

[d] 2 10. qu. 29.

QVÆSTIO XLIII.

De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur ſex.

1 *VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionē.*
2 *Vtrum liceat principi concedere remiſſionē delicti futuri.*
3 *Vtrum ſi pater monachus interficiatur remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.*
4 *Vtrū ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*
5 *Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.*
6 *Vtrum valeat confeſſio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ille, qui apud iudicem intercedit vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.

REſpondeo dicendo, quod de hac quæſtione agit eleganter Caſtro,[e] vt clarius procedamus, per quaſdam concluſiones illi ſatisfaciam.

[e] Caſtro li. 2. de legib. pæn. c. 13.

Prima concluſio Nullus poteſt apud iudicem intercedere, vt delinquenti tota pœna per legem cōſtituta remittatur, niſi forte pro illo roget à quo offenſus eſt, non vt impunitus euadat, ſed vt hac ratione oſtēdat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubeſcat eſſe inimicus. Hanc concluſionem probat doctiſſimus Caſtro ex multis dictis Diui Auguſtini. Et prima pars probatur ratione, non enim licet rogare iudicem, vt faciat, quod iure facere non poteſt: at remittere pœnam totam ab homine ſcelerato à lege ſtatutam iudici non licet, quia non eſſet miſericordia, ſed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occaſio, vt ſpe plenæ remiſſionis per intereeſſores obtinendæ quęcunque ſcelera committere auderent. Vnde Diuus Gregorius in ſuis moralibus ait, quos ſimilis actus ſociat concordi pertinacia, etiam defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinoribus ſuis altera ſe inuicem defenſione tueantur, ſibi enim quiſque metuit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter inſurgit, quia ſe in altero protegit. Hæc Gregorius. Secunda pars concluſionis probatur ſcilicet quod ex fonte charitatis procedere poteſt, vt quis roget totam pœnam à lege ſtatutam remitti homini ſcelerato, verbi gratia cum quis pro inimico, à quo læſus eſt, orat, ne pœna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratia dimittit offenſam contra ſe factam, & inſuper orat iudicem, vt Reipublicæ offenſam illi remittat, hic enim ſic intercedens non ſolum non peccat, ſed magno apud iudicem dignus eſt præmio, quia hoc faciens impleuit ſimul, & præceptum, & Conſilium Dei dicentis,

dicentis, diligite inimicos veſtros, & benefacite iis, qui oderunt vos, & ſic qui ex charitate impunitatẽ inimici ſui petit à iudice, non ideo peccatũ impunitum eſſe orat, quia ſibi placet, ſed vt bonitate ſua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad penitentiã peccati, quod illũ offendit.

Secunda concluſio. Quando merito ſperatur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commiſit, licite poteſt, qui hanc ſpem habet, pro illo apud iudicem intercedere, vt mitiori pœna quam à lege ſtatuta eſt, puniatur, præſertim ſi pœna per legem ſtatuta eſt pœna vltimi ſupplicij.

Probatur concluſio. Quilibet homo poteſt à iudice iuſte petere, vt faciat, quod iuſte facere poteſt, iudex autem poteſt ex aliquibus iuſtis cauſis pœnam legis minuere, prout inferius dicetur, ergo dum tales cauſæ adſunt, quilibet poteſt apud iudicem intercedere, vt legis rigorem temperet. Quod autem iudex poſſit pœnam à lege ſtatutam ex iuſta cauſa remittere, omnes iuriſperiti [a] fatentur, & probant pro ſua parte allegantes aliquas leges, & infra articulo quinto dicetur.

[a] *l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his, qui notant infami. l. ſi ſeruitor. l. Poſido nius C. ex quo. cauſ. irroga. infa.*

Non me latet tamen Imperatores, [b] Honorium, & Archadium, poſtquam graues pœnas ſtatuerunt contra illos, qui coniurationem contra principem fecerint, aut dederint, addiderunt, iubemus etiam eos notabiles viros eſſe ſine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint, quę pœna interceſſoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur deſignare, & ſic iniuſte interceſſores intercedendo agere. Ad hoc reſpondetur, quod prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præſumptione, quæ habetur contra illos, qui intercedunt pro notatis in crimine leſæ Maieſtatis: at nos loquimur in foro conſcientiæ inſpecta ſola veritate charitatiuę ſecundum Deum interceſſionis.

[b] *l. quiſquis cũ militibus. C. ad l. Iul. Maieſt.*

Tertia concluſio. Quando reus aliquis emendationem recuſat, & ſic eſt induratus in peccato, quod commiſit ita vt de illius correctione merito deſperetur, non licet orare pro eo, etiam ſi ſit mortis pœna plectendus. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nam ſi hac ratione ſola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur, ergo quando merito de illorum correctione deſperatur, non licebit pro illis orare. Præterea non licet iudici talibus reis parcere, ergo interceſſori minime licebit pro talibus orare. Conſequentia eſt nota, nam rogans pro alio eiuſdẽ eſt conditionis, & meriti, cuius eſt ille, qui præcibus eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potentior eſt cæteris paribus, quã qui conſulit, vt in quodam Canone [c] probatur. Qui enim tali obſtinato peccato parceret, non miſericors, ſed potius crudelis diceretur, Eccleſia enim Chriſti ſponſi ſui lenitatem imitari cupiens etiam ſi circa ſceleratos multos viros manſuetudinem ſuam oſtendat, circa illos tamen de quorum emendatione deſperat, ſeueritatem exercet: & ob hanc cauſam hæreticum relapſum iudicio ſæculari tradit ab illo damnandum, ſentiens illum indignum, cui amplius venia concedatur, propterea quod de eius emendatione deſperat, Deus etiam ſi piiſſimus ſit, & ſæpe peccata hominum diſſimulet propter pœnitentiam, non tamẽ vult, vt rogemus illum pro his, qui in peccato perſiſtunt, & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccatoribus vt ipſe dignetur ipſis pœnitentiam inſpirare, & ad illam agendam iuuare, non tamen vult Deus rogari, vt illis non pœnitentibus, & in peccato perſiſtentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Eccleſia venia indignum eſſe iudicat, & pro quo Deus non vult orari, nam qui eo caſu Deum oraret, iniuriam illi faceret putans illum tam remiſſum, vt peccatoribus obſtinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

[c] *c. facientis 86. diſt.*

Quarta concluſio. Nullus licite poteſt pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ conceſſione proximo damnum inferatur, qui enim veram vni vult exhibere pietatem, oportet vt illam ſine alterius iniuria impendat ita, vt non ſit vni miſericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apoſtolus, *Non ſunt facienda mala vt inde eueniant bona*, & in quadam Decretali [d] ſequentia habentur verba, *Qui occaſionem dãni dat, damnum dediſſe videtur*. Aduertẽdum tamen, quod de interceſſione dixi, tunc ſolum eſſe intelligendum, quando iudex non remiſiſſet pœnam, niſi fuiſſet ab interceſſore attractus, & allectus, nam ſi iudex fuiſſet abſque alterius præcibus facturus, quamuis interceſſor pro huiuſmodi pœnæ remiſſione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum reſtituendum, quia tunc ipſe non eſt occaſio ipſius damni. Ita Caſtro hoc multis Auguſtini authoritatibus comprobãs. Ex his colligere oportet, regulares quomodo ſe habere debent, quando pro delinquentibus apud iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipſos à pœna corporali, aut ciuili ſua interceſſione liberare in laqueum incidãt diaboli, & ſint in ſcandalum delinquentiũ, qui ex ſperata remiſſione ſe totos ſuis cõcupiſcentiis, & deſideriis tradent, ſint etiam in ſcãdalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora ſcelera manus ſuæ deprauatæ voluntatis extẽdent. Colligere etiam poſſunt, quod pro aliis religioſis delinquentibus licitum eſt intercedere, vt pœna delicto debita ipſis minuatur, cum communiter loquendo de eorum correctione ſperetur.

[d] *§. vlt. de iniur. & damn. dat.*

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri.

RESpondeo dicendo, id iuſta cauſa intercedente licere, id eſt, poſſe diſponere, & ſtatuere, ne qui illud, aut illud fecerit, puniatur pro illo, aut illo peccato etiam poſt illud ſtatutum commiſſo. Deus enim optimus, & maximus per varias ſcripturæ literas [e] promittit veniam peccatoribus, ſi vere pœnituerit. Neque ex hoc dat ſcandalum ille, qui miſericordia motus veniam aliqua de cauſa promittit, non enim is præbet ſcandalum vtens præclariſſimæ miſericordiæ virtute, ſed abutens actu virtutis illius ſibi accipit ſcandalum. Apud Matthęum [f] enim vetatur quidem ſcandalum dari, ſed non fieri aliquid bene, ex quo alius male accipit illud iuxta D. Thomam [g] receptum.

[e] *Ezech. 18. & 33.*

[f] *Mat. 18.*

[g] *D. Th. 2. 2. q. 43. a. 2.*

Neque obſtat, quod reſcriptum concedens veniam peccati futuri non valet, vt ait Salicetus [h] nã illud intelligitur de reſcripto ſine iuſta cauſa concedẽte veniam futuri delicti, non autem de reſcripto, quod iuſta cauſa id fieret, qualia ſũt multa edicta, quæ proponuntur promittentia impunitatẽ his, qui deliquerint ſi complices ſuos denunciauerint. Deniq; noſtrũ aſſertum probatur, nam facultas abſoluendi plenariè commutandi, & diſpenſandi cõponendi de incertis male acquiſitis extenditur ad peccata commiſſa poſt conceſſionem dictę facultatis, prout defendit Nauarrus, [i] nec per hoc datur materia delinquendi directe, aut indirecte, nam licet detur occaſio in genere, negatur tamen, quod datur inordinate, & minus recte, licet male accipiatur,

[h] *Salic. in l. caſtita C. ad l. Iuliam. de adul.*

[i] *Nau. de indul. not. 34. n. 4.*

Digitized by Google

tur, negatur etiã quot detur tanta, quanta ſufficeret ad tollendam iuſtitiam legis, vel cõceſſionis, vel ad reſtringendam eam, ne ad id extendatur, ſicut neq; occaſio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à pluribus deſumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſsio pertineat ad filium an ad monaſterium.

REſpondeo dicendo, quod de iniuria facta defuncto competit proſecutio omnibus hæredibus, vt probant iura,[a] & lex conſiderat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & ſic de vero hærede, non autem de filio, qui non ſit hæres, voluit hoc Bartolus [b] dicens, quod ſtatutum conſiderat hæredem, qui repræſentat perſonam in totum.

[a] *l. 1. § ſi forte ff. de muner. l. 4. § ſi ad plures ff. de ſepu. viol.*
[b] *Bar. in l. 2. §. caue ff. de ver. obl.*

Neq; obſtat, quod filius abſtinens ab hæreditate poteſt facere pacẽ ſecũdum Bartolũ.[c] Nam ad hoc reſpondetur, quod talis etiam repræſentat perſonã teſtatoris de voluntate ipſius, licet deinde abſtineat ab hæreditate, & quoad hunc effectum ſatis eſt ſemel repræſentaſſe argumento cuiuſdam legis [d] præſertim cũ adhuc repræſentet defunctum ſaltem nudo nomine, quod ſatis eſt argumento cuiuſdam legis [e] quod notat Iaſon. Vnde ſi pater monachus interficiatur remiſſio ſpectat ad monaſterium, non ad filium, vt eſt magis communis opinio, quam tenent Federicus,[f] Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens ſe ita conſuluiſſe, ſi monaſterium eſt hæres dicti patris, & quia per profeſſionem ſe & ſua tranſtulit pater in monaſterium.

[c] *Bart. in l. ſi ſi. lius qui pater in ſi ff. de vul.*
[d] *l. Si quis hæred. C. de inſt. & ſubſtit.*
[e] *l. 4. § nõ ſolũ verſ. caterũ ff. de leg. præſ. Iaſon in l. cũ filio in 2. q. Bar. ff. de leg. 1.*
[f] *Feder. de Senis conſ. 25. quidam monachus. Abbas & Moderni in c. in præſẽtia de probat. Roman. conſ. 450. ſtatutũ veteris.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poßit amplius conueniri.

REſpondeo dicendo, quod in quadam lege [g] videtur probari, quod ſemel abſolutus, non debet amplius moleſtari, niſi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus. [h] Et licet dubium ſit, an abſolutoria data in crimine, quia non probatam pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, ſi accuſetur, vt in quadam lege [i] continetur, & tenet Bartolus: tamen in cauſa ſyndicatus putat Paris de Puteo [k] eſſe ſpeciale quod non poſſit vlterius moleſtari, niſi iſte volens de nouo accuſare, aut denunciare, fuiſſet ignarus, vel abſens per notata in quadam lege. [l] Ex quo infero male procedere iudices regulares, qui viſitantes, & ſyndicantes prouincias ſibi commiſſas ſine alia cauſa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & diſcolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis tranſiit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quod ad id agendum concitantur, quia teſtes propter metum iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime ſunt auſi. Nam hæc cauſa mihi inſufficiens eſt, cum difficillime poſſit probari, & non oportet contra metas iuris procedendo accuſationem, aut denunciationem delicti, quod tranſiuit iam in rem iudicatam iterum cognoſcere, niſi cauſa propter quam proceditur, prius verificetur eſſe verã per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique eſſet licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere, pro qua ſemper eſt præſumptio, niſi contrarium probetur.

[g] *l. ſicut. §. idem de accuſa.*
[h] *Bal. in l. ſi quis homicidij cod. ti. & in l. ex morte ad l. aquiliam.*
[i] *l. 2. §. hoc de nouo rap. Bar. in l. Iu. de cõd. & demonſt. l. denunciare § quid tamẽ de adul.*
[k] *Puteo de ſynd. § officia in uncto offi. n. 2.*
[l] *d. l. ſi cui. §. eiuſdem.*

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.

REſpondeo dicendo, quod iudex tranſgrediens legem per ipſum, aut per ſuos anteceſſores factam nulla cauſa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla cauſa rationabili interueniente) ea enim data poteſt diſpenſare in ipſa lege, vt aſſerit Caietanus.[m] Ex quo infero, quod non poteſt iudex remittere ſine iuſta cauſa pœnam delinquenti appoſitam, aut pœnam prædictam in aliam diſpenſare, etiam ſi pars læſa conſentiat: imo addit Caietanus,[n] quod etiam ſi ſit princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipſe delinquens poſtea ratione dictæ remiſſionis commiſerit, quod etiam tenet Nauarrus,[o] & ſequitur Aragon, & eſt expreſſa D. Gregorij ſententia relata à Gratiano,[p] verum eſt tamen quod poſſunt iudices ſuperiores legũ latores, imo & inferiores augere & diminuere pœnã a legibus impoſitã, prout probatur in iure,[q] & reſoluit Couarruuias, ſed hoc intelligitur iuſta ad id cauſa ſuadente vt notat Accurſius[r] & erit iuſta cauſa quando probatur delinquentem ignorantem deliquiſſe, aut quando probatur ipſum, aut eius progenitores de religione eſſe ſatis bene meritos, prout in ſimili affirmat Nauar.[s] dicens quod poteſt iudex diminuere pœnam legis non ſolum propter ſeruitia facta ab ipſo delinquente in fauorem republicæ, ſed etiam propter ſuorum progenitorum merita.

[m] *Caie. ver. index.*
[n] *Caie. vbi ſu.*
[o] *In man. c. 25. Aragon. 2. 2. q. 60. ar. 5. co. 103.*
[p] *c. ſummopere. 11. q. 3.*
[q] *l. quod ergo §. pœna gẽ. ff. de his qui notãt. inf. Couar.*
[r] *Accur. in l. leuior ff. de his qui not.*
[s] *in rub. de iudic. n. 99.*

Ex dictis in facti contingentia cuidam religioſæ pœna eius delicto debita minuta fuit, attento quod nullus aduerſus eam aderat accuſator, & quod contra eam non erant indicia euidentia, & quod duobus tãtum teſtibus ſecretis eius delictum erat probatum per viam inquiſitionis, attento etiam quod ſi pæna ordinaria puniretur, ipſa ſecreto delinquẽs infamia etiam apud regiam Maieſtatem notaretur, & quod ex dicta publicitate diſcordiæ, & diſſenſiones orirentur inter aliquos nobiles non minimæ, attẽto denique quod complices ſui delicti deſcendebant à Gente nobili, de republica & de ſua religione bene meriti, attento etiam quod dicta mala & alia cum quadã pæna arbitraria ſecreta impediebãtur propter quod ita affirmauerũt viri doctiſſimi fore procedendum quod ex quadam celebri doctrina Caietani [t] comprobatur, qui ait, quod poteſt iudex inferior rumpere, & reſcindere accuſationes, quas apud ſe habet etiã ſi ad ſatisfactionem partes læſæ ordinentur præuidens quod ſi non reſcindantur, maius damnum reipublicæ quam vtilitas ipſi bono cõmuni ex earum proſequutione poteſt euenire, velut ſi ex punitione accuſati (quia vir eſt grauiſſimus) maximè reſpublica perturbaretur quam opinionẽ ſequitur Aragon. [u] Ex qua doctrina hoc conficio argumentum, ſi enim eſt licitum contra ius reſcindere accuſationem in præiudicium partis accuſantis à fortiori licitũ erit in præfacto caſu pœnam legis minuere nulla parte læſa reclamante tot cauſis & meritis id poſtulantibus.

[t] *2. 2. q. 68. a. 3.*
[u] *Arag. vbi ſ.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat confeßio rei facta, coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poßit cum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.

Re-

REſpondeo dicendo, aliquando ſolere iudices promittere ſallaciter impunitatem delinquẽtibus, ſi ſua peccata confiteantur, vt ex eorum ore conuicti poſſint eos criminaliter damnare, & aliqui Iuriſconſulti hanc rationabilem approbant cautelam dicentes licitum eſſe decipientem decipere, iuxta illud Græcum Prouerbium relatum à Cermenato, [a] *Prudens actus documento cæteris eſſe poteſt, quam non ſit inutile, nonnunquam cretizare cum cretizantibus*, nã qui paratus alios circunuenire fraudibus nullo iure conquiri poteſt, ſi aliquando ipſe quoq; circumueniatur ab aliis, quod eſt dicere: *A vn traydor dos aleuoſos*, Et ita habemus illud carmen. *Fallere fallentem ſuſpicor eſſe pium*, & illud Virgilij.[b] *Dolus, an virtus quis in hoſte requirat?*

[a] Cer in Rep. c 30. q. 397.
[b] Vir li. 2. Aeneid.

Et in confirmationem huius ſententiæ adducunt Felinus [c] Decius, Grammaticus, Plaça, & Decianus, quoddam exemplum Alexandri Tertij Papæ, qui in ſecreto ſibi confitenti per ſimoniam Epiſcopatum fuiſſe adeptum huius delicti impunitatem promiſit, ſi hoc publice confiteretur, quem confeſſum ſtatim ab Epiſcopatu depoſuit. Et hanc opinionem tenuerunt Cinus Dominicus [d] & communem dixerunt Puteus Couarruuias, Olanus, & alij relati per Menochium.

[c] Fels in c. afferte nu 1. ad finem de præſũ & in c. accedens 2. vij lite non conteſ. Gram. q. 3 poſt deciſ n. 5. Plaça de delict. li. 1. c. 37 n. 5. Dec i 10. crim l 2. c. 35. n. 6.
[d] Cinus in l. proſents C. de his qui ad Ec. cõfugiũt. Dominicus in c. nos in quẽ quã à q. 1. Puteus de Synd. v. ſalua cõductus fo 209 & v. tortura nu 1. verſ. multis ſimul fo. 319. Cou li. 1. var. c. 3. n 10 Olã in antinomia v reli pa 114. n. 24. Meno. li. 1. de arbitr. q 81.

Sed ſic abſolute hanc opinionem amplectentes, vt deuiantes à veritate prædicante mendacium eſſe intrinſece malum, poſſunt condemnari. Et ita tenent expreſſe contra eam plurimi grauiſſimi Doctores affirmantes, non poſſe iudicem condemnare delinquentem ex confeſſione ſibi in occulto propalata, quã reuelauit ipſe reus propter impunitatem ſibi à iudice promiſſam: quæ opinio generaliter fuit Ioannis de Immola, [e] & eam tenet Hippolitus de Marſilis, quam communis ſchola Doctorum horum Regnorum ſequitur & poſt alios dicit veriorem Couarruuias, & prędicat veriſſimam Plaça, & eam tenent expreſſe Remigius, Petrinus Bellus, Emanuel Suarez, & alij relati ab Azeuedo, & Deciano, quæ opinio ſequentibus rationibus probatur.

[e] Imola in l. is qui reus n. 29. ff de publ. iud. & conſ. 109 Hippo in l. 1. §. quaſtio. ſũt ff de quæ. Cou vbi ſu. Plaç vbi ſu. n 36. & 7 Remig de immu ni Eccl ſ. cã. 26 n 87. inſt Bellus de remiſ. 0 p. 1 vn n. 10 Suar 1 rs com. op. v. index vt ve rita: & pa. 40 r. col. 2. Azeu in l 1. ti. 3 li. 1 recollec nu. 14 Decia. vbi ſu. 6 & 7.

Primò, quia talis confeſſio non fuit ſpontanea, ſed fraude & dolo extorta, & vt ait quidam Imperator,[f] res eſt iniuſta, quem à iudice decipi. Quod confirmatur: nam videmus in iure condemnari, vt ſtupratorem eum qui promiſſis fallacibus aliquam virginem corrupit, prout tradit Decianus[g] Confirmatur deinde: Remedium enim torturæ permiſſum eſt, non tamen mendaciis & perſuaſionibus doloſis, eſt reo inferendum.

[f] l 1 in ſi ff de his, qui notã, at non impeter
[g] Decia. li. 10. crimi. li 08. ca. 7 n 7.

Probatur ſecũdo; nam ſicut non fuit obligatoria iudicis promiſſio, quia ad ſolum principem pertinet delictorum impunitas, ita per conſequens nihil valet, neque aliquomodo obligat, id quod ex tali promiſſione reſultat. Quod confirmatur ex quadam Partitarum lege [h] ſequentia verba dicente: *Tu fulano di lo que ſabes, y no temas que no te fieran ninguna coſa ſi no derecho.* Quibus verbis ſatis voluit ſignificare lex prædicta, quod iudex non debet promittere reo impunitatem quando ipſi præcipit vt confiteatur delictum, ſed tantum debet dicere, quod ſecundum ius iudicabitur, & ait Albericus, [i] quod iudex promittens alicui impunitatem ſi poſtea ipſum punit quoddam proditionis genus committit.

[h] l 3. ti. 3 0 p. 7. verſ. tu fulano.
[i] l. 1. § perſuadere ff. ſolut. mat.

Ad argumenta autem contrariæ partis reſpondetur, quod etiam ſi Reipublicæ conueniat, quod delicta puniantur, & ad hoc exequendum, iudici vti ſimulationibus & verbis aſtutis ſit neceſſarium, hoc tamen modo licito fieri debet, & à iure approbato, non autem fallacis, & fraudulentis promiſſionibus, prout ait Imperator [k] Iuſtinianus, & aduertunt in propoſito Redin Petrinus Bellus, & Couarruuias: quia vt ait Baldus: [l] *Qui vadit plane, vadit ſane.* Quod colligit ex textu ibi dicente: *Rectam viam dirigere, non eam, quæ eſt ex circuntibus.*

[k] Iuſt in præ inſt. vbi Redi n 15 f 74. Bel de remiſ. 9 p te vn. nu. 10 Cou. vbi ſu. n. 26.
[l] Bal. in l. non ſolũ § mor. 2. ff. de excu. tutor.

Nec obſtat dicere, quod Rex Salomon [m] vſus fuit ſimulatione quando duæ illæ mulieres ſuper infante contendebant, in ea enim ſimulatione nullum mendacium neque dolum inuenies, ſed tantum quandam ſimulationem & fictionem, qua vſus etiã fuit pater eius Dauid mutando faciem coram Abimelech & Iehu Rex Iſrael cum Sacerdotibus Belial, vt libro 4. [n] Regum legitur, in qua fictione & ſimulatione nullum prorſus mendacium inuenitur & ideo ſumma illa veritas Chriſtus Dominus ea vſus fuit cum diſcipulis euntibus in Caſtellum [o] de Emaus fingendo ſe longius abire.

[m] 3. Reg. 3.
[n] Reg. ca 1. r. Reg. 10.
[o] Luc. 14.

Addendum tamen eſt, quod ſi vltra confeſſionem iudicialem rei ab eo etiam reuocatam, concurrunt indicia vrgentia & præſumptiones bene quidem ſecundum viros doctos poteſt iudex in eo caſu reo pœnam ordinariam imponere, licet iudex vt reum ad confitendum alliceret, impunitatem promiſerit, vt poſt alios tenent Couarruuias, [p] Viuius & Azeuedo, & ſibi imputetur dicunt reus, quod ſuum delictum confeſſione propalauerit. At ego huic opinioni minime poſſum adhærere. Nam in criminalibus vt quis pœna ordinaria puniatur, probationes luce meridiana clariores eſſe debent, non enim indicia, & præſumptiones tantam fidem faciunt, vt ad pœnam ordinariam ratione earum quiſquis poſſit condemnari. Confeſſio autem rei per dolum, & mendacem promiſſionem extorta nõ debet eſſe tantæ efficaciæ, vt patet ex ſuperioribus vt ipſi iudici fallenti propter indicia & præſumptiones tam præiudiciales licentia tribuatur.

[p] Cou vbi ſu. n. 16 ad ſi. Viuius 1 in cõmunib. opi. v. index promittẽs pa. 1 10. ca 4 in ſi Azeu. vbi ſ. nu. 65.

QVÆSTIO XLIII.

De correctione fratrum quoad acceptam pœnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſã ſubire.*

2 *Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur eam ſubire pœnam.*

ARTICVLVS I.

Vtrum reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.

REſpondeo dicẽdo, quod tranſgreſſor legis pœnalis poſt ſententiã iuſtam contra ipſũ latam, & ab ipſo acceptam ſub pœna peccati mortalis, tenetur ſubire ipſã pœnã adeo, quod ſi fuerit ad mortem condemnatus, ad locum ſupplicij ire tenetur, & aſcendere furcam, qua eſt ſuſpendendus. Verum tamen, quod non tenetur ad eas actiones ſubeundas quæ à miniſtris iuſtitiæ commodius fieri poſſunt. Vnde condemnatus ad bibendum venenum, ſolum tenetur os aperire, prout tenet Victoria, [q] cuius opinionem ſequuntur Soto, & Aragon contra Caietanum. Quæ opinio eſt tenenda, etiam ſi Petrus à Nauarra ab ea diſcedat, non aduertens ad fundamentum ſuprapoſitum. Dixi in cõcluſione (poſt ſententiam iuſtam) ante enim condem-

[q] Vict. de ho. n. 10. Arag 2. 2 q. 69 ar 4. Med 22 q. 69. ar 4. Nau. de reſt li. 3. c. 3. n. 821.

dẽnationem iudicis tranſgreſſores legum pœnalũ non tenentur ſubire actiones in actione,& paſſione conſiſtentes, leges enim humanæ, vt ſint iuſtæ debent eſſe tolerabiles, vt affirmat Diuus Thomas,[a] & non vult Deus, vt leges ita difficiles haot, quod ſint in ſcandalum ſubditorum, prout allegando multos tradit Corduba.[b]

a 2.2 q 9.a.3.
b li. 3 q. 36.

ARTICVLVS II.

Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur hanc ſubire pœnam.

RESpondeo dicendo, quod condemnatoad auſteram abſtinentiam cibi, & potus, vt ſic paulatim moriatur, miniſtri iuſtitiæ non poſſunt ipſi miniſtrare niſi tantum in ſententia permiſſum, ſuppoſito quod ipſa ſententia ſit iuſta. Hæc eſt communis omnium. Ex quibus infertur, non eſſe liberos à culpa cuſtodes poſitos à prælatis regularibus ad cuſtodiendos fratres incarceratos, & condemnatos ad abſtinentiam panis, & aquæ, ſi plus victus & potus, quam in ſententia præcipitur, illis miniſtrauerint, cum enim ſint iuſtitiæ miniſtri, fidelitatem ſeruare ſunt adſtricti: & ſi hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem, moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo ſupplicio fratres condemnãdum, & ſi hac non vtatur pœna remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obſeruantia regularis deſtruetur. Miſereãtur etiam aliorum religioſorum, qui ad triremes condemnatur, propter religioſorum nimiam & non bene ordinatam charitatem qua alios in carcere conſtitutos fouent eis in abundantia omnia ſubminiſtrantes, ita vt locus carceris, cum ſit locus pœnitentiæ fiat deliciarum, & iucundæ conuerſationis habitaculum, qui ſi in religionis carcere cum auſteritate, & rigore debito tractarentur ad triremes minimè relegarentur: in quo fœtoſo, horrendo & infami loco inter homines beſtiales conuerſantes, beſtialiter viuunt, & qui veſcebantur in Sacramentorum croceis illud ſterquilinium amplexantur. Hanc igitur pietatem indiſcretam longe faciant à ſe cuſtodes religioſi. Sint executores literales ſententiæ exequendæ, ſummum enim genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Verum tamen eſt, quòd alij, qui non ſunt cuſtodes, poſſunt eis ſupradicta ſubminiſtrare in abũdantia, niſi ipſis religioſis condemnatis ſit ſub obedientia præceptum impoſitum, ne plus cibi aut potus ſumant ad nutrimentum. In hoc enim caſu, ſuppoſito quod præceptum ſit iuſtum, & obliget, peccarent dicta cibaria adminiſtrando, ſicut peccarent cuſtodes & alij religioſi dantes incarceratis religioſis aliqua inſtrumenta, vt à carcere in quo iuſtè detinentur, poſſint euadere, cum ipſi ratione præcepti non poſſint à dicto loco remoueri ſine licentia prælatorum regularium, qui eos in eo conſtituerunt, prout ſupra dictum eſt, cum de carcere nobis fuit ſermo.

Hęc ſufficiant; alia autem reperies in noſtra ſumma Confeſſorum in tractatu de ordine iudiciali.

QVÆSTIO XLIIII.

De decimis quantum ad obligationem eas ſoluendi à Regularibus, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *QVid ſit decima & primitia.*
2 *Quo iure debeantur decimæ.*

3 *Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionẽ à decimis.*
4 *Vtrum religioſi ſint a decimis exempti.*
5 *Vtrum moniales & earum bona ſint à decimis exempta.*
6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*
7 *Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſint recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noua alia.*
8 *Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit decima & primitia.

RESpondeo dicendo, quòd decima iuridicè loquẽdo ſecundum Hoſtienſem[c] eſt omnium bonorum mobilium licitè quæſitorum pars decima Deo dicata diuina conſtitutione debita. Quod ex multis iuribus comprobatur, intellige autem Deo dicatas eſſe, id eſt, miniſtris Dei. Et decimam tripliciter cõſideratur. Prima vocatur decima prædialis, ſcilicet, eorum, quæ proueniunt ex prædiis, vt ſunt vinum, bladum, fructus arborum, & huiuſmodi, & perſonalis, id eſt, eorum, quæ proueniunt ex opere perſonali, vt ex mercatione, artificio ſcientia, & venatione, & mixta, quæ partim ex prædiis, partim ex opere perſonali proueniunt, vt ſunt animalia, quæ paſcuntur in prædiis, & humano opere nutriuntur vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autem eſt prima pars frugum, ſiuè fructuum Domino offerenda; & intellige (prima) id eſt, dignitate præcipua & (domino) id eſt, diuino cultui, quia primitiæ offerebantur per donum oblationis, prout tradit D. Thomas[d] Nunc autem dicuntur primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

c Hoſtien. in Sum. v. decima.
d 2.2.q.86

ARTICVLVS II.

Quo iure debeantur decimæ.

RESpondeo dicendo, quod decimæ debentur de iure diuino, prout tradit Rebuffus,[e] & hoc in recognitionem vniuerſalis dominij diuini: hæc eſt enim principalis cauſa introductionis decimarum ſoluendarum ſacerdotibus Deo ſeruientibus, inficiari enim ſanæ mentis vir non poſſet, vt inquit Rebuf.[f] quod Deus omnium ſit Dominus, & vniuerſalis, & ideo vt illum talem recognoſcamus, ipſe ſibi has decimas retinuit. Principes vero tributa in ſignum ſpecialis dominij. Alias rationes vide apud Rebuffum[g] vide Diuum Thomam de hoc agentem.

e De decim. q. 1. cum ſeq. Con. lib. 1 variar. ca. 17. Con. Trid. ſeſ. 25. ca. 12. de refor.
f Vbi ſu. q. 2. n. 1.
g Vb. ſu. D. Tho. 2. 2. q. 87 & 2. quodl. ar. 7.

ARTICVLVS III.

Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à decimis.

RESpondeo dicendo, quod licèt decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas;[h] poteſt tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico diſpenſare ad aliquot dies, & annos decimas ſuas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non authoritate propria, & nomine ipſius laici, ſed authoritate Papę, & nomine

h 2. 2. q. 87. ar. 1.

ipſius Summi Pontificis. Nam certum eſt, quod bona clericorum, & Eccleſiarum ſunt bona pauperum, & circa pauperes presbyteri & ſacerdotes poſſunt & debent decimas diuidere & ex decimis eos alimentare, vt in ſacris Canonibus [a] probatur. Et cum Papa ſit vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, ac totius Chriſtianitatis, & vniuerſalis Rector, ac Adminiſtrator omnium beneficiorum, & decimarum, vt dicunt ſacri Canones, [b] non immeritò videns Summus Pontifex aliquos ſæculares pauperes & indigentes, & ex laboribus manuum ſuarum ſe non poſſe ſuſtentare, ipſis concedit poſſe ſuas decimas retinere, imo, & alienas percipere. Sicut enim Epiſcopus ſimilibus pauperibus ex eleemoſyna poſſet concedere pro ſuſtentatione eorum ſuas decimas & eas poſſunt retinere; & ſine peccato Epiſcopo non dare, ita hoc poteſt facere Epiſcopus Epiſcoporum, hoc enim caſu neque iſte laicus videtur detinere, nec aliena ſuo nomine percipere, ſi à Papa ei concedantur, ſed nomine Papæ, qui enim per alterum facit, per ſe ipſum facere videtur. Et hoc modo intelligit Ioannes Lupus Decretalem quandam [c] de hoc loquentem. Quod eſt ſummè notandum, nõ enim aliqui [d] poſſunt percipere, quomodo ius percipiendi decimas, & eas retinendi poſſit per Papam laicis concedi, cum decimæ ſacerdotibus competant prout miniſterium altaris, & ſpiritualium, quia ſeminantibus ſpiritualia, tẽporalia debentur, quorũ exhibitio ordinatur propter miniſterium ſpiritualium, quæ ab aliis quàm à clericis miniſtrari nequeunt: & ſic hoc ius ſpirituale eſt, quod laicis videtur minimè poſſe competere ſecundum Diuum Thomam [e] iuxta tradita à Couarruuia. At his facillimo negotio reſpondetur, quòd cum presbyteri dictas decimas percipientes debeant ex his alere pauperes, Summus Pontifex illud quod debebant, & tenebantur efficere, opere compleuit, ita, vt laicus pauper poſſit pro ſua ſuſtentatione Decimas retinere, imo & alienas percipere authoritate Apoſtolica ipſis conceſſa. Ex quibus infertur vera intelligentia ad priuilegia Papæ Regibus Hiſpaniarum conceſſa. Habet enim Rex Hiſpaniæ priuilegium Papæ, quo poteſt percipere tertias decimarum, & ſelectum quendam ex ſingulis oppidis ſibi decimas ſoluentem, qui excuſatur ſoluere parrocho, habet & ſubſidium. Ex ſimilibus priuilegio quidam nobiles in Caſtella, Bœtica, Nauarra, & in principatu Cataloniæ habent exemptionem à ſoluendis decimis ex propriis bonis. Alij autem laici ex fundo perpetuo exigunt decimas ab aliis cum onere, vt aſſignata portione ſuſtentent miniſtros Eccleſiæ, quod Pontifex bis conceſſit ante prohibitionem Concilij Lateranenſis [f] cauſa autem cur Summus Pontifex conceſſit bis laicis decimas, fuit, quia Rex, & hi nobiles ſumptibus & labore ſuo, ac ſuorum eripuerunt ex tyrãnide Maurorum eas partes Hiſpaniæ, quas Rex Rodericus amiſerat, & conceſſit ipſis, vt nomine ipſius Papæ eas retinerent, & perciperent, vt pauperes rerum temporalium, quia maiorem eorum partem in defenſionem Fidei, & dilatationem Regnorum, quæ ſubiiciebantur Eccleſiæ Romanæ, conſumpſerunt, & ſic conceſſit Regibus Hiſpaniarum ſupradicta videns eos pauperes, & eorum patrimonium Regale, quaſi conſumptum in defenſionem ſupradictam. Pertinet igitur laicis in caſibus prædictis receptio Decimarum in eleemoſynam ipſis iam manu Pontificia largitam, & non ratione alicuius iuris ſpiritualis per ipſa priuilegia Apoſtolica conceſſi.

In alia etiam iuridica ratione ſupradicta priuilegia, fundantur non enim alienum eſt à Iure Laicos poſſe præſcribere ius ſpirituale capiendi Decimas, licet enim Concilium Lateranenſe ſub Innocentio IIII. Laicos fecerit Decimarum incapaces in poſterum, pro vt tradit doctiſſimus Couarruuias. [g] poſſunt tamen ex titulo per tanti temporis lapſum retinere exemptionem, ne ipſi alteri ſoluere Decimas teneantur, ſed fructus ſuorum propriorum agrorum faciant integre ſuos, ita tenet Balbus, [h] quia hoc multo minus eſt, quàm accipere Decimas ab aliis, & expreſſo iure non prohibitur iuxta Couarruuiam [i] & Nauarrum in quadam allegatione iuris facta Romæ gratiã nobilium Calatrauæ, quos probat præſcriptione legitima exemptos eſſe etiam à Decimis ſuorum agrorum, quæ præſcriptio completa fuit ante Concilium [k] Lateranenſe dabantur Laicis iuſta de cauſa in fundum perpetuum, pro vt tradit D. Thomas [l] faciunt quæ ipſe alibi dicit [m] Couarruuias, [n] & Beluga referunt Vrbanum, & Gregorium dediſſe Laicis ius accipiendi Decimas ab aliis. Et Rebuffus [o] dicit, quod poteſt Papa Laicũ facere capacem iuris ſpiritualis, vt elegat Prælatos Eccleſiaſticos, aut excommunicet. Quod confirmatur, nam Abbatiſſa ex priuilegio Papæ in Monaſterio Burgenſi *de las Huelgas* habet quendam vſum Clauium, prouidet beneficia, deſignat Confeſſarios pro Monialibus, & ſæcularibus ſibi ſubditis abſque Epiſcopi confirmatione, pro vt tenet Syluester [p] cũ Panormitano, Soto, & Victoria, cum tamen Iure Eccleſiaſtico fœmina ſit incapax Iuriſdictionis ſpiritualis, vt aiunt prædicti, & teſtantur Nauarrus [q] Turrecremata, & Couarruuias. Vnde in Regno [r] Granatæ cõceſſum eſt Regi Catholico Ferdinando priuilegium Decimas percipiendi ab aliis, pro vt tradit Couarruuias [s] quia non eſt alienum à Laicis poſſe authoritate Apoſtolica habere titulum Iuris ſpiritualis, & hoc iam eſt vnum ex Iuribus Regalibus Franciæ, vt refert Couarruuias [t] & de his Laicorum nobilium Decimis nõ cognoſcit Epiſcopus, ſed Laicus Iudex, pro vt idem Couarruuias aſſerit. Ex his colligitur, qua ratione, & quo iure potuit Pius V. Regi II. Philippo in his Hiſpaniarum partibus concedere ſubſidium, quod vocant, *eſcuſado*, ideſt, vt præcipuus, quem in ſingulis beneficiis elegerit, ſoluat Regi Decimas, hoc enim ipſi Regi potuit Summus Pontifex concedere, cum non ſit alienum à Laicis Ius ſpirituale poſſe habere.

Colligitur etiam, qua ratione ſimile ſubſidium, & ius colligendi Decimas, atque Primitias ex terris, quæ olim fuerant Sarracenorum, Conceſſerit Clemens Septimus Carolo V. Imperatori, pro vt refert Ioannes Diaconus Cardinalis fuiſſe conceſſum anno milleſimo quingenteſimo, vigeſimo quarto, & alij Summi Pontifices, Alexander Sextus, Gregorius Septimus, & Vrbanus Secundus conceſſerunt Regi Aragonum, & eius ſucceſſoribus ſimile ius, pro vt in archiuo Barchinonæ, & Cæſar. Auguſti continetur, & tradit Marineus Siculus [u] & Zurita, & refert tenores priuilegiorum Beluga [x] quod ius interdum Rex trãsfert in alios viros bene meritos, poteſt enim Papa Laicum capacem facere iuris ſpiritualis, vt decimarum, ex priuilegio, cui æquiparatur immemorialis conſuetudo, quam in dubio quis præſumere poteſt ſe bono titulo nempe ex priuilegio Pontificis cepiſſe poſſeſſionem, & bona fide continuaſſe, pro vt probant Angelus, [y] & Rebuffus.

* * *

ARTI-

[a] Ca. in Canonibus & in ca. ſacris canonib. 16 q. 1.

[b] Ca. ſuſpectos 6 q. 5 c. vbi periculum §. cæterum de elec. lib. 6.

[c] c. à nobis de decimis, Lup. de deliber. Eccle. 1. p. q. 3 n. 6.

[d] Relati ab Alber. à Roſate, in tract. de ſtatutis, q. 2 n. 5.

[e] D. Th. 2. 2. q. 87 a. 3. & quodlib. 2. ar. 8. Cou. c. 17. nu. 3. in prin.

[f] Cap. cum Apoſtolica de decimis.

[g] Cou. lib. 1. var ca. 17. n. 4.

[h] Balb. 1. p. Præſc. in 5 p. princ. q. 7 n. 21.

[i] Coua. vbi ſu. nu. 10.

[k] Cap. cum Apoſtolica de decimis.

[l] Th. 2. 2. q. 87. ar 3. idem q. 100. ar. 4. ad 5.

[m] Cou vbi ſu.

[n] Belug. in. Ru. de Decimis n. 53.

[o] Rebu. de decim. q. 13. nu. 100.

[p] Ver. Abbatiſſa §. 3 Soto in 4 d. 20. qu. 1. ar. 4 Victoria de pote Eccle. 1. p. q. 2.

[q] Nau. c. 27. n 6. Turre. l. 5. ſum Eccleſ. c. 96 conc 10. Cou. in ca. alma mater. 1 p. §. 11. n 2.

[r] Cou pr qq. c. 35 n. 2.

[s] L. 1 var. c. 17 n. 8 verſ 9. facit.

[t] d. ca. 35.

[u] Marin. in vit reg. Petr. pr. ſo. 45 col. 2. Zurit l. 2. Chronic. c. 36. in fin.

[x] Belu Ru. 19. de decimis §. traditemus & n. 19. fo. 71.

[y] Ang v deci. verſ. vtrum laicus Rebu de Deci. n 70.

ARTICVLIIS IIII.

Vtrum religioſi ſint à decimis exempti.

Reſpondeo dicendo, ex dictis nemini eſſe dubium Religioſos poſſe priuilegio Apoſtolico eximi ab obligatione ſolutionis Decimarum, cum ipſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & profeſſionē paupertatis emiſerint, & diuinis laudibus continuò aſſiſtant. Quod autem in dubio verſatur, eſt, vtrum ſint immunes de facto ab earum præſtatione. Et vt aliqua iura concordētur, aliqua tempora circa hoc ſunt conſideranda, cùm ex diſtinctione temporum concordia iurium dimanet.

Primum tempus eſt, quando vt plurimum Religioſi erant Laici, pro vt patet ex iure [a] & tradit Hoſtienſis, & ideo Decimas perſoluebant, tanquam laici, quia paſcebantur cibo ſpirituali à Clericis, & Sacerdotibus, ideò illis Decimas debebant, vt patet ex iuribus ab Hoſtienſi allegatis.

[a] *ca. alia 16. q. 1. Hoſt. in c. dudum conſ. 2. de decim.*

Secundum tempus, vt ait Rebuffus, [b] fuit Gregorij Papæ, pro vt inuenitur in integra in Rubrica de Decimis, licèt non ſit in Decretalibus impreſſis, vbi ſic cenſuit. Statuimus, vt monaſterium ex ſuis prędiis nullo modò cogatur ſoluere Decimas, quod ſi legitimę dandę ſunt, Orphanis, & peregrinis indignum eſt, vt ab eis exigantur, qui propter cuius ſunt Decimę pauperes efficiuntur. Nam ſi pauperes Domini ſunt, hæreditas eius pauperibus eroganda eſt, illis videlicet, qui pro illius amore, quæ poſſidere poterant dimittunt, cumque nudi, poteſtati alterius ſe ſubdunt; & ſic nullo modo ſoluebant tunc Decimas Religioſi de ſuis prædiis. Verum quia hoc erat damnoſum Eccleſijs Parochialibus, quia omnes, & ſinguli Monaſteriis paſſim bona donabant, ob id tertium ſuccedit tempus.

[b] *Rebuf. infra allegan.*

Tertium, tempus fuit Concilij Maguntini, in quo ſtatuit Papa Paſchalis. vt Religioſi communiter viuentes Decimas de ſuis laboribus, ſeu nutrimentis non ſoluerent, vt ex quibuſdam iuribus [c] conſtat, nam per hoc conſulebatur Religioſis Sacerdotibus, qui diuinis, & contemplationi vacabant, Monachis etiam Laicis qui ſuis laboribus hæc prædia colebant, ne fortè in Monaſteriis eſſent otioſi. Ita refertur in quadam Decretali & hoc iuſta ratione ſtatutum fuit, & priuilegium illis conceſſum, id enim temporis non poterant eſſe graue detrimentum Eccleſijs Parochialibus, quia ipſi multá prędia propriis manibus non poterant colere, & rara erant Monaſteria, ſed quia poſtea cœperunt augeri, ideo aliud tempus fuit decretum.

[c] *c. conquesti & c. ſeq. 16. q. 1.*

[d] *c. ex parte el 1. de decimis.*

Quartum tempus fuit, quando Religiones cœperunt creſcere, licet olim rara eſſent, vt patet ex Iure [e] ideo grauare Eccleſias ſolebant, ob id Adrianus Papa, cuius decretalem non habemus, vt teſtantur Hoſtienſis, & Cardinalis ſolis Ciſtercienſibus Hoſpitalariis Hieroſolymitanis, & Templariis, tāquam feruentioribus ad deuotionem, & ad Dei ſeruitium indulſit, vt Decimas laborum ſuorum prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, ſoluere non tenerentur, vt patet ex Iure. [f] Et quidam intelligebant de laboribus, id eſt, de noualibus, in quibus valde laborabatur. At Papa exponit intelligi indultum debere non tantum de noualibus, ſed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à Religioſis prędictis coluntur, quia ſi tantum de noualibus intelligere voluiſſet Papa, hoc expreſſiſſet. [g] Aliis verò Religioſis id temporis conceſſum fuit, vt de noualibus ſuis, quæ propriis manibus, & ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, id eſt, de animalibus, quæ nutriunt, vt ait quædam Gloſſa [h] & de hortis ſuis Decimas non perſoluant, id eſt, de hortis, quos colunt ad proprios vſus, rationes autem huius ſtatuti tradit late Soccinus.[i] Fuit etiam ſtatutum, vt patet in integra in hæc verba, *vt nullus Abbas Decimas & Primitias, & reliqua quæ ſecundum ſtatuta Canonica ad Epiſcopos pertinent, retineat ſine authoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopi, in cuius Diœceſi habitant, authoritate Apoſtolica confirmamus.*

[e] *c. ſuggeſtum de decimis.*

[f] *c. ex parte el 1. de decimis.*

[g] *c. ad audientiam de decimis.*

[h] *Gl. in v. a niualib. in Cle. 1 de decimis.*

[i] *Soc. conſ. 268. vol. 2.*

Quintum verò tempus eſt Generalis Concilij, in quo detractum eſt priuilegium Ciſtercienſibus, & Hieroſolymitanis de laboribus quoad poſſeſſiones acquiſitas poſt Concilium Generale, videlicet vt ipſi de eis teneātur Decimas ſoluere, etiam noualium, vt patet ex iure. [k] Et hoc id in ſtatutum fuit, quia vidit Concilium, quod multas acquirebant poſſeſſiones, & ob id poterat eſſe enorme diſpendium Eccleſiis Parochialibus, & ſic priuilegium reſtrictum eſt ad poſſeſſiones, quas tempore Concilij Generalis habebant, & hoc debebant probare Religioſi, quia qui ſe fundat in tempore, hoc debet probare argumento cuiuſdam iuris, & tradit latè Rebuffus.[l]

[k] *ca. nuper de deci. li. 6. c. 1. in fi. de ver. ſignif. li. 6.*

[l] *Rebuf. in tract. nominat. q. 14.*

De noualibus etiam ipſi habent ſimile priuilegiū cum aliis ſcilicet, quod non ſoluant, ſi nouale ſit proprium, & ſuis manibus redactum ad culturam fuerit & quod de illo nouali ante Eccleſia nullum, aut modicum emolumentum recipiebat. [m] Et ſic ſecundum hoc tempus poteſt ſtatui regula quoad Ciſtercienſes, & Hieroſolymitanos, vt non ſoluant de laboribus Decimas, quod intelligendum eſt, de prædiis, in quibus propriis laborabant manibus, vel ſuis ſumptibus colore faciebant dando pecuniam iis, qui hæc colunt, vt ait Gloſſa [n] quædam, & tradit Soccinus, Item ipſi, & alij Religioſi habent priuilegium, vt de noualibus Decimas non ſoluant, videlicet ſi ipſi propria noualia habent, & ille in fertilitatem inducant propriis laboribus, nec de hortis eorum. Hic eſt ſtatus Regularium, quantum ad Decimas ſecundum priuilegia inſerta in corpore Iuris, prout conſtat ex traditis à Rubuffo.[o]

[m] *ca. commiſſum de deci. ca. quod per nouale de ver. ſig.*

[n] *Glo. v. ex ceulentes in Cle. 1. de decim. Soc. conſ. 93. vol. 3.*

[o] *Rebuf. vbi ſub.*

Reſtat modo videre, quid ipſis Regularibus ſit conceſſum ſecundum priuilegia inſerta extra corpus Iuris, ideo ad aliud ſextum tempus deuenire oportet.

Sextum, & vltimum tempus eſt, quo ampliſſima priuilegia Ordinibus fuerunt conceſſa. Et inter alia primo conceſſit Clemens Quartus Fratribus Minoribus, *vt de hortis, & virgultis ſuis nulli Decimam teneatur exhibere, & diſtrictè inhibemus, nequis ab eis de præmiſſis aliquid exigere, aut extorquere præſumat.* Ita habetur in libro Monumenti [p] Ordinum. Et Sixtus IIII. vt habetur in eodem libro [q] extendens hanc conceſſionem ſic ait, *indultum vero eiuſdem Clementis Papæ prædeceſſoris de Decimis non ſoluendis, ad quæcunque bona dictorum Fratrum, & quaſcunque Decimas, etiam quas vulgus Papales appellat, & Apoſtolica Sedes pro Chriſti fidei defenſione, aut aliis imminentibus per ſæpe neceſſitatibus indicit, & quæcunque alia onera Motu proprio, & ex certa ſcientia extendimus decernentes ipſos fratres Minores (etiā ſi per quaſcunque exemptos, & Mendicantes ſolui mandarentur tum quibusuis derogatoriis, & fortioribus clauſulis ad illarum ſolutionem non teneri, & ab illarum ſolutione ceſſando, cenſuras, & pœnas aliquas non incurrere, niſi præſentibus (non per generales, aut alias clauſulas ſpecialem*

[p] *In 1. impr. fo. 56. & 12 2. fo. 141. conceſ. 154.*

[q] *In 3. imp fo. 60. & in 2. fo. 143. conceſ. 347.*

mentionem importantes) ſit aliàs derogatum ſpecifice earum de verbo ad verbum inſerto tenore.

a In 2. imp fo 269 conc 396 & fo. 183. conceſ. 450.
b In 1. impr. fo. 96. & in 2 fo. 179. conceſ. 424
c In 1 imp fo. 340. conceſ. 379.

Et idē habetur in Mari [a] magno Carmelitarum, & additur in eodem Mari [b] magno, quod neque de datiis, neq; de pedagiis, etiam ſi per Principes, vel alios Dominos temporales imponantur, aliquid ſoluere teneantur, & idem habetur in Mari [c] magno Prædicatorum.

Aduertendum pro Diui Hieronymi Monachis in his Regnis Hiſpaniarum. quod Martinus. V. P. S. anno ſeptimo duodecimo Kalendas Iunij, ne futuris temporibus ambigeretur, an Monaſterium B. Mariæ de Guadalupe vnum eſſet ex quatuor primis Monaſteriis fundatis quibus Gregorius X I. exemptionem dedit à ſolutione Decimarum, ampliſſimam exemptionem à Decimis his verbis facit eidem Monaſterio, & perſonis B. Mariæ de Guadalupe. *Quod de cætero (inquit) de quibuſcunque bonis mobilibus, & immobilibus poſſeſſionibus, & prædijs, quæ in præſentiarum poſſidetis, & in futurum præſtante Deo iuſtis titulis poteritis adipiſci, etiamſi ea ab alijs conducatis, dum tamen illa veſtris manibus, ſeu ſumptibus excolatis, ſeu pro ſuſtentatione veſtra excoli faciatis, necnon de pratis, herbis, & paſcuis & nutrimentis animalium, & pecorum veſtrorum, ac paſtorum eorumdem Decimas quibusvis Eccleſiis, locis, ſeu perſonis ſoluere minime teneamini, neq; ad id a quocumque compelli aut coarctari, ſed huiuſmodi Decimas, quas à paſtoribus animalium, & pecorum prædictorum hactenus percipere, petere, & habere illáſq; in veſtros, & eiuſdem monaſterij vſus, & vtilitatem conuertere ſicut prius libere licite valeatis authoritate Apoſtolica harū ſerie concedimus,* diſtrictius inhibentes dilectis filiis, &c. & ponuntur omnes clauſulæ, & derogationes opportunæ, & neceſſariæ. Et ſimilem conceſſionem fecit Paulus III. dicto Monaſterio, anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo quinto Pontificatus ſui anno primo, ſexto nonas Maij. Et ampliſſimè extendit idem Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo, trigeſimo ſexto pridie nonas Iunij, prout refertur in compendio [d] huius ſacræ Religionis, in quo etiam refertur quædam celebris declaratio Pauli III. ab eo data anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto, Pontificatus ſui anno XI. die octaua Maij. Cuius tenorem non refero, cum omnia ſupra indulta comprehendantur in quodam Indulto Sixti V. Qui ſummus Pontifex anno Domini milleſimo, quingenteſimo octogeſimo nono, Pontificatus ſui anno quarto die vigeſima quinta Martij ad inſtantiam inuictiſſimi, & Catholici Regis noſtri Philippi fundatoris Regij Monaſterij Sancti Laurētij, *perſonas, poſſeſſiones, res, bona quæcúmque mobilia, & immobilia redditus annuos eiuſdem Monaſterij tam iam eis collata ab ipſo Catholico Rege Philippo, quam ab eo, vel à quocúmque alio illi conferenda, vel ab ipſo monaſterio empta, aut de cætero emenda cuiuſcumque quantitatis, aut qualitatis exiſtant à ſolutione quarumcunque decimarum perſonalium perpetuo exemit, & liberauit, & qualis erat ſuper bona empta cum Epiſcopo, & Capitulo Placentino, quà in priuilegiis Ordinis Capitulum nuper de Decimis Concilij Lateranenſis non erat derogatum illud denuo & in perpetuum cum extinctione litis derogauit cum omnibus Clauſulis debitis, & opportunis, & quibuſcúmque alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus:* aſſignauitque iudices ad obſeruationem harum ſuarum literarum Epiſcopum Segobienſem: & cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Generalem auditorem, & Archidiaconum [e] Eccleſiæ Toletanæ, ita refertur in eodem Compendio. [e]

d In compen. D. Hiero titu. Decim. exempt. §. 12. & §. 15. & 16.

e In compen. vbi ſu.

Sed dices, hoc, & alia priuilegia tantum eſſe conceſſa Monaſteriis particularibus, non autem toti Ordini. Huic obiectioni reſpondeo, quod poſt prædicta Indulta à ſede Apoſtolica emanata fuit conceſſum à Pio IIII. & à Pio V. & à Sixto V. Pontificatus ſui anno quinto, qui fecerunt extenſionem priuilegiorum vnius Monaſterij ad ſingula dicti Ordinis Monaſteria tam virorum, quam mulierum, quibus in ſpecie conceſſa non ſunt, & in quibus aliæ cauſæ conceſſionum, & indultorum prædictorum alias, quàm vt profertur, ſuberant. prout late in primo tomo [f] diximus. Vnde cum conceſſio quoad exemptionem Decimarum fuerit conceſſa anno quarto Pontificatus Sixti V. non eſt dubium, quod extendatur ad alia eiuſdem Ordinis Monaſteria cum extenſio ſupradicta Sixti V. fuerit facta Pontificatus eiuſdem Sanctiſſimi Patris anno V. *Deueniendo autem ad priuilegia Societatis Ieſu conceſſa, aduertendum eſt, quod de domibus, ac collegijs, & eorum prædijs, & hortis, alijſq; locis, quæ iuxta eorum inſtitutum habere poſſunt aut de eis, quæ pro eiſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per ſocietatē, eiuſque collegia poſſeſſis, & obtentis non tenentur ſoluere aliquam decimam etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, nec ad præſtationem procurationū, aut exactionū, collectarum, vel prouiſionum quarūcumque, nec ad id etiam per literas Apoſtolicas cōpelli niſi eiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de Societate fecerint mentionem. Quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex pijs legatis diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedatur legato Societati, & relicta, aut alias in fauorem Societatis perſonarum diſpoſita fuerit, ſub his conceſſionibus non comprehendantur, niſi de ipſa Societate, & de hoc indulto, & Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes.* Ita conceſſit Paulus III. prout refertur in Compendio [g] Societatis, in quo etiam Compendio refertur, quod ea, quæ dicta ſunt cum ſpecifica mentione domuum probationis confirmauit Pius Quartus exemptionem pro potiori cautelâ concedendo à *Quibuſuis decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis, medietatibus, & alijs ſiue totum partibus, ſubſidiis etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defenſioneque patriæ, ac alias quomodolibet etiam ad Imperatorum, inferiorum Principum inſtantiam impoſitis. Et quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur:* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad diſpoſitionem capituli *nuper* de decimis. Pro Carthuſienſibus [h] autem aduertendum eſt, quod prout refertur in compendio ordinis Ciſtercienſis, in quo nonnulla alia priuilegia recitantur Ioannes Vigeſimus ſecundus *illis conceſſit, quod etiam de terris, & poſſeſſionibus domorum alijs ad colendum traditis poſſunt percipere, & habere decimas, quas coloni ſoluere alijs tenentur, etiam ſi alia Eccleſia, vel perſona in poſſeſſione, vel quaſi eas a colonis exigendi fuerint.*

f 1. tom q. 41. ar. 9.

g Comp. Societatis ver. exemptio. §. 4. & 5.

h Comp. Ciſtercienſ. verſ. decima. § 4.

Pro Fratribus autem S. Ioannis Hieroſolymitani, eſt notandum, quod Lucius Tertius, & Bonifacius Octauus præceperunt vniuerſis Eccleſiarū Prelatis, *quatenus eorum ſubditis authoritate Apoſtolica inhiberent, ne à fratribus Hoſpitalis S. Ioannis in eorum Epiſcopatibus commorantibus, de noualibus, ſeu alijs terris quas proprijs manibus aut ſumptibus excolunt, vel per ſuos arrendatarios, aut alios quoſcumque cultores ad tempus, & non in perpetuum excoli faciunt, vel de animalium nutrimentis, ſeu aliorum in ſuis territorijs naſcentium, vel de hortis virgultis, & de piſcationibus ſuis decimas exigere aliquatenus præſumant, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo, non obſtante longa præſcriptione, ſeu potius violentia ſuperdictis exactionibus eiſdem fratribus irrogata.* Ita refertur, vt Authenticum à

Collectore [a] priuilegiorum ordinis Mendicantium. Pro ordine autem militiæ D. Iacobi eſt ſequens priuilegium.

[a] *In compend. mendican. tit. decima. § 17.*

[b] *Hab. h. i. c. 4. fo. 21. huius ordinis.*

Clemens Papa Septimus, ad perpetuam rei memoriã. Sedis Apoſtolicæ copioſa benignitas vſque per Rom. pontifices pro Militiarum quarumlibet, ac perſonarum in illis ſub ſuaui Religionis iugo altiſſimo famulantium fœlici, & proſpero ſtatu conceſ. & per eaſdem perſonas, prouide ordinata dicuntur, præſertim cum ad Catholicorum principum vota intercedunt ſui muniminis adminiculum, libenter impartitur vt eo firmius illibata perſiſtant, quæ fuerint ſuo præſidio ſtabilita. Sane pro parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli, Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, & Hiſpaniarum Regis Catholici, qui etiam militiæ Sancti Iacobi de Spata, ſub regula Sancti Auguſtini Regnis Hiſpaniarum fundatæ perpetuus adminiſtrator per ſedem Apoſtolicam deputatus exiſtit, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod fœlicis recordationis Alexand. III. Lucius III. Gregorius IX. Innocentius IIII. Alexander etiam IIII. & Vrbanus ſimiliter IIII. Martinus V. Eugenius IIII. Sixtus etiam IIII. Innocentius VIII. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, dictæ militiæ, ac illius pro tempore exiſtentibus magiſtris, Prioribus, & Fratribus, vt de decimis perſonalibus, & nutrimentis animalium ſuorum, ſiue de ipſis animalibus, ac laboribus, & noualibus ſuis, quos proprijs manibus vel ſumptibus excolerent, conuentibus dictæ militiæ (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigeretur cum integritate) perſoluerent, Salua in noualibus, & laboribus moderatione Concilij Generalis, conceſſerunt, ipſiq; Magiſtri, Priores, & Fratres deſuper & alias pro ipſius militiæ ſalubri ſtatu, & fœlici directione plura ſtatuta, ordinationes, & ſtabilimenta eandem militiam, ac illius perſonas, res & bona concernentia ediderunt, ac illa authoritate Apoſtolica approbari, & confirmari obtinuerunt, prout in Apoſtolicis & patentibus literis deſuper confectis plenius dicitur contineri. Quare pro parte præfati Caroli Imperatoris, & adminiſtratoris aſſerentis conceſſionem prædicta in viridi obſeruantia exiſtere, nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt conceſſionum ac ſtatuta ordinationibus, & ſtabilimentis prædictis pro illorum ſubſiſtentia firmioris robur Apoſtolicæ confirmationis adijcere, & alias in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius militiæ fœlicem & proſperum ſucceſſum paterno zelantes affectu, necnon literarum prædictarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati conceſſiones, quatenus ſint in vſu & viridi obſeruantia, vt præfertur, necnon ſtatuta ordinationum ſtabilimenta huiuſmodi, vt præfertur, confirmata quatenus alios, quam dictæ militiæ Priores, Fratres, & perſonas non concernant, & licita, & honeſta ac ſacris Canonibus cõtraria non exiſtant authoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ſupplentes omnes & ſingulos Iuris, & facti defectus, ſi qui forſan in ipſis ſtatuto, ordinationibus, ſtabilimentis interuenerunt, & tam conceſſionum quam ſtatuta ordinationes, & ſtabilimenta, vt præfertur cõfirmata huiuſmodi perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac eiſdem Magiſtro, Prioribus, & fratribus, & perſonis ſuffragari, & per omnes dictorum Regnorum perſonas, etiam ſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aut quauis alia dignitate præfulgeant. Non obſtantibus quibuſuis litibus contra conceſſionem & ſtatutorum ordinationes, & ſtabilimentorum prædictorum tenorem, coram quibus ex iudicibus ordinarijs, vel delegatis, etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus in Romana Curia, vel extra eam quomodolibet introductis, & in quibuſuis inſtantijs pendentium, quatenus ſtatus ac nomina & cognomina iudicum, & colligantium eiſdem pendentibus, haberi volumus pro expreſſis, inuiolabiter obſeruari, ipſoſque priores, fratres, & perſonas prædictas, aut quoſuis alios contra conceſſionum ac ſtatutorum ordinationes, & ſtabilimentorum confirmatorum tenorem huiuſmodi, nullo vnquam tempore moleſtari debere, aut poſſe irritum quoq; & inane quidquid contra ea cõtigerit attentari decernimus. Quo circa venerabilibus Fratribus Caſtellamaris, & Marroquitanũ, in ciuitate Hiſpalentiũ cõmorantiũ Epiſcopis, ac dilecto filio Abbati S. Claudij extra muros, Legionũ, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte ipſius Caroli Imperatoris moderni, & pro tempore exiſtentis Magiſtri, ſeu adminiſtratoris, ac prioris, & fratrum dictæ Militiæ ſuperfuerint requiſiti, eis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentium, faciant, authoritate noſtra conceſſionum & ſtatuta ordinationum & ſtabilimenta huiuſmodi firmiter obſeruari, non permittentium eos deſuper quotcunque quomodolibet indebite moleſtari contradictores & moleſtatores quoslibet, & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam pecuniarias eorum arbitrio moderantium & applicantium ac alia opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo, necnon legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus cenſuras, & pœnas ipſas quoties opus fuerit aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim à dicta ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum in ciuitate noſtra Bononienſium ſub annulo piſcatoris, die tertia Martij milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno decimo. Bloſius.

Circa quarum conceſſionum intelligentiam eſt aduertendum, prout refert Collector [c] ordinis Ciſtercienſis, quod licet ſupradicta quoad exemptionem decimarum religionis conceſſa, ampla ſunt, & plus ſatis ſufficere videantur, cum ſpecificam, & expreſſam Concilij Lateranenſis, in capitulo *Nuper* de decimis, derogationem contineant, iudices tamen Parochialibus nimium fouere volentes diuerſimodè eas reſtringunt, & interpretantur, aſſerentes priuilegia ſupradicta licèt expreſsè, & generaliſſimè de quibuſuis terris, quæ quocunque modo, & qualitercumque excoluntur, loquantur (etiam ſi ex eis aliquis perceperit) eſſe perſonalia, & perſonas non egredi, ita quod reſoluantur, quando proprijs manibus, vel ſumptibus excolantur, vel ſaltem ſi per colonos, vel arrendatarios excolantur, quod tunc monachi integram decimã percipere non poſſunt, nec etiam integra parocho ſolui, ſed quod ex communi aceruo prius detrahi debet reditus monaſterio ſoluendus, & ex reſiduo decima pars parocho ſoluatur, vt verba generalia aliquid operari videantur, niſi aliàs per quadraginta annos monachi ex eis integram decimam percepiſſent, quia tunc priuilegium tribuiſſe dicitur titulum præſcriptionis, quamuis dubium ex doctrina Baldi, [d] niſi derogatum fuiſſe cõſtet. Quod etiam ex diuerſis rotę deciſionibus, & communi iudicatorum ſtylo colligitur. Alij dicunt quod & ſi priuilegium Gregorij XIII. Societati conceſſum clarè loquatur, & expreſſe deroget capitulum, *Nuper* de decimis, illud tamen non procedere in omnibus generaliter, vbi damnoſum omnis eſſe incipit, iuxta textum in capitulo, *Suggeſtum* de decimis, præſertim in fundis, & terris, titulo emptionis acquiſitis, etiam ſi proprijs manibus excolantur. Vnde merito exclamare licèt (ait prædictus collector) tui ſunt cœli, Domine, & tua eſt terra, reſpice de cœlo, & viſita vineam iſtã, quam tibi, hæc dictus autor.

[c] *Colle. comp. Ciſterc. in fin. ti. decima.*

[d] *Bal. in c. licet cauſam n. 3. de probat. & in c. cum olim de præſcri.*

At oportet contra has opiniones aliqua adducere, vt Deo fauente aliquid dicamus, qua vnica hæc fundata à dextera Domini ſota augeatur.

Et primo dicendum eſt, quod bona omniũ regu-

latium, præſertim mendicantium, per ſuum priuilegium reale eximuntur à decimis prædialibus, & non tenentur ſoluere decimam perſonalem, neque quartam medietatem, aut aliam fructuum partem, prout probat in propoſito Horatius Mandoſius [a]. & cum ſit priuilegium reale, vt patet ex litera priuilegiorum, terra cum eodem priuilegio tranſit ad colonos. Quod ex priuilegio [b] citato conceſſo à Sixto V. ordini D. Hieronymi, & ex conceſſione facta Societati Ieſu conſtat, quod priuilegia, cùm clarè nobis hanc veritatem inſinuent, non eſt neceſſe alias adducere probationes, ſufficit enim eorum literam legere, & cum conſtet de conceſſione, nemini licet dubitare de poteſtate Papæ talia priuilegia indulgentis, prout conſtat ex quadam Decretali, [c] vbi id notat Gloſſa. Neque obſtat, quod hæc redundant in præiudicium ordinariorum: nam vtens iure ſuo, non facit eis iniuriam, perſonas aliquas, & eius poſſeſſiones priuilegio exemptionis illuſtrando. Reges enim iure ſuo vtentes faciunt nobiles, & à tributis exemptos, licet ex conſequenti grauentur aliqui, & ſic Summus Pontifex circa decimas prædiales, antequam parocho, aut alteri ſit ius quæſitum, & dominium, poteſt ex cauſa diſponere, eo quod parochis, & Epiſcopis ſub eo modo, & conditione conceſſit ius decimarum, quandiu ipſe non reuocaret. Quod confirmatur, nam Summus Pontifex lege ſua impedit, ne parochus, qui non reſideat, vt Beneficiatus, qui horas non recitat, acquirat dominium futurorum fructuum, tam in pœnam, quam quia damnatur ſub ea conditione, & modo, ſi reſideat, aut recitet prout tradit Nauarrus [d] & ſic maritus vxori ſuæ viduæ reliquit vſum fructum bonorum, quod caſtè vixerit, aut tutelam filiorum habeat, ſi ad ſecundas nuptias non tranſeat, deficiente enim ea conditione, & modo, amittet in vtroque foro vſum fructum in futurum, abſque alia ſententia etiam declaratoria criminis, quia ceſſat totus titulus acquirendi, & intentio donantis ſub modo, vt poſt alios probat Nauarrus [e], & aduertit Henriquez [f], quod iudices, & peritiſſimi Iuris Conſulti mirati ſunt de hoc priuilegio, & fatentur concedere plenum ius exemptionis, etiam colonis, qui conducunt agros Societatis, aut alterius religionis habentis ſimile priuilegium: ita enim plenè explicant Summi Pontifices ſuam intentionem derogando capitulum, *Nuper*, & cùm cauſa hæc fuerit Romæ agitata, & apud multa tribunalia in Hiſpania (ad quæ Senatus Regius ſupplicatus ſemper cauſam remiſit) ita ſemper pronunciatum eſt in fauorem Societatis, & colonorum, vt Salmanticæ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo tertio, Bæticæ, & Trudeti, ſeu Murciæ adductis executoribus Pontificis mandatum eſt executioni, atque ita id ſpeciale priuilegium confirmatum eſt ſententia rei iudicatæ, prout refert Henriquez. [g] Ex quibus infertur, quod ſi monaſterium exemptum habeat terras, vineas, hortos in loco alienæ Parochiæ, coloni, qui conducunt eas terras, tenentur decimas ſponte ſoluere monaſterio, ſcilicet exempto, non autem parocho, aut Epiſcopo, quia id priuilegium eſt reale, prout probat Horatius Mādoſius, [h] quia Pontifex eximit bona quæcumque, & priuilegium reale iure communi tranſit in colonum cum vſu fructu agri, iuxta quādam Gloſſam [i], vbi Archidiaconus, & Cardinalis. Pro maiori autem abundantia ad vitādas lites Summi Pontifices, vt patet ex tenore dictorum priuilegiorum, exprimere voluerunt id ſpeciale, vt ſcilicet ad colonos extenderetur, dato enim quod priuilegium ſit reale, cum eximantur bona, ad colonos debebant tranſire, etiam ſi de illis nulla mentio fieret,

[a] Mand. de priu. ad inſta. gl. 15. n. 40.
[b] Hab. in eo compend. tit. decimarū exēptio. §. 15.
[c] c. à nobis vbi gl. in verſ. ex ímorus de decimis.
[d] Nau. in ca. 25. n. 122.
[e] Na. in man. c. 25. n. 67.
[f] Henriq. l. 7. de indul. c. 27. n. 7. ar. 5.
[g] Hen. vbi ſu. n. 7.
[h] Mand. de priui. ad inſtr. gl. 15. n. 40.
[i] Glo. in Cle. 1. verſ. ad excolendos de decimis. vbi Archid. n. 6. Cardinalis, q. 23. n. 55.

iuxta tradita elegantèr à Soccino. [k]

Aduertit etiam Henriquez, quod pro retinenda pacifica poſſeſſione enitendum eſt, vt coloni ſponte ſoluant decimas Monaſterio ſic exempto, vt ſic euitetur periculum, ne parochus titulo poſſeſſionis ſolitæ, & antiquæ ſe defendat, quod ſi coloni moleſtentur à parocho, etiam per cenſuras ordinarij, reſpondere debēt ſe iam ſoluiſſe poſſeſſori, & remittat parochum, vt cum poſſeſſore litiget, ſi contendat ſe habere ius repetendi.

Aduertendum etiam quòd in partibus vbi ſoluitur epiſcopo decima perſonalis, ſolent Epiſcopi eā petere à ſeruitoribus monaſteriorum dicentibus eos ex ſalario ipſis à monaſterio dato decimam perſonalem ſoluere teneri, quod eſt contra priuilegia ſuperius allegata, cùm monaſteria à decimis ſint exempta, & hanc decimam ipſam ſoluant, nam ſeruitores propter eam carius ſuas operas locabunt.

[k] Socci. conſil. 204. vo. 2. & conſ. 95. eleganter. & ſub ſilicet vol. 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum moniales, & eius bona ſint à decimis exempta.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius Octauus [l] ſtatuit, quod *moniales, aliæq. religioſæ perſonæ, quarum reditus, & prouentus Eccleſiaſtici adeo ſunt tenues, & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione neceſſe habent mendicare, & eleemoſynas publice petere, decimam non ſoluant.* Et idem Bonifacius VIII. ſuam amplians conceſſionem abſolutè ſine vlla limitatione conceſſit. *Vniuerſis, & ſingulis Abbatiſſis, & conuentibus monialium incluſarum S. Claræ, vt ad præſtationem decimarum de quibuſcunque poſſeſſionibus, & omnibus alijs bonis, quæ habuerint, vel ad contribuendū in procurationibus quorumlibet ordinariorum ſedis Apoſtolicæ, & quibuſlibet talijs, & collectis, & ad exhibendum pedagia, ſallonea, & alias exactiones quibuſuis regibus, & principibus, ſeu alijs perſonis minime teneantur, nec ad id compelli aliqualiter valeant.* Ita habetur in libro [m] monumenta ordinum.

Et Sixtus IIII. prout refertur in eodē libro [n] monumenta ordinum, ſtatuit, & ordinauit, *ac conceſſit Abbatiſſis, & conuentibus, & monialibus S. Claræ quod de quibuſcumq. terris, & poſſeſſionibus ad eas legitimè pertinentibus, & ſpectantibus, quas etiam per alios, quam eorumdem monaſteriorum ſeruitores, & ſubditos excoli, & cultiuari faciunt decimas, vel primitias (authoritate tamen Apoſtolica non impoſitas) quibuſuis perſonis cuiuſuis dignitatis, gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, ſoluere minimè teneantur. Neque ipſæ, aut ipſarum terrarum, & poſſeſſionum coloni, ſeu cultores abſolutionem decimarum, primitiarum, aut cenſus huiuſmodi per quempiam moleſtari poſſint, aut propterea contra eos procedi, & pœna aliquæ promulgari valeant. Ac inſuper decreuit irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contingat attentari, non obſtantibus conſtitutionibus.* Et Leo X. prout habetur in ſupplemento Ordinis [o] *approbauit, & innouauit quaſdam literas Alexandri VI. qui latiſſimè conceſſerat monialibus S. Claræ exemptionem à ſolutione decimarum*, de qua habetur etiam in ſupplemento [p] ac inſuper voluit, *vt prædictæ moniales, & Sorores tertij ordinis in congregatione, ſub cura & regimine Fratrum Minorum regularis obſeruantiæ, ac illarum monaſteria, domus, & loca quæcumque, quorum fructus, reditus, & prouentus pro monialium, & ſororum, ac aliarum perſonarum in illis pro tempore degentium commoda ſuſtentatione non ſufficiunt, ad ſolutionem cuiuſuis decimæ, ſeu taxæ, vel collectæ, aut exactionis per ſedem Apoſtolicam,*

[l] Extrau. de decimis.
[m] In 1. imp. fo. 88 & in 2. fo. 122. conceſ. 260.
[n] in 2. imp. fo. 118. conceſſ. 258. & in 1. fo. 35.
[o] In ſupplem. fo. 48. côc. 143.
[p] Supplem. fo. 3. conceſſ. 1.

Apoſtolicam, vel eius Legatos, ſeu Nuncios, aut quoſcunque alios quauis authoritate fulgentes, pro fidei tuitione, ſeu expeditione contra Turcas, vel reparatione Terræ Sanctæ, aut quauis alia vrgentiſſima cauſa impoſita, etiam prætextu quarumuis cenſurarum, & pœnarum Eccleſiaſticarum in literis exactionis huiuſmodi appoſitarum, cogi, aut compelli nequeant. Et hoc voluit diſtrictè obſeruari ſub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanũ Pontificem pro tempore exiſtentem abſolui poſſint. Ac decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Hæc Leo X. Et Clemens. VII. approbans, & innouans hanc, & alias Leonis X. conceſſiones. Inſuper *ſtatuit, & ordinauit quod perpetuis futuris temporibus Abbatiſſa, & moniales, & monaſteria Sanctæ Claræ, & annunciationis, & conceptionis, ac tertiæ regulæ Sancti Franciſci terras, & poſſeſſiones tam per alienos, quam per proprios colonos, & donatos, ac familiares monaſteriorum ſuorum coli, & cultiuari facientes, & ad earum ſuſtentationes reditus ſufficientes non habentes de fructibus in aliis excreſcẽtibus rectoribus parochialium Eccleſiarum, infra quarum limites poſſeſſiones ipſæ conſiſtunt, aut quibuſuis aliis perſonis cuiuſcunque dignitatis, gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, decimas, aut primitias ſoluere minimè teneantur: neque ad id à quocunque quauis authoritate cogi, & compelli poſſint*, Super quo dat iudices. Ita refertur, vt authenticum à Collectore [a] priuilegiorum mendicantium.

[a] *Collector Mendicant. ti. decima §. 15.*

Pro quorum priuilegiorum explicatione notandum eſt, prout ait Paulus [b], per Bonifacium Octauum fuiſſe declaratum, quod monaſteria monialium, & aliorum religioſorum, quorum reditus, & prouentus ſunt adeò tenues, & exiles, quod illis ſuſtentari non poſſunt, ſed probabenda vitæ ſuæ ſuſtentatione habent publicè mendicare, non tenentur ad abſolutionem decimæ papalis, & hanc declarationem etiam refert, & ſequitur Gaſpar [c], & ait Bartolomæus Velencinus, quod fuit ſatis æqua illa deciſio, quia agris noſtris ſitientibus alios irrigare non debemus, prout dicitur in quadam Lege.[d]

[b] *Paul. Clemen. ſi beneficiorum de decimis.*

[c] *Gaſpa ti. de ſenten. excom. conſ 9. Velen. de charitat. ſubſid. q. 78. n. 1.*

[d] *l. præſes C. de ſeruit.*

ARTICVLVS VI.

Quomodo regulares huic renunciant priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod ſolus Papa poteſt eximere aliquos à decimarum ſolutione, non enim Laicus Princeps hoc concedere poteſt, prout latè tradit Rebuffus [e], quod concedit religionibus, & non particularibus, & ideo licèt, qui habent priuilegium non ſoluendi decimas, vel qui legitimè præſcripſerunt, ſi eas ſoluerint, renunciaſſe priuilegio cenſeri debeant, prout dicitur in Iure [f] etiam ſi ſemel ſoluerint argumento cuiuſdam Decretalis, [g] niſi cum proteſtatione ſoluiſſent iuxta ſententiam Bartoli, & in decimis hoc tenet Rebuffus. At [h] cũ hoc priuilegium regularibus conceſſum reſpectu decimarum ſit indultum religioni datum, ſi ex negligentia, omiſſione, aut ignorantia regulares ſic exempti non fuerint vſi ſuo priuilegio, aut ex commiſſione commiſerunt aliquos actus contrarios, non præiudicant huic iuri ea priuilegio obtento: tum quia eſt indultum toti religioni, tum ex quodam priuilegio relato à Claudio in compendio Societatis [i], niſi labatur legitimum tempus præſcriptionis, de quo in quæſtione de præſcriptione dicemus. Et aduertendum quod aliquando exempti à ſolutione decimarum præbent gratis aliquas portiones Eccleſiis parrochialibus ad onera illarum releuanda authoritate Epiſcopali. Hac ratione dicit Petrus Gregorius, [k] coguntur, Carthuſienſes, & Ciſtercienſes, qui decimas reſeruant, congruam portionem curioni conſtituere ad iura Epiſcopalia, & alia onera ſubeunda, iuxta tradita in quadam decretali.[l] Attenta ampla priuilegiorũ regularium conceſſione, iuxta tradita in articulo ſuperiori ego non inuenio, quo iure poſſint ad ſupradicta compelli, cum etiam decimam papalem ſoluere minimè teneantur, neque aliquod donum ſubire. Quod confirmatur, nam conceſſio decimarum amplè intelligitur, maximè vbi additur ſignum vniuerſale cum clauſula geminata, & prægnante, licèt nulla fiat mentio de poſſeſſione aliorum, prout colligitur ex traditis à Couarruuias [m] & in dictis priuilegiis non ſolum apponuntur ſigna generalia, ſed verba geminata apponuntur.

[e] *Rebuf. in tract. de decimis q. 5. n. 28. & 29.*

[f] *c. accedentes & c. ſi de terra de decimis.*

[g] *c. cum accesſerint in fine de conſtitutioni.*

[h] *Rebuf. de decimis, q. 13. n. 213.*

[i] *Compen. Societatis verſi. prim. §. 2. & 9.*

[k] *Petr. Grego. li. 1 Synt. iur. 1. p. c. 24 in fi.*

[l] *c. 2. § vbi autem, & §. religioſus de decim. li. 6.*

[m] *Cou. li. 1. var. c. 17. n. 14.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ, extendatur ad nonalia.

RESpondeo dicendo, quod non quia exemptus in vna re, non eſt in alia exemptus, & quod non eſt, non videtur conceſſũ, ſed non erant in tempore priuilegij nouália, ergo non fuerant conceſſa. Et confirmatur, nam priuilegium etiam eſt reſtringendum, quatenus concernit præiudicium tertij, prout dicitur in Iure [n], & ad futura priuilegia non extenditur, vt eſt clarũ in Iure, [o] niſi in ipſo priuilegio fiat ad futura prorogatio. Et confirmatur, nam licet priuilegia, Papæ, & beneficia, ſint latiſſimè interpretanda, vt dicitur in Iure [p], hoc eſt verum quatenus præiudicant concedenti, ſicut ſi præiudicant aliqui tertio, vt poſt Panormitanum, & alios tenet Iaſon, [q] & eſt ſummè æquitatis, vt parrochia veteribus decimis, has nihilominus habeat nouales, vt dicunt Ioannes Andreas [r], & Ancharranus, & ita poſt Ancharranum hanc opinionem firmat Fortunius Garcia [ſ], & multis confirmat Rebuffus.

[n] *c. cum olim de verb. ſig.*

[o] *c ſin. de præſcrip.*

[p] *c. cum dilecti de dona.*

[q] *Iaſ. in l. bonaf ff. de cõſti. princi*

[r] *Andr. & Anchar. in c. cum contingat.*

[ſ] *Fortun. in l. Gal. §. & quid ſi tantum col. 6. & ſequen de lib. & poſthu. Rebuf de decimis, q. 14. a. n. 29.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *mandauit diſtrictè fratribus Prædicatoribus, & Minoribus talia præferant, quæ audientes, à decimarum, ſeu aliarum rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium in ſermonibus ſuis, vel alibi proponere præſumant, imo vero, & opere informent, & eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum propriæ voluntatis animo ſint intenti*, vt habetur in quadam decretali, [t] At in Clementina [u] quadam excommunicantur religioſi, qui concionantur, vel aliàs dicunt aliquid ad aduertendos audientes à ſoluendis decimis debitis Eccleſiis: & ad incurrendam hanc excõmunicationem tria ſecundum Caietanum [x] requiruntur, ſcilicet quòt ſit religioſus, quòd habeat intentionem attendi, & quod decimæ debeantur Eccleſiæ: cui addit Nauarrus [y] quartam, vt audientes ſint, qui eas debeant, vt palam colligitur ex eodem contextu addens, quod nullus religioſus excuditur ab hac excommunicatione, ſiue ſit mendicans, ſiue non, vt aduertit quædam Gloſſa [z], & quod nulla religioſa,

[t] *c. diſcretioni veſtræ de deci. lib. 6.*

[u] *Clẽ cupien. de pœnis.*

[x] *Caieta. in ſum. de excom. caſu. 56.*

[y] *Nau. in c. 25. n. 245.*

[z] *Gl. in his religioſi in d. Clem.*

& nullus Laicus, neque clericus ſæcularis comprehendantur in ea.

Inſuper in eadem Clementina excommunicantur religioſi, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſione pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia eum commodè poſſunt, præſumpſerint concionari. Quam clementinam explicat Nauarrus.[a]

[a] *Nauar. vbi ſup. nu. 146.*

Circa quod aduertendum eſt, Eugenium IIII. conceſſiſſe, quod fratres omittentes facere conſcientiam de decimis, ſi non fuerint requiſiti à Parochialibus, non cadunt in excommunicationem, & quod vbi eſt cõſuetudo, quod detur pro decima de viginti, vel triginta, aut quadraginta vnum, id intelligatur pro ſolutione decimarum: & quod vbi non eſt conſuetudo decimandi, inducant fratres ad decimandum, & ſi noluerint non propterea denegent abſolutionẽ, niſi ſacerdos proprius reclamaret. Ita habetur in ſupplemento ordinis.[b]

[b] *In ſupplemen. fo. 26. cõ ſ. 82.*

Aduertendum etiam, quod Leo X. in Concilio Lateranenſi *conceſſit, quòd fratres confeſſores teneãtur hortari, & admonere etiam ſub onere conſcientiarum ſuarum, illos, quorum confeſſiones pro tempore audierint, cuiuſcunq; ſtatus, & conditionis fuerint, ad ſoluendum decimas ſiue aliam bonorum, ſiue fructuum quo iam in locis, in quibus decimæ ipſæ, aut ſimilia ſolui conſueuerunt, ipſiſq; etiam illas ſoluere recuſantibus, abſolutionem denegare teneantur.* Ita habetur in ſupplemento.[c]

[c] *Sup. fo. 56. conceſ. 82.*

Ex dictis collige primò quoad fratres Minores, & alios eorum priuilegiorum communicantes, iam excommunicationem dictæ Clementinæ eſſe ſublatam. Si dicti fratres non fuerint requiſiti à Parochialibus, & hoc intelligo, quando ſunt requiſiti in prima Dominica, Quarta, & vltima Quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis B. Mariæ Virginis. Nam etiam ſi in alijs feſtiuitatibus requirantur, non incidunt in dictam excommunicationem, prout patet ex dicta Clementina, & tradit Syluester,[d] & Franciſcus à Platea, & iuxta hoc debent intelligi verba conceſſionis Eugenij IIII. ibi, *Si non fuerint requiſiti à parochialibus,* non enim debent intelligi, quod quoties fuerint requiſiti, incidant in excommunicationem, ſed quoties fuerint requiſiti ſecundum diſpoſitionem dictæ Clementinæ, quæ tantum admittit requiſitionem in feſtiuitatibus ſupradictis, imò non ſolum eſt neceſſarium, vt requirantur in dictis feſtiuitatibus, ſed quod requirantur, quando prædicabunt, nam ſi actualiter non prædicant, non in fraudem, ſed ex alia cauſa, non incidunt, cauſa autem, & incommoditas prædicandi, arbitrio boni viri eſt relinquenda. In quantum autem Summi Pontifices Eugenius IIII. & Leo X. præcipiunt confeſſoribus regularibus, vt non abſoluant nolentes ſoluere decimas, hoc intelligendum cenſeo iuxta determinationem Concilij Tridentini,[e] ſi ter admoniti fuerint excommunicati, & noluerint ſoluere, prout explicat Petrus à Nauarra,[f] & ſic ille, qui iuſſus à ſuis confeſſoribus ſemel, iterum, atque iterum ſoluere, ſi ſoluat, poteſt non obſtante dicta Eugenij, & Leonis prohibitione abſolui, dicta enim prohibitio in hoc caſu minimè locum habet, ſicut non habet in ſimili Concilij Tridentini prohibitione. Quæ autem pertinent ad charitatiuum ſubſidium, vide infra in tertio tomo.

[d] *Syl. ti. excõ g. n. 89. Platea de excom. §. 18.*

[e] *Cõ. Tri. ſe. 25. de ref. c. 12.*

[f] *Nau. li. 4. de reſt. c. 4. n. 8.*

QVÆSTIO XLV.

De definitoribus, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *QVare ſint definitores in religionibus.*

2 *Vtrum Generales, & Prouinciales ſine conſilio definitorum poſſint ferre ſentẽtiam contra aliquẽ fratrem.*

3 *Quis ordo in ſuffragijs dandis à definitoribus debet ſeruari.*

4 *Si definitores cupientes obedire Generalibus, aut prouincialibus, ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratum illis futurum cauſarent, eos ſilere, quam loqui, an venia digni ſint.*

5 *Quando Generales, aut Prouinciales affirmant ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignota eſſent, an definitores, & prouinciales, reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.*

6 *Quid facient definitores ſentientes ſuperiores minimè, etiam ipſis contradicentibus, ſententiam mutaturos.*

7 *Quid facient definitores ſcientes ſuperiores, ipſis contradicentibus, magis fore erraturos.*

8 *Quando res proponuntur definitoribus decidendæ, quæ partes illarum eſſe debent.*

9 *Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando à prælatis indictum eſt.*

10 *An debeant definitores ſubſcribere ſententiæ latæ à prælato, quam in definitorio non approbauerint.*

ARTICVLVS I.

Quare ſint definitores in religionibus.

RESpondeo dicendo, de hoc non poſſe generale ius aſſignari, cum vnaquæque ſua religio abundet ſenſu. Nam veteres Senatores à primis vſq; naſcentis Reipublicæ Romanæ initijs Romuli, Numæ, & aliorum Regum tempore eam authoritatem obtinuerunt, vt nihil quod paulò maioris eſſet momenti illis inconſultis gereretur, adeo, vt cum Tarquinus præter Senatus authoritatem quædam decernere inſtituiſſet, tum demum amiſſo Regio nomine tyrannus appellaretur, prout refert Feneſtella,[g] poſtea conſtante Republica, quanta eiuſdem Ordinis eſſet dignitas, & ſplendor, notum eſt, tum ex his, quæ à Græcis, & à Latinis authoribus, & præſertim à Cicerone frequenter commemorantur, vt videre eſt apud Ciceronem pro Aulo Cluentio, & in Varronem in Prouincialibus Conſularibus, & in Philippicis, & alibi: tum ex eo, quod Cynæas Pyrrhi Regis legatus, ad Pyrrhũ ex legatione reuerſus plenus adhuc admiratione ei dixit, non ſe Romæ, ſicut in cæteris ciuitatibus Senatum vidiſſe, ſed conſilium quoddam, & conſeſſũ magnificentiſſimorũ Regũ, prout ait Plutarchus in Pyrrhũ. Amplius verò mutato reipublicæ ſtatu, atque Cæſares tranſlato, legitimus tamen Senatorũ Ordo in ea exiſtimatione permãſit, vt nullus ſine Senatorũ conſilio in Senatũ vnquã admitteretur, nullus ciuis niſi his approbantibus pœna graui afficeretur, prout refert Dionyſius in Neruã, omniáque ad eorum ſententiam deferrentur, quos Auguſtus ſedentes nominatim ſalutabat, prout ait Suetonius[h] in Auguſto: & Tyberius ſe venerari, atque omnia illis debere profitebatur, prout idem Suetonius ſcribit[i], ita vt ab illis primis temporibus cum regio dominatu Romæ teneretur, tantum apud eoſdem Imperatores valuerunt authoritate, vt Archadius, & Honorius[k] quemlibet

[g] *Feneſtela de magiſt. Rom.*

[h] *Sueton. in Aug. c. 53.*

[i] *Sueton. in Tyber. c. 29.*

[k] *l. quiſquis C. ad l. Iul.*

Sena

Senatorem corporis ſui partem aſſe cenſuerit, & alius imperator, [a] ſe cum cæteris eiuſdem Senatorij Ordinis numerandum eſſe edixerit, & hoc non alia ratione, niſi quia ad conſulationes, & deciſiones, quæ à ſuis ſudditis oriebantur, ipſi pro bono reipublicæ tanquam quoadiutores ipſorum Imperatorum interpoſiti erant, quod etiam in Eccleſiæ Romanæ regimine videmus inuiolabiliter obſeruari, vbi Summo Pontifici tot Cardinales ſunt coniuncti ad conſulendas cum eis res ad totam vniuerſalem Eccleſiam pertinentes. Et ſic hunc Ordinem ſequutæ ſunt omnes religiones, habent enim ſuos ſuperiores, cum quibuſdā probatis religioſis aſſiſtētes, qui vocantur definitores, vocantur etiam conſiliarij, qui in religionibus eliguntur cum Generali, aut Prouinciali, & in aliquibus religionibus habent votum electiuum, ipſis enim in modum compromiſſi Guardianorum committitur electio[i], habent etiam deciſſiuum votum, ſcilicet, ad decideodum res graues, quæ ad capitula, & congregationes intermedias deſeruntur, ad quod votum fereodum ſunt deſtinari ex commiſſione ipſis facta per conſtitutiones, & definitores regulares, quos in his tenentur ſuperiores Generales, & Prouinciales conſulere, & eorum ſententiam petere, & ſequi, ipſique tenentur hæc omnia fideliter præſtare. Vnde Diuus Gregorius [b] Nazianzenus, hoc ordine ait cuncta à Deo creata contineri, vt vnuſquiſque aſſignatum ſibi officium omni ex parte amplectatur: & D. Baſilius docet, [c] nullo pacto negligentes eſſe oportere eos, qui Deo placere cupiunt in his cognoſcendis, & præſtandis, quæ officij eorum ſunt, fideliter enim aiunt eos Deo ſeruire, qui illa, quæ conditioni eorū congrua ſunt, faciunt libenter, viciſſimque longè illos aberrare, qui conditionis ſuæ functiones contemnunt, neque bonā in eis fidem oſtendunt, prout ait Theophilactus.[d]

[a] l. in: Senatorum C. de dignit.

[b] Nazian. in moder. in diſ. poſ ſermo. poſt princi

[c] Baſil in Mora. Reg. 9.

[d] Theophi. in epiſto ad Rō. c. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales, & prouinciales ſine conſilio Definitorum, poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.

RESpondeo dicendo, quod in religionibus, vbi Definitores habent votum deciſiuum ad res graues decidendas, non poſſunt prælati ſuperiores ſententiam aliquam grauem contra delinquentem monachum ferre ſine conſenſu Definitorum, & ſententia ab eis lata ſine maioris partis conſeoſu nullius eſt valoris, & momenti. Si autem tantum habent votum conſultiuum pro forma non requiſitū, ſi ab eis conſilium petatur, & non ſequatur, ſententia proculdubio iniuſta erit, at iure irrita non erit: Aliud eſt enim actum dici poſſe iniuſtum, & aliud nullum, ſicut ſententia alia eſt iniuſta, & alia nulla, & teſtamentum aliud eſt iniuſtum, & aliud nullum, & excommunicatio alia eſt iniqua, alia nulla, prout tradit Couarruuias [e]: ſiquidem nullum id dici ſolet, quod eſt aduerſus formam ſubſtantialem legis; iniuſtum, quod in aliis rebus peccat, iuxta notata à Doctoribus, [f] & Abbate, & Nauarro. Aſſerendum igitur eſt attento iure communi, ſecluſo aliquo priuilegio Apoſtolico, aut conſtitutione regulari authoritate Apoſtolica facta, prælatos regulares poſſe neglectis Definitorum conſiliis (vbi ſolum habent votum conſultiuum) ſe culpabiles in foro interiori Deo reddere, verum non ideo pœnæ vlli exteriori ſubiiciendos eſſe, quaſi actum nullum efficientes. Dixi (ſecluſo aliquo indulto Apoſtolico) nam Pius Quintus, prout refertur in Compendio [g] priuilegiorum Ordinis Diui Hieronymi, concedens quòd Prior Generalis poſſit eiicere ab ordine delinquentem, prout ſupradictum eſt in Primo Tomo [h] addit, dummodo hoc fiat de conſilio fratrum ſeniorum, quæ verba videntur inducere conditionem, & formam ſubſtantialem, & ſic clarè innuunt, quod patres virtute illius priuilegij eiicienter aliquem ab ordioe, non ſolum tenentur conſilium dictorum fratrum petere, & audire ſed etiam ſequi, aliàs eorum ſententia erit nulla. Imo dico, quod in quocunque iure, ſi omnino non petatur conſilium ab eis, ſententia nulla erit, cum hæc conſiliorum petitio inter graues ſolemnitates cenſeatur, quæ ſi negligatur, actus erit nullus & inualidus, argumento eorum, quæ nos quidam iuris [i] conſulti docent, & vt annotauit Scala, [k] actus redditur nullus quando conſilium negligitur ſapientum. Quod procedere exiſtimat Burſatus [l] cùm à lege pro forma cōſilium requiritur, vel datur alicui auctoritas, quam antea non habebat.

[e] Cou. in c. alma mater. 1. p. § 7. n. 5. de ſēt. excom li. 6.

[f] Bald. & Iaſon in l. non dubium n. 22. C. de leg. & Ab. conſ. 60. n. 2. Na. in man. c. 27. n. 15.

[g] Comp. D. Hieron v. condemnare.

[h] 2 to. q. 10.

[i] l non aliter ff. de vſu. & habit. l. Nepos proculo ff. de verbo ſignific.

[k] Scala de cōſil ſapient li. 1. c. 27 & de cōtract & vlt. volunta c. 11.

[l] Burſat. in conſil 70.

ARTICVLVS III.

Quis ordo in ſuffragiis dandis à definitoribus debet ſeruari.

RESpondeo dicendo, quod ab his quæ ſolent fieri in Conſiſtoriali Senatu à correctore, debemus hanc politicam practicam indagare. Qui ſecutus ea, quæ in iure [m] ciuili determinatur, iuxta tradita à Baldo, & à Matthæo de Afflictis à Præpoſito & Copala, à Iaſone, Platea, Caſſaneo Romano, Grammatico, Piſa, Auiles, Auendanno, & Gregorio Lopez, ordinare debet rector antiquior à dextris eius ſedens ſuum dicat ſuffragium, & ſtatim alius antiquior ad ſiniſtram collocatus ſuffragetur, & ſic procedens vſque ad vltimum quid vnuſquiſque ſentiat, & velit ſcrutetur, quod & in definitorio religionum, & in diſcretorio patrum cum aliquid conſulitur ſeruari video. Ratio enim id poſtulat, vt dignioribus, & ab antiquioribus honor debitus, & præeminentia deferatur. At licet hæc ratio conuincat, quando tamen ſuffragia non ſecretò, ſed publicè dantur à nouioribus, & minus antiquis incipiendum eſſe exiſtimo, nam ſi antiquioribus, & dignioribus incipitur, fortè nouiores verebuntur contrariam ſententiam proferre, & ſuum ſuffragiū liberè proferre formidabunt. Et hac ratione in Senatu, & parlamento Galliæ, & in Senatu Neapolitano, & in Rota, & in Conſiliis Regalibus Luſitaniæ, & Hiſpaniarum, à iunioribus Senatoribus incipiunt ſuffragia demandari, prout tradunt Afflictis, [n] Lyta, Gama, Piſa, & Caſſaneus, & Diodorus [o] narrat, quod quādo populus ad aliquid determinandū congregabatur, particulares populi ſuffragabantur prius, & poſtea magiſtratus ne particulares timentes Magiſtratuum auctoritatem, minus liberè, quàm oportet ſuam ſententiam proferrent. Quod ſequenti ratione confirmatur, ſæpè enim euenire poteſt, vt ille qui prius ſuam dicit ſententiam quia antiquior, & præeminentior ab aliis iunioribus inuideatur, ratione cuius inuidiæ ab eorum ſententia licet bona, & bene fundata recedent. Vnde in noſtris ordinationibus generalibus Toletanis, [p] de nouitiorum votis ſic habetur.

Inhibemus enim ne magiſter nouitiorum, Guardianus, vel vicarius conuentus ſint primi, qui ſuffragentur, ne ante ſuffragiorum petitionem illi nouitium vel laudent, vel vituperent, ſed omnino ſileant donec omnes ſecundum Deū quod ſenſerint liberè dixerint.

[m] l. 1. C. de conſulib li. 12. l. 2. §. ſermone autem Sulpit. ff. de orig. iur. l. ſi. C. de tyro. li. 12. c. 1. de contrtiner feudi. inter pares termino vbi Bald. & Afflict. eodem doc. Neapolit li. 2. Præpoſitus in c. epiſco. 17. d. Capo in tract. de duce milit. clau. in 33. priuil. at ai. Iaſon in l. Gallus in prin. n. 17 ff. de libe. & poſthu. Platea in d. l. 1. C. de conſulib. in prin & n. 4. Caſſan. de glo. mundi 2. p. conſ. 17. co. 2. in med & ipſi Roman ſingul. 51 gram. deci. 6. 4. n 31 Piſa. in Curia tit. 2. c. 6. & ibi Azan. Auiles in c. 34. præto. gl. 1 ſupren. Auenda. in c. 19 præto. n. 14. col 4. Gre. in l. 7 glo. 2. tit. 15. p. 6.

[n] Aflict in deciſ 1 Neapolit. Lyra, ſuper Exo. c 27. in glo. verſ. Nec in indicto Gama deci 1 Luſi. 1 n 11 Piſā in curi li 2. c. 4. & ibi Azan. n. 10. Caſſan. de gloria mūdi 1 p cōſider. 17.

[o] Dio. lib. 3.

[p] Ord Toleta. 1. c recepto nouitiorū 6. de nouitiorum votis.

ART

Digitized by Google

ARTICVLVS IIII

Si definitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere, quam loqui, an venia digni ſint.

REſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio tripliciter poteſt proponi. Primò cum exiſtimatur optari generaliter à dictis prælatis, vt qui in definitorio, aut diſcretorio ſunt, contentaneè eorum voluntati reſpondeant, & ſi ſecus ſentiant, ſileant potius, quam diuerſa ab eis loquantur: ſecundus eſt, quando aliqui ſibi perſuaſerant à ſe ipſis ſpecialiter optari ſilentium. Tertius eſt, cum nominatim prælati aliquibus ſilentium certo tempore, aut certo in negotio indixiſſent.

Quantum ad primum ſenſum huius quæſtionis, dicitur, quod iuxta Iuriſconſultos, [a] iudicandū eſt ſecundum ea, quæ foris patent, non ſecundum ea, quæ occulta ſunt, & mente retinentur, alioquin ſi liceret inferioribus talex ſibi notiones de prælatis ſuis, quando eis aliquid præcipiunt, formare, actum eſſet de obedientia: nam diceret vnuſquiſque aliū ſenſum, quam verba prælati indicant tacite ſibi innotuiſſe. Et quamuis de clara ſuorum prælatorum mente, eáque minimè mutata conſtaret, adhuc tamen non licet bonis definitoribus, & patribus, ſi eam pro ſua conſcientia publicæ cauſæ repugnantem ſentirent, aliter quam fides, & officium poſtulat ſe gerere, ideóque loco ſuo minimè conticeſcere, ſed clarè, & ſincerè ſententiam ſuam proferre.

[a] l. illicitas, l. veritas, ff. de offi. præſident. l. cogitationis, ff. de pœnis.

Nam ſi obiicias illum, cui voluntas ſuperioris innotuit, obedientiæ legi teneri ei adhærere. Huic obiectioni facilis eſt ſolutio, diuerſam ſcilicet eſſe conditionem ſubditi, & conſiliarij, ſiquidem ſubditi eſt ſuperiori ſuo (generaliter loquendo) in illis rebus, in quibus ſubditus eſt, ac iuxta rationem dominij, qua tenetur, ſimpliciter obedire, iuxta doctrinam Diui Thomæ. [b] At conſiliarij, & definitoris natura, & munus poſtulat, vt rem diſcutiat, & examinet, & quod vtilius videatur in medium afferat.

[b] D. Th. 2. 2. q. 104. ar. 6.

Quantum verò ad ſecundum ſenſum, quando ſcilicet dicti patres ſibi in animum induxiſſent ab ipſis particulariter ſilentium optari, videndum in primis eſſet vnde illis hæc orta fuerit ſuſpicio, an ratione negotij, quod geritur, an ratione ſuarum perſonarum, quæ parum eis gratæ ſunt, an ex alijs extrinſecus aduenientibus cauſis, quæ quoniam ſæpe inanes futiléſq; deprehenduntur, ideo vt plurimum contemnendæ videntur, præterquam quod verendum iſtis maximè eſſet, ne ex eorum taciturnitate in publica cauſa alijs ſcandalū præberetur, præſertim ſi nullam afferrent ſilentij ſui cauſam, & nō poteſt probabiliter ſciri Generales, aut Prouinciales nolle ipſos fratres libere loqui ea, quæ communi bono expediunt, & cauendū eſt ne falſa obedientiæ ſpecie iſti ſeducantur. Nam cū obedientiæ laus non in his tantum, quæ commodū afferunt, ſed in his, quæ diſplicent, atq; oneri ſunt, exequendis maximè declaretur, prout ait D. Thomas [c], cauendū eſt ne aliqui ſilentij portum, vt tantum ſtudioſè affectantes eo ſe obedientiæ prætextu recipere profiteantur, quo proprij commodi ſtudium eos perduxit. Quantum ad tertium ſenſum, quando aliquibus definitoribus à dictis prælatis ſilentium eſſet indictum, & hoc caſu dicimus illorum iuſſionem non ſolum iuſtam tacendi excuſationem, ſed etiam omnimodam acquieſcendi neceſſitatem, ac proinde debitæ obedientiæ meritum afferre, quod tamen vix vnquā, niſi iuſta & maxima ex cauſa, contingere exiſtimandum eſt.

[c] D. Th. 2. 2. q. 104. ar. 2. ad 2.

Ex his ſequitur, quod quando res eſt talis, quod definitores eā non probent, eligentes tacere, & aſſurgēteſeum capitis inclinatione vnico actu duplicem deformitatē includunt, iuxta doctrinā D. Tho. [d] alteram omiſſionis, dum tacent quando loquendi tempus eſt, & debitum bonū prætermittunt, iuxta eundem D. Tho. [e] & iuxta illud Iacobi: ſcienti bonum, & non facienti peccatū eſt illi: alteram commiſſionis, quatenus per actū exteriorem aſſurgendi, & caput inclinādi, id affirmare cenſentur quod verum non eſt. Ait enim D. Auguſt. [f] vterq; eſt reus, & qui veritatem occultat, & qui mendaciū dicit, quia ille prodeſſe nō vult, & iſte nocere deſiderat, & D. Chryſoſt. [g] ait, non ſolum ille proditor eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam ille, qui non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere cōuenit. Et confirmatur, nam quicunq; conuocantur ad definitoriū, vel diſcretoriū, vt conſentiant, vel contradicant, ſi præſentes ſint, & taceant, habentur pro expreſſè conſentientibus, etiam in malè geſtis, & ideo inuoluuntur eodem peccato, & pœna, iuxta Innocentium, [h] & Abbatem, & Iaſonem, cum ex debito officij teneantur quando ſunt accerſiti, ſuum ſuffragium dare ex Abbate, [i] & Gondiſaluo.

[d] D. Th. 2. 2. q. 71. ar. 3.
[e] D. Th. 2. 2. q. 79. ar. 3.
[f] c. quiſquis. 11. q. 3.
[g] c. nolite timere. 11. q. 3.
[h] Innoc. & Abb. in c. 1. n. 13. de his quæ fiunt à mai. par. Iaſ. in l. quæ. nu. 59. ff. ſolu. mat.
[i] Abb. vbi ſu. & Gondiſ. q. 1. n. 13. cū ſeq.

Neque obſtat regula [k] iuris, expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. Nam reſpondeo illam in definitorijs, Senatibus, & diſcretorijs ad res deliberandas conuocatis locum minimè habere, iuxta Innocentium, [l] Abbatem, & Felinum, & in noſtro caſu non ſolum taciturnitas interuenit, ſed illud ſignum inclinationis capitis, quod imperatiuè, & directiuè expreſſit mentis ſenſum iuxta tradita à Caietano. [m] Et licet replicetur illud ſignum eſſe æquiuocum, & poſſe ſignificare, quod ipſe definitor exit, quaſi dicens, egredior à definitorio, quia in conſilium veſtrum non intrabit anima mea. Huic obiectioni reſpondeo, ſignis, & verbis eum ſenſum tribui debere, quem ex condicto quodam communiter omnes aduiſerunt, ideoq; illi ſtandum eſſe, iuxta vulgata iura, [n] & communiter nunquam definitores, & Conſiliarij quaſi contradicere volentes cum huiuſmodi capitis inclinatione egrediuntur ſine eo, quod aliquod aliud ſignum ſuæ contradictionis oſtendant.

[k] l. expreſſa, ff de reg. iur. l. nonnunquā, ff de condi. & demonſtrat.
[l] Innoc. & Abb. in c. veniens de ſocat. in ſi. Felin. in c. non eſſe de præſu. n. 18.
[m] Caie. 2. 2. q. 100. art. 1.
[n] l. Labeo ff de ſuppellect. leg. l. librorum. §. quod tamen, Caſſius ff de legat. 3.

Neque excuſandi ſunt dicti Definitores, & Conſiliarij dicentes vereri, quod contradicendo Prælati contriſtabuntur, & ſe illis moleſtos eſſe ægrè ferre. Nam reſpondeo nolle me abſolutè illos ad contradicendum obligare, ſed medium, quo contradicendo ſuauiùs procedant, oſtendere. Vnde ſi aliqua ratione res ipſorum verborum lenitate temperari poſſit, integrè tamen, & illæſa veritate, id omni conatu debent procurare: ſiquidem ſatis conſtat eandem rem ſalua iuſtitia molliùs, aut durius, gratius, aut moleſtiùs pro loquentis ingenio, & dexteritate proponi poſſe. Vt enim in communi ſocietate mutuis congreſſibus humaniter, iucundéque cum alijs quatenus decet conuerſari, virtutis opus eſt, quæ affabilitas vocatur à Diuo Thoma, [o] & à Diuo Antonino, & ab Ariſtotele: quæ tamen ſic conſideranda eſt, vt ſiquis in omnibus ſtudeat ad delectationem loqui, hic modum in delectando tranſgrediens peccet per exceſſum, & in turpe adulationis vitium prolabatur, vt ipſemet Diuus Thomas ſcribit, [p] qui autem aliorum opinio-

[o] D. Th. 2. 2. q. 114. ar. 1. & 2. ad 1. Anto. 2. p. tit. 10. c. 2. Ariſt. 2. ethic. c. 7. & lib. 4. c. 6.
[p] D. Tho. 2. 2. 114. 1. & 2.

opinionibus ſine neceſſitate conatur reſiſtere, hic ſe moleſtum, & quodammodo litigioſum reddit, quod virtuti repugnare ſolet, vt idemmet D. Thomas teſtatur. [a] Vnde in publicis conſultationibus ſapientis erit incolumi ſemper, inuiolatáque veritate curare, vt cætera deinde maiori, qua fieri poterit reuerentia, atque verborum leuitate exponatur: quando autem nulla ſermonis dexteritate, aut dicendi humilitate poſſet hic ſcopus ſuperari, & quæ è dictis patribus dicenda ſunt, putarentur ipſis patribus iniucunda, & odioſa, publicæ autem rei maximè ſalutaria, tunc planè ego non video, quomodo poſſint, aut debeant definitores à dicenda libere ſententia ſuperſedere, atque illud prætermittere, quod ſibi conſcientia dictat, & veritati eſſent eſſe conſentaneum, cum, vt dici ſolet, ſcandalum potius ſit prætermittendum, quàm veritas deſerenda. Vnde Samuel [b] eum Rex Saul multa indigna perpetraret, non dubitauit verba ea proferre quæ ſciebat Sauli maximam moleſtiam allatura. Quod idem de Nathan Propheta legimus, [c] qui Regem Dauid admonere non deſtitit, & admiſſi operis veritatem ipſi ante oculos ponere, ne officio ſuo deeſſet quanuis ingentem animi dolorem Regi ea ex re illatum iri non ignoraret. Et è contrario Herodes impius, qui Herodiadis filiam [d] noluit contriſtari, perpetuis incendiis apud inferos torquetur. Hoc autem clariùs ex his, quæ infra in quinto articulo dicentur, agendo de libertate, qua prædicti partes debent in veritate dicenda pollere, patebit.

[a] D. Th. 2. 2. q. 116. art. 1. & 2.
[b] 1. Reg. 15.
[c] Cap. 12.
[d] Mat. 6.

ARTICVLVS V.

Quando Generales, aut Prouinciales affirmant ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen aliis ignotæ eſſent, an Definitores, & Prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.

RESpondeo dicendo, à Conſiliariis non plus requiri debere, quam vt ad rem propoſitam pro modo propoſitionis reſpondeant, hoc eſt, ad generalia generatim, ad particularia particulatim, Principis enim ſenſus, & ſi quid occultius petat exquirere, illicitum, & anceps dici ſolet. Etenim ſi ad humanas actiones perficiendas certo iudicio, atque electione opus eſt, iuxta Diuum Thomam, [e] ad eaſque tum conſtruendas, tum diiudicandas ipſa accidentia negotij tantum momenti habere ſolent, iuxta eundem D. Thomam [f] ſequentem Ariſtotelicam doctrinam, ita vt ex eorum veritate ſtatus, aut plurimũ immutetur, ac deliberatio, ſi quæ accipienda ſit, inde potiſſimum pendere ſoleat, quis audebit de arduo negotio circunſtantiis omnibus ſpoliato, & tanquam corpore membris lacerato, certum ſibi conſilium, conſtanſque iudicium polliceri; Sed tamen quia interdum dura nimis ad prælatorum interrogationem reſponſio videri poſſet, ſi dicant Definitores, ſe nihil habere, quod ad rem ſibi non cognitam reſpondeant, & tacitè ægrè ferre viderentur ſecum non omnia arcana negotij conferri: quod cauendum valde exiſtimo, cum prælatorum authoritati honorificis verbis ſemper ſit ſeruiendum, Propterea cenſeo eos, niſi quid melius eis pro negotij conditione tunc occurrat, ſaltem debere generalia illa, quæ ad rem pertinere poſſũt, pro ſua prudentia prælatis ipſis conſideranda proponere, à cæteris verò, quæ ſibi non liquent, tanquam à re dubia, abſtinere quidem, ſed deſiderium tamen, quo tenentur oſtendere, & prælatorum iuſſui, & muneri ſuo aliàs commodius, ſi tempus patietur ſatisfaciendi, hac enim prudenti moderatione, quæ medium quoddam iter tenet inter præfatam contumeliam prælatorum, & turpe obſequium, Definitores, & patres ipſi tutò officium ſuum explere videntur, & ita multos clariſſimos viros conſilia ſue temperaſſe legimus, prout apud Corneliũ Tacitum, [g] videre eſt.

[e] D. Th. 1. 2. q. 91. ar. 1. & 2.
[f] D. Th. 1. 2. q. 7. Ariſt. 3. eth. c. 1.
[g] Tacit. li. 4. c. 7.

ARTICVLVS VI.

Definitores, & patres ſibi perſuaſum habent Generalem, aut Prouincialem, in animo ſtatuiſſe, quod velint facere, eoſque ſententiam minimè mutaturos in aliqua electione, aut negotio peragendo, & ideo ſe diſſentiendo nihil profecturos, an tacendo ſint excuſati.

RESpondeo dicendo, quod ſi concedatur firmã omnino ipſorum prælatorum mentem eſſe adhuc, non ideo Definitores, & patres ipſi eum ad ſententiam proferendam rogantur, ab ea ſinceré proferenda excuſantur.

Notum ſiquidem eſt in actionibus humanis, aliud eſſe executionem finis, qui in operis conſummatione conſiſtit, quemadmodum conſilium non eſt de fine, ſed de his, quæ ſunt ad finẽ, iuxta doctrinam D. Thomæ. [h] Quando igitur aſſumitur quiſpiã ad aliquod officium, ad media tantum adhibenda tenetur, quæ ſunt propria illius officij, & ab eo præſtari poſſunt, non ad finem aſſequendum, qui aliunde pendet: ſic Medicus ſtipendio conductus, ad aliud non tenetur, quam bene mederi, quanuis ſanitas non ſequatur, & magiſter ad aptè dicendũ, licet auditores non proficiant, iuxta Ariſtotelem [i], & Ciceronem: Sic ergo cum Definitorum, & patrũ officiũ ſit conſulere præſertim quando id conſultores ſunt rogati, ad eos non pertinet vlterius ratiocinari, an id conſilium ſit exequendum, cum diuerſum ſit, & finis hic (ſi tantum habent votum conſultiuum) in illorum non ſit poteſtate, ſiquidem miniſtri eſt tantum velle conari, & laborare, Dei autem perficere. Nam prout Nicolaus [k] Papa ad Michaelẽ Imperatorẽ ſcribit, debet ſedes Apoſtolica facere, quod ſuum eſt, neque faſtidire laborem, Deo autem, cuius eſt bene cœpta perficere, laboris effectum relinquere.

[h] D. Th. 1. 2. q. 14. ar. 2.
[i] Ariſto. 1. et. c. 1. Cicer. lib. 1. de inuen. in princ.
[k] Epiſt. 9. ad Michaele Imper. ta. 3. Decret.

Adeò ſupradicta ſunt vera, vt ſi Definitores, & patres exiſtiment Prælatos exquirere eorum ſententias, cęremoniæ potius, vt dici ſolet, quàm conſilij cauſa, nullatenus à munere ſuo diſcedere debere, quod eſt omni in re fidem, atq; officiũ præſtare, atq, quod in reliquis rebus ſolent, ſic & hoc loco, quod conſcientia eis dictat, apertè profiteri, idq; duplici præcipuè ratione: altera, vt ita dicamus, intrinſeca, altera extrinſeca. Intrinſeca eſt, nam cum Definitores ex munere ſibi impoſito teneãtur reipublicę vtilitati atq; religionis cõmodo conſulere, & definitorium ad conſulendi munus ſalubriter exercendum fuerit deſtinatũ, propterea quandocunque aliquid ibi proponitur, quod detrimentum religioni poſſit afferre, quomodocunque proponatur ſeu ſerio, ſeu ioco, ſeu verè, ſeu fictè, res ipſa, locus, officium, & religionis neceſſitas Definitores compellunt ad conſilium fidele, ſalubreque præſtandum. Altera eſt ſcandalum, quod in conſilio imaginario dando aliis præberetur. Nam ſicut ſi quis vſuram fictè peteret, & alter fictè illam ſolueret, atque de pecuniis iſtis datis, & petitis inſtrumentum fieret, graue crimen committeret ob ſcandalũ, quod ex huiuſmodi

instru-

Digitized by Google

inſtrumento vſurario iſta ſaltem præberetur, quibus ea inter contrahentes colluſio, & ſimulatio nota non eſſet. Sic quamuis prælati ficté conſilium petant, & definitores ficté illud præbeant, quia tamen actus ille publicus eſt, & in definitorio ad res graues deliberandas inſtituto geritur, non poſſunt, qui talia agunt, à ſcandali culpa excuſari, quandoquidē ſciunt omnes qui ibi adſunt, Definitores aſtringi ad vera conſilia danda. Vnde cū ſecus videant fieri, neceſſe eſt eoſdem offenſionem nō leuem intus in animis pati, quod ſic verera inſtituta, ac diſciplinam videant parui fieri.

Pro maiori autem prædictorum, & eorum quæ dicenda ſunt, explicatione, oportet, videamus, quod virtus libertatis in huiuſmodi. Senatibus, & conſultationibus etiam ab ethnicis authoribus ſummis laudibus celebrata eſt, vt patet apud Plutarchum, [a] & Valerium Maximum, [b] & Plinium, fuit etiam à Sanctis Patribus ſummis laudibus elata. Et ſic inuictiſſimi Martyres Stephanus Laurentius, Sebaſtianus, Vincentius, Cyprianus, & huiuſmodi alij innumeri hanc ipſam loquendi libertatem profuſi ſanguinis, glorioſæque mortis ſigillo conſecrarunt: & multorum exempla non deſunt, qui quamuis munere non eſſent aſtricti, hanc tamen libertatem, cum oporteret, ſtrenué exercuerunt. Nam & Dauidem cum Saüle, [c] Nathan cum Dauide, [d] Eliam cum Achab, & [e] Ochoaia, Danielem [f] cum Nabuchodonoſor, [g] Moyſen cum Pharaone, [h] Eſaiam, & Zachariam cū principibus Iſraël. Deniq; & Paulū coram Felice, Feſto, & Agrippa, vt in actibus [i] Apoſtolorū legitur, eam libertatem exhibuiſſe nouimus, de qua etiam apud Pſalmiſtam habemus dicentem, Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu Regū, & non confundebar.

[a] Plut. de diſcrim. adulat. & in lib. de Apophteg. Lacone.
[b] Valer. Max. li. 6. c. 2. Plin. lib. 3. epiſt. 9.
[c] 1. Reg. 24.
[d] 2. Reg. 12.
[e] 3. Reg. 21.
[f] Dan. 4.
[g] Exod. 10.
[h] Eſai. 1. Zachar. 1.
[i] Actor. 24. 25. 26.

Ad hanc vero libertatem exercēdam exigi multa ſolent, quorum nonnulla, & in aliarum virtutum vſu requiruntur. Primum eſt, vt rei, loci, temporis, ac perſonarum, quibuſcum agitur, ratio habeatur. Nam cum opportunitas in omnibus rebus potiſſimū prodeſſe ſoleat, tum verò ad libertatis huius fructū conſequendum occaſio in primis animaduertenda eſt, quæ niſi ſuo loco acceſſeris, huius libertatis vtilitas facilè perire ſolet. Modus præterea ſi quis in re adhibendus eſt, in hac præcipuè, de qua loquimur, libertate retinendus erit, vt pro rerū varietate, quæ tractātur, libertatis etiam velut gradus quidam obſeruentur, cum modo vehementiorem, modo placidiorem, ſiue remiſſiorem eam adhiberi oporteat, quod etiam in perſonis definitorū, vel diſcretorū, vel conſiliariorum in cauſis regularium, qui hac libertate vſuri ſunt, ſeruandū eſſe cenſeo, cum non eadē libertatis alacritas in religioſo iuuene, ac in ſene, & diu in conſultationibus verſato in præſentia aliorū ſeniorum, & maximè in conſultationibus huiuſmodi verſatorum decere videatur. Porro his cunctis commune eſſe debebit, vt quacunque de re coram Prælatis Generalibus, aut Prouincialibus agatur, omnia à verbis aſperitas, à voce contentio, & clamor à vultu, atque à cætero corporis habitu, iræ, vel alterius perturbationis ſuſpicio prorſus remoueatur, & nihil arroganter, nihilq; proteruè, nihilque ad oſtentationem proferatur iuxta ea, quæ tradit Quintilianus. [k] Et quoniam loquendi fiduciam conſcientia ipſa, atque innocentia maximè excitare ſolet, proderit multum, vt illa eo magis apud alios valeat, ſi is, qui dicturus eſt veritatem, exiſtimationem ſibi anteà comparauerit, ne eo tantum tempore, aut loco qui tunc ſe offert, ſed quandocunque res poſtulat, liberè loqui aſſueuerit ita, vt eam ſibi apud alios opinionem vitæ ſuæ probitate conquiſierit ſe ad publicæ rei commodum, & dignitatem actiones ſuas præcipuè dirigere, & referre. Quod & Quintilianus [l] quamuis Ethnicus ſenſit, cum ſcripſit libertatem loquendi ab eo potius exercendam, cuius mens vitijs omnibus erit libera, eundemq; faciliùs perſuaſurum, quia dicit ſæpius vera, & honeſta.

[k] Quint. lib. 11. ca. 1.
[l] Quint. lib. 12. c. 1.

Sed & illud obſeruandum, vt ſi ſuſpicio ſit, eam dicēdi libertatem ſuperioribus eſſe moleſtā poſſe, curet ipſe definitor, aut diſcretor, ſic illam dicendo temperare, non quidem vt obſcuriore, aut ſubmiſſiore voce vtatur, nā (vt inquit Seneca [m]) qui dicere niſi clam non vult, penè nō dicit, ſed vt ſicut Medici amara pharmaca melle ſolēt oblinire, ſic orationis acrimonia, quam dicendi libertas parit, verborū dexteritate, ac ſuauitate, erga prælatos liniatur, exēplóque Euangelico, oleum vino miſceatur, ac virgæ emendationis dulcēdo mannæ adiungatur, prout ait D. Gregorius. [n] Ita eleganter, ac doctè doctiſſimus Cardinalis Paleotus [o], de ſacri conſiſtorij conſultationibus agens.

[m] Senec. li. 2. de ira. c. 29.
[n] Gregor. 20. Moral. ca. 8. ca. de ipſina ... diſt.
[o] Paleot. p. 1. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſi ſuſpicarentur definitores, & dicti patres prælatos ipſis diſſentientibus magis ab ſirmandum, aut potius irritandum, quam ſententiam ſuam debeant comprimere.

RESpondeo dicendo, quod ſicut correctionem fraternam tunc intermittendā Doctores aiunt, quando timetur, ne ob illā frater fiat deterior, iuxta tradita à D. Thoma, [p] & Syluestro, eo modo viſum eſt aliquibus, quod ſi ſuſpicarentur definitores & conſiliarij prædicti eorum conſilium potius obfuturum, quàm profuturum, prudenter facerent, ſi conſilium illud aut intermittant, aut in tempus opportunius differant, cum ſcriptum ſit. [q] Noli arguere deriſorem, ne oderit te. At hi toto cœlo aberrant. Nam correctio duplex eſt, quædam quæ prouenit ex charitate, quæ fraterna appellatur, & hæc tunc exercenda eſt, cum profutura ſperatur, de qua in præſenti non agimus. Altera, quæ ex actu iuſtitiæ proficiſcitur, quæ cum publici boni ratione exerceatur, non eſt omittenda, etiam ſi nulla futuræ emendationis ſpes proponatur, ſunt enim alia bona, quæ ex tali correctione ſequuntur, iuxta D. Thom. [r] Vnde cum in noſtro caſu conſilium hoc, & ſuffragium, quod à definitoribus, & patribus præbetur, ad actum potiùs iuſtitiæ pertineat, non videtur prætermittendum eſſe, licet etiam nullus emendationis fructus eſſet expectandus. Præterea caſus noſter non pertinet ad correctionis materiam: loquimur enim de definitoribus & patribus, qui lege iuſtitiæ coguntur ad ſuos prælatos accedere, cum ab eis accerſuntur in definitorium, quo caſu ipſorum definitorum vox non eſt propriè correctio, ſed reſponſio ad interrogata, & actus obedientiæ, atque perſolutio debita facta prælatis, qui hoc iure ſuo petūt ab ipſis. Vnde non poſſunt definitores pro fide ſua illud eis vlla ratione denegare.

[p] D. Tho. 2. 2. q. 33. artic. 6. Sylu. ve. correctio n. 4.
[q] Prouer. 9.
[r] D. Tho. vbi ſup.

Neque obſtat, quod cum obligatio, qua aſtringuntur definitores ad dandum ſuffragium ſuum, ſit propter actum virtutis exercendæ, virtus autem requirat media debito fini congruentia, & ideo quādo ſuffragium, & conſilium, quod dandum eſt, finē impediret, velut cū prælati ex eo ſuffragio potiùs eſſent ab eo, quod optatur, auertendi, quā perſuadēdi, videtur tunc ceſſare ea obligatio, argumento eorū, quæ tradit D. Thomas. [ſ] Nam huic obiectioni reſpondetur, quod in ipſis ſuffragijs præſtādis aliud eſt

[ſ] D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 6. ad 2. & 3.

officium

officium, aliud eſt finis ad officium, tenentur Definitores, quod in eorum eſt poteſtate, idq; eſt fidele conſilium, & ſuffragiũ dare ad finem autem non aſtringũtur, qui eſt illum perſuadere, quia ab eis hoc non pendet, prærerquàquod definitorum, & conſiliariorum conſulendo, & ſuffragando finis eſt quidẽ prodeſſe ſui, prælatis, & hoc ad religionis augmentũ, & boni publici vtilitatem, & ideo quãdiu interpellet hæc ratio communis boni iuuandi, non debent à ſuo munere ceſſare, neq; hunc tanquam præcipuum finem vllo pacto deſerere.

Aduertendum tamen, quod ſi Definitores ex cõiecturis non obſcuris omnino ſuſpicarẽtur ipſis renitentibus bonum publicum religionis, ob prælatorum pertinaciam, eo magis perturbatum iri, ſunt, qui exiſtimant ipſos patres culpæ non eſſe arguendos, qui ne publicum bonũ in maiorem ruinam labatur, ſilentium amplectuntur, quando omnes aliæ loquendi rationes ad iuuandum interclulæ videntur. Nam cum ex officio ſibi iniuncto teneantur, ſi maiorem nequeunt reipublicæ vtilitatem promouere, ſaltem maiora dãna auertere, ſatis munus ſuũ illi pręſtare videntur, qui ſiue tacendo, ſiue loquendo, prout magis expedire iudicauerint, id aſſequantur. Verum quoniam magna hinc deſerendi officij occaſio ſuboriri poſſet, ſæpeque inanes ſunt hæ ſuſpiciones, & potius humanæ imbecillitatis commẽta, ideo cenſerem niſi perſpicua admodũ, & indubitata hæc futura pernicies oſtenderet ipſos definitores à recta ſui ratione, tãquam à regia iuſtitiæ via, nunquam diſcedere debere.

ARTICVLVS VIII.

Quando res proponuntur Definitoribus decidendæ quæ partes illorum eſſe debent.

Reſpondeo dicendo, quod ſicut in rebus ſpeculatiuis eſt ſcientia iuxta D. Thomam,[a] quæ inclinat intellectum alicui rei per certas, & probatas cauſas firmiſſimè adhærere, iuxta D. Thom.[b] & Ariſtotelẽ, cuius contrariũ eſt in ſcientia, ſeu praua, quã vocant diſpoſitionis ignorantia, quæ non quidem eſt priuatio omnis cognitionis, ſed errorem infert, iuxta eũdem D. Thom.[c] Et ſicut eſt medium quoddam inter iſta duo extrema, quod latiſſimè patet, & variis nominibus appellatur, prout mens magis in vnũ extremum, quam in alterum inclinat: ſic in practicis de actionibus, de quibus deliberandum eſt, ſunt ſententię hominũ tanquam extremæ, eædemq; firmæ, & ſtabiles, vel aliquid omnino faciendũ, vel nequaquam faciendũ eſſe. Et eſt ſtatus medius, qui item varius eſt, & multiplex, & varia etiam obtinet nomina, prout intellectus practicus variis nominibus refertur ad extrema. Aliquando enim non veniunt in mentem rationes, ſed occurrunt teſtimonia hominum, & hæc eſt fides humana, cuius licet nonnũquam tanta ſit vis, vt nulli dubitationi locũ relinquat: attamen ſunt huiuſmodi teſtimonia magna ex parte incerta, & quibus poteſt ſubeſſe falsũ, imo ex ſui natura ſũt velut rationes probabiles quibus alij plus, alij minùs tribuunt, ex quo illud ſequitur, vt alij credant rem eſſe veram, alij dubitent, alij omnino diſſentiãt: aliquando mens ipſa acriter tendit in alterã partem. Sed quia rationes, quibus cõmouentur, non ſunt ita firmæ, vt omnino conuincatur timet quod pars contraria ſit vera, & hæc eſt opinio iuxta D. Thom.[d] aliquando licet rationes, & argumenta ex altera parte extent, occurrit tamen ex altera ratio aliqua leuis, quam diſſoluere intellectus nequit, teneturq; mens ipſa veluti laqueis quibuſdã irrita, quibus nullo modo ſe poteſt explicare, & hic eſt ſcrupulus. Et tandem aliquando rationes æquales vtrinq; ſe offerũt, ita vt animus non magis in vnam, quã in alterã inclinet partem, & tunc oritur propriè dubitatio, ad cuius tamẽ ſubſtantiã ſicut nõ id ſemper neceſſario requiritur, vt æquales omnino tanquã in ſtatera hinc inde vigeant rationes, (nam poterit eſſe maxima, maior, & minor dubitatio) ſic neq; cuiuſlibet contradicẽtis ſententia rem ſemper dubiam reddit, nam alia multa expendenda ſunt, vt dubia res dicatur, imò vbi communis extat Doctorum opinio, res amplius dubia dici non ſolet, prout tradit Puteus[e] in ſuis deciſionibus.

Quibus propoſitis, vt quæſitum in titulo quæſtionis clarius diſſoluatur, cauſas huius ambiguitatis, & perplexitatis in medium adducere oportet. Nam ſæpè oritur ex ignoratione rerum, de quibus deliberandũ eſt, quod caput, cum latè pateat, & quædam ſint, quæ omnino ſcire ad Definitorium ſpectat, vt ſunt ordinationes Generales, & prouinciales, ſuæ religionis, quædam etiam quæ ignorare iniſta ſit excuſatio, velut quid diſponant iura circa caſum extraordinarium, & rurſus quædam ſunt, quæ definitores ſecum debent meditari, antequam ad definitorium accedant, quædam vero, quæ cũ aliis viris prudentibus, multarumq; rerum vſu peritis communicare debent, antequam ipſi in definitorio ſenſum ſuum pronuncient, velut quando agitur de re graui maximis circũſtantiis pro vtraq; parte vallata propter rationes in definitorio pro vtraq; parte adductas reſpectu quorum multa prudentia, & conſideratione opus eſt, ſi propter æqualitatem rationum adductarum hæc dubitatio emergit, poterit tũc Definitor rationes ipſas cum aliis prudentibus, & doctis conferre, vt tanquam in libræ lancibus impoſitas conſiderent, quę lãx alterã deprimat, ſingulas circumſtantias accuratè ſecũ recenſendo, atq; ex his pluribus ſiue honeſtis, ſiue vtilibus, ſen ſibus accommodatis eã partem deligere, in quã aut maior honeſtas, aut vtilitas, ſiue rerũ conuenientia iudicaretur: & debet maximè cõſiderare, an ex mẽtis perturbatione dubitatio hæc oriatur. Nam tunc maximè neceſſariũ eſt, vt ipſi Patres compoſito, & tranquillo animo ad dicendam ſententiã accedant, cũ abſurdum ſit eos, qui difficultates propoſitas, ac controuerſiarum fluctus ſedare debent, eo ipſo tẽpore maximè anxios, ac curarum æſtibus laborantes deprehendi.

ARTICVLVS IX.

Vtrum liceat definitori non accedere ad definitorium, quando à Prælatis indictum eſt.

Reſpondeo dicendo, quod iuxta ſacros Canones duplex forum tradi ſolet, alterum quod fori, alterum quod poli appellatur. In priori non inuenio aliquam conſtitutionem Regularem aliquã pœnam propter eius abſentiam impingentem: inuenio tamen obedientiæ pręceptum ipſum obligare, rationę cuius poterit propter tranſgreſſionem à Prælato arbitraria pœna puniri, niſi legitimè excuſetur. Si vero de foro poli loquimur, in quo culpæ accuratiſſimè examinantur, & pro modo, cõmiſſionis, aut omiſſionis ſingulæ expenduntur, procul dubio affirmandum eſt Definitorem abſentiæ ſuę in Definitorio, quãdo vocatur, rationem Deo reddere debere, ac pœnã, niſi cauſa aliqua iuſta, ac legitima

[a] D. Th. 1. 2. q. 54. ar. 2.
[b] D. Th. 1. 2. q. 1. a. 4. Ariſt. 1. Poſterior. c. 12. & 6. Ethi. c. 2.
[c] D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2.
[d] D. Th. 2. 2. q. 2. ar. 1.
[e] Pute. deciſ. 138 n. 3. 3. p.

detentus fuerit, ab illo omnino ſubeundam eſſe, ſiquidẽ etiam hæc illius ſit vocatio, hoc munus, hæc obligatio, vt ſuum Prælatum vocantem ſequatur, vt illi aſſiſtat, ac publicas res tueatur. Et confirmatur, quia ſicut in corpore humano miro ordine membra omnia fuerunt diſtributa, & ſua cuiq; functio aſſignata, oculis vt videant, manibus vt palpent, pedibus vt gradiantur, & vnum quodq; eorum cum ſuo miniſterio fungitur, aliis etiam membris ſeruit, ne detrimentum patiantur iuxta D. Chriſoſt.[a] alioquin ſi proprium ſuum officiũ intermittat, aut naturalem locum tranſgrediatur, vitium contrahit, & totũ corpus læditur: Sic in corpore myſtico Religionis, vbi omnia peruertuntur, aut locus in acie deſeritur, tunc culpa incurritur, aut damnũ bono publico infertur iuxta eiuſdem D. Chryſoſt.[b] ſententiam. Vnde ſępiùs apud ſacras literas[c] id repetitum ſcimus, vt vnuſquiſque impleat vocationem ſuam.

[a] *Chryſoſt. in oper. imperf. homi 35. in c. 20 ſuper Mat.*
[b] *Chryſoſt. in epiſ. ad Epheſ. c. 4 homil. 13.*
[c] *Ad Rom. 12. 1. ad Corint. 12.*

ARTICVLVS X.

An debeant definitores ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato, quam in Definitorio non approbauerunt.

RESpondeo dicendo, quod Definitores, & conſiliarij habent in religionibus votum non ſolum conſultiuum, ſed etiam deciſiuũ, & ſic quando ad cauſas decidendas vocantur, quaſi eorum authoritas ſit neceſſaria, vocantur; cum conſtitutionibus Regularibus authoritate Apoſtolica factis votum deciſiuum hoc includat, vnde non tenẽtur ſubſcribere, niſi id, quod deciſiuè ſecundum eorum conſcientiam determinant, verum eſt, quod conſentiẽte maiori parte poteſt Definitor diſſentiens propria manu dictam ſententiam, & conſultationem ſubſcribere, tũc enim nõ poteſt nõ id ſequi, quod à pluribus probatum fuiſſe videt, quamuis ipſe cum aliis contradixerit, vt notatur in Iure,[d] & tradit Abbas, nam ille, qui diſſentit, tunc quando firmat, & ſubſcribit priorem ſententiam, tanquam minus probabilem deponere exiſtimatur, atque intellectum ſuum cum humilitate captiuat, vt frequentiori ſententia tanquam prudentiori adhæreat, argumento cuiuſdam legis.[e] Sic de Lacedæmoniis legitur apud Plutarchum,[f] qui poſtquam res firmata erat à Concilio, non amplius diſputabant, imò & ijdem, qui antea repugnabant, poſtea Decretum defendebant. Vnde in annalibus religionis Sancti Dominici, vt in hiſtoria generali eiuſdem ſancti continetur, in Capitulo Generali Londini habito anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo tertio, vbi glorioſus Sanctus Thomas de Aquino tanquam definitor Prouinciæ Romæ adfuit, conſtitutum fuiſſe, vt quando aliquid à parte maiori Definitorum aduerſus aliquorum ſententiam decretum eſt, is, qui in contraria ſententia fuiſſet, nunquam proprium ſuffragium cuique vlla occaſione, aut tempore manifeſtare auderet. Ex qua conſtitutione colligitur ipſos dictæ ſententię ſubſcripſiſſe, ſi enim non ſubſcripſit, iam notum erat ipſum contradixiſſe. Et ſic in noſtra Religione video obſeruari.

* * *

[d] *l. ad maior ad menorẽ pol e. 1. de his. quæ fiunt à maior. Abb. in ca. ex par decõe præb. n. 3 & in c. poſtulaſti nu. 14. eodem tit.*
[e] *l. ſi patres de arbitr.*
[f] *Plutar. in Lycurg. li. 2. c. 62.*

QVÆSTIO XLVI.

De diſpenſationibus, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *QVid & quotuplex ſit diſpenſatio.*
2 *Vtrum ſit diſpenſatio, idem quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.*
3 *Quomodo Epicheia ſit vtendum.*
4 *Vtrum prælati debeant concedere facile diſpenſationes.*
5 *Vtrum petens diſpenſationẽ ſine cauſa, & ea vtẽs peccet.*
6 *Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio imixta dolo, & fraude.*
7 *Vtrum ſi Papa, aut eius delegatus conceſſam à ſe diſpẽſationis gratiam committat ordinario, vt verificata narratiua, diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis.*
8 *Vtrum diſpenſatio à Papa facta monacho ad teſtandum, expiret morte concedentis re integra.*
9 *Quibus prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularibus, reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.*
10 *Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, cenſeatur diſpenſare.*
11 *Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit diſpenſatio.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſator ab eo deriuatur, quod diſpenſare, id eſt, diſtribuere, diſpendia domus, ſeu victus diſtribuendo præeſt, ſecundum ea, quæ in primo tomo[g] latè diximus, agendo de Prælatis quoad poteſtatem ad diſpenſandum: & ſecundum Diuum[h] Thomam, Sotum. & Nauarrum, diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio, cum cognitione cauſæ ab eo, qui habet poteſtatem ad diſpenſandum. Diſpenſationum alia tacita, quando verbi gratia Papa indigno, vel inhabili ſcienter prouidet, vel inhabilem, vel indignum ad beneficium, officium, vel aliud admittit, ſeu promouet, quæ tacita diſpenſatio expreſſæ æquipollet, & plenè operatur, vt ait quædam Gloſſa,[i] quam ſequuntur Innocentius, & Antonius de Butrio. Bartolus, & Imola. Vnde ſi Papa aſſumat ad dignitatem homicidam, Apoſtatam ſeu indignum ſcienter, cum eo diſpenſare videtur: & hanc opinionem, vt magis communem, amplectuntur Iaſon, & [k] Felinus.

Aduertendum tamen, quod tacita diſpenſatio Epiſcoporum, aut aliorum prælatorum inferiorum parum, aut nihil operatur, vt ait Baldus,[l] & Epiſcopi, cæterique Prælati nunquam videntur tacitè diſpenſare, etiam ſi excommunicatum, aut indignum ad ſacros Ordines ſcienter promoueant, vt etiam ſentire videtur Innocentius,[m] Ioannes de Anania, Imola, & Antonius de Butrio ponentes differentiam inter modum diſpenſandi Papæ, & aliorum Prælatorum inferiorum, nam in diſpenſationibus, quas concedunt Ordinarij Inferiores, requiritur cauſa, ſecus in Papa in quo cauſa præſumitur, & in diſpenſationibus, & indulgentiis ab eo emanatis liberalitas eſt pro cauſa, vt tradunt Butrius,[n] Imola, Felinus, & Præpoſitus.

Expreſſa diſpenſatio dicitur, quando adſunt verba in ſupplicatione videlicet, *diſpenſare dignemur*, vel in

[g] *1. Tom. 9.*
[h] *D. Th. 2. 2. q. 99 art. 4. & q. 58. art. 10. Sot. li. 1. de iuſ. q. 7. a. 7. Nauar. in prælu. manu prælud. 9. n. 15.*
[i] *Glo in c. qui in aliq. quo diſt. 33 Innoc. Butr. in c. venien. de filiis. Presb. Bart in l. quidã cõſulebãt in 2. not. vbi Imola ff. de re iudicat.*
[k] *Iaſ. in l. Barbarius n. 14. ff. de off. Præſ. & In in c. præterea [illegible] de teſtib. cogendis*
[l] *Bal. in addi. ad ſpe. ti. de diſpẽſatio ver. nunquid ſuperior.*
[m] *Inno. in c. cũ nuper de offi. deleg. Anania & Imola in c. ſignificamt de aſ. ord. Butri. in proæ. Decre. co. 8*
[n] *Butri. & Imo. co 13 Fel. in 4. falli. in c. 1. de ſt præpoſit. in ca per venerabilem, qui filij ſint legitimi.*

in literis appoſitum eſt verbum, *Diſpenſamus*, iuxta ea, quæ in factis Canonibus dicuntur: [a] vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eiſdem ſacris Canonibus [b] colligitur.

Et aduertendum, quod diſpenſationum tria ſũt genera. Prima eſt diſpenſatio legis: ſecunda hominis: tertia mixta, qua quodo ſcilicet les concedit, vt homo diſpenſare poſſit.

[a] c. at ſi clerici § de adul. de iud. c. de multa in ſi de præben.
[b] c. literas de filiis Presb. c. vnde ara & qualit. li. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit idem diſpenſatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegium ſine cauſa conceditur, ſiue concedi conſueuit; diſpenſatio vero cum cauſa, qua ceſſante falſa diſpenſatio corruit. Ita Abbas, [a] & Decius. Præterea diſpenſatio ad partis petitionem cõceditur, nõ autem priuilegium, & ratio eſt, quia ſolutere, & relaxare non debet ſuperior ius, niſi ex parte petente inſtante, & ſupplicante, prout dicitur in Iure, [d] & tradit Quintilianus Mandoſius,

Quomodo autem differunt diſpenſatio, & declaratio, ex dicendis patebit. Nam declarare eſt in iure, diſpenſare vero circa ius; ius enim interpretatur, quiſquis illud explicat, vt oſtendat apertè, an ius illud id, de quo agitur includat necne Lex namq; illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges ſæpiſſimè explicatur in hunc modum, vt conſtet per eam homicidium ad defenſionem cõmiſſum minimè prohiberi. Naturalis anim ratio dictat defenſionẽ omnibus eſſe permiſſam. Diſpenſat vero circa ius, qui dat legis obligatione ab ea priuatim aliquẽ eximit, ſecundum enim D. Th. [e] lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt, vt in pluribus bonũ. Sed quia contingit huiuſmodi in aliquo caſu non eſſe bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari caſu legem non eſſe ſeruandam, & hoc eſt authore D. Tho. proptiè diſpenſare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali, [f] iuxta ea, quæ tradit Diuus Thomas, [g] Iure enim diuino nobdes, & literati duo beneficia curam animarum habentia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatum ab hac iuris humani prohibitione eximere poteſt. Ita explicant Turrecremata, [h] Almain, Ambroſius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplum quondianum accipiat lector. Nam licet Sacri Canones ſæpiùs comprehẽdant in ſuis deciſionibus Regulares, particulari tamen priuilegio eximunt Regulares, præcipuè Mendicantes. Vt autem poſſimus penetrare, quæ ſit differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, aduertendum eſt, quod epicheia eſt idem, quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata, penſatis omnibus circunſtantiis, cuius officium, ſeu proprius actus eſt in caſibus ſpecialibus diſcedere à verbis legis generalis, ſeruata tamen legis intentione, attentis omnibus circunſtantiis. Itaque epicheia eſt, qua prætermiſſo verborum legis rigore præfertur quod recta ratio poſcit, & quod legiſlator in tali caſu præeligere debuiſſet: de his enim, quæ vt plurimum accidunt, feruntur leges pro bono communi, quarum obſeruantia in quibuſdam caſibus, & circunſtantiis manifeſtè bono co mmuni pernicioſa foret, quod enim procerto finem inſtitutum eſt, non debet contra illum finem militare. Quare ipſum ſalubriori conſilio eſt pro tunc relinquendum, alias potius præuaricator legis quam obſeruator eſſet cenſendus, iuxta regulam iuris, is committit in legem, qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem: huiuſmodi virtus appellatur epicheia, ſeu æquitas iuris, de qua loquitur illud commune dictum. Ipſæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, ſi lege, vel Iudicis ſententia, cautum eſt gladium depoſitum reſtitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia, eaque in legis, vel ſententiæ executione vtendum eſt, epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipſius, Iuris, vel legis. Nam ius, vel lex eſt iuſta ordinatio generalis ad bonum commune, vt ait D. Th. [l] rigor autem Iuris, vel legis aſt exceſſus, ſiue auſteritas Iuris aliquoties ad terrorẽ ſcriptus adeo in foro, coſcientiæ, & contentioſo quilibet etiam iudex æquitatem ſemper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Conſtituendo cuerunt, [k] ſupradicta colliguntur ex traditis à Diuo Tho. [l] & m Angeſt. in ſuis moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter diſpenſationem, & epicheiã; quod epicheia eſt declarare legem in tali caſu locum non habere, diſpenſe verò eſt quempiã ſubditum à lege excipere, conceſſa illi licentia, & facultate, ſine qua legi eſſet obnoxius. Patet ergo diſcrimen, quod epicheia non eſt ſubditum per licentiã eximere caſu, quo tenerotur, ſed explicare, quod in illo caſu non tenebitur, diſpenſatio autem eſt licentiam concedere. Quare epicheia nõ ſolum prælatis, verum ſubditis competit, diſpenſatio verò tãtum Prælatis. Ita Soto. [m]

[a] Abb. in cap. quia circa eo. 2. de conſang. Decius conſil. 681. eil cauſa penul. eo.
[d] l. 4. §. hoc. autẽ iudicis.
[e] D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 6.
[f] de multi. de preb.
[g] D. Tho. quo li. 9. a. 15.
[h] Turrecr. de Eccl. Hierar. li. 3. c. 5 5. Al main inde poteſt Eccl. c. 13 Cathari cõtra Caie li. 1. ſere ad ſinem. Soto. lib. 1 de iuſt. q 7 ar. 3. Cou. de ſponſ. ca. 6. § 9. nu. 2.
[l] D. Th. 1. 2 q 90.
[k] l. quod ſi ephcſ. ff quod.
[l] D. Th. 2. 2 q 120 a. 2. Aneſt. in moralibus
[m] So lib. 1 de iuſt q 6 ar 3. & pa 7 a. co. 2.

ARTICVLVS III.

Quomodo epicheia ſit vtendum.

RESpondeo dicendo, quod præſens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtendum ſit virtute epicheia, quæ maximè neceſſaria eſt ad regimẽ Regulariũ, & ad tranquillitatem Religioſorum, qui aliquando literales tantum exiſtẽtes, maximis ſcrupulis ſuccumbunt, pro quo aliquæ regulæ ſunt conſtituendæ.

Prima regula eſt, quod inter duram, & benignã ſententiam, ſeu declarationem præcepti diuini, & humani, benigna interpretatio eſt ſemper faciẽda, & acceptanda in dubiis cæteris paribus. Hęc ſentẽtia communis eſt, & ratio eſt, quia præcepta Dei, & Eccleſiæ non ſiunt, neq; intendunt tollere omnem ſpiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur, quando nimis ſcrupuloſè, & timidè præcepta interpretantur, & nota, quod non dicimus benignam opinionem, ſed benignam declarationem, nam ſecutior opinio tenenda eſt, & ſe quenda.

Secunda regula eſt, quod neque Deus, neq; Eccleſia intendit ſuis præceptis nos obligare ad viz poſſibile, & nimis difficile in ſe, quia moraliter, & ciuiliter ſecundum iura impoſſibile eſt, quod vix niſi cum magno detrimento fieri poteſt, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo ſaluabitur illud, Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue; neq; Deus eſſet homine benignior, ſed durior, quod abſit. Alia ratio, & melior eſt, quia piè credẽdũ eſt, neq; Deũ in lege gratiæ velle, neq; Eccleſiã imponere nobis iugum vix poſſibile, & difficillimũ, ſaltem ſub pœna peccati mortalis, neq; enim Deus, vt homo, quærit occaſionem ad calũniandum, cum Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Deo in bonitate*. Ita Angeſt. [n] in ſuis Moralibus, exẽplificãs de motu ſẽſualitatis ſubito inſurgẽte, ad quẽ refrænãdũ eſt tenuiſſima facultas voluntatis, & valde tenuis

[n] Angeſt. in moralib. 6. & 7.

deliberatio,& modica poſſibilitas, quamuis ſit abſolutè poſſibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iuſtitiæ, aliarumq; Virtutū, ſcilicet de æqualitate punctuali, quam ſeruare eſt nimis difficile, & vix poſſibile in omnibus, ideo ad eā non tenemur, ſed intra latitudinem quandā groſſo modo æſtimatam, ſecundū Scotum, & cōmuniter Doctores ex ſecundo, & quarto Ethicorum hoc probantes. Aduertendum tamen eſt maximè circa hāc regulam, nequis facilè iudicet eſſe maximam difficultatē, vbi nō eſt, quia in hoc caſu poteſt quis facilè decipi, maximè in ſua cauſa, dū non conſtat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubiis ſtet iudicio ſapientium, prout aduertit Doctiſſimus Gerſon,[a] qui late proſequitur hanc regulam.

[a] *Gerſō de Vita ſpirituali l. le. 6.*

Aduertendum eſt etiam, quod aliqua ſunt difficillima, ad quæ ſunt iure naturali, & diuino, & humano tenemur etiam cum periculo mortis, & cum rerū & honoris iactura, de quibus per doctiſſimum Soto.[b] Nō poſſum enim in his immorari, cū hoc ad meum inſtitutum in hoc articulo non pertineat, & nolo inculcare materias, ſed breuitate propoſitaa reſoluere.

[b] *Sot. de ſecr. memb. 2. q. 2. conc. 6.*

Tertia regula eſt, quod neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis aliquem obligare ſic quod ea implendo ſit, vel appareat fatuus, aut quod bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honeſtus cū aliis hominibus, neq; conſulit nænias, nec vt ſic ſe habeat homo, vt aliis ridiculo ſit, ſaltem apud viros bonos, & diſcretos. Quod patet à ſimili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen ſi ſtulta ſint, nullus obligatur implere, ſecundum Doctores cōmuniter, quia Pſalmo trigeſimo dicitur, *Odiſti obſeruantes vanitatem*, & Eccleſiaſtici quinto, *Diſplicet Deo infidelis, & ſtulta promiſſio*, & omnia mandata eius iuſtitia, & iudicium. Hanc opinionem tenēt Gloſſa,[c] Innocentius, & Sylueſt. Et neque Deus, neque Eccleſia intendit aliquem obligare ad aliquid cū ſcādalo inde probabiliter imminente, aut vnde probabiliter imminet graue malū ſaltem ſpirituale, quia quod propter Charitatē ſit, & inſtituitur, non debet contra charitatē militare. Sed hic etiā opus eſt magna prudentia, nequis decipiatur, putās eſſe probabile, & grande malū, & ſcandalū, quod non eſt, ideo ſecundum iudiciū prudentiū debet menſurari iſta tertia, & ſecunda regula. Nam ad deponendū licitè, & rationabiliter conſcientiam dubiam & ſcrupulū, opus eſt Doctorū, & prudentiū, bonorumq; virorū, præſertim ſuperiorū conſilio, & imperio humilis ſubiectio, vt aiunt Florēt.[d] & Gerſon, vt ſcilicet qui habet conſcientiā inquietam, dubiam, vel ſcrupuloſam deponendam capiat, & ſubiiciat ſuum intellectum non ſolum obedientiæ, & Iudicio ſuperiorum, ſed & ſapientum, & bonorum virorum, quantumcunq; ſibi aliud videatur, & ſic ſecundum conſilium, & ſententiam ipſorum formata conſcientia, quod licitè agit, poteſt licitè agere, idque rectè æſtimari. Et ratio eſt, quia in his, quæ rationabiliter agimus, ſaltem non peccamus illis acquieſcendo, etiāſi ſic inuincibiliter erremus, & operemur, quia excuſamur per ignorantiam inuincibilem, & inſuper meremur per humilitatem. Nam cum nos nobiſmetipſis non ſufficimus, rationabiliter confugimus ad ſapientes, & eos ſequimur, hic enim eſt ordo Hierarchicus à Deo inſtitutus in Eccleſia, vt Minores illuminentur per ſuperiores, ſicut fit inter Angelos, ſecundum D. Dionyſium & Gloſſam ordinariam Gregorij ſuper illud[e] Iob, *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta illos*, & ideo in prouerbiis[f] dicitur. *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui.* Et apud Thobiam[g] dicitur, *Conſilium ſemper à ſapiente perquire.* Vnde Doctiſſimus Gerſon[h] quoddam ſingulare proponit documentum dicens, Crede ſapientiorum, & bonorum iudicio, & contra communes eorum ſententias non leuiter agere, nec ſibi ſcrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuè neceſſarium eſt Religioſis reſpectu ſuorum ſuperiorum, & ignaris diuinarum legum, & iunioribus. Vnde etiam referunt Florentinus,[i] & Gerſon, quod cum quidam diſcipulus B. Bernardi non poſſet deponere ſcrupulos ſuos, propter quod non audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide mea celebra*, obediuit ille ſimpliciter, & omnis eius ſcrupulus perpetuo receſſit.

[c] *Glo. Inno. in c. Nouerit de ſēt. ex c. Syl. ti. de doct. 1. q. 4.*

[d] *Florent. 1. p. ſum. ti. 3. ca. 10. & 11. Gerſ. 3. p. de remed. contra puſillanim. Alphabet. 69. lite. q. & in tract. de diuerſis Diabo. tenta. Alph. 70. le q.*

[e] *Iob. 1.*

[f] *Prou. 3. & 22.*

[g] *Tobiæ 4.*

[h] *Gerſon. de vita ſpirituali 3. p. le. 4.*

[i] *Flor. vbi ſu. 2. p. ſum. Alphab. 17 lit. s.*

Quod ſi quis ſcrupuloſus dicat vtinam tali eſſet meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquieſcerem conſulenti: Nūc autem cum mei ſuperioris paruam conſcientiam cōſpicio, non audeo meā conſcientiā ſuæ fidei cōmittere. Huic obiectioni reſpōdit Gerſō, Quiſquis ita dicis, & ſapis, erras, & deſipis, debes enim illi obedire, nō vt homini, ſed vt Deo iubēti, cuius vices ipſe gerit, iuxta illud Lucæ[k] *Qui vos audit, me audit*, quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat cōtra Deum, & hoc probabiliter conſtet.

[k] *Lucæ 10.*

Quarta regula eſt, quod in dubiis vita, ſenſuſque communis virorum bonorum ſumi debet in exemplum, & regulam viuendi, quia præſumuntur habere rectum iudicium, ſicut habent rectum affectū, & ad hoc facit D. Hiero.[l] ad Ruſticum, & quæ Ariſtoteles, Princeps Philoſophorum tradit.

[l] *16. q. 1. c. ſic viue. Ariſt. 1. Ethic.*

Quinta regula eſt, quod in his, quæ ſunt mala, quia prohibita, iure tantum humano excuſat conſuetudo præſcripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam eſt legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo.[m]

[m] *I. to. qu. 12.*

Sexta regula eſt, quod in quolibet caſu prætermittens facere, quod lex imponit, excuſari poteſt à peccato, ſaltem mortali, quanuis non ſemper à veniali, ſi hoc facit bono animo virtute Epicheiæ, ſine cōtemptu, ratione alicuius periculi, aut neceſſitatis, ſeu circunſtantiæ conſideratæ, putans ſe non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, ſi putaret eſſe mortale. Ita Florentinus & Sylu.[n] & Caiet. quæ regula eſt valde notanda, quia rationabilis, pia, & fructuoſa timoratis.

[n] *Florent. & Syl. vbi ſ. Cai. in ſū. ti. tentatiū & ti. contemptus. & ti. præceptū & ti. detractio.*

Notandæ etiam ſunt regulæ ſuprapoſitæ, quas quia notabiles in materia diſpenſationū ſub titulo quæſtionis de diſpenſationibus collocaui.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Prælati debeant concedere facilè diſpenſationes.

RESpondeo dicendo, hoc eſſe notiſſimum, quod non poſſunt Prælati in legibus diſpenſare, ſine iuſta cauſa id poſtulante. Si enim non licet Papæ leges Eccleſiæ ſine rationabili cauſa omnino derogare, ergo neq; ita paſſim ſine cauſa in eis diſpenſare. Probatur noſtrum intentum dupliciter. Primo ex quadam regula iuris, qua dicitur, cum quid vna via prohibetur, id alia non admittitur, idem autem ſequitur effectus ex tali diſpenſatione, qui ex legis derogatione, vt conſtat, quia ſi paſſim cum omnibus petentibus diſpenſaretur, iam nullus eſſet legis effectus, & iam fruſtra lex eſſet lata. Quid enim prodeſt prohibuiſſe Bigamos à ſacerdotio, & homicidas, ſi omnes illi, qui volunt, per diſpenſationē promouentur, & habiles fiunt, lex enim lata eſt, nō vt ſine licentia nō fieret, ſed vt ita non fieret. Nā & legū

natu-

naturæ eſt, vt regulariter, & in plurimum lex obſeruetur diſpenſatio autem raro, & in caſibus particularibus, & ex iuſta cauſa fiat. Eſt enim diſpenſatio, quaſi quædã legis interpretatio, & relaxatio in caſibus, quos Legiſlator præuidere non potuit. Vnde conſtat peruerſam eſſe licentiam earum diſpenſationum, per quas oppoſitum fit, vt videlicet lex raro ſeruetur diſpenſatio vero ſine rationabili cauſa regulariter, velut plurimum fit ad libitum. Ita D. Thom. [a] Panormitanus, Syluester, & Victoria, & Doctores cõmuniter, qui Victoria addit, quod aliqua lex poſſet eſſe in Eccleſia, & forte nunc eſt, & aliquæ ſunt purè humanæ, in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur, quia ſunt tam neceſſariæ ad Chriſtianæ Religionis obſeruantiam, quod ſi aliquando diſpenſatio videatur rationabilis circa aliquem, multo tamen vtilior eſſet Eccleſiæ eius legis inuiolabilis obſeruatio, quàm vt aperiatur ianua ad tot diſpenſationes. Et hac de cauſa Gerſon, & aliqui grauiſſimi Doctores laudant ſtatutum Carthuſienſium, qui in ſua carnium abſtinẽtia nullam permittunt diſpenſationem, non obſtante quacunque neceſſitate, aut periculo mortis, nempe ne, ſi ſemel inciperet diſpenſari, latius ſe extenderet diſpenſatio, quàm legis obſeruatio. Similiter dicendũ eſt in aliquibus legibus Eccleſiaſticis, & Regularibus, in quibus ſanctius eſſet nunquam diſpenſare quam illarum rigorem flectere per diſpenſationem, etiam ex rationabili cauſa faciendam. Nam minus malum eſſet detrimento particulari aliquando proueniens etiam in vita hominis ex rigoroſa legis obſeruantia ſine vlla diſpenſatione, quam per diſpenſationem viam aperire ad infirmãdas leges valde neceſſarias ad religionis conſeruationem.

[a] D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. Pan. in c. non debet de conſang. & affi. Syl. ii. Papa caſu 10. Victor. de poteſt. Eccl. propoſ. 7. & 8.

Per hoc tamẽ non negamus aliquem caſum fortè poſſe contingere, vel ſemel in mille annis, quando videlicet magnum ſcandalum ſequeretur, niſi fieret diſpenſatio, tunc enim meritò poſſet diſpenſari, dummodo hoc eſſet lege cautũ, ne id de cetero arbitrio relinqueretur humano, sẽper enim in quocũque caſu præferendũ eſt bonum cõmune priuato, id quod in diſpenſando maximè attendendum eſt; minus quoque malum priuatum maiori communi poſtponendũ cenſet D. Tho.[b] & communiter Doctores cum eo. Quæ omnia notanda ſunt à Regularibus, à quibus multa ſalubriter ordinantur in quibus ſi facilè diſpenſari, Regularis obſeruantia claudicabit. Qui debent conſiderare, quod licet aliquis caſus particularis poſtulet diſpenſationem adeò vt videatur irrationabile in eo non diſpenſare, oportet in eo talem diſpenſationem minimè concedi propter bonum commune Religionis, quod præferendum eſt, ne relaxationi cancellus aliquis aperiatur, quo aperte religionis obſeruantia in dies patitur detrimentum.

[b] D. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. q. 100. a. 8 & 2. 2. q. 88 art. 12.

ARTICVLVS V.

Vtrum petens diſpenſationem ſine cauſa, & ea vtens, peccet.

RESpondeo dicendo, quod non ſolum peccat concedens diſpenſationem ſine cauſa, ſed etiã ea vtens, & impetrans. Probatur non ſolum enim conſentit, ſed etiam cooperatur peccato concedentis, imo & eſt cauſa iniuſtæ diſpenſationis, contra id, quod dicitur ad Romanos.[c] Item probatur, quia aliis iniuriam facit, dum per talem diſpenſationem ſe eximit à lege ſine cauſa iuſta, ſicut ſi Rex exigens tributum à ciuitatibus non ſolum ipſe peccaret ſi eximeret aliquos ſine cauſa, ſed etiam ipſi exempti partem oneris non ſubeuntes. Vnde quod Panormitanus,[d] & alij Doctores, dicunt, quod ſcilicet diſpenſatus in iure humano, etiam ſine cauſa, eſt tutus in conſcientia, ſolum eſt verum ad hunc ſenſum, quod ſcilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam diſpenſationem tenet, & quod non peccat contra illam legem, à qua per diſpenſationem liberatus, vel exemptus eſt, cum quo ſtat, quod peccat contra aliud ius diuinum aut naturale, & etiam vtens tali diſpenſatione, vt dictum eſt.

[c] Ad Ro. 1.

[d] Pan. & alij in c. non eſt de voto.

Sed quis eorum grauius peccet, dubitatur? Ad quod dico, quod ſecundum grauitatem ſcandali, aliorumque malorum, quæ inde ſequuntur iudicãdum erit, regulariter tamen grauius peccat concedens. Et aduertendum quod cum communiter loquendo diſpenſationes in Religione non fiant in præiudicium tertij, cum fiant ad non ieiunandum, ad non ſequendum totum chorum, & ad alia comedendum carnes in tempore prohibito ſecundum conſtitutiones Religionum, venialiter tantum peccabunt ipſi diſpenſati, niſi ſcandalum faceret illud mortale. Dixi, ſecundum Conſtitutiones Regulares, nam diſpenſatio facta ab inferioribus à Papa ſine cauſa in ieiuniis, & abſtinentiis ab Eccleſia præceptis, irrita eſt, & inanis: cũ omnibus ſupradictis Cõcordant Caietanus,[e] Victoria, Nauarrus, Soto, & Turrecr. Aduertendum tamen, quod attento quod aliqui religioſi obligantur ad præcepta Regulæ ratione voti, quod in profeſſione emiſerũt de quibus, vt aliqui putant, ſunt Fratres Minores, ideo diſpenſatio ſuper regulæ præceptis debet regulari ſecundum diſpenſationem votorum, prout tenet Gloſſa[f] quædam, & eſt opinio Caietani, Nauarri, Couarruuias, & Soto. Vnde cum Papa non poſſit diſpenſare ad libitum in votis ſine aliqua cauſa id poſtulante, non ſunt ſecuri Fratres Minores, & alij Religioſi, qui vtuntur diſpenſationibus in Regulæ præceptis, & ab ipſis voto acceptatis ſine iuſta cauſa impetratis. Quod eſt ſummè notandum, ne aliqui à Sede Apoſtolica Bulletas conſequantur, quibus ab obſeruatione præceptorum Regulæ eximantur, qui ſi ſine iuſta cauſa ea ſunt conſecuti, in conſcientia minimè ſunt ſecuti: nec iuſta cauſa ad diſpenſandum eſt eorum relaxatio, cum difficultas procedens ex habitu vitioſo ipſius diſpenſati, non ſit iuſta cauſa ad diſpenſandum, prout iam in primo tomo dictum eſt.

[e] Caie. 2. 2. q. 97. a. 4. Victoria de poteſtate Eccleſiæ propo. 15. Na. in ſũ. c. 23. n. 4. & c. 12. n. 76. Sot. lib. de iuſt. q. & ar. vl. Turrecr. in De. c. de conſe. dist. 5 c. conſequens. & diſt. 89 q. 4 ca. domini.

[f] Glo. in c. non eſt de voto. Cai. in sũ. v. diſpẽſare. Na. 12. n. 76. Cou. in 4. par. § 9. Soto. li. 1. de iuſt. q. 4. vl.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo, & fraude.

RESpondeo dicẽdo, quod cum nemo debeat ex ſua iniquitate commodum reportare, iuxta ea, quæ Ius[g] Canonicum, & Ciuile nos docet, non debet fraudulosus gratiã obtinere ex ſuo dolo, infertur, quod diſpenſatio Papæ, per quam ſua Sanctitas Religioſum Ordinis Mendicantium, vel alterius Ordinis trãsfert ad Canonicos Regulares, eo quod habitu ſui Ordinis omiſſo Apoſtata factus incedebat, ſubreptitia, & penitus inutilis eſt, ſi habitum ille ſuum in finem tantum omiſit, vt per hoc Papæ moueret clementiam, & hanc fraudem minimè dixerit, argumento aliquorum Iurium,[h] & eorum, quæ ibi notantur, ſupradicta corroborantur: pro quo facit ſingulare dictum D. Ang.[i] ad Aurelium. Non eſt danda via ſeruis Domini, vt faciliùs putent eligi ad aliquid melius ſi fuerint deteriores: & ſic in Concilio Tri.[k] ſtatuitur, ne diſpenſetur in

[g] ca. 1. de poſt. Prel. l. itaque fullo ff. de furtis.

[h] c. poſtulaſti. 5 de reſcrip.

[i] c. lege. 10 q. 1.

[k] Con. Tri. ſeſ. 25 de r. for. 9.

matrimonio ſcienter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes illud conſommate auſi ſunt. Quod ea, vt credo, ratione fuit ſtatutum, quia multi matrimonium conſummabant, quo facilius cum eis diſpenſaretur. Vnde huiuſmodi diſpenſationes cum dolo impetratæ, in foro conſcientiæ inutiles erunt, in foro vero exteriori inutiles etiam erunt, quatenus fraus, & dolus in iudicio poteſt probari, liquidè homines de non exiſtẽtibus, & de non apparentibus idẽ iudicamus, iuxta tradita in Iure.[a]

[a] l. duo ſunt Tit. ff. de teſt. in ca. ſacerdot. de offic. ordin.

Pro maiori autem ſupradictorum explicatione nota, quancumque expreſſionem falſi mouentis Principem ad gratiam concedendam nocere, non autem quamlibet taciturnitatem veri idem facientis, ſed ſolum eam, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi, ſecundum Rotæ[b] deciſionem in nouellis, & Bellamera, & Felinom, & Nauarrum, qui in confirmationem ſententiæ ſupra poſitæ, de Monacho loquentis, dicit, quod ſciens Principem concedere aliquam gratiam, in remediũ neceſſarium obuiandi alicui delicto, admittit illud, vt illam impetret, & petit eã, quia cõtingit cum ſic delinquere non facta mentione finis, cur deliquit, non ſolũ videtur tacere verum, ſed etiam æquipollẽter exprimere falſum, ſcilicet quod non deliquit eo animo, vt ei fieret illa gratia. Qua de re ait Nauarrus, *poſuimus exemplum in capitulo, ſi quando, de reſcriptis, exceptione quarta de Monacho monito à Banchario, quod Papa non concederet ei gratiam ad regulam laxiorem, niſi nouerit eum habitu omiſſo apoſtatare, qui dimiſſo eo vno, vel altero die ſe repræſentat Banchario, qui informet Papam de eius Apoſtaſia, vt moueatur ad concedendum ei illam gratiam, is enim licet expreſſe non exprimat falſum, tacitè tamen ſic ſubindicando, quod non dimiſit habitũ, vt impetraret illam, ſed ob alias cauſas, quibus multi temerè dimittunt.* Hæc Nauarrus.

[b] Rot. Dec. 22. de reſcr. Bellã dec. 698. Fel. in c. Poſtulaſti col. 4. de reſcr. Na. in c. 12. n. 86.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſi Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ concedentis.

RESpondeo dicendo, ſæpius contingere, prout fieri iubet Concilium Tridentinum[c] quod Papa, aut eius Delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet. Quod etiam contingit in Religionibus, cum Fratres, & Moniales multas à Papa, vel à Nuntio Apoſtolico diſpenſationes obtineant, quarum narratiuas committunt Prælatis Regularibus, quibus verificatis dicitur, quod diſpenſet, vt comedant carnes, vt Monaſteria egrediantur, &c. Quæ diſpenſationes morte Papæ, & Nuntij Apoſtolici minimè expirant, prout tenẽt Maiolus[d] Tabien, Armilla, & Antonius Gabriel, & Syluest. Qui omnes citantes Federicũ intelligunt, quamuis dicti Prælati nondum diſpenſauerint, aut nec dum gratiam acceperint, quia ea diſpenſatio, quantum eſt ex parte Papæ, & Nuntij Apoſtolici, iam plenè facta eſt in gratiam, & fauorem petentis, Prælatis verò potiùs mandatur executio gratiæ iam factæ huic priuato, quàm delegata commiſſio, & ſic Prælatis non committitur ſubſtantia cauſæ, & an expediat, quaſi iudici delegato, ſed an extet quædam facta præteriti conditio, qua extante iniuſti eſſent Prælati, ſi non diſpenſarent, executio verò gratiæ iam factæ nõ expirat morte cõcedentis, iuxta tradita à

[c] C. n. Tri. ſeſ. 22. de ref. c. 5.

[d] Maiol. lib. 5. de irreg. c. 52. n. 6. Tabien. v. gratia §. 1. Armil. § 1. Gabr. to. 1. ti. de præ. ro 1. §. 25. Syl. v. gratia §. 2.

[e] Couarruuia, Hieronymo, Paulo, & Mandoſio. Neque obſtat quædam Decretalis,[f] nam reſpondetur, quod ibi ea gratia fuit facta, ſi in vita eiuſdem Papæ vacaret præbenda in communi, quam ipſe iure ordinario poterat conferre. At in propoſito, hæc ſingularis diſpenſationis gratia iam a Papa facta eſt, & huic priuato, & hoc eſt tenendum.

[e] Cõ. in pra. 2. qq. c. 11. n. 2. 2. col. 5. Paul. in pra. Cãrol. fol. 57. verſ. 2. Mãd. in de diſpenſatione n. 4.

[f] c. ſi eui de preb. li. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum diſpenſatio à Papa facta Monacho ad teſtandum, expiret morte concedentis re integra.

RESpondeo dicendo, quod hæc difficultas reſoluitur à Doctoribus ponentibus exemplum in Epiſcopo, cui ſimilis licentia conceditur, vtrum ſcilicet expiret talis licentia, & diſpenſatio re integra morte ipſius Papæ; & reſpondẽt: quod nõ, quod ex aliquibus Iuribus[g] probant, quæ iura loquuntur de diſpenſatione facta in fauorem Epiſcopi contra Ius commune & nihilominus expirat re integra morte concedentis, quando fuit facta ſub nomine dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ. Quod eſt tenendum, licet contrarium teneat Soccinus Iunior[h] contra quem faciunt ea quæ in propoſito cumulat Nauarr. optimè multis defendens, quod licentia eligendi Confeſſorẽ ſiue à Papa, ſiue ab Epiſcopo, ſiue à Parocho ſiue à quolibet alio Ordinario, qui eam cõcedere poteſt conceſſa, nõ finitur morte concedentis. Aliud eſt enim iudicium de mandato de faciendo aliquid, aliud de gratia, vel facultate cuipiam facta. Et contra Soccinum facit, quod cum Archidiacono, & Ioanne Andrea tradunt Alexander,[i] & Decius ſcilicet quod gratia Papæ antequam fiat Scriptura, aut Bulla de ea non expirat, licet Papa moriatur, & tamen certum eſt, quod tunc res eſt integra. Neque enim debet quis vti facultate ad teſtandum, antequam imbulletur. Opinionem Archidiaconi refert, & ſequitur Rota[k] eſtque communis opinio, vt profitetur Molina eam eſſe veram, & procedere intelligens quando gratia quid perfectum continet: ſecus autem quãdo datur ad aliquid faciendum, tunc enim morte concedentis literis non expeditis expirat ſecundũ alios, quos ipſe refert. Quare licet facultas Papæ conceſſa Epiſcopo ad teſtandum, eo quod continet quid faciendum, literis non expeditis morte concedentis expiret, ipſis tamen confectis minimè expirabit. Vlterius contra Soccinum facit, quod tradit Rota[l] in antiquis, ſcilicet quod gratia facta Epiſcopo in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa, ſed eſt extendẽda, quo fit vt facultas hæc teſtandi cum reſpectu Summi Pontificis eam concedentis ſit gratia, & in ipſius tantum præiudicium, quia ad ſe pertinent bona Epiſcoporum defunctorum quæ appellantur ſpolia, non ſit odioſa, ſed benigna, & fauorabilis, argumento cuiuſdam legis,[m] ideo eſt extẽdẽda, ampliãda, Sed hæc ratio minimè facit pro nobis. ſi loquamur de Monacho, cui conceſſa eſt facultas teſtandi, licet enim Summus Pontifex ſit omnium bonorum Eccleſiaſticorum, & Regularium legitimus diſpenſator, cum dictorum bonorum dominium ad Eccleſiam pertineat Romanam, vt infra tertio tomo in quæſtione de paupertate dicemus: etiam hæc bona regularium à ſede Apoſtolica ſunt monaſteriis applicata, cũ quidquid acquirit monachus, acquirat monaſterio,[n] & ſic ipſũ monaſteriũ iam habet ius quæſitũ cui fit præiudiciũ

[g] c. ſi ſuper gratia de offi. & poteſt iud. deleg. lib. 6. ca. ſi gratioſe de reſcr. lib. 6.

[h] Soccin. Iunio cõſ. 89. n. 34 li. 1. Na. in c. Placuit de pœnit. diſt. 6. n. 161.

[i] Alex. conſ. 107. n. 4 vol. 7. Decius cõſ. 407. n. 17.

[k] Rota in antiquis de reſcr. dec. 29. nu. 1. & 2. Moli. de primog. Hiſp. li. 1. c. 7. n. 63.

[l] Rota dec. 32. ti. 13. fo. 47.

[m] l. beneficiũ ff. de conſtit. Princ.

[n] c. ſi ad monaſteriũ de ſta tu monacho

per

per dictam licentiam teſtandi. Vnde vt defendamus hanc partem cõtra Soccinum, ad alias rationes ſupra poſitas recurrere oportet.

Nec ſupradictis obſtat, quod hæc facultas, & licentia teſtandi videatur mandatum, & per conſequens reintegra morte mandantis expiret. Nam reſpondetur, quod non eſt mandatum, neque reſcriptum ad lites, ſed gratia facta, & facultas conceſſa monacho. Ita reſpondet Sarmiento [a] & Nauarrus contra Soccinum diſputantes.

Ex quo infertur, iubileum literis Apoſtolicis expeditum durare, etiam ſi antequã publicetur, Papa ipſum cõcedens moriatur, cũ ſit gratia facta populo Chriſtiano, & gratia facta morte concedentis minimè expirat.

[a] Sarm. de redd. Ecc. 4. p. e. 3. n. 2. fo. 210. Nau. de redd. Eccl. q. 3. monitione 8. fol. 280.

ARTICVLVS IX.

Quibus prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quam circa vota in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.

RESpondeo dicẽdo, quod in huiuſmodi neceſſitatibus non oportet Papam adire pro diſpenſatione, imo nec Epiſcopum vbi commodè haberi non poteſt ſed in his caſibus ex iuſta cauſa curatus, & regularium prælati inferiores vt ſunt conuentuũ Priores, & Guardiani diſpenſare valent. Hæc facultas non eſt alicuius Romani Pontificis particularis conceſſio, ſed eis competit de iure communi, iuſta ad id cauſa intercedente, prout docet Diuus Thomas.[b]

Sed dices, quod quanquam hoc ſit verum in præceptis legis Eccleſiaſticæ, ſecus tamen videtur dicendum in votis, cum vota ius diuinum concernãt. At reſpondetur, quod D. Thomas,[c] & Soto inquiũt diſpenſationem voti intelligendam eſſe ad modum diſpenſationis legis, lex enim reſpicit, ad quod in pluribus bonum eſt: ſed quia contingit in aliquo caſu hoc non eſſe bonum, oportuit per ſuperiorem determinari legem non eſſe ſeruandam in illo caſu particulari, & hoc proprie eſt diſpenſare in lege: ſimili modo qui vouet quodam modo ſibi ſtatuit legem qua obligatur ad aliquid quod eſt ſecundum ſe, & vt in pluribus bonum: poteſt tamen contingere, quod in aliquo caſu ſit vel ſimpliciter malũ, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod eſt cõtra conditionem eius, quod cadit ſub voto, & ideo neceſſe eſt, quod determinetur votum in tali caſu non eſſe ſeruandum, & tunc eſt diſpenſatio voti, quę conſiſtit in poteſtate Eccleſiæ: & ita ait D. Thomas [d] quod inferiores prælati poſſunt diſpenſare in votis, quę communiter fiunt, & frequenti indigent diſpenſatione, ſicut ſunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiuſmodi. Vota verò maiora, putà continentiæ, peregrinationis terræ ſanctæ, Summo Pontifici reſeruantur. Hæc D. Thomas & id ipſum tenet Soto,[e] & tradit poſt alios Nauarrus. Et quidem nullum ſcio iuris Canonici Decretum hanc ſententiam expreſſe probans, arbitror tamen eam eſſe veram ex præſumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præſumitur, eo quod hę neceſſitates ſunt minutæ, & iugum Domini ſuaue eſt, & onus leue.

[b] D. Th. 1. 2. q. 97. ar. 7.

[c] D. Th. 2. 2. q. 85. ar. 10. Soto. li. 7. de iuſt. q. 4. ar. 1.

[d] D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 12. ad. 3.

[e] Sot. lib. 7. de iuſt. q. 4. ar. 3. Na. in man. c. 21. n. 1. & 22.

ARTICVLVS X.

Vtrum, quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, cenſeatur diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quod articulus quæſtionis debet intelligi de prælato potente diſpenſare, de aliis autem prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit ampliandus.

Pro cuius reſolutione aduerte, quod Caietanus [f] ipſam proponit, & doctè ſuo more reſoluit dicẽs, quod ſi prælatus expreſſe non diſpenſat aliqua iuſta cauſa eum mouente, non eſt obligatus ei obedire ſubditus, non enim tenentur ſubditi obedire prælatis, niſi in his, quæ ſecundum regulam, non autem in his, quæ contra regulam ſunt, imo neque in his, quæ ſunt ſupra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obſeruantiam regularem, minime tenentur obedientiam præſtare. At ſi prælatus expreſſè diſpenſat in regulæ præcepto, tenetur tunc ſubditus ei obedire. Punctus autem difficultatis conſiſtit, quid teneatur facere ſubditus, quando prælatus aliquid concedit, quod ſine tranſgreſſione præcepti minimè fieri poteſt, vtrum in eo caſu cenſeatur diſpenſare? Reſpondetur, quod ſi ſubditus videt iuſtã adeſſe cauſam ad diſpẽſandum, pręſumere poteſt pręlatum in eo caſu diſpenſare, ſiquidem non debet præſumi ipſum contra animam ſuam aliquid præcipere, argumento cuiuſdam legis [g] & notat Angelus. At ſi ſubditus clarè videt nullam ad diſpenſandum cauſam adeſſe, tenetur aduertere prælati præceptum ipſi impoſitum eſſe contra regulam, & minimè executioni poſſe mandari, niſi iuſta interueniente cauſa diſpenſet.

[f] Caie. 2. 2. q. 104. a. 5. ad. 3.

[g] l. 2. ff de iniuſ. omni. iudi. Angel. ver. diſpenſ. §. 212.

ARTICVLVS XI.

Vtrum diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatio contra ius commune eſt ſtrictiſſimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium [h] reſoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antoninus de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & ſequitur: Iaſõ non tamen ita ſtrictè interpretãda eſt, vt à proprietate ſermonis ſit recedendum, ſecundũ Calderinum, [i] & Decium, & latè interpretatur, cum habet expreſſam ipſa diſpenſatio extenſionem ipſa ratio poſtulans, prout tradũt Decius, & Minãdus. Et etiam latè interpretatur, quando eſt gratioſa, prout tradunt Decius, [k] & Minandus. Pariter etiam latè interpretatur, cum eſt in corpore iuris incluſa, iuxta Decium, & Felinum. Denique non interpretatur ſtrictè, vt non veniant expreſſa etiam tacita, item & acceſſoria, quæ ex præcedentibus, & ſubſequentibus colliguntur, iuxta Pariſium, [l] quando qualitas perſonæ ſuaderet talem interpretationem, & quando aliter conſtaret de mente concedentis.

[h] q. a. de filiis presb. lo. e. ſuper eo c. dudũ de electi. nu. 18. Iaſ. in l. ſi ita ſcr. primo n. 8. de lib. & poſth. & in l. re coniunct. n. 178. de leg. 3.

[i] Calder conſ. 1. de offic. & cõſ. Dec. in ſa. ne nu. 12. de praeſ.

[k] Dec. in c. At ſi clerici § de adul. de iud. n. 88. Minand. in conſt. ea ab quartio. 3. nu. 62.

[l] Dec. vbi ſ. n. 91. 95. & 97. Minãd. l. vbi ſ. n. 61.

QVÆSTIO XLVII.

De regularibus, quo ad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſexdecim quæruntur.

1 Q*Vid ſit donatio.*

2 *Vtrum donatio omnium bonorum præſentium,*

& futurorum facta alicui monaſterio valeat.
3 *Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.*
4 *Vtrum fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*
5 *Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata.*
6 *Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico, poſſint repeti ab Eccleſia.*
7 *Vtrum data ad negotiandum ab aliquo priori regulari, poſſint quo ad argumentum à donatario retineri.*
8 *Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingreſſum religionis.*
9 *Vtrum præfata donatio valeat iurata.*
10 *Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.*
11 *Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.*
12 *Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.*
13 *Vtrum renunciatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valeat, etiamſi non fiat cum forma prædicti decreti.*
14 *Vtrum dicta donatio poſſit fieri à nouitio, ſine licentia, Epiſcopi, cum licentia ſolum ſuperioris.*
15 *Vtrum monales poſſunt dare aliquid ſecularibus cum cenſu certa annua quantitatis ſibi ſoluenda in vita ſua.*
Vtrum decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum, habeat locum in nouitiis ſocietatis Ieſu.

ARTICVLVS I.

Quid ſit donatio.

RESpondeo dicendo, quod donatio ſimpliciter, & abſolute ſecundum Magiſtrum Sententiarum,[a] & D. Thomam, eſt datio liberalis ſiue irredibilis, id eſt recompenſationem non intendens, vel eſt rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores, & eſt duplex, ſcilicet inter viuos, & cauſa mortis. Donatio inter viuos eſt, quando rem quam dono, malo habere, eum, cui dono, quam me, vt colligitur ex iure [b] ſicut donatio cauſa mortis eſt, quādo rem, quam dono, malo me habere quam illum, cui dono, ſed magis illum, quam heredem, vt in eodem iure notatur; & donatio inter viuos eſt irreuocabilis, donatio vero cauſa mortis reuocabilis eſt.

[a] Magiſter, & D. Th. in 2. d. 18. ar. 2.
[b] l. 5. in prin. ff. de donat.

ARTICVLVS II.

Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui Monaſterio valeat.

RESpondeo dicendo, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina [c]: at donatio omnium bonorū præſentium futurorum facta Eccleſiæ, vel pio loco valet, & tenet fauore ipſius Eccleſiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus: [d] hanc opinionem dicunt communem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegās. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duēnas [e], & Couarruuias eam ſequens dicens. Non deeſt, qui ab hac celeberrima omnium aſſertione diſcedat. At Decius [f] affirmat ab ea non eſſe recedendum, & idem affirmat in donatione facta hoſpitali. Eandem opinionem dicit communem, plures allegans pro & contra latè examinans, & eam ſequens Tiraquellus [g] in priuilegiis cauſæ piæ, vbi eam intelligit, quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam cauſam, quia ſit Eccleſiæ, vel piæ cauſæ. Secus è conuerſo ſi quis donauit Titio omnia bona ſua præſentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemoſynas monaſterio, quia tunc non valet, ſecundum Panormitanum, [h] quem ſequitur Gutierrez dicens, quod ſupradicta opinio non reuocatur per legem Tauri [i] qua ſtatuitur, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Eccleſiaſticam, ſubdit tamen Antonius Gomez, [k] quem ſequitur Ærarium communium opinionum, quod in hoc caſu pia cauſa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas [l] optime probans communem ſupradictam authoritatibus ſacræ Scripturæ, latè agit, an hoc caſu monaſterium teneatur ad debita donatoris, & reſoluit quod ſic.

[c] Molin. de primog. Hiſpā. li. 2. ca. 10. per totum.
[d] Bar. in l ſi n. 113. C. de poſſ. vbi Purpur. n. 242. Ant. Gō. in l. 69. Tauri. n. 6.
[e] Duen. reg. 219 limit. 2. Cou. in rub. de teſt. n. 6. 2. p. ſo 4.
[f] Dec. conſ. 468. n. 3. & 4.
[g] Tiraq. priui. 100.
[h] Pano. conſ. 48. col. 2. ſi. li. 2. Guti. 2. p. de iur. co. ſi. c. 21. n. 7.
[i] l. 9. Tauri. l. 11. tit. lib. 5. nou. recop.
[k] Ant. Gom. vbi ſu. Ærar. ti. cō. opin. li. D n. 167.
[l] Abb. conſ. 102. n. 2. co. 2. vol.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi poſſint aliquid donare.

RESpondeo dicendo, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo, nonageſimo nono, decimo tertio kalendas Iulij Sanctiſſimus Dominus noſter Papa Clemens octauus quandam edidit conſtitutionem, prohibendo regularibus vtriuſque ſexus muneris largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex profeſſo declarare, ſolum tamen quædam pro aliquibus fratribus ſcrupuloſis in medium adducere, operæpretium eſſe duxi. Primo igitur eſt aduertendum, quod in dicta conſtitutione ſolum prohibentur donationes gratioſæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidotali obligatione tenetur, & ſic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ, donatio enim remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta aliqua iura, [m] vbi notatur quod ingratitudo meritorum cum demeritis compenſatur, prout in ſimili notant Bartolus, & Abbas. [n] Et tantæ potentiæ eſt remunerationis cauſa, vt princeps poſſit dominium rei ſuæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiam auferendo à ſeipſo principe, vel à ciuitate, vt notat Bartolus, [o] & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quod ex cauſa remunerationis poſſit quis de feudo alicui cōceſſo inueſtiri, & propter remunerationem multa conceduntur, vt determinant Decius, [p] Ruinus, & Grammaticus, non enim credendum eſt ſummum Pontificem, voluiſſe tollere remunerationem, quæ de iure naturali eſt. Et in ſacris literis maximè commēdatur vnde religioſi, & religioſæ poſſunt per viā remunerationis aliqua etiam extra ordinem donare, dummodo hoc fiat ſui prælati licentia obtenta, ſicut ante dictam conſtitutionem ipſis erat licitum. Et confirmatur ſolum enim in ea prohibentur donationes, per quas matrimonium Eccleſiæ diſſipatur, at per donationes remuneratorias patrimoniū monaſteriorum minimè deperditur, imo potius augetur, cum ſæculares videntes religioſorum remunerationem multa ad eorum neceſſitates ſubeundas impendant, quibus ipſi maximè egent, propter maximam enim monaſteriorum paupertatem prælati ipſis ſuccurrere, vt vellēt, minimè poſſunt. Vnde infertur, quod cum licentia prælatorum poſſunt ſubditi huiuſmodi facere remunerationes, ſicut ante faciebant conſtitutionibus regularibus ſeruatis. Aduertant tamen ſubditi, quod non poſſunt facere huiuſmodi remunerationes illis, qui prælaturas, & officia in ordine ipſis procurauerunt, & procurare poſ-

[m] l. Aquilius regulus l. ſi pater §. ſi aliquis à latrunculis ff. de donatio.
[n] Bar. in l. ſi ſtipulatus §. ſi tibi nupſero, & in l. donatio ff. de verbo. oblig. Abb. conſ. 30 ca. vol. in ſe. & vit ... vol. 2.
[o] Bar. in pra. ff. l. ſi primatur ff. qui, & à quibus Bal. in l. reſcri. C. de precio imper. offer. Rom. co. 26. & ab gro. Decius conſil. 180. vol. 3. & co. 190. ... 6 n. 10.
[p] Dec. co. 459. nu. 24 & 25. Rum. con. 2. ... col. 3 volu. 5. Grāmat. conſ. 8 co. 2. & conſ. 160. ... n. 2.

poſſunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt ſpeciem ſimoniç præſe habentes, à iure cōmuni anathematizantur, & ita in conſtitutione prohibētur. Quod iuxta terminos iuris communis debet explicari, prout tradit doctiſſimus Nauarrus, [a] aliam ſimilem conſtitutionē Gregorij XIII. declarans, dicens, quod in ea non prohibentur data, & promiſſa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, ſed minùs principaliter ad hunc finem tenditur per ipſa. Et ſic non cōdemnarem ego religioſos, qui pro beneficiis ipſis collatis in aſſecutione officiorum ordinis aliqua munuſcula conferunt, non principaliter propter eorum aſſecutionem, & vt ſibi in aliis procurandis ſe gratos exhibeant, ſed vt ſe beneficiorum memores, vt decet demonſtrent, hoc enim non ſimoniacum, imo potiùs laudabile in ſacra pagina, & in ſacris Canonibus reputatur. Sūmè autem eſt notandum, quod in foro exteriori non reputatur ſimoniacus ſubditus, qui parua munuſcula prçlatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali, [b] cuius tenorem in hoc loco proponere decreui, ex eius enim contextu colligent prudentes religioſi, in quibus muneribus ſimonia poſſit præſumi. Ait enim Alexander Tertius.

a Nau. in extrava. de dat. & promiſſ.

b c. & ſi de ſimonia.

In hoc itaque Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus pro electione tuæ pallium tibi traderet ad partes illas acceſſit, & frater tuus eius præſciens neceſſitatem ei equum vnum te ignorante tranſmiſit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet, cum in accipiendis, vel dandis muneribus tria ſint maximè attendenda, perſona ſcilicet dantis & accipiētis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus; qualitas perſonarum vt à quo, & cui videlicet, an à paupere diuiti, vel è conuerſo, ſiue à diuite locupleti datum fuerit; æſtimatio muneris, & donationis tempus ſi magni, vel minoris pretij res data exiſtat; & an inſtante neceſſitate ſua, an alio tempore conferatur. Ponderanda enim ſunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accommodanda, licet enim dantes, & recipiētes prælati paupertatem profiteantur. Differentia tamen inter eos pro qualitate perſonarum eſt conſtituenda, ne eos de ſimonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter ſuſpectos iudicemus. Et aduertendū quod ſemper locutus ſum de munuſculis, nolo enim vt ex meis dictis aliquid ſiniſtrum contingat in dādis his muneribus, quæ ſi dentur, & recipiantur, religionis color optimus obſcurabitur, quod S. D. N. omnino euellere in præfata conſtitutione conatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres minores poßint donationes extra ordinem, & intra ordidem facere.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus III. ſtatuit, & conceſſit in declaratione regulæ, quæ incipit. Exiit, qui ſeminat, &c. *Quod de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus minoribus pietatis, ſeu deuotionis intuitu, vel alia honeſta, & rationabili cauſa, obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus capitulis (tam de ipſis rebus vilibus ſeu parum valentibus, & earum valore, quam etiam de præfata licentia, ſcilicet à quibus, & qualiter ſit habenda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem,* aliis elargiri. Ita habetur in monumentis [c] ordinum. Et leo X. ſupradictam conceſſionem ampliādo conceſſit, *quod non ſolum generales & prouinciales, & cuſtodes in ſuis capitulis, ſed etiam ipſi, ac eorum Generales commiſſarij extra capitula poſſint arbitrari, quæ res debeant viles, ac parui valoris reputari ad hoc, vt res huiuſmodi poſſint dari intra, & extra ordinē, & ſuis ſubditis ad dādam, & accipiendam, licentiam concedere, prout eis ſecundum Deum videbitur expedire.* Ita habetur in ſupplemento. [d]

c In 1. im. fo. 1. tract. 2. & in 2. imp. tra. 2. fo. 10.

d In ſuppl. fo. 59 conc. 175.

Et aduertendum, quod in capitulo generali Medinenſi facta eſt circa prædicta ſequens determinatio. *Item quod fratres nullo modo ſecundum intentionem regulæ, aut declarationis ſummorum Pontificum poſſunt dare aliqua, quantumcunq; vilia aliis, ſiue fratribus, ſiue ſæcularibus nec recipere alia ſine licentia ſuorum prælatorum.* Ita habetur in monumentis [e] ordinum.

e in 1 impr. fo. 128. trac. 1 & in 2. fo. 246. in 2. tract.

Circa quas conceſſiones eſt aduertendum, quod quatuor conditiones requiruntur, vt fratres minores tuta conſcientia poſſint donare.

Prima quod ſit res vilis, & parui valoris, ſecundum quod in capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, prouincialibus, & cuſtodibus, eorūq; commiſſariis determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quod de prædictorū ſuperiorum licentia fiat. Vnde guardiani ex vi ſui officij non poſſunt illam dare, niſi à prædictis prælatis, vel de conſuetudine fuerit conceſſum, ſicut hodie eo ipſo, quo guardiani inſtituuntur, conceſſum eis eſſe videtur, non enim pro minimis ad ſuperiores tenentur fratres recurrere, quando ipſorum copia non eſt. Et licet ſine pręfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, veſtes, & alia ſimilia inter ipſos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter ſe inuicem non poſſunt, vt communiter regulæ expoſitores aiunt, niſi ſuorum prçlatorum adſit licentia. Pro minimis vero, & ſępe neceſſariis, ſecūdum Vgonem, & Piſanum, vt pro calamo, &c. licentiā ſufficit generalē habere, & etiā ſufficit licētia interpretatiua hoc eſt, quādo prçlati id ſciūt, & liberaliter permittūt, aliàs ſi de cōtraria volūtate præſumeretur, non poſſunt ſecūdum aliquos: at hiā ratione videntur deuiare, cū talis contraria volūtas ſit irrationabilis, cui non tenentur religioſi ſe ſubiicere; quando autē ſit irrationabilis volūtas, non eſt ſubditorum iudicare, ſed eorum tantum, qui ſine ſiniſtra affectione regularia inſtituta intelligunt.

Tertia conditio, quod res donanda ſit mobilis, ex immobilibus enim puta de horto, domo, &c nec palmum fratres donare poſſunt, & ſi de facto dederint donatio eſt nulla, & ipſi actum proprietatis cōmittunt, cum hæc ſemper, quoad proprietatē, apud dantem ſint, aut ſint Eccleſiæ Romanæ. [f]

f In Cle. exiuit de paradiſo.

Quarta conditio, quod res donanda non ſit pecunia, cum illius vſus nobis ſit interdictus nec Papa illum in ſuum Dominium recipit. Vnde, niſi per ipſum dantem, vel eius authoritatē, eius donatio fieri poteſt, & ſic neq; fratres poſſunt retinere partē legatæ eis pecuniæ ad præces hæredum, cū non ſint eius Domini, imo vt Salmanticæ fuit concluſū, nec per ſyndicum Papæ id fieri poteſt, quia licet in bulla ſyndicatus contineatur, quod ſyndicus poteſtatem habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamē intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem ſit. Vnde quando id inutilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas ſolutiones, tunc bene poſſunt. Quod confirmatur ex his, quæ in primo tomo [g] latè diximus: & ſicut ipſi fratres nō poſſunt aliis donare, ita etiam neque aliquid ipſi poſſunt accipere, ſine prælatorum ſuorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerſon, & Vgo, & Serena cōſcientia, [h] & licet aliqui fratres poteſtatem habeant ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda eſt, non poteſt illam accipere abſque prælatorum licentia, niſi fuerit

g Tom. q. 27. ar. 7.

h Serena conſcientia. q. 81.

Digitized by Google

fuerit ſpecificata prælato perſona fratris, cui donāda res eſt, ſicut frater non poteſt à ſæculari potenti donare aliquid recipere: ad recipiendum tamē puto ſufficere voluntatem præſumptam, quæ præſumitur, quando id, quod donatur, ipſi fratri eſſet neceſſarium, & ſuo ſtatui, & regulæ conſentaneum.

ARTICVLVS V.

TEmpore, quo mulier in monialem recipitur (vt eſt conſuetudo in Italia) vadit ad altare publicum, & ibi offert certam quantitatem pecuniæ dicendo hæc verba, *Ego dono hanc pecuniam præſentem in remiſſionem meorum peccatorum, vel dono iſtam pecuniā Deo, & B. Mariæ Virgini.* Demum hæc monialis intra annum probationis redit ad ſæculum, & in primo monaſterio profitetur, & profeſſa poſtmodum tranſit legitimè ad aliud monaſterium, an dicta monialis poſſit repetere prædictam pecuniam à primo monaſterio? Huic difficultati reſpondet Angelus de Peruſio,[a] quod non, quia talis donatio fuit pura, & ſimplex, nullam habens in ſe cōditionem, & modum, & ideo tanquam donatio perfecta, non reuocatur, ſecundum ius,[b] & ſi dicatur, quod illa donatio videtur facta ob certam cauſam finalem videlicet, quia recipiebatur vt monialis in monaſterio, & ſic ceſſante cauſa finali iuris, & hominis, poſt tranſlationem alij monaſterio debet id donum pertinere. Reſpondetur, quod non debemus dicere hāc cauſam eſſe finalem, vitiaretur enim tunc receptio in monialem, eo quod eſſet tunc ſymoniaca, iuxta ſacros Canones.[c] Neque enim obſtat, quod Concilium Tridentinum[d] annullat quamcunque donationem non ſecuta profeſſione. Nam reſpondetur, quod annullat tantum donationes factas à nouitio poſt ingreſſum in monaſterium: at hæc donatio fuit facta, vt ſupponitur ante ingreſſum, vt aliqui dicunt, de quo infra. Præterea Concilium, vt ego ſuſpicor, tantum annullat donationes, & renunciationes factas ſæcularibus, aut ipſis fratribus, aut monaſterio non reuocat & annullat donationes oblatas Deo, & Beatæ Mariæ in remiſſionem peccatorum, prout hæc donatio fuit facta.

[a] *Ang. de Peruſio in tract. de murat. ſtatus eccl. cõ. 1. quæſit. 5. n. 5.*
[b] *l. perfect. C. de dona.*
[c] *c. de ſimonia de reg.*
[d] *Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 19.*

ARTICVLVS VI.

Quidam Canonicus donauit quædam vaſa argentea cuidam monaſterio, in quo elegit ſepulturam duos annos, antequam moreretur; quæritur, an prædictum monaſterium poſsit ſe defendere ab Eccleſia illius Canonici illa ſibi repetere volente, virtute extrauagantis Pij V. editæ anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſeptimo ſuper ſpolijs.

REſpondeo dicendo, quod iure optimo poteſt prædictum monaſterium retinere ſibi vaſa prędicta. Primò quia prædicta extrauagans non diſponit de quibuſlibet bonis, vel vaſis beneficiatorum, ſed tantum de deſtinatis ad vſum & cultum diuinum, vt expreſſè habent eius verba, & ex argumento, & quęſtione propoſitis non colligitur, quod prædicta vaſa erant ad vſum diuinum deſtinata. Secundo quia prædicta extrauagans non diſponit de omnibus ad vſum, & cultum diuinum deſtinatis, ſed tantum de illis, quæ tempore obitus beneficiarij inueniuntur relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato, & prædicta vaſa, de quibus eſt quæſtio, etiamſi fuiſſent ad vſum & cultum diuinum deſtinata, non fuerunt relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato tempore obitus, quia vt in caſu proponitur, fuerunt donata ipſi monaſterio duobus annis ante obitum, & ita non habet locum in his extrauagans, quæ inducit nouum ius, vt colligitur ex eius verbis ibi *Statuimus, & decernimus*, & notat Nauarrus,[e] & ideo non eſt extendenda ad ea, quæ non comprehenduntur in ea, ſed debent remanere ſub iure antiquo, à quo nō eſt recedendum, niſi qua tenus videbitur receſſum à iure nouo, argumento eorum, quæ in quadam lege notantur[f]: & ita per hæc, & alia hanc opinionē tenet Nauarrus.[g]

[e] *Na. in comment. de ſpolijs. ſuper c. no. li. conſ. 12. q. 2. §. 3. n. 3.*
[f] *l. præcipimus C. de appel.*
[g] *Na. li. 2. conſ. tit. de donat. conſ. 4.*

ARTICVLVS VII.

Prior regularis quædam bona ſua regularia Titio nepoti ad negotiandum contulit, & dum in extremis ageret dictorum bonorum à Titio rationem reddi iuſsit, vt ex illis quinquaginta vni, & centum alteri traderentur. Quo facto prior mortuus eſt. Vnde dubitatur, an Titius tuta conſcientia dictorum bonorum reſiduum retinere poſset ex præſumpta voluntate.

REſpondeo dicendo, primo quod dictat bona patrimonialia non erant dicti prioris regularis, quoniam religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdit, quæ ante profeſſionem habebat, & capacitatem habendi dominium illorum, & aliorum in tota vita ſua, ita quod omnia, quæ ante profeſſionem habebat, per illam fuerunt facta monaſterij, vel religioni, & omnia, quæ poſtea quærit ſiue donatione, ſiue ſucceſſione, ſiue alia quacunque induſtria ſua quærit, acquirit monaſterio, vel ordini, ſeu religioni, quam profeſſus eſt, antequam prior efficeretur, & ea quæ poſtea acquiſiuit, acquiſiuit ipſi prioratui, prout latè probat Nauarrus.[h]

Dico ſecundo, quod præfatus prior licet poſt profeſſionem nullius rei temporalis dominiū, nec poſſeſſionem ſuo nomine potuiſſet habere: potuit tamen habere adminiſtrationem, & facultatem diſponendi de fructibus prioratus, & omnium bonorum, quæ quoquomodo quæſiuit, & ad ſuam, & ſuorum decentem ſuſtentationem, & ad largiendum pauperibus, & alijs operibus pijs, & remuneratorijs. Ex quibus liquido infertur potuiſſe præfatum priorē donare Titio in intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis, ſi quæ interueniſſet, reliquū, quod remanſit penes eum poſt rationem redditam eorū quæ in ſocietatem dederat ei prædictus prior, vel ſaltem tantum quantum dicta paupertas, pietas, vel remuneratio exigebat.

[h] *Na. in c. non dicatis 12. q. 1. Auth. ingreſ. C. de ſacroſā. eccl. c. in præſen. de probat.*

Dico tertio quod præfatus prior per dicta verba quibus dixit, vt de præfato reliquo quinquaginta daret vni, & centum alteri, nihil de alijs expreſſe diſponens, præſumitur voluiſſe alia donare Titio, nam ægrotabat, & diſpoſuit de duabus partibus illorum, quę Titius tenebat, & non apparet alia ratio, quàm donationis, nam cur tacuiſſet de alijs partibus, niſi quia voluit, vt illę manerent cum Titio, niſi moreretur. At hęc donatio eſt donatio cauſa mortis, cū fuerit facta in extremis, & licet religioſus habens beneficium regulare, vel ſæculare, poſſit donare intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis, inter viuos, non tamē poteſt per vltimā voluntatem. neq; per donationem cauſa mortis, quę quoad hoc ęquiparatur, cōſāguinitas autē, vel ſocietas exercēdi negotiationē, parū prodeſt Domino cōſultiē quia nō

eſt

eſt iuſta cauſa, vt religioſus etiam beneficiarius poſſit donare alicui de redditibus ſui beneficij, vel alijs alia ratione quæſitis. Vnde ſequitur, quod præfatus Titius de rigore iuris non poteſt retinere illã partem bonorum, quæ remanſit penes eum propter verba præfata cum minimè poſſit prior cauſa mortis donare cui conſulendum eſt, vt aliquam bonam compoſitionem procuret facere cum eo, qui ſucceſſit in prioratu, ad quem iure pertinet. Ita doctiſſimus Nauarrus conſuluit.[a]

[a] *Na. li. 3. cõſ. conſi. 6. n. de donat.*

ARTICVLVS VIII.

An donatio, ſeu renunciatio bonorum ſuorum facta occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem ingreſſus eſt, neq; habitum ſuſcepit cum pacto, quod in omnem euentum, in quem dictus donator ante profeſſionem à monaſterio exiret, dicta donatio eſſet nullius momenti, ſit valida non ſeruata forma Concilij Tridentini.

RESpondeo dicendo, quod Conſilium Tridentinum ſequens ordinat decretum in hunc modum.[b] *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio, ante facta etiam cum iuramento vel in fauorem cuiuſcunq; cauſa piæ valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non alias intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione, aliter vero facta, etiamſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata, ſit irrita, & nullius effectus.* Hæc Concil. Cuius determinationis Decretum non extenditur ad caſum tituli quæſtionis, & ſic quod dicta donatio ſit valida non ſeruata Tridẽtini forma Probatur primo, quia non refert, quod quid de æquipollentibus fiat, argumento aliquarũ legum,[c] & videntur æquipollentia donare intra duos mẽſes ante profeſſionem cum licentia Epiſcopi, ſiue vicarij, & donare ante ingreſſum monaſterij cum pacto, vt nõ valeat donatio in vllo caſu quo ingreſſus, vel ingreſſa exierit de monaſterio, quod intrauit.[d] Secũdo probatur nam regula iuris eſt, quod plus cõtinet in ſe minus, ſed plus videtur prodeſſe ingreſſuro monaſteriũ, quod donatio non valeat in aliquo caſu, quo ipſe egrediatur de monaſterio, quã quod nõ valeat, niſi quãdo fuerit facta intra duos menſes ante profeſſionem de licentia vicarij, quia facta poſteriori modo, nullo modo videtur reuocari poſſe, in priori vero ſic quando exierit per diſpenſationem. His argumentis, & alijs Nauarrus,[e] arguit pro parte affirmatiua, partem vero negatiuam libenter amplecteus tenens dictum decretum extendi ad eaſum propoſitum, ſcilicet non ſolum ad donationes factas à nouitiis, ante duos menſes ante profeſſionẽ, ſed etiam ad donationes factas ante ingreſſum religionis, quod expreſſe ipſe tenet,[f] contra quem facit primo, quia Concilium loquitur de nouitiis ingreſſis. Nam cum capite decimoquinto agat de nouitiis ingreſſis religionem, ſtatim capite decimo ſexto, in quo præſens Decretum continetur etiam de ipſis, de eiſdem agere eſt credendum quod relatiuum, quoque poſitum in dicto decreto ſatis denotat.

[b] *Conc. Trid. ſeſ. 25. & reg. c. 16.*

[c] *l. ſi ff. mãda. licet ex quadam de teſti.*

[d] *c. plus cõtinet de reg. iur. l. 6.*

[e] *Na. li. 3. cõſ. ti. de don. cõſ. 87.*

[f] *Nau. vbi ſu. conſ. 7.*

Quod etiam probatur, nam dictum capitulum ſub titulo de regularibus collocatur, & lex ex rubrica ſub qua ſituatur, explicatur, vt probat in generali Molina,[g] cum Gloſſa, Baldo, & Alexandro, & ita intelligendum eſt decretum Concilij de regularibus. Et hoc ita ſtatuit Concilium Tridentinum, ne aliàs regulares compellerent nouitium donare intempeſtiuè, & ob id nouitius profiteretur inuitus non audens recedere, quia tam donaſſet bona, & ita iudicatum eſt in prætoriis, & notat Couarruuias,[h] & Conſulti Doctor Moya, Solis, & Pinciæ Valdes, & alij, hanc tenuerunt opinionem, vt accepi à quodam viro Docto. Et hanc opinionem tenet Menochius.[i] quæ videtur tenẽda licet eã non teneat Nau.[k] & Gutierr. dubitet de ea, & ita declarauerunt Domini Cardinales reformæ vigeſima ſecunda die Octobris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo tertio, vt refert Paraſelus.[l]

[g] *Mol. li. 1. de primog. c. 12. n. 18.*

[h] *Cou. in ca. quãuis pactũ. 1 p. § 1 nu 7.*

[i] *Menoch de arbi. cẽt. 5. ca. ſu 336.*

[k] *Na. vbi ſup. Gutier in c. quãuis pactũ ver. nuptui tradebatur n. 2. pa. 401.*

[l] *In ſuo cõpen. priuil.*

Sed contra prędicta duo proponuntur argumenta. Primum eſt, grauius eſt ingreſſuro monaſterium facere donationem ante ingreſſum & ſuſceptũ habitũ, quàm poſtea, partim quia perdit facultatẽ donandi alij, poſtquam ſuſcepit habitum, partim quia parentes, vel cognati volentes quærere bona ingreſſuri, vel ingreſſuræ monaſterium, facilius poſſũt conſequi ſuum propoſitum perſuadendo pueris, & puellis ante ingreſſum, vt donent ſua bona ſibi, & alijs, quibus vellent, quam poſtquã ingreſſi ſunt monaſteriũ, vel ſuſceperint habitũ, eo quod ſunt iuniores, & minus ſapiũt, & plus ſubijciuntur parentibus, vel tutoribus, & plus habent timoris reuerẽtialis, vt palam eſt: è contra poſt ſuſceptũ habitũ ſunt liberaliores, & prudentiores, & ſapientiores, & minùs timoris reuerentialis, habent, & habẽt conſultores religioſos, quę vt perſonæ ſpirituales, & vt à mundanis ſeparatę pręſumuntur rectiùs eis conſulturæ. Reſpondetur hoc argumentum eſſe topicum, at nõ conuincere, quia hoc Decretum loquitur de his, qui poſtquam religionem ſunt ingreſſi, faciunt aliquam donationem. Vnde cum ſit annullatiua actus, non extendenda ad alium caſum, licet habeat eandem donationem.

Sed contra hoc arguitur, quod lex exhorbitans, & pœnalis extenditur ad alium caſum, ad quem ſi non extenderetur, fruſtraretur, argumento quorũdam iuriũ.[m] iuncta ſua Gloſſa, quæ communis, & recepta ſentẽtia eſt à [n] Dominico, & Fráco, & à citatis per eos: & ſi præfatum Decretum Con. Tri. non extenderetur ad hunc caſum, paſſim fruſtraretur, & maxime extenderetur. quando donatiua eſt nobilis & paruula, & donauit parentibus, & cognatis, quarum authoritas apud eã eſt magna, & donauit facta expreſſa mentione de ingreſſu monaſterij & quod ille ingreſſus præconceptus mouet eam ad faciendum illam, quia huiuſmodi puellæ faciliùs perſuaderi poſſet ad donãda ſua bona ſuis parentibus, cognatis, vel amicis, antequã ingrederẽtur, quàm poſt ingreſſum.

[m] *c. ſi cintra de ſent. exc. li. 6. & cap. 1. de vſur. eodẽ lib. ad nũ Feloſ v. teſtamẽta facta.*

[n] *Domin. & Fran. in c. 1 de ſep. ordin. li. 6.*

Reſpondetur tamen huic neruoſæ rationi, quod hæc extenſio non poteſt admitti, cum ſit contra ius commune, & legum correctio minimè præſumatur. Nam ſiquid ante ingreſſum religionis (etiam ſi de illo pręcogitabat) fecit iuratam renunciationem talis renunciatio valet iure communi, argumento aliquorum iurium,[o] quia tunc perſona, & bona ſunt laicalia, de quibus Eccleſia non diſponit, prout tenet Antonius Gabriel,[p] & Menchaca. Et huic iuri non derogat Concilium Tridentinum. Dixi etiam ſi de illo pręcogitabat nam fortiùs valet donatio, & renunciatio, ſi in ea fiat mentio de intentione intrandi religionem, prout tenent Couarruuias,[q] Gutierrez, Menochius, & Molina, ex doctrina Bartoli; & ſi fiat renunciatio, aut teſtamentum paulo ante ingreſſum, præſumitur præcogitaſſe, vt tenent Couarruuias,

[o] *c. 1. aut. de iud. li. 1. 6 ca. 1. li. 4. conſil.*

[p] *Ant. Gab. 1. to. cõm. opinio. v. ad nuchias. Mencha li. 3. cõtra illud. ca. 101 num 2.*

[q] *Cou in c. 2. n. 4. de teſta. Gutierr in c. quãuis pactũ v nuptui n. 2. Menoch de arbit. ca. n. 436. Molin in. 2 de primog. c. 9 d. 46. & 49.*

Digitized by Google

uarruuias, & Molina cum Baldo, & Fulgoſio. At licet huic forti argumento, ita communiter ſatisfiat, mihi tamen omnino non ſatisfacit, nam licet nouitius ante ingreſſum religionis ſit laicus & bona eius per conſequens ſint laicalia, Papa tamen, & Eccleſia habet poteſtatem ſuper bona laicalia in ordine ad finem ſupernaturalem, vt cum communi reſoluit doctiſſimus Nauarrus [a] & ita potuit Conciliũ Tridentinum irritare donationem nouitij factam ante ingreſſum religionis in ordine ad finem quendam ſpiritualem, vt ſcilicet, talis nouitius pauperiate coactus profiteatur religionem, quàm minimè voueret ſi donatio ab eo facta non valeret, & cenſendum videtur Concilium ſecundũ eius mentem hoc ipsũ decreuiſſe, cùm prout dictũ eſt, ratio Concilij magis militet in hoc caſu, quàm caſu quo nouitius poſt ſuſceptum religionis habitum ante duos menſes proximos profeſſioni præfatam fecit donationem, & lex rigoroſa correctoria, & exhorbitãs ad caſum in quo verſatur magis eius ratio extendatur, præcipuè ſi non data tali extenſione fruſtratoria redderetur. Quod confirmatur, nam bona nouitij etiam poſt ingreſſum in religionẽ ſunt laicalia, & de his, vt de bonis merè laicalibus, ſoluuntur decimæ & aliæ exactiones, & Concilium de facto ſuper his ſuam exerceret poteſtatem eorũ irritas donationem, ſi ante dictos duos mẽſes proximos profeſſioni celebretur. Nec obſtat quod hoc decretum ſub rubrica de regularibus collocetur, & nõ nouitij ante ſuſceptũ habitum ſint abſolutè ſæculares, nam in hoc decreto non ſolum agitur de religioſis, & nouitijs, ſed etiã de his, qui religionem intrare volunt, [b] agitur enim de puellis, quæ habitum ſuſcipere volunt, vt ipſum non ſuſcipiant, niſi prius earum libertas ab ordinario exploretur.

[a] Na in c no ui notab. 3. n. 96. de iudic.

[b] Seſ. 25. de reg. ca. 17.

ARTICVLVS IX.

Quomodo talis donatio, etiam iurata non valeat.

REſpondeo dicendo, quod lex ciuilis non potuit annullare tale iuramentum, & prohibere, ne heret talis donatio iurata, prout defendit doctiſſimus Fortunius Garcia. [c] Quod probat primo ea ratione cõfirmata per Panormitanũ, [d] quia ſcilicet iuramento Deo homo obligatur, & ob id ius ciuile, quod eſt infimũ, circa talem obligationem non poteſt diſponere. quod ſi verum eſt, id etiam verum erit, quod ius ciuile ſtatuere non poſſet, vt iuramẽtũ nõ valeat, vel ne ſit obſeruandũ, ex eo enim, quod quis naturaliter Deo obligatur valet. Secũdo probatur ex quadam lege [e] Cæſarea in qua Imperator ait ſe eſſe nolle authorem periurij & ideo dicit iuramentum obſeruandum.

Tertio probatur, nam iuramentum eſt, quid Eccleſiaſticum, & ſpirituale, cuius cognitio ad Sedem Apoſtolicam, & ad iudices Eccleſiaſticos ſpectat, vt notatur in iure. [f] Sed ſtatuta laicorum ſuper ſpiritualibus ſunt nulla, vt nos ſacri Canones, [g] docent, igitur tale ſtatutum cum ſit de re non ſubiecta imperio, erit nullum. Et hanc opinionem tenet Paulus de Caſtro, [h] adeo quod quamuis ſtatutum, vel lex ciuilis ſtatueret de iuramento iuſta, & rationabili cauſa, non propterea valeret, quia iuramentum eſt quid ſpirituale, ſuper quo facultas diſponendi deficit, licet contrarium teneat Gloſſa, & alij quos refert, & refutat Fortunius, [i] dicens opinionem Pauli Caſtrenſis tenere Hoſtienſem, [k] & Ioannem de Imola, & Ioannem Andream, & Abbatem affirmantes iuramentum eſſe quid ſpirituale, & ideo leges omnes editas ab Imperatoribus de iuramentis non ſeruandis fuiſſe nullas, niſi ſit iuramentum contra bonos mores, & nutriat peccatum, de quo latè vide Alexandrum, & modernos allegatos per Fortunium, hoc aliquibus confirmando cõcludentem primo, quod ius ciuile in caſu, quo ex ſe licitum eſt iuramentum, poteſt præcipere, ne obſeruetur, neque ad licentiam concedere; quod ſi fecerit, non habet vim legis. Ait inſuper, quod ſi quis ſentit hanc propoſitionem abſolutè prolatam nullam alia via progrediatur dicendo, quod leges punientes periuria iuſtæ ſunt, & in hoc habere iuriſdictionẽ, licet iuramentũ ſit quid ſpirituale. Sicut enim ius Canonicũ [l] ad ſalutem animarũ præcipit obſeruari iuramẽtũ: ita Imperator poteſt præcipere ad conſeruationẽ ſubditorũ, cùm maxime humanæ fidei nihil tã conueniens ſit, quã obſeruatio promiſſorum, prout dicitur in iure, [m] & hoc conformat cũ lege æterna, naturali, vt dicitur in quadam Decretali, [n] igitur nihil impedit, quin tales leges valeant. Quam ſententiam multa explicando ſic proſequitur idem Fortunius [o] reſoluens, quod aut iuramentũ eſt licitum ipſa natura, vt iuramentum de occidendo aliquem, item contra bonos mores, vel inhoneſtum & tunc, prout ius naturale oſtendit, iuramentum non eſt ſeruandum, non enim Deus rebus illicitis vult coli, ideo à iure ciuili, & canonico annullantur neque ſunt nulla talia iuramenta, ſed declaratur nulla eſſe ipſa natura, prout patet ex ſacris Canonibus, [p] aut iuramentum eſt tale, de cuius iuſtitia dubitatur, ita quod ſubtili quadam ratione neceſſe eſt declarare, an valeat, nec ne, tunc eius declaratio pertinet ad Eccleſiam Romanam, vt patet ex quadam Decretali, [q] quæ declaratio non poteſt pertinere ad ius ciuile, ſi tamen ius ciuile idem confirmat, quod ius Canonicum diſponit, bene valet. Ex his patet reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis dicendum propoſuimus, ſcilicet, quod de nullitate iuramenti facti in confirmationem dictarũ donationum, & renunciationũ, maximè dubitatur, cum ſæpe poſſent moueri nouitij ad dictas donationes faciendas, & eas iuramento confirmandas, vt vinculo iuramenti ligati non ſolũ in foro exteriori, ſed etiam in foro conſcientiæ ad eas obſeruandas ſub pœna periurij tenerentur, & ſic inuiti cogerentur profiteri, & ne nota periurij afficerentur. Ideo Eccleſia Romana his fraudibus obuians tales renũciationes etiam iuratas irritas, & nullas eſſe determinat, ita quod ex eis neque obligatio ciuilis, neq; naturalis aliqua oriatur.

[c] Fortun. de vlt. fin. iur. cã. & ciuil. à n. 32.

[d] Pan. in c. cũ cont. de iure iurand.

[e] L. 2. ca. 5. aduerſ. vendit.

[f] In c. a nouit de iud. c. cum ſit general. de foro compet. & c. Eccleſia S. Mariæ de cõſt. & in cauſ. de rebus Eccl.

[g] Caſtro in Auth. ſacramẽt. pubr. con. ſan. & in l. ſi quis pro eo de fideiuſſor.

[h] Fort. vbi ſu. n. 323.

[i] Hoſtiẽ in c. quãto de iur. Imol. in 3. nõ. q. 6. Andr. & Abb. as in ca. tua el. 1. de decim.

[l] c. ſi vero. & c. ſi debitor. & c. cũ cõtin. & c. de iure iur.

[m] L. 1. ff. de pact.

[n] c. cũ Chriſtia. de iur. iuran.

[o] Fo. vbi ſu. n. 317.

[p] vſq; ad nu. 377.

[q] c. quã ad mo lũ de iure iur. reg. nõ eſt obli gat. de reg. iur. in 6. ibi notatur c. per venerabilem de cle. l.

ARTICVLVS X.

Vtrum dictum Decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.

REſpondeo dicendo, quod Conſilium ſolum loquitur de donationibus, & renunciationibus, quę fiunt inter viuos, non tamen de donationibus, quæ fiũt in teſtamento, vel cauſa mortis. Neque obſtat dictio, *nulla*, poſita in dicto Concilio, quæ propter ſuã generalitatem, omnem videtur excludere donationem, tã inter viuos, quã donationem cauſa mortis, & ſic quod nulla earum valet, niſi fuerit ſeruata forma noſtri Decreti. Nam reſpondetur, quod natura termini excluſiui, & reſtrictiui ſolum excludit omnia repugnãtia termino, cui adiũgitur, & includit quidquid prędicto termino nõ repugnat, volo dicere, quod dictio excluſiua, nulla poſita in dicto Conc. includit omnẽ donationem repugnãtẽ inten-

Digitized by Google

intentioni dicti Decreti, vt ſunt donationes irreuocabiles, quæ poſſunt neceſſitare nouitium ad profitendum, videntem ſuam egeſtatem, & paupertatem: huiuſmodi eſt etiam donatio conditionalis, de qua ſupra articulo octauo, verbi gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, ſi non profiteatur; hæc enim conditio poteſt eſſe occaſio, vt non profiteatur, vt ita ipſa ſuum effectum non ſortiatur. At non includit donationes abſolutè, & ex natura ſua reuocabiles, cuiuſmodi ſunt donationes cauſa mortis, hæc enim, exiſteo nouitius in religione, & ab ipſa per habitus dimiſſionem egreſſus, poteſt reuocari, vt colligitur ex latè traditis à Gutierrez,[a] cuius opinionem, vt veriſſimam recipio, licet Nauarrus[b] contrarium tenere videatur. Nec contra hoc obſtat, quod ſi valeret talis donatio, aliquod dãnum nouitio ſequi poteſt, ſi ſtatim facta donatione donatarius in poſſeſſionem rei donatæ mitteretur, qui in ea poteſt ſe defendere, ſicut alij non legitimè poſſidentes multifariam, multiſq; modis in ſua poſſeſſione defenduntur, vt colligitur ex iure.[c]

a Gutier. in c. quamuis pa-ctum fol. 131.
b Nauar l. 3. conſ. 11. de not. conſ. 7.
c § retinendæ verſ. & quia inſt. de interd.

Nam reſpondetur, quod nullo modo conſentiat nouitius, vt in poſſeſſionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile eſt remedium, & de facilibus, & leuibus non eſt tanta adhibenda conſideratio, prout tradunt Baldus,[d] & alij, quos refert, & ſequitur Felinus.

d Bal. in l. 1 ff. de libe. & poſt. Fel. in ca. cum dilect. n. 10. de reſcript.

ARTICVLVS XI.

Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.

REſpondeo dicendo, quod nouitius emittens profeſſionem ante ætatem legitimam, ſi fecit bonorum ſuorum donationem iuxta formam Concilij Tridentini, ſi intra quintum annum profeſſione facta reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio: vt ordinat Tridentinum,[e] ita etiam irritatur ipſo iure renunciatio, & donatio. At è contrario ſi intra dictum quinquennium non reclamauerit, ſicut ex eodem Concilio contra profeſſionem non poteſt reclamari, ita etiam donatio aſſumit vires irreuocabilitatis. Ita reſoluit Spino[f] allegando opiniones cõtrarias, quæ circa hunc punctum inter Doctores ante Concilium verſabantur, & ſic eſt gloſſandũ prædictum Tridentini Decretum, in quãtum ait, quod non ſecuta profeſſione donatio à nouitio facta nullum effectum ſortiatur, quod, ſcilicet, intelligatur, in caſu, quo ipſa profeſſio fuerit facta, ſed vt inualida fuerit iudicata; idem eſt enim aliquid non fieri, & illegitimè fieri, prout patet in iure,[g] & tradit Iaſon.

e Con. Trid. ſeſ. 25. de reg. ca. 19.
f Spino in Spe. teſtament. glo. 15. de leg. mo-naſt. n. 60.
g ca. religioſo. 20 § fi. de ſen. exc. lib. 6. l. 4. § condem. ff. de re iud. c. 1. de ſent. & re iudic. Iaſon in Authe. ingreſ. n. 41. C. Epiſ. & Cler.

ARTICVLVS XII.

Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.

REſpondeo dicendo, quod donatio facta à nouitio iuxta formam Concilij Tridentini, effectum minimè ſortitur, niſi ſecuta ipſius nouitij profeſſione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio à nouitio facta, ſi non eſſet reuocabilis, ipſum à libertate, quæ ad profitendum eſt neceſſaria, retardaret. Qua ratione attenta dubium eſt maximum, vtrum deciſio Concilij locum habeat, non ſolum quando profeſſio non ſequitur, ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut à religione expellitur, ſed quando morte præuentus non profitetur: & videtur, quod in hoc caſu locum non habeat; intentio enim Concilij in eo ceſſat, cum ipſe nouitius non remanet in mundo, & de eo minimè poſſit verificari, quod inuitus cogatur profiteri, & coactè profeſſus malus monachus euadet. At pro contraria parte habemus quandam illuſtriſſimorũ Cardinalium declarationẽ, quam refert Pater Parallelus in ſuo Minimorum albeolo priuilegiorum, quæ determinat, *Quod ſi nouitius ante profeſſionem moriatur, donatio, non ipſi, cui facta eſt, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato pertinet.* Cui declarationi licet non teneamur adhibere firmam fidem, cum de ea literas Authenticas minimè habeamus: non tamen poſſumus negare eſſe iuridicam, & iuri maximè conſonã debere cenſeri: licet enim Concilium ſe in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt ſupponitur, ceſſat in hoc caſu: non tamen debemus concedere, quod voluit à nouitio auferre poteſtatem teſtandi pro anima ſua; ſi ante profeſſionem ab hac vita diſcederet, facta iam donatione, ſiquidem in eo ſtatu moriens non ita pro anima ſua ſatisfacere poſſet, ſicut ſi religioſus factus & in religione longæuus pro ſuis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo ſatisfaceret. Præterea ipſe moriens iam donatarij non habebat neceſſitatem, ratione cuius ipſi fortè donauit, vt poſtea viuens pauper, & in religione neceſſitatibus repletus à donatario in neceſſitatibus, & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod profeſſione non ſecuta minimè renunciatio habeat effectum. Quæ verba, cum ſint generalia propter rationes ſuperius allegatas, debent intelligi non ſolum quando ipſe nouitius dimittit habitum, aut expellitur à religione ante profeſſionem, ſed etiam quando morte præuentus profeſſionem non emittit. Ex quibus ſequitur, quod in hoc caſu res donata ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato proueniat, bona enim nouitiorum morientium intra annum probationis, non ipſi monaſterio, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato adiudicantur, vt euinſat ex traditis per Philippum Decimum,[h] & Barbaciam, quos refert, & ſequitur Quintilianus Mandoſius.

h Dec. in c. in pra. et de probat. n. 73. q. 9. Barb. int. l. m. [illegible] n. 10. verſ. Quæſitu de doc. Mand. int. a. caſ. annal. nu. 96. caſu 31. & n. 65. et n. 96.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum renunciatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum, valeat, etiam ſi non fiat cum forma prædicti Decreti.

REſpondeo dicendo, quod deciſio prædicti decreti habet locum non ſolum in donatione facta à nouitio ante decimum ſextum ætatis ſuæ annum, ſed etiam poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno caſu, ſicut in alio. Hæc ſententia eſt contra Menochium.[i] Sed contra facit verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat profeſſio ante decimum ſextum ætatis annum completum, ſtatim in capitulo ſequenti continuatiuè loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum *(quoque)* refert hanc deciſionem ad præcedentem; & ſic videtur diffinire, quod ſolum illa donatio ſit irrita, ſi non fiat cum ſolemnitate ibi præſcripta, ſed etiam facta à nouitio, qui nondum annum decimum ſextum compleuerit. At donatio facta à nouitio iam ætate prouecto, videtur quod remaneat in diſpoſitione iuris communis

i Men. de arb. ca. [illegible] 436. n. 81.

antiqui,& ſic quod valeat. At huic argumento apparenti reſpondetur, quod continuatio per dictum relatiuum inculcata ſolum hoc voluit deſignare, quod ſicut profeſſio nouitij eſt nulla, ſi decimum ſextum annum completum non habeat, & ſine ſolemnitate capituli præcedentis. Ita etiam donatio eſt nulla ſine ſolemnitate in hoc Decreto requiſita ſiue fiat à nouitio ante decimum ſextum, ſiue poſt decimum ſextum annum.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum dicta donatio poßit fieri à nouitio, ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolum ſuperioris.

RESpondeo dicēdo, quod pro parte affirmatiua videtur facere id, quod reſoluit Nauarrus [a] explicans aliqua iura, videlicet, quod ad ingrediendum monaſteria monialium ſubiecta prælatis regularibus, ſufficit ipſorum Prælatorum licentia, ad ingrediendum autem monaſteria monialium Epiſcopis, aut ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta ſufficit licentia Epiſcopi: & ita in noſtro propoſito videtur moralizandum: quod ſi loquamur de nouitiis exiſtentibus in monaſteriis Papæ, aut Epiſcopis ſubiectis, ſufficit licentia Epiſcopi, vt donatio, & renunciatio ab eis fieri poſſit, & vt ſeruetur forma Concilij Tridentini. [b] Si vero loquamur de nouitiis ſumentibus habitum in religionibus immediatè ſubiectis prælatis regularibus, licentia ipſorum ſolum videtur ſufficere ad dictam donationem, & renunciationem faciendam.

[a] *Nau. in c. ſtatuimus 19. q. 1. n. 90.*

[b] *Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 15. & 19.*

Sed his non obſtantibus contrarium eſt dicendum, videlicet quod non valet talis renunciatio, niſi licentia Epiſcopi, aut eius vicarij intercedat. Quod patet ex dicto capite decimo ſexto Concilij Tridentini, in quo dicitur. *Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ piæ valeat niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij.* Notandum eſt enim illud verbum (*quoque*) quod dicit relationem ad capitulū præcedens, in quo agitur de quibuſcunque nouitiis ſumentibus habitum in quacunque religione, & monaſterio, ſiue ſubiecto Sedi Apoſtolicæ, ſiue quibuſcunque regularibus prælatis, quorum omnium renunciationes, & donationes vult Concilium, vt cum licentia Epiſcopi factæ valeant, & aliter factæ irritæ, & nullæ exiſtant.

Neque obſtat ratio dubitandi in principio propoſita. Nam reſpondetur, quod Conciliū [c] Tridentinum ad ingreſſum in monaſteria monialium, licentiam Epiſcopi, aut ſuperioris requirit. Quæ verba (*aut ſuperioris*) appoſita fuerunt à Concilio ad denotandum, quod reſpectu monaſteriorū, & monialium, quæ ſunt ſubiecta prælatis regularibus, ſufficit licentia dictorū prælatorum; ad donationē quorumcunque nouitiorum, & nouitiarum validitatē requirit Concilium, non facultatē ſuperiorum, ſed Epiſcopi, aut eius vicarij. Et diuerſa eſt ratio monialium profeſſarum, & nouitiorum, ſeu nouitiarum. Nam moniales profeſſæ iam irrauocabiliter ſunt ſubiectæ prælatis regularibus, & ideo non mirum ſi ad ingrediendū in earum monaſteria, ſufficiat licentia ſuperioris ipſarum. At nouitij, & nouitiæ nō ſunt ita ſubiecti prælatis regularibus, nō enim ſūt religioſi ante profeſſionē, & ideo non mirū ſi donationes ab ipſis factæ, cum licētia Epiſcopi fieri debeāt neceſſariò. Quod ideo factū eſt, quia licet læſio enormiſſima arguat dolū, prout dicitur in iure, [d] & licet in eo, qui deſerit omnia propter Chriſtum, non præſumatur dolus, vt dicunt Couarruuias, [e] Tellus & Gutierrez ſequentes Decium, & Aimon. At quia nouitius poteſt ad ſæculū redire, ideo fraus poterat præſumi ſecundum Couarruuias, [f] & ideo neceſſaria fuit licentia Epiſcopi, licētia enim iudicis tollit dolum, & fraudē præſumptā, vt dicitur in iure, [g] & ita dixit Menochius: & vt omnino dolus tollatur, voluit Concilium vt etiam iurata, & cum renunciatione huius decreti, non valeat, vt reſoluunt Menochius, [h] Royas, [i] Gutierrez, Marcus Antonius, & Spino.

[c] *Trid. d. c. 5.*

[d] *L. ſi ſuperſti. C. de dolo.*

[e] *Cou. in c. quāuis pact. 1. p. §. 2. n. 5. vbi Gutie. in v. nuptui tradebatur n. 2. p. 403 Tell. in l. 6. Tau. n. 53.*

[f] *Cou. vbi ſu. §. 4. nu. 3. cum mult.*

[g] *l. vlt. ff de eo, quod met. cauſ. Menoc. de rec. n. poſſeſ. remed. 1. n. 366.*

[h] *Meno de arb. li. 2 cent. 5. caſu. 436 n. 7. & 8*

[i] *Royas in epiſt. ſucceſ. ca. 6. n. 29 cum ſeq. Guti. vbi ſu. Anto Ga. li. 3 inſti. ti. 1. de regul. n. 73. Spino in ſuc. teſta. glo. 12. n. 30.*

ARTICVLVS XV.

Vtrum moniales poßint dare aliquid ſæcularibus, cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua.

RESpondeo dicendo, quod ſi dominium eius quod obtinuit monialis, acquiſitum fuit conuentui, non poteſt ipſa monialis alicui perſonæ cōferre, vt ea pecunia emat cenſum, & ſibi certa quantitas quotannis ſoluatur in vita ſua, qua finita ipſum cenſum apud ſæcularem remaneat. Quod eſt adeo verum, vt neque generalis, neque prouincialis ſine conuentu, nec conuentus ſine licentia generalis, aut prouincialis, id efficere poſſunt: & ratio eſt, quia hæc ſumma iam in ipſius conuentus proprietatem, & dominium trāſijt, & ſine ipſius beneplacito non poteſt alienari; ſi enim alienetur, in graue ipſius conuentus cederet præiudicium, vt Doctores communiter cum Syluestro, [k] affirmant. Poſſunt tamen dicti prælati generales, & prouinciales licentiam concedere ſubdito, ſine licentia ſui cōuentus, vt aliquas poſſit facere donationes remuneratorias, ex remunerationibus enim frattū vtilitas etiā conuentui maxima accreſcit: & ratio naturalis dictat, vt benefaciētibus remuneratio tribuatur prout docet *Diuus* Thomas. [l] At ſi dominium rei in cenſum conſtituendæ non fuerit in conuentū tranſlatum, tunc dicta monialis cum licentia prælati poteſt ordinare, vt dictum cenſum cum annuo reditu ad vitam ipſius conſtituatur, & morte ſecuta, apud ſæcularem ipſum permaneat: tunc autē dicetur dominium in conuentum minimè fuiſſe tranſlatum, quando ſæcularis rem cenſu conſtituendam ipſi moniali dederit, vt ita ipſam, qui vellet relinqueret.

[k] *Syl. v. alie. q. 6. 8. 9. 12. & 13.*

[l] *D. Tho. q. 106. ar. 5.*

Sed contra hoc obſtat Concilium [m] Tridentinū, in quo decernitur, quod non liceat deinceps ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari cōcedere etiā ad vſum fructum, vel vſum & adminiſtrationē, ſeu commendam.

[m] *Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 2.*

Reſpondeo, quod ego non inuenio rationem ſufficientem, qua modo poſſim defendere, attento hoc Decreto, reditus annuales, quos ipſæ moniales in Hiſpania cernimus habere: dicere autem hoc Decretum non eſſe receptum non ſolum argumentum cū licet non ſit receptum, ſacri tamen [n] Canones proclamant regulares nihil proprij poſſe habere, ex hac tamen parte eas poſſe protegere non aſſertinè dico, quod ſcilicet ipſæ non ſunt obligatæ ad ſupradictorum iurium, quantum adhoc, obſeruationem, cùm non prouideantur à ſuis prælatis in victu, & veſtitu (vt decet) in ſuis religioſis, & veris neceſſitatibus, prout in caſu ſimili defendit doctiſſimus Nauar. [o] Dixi (religioſis, & veris neceſſitatibus) non enim poſſunt dictos reditus habere, etiā cum licentia Prælatorum, ad neceſſitates fictas, & munera deuotis (vt communiter dicuntur) conferēda, ſed de hoc latiùs in quæſtione de paupertate.

[n] *c. cum pe. 12 q. c. 2. c. cum ad monaſ. d. dat. ur regula.*

[o] *Nau. in c. nol. 19. q. 2. a. n. 23. vſq. ad n. 35*

ARTI

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Ieſu.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum [a] non habet locum in religione Societatis Ieſu, vbi multis menſibus, aut annis ante profeſſionem donatio facta valet. Ita fertur fuiſſe declaratum à congregatione Cardinalium, & habetur in quadam deciſione Peruſina.[b] Et vt accepi à quodam grauiſſimo huius inſtituti religioſo, Doctor Solis cum eſſet in cauſa controuerſa iudex, ita pronunciauit, poſt emiſſam his ad ipſum cauſam à Senatu Regio, ad quem fuit ſupplicatum, & hanc ſententiam conſuluerunt doctiſſimi Theologi, & Iuriſperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino [c] ibi: *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum à Sede Sancta Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.* Quæ clauſula ad omnia contenta non ſolùm in capitulo, cui apponitur, ſed etiam quoad alia poſita in aliis capitulis eiuſdem Seſſionis referri debent, ita quod in nullo piis inſtitutis eiuſdem Societatis à Sede Apoſtolica approbatis voluit Concilium contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hæc tamen.* Quæ verba in numero plurali relata, non ſolum referuntur ad Decretū immediatè præcedens, ſcilicet, quod finito anno probationis ad profeſſionem admittantur, ſed ad alia Decreta ſcilicet, quod valeat profeſſio poſt annum nouitiatus expletum, & quod nulla renūciatio facta à nouitio valet, niſi ſeruata forma eiuſdem Concilij. Referuntur etiam (vt etiam innuunt alia verba, ibi) *Domino, aut eius Eccleſiæ inſeruire poſſit,* ad alia Decreta de paupertatis [d] voto integerrimè ſeruādo, & de modo in electione [e] ſeruando. Quæ in nihilo inſtitutiones huius ſacræ religionis innouant. Quod inſuper probatur ex notatis in iure [f] vbi notant communiter Doctores, quod clauſula poſita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur, ſed poſita, inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur. Vnde cū dicta clauſula apponatur inter plura capitula ad omnia, quæ concernunt Societatis inſtituta, eſt neceſſariò referenda, & quantum ad noſtrum propoſitū, in admiſſis ad vota tria ſimplicia in Societate, ceſſat ratio dicti Decreti: de qua per Gregor. [g] Lopez, ne ſcilicet, occaſione dictę donationis, & renūciationis nouitius diſcedere queat. Nam qui dicta tria vota ſimplicia in Societate emiſerunt, ſunt verè religioſi & nequeūt ſponte diſcedere, ſi enim ſpōte recedant, Apoſtatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. iudicantur.

[a] *Conc. Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 16.*
[b] *Deciſ. 71. ar. 10.*
[c] *Trid. ſeſ. 25. c. 16. de reg.*
[d] *c. 2. einſdem ſeſ. 25.*
[e] *c. 6. einſdem ſeſ. 25.*
[f] *l. 3. § filius. ff. de liber. & poſthu.*
[g] *Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. part. 1.*

QVÆSTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 VTrum prælata, & moniales, committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis.
2 *Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſi nunquam ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*
3 *Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotem.*
4 *Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem ſine conſenſu monialium, & monaſterij.*
5 *Vtrum dos ante profeſſionem monialium poſſit recipi.*
6 *Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.*
7 *Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentus dos promiſſa pro nouitia ſoluatur.*
8 *Vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit. Et vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & moniales committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus, & piiſſimus Nauarrus [h], hanc proponit quæſtionem, ſcilicet an peccent Abbatiſſæ, aut aliæ quouis nomine monaſteriis præfatæ, ſuos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quam æ ſufficerent abundè illis per totam vitam alendis. & tamen nec admiſſis prideni monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctiſſimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico [i] antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monaſteria, quàm ex eorum reditibus, abſque penuria earum, ſuſtentari poſſint: quod præfatæ nullo modo exequuntur, cùm nullas indotatas accipiant ex reditibus monaſteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præſcribunt, ne plures accipiant, quàm ali poſſint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, ſi habeant dotes.

Secundo quia vehementer abſonū apparet, monaſteria monialium vniuſcuiuſdam ciuitatis viginti millium aureorum reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copioſos nullam monialem admitti, nec ab his ſuſtentari, niſi pro dote, ſupellectilibus, & expenſis aliis ſecum afferat, vt multi referunt octingētos, qui ſufficerēt haud dubiè ad emendū centū in ſingulos annos ad vitam earum: imo licet eam ſummam tantum deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octoginta aureis, vel ſeptuaginta, in ſingulos annos ad vitā ſatis eſſēt, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas, & ita non ingreditur expenſis monaſterij, ſed ſuis propriis. Poſtremo quod mens Conciliorum ea eſt, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monaſteria cooptētur, quam ex reditibus monaſteriorum ali poſſint. Et quod in his monaſteriis, in quibus iam admiſſæ hunc numerum excedunt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel eouſque decreſcat numerus earum, vel creſcant reditus, vt illi numero alendo, & amplius ſufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præſcripto in monaſteriis aliquot iam ſeruatur poſt Concilij Tridentini definitionem. Et in Carthuſienſibus Cœnobiis ſeruari præcipitur ſtatuto ſtrictiſſimo, quod mirè exaggerat Dionyſius [k] Carthuſienſis.

Dubitatio tamē vehemēs ſuboritur hinc poſſint-

[h] *Nauarr. de redd. eccleſ. mon. 61.*
[i] *c. periculoſo, & Sancta ſ. in regul. Con. Trid. ſeſ. 25. de regul. ca 3.*
[k] *Carth. de ſimo. lib. 5. art. 16.*

ne præfatæ monialium alias admittere ſufficienter dotatas, poſtea-quàm expletus ſit numerus earum, quę poſſunt ali ex annuis redditibus monaſteriorum.

Pro parte enim affirmatiua pugnat vſus, id enim crebro fieri, cunctis eſt perſpicuum, & conſuetudo eſt optima legum interpres, vt dicit ius.[a] Ex altera vero pugnant iura[b] ſupra allegata, imo ſimoniacũ eſſe innuitur in iure.[c] Et in quadam Vrbani V. extrauaganti, vt pulchrè ſatis deducit Dionyſius[d] Carthuſianus, aſſeuerans, firmiter à labe ſimoniæ non excuſari, licet nihil aſſumatur pro ingreſſu religionis, nec pro monachiſmo, ſed tãtum ſuſtentationis gratia, nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer vrget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionyſius Carthuſianus.[e]

a c. dilectus de conſuetu.
b d. c. pericu. & d. c. 3. Con. Tri.
c c. quo. de ſi monia.
d Carth. li. 3. & 2. de ſimo nia.
e Dyony. li. 1. de ſimon. ar. 7. & li. 2. ar. 2

Pro reſolutione autem huius difficultatis, Dico primo, expedire quidem, ne plures aſſumantur, cùm id iura cenſeant multo melius, & quod ampliſſimæ dotes, quas aliquæ exhibent incauta ſunt, vt quædam, quæ aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria. Vnde fit vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus. Quod ſatis demonſtrat Dionyſius.[f] Difficile etiam factu eſt hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare. Ita melius, quàm nullus alius author[g] ille ſuadat.

f Dionyſ in d. ar. 7.
g Dion li. 1. & 2. de ſimon.

Dico ſecundo, quod licet hoc dicamus melius, non tamen vt malum oppoſitum condemnamus, credimuſque poſſe præfatas monaſteriorum, ſine vlla culpa, aliquas ad religiones anhelantes, & aptas, ſufficienter dotatas admittere, etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſunt ex redditibus monaſterij, dum tamẽ ab omni ſimonia caueãt moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragijs accipere. Primo quia id aſſeuerauit D. Thomas[h] à Caietano expoſitus. Deinde quia nunquã (vt credimus) vel difficilè in Hiſpaniis Dionyſij approbabitur ſententia, vbi quam plures filias ſuas in monaſteria deferũt, nõ tam religionis gratia, quã ne cogãtur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rurſus quia etiã D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monaſterijs, in quibus non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote.

h D. Tho. vbi Caie. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.

Ita autem tempore D. Tomæ id erat cautum,[i] quod modo innouat Concilium Tridentinum,[k] ne admitterentur fœminæ plures in monaſterio, quàm ali poſſent. Vnde ius tam antiquum, quàm nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cum expenſis monaſterij. Illa autem ſimonia, quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſit quibuſdam obſeruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionyſius[l] aſtruit. Vnde patres noſtri Ordinis, huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocẽtio Octauo, qui fuit poſt Vrbanum. V. vt moniales ab huiuſmodi anguſtijs liberaret. Qui Pontifex declarauit. *Quod moniales, quia neſciũt diſcernere inter intentionẽ primariam, quæ cauſat ſimoniã & ſecundam intentionem, quæ ipſa non accuſat, nunquam incurrunt ſimoniã, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, quãdo paciſcuntur de aliquo dando, vel ſoluendo pro ingreſſu, & quando recipiunt inhabiles ob ſpem habendi aliquid, quia tunc illa eſt principalis intentio.* Ita habetur in libro Monumenta[m] Ordinum, & Supplemento; & quia reſpectu dictarum limitationum maximos adhuc moniales patiebantur ſcrupulos, petierunt noſtræ religionis, prælati ampliorem circa prædicta conceſſionem à Clemente VII. qui conceſſit, *Quod moniales, ſeu religioſæ exiſtentes ſub obedientia miniſtri generalis ordinis Minorum, nullam incurrant ſimoniam ex pactionibus, & conuentionibus, quas faciunt in receptione intrantium ordinem ipſarum, ſuper dotibus recipiendarum pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earũ.* Ita habetur in Compendio[n] Priuilegiorum Mendicantium. Quæ verba ibi. *Pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earum appoſita ſunt.* Nã paciſcuntur Moniales aliquando ingentem dotem excedentẽ ſufficientem, & congruentẽ monialis recipiendæ ſuſtentationem, quia eſt ipſa recipienda ex genere vili ſortiè maculato habens originem, quas moniales ego in hoc caſu à labe ſimoniæ minimè liberarem. Illud enim tanquam certum eſt tenendum, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod eſt neceſſariũ ſuſtentationi monialis, iudicio cordatorum cenſetur eſſe ſimoniacum. Nam ex pacto nihil aliud poſſunt recipere, præter illud, quod alendæ moniali ſit neceſſarium, eo quòd ei monaſterium tribuere minimè poteſt, prout notat Nauarrus.[o]

i d. c. periculo.
k d. c. 3. §. 16
l Dion li. 1. a. 7 & li. 2. ar. 2
m In. 2. impreſſione et in ſupple fol. 99. col. 363. 1.
n Compen. Mend. titu. moniales §. vlti.
o Nau. vbi ſ. n. 30

Circa prædictam Clementis VII. conceſſionem, eſt notandum non eſſe alienam à diuina Theologia, nec à ſacris Canonibus, licet enim pro profeſſione non liceat pretium aut exigere aut offerre, cũ religionis ingreſſus, & profeſſio ſit res ſpiritualis, attamen vbi monaſterium eſt tenue, neque ad tantũ numerum monialiũ nutriendum ſufficiens nulla eſt ſimonia aliquid pro victu, & veſtitu recipere. Exẽplum qualecunque poſſemus ponere in matrimonio, pro illo namque quatenus eſt ſacramentum nihil poteſt vir ab vxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtentanda eius onera, prout patet in Inte[p]: ex hoc etiam fit conſequens nec eſſe ſimoniã, ſi illa inter moniales libentius ſuſcipiatur, quæ ex ſua deuotione largas eleemoſynas monaſterio fuerit elargita, ſicut è contra licitum eſt monialibus, temporalia impendendo beneficia, ſæculares ad deuotionem allicere, vt ſancti monialem habitũ induant, tametſi non poſſint pretium dare, vt tale capeſſant religionis inſtitutum. Ita Soto[q] & ante eũ Guliel. Rodeanus, clariùs prædicto exemplo dotes pro ſuſtentatione, & oneribus monialium recipiẽdarum, à ſimoniæ labe defendendo.

p L. pro. oneribus. C. de iure doti.
q Soto. li. 9. de iuſtitia q. 5. ar. ſin iuxta ſi. Guliel Rodeanus de ſimon. ca. 12. n. 4. & 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.

RESpondeo dicendo, videri eſſe ſimoniacum, nam videtur quod non alia ratione huiuſmodi exactio fit, quàm propter monialium alimenta, & ita vbi aliunde ſuppetunt, apparet pretium pro ingreſſu religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes fere canonici iuris, vt videre eſt apud Syluestrum[r] in partem cogit affirmatiuam. At doctiſſimus Soto[s] contrariam ſecutus partem ait opulentiam monaſterij nihil prorſus facere vt quæ in paupere non erat ſimonia in diuite monaſterio ſimonia cenſeatur. Et ratio eſt patentiſſima, nam ſimonia ſpeciem ſortitur ex obiecto, nempe quia ſpirituale, ſcilicet profeſſio ipſa, venditur pro re temporali, ſi autem illud cauetur, & pecunia nõ niſi pro victu recipitur, etiã ſi monaſteriũ illo ſubdito nullatenus egeat, poterit quidẽ eſſe peccatum auaritiæ, nõ tamen ſimoniæ: ſed hoc tantũ ait eſſe fatendũ, quod tunc præſumitur ſimonia, nã ſi victus eſt abundans, præſumitur pecuniã recipi pro ingreſſu, prout optimè cõuincit Sylueſter.[t] Quo circa ait Soto monaſteria dotiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt, eòque ingẽti profecto citra ſcandalum facere id nõ poſſunt, maximè tunc quando videntur pecuniam recipere, non pro ſuſtentatione, ſed alijs cauſis, nempe quia puella nõ eſt

r Syl. ver. ſimon § 15.
s Soto li. 9 de iuſt. q. 6 ar. ſi. iux. ſi.
t Sylue vbi ſu.

eſt tam bono ſanguine orta, aut eſt alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in conuentu æſtimare, vix ſine ſimoniæ labe fieri poteſt: atque hoc demum ſi conuentus vt ſuam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotes.

RE ſpondeo dicendo, quod cum dotes conſtituatur maritandis matrimonio carnali pro oneribus matrimonij: ita conſtituendis maritandis virginibus matrimonio ſpirituali cum Chriſto Domino ſponſo in profeſſione regulari conſtituuntur, & paciſcuntur dotes pro oneribus monialis. Vnde videndum eſt, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, poſſint à Principibus ſæcularibus taxari: inde enim indagabimus quid dicendum ſit de dotibus pro matrimonio ſpirituali aſſignatis. Pro cuius rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus à Marſilis [a] ſcribit legem à Laicis ſancitam, qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullam eſſe ex eo, quod impedit libertatē matrimonij quod ait Couarruuias [b] ſe non credere, nullā enim pœnam prædicta lex contrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: ſed ad reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui ſtudio tradendi filias in cōiuges maritis genere, & nomine, atq; diuitiis ſublimioribus, maria (quod aiūt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictiſſimus Cæſar Carolus Hiſpaniarum Rex Anno Milleſimo, quingēteſimo, trigeſimo quarto, in Cōciliis Madritij habitis, lege lata definiuit, quanta in his regnis eſſet filiabus aſſignāda dos à parētibus; cui decisioni plurimum conuenit, quod notat Felinus [c], & Curtius ſenior: ſic & à Venetis ſtatutum eſt, ne quantumuis diues Patricius vltra ſex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ poſſit dare, vti refert Poſtellus [d]. Iſtas vero leges, quæ de dotibus cōſtituendis præſcribunt mediocrē quantitatem, vtiles eſſe tradit Ariſtoteles [e], & in Hiſpania à Gothis latas fuiſſe hac de re conſtat: in foro [f] iudiciali, præſertim à Reciſſundo Gothorum Rege. Et ita factū eſt ſtatutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholis ad conſtitutiones Pontificales Pij V. Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex ſequentem Conſtitutionem [g] in confirmationem dicti decreti edidit dicens.

Pius Papa V. Motu proprio, &c. *Quoniam nos pluries iuſtis cauſis moti, cohortati ſumus dilectos filios noſtros conſeruatores cameræ almæ vrbis, & populi Romani, vt vellent in modum publici ſtatuti moderari, ac limitare quantitatem vſque ad quam in futurum aſcendere poſſent dotes mulieribus in ipſa vrbe inter Romanos, ſeu inter eos, & exteros, aliaq; ſuprascripta conſtituenda, ac danda, ipſiuſq; propterea in diuerſis eorum etiam publicis conſiliis negotia tractata, prius curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamq; cum plenis, capitulis, & clauſulis opportunis in ſcriptis redigendam conſeruatoribus, & aliis ſuperius deſcriptis demandauerint, & præ inſerta ſcriptura ſic vt ſupra exemplata eſt in eodem publico conſilio lecta, & maturè diſcuſſa fuerit, per ipſum Concilium approbata, & in modum publici ſtatuti publicata. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obſeruetur, motu ſimili ſtatutum ipſum ſubſcriptum, prout iacet cum omnibus ſuprascriptis ordinationibus in omnibus, & per omnia etiam Apoſtolica authoritate ex certa noſtra ſcientia perpetuo laudamus, approbamus; &*

confirmamus, &c. Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxentur, & ideo poteſtas ſæcularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrum idem dicendū ſit de dotibus pro maritandis virginibus ſpiritualiter aſſignandis; & dicendum eſt, quod prælati ipſarum monialium eas moderari, & taxare iure optimo poſſunt, cum hoc ad publicam ipſarum monialium vtilitatem pertineat, ne augmentata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingreſſu religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad religionem, propter exceſſiuas dotes, cum maximo ipſius religionis detrimento, recipiātur. Hoc etiam oportet, & eſt neceſſarium ab ipſis fieri. Nam cum dictæ dotes pro ſuſtentatione monialiū aſſignentur, aliàs ſimonia cōmittetur, ſi pro profeſſione religionis offerantur, maximè neceſſarium eſt, vt fiat lex, & ſtatutum, quo ipſæ dotes taxentur, ita vt ſolum pro ſuſtentatione congruenti recipiantur, iuxta Sacros Canones, & cōceſſiones Apoſtolicas, de quibus in ſuperiori articulo fecimus mentionem: imo tenentur prælati ipſam legem facere, ne ignaræ moniales in periculis exceſſiuis dotibus ſimoniæ labe inuoluantur, & ſcādalum inferant ſæcularibus, & ita viu receptum eſt in religionibus dotibus taxationem apponere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu monialium, & monaſterij.

RE ſpondeo dicendo, quod ipſi prælati poſſunt edere legem ipſarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuſcuiuſque monialis ſuſtentationem, & ſicut dotes pro maritandis carnaliter conſtituūtur, & taxantur, non debent taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter cum Chriſto Domino deſponſandis. Dotes enim pro maritādis carnaliter debēt conſtitui pro modo facultatum, & dignitatis natalium viri, ac mulieres, ita vt dos menſuram non ſumat à quantitate legitimæ, quia tunc certa eſſet, ſed menſuram recipit à qualitate viri, & vxoris, atq; ita minus legitima conſtitui poteſt, iuxta quaſdam Leges [h], & ne fluctuent aliqui in his taxationibus inter varias Doctorum ſententias nauigantes, regionum conſuetudinibus multum virium referendum eſſe cenſeo, ita vt illa videatur ſufficiens dos, quæ conſtituitur ſecundum morem regionis, vt tradunt Corneus [i], & egregiè Soccinus ſenior, Pariſius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudentum, & expertorum relinquuntur. Debent igitur taxari dotes pro virginibus ſpiritualiter deſponſandis non ſecūdum facultates monaſteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipſarum virginum, ſed ſecundum congruam ipſarum ſuſtentationem; quæ arbitrio boni viri relinquenda eſt, nec de hoc poteſt fieri lex vniuerſalis, ſed in vnaquaque Prouincia ſecundum valorem earum rerum, quæ pro ſuſtentatione, & alimentis requiruntur, facienda eſt taxa ſpecialis. Minor enim dos requiritur in Regno Galleciæ, vbi ea minori precio æſtimantur, quam in oppido Madritij, & alio ſimili populoſo loco, vbi ea maiori carius venduntur, & maior dos requiritur pro anu, quam pro iuuencula, cum ad ſuſtentationem anus plura requirantur. Denique hæc taxa, vt ſit iuſta, & prudentialis, ſecundum loca, & tempora, & perſonas debet præſignari: quam debent prælati monialibus publicare, vt ipſæ moniales ſciant, quomodo debent in his recipiendis incedere, ne crimine ſimoniæ illaqueantur, petentes multo plus dotis à Nouitia vel

[a] Hippolyt. ſing. 185.

[b] Couarr. de ſponſa. 2. p. ca. 3. ſol. 293. col. 2.

[c] Felin. in ca. Eccleſ. ſanctæ Mariæ. n. 18. de conſt. Curtius ſenior conſ. 27. n. 28.

[d] Poſtell. de magiſt. Athenien. c. 15.

[e] Ariſt. lib. 2. polit. ca. 7.

[f] Li. 3. tit.

[g] Habet. in com. l. Pontific. Pij V. conſtit. 14. fo. 552.

[h] L. cū poſt §. gener ff de iure dot. l. ſi ſi ita de leg. 3.

[i] Corn conſ. 3. n. 3. lib. 3. Soccin. ſenior. conſ 39 n 30. li. 4. Pariſius conſ. 62. col. vlt. lib 2. Rolan 50 nu. 10. li. 1.

ti ingredi religionem, quàm conceſſiones Apoſtolicæ permittunt paciſci, & poſtulari.

Ex his infero, quod non tenentur dicti prælati facere legem generalem, imo iniquè agent ipſam generalem conſtituentes prout dictum eſt: tenentur ergo illam facere ſecundum loca, & tempora, & perſonas. Neque vt illa valeat, neceſſe eſt, vt publicetur, ſicut ad validitatem legum neceſſe eſt publicatio earum, ſecundum iuris ſolennitatem, prout dictum eſt in primo tomo, ſed eſt neceſſaria earū publicatio, vt ipſa, vt lege coerciua aſtringatur, ita vt ab ea ſine nota peccati, & ſimonia non poſſint reſilire moniales. Vnde ſi prælati in occulto inſcijs monialibus, & earum prioriſſis, aut Abbatiſſis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas cauſas ad id ipſos mouentes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos pro ſuſtentanda moniali ſufficiens reputetur. Fateor enim ipſos prælatos in tali diminutione dotis ſine conſenſu monialium à tramite ordinario receſſiſſe, cùm nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, niſi conſenſus prioriſſæ, aut Abbatiſſæ ad minus interueniat. At hic prælatorum defectus in hoc caſu non eſt ſufficiens cauſa, vt taxa ab ipſis facta illegitima, & iniuſta iudicetur, ſi ſecũdum conceſſiones Apoſtolicas ipſa ſecundum ſe conſiderata ſit legitima, & pro congruenti ſuſtentatione monialis ſit ſatis.

Neque his obſtat, quod prælati regulares nõpoſſunt remittere, quod monaſterijs monialium debetur, ſine conſenſu ipſarum monialium iuxta ea, quæ tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ſic videtur prælatos regulares remittere non poſſe partem dotis promiſſæ, & per ſcripturam debitæ, ſine conſenſu earundem monialium. Nam reſpondetur hoc argumentum habere locum quando ipſi prælati vellent remittere id, quod ipſis monialibus debetur ratione alicuius venditionis, locationis, & teſtamenti. Cum enim monaſterium in his habeat ius quæſitum, non poteſt tale ius auferri ab ipſo ſine conſenſu monialium, quod omnes velint nolint tenentur fateri, aut illud, quod debetur monaſterio ratione dotis promiſſæ, poteſt ex parte remitti à prælatis regularibus, etiam cõtradicentibus monialibus, dũmodo dos diminuta pro congrua monialis receptæ ſuſtentatione ſufficiat, tunc enim monaſterio nulla iniuria irrogatur, cum ipſi illud ſuppeditetur, quod ſecundum cõſtitutiones Apoſtolicas illis recipere permittitur iuxta ea, quæ in articulo ſecundo explicauimus.

Querela autem monialium in hoc caſu ſi proponatur, arguit, proh dolor, ipſas ea, quæ ad earum ſtatum concernunt penitus ignorare, quia conſuetudo petendi, & paciſcendi dotes pro monialibus, ita inualuit, vt in earum poſtulatione, & pacto in nihilo ſcrupuleotur. Ita paciſcentes ſuper dotibus pro religionis ingreſſu, ſicut paciſcuntur pro aliqua quacunque re monaſterij, pro altera appreciata commutanda: & ſic in initio quando dotes peti conſueuerunt, talis reclamatio monialium in hoc caſu ſcandalum, maximum cauſaret: ad mudo non ſolum non generat, imò à viris doctis, & in religione bene meritis approbatam vidi in facti contingẽtia, quã ego quoque aliquando admiſi, cũ ipſi prælati inſcijs monialibus eã in occulto facientes à via ordinaria diſcendant; via enim extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At ſi talis querela de iniuſtitia dictæ taxæ in abſcũdito factæ proponatur, dicẽdo prælatus ad id ſine conſenſu monialiũ minimè poteſtatẽ habere, legitimis ad id cauſis ſuadẽtibus, talis querela minimè locum habere debet, ſi per eã nihil, monaſterijs detrahatur, quod ad congruam monialis recipiendæ ſuſtentationem eſt neceſſarium, quod ipſi prælati poteſtatem habentes ſuper temporalibus, & ſpiritualibus monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipſis monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet, in ſpiritualibus aberrent, peccatum ſimoniæ committentes.

ARTICVLVS V.

Vtrum dos ante profeſſionem monialiũ poſſit recipi.

RESpondeo, quod Concilium Tridentinum [a] *libertati profitendi in religionibus maximè inuigilans* a Trid. ſeſſ. 25. de regu. c. 16.
decernit, ne quid ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu Nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facile ſi diſceſſerit id recuperare poſſit, quin potius præcipit Sancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abundantius ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant, quod vt rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat. Hæc Concilium.

Circa quod decretum eſt notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut nouitiæ, qui ante profeſſionẽ aliquid mutant, aut cõmodant monaſterio, recipiendo à dicto monaſterio pignora, aut ſufficientẽ fideiuſſionẽ, ita, quod ſi Nouitij nolent profiteri, facilè datum, & acceptum poſſit recuperari: mutuũ enim, & commodatum actus eſt liberalitatis, quem à Cõcilio tolli minimè puto, ipſius Cõcilij ratione ceſſante, mens enim Concilij (vt conſtat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiuſdem tribuatur*, & ibi *ne facile ſi deceſſerit, id recuperare poſſit*) eſt ne à traditione rerum ſuarũ ipſi monaſterio facta profitẽdi coactè ſumant occaſionẽ.

Ex quo colligitur quod non prohibet Concilium dictum mutuũ neque commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiuſſoris facile poteſt recuperare. Nec in hoc caſu committitur ſimonia, commodatũ enim, & mutuum ſæpè gratia gratitudinis fiunt: & ſicut non committit ſimoniã, qui commodat Epiſcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipſi benefaciat, etiã ſi ex hoc ſeruitio intelligat ſe apud ipſũ gratiam conſecuturũ, vt latè tradit Naua. [b], ſic non b Na. c. 23. n.
incurrit excõmunicationem, qui aliquid cõmodat 100.
monaſterio vt ipſi morem gerat, & ipſi benefaciat, licet intelligat, & certò credat, quod ex collatis beneficijs obligatur ad bene tractandũ, & admittendum eius filium, aut cognatum ad habitũ regularem. Ex quibus colligitur, quod prælatus, aut prælata recipientes dictum commodatũ, & mutuũ prædicto modo, nullatenus propter hoc anathemate innodabuntur.

Neque his obſtant verba Concilij, ibi. *Quocunque prætextu,* quæ verba generalia videntur quãcunque donationem, & munus excludere quocũque modo, ſiue ratione mutui, aut commodati recipiãtur. Nam reſpondetur, quod verba generalia debẽt reſtringi, & limitari ſecundum mentẽ legis qui apponuntur: & ita hæc verba generalia (*quocunque prætextu*) debent gloſſari, vt intelligantur de prætextu ficto, quo mens legis poſſit fruſtrari, ſcilicet quando aliquid datur ratione mutui, aut commodati ſine pignore ſufficienti, aut fideiuſſore ita, vt poſſit difficulter mutuatum, aut commodatum reperi, propter quod ne paupertate opprimatur, quis profeſſionem emittere cogatur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poßint retinere.

RESpondeo dicendo, quod licet in ſuperioribus diximus dotes pro maritandis carnaliter aſſimilari dotibus pro maritandis ſpiritualiter promiſſis, in hoc tamen parificari minimè puto. Nam vt viri doctiſſimi aſſimant recipientes dotes exceſſiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conſcientiæ minimè exceſſum reſtituere obligantur, antequam repetatur, quod ſi petatur, in conſcientia reſtituere tenentur, prout reſoluit doctiſſimus Cordoba.[a] At monaſteria exceſſiuas dotes recipientia, ipſarum dotium exceſſum reſtituere tenentur, cum ſecundum Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas, pro ſuſtentatione ſufficiente monialis dotatæ tantum licitæ iudicentur, prout latè dictum eſt in ſuperioribus, & exceſſus in his ſimoniacus reputetur. Quod probatur, nam ille, qui cum pacto expreſſo vendidit ingreſſum religionis, ad reſtitutionem obligatur illius, quod ſimoniacè recepit, prout tradunt Panormitanus,[b] & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem moniales, & prælatæ earum, qua facultate exceſſiuas dotes recipiant eum limitatæ, & taxatæ ipſis concedantur, ipſarum enim exceſſum reſtituere tenentur, niſi ipſe exceſſus ipſis liberaliter, ſine aliquo expreſſo tacito, aut præſumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemoſynæ, concedatur, tunc enim, cùm ceſſet ſimonia, & eius præſumptio, etiam reſtitutio ceſſabit.

[a] *Cordubæ de caſibus conſc. q. 1.*

[b] *Pan. in ca. vlt. de ſimo. Caie. in ſumma ver. exc. caſu. 17. Angles in floribus 4. in quæſt. quæ dreſt. ſit la. ar. 2. dub. 5.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Abbatiſſa poßit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentus dos promiſſa pro nouitia profitente ſoluatur.

REſpondeo dicendo, ſæpe poſſe contingere vt dos promiſſa pro nouitia religionem ingreſſa non poſſit ſolui, & ne eius differatur profeſſio, obligatus ſoluere dotem promittit ſe quotannis, vſquè ad eius ſolutionem, daturum v.g. quinquaginta aureos; quæritur modo vtrum Abbatiſſa, & conuentus hanc promiſſionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conſcientia recipere poſſint.

Pro huius difficultatis reſolutione, arguendo de dote promiſſa pro matrimonio carnali, ad dotem promiſſam pro matrimonio ſpirituali, adeſt nobis quædam Decretalis[c] ex cuius intellectu noſtræ quæſtionis vera pendet definitio, in qua Innocentius III. ait generum, ad fructus poſſeſſionum, quæ ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in ſortem principalem, nõ eſſe compellendum, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda. Circa quam decretalem quærunt Doctores quid dicendum ſit, vbi dote promiſſa, & eius ſolutione dilata, maritus cum promiſſione dotis paciſcitur vltra ſortem certam quantitatem quotannis ſibi ſoluendam interim dum non fuerit ſoluta dos. Nam quidam cenſent pactionem hanc illicitam eſſe, neque in hac ſpecie eſſe admittendam deciſionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructibus pignoris, id eſt de re incerta vltra ſortem recipiendis tractetur, & ideo ſecus ſit reſpondendum vbi certa quantitas in pactum vltra ſortem deducta fuerit, huius opinionis ſunt Ioannes[d] Andreas, Cardinalis, Ioannes de Lignano, & Ambroſius Euigniate, quam eſſe communem allegando alios teſtatur Couarruuias. At contrariam ſententiam veriorem eſſe aſſerit Couarruuias, quod ſcilicet ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactum deduci poſſit, & ita tenuit Calderinus[e] Anchatranus, Abbas, & Baldus nouellus, & hãc dicit etiam communem Couarruuias, quam probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis in qua fructus pignoris dati pro dote ſoluenda non eſt in ſortem computandus, cum intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis æquale ſit fructibus ipſius rei datæ in pignus veriſimiliter, licet non exactè. Intereſſe autem damni emergentis id communiter appellatur: quod creditori ſecutum fuerit ea ratione, quia dos ſoluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonij, & rerum paſſus fuerit, coactus equidem ſub vſuris licitis, aut annuis redditibus pecuniam quærere, ad ea onera ſubleuanda, quæ ex dotali pecunia poſſent commode tolerari: lucri vero ceſſantis intereſſe illud eſt, quòd ipſe creditor poſſet inſpecta ſolita induſtria, & ipſius prouinciæ qualitate, & conditione ex pecunia dotali ſtatim ſoluta acquirere, prout aſſerunt Doctores ſuperius citati dicentes, ex ea ratione decidendi, inferri dictam decretalem non tantum obſeruandam eſſe in genero erga ſocerum, ſed etiam in quocunque extraneo, cui dos promiſſa fuerit, nec hoc eſſe ſpeciale priuilegium dotis, cum à ratione intereſſe id procedat, quæ quidem ratio efficax eſt, vt aliquid vltra ſortem iuſtè recipi à creditore poſſit.

[d] *Andreas Card. de lig. & Ambro. in d.c. ſalubrit. in 10. Cou. l. 3. var. c. 1 n. 3.*

[e] *Calde. Anchar. & Ab. in d. c. ſalubri. B. ld. nouellus de dote 7 par. princ. 3.*

At hanc rationem decidendi ad præfatam decretalem minimè admittit Doctiſſimus Sotus,[f] eſt hæc ratio ſit generalis in omnibus contractibus factis inter perſonas, quæ poſſunt agere de lucro ceſſante, & de damno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonij, vt patet ex eius verbis ibi, *cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda.* Et ait Sotus quod Doctores ſuperius allegati nullatenus intellexerunt decidendi rationem ſuperius allegatam, & quidnã eſſet onera matrimonij ſuſtinere, non enim eſt, vt ipſimet putant, ſolum alere vxorem, & familiam, ſed eſt eam alere ſeruata dote tenetur enim maritus de integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiam ſi non ſit negotiatus, recipit autem fructus pignoris, dum ſoluitur dos, quia præſumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa ſalua vxorium onus ferret & ideo quædam lex[g] docet, quod quando pater alit filiam, non poteſt gener recipere fructus pignoris; quod autem maritus teneatur alere vxorem ſalua dote, colligitur clare ex multis legibus[h], definientibus rempublicam docere dotes fœminarum eſſe ſaluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatiſſa præfata non poſſit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem, licet enim teneatur alere monialem, & onera huius matrimonij ſpiritualis ſupportare, non tamen tenetur dotem ſaluam, & incolumem ſeruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam decretalem eſt licita, quia datur pro alimentis, integra ſemper, & illæſa ipſa dote permanente. Et licèt ipſarum monialium ſuperiores ſub grauibus pœnis ſuis literis præcipiant, vt dotes datæ pro monialibus profitentibus conſeruentur, emendo ex eis aliqua immobilia quorum fructibus ipſæ moniales alantur, & onera earum ſupportentur, hoc tamen raro executioni punctualiter, & rigoroſè mandatur, cum

[c] *c. ſalubriter de vſur.*

[f] *Sot. li. 6. de iuſt. q. 1. ar. 4.*

[g] *l. pater. ff. de dolo malo & met. excep.*

[h] *L. reipub. L. plerũmque. L. res in dotem ff. de iu. dot.*

ita ſint monialium monaſteria onuſta debitis, vt omnes dotes, antequam ſoluantur, creditoribus debeantur. Et licet hoc eueniat per accidens contra id, quod à ſuperioribus eſt ordinatum, & ex natura rei ſecundum bonum regimen debet fieri, non propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum eſſe licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen ſæpiſſimè contingit, & vt melius dicam ſemper; tum etiam quia vt iudicemus aliquid eſſe peccatum, non debemus recurrere ad id, quod ſecundum bonum regimen debuit fieri, ſed ad id, quod vt plurimum fit: vnde cum communiter dotes pro monialibus datæ ſtatim conſumantur, debita creditoribus ſoluendo, & ſic ipſæ, & illæ ſaluæ non permaneant, non poſſumus, attento intellectu Doctiſſimi Soti, talem pactionem Abbatiſſæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil ſcrupuli remaneat, quibus ſic præfatis, vt meam ſententiam poſſim in hac parte interponere, eam aliquibus cõcluſionibus præcludendam cenſui.

Prima concluſio, licet ratio decidendi allata à Doctiſſimo Soto ſit vera ad præfatam decretalem, non tamen ratio decidendi communis allata à Couarruuias, & ab alijs canoniſtis, in ſe poteſt inficiari, in quantum ait, quod ratione damni emergentis poteſt de certa quadam quantitate paciſci, ipſi damno proportionata, hæc enim conuentio in omnibus contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iuſtificatur, & in omnibus perſonis cuiuſcumque conditionis paciſcentibus locum habet cum omnes iure optimo poſſint damnum ipſis imminens euitare, dummodo in euitando metas iuris naturalis diuini, & humani non tranſgrediantur, verum eſt tamen, quod ratio deſumpta ex intereſſe lucri ceſsãtis, non ita eſt vniuerſalis, cum ſolum in mercatoribus, & negociatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monaſterijs facientibus aliquem cõtractum, in conſideratioñe non debet venire, cum ipſis ſit de iure prohibitum negociari, & præfata decretalis ſi in intereſſe lucri ceſſantis ſuam fundaret deciſionem, ſolum ſecundum Sotum haberet locum in his, quorum eſt pecuniam negotiando tractare, quod ab Eccleſiaſticis, & regularibus debet eſſe maximè alienum, nam Eccleſiæ mos, & conſuetudo eſt non exigere vſuras, neque vnde licitè poſſent: & ſic dicitur in quodam decreto [a], abſit vt Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere.

[a] c. fraternitas 12. q. 2.

Secunda concluſio, ſi attendamus ad rationem deſumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur quod poſſit habere locum in noſtro caſu, & quod Abbatiſſa poſſit paciſci de certa quantitate, donec monaſterio dos ſoluatur, dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, vt verbi gratia ſi cum ipſa dote deberet emere cenſum, aut redimere alium ſuper poſſeſſionibus conuentus impoſitum. Hanc opinionem in ſimili tenet, expreſſe Medina [b] in ſua confeſſorum inſtructione. Dixi dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, nam ſi excedat in aliquo, iam Abbatiſſa, & conuentus non poſſunt à labe vſuræ omnino excuſari, & vt ab ſpecie ipſius omnino excuſentur, duobus modis hoc fieri poteſt, primo vt domino cenſus dubiti à conuentu ſoluatur quantitas ſolita ſolui quotannis, non ab ipſo conuentu, ſed ab illo, qui dotem ſoluere tenetur, vſque dum ipſa dos conuentui ſoluatur: ſecundo quod cenſus aliquis conſtituatur ſuper re aliqua immobili debentis dotem, cum quo cenſu correſpõdere debet monaſterio, donec dos integra reddatur. Nec obſtat quod hîc non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipſe cenſus ſecundum cõſtitutionem Pij V. non valet, nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem cenſus iam non eſt in vſu, prout ego in noſtra explicatione cruciatæ, declarando conſtitutionem Pij V. loquentem de cenſibus, manifeſtaui. Dixi conſtituatur ſuper aliqua re immobili, ſi enim non conſtituitur ſuper re immobili, erit cenſus perſonalis, à ſacris canonibus condemnatus.

[b] Med. li. 1. §. 26. de los confeſ. fol. 147.

Tertia concluſio, in monaſterijs, in quibus dotes ſtatim conſumuntur, non conſtituendo cenſus, aut eos redimendo, ſed tantum ſoluendo debita contracta, aut contrahenda; talis pactio non eſt admittenda, quia in his, vt ſupponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione ſolutionis debet contingere. Denique prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vſuræ, aut ſaltem auaritiæ à maleuolis monaſteria monialium arguantur. Et quando id permiſerint ratione damni certi emergentis, magna conſideratione opus eſt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matre petente ſuam legitimam renunciauit; & vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium vt ibi alatur.

RESpondeo dicendo, quod hæc eſt verè religioſa, nec obſtat quod cõuentus ſit ab ea deceptus, & etiam à matre, promittentibus, & aſſerentibus matri in bonis ſucceſſuram, quo dolo deceptus cõuentus admiſit eam ad profeſſionem, & deceptus non videatur conſentire, argumento cuiuſdam legis [c]; nam hæc deceptio, & dolus non faciunt profeſſionem nullam, tum quia vera eſt profeſſio eius, qui circumuentus ab Abbate, vt bona eius, quærerentur monaſterio, profeſſus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monaſterio, vt ſacri Canones [d] determinant, tum quia matrimonium contractum per errorem fortunæ vel qualitatis valet, ſi non erratur in perſona, iuxta eoſdem [e] ſacros canones, per quos, & aliud; affirmat communis Doctorum opinio, & tradit Nauarrus. Verum tamen eſt, quod probabiliter dici poteſt, quod licet profeſſio tenuerit, conuentus tamen poſſet denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem ſeu alimenta promiſſa, ſicut enim dolus ex parte prælati vel conuentus efficit ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licet ipſius profeſſio valeat, prout dicitur in Iure [f], ita è contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monaſterium teneatur illum alere, licet profeſſio teneat. Tum quia maritus, cui promiſſa eſt dos, non tenetur vxorem accipere, & alere, donec actu ei ſoluatur, imo & acceptam poteſt expellere, vt Panormitanus [g] poſt alios annotauit, & copioſiſſime tradit Ioannes Lupus.

[c] l. fi. per errorem ff. de iuriſd. omni. iudi.

[d] c. conſtit. 20. q. 1.

[e] cap. 1. § ſicut ergo 20. q. 1. com. verum in 4. diſtin. 30. Nau. in man. c. 22. n. 32.

[f] d. c. conſtit.

Nec hæc cauſa ſufficit vt prælatus poſſit dare licentiam dictæ moniali, vt ſit in domo matris, nulla infirmitate id ſecundum ſacros canones poſtulante, cum ipſa alimenta poſſint iuridicè peti ab ipſa matre, vt intra clauſuram ipſa monialis alatur, vt colligitur

[g] Panorm. per tex. ibi in c. per. veſtras n. 4. de donation. inter vir. & vxo. & ibi Lup. fo. 133. à ver. ex his.

ligitur ex traditis à Nauarro.[h] Quæ alimenta licet in iudicio minimè ipſi moniali adiudicentur, non poſſunt efficere vt propterea à monaſterio ipſi moniali concedatur egreſſus, monaſterium enim ipſam, vt vere membrum ſui corporis, tenetur ſuſtentare, & in neceſſarijs prouidere.

QVÆSTIO XLIX.

De Eccleſiis regularibus, quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *Vtrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*

2 *An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatā ſecularem, cæteris paribus.*

3 *Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.*

4 *Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium ſine licentia Papæ, & Diœceſani.*

5 *Vtrum Eccleſia, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſijs fratrum vicina.*

6 *Vtrum Deo dicata Eccleſia, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.*

7 *Vtrum monaſterium, deſertum à fratribus minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem.*

8 *Vtrum priuilegium, quod conceditur religioſis ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij, ex nō vſu per decennium amittatur.*

9 *Vtrum ſint excommunicati regulares, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*

10 *Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex redditibus monaſterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerint fortunam.*

11 *Vtrum vnaquæque prouincia in ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.

RESpondeo, quod loquendo de correctoribus ciuitatū ait Conradus[b] in iure fundatus, maximè ipſos debere ſtudere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demoſthenes[c] maximè laudat ſuæ ætatis gubernatores, eo quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt operoſe ſoliciti, vnde bene certè dicebant antiqui,[d] quod bona propria reipublicæ, & eius reditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificiis debent conſumi. Quę omnia iure regio partitarum ad hoc negotium ſunt applicata. Ex quibus ſatis colligitur, curam & ſolicitudinem, quam debent habere priores conuentuales in reficiendis ſuis conuentibus, & ſi opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri eſſe maximè annexam; & ad eam, ſi facultates monaſteriorum ſuppetant, ſine detrimento alimentorum religioſorum, omnino teneri. Dixi ſine detrimento alimentorum religioſorum, quia ad eos in ſuis neceſſitatibus prouidendis præcipuè ſunt obligati, ne nimia paupertate, & neceſſitate compulſi, contra paupertatem aliquid moliantur.

Aduertant tamen quod non debent ædificia de nouo conſtruere, quādo antiqua reparatione indigēt. Quod Iuriſconſultus Caliſtratus,[f] & imperator Leo,[g] loquendo de correctionibus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Conſtantinus, & alij multi, prout refertur in Codice[h] Theodoſiano, id ipſum correctoribus imperauerunt, dicentes *Prouinciales iudices commoneri præcipimus, vt nihil ſe noui operis ordinare ante debere cognoſcant, quam ea compleuerint, quæ à prædeceſſoribus inchoata ſunt, exceptis duntaxat templorum ædificationibus: & id ipſum conſuluit Plinius Imperatori Traiano dicens, per hoc enim conſequemur, vt fœdiſſima facies ciuitatis ornetur, atque etiam vt ipſa ciuitas amplietur nec vlla ædificia tollantur, ſed quæ ſunt vetuſtate ſub lapſa reparentur*, & hac ratione non debent priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi, præcipuè ſi ædificia antiqua reparatione indigent, nec putare debent alienum eſſe ab eorum reputatione, & honore ædificia ab alijs cœpta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quam incipere reputetur, prout dicitur in quadam lege.[k] ibi, *cum ex hoc plurimum laudis ſit, ſi ea quæ incœpta perfecta reddiderit, quæ vetuſta ſunt, & inſtaurationem requirunt, quæq; ab alijs initiata, & imperfecta reſederant.* Aduertant inſuper priores conuentuales, quā deliberatione ædificia ſuis cōuentibus neceſſaria incipere debeant, mente enim reuoluere tenentur vtrū redditibus, & eleemoſynis ſuo prælationis tempore ea perficere poſſint, poteſt enim euenire vt eorum ſucceſſores ea continuare minimè velint, quia ipſis non placent, vel quia in alijs rebus redditus, & eleemoſynas potius expendi, conuenientiſſimū eſſe exiſtimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet fieri ſtatutum, vt nullum ædificium de nouo à prioribus conuentualibus erigatur, ſine conſenſu prouincialis, aut ſaltem ſine conſenſu diſcretorum communitatis, quod iuris ciuilis deciſioni conſonum eſſe patet & legibus iuriſconſultorum[l], & imperatorum eſt diſpoſitum, & prohibitum, ne de redditibus reipublicæ, & cōmunitatis, aliquod ædificium publicum conſtruatur, quod & tradunt Conradus, Platea, Antonius Gomez, & alijquam eandē licentiam, & conſenſum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipſum deſtruendum neceſſariam eſſe exiſtimant, vidi enim ego aliquādo quoddam ædificium à priore funditus euerti, nō ſine maximo aliquorum dolore, cum eſſet bonum & ſatis firmum quod poſtea à ſuis ſucceſſoribus minimè potuit reerigi.

ARTICVLVS II.

An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſecularem cæteris paribus.

REſpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus[m] hanc proponit quæſtionem, & reſpondet acceptius Deo eſſe fundare in hoc caſu Eccleſiam regularem. Primo quia ſtatus religionis eſt melior, quam ſtatus ſecularis, quia eſt in via perfectionis, prout tradit[n] D. Tho. cum eius orationes cum meliores ſunt Deo magis acceptæ. Secundò quia ſtatus mendicantium non tantum orationibus,

ſed

---

[h] Nauar. li. 3. conſil. de regular. conſ. 30.

[b] Conrad. in curial. breui. li. 1. c. 9. § 1. pa. 13. n. 14. l. preſcript. de oper. publicis. C. & l. ſi quis poſt. C. de operib. publ.

[c] Demoſth. in orat. de rep. ordin.

[d] l. ne ſiben de diſtinc. C. de oper. public. & l. fin. C. de vectigal.

[e] l. 10. ti. 5. part. 3. l. 10. tit. 28. ead. par.

[f] l. opus l. de oper. ſ. ff. de oper. publ.

[g] l. inter vrbem & l. nemo & l. ſi quando l. fi. C. de oper. publ.

[h] Lib. 15. Cod. Theodoſ. tit. 1.

[i] Plin. in l. 10. epiſtola. 2. l. fi. C. de oper. publ.

[k] l. quod principis ibi, aut ſenatus iuſſu. ff. de aqua plu. arcen. l. quæ venue ſ. publico. ff. de damnatum ... pag. 196. nu. 229.

[l] l. ſeruitutes ſ. publ. ff. de ſeruitutibus l. 2. §. ſi quis a principe ... ff. ne quid in loco publ. l. pen. ... Conrad. in curial. breuia. l. 1. ca. 9. § 1. pa. 14. n. 19. Platea in l. quoniam C. de ſenatoribus. Ant. Gom. in l. 46. Tauri. ſ. 5.

[m] Naua. li. 3. conſ. et de regu. conſ. 52.

[n] D. Tho. 2. 6. q. 184. & 188.

uarruuias, & Molina cum Baldo, & Fulgoſio. At licet huic forti argumento, ita communiter ſatisfiat, mihi tamen nimino non ſatisfacit, nam licet nouitius ante ingreſſum religionis ſit laicus & bona eius per conſequens ſint l aicalia, Papa tamen, & Eccleſia habet poteſtatem ſuper bona laicalia in ordine ad finem ſupernaturalem, vt cum communi reſoluit doctiſſimus Nauarrus [a] & ita potuit Conciliũ Tridentinum irritare donationem nouitij factam ante ingreſſum religionis in ordine ad finem quendam ſpiritualem, vt ſcilicet, talis nouitius paupertate coactus profiteatur religionem, quàm minimè voueret ſi donatio ab eo facta non valeret, & cenſendum videtur Concilium ſecundũ eius mentem hoc ipsũ decreuiſſe, cùm prout dictũ eſt, ratio Concilij magis militet in hoc caſu, quàm caſu quo nouitius poſt ſuſceptum religionis habitum ante duos menſes proximos profeſſioni præfatam fecit donationem. & lex rigoroſa correctoria, & exhorbitãs ad caſum in quo verſatur magis eius ratio extendatur, præcipuè ſi non data tali extenſione fruſtratoria redderetur. Quod confirmatur, nam bona nouitij etiam poſt ingreſſum in religionẽ ſunt laicalia, & de his, vt de bonis merè laicalibus, ſoluuntur decimæ & aliæ exactiones, & Concilium de facto ſuper his ſuam exerceret poteſtatem eorũ irritãs donationem, ſi ante dictos duos mẽſes proximos profeſſioni celebretur. Nec obſtat quod hoc decretum ſub rubrica de regularibus collocetur, & nõ nouitij ante ſuſceptũ habitum ſint abſolutè ſæculares, nam in hoc decreto non ſolum agitur de religioſis, & nouitiis, ſed etiã de his, qui religionem intrare volunt, [b] agitur enim de puellis, quæ habitum ſuſcipere volunt, vt ipſum non ſuſcipiant, niſi prius earum libertas ab ordinario exploretur.

[a] *Na in c. nouit. no. ab 3. n. 96. de iu iu.*

[b] *Seſ. 25. de reg. c. 17.*

ARTICVLVS IX.

Quomodo talis donatio, etiam iurata non valeat.

Reſpondeo dicendo, quod lex ciuilis non potuit annullare tale iuramentum, & prohibere, ne fieret talis donatio iurata, prout defendit doctiſſimus Fortunius Garcia. [c] Quod probat primo ea ratione cõfirmata per Panormitanũ, [d] quia ſcilicet iuramento Deo homo obligatur, & ob id ius ciuile, quod eſt infimũ, circa talem obligationem non poteſt diſponere. quod ſi verum eſt, id etiam verum erit, quod ius ciuile ſtatuere non poſſet, vt iuramẽtũ nõ valeat, vel ne ſit obſeruandũ, ex eo enim, quod quis naturaliter Deo obligatur valet. Secũdo probatur ex quadam lege [e] Cæſarea in qua Imperator ait ſe eſſe nolle authorem periurij & ideo dicit iuramentum obſeruandum.

Tertio probatur, nam iuramentum eſt, quid Eccleſiaſticum, & ſpirituale, cuius cognitio ad Sedem Apoſtolicam, & ad iudices Eccleſiaſticos ſpectat, vt notatur in iure. [f] Sed ſtatuta laicorum ſuper ſpiritualibus ſunt nulla, vt nos ſacri Canones, [g] docent, igitur tale ſtatutum cum ſit de re non ſubiectã imperio, erit nullum. Et hanc opinionem tenet Paulus de Caſtro, [h] adeo quod quamuis ſtatutum, vel lex ciuilis ſtatueret de iuramento iuſta, & rationabili cauſa, non propterea valeret, quia iuramentum eſt quid ſpirituale, ſuper quo facultas diſponendi deficit, licet contrarium teneat Gloſſa, & alij quos refert, & refutat Fortunius, [i] dicens opinionem Pauli Caſtrenſis tenere Hoſtienſem, [k] & Ioannem de Imola, & Ioannem Andræam, & Abbatem affirmantes iuramentum eſſe quid ſpirituale, & ideo leges omnes editas ab Imperatoribus de iuramentis non ſeruandis fore nullas, niſi ſit iuramentum contra bonos mores, & nutriat peccatum, de quo latè vide Alexandrum, & modernos allegatos per Fortunium, hoc aliquibus confirmando cõcludentem primo, quod ius ciuile in caſu, quo ex ſe licitum eſt iuramentum, poteſt præcipere, ne obſeruetur, neque ad licentiam concedere; quod ſi fecerit, non habet vim legis. Ait inſuper, quod ſi quis ſentit hanc propoſitionem abſolutè prolatam nullam alia via progrediatur dicendo, quod leges punientes periuria iuſtæ ſunt, & in hoc habere iuriſdictionẽ, licet iuramentũ, ſit quid ſpirituale. Sicut enim ius Canonicũ [l] ad ſalutem animarũ præcipit obſeruari iuramẽtũ, ita Imperator poteſt præcipere ad conſeruationẽ ſubditorũ, cùm maximè humanæ fidei nihil ſit conuenientius ſit, quã obſeruatio promiſſorum, prout dicitur in iure, [m] & hoc conformat cũ lege æterna, naturali, vt dicitur in quadam Decretali, [n] igitur nihil impedit, quin tales leges valeant. Quam ſententiam multa explicando iure proſequitur idem Fortunius [o] reſoluens, quod aut iuramentũ eſt licitum ipſa natura, vt iuramentum de occidendo aliquem, item contra bonos mores, vel inhoneſtum & tunc, prout ius naturale oſtendit, iuramentum non eſt ſeruandum, non enim Deus rebus illicitis vult coli, ideo à iure ciuili, & canonico annullantur neque ſiunt nulla talia iuramenta, ſed declarãtur nulla eſſe ipſa natura, prout patet ex ſacris Canonibus, [p] aut iuramentum eſt tale, de cuius iuſtitia dubitatur, ita quod ſubtili quadam ratione neceſſe eſt declarare, an valeat, nec ne, tunc eius declaratio pertinet ad Eccleſiam Romanam, vt patet ex quadam Decretali, [q] quæ declaratio non poteſt pertinere ad ius ciuile, ſi tamen ius ciuile idem confirmat, quod ius Canonicum diſponit, bene valet. Ex his patet reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis dicendum propoſuimus, ſcilicet, quod de iuſtitia iuramenti facti in confirmationem dictarũ donationum, & renuntiationũ, maximè dubitatur, cum ſepe poſſent moueri nouitij ad dictas donationes faciendas, & eas iuramento confirmandas, vt vinculo iuramenti ligati non ſolũ in foro exteriori, ſed etiam in foro conſcientiæ ad eas obſeruandas ſub pœna periurij tenerentur, & ſic inuiti cogerentur profiteri, & ne nota periurij afficerentur. Ideo Eccleſia Romana his fraudibus obuians tales renũciationes etiam iuratas irritas, & nullas eſſe determinat, ita quod ex eis neque obligatio ciuilis, neq; naturalis aliqua oriatur.

[c] *Fortun. de vlt. fin. iur. cã. & ciuil. à n. 32.*

[d] *Pan. in c. cũ cont. de iure iurand.*

[e] *l. 2. C. ad. uerſ. vendit.*

[f] *In ca. nouit. de iud. c. cum ſit general. de foro compet. & c. Eccleſia S. Mariæ de cõſt. & in ca. ſi. de rebus Eccl.*

[g] *Caſtro in Auth. ſacramẽt. pube. con. pen. & in l. ſi quis pro eo de fidei iuſſor.*

[h] *Fort. vbi ſu. n. 327.*

[i] *Hoſtiẽ. in c. quãto de iur. Imol. in 3. mẽ. q. 6. Andr. & Abb. ut in ca. tua el. 2. de decim.*

[l] *c. ſi vero. & c. ſi diligenti, & c. cũ cõtingat. de iure iur.*

[m] *l. 1. ff. de pact.*

[n] *c. ciuili Chriſtia. de iuramen.*

[o] *Fo. vbi ſup. 327.*

[p] *vſq; ad nu. 177.*

[q] *c. quẽ ad modu de iure iur. reg. nõ eſt obligat. de reg. iur. cũ ibi notatis & c. per venerabilem de elect.*

ARTICVLVS X.

Vtrum dictum Decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.

Reſpondeo dicendo, quod Conſilium ſolum loquitur de donationibus, & renunciationibus, quę fiunt inter viuos, non tamen de donationibus, quæ fiũt in teſtamento, vel cauſa mortis. Neque obſtat dictio. *nulla*, poſita in dicto Concilio, quæ propter ſuã generalitatem, omnem videtur excludere donationem, tã inter viuos, quã donationem cauſa mortis, & ſic quod nulla earum valet, niſi fuerit ſeruata forma noſtri Decreti. Nam reſpondetur, quod natura termini excluſiui, & reſtrictiui ſolum excludit omnia repugnãtia termino, cui adiũgitur, & includit quidquid prędicto termino nõ repugnat, volo dicere, quod dictio excluſiua. nulla poſita in dicto Conc. includit omnẽ donationem repugnãtẽ inten-

intentionẽ dicti Decreti, vt ſunt donationes irreuocabiles, quæ poſſunt neceſſitare nouitium ad profitendum, videntem ſuam egeſtatem, & paupertatem: huiuſmodi eſt etiam donatio conditionalis, de qua ſupra articulo octauo, vtpote gratia, quando nouitius donat reuocabiliter, ſi non profiteatur; hæc enim conditio poteſt eſſe occaſio, vt non profiteatur, vt ita ipſa ſuum effectum non ſortiatur. At non includit donationes abſolutè, & ex natura ſua reuocabiles, cuiuſmodi ſunt donationes cauſa mortis, hæc enim, exiſtente nouitio in religione, & ab ipſa per habitus dimiſſionem egreſſus, poteſt reuocari, vt colligitur ex latè traditis à Gutierrez,[a] cuius opinionem, vt veriſſimam recipio, licet Nauarrus[b] contrariũ tenere videatur. Nec contra hoc obſtat, quod ſi valeret talis donatio, aliquod dãnum nouitio ſequi poteſt, ſi ſtatim facta donatione donatarius in poſſeſſionem rei donatæ mitteretur, qui in ea poteſt ſe defendere, ſicut alij non legitimè poſſidentes multifariam, multiſq; modis in ſua poſſeſſione defenduntur, vt colligitur ex iure.[c]

[a] *Gutier in c. quamuis pactum fol. 151.*
[b] *Nauar l. 3. conſ. 15 donat. conſ. 7.*
[c] *§ retinendæ verſi & quia inſt. de interd.*

Nam reſpondetur, quod nullo modo conſentiat nouitius, vt in poſſeſſionem mittatur. Præterea dato quod mittatur, vt ab ea expellatur, facile eſt remedium, & de facilibus, & leuibus non eſt tanta adhibenda conſideratio, prout tradunt Baldus,[d] & alij, quos refert, & ſequitur Felinus.

[d] *Bal. in l. 1. ff. de lib. & poſt. Fel. in ca. cum dilect. n. 10. de reſcript.*

ARTICVLVS XI.

Vtrum nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.

RESpondeo dicendo, quod nouitius emittens profeſſionem ante ætatem legitimam, ſi fecit bonorum ſuorum donationem iuxta formam Concilij Tridentini, ſi intra quintum annum profeſſione facta reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio: vt ordinat Tridentinum,[e] ita etiam irritatur ipſo iure renunciatio, & donatio. At è contrario ſi intra dictum quinquennium non reclamauerit, ſicut ex eodem Concilio contra profeſſionem non poteſt reclamari, ita etiam donatio aſſumit vires irreuocabilitatis. Ita reſoluit Spino[f] allegando opiniones cõtrarias, quæ circa hunc punctum inter Doctores ante Concilium verſabantur, & ſic eſt gloſſandũ prædictum Tridentini Decretum, in quãtum ait, quod non ſecuta profeſſione donatio à nouitio facta nullum effectum ſortiatur, quod, ſcilicet, intelligatur, in caſu, quo ipſa profeſſio fuerit facta, ſed vt inualida fuerit iudicata; idem eſt enim aliquid non fieri, & illegitimè fieri, prout patet in iure,[g] & tradit Iaſon.

[e] *Con. Trid. ſeſ. 25. de reg. ca. 19.*
[f] *Spino in Spe. teſtament. glo. 12. de leg. monaſt. n. 60.*
[g] *ca. religioſo. 20 § fi. de ſen. exc. lib. 6. l. 4. § condem. ff. de re iud. c. 1. de ſent. & re iudic. Iaſon in Authe. ingreſ. n. 41. C. Epiſ. & Cler.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.

RESpondeo dicendo, quod donatio facta à nouitio iuxta formam Concilij Tridentini, effectum minimè ſortitur, niſi ſecuta ipſius nouitij profeſſione; & ratio huius Decreti fuit, ne donatio à nouitio facta, ſi non eſſet reuocabilis, ipſum à libertate, quæ ad profitendum eſt neceſſaria, retardaret. Qua ratione attenta dubium eſt maximum, vtrum deciſio Concilij locum habeat, non ſolum quando profeſſio non ſequitur, ex eo, quod nouitius dimittit habitum, aut à religione expellitur, ſed quando morte præuentus non profitetur: & videtur, quod in hoc caſu locum non habeat; intentio enim Concilij in eo ceſſat, cum ipſe nouitius non remaneat in mundo, & de eo minimè poſſit verificari, quod inuitus cogatur profiteri; & coactè profeſſus malus monachus euadet. At pro contraria parte habemus quandam illuſtriſſimorũ Cardinalium declarationẽ, quam refert Pater Paraſſelus in ſuo Minimorum albeolo priuilegiorum, quæ determinat, *Quod ſi nouitius ante profeſſionem moriatur, donatio, non ipſi, cui facta eſt, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato pertineat.* Cui declarationi licet non teneamur adhibere firmam fidem, cum de ea literas Authenticas minimè habeamus: non tamen poſſumus negare eſſe iuridicam, & iuri maximè conſonã debere cenſeri: licet enim Concilium ſe in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt ſupponitur, ceſſat in hoc caſu: non tamen debemus concedere, quod voluit à nouitio auferre poteſtatem teſtandi pro anima ſua; ſi ante profeſſionem ab hac vita diſcederet, facta iam donatione, ſiquidem in eo ſtatu moriens non ita pro anima ſua ſatisfacere poſſet, ſicut ſi religioſus factus & in religione longæuus pro ſuis peccatis per multa bona opera Deo optimo maximo ſatisfaceret. Præterea ipſe moriens iam donatarij non habebat neceſſitatem, ratione cuius ipſi fortè donauit, vt poſtea viuens pauper, & in religione neceſſitatibus repletus à donatario in neceſſitatibus, & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Concilium, quod profeſſione non ſecuta minimè renunciatio habeat effectum. Quæ verba, cum ſint generalia propter rationes ſuperius allegatas, debent intelligi non ſolum quando ipſe nouitius dimittit habitum, aut expellitur à religione ante profeſſionem, ſed etiam quando morte præueniuntur profeſſionem non emittit. Ex quibus ſequitur, quod in hoc caſu res donata ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato prouenerit, bona enim nouitiorum morientium intra annum probationis, non ipſi monaſterio, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato adiudicantur, vt conſtat ex traditis per Philippum Decimum,[h] & Barbaciam, quos refert, & ſequitur Quintilianus Mandoſius.

[h] *Decim in [illegible] ex de probat n. 73 q. 9. Barb in l. in. 10 20 verſ. quiſita de acq. Mand in 1. caſ annal nu. 36 caſu 35 & n. 65 & n. 96.*

ARTICVLVS XIII.

Vtrum renunciatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum, valeat, etiam ſi non fiat cum forma prædicti Decreti.

RESpondeo dicendo, quod deciſio prædicti decreti habet locum non ſolum in donatione facta à nouitio ante decimum ſextum ætatis ſuæ annum, ſed etiam poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum completum, cum ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno caſu, ſicut in alio. Hæc ſententia eſt contra Menochium.[i] Sed contra faciunt verba prædicti Decreti ibi. *Nulla quoque renunciatio*, Cum enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quod in quacunque religione non fiat profeſſio ante decimum ſextum ætatis annum completum, ſtatim in capitulo ſequenti continuatiuè loquendo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum (*quoque*) refert hanc deciſionem ad præcedentem; & ſic videtur diffinire, quod ſolum illa donatio ſit irrita, ſi non fiat cum ſolemnitate ibi præſcripta, ſed etiam facta à nouitio, qui nondum annum decimum ſextum compleuerit. At donatio facta à nouitio iam ætate prouecto, videtur quod remaneat in diſpoſitione iuris communis anti-

[i] *Men de arb caſu 436. n. 21*

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Ieſu.

Reſpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum [a] non habet locum in religione Societatis Ieſu, vbi multis menſibus, aut annis ante profeſſionem donatio facta valet. Ita fertur fuiſſe declaratum à congregatione Cardinalium, & habetur in quadam deciſione Peruſina.[b] Et vt accepi à quodam grauiſſimo huius inſtituti religioſo, Doctor Solis cum eſſet in cauſa controuerſa iudex, ita pronunciauit, poſt emiſſam bis ad ipſum cauſam à Senatu Regio, ad quem fuit ſupplicatum, & hanc ſententiam conſuluerunt doctiſſimi Theologi, & Iuriſperiti. Quod probant ex dicto Concilio Tridentino [c] ibi: *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere: quin religio clericorum Societatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum à Sede Sancta Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.* Quæ clauſula ad omnia contenta non ſolùm in capitulo, cui apponitur, ſed etiam quæ ad alia poſita in aliis capitulis eiuſdem Seſſionis referri debent, ita quod in nullo piis inſtitutis eiuſdem Societatis à Sede Apoſtolica approbatis voluit Concilium contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hæc tamen.* Quæ verba in numero plurali relata, non ſolum referuntur ad Decretũ immediatè præcedens, ſcilicet, quod finito anno probationis ad profeſſionem admittantur, ſed ad alia Decreta: ſcilicet, quod valeat profeſſio poſt annum nouitiatus expletum, & quod nulla renũciatio facta à nouitio valet, niſi ſeruata forma eiuſdem Concilij. Referuntur etiam (vt etiam innuunt alia verba, ibi) *Domino, aut eius Eccleſiæ inſeruire poſſit,* ad alia Decreta de paupertatis [d] voto integerrimè ſeruãdo, & de modo in electione [e] ſeruando. Quæ in nihilo inſtitutiones huius ſacræ religionis innouant. Quod inſuper probatur ex notatis in iure [f] vbi notant communiter Doctores, quod clauſula poſita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur, ſed poſita, inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur. Vnde cũ dicta clauſula apponatur inter plura capitula ad omnia, quæ concernunt Societatis inſtituta, eſt neceſſariò referenda, & quantum ad noſtrum propoſitũ, in admiſſis ad vota tria ſimplicia in Societate, ceſſat ratio dicti Decreti: de qua per Gregor. [g] Lopez, ne ſcilicet, occaſione dictę donationis, & renũciationis nouitius diſcedere queat. Nam qui dicta tria vota ſimplicia in Societate emiſerunt, ſunt vere religioſi & nequeũt ſponte diſcedere, ſi enim ſpõte recedant, Apoſtatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. iudicantur.

[a] *Conc. Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 16.*

[b] *Deciſ. 71. ar. 10.*

[c] *Trid. ſeſ. 25. c. 18. de reg.*

[d] *c. 2. eiuſdem ſeſ. 25.*

[e] *c. 8. eiuſdem ſeſ. 25.*

[f] *l. 3. § ſiue. ff de liber. & poſthu.*

[g] *Greg. Lopez in l. 3 glo. 2. tit 7. part. 1.*

QVÆSTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Vtrum prælatæ, & moniales, committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis.*

2 *Vtrum, quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſi monacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*

3 *Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotem.*

4 *Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem ſine conſenſu monialium, & monaſterij.*

5 *Vtrum dos ante profeſſionem monialium poſſit recipi.*

6 *Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.*

7 *Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentus dos promiſſa pro nouitia ſoluatur.*

8 *Vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit. Et vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi aleatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & moniales committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis.

Reſpondeo dicendo, quod doctiſſimus, & piſſimus Nauarrus [h], hanc proponit quæſtionem, ſcilicet an peccent Abbatiſſæ, aut aliæ quouis nomine monaſteriis præfatæ, ſuos reditus ita prodigè extendentes, vt moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quantæ ſufficerent abundè illis per totam vitam alendis. & tamen nec admiſſis pridem monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctiſſimus vir eas peccare. Quod quidem primo probat ex iure Canonico [i] antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures moniales admittantur in monaſteria, quàm ex eorum reditibus, abſque penuria earum, ſuſtentari poſſint: quod præfatæ nullo modo exequuntur, cùm nullas indotatas accipiunt ex reditibus monaſteriorum alendas. Deinde quia præfata concilia præſcribunt, ne plures accipiant, quàm ali poſſint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, ſi habeant dotes.

Secundo quia vehementer abſonũ apparet, monaſteria monialium vniuſcuiuſdam ciuitatis viginti millium aureorum reditibus annuis, & eo amplius perfrui, & tamen ob hos reditus adeo copioſos nullam monialem admitti, nec ab his ſuſtentari, niſi pro dote, ſupellectilibus, & expenſis aliis ſecum afferat, vt multi referunt octingẽtos, qui ſufficerẽt haud dubiè ad emendũ centũ in ſingulos annos ad vitam earum: imo licet eam ſummam tantum deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octoginta aureis, vel ſeptuaginta, in ſingulos annos ad vitã ſatis eſſẽt, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas, & ita non ingreditur expenſis monaſterij, ſed ſuis propriis. Poſtremo quod mens Conciliorum ea eſt, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ in monaſteria recipiẽtur, quam ex reditibus monaſteriorum ali poſſint. Et quod in his monaſteriis, in quibus iam admiſſæ hunc numerum excedunt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel euſque decreſcat numerus earum, vel creſcant reditus, vt illi numero alendo, & amplius ſufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præſcripto in monaſteriis aliquot iam ſeruatur poſt Concilij Tridentini definitionem. Et in Carthuſienſibus Cœnobiis ſeruari præcipitur ſtatuto ſtrictiſſimo, quod mirè exaggerat Dionyſius [k] Carthuſienſis.

Dubitatio tamẽ vehemẽs ſuboritur hinc poſſint

[h] *Nauarr. de redd. eccleſ. monit. 61.*

[i] *In c. periculoſo. de ſtatu regul. & Conc. Trid. ſeſ. 25 de regul. ca 3.*

[k] *Carth. de ſum. lib. 2. art. 16.*

ne præfatæ monialium alias admittere ſufficienter dotatas, poſtea quàm expletus ſit numerus earum, quę poſſunt ali ex annuis reditibus monaſteriorum.

Pro parte enim affirmatiua pugnat vſus, id enim crebro fieri, cunctis eſt perſpicuum, & conſuetudo eſt optima legum interpres, vt dicit ius.[a] Ex altera vero pugnant iura[b] ſupra allegata, imo ſimoniacũ eſſe innuitur in iure.[c] Et in quadam Vrbani V. extrauaganti, vt pulchrè ſatis deducit Dionyſius[d] Carthuſianus, aſſeuerans, firmiter à labe ſimoniæ non excuſari, licet nihil aſſumatur pro ingreſſu religionis, nec pro monachiſmo, ſed tãtum ſuſtentationis gratia, nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer vrget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionyſius Carthuſianus.[e]

[a] c. dilectus de conſuetu.
[b] d. c. periculo. & d. c. 3. Con. Tri.
[c] c. quo. de ſimonia.
[d] Carth. li. 1. & 2. de ſimonia.
[e] Dyony. li. 1. de ſimon. ar. 7. & li. 2. ar. 2

Pro reſolutione autem huius difficultatis, Dico primo, expedire quidem, ne plures aſſumantur, cùm id iura cenſeant multo melius, & quod ampliſſimæ dotes, quas aliquæ exhibent in cauſa ſunt, vt quædam, quæ aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria. Vnde fit vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus. Quod ſatis demonſtrat Dionyſius.[f] Difficile etiam factu eſt hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare. Ita melius, quàm nullus alius author[g] ille ſuadat.

[f] Dionyſ. in d. ar. 7.
[g] Dion. li. 1. & 2. de ſimon.

Dico ſecundo, quod licet hoc dicamus melius, non tamen vt malum oppoſitum condemnamus, credimuſque poſſe præfatas monaſteriorum, ſine vlla culpa, aliquas ad religiones anhelantes, & aptas, ſufficienter dotatas admittere, etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſunt ex redditibus monaſterij, dum tamẽ ab omni ſimonia caueãt moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragiis accipere. Primo quia id aſſeuerauit D. Thomas[h] à Caietano expoſitus. Deinde quia nunquã (vt credimus) vel difficilè in Hiſpaniis Dionyſij approbabitur ſentẽtia, vbi quàm plures filias ſuas in monaſteria deferũt, nõ tam religionis gratia, quã ne cogãtur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rurſus quia etiã D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monaſteriis, in quibus non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote.

[h] D. Tho. vbi Caie. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.

Ita autem tempore D. Tomæ id erat cautum,[i] quod modo innouat Concilium Tridentinum,[k] ne admitterentur fœminæ plures in monaſterio, quàm ali poſſent. Vnde ius tam antiquum, quàm nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cum expenſis monaſterij. Illa autem ſimonia, quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſit quibuſdam obſeruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionyſius[l] aſtruit. Vnde patres noſtri Ordinis, huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocẽtio Octauo, qui fuit poſt Vrbanum V. vt moniales ab huiuſmodi anguſtiis liberaret. Qui Pontifex declarauit. *Quod moniales, quia neſciũt diſcernere inter intentionẽ primariã, quæ cauſat ſimoniã & ſecundam intentionem, quæ ipſa non accuſat, nunquam incurrunt ſimoniã, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, quando paciſcuntur de aliquo dando, vel ſoluendo pro ingreſſu, & quando recipiunt inhabiles ob ſpem habendi aliquid, quia tunc illa eſt principalis intentio.* Ita habetur in libro Monumenta[m] Ordinum, & Sopplemento; & quia reſpectu dictarum limitationum maximas adhuc moniales patiebantur ſcrupulos, petierunt noſtræ religionis, prælati ampliorem circa prædicta conceſſionem à Clemente VII. qui conceſſit, *Quod moniales, ſeu religioſæ exiſtentes ſub obediẽtia miniſtri generalis ordinis Minorum, nullam incurrant ſimoniam ex pactionibus, & conuentionibus, quas faciunt in receptione intrantium ordinem ipſarum, ſuper dotibus recipiendarum pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earũ.* Ita habetur in Compendio[n] Priuilegiorum Mendicantium. Quæ verba ibi. *Pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earum appoſita ſunt.* Nã paciſcuntur Moniales aliquando ingentem dotem excedentẽ ſufficientem, & congruentẽ monialis recipiendæ ſuſtẽtationem, quia eſt ipſa recipienda ex genere vili fortè maculato habens originem, quas moniales ego in hoc caſu à labe ſimoniæ minimè liberarem. Illud enim tanquam certum eſt tenendum, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod eſt neceſſariũ ſuſtentationi monialis, iudicio cordatorum cenſetur eſſe ſimoniacum. Nam ex pacto nihil aliud poſſunt recipere, præter illud, quod alendæ moniali ſit neceſſarium, eo quòd ei monaſterium tribuere minimè poteſt, prout notat Nauarrus.[o]

[i] d. c. periculo.
[k] d. c. 3. §. 21
[l] Dion li. 1. a. 7. & li. 2. ar. 2
[m] In. 2. impr. concel in Supple fol 99. cõceſ. 363.
[n] Compen. Mend. ĩtu. moniales §. viii.
[o] Nau. vbi ſ. n. 3.

Circa prædictam Clementis VII. conceſſionem, eſt notandum non eſſe alienam à diuina Theologia, nec à ſacris Canonibus, licet enim pro profeſſione non liceat pretium aut exigere aut offerre, cũ religionis ingreſſus, & profeſſio ſit res ſpiritualis. attamen vbi monaſterium eſt tenue, neque ad tantũ numerum monialiũ nutriendum ſufficiens nulla eſt ſimonia aliquid pro victu, & veſtitu recipere. Exẽplum qualecunque poſſemus ponere in matrimonio, pro illo námque quatenus eſt ſacramentum nihil poteſt vir ab vxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtentanda eius oneta, prout patet in Iure[p]: ex hoc etiam ſit conſequens nec eſſe ſimoniã, ſi illa inter moniales libentius ſuſcipiatur, quæ ex ſua deuotione largas eleemoſynas monaſterio fuerit elargita, ſicut è contra licitum eſt monialibus, temporalia impendendo beneficia, ſæculares ad deuotionem allicere, vt ſancti monialem habitũ induant, tametſi non poſſint pretium dare, vt tale capeſſant religionis inſtitutum. Ita Soto[q] & ante eũ Guliel. Rodeanus, clariùs prædicto exemplo dotes pro ſuſtentatione, & oneribus monialium recipiẽdarum, à ſimoniæ labe defendendo.

[p] L. pro oneribus. C. de iure doti.
[q] Soto. li. 9. de iuſtitia q. 8. ar. ſin. iuxta ſi. Guliel Rodeanus de ſimon. ca. 12. n. 4. & 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.

RESpondeo dicendo, videri eſſe ſimoniacum, nam videtur quod non alia ratione huiuſmodi exactio ſit, quàm propter monialium alimenta, & ita vbi aliunde ſuppetunt, apparet pretium pro ingreſſu religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes fere canonici iuris, vt videre eſt apud Syluestrum[r] in partem cogit affirmatiuam. At doctiſſimus Soto[s] contrariam ſecutus partem ait opulentiam monaſterij nihil prorſus facere vt quæ in paupere non erat ſimonia in diuite monaſterio ſimonia cenſeatur. Et ratio eſt patentiſſima, nam ſimonia ſpeciem ſortitur ex obiecto, nempe quia ſpirituale, ſcilicet profeſſio ipſa, venditur pro re temporali, ſi autem illud cauetur, & pecunia nõ niſi pro victu recipitur, etiã ſi monaſteriũ illo ſubdito nullatenus egeat, poterit quidẽ eſſe peccatum auaritiæ, nõ tamen ſimoniæ: ſed hoc tantũ ait eſſe fatendũ, quod tunc præſumitur ſimonia, nã ſi victus eſt abundans, præſumitur pecuniã recipi pro ingreſſu, prout optimè cõuincit Syluester.[t] Quocirca ait Soto monaſteria ditiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt, eóque ingẽti profecto citra ſcandalum facere id nõ poſſunt, maximè tunc quando videntur pecuniam recipere, non pro ſuſtentatione, ſed aliis cauſis, nempe quia puella ob eſt

[r] Syl. ver. ſimon § 15.
[s] Soto li. 9. de iuſt q. 6. ar. ſi. ...
[t] Sylue. vb. ſu.

eſt tam bono ſanguine orta, aut eſt alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in conuentu æſtimare, vix ſine ſimoniæ labe elui poteſt: atque hoc demum ſi conuentus vt ſuam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati monialium poſſint taxare dotes.

RESpondeo dicendo, quod cum dotes conſtituantur maritandis matrimonio carnali pro oneribus matrimonij: ita conſtituendis maritandis virginibus matrimonio ſpirituali cum Chriſto Domino ſponſo in profeſſione regulari conſtituuntur, & paciſcuntur dotes pro oneribus monialis. Vnde videndum eſt, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, poſſint à Principibus ſæcularibus taxari: inde enim indagabimus quid dicendum ſit de dotibus pro matrimonio ſpirituali aſſignatis. Pro cuius rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus à Marſilis [a] ſcribit legem à Laicis ſancitam, qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullam eſſe ex eo, quod impediat libertatē matrimonij quod ait Couarruuias [b] ſe non credere, nullā enim pœnam prædicta lex contrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: ſed ad reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui ſtudio tradendi filias in coniuges maritis genere, & nomine, atq; diuitiis ſublimioribus, maria (quod aiūt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictiſſimus Cæſar Carolus Hiſpaniarum Rex Anno Milleſimo, quingēteſimo, trigeſimo quarto, in Cōciliis Madritij habitis, lege lata definiuit, quanta in his regnis eſſet filiabus aſſignāda dos à parētibus; cui decisioni plurimum conuenit, quod notat Felinus [c], & Curcius ſenior: ſic & à Venetis ſtatutum eſt, ne quantumuis diues Patricius vltra ſex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ auſit dare, vti refert Poſtellus [d]. Iſtas vero leges, quæ de dotibus conſtituendis præſcribunt mediocrē quantitatem, vtiles eſſe tradit Ariſtoteles [e], & in Hiſpania à Gothis latas fuiſſe hac de re conſtat in foro [f] iudiciali, præſertim à Reciſſundo Gotthorum Rege. Et ita factū eſt ſtatutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholis ad conſtitutiones Pontificales Pij V. Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex ſequentem Conſtitutionem [g] in confirmationem dicti decreti edidit dicens.

[a] Hippoly ſingu. 189.

[b] Couarr. de ſponſa. 2. p. ca. 3. fol. 293. col. 2.

[c] Felin. in ca. Eccleſ. ſanctæ Mariæ. n. 52. de conſt. Curcius ſenior conſ. 27. n. 28.

[d] Poſtel. li. de ma[...]. Athenienſ. c. 13.

[e] Ariſt. lib. 2. polit. ca. 7.

[f] Li. 3. tit.

[g] Habet. in con. P. Pontifi. Pij V. conſtit. 14 fo. 532.

Pius Papa V. Motu proprio, &c. *Cum alias nos pluribus iuſtis cauſis moti, cohortati ſumus dilectos filios noſtros conſeruatores cameræ almæ vrbis, & populi Romani, vt vellent in modum publici ſtatuti moderari, ac limitare quantitatem vſque ad quam in futurum aſcendere poſſent dotes mulieribus in ipſa vrbe inter Romanos, ſeu inter eos, & exteros, alioſq; ſupra ſcriptas conſtituendæ, ac dandæ, ipſiuſq; propterea in diuerſis eorum etiam publicis conſiliis negotio tractato prius curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamq; cum pœnis, capitulis, & clauſulis opportunis in ſcriptis redigendam conſeruatoribus, & aliis ſuperius deſcriptis demandauerint, & præ inſerta ſcriptura ſic vt ſupra exemplata eſt in eodem publico conſilio lecta, & mature diſcuſſa fuerit, per ipſum Concilium approbata, & in modum publici ſtatuti publicatā. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obſeruetur, motu ſimili ſtatutum ipſum ſubſcriptum prout iacet cum omnibus ſupraſcriptis ordinationibus in omnibus, & per omnia etiam Apoſtolica authoritate ex certa noſtra ſcientia perpetuo laudamus, approbamus, & confirmamus, &c.* Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxentur, & ideo poteſtas ſæcularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrum idem dicendū ſit de dotibus pro maritandis virginibus ſpiritualiter aſſignandis; & dicendum eſt, quod prælati ipſarum monialium eas moderari, & taxare iure optimo poſſunt, cū hoc ad publicam ipſarum monialium vtilitatem pertineat, ne augmentata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingreſſu religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad religionem, propter exceſſiuas dotes, cum maximo ipſius religionis detrimento, recipiātur. Hoc etiam oportet, & eſt neceſſarium ab ipſis fieri. Nam cum dictæ dotes pro ſuſtentatione monialiū aſſignentur, aliàs ſimonia cōmitteretur, ſi pro profeſſione religionis offerantur, maximè neceſſarium eſt, vt fiat lex, & ſtatutum, quo ipſæ dotes taxentur, ita vt ſolum pro ſuſtentatione congruenti recipiantur, iuxta Sacros Canones, & cōceſſiones Apoſtolicas, de quibus in ſuperiori articulo fecimus mentionem: imo tenentur prælati ipſam legem facere, ne ignaræ moniales in petēdis exceſſiuis dotibus ſimoniæ labe inuoluantur, & ſcandalum inferant ſæcularibus, & ita vſu receptum eſt in religionibus dotibus taxationem apponere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ipſi prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu monialium, & monaſterij.

RESpondeo dicendo, quod ipſi prælati poſſunt edere legem ipſarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuſcuiuſque monialis ſuſtentationem, & ſicut dotes pro maritandis carnaliter conſtituūtur, & taxantur, non debent taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter cum Chriſto Domino deſponſandis. Dotes enim pro maritādis carnaliter debēt conſtitui pro modo facultatum, & dignitatis vtriuſque viri, & mulieris, ita vt dos menſuram non ſumat à quantitate legitimæ, quia tunc certa eſſet, ſed menſuram recipit à qualitate viri, & vxoris, atq; ita minùs legitima conſtitui poteſt: iuxta quaſdam Leges [h], & de fluctuent aliqui in his taxationibus inter varias Doctorum ſententias nauigantes, regionum conſuetudinibus multum virium referendum eſſe cenſeo, ita vt illa videatur ſufficiens dos, quæ conſtituitur ſecundum morem regionis, vt tradunt Corneus [i], & egregiè Soccinus ſenior, Pariſius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudentium, & expertorum relinquuntur. Debent igitur taxari dotes pro virginibus ſpiritualiter deſponſandis non ſecūdum facultates monaſteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipſarum virginum, ſed ſecundum congruam ipſarum ſuſtentationem; quæ arbitrio boni viri relinquenda eſt, nec de hoc poteſt fieri lex vniuerſalis, ſed in vna quaque Prouincia ſecundum valorem earum rerum, quæ pro ſuſtentatione; & alimentis requiruntur, facienda eſt taxa ſpecialis. Minor enim dos requiritur in Regno Gallæciæ, vbi ea minori precio æſtimantur, quam in oppido Madritij, & alio ſimili populoſo loco, vbi ea maiori caris venduntur, & maior dos requiritur [...], quam pro iuuencula, cum ad ſuſtentationem [...] plura requirantur. Denique hæc taxa, vt ſit iuſta, & prudentialis, ſecundum loca, & tempora, & perſonas debet præſignari: quam debent prælati monialibus publicare, vt ipſæ moniales ſciāt, quomodo debent in his recipiendis incedere, ne crimine ſimoniæ [...] [...], petentes multo plus dotis à Nouitia vel

[h] L. cū poſt §. gener. ff. de iure dot. l. ſi ſtipu. de leg. 3.

[i] Corn. conſi. 3. n. 3. lib. 3. Soccin ſenior. conſ. 59. n. 30. li. 4. Pariſius conſ. 62. col. vlt. lib. 2. Rolan. 80. nu. 10. li. 1.

ti ingredi religionem, quàm conceſſiones Apoſtolicæ permittunt paciſci, & poſtulari.

Ex his infero, quod non tenentur dicti prælati facere legem generalem, imo iniquè agent ipſam generalem conſtituentes prout dictum eſt: tenentur ergo illam facere ſecundum loca, & tempora, & perſonas. Neque vt illa valeat, neceſſe eſt, vt publicetur, ſicut ad validitatem legum neceſſe eſt publicatio earum, ſecundum iuris ſolennitatem, prout dictum eſt in primo tomo, ſed eſt neceſſaria earũ publicatio, vt ipſa, vt lege coerciua aſtringãtur, ita vt ab ea ſine nota peccati, & ſimonia non poſſint reſilire moniales. Vnde ſi prælati in occulto inſciis monialibus, & earum prioriſſis, aut Abbatiſſis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas cauſas ad id ipſos mouentes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos pro ſuſtentanda moniali ſufficiens reputetur. Fateor enim ipſos prælatos in tali diminutione dotis ſine conſenſu monialium à tramite ordinario receſſiſſe, cùm nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, niſi conſenſus prioriſſæ, aut Abbatiſſæ ad minus interueniat. At hic prælatorum defectus in hoc caſu non eſt ſufficiens cauſa, vt taxa ab ipſis facta illegitima, & iniuſta iudicetur, ſi ſecũdum conceſſiones Apoſtolicas ipſa ſecundum ſe conſiderata ſit legitima, & pro congruenti ſuſtentatione monialis ſit ſatis.

Neque his obſtat, quod prælati regulares nõ poſſunt remittere, quod monaſteriis monialium debetur, ſine conſenſu ipſarum monialium iuxta ea, quæ tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ſic videtur prælatos regulares remittere non poſſe partem dotis promiſſæ, & per ſcripturam debitæ, ſine conſenſu earundem monialium. Nam reſpondetur hoc argumentum habere locum, quando ipſi prælati vellent remittere id, quod ipſis monialibus debetur ratione alicuius venditionis, locationis, & teſtamenti. Cum enim monaſterium in his habeat ius quæſitum, non poteſt tale ius auferri ab ipſo ſine conſenſu monialium, quod omnes velint nolint tenentur fateri, aut illud, quod debetur monaſterio ratione dotis promiſſæ, poteſt ex parte remitti à prælatis regularibus, etiam cõtradicentibus monialibus, dũmodo dos diminuta pro congrua monialis receptæ ſuſtentatione ſufficiat, tunc enim monaſterio nulla iniuria irrogatur, cum ipſi illud ſuppeditetur, quod ſecundum cõſtitutiones Apoſtolicas illis recipere permittitur iuxta ea, quæ in articulo ſecundo explicauimus.

Querela autem monialium in hoc caſu ſi proponatur, arguit, proh dolor, ipſas ea, quæ ad earum ſtatum concernunt penitus ignorare, quia conſuetudo petendi, & paciſcendi dotes pro monialibus, ita inualuit, vt in earum poſtulatione, & pacto in nihilo ſcrupulentur. Ita paciſcentes ſuper dotibus pro religionis ingreſſu, ſicut paciſcuntur pro aliqua quacunque re monaſterij, pro altera appreciata commutanda: & ſic in initio quando dotes petere conſueuerunt, talis reclamatio monialium in hoc caſu ſcandalum, maximum cauſaret: ad modo non ſolum non generat, imò à viris doctis, & in religione bene meritis approbatam vidi in facti contingẽtia, quã ego quoque aliquando admiſi, cũ ipſi prælati inſciis monialibus eã in occulto facientes à via ordinaria diſcendant; via enim extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At ſi talis querela de iniuſtitia dictæ taxæ in abſcũdito factæ proponatur, dicẽdo prælatos ad id ſine conſenſu monialiũ minimè poteſtatẽ habere, legitimis ad id cauſis ſuadẽtibus, talis querela minimè locum habere debet, ſi per eã nihil, monaſteriis detrahatur, quod ad congruam monialis recipiendæ ſuſtentationem eſt neceſſarium, quod ipſi prælati poteſtatem habentes ſuper temporalibus, & ſpiritualibus monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipſis monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet, in ſpiritualibus aberrent, peccatum ſimoniæ committentes.

ARTICVLVS V.

Vtrum dos ante profeſſionem monialiũ poſſit recipi.

Reſpondeo, quod Concilium Tridentinum [a] *libertati profitendi in religionibus maximè inuigilans decernit, ne quid ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu Nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diceſſerit, id recuperare poſſit, quin potius præcipit Sancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abundantiùs ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant, quod vt rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.* Hæc Concilium. [a] *Trid ſeſ. 25. de regu. c. 16.*

Circa quod decretum eſt notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut nouitiæ, qui ante profeſſionẽ aliquid mutant, aut cõmodant monaſterio, recipiendo à dicto monaſterio pignora, aut ſufficientẽ fideiuſſionẽ, ita, quod ſi Nouitij nolent profiteri, facilè datum, & acceptum poſſit recuperari: mutuũ enim, & commodatum actus eſt liberalitatis, quem à Cõcilio tolli minimè puto, ipſius Cõcilij ratione ceſſante, mens enim Concilij (vt conſtat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiuſdem tribuatur*, & ibi *ne facilè ſi deceſſerit, id recuperare poſſit*) eſt ne à traditione rerum ſuarũ ipſi monaſterio facta profitẽdi coactè ſumant occaſionẽ.

Ex quo colligitur quod non prohibet Concilium dictum mutuũ neque commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiuſſoris facilè poteſt recuperare. Nec in hoc caſu committitur ſimonia, commodatũ enim, & mutuum ſæpè gratia gratitudinis fiunt: & ſicut non committit ſimoniã, qui commodat Epiſcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipſi benefaciat, etiã ſi ex hoc ſeruitium intelligat ſe apud ipſũ gratiam conſecututũ, vt latè tradit Naua. [b], ſic non incurrit excõmunicationem, qui aliquid cõmodat monaſterio vt ipſi morem gerat, & ipſi bene faciat, licet intelligat, & certò credat, quod ex collatis beneficiis obligatur ad bene tractandũ, & admittendum eius filium, aut cognatum ad habitũ regularem. Ex quibus colligitur, quod prælatus, aut prælata recipientes dictum commodatũ, & mutuũ prædicto modo, nullatenus propter hoc anathemate innodabuntur. [b] *Na. c. 23. n. 100.*

Neque his obſtant verba Concilij, ibi. *Quocunque prætextu*, quæ verba generalia videntur quãcunque donationem, & munus excludere quocũque modo, ſiue ratione mutui, aut commodati recipiãtur. Nam reſpondetur, quod verba generalia debẽt reſtringi, & limitari ſecundum mentẽ legis qui apponuntur: & ita hæc verba generalia (*quocunque prætextu*) debent gloſſari, vt intelligantur de prætextu ficto, quo mens legis poſſit fruſtrari, ſcilicet quando aliquid datur ratione mutui, aut commodati ſine pignore ſufficienti, aut fideiuſſore ita, vt poſſit difficulter mutuatum, aut commodatum repeti, propter quod ne paupertate opprimatur, quis profeſſionem emittere cogatur.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrum monaſteria monialium, immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.

RESpondeo dicendo, quod licet in ſuperioribus dixerimus dotes pro maritandis carnaliter aſſimilari dotibus pro maritandis ſpiritualiter promiſſis, in hoc tamen parificari minimè puto. Nam vt viri doctiſſimi affirmant recipientes dotes exceſſiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conſcientiæ minimè exceſſum reſtituere obligantur, antequam repetatur, quod ſi petatur, in conſciẽtia reſtituere tenentur, prout reſoluit doctiſſimus Corduba.[a] At monaſteria exceſſiuas dotes recipiẽtia, ipſarum dotium exceſſum reſtituere tenentur, cum ſecundum Sacros Canones, & conceſſiones Apoſtolicas, pro ſuſtentatione ſufficiente monialis dotatæ tantum licitæ iudicentur, prout latè dictum eſt in ſuperioribus, & exceſſus in his ſimoniacus reputetur. Quod probatur, nam ille, qui cum pacto expreſſo vendidit ingreſſum religionis, ad reſtitutionem obligatur illius, quod ſimoniacè recepit, prout tradunt Panormitanus,[b] & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem moniales, & prælatæ earum, qua facultate exceſſiuas dotes recipiant cum limitatæ, & taxatæ ipſis concedantur, ipſarum enim exceſſum reſtituere tenentur, niſi ipſe exceſſus ipſis liberaliter, ſine aliquo expreſſo tacito, aut præſumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemoſynæ, concedatur, tunc enim, cùm ceſſet ſimonia, & eius præſumptio, etiam reſtitutio ceſſabit.

[a] *Corduba de caſibus conſci. q. 1.*

[b] *Pan. in ca. vlt. de ſimo. Caie. in ſumma ver. excõ. caſu. 17. Angles in floribus 4. in quæſt. quæ à reſti. ſit li. ar. 2. dub. 3.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro nouitia profitente ſoluatur.

REſpondeo dicendo, ſæpe poſſe contingere vt dos promiſſa pro nouitia religionem ingreſſa non poſſit ſolui, & ne eius differatur profeſſio, obligatus ſoluere dotem promittit ſe quotannis, vſque ad eius ſolutionem, daturum v.g. quinquaginta aureos, quæritur modo vtrum Abbatiſſa, & conuentus hanc promiſſionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conſcientia recipere poſſint.

Pro huius difficultatis reſolutione, arguendo de dote promiſſa pro matrimonio carnali, ad dotem promiſſam pro matrimonio ſpirituali, adeſt nobis quædam Decretalis[c] ex cuius intellectu noſtræ quæſtionis vera pendet definitio, in qua Innocentius III. ait generum, ad fructus poſſeſſionum, quæ ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in ſortem principalem, nõ eſſe compellendum, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda. Circa quam decretalem quærunt Doctores quid dicendum ſit, vbi dote promiſſa, & eius ſolutione dilata, maritus cum promiſſione dotis paciſcitur vltra ſortem certam quantitatem quotannis ſibi ſoluendam interim dum non fuerit ſoluta dos. Nam quidam cenſent pactionem hanc illicitam eſſe, neque in hac ſpecie eſſe admittendam deciſionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructibus pignoris, id eſt de re incerta vltra ſortem recipiendis tractetur, & ideo ſecus ſit reſpondendum vbi certa quantitas in pactum vltra ſortem deducta fuerit, cuius opinionis ſunt Ioannes[d] Andreas, Cardinalis, Ioãnes de Lignano, & Ambroſius Euguarte, quam eſſe communem allegando alios teſtatur Couarruuias. At contrariam ſententiam veriorem eſſe aſſerit Couarruuias, quod ſcilicet ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactum deduci poſſit, & ita tenuit Calderinus[e] Ancharranus, Abbas, & Baldus nouellus, & hãc dicit etiam communem Couarruuias, quam probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis in qua fructus pignoris dati pro dote ſoluenda non eſt in ſortem computandus, cum intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis æquale ſit fructibus ipſius rei datæ in pignus veriſimiliter, licet non exactè. Intereſſe autem damni emergentis id communiter appellatur: quod creditor ſecutum fuerit ea ratione, quia dos ſoluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonij, & rerum paſſus fuerit, coactus equidem ſub vſuris licitis, aut annuis redditibus pecuniam quærere, ad ea onera ſubleuanda, quæ ex dotali pecunia poſſent commodè tolerari: lucri verò ceſſantis intereſſe illud eſt, quòd ipſe creditor poſſet inſpecta ſolita induſtria, & ipſius prouinciæ qualitate, & conditione ex pecunia dotali ſtatim ſoluta acquirere, prout aſſerunt Doctores ſuperius citati dicentes, ex ea ratione decidendi, inferri dictam decretalem non tantum obſeruandam eſſe in genero erga ſocerum, ſed etiam in quocunque extraneo, cui dos promiſſa fuerit, nec hoc eſſe ſpeciale priuilegium dotis, cum à ratione intereſſe id procedat, quæ quidem ratio efficax eſt, vt aliquid vltra ſortem iuſtè recipi à creditore poſſit.

[d] *Andreas Card. de lig. & Ambro. in d. c. ſalubriter in 14. Cou. l. 3. var. c. 1 n. 3.*

[e] *Cald. Anchar. & Ab. in d. c. ſalubri. B. l. l. nomine de dote 7 par. primi. 3.*

At hanc rationem decidendi ad præfatam decretalem minimè admittit Doctiſſimus Sotus,[f] cù hæc ratio ſit generalis in omnibus contractibus factis inter perſonas, quæ poſſunt agere de lucro ceſſante, & de damno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonij, vt patet ex eius verbis ibi, *cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda.* Et ait Sotus quod Doctores ſuperius allegati nullatenus intellexerunt decidendi rationem ſuperius allegatam, & quid ſit eſſet onera matrimonij ſuſtinere, non enim eſt, vt ipſimet putant, ſolum alere vxorem, & familiam, ſed eſt eam alere ſeruata dote tenetur enim maritus dè integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiam ſi non ſit negotiator, recipit autem fructus pignoris, dum ſoluitur dos, quia præſumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa ſalua vxorium onus ferret: & ideo quædam lex[g] docet, quod quando pater alit filiam, non poteſt gener recipere fructus pignoris; quod autem maritus teneatur alere vxorem ſalua dote, colligitur clarè ex multis legibus[h], definientibus rempublicam docere dotes fœminarum eſſe ſaluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatiſſa præfata non poſſit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem, licet enim teneatur alere monialem, & onera huius matrimonij ſpiritualis ſupportare, non tamen tenetur dotem ſaluam, & incolumem ſeruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam decretalem eſt licita, quia datur pro alimentis, integra ſemper, & illæſa ipſa dote permanente. Et licèt ipſarum monialium ſuperiores ſub grauibus pœnis ſuis literis præcipiant, vt dotes datæ pro monialibus profitentibus conſeruentur, emendo ex eis aliqua immobilia quorum fructibus ipſæ moniales alantur, & onera earum ſupportentur, hoc tamen raro executioni punctualiter, & rigoroſè mandatur, cum

[f] *Sot. li. 6. de iuſt. q. 1. ar. 2.*

[g] *l. pater. ff. de dolo mali & met. excep.*

[h] *l. reipub. l. plerùmque. l. rei in dotem ff. de iu. dot.*

ita ſint monialium monaſteria onuſta debitis, vt omnes dotes, antequam ſoluantur, creditoribus debeantur. Et licet hoc eueniat per accidens contra id, quod à ſuperioribus eſt ordinatum, & ex natura rei ſecundum bonum regimen debet fieri, non propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum eſſe licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen ſæpiſſimè contingit, & vt melius dicam ſemper; tum etiam quia vt iudicemus aliquid eſſe peccatum, non debemus recurrere ad id, quod ſecundum bonum regimen debuit fieri, ſed ad id, quod vt plurimum fit: vnde cum communiter dotes pro monialibus datæ ſtatim conſumantur, debita creditoribus ſoluendo, & ſic ipſæ, & illæ ſaluæ non permaneant, non poſſumus, attento intellectu Doctiſſimi Soti, talem pactionem Abbatiſſæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil ſcrupuli remaneat, quibus ſic præfatis, vt meam ſententiam poſſim in hac parte interponere, eam aliquibus concluſionibus præcludendam cenſui.

Prima concluſio, licet ratio decidendi allata à Doctiſſimo Soto ſit vera ad præfatam decretalem, non tamen ratio decidendi communis allata à Couarruuias, & ab alijs canoniſtis, in ſe poteſt inficiari, in quantum ait, quod ratione damni emergentis poteſt de certa quadam quantitate paciſci, ipſi damno proportionata, hæc enim conuentio in omnibus contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iuſtificatur, & in omnibus perſonis cuiuſcumque conditionis paciſcentibus locum habet cum omnes iure optimo poſſint damnum ipſis imminens euitare, dummodo in euitando metas iuris naturalis diuini, & humani non tranſgrediantur, verum eſt tamen, quod ratio deſumpta ex intereſſe lucri ceſſantis, non ita eſt vniuerſalis, cum ſolum in mercatoribus, & negociatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monaſterijs facientibus aliquem contractum, in conſiderationē non debet venire, cum ipſis ſit de iure prohibitum negociari, & præfata decretalis ſi in intereſſe lucri ceſſantis ſuam fundaret deciſionem, ſolum ſecundum Sotum haberet locum in his, quorum eſt pecuniam negotiando tractare, quod ab Eccleſiaſticis, & regularibus debet eſſe maximè alienum, nam Eccleſiæ mos, & conſuetudo eſt non exigere vſuras, neque vnde licitè poſſent: & ſic dicitur in quodam decreto [a], abſit vt Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere.

[a] c. fraternitas 12 q. 2.

Secunda concluſio, ſi attendamus ad rationem deſumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur quod poſſit habere locum in noſtro caſu, & quod Abbatiſſa poſſit paciſci de certa quantitate, donec monaſterio dos ſoluatur, dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, vt verbi gratia ſi cum ipſa dote deberet emere cenſum, aut redimere alium ſuper poſſeſſionibus conuentus impoſitum. Hanc opinionem in ſimili tenet expreſſe Medina [b] in ſua confeſſorum inſtructione. Dixi dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilata ſolutione conuentui euenit de facto, nam ſi excedat in aliquo, iam Abbatiſſa, & conuentus non poſſunt à labe vſuræ omnino excuſari, & vt ab ſpecie ipſius omnino excuſentur, duobus modis hoc fieri poteſt, primo vt domino cenſus debiti à conuentu ſoluatur quantitas ſolita ſolui quotannis, non ab ipſo conuentu, ſed ab illo, qui dotem ſoluere tenetur, vſque dum ipſa dos conuentui ſoluatur: ſecundo quod cenſus aliquis conſtituatur ſuper re aliqua immobili debentis dotem, cum quo cenſu correſpōdere debet monaſterio, donec dos integra reddatur. Nec obſtat quod hic non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipſe cenſus ſecundum cōſtitutionem Pij V. non valet, nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem cenſus iam non eſt in vſu, prout ego in noſtra explicatione cruciatæ, declarando conſtitutionem Pij V. loquentem de cenſibus, manifeſtaui. Dixi conſtituatur ſuper aliqua re immobili, ſi enim non conſtituitur ſupar re immobili, erit cenſus perſonalis, à ſacris canonibus condemnatus.

[b] Med. li. 1. §. 16. de los cenſos fol. 147.

Tertia concluſio, in monaſterijs, in quibus dotes ſtatim conſumuntur, non conſtituendo cenſus, aut eos redimendo, ſed tantum ſoluendo debita contracta, aut contrahenda; talis pactio non eſt admittenda, quia in his, vt ſupponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione ſolutionis debet contingere. Denique prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vſuræ, aut ſaltem auaritiæ à maleuolis monaſteria monialium arguantur. Et quando id permiſerint ratione damni certi emergentis, magna conſideratione opus eſt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matre petente ſuam legitimam renunciauit; & vtrum cum licentia ſui prælati poſſit eſſe extra monaſterium vt ibi alatur.

RESpondeo dicendo, quod hæc eſt verè religioſa, nec obſtat quod cōuentus ſit ab ea deceptus, & etiam à matre, promittentibus, & aſſerentibus matri in bonis ſucceſſuram, quo dolo deceptus cōuentus admiſit eam ad profeſſionem, & deceptus non videatur conſentire, argumento cuiuſdam legis [c]; nam hæc deceptio, & dolus non faciunt profeſſionem nullam, tum quia vera eſt profeſſio eius, qui circumuentus ab Abbate, vt bona eius, quærerentur monaſterio, profeſſus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monaſterio, vt ſacri Canones [d] determinant, tum quia matrimonium contractum per errorem fortunæ vel qualitatis valet, ſi non erratur in perſona, iuxta eoſdem [e] ſacros canones, per quos, & alia id affirmat communis Doctorum opinio, & tradit Nauarrus. Verum tamen eſt, quod probabiliter dici poteſt, quod licet profeſſio tenuerit, conuentus tamen poſſet denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem ſeu alimenta promiſſa, ſicut enim dolus ex parte prælati vel conuentus efficit ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licet ipſius profeſſio valeat, prout dicitur in Iure [f], ita è contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monaſterium teneatur illum alere, licet profeſſio teneat. Tum quia maritus, cui promiſſa eſt dos, non tenetur vxorem accipere, & alere, donec actu ei ſoluatur, imo & acceptam poteſt expellere, vt Panormitanus [g] poſt alios annotauit, & copioſiſſime tradit Ioannes Lupus.

[c] l. ſi per errorem ff. de iuriſd. omni. iudi.

[d] c. conſtit. 20. q. 1.

[e] cap. 1. § ſicut ergo 20. q. 1. cum vulgatis in 4. diſtinct. 30. Nau in man. c. 22. n. 32.

[f] d. c. conſtitu.

[g] Panorm. per tex. ibi in c. per. veſtras n. 4. de donat. inter vir. & vxo. & ibi Lup. fo. 133. à ver. ex his.

Nec hæc cauſa ſufficit vt prælatus poſſit dare licentiam dictæ moniali, vt ſit in domo matris, nulla infirmitate id ſecundum ſacros canones poſtulante, cum ipſa alimenta poſſint iuridicè peti ab ipſa matre, vt intra clauſuram ipſa monialis alatur, vt colligitur

ligitur ex traditis à Nauarro.[h] Quæ alimenta licet in iudicio minimè ipſi moniali adiudicentur, non poſſunt efficere vt propterea à monaſterio ipſi moniali concedatur egreſſus, monaſterium enim ipſam, vt vere membrum ſui corporis, tenetur ſuſtentare, & in neceſſarijs prouidere.

h Nauar li. 3. conſi. 20. de regular. conſi. 30.

QVÆSTIO XLIX.

De Eccleſiis regularibus, quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *VTrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*

2 *An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſæcularem, cæteris paribus.*

3 *Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.*

4 *Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in aliud ſine licentia Papæ, & Diœceſani.*

5 *Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſijs fratrum vicina.*

6 *Vtrum Deo dicata Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.*

7 *Vtrum monaſterium deſertum à fratribus minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem.*

8 *Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij, ex nõ vſu per decennium amittatur.*

9 *Vtrum ſint excommunicati regulares, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*

10 *Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex reditibus monaſterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerint fortunam.*

11 *Vtrum vnaquæque prouincia in ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.

REſpondeo, quod loquendo de correctoribus ciuitatũ ait Conradus[b] in iure fundatus, maximè ipſos debere ſtudere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demoſthenes[c] maximè laudat ſuæ ætatis gubernatores, eo quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt opere ſoliciti, vnde bene certè dicebant antiqui,[d] quod bona propria reipublicæ, & eius reditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificiis debent conſumi. Quę omnia iure regio partitarum ad hoc negotium ſunt applicata. Ex quibus ſatis colligitur, curam & ſolicitudinem, quam debent habere priores conuentuales in reficiendis ſuis conuentibus, & ſi opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri eſſe maximè annexam; & ad eam, ſi facultates monaſteriorum ſuppetant, ſine detrimento alimentorum religioſorum, omnino teneri. Dixi ſine detrimento alimentorum religioſorum, quia ad eos in ſuis neceſſitatibus prouidendis præcipuè ſunt obligati, ne nimia paupertate, & neceſſitate compulſi, contra paupertatem aliquid moliantur.

b Conrad in curial. breuil. l. 1. c. 9. §. 2. pa. 13. n. 14. l. præſcrip. de e. per. publica. C. & l. ſi, in poſt. C. de a... ſi p...

c Demoſth. in orat. de re... ordin... & alib...

d l. no... C. de diſſim... C. de oper. public. & l. fin. C. de vectigal.

Aduertant tamen quod non debent ædificia de nouo conſtruere, quãdo antiqua reparatione indigẽt. Quod Iuriſconſultus Caliſtratus,[f] & imperator Leo,[g] loquendo de correctionibus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Conſtantinus, & alij multi, prout refertur in Codice[h] Theodoſiano, id ipſum correctoribus imperauerunt, dicentes *Prouinciales iudices commoneri præcipimus, vt nihil ſe noui operis ordinare ante debere cognoſcant, quam ea compleuerint, quæ à prædeceſſoribus inchoata ſunt, exceptis duntaxat templorum ædificationibus: & id ipſum conſuluit Plinius*[i] *Imperatori Traiano dicens, per hoc enim conſequemur, vt fœdiſſima facies ciuitatis ornetur, atque etiam vt ipſa ciuitas amplietur nec vlla ædificia tollantur, ſed quæ ſunt vetuſtate ſub lapſa reparentur*, & hac ratione non debent priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi, præcipuè ſi ædificia antiqua reparatione indigent, nec putare debent alienum eſſe ab eorum reputatione, & honore ædificia ab aliis cœpta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quam incipere reputetur, prout dicitur in quadam lege.[k] ibi, *cum ex hoc plurimum laudis adipiſcaris, ſi ea tu ita perfecta reddideris, quæ vetuſta ſunt, & inſtaurationem requirunt, quæ ab alijs initiata, & imperfecta reſederant.* Aduertant inſuper priores conuentuales, qua deliberatione ædificia ſuis cõuentibus neceſſaria incipere debeant mente enim reuoluere tenentur vtrũ reditibus, & eleemoſynis ſuo præfinitis tempore ea perficere poſſint, poteſt enim euenire vt eorum ſucceſſores ea continuare minimè velint, quia ipſis non placent, vel quia in aliis rebus reditus, & eleemoſynas potius expendi, conuenientiſſimũ eſſe exiſtimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet fieri ſtatutum, vt nullum ædificium de nouo à prioribus conuentualibus erigatur, ſine conſenſu prouincialis, aut ſaltem ſine conſenſu diſcretorum communitatis, quod iuris ciuilis deciſioni conſonum eſſe patet & legibus iuris conſultorum[l], & imperatorum eſt diſpoſitum, & prohibitum, ne de reditibus reipublicæ, & cõmunitatis, aliquod ædificium publicum conſtruatur, quod & tradunt Cõradus, Platea, Antonius Gomez, & alij, quam eandẽ licentiam, & conſenſum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipſum deſtruendum neceſſariam eſſe exiſtimant, vidi enim ego aliquãdo quoddam ædificium à priore funditus euerti, non ſine maximo aliquorum dolore, cum eſſet bonum & ſatis firmum quod poſtea à ſuis ſucceſſoribus minimè potuit reerigi.

f l. 10. ti. ſi. part. 3. l. 10. tit. 26. ead. par.

g l. opus l. de oper. ſ. ff. de oper. publi.

h l. inter vr... bem & l. nemo & l. ſi quan to ... l. fi. C. de oper. publ.

h Lib. 15. Cod. Theo. de ſer. a.

i Plin. in l. 10. epiſtola. 2. l. fi. C. de oper. publ.

k quod princeps ibi, aut ſenatus inſin. ff. de aqua plu. arcen. l. quo minus §. publico. ff. de fluminibus. O... an. in ag... v. nouũ. poſ. pag. 190. nu. 229.

l l. ſeri vnius § prohib. ff. de ſeruitutibus l. 2. §. ſi quis à princ. pe. ff. ne quid in loco publico l. ſi quis ... & l. de ſpectaculis. ff. de oper. nou. pu... ... & l. nemo ... Conrad. in curial. breuia. l. 1. ca. 9. § 1. pa. 14. n. 19. Platea in l. quoniam C. de ſenatoribus. Ant. Gom. in l. 46. Tauri. n. 15.

ARTICVLVS II.

An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem mendicantium, quam collegiatam ſæcularem cæteris paribus.

REſpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus[m] hanc proponit quæſtionem, & reſpondet acceptius Deo eſſe fundare in hoc caſu Eccleſiam regularem. Primo quia ſtatus religionis eſt melior, quam ſtatus ſæcularis, quia eſt in via perfectionis, prout tradit[n] D. Tho. cum eius orationes cum meliores ſunt Deo magis acceptæ. Secundo quia ſtatus mendicantium non tantum orationibus, ſed

m Nauar. li. 3. conſ. 16. de regular. 52.

n D. Tho. 2. 2. q. 184 & 186.

ſed confeſſionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ædificant, & proſunt Eccleſiæ, quæ plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Eccleſiam conſtruxit. Tertio quia ſtatus paupertatis, & votum magis Deo placet, quem ſtatum ipſe Chriſtus in ſe ſuſcepit, præiudicauit, & Apoſtoli eum ſequuti ſunt dicentes ipſi apud Matthæum.[a] *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Quarto magis Deo placet, qui voto ſe obligat, quã alij, qui ſine voto idem faciunt; cæteris paribus, vt tradit D. Thomas.[b]

[a] Matt. 19.

[b] D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 6.

Ex quibus patet, melius eſſe cæteris paribus, fundare, ędificare, dotare Eccleſiam collegiatam regularem, præſertim mendicantium, quam collegiatã ſæcularem. Dixi ſemper (*cæteris paribus*) nam ſi multo maiorem impẽſam requirit fundatio, & ædificatio Eccleſię collegiatæ cũ aſsignatione redituum ſufficientium canonicis ſæcularibus eã cultoribus, quã fundatio, & ædificatio Eccleſiæ regularis mendicãtium, ſine aſſignatione redituum ſufficientium monachis alendis, tunc cum ſit diſparitas, alia via eſt progrediendum, quod ſcilicet Deo acceptius videatur fundare Eccleſiam ſæcularem, cum maior quantitas ſacrificij Deo optimo maximo offeratur.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius[c] VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum prædictorum, vel minorum, aliorumque mendicantium, quibuſcunque ſuper hoc priuilegijs muniti exiſtant, quæ ipſis contra tenorem huiuſmodi conſtitutionis nullatenus volumus ſuffragari, in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, vel recepta mutare vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiuſuis alienationis titulo quocunque modo in alios transferre præſumant, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem, & ſi ſecus egerit irritum decreuit.*

[c] c. cum ex eo de excessi prælat.

At Iulius II. *conceſſit fratribus minoribus, quod ſi à Principe, Duce, Marchione, aut comite. vt aliquam domum dicti ordinis ædificent, requiſiti fuerint, domum huiuſmodi pro vſu & habitatione perpetua fratrum dicti ordinis regularis obſeruantiæ, conſtruere, & ædificare, ac locum pro huiuſmodi conſtructione recipere poſſint, & valeant.* Ita habetur in libro, monumenta[d] ordinum. At cum in hoc priuilegio non fuerit expreſsè reuocata conſtitutio Bonifacij VIII. primo cum ſit inſerta in corpore iuris, non cenſetur in aliquo priuilegio reuocata, niſi de eo fiat mentio ſpecialis. Secundo, quia eademmet conſtitutio ordinat vt in nullo priuilegio cenſeatur reuocata, niſi de ea fiat mentio ſpecialis. Ideo ſupplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt ſua ſanctitas dignaretur dictam conſtitutionem derogare, & ſic, prout continetur in eodem libro[e], & in ſupplemẽto, approbauit conceſſionem prædictam ſupplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quod literæ prædictæ valeant, & prædictis fratribus ſuffragentur, non obſtante conſtitutione Bonifacij VIII. in contrarium faciente, cæteriſque contrarijs quibuſcunque.

[d] In 1. impr. fo. 43. & in 2. fo. 126. conceſ. 278.

[e] In 2. impr. fo. 211. conceſ. 315. & in ſup. fo. 72. cõc. 218.

Et idem Iulius II. *conceſſit fratribus ordinis Minorum, vt domos ſeu Eccleſias, loca, & oratoria quæcunque pro eorum perpetuo vſu, & habitatione poſſint conſtruere, & ædificare, ſeu conſtrui, & ædificari facere, abſque alia deſuper facienda noua conceſſione Apoſtolica. Et quod ordinis prædicti conſeruatores, quoties opus fuerit, eidem ordini minorum, ac illius perſonis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtant. Ac ne prælati Eccleſiaſtici quicunque cuiuſcunque dignitatis exiſtant in aliquo damnificare, moleſtare, perturbare, ac inquietare illarenus audeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna inhibere poſſit.* Ita habetur in ſupplemento.[f] Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum mendicantium, quod ea concedit, quod prædicti fratres poſſint ædificare loca, ſeu conuentus vbique, ſeu ædificata recipere, abſque aliqua licentia, etiam ordinario, aut aliquo prælato Eccleſiaſtico contra dicente, & quod ita fuit practicatum contra Archiepiſcopum Hiſpalenſem.

[f] Supp. fo. conceſ. 27.

Aduertendum tamen eſt, quod hodie abſque licentia ordinarij diœceſis illius, noua loca recipi non poſſunt iuxta Concilij Tridentini[g] diſpoſitionem, vbi habetur, quod neque de cætero ſimilia loca, ſcilicet mendicantium, erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi conſtituenda ſunt, licentia prius obtenta. Circa quod nota, quod nunc ſufficit licentia Diœceſanorum, abſque Alia Summi Pontificis per prius requiſita authoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet decretalem[h] hanc licentiam requirentem, & ſic ſecundũ ius talis facultas etiam modo requiratur. Conſiderandum tamen eſt dictũ Concilium reſpectu huius licentiæ noſtra regularia priuilegia minimè annullare, & per conſequens voluiſſe ea in ſuo robore permanere, & ſic quod licentia Summi Pontificis non eſt neceſſaria, cum abſque ipſa per dicta priuilegia poſſint recipi.

[g] Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 3.

[h] c. cum ex eo de exceſ. prælat. l. 6.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum poſsit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium, ſine licentia Papæ, & diœceſani.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius VIII. in conſtitutione[i], in ſuperiori articulo relata, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ cõſtitutionis ibi, *vel recepta mutare.* Nec Conc. Trid. inuenio hanc conſtitutionem, quo ad hoc, reuocaſſe, ſolum enim ait, quod nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtẽta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in diſpoſitione iuris communis, nam caſum omiſſum, in diſpoſitione iuris communis remanere certum eſt, ad minus licentia Epiſcopi neceſſaria eſt ex iure communi, vt monaſterium ad alium locum transferri poſſit, ex Decreto Syluestri Papę ſic decernente, *Si quis vult ſuum monaſterium ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum conſilio Epiſcopi, & fratrum ſuorum & dimittat preſbyterum in priori loco ad miniſteria Eccleſiæ.* Ita habetur in libro Decretorum, & tradit Marcus[k] Antonius Cuquus. At inuenio, quod Sixtus V. Pontifex maximus anno Domini, milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo. 7. Kalen. Decembris Pontificatus ſui anno tertio, *conceſſit, quod Abbas generalis congregationis S. Benedicti regnorum Portugalliæ, qui pro tempore fuerit, cum conſilio, & aſſenſu capituli Generalis, monaſteria dictæ congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populoſis reperiuntur, ad commodiora loca, vbi monachorum doctrina, & vita exemplo populo Chriſtiano magis vtilis futura ſit, & fructuoſa, propria authoritate ordinariorum locorum, vel cuiuſuis alterius licentia minimè requiſita, cum eorum monachis, & ſupellectilibus, paramentis, & ornamentis, alijſque rebus neceſſarijs transferre, & mutare, ac ſeu fructus, reditus, & prouentus eorundem monaſteriorum, ſeu quælibet eorum, vel illorum partem generalis, & capituli prædi-*

[i] c. cum ex eo de exceſ. præl.

[k] cap. ſi quis vult 16. q. vlt. Cuq. l. 2. inſti. maio tit. 6. de Epiſc. n. 32.

prædictorum arbitrio, alij, ſeu alijs euſdem congregationis monaſterijs magis indigentibus, perpetuo, vel ad tempus, etiã renitentibus Abbatibus monaſteriorum eorundem, & quibuſuis alijs perſonis applicare, & aſſignare, prauiſo tamen, quod animarum cura perſonarum ſæcularium incumbens Abbatibus, & conuentibus monaſteriorum transferẽdorum huiuſmodi in Eccleſijs eorum nullatenus negligatur: ſed per monachos dictæ congregationis regulares, vel presbyteros ſæculares idoneos, & ab ordinarijs approbatos, laudabiliter exerceatur liberè, & licitè valeant, plenam, & liberam Apoſtolica authoritate eorundem tenore præſentium, licentiam concedimus & facultatem. Non obſtantibus, &c. Hoc priuilegium magnum eſt, & multum notandum, quod vidi ſub ſigillo authentico in libro priuilegiorum congregationis S. Benedicti regni Portugaliæ, impreſſo Romæ ex typographia Titi, & Pauli de Dianis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo nono.

ARTICVLVS V.

Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari alijs Eccleſijs fratrum vicina.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. *prohibuit fratribus ordinis prædicatorum, & pœnitentiæ Ieſu Chriſti, & Carmelitarum, ac S. Auguſt. & monialibus S. Claræ, aliorúmque ordinum in paupertate fundatorum, ac omnibus mulieribus prædictorum ordinum, aut aliorum quorumcúnque, ne aliquod monaſterium, Eccleſiam, aut oratorium ædificare, ſeu conſtruere præſumat, infra ſpatium trecentarum cãnarum ab Eccleſijs fratrum minorum menſurandarum, per aerem etiam vbi aliàs rectè menſurari loci diſpoſitio non permittit. Nulli quoque ſæculari, ſeu religioſo cuiuſcúnque profeſſionis voluit licere Eccleſiam, vel monaſterium, vel oratorium iam ædificatum in aliquem transferre de ordinibus memoratis infra ſpatium prædictarum trecentarum Cannarum. Et quamlibet iſtarum Cannarum voluit octo palmorum longitudinem continere, non obſtante varia locorum conſuetudine, ſiue priuilegijs, & literis quibuſcúnque Sede Apoſtolica ſub quacúnque verborum forma conceſſis, ſeu etiam concedendis, quæ de præſentibus, ſpecialem, & expreſſam non fecerint mentionem.*

Præterea ſtatuit, vt quidquid contra huiuſmodi ordinationis, vel inhibitionis tenorem ex nunc in antea ædificatum fuerit, diruatur. Ita in libro [a] monumenta ordinum habetur.

[a] In 1. imp. fo. 31 & in 2. fo 30. conc. 28.

Et Iulius II. declarauit, *quod coarctatio, ſeu reductio trecentarum Cannarum ad centum quadraginta* contra fratrum priuilegium prædictorum facta per Clementem IIII. *non debet nocere fratribus minoribus. Nec priuilegiorum communicationem in damnum, ſed in fauorem prædictorum fratrum minorum eſſe conceſſam. Ac pro potiori cautela prædictum priuilegium Clementis trecentarum Cannarum, & inde ſequuta quæcúnque prædictis fratribus minoribus confirmauit, & approbauit, & quatenus opus eſſet prædictarum trecentarum Cannarum priuilegium authoritate Apoſtolica eiſdem fratribus minoribus de nouo conceſſit*, Ita habetur in eodem libro [b] monumenta ordinis, & ſupplemento. Quo priuilegio per communicationem modo poſſunt vti alij mendicantes, ſcilicet Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorum Clemens IIII. [c] & Sixtus IIII. [d] prohibuit, vt habetur in ordinum monumentis, *vt non ſolum fratres mendicantes, verum etiam alij quicúnque religioſi, vel Eccleſiaſticæ perſonæ vtriuſque ſexus, prope domos fratrum ordinis de Monte Carmelo nouas Eccleſias, & loca conſtruere, vel alias de nouo recipere, & habere poſſint, infra ſpatium centum quadraginta Cannarum per aerem menſurandarum, vbi aliàs per terram commodè menſurari non poſſent.*

[b] In 2. imp fo. 231. conc. 335. & in ſup fol. 73. conc. 222.

[c] In 1 imp fo. 30. & in 2. fo. 31. conc. 29. & in 1. imp fol 19. & in fol. 392. conc 403.

[d] In imp. fo 100. & in 2. fo. 184 conceſ. 457.

Nam cum in priuilegijs minorum ſpatium trecentarum Cãnarum concedatur ipſis minoribus, non eſt, cur per communicationem Prædicatoribus, & Carmelitis, & alijs communicantibus in priuilegijs non concedatur.

Et aduertendum, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatijs, & eius locis, ſub excommunicationis pœna, erigi poſſunt. Ita conceſſit Vrbanus IIII. ordini Ciſtercienſi, prout in huius ordinis cõpendio refertur, verbo, ædificare, §. finali. Et Innocentius IIII. Statuit, vt infra dimidiam leucam à terminis poſſeſſionum Carthuſienſium nulli religioſo liceat quodlibet ædificium conſtruere, vel poſſeſſiones acquirere. Ita refertur in compendio [e] mendicantium.

[e] Cõp. mend. tit. ædificare & in fine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.

RESpondeo dicendo, quod Eccleſia, & monaſteria ſemel Deo dicata, ſæcularia habitacula fieri non poſſunt, iuxta ordinatum in Concilio Calcedonenſi [f], & eſt regula Iuris, prout tradit Lappus, regulariter enim mutatio ſtatus Eccleſiæ eſt prohibita in iure, [g] Vnde locus religioſus de iure hoc modo reformatur, vt ſi deficiant religioſi alicuius monaſterij, ſumantur religioſi aliorum monaſteriorum eiuſdem ordinis; quibus deficientibus, deueniendum eſt ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monaſterium ad ſæcularitatem reducendum erit, in illoque Clerici ſæculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas [h], & Abbas, Et ſic quando monaſterium de licentia Papæ, aut ordinarij adhibito conſilio fratrum ad alium locum transfertur, additur clauſula prouiſo, quod ad profanos vſus non redigatur, quam additionem iuxta ſupra dicta conformem eſſe iuri teſtatur Quintilianus Mandoſius. [i] Et ipſa Eccleſia exempta tranſlata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum, [k] ſicut ſi ciuitas deſtruatur, & alij ciues ſubrogentur, illi ciues gaudebunt priuilegiis datis prioribus ciuibus illius ciuitatis, vt per Bertrandum, [l] quem ſequitur Rebuffus. Vnde colligitur, quantum indulgeat Leo X. cõcedens, *quod adueniente caſu neceſſitatis, Eccleſia tam fratrum minorum, quam monialium S. Claræ obſeruantia poſſint transferri, & mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos, ſecundum commoditatem dictorum locorum, & monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in alia Eccleſia.* Ita habetur in ſupplemento, [m] aduertendum tamen pro prædictorum maiori explicatione, quod Eccleſia ſæcularis facile regularis efficitur, etiam authoritate Epiſcopi, prout ſentit Lappus [n]; tamen ſiue Epiſcopus, ſiue Papa id concedant, addi debet clauſula, ſcilicet ſine præiudicio clericorum, ſiue Beneficiatorum dictæ Eccleſiæ ſæcularis, vel æquè prouiſo alibi clericis, ſeu Beneficiatis dictæ ſæcularis Eccleſiæ, prout colligitur ex iure, & tradit quædam gloſſa, & Petrus de Peruſio; & hac ratione in priuilegio Leonis X. ſuperius allegati, in quo agebatur de tranſlatione vnius Eccleſiæ regularis in aliam, ne cura animarum negligeretur, additur, *prouiſo tamen, quod animarum cura perſonarum ſæcularium incumben. Abbatibus, & cõuentibus monaſteriorum transferendorũ huiuſmodi, in Eccleſijs eorum nullatenus negligatur.* Ex his infertur intellectus ad quoddam priuilegium Sixti IIII. Qui confirmans

[f] c. quæ ſemel, 19 q. 3 Lappus alleg. 98.

[g] c. 2 de ſupp. negl. præl.

[h] Ioan Andr. & Abb. circa materiam in c. inter quatuor de relig. domi.

[i] Mandoſ. de ſignat grat. tit. tranſlationes ſi... pag 2. col.

[k] Fran in ca. cum perſonæ ver. ſi de priuil. li. 6.

[l] Bert. conſ. 162. multa tr. 16. & 2. in noua impreſ. Rebu. ſup. concor. de reg. ad præ. in noſt ver. conceſſa & verſ. & Peruſ.

[m] Supp fo 92. conceſ. 276.

[n] Lapp alleg. 44. an fratres poſſ. n. 4 c pe. nult. de Eccle. ædific. c. Apoſtolica de donat. gl. in c. poſſeſſor in ver. monacho de rebus Eccl. non alie. Petrus de monta. ſi. in Eccleſ. poſt princ. n. 2. verſ. vn. de dicebat gl.

firmaus conceſſionē factam fratribus ordinis Carmelitarum, qua dicitur, quod ſi aliqui *Chriſti fideles aliqua loca ad ſe ſpectantia, quæ feudalia, ſeu cenſualia non exiſtāt, eis contulerint, liceat eis de conſenſu Diœceſanorum illa recipere, ac in eorum ſingulis Eccleſiam, aut oratorium cū conuentualis cōſtruere, & ibi diuina officia celebrare, extendit Sixtus dictam conceſſionem ad quæcunque loca, domos, & Eccleſiam etiam parochialem, non obſtante conſtitutione Bonifacij Octaui prohibente, ne cuiuſuis ordinum mendicantium fratres noua loca ad habitandum recipiant, vel recepta mutare præſumant ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ſpecialis*, prout latius in monumentis [a] ordinum continetur: dicta enim conceſſio, in quantum attinet ad Eccleſias parochiales, debet iuxta ſupra dicta explicari, ita vt id fiat ſine præiudicio clericorum, ſiue beneficiatorum dictarum Eccleſiarum, & animarū curæ ipſi Eccleſiæ ſæculari annexarum: vnde ſi concedatur ipſis fratribus aliqua Eccleſia, quæ ſit feudalis, ſeu cenſualis, non poſſunt eam obtinere cum præiudicio tertij, niſi feudum aut cenſus ſoluatur, non enim poteſt Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertij.

[a] *In 1 imp. fo. 104. & in 2. impr. conc. 481.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum monaſterium deſertum à fratribus minoribus, pertineat ad ipſos fratres, an ad eius fundatorem, cui à patre prouinciali, & capitulo ius patronatus monaſterij conceſſum eſt.

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis, magna ex parte dependet ex validitate tituli iuris patronatus conceſſo à dicto patre, & capitulo, quem titulum ratione donationis factæ tenentur ſucceſſores ipſius prouincialis conſeruare. Nam Prælatus ſucceſſor ex prædeceſſoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradunt Abbas,[b] Baldus, Cardinalis, Abbas, & Decius, adeo quod Summus Pontifex ex contractu ſui prædeceſſoris tenetur, vt tenet Cynus [c], Baldus, & Caſtrenſis Romanus, Oldradus, Iaſon, & Ruynus; & ſaltem ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat Dominus Papa, vt adimpleātur ea, ad quæ prædeceſſor ſe obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas.[d] Facit etiam pro hac parte, nam donatio remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta legem [e] quandam notabilē, vbi Doctores communiter, & nos latè diximus ſupra in quæſtione de donationibus [f] Regularium. Tertio facit etiam pro hac parte. Tria enim ſunt, quorum quodlibet ſufficit ad quærēdum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio, iuxta illud tenatiuum cuiuſdam Gloſſæ [g] communiter receptæ, *patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*, & de traditione fundi caſus expreſſi [h] in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & Rochus de Curte, qui pro fundatore allegāt etiam aliqua, ſufficit enim quod alius, vel alij conſtruant, & dotent Eccleſiam, ad hoc, vt tradens fundum efficiatur patronus, vt poſt alios probat prædictus Rochus [i]: imo & per capitula generalia facti ordinis Minorum, vt videre eſt in ſecundo capitulo habito Toloſæ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quarto, vigeſima tertia die Maij, & anno milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſecundo declaratum eſt, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandū monaſterium, vel maiorē partem cōuentus ædificat vel quiin grandi quantitate ditant.

[b] *Abba. n. 2. in c. dilec. filij de foro compe. Bal. Cardi. & Abb. & in c. 1 n. 1. vbi Dec. nota 2 de proba. ubi Card.*

[c] *conſ. 147. co. 2. Bal. C. vn. & Caſtren in l digna vox C. de leg. & in l. vlt C de trã. ſact. Rom. cōſ. 316. co. 2. Oldra. conſ. 94. in fi. Iaſ. conſ. x. co. 2 n. 2 l. 1. & conſ. 10. n. 4. l. 3. Ruin. conſ 36. co. 6. l. 1.*

[d] *c. literas innocentia glo. vlt. in prin vbi etiā Abbas not. ul. de reſcrip.*

[e] *l. Aquil. regulæ & in l. ſi pater § ſi aliqua à lutroneulis. ff de donat.*

[f] *Supra, hoc tomo.*

[g] *Gl. in ca pia mentis 36. q. 7*

[h] *c. Abbatem 2. 16 q 1 c. nobis de iure patronatus. Rochus in tract. de iure patro. ver fundat q. 1.*

[i] *Rochus vbi ſup. q. 1.*

Quarto probatur. Nam fundāti Eccleſiam prælatus, & eius ſuperior poteſt apponere aliquas conditiones honeſtas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeo quod poteſt imponere annuum cenſum exoluendum, prout notat Archidiaconus [k] communiter receptus, & poſt Panormitanum, & communem aſſerunt Rochus, Paulus de Sitare, & Lambertinus, declarantes verbum *honorificum*, & verbum, *vtile*, poſita in definitione de iure patronatus. At ſupponitur ſuperior dicti Conuentus, non qualeſcunque, ſed prouinciales cum toto definitorio conceſſerunt dictum ius patronatus, nō in gratiam, & fauorem qualiſcūnque hominis, ſed fundatoris, qui fundationem dicti monaſterij, quo ad Eccleſiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia ſuis expenſis maximè donatione fecit, ergo ſeruandum eſt fundatori; & eius ſucceſſoribus ius patronatus ſecundum prædictam conceſſionem, adeo quidem, vt procuratio contrarij, à fratribus ordinis dicti monaſterij facta, videatur ingrati animi ſignū erga virum tam beneficum, & religionis maximè de votum, & videtur eſſe irreuerentia erga dictum prouincialem, & definitores, qui tanquam teſtes oculati beneficij impenſi dictum ius patronatus cōceſſerunt, à quibus debent eſſe dicti religioſi maximè alieni, cum non ſolū & in ſacris literis, ſed etiam in prophanis ingratitudo deteſtetur, Mantuanus enim ait.

[k] *Archidia. in c. clementerius 16 q. 2. & in ca. præterea de iure patronatus Rochus Sitaro Lamber. de iu re patro.*

Nihil magis auertit cælum à Telluris amore,
Quam ſcelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris authorem nullo dignatur honore.

At pro contraria parte facit quædam Nicolai III. Decretalis, [l] quæ declarans regulam fratrum minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Eccleſiis ipſorū, determinationem huiuſmodi facit: *Loca vero ſeu domos pro habitatione fratrum a ſingulari perſona, vel Collegio, vel ab ipſis fratribus ex integro concedenda, ſeu etiam offerenda, ſi tali de voluntate offerentis fratres inhabitare contigerit, perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitent, ac illa liberè præter Eccleſiam, & oratoria ad Eccleſiam deſtinata, & cæmiterium, quæ tam ad præſentia, quam ad futura in ius, & proprietatem noſtram & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimiliter nomine, & authoritate Eccleſiæ recipimus, mutata concedentis volūtate, ac ipſis fratribus patefacta dimittat, in quorum locorum dominio, ſeu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino, niſi ea ſpecialiter de noſtro ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ recipiantur aſſenſu, & ſi in eiſdē locis reſeruauerit dominium ſibi in concedendo, concedens, præter inhabitationem fratrum, tale dominium in ius Eccleſiæ ſupradictæ non tranſeat, ſed potius plene liberum maneat concedenti.* Hæc Nicolaus III. Ex quo tria colliguntur. Primum eſt, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrum, quæ includunt in ſe hortum, & eius circuitum, non ſunt Romanæ Eccleſiæ, ſiquidem Summus Pontifex expreſſe ait ea in proprietatem, & dominium Romanæ Eccleſiæ minimè recipere. Nec dominium iſtorum locorum eſt apud ipſos fratres minores, ſiquidem in eorum regula [m] continetur, quod non habeant domum, nec aliquā rem, imo præcipit noſter Seraphicus pater, vt ſint tanquam peregrini, & aduenæ in hoc ſæculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III. in dicta Decretali, vt recognoſcant eſſe peregrinos, & aduenas, & perſeuerante tantum voluntate concedentis ipſius domus in ipſa inhabitent; diſcentes imitari filium hominis, qui non habebat, vbi caput ſuum reclinaret, & ſic non poſſunt dicti fratres diruere domitoria, officinas, neque hortum prædicti monaſterij, & ad vſus humanos cōuertere: licet enim Leo Decimus [n] conceſſerit, quod aduenientc caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam fratrum minorum, quam monialium Sā-

[l] *c. exiit, qui ſeminat. de ver. ſignif.*

[m] *Regu. fra. minor. c. 6.*

[n] *Habet, in ſupp. fol 91. conc 277.*

ctæ

ctæ Claræ obſeruantiæ poſſint transferri, & motari de vno loco ad alium, & locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos ſecundum commoditatem dictorum locorum, & monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Eccleſia alia; hoc tamen priuilegium non intelligitur in monaſterijs, fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus, Pontifex enim per ſuum priuilegium nemini iniuriam præſumitur irrogare, ſed ſolum ibi ipſis fratribus, & monialibus fuit indultũ, vt poſſint facere dictam mutationem, & loca deſerta reducere, ad vſus humanos, quod ſine authoritate Apoſtolica minimè fieri poterat, prout latè probatum eſt in ſuperioribus; dicta autem conceſſio facta à prouinciali, & definitorio in capitulo congregatis, clarè teſtificatur dictum fundatorem titulum fundatoris habere, & per conſequens habere dominium prædicti ædificij, & de eo pro ſuo libito poſſe optimo iure diſponere. Verum eſt tamen, quod ſi prædictũ monaſterium de nouo fundatum eſt ita coniunctum cum monaſterio antiquo, vt intra cannas trecentas contineatur, non poteſt dictus fundator tale Monaſterium antiquum alijs religioſis concedere, prout ſupra ſecundum conſtitutiones, & priuilegia Apoſtolica latè diximus.

Quantum autem ad Eccleſias, & capellas ipſius, diſtinctione eſt reſpondendum; ſi enim fundator ſibi ipſarum dominium reſeruauit, quod de dormitorio, & alijs habitationibus ſupra dictum eſt, de ipſis quoque dicere oportet; at ſi non reſeruauit ſibi expreſſe dominium, ad Eccleſiam pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus, III.[a] Quod autem magnam præſefert difficultatem, eſt, vtrum dictus prouincialis, & definitores, ſine authoritate Apoſtolica, potuerint cõcedere dictum ius patronatus ſucceſſoribus ipſius fundatoris, non reſeruato domino Eccleſiæ, & capellarum ab ipſo primo fundatore. Et videtur quod non, cum enim Eccleſia cum capellis ipſius ſit Eccleſiæ Romanæ, nullam ad eam concedendam, cum eius capellis, ipſi patres habent authoritatem, nulla ad id authoritate Apoſtolica accedente: patres enim ipſi, cum ſint fratres minores, nullã rem neque in communi, neque in particulari habẽtes, extra ordinem propria authoritate nihil poſſunt alienare, prout reſoluit doctiſſimus Corduba[b] ſcribẽs ſuper regulam fratrum minorum: debuit igitur dicta donatio per ſyndicum fratrum minorum fieri: licet enim aliqui dubitauerint, an ſyndici habeant poteſtatẽ, vti Papæ veri œconomi, ad aliquid extraordinem donandum, concedunt tamen facultatem ad id ſibi à ſede Apoſtolica eſſe conceſſam, quando talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout reſoluit idẽ Corduba.[c] Hæc autem donatio fuit facta, vt patet in ipſius religionis vtilitatem, ex conceſſione enim iuris patronatus huic ſucceſſori fundatoris magnum ipſi religioni cõmodum conſurgit. Ex hoc enim alij ad fundandũ Eccleſias, & Monaſteria inuitantur, & hac ratione ſacroſanctum[d] Concil. Trid. ibi, *Quod ſi ius patronatus Laicorum fuerit*, ordinat ſecundum doctiſſimorũ virorum ſapientiam, vt Eccleſiaſtici habentes aliquod ius patronatus ad præſentandũ in aliquibus beneficus, teneantur digniorem præſentare: at Laici habentes ſimile patronatus ius ſolum ad præſentationem digni aſtringuntur, quod nulla alia de cauſa creditur fuiſſe decretum, niſi vt Laici de ſuis proprijs bonis Eccleſias dotantes, hoc priuilegio ad alia maiora munera Eccleſiæ cõferenda prouocarentur. Quare ſi meum in hac aliquid momenti eſt Conſilium, ſecũdum ea, quæ mihi proponuntur, niſi alia pro parte contraria allegãtur, dico quod prouinciales, & definitores Eccleſiæ

[a] c. exiit, qui ſeminat de verbo ſig.
[b] Cordu. ſuper reg. fra. minor. c. 6. q. 1.
[c] Cord. vbi ſu.
[d] Conc. 24. c. 1. de reform.

Romanæ verè filij, & pedibus ipſius ſubiecti, ipſius Eccleſiæ veſtigia imitantes, dotationem ſupra dictã licet inualidam authoritate conuentus, & ipſorum, & ſyndici Apoſtolici, confirment ſe fundatori tanto beneficio maximè addictos, oſtendentes: hoc enim facere poſſunt, prout in ſimili caſu notat Panormitanus[e], & latè confirmat Rochus de Curte, & per hoc reſpondetur ad ea, quæ in principio articuli quæſtionis fuerunt propoſita decidenda.

[e] Pano. in ca. cura de iure patro. Rochus ... quod de cõſen, ... [illegible]

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij, ex non vſu per decennium amittatur.

RESpondeo dicendo, quandam eſſe opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in arbitrio priuilegiati, non amittitur ex non vſu decennij, prout tenet quædam Gloſſa[f], & ipſam ſequuntur alij, quos refert Horatius Mandoſius[g] At Abbas[h] contrariam partem amplectũtur; Boſſius[i] autem diſtinguendo alia via incedit dicẽdo, quod aut arbitrium, ſeu libera facultas priuilegiato conceſſa refertur ad priuilegium, vt ſi dicatur, concedimus priuilegium ædificandi ſi volueris, vel ad libitũ voluntatis tuæ, tunc enim priuilegium ex non vſu decennij amittitur: aut priuilegium ædificandi refertur ad tempus, vt ſi dictum eſſet, concedimus tibi priuilegium ædificandi monaſteria, quandocũque volueris, tunc (ait) priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ diſtinctio ſatis placet eidem Horatio[k] Mandoſio, præterquam in eo, quod ipſe ſupponit, verba illa ad libitum voluntatis tuæ, ad priuilegium tantum, non etiam ad tempus referri quæ tamen potius ad tempus, & fortè ad vtrumque referri debet, vt exponatur, ſi tibi libuerit, & quando tibi libuerit, & ita ſecundum opinionem Mandoſij dictũ priuilegium per non vſum decennij minimè amittitur, præſertim ſi per illud decennium nulla domus fuit ſibi ab aliqua ciuitate, oppido, aut perſona oblata, quæ ab eis poſſet congruè ædificari iuxta ea, quæ latè dicta ſunt in primo tomo.[l]

[f] Gl. in c. vt priuilegiũ de priui. Mandoſ. de priuilegijs ad inſtar Gl. 15. n. 14.
[g] Mando. de priu. ad inſtar Gl. 15. n. 14.
[h] Abb. in d. c. vt priuilegia. num. 4.
[i] Boſ. in pract. de priuc. & eius priuileg.
[k] Mand. vbi ſup.
[l] 1. Tom. q. 26. art. 6. & 7.

ARTICVLVS IX.

Quo caſu ſint excommunicati mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, & alienant hactenus recepta.

RESpondeo dicendo, quod excommunicantur mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, vel alienant hactenus recepta, prout dicitur in iure,[m] quod etiã habet locum in fœminis, licet quæſtio ſit, an ipſæ ſint mendicantes.

[m] c. cum ex eo de excepti prælat. l. 6. Clem. cupientes de pœnis.

Pro explicatione autẽ dicti iuris, nota, quod quo ad caſum propoſitum, dicitur de nouo fieri, quando fit poſt ipſam decretalem editam, & ſi domus corruet, cuius tamen ſolum continue remanet in dominio ipſorũ mẽdicantium, licet ipſis de nouo ædificare, nec incurrunt excõmunicationem, ſecus ſi locus non dirutus deſierit eſſe de ipſorũ dominio, & habitatione, & poſtea nouo iure acquirant illud, quia tũc incurrũt in pœnã: & per hoc dici poſſet de cõuẽtibus antiquis in Anglia, Gallia, & in alijs partibus hæreticorũ, de quibus fratres minores expulſi ſũt, quod quidẽ cõuentus nũc inhabitare poſſũt per tra-

tres prædictos ſine metu excommunicationis, quia nunquam dicti conuentus deſierunt eſſe de vſu ipſorum fratrum tenentium eos à ſede Apoſtolica, quæ ſaltem de iure eſt domina ipſorum, prout notatur in eodem iure.[a] Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monaſteria, verbi gratia, exiſtentia in valle mutant in colle propter ſanitatem: ita in ſimili caſu fuiſſe determinatum Bononiæ refert Geminianus, & Baptiſta de Salis.[b] Sed pone, quod religioſi cuiuſdam ordinis mendicantium habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quam poſſent ire circum circa muros ciuitatis, deſtruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciendi pontem ſuper flumen, per quem poſſent ire ad illas domos. Quæritur, an poſſint? Hanc quæſtionem format Lappus[c] & arguit, quod non, cum in iure[d] prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandũ. Contrarium determinat tamen Geminianus,[e] quia talis acquiſitio, & poſt acquiſitionem ædificatio eſt de actibus iam permiſſis, argumento cuiuſdam legis[f] iſti ergo iuri antiquo oportet ſtare, niſi quatenus ei derogatur per Ius nouum[g], quod immunitatum in duobus tantum caſibus eſt, ſcilicet in acquiſitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & tranſlatione; ſed caſus noſter in nullo illorum includitur, ergo. Et pro hac parte facit, quia ille, qui eſt prohibitus acquirere nouum Ius in re; non dicitur venire contra prohibitionem, ſi poſt prohibitionem augmentet priſtinum Ius, ante prohibitionem, vt eſt quidam caſus[h]; ſic in propoſito augmentant iſti primum ius, vnde debet iudicari additamentum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prædicta poteſt teneri, quod augmentantes datia, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere. Ita Baptiſta de Salis[i] ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quæ poſt Paulum ſcribit Franciſcus de Platea[k], quod illud verbum de nouo poſitum in dicta Clementina, & in aliis iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & poſteà deſiit eſſe, & iterum renouatur; ſolum autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæruntur nouo titulo; quando autem domui antiquæ aliquid fit augmentum, licet nouum quid addatur, nouus tamen titulus minimè applicatur.

[a] c. exijt, qui ſeminat, de verb. ſignif.
[b] Baptiſta de Salis in ſum. ti. excom. 1. 44.
[c] Lappus.
[d] d. c. cũ ex eo.
[e] Gemin. in d. c. cum ex eo.
[f] L. ab ea parte ff. de probat.
[g] d. c. cũ ex eo.
[h] c. ſi. in 2. reſpõſ. de conceſ. præben. li. 6.
[i] Bap. de Salis in ſum. ti. excom. 1. excom. 44. Clem. vni. de ſup. negli. prel. ex conſulto de Iudæis pro hibemus de cenſibus.
[k] Platea de excom. § 11. de religio. Mendi.

ARTICVLVS X.

Prælatus præcipit quibuſdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, ſiue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem. Quæritur primo, ad quid obligentur? Secundò quæritur, quando ipſi fratres iudicandi ſint perueniſſe ad pinguiorem fortunam.

Reſpondeo dicendo, quoad primam quæſtionẽ, quod cenſeatur, ſiue præceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba ſonant, nempè cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobiliũ emptioni, quia in dubio nõ eſt recedendum à verbis diſpoſitionis, iuxta ea, quæ in iure[l] notantur. Quantum verò ad ſecundum dubium reſpondetur tunc prædictos fratres iudicandos eſſe perueniſſe ad pinguiorem fortunam, quando peruenerint ad eum ſtatum, in quo poterunt ſe honeſtè ſuſtentare de bonis ſuis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem eſt quod peruenire ad ſtatum, in quo deducto eo, quo indiget ad ſe decenter ſuſtentandum poteſt ſoluere, vt colligitur ex iure[m] vbi Iaſo bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & poſſe ſoluere deducto, quo egeat; tunc autem quis dicitur habere tantum, vt poſſit ſoluere, deducto ne egeat, quando habet tantum, quod poſſit ſoluere, retento eo, quod ſufficiat ei ad commodè, & honeſtè viuendum vt ait[n] Gloſſa memorabilis, quam ſequitur Philippus Decius. Honeſta verò, & commoda ſuſtentatio debet conſiderari ſecundum qualitatem ipſorum Religioſorũ, locorum, & temporum, argumento eorum, quæ tradunt Baldus,[o] & Alexander.

[l] L. non aliter ff. de leg. 3. c. cũ tua de ſponſa.
[m] l. inter eos. l. miles ff. de re iud. l. D. & l. in condemnatione ff. de reg. iu. §. & ſi quis inſt. de act.
[n] gl. in d. l. in condemnatione Dec. in d. l. D. n. 7.
[o] Bald. in l. 2. in prin. ff. quod met. cauſ. Alex. in l. ſi maritus in fine. ff. ſolu. ma.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vnaquæque Prouincia in Ordine minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.

Reſpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V. quod ſub ſigillo Authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

Ad perpetuam rei memoriam, iniunctum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium exigit nos admonet, & inducit, vt perſonis quibuſlibet Regularibus vigilantia noſtræ partes efficacius exhibentes, eas in inſtitutorum ſuorum Regularium candore ſalubriter manuteneamus. Accepimus ſanè nuper, quod in Ordine Sancti Franciſci de Obſeruantia nonnulla ſunt domus & loca, Recollecta nuncupata, in quibus dicti Ordinis fratres arctiorem, quam in cæteris, vitam degunt: ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum eſſe cenſentes, vt in ſingulis dicti Ordinis Prouinciis duæ domus, & loca Recollecta huiuſmodi exiſtant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo decernimus, atque ſtatuimus quod in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, & loca Recollecta eſſe debeant, & præfata monaſteria Recollecta nullatenus ab huiuſmodi recollectione ſeparari poſſint; & Fratres in illis degentes, etiam ſi velint, niſi de generalis Miniſtri ipſius ordinis, vel Prouincialis, & Diſcretorum conuentuum dictorum locorum Recollectorum pro tempore exiſtentium conſilio, ad alia loca non Recollecta transferri nequeant, niſi eiſdem ſuperioribus, vt aliter fiat, viſum fuerit expedire. Decernentes præſentes literas nullo vnquam tempore de ſurreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ vel quopiam alio defectu, notari, vel impugnari, aut [illegible] poſſe, minuſq́; ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarũ reuocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi [illegible]: ſicq; ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcumque iudices, & commiſſarios quauis authoritate fulgentes [illegible] [illegible] cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi [illegible] iudicari debere irritum quoque, & inane [illegible] per his a quocumque quauis authoritate ſcienter [illegible] ranter contigerit attentari. & [illegible] pro maiori prædictorum occaſione venerabili fratri Epiſcopo [illegible], & dilectis filiis cauſarum curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, ac Officiali Toletan. [illegible] per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas & in iis contenta, quæcumque ſolemniter publicantes [illegible] illas ab omnibus, quos illæ concernunt, inuiolabiliter obſeruari [illegible] permittentes [illegible] aliquid contra præmiſſa quomodolibet innouari, contradictores quoſlibet, & rebelles per eaſdem pœnas, aliaque opportuna Iuris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo [illegible], &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die 9. Martij anno

anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo nono, Pontificatus noſtri anno quarto.

Caſ. Glorierius.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt ipſam in noſtra Religione ſeruari, video enim in aliquibus Prouinciis pluſquam duo Monaſteria Recollecta eſſe conſtituta. Imo in conſtitutionibus generalibus Toletanis [a] præcipitur, vt in omnibus prouinciis ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

[a] *Conſt. Tole. fol. 59.*

QVÆSTIO L.

De immunitate Eccleſiarum Regularium, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an poſitiuo ſit conſtituta.*

2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias Regulares.*

3 *Vtrum iudices ſæculares poſſint eiicere à monaſteriis delinquentes.*

4 *An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.*

5 *Vtrum Religioſi tradentes detentum monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ, ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi ipſum in monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpenderit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an à iure poſitiuo ſit inſtituta.

RESpondeo dicendo, circa propoſitam quæſtionem duas contrarias opiniones inueniri. Prima eſt Ioannis Ignei, [b] & Remigij de Gont, Petri Pechij, Queſada, Anaſtaſij Germonij, & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

At contrariam opinionem tenent expreſſe Couarruuias [c], Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non poſſe negari à iure diuino immunitatem Eccleſiarum originem habuiſſe, propter quod à ſacris Canonibus fuit inſtituta, & ſub grauibus pœnis ab iure obſeruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius Concluſionis, quod ſcilicet à iure diuino habuit originem, Probatur primò ex eo quod templa Deo ædificata in maxima voluit Deus optimus Maximus vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri [d] Regum, ſanctificaui domum hanc, quam ædificaſti vt colleretur nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus [e] templum domum ſuam appellat. Et quædam particularum lex [f] cum Regibus loquens ait. *Amar y honrar, y guardar deuen aun a las Igleſias manteniendolas en ſu derecho, que muy vſada coſa es, que los lugares de conſagran el cuerpo de nueſtro Sennor Ieſu Chriſto, que ſean amados, y honrados y guardados.* Et altare, ſecundum Anaſtaſium Germonium, figuram Chriſti ſignificat.

Secundo probatur, nam in lege [h] Moſaica altare Dei, vt in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquens

[b] *Igneus in l. 1. in prin. n. 26. eum ſe. ff. ad Sylla. Remig. in tra. de immun. Eccleſiæ in prin. nu. 5. Pech in tract. de Arreſt. c. 6. n. 5. Queſa c. 1. diuerſ. 99. n. 2. Anaſt. de ſacr. immunit. l. 3. c. 16. n. 3. & ſeqq. pa. 232. Decia. 2. tom. cri. c. 25. n. 2. in prin.*
[c] *Couar. l. 2. var. c. 20. Decius vbi ſupr.*
[d] *3. Re. c. 9.*
[e] *Mat. c. 12. & c. 23.*
[f] *l. 1. ti. 10. par. 1.*
[g] *Germon. de ſacrorum immun. pa. 131. n. 11.*
[h] *Exod. c. 21. & 3. Re. 1.*

vt puniretur extrahebatur. Et ſic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abiit in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum [i] præcipit dominus filiis Iſrael: quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite quæ vrbes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſanguinem fuderint, &c. de ipſis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio [k] dicitur, ſeparate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunque animã percuſſerit neſcius, vt poſſit euadere manum proximi, qui vltor eſt ſanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem. Quod & in libro [l] Regum commendatur. Tertio probatur gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentibus ſignauerunt. Hi enim qui ab Hercule originem habebant, cum reſpectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præſidij ſtatuerunt, in quo à ſuis inimicis ſe protegere poſſent. Qui locus ab his Aſylus fuit appellatus, prout refert Statius. [m] Ad cuius loci habitationem Romanus populus, incipiens fundare Romam, alium inter capitolium, & Palatium in ſacro nemore ædificauit, prout refert Pineda in ſua Monarchia. [n] Ædificatumque eſt ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templum Iulij Cæſari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quæ omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium conſignauerant, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani iuris conſulti lege [o]. Templum etiam Dianæ in Epheſo dicatum hanc ipſam habebat immunitatem, ſecundum Tullium; [p] & Iuſtinũ, dicatum etiam Deæ Cereri hoc priuilegium habebat. Adeo quod Græci templa ſua Aſylos vocabant, de quibus Seruius [q], Titus Liuius, Strabo, Diuus Auguſtinus, & alij, quos referunt Proſper Farinacius [r], Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates templis Deorum, & Dearum conceſſas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas, & donatas voluit omnino Imperator Tiberius Cæſar è medio tollere. Solũ enim voluit vt in Ciuitate Pergami templo Æſculapij hæc immunitas illæſa maneret, prout referunt Suetonius [ſ], & Cornelius Tacitus. Denique non eſt dubium gentiles aras, & templa reuerentiæ, honoris, & immunitatis habuiſſe, vt in his delinquentes protegerentur, quæ aræ miſericordiæ ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud D. Paulum [t], Platum Gerſonem, Pauſaniã, Ciceronem, Iuſtinum, & Couarruuiam. Ex quibus omnibus ſequitur gentiles ſolo lumine naturali doctos hũc honoris templis, & aris Deorum tribuiſſe. quod argumentum eſt magnum ad probandum à iure diuino hunc honorem, & reuerẽtiam templis Dei dicatam originem habuiſſe, tanquam quid a Deo optimo maximo autore ipſius naturæ hominibus inſpiratum. Qua ratione à ſacris Canonibus, & variis Cõcilijs fuit hæc immunitas Eccleſiarum præcepta. Et Archiepiſcopus Florentinus [u], referens vitam D. Sylueſtri Papæ, affirmat inter alia à Conſtantino Imperatore poſt baptiſmum conceſſa, immunitatem Eccleſiæ etiã indulſiſſe, ita vt nemo in Eccleſia reclusus inuitus ab ea extrahi poſſit. Et Ioãnes Viſquis [x] Doctor Iuriſta affirmat a quodam Imperatore Romano fuiſſe præfatam immunitatẽ cõceſſam. Quod, & in Decreto [y] videmus approbatum. Quod, vt ex ſuperioribus ſatis colligitur, verè, & propriè cõceſſum minimè poterit appellari. Conceſſio enim eſt illud quod eſt proprium alteri donare, Imperatores autẽ cum hãc immunitatẽ minimè vt propria poſſiderent,

[i] *Nu. c. 35.*
[k] *Deu. c. 20.*
[l] *3. Reg. 2. & 1. & 5.*
[m] *Statius li. 3. Thebaidis.*
[n] *Pineda in Monar. l. 4. ca. 9. § fol. 140.*
[o] *l. 2. § hic tamen temporibus ff. de orig. iuris.*
[p] *Tul. 3. Ve. Iuſtin. l. 27.*
[q] *Seruius l. 8. Aen. Liuius ab vrbe cond. l. 36. Auguſt. de ciuit. Dei c. 34. Adolp. in l. c. 5. apud Labeonem ff. de adil. ed.*
[r] *Farin. 2. 10. crim. q. de car. ce. & caetera. q. 18. in Meno. de pra. arb. de 5. praſ. 10. n. 2. Decc vol. 5. 2. 10. cri. li. 6. c. 45. n. 4.*
[ſ] *Suet. in 17. Tacitus in annalium l. 3.*
[t] *Pau. act. 17. Plan. in Moſtiarix act. 5. ſcen. 1. Gerſ. tract. 6. ſuper ora. & Pauſa. l. 1. & Couar. mall. in Veneris luſti. l. 28. Cou. l. 2. va. c. 20. n. 2.*
[u] *Floren. 6. 2. in 1 par. hiſto.*
[x] *Viſquis in tra. de immunit. Eccleſiar.*
[y] *cap. Sancta Rom. Eccl. 15. diſtinct.*

derent, eam Eccleſiis vt propriam indulgere minimè valebant. Vocati igitur propriè debet quædam recognitio Eccleſiis debita, quæ olim in teſtamento veteri & in gentilitate magna habuit priuilegia. Et ſic debet intelligi illud, quod in lege Veſogottorum cauetur in hunc modum. Sed etiamſi contigerit eum (homicidam ſcilicet) ad altare ſanctum fortaſſe confugere, non quidem præſumat eum abſque conſulto ſacerdote perſecutor eius abſtrahere, conſulto tamen ſacerdote, atque reddito ſacramento ſecundum ſceleratum publica mortis pœna non condemnaturum, ſacerdos cum ſua intentione ab altari repellat & extra chorum proijciat: cui ab Eccleſia
4. non alias mortiferas inferat pœnas, ſed in poteſtatem parentum, & eorum, quorum propinquus occiſus fuerit, contradendum eſt, vt excepto mortis periculo quidquid de eo facere voluerint licentiam habeant. Ita habetur in præfata antiquiſſima Veſogottorum lege prout refert Anaſtaſius Germonius. [a] Et decretis ſummorum Pontificum obſeruari inuiolabiliter præfata immunitas mãdatur, & in Concilio Tridentino [b] præcipitur tandem iuxta præfata decreta ab omnibus cuſtodiri. Et Gregor. XIIII. in quodam ſuo motu proprio cuius tenorem inferius referemus eam totis viribus commendauit. Cũ autem hæc ſit obſeruantia ad mores, concernens, ſuis limitibus præcludi neceſſe eſt, ita vt iudices ſeculares nimis rigorem ſpeculantes eam intrepidè infringere non audeant. Et Eccleſiaſtici, & regulares zelum huius immunitatis affectantes per fas, & per nefas delinquentes, & facinoroſos in Eccleſia Dei cuſtodire, & defendere non præſumant. Aliqui enim iudices ſæculares immunitatem Eccleſiaſticam inſtingentes ſe defendunt, dicentes clericos, & monachos aliquando vi, & armis eam protegere, & in caſibus non permiſſis delinquentes in eorum Eccleſiis, & monaſteriis recluſos, & abſconditos cuſtodire, non conſiderantes Deum optimum maximum offendere, cum eius Eccleſia protector iuſtitiæ, & non iniuſtitiæ eſſe debeat, vt dicitur in quadam Decretali, [c] non enim domus Dei ſpelunca latronum eſt, vt apud Hieremiam, [d] Matthæum, Lucam, & Marcum ſcriptum legimus. Et in quodam decreto à Gratiano eſt deſumptum. Et ideo Gregorius Decimus quartus, ad reprimendam audaciam iudicum clericorum, & monachorum, quãdam circa hoc edidit conſtitutionem, cuius tenorem in articulo tertiu huius quæſtionis referemus.

[a] *Germon. ſacro. immunit. l. 2. c. 16. n. 4.*
[b] *Con. Tri. ſeſ. 25. de reform. ca. 19.*
[c] *ca. de albat. ſeud.*
[d] *Hiere. 17. Matt. 21. Lu. 19. Marc. 11. c.*

ARTICVLVS II.

Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias regulares.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. inhibuit, *vt nullus Eccleſias, aut loca Fratrum Minorum auſu temerario præſumat infringere, aut in illis damnabilem violentiam exercere, & voluit, quod illi, qui ſecus facere præſumpſerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua poſſint abſolui, niſi per Sedem Apoſtolicã, aut per conſeruatores ab ea eidem ordini deputatos.* Ita habetur in libro [e] Monumenta Ordinum.

Circa quam conceſſionem eſt aduertendũ, quod Iure antiquo [f] erant excõmunicati ſacrilegi infringentes, & ſpuliantes Eccleſias, nam prædictum ius non excommunicat, ſed præſupponit eſſe excommunicatus, ſiquidem iubet denunciari eos, vt tales argumento eorum, quæ in Iure [g] notantur. Iure autem antiquo effringere Eccleſias dicebatur, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quouis alio modo violento ingreſſum ſibi parat, prout aſſerit Syluester [h], non autem qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta ſententiam omnium, prout ait Nauarrus. [i] Vnde cum noſtrum priuilegium fuerit ortum ad iuris antiqui ſimilitudinem, in eius excommunicationem incidiſſe credo eos, qui effregerint, vel effoderint parietem, aut fregerint fores, diruerint ſeras, & qui impellendo, vel alio quouis modo violento ingreſſum in Eccleſias, & Monaſteria ſibi parauerint. Et licet ſecundum dictum ius antiquum [k] duo requirerentur ad incurrendam excommunicationem Papæ reſeruatam in eo latam, ſcilicet perfringere, & rapere, ſeu furari, prout tradunt Panormitanus [l], Diuus Antonius & Caietanus, dicentes quod ob id, qui effringit crucẽ, ſacrarium, aut perpetrat alia ſimilia nefaria ſcelera, & non furatur, non incurrit in dictam excommunicationis pœnam, noſtrum tamen priuilegium plus vltra concedit, ait enim, quod ad incurrendam cenſuram in ipſo poſitam ſufficit, quod effringat Eccleſias, & monaſteria, aut illis damnabilem violentiam exerceat, niſi nihil furetur.

[e] *1. impr. fol. 105. conc. 226.*
[f] *c. conqueſtus de ſen. excom.*
[g] *c. paſtoralis §. verum de appella.*
[h] *Syl. excommunicatio ſeptima caſu. 2.*
[i] *Nau. c. 27. nu. 94.*
[k] *c. conqueſtus.*
[l] *Pan. in c. ſi. de fur. Anto. 3 p. tit. 24. ca. 21. Caiet. in ſum. v. excom. cap. 2.*

Notanda etiam ſunt verba dicti priuilegij ibi, *Aut illis damnabilem violentiam exercere*, nam non ſufficit, quod fiat violentia, ſed eſt neceſſarium quod ſit de facto damnabilis. Vnde ſi aliquis vi impellendo ira commotus, intret monaſterium, ſi rediens ad cor, regrediatur nulla damnabili violentia ſequuta, non eſt quod hac cenſura feriatur.

Secundo eſt notandum circa dictam conceſſionem, quod Epiſcopus, aut alius Eccleſiaſticus prælatus, qui ædificauerunt dicta monaſteria, ſi reſeruauerunt ſibi ius hoſpitij in eis frangendo fores, vt expellant occupantes iniuſtè. vim vi repellant, non incurrunt in dictam excommunicationem, prout tenet Innocentius [m] licet enim in defenſionem ſuæ poſſeſſionis vim vi repelleret, vt ſacri canones determinant [n], ſecundum quod priuilegia interpretari debent: ſic iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſiæ, & monaſteriorum, ab excommunicatione excuſantur, quia non infringunt propria authoritate, & præſumptuosè, ſed extendum ſe ad res inanimatas iure illis per forum, & conſuetudinem dato vt conſeruent in manifeſto prout tenent docti Theologi, & iuris periti apud Aragoniam, & Valentiam, iudex enim, qui habet iuriſdictionem in perſonas, aut in res inanimatas (id eſt in ſcripturas) habet ex cõſequenti in res impediẽtes, ipſum prout tenent Anchatranus [o], Antonius, & Abbas.

[m] *Inno. in c. 1. de immuni. Eccleſ.*
[n] *c. cum dim de reſtit. ſpolia*
[o] *Ancha. Anton. & Abb. in c. 1. co. 1 de immu. Eccle.*

Pro huius rei intelligentia videndus eſt forus Aragoniæ, & Molinus, & confirmatur, quia quando principale permittitur iure conceduntur ex conſequenti media præparatoria, & ea, ſine quibus finis principalis haberi non poteſt. Hæc autem manifeſtatio fit variis modis in Aragonia, primò à poſſe perſonæ priuatæ, hanc facit quilibet iudex, dum N. conqueritur, quod N. tenet illius filium, ſeruum, aut vaſſallum, & hic detinetur in manifeſtatione ſi opponens non oſtendat de iure ſuo, ſecundo à poſſe Iudicis Eccleſiaſtici ſi reus dicat ſe exemptum, aut eſſe laicum, aut Eccleſiaſticum, & nihil probet, ponitur enim tunc reus in libertate, ſi renunciet beneficio manifeſtationis. Tertio à poſſe Iudicis ſæcularis, & liberatur reus à vinculis iudicis etiã Regni, examinaturq; cauſa eius, idq; fit ſolũ per iuſtitiã Arago. & non per Proregẽ, vel alium Iudicem, prout in legibus [p] fori Aragu. continetur, & tenet Molin.

Inno. Aragon. de manifeſt. perſ. fol. 108. v. appellinus manifeſtatio. fo. 25. col. 3.
[p] *for. vn. de manifeſt. fa. 172 reper. fo. 208. co. 3. Molin. v. manifeſtatio. col. 2.*

Ex dictis infertur, quod iudices effringẽtes portas Eccleſiæ, & Monaſteriorũ, vt videant, an ibi ſint delinquentes, quos quærũt, non incurrunt in aliquã

excom-

excommunicationem; cum enim habeant ius adquærendum an ſint ibi delinquentes, habent etiam ius, ad omnia, quæ huiuſmodi inquiſitionem impediunt. Dixi (inquiſitionem) non autem deprehenſioné, non enim habent ius ad deprehendédum delinquentes, antequam declaretur eos ab Eccleſia extrahi poſſe, prout infra dicetur.

a *So. in 4. diſ. 21 q. 2. ar. 2. ver. hic conſtitutio.*
b *c. ad ca. ſequentes.*

Tertio eſt notandum, quod Soto [a] tenet occultum effractorem Eccleſiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur eſſe excommunicatum: & ait quod ius [b] excommunicans effractorem huiuſmodi, videtur tantum loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & ſic noſtrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monaſteriis occultè faciente, intelligendum eſſe arbitror.

c *Suppl fo. 61. conceſ. 186.*

Quartò, & vltimo circa dictum priuilegium eſt notandum, quod abſolutio dictæ excommunicationis reſeruatur Papæ, aut Conſeruatori dictæ Religionis, prout in eo ait Clemens IIII. At Leo Decimus, prout continetur in Ordinis ſupplemento [c] conceſſit, quod, *infringentes, vel aliquam violentiam in Eccleſiis, & locis Fratrum Minorum facientes, ac excommunicatione propter hoc incurſa poſſint à Prælatis dicti Ordinis in foro conſcientiæ abſolui, licet antea non poterant huiuſmodi delinquentes abſolui, niſi à Papa, vel à conſeruatore dicti Ordinis.* At aduerte quod hoc tantum conceditur in foro conſcientiæ, per quod clarè concluditur, quod in foro exteriori poſſunt dicti delinquentes declarari eſſe excommunicatos, & aliis pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta abſolutio tantum in foro conſcientiæ eis ſit permiſſa, & per conſequens ſi poſt dictam abſolutionem in foro conſcientiæ celebrauerint, ipſos incurriſſe in foro exteriori irregularitatem, apertum eſſe conſtat.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ſæculares poſſint eijcere à monaſteriis delinquentes.

d *c. 1. de conſuetu. & ibi Abb. c. nouit. c. graue de ſen. exco. c. cantam de reſcrip. l. 1. ti. 9 par. 1. & l. 2. ti. 3 l. 1. de leg. 3. ti. 3 l. 8. noua comp. Tira. de retra. l. 1 §. 30 gl. 1. nu. 9 Anton. Gom. to. 3 var. c. 1 nu. 53.*

RESpondeo dicendo, quod in ſacris Canonibus immunitas Eccleſiarum maximè commendatur, ita conſuetudo contra Eccleſiaſticam immunitatem, vel erronea non valeat, iuxta eoſdem ſacros Canones [d], in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez; & licet conſuetudo admittatur, quando eſt parum præiudicialis Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, quando tamen eſt multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem conſuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando conſuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ à iure communi ſibi conceſſa ſunt, quod arbitrio boni viri relinquendum eſt, prout cum aliis reſoluit Humada [e], affirmãs hoc procedere, etiamſi conſuetudo ſit immemorialis. Vnde ſecundum Syl-

e *Humad. in ſcholijs ad glo. par. in l. 3 tit. 2 p. 1 gl. 6 n. 3.*
f *Sylu. v. immunitas n. 2. & 4.*

ueſtrum [f] non læditur Eccleſiaſtica libertas, quando aliquod particulare priuilegium conceſſum Monaſteriis frangitur, potuit enim conſuetudine quadraginta annorum introduci, vt quarta funeralium Eccleſiæ Cathedrali, aut Parochiali à Religioſis cõtra eorum priuilegia ſoluatur, prout clarè innuit Concilium [g] Tridentinum; & ſic Monaſteria prædicta immunitate gaudere debent, vt ex ſuperiori articulo ſatis patet: & eſt aduertendum, quod inter alias Conſtitutiones contra Bannitos à variis Summis Põtificibus factas, Sixtus V. fecit vnam pro Re-

g *Trid. ſeſ. 25 de refor. c. 13.*

gno Neapolitano, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quinto, quæ incipit, alias, *felicis recordationis*, &c. In qua inter cætera concedebatur Officialibus Regiis, vt cauſa conquiſitionis, vel infeſtationis Bannitorum, Eccleſias, Monaſteria, cellas, ſeu loca Religioſorum, Eccleſiaſticarum perſonarum ingredi, ipſoſque Bannitos, & delinquentes aliquo modo ibi occupatos, ſiue receptos inde extrahere, & ſi opus eſſet, ipſas etiam perſonas Eccleſiaſticas, & Religioſas capere, & carceribus Eccleſiaſticis duntaxat mancipare poſſent. Verum quia hæc, & alia ſimilia in ea contenta non modicũ Eccleſiaſticam tangebant immunitatem multaque inde videbantur in dies oriri ſcandala, ac non paucæ ipſorum Religioſorum infeſtationes, & perturbationes euenire.

Proinde Gregorius XIIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo primo in conſtitutione ſua, *cum alias nonnulli*, &c. pro immunitate Eccleſiaſtica ſeruanda, multiſque ſupradictis obuiando, ſupradictam Sixti V. conſtitutionem moderando ſtatuit dicens.

Cum alias nonnulli prædeceſſores noſtri, & præſertim felicis recordationis Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus, &c.

Hac itaque noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnia & quæcunque priuilegia, & indulta, & gratias tam per prædictos Sixtum, ac Pium Quintum, quam alios quoſcunque noſtros prædeceſſores, aut noſtri, & Apoſtolicam, & eiſdem legatos ſemper abducendi, ſeu extrahendi ab Eccleſiis, Monaſteriis, ſacellis, domibus Regularibus, locisve ſacris, aut Religioſis, abſque in caſibus à Iure permiſſis hominibus certorum tunc expreſſorum, vel non expreſſorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, ac pace, atque quiete publica, & ex cauſis grauiſſimis, ac neceſſariis, & aliis vrgentibus caſibus in Iure expreſſis, atque ex pietate, clementia, aut maioritate rationis extenſis, perpetuò, vel ad certum nondum elapſum tempus, ſeu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitum, ſeu aliàs quomodolibet conceſſa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vſu recepta, literaſque Apoſtolicas ſub plumbo, aut in forum Breuis, ſeu aliàs quomodocunque deſuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis, ſublata penitus omni differentia. Ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamus, vt Laici ad Eccleſias, locaque ſacra, & Religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quive homicidia, aut mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, earumve cameteriis committere non verentur, aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut Aſſaſſini, vel hæreſis, aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur, ſed vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & monaſteriorum Prælatis, tam ſæcularibus, quam cuiuſuis ordinis regularibus directè præcipiendo, mandamus, & præcipimus, vt laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, monaſteria, domus, & alia loca ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectiuè confugientes, & in eis ſe recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta commiſiſſe aliquod iudicio ſuo commiſiſſe videbuntur, quando à Curia ſæculari fuerint requiſiti, & quilibet eorum fuerit requiſitus, miniſtris, & officialibus curiæ ſæcularis abſque irregularitatis nota, aut alicuius cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi, & conſignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & curare faciat. Ne autem Curiæ ſæcularis prædictæ Miniſtri facultate illos per ſe, & propria authoritate

extrahendi, & abducendi ſibi olim vt præfertur attributa, & per præſentes reuocata habeantur, volumus, dictaq́; authoritate decernimus, & declaramus, vt curia ſæcularis eiuſque iudices, & officiales ab eccleſiis, monaſterijs, locisque ſacris prædictis, laicum aliquem vt præfertur, delinquentem in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licẽtia epiſcopi, vel eius officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo authoritatẽ habentis, ad quos ſolos, & non ad alios Epiſcopis inferiores, etiam ſi alias ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut conſeruatores ab hac ſede Apoſtolica ſpecialiter vel generaliter deputatis, prædictam licentiam dandi facultas pertineat, occurrẽte autem caſu in loco exempto, & nullius diœceſis tunc ad Epiſcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios capere, extrahere, aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu quo ipſe Epiſcopus, & dicta perſona Eccleſiaſtica requiſita illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles tradere, aut capture, & carcerationi interuenire, & aſſiſtere recuſauerint, tuncque reuerentiæ Eccleſiaſticæ, & locis ſacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit ſcandalo, & tumultu extrahere curent, quodque delinquentes laici prædicti poſtquam vt præfertur ab Eccleſiis, locisve ſacris extracti, & capti fuerint ad carceres curiæ Eccleſiaſticæ reponi, & inibi tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per curiam ſæcularem detinere debeant, nec inde extrahi curiaq́; ſæculari prædicta cõſignari, nec tradi poſſint niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacunque appellatione poſtpoſita, conſignentur. De crimine vero hæreſis cognitio ad forum Eccleſiaſticum tota pertineat, nec in ea curia ſæcularis ſe quo quomodo intromittat, ſicut etiam prohibemus ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſæculares, vel cuiuſuis ordinis, vel militiæ, etiam S. Ioannis Hieroſolymitani, regulares quoquomodo, etiam vigore prædictorum priuilegiorum, indultorum, aut conceſſionum (quæ omnia ad terminos iuris communis per præſentes reducimus) procedant, aut ſe intromittant, illasve ab Eccleſiis, monaſterijs, domibus, locisque ſacris, aut religioſis, etiam in caſibus in hac conſtitutione expreſſis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoſcere de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, aliisq; quæ iam de iure, & per priuilegia eiſdem ordinibus, aut militijs conceſſa permittuntur, quomodolibet præſumant. Quod ſiquis quacunque dignitate præditus præmiſſorum quidquam attentare contra hanc conſtitutionem præſumpſerit, ipſo facto cenſuras, quæ cõtra libertatis Eccleſiæ violatores ſunt promulgatæ, incurrat. Non obſtantibus præmiſſis, etiam Sixti, & Pij V. quam aliorum quorumcunque prædeceſſorum noſtrorum literis Apoſtolicis, priuilegijs, indultis, &c. Dat. Romæ in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo primo, Nono Kalen. Iunij P. N. anno primo.

Circa quam conſtitutionem aduertit Capucinus [a], quod religioſi ſint cauti, vt ne ampliùs ſinant maleſactores in ſuis locis, vel Eccleſijs à miniſtris iuſtitiæ, ſecundum diſpoſitionem Bullæ Sixti V. capi; quia ſic expreſſe facerent contra prædictam Gregorij conſtitutionem, & ſe pœnis irregularitatis, & aliis cenſuris exponerent. Et vt ne etiam permittãt malefactorem in ſuis Eccleſiis, & locis capi à miniſtris iuſtitiæ, niſi particularem afferãt Epiſcopi, ſiue eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ, vt in Bulla habetur.

[a] Capucci. in ſcholijs ad cõpendiũ Mend. in. Eccleſ. fratrum fo. 309.

Et aduertant etiam, quod non ſunt obligati illum malefactorem cuſtodire, nec illi cibum non miniſtrare, cum iam excommunicatio à Sixto V. ſuper hoc lata, per hanc Gregorij conſtitutionem ſit ſublata: ſed in omnibus aliis ad ſupradictæ Bullæ verba bene aduertãt ſi errare, & puniri pœnis in ea cõtentis nolint, quod puto aduertendũ in regno Neapolitano, pro quo dicta conſtitutio Sixti V. facta eſt.

Circa quàm conſtitutionem eſt aduertendum, quod in eo, quod determinat malefactorem in Eccleſiis, & locis religioſis capi à miniſtris iuſtitiæ non poſſe, niſi particularem afferant Epiſcopi, aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, conformem eſſe iuri communi, in quo reſoluunt communiter Doctores, quod iudex competens ad cognoſcendum, an debeat delinquens immunitate gaudere, erit Eccleſiaſticus, prout tradunt Couarruuias [b], & Remigius, & ita dicit ſeruari in practica in noſtra Hiſpania Iulius Clarus.

[b] Couar. li. 2. var. c. 20. nu. 17. in pri. & l. pra. qq. c. 33 n. 1. Clarus in pra. crim. l. 5. q. 36. n. 21.

Verum eſt tamen, quod non quicunque iudex Eccleſiaſticus modo hanc licentiam concedere poteſt, niſi tantum Epiſcopus diœceſis, aut eius officialis, & in hoc innouat hæc conſtitutio, quod Doctores aſſerebant, dicentes quemcunque iudicem Eccleſiaſticum illius diœceſis, hanc poſſe cauſam examinare, & iudicare. In eo autem, quod determinat conſtitutio, quod delinquentes non reponantur in carcere ſæculari, ſed in carcere curiæ Eccleſiaſticæ, quid nouum ſtatuere videtur; ipſi enim delinquentes extracti, carceri ſæculari mãcipabantur, & ignominioſè ad Eccleſiam remittebantur, & ideo commendabant Doctores dicẽtes, quod iudicato, quod delinquens ſit remittendus ad Eccleſiam; non debet remitti ignominioſè, præſertim ſi ſit Clericus. Ita Boërius [c], & Iulius Clarus: aliàs videretur corporaliter puniri remiſſus, & excommunicationem incurrere iudex, ſi ignominioſè clericum remitteret ſecundum Auendannum. [d] Quibus de cauſis dicebant, quod iudex ſæcularis nunquam ab Eccleſia debet delinquentem extrahere, niſi cogitet, & conſideret, an delictum ſit de priuantibus immunitate, & ante probatum ſit; quod ſi dubium eſt, faciat delinquentem in Eccleſia cuſtodiri, & compeditari, ne iterum fugiat, nam hoc de iure facere poteſt ſecundum Remigium [e], quem ſequitur Iulius Clarus. Qua authoritate iudices ſæculares abutentes occaſionem dederunt Gregorio Quarto decimo, vt ipſi delinquentes ab Eccleſiis, & monaſterijs extracti, non in carcere ſæculari, ſed in Eccleſiaſtico reponerẽtur, ne iudicato ipſos immunitate Eccleſiaſtica gaudere, ad Eccleſiam, & monaſteria cum ignominia remitterentur. Quod ſæpius contingebabat, aliqui enim iudices timore Domini minimè confixi, ita ſunt inſolentes, vt ipſos in carcere detẽtos, vt iam eorum iudices competentes pũniant, neque hoc eſt mirũ, cùm aliqui Eccleſiam Dei cõtẽnẽtes, quando ponunt cuſtodias Eccleſiis, delinquentes detinent, & ipſis delinquentibus alimenta iubeant denegari ſecundum remigium [f], & Couarruuiam, qui grauiſſimè errant, cùm id faciant contra ius, prout dicti iuriſperiti affirmant.

[c] Boer. deciſ. 303 num 13. Clarus vbi ſu. q. 30. n. 48.
[d] Auen. de exequ. mand. n. 15.
[e] Remi. vbi ſu. Clar. vbi ſu. n. 21.
[f] Remi. vbi ſu q. 6. & 7. Cou. vbi ſu. c. 20 n. 17.

Circa eandem conſtitutionem eſt etiam aduertentum, quod ſecundum eam poſſunt iudices ſæculares cum licentia Epiſcopi, aut eius officialis, extrahere ab Eccleſia delinquentem. Quare ſine tali licentia ipſum extrahere voluerint, res deuoluitur ad id, quod de iure antiquo erat determinatum, ſecũdum quod delinquens poteſt ſe defendere ſine pœna à iudice ſæculari, ſi videat, quod ipſum extrahit iniuſtè ab Eccleſia. Ita Antonius Gomez [g] dicens, quod hunc iniuſtè condemnatum ad extrahendum poſſunt Clerici defendere, & eripere de manibus iuſtitiæ, ſecundum Archidiaconũ, & Albericum, & Bernardũ Diaz de Lugo, quos, & alios ad hoc allegat nouiſſimè Ponce de Leon Mexia [h]. Quod verũ intelligit Azeuedo [i] quotieſcunq; conſtaret ita iuſtè extrahi ab Eccleſia, vel condẽnatum fore, eſſetque periculũ in mora; ſecus tamen alias, tunc enim licet poteſtati iniuſtè exequenti reſiſtere, quoties manife-

[g] Ant. Gomez l. 3. variar. c. 9. n. 21 in fine.
[h] Mexia in apparato l. de Toledo n. 11. fund. 2. part. n. 24.
[i] Azeuedo in l. 9 tit. 2. li. 1. compil. n. 17.

manifeſtũ eſt iniuſtè procedere, vel dãnũ eſt irreparabile, ſecundũ Doctores, maximè Oroſcũ [a] nam aliàs dum res eſt in dubio, minimè reſiſtendum eſt iudici ſæculari, præſertim per Eccleſiaſticos, quibus iam arma ad hoc conceſſa ſunt, ſcilicet excommunicationes, & cenſuræ, non vero enſes & gladij, vt habetur in Concilio Tridentinu [b] & in quadam regali lege nouæ compilationis.

[a] *Oroſcus in l. vt vim. n. 16. col. 21. ff. de iuſt. & iure.*
[b] *Trid. 25 ſeſſ. c. 3. de reſor. l. 6. tit. 4 li. 1. noua compil.*

Aduertendum denique circa prædictam conſtitutionem, quod accepi à quodam grauiſſimo, & ſatis Docto meo condiſcipulo, in regnis Portugalliæ regio auditore, eam in ipſis regnis minimè fuiſſe receptam, cùm ex detentione delinquentium ab Eccleſia extractorum, gladius ſæcularis vires ſæpius poſſet amittere; an autem in Hiſpaniis ſit recepta, nolo iudicare, ſolum enim iudicio eam eſſe maximè rationi conformem, cum tam iudicibus ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis, quam immunitati Eccleſiaſticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacificè in republica peragantur.

ARTICVLVS IIII

An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.

Reſpondeo dicendo, quod Abbas [c] tenet per multa fundamenta, quod non, quem ſequitur Bernar. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat, quandu clericus ab Eccleſia extractus, poſt degradationem eſt ſæculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod poſt degradationem, & verbalem in ſententia traditionem curiæ ſæculari ad Eccleſiam reſtituatur; quam limitationem non admittit Couarruuias [d] vrgenti ratione, nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ ſeculari digna ſunt, propter eorum enormitatem, & immanitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Eccleſiarum, & ſic non erunt reducendi ad Eccleſiam. Quam ſententiam ſequitur Salzedo [e] Ex quo infertur, quod clericus, aut religioſus Sodomita ſi per proprium motum Pij V. tradantur curiæ ſæculari, non gaudebunt Eccleſiæ immunitate, & hodie indiſtinctè ſeruatur in practica opinio Abbatis, prout teſtatur Iulius Clarus. [f] Quod eſt tenendum, licet contrarium tenuerit Menchaca [g]. Vtrum autem Laici Sodomiam committentes gaudeant immunitate Eccleſiæ, ſi ad ipſam confugiant, Couarruuias [h] partẽ amplectitur negatiuam, affirmans non debere gaudere immunitate Eccleſiaſtica: ipſum ſequitur Auendannus [i] dicens in grauiſſimis delictis fugiẽs ad Eccleſiam non debere gaudere eius immunitate in hoc tamen ait Iulius Clarus [k] ſtandum eſſe conſuetudini. Quod attinet ad religioſos, aduertendum, quod Baptiſta [l] de Salis in ſua ſumma aſſerit, quod religioſis non valet immunitas Eccleſiæ, quia raro, aut nunquam exeunt clauſtrum monaſterij. Nam ſecundum regulam eorum, & iure communi poſſunt per eorum ſuperiores in monaſterio arceri, verberari, & incarcerari, & ſi opus eſt de monaſterio expelli, & in aliis monaſteriis arctioribus intrudi, prout in Iure [m] videmus definitum.

[c] *Abbas in c. inter alia de immunit. eccle. Bern. in prac. c. 115.*
[d] *Cou. li. 2. var. c. 20. n. 16.*
[e] *Salz. in pra. crim. c. 115.*
[f] *Clarus in pr. crim. § fin. q. 30 n. 16.*
[g] *Menc. de reſt. § 22. part 3. n. 54.*
[h] *Cou. vbi ſu. c. 19. n. 8. & 9.*
[i] *Auen. de exeq. mã. de prae. 2 p. c. 229.*
[k] *Clarus. d. q. 30 n. 12.*
[l] *Salis in ſum. § immunitas. 2. fo. 77 p. 2. col. 1.*
[m] *c. vniuerſitatis. de ſent. exco.*

ARTICVLVS V.

Vtrum, ſi Iudex ſecuritatem dederit religioſis, vt ei tradant in eorum monaſterio detentum, & ipſum reducet, ſi immunitate Eccleſiaſtica gaudet, efficiantur irregulares tales religioſi, ſi fidem iudex non ſeruauerit, & laqueo delinquentem ſuſpenderit.

Reſpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis ex parte pẽdet ex reſolutione eius, de qua agunt Doctores, an ſcilicet iudex teneatur ſecuritatis fidem ſeruare, & remittere ad monaſterium delinquentem. Et Antonius Gomez [n] inquit, quod ſi delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate remittendus eſt Eccleſiæ, & fides ſeruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & communiter teſtatur Couarruuias [o] ſecus delictum priuabat eum immunitate, quia non tenebatur, illum remittere.

[n] *Anto. Gomez li. 3 variar. c. 12. n 7.*
[o] *Cou li. 1. var. c. 2 n. 16.*

Et hoc confirmatur, nam etiam iudex tenetur fidem ſeruare, quam dedit delinquenti, eum non offendendi, ſi confiteretur delictum, in conſcientia enim tenetur iudex fidem promiſſam ſeruare, ſecũdum Hieronymum Cuchalon [p], & Nauarrum, quod intelligitur, ſi non tenebatur confiteri, & ſic dolo fuit attractus ad confitendum: at ſi tenebatur confiteri, non dicerem ego teneri talem fidem ſeruare: imo potius dicerem iudicem talem fidem dando peccauiſſe mortaliter, ſi animũ habuit illam adimplendi, cum habuiſſe animum faciendi illud, quod ſecundum ius, & ſibi ratione officij erat illicitum, non caſtigando delinquentem, prout ſecundum Sacros Canones ſibi erat conceſſum, & ſecundum hanc Doctrinam exiſtimo intelligenda tradita à Iulio Claro [q], Couarruuia, & Azeuedo His ſic prælibatis, ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus deueniendo, reſpondeo, quod ſi iudex tenebatur extractum ab Eccleſia reducere, quia delictũ ipſum non priuabat immunitate Eccleſiaſtica, & fidem non ſeruauit, & laqueo ſuſpendit delinquentem, non liberarem ego dictos religioſos, ſaltem, in foro exteriori ab irregularitate, licet enim iudex ipſis de reducendo fidem præſtiterit, communiter tamen iudicem ipſam nunquam ſeruant, & non poteſt negari ipſos religioſos culpam non leuem cõmiſiſſe, & rei illicitæ operam dediſſe, priuando ipſũ delinquentem Eccleſia, cuius immunitate iure gaudebat, & à fortiori remanebunt irregulares ipſum delinquentem tradendo in eo caſu, quo ipſum ad Eccleſiam iudex remittere minimè tenebatur, cum enim deberent ſcire hoc caſu minimè ipſis fore fidẽ ſeruandam, neſcio quo iure ab hac grauiſſima traditionis culpa poſſimus eximere, & per conſequens nec etiam ab irregularitate ex hoc facto ſequuta, præſertim cum habuerint facile poteſtationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota poſſent euadere. Dixi *(in foro exteriori)* tanta enim eſſe poſſet eſſe iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religioſorum ſimplicitas, vt eos à culpa in hoc facto liberatem, & per conſequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipuè ſi conſuluerunt in eo loco ſapientiores, ſunt immunes.

[p] *Cuchal. in addit. ad Decium ind. ca natus canelas nu 7 lit B. ff. de reg. iur. Nau. in c 23. n. 22.*
[q] *Clarus in pract. crim li. 5 § fi. q. 31. Couar d. c. 2. Azeu li 2. noua compila tit. 2 in l 3 p 16. c. 2 & § 27. c. 6.*

QVÆSTIO LI.

De electione per ſcrutinium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *Quid, & quotuplex ſit electio.*
2 *Vtrum, in electione per ſcrutinium, ſcrutatores debeant eſſe tres.*
3 *Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.*

4 *Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.*

5 *Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.*

6 *Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.*

7 *Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.*

8 *Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſortes.*

9 *Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauit.*

10 *Vtrum electio debeat eſſe libera.*

11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.*

12 *Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione, vt tantum prudentiores re, & ætate, habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.*

13 *Vtrum illius votum qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum connumerandum.*

14 *Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda.*

15 *Vtrum electio poſſit fieri in nocte.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit Electio.

a D. Tho 2.2. q. 19. Ariſt. 2. ethi.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas [a] ſequens Ariſtotelem definit electionem dicens, quod eſt multorum placentium in ordine ad finem vnius præceptio; ſed ſecundum Hoſtienſem, & Ioannem Andræam aliter definitur, ſcilicet quod ſit idoneæ perſonæ ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem ſeruata forma canonica facta vocatio. Et electio eſt triplex. Prima eſt per modum ſcrutinij: ſecunda per modum compromiſſi, tertia per modum communis inſpirationis, de quibus Innocentius Papa [b] ait in hunc modum. Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui volunt, & debent, & poſſunt commodè intereſſe, aſſumantur de collegio fide digni, qui ſecretò, & ſigillatim vota cunctorum diligenter examinent, & exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicentur in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quo omnes, vel maior pars, & ſanior capituli conſentit: vel ſaltem poteſtas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui voce omnium Eccleſiæ viduatæ prouiderent de paſtore; aliter electio facta non valet, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vitio celebrata. Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius. [c]

b c. quia propter de elect.

c Petrus Gre. Syntag. iur. 2. p. c. 18 à n. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres.

d Inno. in d. c. quia propter.

e Hoſt. in ſũ. tit. de elect. § qualiter fien da ſit verſic collig. Abb. in d. c. Quia propter Biaxius de elect. c. 24. part 3.

REſpondeo, quod ſcrutatores debent eſſe tres de collegio, prout definit Innocentius [d] numerus trium ſcrutatorum deſideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, facilius; concordes fiunt, cum facilè duo diſcordes eſſe poſſint, ac vix ſit, quin duo ex tribus inter ſe conſentiant. Quare creditur electionis ſubſtãtiam hunc numerum exigere, prout tradunt Hoſtienſis, [e] Abbas, & Petrus Biaxius: ſi vero collegium non ita ſit numeroſum, vt tres ſcrutatores conſtituere poſſit, putà quia totum collegium in tribus tantum conſiſtat, vel duobus, non erit hæc forma ſeruanda, cum ſcrutari non poſſit, ſed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas [f], & Ioannes Andræas, idem Abbas, Caueta, Biaxius, & Rolandus, neq; opus eſt in hoc caſu, vt electores compellantur procedere vi cõpromiſſi, quidquid Hoſtienſis [g] fuerit opinatus, quem meritò cæteri non ſequũtur: ſi vero vnus tantum ex collegio inueniatur, ſatis eſt, quod ſuum exprimat cõſenſum protinus eligendo, nec exigitur, vt coram teſtibus conſenſum ſuum exprimat, & poſtea eligat, electionẽmq; publicet, iuxta Innocentium [h], & Ioannem Andræã, & Petrum Biaxium.

f Andræas, & Abbas in d. c. Quia propter idem conſi. 20. vol 2. l. 2. Caueta conſ. 12. vol. 2. Biax. vbi ſup. Rolan. conſ 43. num. 17 li. 2.

g Hoſt. vbi ſu.

h Inn in d. c. quia propter Ioann. Andr. in regul. in notis in Mercur. Biax. vbi ſup. 3 p. c. 23.

ARTICVLVS III.

Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.

REſpondeo dicendo, quod ſcrutatores nõ prius ſcrutari debent incipere, quam duplici iureiurando ſe obſtrinxerint in manibus præſulis collegij, altero quidem, quod ſcrutinij cauſa præſtant, altero quod aliis ex collegio commune eſt, cum & ipſi ex collegio ſint, priori quidem bonam in ſcrutando ſinceramque fidem & ſecretam, altero probabilitatem, & integritatem in eligendo polliceantur, prout tradit Petrus à Biaxio. [i] Quibus ſic peractis ſcrutatores ſingulorũ ex collegio propoſito eis prius iure iurando, & in religionibus obedientiæ vota ſecretò ſeorſum ordine ſuo exquirẽt, iuxta ea, quæ in iure [k] decernũtur, & in noſtra religione minorum de obſeruãtia fit per ſchedulas ſecretas, iuxta conſtitutionem, & Bullam Sixti V. de qua infra, [l] niſi enim ſecretò res agerentur, metuendum eſt, ne aliqui formidoloſi libertate ſua inferendo votũ ob potentiorum metum vti non auderent, aut nequis ab aliquo ſeductus in diuerſam partem à mente ſua diſtraheretur, iuxta Innocentium [m], & Ioãnem Andræam, Abbatem, & Biaxium. Aduerte tamen, quod in grauiſſimis negotiis ſcrutatoribus teſtes adhiberi poſſunt, quo res citra omnem ſuſpicionem procedat, iuxta Innocentium [n], & Abbatem.

i Biaxius de ele pa. 3 c. 24.

k d. cap. quia propter.

l In ſeq. arti.

m Inn Andr. & Abbas in d. c. quia propter Biaxius vbi ſup. 3. pa. c. 25.

In primis tamen ſe inuicem ſcrutabuntur, antequam ex collegio vllum, excepto eo, qui cæteris omnibus dignior fuerit, ſcrutari incipiant, ne aliarũ ſententiarum conſcij ex illis ſuas ſumant, & informent, iuxta Innocentium [o], Abbatem, & Biaxium: at hoc non eſt neceſſarium fieri, vbi ſumuntur ſuffragia per ſchedulas ſecretas obſignatas, ſicut in electionibus noſtræ religionis. Quod ſi ſcrutinium eadem die, aut altera abſolui non poterit, ob magnum numerum forte eligentium poterit altera die, atque etiam aliis diebus continuatis negotium perficiet, ac multò magis ad actus naturæ neceſſarios diuertere eos licebit, putà ad reficiendum corpus cibo, aliáve neceſſaria: vno autem, aut altero ex ſcrutatoribus deficiente, putà morte, aut aduerſa valetudine, alter loco eius ſubrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuqus.

n Innoc. & Abb. vbi ſup. Biax. vbi ſup. c. 26.

o Innoc Abb. And. & Biax. vbi ſup. c. 26. Cuqus in li. 4. mato inſt. iur. de elect n. 204 vſque ad nu. 213.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.

REſpondeo dicendo, quod ſuffragiorum ferendorũ hæc, ſimiliſve erit forma, videlicet, eligo talem,

talem, ſeu nomino talem, ſeu conſentio in talem, iuxta Ioannem Andræam, [a] & Sylueſtrum, & ipſa ſuffragia puta, certaque in eligendo eſſe debent, non ſub conditione incerta, & ambigua, nec ſub diſiunctiua, inania hæc eſſent, & non modo cæterorum vim non impedirent, ſed etiam acceſcerent voces illorum, qui non purè conſenſerint aliis, iuxta quandam Decretalem. [b] Quo circa ſi quatuor ex duodecim canonicis huiuſmodi ſuffragia protulerint, eligendi poteſtas ſic in reliquis octo reſidebit, vt quod ipſi, eorumuè pars maior ſtatuerit, & electio ab ipſis facta perinde valeat, ac ſi quatuor illi ex collegio non eſſent, idque confeſtim, & ſimul, atque talem ſententiam ſerutatoribus ediderunt, nõ expectato electionis fine, & euentu, iuxta quandam Gloſſam. [c] Caueat igitur qui rectè vult ſuffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet. Eligo quem N. eligerit, nam eſſet incerta; neque hoc modo, Eligo Petrum, aut Andræam, eſſet enim alternatiua: neque hoc modo, Eligo Petrum, ſi diſceſſerit à Fratribus ſuis, vel ſi conuerſatus fuerit cum talibus, aliauè cõditione appoſita. Non creditur tamen conditionem illam vitiare, quæ inſit ea natura actus puta, Eligo Petrum ad Epiſcopatum, ſi vacat, & hæc videtur verior ſententia, quam alia Decij [d], prout probat Cuqus, non enim minus dicitur ſeruata forma, aut actus purè & ſimpliciter factus ſi exprimatur id quod etiam non expreſſum ſuapte natura ineſt. Et confirmatur, quia conditio de præſenti non eſt conditio propriè, prout notatur in Iure. [e] Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, ſi præſidenti in capitulo placuerit, cum hæc conditio tacitè intelligatur, prout tenet Cuqus contra Rippam contrarium ſentientem, dicens non valere iſtam electionem ad beneficium, ſi Papæ placuerit.

[a] *Andra. in d. c. quia propter Syluest. verbo. electio. 2. §. 1. v. 6. quartum.*

[b] *capi. 2. de elect. li. 6.*

[c] *Gloſ. pen. in d. c. 2.*

[d] *Decius in l. actus legitimi de re. iuris Cuqus li. 4. maior. inſtit. 22. de elect. n. 219.*

[e] *d. l. actus legit.*

ARTICVLVS V.

Vtrum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.

RESpondeo dicẽdo, quod nemo in Cathedralibus, collegiatis, ſæcularibus, vel regularibus eccleſiis ſuffragiorum ius habet quamuis hoc ius ab omnibus collegis conceſſum ei fuerit, niſi in ſubdiaconatus ordinem ſaltem ſit receptus, iuxta quãdam Clementinã [f], neque expectandus eſt, & ab electione ſuperſedendum, & ſi ordines accipere ſit paratus intra tempus à Iure electioni celebrandæ præfixum, ſed electionem feſtinare poſſunt, iuxta quandã Gloſſam [g], vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, quemadmodũ neque expectare eum tenentur impuberem, qui intra electionis tempora ad pubertatẽ perueniturus eſt. neque excommunicatum, qui abſolutionem eſt impetraturus, neque tyronem, id eſt nouitium, dicentem ſe velle profiteri, neque abſentem volentem intra tempus reuerti, iuxta dictam Gloſſam [h], & Imolam; vocatio enim diuturna ferẽda non eſt, vbi electio accelerari poteſt, iuxta Sacros Canones [i]. Si tamen mora eſſet modica futura, neq; damnum vllũ Eccleſiæ allatura, & malignitate quadam potius illos excludendi, & quadam aſtutia, vel dolo potius, ne eum eligerent, quem ipſi vellent, quam eccleſiaſticæ rei bene gerendæ ſtudio ſic feſtinaſſent, ne abſentes venirent, non eſſet ipſis abſentibus ad tempus conquirendi locus, argumẽto eorum, quæ in ſacris Canonibus [k] narrantur.

Aduerte tamen, quod ſi ad ſacros ordines ante vigeſimum ſecundum annum perperam ſit quis receptus, ad ſuffragia ferenda æquè admittetur, ſicut alij legitimè ordinati, quia non tam ordo ſacer, quã ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem [l], Petrum Braxium, & M. Antonium Cuqum; & ius antiquum non prohibet ab electione remoueri eos, qui Octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur, nam in quadam Clementina [m] ordinatur, vt qui decimum octauum annum attigerit, ad ſubdiaconatus gradum poſſit aſcendere, & per conſequens hac ætate poterant eſſe electores, & habiles alias, & ius Concilij Tridentini [n] licet innouet antiquum dictæ Clementinæ, quod ſcilicet non poſſint præſtare ſuffragium, niſi ſint ordinibus ſacris inſigniti, nõ tamen vult, quod ipſi ſacris præficiendi qui ſunt ad ſuffragium admittendi, attingant vigeſimum ſecundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Tridentinum, vt ſacris inmentur. Denique Concilium Tridentinum non determinat, quod qui vigeſimũ annum attigerint, tantum vocem habeant, ſed ſolũ determinat, quod ſint ſacris ordinibus initiati, & ſic ſufficit, quod poſtquam attigerint annum Decimum Octauum, initientur, vt dictum ſuffragium poſſint dare. Verũ eſt tamen quod licet ex prædicto capite non prohibeatur à vocibus dandis, ex aliquo capite vtique prohibentur, ſi ſcienter ante ætatem ſunt ad ſacros ordines promoti, cum in hoc caſu ſint ipſo iure ſuſpenſi, prout [o] infra declarabimus, & taliter ſuſpenſi eligere non poſſunt ſublata tamen ſuſpenſione ego non inuenio, cur à ſuffragando ſint abſtinendi.

Et aduertendum, quod ſi quis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vacationis præpoſituræ tempore aliquid patiebatur aduerſum, vt quia erat excommunicatus, aut Nouitius, vel ſacris nondum ordinatus nihil oberit, quin eligere vt quicumque alius idoneus poſſit, iuxta quandam Gloſſam [p], Butrium, Vitalinum, Imolam, & Decium.

Sed quoad regulares quo ſolent dubitari. Primũ vtrum illa verba, *vel irregulari Eccleſia*, poſita in Cõcilio Tridentino [q] intelligantur de monaſterijs Mendicantium, & aliarum religionum ſub regulari diſciplina viuentium. Secundum eſt, quid id intelligitur per dicta verba, *Non habeant vocem in huiuſmodi Eccleſiis*, vtrum ſcilicet intelligantur de voce in vniuerſali, vt ſcilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an vero intelligantur limitate, vt ſcilicet in ſolis electionibus canonicis eam vocem non habeant, in aliis autem negotiis capitularibus ea minimè priuentur; Et reſpondetur, quod attento literali Concilij contextu, videtur quod ſupradicta verba non intelliguntur de religioſis Mendicantium ordinum, illa enim verba, vel à regulari Eccleſia, ſolum in Eccleſiis Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur propriè Eccleſiæ, prout ait quidam Canon. [r] & in hoc à domibus religioſorum differunt, quæ monaſteria, pia loca, vel religioſa vocantur, vt ait Paulus de Caſtro, [s] & hæc eſt vna differentia inter canonicos regulares, & monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores [t]. Et confirmatur ex quadam Decretali [u] ibi. *In Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis non ſint tacitè* profeſſi. quæ Decretalis innuit differentiam inter Eccleſias regulares, & monaſteria. Vnde cum Concilium loquatur in Eccleſiis regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriam voce actiua priuantem eos, qui ordine ſacro non ſunt inſigniti ad monaſteria, & pia loca, & religioſa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

Quod ſecundò probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius ibi. *Ac quælibet beneficia in dictis Eccle*

[f] *Clem. vt hi qui de ætat. & qualit.*

[g] *Gloſſ. in d. Clem. vt hi. qui verſ. con. circa medium, vbi Vitalinus n. 26. Imol. n. 23.*

[h] *Gloſſa. & Imola vbi ſu.*

[i] *c. ne pro. de effectu. de ele. & ablata ad fin. de appel.*

[k] *c. cum dilecta de dolo, & contum. Gloſ. in c. exparte ver. impedim. & circa ſin de elect. li. 6.*

[l] *Abb. in c. pro illorum c. 2. de preben. Braxi. in c. 17. p. c. de elect. Cuqus li. 4. maior. inſti. tit. 1. de elect. n. 74.*

[m] *Cle. 2. de ætat. & qual.*

[n] *Con. Tri. ſeſ. 22. c. 4. de reform.*

[o] *infra [illegible]*

[p] *Glo. But. Vitalin. & Imola in d. Clem. vt in fauor verb. & ſi uero Decius conſ. 214 co. 2 c. quod ſi ſicut in fin. & c. cũ inter vniuer. de elect. c. dudum 1 ante ſin. de elect. li. 7.*

[q] *conc. vbiſ.*

[r] *c. nullus 10. q. 3.*

[s] *Caſtro in Authe. ingre. in pr. C. de ſacroſan. Eccleſ.*

[t] *DD. in rubrica & in l. quod Dei timor C. de ſtatu mona.*

[u] *c. ex eo. nod. 4 in Eccleſ. de elect. 6.*

Digitized by Google

Eccleſiis obtinent. Nam cum talia ſint ſubiecta, qualia demonſtrant prædicata, cum hæc verba vltima non poſſint habere locum in monaſteriis, ſequitur quod principium capituli in eiſdem non loquitur, ſed in aliis Eccleſiis, in quibus reperiuntur dignitates, officia, præbendæ, & alia beneficia: & verbum Concilij ibi, *Regulari Eccleſiæ*, tantum habebit locum in Eccleſiis canonicorum regularium.

Tertiò probatur, nam certum eſt, quod ordini canonicorum regularium per ſe competit, quod ſint clerici, religioni autem monachorum non per ſe competit, vt ſint clerici, vt docet Diuus Thomas [a], & colligitur ex quodam canone, & ita in principio monachi non erant clerici, vt inquit quædam Gloſſa [b], Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Syluester; monachus enim non præſupponit clericatum, nec ſufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta ſua Gloſſa [c]; ideo omnino Laico poteſt conferri monachus, vt inquit Abbas [d]. Ex quibus veriſimiliter colligitur, quod Concilium Tridentinum non prohibuit religioſis, vt voce actiua non gauderent, niſi ordine Sacro fuerint inſigniti, & licet in multis æquiparentur Canonici regulares, & monachi, quia regula monachorum non eſt ſeiuncta à Sanctorum monachorum conſortio, vt multis iuribus [e] iunctis ſuis Gloſſis probatur, & tradunt Abbas, & Iaſon, & Petrus de Ruberto inter conſilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali non eſt cur verba Concilij loquentia in Eccleſiis canonicorum regularium extendantur ad monaſteria monachorum. Ita firmauit Doctiſſimus Doctor Didacus à Vera, Sacrorum Canonum Salmanticæ Academiæ digniſſimus Primarius. Ego autem eandem ſententiam volo confirmare amplius, nam cum in dicto Concilij Tridentini Decreto innouatur Clementina, *vt hi de ætate, & qualitate*, ad dictam clementinam eſt nobis recurrendum, ex intellectu enim ipſius, intellectus prædicti Decreti deriuatur: ait enim, vt hi, qui diuinis in Cathedralibus, vel collegiatis ſecularibus vel regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos Sacros ordines propenſius inducantur, ſtatuimus, vt nullus de cætero in huiuſmodi Eccleſiis vocem in capitulo habeat, etiam ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur, niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus; illi vero, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi pacificè nunc obtinent in eiſdem, vel obtinuerint in futurum, niſi (iuſto impedimento ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint infra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Hæc in dicta Clementina innouata per Concilium.

Et vt clarius hoc fiat, & noſtra inductio efficacius probet noſtrum intentum, vt ego poſſum colligere ex mente huius Clementinæ eſt, quod aliqui diuinis mancipabantur officiis in prædictis Eccleſiis, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant ſacris initiari, vt ſic eſſent liberi ad contrahendum matrimonium, & quidam eorum cum hac libertate reditus magnos Eccleſiaſticos in dictis Eccleſiis habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primo, vt diuinis mancipati officiis non haberent vocem in capitulo, niſi qui ſaltem ſubdiaconatus ordine fuerint inſigniti: & ſecundo definiuit, vt qui haberent in dictis Eccleſiis dignitates, perſonatus, officia, atque præbendas, quibus ordines ſacri ſunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum [f], infra annum his initientur, alias vocem in capitulo minimè habeant; ordine enim ſacro inſigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aſpirare, & diuinis officiis cantando, Epiſtolam, & Euangelium irreuocabiliter erunt emancipati. Quæ omnia ceſſant in regularibus ordinum Mendicantium, & aliarum religionum, qui profeſſi minimè poſſunt contrahere matrimonium.

Quod amplius confirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, quod Epiſcopi in dictis Eccleſiis cogant ipſos ſacris initiatos ordinibus, vt diebus ſtatutis dictos ordines per ſe ipſos exerceant, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu diuino, præſtent ſub eiſdem, & aliis grauioribus pœnis. Ex quibus verbis ſatis colligitur, quod non loquitur Concilium de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, ſed de his, qui proficiuntur in Eccleſiis regularibus Epiſcopis ſubiectis, vt eſt Metropolis Pamplonæ, & Eccleſia Dominæ noſtræ del Pilar de Saragoça. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi, *In Eccleſia regulari diuinis mancipatus officiis*, ſi enim voluiſſet loqui de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, & in aliis non Mendicantibus, diceret, in Eccleſia regulari, vel monaſterio diuinis mancipatus officiis, & profeſſus; ſicut videmus dixiſſe in electionis materia Bonifacium VIII. [g] ait enim, *in Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis hi, qui non ſunt tacitè, vel expreſſè profeſſi, non debent cum profeſſis, vel conuerſi Laycum clericis, electionibus intereſſe.* Denique confirmatur, nam in ordinibus Mendicantibus, & in aliis ordinibus ſtatuitur, vt recenter profeſſi non initientur ſacris vſque ad quartum, aut quintum poſt profeſſionem annum, vt hi in humilitate radicati creſcant de virtute in virtutem.

Et in ordinationibus Toletanis [h] Generalibus Noſtræ Sacræ Religionis ordinatus eſt in hunc modum.

Nemo poteſt aſcendere ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum ætatis annum, & niſi poſt tres annos in religione expletos ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, & ante quartum annum in monachatu conſumptum, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum, & ante quintum annum in vita regulari perfectum. Quæ inſtituta non eſt credendum Summũ Pontificem voluiſſe in aliquo infirmare, tollendo vocem ſecundum ius profeſſis in dictis religionibus, vt ipſi propenſius ad ſuſcipiendos ſacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi eſt quædã conſtitutio, quæ in hunc modum loquitur.

Mandamos, que ningun religioſo pueda ſer ordenado de Epiſtola, haſta que ya paſſado dos annos deſpues que recibio el habito, y tres para ſer ordenado de Euangelio, y para ſer ordenade de Miſſa ayan de paſſar quatro annos, y los nueſtros Priores lo guarden aſſi, y no conſientan coſa en contrario, habetur in eſtablecimientis [i] huius ordinis.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationẽ generalem noſtræ Sacræ Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in Sacris ordinibus [k] conſtituti habẽtes duos profeſſionis annos cõpletos poterũt ſuffragari. Hæc enim conſtitutio non eſt extracta ex Concilio Tridentino, ſed eſt cõſtitutio ordinis conformis tamẽ Concilio ſupradicto, & hac ratione poterũt prælati in ea ex cauſa iuſta diſpenſare. Iuſta autẽ cauſa erit, quando repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquã cauſam licet ſeptimũ annũ profeſſionis habeat; non

[a] D. Tho. 2.2. q. 189. ar. 8. ad 2. c. generalit. & in prin. 16. q. 1.
[b] Gloſ. verſ. Abbas in c. à diacon. 93. di. Innoc. in ca. 2. & ibi Abba. n. 2. de inſtit. Cald. in 9. in c. 1. de aetate & in c. 1. n. 7. ne clerici vel monach. Archidia. in c. monaſtis 19. q. 3. Car. S. Sixti in ca. nullus eadem c. & q. in q. 5. Flor. in 3. p. tit. 16. c. 4. §. 1. Sylu. ver. religio 4. q. 8.
[c] Gloſ. in c. legi ver. inſtructio. 16. q. 1.
[d] Abbas in c. officij. col. 3. de elect.
[e] cap. præſens clericus 20. q. 3. & ſic in ſumma Gloſ. ſin. in c. de poſtul. Gloſ. fin. in c. cum magiſtr. de electio. & ca. quod Dei timorem ver. laxus de ſtat. monac. Abbas in c. 2. de ſupp. negl. pra la. & in Auth. n. 24 C. de Sacroſa. Ruber. conſ. 25. Oldrad. conſil. 222.
[f] Trid. ſeſ. 22. c. 4.
[g] c. 2. eo quod in ſ. in Eccle. de elect. lib. 6.
[h] Ordo Tolet. c. 1. de recept. Nouitiorum.
[i] Eſtablecimien. ordi. 11. 12. de los Priores, & fo. 58.
[k] Ordi. Tolet. c. 7. elect. tit. de Guard.

non potuit ſacris initiari, & non poterunt tamen diſpenſare cum conuerſis Laicis, vt poſſint ſuffragari in Guardianorum electione: non ſolum enim in dictis Conſtitutionibus Generalibus id prohibetur, ſed etiam in iure communi [a] ibi, *neque conuerſi Laici cum clericis, electionibus intereſſe* Super quo iure non poſſunt diſpenſare dicti prælati. Verum eſt tamē, quod in noſtra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocem, ſiquidem Guardiani creantur, & vt diſcreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittuntur regulæ noſtræ particulari priuilegio muniti. Et ait Bonifacius [b] de Vitalinis, quod vbi eſt dare aliquos deputatos ad diuina officia, ſicut ſunt laici conuerſi in Eccleſiis præcipuè regularibus, tunc ſtatur iuri antiquo, vt tales non repellantur à voce capitulari, ex eo quod non ſint in ſacris dummodo tamen aliàs haberent vocem ex priuilegio, ſtatuto, vel fundatione, vel conſuetudine, vt notat Gloſſa c quædam: hæc, & alia adducit Bonifacius de Vitalinis.

[a] *c. ex eo quod §. in Eccleſia.*

[b] *Bonifa. de Vitalinis in Clemen. de ætat. & qualit. c. vt hi, qui.*

Et quantum verò ad ſecundum reſpondetur, quod dato, quod in monaſteriis priuentur voce actiua, non tamen priuantur ea in vniuerſali, in multis enim negotiis particularibus, licet non ſint ſacris inſigniti, vocem habent in noſtra religione Minorum, vt in nouitiorum receptione, &c.

[c] *Glo. in c. ex eo de electio, li. 6.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.

Reſpondeo dicendo, quod poteſt quis per procuratorem abſens legitimè impeditus votum ſuum dare, iuſtique impedimenti cauſam ſaltem iureiurando affirmando, iuxta id, quod dicitur in iure [d]: neque hoc eſt per Concilium Tridentinum [e] reuocatum, vbi dicitur. Neque in poſterum liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces, & ſuffragia abſentium ſupplere. Nam reſpondetur quod illuſtriſſimi domini Cardinales declarauerunt non perinde ſolli, quin ſi ex inſtitutis alicuius religionis liceat ſuperioribus abſentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrem, qui tanquam eorum procurator ſuo loco, & nomine det vocem in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere poſſunt eodem prorſus modo, quo antea fiebat. Ita refert fuiſſe reſponſum ab illuſtriſſimis dominis Cardinalibus anno milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo, octauo die Auguſti reuerendiſſimus Pater Paraſſellus in libro priuilegiorum Minorum, Concilium enim ſolum tollit conſuetudinem quandam antiquam, qua in aliquibus religionibus præſidentes in capitulo, Vota abſentium, propria authoritate ſupplebant, dicendo, hic loco talis Prouincialis ſubſtituatur, & hic loco alterius ad effectum electionis faciendæ, quod in magnū religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones non ſecundum Deum fieri contingeret.

[d] *c. quia propter, §. illud autem de ele.*

[e] *Con. Trid. ſeſ. 25. de regula c. 9.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.

Reſpondeo dicendo, quod licet quis votum ſcrutatoribus aperiat, & cupiat alium potius eligere dum res adhuc integra ſit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quādiu ſcrutatores nondum electoribus ſeſe permiſcuerint, ſed ab aliis ſeiuncti officio ſuo obeundo incumbunt. Atque poſtquam ſunt ſuffragia permixta, quamuis non ſicut ſcrutatores recenſere inceperint, ſera certè eſſet voti, & ſuffragij mutatio: nec audiendus eſt, qui alium priore omiſſo eligere vellet, iuxta Gloſſam, [f] Ioannem Andræam, Abbatem, & Biaxium, quin etiam ſi publicato ſcrutinio deprehendatur eum, qui à toto collegio, vel maiori parte electus fuit, eligi non debuiſſe propter aliquā notam, vel vitium (vt quia forte naturalis) illegitimè eum promouere impedirent, aut quia haberet aliud impedimentum, non eſt interdictum eis adhuc ſcrutinium repetere aliúmque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt poſt Ioannem Andream, & Innocentium tenet Hoſtienſis, [g] & Biaxius. Nec ex hoc quaſi indignum elegerint poteſtate eligendi ea vice priuari, aut priuandi ſunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunque electio nulla redderetur iam facta, ſe ipſum licere eam denuo repetere, iuxta Abbatem, [h] & tradit Marcus Antonius Cuquus, [i]

[f] *Glo. And. Ab. in c. vnico verſ. oscul. vt eccleſ. benefi. Biax. 1. p. de ele. c. 37. n. 1.*

[g] *Hoſtien. in ſum. tit. de elect. § qualiter verſ. uolebat prorſus Biax. vbi ſu. c. 1.*

[h] *Abb. vbi ſu.*

[i] *Cuquus li. 4. Ma. inſtitu. de elec. n. 46.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, an per ſortes.

Reſpondeo dicendo, quod hic modus dandi ſuffragia per vota ſecreta certior multo, atque tutior negotiis ipſis conſuli videtur, ſiquidē electores cum ſciant ſuffragia ſua non manifeſtanda, liberius agunt, neque amplius mouentur, nec minis terrentur, non odium, non ſimultatem cuiuſquam expaueſcunt; ſic inimicitiis, nec iniamur; non enim vindicta aduerſus illum excogitatur, quem non cōſtat aduerſarium fuiſſe: hic aditus & ad ambitus, & largiones occluditur, atque in ſumma cum velut remotis arbitris illa agantur, altercationes quoque multæ quæ ex ſuffragiis voce prolatis ſubſequi ſolent, omnino præſcinduntur. Et ſic in Concilio Tridentino [i] habetur, vt in electione Abbatum Generalium, Præpoſitorum, & aliorum quorumcūque vtriuſque ſexus, per vota ſecreta fiat electio, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Vnde generalis hodie videtur eſſe totius orbis conſuetudo, vt non ſolum apud regulares & capitula Eccleſiarum, ſed etiam apud alios Senatus, ſiue Collegia non niſi ſecretis ſuffragiis id, quod proponitur, definiatur. Vnde Sixtus Quintus in Bulla, *& cum omnis cura*, data Romæ apud D. Marcū die vigeſima nona Iulij, anno Domini milleſimo quingenteſimo, octugeſimoſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, ordinauit circa Fratres Minores de obſeruantia, *Vt electiones ſuperiorum, aut officialium per ipſos fratres faciendæ, ſemper fiant per ſchedulas obſignatas, ita vt ſuffragia, ſeu vota, ac ipſorum eligentium nomina omnino ſint ſecreta, & occulta, & nunquam publicentur, ac peracto ſcrutinio ſchedulæ, & omnia huiuſmodi ſcripta coram omnibus vocalibus illico comburantur.*

[i] *Seſſ. 25. de regu. c. 6.*

Circa quam conſtitutionem aduertendum eſt primò, quod loquitur de electionibus ſuperiorum, & officialium, & non de electionibus ſuperiorum, & Abbatiſſarum, & officialium monaſteriorum ſub Generali Minorum de Obſeruantia Militantium, in quo donatur nolle Sixtum V. per dictam conſtitutionem obligare, vt electiones monialium per has ſchedulas fiant; & ſic vult quod electiones earum remaneant in diſpoſitione ſacri Concilij

e Trid ſeſ. 25. de reg. c. 7.

cilij Tridentini [e], quod loquens de electione Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, & quocunq; alio nomine prælatæ, vel præpoſitæ, decernit, quod is, qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingulorum audiat, vel recipiat. Vnde electio monialium facta non per ſchedulas obſignatas erit valida; ſicut etiam erunt validæ electiones factæ in alijs ordinibus, licet per ſchedulas obſignatas non fiant, dummodo per vota ſecreta peragantur, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nam dicta conſtitutio ſolum pro ordine Minorum regularis Obſeruantiæ ordinata eſt, & electiones in ipſo factas ſine dicta ſolemnitate irritas eſſe decernit, declarans ex nunc irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit, attentari.

Notandum eſt ſecundò, non ſolum electiones ſuperiorum debere fieri per dictas ſchedulas obſignatas, ſed etiam officialium quorumcunque, & ſic obligat Sixtus V. vt electiones diſcretorum, qui nomine prouinciæ, aut conuentus mittuntur ad Capitulum Generale, aut Prouinciale, fiant per dictas ſchedulas obſignatas. At in quadam congregatione facta à patribus noſtri ordinis in conuentu P. N. F. à Victoria Prouinciæ Cantabrienſis, ordinatum eſt, vt electio diſcretorũ per ſortes fierent, & hunc modum ſuffragandi non voce populi, ſed tacita alia ratione, velut ſorte etiam antiquiſſimis temporibus obſeruatum ex ſacris literis deprehendimus. Cum Samuel diuina admonitione applicuit omnes Tribus Iſraël, & cecidit ſors ſuper Tribum Beniamin, & ita Rex Saül Iſraëlitico populo conſtitutus fuit, vt Regum primo [b] narrat hiſtoria. Et Matthias in Apoſtolorum Chorum ſorte pariter cooptatus, vt in Actibus [c] Apoſtolorum accidiſſe legimus, & apud varias nationes obſeruatum ſcimus, quæ ſuffragia occulta [d] republica magis eſſe cenſuerint. Sed in primis apud Romanos Veſpaſiani Imperatoris tempore hoc idem declaratũ legimus. Nam cum hæc altercatio de ratione ferendi ſuffragij occaſione cuiuſdam legationis in Senatu accidiſſet, obtinuit Marcelli ſententia, vt ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuerant, eo quoque tempore idem retineretur, & res non nominatim, ſed vrna decerneretur, ne ambitioni, aut inimicitiis locus relinqueretur, vt Cornelius Tacitus [e] refert. Conſtitutio autem ſupradicta Cãtabrienſis non fuit vſque hodie in noſtra religione recepta; Primo propter maximas anguſtias, quas in eius obſeruatione perſpexerunt patres ordinis experiri poſſe accidere: tum quia ad eius validitatem propter dictam Sixti V. conſtitutionem neceſſaria eſt Sedis Apoſtolicæ confirmatio, quam non conſtat Summum Pontificem conceſſiſſe, imo de facto non conceſſit, & ſic ordinatum fuit anno Domini milleſimo ſexcenteſimo, in Capitulo generali celebrato in conuentu de Aracæli, vt nulli in conuentibus diſcreti eligerentur ad capitulum prouinciale.

b 1. Reg. 10.

c Act. 1.

d Tacit. li. 16. annalium.

ARTICVLVS IX.

Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauerit.

RESpondeo dicendo, quod ſtante Concilio Tridentino [f], valet electio cuiuſdam, etiam ſi ſcriba ſine vlla fraude, & malitia monſtrauerit ſchedulam continentem nomen, pro quo quidam ſuffragabatur. Primo quia defectus clandeſtinus vnius de capitulo non debet nocere capitulo ignoranti, neque actui ab eo alias legitimè facto. Secundò quia alioquin ſequeretur, quod vnuſquiſque electorum poſſet pro ſuo arbitrio electionem reddere nullam, ſi conueniret illud eidem, poſſet enim dicere ſocio ſuo clam, pro quo ſuffragaretur, & electione facta dicere, quod non fuiſſet ſecretò ſuffragatus. Tertiò, quod intentio Concilij fuit ſtatuere, quod capitula facerẽt electiones ſecretò in hoc ſenſu, id eſt, quod non permittant fieri aliquid, ex quo publicari poſſent nomina eligentium, & ſi tale quid permiſerint, & factum fuerit, electio non valeat. Fuit idem intentio eius, vt nullus capitularium manifeſtet ſuũ ſuffragium alijs publicè, neque ſecretò, & quod ſi manifeſtaret publicè, & capitulum id permitteret, non valeret electio. Si autem ſecretò alicui manifeſtaretur, caſtigaretur ille, & ſi illi manifeſtatio eſſet, vel præſumeretur fuiſſe cauſa cur talis electio facta eſſet, caſſaretur illa, aliàs non, ne in ſua poteſtate eſſet ceſſare publicando ſe manifeſtaſſe ſuum ſuffragium, vel ratificare id tacendo, prout tradit Nauarrus. [g]

f Trid. ſeſ. 25. ca. 6.

g Nau. lib. 1. c. ſuſ. tit. de electio. 9.

Aduertendum tamen, quod hic loquimur de electione per ſcrutinium, hanc enim per vota ſecreta fieri oportet, non autem de electione per compromiſſum, quam per vota ſecreta fieri non eſt neceſſe.

ARTICVLVS X.

Vtrum electio debeat eſſe libera

RESpondeo dicendo, quod electio facta metu eſt ipſo iure nulla, per textum [h], ab aliquibus ſingularem reputatum, adeo quod omnis metus etiã reuerentialis in foro conſcientiæ facit electionem nullam, iuxta tradita à doctiſſimo Nauarro [i], qui in quodam Conſilio proponi quendam caſum de monialibus, de quo infra erit nobis ſermo. Vnde rectè Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij, &c.* pro fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, data Romæ apud Sanctum Petrum die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Põtificatus ſui anno ſexto, inter alia decreuit, *Quod prouincialium miniſtrorum electio liberè per vota ſecreta fiat, ita vt Commiſſarius Generalis, vel qui electioni præſidet, ſi formam prædictam tranſgredi, ſeu electores quominus liberè eligant, quouis modo impedire conuictus fuerit, officio priuatus exiſtat.* Circa quam conſtitutionem eſt aduertẽdum, quod eius pœna poſita præſidenti in capitulo, in electione Prouincialis tantum locum habet. Nam ſi alius, qui non fuerit Prouincialis, eligatur non liberè, licet electio ſit irrita, non tamen præſidens in tali electione impediens electionis libertatem, officio priuatus exiſtet; quod facili negocio probatur ſiquidem hæc conſtitutio pœnalis eſt, & non habet locũ niſi in caſu, in quo loquitur. Vnde cum loquatur in electione prouincialis, non eſt cur eam ad electionem aliorum prælatorum, & præpoſitorum extendamus.

h ca. vbi periculum, §. caterum de elect. lib. 6.

i Nau. ca. 17. n. 29. & c. 22. n. 13. & li. 1. conſ. tit. de elec. conſ. 3.

Secundo eſt aduertendum circa illa verba, *Priuatus exiſtat*; quod ante ſententiam latam minimè talis præſidens ſuo officio priuatur. Quod patet primo ex verbis dictæ conſtitutionis ibi, *Conuictus fuerit*, non enim vult Summus Pontifex, vt ipſo facto ſit priuatus antequam conuincatur. Secundo quia illud verbum, *Exiſtat*, eſt verbum ſubiunctiui modi, quod denotat imperium, & ſic vult Summus Pontifex, vt ipſe poſtquam conuictus fuit, exiſtat

priuatus

Digitized by Google

a *Nau. in ma. c. 29. n. 61. & 66. Cor li. 1. qq § 16.*

priuatus à iudicibus, qui eum de tali delicto conuicerunt, quod ex traditis latè à Nauarro,[a] & Cordoua, & communi, ſatis patet.

ARTICVLVS XI.

Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.

b *Conſti. Tol. c. 7. de elect. in fin.*

RESpondeo dicendo, quod in conſtitutiooibus[b] Generalibus noſtræ ſacræ religionis decernitur in hunc modum, *Quod nulla electio poſſit coarctari, & ſi fuerit coarctata, ſit irrita, & nulla.* Quod ideo ſtatutum fuit, quia talis electio libertate debita caret. Vnde ſi præſidens capituli prouincialis, electionem prouincialis ſine authoritate Apoſtolica, vel legati à latere coarctauerit, non ſolum electio erit nulla, ſed officio priuatus exiſtat, prout dictum eſt articulo ſuperiori. At ſi coarctauerit ad tres aut quatuor electionem Guardiani, aut alterius officialis, irrita erit electio, at ipſa officio ſuo minimè priuatus exiſtit, iuxta dicta in articulo ſuperiori.

Notandum eſt tamen, quod non eſt coarctare electionem, facere in certa religione ſtatutum, vt in quadam prouincia vnius nationis ſolum tres in prælatos eligantur, non enim deſinit eſſe libera electio, quæ ad certum genus hominum reſtringitur. Videmus enim electionem Papæ liberam eſſe, quæ tantū ad Cardinales reſtringitur; & videmus etiam in aliquibus religionibus coarctari electioné Definitorum ad eos tantum, qui ſunt de corpore Capituli. Neque obſtat, quod in electione debeat plena adeſſe libertas, multis enim modis poteſt libertas reſtringi, ita vt remaneat tanta, quanta eſt neceſſaria, vt electio valeat. Quod probatur: ad coottahendum enim matrimonium etiam libertas maximè neceſſaria eſt, ipſa tamen libertas poteſt iure optimo ita reſtringi, vt nihilominus libertas ad contrahendum neceſſaria remaneat, vt notat Panormitanus.[c]

c *Panor. in c. cum terra & in c. licet n. 12. de electio.*

d *Tho. 2. 2. q. 63. arti. 2. Na. de ora miſſal 34. n. 3. Soto li. 3. de iuſt. ar. 2. co. 3.*

Nec dictum ſtatutum contingit eligere indignos, ſi enim non poſſunt illius nationis digni reperiri, ad aliarum nationum dignos neceſſarium eſt continuò recurrere, cùm nunquam ſit licitum eligere indignum, vt poſt Diuū Thomam[d] tradit Nauarrus, & Soto, dicentes, quod ſtatutum fundationis beneficij, vt conferatur alicui deſcendenti à progenie ſundatoris, nullo idoneo in ea progenie inuēto, poteſt aliquis extraneus in eo licitè prouideri. Dixi (*Quæ ad certum genus hominum reſtringitur*) nam ſi reſtringatur ad certas perſonas, ego eam electioné in iudicando, & conſulendo irritam iudicarem, cum in quadam[e] Decretali, libertas ad electionem requiratur, ſuper qua Abbas aduertit, quod conſuetudine non poteſt introduci, quo minus electio libera fiat, ſecus ſi reſtringat electores ad certum collegium, vel certum genus perſonarum, ſicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas, & tamen reſtrictum fuit ad certum genus perſonarū, id aſt, fideles. Quod etiá notat doctiſſimus Sylueſt.[f] & tenet etiam Couarruuias.[g] Vndè teneo, quod electio prouincialis, aut cuiuſcunque alterius prælati reſtricta non ad certum genus perſonarum, ſed ad tres, aut quatuor perſonas particulares, minimè canonica, & valida debet reputari, cum ſit contra ſacros Canooes, ſuper quibus inferior à Papa authoritate propria non poteſt diſpenſare, iuxta ea, quæ in iure[h] traduntur. Nam per coarctationé ad tres, aut ad quatuor perſonas, libertas in eligendo coarctatur, & bono publico, & bono regimini non ita prouidetur, ſicut prouidetur, quando ad certum genus perſonarum reſtringitur, vt prudentiores, & experientia exercitati in rebus ad talia munera aſſumantur, ſicut aſſumuntur Definitorea tantum ex vocalibus corporis capituli, tum quia experientia ſunt regulariter loquēdo dotati, tum etiam quia ſi extra corpus capituli eſſent, licet eligerentur, propter eorum abſentiam non poſſent expediri in capitulo ea, quæ ab ipſis neceſſariò erant definienda, quod in maximum religionis nocumentum redūdaret, imo ex reſtrictione ad tres, aut quatuor particulares, maxima damna religioni euenirent, cum inuitis fratribus præfatus poſſit ipſis aſſignari, quem ſi non amant, quomodo reuerebuntur? & ita in noſtra religione vidi ego, me præſente tres Guardianorum electiones declarari irritas, & nullas, eo quod ſimili modo ſuerunt coarctatæ. Et hanc opinionem ait Couarruuias[i] tenuiſſe Fortunium Garciam, Decium, & doctiſſimum, ac in omni ſcientia verſatiſſimum Bartholomæum Philippum Luſitanum, à qua minimè recedo, imo ad ipſam toto corde accedo, miratus quo modo Generales in aliquibus religionibus faciunt huiuſmodi coarctationes, per quas libertas in eligendo tantopere reſtringitur, licet enim minimè comprehendat eos conſtitutio Pij Quinti facta & data pro Minoribus Obſeruantiæ, cum Priuilegia, & non conſtitutiones communicentur inter religiones. comprehendit tamen eos ius commune, quod libertatem in eligendo requirit. Vnde exiſtimo, quod ſi electores facta huiuſmodi coarctatione ad electionem procedant, & eligant alium à nominatis à prælato generali, electio vtique valebit, ſi fuerit dignus, non enim ipſi electores à iure eligendi priuabuntur. Nec contra eos facit quædā Decretalis,[k] qua ipſi in ſimili caſu ab eligendo priuantur. Reſpondetur enim, quod ibi priuantur electores ab eligendo, quia poſtulationem cuiuſdam caſſatam à Papa innouare denuo procurauerunt, & de facto hunc ſententia indignum declaratum elegerunt: at in propoſito electores eligendo alium à nominatis à Generali, non elegerunt aliquem nominatim indignum iudicatum ab ipſo Generali, ſed excluſum non in particulari, ſed in generali, quam fecit ipſe Generalis dicendo, quod ſolum ex tribus ab ipſo nominatis electio fiat, & ſi alius eligatur, electio ſit irrita & nulla.

e *c. cum terra de ele. vbi Abbas.*

f *Sylue. tit. electio. 1. § n. 26.*

g *Couar. de ſponſa. 2. p. c. 3. §. 6. n. 8. 9.*

h *c. quod ſuper his de maior. & obedi.*

i *Cou. vbi ſu.*

k *c. gratū de poſtul. prælato.*

ARTICVLVS XII.

In capitulis quarundam religionum ſolet regalis Maieſtas mittere virum grauem eccleſiaſticum, qui ſuo nomine aſſiſtat cum commiſſione Nuncij Apoſtolici, vt poſſit alterare aliqua, quæ in dictis religionibus alteratione indigent, & vt poſſit excludere aliquos religioſos, ne in præfatis capitulis eligantur in prælatos.

Circa quem caſum aliqua quæruntur.

PRimum eſt, vtrum præfatus præſidens poſſit priuari voce actiua, & paſſiua aliquos religioſos ſine demeritis, & ſine eo quod ipſis intimetur, quod contra ipſos eſt probatum, vt ſe defendere poſſint: videtur enim durū quod ſola ſiniſtra informatione aliquorum ambitioſorum, priuentur principaliores religioſi à ſupradictis ſuffragiis.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religionum obedire cenſuris, & mandatis præfati præſidentis teneantur, ſi ipſis clariſſimè & euidentiſſimè conſtat prædictum præſidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo ſuperius, non ſeruato.

Tertium, vtrum electiones factæ priuatis, non ſeruato ordine iuris, prædictis regularibus ſint validæ, & per conſequens, vtrū virtute talium electionum electi, vere electi cenſeantur.

Quartum, dato quod maior pars capituli nolit præfato præſidenti obedire propter eius in procedendo iniuſtitiam, vtrum poſſit procedere ad electionem prælati cum minori parte ipſius capituli. Et an electus à maiori parte, ſine conſenſu præfati præſidis, ſit verè electus.

Ad primum dubium reſpondetur, quod præfatus præſidens non poteſt priuare dictos religioſos voce paſſiua, ſine eo, quod prius citentur, & ipſis detur copia eorum, quæ contra ipſos ſunt fulminata, vt ſe poſſint defendere. Quod licet ſecundum apices iuris non debeat fieri, at ſine figura iudicij procedendo de plano ſola veritate inſpecta, non poteſt, non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui manifeſtò delicta cognoſcēda eſſe prius nos docuit,[a] ne forte falſis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens condēnetur. Nec Sūmus Pontifex[b] vult aliquē condēnari ſine eo, quod prius audiatur, nec nō inquit contra inauditam partem aliquid poſſumus definire quæ concluſio cum ſit notiſſima non eſt neceſſarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo ſequitur quod præfati præſidis commiſſio, etiam ſi concedat poteſtatem, vt poſſit voce actiua, & paſſiua prædictos religioſos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine ſeruato, in eo quod ad ſubſtantiam ipſius iuris ſpectat, quæ ſubſtantia iuris in eo præcipuè conſiſtit, vt nemo ſine eo quod audiatur condemnetur, non enim poteſt præſumi principem eccleſiaſticum, aut ſecularem ſummam habentem poteſtatem velle ea vti cū alterius ruina, & iniuria, vt iura[c] proclamāt, ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur, vt eadem iura,[d] prædicant. Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi commiſſio eſſet Papalis, & præſidentis cōmitteret arbitrio præfatorum religioſorum priuationem, aut ad libitum id ipſi diſponendum traderetur, talis tamen ampla commiſſio ſeruato ſubſtantiali iuris eſſet explicanda, ita vt ille ad quem ſpectat deberet neceſſariò citari, & audiri, vt argumento cuiuſdam legis[e] communis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prædictorum eſt, quia citatio partis, vt ſe defendat antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quaſcunque clauſulas ampliſſimas ipſius commiſſionis minimè poteſt tolli, & per cōſequens licet commiſſio cōtineret, vt poſſet præſidēs priuare dictos religioſos omiſſo ordine iuris, non excluditur ordo citandi partem, & manifeſtandi quod cōtra ipſam eſt fulminatum. Similis namque clauſula minimè id, quod eſt de iure naturali, excludit: excluderet enim defenſionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Gloſſam[f] celebrem communiter receptam, vt conſtat ex traditis à Menochio, Boerio, & Rebuffo.

[a] c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c. porro diuor.
[b] c. 1. de cau. poſ. & propri.
[c] l. 2. § ſi quidam principe ff ne quid in lo. publ.
[d] l. Meminerint C. vnde vi.
[e] l. ſi quando C. de inof. teſt.
[f] Glo. in cle. ſæpe de verb. ſign. Menoc. de arbi li. 1 q 17. n 8. Boer. in q. fam. 13. n. 6. Rebuf. ad leg. Gallic. tit. de ſent. execut. ar 9. Glo. 2. n. 31.

Ad ſecundum reſpondeo, quod mandata contra non citatum, & inauditum ſunt iniuſta, & nulla, vt patet ex dictis, & per conſequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali,[g] ibi: iuris namque ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati ſint, neque conuicti, neque per contumaciam ſe abſentent, quod quantum ad forum interius planum videtur, nam, vt inquit Calixtus Papa Epiſtola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano,[h] iniuſtum iudicium, & definito iniuſta, regio metu, aut iuſſu cuiuſcunque Epiſcopi, aut potentis à iudicibus ordinata, vel acta, non valeat. At quantum ad forum exterius ſi per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adeſſe ſecundum ea, quæ ſacri Canones nobis admonent, dicentes ſententiam paſtoris iuſtā, vel iniuſtam eſſe timendā. Sed adhuc dico quod reſpectu ipſius fori exterioris, ſi ipſa mandata ſunt iniuſta, & nulla, vt ſupponitur, nec etiam in foro exteriori ligabunt, quia ſententia nulla, ſententia non eſt, vt dicitur in iure,[i] & tali ſententia condemnatus pro condemnato minimè eſt habendus, vt etiam in iure[k] dicitur, imo etiā ſententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt reſoluunt cōmuniter Canoniſtæ,[l] & tradūt latè Gutierrez, & referūt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur dūmodo euidenter de nullitate conſtet, ita vt ſine ſcandalo poſſit præfatæ excommunicationis ſententiæ non obediri, ſi enim ex inobedientia ſcandalum aliquod oriri poteſt, neceſſariò euitari debet, vt ex doctrina prædictorum patrum ſatis colligitur. Denique ceſſante ſcandalo communitatis in qua præfatus præſidens ſub excommunicatione aliqua præcipit iniuſta, de qua iniuſtitia apud omnes conſtat, poſſunt dictæ communitatis religioſi eius iniuſtis mandatis, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiā in foro exteriori, non obtemperare.

[g] c. inter quatuor de maio. & obedien.
[h] c. iniuſtum 11. q. 3.
[i] c. 1. de re iu.
[k] l. § eodem. de iudica.
[l] Canoniſtæ in c. 1. 2. q. 3. Gut. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22 q. 1 ar 3. Cord. li. 1. qq. q 43.

Ad tertium dubium reſpondetur, quod electio facta, excluſis iniuſtè dictis patribus, poteſt irritari, & annullari à iudice, ſi petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à ſuperiori iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus prælatus debet obediri vt colligitur ex traditis à Doctoribus[m] explicantibus quaſdam in ſimili caſu decretales.

[m] DD. in c. quod ſicut 28. & in c. bona memo. 26 de elect.

Ad tertium reſpondetur, quod ſuppoſita reſponſione ad primum, & ſecundum dubium, attento quod factum per præfatum præſidentem eſt nullum, & quod nulla eſt obligatio obtemperandi ipſi, poteſt maior pars capituli ad electionem procedere, etiam ſi aliqui ipſius congregationis contradicant, ſufficit enim quod ipſi ſunt vocati, & congregati: qui ſi nolunt pro ſuo libito ſuffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex Iure,[n] vbi Doctores.

[n] d. ca. quod ſicut.

ARTICVLVS XII.

Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in religione, vt tantum prudentiores, & ætate prouectiores habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.

Reſpondeo dicendo, quod non eſt bona conſuetudo, nec valida ad hunc effectū, vt tanquā lex iuxta liget ſubditos præfatæ congregationis, aut enim eſt contra ius canonicum, aut præter illud, ſi eſt cōtra illud, oportet, quod ſit rationabilis, & præſcripta ſpatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicuntur in iure.[o] Conſuetudo autem præfata, eſto ſit rationabilis, non eſt continuata per quadraginta annos, ſed tantum per ſeptem, vel octo annos, vt ſupponitur, ergo non eſt valida ad præfatum effectū. Neque etiam ſi eſt præter ius, quia vt conſuetudo

[o] c. fi. de conſu.

etiam

etiam præter ius valeat in rebus Eccleſiaſticis,& iure pontificio, requiritur, vt ſit continuata per decem annos,vt concludit Panormitanus [a] communiter receptus, & Nauarrus inclinat in eam partem, quæ habet illam eſſe contra ius commune canonicum,quandoquidem iure communi Canonico omnis religioſus profeſſus tria vota eſſentialia in illa religione,per ſedem Apoſtolicam approbata, ſimul ac profeſſus eſt, videtur habere votũ in capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta ſacros Canones.[b] Eſt etiam contra conſuetudinem omnium religionum antiquarum,ab antiquis patribus inuentarũ, à Sede Apoſtolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Biaxio [c], & conſuetudo habet vim legis.[d]

[a] Panor. in d. c. ſi n. 2. de conſuet. Na. lo. 1. conſil. ti. de conſuetud. conſ. 2.
[b] c ex eo § 1. de elec. li. 6.
[c] Biax de elec. q. p. c. 2.
[d] c. conſuet. diſt. 1.

Ex quo colligitur, quod conſuetudo, de qua in titulo quæſtionis, non eſt bona, ſiquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo,quod docet,vt prudentiorum, & eruditorum,& maturorum ſuffragia pluris æſtimẽtur,quã aliorum,nam ex alia parte includit rationẽ maliti æ, ſcilicet quod erunt pauciores ſuffragatores,& facilius ſubornabuntur,quàm plures,& vtile eſt,vt mali ſint conſultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges,& plebiſcita Romanorum,in quibus condendis maiores cum minoribus occurrebãt, firmiores iudicabantur, prout nobis ſacri [e] Canones ſcriptũ reliquerũt.Et experiẽtia docuit in omnibus per orbẽ diſperſis Academiis electiones gymnaſiarum,& prælatorum factas ab omnibus auditoribus, meliores eſſe, quàm factas à paucis,& ſic dicit Nauarrus [f],quod ſecurius eſſet omnes profeſſus habere vocem in capitulo, quàm ſolum quoſdam maiores,quo aliis ſuperbiendi & aliis inuidendi, & omnibus diſſidendi occaſio non parua datur.

[e] c. plebiſcita & c. lex 2. di.
[f] Na. vbi ſu.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum votum illius,qui miſit in vrnã ſchedulam albam,ſi inter vota electorum connumerandum.

Reſpondeo dicendo, quod qui præfatam ſchedulam albam mittit in vrnam,non videtur computandus in electoribus. quia ſuæ voci videtur renunciare. Primo quia quando electores conueniũt ad eligendũ,& aliqui eorum exeũt è loco electionis,non computantur in numero electorum, iuxta ſacros Canones, [g] quod Panormitanus ibi multum cõmendant,tum quia quædam Gloſſa notabilis determinat eũ,qui cenſeciat ſuo voto,nõ eſſe magis de numero electorum,quàm ſit abſẽs, vel vocatus, vel volens venire, quam in hoc expreſſe approbat ibi Bonifacius.[h]

[g] c. quod nobis de ele. vbi Pa.
[h] Boni in d. c. quod nobis.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda.

Reſpondeo dicendo, quod poſtquam collata inter ſe fuerint eligentiũ vota, & conſtiterit, in quem ſit conſenſum,& ille,qui ſuffragia collegit, aliuſue authoritatem eius à iure, vel e conſuetudine habẽs inter ſe contulerit,& diſcuſſerit,iuxta traditas ab Speculatore, [i] & aliis, quos refert Biaxius, tunc nomine collegij vniuerſi protinus ante quàm alij negotio ſeſe immiſceat,eliget eũ,in quẽ fuerit conſenſum,& electionem ipſã ore pronuntiabit,prout

[i] Spec. ti. de elect. § 4. c. 33 n. 3.

Quæſt.reg.tom.2.

tradunt Ioannes [m] Andreas,Abbas,& Biaxius; hoc enim eſt præcipuũ in electione præceptũ,vt ab vno tantum,non à ſingulis fiat, ac pronunciet ur electio, quia non ſingulorum, ſed vniuerſi collegij actus eſt electio,quod collegium vnius tantũ perſonã refert, quare & electionem vnam eſſe congruit,& ab vno pronunciatam,iuxta Francum, [n] & Biaxium,quem vnum ſi Capitulum eligere voluerit,ſatis fuerit maiorem partem capituli in eum conſentire, ſi ſit ex eodem collegio, ſi verò ſit extraneus, non ſufficit ſecundum ius commune maiorem partem collegij eum poſtulare, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum cõſenſerint,prout tradunt Abbas [o] & Biaxius, de quo infra dicẽmus. Dixi (protinus ante quam alij negotio ſe immiſceant) quod non tam punctualiter eſt intelligendum,ita vt ſi in alios actus extraneos diuertatur, electio ſit vitiosa; & ita ex ipſo iure, prout tradit Marc. Anto. [p] Cuqus, aliquam partem hac communi allegans.

[m] Andr. Ab bas in c. quia ... n. c. ... Biax. 3. q. c. 4.
[n] Franc. in c. ſi cum de ele. li. 6. Biax. ...
[o] ... Abbas in c. ... ſi ... ex ... Biax. ... 31.
[p] Cuqus li. 4. ... ti. de ele. n. 27.

Verum eſt tamen, quod ſi eligentium dolo non fuerit pronunciata,quia prædicti forte eos elegiſſe nominatum,non erit ipſo iure nulla,ſed ita demum ſi ex ignauia, aut ignorantia electorum hoc fuerit cauſatum. Imo etiàm is,qui ſuffragia collegit, aut monaſterij conſecutus eſt, electionemque expectat, ſi eam videat in ſui fraudem procraſtinari, poterit compellere, vt electionem pronuntiet adito prælato,cui ea authoritas competit, iuxta quandam Gloſſam, [q] & doctores communiter, eo videlicer Prælato cui conferendæ electionis ius ſpectat,quãuis alioquin electi Ordinarius ille prælatus non ſit, vt tenent Ioannes Andreas, [r] Abbas, & Biaxius: à publicatione vero ſcrutinij,vt publicatio impediatur indubitatum eſt appellari non poſſe, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem, iuxta ea,quæ in iure traduntur, in quo iure [s] ad tradunt Doctores,& Petrus Biaxius.

[q] Gloſ. in c. compel. & ibi Doct. de elect.
[r] Andrea in d. c publicat. Abbas in c. ſcilicet de reſti. ſpol. Biaxius 3. p. c 34 n. 4.
[s] c quia propter de elect. li 6. vbi DD. Biaxi 3 q c. 29.

Aduertendum eſt tamen pro maiori explicatione,quod Gregorius nonus declarauit, quod publicatio ſcrutinio nõ poſſũt variare,qui ſuffragati ſunt, & quod compelli poſſunt ad eligendum eum, qui debet eligi ſecundũ ſuffragia publicata, & certum eſt,quod non poteſt fieri ſine magno temporis interuallo,vt petatur à ſuperiori compulſio eligentiũ, & detur illa ab eo,& fiat eius intimatio. ergo neceſſariò eſt tenendum, quod electio facta poſt moram interpoſitam per maliciam, vel dolum eligentium, vel aliam cauſam,ſine fraude electi, valet; & ita limitationem hanc pulchre tenet Panormitanus, [t] Biaxius,& Nauarrus.

[t] Panor in d. c. publicato & in c. cum pridem de elect. Biax. de ele 3 q p c. 34 n. 2 Nau. li. 1. conſ.

ARTICVLVS XV.

Vtrum electio poſſit fieri in nocte.

Reſpondeo dicendo, quod ſi loquamur de electione, quæ ſit per ſchedulas ſecretas, non poteſt fieri poſt tenebras, nam commodè hoc fieri non poteſt ſine lumine artificiali, pluſquam electio, in qua ſeruanda eſt forma Capituli, *Quia propter, de electione*, quæ noctè fieri non poterat, ſecundum Panormitanum, [u] quem ſequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur, niſi neceſſitas aliqua vrgeret,vt notant Doctores, [x] & tenet Abbas. Quo tamen caſu non ſine tribus luminaribus celebranda erit,ne clam facta dici poſſit, prout tradunt Rippa,& Mar. Antonius Cuqus. Vnde quãdo aliquo caſu non poſſunt Prælati regulares facere electionẽ niſi noctu, quia videlicet per totum diem non po-

[u] Pano. in c. ... de elect. ... Felin. in c. ... de offi. deleg.
[x] ... propter § fin. ... Abbas ... [y] R p. b. 2 ... Cuqus li 4 inſt. maior. ti. de ele n. 25.

teſt finiti electio, debent tria petere luminaria, vt in dandis ſuffragiis, & in ipſis ferendis nullum vitium contingere poſſit.

Sed ſi loquamur de electione, quæ non fit per vota ſecreta dando ſchedulas, ego non condemnarem ipſam, etiam ſi nocte fieret. Nam omnia, quæ ſpecialiter non prohibentur fieri nocte, poſſunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas poteſt fieri nocte, vt poſt alios tradūt Felinus,[a] & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus,[a] imò & electio, in qua non eſt ſeruanda forma capituli, *Quia propter*, vt ipſemet Panormitanus[b] ibidem ait & ſic electio, quæ fit per viam compromiſſi, nocte peragi poteſt. Vnde cum definitores in noſtra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromiſſarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

[a] *Felin. & Decius in c. conſuluit de offi. de legat. vbi Decius.*
[b] *Panor. in c. x de elec. bene.*

QVÆSTIO LII.

De electione Prælatorum Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *VTrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur prælati.*
2 *Quomodo miniſter Generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.*
3 *Vtrum Generales Canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.*
4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur vicarius Generalis.*
5 *Quomodo ſit eligendus Commiſſarius Generalis in ordine minorum.*
6 *Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum.*
7 *Vtrum prouinciales ordinis Minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi Patres aliarum Prouinciarum.*
8 *Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt Clerici ſæculares poſſint eſſe Abbates in Abbatiis Regularibus.*
9 *Vtrum conueniens ſit vt eligantur Prælati alterius ordinis.*
10 *An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in prælatum Prouincialem.*
11 *Vtrum valeat electio Prouincialis, cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum.*
12 *Vtrum ille cui non deſunt viginti quinque dies ad complementū ſex annorum, poſtquā reliquit Prouincialatum, poſſit eligi in Prouincialem.*
13 *Vtrum mortuo Prouinciale teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere Idoneum.*
14 *Vtrum ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij Prouincialis electio.*
15 *Vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod Vicarij, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale, viſitator prouinciæ complenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare vt eligantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſit dicenda Miſſa, antequam eligantur prælati.

REſpondeo dicendo, quod gentiles Romani, prout ſcribit Aulus Gellius[c] priuſquā Senatum ingrederentur, immolari beſtiā, auſpicarique tenebātur, preces enim ad Deum ex philoſophorum ſententia neceſſarias eſſe arbitrabantur, prout tradit Volaterranus[d], & Piſis, & eius additionator Azeuedo, & Luſitanus Bartholomæus Philippus. Et D Plato conſulit, prout ſcribit Marſilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inſcribitur Thragi, voluntatem Dei precibus exorandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prudentia per medios ſpiritus ſæpe hominibus agendorum oracula pandat. Quod & Dauid feciſſe narrant Diuinæ literæ, & in quodam pſalmo[e] dicitur, leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi: Et in[f] alio, anima noſtra ſicut paſſer de laqueo venantium erepta eſt, & nos liberati ſumus, adiutorium noſtrum in nomine Domini: vnde nobilis Iudith,[g] animo forti, & generoſo genti ſui generis improperabat, eo quod ſuis viribus miſericordia imbecillis in fide limitabāt Quos redarguit dicens qui eſtis vos qui tēpus miſerationi Domini, & in arbitrium veſtrum diē cōſtitutis ei? Non eſt iſte ſermo qui miſericordiā prouocet, ſed potius qui irā excitet, & furorē accēdat. Et Dionyſius Areopagita, prout refert Marſilius[h], Ficinus ait, quod iubente Deo angeli dirigūt principes in viis ſuis, vt in eis ambulent, & antequā Apoſtoli[i] Euangelium prædicarent, repleti ſunt omnes Spiritu Sācto & cœperunt loqui, & ſic in primo concilio[k] ab ipſis celebrato, ab Spiritu Sancto fuerunt illuminati, & docti: determinantes, viſum eſt Spiritui Sācto & nobis; omnis[l] enim ſapientia à Domino Deo eſt, eius[m] enim eſt Conſilium, & æquitas eius eſt prudentia, per[n] ipſum Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt, vnde Salamon à Deo optimo maximo ſapientiam ad gubernandum precabatur dicens[o], mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, & ſciā quod acceptū ſit apud te. Et ſic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet præcedere Miſſæ celebratio cum Spiritus ſancti inuocatione, cui Miſſæ omnes electores intereſſe congruit, & quamuis olim fortè ſacrificium Miſſæ præcedere neceſſarium non eſſet, de more tamen ſeruari hoc certum eſt, in eo non ſolum Miſſæ auditionem, ſed etiam ſacræ Euchariſtiæ communionem exigi, iuxta Concilium Baſilienſe, in electione Epiſcoporum, & Abbatum refert Petrus Biaxius[p], dicens eorum omiſſionem electionem vitiare. Et peracta Miſſa ad locum deſignatum electioni debent accedere vocales, vt ipſemet Biaxius[q] teſtatur, poſt hæc, vt tollatur omnis cauſa, ob quam electio euerti poſſet, Præſidens in Capitulo, omnes ab excommunicatione abſoluat, & propter hanc cauſam Sixtus IIII. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo, quinto Nonas Decembris, *conceſſit, & in perpetuum indulſit capitulis generalibus Ordinis Sancti Hieronymi, vel inter capitulum, & capitulum Prioribus Generalibus, quod poſſint ſupplere quoſcunque defectus ex commiſſione, prætermiſſione, tranſgreſſione,*

contemp-

[c] *Gellius l. 14. noctium Atticar. c. 7.*
[d] *Volat. in cōmentariis vrban. l. 23. tit. de ſupp. c. Piſ. & eius additionat. in curia l. 1. c. 4. Phi. in tract. de conſil. diſcurſu 11. §. 6. fo 76.*
[e] *Pſal. 24.*
[f] *Pſal. 123.*
[g] *Iudith. 8.*
[h] *Mar. vbi ſu.*
[i] *Act. 2.*
[k] *Act. 15.*
[l] *Eccleſ. c. 1.*
[m] *Prou. c. 8.*
[n] *Prou. c. 8.*
[o] *Sapien. 9. 1. paralip. 2. & 3. reg. 3.*
[p] *Biaxius de elect. 3. p. 22. requiſ. & c. 13.*
[q] *Biax. vbi ſupra.*

contemptu, aut negligentia iuris, vel ſtatutorum ordinis qualitercunq́; in electionibus tam Prioris Generalis, quàm aliorum Priorum, interuenientes contrariis, quibuſcunq́; non obſtantibus. Ita habetur in compendio [a] dicti ordinis. Hoc (inquam) conceſſum fuit propter multa, quæ poſſunt occurrere electionem infirmantia.

[a] *Compen. ti. elect. Prior. §. 4.*

Et aduerte, quod licet Præſidens ante inchoatam electionem Capituli vellet, vt eligendi poteſtas ad Capitulum pleno iure omnino redeat, ſi quando contingat, electionem, quam celebraturi ſunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu aut iuris, aut facti ignorãtia, aliterue, quàm proteſtationem pro repetita haberi vult, nonnihil tamen valet, prædicta proteſtatio; vt ad ipſum capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius, [b] quem ſequitur Cuqus.

[b] *Biax. vbi ſu. & in fin. Cuq. li. 4. inſtit. maior tit. de elect. n. 190.*

ARTICVLVS II.

Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus IIII. conceſſit & declarauit, *vt cum electio generalis Miniſtri fuerit celebranda, custodes uniuſcuiuſque Prouinciæ vnum ex ſeipſis conſtituant, vt ei voces ſuas committant, ipſumq́; ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda, tranſmittant, iſq́;, qui ſic ab ipſis cuſtodibus conſtitutus extiterit, vnam vocem duntaxat pro ſe, & omnibus eis habeat, & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab aliis,* Ita habetur in libro Monumenta [c] Ordinis. At poſtea reformato Ordine Leo X. in Bulla vnionis ſtatuit, *quod electio generalis miniſtri totius Ordinis minorum fieri debeat à ſolis miniſtris Prouincialibus, & cuſtodibus reformatis, tam Ciſmontanis, quam vltramontanis, in Capitulo generali dicti Ordinis, in feſto Pentecoſtes, in loco, quem generalis miniſter cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit aſſignandum, ad quod capitulum, omnes miniſtri, & cuſtodes ſiue vocales tam Ciſmontani, quàm vltramontani teneantur. Et ne caput ſuis membris deforme appareat, voluit, & ordinauit, quod nullus frater poſſit eligi in miniſtrum Generalẽ, niſi vitã ducat reformatã, & pro reformato à Communitate reformatorũ habeatur; in præfata etiã electione miniſtri Generalis voluit, quod nullus penitus vocem habeat, niſi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatorum habeatur.* Ita in ſupplemento [d] habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod, *miniſter generalis eligatur alternatim de fratribus Ciſmontanis, & vltramontanis, qui tantum per ſex annos durare poſſit. Ita quod ſi miniſter generalis per ſex annos de Ciſmontanis fratribus electus fuerit, ſequentibus ſex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatiuis vicibus in perpetuum à fratribus prædictis obſeruetur.* Ita habetur in eodem ſupplemento. [e] Inſuper idem Leo X. in Bulla minoris ſtatuit, *quod officium Miniſtri Generalis poſſit durare per ſex annos, quibus ſex annis expletis, ipſo facto ſit abſolutus à generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur.* Ita habetur in eodem ſupplemento [f].

[c] *In 1. impr. fo. 31. & in 2. fo. 32. conc. 32.*

[d] *Fol. 29. conceſſ. 93. & 64.*

[e] *Supple. fo. 29. conceſſ. 93. & 94.*

[f] *Suppl. fo. 29. conceſſ. 93.*

Circa quas conceſſiones, & declarationes primò eſt notandum, quod Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, in Bulla, quæ incipit. *Paſtoralis officij* ordinauit, quod, *fratres Minores Regularis obſeruantiæ in generalem miniſtrum, & reliquos ſuperiores ſolum eligant, qui Regulam B. P. N. Franciſci bene obſeruare, & qui in choro, victu, & veſtitu, quantum officiis neceſſitas contulerit, cum aliis ſe conformare ſciant, ac debeant* [illegible]

per quo Barchinonenſes conſtitutiones literarum ſerie innouat. Ordinauit item, vt officium generalis miniſtri octo annos duret, Commiſſarij, & procuratoris generalis, ac prouincialis quatuor. Quod idem confirmauit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuerſi Chriſti fideles*, data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo.

Nunc autem iuxta conceſſionem Sixti Quinti idem ſupradictum ſpatium ſex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commiſſariis Generalibus, Prouincialibus, & aliis obſeruatur.

Secundo eſt aduertendum circa vltimam Leonis X. Conceſſionem, quod miniſter Generalis per ſex annos, & prouinciales per tres tantum in officio durarent. Quibus annis expletis, ipſo facto, aut quod eſſent ab officio abſoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat additionator Capucinus, quod quamuis adhuc in ſuo robore eſſet hæc Conſtitutio, non eſſe putandum videtur, vt cum ibi dicitur, vt illis annis expletis, ipſo facto ab officio ſint abſoluti, ſic præciſè eſſe intelligendum, quin poſſit per menſem, & per menſes in tali officio prolongari, vel breuiari ſecundum quod Capitula Generalia, vel Prouincialia accelerantur, vel protrahuntur, iuxta declarationem quandam factam in ſtatutis Ordinis, circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector [g] priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa officiorum ordinis durationem, fuerunt nonnulla ſtatuta in Capitulo Generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turonia, anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. Iures quorum ſtatuta quoddam ſic proponitur.

[g] *Collect. tit. officia ord. § 2.*

Ordinat, & ſtatuit generale Capitulum, quod omnia, & ſingula officia regiminis trium ordinum Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci de cætero ſint triennalia. Si autem aliquis guardianus, ſeu Abbatiſſa poſtquam ſuum triennium in aliquo Conuentu finiret, in altero eligatur, vel poſtuletur, ibidem poterit præfici, & confirmari, ſed non poterit vltra triennium in eodem conuentu in officio continuari. Non intelligitur autem ita præciſè huiuſmodi triennium, quin poſſit per menſem, & per menſes prolongari, vel abbreuiari, ſecundum quod capitula prouincialia accelerantur, vel protrahantur. Ita continetur in Monumentis [a] Ordinum. Ait tamen additionator Capucinus ſibi tutius videri, vt ſuccedente caſu, antequam ad finem talis triennij deueniretur, Generali iritatur, vt quid faciendum ſit, determinet. Et ſi tractatur de prolongatione Miniſtri Generalis propter aliquam cauſam ſuperuenientem, ad Sedem Apoſtolicam recurrendum eſt, ſicut recurſum fuit anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecoſtes Capitulum Generale noſtræ ſacræ Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendiſſimi Patris noſtri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, qui poſtquam fuit creatus à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente Octauo Patriarcha Cõſtantinopolitanus, videns ipſum præclarè ſe geſſiſſe in compoſitione Regnorum Hiſpaniarum, & Galliæ, ad Regem Galliæ eum miſit, vt eandem compoſitionem, & pacem initam confirmaret, & alia negotia Eccleſiam Romanam concernentia peragerret: propter quod fuit eius Miniſteriatus officium prolongatum, & propter eandem rationem, fuit etiam prolongatum officium Commiſſariatus Generalis Reuerẽdiſſimi Patris noſtri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Epiſcopi Pamplonenſis à Chriſtianiſſimo Rege noſtro Philippo III. præſentati.

[a] *Fo. 219 tra. 3. col. 248. tra. 1. 8.*

ARTICVLVS II.

Vtrum generales Canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.

RESpondeo dicendo, quod Clemens IIII. conceſſit, vel ſtatuit, vt *Generalis miniſter ordinis minorum, ſtatim poſtquam electus ſecundum Regulam, & conſtitutiones fuerit, eo ipſo verus eiuſdem ordinis generalis miniſter effectus curam animarum fratrum ipſius ordinis plenam habebat, & libere gerat, ipſoſque fratres authoritate propria ligare, ac abſoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipſe miniſter, & definitores ad hoc electis iuxta conſtitutiones ordinis, eidem ordini, & fratribus ſecundum Deum viderit expedire*, prout habetur in Monumentis [a] ordinum.

[a] In 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 139. con. 307.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector [b] priuilegiorum Mendicantium, quod ſtatim vt electus eſt Generalis, à Sede Apoſtolica confirmatur, alioquin non haberet ſupradictam adminiſtrationem.

[b] Collect. in compen. Mendicant. tit. Generalis e. 4.

Quod magnum priuilegium eſt, nam ſecundum Ius commone electus ad regimen cuiuſcunqoe Eccleſiæ, aut Religionis, ſi adminiſtrationi dignitatis antè confirmationem ſe ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæſitu colore in ſpiritualibus, vel temporalibus, per ſe, vel per alium, in toto, vel in parte, ipſo facto priuatur omni Iore, quod per electionem io ipſa dignitate babebat, prout dicitur in Iure. Et licet verum ſit, quod quando confirmatio eſt petenda à Papa, & electus eſt valde remotus, ſcilicet vltra Italiam, tali caſu ante Confirmationem adminiſtrare poteſt in ſpiritualibus, & temporalibus; excepto, quod nullam alienationem facere poteſt, vt decernit quædam Decretalis; [c] Hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ Confirmationis, nam aliàs nihil poteſt facere. Et idem eſt, quando electos fuerit circa montes exiſtente cura vltra montes, prout tenet Hoſtienſis [d], & ſentit Ioannes Andreas. Vnde in noſtra Religione D. P. N. Franciſci ſiue Generalis eligatur in partibus citramontanis, ſiuè in partibus vltramõtanis præſente Papa, cũ primũ pronũciatur electus, confirmatur re ipſa à Papa, à quo debebat neceſſariò fieri talis confirmatio. Nam quando electus eſt exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato à latere, vt definitum eſt in Iure [e], quod eſt verum, ſi talis exemptus ſubſit immediatè Papæ, prout ſubeſt dictus Generalis, ſecus ſi habebat alium prælatum medium, cui ſubſit, ſicot habent Prouinciales ipſum Generalem; à quo, vel ab eius Viſitatoribus cum plenitudine poteſtatis confirmatur. Quod etiam priuilegium conceſſum eſt Geoerali reformatori Ordinis Ciſterciensis. *Nam capitulum Generale huius ſacræ congregationis, ſecundum ſuas definitiones, & ſtatuta reformatorem Generalem eligit, qui ſtatim ac concorditer electus eſt, abſque alia confirmatione, authoritate Apoſtolica in ſpiritualibus, & temporalibus officio ſuo fungi poteſt*, prout conceſſit Eugenius IIII. & refertur in compendio [f] Ciſtercienſis ordinis.

[c] Cap. nihil de elect.

[d] Hoſtienſ. & Ioan. Andr. in d. c. nihil.

[e] Ca. Abbatem de elect. lib. 6.

[f] Tit. de elect. 1.

Quod etiam priuilegium habet Geoeralis Præpoſitus ſocietatis Ieſu, prout in compendio [g] huius ſacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi. *Præpoſitus Generalis, cum primum electus eſt, iuxta ſocietatis Conſtitutionem, eo ipſo fit verus ipſius Religionis Præpoſitus, cum libera, & omnimoda adminiſtratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent, poteſtque plenam exercere Iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes etiam exemptos, etiam quaſcunque facultates habentes*, vt conceſſit Paulus III. Per priuilegium vero Eremitarum S. Auguſtini, *eo ipſo, quod electioni de ſe factæ conſentit, authoritate Apoſtolica confirmatus intelligendus eſt, & libere adminiſtrare, & exercere poteſt, quæ ad ſuum officium pertinent quamuis ratione, ſubditorum veſtra ſibi ratione dicti officij, quæ ab eius præceptis, admonitionibus, ordinationibus, mandatis, & Decretis, Regularis diſciplina eorundẽ quomodolibet interponi, cõtinget*, prout refertur in ſupplemẽto [h] Ordinis.

[g] Tit. generale §. 1.

[h] Sup. fo. 135. p. 1.

ARTICVLVS III.

Quomodo in ordine minorum eligatur Vicarius Generalis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus ſtatuit, & ordinauit, ac diſtrictè inhibuit, *fratribus minoribus, ne mortuo miniſtro generali poſſint eligere, vel conſtituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, abſque Romani Pontificis, & Protectoris ordinis eiuſdem licentia ſpeciali, per ipſius Romani Pontificis literas patentes concedẽda, facientes plenam, & expreſſam de ſtatuto, & ordinatione, & prohibitione huiuſmodi mentionem*. Ita habetur in Monumentis [i] Ordinum. Nunc autem, vt conſtat ex ordinationibus generalibus Toletanis [k], non eſt neceſſarium recurrere ad Papam: ſed conuocatis patribus, pro vt ibi proponitur, ad electionem Vicarij Generalis poteſt deueniri.

[i] In 1. imp. fo. 31. & in 2. fo. 12. conceſ. 33.

[k] Ord. Tolet. c. 7. de elect. pa. 69. & 70. & 71.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine minorum.

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo [l] tomo ſatis colligitur, quid reſpondendum ſit ad titulum articuli Quæſtionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram Quæſtionem de Commiſſario Generali noſtræ ſacræ religionis.

[l] 1. To. q. 53.

ARTICVLVS V.

Quomodo ſint eligendi miniſtri Prouinciales in ordine minorum.

RESpondeo dicẽdo, quantum ad ordinem B. P. N. Franciſci, quod nihil in Regula Seraphici P. diſponitur de electione Minorum Prouincialium, atque adeo non ſatis conſtat, quæ forma fuerit obſeruata in naſcentis Ordinis primordiis. Nam quamuis ſecundum Iuris diſpoſitionem eſſent inſtituẽdi per electionem Canonicam ſuorũ ſubditorũ: tamen vti creditor aothoritate Apoſtolica in Capitulo generali inſtituebantur Miniſtri Prouinciales, vt conſtat ex hiſtoriis factum fuiſſe in Capitulo celebrato Aſſyſſiis per Seraphicum Patrem, anno Domini milleſimo, ducenteſimo, decimo ſeptimo. At Clemens Quintus in Concilio Viẽnenſi declarando Regulam fratrum Minorum, *ſtatuit, & ordinauit, quod electio miniſtri Prouincialis pertineat ad capitulum Prouinciale, quã idẽ capitulũ de ſequenti, quæ fuerit congregatum, facere teneatur. Et ſimiliter ſtatuit, quod huiuſmodi electionis Confirmatio pertineat ad miniſtrum Generalem, & quod ad electionem huiuſmodi, & formã ſcrutinij procedatur, & votis in diuerſa diuiſis, ſi electiones*

plures

plures in diſcordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione, ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum Generalem miniſtrum de conſilio diſcretorum Ordinis (prius tamen eius officio, prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire: & ſi fuerit infirmata, ad capitulum Prouinciale electio huiuſmodi reuertatur: cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, extunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad generalem miniſtrum liberè deuoluatur. Ita habetur in quadam Clementina,[a] & refertur in Monumentis ordinum.

[a] *Clem. exyt de paradiſo de verb ſig. Monum. fol. 15. tract. 3. & fo. 36. tract. 2.*

Circa quam Conſtitutionem multa ſunt aduertenda. Et primò quod ſecundum Regulam Patris noſtri Franciſci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, ſicut electio Abbatum, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum, ſecundum Ius, pertinet Conuentum, iuxta ea, quæ in Iure[b] notantur, & tradit Nauarrus.

[b] *Ca. ſi. 16 q vlt. c. 1. de elec. c. cum dilectus de cõſue. c. nobis de iure Patron. Naua in c. nullam. 18. q. 2. n. 6.*

Nam cum in Regula P.N. Franciſci nihil expreſsè de electione Prouincialium agatur, ad Ius cõmune in tali electione recurrendũ eſt, cum caſus omiſſus remaneat in diſpoſitione iuris communis.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi *(nulla zeli, vel meriti collatione habita)* quod eligendo fratrem indignum in Prouincialem, electio deuoluitur ad ſuperiorem, vt eam poſſit, ſi voluerit infirmare, electio enim indigno facta non valet, prout patet ex traditis à Couarruuia,[c] & ab Aragon: at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermiſſo, talis enim electio ſecundum Ius commune non poteſt irritari, definit enim ipſum Ius[d] electionem, præſentationem, collationem, & prouiſionem factam digno, relicto digniori, non poſſe etiam per appellationem irritari.

[c] *Cou. in reg. peccat. 2. pa §. 7. n. 13. Arag. 2. 2 q 73. ar 2.*

[d] *Ca. à nobis 29 de elect. c. graue nimis 29 de præben.*

Ex quibus infertur, quod illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita*; non ſignificant ipſos fratres indignum aliquem elegiſſe, ſed tantum ſignificant in electione minimè merita electi contuliſſe, & ideo remittit Clemens Quintus ipſam electionem ad Miniſtrum Generalem, vt ipſe videat, an tum in negligentia huius ſcrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint: quæ cum ſit magna res, de conſilio Diſcretorum ordinis hanc cauſam decidendam præcipit; an ſcilicet electio ſit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod ſi eligatur dignus prætermiſſo digniori, non debere talem electionem infirmare. Neque contra hoc obſtat Concilium[e] Tridentinum definiens, quod beneficia Eccleſiaſtica præſertim curam animarum habentia perſonis dignis conferantur, aliter enim facta collatio, & prouiſio omnino irritetur. Nam reſpondetur, quod Cõcilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hanc enim non iubet Concilium irritari. ¶ Sed his obſtat quoddam Breue Pij Quinti, de collatione Parrochialium Eccleſiarum, datam anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, in quo determinat, quod ſi electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad ſuperiorem per viam appellationis recurrere, qui ſi per examen digniorem inuenerit prætermiſſum, poterit ipſam electionem caſſare. Nam reſpondetur Pium Quintum in eo Motu proprio tantum de prouiſione Eccleſiarum Parochialium verba facere. Quod ius cum ſit exorbitans à regulis Iuris communis, non eſt, cur ipſum ad prælationes regulares extendamus, in quibus prouidendis, ſi appellationes admitterentur, de religionibus eſſet actum: propter quod etiam à ſententiis Prælatorum Regularium contra ſubditos delinquentes datis, nõ permittunt Priuilegia Apoſtolica dictos ſubditos appellare.

[e] *Conc. Trid. ſeſ 7 ca. 3 de reſor.*

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non eſt talis electio irritanda. Non diffiteor tamen ipſos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino[f], tradũtur à Doctoribus. Debent enim electores aduertere, ſi tamen abſque culpa eſſe velint, digniorem ſemper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui ſcientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodeſſe, quam ambitioſe obeſſe gregi omni poſtpoſito amore, odio, rancore, vel prece. Ex iis enim quæ tradunt D. Thomas,[g] & Soto, elicitur, quod in foro conſcientiæ oportet eligere digniorem, & non ſufficere eligere dignum de quo etiam agunt Caietanus,[h] & Nauarrus.

[f] *Conc Trid. ſeſ 24 de reſo. ca. 18.*

[g] *Tho. 2. 2. q. 63 art. 2 Soto l 3 de iuſt q 6*

[h] *Caieta. in ſum v elec. & in tertia n 12. q 4 Nau in c. ſacerdos. §. prod autem de pæn d. 6 n. 4.*

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo non ſolum electio ſecundum ius eſt nulla, imo indubitanter tenere debent ſe omnium peccatorum, ab eo ſic indigno electo, in Prælatura illa commiſſorum, eſſe participaturos, à qua participatione liberet me Dominus. Quod ſacra Synodus Tridentina[i] approbare videtur, dum omnes habẽtes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, & monendo ait, vt in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem ſalubrius facere poſſe, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoueri ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano effectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerit. Hæc Concilium. Quod idem dicẽdum eſt de illis, qui per viam prouiſionis, electionis Compromiſſariæ eligunt Guardianos, & prælatos conuentuales in Religionibus, vt in Ordine noſtro Prouinciales, & Definitores ſimul congregati eligunt Guardianos: ipſi enim ſub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

[i] *Trid ſeſ 24. c. 1 de reſor.*

Notandum eſt etiam circa dictam Clementinã, in quantum ait, quod Miniſter Generalis de conſilio diſcretorum debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda eſſent circa Prælatorum confirmationem, ſed de his latius infra. Pro nunc aduertendum quod Collector[k] priuilegiorũ Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Definitores faciunt hanc Confirmationem Prouincialis, tanquam Commiſſarij miniſtri Generalis, & ait, quod tenentur prius facere examinationem, ſicut etiam in alio Iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipſe neſcit, quomodo aliter poſſet fieri iuridicè.[l]

[k] *Collect. tit. electio. §. 8.*

[l] *Cap fin. de elect l 6.*

Sed, cùm videamus in electionibus Prouincialiũ ſtatim non præmiſſo dicto examine fieri huiuſmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, non eſt, cur hanc praxim, vt minus iuridicam cõdemnemus. Neque obſtant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa.* Nam reſpondetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non ſeruata, actus eſt nullus; ipſa tamen conditio modificatur ex dictione *(prout)* quæ non condiſionem, ſed cauſam inducit, & ſic idẽ ſignificat, quod, quia, vt probat latiſſimè Grammaticus.[m] Et ſic voluit dicere Summus Pontifex in prædictis verbis, dummodo tamen ex officio, quia ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa videat Generalis,

[m] *Gram dec. 59. n 22. & ſeq*

aut Præſidens, an ſit talis electio confirmanda, an infirmanda; qui ſi viderit Prouincialem electum eſſe dignum, non eſt, cur dicta electio ex ſola prætermiſſione examinis irritetur, præcipuè in cauſis Regularibus, vbi de bono, & æquo, poſtpoſitis apicibus Iuris omnia explicantur.

[a] D. ca. fin. de elect. lib. 6.

Neque ius[a] in contrarium allegatum à Collectore contra nos facit, ibi enim loquitur Pontifex de electione non in concordia celebrata, vbi mirum quod celebrata confirmatio irrita ſit, & inanis, ad hic loquimur de confirmatione electionis factæ in concordia, in qua præſumitur electum fuiſſe digniorem.

Præterea dato, quod dicta ſolemniter examinis deberet præcedere, vt confirmatio valeret, debuit conſiderare Collector, quod Sixtus IIII. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, nonis Decembris, cõceſſit Generali Ordinis D. Hieronymi, prout relatum eſt in ſuperioribus[b], quod poſſit ſupplere authoritate Apoſtolica hunc, & alios ſimiles defectus, & de facto ſupplent prætermiſſo prædicto examine videntes electum dignum iudicari.

[b] Sup.

Vltimò eſt notandum circa verba dictæ Clementinæ ibi, *Cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, ex tunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad Generalẽ miniſtrum liberè deuoluatur.*

Notandum eſt, inquam, quod Clementina ſolum loquitur de Miniſtro Prouinciali in Capitulo eligendo. Vnde virtute huius Decreti Miniſtri Prouinciales in electione Guardiani, aut Prioris Conuentualis, non eligente Conuentu intra vnum diem naturalem, Guardiani, aut Prioris Conuentualis prouiſionem ad ſe aſſumere non poſſunt; cum enim hæc Clementina loquatur de Prouinciali in capitulo Prouinciali eligendo, neſcio, cur ad Guardianum in Conuentuali Capitulo eligendum extendatur, cum diuerſa ſit vtriuſque electionis ratio. Nã dilatio electionis prouincialis maximum nocumẽtum toti Prouinciæ congregatæ cauſaret: at non eſt idem in Conuentuali Capitulo Guardianum eligente, licèt enim ex dilatione prouiſionis Guardianatus Monaſterium, vt viduatum, aliquot incommoda patiatur; non tamen tantæ ſunt conſiderationis præcipuè in noſtra Religione Minorum de obſeruantia, in qua electio Guardianorum pertinet ad Conuẽtum, aut ad Definitorium, iuxta conſtitutiones Generales N. Sacræ Religionis, quod beneplacito Prouincialis relinquitur, & ſic non eligente Conuẽtu per vnum diem naturalem poteſt electio, ad Definitorem deuolui. Vnde infertur, quod vt præſcriptus ordo dictæ Clementinæ in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum obſeruetur, oportet, vt fiat ordinatio Generalis, quã id ipſum ſtatuatur, quam poſſe facere Religiones non dubito; ſicut enim noſtra Religio compromittit in Prouincialẽ, & Definitores, vt ipſi compromiſſarij poſſint in Definitorio eligere Guardianos: ita etiã noſtra, & aliæ religiones poſſunt compromittere in Prouincialẽ, & in eius authoritatem habentem, vt ſi per vnum diem non elegerint fratres, & Moniales, Guardianum, & Abbatiſſam, ad ipſum prouiſio deuoluatur, præſertim cum hæc ordinatio Religioni maximè accommodata cenſeatur; & ita ordinatum eſt in Conſtitutionibus Generalibus Toletanis[c] noſtræ ſacræ Religionis in hunc modum; *Si tamen electores in varia placita diuiſi in vnius diei ſpatio non elegerint, Præſidens capituli poterit ſecundum iuris communis diſpoſitionem quem voluerit ſecundum Deum eligere, etiamſi electio ſit miniſtri Prouincialis, & idem ſtatuimus eſſe faciendum in caſu, in quo electores elegerint ſcienter indignum,*

[c] Ordin. Tolet. c. 7. tit. de elec. fo. 54.

Hæc ordinatio. Illa autem verba, etiam Prouincialis, ſatis iudicant ordinationem definire in electione Guardianorum, & Abbatiſſarum idem velle faciendum, ita poteſt fieri virtute dictæ ordinationis, non autem virtute prædictæ Clementinæ.

Ex quibus infertur validas eſſe, & iuridicas conſtitutiones aliquarum Religionum, in quibus definitur, quod ſi in electione Priorum, ſeptem, aut octo ſcrutinia peragantur, & ſi in iis omnibus minimè fratres concordauerint, prouiſio Prioris ad Prouincialem, & Patres Prouinciæ deuoluatur. Hæc enim Conſtitutio cum ſit facta, & approbata in Capitulo Generali, ad id peragendum plenum ius iuridicè dare poteſt, cum per eam tota Prouincia in vnum congregata in eiuſmodi euentu in Prouincialem, & dictos patres compromittat, & ipſi tanquam compromiſſarij ad huiuſmodi electionem deſignentur. Notandum eſt tamen, quod in electione diſcretorum ad capitulum prouinciale in noſtra ſacra religione, etiam ſi fratres conuentuales per vnum diem naturalem minimè concordent, non deuoluitur ad præſidentem in capitulo conuentuali prouiſio talis diſcreti, ipſe enim diſcretor mittitur à conuentu vt procurator, qui ſi non conſtituatur, videtur conuẽtus ſuo iuri renunciare, & ita vidi ego in facti contingentia, præſidente reuerendiſſimo patre noſtro fratre Matthæo de Burgos, in prouinciali capitulo prouinciæ Sancti Iacobi determinari.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prouinciales ordinis minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus habet duas partes decidendas. Prima eſt, vtrum prouincialis eligendus debeat eſſe de corpore capituli. Et reſpondetur negatiuè, prout in noſtra religione vſus iam recepit, nam de tota prouincia poteſt eligi quamuis non ſit vocalis, nullus enim habens partes requiſitas à voto paſſiuo generalis, & prouincialis excluditur. Altera autem pars maiorem habet difficultatem, & reſpondetur etiam negatiuè: non enim patres generales poſſunt cogere prouinciam ad eligẽdum in prouincialem fratrem alterius prouinciæ, niſi tota prouincia neminè diſcrepante conſentiat. Ad eligendum enim extraneum, non ſufficit maiorem partem collegij eum petiiſſe, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum conſenſerint, prout tradunt Abbas, [d] Braxius: vnde ad id faciendum authoritas totius definitorij opus eſt, prout ordinatum fuit & authoritate apoſtolica confirmatum in ordinationibus generalibus factis in capitulo generali celebrato Romæ, anno Domini milleſimo, ſexageſimo, in hunc modum. *Miniſtri prouinciales in poſterum non eligantur ex alienis prouincijs, niſi magna, & vrgente neceſſitate, & ex conſenſu totius definitorij.*

[d] Abb. in c. cum Bitonen. col. 2. extra de elect. Bra. 3. p. de elec. c. 18. & c. 19.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt clerici ſæculares poſſint eſſe Abbates, in Abbatijs regularibus.

RESpondeo dicendo, certum eſſe quod ſic, quia aliquæ Abbatiæ canonicorũ regulariũ ſolent con-

concedi à Summo Pontifice aliquando in commẽdam clericis ſęcularibus, adeo vt ſit inter doctores altercetio vtrum huiuſmodi Abbas commendatarius habeet voeem actiuam in actibus gerendis in capitulis ſuis, ſiue actus conſiſtant in electionibus, adminiſtrationéque domus, eiuſque ſubſtantiæ, ſiue menſæ capitularis, ſiue competant tentum canonicis vt ſingulis, ſiue in vniuerſum, quanuis ſit diſtincta menſa capitularis à bonis menſæ Abbatis. Et Alfonſus de Hojede [a] hanc diſputat pro vtraque parte quæſtionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuua poteſt omnia illa exercere, quæ poteſt proptietarius, in cuius locum ſubtogatur, cùm ſit factus caput capituli, ſine quo geſta firmitatem minimè obtinent, & ſic in iure [b] dicit probari.

Secundo facit pro hac parte, nam Abbas commendatarius in cõmenda ſibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelem, vt colligitur ex iure [c] & traditur in pragmaticis ſanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius poteſt præſentare, ſicut & alius, qui titulum habet, quie fructus recipit, vt inquit Archidiaconus [d]. præſentatio autẽ eſt in fructu, vt dicitur in iure [e], & tenet quædam gloſſa, [f] ergo clarè ſequitur quod Abbas commendatarius poteſt.

Tertio probatur, quia certum eſt quod nullum negotium monachi ſeu canonici regulares poſſunt facere, ſine cõſenſu prælati, vt inquit quædã gloſſa, & in prorſus in diſtincto non poſſunt conuenire, ſeu conueniri, ſaltem in arduis, vt inquit Panormitanus [g] igitur in electione alicuius canonici, vel alterius rei, cùm ſit cauſa ardua, debet eſſe in præſẽtia Abbatis proprij, quamuis ſit commendatarius, vt talis electio fiat ſine ſcandalo, & rectè, vt inquit Innocentius [h], & tradit Ioannes Lupus.

Quarto facit pro hac parte quia prædictus Abbas commendatarius prælatus eſt, qui quidẽ tanquã bonus paſtor interuenire debet in omnibus locis vbi lupi perfidia interuenire ſine eo poterit, nam ſi talis prælatus non admitteretur in actibus capitularibus, tam circa adminiſtrationem perſonarum, quàm rerum in electionibus canonicorum, & cæterarum perſonarum, ſequetentur eccleſiæ plura incõmoda, quæ quidẽ præſẽte prælato, qui dignior eſt dignitate, & voce, cùm ſit datus pro capite, cæteris vero pro mẽbris ceſſarẽt; & de nihilo ſeruiret prædicta commenda reſpectu eius vtilitatis, ergo clarè ſequitur quod ei, cui officium, Abbatiale eſt commiſſum, cõceſſũ fuiſſe cẽſetur omne illud, quod cõpetit & depẽdet ex officij cõtemplatione, argumẽto eorũ, quæ in iure traduntur. [i] Itaq; cũ Abbas ſit caput canonici membra, vt dicitur in iure, [k] membra autẽ non debent à capite diſſolui, ſine quo naturaliter nihil cõferre poſſunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur [l], in quo etiem continetur, quod factũ à membris tantum nullum eſt.

Vltimo pro hac parte facit, quia negari non poteſt, quin Abbas commendatarius ſit Abbas quamuis non ſit profeſſus ordinem D. Auguſtini, & quãuis non ſit presbyter, prout requiritur à Iure [m], nam Papa poteſt facere, quod ſit verus Abbas, cũ hoc ſit de iure poſitiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere poteſt, vt in iure probetur, [n] & ſic Romanus Pontifex fecit eũ verè prælatum, nec voluit eſſe acephalũ & ſine prælato tãto tẽpore capitulũ prædictæ Abbatiæ argumẽto eorũ, quæ ex iure colliguntur, [o] Sed id nõ cõuenit, vt ſcilicet clerici ſęculares Eccleſiis regularibus præficiãtur. Ideo circa hoc prouiſum fuit per Conci. Tri. vt in his neceſſariò profiteretur, prout articulo ſequẽti dicetur.

[a] *Hoje. benefi. in comparib. 1. par. c. 24. à n. 97. vſque. ad n. 105.*
[b] *c. cum non liceat de reſ.*
[c] *c. dudum el 2. de elect. glo. in prag. ſanct. rub. de pacif. poſ. ver. ſi. Rebu. in concor. eod. ti. ampl. 5. nu. 37. & in prax. bene. ru. de repro vinũ. impetrat. nu. 46.*
[d] *Archidia. in c. nemo deinceps de elect. li. 6.*
[e] *c. conſultationis, de iur. patr. glo. in ca. olim de maior. & obediẽt.*
[f] *glo in c. adocerri de reſcrip. & in c. cauſã quæ de eod.*
[g] *Panor. in c. edocerim. 10 & communis ſententia & in d. c. cauſam quæ.*
[h] *Inno. in c. ſi eus de ele. Lupus in tract. de bene vacant. in curia. §. 9. nu. 2.*
[i] *l. 2 ff. de iuriſdem. iudic. c. prudentiã §. ſexto notabi. ef. deleg.*
[k] *c. quanto c. noue de his quæ fiunt à prælat.*
[l] *c. nõ licea de praſcri. c. a de his quæ fiunt à prælat.*
[m] *c. ad. noſtrũ de elect. li. 6.*
[n] *Clẽ. 1. de lit. pendent.*
[o] *c. quãuis de ele. li. 9.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum conueniens ſit, quod eligantur prælati alterius ordinis.

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, ſiue authoritate Apoſtolica id heri nequit, nunc autem quæritur, vtrum conueniens ſit talia electio. Ad quod dico certum eſſe, quod quælibet Eccleſiæ congregatio ſuum debet habere prælatum, & magiſtrum, qui ex ipſius Eccleſiæ gremio aſſumi debet, prout dicitur in iure: imo [p] ſi ſuperior ad quem deuoluta eſt poteſtas, prouideat de alio, qui non ſit de gremio, fretribus diſſentientibus, nulla erit prouiſio, prout dicit Innocentius. [q] ſit enim per hoc fretribus iniuria, quando inter eos reperitur dignus, & non recipitur, imo non conuenit rationi, vt homines diſpares profeſſione in vnum ſocientur, vt dicitur in quadam Clemẽtina. [r] Neque enim debet quis præfici Eccleſiæ regulari niſi ſit in regula inſtructus, vt ſacri Canones [s] determinant. Nam quo modo poterit megiſter ad regulam coercere, ſi ipſe nõ ſit inſtructus ea, vt Doctores [t] notant, ideo debet multo tẽpore in monaſterio diſcere, vt poſt modum doceat, vt ait quidã Canon. [u] Vnde reſignatioues monaſteriorum monialium quanticunque valoris debent admitti, & prouideri de perſonis monialium illorum, vel alterius monaſterij, magis autem conuenit de perſona eiuſdem monaſterij ipſum monaſterium prouideri, argumento eorum, quæ communiter notant Doctores. [x] Vnde definit Concilium Tridentinum [y] in hunc modum.

Primum quidem confidit ſanctiſſimum Romanum Põtificem pro ſua pietate, & prudentia curaturum, quantum hac tempora ferre poſſe viderit, vt iis, quæ nunc commendatæ reperiuntur, & quæ ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſè profeſſæ, & quæ gregi præire, & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ vero in poſterum vocabunt, non niſi regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur quo ad ea vero monaſteria, quæ capita ſunt, ac primates ordinum, ſiue Abbatiæ, ſiue prioratus filiæ illorum capitum nuncupantur, teneãtur illi qui in præſenti ea in cõmendã obtinẽt, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſum, intra ſex menſes religionem illorum ordinum propriam ſolenniter profiteri, aut iis cedere, aliàs commenda prædicta ipſo iure vacare cenſeantur. Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle neceſſariò, vt præficiendi in monaſteriis, eiuſdem ordinis ſint profeſſi. Et confirmentur ſupradicta: nam beneficie Eccleſieſtice ſecundum ſacros Canones, & leges ciuiles dande ſunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo, [z] & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc ſtatuit, quę licet loquatur de beneficiis curatis, habet etiam locum in beneficiis ſimplicibus, vt vltra Gomezium, [a] & Rebuffum probant Carolus Graſſalis, & Didacus Perez & Couarruuias. Naturalis autem ille dicitur, qui in regno natus eſt, vel ſaltem in eo domiciliũ cõtraxit, & inſuper per decennium in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege [b] nouę compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxiſſe ſi matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege [c] partitatũ habetur, quę omnia applicata ad noſtrum propoſitum, ipſum confirmant, & declarant; confirmant, quia in eo, quod beneficia Eccleſiaſtica danda eſſe naturalibus determinatur, colligitur ſimiliter pręlationes regulares filiis naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur eſſe adiudicendas declarant, nam ſicut non ſolum illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati ſunt, ſed etiam illi, qui ibi conſtituerunt domicilium, eut matrimonium contraxerunt, ita etiam

[p] *cum pro defectu in fin. de elec.*
[q] *Inno. in d. c. ne pro defect. in glo. vltima.*
[r] *Cle. 1. de ele.*
[s] *c. offi de elec.*
[t] *Doct. in ca. quãto de offi. ord.*
[u] *c. Sic viue & ſeq. 16 q. 1.*
[x] *In c. nullus c. obitum 61. diſt. c. cum inter canonicos iuncta glo. & Docto de ele.*
[y] *Tri. ſe. 25. de reg. c. 21.*
[z] *Azeuedo in l. 15 & 25. ti. 3 li. 3 noua co pil. Rebuff in praxi. benefi. in regul. quod quis intelligat idonea glo. 1. pa. 158.*
[a] *Gom. reg. 19. chãcel. q. 1. corol. 7. Rebu. vbi ſ. pa. 579. in prin. Graſſ. li. 2 reg. Fran. iure. 8 col. 2. in fi. Cou. in pra. q. c. 31. n. 51.*
[b] *l. 19. ti. 3. nouæ comp.*
[c] *l. 12. tit. 2. par. 3.*

illi

Digitized by Google

illi dicentur filij religionis ad eius prælationes obtinendas capaces, qui ex vna prouincia ad aliam eiuſdem religionis ſe tranſtulerunt, & in ea fuerunt incorporati, & etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam ſe tranſtulerunt, & matrimonium ſpirituale per nouam profeſſionem in eadem contraxerunt, hi enim capaces ſunt prælationum ipſius religionis, & ita cōcluditur extraneos, id eſt, alterius religionis alumnos non decere, neque poſſe aſſumi ad prælationes illius religionis, vbi non ſunt profeſſi, niſi id authoritate Apoſtolica concedatur, conſuetudine enim introduci poteſt, vt etiam ex certo alio gremio eligendus aſſumatur, prout tradunt Doctores, [a] & à fortiori pontificis maximi diplomate hoc poteſt concedi, iuxta ſacros Canones, [b] id tamen ſine cauſa concedere non ſolet. Vnde ſi nullus ibi idoneus inueniatur, ex alia religione idoneum aſſumendum concedit, & ſi idoneus repertur, nō dignior aliūde exquiritur, vt ait quædam gloſſa; [c] & probatur in quadam Clement. & tradit Marc. Antonius Cuqus.

[a] Doct. c. cū dilect. vbi gloſ. & Doct. de conſuetudi.
[b] Abbatem de ver ſign.
[c] Glo in c. in nomin. domin. §. ſi igitur ex gremio diſ. 23. Clem. i. de ele. Cu. li. 4. maior. inſtit. tit. 1. de elect. n. 28. & n. 149.

ARTICVLVS X.

An legatus poßit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione, eligatur in alia in prælatum prouincialem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius [d] tenet partem negatiuam. Contrarium tamen ſentiunt Abbas, [e] Collector, & Speculator, habent enim regulæ religionum à Sede Apoſtolica approbatarum profeſſionis ſubſtantiam, vt patet in iure. [f] Neque obſtat, quæ ab Innocentio in contrarium adducuntur, quorum præcipuum argumentum eſt quædam Decretalis, [g] electio enim in ea fuit damnata, tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis profeſſo: veruntamen eſt, quod hæc communis ſententia fallit, quando aliquis laxioris regulæ in prælatum à legato eligitur, ne ſua vita laxiori monaſterij obſeruantiam relaxet, in hoc enim caſu non poteſt legatus diſpenſare, cum electus in prælatum monaſterio debeat præſidere, vt reformet, & obſeruantiam regularem conſeruet. Ita tenet quędam Gloſſa, [h] quam ſequitur Dominicus, & Gambarus.

[d] Innoc. in ca. officij de elect. per text. ibi.
[e] Aba. & Collect. in d. c. offi. Specula. tit. de of. legati §. cōſequenter. vari. ſi. legatus.
[f] c. cū ad monaſt. de ſtatu monach.
[g] d. ca. officij.
[h] Gloſ. & Dominicus in c. cū ſingulas de prabendis li. 6. Gāba. de authori. legati à latere lib. 8. à n. 7.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ſit irrita electio prouincialis facta à generali, & ſcrutatoribus, qui machinati ſunt, ne ſcrutatores dicerent verè quod ſuffragia habuit is, in quo maior pars conſenſit, ſed tribuerunt maiorem partem alteri, qui fraude electus fuit.

RESpondeo dicendo, quod grauiſſimè peccarunt ſcrutatores, & generalis, & quod electio cōram Deo nihil valuit, & digni ſunt prædicti fundatores magna pœna, quia rei grauiſſimæ falſarij fuerunt. Vnde Concilium [i] generale ſtatuit, vt poteſtate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam ſi, ne vlla fraude, quanto igitur magis debent puniri, qui cum tam graui fraude id fecerunt; & quia pœna huius magni delicti non eſt iure communi determinata, iudicis competentis arbitrio relinquitur, niſi conſtitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum, quæ in iure [k] notantur & hanc opinionem tenet Nauarrus. [l]

[i] c. quia propter de elect.
[k] l. 1 ff de iure deliberandi c. de cauſis de off. deleg.
[l] Na li. 1 cōſ. & cōſ 7 ti. de ele.

ARTICVLVS XII.

In religione minorum regularis obſeruantia cauetur conſtitutione Apoſtolica, quod non fiat prouincialis ille, qui antea fuit prouincialis, niſi duabus hebdomadibus tranſactis, quæ ſunt ſex anni; quæritur, an poßit eligi in prouincialem, cui etiam non deſunt viginti quinque dies ad dictorum ſex annorum complementum.

RESpondeo dicēdo, quod tacito quodam totius ordinis conſenſu receptum fuit ſtatutum reuerendiſſimi patris Nuleli Generalis miniſtri, quo cautū eſt vt qui ſemel fuiſſet prouincialis, nō poſſit ad idem prouincialatus miniſterium eligi, niſi trāſacto ſexennio Per ſexennium autem ſecundum ordinis ſtatuta, & conſuetudinem, non intelligebatur tempus completum ſex annorum, ſed tempus medium inter duas electiones miniſtrorum prouincialium. Itaque prouincialis, qui fuiſſet in ſuo munere functus, poterat iterum eligi, ſi alij duo prouinciales eſſent electi, & à ſuo officio abſoluti, quāuis inter iſtos duos prouinciales non eſſet completum ſex annorum tempus. Nam olim triennarium in noſtro ordine non ſumebatur, niſi pro tempore, quod erat de capitulo, in quo prouincialis eligebatur, vſque ad capitulum, in quo à ſuo officio abſoluebatur, quamuis illud tempus eſſet modicum, & paucum, vt conſtat ex conſtitutionibus Molonianis, [m] vel Salmantinis. At Pius V. in bulla quæ incipit, *paſtoralis*, publicata in capitulo generali Romanō celebrato anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo primo, inter alia ſtatuit, vt prouincialis poſtquam iam fuiſſet ſuo officio functus, non poſſit iterum ad id munus eligi, niſi poſt octo annos hoc autem ſtatutū reformauit Gregorius Tertius decimus, in Bulla ſecunda, quę incipit, *conſueuit*, publicata in capitulo generali Pariſienſi, in quo ſtatuit, vt prouinciales noſtri ordinis non poſſint iterum ad id muneris eligi, niſi poſt duas electiones. Ego autem exiſtimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecumque illud ſit, quia cum iſta conſtitutio ſit facta pro ordine minorum, intelligenda videtur ſecundum conſtitutiones ipſiuſmet ordinis, quia iura ſunt cōcordanda iuribus, quantum ſuſtinere valeant. Cum ergo in conſtitutionibus Molonianis, ſeu Salmantinis conſtitutum ſit, vt miniſter prouincialis ſuo functus officio iterum non eligatur, niſi poſtquam alij duo prouinciales functionem huiuſmodi ſubierint, inde ſequitur, quod per duplum tempus non ſit intelligendum, niſi tempus duarum electionum, idq; confirmatur ex Extrauaganti prima eiuſdem Gregorij XIII. quæ incipit, *conſuit*, in qua expreſſè dicit, quod per duplum temporis intelligatur ſecundum ordinis ſtatuta tempus duarum electionum, vt patet ex tenore dictæ conſtitutionis Gregorianæ, ibi, *& quod diſponebatur, de officio generalis miniſtri, quod per octo annos duraret, commiſſarij vero, & procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor, ipſiq; ſemel officio functis ad idem eligi non poſſe, niſi poſt ſexdecim annos &c. Nos ad ſtatutorum generalium dicti ordinis ſeriem, & formam reducimus, quibus dicitur expreſſe quod officia ſemel exercentes ab eis, quæ geſſerunt, per duplum temporis vacare debent, ita vt duæ electiones celebrentur, antequam ad eadem officia iterum eligantur.* Hæc Gregorius Decimus tertius, & habetur in breui ipſius, quod incipit, *conſueuit Romanus Pontifex*, dato Romę apud D. Marcum,

[m] ca. 8 de miniſtro prouin. § miniſtri prouinciales ſuo off.

cum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo. Vnde cum generales ordinationes ordinis determinēt, prout dictū eſt in ſuperioribus,[a] Electiones iſtas duas nō debere cōtinuari per ſex annos integros neceſſariò, ſed debere cōſiderari ſecundum quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, ſequitur neceſſariò dicendum dictas electiones duas, de quibus in conſtitutione Gregorij XIII. ſecundum hanc computationem debere conſiderari.

[a] Sup. hac q. ar. 2.

Pro ſupradictis facit id, quod reſoluit doctiſſimus Nauarrus[b] tenens, quod ſi in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, niſi qui literis duodecim annis operam dedit, ſcilicet octo ante ingreſſum, & quatuor poſt ingreſſū religionis ſtudiis, & aliis operibus, quæ ſtudia concernunt, ſcilicet concionando, & aliis huiuſmodi inſtiterit, quod ſi aliquis antequam religionem ingrederetur ſeptem circiter annis interpollatis ſtuduerit, & poſt illius ingreſſū quinque præfatis negotiis inſtando, cum nōdum per vigintiquinq; dies duodecim annos compleuiſſet, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro cōſcientiæ, poſſit talē Abbatiam acceptare. Nā dictum ſtatutum Papale probabiliter poteſt credi, quod nō habet locum in defectu paruo, & nimio. Nam regulariter, licet conſtitutio loquens generaliter, etiā minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iure[c] notantur, fallit tamen, quando ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus,[d] & ſunt iura expreſſa hoc probantia. Vnde in iſto caſu paruum, & nihil videntur æquiparari, vt notat Baldus:[e] & ideo ſtatutum, quod imponit pœnam pro vulnere, nō habet locum in leui vulnuſculo, vt notat Bartolus,[f] & ita prædictus electus, & electores probabiliter credere potuerunt, quod in caſu poſito defectus ille minimus viginti circiter dierum non erat attendendus, reſpectu tēporis magni ſex annorum: tum etiam quia Diuus Thom. communiter receptus tenet, quod etiam lex de nō furādo, quę de ſe obligat ad mortale, nō obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro conſcientiæ) quia conſtitutio, de qua Nauarrus duodecim annos requirebat impletos, & hoc nō obſtante tenet ipſe ad minus, in foro conſcientiæ, idem eſſe dicendum, etiamſi vigintiquinque dies dictis duodecim annis pro ſuo complemento defuerint. Nos autem loquimur de conſtitutione Gregoriana, quæ ſex annos cōpletos expreſſè non requirit, ſed duas tantum electiones ſecundum ſtatuta ordinis, prout dictum eſt in ſuperioribus, & ita in foro exteriori in noſtro caſu opinionem prædictam ſequendam eſſe arbitror.

[b] Na li. 1. cōſ. ti. de ætat. & qualit. conſ. 7.
[c] c. 2. de appel. c. ſi proponēte de reſcrip.
[d] Pan in d. ca. 2. & ſi quæſtionis de ſimonia c. teruulus 1 2. q. 2.
[e] Baldus in auth præterea C. vnde vi.
[f] Bar in l. prædium C de aditio edicto.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere idoneum.

RE ſpondeo dicendo, quod mortuo, aut depoſito prouinciali, ſtatim tenētur ij, ad quos pertinet electio, aliū ſibi eligere vicarium, qui ſit idoneus, & ſi eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, niſi eligatur indignus. electio enim indigni nulla reputatur in iure, ſicut enim nō videtur ſatisfacere muneri ſuo Epiſcopus, qui conſtituit vicarium generalē, qui non ſit idoneus, cum eius vices debeat gerere, prout in iure,[g] determinatur: ita non videntur ſatisfacere muneri ſuo electores eligentes non idoneum vicarium prouincialem, cum ſuccedat in omnibus, quę geſturus erat ipſe prouincialis, argumento eorum, quæ in quadā lege notantur[h]: & ſicut vicarius idoneus debet conſtitui loco Epiſcopi, & peccat conſtituens vicarium indignū, & etiā ille, qui eū ſuſcipit, cōſtitutio tamen ipſius vicarij tenet ipſo iure, modo ſit clericus in minoribus conſtitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero vicario valent iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus.[i] Ita dicendum eſt in noſtro propoſito valere conſtitutionem vicarij prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo eſſet valida, licet promotores peccauerint.

[g] c. quoniam in pleriſque c. inter cætera de off. ordinarij
[h] c. eſſem iuris ff ad l. Aquiliam. c. non eſt putanda 1. q. 1.
[i] Na li. 1. conſ. ti. de off. Vica. conſ. 2.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ante ſepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouincialis electio.

RE ſpondeo dicendo, quod electio fieri non poteſt ante ſepulturam ſuperioris, prout in iure,[k] ordinatur, in quo gloſſa ait, quod ſi aliter fieret, nihil valet, & ita tenent doctores communiter, quod electio in Eccleſia collegiata, ſeu regulari Epiſcopi, vel præpoſiti, diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatiſſæ prioris, & priorſſæ, aut quocunque alio nomine eligendi ſint, non prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius morte dignitas, vel adminiſtratio poſt tertiam diē vacat, ſit ſepultum, prout tradunt Abbas,[l] Alexander, Cardinalis, & Rippa. Nonnulli tamen vſu non eſſe receptum hoc arbitrantur, vt ait[m] Duarenus Et certè accidunt quoque tempora, & circunſtantiæ, quibus omnis cunctatio abiicienda eſt, & ſtatim vita functo prælato ad electionem veniendum non expectata eius ſepultura, vt cum principum literas aliāq; conceſſionem metuunt, quæ legitimam electionē, & iuſtam impedire poſſint, prout tradit Petrus Biaxius,[n] & poſſunt regulares ad electionem accelerandam iuuari ex quadam conceſſione facta à Clemente IIII. quæ habetur in monumentis ordinis,[o] in qua concedit, *quod in electionibus generalis, aut prouincialis miniſtrorum ordinis minorum fratribus, qui debēt electionem celebrare, tempus ſuper hoc à iure ſtatuto non currat, nec ipſi in hac parte iuris huiuſmodi regulis coarctentur.* Ex quo priuilegio ſequens conficio pro noſtra opinione argumētū. licet enim in Eccleſijs Cathedralibus, & regularibus, ceſſante impedimentō legitimo, teneantur electores intra tres menſes eligere, alioqin deuoluitur electio ad ſuperiorē proximū, & ſi ipſi intra dictum terminū nōn elegerint, deuoluitur ad aliū ſuperiorē, & ſic vſque ad Papam, prout in iure[p] determinatū videmus, & ſicut tenētur electores electionē electo præſentare, & petere conſenſū eius intra octo dies poſtquam cōmodè potuerint, alioquin negligētes excludūtur à proſecutione proceſſus, & ſunt ſuſpenſi per tres annos ab omnibus beneficiis ipſius Eccleſiæ, vt etiā alia decretalis[q] definit, electus verò tenetur conſentire intra mēſem à pręſentatione, aliàs priuatus eſt iure electionis, niſi forte ea ſit electi conditio, quod nō poſſit conſentire abſq; licentia ſuperioris, quo caſu tenetur ipſe, aut electores licentiam petere cum ea celeritate, quā ſuperioris abſentia patitur, & ſi non habeatur, ex tunc ad electionē ipſam procedant: licet in quā hæc circa electores de iure cōmuni procedant, ea tamen quo ad regulares mendicantes, & qui eorum fruūtur priuilegiis, modificata videmus per dictū priuilegiū Clementis IIII. Vt ſcilicet huiuſmodi tēpora minimè pro regularium electionibus currant.

[k] c. ne pro defectu, bona memoria el 2. de elect. vbi gloſſ.
[l] Abb in d. c. bona memoria Car ſim. in ca. nullus 2. diſt. 79. Alex ſim. in tra. de epiſ. 1 p. q. 3. Rip li. 2. reſponſor. c. 23 n. 4.
[m] Duare. de beneficiis Ecc. li 6 cap. 1.
[n] Biax. de ele. 3. p. c. 2. & c. 12.
[o] in 1. imp fo. 56 & in 2. fo 139. conceſ. 108.
[p] c. ne pro defectu de elect.
[q] c. cupientes § cæterum de electio. in 6.

Digitized by Google

currant. Ita etiam in propoſito, licet de iure ante ſepulturam prælati mortui non poſſit eiuſdem prælatiæ fieri electio, tempus tamen quo ad regularium electionem, argumento dicti priuilegij, minimè currere debet, præcipuè quando occaſiones vrgẽtes id poſtulant.

ARTICVLVS XIIII.

Stante ſtatuto in aliquibus prouinciis, quod vicarij, & præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale, in quo prouincialis debet fieri electio. Quæritur vtrum, non obſtante dicto ſtatuto, viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare, vt aliquis vicarius, aut præſidens in diſcretum eligatur.

a L. 14. tit. 7. li. 3. nouæ com.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege [a] nouę compilationis ordinatur, quod in ſyndicatione officialium ipſi officiales ſuſpendantur ab officio, non in pœnam, ſed vt liberè informatio in ſyndicatu fieri valeat, & teſtes omni timore poſtpoſito dicta ſua proferre audeant, & partes poſſint ponere querelas, quod aliàs facere minimè auderant, vt poſt alios reſoluit Azeuedo [b] dicens, quod durauit hæc ſuſpenſio tantum interim dum ſyndicator definiat cauſam abſoluẽdo, vel condemnãdo, & exequendo: & ita in aliquibus religionibus iuſtiſſimè ordinatum eſt, vt vicarij, vel præſidentes conuentuum à voce paſſiua diſcretorum in conuentibus eligendorum ad capitulum prouinciale ſuſpẽſi ſint, ne captandæ beneuolentiæ ſuffragantium ſubditorum illis nimis valde indulgeant in maximũ religionis detrimentum: & ita ſupradicta ſuſpẽſio durat, interim dum officio vicarij funguntur, & ſicut eſſet iniuſtus ſyndicator officialium reipublicæ, qui in hoc cum aliquo diſpenſaret, etiam ſi eſſet deputatus cum plenitudine poteſtatis, cum ex hoc à veritate dicenda teſtes ſe abſtrahere poſſent: ita videtur dicendum, quod facerent iniuſtè viſitatores, & ſyndicatores in religionibus diſpenſãdo cum aliquo, vel aliquibus vicarijs, vel præſidentibus cõuentuum, vt poſſint eligi in diſcretos; cùm propter ſubditorum ſuffragia conſequenda nimis eis indulgerent, & propter metum (cum ſub eorum poteſtate ſint, & debeant remanere, vſque dum ad capitulũ pergant, ad quod ſæpius pergunt poſt duorum, aut trium menſium ſpatium elapſum ab electione de ipſis facta) nõ liberè eligerent. Et ſic exiſtimo, quod in foro exteriori iniquus eſſe cenſendus viſitator, qui cum aliquo ſine cauſa diſpenſaret, præcipuè ſi ex parte prouinciæ, in qua talis fit diſpenſatio, eſſet contradictio, & conſequẽs electio dicti vicarij in diſcretũ in foro exteriori eſſet præſumenda non iuridica. Nam præſũptio eſt in præſtatione ſuffragiorum potius vim, & coactionem interuenire, quàm libertatem ſubditorum, & ipſum electum diſcretum titulum diſcretionis ſpontaneũ atque iuſtum minimè obtinuiſſe, argumento eorũ, quæ notant communiter ſcribentes [c] dicentes, quod debent Domini probare impoſitiones, quas habent ſuper ſuos vaſſallos ab ipſis ſpõte, & non per vim fuiſſe exhibitas, & ſolutas, cum alioquin ipſis vaſſallis ſuffragetur præſumptio iuris dictantis, potius in his præſtationibus vim, & coactionẽ præſumi, quàm vaſſallorum libertatem, titulúmque ſpontaneum, ac iuſtũ: & hanc doctrinã multis cõprobat Couarruuias, [d] Et confirmatur, nam vt elegãter tradit Sotus, [e] diſpenſatio non debet fieri, niſi in commune bonum cedat, pro quo omnis lex conſtituitur: nam quantum periculum inde conſtetur, vnde legũ diſpenſatio aliis priuatis reſpectibus, & ſilẽdis cauſis fieri cœperit locus, in quo Eccleſia Dei iacet, apertiſſimo documento eſt. Nam ſi leges nihil aliud emolumenti in rempublicam cõferant, quàm quod ſint principi fructuoſæ, pernicies potius ſunt, & labefactio boni publici. Hæc Sotus. Ex quibus colligo electionem diſcretionis factam in præſidente conuentus, vbi eius facta fuit dicta electio, in foro exteriori, non præſumi ſpontaneam, cum præſumptio iuris ſit in contrarium, & quod ſyndicatores, & viſitatores minimè poſſunt in dicta ordinatione ſine cauſa diſpenſare, cùm ipſa ſit facta in bonũ publicum religionis, & diſpenſatio in hoc caſu ſine cauſa facta in bonum publicum minimè cedat. verũ eſt tamen, quod poſſunt diſpenſare viſitatores cum plenitudine poteſtatis in ordinationibus generalibus, & prouincialibus, quando iuſta cauſa, & bonum publicum id ſuadet, & ceſſant præſumptiones ſuperius allegatæ, ſcilicet timor liberè ſuffragandi, & indulgentia nimia conceſſa ſubditis pro ſuffragiis acquirendis. Aduertendum tamen, quod licet ſine cauſa diſpenſent, & eligant fratres diſpẽſatũ in diſcretum, ego dictam electionem, irritam ipſo iure minimè iudicarem, cùm nullum ius irritans ipſam inueniatur, ſed poſſe à præſidẽte in capitulo irritari nõ diffiteor, ex cauſis ſuperius contra ipſã allegatis.

b Azeuedo in l. 1. n. 1. & in l. 4. n. 3. li. 3. noua compil. tit. 7.

c Doct. in l. 1. C. ne liceat potentio. li. 1. & 3. C. de alieno iuris mutan. cauſa &c. l. principalibus cum ſeq. ff. ſi certũ petatur.

d Couar. in c. poſſeſſor 2. p. §. 4. n. 1. & 5.

e Sot. li. 1. de iuſt. q. 7. ar. 3.

QVÆSTIO LIII.

De electione guardianorum, & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tredecim quæruntur.

1 *QVomodo Guardiani, & priores conuentuales ſint eligendi.*

2 *Verum definitores, & conſiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.*

3 *Vtrum dicti definitores, & conſiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta teneantur, quæ obſtant promouendis in prælatos.*

4 *Vtrum definitores & conſiliarij, per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ſuffragium in electione denegare.*

5 *Vtrum repulſus à prælatione propter aliquod impedimentũ ægritudinis poſſit à prælatis, & definitoribus religi, antequam probet ipſam ægritudinem ceſſare.*

6 *Vtrum guardiani, & priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati.*

7 *Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatẽ.*

8 *Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentorum floren. aureor. excedentia, poſſint prouideri per electionem.*

9 *Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum voluit eligere, an requirendum ſit eius conſilium.*

10 *Vtrum valeat electio facta à ſex electoribus, quorum tres vota vni dederunt, & ille compulſus à prouinciali, vt voueret, renuntiauit votum, petens confirmationem dicens ſe habere maiorem votorum partem, & an prouincialis illum teneatur confirmare.*

11 *Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem prælati faciendam.*

12 *Vtrũ valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omniũ compromiſſariorum præſentibus & conſentientibus ipſis.*

13 *Vtrum debeant conſtitui iudices compromiſſarij ad cognoſcendum de cauſa electionis; quando capitulum appellat ad ſedem Apoſtolicam.*

ART.

ARTICVLVS I.

Quomodo guardiani, & priores conuentuales ſint eligendi.

a ca. fin. 16 q. vlt. c. 1. de ele. c. cū dilect. de conſa. c. nobis de iure patro. Na. in c. nullam n. 2.

RESpondeo dicendo, quod iure communi [a] electio Abbatum, & priorum regularium pertinet ad conuentum, & conformiter iuri communi ſtatuit Gregorius Vndecimus pro ordine D. Hieronym. in Bulla erectionis eiuſdē ordinis dicēs, *Volumus, quod ſingulis huiuſmodi monaſterijs conſtructis ſinguli præſint priores, à ſuis conuentibus modo canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium duntaxat, quo elapſo alij eodem, vel ipſi denuo in eodem conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio [b] priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem Ciſtercienſi ſecundum regularia ipſius inſtituta, & deffinitiones præficiuntur, prout conceſſit Eugenius IIII. *Pro monaſterio tamen B. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, necnon Sācti Bernardo Complutenſi Toletanæ diœceſis, capitulo generali, vel ſi vacare contigerit extra illud, generali reformatori cū ordinis conſiliarijs commiſſum eſt Abbates ita eligere; vt ſi oportuerit in aliud triennium immediatè ſequens reeligi poſſint, qui nulla alia confirmatione ſequuta adminiſtrationis munus exequuntur.* Prout conceſſerunt Gregorius XIII. Idibus Februarij apud Sanctum Petrum Pontificatus ſui anno vltimo, & Sixtus Quintus nono Kalendas Nouembris anno Domini milleſimo quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, & pro ordine minorum Clemens Quartus Statuit, *vt guardiani, qui ſecundum ſtatuta ordinis fratrum minorum aliter, quàm per electionem inſtituuntur, poſt ipſam inſtitutionem, ſeu prouiſionem de ipſis factam, curam animarum ſibi ſubditorum habeant, ipſoſq; ligare, atq; abſoluere poſſint,* iuxta ipſius ordinis inſtituta. Ita habetur in monumentis [d] ordinum, & ſimilem conceſſionem inueni fuiſſe factam prioribus conuentualibus fratrum ordinis Carmelitarum, vt habetur in ſuo marimagno. [e] Et ſic in noſtra religione fratrum minorum de obſeruantia, electio guardianorum extra capitulum pertinet ad definitores, vel ad conuentū; in capitulo vero pertinet ad definitores in eo cōgregatos, vt ordinatū eſt in ordinationibus generalibus Toletanis: & Nau. [f] ait hunc eſſe conuenientiſſimū modū electionis, quod ſcilicet guardiani priores, vel Abbates conuentuales non eligātur à ſuis conuentibus, ſed à cōgregationibus prouincialibus, ſeu generalibus, vel à generali, vel à ſuis aſſiſtentibus in capitulo generali deputatis, habita priùs ſecreta informatione iuſta perſonarum ad id aptarū, vt ita euitentur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipſorum conuentum, & alia damna ſpiritualia, quæ ex ſubornatione fratrum ſæpiùs oriuntur.

b Tit. de elect. priorum. §. 1.

c Compen. Ciſtercien. ti. Abbatum. §. 2. & 6.

d in 1. imp. fo. 36 & in 2. fo. 139 col. 309.

e Habetur in monum. in 2. imp. fo. 182. col. 446.

f Na. vbi ſ. n. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum definitores, & conſiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.

RESpondeo dicendo, quod in diſtribuendis honoribus æqualitas debet ſeruari, quæ vt amicitiæ author eſt ſecundum Platonem: ita inæqualitas diſcordiarum, & ſeditionum cauſa. Nec vero æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia id eſt, doctis, & indoctis, iunioribus, & ſenioribus, ſtultis, ac ſapientibus, robuſtis, ac debilibus reddenda ſint, ſed vt vnicuiq; pro dignitate ſua diſtribuatur. Quod quidē iuſtitiæ munus eſt, quā Ariſtoteles [g] communium bonorū diſtributiuam vocat, ea eſt qua honoris præmia, & pœnæ ſecundum æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pœnæ, item, & delictorum, diſtribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt ſummum ius in ſummā iniuriam vertitur, ita ſū̄ma æqualitas ſumma fit inæqualitas, atq; ex hoc fonte iuſtitiæ manant leges [h] quibus ſancitur in deferendis honoribus ordinē adhibendū eſſe, & rationem dignitatis perſonarū habendam, vt ſcilicet, non aliis, quàm dignis cōſecrantur, & inter plures iis, qui ſunt digniores, quod ex iis, quæ diximus ſupra [i] loquendo de prouincialium electione late patet.

g Ariſtot. 5. e. thi. c. 2. & 8.

h l. honor ff. de honorib. l. vt gradatim ff. de muneribus & honor. l. cū quis C. de Decurio. li. 10.

i Sup. q. præceden. ar. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum teneantur definitores, & conſiliarij detegere in definitorio crimina, aut impedimenta, quæ obſtant promouendis in prælatos.

RESpondeo dicendo, quod hoc negotium quod in definitorio agitur, cū tractatus fit de differendis prælatis, ſi aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ ſecreto faciēda eſt, ad correctionē proximi, de qua apud Matthæum, [k] & de qua diſputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprijs hic non eſt proſecutio, vt in iure [l] definitur: non item ad accuſationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua poſt D. Tho. [m] agit Syl. ſed ſpectat ad canonicā denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitioſa prouiſione, & electione ſequi poſſet, de qua agunt Albericus, [n] & Soto. Quare cum quærimus, qua ratione debeant ſe definitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorū diſtributionibus, vt muneri ſuo ſatisfaciant: Reſpondetur illud primum, & vniuerſale ſpectandū, vt nulla praua affectione, aut ſimultate ducti, ſed communis tantum vtilitatis ſtudio ſanctoq; zelo permoti in his ſe habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorū Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidē præciſe, ſed qua cōmodiori licet ratione proſequamur. Dico primo, quod ſi ea, quæ obſtant promouendis, occulta ſunt crimina, quæ licet ipſis tantum, & paucis forte aliis domeſticis ſolo exēplo nocere poſſunt religioni tamen detrimentum ſua natura non afferunt, tūc charitatis, ac iuſtitiæ officiū expoſcere videtur, vt non eo in loco corā aliis, ſed priuatim per ſecretam amonitionem cū eo agatur, iuxta D. Tho. [o] niſi forte vſus adeo in iis eſſet inueteratus, vt amonitione iam ſæpiùs repetita nulla emendationis ſpes illius eſſet ſpectanda. Verum tamen eſt, quod cum hic agatur de eo, qui iam nominatus eſt in definitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex ſententia Sanctorum affirmari poſſe videtur, ſi crimina non adeo ſint vera, & quæ probari poſſint, ſed & ita grauia, vt legitimè prælatis debeant arceri; tunc ne aliàs ille, qui indignus, & inhabilis eſt in prælatum promoueatur cum ſuæ religionis detrimento debere, & teneri ipſos definitores, & conſiliarios in definitorio ea, quantūs ſint aliis occulta denūciare, ſi alia via nō adſit ad damnū publicū, quod inſtat vitandum, prout tradit Na. [p] cum talis denunciatio fiat prælatis, & patribus in definitorio, qui eo in loco non vt iudices, ſed vt patres, & paſtores ſecretò ſūt delibera-

k Matth. 18. Th. 2. 2. q. 33.

l l. nihil ff. de actio. § 1. inſt. de actio.

m D. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. Sylu. v. accuſatio. in princi.

n Alberi. in c. nouit. n. 27. ff. de iud. Soto de ratione tegēdi ſecr. mēb. 2. q. 3.

o Th. 2. 2. q. 33. ar. 4.

p Na. in Sum. c. 18. n. 30. & nu. 56 & ca. 24. n. 16.

turi, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini,[a] & D. Thomæ doctrinam, quæ tatio in alijs criminibus, ex quibus publicum detrimentum emanare poſſet, idem obſeruare poſtulat, quandoquidem talia crimina tanquam hoſtes, qui moribus inſidiantur, & diſciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda ſunt: eiuus rei exemplum non alienum legimus in actibus[b] Apoſtolorum, quando filius ſororis Pauli inſidias ſecretas, & coniurationem ploſquam quadraginta virorũ contra Paulum ad Tribunum detulit, qui ſapienter admodum, & periculo prouidit, & Paulum ab inſidijs liberauit. Non nego taman tam graues, & varias poſſe in huiuſmodi caſibus circunſtantias occurrere, vt vix quicqoam abſolutè, ac perpetuo definiri poſſit, iuxta Gabrielem, &[c] D. Thomam. Vnde conſulendum potiùs cenſeo, vt quando caſos acciderit, omnia maturè, & ſapienter circũſpiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, conſulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quę doctiſſimus Cardinalis Paleotus[d] latè tradit.

[a] Anth. 2. p. ti. 9. cap. 6. § 4. verſ. 11. quæritur. D. Th. quolibet. 11. ar. 13.

[b] Act. c. 23.

[c] Gab. ſup. Cõſ. lec. 74. Th. vbi ſu.

[d] Paleot. de ſacri conſiſtorij. conſulta. 4. p. q. 2.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum definitores, & conſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ipſi ſuffragium in electione denegare.

RESpondeo, dicendo, quod doctiſſimus Nauartus[e] ait, quod ſiquis per confeſſionem ſacramẽtalem ſolum ſcit aliquem eſſe malũ virum, quamuis per omnes alias vias eũ haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec poſſet illi ſuffragari, propter illam ſcientiam in confeſſione acquiſitam, cum ſciat ipſe talem indignum eſſe. Ex quo infert illum, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione ſacramentali talem eſſe nouerat, incurrere pœnam ſuſpenſionis, quæ contra indignos eligentes lata eſt in iure,[f] cum talis pœna eligenti ſcienter indignó proponatur, & hic ſciens indignum elegerit: & confirmatur, nam ſi ſecreto nouerat indignum, incurret dictam pœnam, eligendo, cùm in cenſuram ſuſpenſionis ſolo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc ſecretam ſcientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus ſuam ſententiam, nam licet ſit illa recepta opinio, quæ habet ſecundum allegata, & probata iudicandum eſſe, & non ſecundum propriam ſcientiam, vt ex iure Canonico,[g] & Ciuili ſatis conſtat, ſcientia tamen priuata multum iuuat iudicem, quo diligentius rationem perſcrutetur, ſecundum omnes: & ſcientiam, quam quis habet in confeſſione, vt confeſſarius, multum luminis in alijs rebus gerendis præbet. Vltimo ſuam ſententiam confirmat Nauarrus, nam ſecundum omnes iuſtè quis poſſet electoribus diſſuadere alicuius in prælatum electionem, ob ſolam per confeſſionem de ipſo ſcitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatum ipſius vlli proderet. At ego huius piiſſimi, & doctiſſimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim ſit ſpeculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam ſequendã minimè exiſtimo. Primo quia vti hac ſcientia in confeſſione ſacramẽtali adepta ad gubernandũ, & ad res exteriores prudẽter gerendũ vertitur in maximũ ſacramenti pœnitentiæ detrimentum, retraherentur enim in caſu propoſito religioſi delinquẽtes à confeſſionibus auricularibus faciẽdis, cum patribus doctis, & grauibus, ſcientibus, ac potentibus ipſis ſalubriter mederi, intelligentes ipſos poſtea poſſe fieri definitores, aut conſiliarios, aut prælatos, & ex eorum confeſſione poſſe occaſionem ſumere, vt ipſis ſuffragia in electionibus denegentur, cũ autem hoc ſacramentum ſit Reipublicæ Chriſtianæ maximè neceſſarium, & natura ſua ſit duriſſimum, niſi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipſũ durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonũ in temporalibus regimen, malũ in ſpiritualibus permittatur. Et ſic exiſtimo prælatos, & definitores, & conſiliarios minimè peccare ſuffragium dando iis, quos in foro pœnitentiali ſciũt eſſe indignos, nam licet Eccleſiis malè de miniſtris prouideatur, hæc tamen prouiſio mala non ita nocet Eccleſiæ vniuerſali, ſicut noceret odium, quod ex negatione ſuffragiorum propter dictam ſcientiam ad ſacramentũ pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctiſſimum, & piiſſimũ Nauarrum ſacros Canones maximè zelantem contra Adrianũ, & alios tenuiſſe dictos Prælatũ, & Definitores ſuffragium dantes illi, quem in foro pœnitentiali ſciũt indignum, in ſuſpenſionis cenſuram proſiliuiſſe, cũ ſcienter indignum elegerint, quæ pœna contra ſcienter eligentes indignum ſecretè, & occultè etiã proponatur,[h] nam debuit conſiderare Summum Pontificem dicti iuris Legiſlatorem, ſigilli confeſſionis maximè zelatorem, contra eligentes ſcienter indignos ſcientia ſolum in confeſſione habita, dictam pœnam minimè ſtatuere voluiſſe. Neq; contrariò credendum eſt de ipſius ſũma erga hoc ſacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confeſſarius ex illo, quod in confeſſione audiuit ſcientiam humanam acquiſiuit, hoc vtique ego libenter concedo, ſed dico dictam ſcientiã in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, eñ in fauorẽ ſuũ eius peccata confeſſario fuerint reuelata, quę pœnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipſum confeſſarium ex tali reuelatione poſſe ſumere occaſionem, vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipſemet Nauarrus fatetur. Neq; ego poſſum percipere, quomodo prælati, & definitores, poſſũt iudicare ex confeſſione ſacramentali præcedenti aliquem eſſe actualiter indignum, cum dicat ſũma veritas apud Ioannem[i] quod duodecim horæ ſunt diei, & licet in prima hora quidam in peccato perſeuerauerint, ſicut perſeuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut ſexta, aut nona hora poſſunt, & debent credere ipſum ad Deum fuiſſe conuerſum, & per conſequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem ſua peccata reuelauit fuiſſe purgatam. Et licet dicant prædicti patres, quod audierunt eius confeſſionem, & propter eius impœnitens cor abſolutionem ipſi negauiſſe. Ad hoc ſimiliter reſpondeo, quod licet coram ipſis graui fuerit corde, apud alios tamen confeſſarios lumine ſupernaturali ſuperfuſus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata ſua deplorauit, & miſericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam ſuſpenſionis eligẽtes ſcienter indignum, ſi talem indignitatẽ ex ſola confeſſione ſacramentali perceperunt: imo dico, quod minimè conſulerem prælatis, & definitoribus, & conſiliariis, vt tali ſcientia in electionibus vtantur, propter rationes ſuperius allegatas: imo meos ipſos patres cõſcriptos, propter Deũ optimũ maximũ deprecor, & ſummis precibus obſecrare nõ deſino,

[e] Na. in c. ſacerdos de pœn. d. 6. n. 147. & ſequen.

[f] Cum in cũctis § fi. de ele.

[g] c. paſtoralis. § quia vero de off. deleg. c. in dice. 4. q. 3. l. illicitas § veritas ff. de off. praſidis.

[h] In d. c. cum in cunct. § fi.

[i] Ioan. c. 11.

deſino, ne tali ſcientia ad regimẽ religionis vtatur, non enim hoc ſacramẽtum inſtitutum eſt à Chriſto Domino, vt ex ſcientia acquiſita per ipſum, regimẽ communitatis inſtituatur, ſed vt animabus contagione peccati maculatis virtute ipſius medeatur; & timeo ne ex vſu huiuſmodi ſcientiæ, ad prouidenda ordinis officia, maxima ſacrilegia quotidie committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulſus à prælatione, propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſſit à prælatis, & deffinitoribus reeligi, antequam probetur ipſam ægritudinem ceſſare.

RESpondeo dicendo, quod præſumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie ſit morboſus. Ita Gloſſa [a] quædam, quam ſequuntur communiter Doctores.

[a] Glo. in c. cũ inter de elect. vbi Doctor.

Ex quo inferunt, quod ſiquis repulſus fuit ab electione, quia verbi gratia eſt inhabilis propter infirmitatem, ſi tractu temporis ad aliam Eccleſiam eligatur, præſumitur adhuc eodem morbo laborare, niſi conualeſcentia probetur, prout tradunt Batbatia, [b] Alexander, & Stephanus Bertrandus.

[b] Barb in c. ſi. co. pen. de ſucc. ab int. Alexa. conſi 10. col. 11. & ſeq. lib. 6. Bertran. conſi. 48. ex profeſſo. ∞. 9. n. 24. & 31.

Aduertendum tamen, hoc non procedere in quacunque infirmitate, ſed tantum in morbo naturaliter durabili, vt tenent Innocentius [c], Cardinalis, & Ancharranus, quos poſt antiquos ſequitur doctiſſimus Aleiatus.

[c] Inn. & Car. in d. c. commiſſus. Anch. 7. q. 1. c. 1. Alcia. reg. 2. praeſump. 19.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres, ſint ſtatim confirmati.

RESpondeo dicendo, quod Guardiani electi per prouincialem, & Definitores in Ordine Minorum, ſtatim poſt electionem habent liberam poteſtatem in temporalibus, & ſpiritualibus in conuentibus, in quibus ſunt deſtinati, vt patet ex priuilegio Clementis IIII. in primo articulo huius quæſtionis allegato, ex cuius argumento ſatis colligitur, ipſos ſtatim confirmatos remanere, alioquin minimè talem poteſtatem poſſent exercere, vt notum eſt in iure, [d] & Benedictus XIII. Pontificatus ſui anno quarto, nonis Martij, cõuentui B. Mariæ de la Ciſla ordinis D. Hieronymi conceſſit. *Quod quandocunque Prioratus eiuſdem Monaſterij vacauerit, & aliquem Priorem ibi eligi contigerit, electus ipſe, etiam ante electionis huiuſmodi confirmationem, regimen, curam, & adminiſtrationem eiuſdem monaſterij in ſpiritualibus, & temporalibus exercere, necnon de fructibus, redditibus, prouentibus, & obuentionibus vniuerſis ipſius monaſterij ordinare, & diſponere, prout veri Priores, qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorum quorumlibet immobilium, & pretioſorum mobilium eiuſdem monaſterij penitus interdicta) libere, & licite valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiuſmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in compendio [e] Priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam omnibus ordinis monaſteriis eſt cõmunicatum per conceſſionem Pij IIII. expeditum à Pio V. de qua in 1. tom. [f] fecimus mentionem.

[d] c. auaritia de elect. li. 6.

[e] Tit. electus prior. §. 1.

[f] In 1. tom. q. 13.

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiuſq; confirmatio facienda ſit in ordine Ciſtercienſi, ex huius ſacræ religionis definitionibus, & conſtitutionibus, authoritate Apoſtolica factis conſtat, vt Collector [g] priuilegiorum huius congregationis.

[g] Tit ele. §. 2.

Quæſt. reg. tom. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatus ad duo beneficia eſt eligibilis in Abbatem, & valet eius electio, nam tunc dicitur quis ineligibilis, quando habet plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædam Decretalis [h], quæ loquitur de duabus Eccleſiis parochialibus, & eſt odioſa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expreſſa argumento cuiuſdam Decretalis, [i] in qua notat Cardinalis, quod non efficitur quis ineligibilis, licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata, & ita conſuluit Ancharranus. [k] Et confirmatur, nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Gloſſa, [l] quia in primo gradu collocatur, ſicut Epiſcopus, & de Abbatiis pronunciatur in Conſiſtorio Principis, ſicut de Epiſcopatibus, vt aſſerit Lappus, & [m] Oldradus [n] ait de conſuetudine ſeruari, quod Abbates retinent beneficia priora vſque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam Canon [o] definiens, ſi Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuerit, clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religioſus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per conſequens eum ſui ſuperioris licentia potuit conſentire electioni de ſe factæ, & per illum cõſenſum præſtitum non vacãt priora beneficia ante adminiſtrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam poſſeſſionem: prout reſoluit Rebuffus [p].

[h] ca. dudum de elect.

[i] Clem. cum iam dudum de praeben. vbi Card. 3. oppo. 5.

[k] Ancharra. conſi 79 col. 1.

[l] Glo. in c. 2. de praeb. l. 6.

[m] Lapp. allegat. 74.

[n] Oldr. conſi. 14 col. 2.

[o] c. presbyt 16. q. 1.

[p] Rebuf. reſpõſ. 10 religioſus diſpenſatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentorum flor. aur. communi æſtimatione excedẽtia, poſſint prouideri per electionem.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancellariæ hanc propoſuit, in qua reſeruauit generaliter omnes Eccleſias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiſcopales, necnon omnia monaſteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cõmuni æſtimatione, & voluit, quod exceſſus huiuſmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum, an deciſio hic poſita intelligatur de monaſteriis indiſtinctè, an tantum de ſolitis commendari; & duæ diuerſæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monaſteriis indiſtinctè, cum hæc regula vniuerſaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem exiſtimo, ſcilicet, quod loquatur de monaſteriis ſolitis commendari, & communis ſtylus totius orbis eſt, quod monaſteria non ſolita commendari non habentur pro reſeruatis, & Princeps, ſeu Papa non cenſetur diſponere, ſeu reſcribere aliter, quam ſit conſuetum, prout dicitur in iure. [q] Inſuper regula ſupradicta quantum ad hoc erat deſtructiua inſtitutorum Canonũ, & contra iura: merito igitur in quantum fieri poteſt, eſt reſtringenda, & poteſt verificari in monaſteriis, vel deſtitutis prout loquitur Gloſſa [r] allegans ad hoc aliqua iura, vel de monaſteriis tranſlatis ad ſæculares, de quibus ſit mentio in quadã Decretali, [ſ] vel de commendari ſolitis, & hæc monaſteria

[q] l. ſin C. de fideicommiſſ. in fin.

[r] Gloſ in c. e. lim. el. 1. de reb. eccl. non alien.

[ſ] c. cum ecc. quã tenor de relig. dom.

turi, quid melius, & vtilius erit iuxta D. Antonini, [a] & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis criminibus, ex quibus publicum detrimentum emanare poſſet, idem obſeruari poſtulat, quandoquidam iſta crimina tanquam hoſtes, qui moribus inſidiantur, & diſciplinam regularem labefactare contendunt procul arcenda ſunt: cuius rei exemplum non alienum legimus in actibus [b] Apoſtolorum, quando filius ſororis Pauli inſidias ſecretas, & coniurationem pluſquam quadraginta virorū contra Paulum ad Tribunum detulit, qui ſapienter admodum, & periculo prouidit, & Paulum ab inſidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias poſſe in huiuſmodi caſibus circunſtantias concurrere, vt vix quicquam abſolutè, ac perpetuo definiri poſſit, iuxta Gabrielem, & [c] D. Thomam. Vnde conſulendum potiùs cenſeo, vt quando caſus acciderit, omnia maturè, & ſapienter circūſpiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, conſulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quę doctiſſimus Cardinalis Paleotus [d] ſcitè tradit.

[a] Anto. 2. p. tit. 9. cap. 6. § 4. ver. vlt. quærit. D. Th. quodlibet. 11. ar. 13.

[b] Act. c. 23.

[c] Gab. ſup. Cā. lec. 74. Th. vbi ſu.

[d] Paleot. de ſacri conſiſtorij. conſulta. 4. p. q. 2.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum definitores, & conſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeßione ſacramentali, poßint ipſi ſuffragium in electione denegare.

RESPONDEO, dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus [e] ait, quod ſiquis per confeſſionem ſacramētalem ſolum ſciret aliquem eſſe malū virum, quamuis per omnes alias vias eū haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen prælati electione, in ea nec deberet, nec poſſet illi ſuffragari, propter illam ſcientiam in confeſſione acquiſitam, cùm ſciat ipſe talem indignum eſſe. Ex quo infert illum, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione ſacramentali talem eſſe nouerat, incurrere pœnam ſuſpenſionis, quæ contra indignos eligentes lata eſt in iure, [f] cum talis pœna eligenti ſcienter indignū proponatur, & hic ſciens indignum elegerit: & confirmatur, nam ſi ſecreto nouerat indignum, incurret dictam pœnam, eligendo, cùm in cenſuram ſuſpenſionis ſolo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur, ergo per hanc ſecretam ſcientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus ſuam ſententiam, nam licet ſit illa recepta opinio, quæ habet ſecundum allegata, & probata iudicandum eſſe, & non ſecundum propriam ſcientiam, vt ex iure Canonico, [g] & Ciuili ſatis conſtat, ſcientia tamen priuata multum iuuat iudicem quo diligentius rationem perſcrutetur, ſecundum omnes: & ſcientiam, quam quis habet in confeſſione, vt confeſſarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimo ſuam ſententiam confirmat Nauarrus, nam ſecundum omnes iuſtè quis poſſet electoribus diſſuadere alicuius in prælatum electionem, ob ſolam per confeſſionem de ipſo ſcitam malitiam, modo ita rem gereret, vt nullo modo peccatum ipſius vlli proderet. At ego huius piiſſimi, & doctiſſimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere, licet enim ſit ſpeculatiuè vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam ſequendā minimè exiſtimo. Primo quia vti hæc ſcientia in confeſſione ſacramētali adepta ad gubernandū, & ad res exteriores prudēter gerendū vertitur in maximū ſacramenti pœnitentiæ detrimentum, retraherentur enim in caſu propoſito religioſi delinquētes à confeſſionibus auricularibus faciēdis, cum patribus doctis, & grauibus, ſcientibus, ac potentibus ipſis ſalubriter mederi, intelligentes ipſos poſtea poſſe fieri definitores, aut conſiliarios, aut prælatos, & ex eorum confeſſione poſſe occaſionem ſumere, vt ipſis ſuffragia in electionibus denegentur, cū autem hoc ſacramentum ſit Reipublicæ Chriſtianæ maximè neceſſarium, & natura ſua ſit duriſſimum, niſi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipſū durius reddat. Neq; ordo charitatis patitur, vt propter bonū in temporalibus regimen, malū in ſpiritualibus permittatur. Et ſic exiſtimo prælatos, & definitores, & conſiliarios minimè peccare ſuffragium dando iis, quos in foro pœnitentiali ſciūt eſſe indignos, nam licet Eccleſiis malè de miniſtris prouideatur, hæc tamen prouiſio mala non ita nocet Eccleſiæ vniuerſali, ſicut nocebit odium, quod ex negatione ſuffragiorum propter dictam ſcientiam ad ſacramentū pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctiſſimum, & piiſſimū Nauarrum ſacros Canones maximè zelantem contra Adrianū, & alios tenuiſſe dictos Prælatū, & Definitores ſuffragium dantes illi, quem in foro pœnitentiali ſciūt indignum, in ſuſpenſionis cenſuram proſiliiſſe, cū ſcienter indignum elegerint, quæ pœna contra ſcienter eligentes indignum ſecretè, & occultè etiā proponatur, [h] nam debuit conſiderare Summum Pontificem dicti iuris Legiſlatorem, ſigilli confeſſionis maximè zelatorem, contra eligentes ſcienter indignos ſcientia ſolum in confeſſione habita, dictam pœnam minimè ſtatuere voluiſſe. Neq; contrariū credendum eſt de ipſius ſūma erga hoc ſacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licet dicat Nauarrus, quod confeſſarius ab illo, quod in confeſſione eudiuit ſcientiam humanam acquiſiuit, hoc vtique ego libenter concedo, ſed dico dictam ſcientiā in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis contingat, non debere retorqueri, cū in fauorē ſuū eius peccata confeſſario fuerint reuelata, quę pœnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipſum confeſſarium ex tali reuelatione poſſe ſumere occaſionem, vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipſemet Nauarrus fatetur. Neq; ego poſſum percipere, quomodo prælati, & definitores, poſſūt iudicare ex confeſſione ſacramentali præcedenti aliquem eſſe actualiter indignum, cum dicat ſūma veritas apud Ioannem [i] quod duodecim horæ ſunt diei, & licet in prima hora quidam in peccato perſeuerauerint, ſicut perſeuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur, in tertia tamen, aut ſexta, aut nona hora poſſunt, & debent credere ipſum ad Deum fuiſſe conuerſum, & per conſequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem ſua peccata reuelauit fuiſſe purgatam. Et licet dicant prædicti patres, quod audierunt eius confeſſionem, & propter eius impœnitens cor abſolutionem ipſi nagauiſſe. Ad hoc ſimiliter reſpondeo, quod licet coram ipſis grauī fuerit corde, apud alios tamen confeſſarios lumine ſupernaturali ſuperfuſus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata ſua deplorauit, & miſericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam ſuſpenſionis eligētes ſcienter indignum, ſi talem indignitatē ex ſola confeſſione ſacramentali perceperunt: imo dico, quod minimè conſulerem prælatis, & definitoribus, & conſiliariis, vt tali ſcientia in electionibus vtantur, propter rationes ſuperiùs allegatas: imo meos ipſos patres cōſcriptos, propter Deū optimū maximū deprecor, & ſūmis precibus obſecrare nō deſino,

[e] Na. in c. ſacerdos de pœn. d. 6. n. 147. & ſequen.

[f] Cum in cū-ctis § ſi. de ele.

[g] c. paſtoralis § quia vero de off. deleg. c. iudicet. 3. q. 7. l. illicitas § veritas ff. de off. præſidis.

[h] In d. c. cum in cunct. § ſi.

[i] Ioan. c. 11.

deſino, ne tali ſcientia ad regimē religionis vtātur, non enim hoc ſacramētum inſtitutum eſt à Chriſto Domino, vt ex ſcientia acquiſita per ipſum,regimē communitati inſtituatur, ſed vt animabus contagione peccati maculatis virtute ipſius medeatur;& timeo ne ex vſu huiuſmodi ſcientiæ, ad prouidendă nſdtnis officia,maxima ſacrilegia quotidie committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulſus à prælatione,propter aliquod impedimentum ægritudinis,poſsit à prælatis,& definitoribus reeligi, antequam probetur ipſam ægritudinem ceſſare.

RESpondeo dicendo,quod præſumitur,qui olim aliqua ægritudine laborauit, etiam hodie ſit morboſus. Ita Gloſſa [a] quædam, quam ſequuntur communiter Doctores.

[a] Glo. in c.cũ inter de elect. vbi Doctor.

Ex quo inferunt, quod ſiquis repulſus fuit ab electione,quia verbi gratia eſt inhabilis propter infirmitatem, ſi tractu temporis ad aliam Eccleſiam eligatur, præſumitur adhuc eodem morbo laborare,niſi conualeſcentia probetur,prout tradunt Barbatia,[b] Alexander,& Stephanus Bertrandus.

[b] Barb. in c.ſi. eo.pen.de ſuec. ab int. Alexa. conſ. 10.col.11. & ſeq. lib. 6. Bertran.conſ. 48.ex profeſſo. 9.n. 34.& 35.

Aduertendum tamen, hoc non procedere in quacunque infirmitate,ſed tantum in morbo naturaliter durabili, vt tenent Innocentius [c], Cardinalis,& Ancharranus,quos poſt antiquos ſequitur doctiſſimus Aleiatus.

[c] Inn.& Car. in d.c.communis. Anch. 7. q. 11.c.1. Alcia.reg. 2. præſump.19.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres,ſint ſtatim confirmati.

RESpondeo dicendo,quod Guardiani electi per prouincialem,& Definitores in Ordine Minorum, ſtatim poſt electionem habent liberam poteſtatem in temporalibus.& ſpiritualibus in conuentibus,in quibus ſunt deſtinati,vt patet ex priuilegio Clementis IIII. in primo articulo huius quæſtionis allegato, ex cuius argumento ſatis colligitur, ipſos ſtatim confirmatos remanere, alioquin minimè talem poteſtatem poſſent exercere, vt nōtum eſt in iure, [d] & Benedictus XIII. Pontificatus ſui anno quarto,nonis Martij, cōuentui B.Mariæ de la Ciſla ordinis D.Hieronymi conceſſit. *Quod quandocunque Prioratus eiuſdem Monaſterij vacauerit,& aliquem Priorem ritè eligi contigerit, electus ipſe,etiam ante electionis huiuſmodi confirmationem,regimen,curam,& adminiſtrationem eiuſdem monaſterij in ſpiritualibus,& temporalibus exercere,necnon de fructibus, redditibus,prouentibus, & obuentionibus vniuerſis ipſius monaſterij ordinare, & diſponere,prout veri Priores,qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorum quorumlibet immobilium, & pretioſorum mobilium eiuſdem monaſterij penitus interdicta)liberè, & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiuſmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in compendio [e] Priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam omnibus ordinis monaſteriis eſt cōmunicatum per conceſſionem Pij IIII.expeditum à Pio V. de qua in 1.tom. [f] fecimus mentionem.

[d] c. auaritiæ de elect.in 6.

[e] Tit. electus prior.§.1.

[f] In 1. tom. q. 11.

Quando autem conuentualium Abbatum ordinariis,vel extraordinaria electio, illiuſq; confirmatio facienda ſit in ordine Ciſtercienſi, ex huius ſacræ religionis definitionibus, & conſtitutionibus, authoritate Apoſtolica factis conſtat, vt Collector [g] priuilegiorum huius congregationis.

[g] Tit. ele.§.2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſsit eligi in Abbatem.

RESpondeo dicendo, quod diſpenſatus ad duo beneficia eſt eligibilis in Abbatem, & valet eius electio,nam tunc dicitur quis ineligibilis,quando habet plures dignitates, perſonatus,vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædam Decretalis [h], quæ loquitur de duabus Eccleſiis parochialibus, & eſt odioſa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expreſſa, argumento cuiuſdam Decretalis, [i] in qua notat Cardinalis,quod non efficitur quis ineligibilis,licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata, & ita conſuluit Ancharranus. [k] Et confirmatur,nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Gloſſa, [l] quia in primo gradu collocatur,ſicut Epiſcopus,& de Abbatiis pronunciatur in Conſiſtorio Principis, ſicut de Epiſcopatibus,vt aſſerit Lappus,& [m] Oldradus [n] ait de conſuetudine ſeruari,quod Abbates retinent beneficia priora vſque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet,& hoc vult dicere quidam Canon [o] definiens,ſi Abbas fuerit electus,& Abbatis loco permanere decreuerit, clericatus nullatenus permittatur habere miliiam. Vnde religioſus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem,& eius electio fuit valida, & per conſequens cum ſui ſuperioris licentia potuit conſentire electioni de ſe factæ,& per illum cōſenſum præſtitum non vacāt priora beneficia ante adminiſtrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam poſſeſſionem: prout reſoluit Rebuffus [p].

[h] ca. dudum de elect.

[i] Clem. cum iam dudum de præben. vbi Card. ; oppo. 5.

[k] Ancharra. conſ. 59 co. 1.

[l] Glo. in c.1 de prob.l. 6.

[m] Lapp. allegat 74.

[n] Oldr. conſ. 14 col. 2.

[o] c.presby 16. q. 1.

[p] Rebuf. reſponſ. .0 religioſus diſpenſatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentorum flor aur. communi æſtimatione excedētia, poſsint prouideri per electionem.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancellariæ hanc propoſuit, in qua reſeruauit generaliter omnes Eccleſias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiſcopales, necnon omnia monaſteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia cōmuni æſtimatione, & voluit, quod exceſſus huiuſmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum,an deciſio hic poſita intelligatur de monaſteriis indiſtinctè,an tantum de ſolitis commendari; & duæ diuerſæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monaſteriis indiſtinctè,cum hæc regula vniuerſaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem exiſtimo,ſcilicet, quod loquatur de monaſteriis ſolitis commendari, & communis ſtylus totius orbis eſt,quod monaſteria non ſolita commendari non habentur pro reſeruatis. & Princeps, ſeu Papa non cenſetur diſponere,ſeu reſcribere aliter,quam ſit conſuetum,prout dicitur in iure. [q] Inſuper regula ſupradicta quantum ad hoc erat deſtructiua inſtitutorum Canonū, & contra iura: merito igitur in quantum fieri poteſt,eſt reſtringenda, & poteſt verificari in monaſteriis, vel deſtitutis prout loquitur Gloſſa [r] allegans ad hoc aliqua iura,vel de monaſteriis tranſlatis ad ſæculares,de quibus fit mentio in quadā Decretali,[s] vel de commendatis ſolitis,& hæc monaſteria

[q] l. fin C. de ſideiuſſor. in fin.

[r] Gloſ. in c. olim,el 1.de reſ. ſpoliat.

[s] ca. inter quatuor de religi. dom.

dicuntur monaſteria reſeruata, conſiſtorialia, quia de eis conſiſtorialiter prouideri ſolet per viam ſchedulæ, prout tradit Stephanus. [a] Si quis autem primæ opinioni inhærens, eadem voluerit monaſteria omnia, quæcunque ſint, quæ tamen valorem ducentorum flor. aur. excedant, reſeruata eſſe, contraria conſuetudine, de qua ſupra, reſponderi poterit, quod illa ex alia ratione vigeat, ab aliáque cauſa ortum habuerit, quæ fortitam eſt propter priuilegia conceſſa diuerſis religionum ordinibus, vt poſſint procedere ad electionem, non obſtantibus quibuſcunque reſeruationibus, ac regulis Cancellariæ Apoſtolicæ, & reſeruatoriis editis, & pro tempore edendis, ſub quibuſcunque formis, &c. Superuenisſet poſtea iſtæ generales reſeruationes, quas facile eſt concludere ſpecialia huiuſmodi priuilegia notoria non tollare, Generalis enim prouiſio non refertur ad ſpecialiter prouiſa, vt eſt vulgatum in iure, [b] & quaſi in terminis noſtris, quod reſeruatio generalis non tollat ſpecialia priuilegia, concludit Geminianus [c], & ſecundum hanc opinionem ſequeretur, quod monaſteria excedentia valorē ducentorum flor. aur. ſiue ſolita cōmendari, ſiue non ſint conſiſtorialia, ſiue quibus ſpecialia priuilegia aduerſus reſeruatorias regulas conceſſa non fuerunt, reſeruata cenſentur, & ſub dicta regula cadunt, prout reſoluit Quintilianus Mandoſius. [d]

[a] Stepha. in tra. vt ſigna tura v. eſt varius caſus. fo 365. à tergo in 1. impreſ.

[b] l. cohære. & qui potiorem ff. de vulga l. ſi-cus nutric. in pro ff. de aliment legat.

[c] Gem. conſ. 30 quod primum dub. 10

[d] Mand. de regu. Canc. l. re. 2. reſerua. n. 3.

ARTICVLVS IX.

Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat cōmunitati, vt eligat Prælatum, cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium.

RESpondeo dicendo, non eſſe neceſſarium requiri eius conſilium. Ita quædam Gloſſa, [e] quia conſentiendo poſtea electioni, ſatis videtur præſtare conſilium, & ſi ante electionem conſentirat, caſſanda eſſet electio propter vitium ambitionis, argumento eorum, quæ in iure [f] notantur, & licet Ioannes Andreas dicat hoc eſſe probabile: attamen tutius ait eſſe, requirere etiam huius conſilium, vt mandati formæ ſatisfiat, quia eius conſilio forte eligent meliorem, ſufficit autem, prout ait Syluester, [g] quod conſilium petatur in genere, ſcilicet, de quo vos conſulitis, &c. Si vero petatur in ſpecie de perſona ſua, debet reſpondere, aliorum conſilio relinquo: at ſecundum Hoſtienſem hoc eſſet ambitioſum, vnde poteſt cum bona conſcientia dicere, non eligatis me, quia non ſum dignus, & ſic poteſt eligi, & ſi eligitur poterit conſentire, quod autem debeat iſtius requiri conſiliū, ſaltem in genere, communiter tenetur per Doctores, vt ait Panor. [h]

[e] Gloſ in c. cum vsers. de elect.

[f] c. poſt petitā de elect.

[g] Syl. v. conſil. n. 10.

[h] Panor. in d. c. cum in veteri.

Dubium autem eſt, ſi Papa aut ſtatutum mādaſſet de conſilio, & aſſenſu, an poſſent eligere vnum eorum? Hoſtienſis [i] ait, quod ſic, quia ſatis eſt quod ex tribus electis duo conſentiant, modo tertius non contemnatur, vt patet in arbitris, & iudicibus ſimpliciter electis, in quibus valet ſententia maioris partis, vt dicitur in iure, [k] & Syluester addit, notat ſingulariter hoc dictum, quod vbi eliguntur ſimpliciter plures ad eligendum, vel conſentiendum, vel aliquod officium extra iudicium, vel ad aliquod officium extra iudicium exercendū, valet quicquid facit maior pars, modo nō contemnatur minor, id eſt, modo vocetur ad dictum conſilium, & ad conſentiendum, ſecundum Panormitanum [l]. Verum eſt tamen, quod ſi Papa, aut ſtatutum mandet eligi prælatum cum conſilio, & aſſenſu conuentus illorum trium, nullus eorū poſſet eligi ſecundum Hoſtienſem, & Panormitanum, [m] quia nullus conſentire poteſt in ſe ipſo, & idem eſſet, ſi mandaſſet cum cōſilio, & aſſenſu tertij, quia oportet eum ante electionem conſentire, & tunc ambitionis vitio notaretur. Ex iis infert Syluester, quod ſi ſtatuto caueatur, ne mulier alienet ſine conſenſu duorum agnatorum, ſi alienet vni de conſenſu alterius, tenet alienatio, & ſtatuto ſatisfactum eſt, quia is, qui emit, videtur cōſentire & ſtatuti formæ ſatisfacere, & idem eſt, ſi ſtatuto caueatur, ne filius litiget ſine conſenſu patris, & pater litigat cum eo. Vnde in religionibus, vbi electio prælatorum conuentualium fit de conſilio, & aſſenſu definitorum, ſi aliquis ex definitoribus in prælatum vult à definitorio eligi, cum neceſſario debeat conſuli, & conſentire, debet talis definitor egredi à definitorio, & poſtea electus ſufficit, quod conſentiat.

[i] Hoſtienſ. in c. cum in veteri.

[k] c. ſi. de eo tribus ff de re iudicata.

[l] Pan. in d. c. cum in veteri.

[m] Hoſt. in c. Pan. vbi ſup.

ARTICVLVS X.

Quidam pater grauis in quadam prouincia fuit vocatus ad definitorium, cum quinq; aliis ſuffragatoribus, ad quandam electionem faciendā, quorum tres poſtquam fuerunt congregati in vnum, ipſum Definitorem elegerunt, qui Definitor noluit ſuum ſuffragium præſtare, etiam ſi ad hoc fuit cōpulſus à ſuo prouinciali, dicebat enim ſex eſſe electores, & ipſo renunciante ſuum ſuffragium, quinq; tantum remāſiſſe, quorum tres erat maior pars, à quibus ipſe erat electus, & ſic petebat à prouinciali dictæ electionis confirmationem, quam noluit dare. Quæritur primo, an valuerit talis electio, & an prouincialis eam teneatur confirmare? Secundo an dictus prouincialis compellendo ipſum ad ſuffragium præſtādum, & nolendo confirmare eius electionem, recte proceſſerit; Tertio an dictus pater ſine licentia ſuperioris ad ſuperiorem confugiens, per viā appellationis, aut ſimplicis querelæ, apoſtata ſit iudicandus prætendens, quod declaretur inualida ſecunda electio facta ab aliis electoribus, & prouinciali.

RESpondeo dicendo, quod prima electio facta de querelante non valuit, & ſecunda facta ab ipſo Patre Prouinciali, & ab aliis canonica eſt iudicanda. Dictus enim Prouincialis ſecundum ius in omnibus proceſſit, licet enim dictus pater ad ſuperiorem appellauerit, eius tamen appellatio non fuit à patre Prouinciali acceptata, quia friuola, iura enim prohibent appellationem friuolam acceptari, prout tradunt Ioan. Andr. [n] Innoc. & Hoſtienſis, & illa dicitur friuola appellatio, quæ ſine legitima cauſa interponitur, vt quando quis appellat, vbi non eſt grauatus iniuſtè, & ſic idem eſt dicere friuolam appellationem, quod vanam, & inanem, & ſine iuſta cauſa interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum, vt declarat Geminianus, [o] & intantum lex odio habuit huiuſmodi friuolas appellationes, quod non ſolum introduxerit pœnas contra appellantes, verum etiá cenſeat fieri iniuria iudici à quo, quādo friuolè appellatur, ideóq; poteſt iudex agere actione iniuriarum, vt ait quædā Gloſſa [p] ſingularis, quam ſequūtur Geminianus, & Felinus, aliam gloſſam expreſſam allegantes, propter quod dictus prouincialis non ſolum bene functus eſt officio ſuo nō acce-

[n] And. Innoc. & Hoſt. in c. vt debitus de appel. poſt Gla. in c. paſtor. de offic. deleg.

[o] Gemin. in c. cum appellationibus col. 2 verſ. quare quod importa de appel. li. 6.

[p] Gl. in l. ſin. gle. ſin. quando prouocare non eſt neceſ. Gem. vbi ſup. col. 2. Fel. in c. 2 col. 2. de appel. gla. 2. in c. ſigni prapoſtera. di. 50.

acceptando dictam appellationem, imo poteſt cõqueri de dicto fratre appellante, eum ab eo ſine cauſa appellauerit.

Et quod appellatio fuerit friuola probatur Prouincialis enim ſecundũ ius proceſſit non acceptando renunciationem ſuffragij dicti patris, & ad aliã electionem procedendo poſt terminos datos dicto patri ad ſuffragandum; & quod pater Prouincialis rectè proceſſerit non acceptando dicti ſuffragij renunciationem: Probatur, quia dictus pater ſine iuſta cauſa non poterat renunciare, ſicut enim electores vocati ad electionem non poſſunt ſe excuſare ad non accedendum ſine iuſta cauſa, vt probat quædam Gloſſa [a] communiter recepta: ita prędictus pater præſens iam electioni non potuit ſuo ſuffragio renunciare, cum nulla iuſta cauſa ad id interuenerit. Neq; oſtat, quod in iure [b] habetur, quod ſcilicet vnuſquiſque poteſt ſuo iuri renunciare, & ita potuit dictus pater renunciare iuri ſuo ſuffragiũ non pręſtando, illud enim intelligitur, quando talis renunciatio ſolum fit in præiudicium ipſius renunciantis, non autem quando fit in præiudicium alterius, & boni communis, prout in noſtro caſu cõtingit. Si enim vnuſquiſque ſine legitima cauſa, & propria authoritate poſſit iuri ſuo dandi ſuffragium renunciare, omnes in capitulo cõgregati poſſent hoc facere, & electiones impedirentur, contra bonum commune, quod ſine electionibus in religionibus factis ſecundum ſtatuta regularia non poteſt conſeruari, & non potuit prouincialis non obligare prædictum patrem ad ſuffragandum, & eius viſa contumacia non potuit non ad aliam electionem procedere, dilationes enim in electionibus, præcipuè poſtquam in vnum ſunt congregati vocales, pernicioſiſſimæ reputantur.

[a] Glo. in c. cum nobis olim in v. remota, de elect. li. 6.
[b] l. ſi quis non conſcrib. de C. de pactis.

Ex quo infertur, quod potuit dictus prouincialis compellere hunc patrem ad ſuffragandum, & ſuffragij renunciationi minimè annuere, imo dico, quod ad hoc tenebatur, & ſi aliter faceret, ſuum nõ exequeretur munus, & vt delinquens in hoc poſſet per ſuos ſuperiores caſtigari, videretur enim fauere huic patri non iuridicè procedenti.

Neque obſtat, quod allegatur ex parte ipſius patris electionem ſcilicet, pro ſe factam eſſe, cum tria ſuffragia habuerit, quæ eſt pars maior, renunciatio enim ipſius ſuffragio, tantum duo ſuffragatores remanebant. Nam reſpondeo minimè ipſum ſuo ſuffragio renunciare potuiſſe, vt patet ex dictis.

Neque etiam obſtat, ſi dicatur, hanc eſſe electionem compromiſſariorum: Prouincia enim cõpromittit iuxta ſtatuta generalia in definitores ad hæc, & alia peragenda, qui ſecundum ius [c] poſſunt vnum ex ipſis eligere, in quo iure confirmatur electio facta ex tribus de ſeptem compromiſſariis de vno ipſorum, ſi ille electioni conſentiat, quia ſcilicet, vt dicit Gloſſa ibi, tunc ſua perſona computatur inter eligentes. Ad hoc enim reſpondeo, quod hic pater deficit ſcrutando ſcrutinio: ſi enim poſtquam tres pro ipſo ſuffragati ſunt, ipſe pro ſe etiam ſuffragaretur, electioni de ſe factæ cõſentiendo, eius electio neceſſariò deberet à Patre Prouinciali confirmari: hoc enim probat dictum ius, quod pro ipſo allegatur, & eſt communis ſententia Doctorum ſuper eo ſcribentium: at ipſe renunciauit iuri ſuo ſuffragandi, & per renunciationem electio de ſe facta non fuit perfecta, potuit enim pro alio ſuffragari. Nec valet dicere, quod renunciando ſuo ſuffragio, videtur virtualiter in ſe ipſum conſentire, cum ex tali renunciatione electionem pro ſe factã procurauerit confirmari. Nam reſpondetur, quod renunciatio ſuffragij non eſt realiter in ſe ipſum conſentire, imo eſt realiter pro nemine ſuffragari, & ipſe tenebatur pro ſeipſo cõſentire expreſſè ſuffragando, ſi volebat electionem pro ſe fieri, & ex ijs reſpondetur ad primum, & ſecundum, quod propoſuimus dicendum.

[c] c. cũ in cuncta de elect.

Ad tertium autem reſpondeo dicendo, quod ipſe pater ſine licentia prouincialis ad alium ſuperiorem accedens, fugitiuus erit iudicandus, iuxta ea, quæ definiuntur in Concilio Tridentino [d] ius antiquum confirmatione,

Neque obſtant tradita à Nauarro [e] dicente quod frater grauatus à ſuo prælato poteſt ſine eius licentia à monaſterio recedere, & ad ſuperiorem accedere, per viam appellationis, vel ſimplicis querelæ. Nam hæc doctrina intelligitur, quando ad ſuperiorem accedit propter immoderatam correctionem ipſius prælati, prout tenet Baldus, [f] quem ipſemet Nauarrus allegat, ait enim quod Abbate nimis ſæuiente in monachos, eis licet fugere de monaſterio, & hæc eadem referuntur à Nauarro [g] in ſuis conſiliis. Vnde non expedit ſubditis fugere à monaſterio prætextu qualis qualis grauaminis, ſed quando prælati nimis ſæuiunt in ipſos tyrannicè procedentes, & hoc voluit dicere Bannes [h] contrariam opinionem contra Nauarrum amplectens, dicens ſubditum fugientem à prælato ad ſuperiorem ratione alicuius grauaminis, fugitiuum eſſe iudicandum. Non enim, vt dicitur in iure, [i] remediũ appellationis ideo inuentum eſt, vt alieni à religionis, & Ordinis Obſeruantia exorbitandi debeat ſua nequitia patrocinium exhibere, & dictus pater non fuit grauatus à dicto Prouinciali, cum ipſe iuridicè proceſſerit ad alia electionem accedendo, & electionem ſecundam confirmando, & ſuam appellationem minimè admittendo, vt ex dictis ſatis patet. Verum eſt tamen quod ab hoc peccato poſſumus, vt decet ipſum patrem liberare, ſi ad ſuperiorem acceſſit ſecutus ſententiã Doctorũ ſibi hoc eſſe licitum affirmãtium, propter alias facti circunſtantias, quæ in caſu interuenerint: hoc colore enim ad ſuperiorem accedens, non eſt tam graui pœna feriendus, præcipuè ſi eſt perſona grauis, de cuius religione animus fugiendi non poteſt ſuſpicari, argumento, eorum, quæ in iure [k] notantur.

[d] Con. Tri ſeſſ. 25 de reg. c. 4. c. ad noſtrã de appel.
[e] Na. in c. nõ dicatis.
[f] Bal. in d. ca. ad noſtr. m.
[g] Na. li. 2. conſ. de appell. conſ. 4. n. 4.
[h] Bannes 2. 2. q. 12. ar. 2. pa. 607.
[i] d. ca. ad noſtram.
[k] in d. c. ad noſtrã de appel.

ARTICVLVS XI.

Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem alicuius prælati faciendam.

RESpondeo dicendo, quod licet nullum collegium Eccleſiaſticum poſſit conſtitui in vno, quia de iure ciuili, [l] requiruntur ſaltem tres de iure vero Canonico [m] requiruntur ſaltem duo; conſtitutum tamen ſemel, in multis poteſt totum ius collegij venire ad vnum, & conſeruari in illo, vt eſt caſus expreſſus in iure [n] & tenet Gloſſa ſolemnis communiter recepta, & declarata per Panormitanum, adeo quidem, vt ſi omnes Cardinales exirẽt de conclaui, poſtea quam ad eligendum Papam in eo conuenerunt, excepto vno, ille ſolus poſſet eligere Papam, vt aſſerit Gloſſa [o] memorabilis, quam cõmoniter receptã affirmat Martinus Laudunenſis, quem ſequitur Petrus à Biaxio. Verum eſt tamen quod is vnus, in quẽ reſidet ius collegij, nõ poſſet eligere ſe ipſum, vt dicitur in iure. [p] Vnde quando vocantur diſcreti ad capitulũ ad electionẽ Generalis, aut Prouincialis, poſito quod omnes exiſtentes in capitulo iudicentur inhabiles, excepto vno, ius capituli ad hunc ſolum deberet reuolui,

[l] l. Neratius ff de verb ſig.
[m] c. 1 de elect.
[n] l. ſicut. §. fin. ff quod cuiuſcunq; vniuer. Glo. in c. gratũ v. maiorẽ parte de poſt prælat. Panor in e. 1. de elect.
[o] Gloſſ. in cle. ne Romani §. porro v. omnes de elect. Laudunẽ de Cardin. colu. 12. Biax. de elect.
[p] l. ſ. c. 7. n. 4. Po per tum de iure pato.

qui tamen ſemetipſum eligere minimè poſſet: quod ſi ius capituli ad duos eſſet deuolutum, poſſet aliquem extraneum eligere in prælatum, non tamen poſſet eligere alterum de ipſis, quia maior pars, cũ non ſint niſi duo, non poterit vnus alteri eorum ſuffragari, quod requiritur ad valorem electionis, iuxta ea, quæ in iure notatur[a]. Verũ eſt tamen, quod ſi electio fuit per viam compromiſſi, electus conſentiendo ſuę electioni, videtur numerum ſuffragij augere, argumento cuiuſdam Decretalis.[b]

[a] c. quia propter de elect.

[b] c. ſi cõpromiſ. de elect. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſorum, præſentibus, & conſentientibus ipſis.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius,[c] & Doctores communiter dicunt, quod non valet compromiſſum factum ab vno, ſeu vice omniũ, aliis pręſentibus, & non contradicentibus, quia res, ratione cuius fuerunt creati compromiſſarij, cum non ſit leuis, ſed magni momenti, debent ſigillatim omnes inquiri, & expreſſè conſentire, & Syluester[d] ait, hoc dictum nota, & tenet in omni re ardua explicanda per vniuerſitatem, quia in re oneroſa, & graui, taciturnitas non habetur pro conſenſu, vt tenet Panormitanus,[e] ex quibus (ait Syluester) poteſt ſumi ſingularis limitatio ad dictum Innocentij[f] notanter affirmantis, quod ſi in capitulo tractatur aliquod illicitum, & damnabile, tenentur illi neceſſario contradicere, alias habentur pro conſentientibus, & ita inuoluuntur, & peccato, & pœna peccati cum aliis expreſſè conſentientibus, vt ſcilicet illud dictum procedat quoad obuiandum peccato, ne ſub velamine taciturnitatis peccatum nutriatur, at non quoad validitatem actus. Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in titulo quæſtionis fuit propoſitum decidendum, quod ſcilicet valet electio facta ab vno, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus, & conſentientibus expreſſe in eo omnibus aliis compromiſſariis, & ſic definitores, & patres Prouinciatum, & qui in religionibus ſunt conſtituti, vt compromiſſarij, ad eligendum, poſſunt conſentire, vt vnus in nomine ipſorum electionem officij prouidendi faciat, & electio ipſius vice omnium valida, & conſtans iudicabitur, etiam ſi eligat ſemet ipſum, dummodo talis officij ſit capax, & dummodo ab aliis committatur ipſi, vt ſemet ipſum poſſit nominare. Si enim ipſi talis facultas non eſt conceſſa, minimè ſemet ipſum primò, & immediatè eligere poteſt, nemo enim ſecundum Apoſtolum[g] aſſumere debet ſibi honorem, id eſt, prælaturam: ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Pro quo aduerte, quod dupliciter quis prælaturam aſſumit, ſcilicet inchoatiuè ſe primo, & immediatè eligendo, & faciendo prælatum. Secundo completiuè ſcilicet conſentiendo electioni de ſe factæ, vt in ſcrutinio, vel quaſi factæ, vt in compromiſſo, vt quando ſuum ſuffragium facit numerum cum aliis ſuffragatoribus, prout dictum eſt ſupra in articulo decimo, & primum eſt illicitum, ſecundum vero minimè, ſi conſentiat bono fine, ſcilicet ad obediendum Spiritui Sancto, vel ad ſubueniendum Eccleſiæ, prout colligitur ex traditis à Panormitano.[h]

* * *

[c] Innoc. & DD. in c. in cauſ. de elect.

[d] Sylu. in. elect. n. 15.

[e] Panor. in d. c. in cauſ.

[f] Inno. in cap. 1. de his quæ fiũt à maiori par.

[g] Ad Heb. 5. c.

[h] Panor. in c. cũ inter & §. ſequenti. de elect.

ARTICVLVS XIII.

Capitulum cuiuſdam monaſterij per ſuos compromiſſarios elegit, verbi gratia, Franciſcum, in quam electionem noluit confirmare is, ad quem ſpectat propterea pro parte capituli appellatum fuit ad Sedem Apoſtolicam. Quæritur, an debeant conſtitui iudices compromiſſarij, qui de cauſa electionis huiuſmodi cognoſcant.

RESpondeo dicendo. Primo quod non debent neceſſario conſtitui iudices commiſſarij, ſiue delegati, qui de contentis in quæſtione in partibus cognoſcunt, tũ quia nullo iure id cauetur, & quia ſacris Canonibus[i] cõſtat, quod cõfirmatur electionis nõ tenetur conſtituere cõmiſſarios, & delegatos ad decidẽdę queſtionis cauſam, ſed quod poteſt per ſe illã decidere agendo per ſe, vel alium ad partiũ inſtantiã, vel ex ſuo officio acta neceſſaria: verũ tamen deberet de honeſtate id facere, cõſtituẽdo ſcilicet dictos commiſſarios, quia omnis iuriſdictio, & omne imperium iure pontificio ſunt delegabilia, iuxta Gloſſam quandam communiter receptam, & iudex habens ius confirmandi, & infirmandi electionem, poteſt, & debet cognoſcere de contentis in dubio per ſe, vel per alium, ad inſtantiam partium, vel ex ſuo officio: tũ quia poteſt, & debet ex officio procedere, & inquirere de iis quæ pertinent ad vtilitatẽ publicam, vt determinant Iura,[k] quæ ad hoc citant Bart. & Rippa cũ aliis cõmuniter: & conſtat hanc, de qua loquimur, electionis cõfirmationem ad vtilitatem publicam ſpectare, tum quia expreſſè hoc determinat Innocentius III.[l] cuius Gloſſa recepta ait, ab eo determinatum iudicem ad confirmationem electionis, poſſe ex officio etiam ea, quæ ſunt facti ſupplere. Et paulo inferiùs ait etiam ſi nihil obijciatur electo, ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit facta canonicè, & de perſona etiam electi, aut ſit idonea, vt ſacri Canones[m] nos inſtruunt. Et idem Innocent. III. in cauſa poſtulationis ſupplent, & Gloſſa ipſius ait, quod iudex poteſt ſupplere non ſolum ea, quæ ſunt iuris, ſed etiã quæ ſunt facti, ſpectãtia ad publica vtilitatem, & ſic poterit Papa in hoc caſu ex ſuo officio per ſe, vel per ſuos Commiſſarios facere omnia quæ opportuna fuerint ad ſciendam veritatem de perſona electi, & electorum, & forma eligendi habita, & ſeruata per capitulum, & compromiſſarios eius. Vnde idem Innocentius[n] III. alibi ait, quod iudex ſuperior, ad quem appellatum eſt ſuper electionis confirmationem, poteſt imo debet facere, quæ conueniunt, ne gregi diu deſit cura paſtoralis, & ſic poterit facere miniſter generalis, ſi ad eum fuerit appellatum, & per conſequens poteſt compellere capitulum, & compromiſſarios eius, & notarios ad edenda ſibi omnia coram eis facta, quæ ad huius cauſæ iuſtam, & breuem expeditionem pertinent; nam etiam reus cogitur edare inſtrumenta ſuo fiſco arctori ratione publicæ vtilitatis, vt notãt Bartolus,[o] & omnes, vt tenet Panormitanus, Felinus, & Nauarrus.

Nec poſſunt excuſari ab editione præfata capitulum, & præfati compromiſſarij, & Notarij eorum, eo quod conuenirent, vt vota eorum manerent ſecreta. Nam reſpondetur, quod non licet ſuffragatoribus conuenire, vt electio maneat ſecreta, vt notat Panormitanus,[p] cum pactum priuatorum iuri publico

[i] nihil. c. ca. c. poſt peti. de de ele. c. vl. de eod. ti.

[k] l. ſi egrnit ſi de of. præ. l. ſi quis hoc genus C. de Epiſc. & cler. Bar. in l. ſ. §. hoc autẽ iudici. ff. de dãno infe. & de appel. 12. Vb. Rippa & alij.

[l] Inno. in ca. nobis de elect. vbi gloſ. verſ. ex officio.

[m] c. venerab. de ele. c. preterquã 28. di.

[n] cap. bonæ memoriæ de poſt. vbi glo. ver. curamus. allegat. cap oblata de Appell.

[o] Bar. in l. ſi quiſquã ff. de edẽ. Panor. in c. 1. de probat. vbi Fele Nau. li. 2. conſ. 2.

Digitized by Google

blico pręiudicari non poſſit, vt dicitur in iure,[a] & ſic pacto ſuffragatorum non poterit fieri, vt maneat ſecretum, quod Reipublicæ intereſt, vt pandatur, tum quia quoties natura rei probādæ eſt talis, quod non poteſt probari, niſi per paucas, & certas perſonas, illæ renētur teſtificari, etiamſi ſint priuilegiatę ad non teſtificandum, ſecundum Hoſtienſem [b] cōmuniter receptum, & etiamſi eſſent inhabiles, ſecundum Antonium [c] de Butrio, & Imolam, quos ſequitur Decius, & probatur in iure. Cum ergo vota ſecreto præſtita coram compromiſſariis, & Notario ſuapte natura ſint talia, quæ non poſſunt aliter probari, quam per acta coram ipſis, poterunt compelli ad edenda illa; impoſſibile eſt enim ſcire, an compromiſſarij præfati ſeruauerint formam eligēdi ſibi à capitulo commiſſam, niſi habita notitia de ſuffragiis, ſiue votis, quæ ſigillatim alij dederūt aliis, quorum ipſi tenebantur eligere illum, in quem maior pars capituli conſentiret, quod an ſeruauerint, ſciri non poteſt, niſi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua ſuffragia habuerunt.

[a] *Panor in ca. Quia propter c. ſin. de elect. ca. ſi diligenti de foro cōpet. l vna publicā ff de pactis.*
[b] *Hoſtien in c. 1. de teſtib. cogen.*
[c] *Butrius & Immola in ca. 3. loco de probat. Decius in ca. 2. eodem ti. nu. 21 l cōſen. C. de repudys.*

QVÆSTIO LIIII.

De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quaſtionem ſeptem quaeruntur.

1 *VTrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*
2 *An clauſula de conſenſu medietatis conuentus, requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingula conſentiant.*
3 *An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*
4 *Vtrum valeat electio monialium, quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies: & dicente ſuperiore ſe non electurum niſi eam, quæ duas votorum partes haberet omnes ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habuerat votum, & a ſuperiore fuit electa.*
5 *Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ.*
6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem.*
7 *Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.

REſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. ſtatuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatiſſarum, ſeu, matrum monalium, quæ à maiori parte certion numero duntaxat facta fuerint, ſint, & cenſeantur canonicæ, ac quo ad ipſorum monaſteriorum ſeu domorum moniales aut ſorores ordinem ipſum profeſſas, etiamq; per triennium, vel circiter in prædictis monaſteriis moram traxerint, ſpectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis [d] nrdinis. Et in ordine Ciſtercienſi ſecundum ordinis ſtatuta eligendæ proponuntur, & ab ipſis monialibus eliguntur, ab iiſdemque ſuperioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio [e] Ciſtercienſi, nec hoc a Concilio Tridentino [f] mutatur, præcipitur enim in eo, vt electiones monialium per vota ſecreta fiant, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius ſuperior, clauſtra monaſterij non ingrediatur: ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat in reliquis ſeruentur ſingulorum ordinum, vel monaſteriorum conſtitutiones. Ex quibus verbis ſatis conſtat quod electio Abbatiſſarum, & Prioriſſarum ad conuentum pertineat, ſiquidem iubetur vota ſingularum monialium adſumi. Et licet propter electionem à conuentu factam iurgia & inquietudo maxima oriantur inter moniales, & non habitent vnanimes in domo voluerunt tamē Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentinum confirmauit, vt electio ſemper ad ipſas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorū aliter ſtatuerint, prout patet ex dictis in quæſtione ſuperiori, & hoc fœmineæ fragilitati compatientes; ipſæ enim moniales ſi à capitulis Generalibus, aut Prouincialibus ſuas Abbatiſſas, & prioriſſas haberent, nulla forte earum ipſis eſſet grata, & maiori inquietudini ſpirituali ſuccumberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouiſio, & confirmatio moniali dicenti ſe eſſe electam à monialibus, niſi dicat ſe eſſe electam per maiorem partem conuentus, potuerunt enim duæ, vel tres moniales elegiſſe, & narratiua eſſet vera, iuxta quædam iura [g] vulgaris. Vnde talis noua prouiſio, vel confirmatio iſti conceditur addita clauſula, videlicet de conſenſu medietatis conuentus. Ita Quintilianus Mandoſius. [h]

[d] *In 1. imp fo. 48. & in 2. fo. 43. nu. 48.*
[e] *tit. Abbatiſ ſa §. 1.*
[f] *Con. Tri ſeſ. 25. de regul. c. 6 & 7.*
[g] *l. vbi numerus ff de teſt. l. inter illumen ſ. ff de verb. ſig. c. pluris locuto de reg. iur li 6.*
[h] *Mand. de ſignat. gra. 51. noua prouiſ. nus fo. 52 p. 3. co. 3. ver. orantis narranti.*

ARTICVLVS II.

Prouidetur monaſterio monialium de perſona monialis illius, vel alterius monaſterij, & ſemper apponitur clauſula, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, circa quam clauſulam quæritur, an conſenſus huius præſtari debeat collegialiter congregatis monialibus, an vero ſufficiat vt ſingulæ conſentiant.

REſpondeo dicēdo, quod debent collegialiter congregati ad huiuſmodi conſenſum pręſtandum, conſenſus enim hic ſpectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis ſeu collegij, prout notant communiter Doctores, [i] non autem ad ſingulas, vt ex iure, [k] colligitur, & hanc diſtinctionem, an aliquid ſpectet ad plures tanquā corpus, an tanquā ad ſingulos, fecit Federic. [l] vnde Prouinciales, & Deffinitores in religionibus, in quibus cōgregati aliqua prouident, & officiales inſtituunt, non ſufficit, quod ſinguli ſua ſuffragia ad Prouincialē mittant, ſed debent in vnum congregati, non enim ipſi ſunt ſuffragatores, vt ſinguli ſeparati, ſed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

Quod vero ad dictam clauſulam, ſcilicet de conſenſu medietatis conuentus, dubitatur, quid ſi ſint centum moniales, an ſufficiat conſenſus quinquaginta, an potius requiratur conſenſus maioris partis? Et puto, quod ſufficiat medietatem conſentire, licet enim reſcripta, & aliæ diſpoſitiones declarationem à Iure communi recipiant, iuxta vulgaria Iura, [m] & tradit Baldus. Ius [n] autem quando ſumus in conſenſu pręſtando per vniuerſitatem, ſeu collegium, vel corpus aliquod requirit quod maior pars conſentiat, hic tamen puto ſufficere medietatem monialium conſentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de conſenſu medietatis, non autem de conſenſu maioris partis vel de conuentus

[i] *l. ſi unum §. ſin. & ibi DD. ff. de pactis*
[k] *l. per fundū. ff de ſer. ruſti. præd.*
[l] *Feder. conſ. 65. in fine fere ipſi quaſtionis in 4. dub.*
[m] *l. reſcripta l neque damnoſa C. de prec. Impera. offerd. ſi quādo in prin. C. de inofficio l. teſt. con. cauſ. quæ de reſcrip.*
[n] *Bal. in l. honorū C. qui admitti.*
[o] *l. quod maior pars ff. ad municipia.*

Digitized by Google

conſenſu ſimpliciter. Vnde non indigemus Gloſſa, neque eſt locus alicui declarationi, in claris enim non eſt opus coniecturis, vt dicunt Iura, [a] & notat Baldus; & ſicut regula illa, quod ſufficit maior pars vniuerſitatis, ſeu collegij, fallit, quando de mente diſponentis conſtat, quod vult omnium cōſenſum, iuxta tradita in iure, [b] & notat à Baldo; ita ſimiliter, cum hic caueatur, quod medietas ſufficiat maior pars minimè deſideratur, vt tradit Quintilianus Mandoſius. [c]

[a] l. i. e, aut ille l. non eſt aliter ff. de legat. 3. Bal. in l. vnica §. ſi autem ad d. §. ien C. de caducis tollend.
[b] C. vbi periculū §. ii tam quiq; cardinales in ſi. a gloſſ. in verſ. ſingulis in ſi. de electi. li. 6. Bal. in c. non poteſt de re iudicat.
[c] Mād. de ſig. grat. ti. r. ſign. ſeu renun. fa. 54. col. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.

RESpondeo dicendo, quod monialis corrupta abſq; diſpenſatione non poteſt eſſe Abbatiſſa, vt Sacri Canones [d] definiunt, & tradunt Doctores, & capella Toloſana, & Lappus & cum hac moniali in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpenſare, prout alios allegans reſoluit Quintilianus [e] Mandoſius, addens quod diſpenſatio huiuſmodi conceditur, niſi pro magna cauſa, & in confirmationem huius ſententię aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatiſſa ſit virgo, quia aliter non poſſet eſſe hortatrix virginitatis, quæ ratio militat etiam in viduis, quæ poſt viduitatem aliquam profeſſam profeſſæ ſunt religionem, vt aduertit Gloſſa [f] communiter recepta.

[d] c. ſi quis omnibus volumus. peccatrice 1. q. 7. c. iuuenculas & c. finali cū ibi notat. 20. q. 1. gloſ. in ca. quomodo ver. aligat. 11 q. 1. gloſ. in Clem. fi. § ſtatuimus ver. rationabilis & ibi Cardin. n. 4 & q. 10. & ſeq. de ſtatu monac. cappel. Tolo. de ciſ. 295 Lapp. alleg. 61. poſt prin. & poſt n. 5.
[e] Mād. de ſig. grat. ti. diſpēſatio pro corrupt. ad Abbatiſſatum.
[f] Gloſ. in c. quomodo verſ. aligant. 11. q. 1.

ARTICVLVS IIII.

Ex ſexdecim monialibus habentibus votum in electione Abbatiſſæ, nouem ſuffragatæ ſunt vni, & ſeptem alteri; & ſuperior, qui aderat, volebat, vt duæ partes ſuffragantium conuenirent in vna, & fecit eas octies facere electionem ſperans, quod aliquæ ex ſuffragantibus vni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cum noluiſſent illæ ſua ſuffragia mutare, minatus eſt eis, quod niſi duæ partes conſentirent in vnam, ille eſſet vocaturus aliam monialem alterius monaſterij, quo metu compulſæ omnes conuenerunt in vnam tertiam, quæ nullum antea ſuffragium habuerat, quæ confirmata à ſuperiori rexit multo tempore monaſterium, ſed nondum triennio. Quæritur, an electæ primo à nouem, quæ maiorem partem capituli reſtituebant, ſit aliquod ius repetendi Abbatiam?

RESpondeo dicendo, nō poſſe negari præfatum ſuperiorem peccaſſe, nolendo acceptare electam à maiori parte, præſertim cùm toties eligeretur ab illa iuxta ea, quæ in Iure notantur, [g] imo & cogendo eas de vocando aliam, niſi conuenirent duæ partes ſuum peccatum aggrauauit, & probabiliter teneri poteſt, præfatam electionem poſteriorem fuiſſe nullam, cum electio facta metu, nulla cēſeatur, prout ſupra iam eſt declaratum.

[g] c. ideo nitatibus §. 6. de electi. li. 6.

Neq; obſtat, quod monialis primo electa nouē ſuffragiis, ceſſerit iuri ſuo illi per electionem quæſito nam ſicut electio fuit nulla, quia metu facta etiā eadem ratione debet dici propter eundem metū ceſſionem nullam fuiſſe verum eſt tamen, quod in foro exteriori difficile obtinebit, ſi ipſa non appellauit à mandato ſuperioris, & ſi ipſa fuit rogata, vt deſiſteret à ſuo iure, & quod potiùs fuit rogata, quā metu territa, & ſi ſecundo electa magno tempore manſit in poſſeſſione pacifica, & habita pro bona, & iuridica ab ipſamet primo electa, prout aduertit Nauarrus [h] dicens in foro conſcientiæ, ſecundo electam in Abbatiſſam titulum verum Abbatiſſatus minimè obtinuiſſe, cum metus reuerentialis patris in foro conſcientiæ efficiat profeſſionem religionis filij nullam, vt colligitur ex quadam Decretali, [i] iuncta Gloſſa ibi communiter recepta.

[h] Na. li. 1. cōſ. 11 de elect. cōſ. 5.
[i] text. iuncta gloſ. verſi patrū in c. præſ. 20 q 1.

ARTICVLVS V.

Papa creauit ius patronatus ſuper quodam monialium monaſterio, in fauorem Franciſci, qui per ſeptuaginta annos præſentauit Abbatiſſam, & inſtitutio fuit perpetua, nunc vero iterum, & iterum præſentata patrono, & tam ipſo, quam monaſterio inſtitutionem perpetuam deſiderante, inſurgunt aliqui dicentes inſtitutionem debere eſſe triennalem, quia ſic apud religionem Sanctæ Claræ receptum eſt, vt dictum eſt in primo articulo. Quæritur vtrum debeat eſſe perpetua, an triennalis?

RESpondeo dicēdo, quod patrono, & monaſterio volentibus vt Abbatiſſa præfata per patronum præſentata confirmetur pro perpetua, ſiue triennali temporis præfinitione, clarum & manifeſtum ius eis poſſeſſorij competere, quia ab annis ſeptuaginta ſunt, vt præſupponitur, in hac poſſeſſione, quod ſufficit, iuxta cuiuſdam Gloſſæ [k] Doctrinā, & ita nullatenus permittere debent vt agatur & litigetur ſuper petitorio, & proprietate iuris, donec poſſeſſorium finiatur, & reponatur in pacifica, & trāquilla poſſeſſione iuris pręſentādi & prætendēdi confirmationem perpetuam, prout tenet Nauarrus [l], & licet prædictus patronus non fuerit in poſſeſſione præſentandi abhinc ſeptuaginta annis, habet tamen ius præſentandi prædicto modo, ita vt ſic pręſētata remaneat perpetua Abbat. & non per ſolum triennium. nā in cauſa proprietatis, & petitorij, ius eſt pręfato patrono, & monaſterio iure communi attento; tum quia pars aduerſa cognoſcit iure ſpeciali Pontificis Maximi competere dicto patrono ius pręſentandi prędictam Abbatiſſam & conſtat iure communi Abbatum, & Abbatiſſarū, & aliorum prælatorum, & prælatarum, & omnium aliorum beneficiorum inſtitutiones, præſentationes ad dignitates, & beneficia debere eſſe perpetua: ita quod ſine culpa graui non poſſint ab eis deponi, iuxta cuiuſdam Canonis [m] definitionem. Vnde Bulla Gregorij XIII. & Sixti V. definientes Abbates, & Abbatiſſas, & Guardianos debere eſſe triēnales, & non perpetuas, debent explicari de Abbatibus, & Abbatiſſis, creatis per electionem, non autem de Abbatibus, & Abbatiſſis creatis per pręſentationem, pręcipuè ſi patrono, & monaſterio eſt acquiſitū ius præſentandi Abbates, & Abbatiſſas perpetuas. Præterea iure antiquo inſtitutio, & confirmatio erat perpetua, & per conſequens in caſu proprio debet etiam eſſe perpetua. Nam reditio ad ius priſtinum, & antiquum eſt fauorabilis, vt dicunt iura dilatata per Iaſonem, [n] & Felinum, & per conſequens hæc præſentatio faueri debet.

Neq; obſtant verba generalia dictarum conſtitutionum dicentium, quod Abbatiſſæ quorumcūq; monaſteriorum curæ commiſſarum ad ſummum triennales ſint, & verba ipſarum conſtitutionum, ibi non obſtantibus dicti ordinis Minorum iuramen-

[k] Gloſ. in Cle. 2. de cauſ. poſſe.
[l] Na. li. 2. cōſ. 11 de cauſ. poſſe. & propri.
[m] c. ſatis per verſū 56. diſt.
[n] c. ab exordio § 5. de ſ. l. ſi venero § pactus ne peteret, ff. de pactis vbi Iaſon Felinus c. cū omnes de conſtit.

mento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis, ſtatutis, vel conſuetudinibus; dictæ enim clauſulæ generales non extenduntur ad monaſteria, ex quorum fundatione habentes ius patronatus ſolebant Abbatiſſas perpetuas præſentare, cum ex fundatione ipſi Patroni, & monaſteria ius patronatus quæſitum haberent, & nunquam Papa per clauſulas Generales iuri quæſito præſumatur præiudicare, prout in primo tomo [a] latè dictum eſt.

[a] 1. tom. q. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem, an poſſit eligi perpetua, ſicut antiquitus eligebatur.

RESpondeo dicendo, quod licet Summi Pontifices ordinauerint, vt Abbatiſſæ ſint triennales, prout in articulo ſuperiori ſatis dictum eſt, ipſæ tamen cōſtitutiones non habent locum, niſi in monialibus verè religioſis tria vota eſſentialia ſecundū regulam à ſede Apoſtolica approbatam profitentibus. Et probatur nam Gregorius XIII. vir erat Canonum peritiſſimus, & licet in ſua conſtitutione multas moniales diuerſorum ordinum expreſſiſſet, nullas tamen expreſſit earum, quæ licet collegialiter viuant, non ſunt religioſæ cum regulam approbatam à Sede Apoſtolica minimè ſint profeſſæ, cuiuſmodi ſunt oblatæ.

Et confirmatur. Nam conſtitutio canonica ſtatuēs aliqua noua, & à Iure communi exorbitantia de Sāctimonialibus, & fœminis religioſis, ſolum eſt intelligenda de veris religioſis, & non de alijs quantumcunq; religioſè, & collegialiter viuant, niſi expreſſè ad illas ſe extendat, vt eſt caſus notabilis, & memorabilis in Iure. [b] At Gregorius XIII. tulit legem de electione Abbatiſſarum, & præpoſitarum, normam, & diſciplinam regularem ſeruantium, & non extendit ad alias expreſſè, ergo non eſt intelligendus de illis.

[b] c. indemnitatibus §. pen. de ele.

ARTICVLVS VII.

Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.

RESpondeo dicendo, quod ſicut hodie iuxta formam Cōcilij Tridentini [c] electio Abbatiſſarum, aut Prioriſſarum ſit per ſcrutinium: ita olim erat ſtatutum, vt ea per ſcrutinium celebraretur, & ſic facta nihil poteſt opponi, quod confirmationem electæ, aut benedictionem differat: Si tamen illa ex tribus partibus duas partes conuentus pro ſe habuerit. Verum tamen eſt, quod poſtquam confirmata & benedicta fuerit, poſſeſſionemque adminiſtrationis ſuæ adepta fuerit, poterit accuſari, aut denunciari, vt dignitate priuetur, atque maiori quidem parte, ſed non tamen duas ex tribus partes explente celebrata fuerit electio, non prius confirmanda erit, quàm ſuperior Prælatus ex officio ſuper obiectis plenè ſine ſtrepitu. & figura Iudicij inquiſierit, qui Prælatus poterit, ſi res exigat, electionem irritare. Sed interim tamen quod non irritauerit in ſpiritualibus, & temporalibus liberè poterit adminiſtrare. Sic tamen vt rerum monaſterij nihil omnino alienet, neque vllam inter moniales quoquo modo recipiat, iuxta quandam Decretalem. [d] Qua propter ſi cupiant moniales talem electionem celebrare, in quam duæ partes conſentiant, ne ipſius confirmatio propter obiecta differri poſſit, poterunt quidem, quamuis iam publicato ſcrutinio, & electione celebrata illæ, quæ alteri eligendæ ſuffragatæ fuerunt, priuſquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ à maiori parte optata fuerit, vt ſic duas partes collegij ex tribus colligant, iuxta dictam Decretalem.

[c] Tri ſeſ. 25. de reg. ca. 7.

[d] c. indemnitatibus §. porro de ele. l. 6.

Quod ſi ad electionem monialium ex compromiſſo ventum fuerit, quamuis minor pars conuentus ei ſe opponat, denunciando, accuſando, vel appellando, non tamen differtur confirmatio, aut benedictio, ſed poſt confirmationem, & poſſeſſionem ei tributam, licebit electam accuſare, aut denunciare, quemadmodum ſupra docuimus, cum per ſcrutinium à duabus partibus fuerit celebrata electio. Si autem maior pars conuentus huiuſmodi electioni ex compromiſſo factæ oppoſuerit, aut appellauerit, differtur quidem confirmatio, aut infirmatio, quandiu fuerit cognitum; interim tamen electæ liberè miniſtrare conceditur, niſi opponentium numerus extiterit duplo maior, nam tunc electa nequaquam adminiſtrabit, ſed litis euentum exoptabit, prout Marcus Antonius Cuqus [e] vt receptum affirmauit, & probat decretalis ſuperius allegata.

[e] Cuqus l. 4. inſtitutionum inſtit. tit. 3. de ele. & n. 292. & ſ. q. ad n. 298.

QVÆSTIO LV.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.*

2 *Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.

REſpondeo dicendo, quod Geminianus [f] refert Archidiaconum tenentem, quod tenetur conſentire ſubditus electioni de ſe factæ, aliàs peccaret mortaliter, ſi putet ſe dignū ad prælaturam, argumento cuiuſdam Canonis [g], quod Ioannes Andreas putat verum, quando non eſt æquè idoneus, per quem poſſit illi monaſterio conſuli. Richardus [h] autem dicit, quod in tribus caſibus tenetur conſentire, ſub pœna peccati mortalis. Primo quando à ſuperiori per obedientiam cogitur, argumento cuiuſdam Decretalis. [i] Secundo, quando ſecundum iudicium ſuæ conſcientiæ videtur ſibi veriſimiliter, quod non eſt, qui velit, & poſſit ſalutem animarum procurare, quam ipſe poſſet, & ex hoc videt probabiliter monaſterio notabile imminere diſpendium, & periculum niſi conſentiat, iuxta Sacros Canones [k]. Tertio, quando per viam illicitam refugit, puta abſcondendo ſe, niſi ex ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu. Si autem neque per obedientiam cogitur, nec imminet probabile periculum monaſterio, ſi refugit per viam licitam propter pigritiam, peccāt venialiter, ſi autē propter humilitatem reputans ſe indignum, meretur, prout concludit D. Thomas, [l] qui ait, quod qui electus eſt canonicè, ſi intendit aliquid temporale, puta hono-
rem,

[f] Gemi. in c. ſi. de ele. lib. 6.

[g] c. in ſcripturis 8. q. 1.

[h] Ri. ha. quolib. 3. q. 21.

[i] c. niſi cum pridem de reg.

[k] d. c. in ſcripturis & c. olim. 8. q. 1.

[l] D. Tho. quolib. 3. art. 12. & art. 13.

rem, diuitias, & exuere ſe à iugo religionis, & huiuſmodi, melius faceret diſſentiendo, cum eius intentio ſit praua, ſed ſi intendit profectum Eccleſiæ eius intentio eſt bona. Vnde dicit D. Auguſtinus[a] quod in actione non eſt amandus honor, in hac vita, ſiue potentia, ſed opus ipſum ſi rectè atque vtiliter fit, vt valeat ad ſubditorum ſalutem, & hoc ſubdit, ait, illud Diui Pauli[b]. Siquis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, ſed ad hoc requiritur maxima idoneitas, quia, ſecundum Diuum Gregorium in paſtoralibus, tantum actionem populi debet actio tranſcendere præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias vires non ſufficit, iuxta illud Pauli[c], & ad hæc quis tam idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei, & ſufficientes redduntur, ſicut poſt modum ibidem ſubdit Paulus, Idoneos nos fecit miniſtros, noui teſtamenti. Poteſt ergo quis laudabiliter, conſiderans proprium defectum, ex humilitate officium Prælationis recuſare, ſicut Hieremias[d] dixit. Puer ego ſum, ecce neſcio loqui. Poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna, vt ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias[e] dicit, Ecce ego mitte me. Sed ſicut D. Gregorius dixit in Paſtoralibus, in vtroque & ſubtiliter intuendum, quia & is, qui recuſauit, plenè non reſtitit; & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra miſteria audeat, aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat, quia ergo valdè difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, Prælationis officium potius declinatur non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur. Hæc D. Gregorius.

a Auguſt. li. 19. de ciuit. Dei.
b 1. ad Timo. 3. c.
c 2. Corin. 3. c.
d Hiere. 1. c.
e Iſai. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi electi ad aliquam Prælatiam extra ordinem ſuum, poſſint aſſentire tali electioni.

RESPONDEO dicendo, quod ex electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & vocationibus ex ordine Mendicantium quocunque ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis Prælaturam in diſcordiam factam, nullum ius electo quæri voluit Bonifacius[f] VIII. neque poſſe electum poſtulatum, vel prouiſum, aliouè modo vocatum tali vocationi conſentire etiam miniſtri, aut magiſtri, vel Prioris accedente licentia, vel conſenſu. Alij vero non Mendicantes cuiuſcunque cõditionis, vel ſtatus ſint vocationibus ad Prælationes quaſlibet ad ſe factas à minori parte numero aſſentire prohibentur, taleſque vocationes valere. Quam Bonifacij conſtitutionem de diſcordia, & numero inferiori, quæ in facto non in fictione, vel iuris effectum verſatur, intelligendam eſſe, Clemens[g] V declarauit: quare nihil prodeſſet huiuſmodi mendicanti electo, & ſi illos, qui electioni, vel alij vocationi reſtiterunt, excommunicatos, ſuſpenſos, irregulares, vel poteſtate eligendi ea vice priuatos probè perſuadens ſibi concordibus ſuffragijs ſe petitum eſſe, quia illorum aduerſantium voces in dignitate ſua eo in loco haberi debeant, ac ſi omnino ex collegio non eſſent, hæc enim fictio quamuis illorum iuri non repugnans repudiatur, & ſolum factum merum attenditur, quia etiam dictum fuit, quod ſi Epiſcopus quiſpiã ex ipſis Mendicantibus ad aliũ Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatum eligeretur, eadem conſtitutione Bonifacij ſeruata electione fieri oporteret, cum non poſſet ex non Mendicantibus ordinem dici, quamuis ad Epiſcopalem dignitatem ſit aſſumptus, iuxta quandam Gloſſam[h], quam Doctores ſequuntur.

f c. quoniam ad de elect. li. 6.
g Clemens c. quo circa. eodem tit.
h Gloſ. in d. quoniã ad verſ. mendicanti. vbi addit & DD.

Item nonnulli ſcripſerunt alios non Mendicãtes religioſos prædicta conſtitutione Bonifacij prohibẽre ad Prælaturas admitti, vbi à minori parte ſunt electi, arceri non ſolum ad extraneas præfecturas ſed & ſi illæ proprij ordinis præfecturæ eſſent, iuxta quandam Gloſſam[i], quamuis multi alterius ſententiæ fuiſſe videãtur, nempè Ancharranus[k], Ioannes Monachus, Oldradus, & Decius. Sed longè probabilior eſt contraria opinio, quæ probatur ex verbis generalibus in dicta conſtitutione poſitis, neque enim ſine myſterio, cum prius de Mendicantibus loqueretur, diſtinxit inter præfecturas ſui ordinis, ſed loquens de alijs non mendicantibus non ſolum non diſtinxit Bonifacius, ſed & verbo generali vſus eſt, quod vtroſq; complecti ex recta proprietate loquẽdi poteſt, prout aduertit Marcus Antonius Cuquus.[l]

i gl. in d. Clemen. quo circa ver. probab.
k Anchar. & Io. monach. in d. c. quoniam ad. Oldrad. conſ. 103. incip. Dec. conſ. 14. col. 3.
l Cuquel. 4. inſt. tit. de elect. nu. 164.

Aduertendum autem, quod ſi religioſus electioni de ſe factæ ad prælaturam extra ſuum monaſteriũ, vel Eccleſiam non petita, & obtenta licentia cõſenſerit, cõſenſus non valet, & electio ipſa viribus euacuatur, huiuſmodi autẽ licentiam dare poſſunt religioſorũ Prælati, verbis generalibus in dicta cõſtitutione poſitis, prout in iure definitur[m]: nullus enim monachorum, ſeu regularium perſonarum ad quãcumque dignitatem, ſeu officium extra clauſtra abſque generalis reformatoris licentia, ſeu ſedis Apoſtolicæ electioni, ſeu prouiſioni de ſe factæ conſentire, neq; ad aliam admitti poteſt, & ſiquid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, prout cõceſſit Alexander III. fratribus minoribus, vt cõtinetur in monumentis[n] ordinum, prohibens, vt *nulli Fratres ordinis Minorum, ſi eos in Epiſcopos eligi, & poſtulari contigerit electioni, ſeu poſtulationi de ſe factæ audeant conſentire, neq; aliquis Archiepiſcopus, ſeu quicumque alius Prælatus, vel Legatus ſedis Apoſtolicæ, niſi fuerit Cardinalis, dictos fratres, niſi de licentia, & aſſenſu Generalis, & Prouincialium miniſtrorum, aut ſedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato ad Epiſcopatum, vel alias dignitates aſſumere, vel ordinare præſumant, & decreuit irritum, & inane, quidquid ſecus à quocumque contigerit attentari.*

m c. ſi religioſus de elec. li. 6.
n in 1. imp. ſo. 23. & in 2. ſo. 25. nu.

Proquo aduerte, quod per conceſſionem Eugenij IIII.[o] factam congregationi montis Oliueti ex S. Iuſtina, ideo in virtute obedientiæ, & ſub maledictionis æternæ pœna inhibetur religioſis, & quod electus, niſi intra tres dies deſtiterit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua niſi præuia ſatiſfactione debita abſolui non poſſit.

o Habetur in comp. Ceſterci. ele. § 5.

Notandum ſecundo, quod ſi ſuperior iuſtã cauſam dedit, quare nolit dare prædictã licentiam, videtur dicendum non poſſe compelli, quia ad hoc fuit cõceſſum hoc priuilegium prohibitorium acceptandi quod ita debet intelligi, vt aliquid contra ius commune operetur, prout tradit Collector[p] compendij Ceſtercienſis. At mihi contrarium videtur aſſerendum, prout in ſimili tenet quædam Gloſſa[q], præcipuè ſi ad dictam Prælatiam extra ordinem pro bono publico religioſus eligatur, & in proprijs terminis hanc opinionem alia Gloſſa[r] amplectitur.

p Collect. in d. compen. § 5.
q Cl. in c. ... de iure Patronatus.
r Cl. in c. ſi religioſus verſ. obtenta de elec. l. 6.

Neq; obſtat, quod tunc priuilegium nihil operabitur, nã reſpondetur iuxta ea quæ in Primo[s] tomo latè diximus, quod ſcilicet ſatis eſt, vt priuilegia aliquid operentur, quod magis timeantur, & quod ratione pœnarũ in ipſis appoſitarum ius cõmune magis ſeruetur, vt contingit in priuilegio hic appoſito, in quo pœna excommunicationis apponitur; & eodem modo puto explicandum priuilegium conceſſum à Gregorio XIII Superioribus Societatis, prout in eodem huius religionis Compendio[t] cõtinetur,

s 1. tom. q.
t Comp. Soci. ver. comp.

con-

conceſſit enim ne perſonæ ſocietatis ad aliquod aliud exercitiũ munus, vel officium, etiã Sanctæ Inquiſitionis etiam aliorũ defectũ, ſ quocũq́; quauis Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate ſeu authoritate fulgente, etiam ſi Cardinalis, vel Patriarcha, Synodus, communitas, ac capitulum fuerit, abſq; expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, & mandato, eligi, vel cogi poſſint.

Aduertendum denique quod prædicti Prælati, nõ poſſunt concedere licentiam pro futura electione, quam fieri contingeret, vt in quadam Clementina[a] determinatur, & tenet Syluester.

[a] Clem. cum concedat de elect. Syl. ele. 1. n. 10.

QVÆSTIO LVI.

De pœnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *IN quas pœnas incidant ſubornantes in electionibus regularium.*

2 *Virum procurantes officia, per perſonas extra ordinem, aliquam pœnam incurrunt.*

3 *An ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incidunt ſubornantes in electionibus regularium.

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus in bulla, quæ incipit, paſtoralis officij, data Rom. apud ſanctũ Petrũ, die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo, quingẽteſimo quinquageſimo. Pontificatus eiuſdem anno 6. inter alia ordinauit, *vt qui in electionibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo, abſolui non poſſit, ac voce actiua, & paſſiua perpetuo careat; ſubornatus verò, vel alius etiam, pro quo ſubornatio fiat, qui ſubornantem nõ detulerit, eandem pœnam incurrere cenſeatur.*

At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit conſueuit Romanus Pontifex, data Romæ apud D. Marcũ, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno primo, ſupradictã conceſſionem Pij Quinti in duobus moderauit. Primo quod etiam miniſter generalis: & commiſſarius Generalis, quando de ipſis non eſt ſubornatum, poſſint abſoluere ab hac excommunicatione; ſecundo quod qui ſubornatus, vel alius, pro quo ſubornatio fit, qui ſubornãtem non detulerit, in dictam excommunicationẽ non incidat.

Circa quas conſtitutiones primò eſt notandum, quod ſubornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verum, vel falſum, in bonum, vel in malũ finem, vt tradit Cardinalis,[b] & conſtat ex ſignificatione verbi, & ea firmiſſima ratione, quod illa, in qua ſuadetur verum bonum finem, eſt bona; illa vero, in qua ſuadetur falſum, vel verum in malum finem, eſt mala; ſiquidem admonere teſtes, vt reminiſcantur, quid, aut quomodo illa facta, vel dicta fuerunt; vt vera teſtẽtur, vel falſa, taceãt, vel dicant eſſe falſa, bonum eſt, & quotidie de veris iuſtis iuſtè litigantibus fieri conſueuit, admonere autem contrarium, eſt malũ, iuxta ea, quæ in iure[c] notantur. Suadere itaque electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornantur, & vitia vera, nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minùs præferatur, eſt ſanctum, & è contrario ſuadere virtutes falſas, & diſſuadere vitia nota, quo indignus digno, & minùs dignus digniori præferatur, eſt malum, argumento cuiuſdam Decretalis;[d] tum quia intereſt reipublicæ, vt digniores ad publica munera eligantur, vt dicitur in eodem iure[e] atque conſequenter, vt electores, & prouiſores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt poſſint eligere dignos, & remittere indignos.

[b] Card. in Cle mil. 2 de reſt. notabil. 2.

[c] 22. cauſa per totum.

[d] c. nihil de elect.

[e] d. c. nihil & c. fin eodem ti.

Ex quibus patet, quod ita Extrauagans Pij V. & Gregorij XIII. non debet intelligi de ſubornatione bona, ſed de ſubornatione mala, qua ambiuntur officia pecunia, & alijs donis, qui enim talia agunt, debent ab officijs remoueri, ait enim Bartolus,[f] quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum indebitè lucrandi impunè; & Angelus[g] dicit contra quoſdam iudices, qui vendunt iuſtitiam, & Innocentes auarè puniunt, & nocentes abſoluunt, & emerunt officia. Vnde in quadam lege[h] dicitur, quod officia debent conferri inuitis, quinimo poteſt extrahi à domo propria aliquis, vt fit officialis, vt ex alia lege[i] colligitur. Præterea noſtra ſententia probatur ex ijs, quę tradit Nauarrus,[k] explicando aliam Pij Quinti extrauagantem, confidentiam in beneficijs damnantem, an enim, quod dicta extrauagans non de confidentia bona, ſed de confidentia mala debet interpretari.

[f] Bar. in l pro eo de munic. muneribus li. 10.

[g] Angelus in ti. de iudic. ſi ne quoquo. ſuf fra. § quidam.

[h] l. ff quod quiſque iuris.

[i] l. annonam de decurionibus li. 10.

[k] Nau. in man. c. 23. n. 109.

Nec ſupradictis obſtat, quod ſubornare eſt clam ornare, & inſtruere, & ita includere videtur bonũ, & malum ornatum, & inſtructionem, & per conſequens, qui vetat ſubornationem, videtur vetare tam bonam quàm malam; quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi. Nam reſpondetur, quod lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, limitanda eſt tamen per alias leges ſpeciales diſponentes contrarium de aliqua materia ipſius, vt lex de non occidendo, quæ eſt generalis ad omne animal, intelligenda eſt tamen de animali rationali, vt ait Auguſtinus[l] quem ſequitur D. Thomas: & lex ſtricta de non occidendo hominem, reſtringenda eſt ad occiſionem hominis authoritate priuata, ſine authoritate iuſta, iuxta ea, quæ in iure[m] notantur.

[l] Aug. li. 1. de ciuit. Dei c. 20. D. Tho. 2. 2 q. 64 ar. 1.

[m] c. ſi non miniſter 23 q. 5. c. 7. de homic. li. 6.

Circa eandem conſtitutionem eſt notandum, quod ſubornatores remanent priuati voce actiua, & paſſiua, vt in eadem conſtitutione continetur. Priuatus vero voce actiua eſt priuatus iure dandi vocem capitulariter, & collegialiter, vt tradũt poſt quandam Gloſſam[n] Cardinalis, & Bonifacius priuatus, vero voce paſſiua eſt priuatus iure petendi vocem datam de ſe ipſo à capitulo conuentu, vel collegio, quoad ea, quę ſũt ipſi honori, & pręeminẽtiæ, quamuis non iure petendi ea, quæ ſibi ſunt oneri, & pœnæ, vt ſatis prædicti Doctores exprimunt.

[n] gl. in clem. in c. 1 de reg. ubi Card. & Bonif. cum. in c. ut qui de etat. & qual.

Ex quibus infertur intellectus ad quoddam cuiuſdam congregationis ſtatutum authoritate Apoſtolica confirmatum, cuius tenorem in præſentiarum referam.

Cæterum quia ex mutuo collegio collegialiter nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, propter quod huiuſmodi electiones indebitè præter ius, & æquum celebrantur. Nos volentes huiuſmodi diſpendioremedio obuiare præſentis conſtitutionis tenore ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus collegialium in electionibus tractandis, vel faciendis quempiam alium precibus ſubornationibus, ſiue alio quouis quæſito colore ad præſtandum ſuffragium ſiue vòtum alicui opponenti alliciat. Nec ſuper huiuſmodi ſuffragio præſtito, vel præſtando collegialis, vel oppoſitori, aut cuipiam alteri

per-

perſona votum ſuum aperiat, ſiue referat. Quod ſi quiſpiã hanc noſtræ conſtitutioni contrauenerit, ſententiam excommunicationis incurrat, & ipſo facto tota portione collegij, cũ veſtibus, & diſtributionibus per vnum annum priuatus exiſtat, ita quod deinceps quidquid ex ipſo collegio, vel præbenda perceperit, reſtitutioni ſubiaceat. Et inſuper volumus hanc noſtram conſtitutionem ligare, & locum habere in foro conſcientiæ. Et hanc noſtram conſtitutionem ad electionẽ rectoris in dicto collegio faciendam extendi volumus, & mandamus. Hæc dicta conſtitutio.

Quæ conſtitutio iuxta ſuperius notata debet explicari: non enim Legiſlator intendit per ſuam legem aliquẽ vltra finem, quem intendit ligare, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem prout dicitur in Iure,[a] at intentio, & finis, propter quem Legiſlator prædictam legem tulit, fuit ne electores, & prouiſores officiorum corrumperẽtur, & propter fauores indignus digno, vel minùs dignus digniori præferatur, & ſic collegium incommoda non modica pateretur, vt conſtat ex verbis proœmij præfatæ conſtitutionis, ibi, *quia ex mutuo colloquio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, &c.* Quæ verba, cum ſint proœmialia, induunt cauſam finalem, iuxta ea, quæ notantur in Iure[b] & tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, & Imola: nam ex verbis proœmij colligitur mens diſponẽtis, ſecũdum Panormitanum[c] ſicut ex præfationibus contrahentium intentio indagatur, vt in Iure,[d] notantur. Et ea præfationibus ſtatutorum probatur mens ſtatuentium, ſecundũ Bartolum[e] ad proœmiũ enim ſemper recurrimus, quod diſponentis volũtatem conficiamus, vt etiam ea Iure[f] colligitur, & notat Bartolus cũ communi. At hic finis, ob quem factũ fuit præfatum ſtatutũ, ceſſat quando ex mutuo colloquio non ſequũtur prædicta incommoda, & electiones non deſinunt fieri ſecundum ius, & æquum, & ſic non prohibetur in eo mutuum colloquium, quo poſito prædictæ electiones rectè & iuridicè fiunt.

[a] *l. in aqua. ff. de acq. rer. dom. ca. ſi. de prab.*

[b] *l. fin. ff. de ha red. inſt. vbi Bar. n. 6. & Angel. & Imo n. 4.*

[c] *Panor. in c. aduerſus nu. 2. de immu. Eccleſ.*

[d] *l. Titia, idẽ reſpondit. ff. de verbo oblig.*

[e] *Bart. in l. ambitioſa. col. 3. de decret. ab ord.*

[f] *l. 1. & in pr. & ibi Bart. ff. ad ſenatus cõſul. Macedon.*

Præterea hoc ſtatutum eſt ſatis pœnale, quo voluit ſtatuens obligare etiam in foro conſcientiæ, quod magis eius rigorem oſtendit, ergo eſt valde reſtringendum, iuxta notata in iure,[g] Vnde cũ loquatur de ſubornationibus, debet intelligi de ſubordinationibus malis, non autem de ſubornationibus bonis, iuxta ea, quæ in ſuperioribus late adduximus; bona enim ſubornatio, de qua in ſuperioribus non prohibetur in præfato ſtatuto, hæc enim ad bene eligendum ordinatur, oportet enim vt magis dignus eligatur, quod effici minimè poteſt ſine eo, quod priùs de oppoſitorum, & concurrentium qualitatibus tractetur: & diſcutiatur.

[g] *c. pœna cum ibi notatis de pœn. diſt. 1.*

Nec obſtat, quod hoc ſtatutum generaliter loquitur, & ad bonam, & malam ſubornationem eſſe extendendum. Reſpondetur enim quod lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. At hoc ſtatutũ debet limitari per leges ſpeciales diſponentes contrariũ in aliqua prædictorũ ſpecificatorum. Lex enim de non occidendo limitatur tantum ad occiſionem animalis rationis, vt ait Auguſtinus, prout dictum eſt in ſuperioribus.

Nec obſtant verba dicti ſtatuti ibi, *ſiue alio quouis quæſito colore*, nam reſpondetur quod adiectiuum, *alio* eſt repetitiuum rerum ſimilium præcedentibus, vt ait quædam Gloſſa[h] communiter recepta, & tradunt Afflictis, Bartolus, Aretinus, & Iaſon; vnde præfata verba debent intelligi etiam de ſubornatione mala apparenter bona, hoc enim ſignificant illa verba *quæſito colore*, Id eſt penſata bona apparentia, vt ſi præcedentibus aſſimiletur, non autem de ſubornatione bona ſatis ad bonã electionem concernenti.

[h] *gloſ. in l. fugitiuos. C. de ſeruis fugit. Affl. dec. 24. 4. col. 2. Bar. in l. ſed & reprobari in prin. de excuſ. tut. Aretin. & Iaſ. in l. quæcunque quæ admiſit.*

Circa eandem Gregorij XIII. Conſtitutionem tertiò eſt notandum, quod quantum ad excommunicationem, non eſt dubium inter Doctores, quod incurratur ipſo facto propter crimen ſubornationis occultum, ante latam ſententiam, quod ipſum dicunt aliqui, de pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, vt patet ex iis, quæ tradit Corduba,[i] & hoc ſatis probatur de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ex eadem conſtitutione ibi, *perpetuo careat*, iuncta communi doctrina tradita à Nauarro.[k] verũ eſt tamẽ, quod doctiſſimus Soto[l] tenet priuationẽ vocis actiuæ, & paſſiuę non incurri ipſo facto, ſed poſt latam ſententiã, ait enim de legibus autem pœnalibus noſtræ Vniuerſitatis, quibus præſentatores, & ambitiatores ſeu ſubornatores ipſo facto priuantur voce eligendi, ſemper arbitratus ſum non obligare in conſcientia ad pœnam illam ante condemnationem, niſi illum, qui de ea re infamia laborans, dum iuridice interrogatur, veritatem negat, nam de hoc perinde hac in parte cenſerem, ac ſi eſſet condemnatus, atque idem cenſeo de aliis electoribus in eccleſiis, & in collegiis, & præter rationes ſupra declaratas eſt hic alia particularis, quod alioquin vix vlla tuta eſſet electio, quod pernicioſiſſimum eſſet Reipublicæ. Hæc Soto. A cuius opinione non omnino recedit Corduba[m]; ſecundum quam verba noſtræ conſtitutionis ibi, *perpetuo careat*: gloſſanda ſunt, vt intelligantur in foro exteriori, in foro autem conſcientiæ generaliter minimè accipi debent, niſi taliter delinquens de delicto fuerit diffamatus & iuridicè interrogatus negauerit veritatem.

[i] *Cord. li. 1. q. 35. pa. 176. co. 2. & q. 36. in prin.*

[k] *Na. ca. 27. n. 12.*

[l] *Sot. li. 1. de iuſt. q. 6. ar. 6. p. 60. co. 1.*

[m] *Cord. vbi ſupra.*

ARTICVLVS II.

Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant.

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus, in bulla articulo ſuperiori allegata, ait in hunc modum. *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas per menſem carceri mancipetur*, Pœnæ autem de quibus hic mentio fit, ſunt excommunicatio ipſo facto, & priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ de quibus articulo ſupra proximo, & Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *ad tollendam autem ambiguitatem*, data Romæ die vigeſima nona Aprilis, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno ſeptimo, prædictam conſtitutionem, quantum ad hoc, confirmans, in hęc verba prorumpit.

Ad ea autem, quæ in prædictis prædeceſſoris noſtri literis contra recurrentes ad ſæcularium, & reliquarum extra dictum ordinem perſonarum fauores, ad aliquod officium in ordine habendum, ſtatuta ſunt, aliquid addendum cenſuimus. Nam dum aliquæ extra dictum ordinem perſonæ pro aliquo fratre officium quodpiam, vel per ſe ipſos, vel per nuncios ſuos literas petebant, negare dictos fratres conſueuere ſe nullo modo dictas perſonas ad prædicta ſollicitaſſe, idẽ quoq; dictæ perſonæ facere ſolitæ erant, negãtes ſe à dictis fuiſſe fratribus ſollicitatos ad tale pro eis faciendum officium; ſicque ad eorum correctionẽ, qui contra prædeceſſoris noſtri ordinationem faciebant, procedi nullo modo poterant. Vnde vt huic malo obuiam conueniente eatur remedio, ſtatuimus, & decernimus, quod ſi frater, pro quo ſæcularis aliquis

cuius-

cuiuſcunque gradus, aut conditionis fuerit, & quæcunque alia extra dictum ordinem perſona rogauerit, & petierit, verbo, literiſue, aut nuntijs, ſeu alijs quomodocunque per ſe, vel per alios, vt aliquod illi officium in ordine dicto detur, ipſo facto actiua, paſſiuáque voce priuatus ſit, ad omniaq́; ordinis officia inhabilis habeatur, niſi legitimè cõſtiterit aliquem ex malitia rogatores huiuſmodi ſubornaſſe, vt illi, pro quo rogauerint, aut ſcriberent, occaſione huius noſtri inſtituti nocerẽt, & præiudicarent, aut pro eo, quod amicos ſuos extra ordinẽ fratres prædicti ſolicitare conſueuerant ad aliquod ordinis officium eorum fauore aſſequendum, maiori vtantur de cætero diligentia, ad eos hortandos, & rogãdos, ne vllum pro ipſis officium petant, aut ad aliquod pro illis habendum officium ſuum interponant fauorem. Hęc Gregorius XIII. & Pius V. pro ordine minorum regularis obſeruantiæ, in quo ordine receptam video huiuſmodi Pij V. conſtitutionem, vt patet ex quadam conſtitutione generali a Toletana, quæ habet in hunc modum.

a *Conſt. Tolet. tit. de correptio. c.6 §. de fauore ſecularium.*

Apoſtolica conſtitutione cautum eſt, vt recurrentes ad ſeculares, ad imperrandos fauores pro obeundis officijs, ſint ipſo facto priuati voce actiua, & paſſiua, & omnibus officijs ordinis, etiam ſi ipſi ſpecialiter negauerint, & ſeculares affirmauerint non eſſe ab eiſdem fratribus ſolicitatos, dummodo de malitia non conſtiterit. Hæc ordinatio. Circa quam aduertendum eſt, quod etiam ſupradicti ſunt excommunicati, vt in dictis conſtitutionibus continetur.

Pro ordine autem prædicatorum extant duæ conſtitutiones Gregorij XIII. & ſanctiſſimi D. N. Clementis VIII. quorum tenores ſequũtur. *Gregorius Pap. XIII. ad futuram rei memoriam. Cum nihil magis religioſorum ſtatum perturbet, quàm fauorum, & ſuffragiorũ ſecularium aucupatio, & conquiſitio, quibus ſuperiorum æqua mens, quæ pro meritis ſuorum vniciuíque ſubditorũ tribui debet, peruertatur. Nos malum hoc ab ordine fratrum prædicatorum, cuius proſperum regimen, & incrementum, ad eccleſiæ ſanctæ vtilitatem, ſinceris exoptamus affectibus, pro noſtra paſtorali ſolicitudine propellere ſummopere cupiẽtes, Dilectis filijs magiſtro generali, ac prouincialibus, & reliquis eiuſdem ordinis prælatis, nunc, & pro tempore exiſtentibus, per Apoſtolica ſcripta, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ne ad inſtantiam, & requiſitionẽ quarumcunq; perſonarum, tam laicarum, quàm Eccleſiaſticarũ, extra ſupradictum ordinem conſtitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacunq; ſeculari dignitate, & excellentia etiam Ducali, & regali, & imperiali fulgentium, cuius dicti ordinis religioſo vllam gratiam concedere, vel pœnas aliquas remittere audeant, ſeu præſumant: quinimo quoſcunq; eiuſdẽ ordinis fratres, & religioſos, qui contra decreta ſuarum conſtitutionum, hac via, & ijs medijs per mendicatos fauores, & ſuffragia, aliquid ſibi procurauerint, ad alia, & ſimilia, & etiam maiora in eodem ordine conſequenda, apoſtolica authoritate, tenore præſentiũ, inhabilitamus, ac inhabiles perpetuo fore, & eſſe, neque per quoſcunque, niſi per ſedem apoſtolicam, rehabilitari, aut cum ipſis deſuper diſpenſari poſſe, ſicque per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum palatij apoſtolici auditores, ac S.R.E. Cardinales ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, authoritate, iudicari, & definiri debere irritum quoque, & inane quicquid cõtra præmiſſa aliquibus conceſſum fuerit, aut ſuper ijs à quoquam contigerit attẽtari authoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti ordinis, etiam iuramento, & confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis (quibus omnibus eorũ tenore, ac ſi de verbo ad verbũ, inſerentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, habentes, ad earundẽ præſentium effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus) cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;. Volumus autem quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicuius publici notarij ſubſcriptis, & ſigillo dicti magiſtri generalis obſignatis, eadẽ vbiq; fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Dat. Romæ apud Sanctũ Petrum ſub annulo piſcatoris, die 1. Iunij. M. D. LXXX. Pontificatus noſtri anno nono.*

Clemens Pap. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Religioſos viros, ſicut honorum gradus, cum ad eos aſſumuntur, obedienter ſuſcipere, ſuſceptoſq; humiliter adminiſtrare oportet, ſic ad eos mendicatis ſecularium præſertim perſonarum ſtudijs, aditum ſibi patefacere minimè conuenit. Cum itaque felic. recorda. Gregorius Papa XIII. prædeceſſor noſter per ſuas in forma breuis literas die 1. Iunij 1580. Pontificatus ſui anno nono datas, Magiſtro generali, ac Prouincialibus, & reliquis ordinis fratrum prædicatorum, prælatis tunc, & pro tempore exiſtentibus in virtute ſanctæ obedientiæ mandauerit, ne ad inſtantiam, & requiſitionem, quarũcunque perſonarum, tam laicarum, quàm eccleſiaſticarum, extra ſupradictum ordinem, conſtitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacunq; ſeculari dignitate, & excellentia, etiam ducali, regali, & imperiali fulgentium, cuiuis dicti ordinis religioſo vllam gratiam concedere, pœnas aliquas remittere auderent. Quinimo quoſcunque dicti ordinis fratres, & religioſos, qui contra decreta ſuarum conſtitutionum hac via, & ijs medijs, per conquiſitos fauores, & ſuffragia aliquid ſibi procurauerint ad talia, & ſimilia, ac etiam maiora in eodem ordine conſequenda, perpetuo inhabiles etiam declarauerit, prout latius in eiſdem literis continetur. Cumque, vt accepimus, à nonnullis ambigatur an ſub gratiarum vocabulo gradus, honores, dignitates officia, & munia ordinis præfati comprehendantur. Nos ordinis prædicti quieti, ac religioſorum illius ſaluti opportunius conſulere, aliiſque in præmiſſis prouidere volentes, ac literarum præfatarum, necnon decreti capituli generalis eiuſdem ordinis in executionem earundem literarum facti, quod incipit. Quam obrem ſingulos noſtri ordinis prælatos admonemus, veriores ac certos tenores præſentibus pro expreſſis, ac adverbum inſertis habentes, motu proprio, ex certaque noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, literas, ac decretum huiuſmodi, ac in eis contenta quæcunque, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omneſq; & ſingulos tam iuris, quàm facti, & alios defectus ſi qui in eis interuenerint, ſupplemus. Et nihilominus præfatam Gregorij, de gratijs, vt præfertur per mendicatos fauores minimè concedẽdis, prohibitionem ad quoſcunque gradus, honores, dignitates, officia, adminiſtrationes, functiones, prælaturas eiuſdem ordinis, perpetuò extendimus, & extendi debere decernimus. Et propterea dilectis magiſtro generali, prouincialibus, & alijs prelatis, ac ſuperioribus eiuſdem ordinis, ne poſt hac aliquod præmiſſorũ cuiquam ad inſtantiã, ſeu requiſitionem, vel contemplationem perſonarum ſuperius expreſſarum quarumcunq; quouis modo concedere. Religioſis vero, ac fratribus eiuſdem ordinis quibuſcunque, non ſolum in præmiſſis omnibus ſecularium fauorem minimè procurare, ſed nec etiam ſponte oblatum, aut ab eis minimè procuratum recipere, & ſimiliter ne ad hunc effectum munera aliqua ſecularibus impendere, vel exhibere audeant, vel præſumant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub eiſdem pœnis, in dictis Gregorij literis contentis, præcipimus, & expreſſe interdicimus, & prohibemus eiſdem authoritate, & tenore ſtatuentes, quod omnes, & ſinguli in præmiſſis delinquentes, nulla alia monitione præcedente, & abſque proceſſu deſuper habendo ſententias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo ipſo incurrant, quodque ad illas ſententias, & pœnas damnabiliter incurriſſe legitimè probandum, & omnino conuincendum, ſola præmiſſarum perſonarum inſtantia, fauores, & preces etiam oretenus porrectæ plenam indubiam, & ſufficientem, in iudicio, & extra, fidem faciant, ne ad id probationis alterius adminiculũ requiratur,

ratur, ſicque ab omnibus eiuſdem ordinis ſuperioribus, prælatis, & perſonis, ac aliis iudicibus ordinarijs, & delegatis, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate vbique iudicari, & definiri, ſicque interpretari debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, perpetuò decernimus, & ſtatuimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, dictiq; ordinis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ac omnibus illis, quæ idem Gregorius prædeceſſor in præfatis literis voluit non obſtare, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq; Volumus autem vt præſentes literæ in quibuſcunq; capitulis, tam generalibus, quam prouincialibus, & conuentualibus, vt ad ſingulorum notitiam facilius deueniant, publicentur, & inter ſtatuta, & ordinationes ipſius ordinis perpetuo obſeruanda deſcribantur, earúmq; exemplis etiam impreſſis manu ſecretarij, & ſigillo magiſtri generalis, vel manu alicuius notarij publici, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis eadem, quæ præſentibus fides vbique adhiberi debeat. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die vigeſima tertia Maij, Millesimo, quingenteſimo, nonageſimo ſecundo, Pontificatus noſtri anno I.

M. Veſtrius Barbianus.

Quæ conſtitutiones in ſacro ordine Prædicatorum receptæ ſunt, vt à patribus huius ſacræ religionis accepi.

Circa prædictas autem conſtitutiones, tam pro ordine minorum, quam pro ordine prædicatorum, dubitatur primò, an iſtarum religionũ profeſſi impetrãtes literas cuiuſdam Domini, ad quoſdam electores, vt eis fauerent, & poſtea pœnitentia ducti, non vſi fuerint dictis literis, incidant in pœnas earum? Ad quod reſpondetur, quod non: cum legiſlator non intendit ligare per ſuam legem aliter vltra finem, quem intendit, quia actus agentium nõ operantur vltra eorum intentionem, vt eſt notum in iure [a]: at intentio, & finis, in quem Pontifices prædictam legem tulerunt, fuit, ne electores, & prouiſores eorum officiorum corrumperentur, & per fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferretur: at hic finis ceſſat penitus in noſtro caſu, ergo lex quæ ad illum ceſſabit, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, vt dicitur in iure [b]: tum quia (vt ait quidam canon [c]) nec putemus in verbis ſcripturarum eſſe Euangeliũ, ſed in mente, non in ſuperficie, ſed in medulla, non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis. Et confirmatur ex quadam decretali [d] dicente, quod is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem, & voluntas illic capitur, vt ſignificat actum voluntatis, & nõ potentiam volendi, & ſic accepta idem, quod finis, ſignificat, vt declarat D. Th. [e] ergo verba legis ſecũdum finem ipſius ſunt interpretanda: tum quia verba cum effectu ſunt intelligenda, vt dicitur in iure [f], & ita verba dictarum extrauagantium, ibi, *procurauerunt fauorem*, intelligenda ſunt de procurante fauorem cum effectu, quod nõ fecit hic, de quo agimus, cum nõ fuerit vſus dictis literis in ſui fauorem obtentis: tum quia videtur eſſe caſus, in quodam canone [g], in quo expreſſè noſtra ſententia definitur ibi, *Qui voluit ſtatuere, & ſtatuit, ſed ſtatutum non habuit effectum non incidit in pœnam edicti*, quia ſcilicet prohibitus eſt ſtatuere, ergo neque iſti volentes ſibi fauere, & impetrantes literas, quæ ſibi fauerent, ſi nullum effectum dictæ literæ habuerunt, non incidunt in pœnam legis, quia pœna legis humanæ poſita contra facientem aliquid, non habet locum, niſi illud perficiatur, vt in aliquibus decretalibus [h] probatur. Verum eſt tamen, quod ſi dictas literas impetrauerunt, & eas miſerunt, at non peruenerunt ad manus electorum maior eſt dubitatio, an ſcilicet in dictas pœnas inciderint: videtur enim, quod incidant, de facto enim literas impetrauerunt, & miſerunt, quod in dictis conſtitutionibus continetur, & etiam ſi non peruenerint, videtur, quod celebrando remaneant irregulares, cum ſecundum dictam conſtitutionem mittentes dictas literas remaneant excommunicati. At contrarium eſt tenendum extradictis à Nauarro [i], qui tenet quod fratres prohibiti ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrẽda, ne ſcribant literas ad moniales, non remanent excommunicati, licet eas ſcripſerint, dum tamen ad dictas moniales nõ peruenerint, quia verba ſunt intelligenda cum effectu etiam extrinſeco, quem intendit legiſlator, vel alius diſponens, de cuius mente, vel intentione conſtat expreſſè, vel tacitè, quod ex quadam lege [k] comprobatur, quæ habet promittentem inuenire latronem, non ſatisfacere, niſi eum capiat, & iudici exhibeat. Licet enim verbum (*inuenire*) propriè non ſignificet capere inuentum, ex mente tamen, & intentione ſtatuentium, præſumitur id voluiſſe ſignificare, licet ergo verba dictarum conſtitutionum, ibi, *Fauorem extra religionem procurauerint*, propriè non requirant, vt literæ fauentes ad electores perueniant, præſumitur tamen legiſlatorem id voluiſſe, quia non nocerent miſſio literarum, niſi peruenirent ad quem mitterentur, & ita arbitror prædictos religioſos peccaſſe quidem dictas literas mittentes, ſed in excommunicationẽ, & alias pœnas minimè incidiſſe, niſi præfatæ literæ peruenirent, ad quem mittebantur. Vnde infertur ipſos mittentes literas minimè cenſeri excommunicatos niſi ex eo tempore, quo literæ acceptæ fuerũt, vnde ſi ante acceptationem earum ſacrum celebrauerũt, eos minimè irregulares iudicarem; cum vſque ad acceptationem dictarum literarum, in excommunicationem prædictam minimè inciderint, niſi dicamus, quod acceptatio retrotrahitur ad tempus miſſionis literarum, quæ retrotractio licet in alijs ſecũdum iura locum habeat, in pœnalibus tamen locum habere non ſentio.

Secundò dubitatur an ignorantes dictas pœnas, incidant in eas. Ad quod reſpondeo, quod in foro exteriori minimè ab ipſis liberabuntur, cum dictæ extrauagantes ſint receptæ, & in dictis religionibus publicatæ, in foro autem conſcientiæ ob ignorantiam ipſi erunt immunes per ea, quæ tradit Nauarrus. [l] Tertio dubitatur an prædictæ extrauagantes habeant locum in monialibus dictos fauores impetrantibus. Reſpondeo, quod non, nullum enim verbum de monialibus, & ſororibus in ipſis inuenio, licet enim maſculinum in conceſſionibus principum comprehendat fœmininum, in legibus tamen pœnalibus minimè hunc fragilem ſexum comprehendere affirmant viri docti, vt patet ex traditis à Tiraquello. [m] Et ſic Iuſtinianus [n] Imperator de fœminis loquens ait, mitiorem cum eis debere eſſe ſententiam, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe confidimus.

ARTICVLVS III.

Vtrum perſonæ aliæ ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.

RESpondeo dicendo, quod pro ordine minorum, & prædictorum, nihil circa hoc in dictis extrauagantibus inuenio deciſum, pro ordine tamẽ D. Hieronymi inuenio, quod Inno. VIII anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo, Pontifi-

ſui

[a] l. in alijs ff. de acquiren. rerum domin. c. ſi. de præ. c.

[b] l. adigere §. quamuis ff. de iure patro.

[c] ca. Marcio. 1 q. 1.

[d] c. vlt. de re iud.

[e] Tho. 1. 2. q. 8. art. 2. in corpore ar.

[f] c. hac verba de pæn. diſt. 1.

[g] d. c. hac ver.

[h] c. cum in cunctis § ſi de elect. ...

[i] Nau. l. 5 conſ. tit. de ſen. excom. conſi. 90 parum 4 & 6. in nouis.

[k] l. ſi hal'ato... de ſituen.

[l] Na in ma. c. 28. n. 51.

[m] Tira. in tract. con. § 6 1 glo. 9. n. 169 & 100.

[n] l. quiſquis §. ad filios, C. ad l. Iul. maieſ.

ſui anno quinto, nonis Iunij, ad inſtantiam admodum reuerendi Patris Gundiſalui de Toro, tunc prioris generalis ordinis, ſuas literas Apoſtolicas expediuit, & ordinauit, *quod de cætero perpetuis futuris temporibus occurrente vacatione prioratus quorumlibet monaſteriorum ordinis vbilibet exiſtentium, nullus cuiuſcunque ſtatus gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque dignitate Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeat (illis, ad quos electio prioris generalis, & aliorum priorum pertineret, contigerit; dumtaxat exceptis) de electionibus prioris, & priorum monaſteriorum eorundem pro tempore vacantium ſe intromittere, & vt magis vnus, quàm alius eligatur in priorem ordinis, vel cuiuſcunque monaſterij vacantis directè, vel indirectè, publicè, vel occultè, operari, vel perſuadere, vel aliàs fauere, ſeu inter Electores zizaniam, & diſcordiam ſeminare, & illos ad illã inducere, aut hortari præſumat, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrant, & præter illa ſi Eccleſiaſtici fuerint etiam beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ tunc obtinet, cum Cura, vel ſine Cura, qualiacúnque forent priuationis, & inhabilitationis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ita authoritate Apoſtolica ſtabiliuit, & ordinauit, ac ſtatutum, & ordinationẽ huiuſmodi perpetuo ſeruari mandauit.* Ita refertur in compẽdio [a] priuilegiorum dicti Ordinis. In quo etiam refertur, quod idem Innocentius anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſecundo, Pontificatus ſui anno octauo, Sexto Kalendas Aprilis, hoc indultum declarauit, quod fratres dicti Ordinis etiam non electores ſuper electionibus pro tempore faciendis aliquam diligentiam adhibentes, ſententiam prædicti induliti non incurrant, nec literæ prædictæ ipſos fratres, ſed extraneos duntaxat, quoad hoc, comprehendant; & quod extranei, qui prædictas pœnas incurrerint, ab eiſdem cenſuris, & pœnis, ab alio, quã à Romano Pontifice, vel Priori Generali ordinis, abſolui nequeant, præterquam in mortis articulo, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

[a] *Habet in comp. D. Hieron. ita electus Prior. § 4.*

QVÆSTIO LVII.

De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.*
2 *Vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.*
3 *Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturalis neceſſitatem patienti, & requirenti, quam obedire prælato ſuo contrarium imperanti.*
4 *Vtrum religioſus teneatur obedire prælato præcipienti, ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.*
5 *Vtrum commendatarij ordinum militarium teneantur de redditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.*
6 *Vtrum fratres Minores conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant.*
7 *Vtrum Concilium Tridentinum abolens quæſtores eleemoſynarum, comprehendat mendicantes religioſos, pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.*
8 *Vtrum Curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.

REſpondeo dicendo, Monaſteria præcepto eleemoſynarum eſſe obnoxia: nam & religionis ſcopus eſt charitas in Deum, & proximum. Hoc autem eleemoſynarum præceptũ docetur à D. Thoma [b] ex quo Soto [c] ſtatuit concluſionem. Epiſcopos arctiſſimè teneri, atque perſtringi eleemoſynarum præcepto, & quod de Epiſcopis dixerat, id etiam ſuo gradu intelligendum eſſe ait de Monaſteriis religioſorum, in quibus prouentus redundant. Quæ autem ratio tenenda ſit in erogando eleemoſynas in pauperes à religioſis paupertaté profeſſis, ſapienter docuit D. Baſilius [d] Magnus in regulis breuioribus dicens, Eos, qui aliundè ad nos accedunt, ac mendicantes aliquid petunt, quomodo dimittemus? & nunquid arbitratu ſuo quiſque panem, aut aliud quiduis illis debet tribuere? an verò vnicuipiam munus hoc conueniat delegari? Reſpondet, cum Dominus aſſiduitatis dixerit apud Matthæum [e], non eſſe bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, & tamen illud etiam approbauerit, nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum, cui diſpenſandi munus aſſignatum eſt, is illud diligenti habita animaduertione exequi debet; qui vero præter illius ſententiam aliquid facit, is tanquam euerſor diſciplinæ acriter obiurgandus eſt, idque eo vſque, quod tueri ſuum locum diſcat, cum Apoſtolus [f] dixerit, vnuſquiſque, in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum. Ruſus idem Baſilius [g] eandem rem magis enucleans perſtrinxit, quærens, nunquid ex contrariis quoque indigentibus impertiendum ſit de iis, ex communi pœnis diſtribui inter fratres debeant? Reſpondet, cum apud Matthæum [h] Dominus dixerit, non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, & non eſt bonũ ſumere panem filiorum, & mittere catellis, nequaquam neceſſe eſt ea, quæ in eorum vſus attributa ſunt, qui conſecrati ſunt, Deo, temerè ita in quoſuis impendi, ſi verbis fieri poſſit, quod à muliere, quæ de fide laudatur, dictum eſt, videlicet etiam Domine, nam & catuli edunt de micis quæ cadunt de Menſa Dominorum ſuorum, oppoſitum ſit in arbitrio diſpenſatoris adhibita eorum ſententia, qui ſecundum ipſum in familia cæteris præſtantiores, vt ex eo, quod abundat, Sol oriatur ſuper bonos, & malos. Hæc Baſilius.

[b] *D. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5.*
[c] *Soto l. 10. de iuſt. q. 4. ar. 4.*
[d] *Baſil. in reg. breu. interrog. 100.*
[e] *Matth. 15.*
[f] *1. Ad Corin. c. 7.*
[g] *Baſil. vbi ſu. interrog. 302.*
[h] *Matth. 15.*

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando Religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.

REſpondeo dicendo, quod quando Monachi de licentia ſuorum ſuperiorum peregrinantur, vel ſunt in ſcholis longè à Monaſterio, poſſunt facere eleemoſynas, quas alij honeſti peregrini, & ſcholares communiter faciunt, vt argumẽto aliquorum iurium [i] tradit Sylueſter. Secundo poſſunt facere eleemoſynam etiam contra ſuorum ſuperiorũ prohibitionem in extra neceſſitate: cum tunc omnia ſint communia, imo tenentur eam facere, vt tenet Richardus [k]: imo & in neceſſitate magna, quando ad ſuperiorem recurſus haberi non poteſt,

[i] *Syl. v. eleemoſyna. num. 5.*
[k] *Richar. in 4. d. 15. art. 5. q. 1. dicens 12. q. 1.*

vt tenet Panormitanus [a] & quædam Gloſſa: & ratio eſt, quia hic adeſt præſumpta ſuperiorum voluntas, & generaliter poteſt quicumque religioſus de voluntate expreſſa, vel præſumpta, quia habet adminiſtrationem à ſuperioribus commiſſam, facere eleemoſynas, quod tenet D. Thomas [b], dicens Regulares, ſi habent diſpēſationem à Prælato commiſſam, poſſunt eleemoſynam facere de rebus Monaſterij, prout ſibi ipſis eſt commiſſum; ſi vero non habent diſpenſationem, quia nihil proprium habēt, tunc non poſſunt facere eleemoſynam ſine licentia Abbatis, vel expreſſè habita, vel probabiliter præſumpta. Hæc D. Thomas.

[a] Panor. in c. ſi quis de furtis gl. in d. c. nō dicatis.

[b] Tho. 2. 2 q. 32. ar. 8. & 1.

Ex quo infert Nauarrus [c] primò, quod etiam habens officium Sacriſtæ, & Camerarij, Cantoris, Organiſtæ, vel aliud ſimile, cui non eſt facultas diſpenſandi, non poteſt quidquam de bonis Monaſterij ſibi accipere, & eleemoſynam dare, quia tale officium non importat neceſſitatem impendendi per prædicta, quod videtur fallere, cum ei aſſignatur ſalarium, quò rem diligentius agat, quia tunc tacitè ei videtur dari licentia in ſuos, vel in pios vſus diſpendendi, cum alioquin fruſtra ei daretur, quod in dubio non eſt præſumendum: ſin autem non daretur ſalarium, nihil poſſet accipere de communi, quia omnis opera regularis eſt debita Monaſterio, cui ſe cum ſuis omnibus per profeſſionem dedit, vt probant Iura. [d]

[c] Nau. in d. c. non dicatis n. 8. & 9.

Sed dubitatur, vtrum hodie poſt Concilium Tridentinum [e] ſit licitum Prælatis talem adminiſtrationem committere ad impendendum? & reſpondetur, quod ſic, quia illud nihil aliud eſt, quàm conſtitutio quædam procuratoris ad adminiſtrandum cum obligatione reddendi iuſtam rationem de percepto, & impenſo, quod non intendit prohibere Concilium, tum quia Capitula, & Conuentus, qui ſuis impenſis colunt vineas, & agros, ſeminando in illis non poſſent ſatis fideliter, & faciliter id facere, ſi non haberent laicos Conuerſos in id ſufficientes, niſi mittendo ad illa fratres aliquos, induſtrios, & fideles, qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo neceſſaria, & vtilia, quamuis melius eſſet, ſi pari, vel quaſi pari cura impenſa, & fidelitate per alium ſæcularem id facerent.

[d] Ca. in præſentia de probationibus an ſtim ingreſſi. G. de ſacroſan Eccleſ.

[e] Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 2.

Ex ſupradictis infertur ſecundò, quod religioſus ſimplex faciens eleemoſynam de rebus communitatis, ſine licentia expreſſa, vel præſumpta ſui Prælati, peccat mortaliter, & recipiens eleemoſynam eam tenetur reſtituere, cum ſit facta de re aliena inuito domino Dixi (expreſſa, vel præſumpta) præſumpta autem inuenietur licentia, quando alij religioſi ſimplices faciunt aliquas eleemoſynas paruas ſcientibus ſuis Prælatis, & non contradicentibus, & conſuetudine eſt receptum, nam mulier ſine authoritate viri non poteſt eleemoſynam facere, at in regione, vbi receptum eſt vxores eleemoſynam panis, & vini facere, non arguuntur de peccato, ſi eas ſine authoritate viri largiantur, iuxta ea, quæ poſt Antoninum, & alios tradit Nauarrus. [f] Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi prælatus dicat regularibus, ne eleemoſinas largiantur, non tamen per hoc ipſis, præcipere, videtur, ne eleemoſynas moderatas, & conſuetas conferant: at ſi expreſſè has etiam prohibeat Prælatus, tenetur ſubditus cū humilitate obedire. Aduertant tamen Regulares, quod in largiendis eleemoſynis conſuetis non debent ſcrupulis ſtimulari, vbi enim charitas viget, non poteſt eſſe in hoc peccatum mortale, & charitas, vt dicit diuina Scriptura, operit multitudinem peccatorum, & nō agit perperam, vt ait D. Paulus. [g]

[f] Na. in man. ca 17. 153.

[g] Pau. 1. ad Corin. c. 13.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri naturali neceſſitatem patienti, & requirenti, quàm obedire Prælato ſuo contrarium imperanti.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio habet veritatem inter Doctores, Richardus enim tenet, quod religioſi magis tenentur patri naturali, quàm Prælato in his, quæ pertinent ad neceſſitatem illius præcepti de honorandis parentibus, & ſic tenentur de iure naturali, & diuino hoc præceptum adimplere, à quo nulla profeſſio abſoluit, quia conſilia obſeruantur, vt perfectius præcepta impleantur, hoc idem tenet Henricus de Gandauo [h], ſcilicet quod tenetur ad neceſſitatem vitæ parentum, cum præceptum de honorandis parentibus ſit de per ſe: at obligatio voti religionis eſt de per accidens, & quod eſt de per ſe non poteſt diſſolui per illud quod eſt de per accidēs; in alijs autem, in quibus non obligantur ex dicto præcepto, dicit, quod magis tenentur Patri ſpirituali obedire, quàm carnali. Alexander verò ait, quod ea, quæ poteſt religioſus facere ſine detrimento regularis ordinis, ſolummodo tenetur patri exhibere, ſcilicet orare, conſulere, honorare; ad alia autem, ſicut eſt ſubuenire eius neceſſitatibus, cū nihil habeat, nō tenetur, & ſic videtur tenere quod potius Prælato ſit obediendum. At Petrus Lenauderius [i] tenet, prout (inquit) colligitur ex Nicolao de Lira [k] ſuper Matthæum quod aut pater erat in tali neceſſitate, ante quam filius religionem ingrederetur, & ſic dicit, quod magis tenetur patri in tali neceſſitate ſubuenire, quā Prælato præcipienti contrarium; & ratio eſt, quia actio ex contractu, vel quaſi contractu contra aliquem competens non extinguitur per religionis ingreſſum, aut ſi extinguitur, vt volunt quidam Doctores, quia monachus pro mortuo habetur, tamen ſecundum eos ex edicto de capitis diminutione reſtituitur, iuxta tradita in Iure [l], vnde dicunt Doctores, quod poſt ingreſſum religionis poterit ex actione, vel obligatione, qua prius tenebatur conueniri, ſed per Abbatem, vel Syndicum reſpondebit, vt in Iure [m] probatur, & notant Doctores, ergo multò fortiùs ex obligatione præcepti Diuini. Et confirmatur, nam etiam de Iure [n] poſitiuo, tantum tenetur filius patri, quod pater poteſt eum vendere pro neceſſitate famis, tenetur etiam ad alimenta, etiam ſi pater ſit relegatus propter inceſtas nuptias, vt in alio Iure [o] poſitiuo continetur, ergo non debet priuari iure ſuo ſine cauſa, argumento aliquorum Iurium [p] imo videtur, quod ſi ex ingreſſu ſit inhabilis ad ſubueniendum patri, quod Monaſterium tenetur, quia ſecundum aliquos Monaſterium eſt loco hæredis, & filij ingredientis, & lex [q] dicit quod hæredes licet extranei, tenentur præſtare alimenta. Quorum opinio quantum ad hoc mihi omnino non placet, cum Monaſterium abſolutè non ſuccedat loco filij, vt nos alibi cum doctiſſimo Emanuele Acoſta annotauimus. Aut pater non erat in tali neceſſitate, quod filius ei teneatur ſubuenire, ſed poſt ingreſſum in eam deuenit, quo caſu non poterit ei ſubuenire contradicente imperio Prælati, quia iam eſt ei obligatus per votum, & ſic Deo, & ſic maiori vinculo ligatur à Prælato, quàm patri, quia præceptum de obſeruantia voti eſt de prima tabula, præceptum vero de vero

[h] Henr. quol. 6. q. 15.

[i] Lenauderius de priui. Doctorum q. 14. 60. n. 92.

[k] Lira ſuper Matth.

[l] L. tutela §. in integrum ff. de minor.

[m] Auth. conſa quæ cum monach. C. de Epiſc. & Cler. Authen. de ſanct. Epiſc. §. pe. reſpondere.

[n] L. 2. C. de patre qui fil.

[o] L. ſi ua C. de patria poteſtate Authen. de inceſtis & nefandis nuptijs.

[p] c. ſatis peruerſum 56. diſ. c. vlt. 19. q. vlt.

[q] L. ſiquis à liberis & item reſcriptum. ff. de lib. agnoſcendis

bonore

honore parentum eſt de ſecunda tabula. Item primum eſt negatiuum, ſecundum verò affirmatiuum, ergo magis aſtringit. Præterea Deo ſemel dicata non poſſunt contra voluntatem ipſius vſurpari: præterea religioſus abdicauit ſe, & ſua, & ſuum proprium velle, ergo nõ aſtringitur, niſi ei, in cuius manu ſuum velle collocauit, quia inanis eſt actio, quam excludit inopia creditoris, vt dicitur in Iure.[a]

[a] *L. nam is ff. de dolo.*

Neque obſtat, quod præceptum Diuinum erat ante ingreſſum, quia licèt eſſet, non tamẽ erat obligatio, cum enim ſit præceptum affirmatiuum, non obligat, niſi pro loco, & tempore; & ideo cum non eſſet tunc obligatus, non poterit teneri poſtea, iuxta quandam Iuris regulam [b] exemplo hoc declaratur, ſicut ſi filius diſpenſaſſet bona pauperibus, patre nõ indigente, non poterit repetere, ſi pater poſtea ad neceſſitatem veniret. Ad ea autem, quæ poteſt exhibere licentia prælati obtẽta, aduertat ea ſibi permiſſa ſine detrimento regularis obſeruantiæ, quam promiſit, & hanc opinionem tenet Nauarrus [c] in eius confirmationem Pariſienſes allegando; at mihi ſemper viſum fuit dictum filium obligari ad relinquendam obedientiam debitam Prælato ex eo ſolum, quod reliquit parentes in neceſſitate oppreſſos, ſi neceſſitas non erat extrema, & hoc videtur de mente D. Thomæ, & grauium Doctorum; concedo enim quod religioſus remanet obligatus ad ſuos parentes ſuſtentandos, & quod peccauit ad religionem confugiens relinquendo eos in neceſſitate poſitos: attamen ſuppoſito quod in ea profeſſionem emiſit, & ipſi religioni ſemetipſum obligauit, non debemus ipſum aſtringere ad deſerendum modum ſuæ profeſſionis ad neceſſitates parentum ſubleuãdas, dicitur enim in quadam Iuris [d] Ciuilis lege, quod ille, qui debet centum duobus, antiquiori creditori prius ſoluere tenetur: at ſi antiquiori prætermiſſo nouiori ſoluit, licet peccauerit ſoluendo, non competit antiquiori rei vendicatio. Eodem modo videtur in noſtro caſu Theologizandum, quod ille, qui habebat parentes neceſſitate oppreſſos, licèt male fecerit religionem profitendo parentes ipſos in ea neceſſitate relinquendo: at nullo iure parentibus debitum ſoluere tenetur, cum ſe ipſum, & ſua, voto ſolenni religioni tradiderit. Dixi (ſi eorum neceſſitas non erat, nec eſt extrema) ſi enim neceſſitas extrema eſt, obligatur filius religioſus ſuccurrere parentibus in ea exiſtentibus, omnibus modis poſſibilibus, etiam ſi obedientiam ſui Prælati deſerat, dummodo eam prius humiliter, vt decet, petat, prout tenent Caietanus, [e] Nauarrus, Corduba, & Medina; ſicut enim in extrema neceſſitate legum obligatio ceſſat: ita obedientiæ quoque præceptum ceſſare neceſſe eſt. Verum eſt tamen, quod tenetur filius religioſus facere omnia poſſibilia, vt cum ſui ſtatus conſeruatione parentum neceſſitatibus ſuccurrat, quod articulo ſequenti magis explicabitur.

[b] *c. factum eſt legitimè de reg. Iur. lib. 6.*
[c] *Na. in man. ca. 14. n. 14.*
[d] *L. quoties C. de rei vendicat.*
[e] *Caie. 2. 2. q. 101. art. 4. Na. ca. 14. nu. 14. Cord. ſup. reg. beati Franciſ. c. 2. q. 6. Med. in ſum. li. 1. c. 14. §. 14.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis petit, vtrum religioſus habens ſuos parentes penuria oppreſſos, & ſcit eis poſſe ſuccurrere extra Clauſtra egrediens eleemoſynã petendo, aut aliquid ratione prædicationis, aut alterius miniſterij licitè recipiendo: at Prælatus licentiam ad id faciendum minimè vult conferre, vtrum in hoc caſu Prælato obedire teneatur? Corduba [f] ſequens Adrianum opinatur, quod non obligatur religioſus in hoc caſu Prælato ſuo obedire, & quod petita licentia, & non obtenta poteſt à Clauſtro egredi, nec propterea vt Apoſtata eſt iudicandus, dummodo egreſſus à Monaſterio nihil contra ſui ſtatus obſeruantiam petendo eleemoſynam efficiat, fundamentum autem ſatis peregrinæ huius opinionis eſt, quia non tenetur religioſus obedire in iis, quæ contra ius militant diuinum, quod præcipit filium patri ſuccurrere, nihil contra ſuum ſtatum agendo.

[f] *Cord. ſuper reg D. Franci. c. 2. q. 9. Adri. q. 1. art. 3. in reſponſio ad 7.*

Sed hæc opinio vltra quod eſt periculoſa, & multis ſcandalis plena, cum aliqui in obedientia parum radicati, in ea opinione fundati, poſſint præcipitio ſe collidere, videtur omnino à veritatis tramite aberrare, non enim poteſt, neque tenetur ſubditus ſuccurrere parentibus, etiam maximè egentibus, niſi obſeruantiam ſui ſtatus præ oculis habens, vt tenet Diuus Thomas [g] communiter receptus, religioſus enim pro mortuo reputatur, qui non habet velle, & inter obſeruantias regulares præcipuum locum obtinet obedientiæ præceptum, & Clauſuræ Monaſticæ rigor, contra quæ, vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, minimè poteſt ſuis parentibus ſubuenire, neque obediendo in hoc Prælato contra legem Diuinam aliquid molitur, lex enim Diuina de ſuccurrendo parentibus, neminem obligat, niſi ſecũdum ſui ſtatus metas, multum enim differt præceptum de ſubueniendis parentibus egentibus à præcepto de honore debito illis impẽdẽdo, & à præcepto obligante ad orandũ pro ipſis, contra hæc enim duo poſtrema præcepta non poteſt Prælatus aliquid filio præcipere faciendum; alioquin quid intrinſecè malum eius contineret præceptum, cui obedire ſubditus minimè tenetur; contra tamen primum præceptum poteſt aliquid Prælatus mandare, prohibendo ſubdito egreſſum à Clauſtro, & ne eleemoſynam pro parentum neceſſitatibus petat, hoc enim non eſt euidenter malum, imo ſæpius ad conſeruationem religionis ſpectat, cum ea talibus egreſſibus, & eleemoſynæ petitione maxima ſæpe occaſio diſtractionis fratribus oriatur ita vt ſæpe titulo charitatis relaxatio, & tranſgreſſio regulæ introducatur. Quare tenetur ſubditus magis in hoc caſu obedire, quam ſuorum parentum neceſſitatibus ſubuenire, & hanc opinionem tenet euidenter D. Thomas [h], quem Medina [i] in ſua inſtructione amplectitur.

[g] *D. Th. 2. 2. q. 101. art. 4. & ibi Caiet.*
[h] *Th. d. ar. 4.*
[i] *Medi. li. inſtr. c. 14. & § 14.*

Ex quibus reſoluitur quædam quæſtio, vtrum ſcilicet Prælati poſſint ad religionem recipere eos, qui parentes relinquunt neceſſitate oppreſſos, de qua infra erit nobis ſermo [l]: nolo enim materias confundere aliena ab eis ipſis inculcando, vt clarius difficultates reſoluantur.

[l] *Infra hoc tomo. 3.*

ARTICVLVS V.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum teneantur de reditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Dominus Martinus de Ayala, in quodam compendiolo [k] ordinis Militaris D. Iacobi, quod in ſermone Hiſpano pro dicto ordine edidit, in hæc verba prorumpit dicens. *Ay otra coſa en que ay mucho deſcuydo en*

[k] *In comp fo. 8.*

muchos commendadores deſta orden, que tienen encomiendas grueſſas, que es no tener cuenta como gaſtan los bienes dellas ſiendo como ſon bienes de decima, y algunos de primicias, y por el conſiguiente bienes Eccleſiaſticos, que no ſe puede eſto negar, porque aunque el Papa iuſtamente hizo gracia deſtos diezmos por la defenſion de la fe de la Igleſia, y pueblos donde ſon Comendadores, no por eſſo dexan de ſer bienes en alguna manera Eccleſiaſticos, ne les quito las obligaciones, que a los tales bienes eſtan annexas, y eſtan anſi obligados, principalmente no ſe obligando en pelear contra los infieles, a repartir deſtos bienes cõ los pobres, y en quanta quantidad ſean obligados a dar, ſu regla lo diſpone. De manera que ay obligacion de gaſtarlos conviento, no en reſtos de dados, y naypes ni otras vanidades, como algunos lo hazen, y por la miſma razon no auiendo guarra eſtan obligados en alguna manera a ſocorrer las neceſſidades de las Igleſias, y de los miniſtros dellas, y ſus encomiendas no teniendo las Igleſias fabrica, ni los miniſtros renta con que ſe paſſen por otra via, pues los tales bienes que tienen, ſon de diezmos, y rentas ſacado de las Igleſias para ellos. Hæc ſunt verba Doctiſſimi Domini Martini de Ayala, qui aliis rationibus hanc per ſuadere nititur veritatem, & eandem obligationem contrahunt Commendatarij Alcantaræ, Calatrauæ, & Diuus Ioannis, prout tradit doctiſſimus Nauarrus [a] in multis ſuæ doctrinæ locis dicens, negari non poſſe eos emiſiſſe votum ſolenne paupertatis, cui conſequens eſt non poſſe illos impendere ſua, niſi in ea, in quæ impendere debent ſecundum regulam, quam profeſſi ſunt, ſicut neque Abbates, neque Priores, neque alij Prelati expreſſè, vel tacitè profeſſi regularem Ordinem, poſſunt abſque peccato Monaſteriorum ſuorum bona, & reditus impendere in alios vſus, quàm in illos, in quos regula, quam profeſſi ſunt, iubet impendi, vel in alios pios, in quos prælati iuſtè, ac rationabiliter præcipiunt impendi, vt vigilantiſſimè Ioannes [b] Maior definit.

[a] *Na. in Apolog. de red. Eccle. q. 1. monito. 38. & monito, 55. n. 18.*

[b] *Maior in 4. d. 38. q. 2. col. 3. & v.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantibus, ne eleemoſynas petant.

RESpondeo dicendo, quod Iulius Secundus informatus, quod in aliquibus partibus fratres Minores Conuentuales, & alij Mendicantes inferebant grauamina circa petitionem eleemoſynarum fratribus Minoribus obſeruantiæ, *conceſſit huiuſmodi fratribus Minoribus obſeruantiæ, vt eleemoſynas à temporibus & locis conſuetis petere, & recipere, iuxta quod eiſdem ex regula, & conſtitutionibus Apoſtolicis permittitur prædictorum Conuentualium, & aliorum Mendicantium fratrum aduentu & præuentione minimè expectatis libere, & licitè valeant. Ac Conuentualibus prædictis, & alijs Mendicantibus fratribus, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, præcepit, ne præfatos obſeruantiæ fratres per ſe, vel alium ſeu alios directè, vel indirectè, publicè, vel occultè circa prædicta impedire, ſeu moleſtare præſumant.* Ita habetur in ordinis [c] ſupplemento.

[c] *Supp. fr. 14. conceſ. 52.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Concilium Tridentinum, abolens Quæſtores eleemoſynarum, comprehendat Mendicantes religioſos, pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.

RESpondeo dicendo, quod licet Concilium [d] Tridentinum generaliter loquatur, per aliam tamen legem eſt limitandum, argumento doctrinæ cuiuſdam gloſſæ [e] communiter receptæ, & in caſu propoſito Bullæ Summorum Pontificum, præſertim Pij IIII. factæ ante publicationem Concilij, & aliæ factæ poſt publicationem eiuſdem, excipiunt à diſpoſitione dicti Decreti Concilij Tridentini quærentes eleemoſynas pro religioſis, & infirmis S. Antonij, & ita ſecundum eas Bullas debet dictum limitari, & ita probat Nauarrus [f] multas inueniri rationes, propter quas religioſi, Mendicantes præcipuè, à dicta generalitate Concilij excipiantur; quarum omnium præcipua eſt, quod lex naturalis, & diuina non ſolum permittit, vt egentes, & qui non poſſunt aliter quærere victum quærant ipſum mendicando oſtiatim per ſeipſos, ſed etiam vt quærant per alios pios ad id ſubſtitutos, vt vſus totius populi Chriſtiani nos docet, quatenus multi pauperibus ægrotantibus in ſuis priuatis domibus, & multi profanis, quibus pudor eſt mendicare, de quibus apud Sacros Canones, [g] & multi pro monialibus, & aliis perſonis in carceribus, & aliis locis incluſis, & multi pro varij generis hoſpitalibus, paſſim oſtiatim publicè, & priuatim mendicant, à qua legis naturalis, & diuinæ permiſſione non poſſunt religioſi excludi, cum propter Deum pauperes ſint effecti, & ſi nõ poſſent mendicare, prohibitione Eccleſiaſtica, eſſet contradictio in adiecto, videlicet quod ſint mendicantes ab Eccleſia ſic vocati, & quod non poſſint mendicare, quod præcipuè in fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ locum habet, cum ſecundum Sacros [h] Canones, & determinationem Concilium Tridentinum nihil poſſint habere, neque in communi, neque in particulari. Ad Concilij autem Decretum in contrarium adductum, reſpondetur ipſũ fuiſſe editum pro declaratione antiquorum Canonum. [i] Ex quibus colligitur rationem, quæ illud Decretum Concilij limitat, procedere ſolum in quæſtoribus, qui quærunt eleemoſynas prædicando, vel publicando indulgentias conceſſas eis, qui manus adiutrices piis locis porrexerint, quorum ipſi ſunt Quæſtores; & pro quibus petunt; & hoc probatur ex titulo, & rubrica, ſub quibus dicti ſacri Canones collocantur, ponuntur enim ſub titulo de pœnitentiis, & remiſſionibus, & in capitulis, quæ tractant de indulgentijs, & de vſu, vel abuſu Quæſtorum in eis prædicandis. Colligitur etiam ex fine prædicti Decreti Concilij Tridentini, quatenus prohibet publicari Indulgentias per Quæſtores, & permittit earum publicationem per deputatos in id ab Ordinarius. Ita explicat doctiſſimus Nauarrus. [k] Ex quibus colligitur priuilegia Mẽdicantium, ne ipſi prohibeantur eleemoſynas petere, non eſſe per Concilium Tridentinum abrogata, inter quæ priuilegia quoddam Sixti Quarti, in medium adducam, *quia Pontifex intelligens, quod locorum ordinarij, eorumque officiales ſeu Vicarij, & Curati, ne ipſi fideles fratribus Minoribus, & Prædicatoribus eleemoſynas erogare præſumerent, ſuadebant, atque etiam ſub cenſuris inhibebant, & erogantes excommunicatos fore prædicabant, ſeu prædicare faciebant, aut pronunciare præſumebant, mandauit prædictis ordinarijs, ac reliquis perſonis ſupra nominatis, & alijs quibuſcumque perſonis, vt ab huiuſmodi perſuaſionibus, inhibitionibus, & mãdatis, de cætero prorſus, & omnino abſtineãt. Ac decreuit inhibitiones ipſas, & mandata nullius exiſtere firmitatis, & illis contra venientes cenſuris huiuſmodi minimè ligari: voluit tamen, quod ſi perſuadentes, & inhibentes præfato mandato huiuſmodi obtẽperare non curauerint, niſi eos pœnituerit, & perſuaſiones, & inhibitiones reuocauerint, intra triduum poſtquã deſuper requiſiti fuerint, eo ipſo ipſi ordinarij interdictum ingreſſus Eccleſiæ, ac ſuſpenſionem à regimine, & adminiſtratione ſuarum Eccleſiarum, alij verò inferiores excommunicationis ſententiam incurrant.*

Ita

[d] *Triden. ſeſſ. 21. c. 9.*

[e] *Glo. in lege de precio ſ. in publica conuentione.*

[f] *Na. l. 3. conſ. tit. de regula. conſ. 79 n. 3.*

[g] *c. ex parte de conſecrat. diſt.*

[h] *C. exiit § Porro & § ad hæc de verb. ſig. li. 6. Con. Tri ſeſ. 25. de reg. c. 2.*

[i] *c. cum ex eo de pæn. & remiſ. Cle. abuſionibus eod. tit.*

[k] *Na. vbi ſupra num. 4.*

Digitized by Google

[a] *In 1. impr. fol. 63. & in 2. fo 149. conceſ 361.*

Ita habetur in libro Monumenta [a] Ordinum, & Sixtus IIII. in alio priuilegio dato pro Carmelitis ait, *quod prohibẽtes ipſis fieri eleemoſynas, ſint ipſo facto excommunicati, & quod contra tales poſſint Rectores ordinum Mendicantium, & Auditor Cameræ Apoſtolicæ, ac Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſicut contra hæreticos, procedere.* Ita habetur in libro Monumenta Ordinum [b], quod ipſum conceſſit idem Sixtus IIII. fratribus Auguſtinieſibus, niſi quod Inquiſitores ſolum poſſunt procedere contra tales, vt habetur in eodem libro [c]. Et Leo X. conceſſit quod contra inobedientes poſſint procedere Eccleſiarum Prælati vſq; ad inuocationem brachij ſæcularis, prout habetur in ſupplemento [d].

[b] *In 1. impr. fol 99. & in 2. fol. 183. conceſ. 448.*

[c] *In 1. impre. fo. 183. conceſ. 448.*

[d] *Supp fo 147 conceſ. 142.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.

Reſpondeo dicendo, quod Bonifacius IX. conceſſit fratribus Prædicatoribus id ipſum, quòd conceſſum eſt, à ſuis prædeceſſoribus circa eleemoſynas petendas, & inſuper prohibuit, *omnibus vtriuſque ſexus aſſerere ipſos religioſos non eſſe in ſtatu perfectionis, & non eſſe licitum ipſis de eleemoſynis viuere, quodque quæſtuantes nomine ipſorum falsò, tanquam falſarij capiantur ab Ordinariis, & contemnentur. Et ſimiliter prohibuit, quod nullus illis prohibeat in ſuis Eccleſiis celebrare, & oblationes in Miſſis, vel aliis ad altare ipſorum prouenientes recipere, & conuertere in ſuos vſus, iuxta morem ſui ordinis, & quod ipſo facto ſunt excommunicati omnes contra facientes, non abſoluendi, niſi ſedi Apoſtolicæ perſonaliter ſe præſentent.* Ita habetur in ſupplemento [e].

[e] *Supp. fo. 14. conceſ. 31.*

Circa quam conceſſionem ibi, *in ſuis eccleſiis*, iuncto ibi, *oblationes in miſſis*, eſt aduertendum, quod aliqui literæ maximè adhærentes non prohibent in Eccleſiis fratrum oblationes offerri, impediunt tamen in via, quando oblationes ad dictas eccleſias afferuntur, ne ipſæ ad eccleſias perueniant, & hoc nimis literali prætextu dicunt ſe non eſſe priuilegiorum violatores, &, vt audiui, ita à quodam iudice eccleſiaſtico fuit contra fratres Iudicatum, qui non aduertunt priuilegia etiam indirectè violari minimè deberi, prout definiuit Honorius [f] III. in quadam decretali, & eo modo ea indirectè violari patet.

[f] *Ca. quando de priuil.*

QVÆSTIO LVIII.

De Epiſcopis, & Epiſcopatu, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum, ſine licentia ſui prælati.*
2 *An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.*
3 *An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus monachatus.*
4 *An monachus Epiſcopus factus priuilegijs religionis priuetur.*
5 *Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius, ſit valida à ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta illum ante Epiſcopatum eſſe monachum alterius religionis.*
6 *Vtrum bona, quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.*
7 *Vtrum monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.*
8 *Vtrum Epiſcopi religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam liberè poſſint impendere de redditibus, ſuis quam alij beneficiarij ſæculares.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati.

Reſpondeo dicendò, quod Monachiſmus ſolus non eſt impedimentum, quo minus quis gradum Epiſcopalem conſcendat, nec numeratur inter ea, à quibus immunis eſſe debet, qui in Epiſcopatum ordinatur, quæ in Concilio Tolet. Quarto collecta ſunt, & referuntur à Gratiano. [g] Solum tamen dubitatur, vtrum ſine licentia ſuorum Prælatorum poſſint Epiſcopatum acceptare? Et reſpondetur quod non, iure enim communi [h] non poteſt regularis conſentire electioni de ſe factæ extra ſuum Monaſterium, ſine ſuperioris conſenſu, prout iam diximus ſupra, [i] & vltra ibi dicta aduertendum eſt primo, quod poterit conſentire ſolus Prælatus, ſine Capitulo, vel Conuentu, vt patet ex iure [k]: & ſic poterunt Generalis, & Prouincialis dare dictam Licentiam, ſine conſenſu ſuperioris, & conuentus, vbi frater electus eſt ſubditus.

[g] *ca. ſi in aliquos 31. diſt.*

[h] *ca. ſi religioſus de ele. li. 6.*

[i] *Supp. l. 14. d. c. 1. de elect.*

[k] *Cap. quia quorũdam de elect. lo 6.*

Secundò aduertendum eſt, quod nullus religioſus ordinis poteſt conſentire, etiam de ſui ſuperioris licentia, electioni, ſeu alij vocationi de ſe indiſcordia factæ, ad aliquam Prælaturam extra ordinẽ ſuum, prout traditur in Iure, cuius Decretalis rationem reddit ibi legiſlator per verba omni religioſo ſemper præ oculis habenda. *Quia quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qui contemptis honoribus, abiectis diuitiis, ſpretiſq; deliciis, arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt, ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter irruunt in litigiorum anfractus, & cauſarum ſtrepitus ſe inuoluunt, & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſaltum Prælaturæ conſcendere moliuntur.* Hæc ibi.

Aduertendum tertiò, quod in Societate Ieſu profeſſus, aut coadiutor formatus, ex ſpeciali voto ſimplici renunciat iuri acceptandi electionem dignitatis ſæcularis, etiam Epiſcopalis, & huiuſmodi votum valere tradunt Caietanus [l] & Sotus, cum Diuo Thoma: regularis enim non tenetur appetere Epiſcopatum, prout affirmant Simachus [m] Papa, & Bonifacius Octauus, & Clemens. V. & Cardinalis affirmat peccare regularem, qui appetit Epiſcopatum, de quo articulo ſequenti, verum eſt tamen, quod ſi Pontifex, aut ſuus Prælatus obligent ipſos acceptare, ad id tenentur, prout ordinauit Paulus III. in Bulla [n] data pro Societate Ieſu, in qua approbat Societatem in ſuis conſtitutionibus, nec Generalis Societatis poteſt acceptare ſibi dignitatem, ſine conſenſu Societatis, prout refert Henriquez. [o]

[l] *Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. Soto lib. 10. de iuſ. q. 2. ar. 2. ad 3.*

[m] *c. nullus. 1. q. 6. c. quorundam de elect. li. 6. Clem. 1. de elect. vbi Card. q. 7.*

[n] *Bulla Pauli III. §. 4. & 47.*

[o] *Henri. li. 5. de indul. c. 27. n. 27 n. 2. lit. M.*

ARTICVLVS II.

An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.

Reſpondeo dicendo, quod hanc quæſtionem tangunt Petrus de Ancharrano [p], & Cardinalis, & videtur prima fronte, quod religioſus non pec-

[p] *Anc harr. in Clem. 1. de elect. poſt prin. & ibi Card. in 4. co. ver. 7. quæro de eleƈ.*

peccat mortaliter appetens Epiſcopatum, cum dicat Paulus,[a] Qui Epiſcopatũ deſiderat, bonum opus deſiderat: contrariam tamen opinionẽ amplectuntur ſupradicti Patres, quia religio eſt bonum quodammodo incommutabile, & ſic religioſus appetens Epiſcopatum, iam vult illud bonum religionis pro alio commutare. Ad authoritatem autem Diui Pauli reſpondent, quod ſcilicet Epiſcopatus eſt quidem bonum opus, ſed deſiderium eius eſt prauum, & ideo dicit Anchartanus, quod Rolandus, qui capam Regis deſiderat, bonum quidem opus deſiderat, ſed non ſequitur, quod deſiderium ſuum ſit æquum; vel aliter ſoluit Archidiaconus,[b] quod bonum, & æquum eſt deſiderare Epiſcopatum, quando non eſt dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. Videantur circa hoc Doctores[c], & Guillelmus. At ego non poſſum ad peccatum mortale condemnare religioſos Epiſcopatum deſiderantes, imo in ipſis poteſt eſſe actus meritorius, ſi bono fine ipſum appetant.

a Paulus.
b Archid. in c. qui Epiſ. 8. q. 1.
c D.D. in c. Ante omnia 40. diſ. Guillel. de inſt. & inuiſt. c. 7. n. 6.

Neque obſtat, quod religio ſit bonum incommutabile: nam reſpondetur eſſe bonum incommutabile pro bono temporali, comparatione enim illius omne aurum pretioſum arena eſt exigua, dignitas autem Epiſcopalis ſecundum ſuam naturam eſt perfectior religionis ſtatu, ita vt religioſus poſſit compelli à ſuo Prælato Epiſcopatum acceptare, iuxta tradita à Diuo Thoma,[d] & Soto, & iuxta hæc ſunt explicanda tradita à Diuo Bonauentura[e]. Qui male ſentit de fratribus Minoribus Epiſcopatum deſiderantibus, cum in eorum regula ipſis præcipiatur, ne ab hac exeant religione.

d Tho. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. Soto in de iuſ. q. 2. ar. 2. ad 3.
e Bonauentu. ſuper reg. fra. Min. c. 2. in 2. p. 1 partis ea.

ARTICVLVS III.

Vtrum monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus monachus.

RESpondeo dicendo, quod monachus factus Epiſcopus eſt ſolutus à regula monaſtica, quatenus eſt contraria dignitati Epiſcopali; at quatenus cum ipſa compatitur, minimè ſolutus dicendus eſt, & ideo in quodam Canone[f] dicitur non eſſe ſolutum totaliter, ſed tantum à iugo regulæ monaſticæ, quod Gloſſa ibi declarat, ſcilicet quod ſit ſolutus ab obedientia, quam fecit Abbati, abſoluitur etiam ab obedientia ſua, cum ſit factus de filio pater, item à Monachali regula in ieiuniis, vigiliis, & modo cantandi, ſilentio enim non poteſt tunc vacare, cum debeat habere tubam præconis. Item poteſt ſibi facere commatres, quód prius non licuit, exemplo Gregorij, qui prius monachus factus, poſtea autem cum eſſet diaconus Cardinalis, compater Mauricij Imperatoris factus, eſt. Hæc Gloſſa: eſt tamen ſolutus ab aliis, quæ repugnant ſtatui Epiſcopali. Vnde quæſita poſt Epiſcopatum adeptum, quærit non monaſterio, ſed Eccleſiæ Epiſcopali, prout cum communi tradit Rebuffus[g], & infra dicetur articulo ſeptimo.

f c. ſtatu, 18. q. 1.
g Rebuffus reſpon. 14.

Ex quibus infertur, quod monachus factus Epiſcopus non eſt liber à delatione habitus regularis, neq; à tribus votis eſſentialibus, vt argumento eiuſdam Decretalis[h] tradit Couarruuias[i], qui defendit contra Syluestrum, quod non erit excommunicatus habitũ religionis demittens, & exteriorem Epiſcopalem tunicam aſſumens, non eſt enim in aliquo Canone excomunicatio indicta monacho qui prætextu epiſcopalis dignitatis dimiſſo habitu monachorum aſſumit albam illam, & candidam veſtem, quæ ab Epiſcopis exterius defertur, tametſi male faciet monachus Epiſcopus dimiſſo habitu ea vtens; qui etiam reſoluit, quod ab iis, quæ ſubſtantialia vota ſunt, non eſt exemptus monachus per Epiſcopalem dignitatem, quod in quadam lege partitarum videmus approbatum, vbi Doctiſſimus Gregorius Lopez[k] id ſuo claro ſtylo pertractat.

h c. Cleri. offi. cia de vit. & honeſt. cleric.
i Couar. in c. 2. n. 18 de teſt. Syluester v. religio 7 q. 1 1.
k L. 16. tit. 7. part. 1. vbi Grego. Lopez.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum monachus Epiſcopus factus priuilegiis religionis priuetur.

REſpondeo dicendo, videri quod ſic priuilegia enim conceſſa religioni, intuitu ipſius religionis conceduntur, & cum Epiſcopus iam à religione receſſerit, ceſſante cauſa debet etiam priuilegium ceſſare, argumento eorum, quæ in Iure[l] notantur.

l L. tria §. vſu ras. ff. de lega. tis. 3. gloſ. in c. cum Deus in v. ceſſauerit 25 q. 1 Roman. conſil. 380. n. 7 Decius in c. acceſſiſ. n. 15. de conſt.

Neque obſtat, quod monachus factus Epiſcopus non deſinit eſſe monachus, quia id intelligitur quantum ad continentiam, & vota eſſentialia, prout dictum eſt in articulo ſuperiori, non autem quantum ad alias obſeruantias regulares, prout ibi diximus iuxta tradita à Diuo Thoma[m], & ab Horatio Mandoſio. Qua ratione ſtatuit Sixtus, IIII. *vt ſi aliqui fratres Minores, aut Prædicatores obtinuerint habilitationem ad habenda beneficia Eccleſiaſtica, & quod interim, vel poſtquam ea habuerint, valeant reſidere in domibus dicti ordinis, & ibidem cameras, ac vocem actiuam, & paſſiuam in capitulis generalibus habere, & priuilegiis dictorũ fratrum, & ordinum gaudere, quod iſti tales poſtquam aliquod beneficium pacificè adepti fuerint, aut pro capellanis in aliquibus Eccleſiis deſeruire cœperint, conceſſionibus prædictis nequeant gaudere, aut aliis conſimilibus ordinum conuentibus, niſi de prælatorum conſenſu.* Et idem ſtatuit de promotis ad Cathedrales, ac alias dignitates Eccleſiaſticas, ita habetur in libro Monumenta[n] ordinum.

m Thom. 2. 2. q. 185. ar. 3. Mandoſi. de pro. ad inſta gl. 3. n. 11.
n in 1 imp fo. 66. & in 2 fo. 245. conceſ. 365.

ARTICVLVS V.

Monachus fuit factus Epiſcopus, & poſtea eidem per ſedem apoſtolicam collata fuit Abbatia alterius ordinis, non facta mentione quod à principio erat monachus, antequam ad Epiſcopatum admitteretur. Quæritur an talis prouiſio ſit valida, nec ne.

REſpondeo dicendo, hanc quæſtionem pro vtraque parte ventilare Rebuffum[o], qui in partem negatiuam, ſcilicet inualidam eſſe talem prouiſionem, videtur inclinare; nam in monachis quodlibet beneficium eſt incompatibile ad aliud, vt dicitur in Iure[p], imo niſi primum dimittat, eo ipſo efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus expelli debet, vt ibidem dicitur; ergo multo fortius epiſcopatus erat ei incompatibilis cum Abbatia, argumẽto eorum, quæ in Iure[q] notantur, & tradit Ioannes Andræas: & ſic non valuit collatio Abbatiæ huic monacho Epiſcopo, nec prouiſio etiam à Papa, non facta ei mentione de monachatu. Et confirmatur, nam licet Papa, ſi ex certa ſcientia conferat videatur diſpenſare, argumento aliquorum iurium[r], tamen hic non interuenit ſcientia Papæ, quia monachatum nõ expreſſit in prouiſione, quod ſi Papa sciuiſſet illum monachum, non dediſſet ei Abbatiam

o Rebuſ. libro reſ. 12. fo. 27.
p cum ſingu. de preb. li. 6.
q Clem. quia reg. in fin. de ſup. negli. præ. Andreas in re. qua à iure de reg. iuri. li. 6. in mercul.
r l. Barbar. Philippus ff. de offic præto. l. quæ dant de re iud.

cum

Digitized by Google

cum epiſcopatu, cum regulares pauperes eſſe debeant, & ſic non debent habere plura beneficia. Et quod qualitas monachatus ſit exprimenda, patet, quia difficilior fuiſſet Papa ad concedendum religioſo, quàm ſeculari. Hoc ergo debuit exprimi, iuxta Doctrinam Felini, Panormitani [a], & omnium Doctorum.

Nec obſtat quod ſit epiſcopus ipſe prouiſus, licet enim ſit epiſcopus, verè tamen eſt monachus, vt iam in ſuperioribus articulis diximus; nec in hoc monachus eſt deterioris conditionis, quam ſæcularis, quia ſi ſæcularis haberet qualitatem aliquam, vt pote illegitimitatem, illam exprimere deberet, vt plenè concludit Felinus, [b] ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum, quæ ipſis maximè eſt damnoſa, cum diſſolutionis, ac vacationis contineat materiam, [c] quæ præ cæteris eſt auferenda à religioſis: vnde Rebufus prouiſionem factam de Abbatia monacho epiſcopo effecto, non expreſſa qualitate monachatus, ſubreptitiam, & nullam affirmat.

[a] c. poſtulaſti de reſcript. vbi Felin. co. 4. Panor. & alij in c. ſuper literis de reſcri

[b] Felin. in c. in noſtra de reſc.

[c] c. Cum teneamur de praben.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.

Reſpondeo dicendo, quod is, qui à monaſterio in Epiſcopatum tranſit, bona ante tranſitum quæſita, monaſterio verè acquiſiuit; illa autem, quæ poſtea habuerit etiam ex induſtria perſonæ, Epiſcopali Eccleſiæ acquiſiuit, prout dicitur in iure [d], & tradunt Ioannes Andreas, & communiter Doctores, & Couarruuias. Quod adeo verum eſt, *vt fratres ordinis Prædicatorum promoti, vel aſſumpti ad Epiſcopatus, vel alias prælaturas, ſi prius recipiant munus conſecrationis, quàm reſignent ordini libros, & alia, quæ habent tempore ſuæ promotionis, eo ipſo ſunt ab executione Pontificalis miniſterij ſuſpenſi.* Ita Clemens IIII in priuilegio, quod incipit, prudentia conceſſit, prout aſſerit D. Antoninus [e]. Vnde Alexander IIII. *præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ fratribus Minoribus promotis vel promouendis ad dignitates Epiſcopales, vel alias, vt libros, & alia quæ ipſas promotionis ſuæ tempore habuiſſe, vel habere conſtiterit, ſubmota quolibet dilatione, reſignet Generali, vel Prouincialibus miniſtris, niſi forſitan prædicti ordinis Prælati vſum huiuſmodi rerum illis ad tempus conceſſerint de gratia ſpeciali.* Ita habetur in libro Monumenta [f] ordinum.

[d] c. ſtatutũ 18 q. 1. Andreas Abbas & DD. in c. 1. de teſta. vbi Couar. n. 20.

[e] D. Antonin. de ſuſpen. c. 4. n. 20.

[f] In 1. impr. fol. 24. & in 2. fo. 24. conceſ. 12.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.

Reſpondeo dicendo, quod in quodam Canone [g] definitur, quod Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam, quam acquiret Epiſcopatui, non primo monaſterio, & ſic illa ſpes ſuccedendi, quæ ſecundum ſacros Canones [h] ſequitur perſonã monachi, ſequitur ipſum factum Epiſcopum. An autem hoc habeat locum in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, vt frater Minor factus Epiſcopus, vel ad aliam religionẽ legitimè tranſlatus, ſuccedat ab inteſtato parentibus, & alijs cognatis: reſpondet Bartolus [i], quod aut iſte liberatur ab ordine, authoritate Romani Pontificis, & in hoc caſu putat quod iura ſuccedendi recuperet, argumento cuiuſdam Iuris [k], & idem putat, ſi aliàs legitimè ab aliquo Archiepiſcopo, vel ab alio Prælato promoueretur ad aliquam dignitatem; per hanc enim conceſſionem beneficij, intelligit eum ad omnia reſtitutum, eiuſdem Iuris [l], & alterius argumento, cum ius ſuccedendi reperiat eum nunc in eo ſtatu, in quo erat ante ingreſſum: & ita determinaſſe quendam virum doctum teſtatur Baptiſta Salis [m]; ſi vero reperiretur alius modus licitus, quam ex dicta conceſſione beneficij. vel dignitatis, per quem à dicto ordine abſolueretur, tunc ius ſuccedendi non recuperat, vt patet ex iuribus eiſdem, quæ in ſimili caſu prædictam faciunt diſtinctionem, hoc autem poteſt contingere, ſi aliquis frater Minor propter eius demerita ab ordine abſolueretur, & ei permittatur, vt tranſeat ad aliam religionem, quod eo caſu ei licet, non aliàs, vt patet per multa priuilegia Pontificum, & in hoc caſu non putat Baptiſta de Salis eum recuperare ius ſuccedendi per iura ſupradicta, illa enim abſolutio magis eſt ad pœnam, quàm ad præmium, de quo diffusè apud Panormitanum [n] videre poteris. Quod verum intelligerem, niſi virtute dictæ licentiæ in alia religione bonorum capaci recipiatur, & profiteatur; in hoc enim caſu cum iam legitimè in indicta religione receptus, & profeſſus, recuperabit ius ſuccedendi, ſicut habẽt omnes ipſius religionis alumni.

[g] ca. ſtatutũ 18 q. 1.

[h] Notatur ab Inno. in ca. in præſen. de pro.

[i] Bart. in rra Ramin. l. 4.

[k] l. 1. C. ſen. paſſis.

[l] in d. l. 1. & in l. 1. §. quæ mortis. ff. ad Tert.

[m] Baptiſ. Sala in ſum. tit. relig. 34.

[n] Pano. in ca. in præſentia de probat.

Ex his dictis infertur, quod bona prouenientia fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſt aſſumptam dignitatem, pertinent Eccleſiæ, ad quam fuerunt aſſumpti. Neque hoc eſt mirum, quia illa dignitas ſuperueniens non liberat fratres Minores à continentia, ſeu à voto paupertatis, ſecundum quandam Gloſſam [o] notabilem, nec etiam à delatione habitus, prout dictum eſt ſupra: imo etiam ſi efficiantur Cardinales, adhuc non poſſunt ſuccedere, & ſunt obligati ſupradictis, ſecundum Baldum [p]: quæ omnia vt mente tenenda commendat Mathesilanus [q], & tradit Vualdenſis Perſtinur.

Et quantum ad honorem, & præeminentiam Cardinalatus, ſupponendum eſt tanquam certum, quod monachus, vel Canonicus regularis poteſt fieri Cardinalis, ſecundum Baldum [r], qui tenet, quod non abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ, quem ſequitur Martinus Laudenſis [ſ], imo admodum eleganter affirmat Baldus [t], quod religioſus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum, licet retineat iura ſuccedendi, quod ſummè notandum dixit Andreas Barbacia [u], qui cum Angelo Peruſino [x] tenet, quod ex teſtamento minus ſolemni monachus, licet ſit Cardinalis, capere non potaſt, vt hæres. Et idem Baldus [y] ait, quod Cardinalis regularis teſtari non poteſt, niſi de licentia Papæ, vt doctè tradit Bertachinus [z], & ſequitur Hieronymus Manfredus. Caueant religioſi, ne dignitatem Cardinalatus procurent ad acquirendam libertatem, & ambitiunis honorem, ſed tantũ propter Deum, & maiorem vtilitatem Eccleſiæ imponendam, aliàs ſunt fractores voti, quod in profeſſione præſtiterunt. Ita Gondiſaluus, [a] & tenentur deferre habitum ſuæ religionis, propter nullam enim dignitatem religioſus dimittit habitum ſuæ religionis, niſi per Papatum, & ſequitur Hieronymus Manfredus. [b]

[o] Gloſ. in ca. 3. 16 q. 1. Supra art.

[p] Baldus in Authe. licentiam C. de epiſc. & cleric.

[q] Mathesila. de teſt. n 41.

[r] Vuald. de ſuaui abrenunt. q. 1 n. 15.

[ſ] Bald. in Aut. licentiam de epiſc. & cler.

[t] Laudẽn. in tra. de Cardi. q. 58. & 59.

[u] Bal. vbi ſu.

[x] Barbat. de præſtan. Card. 1 pa. q. 3 ruſo.

[y] Peruſ. in l. 1. ferret. C. qui teſt. fac. poſ.

[z] Bald. in d. Auth. li. 8. c. 2.

Bert. de epiſc. 4. p. in §. ſuper reſt n. 6. l. 1.

Manfred. de Cardi. q. 133.

[a] Gondiſa. de poteſt. Eccleſ. q. 9 n. 44. in fin.

[b] Manfre. vbi ſu. q. 252 & 253.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Epiſcopi religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis, quam alij epiſcopi, & beneficiarij ſæculares.

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta determinationem Cardinalis Florentini [a] cui nemo vnquam contradixit, cum tamen certum ſit eos non eſſe dominos illorum, neq; capaces dominij alicuius rei, propter ſolemne votum paupertatis, quod per profeſſionem emiſerunt: cuius rei fundamentũ non eſt quod ſint illorum domini, non enim ſunt domini, & ſi ſunt, non debent cenſeri domini integrè, & abſolutè vt plurimi laici; ſed ſunt reſtricti, & obligati ad onus dandi ſuperflua pauperibus, aut tales, quales poſſent religioſi profeſſi; & cum dicuntur domini in iure, intelligitur de domino reſtricto, & non de omnino libero. Verum igitur fundamentum ſecundum Nauarrum [b] eſt, quia vt beneficiarij ſæculares, ita & beneficiarij regulares ſolum ſunt procuratores, & œconomi, & diſpenſatores ad erogandũ pauperibus, deſumpto ſibi ante omnia eo, quod ad ſtatum ſuum decet: quod quidem officium ita bene, fideliterque regularis præſtare poteſt, ſicut & ſæcularis: item quia regularis etiam verum titulum canonicum, & Eccleſiaſticum habet, vt clericus ſæcularis, prout ait Nauarrus [c], & ſic eadem poteſtatem, quam habent ſæculares diſponendi de ſuorum titularium beneficiorum, & commendatarum prouentibus, habent etiam regulares de ſuorum beneficiorum titularium, & commendatorum redditibus.

[a] Florent. in Cle. 1. §. ſed & talis de vi. & hone. cler. & in Clem. 7. col pen. de reſ.

[b] Nauar. de reddit. Eccleſ. q. 1. n. 15.

[c] Nau vbi ſu. q. 1. n. 81.

QVÆSTIO LIX.

De excommunicatione, quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *VTrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.*
2 *Vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri à prælatis diebus feriatis.*
3 *Vtrum prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.*
4 *Vtrum prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.*
5 *Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab ordinariis.*
6 *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegiis ignoratis.*
7 *Vtrum adhoc vt religioſi excommunicentur, ſi neceſſarium, quod nominatim exprimantur.*
8 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopo excommunicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum generales, & prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.

REſpondeo dicendo, quod in religione exempta, generalis, & prouinciales ſunt ordinarij paſtores regularium, cum iuriſdictione in vtroque foro, non tantum ex priuilegio, ſed & ex iure communi, quam poſſunt & delegare, prout tradũt Syluester [d], Armilla, Soto, & Couarruuias. Et licet vt feratur ab aliquo cenſura, eiuſdem ſententiam ferentis territorium eſſe debet, vt conſtat ex ſacris Canonibus [e], eſt enim neceſſariũ quod ſententiæ ferantur à iudice pro tribunali ſedente, vt concludit quædam Gloſſa [f], pro tribunali vero ſedere, contentioſamq; iuriſdictionẽ exercere in aliena diœceſi iudices nõ poſſunt, vt probatur in Iure, [g] ferre autẽ cenſuras ad contentioſã pertinet iuriſdictionem: Ab hac tamen regula excipiuntur Abbates, præpoſiti, guardiani, priores, prouinciales, & generales monachorũ, ac fratrũ, & in ſũma vniuerſi, qui iuriſdictionem ſine territorio habent, nã hi in alieno iuriſdictionem exercent, atque ideirco excommunicare poſſunt, vt de arbitrio habetur in Iure, [h] nam ex iuriſdictio ipſis in alterius territorio conceditur, & vſum conceſſum eiſdem dicendum eſt, argumento aliquorum Iurium.[i]

Nec contra facit ſi dicatur quod cum in ſuis monaſteriis iuriſdictionem exerceant videntur non in territorio alieno ferre ſententiam. Nam reſpondetur quod monaſteria ſunt in epiſcopi territorio, vt in iure [k] probatur, ac propterea in alieno territorio eam exercent.

Hinc primò infertur, quod extra monaſteria, & ſuas Eccleſias iuriſdictio ab his poteſt exerceri, quamuis honeſtius facient, ſi in ſuis locis eam exerceant, & ſi iuriſdictionem cum territorio habent, nemo dubitat in quacunque parte territorij eam iuriſdictionem exercere valere, prout tradit Abbas [l].

Secundò infertur, quod ſi ingrediatur Epiſcopus in aliqua proceſſione in monaſteria exempta in ſuo territorio exiſtentia, debet Epiſcopus præcedere prælatum illius monaſterij, etiam ſi ſit prouincialis, aut generalis, cum Epiſcopus ſit in ſuo territorio; & hac ratione ſacri Canones determinauerunt, quod non ſolum licentia Papæ, ſed etiam Epiſcopi ad ædificationem monaſterij eſt neceſſaria, cum in ſuo territorio monaſterium debeat ædificari, de quo in ſuperioribus latè diximus [m].

[d] Sylueſt. excom. 1. ver. 5. Armil. in ſumma c. 29. Soto in 4. d. 22 q. 1. art. 1 con. 1. Couarr pract. qq. c. 11 n. 5.

[e] ca. nouit. de off. deleg. c. 19 q. 2. c. fin. de conſt. lib 6.

[f] Gloſ in cl. ducia § à iudice. v. conſ. dente 3 q. 3.

[g] l. ſi. ff. de off. præſ. verbis.

[h] § ſi cũ adit. § ſi ariciter ſ. de arbitr.

[i] l. ad legatũ. & l. ad rẽ mo bil. ff. de pro. & l. cum omnib. ff. de iuriſdict. om iudic.

[k] c. cum olim. de off. ordi. l. 6

[l] Abbas in c. cum olim in c. 12 rancl in. vers. hac dicta in fine ex intr. m. t. placuit. de for. compet.

[m] Sub hac tit. q. 49.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri à prælatis regularibus diebus feriatis.

REſpondeo dicendo, quod cum cauſa cognita ſententiæ Eccleſiaſticæ cenſura feratur, vt dicitur in Iure, [n] & feriata die cauſæ cognoſci nequeant, vt etiam in Iure [o] definitur, ideo feriata die excommunicari nequit. Verum eſt tamen, quod ſi feratur diebus feriatis ſententia excommunicationis, valebit: & hanc ſententiam ſequuntur Speculator [p], & alij, quos refert Quintilianus Mandoſius: Item eodem tempore cenſura lata in eum valebit, qui in Eccleſia dum diuina celebrantur obſtrepit, atque admonitus non quieſcit, argumento cuiuſdam decretalis [q]; huius enim contumacia notoria eſt, ac propterea cognitione non eget, vt ſentit Marianus Soccinus [r]; Vnde prælati regulares poſſunt etiam die feriato excommunicare ſubditum rebellem, poſſunt etiam proponere excommunicationem generalem contra tales aliquid prohibitum facientes, & ipſi poſſunt eadem die inducere excommunicationem contra eorum præcepta aliquid perpetrantes. Ita dixit Federicus de Senis [s], etenim in his caſibus nulla cauſæ cognitio requiritur, nec diuinus cultus impeditur, & etiam noctu poſſunt tales excommunicationes ipſo facto ferri.

Licet

[n] ca. ſacro. de ſent. excom. & c. quam. 2. q 1.

[o] l. aut. de feriis cap. fin. ex eod

[p] Abb. in c. fin. n. 13 de feriis. Mandoſ. com. in commiſſ 13 feriis non abſenuo n 15.

[q] ca. quamuis. de ſent. excom.

[r] Socci. in c. perpendimus, nu 7 de ſent. excom.

[s] Fede. de ſen. conſ. 1. nu 3. vers. ex ſequi quocunque ...

Licet enim aliæ ſententiæ latæ noctu nullæ ſint, verum in cenſuris contrarium dicendum eſt, cum ſententia excommunicationis ſine cauſæ Inquiſitione aliquando ferri contingat, prout dictum eſt: ita concludit Bartholomæus Vgolinus.[a]

[a] Vgolin. de cenſur. eccleſ. tabul. 1. c. 27. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.

RESpondeo dicendo, quod excommunicatio eſt nulla, ſi epiſcopus, aut prælatus eam ferens non ſeruat neceſſariam iuris formam, quæ requirit monitionem aliquam iuris, aut iudicis, vt ſi poſt eam fuerit inobediens, & contumax, & Eccleſiam non audierit, excommunicatus ſit, vt poſt alios tradit Nauarrus[b]: aliæ autem ſolemnitates, ſi omittantur, non annullant excommunicationis ſententiam, vt quod præcedat trina monitio, iuxta tradita ab eodem Nauarro[c], & Couarruuia, aut vna cum interuallo dierum ſecluſo caſu neceſſitatis. Debet etiam cauſa excommunicationis, & ſententia ſcribi, prout tradunt Nauarrus[d], Couarruuias, & Petrus de Soto; aliàs excommunicans ſine ſcriptura ſaltem priuata (niſi cauſa iuſta excuſet) manet ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenſus per menſem, niſi ſit epiſcopus, qui non includitur ſub generali ſuſpenſione, & interdicto, niſi exprimatur, prout tradit Nauarrus[e]: & requiritur etiam vt detur ſcripturæ exemplar intra menſem, ſi id à iudice requiſierit. At prælati regulares non his in omnibus regulis aſtringuntur. Leo enim X. conceſſit quod *prælatis ordinis Minorum regularis obſeruantiæ, cum aliquem fratrem propter apoſtaſiam, vel aliã cauſam, excommunicant in capitulo fratrũ, vel in communitate, nonã tenetur proferre ſententiam in ſcriptis, prout in iure ſub pœna ſuſpenſionis præcipitur proferentibus.* Ita habetur in ſupplemento ordinis & tradunt Gabriel[f], Syluſter, Panormitanus, & Lappus. Imo, ait Nauarrus[g], facit erit id licere per conſtitutiones, quando ſunt confirmatæ à Papa.

[b] Nau. in c. 27. n. 9.

[c] Nau. vbi ſ. Co. in c. alma mater. 1. p. §. 9. n. 7.

[d] Nau. vbi ſ. n. 8. Cou. vbi ſ. n. 7. Soto in 4. diſt. lect. 3.

[e] Nau. vbi ſ. n. 161.

Et aduertendum quod in quadam Conſtitutione[h] generali noſtræ religionis, *Præcipitur vt nullus noſtræ religionis prælatus inferat ſententiam excommunicationis per modum ordinationis, vel ſtatuti ad præcauenda delicta, vt eſt prohibens ingreſſus in cellas, ſeu in aliquas ſecularium domos, & ad gentes aliquas niſi in ſcriptis, & prædicta excommunicatio aliter lata præſenti conſtitutione nulla eſſe decernitur, & declaratur.*

[f] ſupplem. fol. 93. conceſ. 191. Gabriel in 4. diſt. 18. q. 2. c. 9. Sylu. v. excom. 6. §. 14. Pan. & alij in ca. cum ſpeci. de appel. Lap. alle. 73.

[g] Nau. vbi ſ. c. 27. n. 8.

[h] Conſtit. Tol. c. 6. de corre. delinquent. ti. de pœna exco.

Circa quam ordinationem primò aduertendum eſt, quod ipſa non intelligitur de excommunicatione lata à prælatis per modum præcepti, vt quando aliquibus fratribus particularibus præcipiũt in particulari prælati, ne certas domus ingrediantur, & quod quando vadunt extra ciuitatem ad prædicandum, ne per mediam ciuitatem pertranſeant, & alia ſimilia; & hoc voluit dicere Leo X. non enim ipſe conceſſit vniuerſaliter, vt nullam ſententiã excommunicationis non teneatur prælati in ſcriptis proferre, ſed tantum illam, quæ per modum præcepti fulminatur cõtra aliquem fratrem particularem, vt patet ex verbis ipſius ibi, *cum aliquẽ fratrem*; excõmunicationem autẽ per modũ ſtatuti, & ordinationis, tenentur (iuxta terminos iuris, & dictæ conſtitutionis Toletanæ) in ſcriptis proferre; illa autem erit excommunicatio per modum ſtatuti, quæ apponitur omnibus prouinciæ, aut alicuius communitatis conuentualis fratribus permanenter, & non ad certum tempus, ſi enim ad certum tempus apponatur, per modum præcepti proferri cenſebitur. Et ita in ordinationibus Prouinciæ ſãcti Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum minorum, cuius filius indignus ego ſum in hunc modum ſtatuitur.

Porque los mandamentos de los ſuperiores con mas diligencia ſe guarden y ninguno pretenda ignorancia; ordenamos que quando alguna coſa ſe mandare por obediencia, o excommunion ſe ponga el tal mandamento en la puerta del refectorio por la puerta de dentro firmado del ſuperior cuyo fuere el mandato y lo que aſſi no eſtuuiere ſcripto queremos que no obligue en conſciencia ſiendo mandato pueſto a toda la communidad, y que aya de que dar permanente ſin limitacion de tiempo, mas quando ſe puſiere en particular a algũ religioſo queremos que obligue y lo miſmo quando ſe puſiere a toda la communidad con tiempo determinado aunque no ſe ponga en ſcripto. Notanda ſunt illa verba *en conſciencia*, nam in foro exteriori talis obedientia etiam ſine ſcriptis valebit, ita vt tranſgrediens eam à prælatis puniri poſſit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum[i] hortatur, quod quamuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobriè tamen magnáque circunſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat ſi temere, aut leuibus ex rebus, incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & pernitiem potius parare, quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernentur, & tunc non aliàs, quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animum moueat. &c. Quo Decreto attento conſiderent Prælati regulares, & diligenter attendant, cum ſint iudices, & ſimul ſuorum ſubditorum patres, ne eos excommunicationis vinculo præcipitanter temere faciant, ita vt illud quod ordinatũ eſt in eorum ſalutem, eis ruinæ præbeat ſcandalum. Et ita Ordinatio[k] generalis noſtræ ſacræ religionis Prælatos noſtros hortatur, vt non inferatur excommunicatio temere, aut leuibus ex rebus, ſed ſobriè, & magna circunſpectione, & addit.

[i] Trid. ſeſ. 25. c. de reform. v.

[k] ordin. genera. Tolet. c. 6. de correct. delinq. tit. de pœna excom. fo. 62.

Cum tamen idem concilium dicat excommunicationes latas ad finem reuelationis, pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus, à ſolis Epiſcopis imponi debere, præcipimus vt Guardiani, cum non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, non poſſint excommunicare tribus ſupradictis caſibus, videlicet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis, aut pro ſubtractis rebus; nam in his tribus caſibus, ad maiores noſtræ religionis Prælatos ſolum Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, pertinet excommunicationem ferre. Hęc ordinatio.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi poſſint excommunicare ab ordinariis.

RESpondeo dicendo, quod ſi ordinarius procedat per cenſuras contra perſonas regulares, vt per excommunicationem, aut ſuſpenſionem, aut imponat interdictum in Eccleſia

Regula

Regulari, quamuis ignoret id exemptionis priuilegium, cenſura eſt ipſo Iure nulla, & ſine effectu, & in nullo foro tenenda, vt poſt alios tradunt Couarruuias [a], Driedo, & Corduba, exemptio enim religionis eſt notoria populo, & ordinariis, iuxta ea, quæ in Iure notantur, & tradit Romanus. Vnde Martinus Quintus, pro maiori fratrum quiete conceſſit fratribus Minoribus, *quod ordinarij, & Prælati alij, ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter; aut communiter, aut diuiſim, non poſſint quauis authoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare.* Ita habetur in libro Monumenta [c] ordinũ, & in ſupplemento ſub nomine Eugenij IIII. Imo Clemens IIII. conceſſit *fratribus Minoribus, ne ab aliquo legato niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo, vel delegato, aut ſubdelegato, authoritate literarum ſedis prædictæ poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi litera ipſa plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem:* ita habetur in eodem Libro [d] monumenta ordinum, & in ſupplemento. Neque etiam milites, & perſonæ ordinum militiarum, vt milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & D. Ioannis Baptiſtæ, poſſint ab ordinariis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, vt in eorum priuilegiis latius continetur.

Circa quas conceſſiones eſt aduertendum primò, quod ob quamcunque cauſam feratur excommunicatio, etiam contra ipſum priuilegium exemptionis, erit nulla, quia iuriſdictio, ad quam pertinet poteſtas ligandi cenſuris deficit ordinario cõtra exemptos. Et ſic ſtatuit Sixtus IIII. *ne locorum diœceſani, vel alij ordinarij, vel alij cuiuſcunque in perſonas, aut loca fratrum Minorum contra priuilegium exemptionis ſibi quamcunque iuriſdictionem, aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtrictè inhibuit, ne quiſpiam abſque ſedis Apoſtolicæ ſpeciali conceſſione, aut authoritate in perſonas, domos, & loca dicti ordinis Minorum (vt pote prorſus exemptas) aliquas cenſuras, vel ſententias ſpecialiter, vel generaliter promulgare audeat.* Ita habetur in libro Monumenta [e] ordinum. Et idem Sixtus IIII. conceſſit fratribus Carmelitis copioſam exemptionem, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu legatus quauis authoritate vtens, quamcunque ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat. Neq; aliquis abſque ſpeciali commiſſione ſedis Apoſtolicæ faciente mentionem de verbo ad verbum de huiuſmodi indulto, valeat promulgare aliquas ſententias excommunicationis, ſeu alias cenſuras ſuper eoſdem; & voluit, quod proceſſus facti contra fratres præfatos, pro infectis habeantur, etiam ſi eorum exemptio (vt pote notoria) non fuerit allegata.* Ita habetur in libro [f] monumenta ordinum.

Secundo notandum eſt, quod milites profeſſi ordinum militiarum, licet non poſſint ab ordinariis excommunicari, vt ſingulares perſonæ, ſi tamen ipſi induant officia publica, & ſint Correctores ciuitatum, & in aliquo exemptionem, & iuriſdictionem Epiſcoporum contra tenorem ſuorũ Canonum perturbent, conticiendo in carcerem clericos, & Preſbyteros, poſſunt ipſi ordinarij contra eos, tunc vt contra perſonas publicas procedere primo declarando eſſe eos excommunicatos à Canone. Secundò eos interdicendo, & ceſſationem à diuinis propter eorum inſulta apponendo, & eos etiam excommunicando caſu, quo ratione delicti ab ipſis commiſſi nulla à Iure feratur excommunicatio, priuilegia enim ipſis conceſſa, ne poſſint interdici, aut excommunicari, intelligenda ſunt de ipſis, vt ſunt milites, & ſingulares perſonæ ipſarum militiarum profeſſæ, non autem vt ſunt Rectores, & Magiſtratus; ſi enim his pro Rectoribus, & Magiſtratibus conſtitutis gladius Eccleſiaſticus deficeret, nec ordinarij ab eorum vexationibus poſſent liberari, quod minimè eſt aſſerendum; & probatur ex definitione Cæleſtini III. in ſimili caſu, ſimili modo in quadam Decretali [g] reſpondentis, quod ex dicendis infra clarius [h] patebit.

Tertio eſt aduertendum in eos religioſos, qui priuilegium habent, ne a quocunque poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici pro vlla cauſa, vel in alio loco Ordinarij, quantum ad iſta, ſuam iuriſdictionem exercere non poſſunt, vbicunque fuerint, niſi illi monachi mitterentur ad prioratus ſubiectos ordinariis, quia tunc, licet vtrobique ſint monachi, Ordinarij quo ad prædicta, etiam illos iudicant, quamdiu ibi manet, iuxta quandam Decretalem.[i]

[a] Cou. in c. al. mater. 1 p. §. 7 n. 5 Oviedo. li. 2. de libert. Chriſt. c. 8 p. 68 Cor. li. 3. q. q. 43 co. 3

[b] c. ex; ar. el 2. de priui. & c.

[c] In 2 p fo 202 conc. 681. & in ſuppl. fo. 80 conc. 247.

[d] In 1. imp. fo. 29. & in 2. imp. fo. 26 conceſ. 23. & in ſu. f. 3. co. 1.

[e] In 2 imp fo. 60 & in 1. fo. 144. & 347.

[f] In 1. impr. fo 99. & in 2. 183 co. 449. & c.

[g] c. cũ capella de priui.

[h] Infra hac tom. q. 19. ar. 13.

[i] c. volẽtes de priuil. li. 6

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat excommunicatio contra regulares, dictis priuilegiis ignoratis.

Reſpondeo dicendo, quod Richardus [k] tenet ordinarios non poſſe excommunicare regulares, ſi ante ſententiam in ſuam defenſionem allegant priuilegium: quod intellige, ſi ſint parati oſtendere: ſi verò illud non allegant, nihilominus etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium eſt publicatum: ſi verò non ſit publicatum, etiam excommunicatio non valet, ſi ipſum priuilegium ſit notum iudici, argumento cuiuſdam Decretalis [l] iuncta ſua Gloſſa: ſi autem non eſt iudici notum, neque priuilegiatus fuit in longo libertatis tenore, tunc ſententia tenet, argumento eiuſdem decretalis, quod intelligit Syluester [m], niſi in priuilegio eſſet clauſula irritans, quia tunc non valeret ſententia: ſi vero priuilegiatus allegat priuilegium non publicatum, neque iudici notum, neq; fuit in longo libertatis tenore, & iudici petenti priuilegium ſibi oſtendi non vult illud oſtendere, nec clauſulam continentem ſuam libertatem, tenebit excommunicatio ſi feratur contra eum, iuxta quandam Decretalem [n] neque per oſtentionẽ priuilegij ſequentem iudicabitur excommunicationem fuiſſe nullam, vel eſſe reuocandam, & iuxta hæc ſunt intelligenda priuilegia in ſuperioribus allegata.

Ex quibus infertur, quod ordinarij nõ poſſunt excommunicare fratres Mendicantes, cum eorum exemptio ab ipſis ordinariis ſit publica, & notoria.

[k] Richard. in 4 d. 18.

[l] c. ſi duob. de appella.

[m] Sylue. de verb. exceptio n. 9.

[n] c. cum perſona. de pri. li. 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum adhoc, vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. *Noluit fratres ligari aliqua cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti, iuris, vel hominis, niſi nominatim fiat mentio. Nec ſufficit, ſi dicatur in ſentẽtia generaliter vt perinde valeat, ac ſi eſſent expreſſè nominati.* Habetur hæc declaratio Pontificis in ceremoniali, ſeu Pontificali in Bibliotheca Vaticana, vt habetur in compendio [o] Societatis Ieſu. Quod priuilegium notandum eſt, ſi enim aliquæ Paulinæ ab aliquo Legato à latere publicentur, pœnam excommunicationis

impo

[o] Tit. excom. 5.

imponentes, minimè cenſuræ ibi appoſitæ religioſos comprehendent, niſi de ipſis religioſis in eis ſpecialis fiat expreſſio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopis excommunicari.

CIrca hunc articulum vide ea, quæ infra dicemus in quæſtione agente de famulis fratrum.

QVÆSTIO LX.

De excommunicationibus iuris quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVid ſit excommunicatio à iure.*
2 *In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit excommunicatio à iure.

REſpondeo dicendo, quod duplex eſt excommunicatio, generalis, & ſpecialis, vt dicitur in ſacris Canonibus, [a] generalis autem rurſus duplex, ſcilicet lata à iure, & lata ab homine, lata à iure eſt, qua generaliter Canon, cõſtitutio, aut ſtatutum excommunicat eum, qui illud, aut illud fecerit, aut non fecerit, vt in iiſdem ſacris Canonibus continetur.[b] Lata ab homine eſt, quam iudex generaliter fert in illum, qui illud, aut illud fecerit, vel non fecerit; inter quas duas magnum verſatur diſcrimen, nam lata ab homine moritur mortuo homine, vel ablato ab officio eo, qui eam tulit, iuxta Gloſſam [c] ſolemnem, quam Hoſtienſis, Panormitanus, & Felinus ſequuntur, idemq; tradit Antoninus, pro quibus argumentum cuiuſdam textus [d] optimè facit. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam nõ incurrũt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, ſecundum Panormit. & communem. At lata à iure minimè, vt definit quædam Decretalis.[e] Vnde excõmunicationes, & aliæ cẽſuræ latæ in mãdatis viſitationum, quando monaſteria viſitantur, aut aliquid præcipitur fratribus à ſuis prælatis, quæ non ſunt ſtatuta, ſed mandata generalia, aut ſpecialia, non ſunt cenſuræ à iure latæ, & ſic cum quæſtione præcedenti de prælatis egerimus potentibus excommunicare, & per conſequens de excommunicationibus latis ab homine verba fecerimus, in hac quæſtione de excommunicationibus latis à iure cõtra perſonas eccleſiaſticas operæ pretium eſt agere.

[a] c. à nobis 1. de ſent. exc. c. conſt. eod. ti. li. 6.
[b] c. 2. de conſt. li. 6. clem. 1. §. verũ de hæret.
[c] Glo in d. c. à nobis vbi Hoſtien Pano. & Fel. Anto 3. p. ti. 24. c. 74.
[d] l. fin ff de pœnis.
[e] c. ſi. de off. deleg.

ARTICVLVS II.

In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure.

REſpondeo dicendo, multas eſſe cenſuras, & excommunicationes, quæ in ſacris Canonibus religioſis imponũtur, quarum aliquas in præſentiarum perſonarum.

Prima eſt, qua excommunicantur regulares Minores, qui interdicti generalis tempore in ſuas Eccleſias fratres, ſororéſve tertij Ordinis recipiunt. Hæc excommunicatio habetur in quadam Clemẽtina,[f] de qua infra quæſtione de interdicto erit nobis ſermo.

[f] Clem. 1. de ſent. excomm.

Secunda eſt, qua excommunicantur ipſo facto religioſi, qui non ſeruant interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quam ſeruat Eccleſia cathedralis, vel matrix, vel parochialis populi. ita habetur in quadam Clementina.[g] In confirmationem huius Clementinæ Concilium Tridentinum [h] ſtatuit, quod cenſuræ, & interdicta, necdum à Sede Apoſtolica manantia, ſed etiam ab ordinariis promulgata, mãdante Epiſcopo, à regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atq; ſeruentur.

[g] Clẽ. 1. de ſẽt. excom.
[h] Trid ſeſ 25. de reg. c. 12.

Pro explicatione autem prædictæ Clementinæ aliqua notat Nauarrus.[i]

[i] Na. c. 27. n. 146.

Primò quod non incidunt in hanc excommunicationẽ laici, neq; clerici, ſed ſolum religioſi, ſiue ſint Mendicantes, ſiue non Mendicantes, ſi ſciunt ipſum interdictum ſeruari.

Secundò, quod nõ habet locum in interdicto, vel ceſſatione ſpeciali, ſed ſolum in generali.

Tertiò, quod habet locum etiam in interdicto, vel ceſſatione inualida, ſiue nulla ratione præcedẽtis appellationis.

Quartò, quod non ſatis eſt illud ſeruari à nõnullis Canonicis, ſi portionarij, vel alij capellani non ſeruant illud, & celebrant publicè.

Quintò, quod quando non eſt in oppido Eccleſia Cathedralis, neq; matrix, & ſunt multæ parochiales diuiſæ, neceſſe eſt ab omnibus eam ſeruari ad huius excõmunicationis incurſionẽ, quamuis parochialis intra cuiusfines ſitũ eſt monaſteriũ obſeruet.

Sextò, quod quamuis religioſi teneantur obſeruare quod matrix obſeruat, etiamſi nullum ſit, non tamẽ ſunt immunes ab obſeruatione validi, licet à matrice non obſeruetur, imo incurrunt non ſeruãdo pœnas per alios Canones appoſitas. Septimò, quod hoc habet locum in omnibus interdictis, & ceſſationibus generalibus poſitis à iure, vel ab homine quacunque authoritate.

Tertia excommunicatio ponitur in alia Clemẽtina,[k] contra monachos decimas ſibi appropriantes. Circa quam eſt notandũ primò, quod nullus religioſus incurrit in eam eo ſolo, quod nõ ſoluit, niſi approprient, vſurpet, aut prohibeat, vel non permittat, vt ait Gloſſa communiter recepta in eadem Clement. Notandum eſt etiam, quod non incurrunt in dictam excommunicationem, qui hoc faciunt credẽtes eas pertinere ad ſua beneficia per priuilegium, vel præſcriptionem, quia Clementina loquitur contra præſumentes non ſoluere, de quo ſupra in quæſtione de Decimis iam egimus.

[k] Clem. 1. de Decimis.

Quarta excõmunicatio proponitur in alia Clement.[l] qua excommunicantur religioſi ſimplices, qui petunt aulas Principum, animo nocendi ſuis prælatis, aut monaſteriis, quod procedit etiãſi proficiſcantur cum facultate ſuperiorum, vt ibi notat Gloſſa,[m] communiter recepta.

[l] Clemẽ ne in agro §. quia vero d. ſt. tu. monach.
[m] Glo. in d. §. quia vero v. ipſo facto.

Quinta ponitur in dicta Clementina, qua excommunicãtur monachi, qui ſine facultate Abbatis habent arma intra clauſtra monaſteriorum.

Circa quam eſt notandũ primò, quod nõ incurrunt in eã canonici regulares, neq; qui habent lapides, & baculos, quia per ſe hæc non ſunt bellica incurrũt tamen, qui habent caſſides, thoraces, & alia arma defẽſiua, quæ ex ſe ſunt talia. Nõ incurrit tamẽ in hãc excõmunicationẽ, qui per negligentiã, ignorantiã iuris, vel obliuionẽ ſine praua intẽtione offẽdẽdi, habet huiuſmodi arma, etiã in cubiculo, prout

Caietanus [a] ait, neque qui habet ad reſiſtendum ſuo Abbati, quem probabiliter timet in eum inuaſurum, neque qui habet arma in alio monaſterio: neque qui foris venit cum illis in monaſterium, niſi in eodem ſeruaret, vt gloſſa [b] in eadem Clementina affirmat.

[a] *Caie. caſu 63. v. excom.*

[b] *Gloſ. in d. Clem. v. ienētes.*

Sexta excommunicatio ponitur in alia Clementina, [c] contra omnes religioſos Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, vel noua loca ad habitationem, aut commutant, aut alienant acquiſita ante Concilium Lugdunenſe, aliquo titulo, de cuius explicatione vide quæ ſupra [d] latè diximus.

[c] *Clem. cupientes de pœnis.*

[d] *Supr. hoc to. q. 49.*

Septima excommunicatio fulminatur in eadem Clementina contra religioſos, qui concionantur, vel aliàs dicunt aliquid auertendo audientes à ſoluendis Decimis debitis Eccleſiis, de qua ſupra diximus, cùm egimus de decimis.

Octaua excommunicatio decernitur, in eadem Clementina contra religioſos, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſionibus pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia cùm commodè poſſent, præſumpſerunt concionari, circa quas duas excommunicationes vide, quæ ſupra diximus in quæſtione de Decimis. [e]

[e] *Sup. hoc to. q.*

Nona excommunicatio eſt contra religioſos, qui quempiam inducunt, vt ſepulturam apud ſe eligat, vel mutet. Ita habetur in quadam Clementina, [f] de qua excõmunicatione infrà in tertio tomo, in quæſtione de ſepulturis, agemus.

[f] *Clem. 3. § fi. de pœn.*

Decima excommunicatio, reſeruata Summo Pontifici, ponitur in quadam Clementina [g] contra religioſos, qui extremã vnctionem, Euchariſtiámve laicis, clericiſve, licentia ab ipſorum parochis ſpecialiter non habita, adminiſtrant, aut matrimonium ſolenniter benedicunt, aut abſoluunt excommunicatos à iure, ſtatutove, vel Synodorum ſententiis, ſine priuilegio iuridico.

[g] *Clem. 1. de priuil.*

Pro cuius explicatione nota primò, quod ſub nomine ſolennis benedictionis comprehenditur omnis ſolennitas, quæ obſeruatur iuxta ritum religionis, ſiue fiat benedictio ſolemnis, ſiue dicatur ſpecialis Miſſa pro contrahentibus, vt ex iure [h] colligitur.

[h] *c. 1. de ſponſal.*

Secundo nota, quod hæc Clementina, vt in ea notat Gloſſa communiter recepta, non habet locũ in religioſo præfecto Eccleſiæ Parochiali, quoad non ſuos Parochianos.

Tertiò nota, quod habet locum in quocunque religioſo religionis approbatę, nam ſi eſt religionis non approbatæ, minimè in eo locũ habet, quia cum hæc conſtitutio ſit pœnalis, ſtrictè eſt intelligenda; & à fortiori idem videtur dicendum in nouitio, nam licet in fauorabilibus religioſus reputetur, vt gaudeat priuilegio Canonis, non tamen in odioſis religioſus cenſetur, quod puto tenendum, licet cõtrarium non aduertens ad hanc doctrinam teneat Baptiſta de Salis, [i] in ſua Summa.

[i] *Salis in Sũ. v. abſolut. fol. 3. col. 1.*

Quartò nota, quod hæc Clementina non habet locum in religioſo miniſtrante Euchariſtiam religioſo alterius ordinis. Nam textus facit mentionem de laicis, & clericis, appellatione autem clericorum in materia odioſa, & ſtricta, vt in noſtro caſu, non veniunt religioſi, vt notat Panormitanus dicens [k] vltra quod in ſtricta ſignificatione, ſeu materia odioſa appellatione clericorum non comprehendi Epiſcopos, quod ex quadam probat Decretali, [l] & idem dicit in aliis clericis exiſtentibus in dignitate, vt in Canonicis Eccleſiarum Cathedralium.

[k] *Pan. in Rub. de vit. & honeſtate cleric.*

[l] *c. periculoſũ de ſt. mo. li. 6.*

Et ratio eſt, quia in eis eſt qualitas ſuper alios, quæ non reperitur in ſimplicibus, argumento cuiuſdam Decretalis, [l] quæ ad multa facit. Et confirmatur, nam etiam appellatione monachorum non venit Abbas, ſecundum Panormitanum [m], licet Abbas ſit monachus, quia Abbas habet qualitatem ſuper alios monachos. Ex quo infertur, quod ſtatutum, quod punit ſcholarem deferentem arma, vel aliud facientem, non comprehendit eius Rectorem, licet ſit ſcholaris, ſecus in materia fauorabili. Vnde ſtatuta religionum punientia monachos, eo quod egredientes à ciuitate, in qua habent monaſteria, per eandem circundant ciuitatem, non comprehendunt ipſorum monaſteriorum Prælatos: niſi de eis ibi particularis fiat recordatio.

[l] *c. ſtatutũ de elect. li. 6.*

[m] *Panor. in c. ſi. de ſim.*

Quintò nota, quod religioſi conuerſi miniſtrantes hæc ſacramenta incidunt in hanc pœnam, negari enim non poteſt, quod dicti conuerſi ſint religioſi. Neque obſtat verbum (*miniſtare*) poſitum in dicto Decreto, & quod iſti non adminiſtrant, ſed abutuntur.

Nam reſpondetur, quod etiam religioſi habentes ordinem ſacrum presbyteratus adminiſtrantes huiuſmodi ſacramenta, ſine licentia parochi, dicũtur his abuti; quia faciunt contra prohibitionem Summi Pontificis. Prætetea illud verbum (*miniſtrare*) accipitur ſecundum vſum communem loquendi, ſcilicet, pro exhibere, vel dare, quia aliàs deludibrio hæc Clementina eſſet, ſi ſolum comprehenderet eos, qui ſecundum ſacros Canones poſſunt adminiſtrare huiuſmodi ſacramenta.

Sexto nota, quod ſupradicta Clementina loquitur in omnibus religioſis exemptis, & non exemptis, cùm de omnibus religioſis loquatur, argumẽto cuiuſdam Canonis, [n] quod eſt tutius, & in dubio tenendum. Neque obſtat, quod allegatur à contrariis, tenentibus hanc Clementinam ſolum loqui de religioſis exemptis, cùm ponatur ſub Rubrica, quæ loquitur de priuilegiatis; nam ad hoc reſpondetur cum quadam Gloſſa [o] dicente, quod plerúmque generalior eſt textus, quam Rubrica, quod aliquibus comprobatur exemplis.

[n] *c. Romanũ. 19. d.*

[o] *Gloſ. in Authen. de inceſtis nuptiis.*

Septimo nota, quod vt religioſus non incurrat in pœnam huius Clementinæ, ſufficit, quod dicat ſibi parrochianus, quod habet licentiam à parocho vt ſibi dicta ſacramenta adminiſtret. Debet enim credere ipſum ſibi dicere veritatem, quia nemo præſumitur eſſe immemor propriæ ſalutis, vt quidam Canon [p] affirmat. Pro quo facit doctrina cuiuſdam Gloſſæ [q] dicentis, quod cum quæritur de animæ periculo, de alicuius conſcientia creditur eius iuramento, non ſolum in foro pœnitentiali, verum etiam in foro iudiciali, quando aliter non poteſt probari, quod in quadam Decretali [r] videtur definiri, vbi eius Gloſſa ibi notat. Et confirmatur, quia in hoc caſu credendo parochiano, non miniſtrat præſumptuosè, & pœna iſtius Clementinæ contra præſumentes proponitur. Vnde religioſus ignorans pœnam, de qua hic, & aliàs homo ſanctæ vitæ miniſtrans Euchariſtiam ſine licentia presbyteri parochialis, non incidit hanc pœnam, cùm verbum (*præſumant*) in dicta Clementina appoſitum denotet dolum, & temeritatem miniſtrantis, & licet ignorantia iuris regulariter non excuſet, tamen quando ex probabilibus coniecturis perpenditur, quod quis ignorauerit excuſatur, ſecundum ea, quæ in iure [s] notantur. Item ſicut miles armatæ militiæ excuſatur ab ignorantia iuris iuxta quandam legem, [t] ita & hunc poſſumus excuſare, præcipuè in foro pœnitentiali, in quo credendũ eſt aſſerenti ſe ignoraſſe, & id ipſũ exiſtimo

[p] *c. ſancimus 1. q. 7.*

[q] *Glo. in c. ſignificaſti. 2. de homi.*

[r] *ca. præſenti teſtib.*

[s] *c. 2. de conſt. li. 6.*

[t] *l. 1. C. de iur. & fact. ignor.*

in

in foro iudiciali, quando ex probabilibus coniectu-tis liquet, quod non facit præſumptuosè, imo aliqua probabili ratione ductus: quia tamen forte aliqui in ſinceritate ſpiritus minimè ambulantes contradicerent dicentes quod eo ipſo eſt præſumptio cōtra ipſum, quod fecit contra hanc Clementinā, tutius eſt, vt ſtatim abſolutio excommunicationis petatur, ne celebrando de irregularitate arguatur.

Octaum nota, quod vt non incurrat in huiuſmodi Clementinæ pœnam, ſufficit licentia Vicarij, qui gerit curam ordinariam parochiæ illius Eccleſiæ, & eſt ab Epiſcopo conſtitutus, vt tenet Gloſſa in eadem Clementina. Ex quo infertur, quod ſi non habet curam ordinariam, ſed eſt ſibi cura Eccleſiæ paruo tempore commiſſa, quod non poteſt dare licentiam, niſi ei ſpeciali hoc ſibi ſit commiſſum, & ait Baptiſta de Salis [a] ſe ſuper hoc vidiſſe magnum ſcandalum in quadam prouincia ſuſcitari.

[a] *Salis in ſumma ti abſolut. 9 ſo. 5. co. 2. in ſin.*

Vndecima excōmunicatio eſt cuiuſdam Clemētinæ [b] contra religioſos, religioſaſque profeſſas, qui quæue matrimonium contrahunt, de qua infra in quæſtione de Matrimonio dicetur.

[b] *Cle. vn. de conſan. & aff.*

Duodecima excommunicatio eſt contra religioſos fauentes mulieribus, quæ habitum Biguinarum ſumpſerunt, & ad eum ſumendum inducentes, vt dicitur in quadam Clementina. [c]

[c] *c. 1. de religi. domi.*

Decimatertia excommunicatio eſt contra religioſos profeſſos, qui habitum temerariè dimittunt. Ita continetur in quadam Decretali, [d] de quo vide infra, hoc tomo, in quæſtione de habitu regularium.

[d] *c. 2. ne clerici vel monachi. li. 6.*

Decimaquarta excommunicatio eſt contra religioſos, qui ad loca vbi publicè literarum ſtudia exercentur, non habita licentia, proficiſcuntur, vt in eadem Decretali [e] decernitur, de quo infra tertio tomo, in quæſtione de regularibus ſtudentibus dicetur.

[e] *d. c. 2.*

Decimaquinta excōmunicatio eſt cōtra religioſos, qui extra clauſtrum, leges, Phyſicamque audiūt, vt in quadam Decretali [f] determinatur, de qua in dicta quæſtione agemus.

[f] *c. fi. ne clerici vel monachi.*

Decimaſexta excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes Eccleſiarūque parochos, ſi pacem inter ipſos factam violant. Ita habetur in quadam Extrauaganti. [g]

[g] *Extraua. de treug. & pace.*

Decimaſeptima excommunicatio eſt contra religioſos Mendicantes, qui ad aliquem monaſticum ordinem, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, ſe transferunt, præterquam ad Carthuſienſes, & contra religioſos Mendicantes ipſos recipientes. Ita habetur in quadam Extrauaganti Martini IIII. de regularibus.

Decimaoctaua excommunicatio eſt contra religioſos, & religioſas, qui excepto victu, & veſtitu aliquid recipiunt à nouitijs, dum ſunt in probatione; vel à parentibus, vel à propinquis, aut curatoribus, vt in Concilio [h] Tridentino continetur, quod iam ſupra [i] explicauimus latè in quæſtione de dotibus monialium.

[h] *Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 16.*
[i] *Supr. hoc tō. q.*

Decimanona excommunicatio eſt reſeruata Papæ contra prælatos, & religioſos introducentes, & admittentes mulieres in monaſteria virorum, prout continetur in Extrauagantibus Pij Quinti, & Gregorij Decimitertij, de qua latè egimus in noſtra Explicatione Cruciatæ, & in primo Tomo Quæſtionum Regularium: & Canonicarum.

Vigeſima excommunicatio eſt contra prælatos, & prælatas, religioſos, & religioſas, introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra clauſtra monialium, prout in Bulla Gregorij XIII. refertur de qua in dictis locis egimus.

Vigeſimaprima excommunicatio eſt lata à Pio Quinto contra omnes Abbatiſſas, & moniales exeuntes à monaſterijs, quacunque de cauſa, etiam infirmitatis, excepta magni incendij, vel ægritudinis, lepræ, vel epidemiæ probatæ literis ſuperioris, & Epiſcopi, circa quam iam in Primo Tomo [k] multa diximus.

[k] *1. to. q. 46.*

Vigeſimaſecunda excommunicatio eſt in eos, qui bona Eccleſiaſtica quæcunque alienant, vel pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, faciunt & in ipſos, qui ipſa alienata recipiunt, illamque alienationem nullius momenti eſſe voluit. Ita habetur in quadam Extrauagante, & [l] ſupra Primo Tomo [m] in Quæſtione de alienatione rerum Eccleſiaſticarum latè diximus.

[l] *Extrau. vid ambitioſæ.*
[m] *1. to. q. 30.*

Vigeſima tertia excommunicatio eſt, quam Sixtus Quartus ſtatuit ipſo facto contra fratres, & ſorores Tertij Ordinis collegialiter viuentes, qui poſt factam profeſſionem, & emiſſionem trium votorum ſubſtantialium in manibus ſui miniſtri, vel miniſtræ matrimonium contrahunt, ſeu ante contractum conſummant, aut religionem ipſam dimittunt ad ſæcularem vitam euntes, & tale matrimonium eſt nullum nec poſſunt abſolui, niſi habitu reaſſumpto ſuam profeſſionem collegialiter viuentes obſeruent, à ſuis ſuperioribus abſolui meruerint. Habetur in extrauaganti, quæ incipit, *Ad Christi Vicarij Præſidentis*, relata à Collectore [n] Priuilegiorum Mendicantium.

[n] *Collector ti. excom §. 13.*

Vigeſima quarta excommunicatio eſt, quam decreuit idem Sixtus Quartus, dicens, quod excommunicationem incurrant fratres Minores, & Prædicatores recipientes, ſiue admittentes ad priuilegia, & immunitates ordinum ſuorum quoſcunque laicos vtriuſque ſexus, prætextu Tertij Ordinis, ſeu alterius modi, niſi geſtauerint habitum prædicti Tertij Ordinis ſolitum, & profeſſionem emiſerint ſolitam, & in aliqua domo, ſeu congregatione dictorum fratrum, vel ſororum vitam duxerint in cōmuni, non obſtantibus quibuſcunque literis Apoſtolicis. Habetur in Bulla, quæ incipit, *Deteſtanda nonnullorum ambitio*, & refertur ab eodem priuilegiorum Collectore. [o]

[o] *Collect. vbi ſ. § 14.*

Circa quam Sixti Quarti Bullam aduertit Corduba, [p] in Additionibus ad Compendium, quod hæc Bulla videtur iam per non vſum, aut per oppoſitam conſuetudinem omnino derogata, & nihil valere, ſicut & multæ aliæ huiuſmodi Bullæ ſtatuta, leges, & conſtitutiones per diſſuetudinem non valent, vt educitur ex Gerſone, [q] & Caietano; & ideo plures alias extrauagantes minimè referam, ne lectoribus ſim faſtidioſus inculcando, quæ ad ſcrupulos mouendos poſſunt incitare.

[p] *Cord. vbi ſ. Collec.*
[q] *Ger. 3 de vi. ſpirit. lect. 5. & 6. & Caie. in ſum v. excom. c. 8.*

QVÆSTIO LXI.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *VTrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.*

2 *Vtrum liceat communicare cum publicè excommunicatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius I X. conceſſit *Fratribus Minoribus euntibus ad partes infidelium ſeu ibidem exiſtentibus: vt in terris illis ſit licitum eis communicare cũ excommunicatis, in his, quæ ad ſalutem pertinent animarum.* Ita habetur in libro Monumenta [a] Ordinum. Et Clemens IIII conceſſit, *Fratribus Minoribus, vt in terris excommunicatorum liberè commorari poſſint, & ab eis tunc & quando per eorum terras ipſos tranſire contigerit, neceſſaria vitæ depoſcere.* prout in eodem libro [b] continetur. Quæ conceſſiones parum deſeruiunt, niſi ad paçandos ſcrupuloſorum animos: certum eſt enim, quod propter ſalutem animæ poſſumus ſecundũ ius [c] commune cum excommunicatis communicare, quamuis interponantur nonnulla alia verba, vt commodius intẽtum perſuadeatur, quod ſolum Gregorij Noni conceſſio indulgebat. Certum eſt etiam, quod non incurrit excommunicationem, qui participat cum excommunicato propter magnam neceſſitatem propriam, vel excommunicati, vt quia alterius eleemoſyna eget, vt in quodam Canone [d] determinatur.

[a] In 1. imp. fo. 20. & in 2. fol 22. conc. 3.
[b] In 1 imp. fo. 36. & in 2. fo. 140. conc. 817.
[c] c. reſp. & c. cum voluntate de ſen.
[d] ca. quoniam multos 11. q. 3.

Ex quibus infertur, catholicos Galliæ, aut Germaniæ, aliorũq; regnorum, qui cum hæreticis manifeſtis, & palam ſe hæreticos aſſerentibus, in eorum prouinciis participant in externo conuictu, non peccare, & excuſari propter neceſſitatem, & propter conſuetudinem, quę dicitur optima legum interpres, quæ conſuetudo cum ſciantur, & tolcretur à ſuis Pontificibus, qui propter eorum multitudinem non audent procedere contra eos, excuſat catholicos illa vtentes, vt tenet Nauarrus.[e]

[e] Na. in man. c. 4. n. 6 & c. 27. n. 35.

Vnde infertur intellectus ad conceſſionem Eugenij Quarti, qui conceſſit, *Quod ſi tempore noſtro contigerit (quod abſit) ſchiſma, poſſint fratres Minores participare cum ſchiſmaticis, neque teneantur fratres recedere à ſuis locis. Et quod quotieſcunque dixerint orationem, Deus omnium fidelium, &c. pro vero Papa habeant centum dies indulgentiæ.* Ita habetur in Ordinis Supplemento. [f] Hæc enim conceſſio, quantum ad primam eius partem, ius continet commune, cum ſecundum ipſum liceat cum excommunicatis, ſchiſmaticis, propter neceſſitatem communicare, iuxta ſuperius allegata.

[f] Fol 93. conc. 291.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat communicare cum publicis excommunicatis.

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IIII. *Conceſſit fratribus Minoribus obſeruantibus, quod non teneantur euitare excommunicatos, niſi nominatim ſint à iudice denunciati, & euitẽtur, & à clero, & populo, & ſic quod non teneantur euitare excommunicatos, niſi quando in cõmuni euitantur, & quod idem ſit de interdicto, & de obſeruatione cuiuſlibet cenſuræ Eccleſiaſticæ.* Ita habetur in libro Monumenta [g] Ordinis, & in Supplemento.

Aduertendum autem, quod hodie per conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, quæ magis recepta eſt, quam Baſilienſis, vt refert Couarruuias, [h] nullos tenemur vitare excõmunicatos, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, ſi ſint nominatim denũtiati, & excommunicati. Secundus caſus eſt, ſi percuſſores clerici ſint adeo notorij per operis euidentiam, vt factum nequeat aliqua tergiuerſatione celari, atque nulla valeat excuſatione excuſari, prout poſt Decium [i] tradit Sotus, & vt receptum tradit Nauarrus, & author Catechiſmi.

[g] In 1. im fol 61. & in 2 fo. 64. co. 75 & in ſupp. fo. 95. con 312.
[h] Cou. in ca. Alma mat. 1. p. §. 2. nu 9 vers ſuper eſt.
[i] Decius in c. nobis n 21. de extra. Soto in 4. d. 22. q. 1. ar. 4. Na ca. 9. n. 6 & c. 26. n. 26. & ca. 7. n. 35.

Pro cuius caſus explicatione notandũ eſt, quod notorium dupliciter conſideratur. Primum enim eſt iuris, ſecundum facti: iuris dicitur, quando percuſſio fuit facta occultè, & ſecretè, tamen deductũ eſt delictum in foro contentioſo, & lata eſt ſuper eum ſententia excommunicationis, vel quia ipſemet percuſſor confeſſus eſt delictum, vel quia erat conuictus: & talis percuſſor dicitur publicus notoreitate iuris, & per conſequens eſt euitandus. Notoreitas vero facti dicitur illa, cuius percuſſio eſt adeo manifeſta, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari; ſcilicet, probabiliter, quando ita eſt deprehẽſus quis in crimine, vel ita delictũ patens eſt certũ omnibus quod non eſt locus inficiationi, vt quia publicè quis tenet concubinam, vel eius delictum eſt notorium maiori parti ciuitatis, vel villæ, oppidi, collegij, vel viciniæ. Ita Nauarrus [k] poſt Panormitanũ. Vnde ipſemet Nauar. [l] conſuluit religioſũ eſſe publicè excommunicatũ cenſendum, & ita vitandũ, qui coram maiori parte conuentus clericũ à ſede expulit, vel brachio violenter extraxit. Vnde licet ego viderem fratrem percutere coram me clericum, non tamen teneor illum euitare, donec publicè ſit notorium admodum ſupradictum.

[k] Na. c. 35. n 55. Pano in d. c. veſtra.
[l] Na. li. 5. cõſ. 11. de ſent. excõm. conſil. 40.

Nolo autem in hac materia excommunicationis amplius immorari, multa enim, cum ſit materia generalis, videbit lector in his tractatibus, & vt ea facilius poſſit indagare, ad indices copioſos: quos Deo duce in medium adduximus, & adducemus, recurrat. Et in particulari ad tractatum copioſum, & ſatis elaboratum doctiſsimi Ioannis Bannes de Frechilla, Primarij ſacrorum Canonum profeſſoris in hac Salmanticenſi vniuerſitate, quondam ſtudioſiſsimi condiſcipuli, in quo tractatu multa ſcitu digna de excommunicatione, & cenſuris eccleſiaſticis edidit.

QVÆSTIO LXII.

De exemptione religioſorum à tribunalibus ſæcularibus, in viginti articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur viginti.

1 *QVid, & quotuplex ſit exemptio.*
2 *Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona.*
3 *Vtrum iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare, propria authoritate, triticum commendatorum ordinum militariũ, in tempore maxime neceſſitatis.*
4 *An reditus temporales eccleſiarum, & monaſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico.*
5 *Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſæculari.*
6 *Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.*
7 *Vtrum prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à dominis ſæcularibus.*
8 *Vtrum conueniens ſit Epiſcopus, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.*

9 *Vtrum*

Digitized by Google

9 *Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem, poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.*

10 *Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioricatu, poſſit conueniri coram domino feudi.*

11 *Vtrum quando eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper bonis temporalibus, poſſit conuenire laicum corã iudice eccleſiaſtico, aut coram ſeculari.*

12 *Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſteriũ eſt inſtitutum, poſſit iudex ſecularis citare prælatum monaſterij.*

13 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum poſſint conueniri coram iudice ſeculari.*

14 *Quando iudices ſeculares poſsint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.*

15 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.*

16 *Vtrum commendatarij ordinum Militiarum, pragmaticas regales frangentes, poſsint condemnari à iudice ſeculari.*

17 *Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſsint conueniri, extra ſuas prouincias, coram iudice ſeculari.*

18 *Vtrum confratres ordinis D. Ioannis portantes Tau, gaudeant priuilegio fori.*

19 *Vtrum Corrector ciuitatis poſsit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.*

20 *An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſeculari.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit exemptio.

RESpondeo dicendo, quod exemptio importat libertatem, ſiue ſit à poteſtate ſæculari, ſiue à poteſtate eccleſiaſtica, & ſic exemptio, de qua loquimur, eſt quædam liberatio à poteſtate ordinarij inferioris à Papa ſtante ſubiectione immediata ad Romanũ Pontificem; exẽptus autem eſt, qui exemptione potitur, ſiue qui nõ ſubeſt iuriſdictioni ordinarij, prout notatur in Iure [a] cũ ſolus Papa, vel legatus à latere poſſit cognoſcere de cauſis contra exẽptũ, & non alij legati, vt decernit Ius. [b] Vnde definiunt ſacri Canones, [c] quod eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ: & tradit Ioannes Andræas, tradit etiam & declarat Quintilianus Mandoſius.

Quædam autem exemptio eſt perſonalis, qua eximuntur perſonæ à quocunque iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico; ita vt à nullo legato etiam ſedis Apoſtolicæ, vel iudice delegato, iudicari, excommunicari, interdici, vel ſuſpendi poſſit. Quædam vero localis, quæ ſit loco, ideſt eccleſiæ, vel monaſterio: quædam vero eſt vniuerſalis, qua ſcilicet eccleſia, vel perſona cum vniuerſitate iuris ſpectat ad Papam, ita vt Metropolitanus, & diœceſanus nihil iuris habeat in exempta. Quædam vero particularis, qua eximitur in parte videlicet tantum in certis caſibus, vt ſi fortè aliqua eccleſia quantum ad hoc eſt exempta, vt nullus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus poſſit in ea diuina ſuſpendere, ſicut in ſua diœceſi, & aliàs ei exhibeat reuerentiam, & honorem. Ita quædam gloſſa. [d] Denique exemptio poteſt conſiderari quoad perſonas, & quoad Eccleſias, & quoad res Eccleſiaſticas, & regulares, quæ ad dominium ſedis Apoſtolicæ pertinent: quæ materia licet ſit quotidiana non tractatur à iuriſperitis, niſi breuiter & ſparſum in variis locis, & in his parum, & nõ vt decet, vt ait Marianus Soccinus. [e]

[a] c. ſi perſona de præb. li. 6.
[b] c. poſt tranſlationem de offi. deleg.
[c] c. frater. 16. q. 1. c. nille vero 6. q. 3. And. in c. 1. de priui. il 6. Mand. de ſig. gratiæ exẽpta ab epiſ. ſo. 109 pa. 2.
[d] Gloſ. in clẽ. attendẽtes de ſtat. monach.
[e] Soccin. in c. ſuſpitionis n. 12. de priuil.

ARTICVLVS II.

Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona, à iuriſdictione ſæculari.

RESpondeo dicendo, doctrinam eſſe manifeſtam multis Conciliorum, & Pontificum Decretis [f] confirmatam, non licere ſæcularibus Iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare: imo, & Iura Cæſarea hoc decernunt, & de hoc nemo vnquam dubitauit. Controuerſia autem Doctorum conſiſtit, in hoc, an exemptio clericorum, & Regularium à poteſtate ſæculari ſit Iuris diuini, neque vnquam licuiſſe Principibus ſæcularibus in eos, & in eorum bona temporalem iuriſdictionem exercere. Et partem affirmatiuam tenet quædam Gloſſa, [g] & eam ſequuti ſunt multi, quos refert, & ſequitur Menchaca aſſerens communem eſſe ſententiam; eandem confirmat Alfonſus Azeuedo, Reginal. & Perez. Qui omnes fere affirmant verè hanc ſententiam multo receptiorem eſſe, quorum fundamenta præcipua ſunt illud Pſalmi [h], Nolite tangere Chriſtos meos: & illud Mat. [i] filij ergo liberi ſunt. Et ſacri Canones [k] hoc iuri diuino tribuunt, & referunt teſtimonium Imperatoris Conſtantini id ipſum profitentis. Et vltra argumẽta ab hac communi opinione adducta, illud etiam adduci poteſt, quod in primitiua Eccleſia non ſolum clerici, ſed Chriſtiani omnes ab Eccleſia iudicabantur, vt conſtat ex authoritate Diui Pauli [l], & in ſacris Canonibus refertur, vbi notant Gloſſa, & Præpoſitus, & notat Abbas: tandem & communem adiuuat, quod clerici ratione ordinis clericalis conſecrantur, & religioſi ratione profeſſionis Deo dicantur. Vnde quemadmodum aliæ res ſacratæ materiam, & formam alias habentes temporalem, ratione conſecrationis inter ſpiritualia connumerantur, & à poteſtate ſæculari eximuntur; ſic videtur de clericis, & religioſis dicendum, & huc pertinet, quod ſcribit Nauarrus. [m]

Sed contrariam opinionem, ſcilicet quod clerici, & monachi eximantur à poteſtate ſæculari legibus humanis, tenuerunt viri grauiſſimi, quos refert, & ſequitur Couarruuias [n], & ex Theologis Diuus Thomas, Medina, Victoria, qui diligenter huius opinionis fundamenta congerunt, & illud vnum ſufficere arbitramur, quod nulla ſit hodie lex diuina obligans, niſi naturalis, & ſupernaturalis Euangelica, lex autem ſcripta veteris teſtamenti iudicialis, & cæremonialis, per paſſionem Chriſti Domini extincta eſt, vt videre licet apud Diuum Paulum, [o] & in aliquibus ſacris Canonibus, & explicant Diuus Thomas, & Soto, & Couarruuias. At vero neque lege naturali hæc exemptio præcepta videri poteſt, quia non eſt de primis principiis quæ Diuus Thomas [p] communes conceptiones appellat per ſe notas, neque eſt concluſio de primis principiis proxima immediate ab ipſis collecta, nemo enim niſi in lege humana deſinit et, ita in lege naturæ ſacerdotes à ſæculari iuriſdictione eſſe exemptos. Nec inſuper huiuſmodi exemptio eſt de lege Euangelica, quæ vt ait Diuus Thomas [q] nulla alia præcepta continet, niſi naturalia, ſeu moralia, quæ ad fidei articulos, & ſacramenta pertinent, inter quæ huiuſmodi exemptio non reperitur, nec locus aliquis, vnde fideliter colligatur. Illud enim Matthæi eo pertinet, vt Chriſtus Dominus, qui ſecundum diuinam, & humanam generationem Regis erat filius, ex

[f] C. deligenti. de for. cõp. c. at ſi clerici de iu. c. 1. cũ ſe 11. q. 1. Aut. ſtatuimus de epiſ. & cleri. in.
[g] Gloſ. v. & diſcutis in c. ſi Imperator 96. diſt. Mench. de ſucc. creat. §. 22 n. 58. Azeue li. 1. noua cõpila. ti. 4. li. 6 Reginal. de vnit. eccl. lu. 2. pri. princip. Perez. li. 3 ordin. ti. 1 l. 2. ver. quæro.
[h] Pſal. 140.
[i] Mat. 17.
[k] d. c. Imperator & c. continua 11. q. 1. c. quanquam de vſur. lib. 6.
[l] 1. ad cor. 6. c. relatũ 11. q. 1. Abb. in c. qualiter in 7. de Iud.
[m] Nauar. inc. n. n. 1 not 6. n. 6. de reſcr.
[n] Couar. in pra. q. c. 31 n. 1. D. Thom. in Paul. ad Rom. 13. Medin. de reſt. quæ. 5 in prin. 1. Victoria de poteſt. ecclſ. n. 2.
[o] Paul. ad Heb. 7. c. tra. ſlato de conſt. & c. vnic. de purif. poſt par. Tho. 1. 2 q. 104 ar. 3 & 2. 2. q. 53 ar. 3. Soto li. 2 de iuſt. q. 5. ar. 6. 4. Couar. varia. reſolut. l. 1 ca. 17. n. 2.
[p] Tho. 1. 2 q. 44. ar. 3. 4 5.
[q] Tho. 1. 2 q. 108. ar. 2.

legibus bumanis, & conſuetudine Regum temporalium, oſtendere volebat ſe immunem eſſe à tributis. De reliquis autem ſacerdotibus, & Eccleſiaſticis, locus ille non intelligitur in hoc ſenſu, vt ibidem ſacri authores notant. Illud etiam in confirmationem huius ſententiæ facit; quod ſi in lege diuina fuiſſent exempti, Catholici Imperatores poſt tot annos de illis non iudicaſſent, vt conſtat ex toto titulo de ſacroſanctis Eccleſiis, & ex toto titulo de Epiſcopis, & Clericis: nec ſūmi Pontifices, quibus illi erant obſequentiſſimi, hoc paterentur; nec priuilegia Imperatorum pro hac exemptione adducerent, prout adducit D. Gregorius.[a] Nec rurſus Catholici Pontifices ab Imperatoribus hanc exemptionem poſtulaſſent, vt colligitur ex quadam Authentica [b] fundamenta verò prioris ſententiæ optimè diluunt Medina [c] & Victoria.

Pro quorum reſolutione notandum eſt primò, clericos, vt nonnulli aiunt, dupliciter poſſe conſiderari, vel quatenus clerici ſunt, id eſt, miniſtri diuinorum; vel quatenus, Reipublicæ ciues. Primo modo legibus diuinis à poteſtate ſæculari ſunt exēpti: poſteriori vero eiſdem ſubiiciūtur, ſicq; Doctores prædicti has contrarias opiniones componūt, quo pacto aliqui affirmant omnes Chriſtianos, quatenus tales ſunt, hoc eſt in his, quæ ad fidem & catholicam religionem pertinent, ab Eccleſia, lege Diuina eſſe iudicandos, quatenus vero ciues, & membra Reipublicæ ſæcularis, à poteſtate ſeculari. Ita colligitur ex Turrecremata, [d] & ex traditis à Nauarro.

Sed licet hæc diſtinctio bonum babeat ſenſum, in quo defendi poterit, quæſtione tamen nimis inuoluit, & innuit exemptionem hanc perſonarum eſſe, non rerum, aut cauſarum, quæ legibus diuinis competit; atq; ideo melius dicendum videtur, in Clericis, & in Eccleſiaſticis duas bonorum ſpecies reperiri. Alia enim ſunt bona ſpiritualia ſupernaturalia per eſſentiam, per cauſam, per effectum, & per connexionem, omneſq; cauſæ, & controuerſiæ ad eas pertinentes, prout docent D. Thom.[e] & omnes Theologi. Alia ſunt poſterioris ordinis, vt vita, fama, & diuitiæ. Bona autem ſpiritualia, & quæ pertinent ad Diuina myſteria, & eorū cognitionem, ſiue in eccleſiaſticis, & clericis, & regularibus, ſiue in laicis conſiderantur, lege diuina à iudice ſeculari eximūtur, & eccleſiaſtico referuntur vt quidam Canones [f] expreſſè dicunt: & hæ poteſtates per ſuos fines, & obiecta diſtinguuntur. Vnde neceſſario omnia ſpiritualia, quæ in finem ſupernaturalem immediatè ordinantur, eccleſiaſticæ ſubſunt poteſtati, vt bene probat Victoria,[g] & Albertus Pigius: Bona autem temporalia ſiue etiam in eccleſiaſticis, ſiue in laicis conſiderentur per ſe, & ex natura rei poteſtati ſæculari ſubſunt, vt conſtat ex dictis in ſuperiori præludio, & patet, ex eo, quia bonorum natura ex qualitate poſſeſſoris non mutantur, vt in ſimili ait [h]. Diximus autem ſiue in clericis, ſiue in laicis, quia exemptio hæc, quæ competit clericis iure diuino, rerum & cauſarum eſt, non vero perſonarum, licet autem hæc bona temporalia Eccleſiarum, & clericorum natura ſua poteſtati ſæculari ſubdantur, potuit tamen Eccleſia omni Imperatorum priuilegio ceſſante clericorum cauſas criminales, & ciuiles ad prædicta bona temporalia pertinentes eccleſiaſtico iudicio reſeruare. Cùm enim à Chriſto Domino Petro, & ſucceſſoribus ſpiritualis poteſtas data ſit, quæ nihil aliud eſt, quàm facultas à Chriſto Domino Eccleſiæ generaliter conceſſa: & immediatè ſupernaturalia primo principaliter reſpiciens, vt colligitur ex Ioanne Gerſone,[i] & Nauarro, & tota hæc

[a] Cap. de perſona. 11. q. 1.
[b] Auth. vt cle-ric. apud pro-prios epiſco. co. 96.
[c] Medina. & Victoria. vbi ſ.
[d] Turre in ca. eſt ad verum nu. 96. d. Na. d. n. 6.
[e] Thom. 2. 2. q. 100. & theo log. in 4. diſt. 25. q. 1.
[f] D. c. ad verū & c. duo ſunt eadē diſt. & c. ſolit. de mai. & obedi.
[g] Victor vbi ſ. Pigius lib. 4. Eccl. Hierar. c. 3.
[h] L. 2. §. ex iis ff. de verb. ſig.
[i] Gerſon de poteſt. Eccl. et r. Nau. in d. c. nouis notab. 3. n. 87.

poteſtas ad vitam ſpiritualem, & æternam beatitudinem ordinatur, quemadmodum poteſtas naturalis, & cuiuſuis hominis mādatū ad ea trahuntur, quæ ad aliud mandatum explicandum neceſſaria ſunt, & opportuna, vt colligitur ex Iure[k] ſic poteſtas hæc ſupernaturalis omnia illa comprehendit, quæ ad gubernationem Reipublicæ in ſpiritualibus Eccleſiæ neceſſaria videbuntur, & ideo in finē ſupernaturalem iure ſuo de tēporalibus diſponit, Reges ſuos aliquando priuat, vt patet in iure,[l] ſæculares leges ſpirituali ſaluti ſubditorum pernicioſas abrogat, vt dicitur in quadā Decretali,[m] cauſas alias tēporales ab Eccleſiaſticis iudicibus definiri iubet vt iubetur in alia Decretali [n] & obſeruat poſt alios Victoria,[o] Nauar. Soto, Simancas, & Couarruuias, & eadem de cauſa, & eadem poteſtate iuſtiſſimis de cauſis Eccleſia clericos, & eorum bona temporalia Eccleſiaſtico iudicio reſeruauit. Et huius exemptionis plures rationes ex Sacris Canonibus colliguntur. Prima, ne miniſtri Eccleſiæ quos Deo, & diuinis vacare conuenit, per poteſtatem ſæcularem aliquando à diuinis miniſteriis alienentur, & prophanis muneribus obſtringantur. Et hæc ratio colligitur ex D. Paulo[p] & ex aliquibus ſacris Canonibus. Secunda, ne ſacerdotalis Maieſtas, quam maximè venerari oportet, inter laicorum cœtus quodammodo vileſcat, & nimia conſuetudine parui fiat. Hæc ex alio colligitur Canone.[q] Tertia ratio eſt ne Clerici, qui animarum parentes ſunt, & magiſtri, à filiis, & diſcipulis iudicentur, vt ex aliis canonibus ſatis[r] patet.

Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus ventilandum, & ſic dicimus, quod religioſi, cum inter perſonas Eccleſiaſticas computentur, in iure diuino à iuriſdictione ſæculari ſunt exempti: bona autem temporalia Monaſteriorum natura ſua poteſtati ſeculari ſubijciuntur, ſed Sede Apoſtolica ſic diſponente, ea omnia a poteſtate ſæculari exemit, cum ipſi Monachi, ſicut clerici, in ſortem Domini ſint vocati, iuxta Sacros Canones,[s] & tradit D. Chryſoſtomus, & deciſio Pedemontana: & hac ratione multis generalium Conciliorum, & antiquorum Pontificum Decretis in primordiis religionum ipſi monachi Epiſcopis fuerunt ſubiecti, & à ſæculari iuriſdictione diſgregati, vt per multos Sacros Canones [t] notant Hugo, & Præpoſitus, dum aiunt, quod ſi monachus in figuram iudicij conueniat coram Epiſcopo iure communi conueniendus eſt, ſin autem extra Iudicij figuram, & ſecundum regulam, coram ſuo Abbate: eandem ſententiam protulerunt multi alij, quos refert, & ſequitur Paulus Fuſcus,[u] adeo quod viri grauiſſimi tenuerunt, quod non ſunt iure communi, ſed tantum ratione priuilegij exempti à Iuriſdictione Epiſcoporum, de quo infra erit nobis ſermo.

[k] Cap. prat. de offi. del.
[l] Ca. grandi de ſuppl. neglig. Prala. l. 6.
[m] Ca. vlt. de præſcrip.
[n] Cap. prudentia de donat. inter vir. & vxor.
[o] Victor re-lect. 1 de poteſt. Ecc. 2. p. c. 7. Nau. d. not. 3. n. 83. Sot. de iuſt. li. 4. q. 4. ar. 1. Sim. de catholic. inſtit. c. 44. Con. in reg. peccat. 2. p. §. 1. n. 3. 2. Ad cor. 2. c. 1. & 2. vet. Lmo.
[p] Cap. eſto ſubditus 95. diſt.
[q] C. ſiquis in buiuſ & c. de niqueo 96.
[r] Ca. duo ſūt 12. q. 1. Chriſ. in Pal. ad Roman. 3. deciſ. Pedemōt. 30. n. 2.
[s] Ca. eccl. & quia v. 1. q. 3. c. monachi. 2. c. eog. 8. q. ca. 2. non ſemel eadem q. c. depe. v. ſiquis contra 12. q. 1. vbi gl. 2.
[t] Hugo & Præpoſitus. n. 9. glo. 1. in c. 2. n. 18 q. 2.
[u] Fuſcus de viſi. l. 2. c. 17. n. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum Commendatorum Ordinum militiarum tempore maximæ neceſſitatis

Reſpondeo dicendo, quod Commendatarij Ordinum militiarium babēt ſuos proprios iudices, qui ſunt eorum ſuperiores, & ſic ſunt exempti à quibuſcumq; alijs iudicibus in cauſis Ciuilibus & criminalibus, & ideo videtur eorum triticum Decimarum, & prouentum ſuarum præceptoria-

rum

Digitized by Google

rum non poſſe à iudicibus ſæcularibus ſequeſtrari, ſed cum tempore neceſſitatis priuilegia maxima frangantur, imo obligatio multorum præceptorum tunc locum non habeat, videtur in hoc caſu contrarium dicendum, & pro hac parte facit quædam nouæ compilationis lex [a] dum dicit, *y porque por experiencia ſe ha viſto, que las perſonas, que tiennen, el dicho pan poniendoſe taſſa lo eſconden ny encubren y nolo quieren vender, de que reſulta auer falta, mandamos à los Corregidores, y Gouernatores, y alcades, y otras qualeſquier Iuſticias, y juezes cada vno en ſu iuriſdiction, que entendiẽdo por los regiſtros que ſe han hecho, y por las otras vias, y maneras que conuengan los que tiennen el dicho pan para lo poder vender comando ſi les pareciere conſigo para eſto dos regidores, y otras dos perſonas del lugar hagan repartimiento por las perſonas de qualquier qualidad, eſtado, o condicion, preeminencia, o dignidad que ſean, anſi clergios y perſonas Eccleſiaſticas, como Comendadores, &c. y les manden y apremien à que lo vendan, ſegun les fuere por ellos repartido y que las perſonas à quien ſe repartiere ſean obligados à lo vender luego à las perſonas, que lo quiſieren comprar.*

Et attenta hac lege, quę iuſtiſſima profecto videtur tempore neceſſitatis imminentis, ne Reſpublica fame pereat, cum niſi ſubueniatur huic neceſſitati, redundaret etiam in damnum Eccleſiæ, videtur, inquam, quod poſſint Iudices ſæculares compellere dictos Commendatarios relicto ſibi tritico neceſſario pro alimonia, & ſuſtentatione ſuarum familiarum, reliquum quod habeor, egentibus vendant pretio taxato per dictam legem, vnde ſi cogere licitè poſſunt, prout tradit Meaia [b] ergo & ſequeſtrare triticum poſſunt, alias enim illuſoria, & fruſtraroria coactio eſſet, cum poſſent, qui cogendi ſunt abſcondere triticum, aliiſque cautelis vti.

At Gutierrez [c] hanc opinionem quoad Eccleſiaſticos cum grano ſalis (vt ita dicam) amplectitur dicens poſſe rectores ſæculares dictum triticum ſequeſtrare, dummodo in procedendo, & exequẽdo obſeruent ad vnguem formam traditam, atque præſcriptā in dicta lege Regia ſuperius allegata, & ad, hoc ſeruāda ſunt ſequẽtia, quę ex dicta lege colliguntur. Primum, quod ſit, atque immineat neceſſitas, & magna indigentia tritici. Secundum quod habita ratione ſumptus familiæ ſuæ, & cæterarum perſonarum, quibus prouidere ipſi Commendatarij teneantur, veluti pauperum, parentum, & aliorum conſanguineorum egentium, & hoſpitum, arbitrentur ipſi Iudices, quod quantumcumq; fuerit iuſtum, relinquatur ipſis Clericis potiùs pluſquam minùs neceſſario, ne aliàs poſtea ipſi Commendatarij cogantur maximo ſuo ſūptu comparare, quod poſtea ſibi defuerit, cum id habeant ex ſuis Eccleſiaſticis reditibus.

Tertium, quod ſibi offeratur verè, & realiter pretium iuſtum taxatum ab eadem Regia Pragmatica.

Quartum, quod antequam ab eis triticum auferatur, ipſis dictum pretium offeratur. His enim ſeruatis, minimè ipſis Commendatariis fit iniuria manifeſta, ratione cuius poſſint creare conſeruatorem ad ſuæ exemptionis defenſionem, neq; Rectores ſic facientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ latam contra illos, qui iuriſdictiones, ſeu fructus reditus, & prouẽtus ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos obtentorum pertinent, vſurpant, vel ſurripiunt, ſeu quauis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis expreſſa licentia ſequeſtrant: ſeruatis enim ſuperiùs notatis non fit contra tenorem dictæ Bullæ, non enim dictum triticum occupant, & vſurpant propria authoritate, ſed authoritate legis naturalis id in hoc caſu permittentis. Si autem non ſeruantes ſupradicta dictum triticum intrepidè ſequeſtrant, incidunt in dictam Cenſuram, & vt excommunicati poſſūt per iudicem Eccleſiaſticū declarari, ſicut affirmat Gutierrez ſe in caſu contingenti vidiſſe, & negotium per viam violentiæ fuiſſe delatum ad Regiam Cancellatiam Pintianam, poſtea tamen remiſſum fuit ad Iudicem Eccleſiaſticum, & hoc iure optimo poteſt conſeruator ſeruare.

ARTICVLVS IIII.

An reditus temporales Eccleſiarum, & Monaſteriorum poſſint exigi contra debitores Laicos coram iudice Eccleſiaſtico.

RESpondeo dicendo, quod in quadam nouæ compilationis lege [d] cauetur, *Que las Igleſias, y monaſterios, Clerigos, y Capellanes del Rey, que tuuieren priuilegios de los Reyes de mercedes, olimoſnas, o dineros, o de otros derechos*, quæ non poſſunt ſuper eis, & ab his dependentibus conuenire Laicos receptores, Regius conductores, & alios collectores coram iudicibus Eccleſiaſticis, ſed corā iudicibus ſęcularibus Regiis ſub pœna amiſſionis ſic cōceſſorum. Quod etiam ad literam cauetur in aliæ nouæ compilationis lege, [e] quas leges validas eſſe, nec Sacris Canonibus contrarias teſtātur Mench. [f] Laſſarte de Moli, & Gutierrez: & nimirum quia hi reditus fuerunt dati dictis piis locis ſub conditione, quod eorū petitio apud Iudicem ſæcularem proponeretur, & nō fuerunt dicta bona facta ſpiritualia. Vnde ſi Eccleſiaſticæ capellanię, monaſterium, vel Hoſpitale ſint fundata ex reditibus temporalibus, cum conſenſu, & authoritate Epiſcopi, ordinarij loci, vel poſtea confirmata; Eccleſia Capellanus, & œconomus dictæ Eccleſiæ, Monaſterij, vel Hoſpitalis poteſt conuenire laicos prædictos annuos reditus ſoluere debentes coram iudice ęccleſiaſtico, prout in terminis tenet Azeuedo [g] dictæ enim nouę compilationis leges ſolum loquuntur in gratia, & donatione à Rege prędictis locis piis, & clericis factis, tunc enim bona illa non amittunt ſuam propriam naturam temporalitatis, ita vt in alteram diuerſam trāſeant. Præterea cum gratia illa facta ſit à Rege, merito vt ab eo lege lata auferri poteſt, ſi eius iuriſdictio ſuper illam concernens illudatnt,

Nec obſtat quod actor ſequi debeat forum rei, nam hoc procedit in temporalibus, non autem in ſpiritualibus, aut ſaltem ſpiritualibus annexis, cuiuſmodi ſunt dicti reditus, ſuper quibus authoritate Epiſcopi, aut ordinarij fuit fundata Capella, Hoſpitale, vel monaſterium; ſunt enim prędicta bona temporalia, in ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa commutata, vel transfuſa: imo ait Gutierrez [h] idem eſſe dicendum in annuis reditibus poſtea de nouo emptis in locum aliorum, qui fuerunt redempti, cum in eorum locum ſubrogentur, ac proinde debeant ſapere eorum naturam, ſubrogatus enim ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.

Verum eſt tamen, quod ſi monaſterio dicti reditus debeantur, & debitores nolint ſoluere irrogando iniuriam ipſi Monaſterio poſſunt coram Iudice conſeruatore conueniri, prout latè in primo tomo [i] remanet dictum.

[a] L. 1. ti. 13. li. 5. noua cōpila.

[b] Mexia de tax. pan. nu. 64. fol. 21. & 22.

[c] Gutier. li. 1. pract. qq. q. 13. n. 3.

[d] L. 1. ti. 1. lib. 4. noua cōpila.

[e] L. 10. ti. 7. li. 9. compilat.

[f] Mench. de ſucce. crea. §. 26. n. 66. Laſſarte de Moli. de decim vēd. c. 18. n. 9. Gutier. lib. 3. pra. q. 27.

[g] Azeued. in d. l. 1.

[h] Guti. vbi ſ

[i] 1. tom. q. 65.

Google

ARTICVLVS V.

Vtrum Religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſæculari.

RESpondeo dicendo, quod ſi religioſus de crimine extra clauſtra commiſſo, vel intra, vbi ab alio, qui ſubditus non ſit eiuſdem Abbatis fuerit accuſandus, ſecundum opinionem aliquorum doctiſſimorum virorum, Epiſcopus adeundus eſt iure communi, licet ſecundum priuilegia aliter dici debeat, vt ſupra iam remanet declaratum. At hi omnes vno ore fatẽtur, quod ſi cauſa ciuilis fuerit controuerſa, monachũ neque conuenire, neque conueniri poſſe coram Epiſcopo, quia Abbatis quaſi ſeruus, aut filius familias poteſtati ſubeſt, tum etiam quia proprium nihil habet, & quaſi mortuus ſæculo reputatur, vt tradunt Iura [a] & faciunt tradita per Petrum de Vvaldis, Couarruuias, & Menchaca, & ita monachum neque ciuiliter agere, nec conueniri poſſe reſoluunt quædam gloſſæ,[b] Speculator, & Capella Tholotana: verum ſi monachus cauſa ſtudij de licentia Abbatis abſens ſit, vel in curia, vel in aliquo quouis ad negotia monaſterij miſſus fuerit, poterit tanquã procurator nomine monaſterij cõueniri, quoniam dum eũ mittit, omnia ei concedere cẽſetur, quæ ad illud negotium commodè peragendum fuerint neceſſaria, ex regula cuiuſdam Decretalis,[c] & quemadmodũ filius familias eiſdem cauſis agit, & conuenitur, ſic etiam monachus poteſt conueniri, argumento [d] cuiuſdam legis, vbi notant Gloſſa, & Bartolus, & tenet Baldus cum Doctoribus communiter, Bologninus, & Horatius Lucius: & hęc eſt abſq; dubio vera, & recepta ſentẽtia intelligenda tamen ſi tria ſimul cõcurrant, ſcilicet licẽtia Abbatis, contractus, aut debitum moderatum, iuxta negotij qualitatem boni viri arbitrio, ita vt in tanto mandatu monaſterij videatur com[illegible]endi. Item ſi Abbas, & monaſterium longè abſint, nec poſſint commodè conueniri; cum enim ex tacito mandato nomine monaſterij conueniatur, ſi aliquod ex ſupradictis tribus deficiat, nec agere poſſit, nec conueniri ciuiliter. Conueniendi autem ſunt in hoc caſu coram Iudice eccleſiaſtico, cum enim conueniantur ex actione quadam perſonali nata ex obligatione perſonali ab ipſis inita, nimirum ſi conueniri debeant coram iudice eccleſiaſtico, tanquam perſonæ eccleſiaſticæ obligatæ. Quod vero attinet ad Abbates & Monaſteria, nulli dubium fuit ab Epiſcopis iure communi debere iudicari, vt aliqua Iura [e] ſatis innuunt: quod ea ratione oſtenditur, quia cum à ſuis Monachis iudicari non poſſint, argumento aliquorum Canonum [f] oportebat, vt ab Epiſcopis iudicarentur, nec expectaretur Romani Pontificis iudicium. Quod ſi Monaſterium ſimiliter conueniatur, proculdubio neque iure communi, neque iure ſpeciali Abbas Iudex eſſe poteſt, vt vnanimi conſenſu ſupradicti authores volunt: & idem erit de alijs vniuerſitatũ, aut collegiorum Rectoribus dicendum, quia cum collegia ſua defendere teneantur, vt dicitur in Iure,[g] & ipſi quaſi partes ad iudicium vocentur, fieri non poteſt, vt ipſi ſimul ſint iudices, & actores, vel rei.

Neque ſupradictis obſtat priuilegium Clementis IIII. dicentis, quod fratres Minores neque ratione delicti, neque ratione contractus, ſeu rei, de qua contra ipſos fratres ageretur, poſſint coram locorum Ordinarijs conueniri, neque illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exercere decernens irritũ, & inane quicquid ſecus factum, vel attentatũ fuerit, vt in libro Monumenta [h] ordinũ continetur. Quam conceſſionem Sixtus [i] IIII. confirmauit, & latè in mari magno Carmelitarum [k] & prædicatorum [l] & Auguſtinienſium [m] habetur. Nam reſpondetur, quod ſupradicta priuilegia, & ſimilia Regularibus conceſſa ſunt fortè limitanda, vt procedant, quando adſunt Iudices Regulares, coram quibus ipſi monachi pro debitis Ciuilibus poſſint conueniri: at vbi ſunt tales iudices, quia longiſſimè abſunt, & ad eos non poſſunt creditores ſine maximo eorum incommodo adire, ego intelligo prædicta priuilegia locũ minimè habere poſſe, non enim priuilegia cum magno tertij nocumento conceduntur, neque cenſẽtur concedi. An autem monachi poſſint conueniri coram iudice ſæculari, latius infra hac quæſtione dicetur.

[a] Ca. nullam c. non dicatis 12 q. 1. Auth. C. de ſacr. eccl. Vval. de cano. epiſc. q. 14 n. 9. Coua. inſt. 3 n. 2. de teſ. Mench. contr. §. 20 nu. 150.
[b] Glo. v. aut Monachũ inc. depr. 11. q. 1. glo. in l. 2. v. 18 poſſunt. ff. de in ius vocan. Specu. ti. de ſt. Monach. in prin. Capel. Tholoſ. q. 25.
[c] Ca. præterea de offi. dele.
[d] l. filius fam. 28. § ſi. ff. de iud. vbi gl. & Bar. in fine. Bal. in auth. habita n. 24. C. ne filius pro patre, & ibi Bolo. n. 254. Horatius de priuil. ſcholarium priui. 74.
[e] Ca. ad monaſteria c. Abbates in prin. 18. q. 2.
[f] Omnes 2. q. 7. & c. omnes 6. q. 1.
[g] Ca. [illegible] de ſacram.
[h] in 1. impr. fo. 59. & in fol. 142. cõc. 3. 12.
[i] In 1. impr. fo. 60. & in 2. fo. 144. conce. 247.
[k] In 2. imp. fo. 161. cõce. 384. fo. 187. conceſ. 479.
[l] in 2. imp. fo. 239. conceſ. 570.
[m] in 2. imp. fo. 148 cõ. 620.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico, pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.

RESpondeo dicendo, quod monachus non poteſt ob debitum ciuile capi, nec incarcerari, authore Baldo,[n] & tenent Abbas, & Suarez, illud tamen notandum, quod ſi quis in fraudem creditorum ingrediatur monaſterium, non eſt recipiendus ad monachatum, quoniam non ducitur bono ſpiritu, ſed vt defraudet creditores, & otio indulgeat, vt docent Innocentius,[o] & Abbas. Si tamen ingrediatur Monaſterium in fraudem, ait prædictus Abbas, quod ipſum monaſterium ſatisfacere debet creditoribus, quatenus ex bonis monachi ad ſe peruenit, argumento aliquorũ iurium,[p] & tradit Baldus tractans an ſint deducendæ expenſæ neceſſariæ ad alendum monachum. Hæc procedunt quando debitor ingreditur religionem, antequam creditor illũ capiat, vel executionem aduerſus illum faciat, non ſi poſt hæc ingrediatur monaſterium. Idem dicendum eſt de clericis, qui poſt capturam ſuſcipiunt ordines ſacros, vt ait idem Abbas, quia ſi cum eſſet laicus creditor illum in carcerem con[illegible], vel in ſeruitium accepiſſet, ſiat clericus, clericatus videtur in fraudem ſuſceptus, nec clerico prodeſt priuilegium clericale, & poteſt conueniri coram iudice ſæculari. Ita liquet ex diſtinctione Ioannis [q] Andreæ, & Abbatis, & ex aliis, quos refert & ſequitur Baeça. Hæc de iurę communi inuenio decreta. At ſecundum conſtitutionem Sixti V. de qua infra de nouitiorum receptione dicemus, quæ prohibet nouitios ad religionem recipi antequam de eorum vita, & moribus fiat exacta inquiſitio, & an aliquibus debitis ſint obnoxij, &c. quibus non diſcuſſis, profeſſio nullius eſt momenti, & valoris, quæ ſi non valeț, certum eſt quod apud ſuos iudices poſſunt prælati nouitij de prædicto debito ciuili conueniri.

[n] Bal. in Aut. cauſa quæ ſit cũ monach. co. 2. n. 1. v. 0. 4. cõſiderandum C. de epiſ. & clericis. Abb. in c. cum 1. & à n. 77. de re iud. Suarez in c. 2. de loſ. gouuernes q. 5. col. 6. verſ. idem dicẽd. de monach.
[o] Innoc. in ca. vnic. de oblig. ad ratio. & c. ibi Abbas col. penul. v. tertio ſus 1.
[p] l. ſi qua 19. q. 2. Bald. in Aut. quæ ſit cũ monach. co. 2. n. 3. v. 4. C. de epiſ. & cler.
[q] Andrea. & Abb. in c. 1. de depoſi. de Baeça. de inope de bito. c. 17. n. 22.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati Eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à ſuperioribus ſæcularibus.

RESpondeo dicendo, circa præſentis articuli quęſtionem duas opiniones ſatis diuerſas inter Doctores inuenio; prima eſt, quod poteſtas eccleſiaſti-

cleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem, niſi in quantũ ipſa temporalis iuriſdictio eſt ad ſpiritualem neceſſaria, aut eam concernit. Et hanc opinionem tenuerunt gloſſator [a] decreti, & Baldus vocans eam maximam legiſtarum. Maranta, Aufrerius, deciſio Pedemontana, Duarenus Nauar. Couarruuias, Soto, Alfonſus Guerrero, Gregorius Lopez, Franciſcus de Vargaz, Antonius Gomez, Montaluus Auiles, Menchaca, Turrecremata, & alij, quos prædicti doctores referunt.

At contrariam opinionem quod ſcilicet poteſtas temporalis reſideat etiam in Papa, & in Eccleſia, & ab ea medio ordine, & diſpoſitione diuina in Imperatores, Reges, & Principes, & alias poteſtates ſeculares deriuetur, tenent viri grauiſſimi, quã vt magis ſecuram, & communẽ amplectuntur. Pro cuius opinionis reſolutione diſtinctio quædam eſt præmittenda, aut enim attendimus ad ius Diuinũ, aut ad ius poſitiuũ. Si ad ius poſitiuũ conſideranda ſunt tẽpora, & ſic concordanda iura. Duo enim tẽpora debent conſiderari. Vnũ ante aduentũ Chriſti Domini. Alterũ vero poſt eius aduentũ, qua diſtinctione præmiſſa per concluſiones, vt clarius procedatur erit hæc ſatis diffuſa quæſtio præſtringenda.

Prima concluſio. Conſiderando tempus, in quo nondum Chriſtus Dominus in carne humana in mundum venerat, cum adhuc Pontificatus Petri non fuerit inſtitutus, & poteſtas eius imperij ab eo nõ poterat deriuari. Notoria tamen erat illa Heremiæ prophetia [b] de Chriſto Domino loquẽs, dicẽs *ecce Conſtituite hodie ſuper gentes, & Regna, vt euellas, & diſſipes, & ædifices, & plantes*; quæ poteſtas ſecundum iuris Pontificij peritos, [c] & Theologos etiam ad temporalem iuriſdictionem extendi ſemper intellexerunt, quam Chriſtus Dominus ſuo Vicario reliquit. Et etiam Samuel [d] vſus eſt gladio materiali contra Regem Agag: & Elias [e] contra Prophetas Baal, & id ipſum legitur de Heliſeo, [f] & in Deuteronomio [g] legitur, *ſi difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris verba variari: venies ad ſacerdotes leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore.* Quæ authoritas non ſolum loquitur de difficultatibus pertinentibus ad ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia, prout explicant Abbas, [h] & Anaſtaſ. Germonius, & Noe obtulit holocauſtum Domino, & ædificauit altare, quod erat miniſterium ſacerdotale, Et ſimul fuit Rex, & poteſtatem exercuit temporalem eccleſiaſticã. Et Melchiſedec fuit ſimul ſacerdos, & Rex. Et Moyſes fuit etiam ſacerdos, & Rex in Iſtael, in ciuilibus, & criminalibus, & ceremonialibus legis conſtitutus, vt colligunt ex ſacra ſcriptura [i] Innocentius, Antonius de Butrio, latè Belluga, Ioannes Garcia. D. Hieronymus, D. Gregorius, Pineda, Anaſtaſius Germonius, Marcus Antonius de Camos, & alij. Et prout refertur in libro [k] Regum, Samuel fuit Propheta ſimul, & ſacerdos, & Iudex in temporalibus: nam Dominus ad ipſum dixit, non abiecerunt te, ſed me ne regnem ſuper eos. Denique non poteſt negari ſacerdotes in lege veteri iuriſdictionem temporalem habuiſſe. Quod confitetur Sotus dicens ſacerdotium illud non illum gradum ſpiritualitatis annexum habere, quem noſtrum.

Secunda concluſio, poſt Chriſti Domini aduentum poſtquam Chriſtus Dominus tradidit claues regni cælorum D. Petro, ſecundum D. Matth. [l] cum quo Pontificatu D. Petrus, & eius ſucceſſores acceperunt duo imperia, & duos gladios, ſpiritualem vnum, & alterũ temporalem, ad iuriſdictionẽ temporalem tantum in habitu, & potentia receperunt, non tamen in actu: vſus enim, & exercitium iuriſdictionis temporalis tranſlatus eſt ab Eccleſia in imperatores, & Reges, vt ad eius beneplacitum, & in eius vtilitatem hoc gladio vterentur. Et huic doctrinæ conſonat illud quod Chriſtus [m] Dominus ſuis diſcipulis dixit, *quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerũt. Nihil. Dixit ergo eis: ſed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram, & qui non habet vendat tunicam ſuam, & emat gladium. At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic. At ille dixit eis ſatis eſt.* Ex quibus verbis videtur Chriſtum Dominũ non reiecisse ab Apoſtolis gladium temporalem tanquam quid impertinens, imo ipſũ illis cõceſſiſſe per illa verba *ſatis eſt*, vt poſt Abbatẽ tradit Ioannes Garcia. Vnde Chriſtus [n] Dominus non dixit Petro, proijce à te gladium, ſed conuerte gladium tuum in vaginam, ex quibus verbis colligitur gladium materialem eſſe Diui Petri, & eſſe in manu Petri, & per conſequens in poteſtate Eccleſiæ verbum enim (*tuum*) proprietatem deſignat, vt aduertit Frater Angelus in ſua Bibliotheca [o] & Anaſtaſius Germonius; non tamen voluit Chriſtus Dominus, vt eius ſacerdotes, & Pontifices regimen ſpirituale habituri in exercitio temporalis iuriſdictionis occuparentur, & quod gubernatio temporalis ab ſpirituali penderet, ſed vt hæc ad Imperatores, Reges, & Dominos temporales deuoluerentur, qui vt præſidentes pro eo ab omnibus in temporalibus obedirentur, prout Fr. Antonius Camos, [p] in ſua Microcoſmia declarat: quod inſuper confirmatur ex verbis dictis à Domino [q] Petro; *paſce oues meas*, non generaliter loquitur. Et non limitauit ſuum præceptum ad paſtũ tantum ſpiritualem. Vnde videmus in coronationibus Imperatorũ, coronationes ab Eccleſia ipſos recipere, Pontifice gladium euaginatum illis tradente dicendo, *accipe gladium deſuper Beati Petri corpore ſumptum*, & pontifex dat Imperatori Diadema, ſceptrum, & pomum aureum. Et Papa, vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur, ad quod certiores facit Reges, & ipſos inuitat, prout tradunt Aufrerius, [r] & Petrus Gregorius, & omnes pedes eius oſculantur profunda humilitate, reuerentia, & hiperdoliæ adoratione, quæ Summo Pontifici ſolet exhiberi, prout Ioſephus Stephanus, [ſ] & Anaſtaſius Germonius teſtantur. Et etiam ſi Gregor. V. in Alemanos electionem, Imperij tranſtulerit, ſi tamen, & ſedi Apoſtolicæ confirmationem reſeruauit prout tradunt Polidorus [t] Virgilius, & Petrus Gregorius. Imo aſſerit idem Petrus Gregorius aliquando Imperiũ à Pontificibus Imperatoribus in feudum fuiſſe cõceſſum, cum iuramento vt ſedi Apoſtolicæ in fidelitate, fauore, auxilio, & defenſione minimè deficerent. Facit etiam pro hac parte illud, quod legitur in Actibus [u] Apoſtolorum, Diuum Petrum Chriſti Domini Vicarium iudicialiter condemnaſſe Ananiam, & vxorem eius Saphiram, eo quod cũ mendacio aliqua ſubripuiſſent. Et Chriſtus Dominus, vt Rex [x] & Imperator eiecit de templo ementes, & vendentes, ipſos ſeueriter, & cum rigore flagellando, ita vt non legatur in Euangelio aliam ſimilem correctionem feciſſe. Et etiam vſus [y] fuit iuriſdictione temporali mulierem adulteram abſoluendo, cum nullus aduerſus eam accuſator inueniretur. Et certè ſi attentè contempletur Innocentius [z] III. ſatis indicat hanc noſtram opinionem, & eam ſatis etiam inſinuat Auguſtinus [a] dicẽs, & mira potẽtia, & ineffabilis gratia Saluatoris: quis

[a] Gloſ. in cap. quoniã v. diſcreuit. 10. diſt. Bal. in proœm. dig. n. 1. Maranta. de ord. iud. 3. p. n. 30. verſ. qua poteſt. Aufrer. in Cle. 1. n. 23. de offi. ord. deciſ. Pedem. deciſ. 30. num. 4. v. 2. Duar. lib. de ſacr. Eccl. miniſt. c. 4. Nau. in c. nouit nu. 30. de iud. Couarr. in reg. pecc. § 9. n. 7. cir. c. 1. præſ. n. 2. Sot. de iuſt. & iur. li. 4. q. 4. artic. 1. & 2. Guer. in ſpecu. princip. c. 16. Greg. in l. 2. tit. 23. col. 8 in proœm. poſtu. præterea par. 2 Vasq. in reſp. de ... iuriſd. conſr. 10. Gomez in l. 40 taur. nu. 3. Montal. in reper. 12. v. arm. in prin. fo. 10. col. 1. Menchaca lib. 1. contro. illuſtr. c. 20 nu. 2 fol. 60. Turrecr. in c. cum ad v. 4. 95 diſt.
[b] Hier. c. 1.
[c] Doctor. in c. 6. de maior. & obed. c. 2. de re iu. li. extrauag. vnã ſanctã de ma. & obedie. Theolo. ſuper diſt. 42.
[d] 1. Reg. 15.
[e] 3. Reg. 18.
[f] 4. Reg. 4.
[g] Deut. c. 17.
[h] Abbas in c. per venerab. §. ratio n. 38. qui filij ſint legit. Ger. li. 3 de minis. c. 3. n. 64.
[i] Nu. 27. Deu. 18. Innoc. in c. per venerab. Butrius in c. I et ex ſuſcep. de for. cõp. Belluq. de ſpec. prin. Rubr. 11. §. vi dẽdũ n. 3. v. ſiq. ad 4. Gar. de nobil. glo. 5. n. 17. D. Hieron. ad Paul. Gre. 19. moral. c. 13. Pined. li. 2 de la monarc. ca. 26. §. 1 fol. 139. Germ. vbi ſu. 70. n. 5 pag. 213. Camos in Micro. 3 p. dia lo. 4 p. 44 n.
[k] 1. in fin. & 2. Reg. 8.
[l] Mat. c. 16. & c. 16.
[m] Luc 22.
[n] Abbas in c. nouit de iud. n. 32. Garc. de nobil. glo. 9 n. 20. & 31 fol. 2. 6 ver. exin conci.
[o] Mat. 26.
[p] In med. poſt literaris ... dira. tis Chriſtiani. Germ. de ſacr. ... li. 2 ca. 13 na. 16. in med pa. 217. 3 p. Dia. c. 4. pa. 41. n. 1 in fin.
[q] Ioan. 21.
[r] Aufrer. in Cle. 1 n. 31 de offi. ord. Gregor. de ſyntag. iur. 1 p. li. 6 n. 6.
[ſ] Steph. an in tract. de a ... ped. ca. 7 per tot. Germ. de ſacr. immu. li. 1. ca. 13 n. 68. & ſeq. d. 224.
[t] Polydor. li. 4. de inuentor. Gregor. vbi ſ.
[u] Act. 5.
[y] Ioan. 8.
[z] Ca. per venerabilem qui filij ſint legit.
[a] Aug. in ſer. Pet. & Paul. inci. fer. & ...

quis plebeium piſcatorem Apoſtolorum facile crederet Principem, & Regibus, obſiſtere, Reges ſanctificare. Regnis omnibus Imperare, mundum refrænare legibus, Dæmonem calcare pedibus, iubere virtutibus, cœlum hominibus aperire cum velit, claudere cum placeret, & conuerſis donare, negare peruerſis, merita mundi cognoſcere, Culpas, & crimina hominibus relaxare? Quid vero eſt regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, niſi habere iuriſdictionem temporalem, homines facinoroſos caſtigando, quam Vlpianus [a] iuris conſultus merum Imperium appellauit? Quid eſt caſtigare niſi vltimum ſupplicium inferre? prout idem Vlpianus, & Marcus [b] Venuleus iuriſconſulti definierunt; vnde non ſine cauſa Tertullianus [c] Summum Pontificem Regem ſeculi appellauit, vnde etiam baculum Epiſcopis datum ſignificat, & huius poteſtatis, & dignitatis ſymbolũ eſt, prout in quodã decreto [d] inſinuatur, & tradit Petrus Gregorius, quod baculũ à Summo Pontifice cum poteſtate iuriſdictionis recipiunt, prout tradunt D. Thom. [e], D. Bonauentura, Soto, Lælius Iordanus, probans etiam ex epiſtola Leonis X. ad Michaelem Patriarchã Cõſtantinopolitanum externam iuriſdictionem profluere à Summo Pontifice in Epiſcopos, ſicut in iudices à Rege, quod ipſum Ioannes Blaſius [f] confirmat. Et ipſe Papa baculum non portat, quia non ab homine, ſed à Deo ſuam habet poteſtatem.

[a] *L. 3 ff. de iuriſ. omn. iud.*
[b] *L. reſpiciẽdũ § fin. ff. de pœn. l. 12. eod. tit. L. 11. ff. de offi. pro conſul.*
[c] *Tert. li. 1. ad vxorem.*
[d] *Ca. diſtĩ. 45. de Grego Syntag. iur. c. 2. par. li. 15. col. 2. n. 18.*
[e] *D. Tho. 2. ſẽt. diſt. vl. D. Bonauẽt. 124. de ſtim. 18. & ibi. ar. 12. Sot. in 4. diſ. 2. q. 1. ar. 2. & 3. & 4. Lælius. de maior. Epiſ. cauſ. ad Pap. deferend. c. 7. n. 21. & 26.*
[f] *Blaſius, de ſacr. Ecc. prin. li. 2. c. 12. fol. 58. & c. 15. & 16. ſequent.*

His accedit, quod tradit Abbas [g] dicens, in grauibus & arduis negotiis, & in magnis difficultatibus Chriſtianitati ſcandalum cauſantibus, poteſt Papa contra laicos vti præfata poteſtate temporali: & poteſt eadem poteſtate iuſta interueniẽte cauſa, propter meliùs Eccleſiæ ſpirituale regimen, Regna ab vna gente in aliam transferre quam ſententiam ſequuntur Nauarrus, & Auiles, de facto Zacharias [h] Childericum regno Galliæ priuauit. Et Rex [i] Dominus Sanctius fuit priuatus regno Portugalliæ & eius loco Dominus Alfonſus Tertius fuit à Sede Apoſtolica ſubſtitutus. Et Innocentius Tertius anno Domini milleſimo, ducenteſimo quarto, coronam Regni Aragoniæ Domino Petro ſecundo donauit, prout tradit Çurita [k] & Iulius Secundus poſſeſſores Regni Nauarræ regnu ſpoliauit, ipſumque Regibus Catholicis Ferdinando, & Elizabet contulit, quibus etiam Alexander V. conceſſit anno Domini milleſimo, quadringẽteſimo, nonageſimo tertio, vt poſſint prouincias Regnorum Indiarum occidentalium occupare, prout Franciſcus de Vargas, [l] & Anaſtaſius Germonius nobis ſcriptum reliquerunt. Et his temporibus felicis recordationis Pius Quintus Papa conceſſit cuicunque principi Chriſtiano, vt regnum Anglicum contra Elizabeth Stuardam ipſum poſſidentem poſſit reprehendere, & armis oppugnare. Cùm ipſa ſit hæretica, & Sedi Apoſtolicæ cum pertinacia rebellis, prout tradit Sanderus. [m] Denique multa ſunt exempla, quibus de facto probatur Pontificem Maximum poteſtate temporali in grauibus negotiis fuiſſe vſum in ordine ad ſpirituale Eccleſiæ regimen. At poteſtate temporali licet polleat in habitu, non exequitur in actu, & ſic tempore Domini Alfonſi Regis XI. Archiepiſcopo Compoſtellano legatorum fuit permiſſum à Papa vt cognoſceret de controuerſiis ciuilibus inter Regem, & eius Regnum, vt conſtat ex chronica [n] Domini præfati Alfonſi, habent enim Reges tribunalia iuſtitiæ ad præfatas lites dirimendas, quorum iudicio, & ſententiæ ſe voluntariè & ſponte ſubdũt, prout in iuribus [o] notatur, & tradit Nauarrus.

[g] *Abb. in ca. nouit. n. 13. de iud. Na. ibid. no. 83 & 99. Auiles in ca. 20. c. vſur. n. 1*
[h] *q. alius. 16. q. 6.*
[i] *ca. grandi de ſuppl. negl. prælat.*
[k] *Çurita in anal. t. p. c. 52. fol. 90.*
[l] *Vargas in tract. de epiſc. iuriſ. confirm. Germonius vbi ſupra.*
[m] *Sanderus de orig. & prog. ſchiſ. Angelic. li. 1.*
[n] *Chronic. ca. 17.*
[o] *L. eſt receptũ ff. de iur. omnĩ iud. Na. in ca. nouit. 3. nota. n. 75. de iud.*

Contra præfatam tamen opinionem, quod ſcilicet in Eccleſia iuriſdictiones ſpiritualis, & tẽporalis reſideant, ſpiritualis in actu, temporalis autem in potentia, & in habitu, non deſunt aliqua argumenta, quæ non reſidere in ea poteſtatem temporalem probare videntur.

Primum argumentum eſt illud Pauli, [p] *non eſt poteſtas niſi à Deo*, & illud prouerbiorum, *per me Reges regnant*. In quibus authoritatibus videtur probari poteſtatem temporalem in Reges, & magiſtratus ſæculares à Deo deriuari, & ab eccleſia minimè dari. Reſpondetur concedendo poteſtatem ſæcularem à Domino Deo in principes ſeculares dimanare, tanquam à cauſa non immediatè, ſed mediante deriuatione Eccleſiæ, & Papæ Chriſti Domini Vicarij, tanquam à Cauſa ſecunda, & inſtrumentali, in cuius poteſtate Regni cœleſtis, & terreni imperialis ſunt claues, prout conſtat ex quodam decreto. [q]

[p] *Ad Rom. 13. Prou. 8.*
[q] *Omnes 22. diſt. Math. 22.*

Secundum argumentum deſumitur ex illo quod habetur apud Matthæum, *reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Reſpondetur in præfatis verbis non detrahi aliquid iuriſdictioni temporali Papæ tantum enim in ea, quæ iuſtitia legalis commendatur, qua vnicuique quod ſuum eſt tribuitur, ſicut D. Paulus. [r] etiam commendauit, & præcepit dicens, *reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorẽ honorem, cui timorem timorem*. Ita explicat Auguſtinus de triumpho [s] de poteſtate Eccleſiæ ſcribens, cui Anaſtaſius Germonius aſſentit.

[r] *Ad Rom. 13.*
[s] *Triumph. de poteſt. Eccleſ. q. 1 ar. 8. ad 1. Germ. de ſacr. immunit. lib. 3 c. 13 n. 72.*

Tertium argumentum ex illo Pauli, *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. Nam reſpondetur, vt ſuper illum locum aduertit D. Chryſoſtomus, multiplex poteſtatis eſt genus. Et cuique in ſuo ordine debet obedire, filius enim debet obedire patri, mulier marito, ciuis correctori, corrector principi, vnde non locutus Paulus fuit ſolum de ciuili poteſtate, ſed de alia quacunque ſecundum ſignificationem & proprietatẽ verbi *poteſtas*, quæ in magiſtratu ſignificat Imperium, & in patre patriam poteſtatem, & in Domino reſpectũ ſeruitutis ad ſeruũ, prout explicauit Paulus iuriſconſultus. [t]

Ad Rom. 13.
[t] *L. poteſtatis. 215. ff. de ver. ſignif.*

Quartum argumentum eſt illud, quod dixit Dominus apud [u] Ioannem, *regnum meum non eſt de hoc mundo*, quod confirmat Hymnus Eccleſiæ, Hoſtis Herodes impiè Chriſtum venire quid times? Non eripit mortalia, qui regna dat cæleſtia. Ex quibus verbis videtur colligi Eccleſiam benignam, & mitem eſſe aduerſus cõtumaces, & rebelles, non enim eos gladio materiali, ſed ſpirituali punit, quæ ſpiritualis poteſtas gladius ferri excommunicationis à proſpero [x] Aquitanico, Lucano, & Papino nuncupatur, prout referunt Curacius, & Anaſtaſius Germonius. Reſpondetur concedendo Chriſtum Dominum non veniſſe ad regnãdum temporaliter in actu, neque ad habendam iuriſdictionem temporalem in actu, ſed ad redimendum genus humanum, & vt peccatores ſaluos faceret, prout dicunt D. Auguſtinus [y] & D. Chryſoſtomus, ex hoc tamen non probatur ipſum non habuiſſe talem poteſtatem in habitu, & potentia, & ab eius vicario, & Eccleſia in Imperatores, & Reges, & Principes temporales, tanquam ab inſtrumento diuino, deriuari, ſecundum canoniſtarum opinionem, quam vt receptiorem amplectuntur multi allegati ab Alfonſo de Caſtro, [z] à Turrecremata, à Palacio Rubio, & multi alij allegati à Franciſco de Vargas, & à Lælio Iordane, & ab Anaſtaſio Germonio.

[u] *Ioan 18.*
[x] *Proſp. in ca. Eccl. ante. 24. q. 3. Cuiac. in vlt. de obſeru. li. 21. cap. 19. Germ. de ſacr. immunit. c. 13. pa. 217. n. 22.*
[y] *Auguſt. & Chryſoſt. ſup. d. c. 181.*
[z] *Caſt. de iuſt. hæret. punit. li. 2. c. 23 co. 2. Turrecrem. in c. cũ ad verũ co. 6. 69 diſt. Rubeus de obtẽt. Regni Na. 2 p. § 6. Verg. Concilij ſtatus Hiſ. & oras ad P. Pij IIII. in tract. de author. Põtifi. confir. 10. Lælius maior. epiſ. cauſ. ad Papã deferẽ. c. 8. n 37 Ger. lib. 3. de ſacr. immun. c. 13 n. 21. & ſeq & per totum ca.*

Poſſumus etiam dicere iuriſdictionem temporalem reſidere in principibus & Regibus, at in Papa

pa

pa per modum excellentiorem,& nobiliorẽ,quàm in illis videlicet ad illorũ confirmationem,diſpoſitionem,& coertionẽ,in regibus autem,& principibus ad executionem& adminiſtrationem,prout dicũt,Aufrerius,ᵃ Conradus,D.Auguſtinus, Camillus Borrel,& Florentinus.

ᵃ *Aufre. in Clẽ. 1.n.38. in fi & n.54. de of ord.Cõr. in tẽplo. eud. o.li.1.c.1.§ 2.nu.15. D. Aug.in expoſ. quarũdã q.9. Apoſt.Pau.ad Rõ propoſ.72. Camillus. in addit.ad Belu. de ſpecul.li.E. fo.56.pri rub. 6.ver. à coleſ. uſq; ad fi. Florẽs in ſum. 2. p in rub.de ſta tu ſummorũ Pontif.a.c vn ver.Sanos, in fi. & v. prim. & ibi gloſ. v. in ciuitate de pace conſt.{en ſem.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum, habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.

RESpondeo dicendo, habere præfatos prælatos iuriſdictiones temporales ratione votorum, quibus ſe principes obligauerunt Deo optimo Maximo,& B. Virgini, illas concedere,& de facto vota adimplentes illas conceſſerunt. Cum enim eſſent in maximo prælij conflictu conſtituti, & aliis maximis periculis attriti, intelligentes miraculosè ab bis eſſe ereptos,& interceſſione alicuius ſancti adiutus,quædam oppida,Caſtella, & iuriſdictiones parta victoria Deo optimo maximo,& ſanctis dedicauerunt. Alij autem prælati habent præfatas iuriſdictiones in feudum à regibus, & ſicut Vaſſalli, & ſubditi tenentur feudum præſtare, & obligationibus,& conditionibus,& tributis reſpõdere,vt conſtat ex iure.ᵇ

ᵇ *Theodo.li.2. ca.30. Duarẽ. lib.2. de ſacris eccle.miniſ. c. 4.pag.1540.*

Aduertendum tamen eſt, eos præfatas iuriſdictiones actu exercere, non vt ſacerdotes, ſed vt Domini temporales; ſicut enim poſſunt dictas villas,& caſtella conceſſione principum retinere, ſimiliter poſſunt etiam iuriſdictionem ipſis annexam poſſidere, prout Theodoretus,ᵇ & Duarenus affirmãt.Cuius iuriſdictionis occupatio, non itadebet eos inuadere,vt ſui proprij inſtituti,& miniſterij,quod eſt ſpiritualibus vacare,obliuiſcantur, ſicuti vt aduertit Soto.ᶜ

ᶜ *Sot.lib.10.de iuſt.q 4.ar.5. pa.905.col.2. in medio.*

Vtrum autem poſſint eſſe vice Reges, aut præſides alicuius principis,controuertitur; nam Abbas,ᵈ & alij plures, quos refert Petrus Cenedus, affirmant nullũ Eccleſiaſticum,neq;regularem hæc munera poſſe habere. Quod debet intelligi, ſi per ſemetipſos hæc munera exercere velint, at per alios miniſtros iuriſdictionem ipſis in generali cõmendantes eam habere minimè prohibentur. Et ſic Cardinalis Adrianus, Epiſcopus de Tortoſa,fuit horum Regnorum gubernator, anno Domini milleſimo,quingenteſimo, vigeſimo, tempore Caroli V.Imperatoris. Et Cardinalis Granuela fuit vice Rex Neapolitanus,prout narrat Illeſcas.ᵉ

ᵈ *Abbas in c. ſed neq; n.7. & in c.ſequẽ. per text.ibi ne cleri l.monac. Cene.in collec. ad decre.c.61. n.4.*

ᵉ *Illeſcas hiſto pont.a par li. 6.in vita Leo X §.20 f.226.*

Iudices tamen ab Epiſcopis, Abbatibus, monaſteriis,& ab aliis perſonis eccleſiaſticis conſtituendi,vt in eorum villis, Caſtellis, & oppidis iuriſdictionem temporalem exerceant, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam in prima, quam in ſecunda inſtantia, neceſſariò debent laici, prout aduertit Gregoriusᶠ Lopez. Ipſi tamen prælati, & iudices per eos conſtituti non debent exercendo iuriſdictionem temporalem per cenſuras, & pœnas ſpirituales procedere, ſed ſicut iudices dominorum temporalium,ſe habere. Nec debent hac iuriſdictione vti cum notariis Apoſtolicis,ſed cum notariis regalibus laicis, & approbatis, ſicut in quadã horum Regnorũ legeᵍ ordinatur, & Archiepiſcopus Florentinus, Hoſticoſis, Azeuedo, & Segura aſſerunt.

ᶠ *Greg. Lopez. in l.48.v. en lo. temporal. ti.6 p.1.*

ᵍ *l.8.ti.3 li.1. reco.Flor.3.p ti.24.c.15.in princi. & in fi.Hoſ.in c di lect.de offi. or. Azeu. in l.4. n.3.in fi. ti.7. li.3.rec. Segu. in dict.iud.2. p c.1.nu.3.*

Debent inſuper præfati iudices leges regnorum obſeruare,& ſecundũ ea iudicare,& ſe conſuetudinibus legitimis adminiſtrando iuſtitiam conformare,vt conſtat ex traditis per Iacobum de Belouiſo,ʰ & Conradum.

ʰ *Belouiſo. in prax.eod rub. de qu n 195. Cõra in tẽpl. eod.li.2.c.7. §.3.n.54.*

Tenentur etiam appellationes cauſarum Imperialium recipere, iuſtis ad cauſis ſuadentibus, non tamẽ iudices,ad quos ſit appellatio,debent eſſe ipſi prælati Eccleſiaſtici,aut regulares,ſed rex, aut eius Conſilium regale,aut alij iudices ſæculares,quibus earum cauſarum cognitio de iure competit:litigãtes enim in hoc caſu ſubditi ſunt iuriſdictionis regalis, ſuprema enim iuriſdictio reſeruata,& radicata in regibus remanſit,à quibus ipſa dono, aut alio feudi titulo eſt accepta.Et ita colligitur ex iure,ⁱ & tradunt Doctores, Innocentius, Baldus, Felinus, & alios referens Guillelmus Benedictus, deciſio Pedemontana,Carolus de Graſſalis, aiens,quod licet Eccleſia ſit mater Imperij, eo tamen caſu, quo tenet feudum à rege, cẽſetur circa hoc vaſſalli,ait inſuper,quod ratione feudi tenetur homagium præſtare,& ſequitur Azeuedo, Auendannus, Couarruuias,& Didacus Perez,dicens ita practicari.

ⁱ *c.ſi ne clerici vel mona.doc. ine Roman §. debet de appel. li 6.Bal.in c. ſolitæ in prin. de maior. & obed Benedic. in c. Rainũti. v & vxorẽ in 2.à n.25 fol. 80.de teſtam. deci 30 Pedemontana n.6. Graſſalis li 2. regal Franciſ. c.15 iur 11. & 12.pa.80. in parui. Azeu. eod.in l.1 tit. 4 n.14.l 6 re copil. Auenda. in c.5.præt.n. 2.Couar.in c. 4.practi.n.2. Perez l.3.tit. 4 li.1 ord.col. 156.ad fin.*

Aduertendum etiam ſequi clarè ex dictis, notarios præfatorum iudicum nihil iuris pro ſuo miniſterio recipere poſſe, quam illud, quod legibus regalibus eſt taxatum,& debent iudices ipſi pro tempore limitato prouideri,& ſindicari,ſicut ſindicantur iudices regales, prout conſtat ex quadam recopilationis legeᵏ & tradunt Didacus Perez,& Queſada.

ᵏ *Perez. in l. 7 tit.25 li 8. ord pa 319. colu. 2.in pri. Queſad c 29. diuerſ q adſi. verſ ſicut autem*

Denique ex dictis clarè ſequitur bona confiſcata ab Epiſcopis in ſuis villis, & oppidis, contra clericos, aut laicos, propter crimen proditionis in regiam maieſtatem,aut propter alia delicta, Regi debere applicari,ſicut etiam debent applicare Abbates, Monaſteria, & alij Domini temporales, prout tradunt Guidoˡ Papa, Boerius, Pureus, Auendannus,Salzedo,& Petrus Gregorius; nullus enim vaſallorum Dominus habens iuriſdictionem temporalem,ſine licentia,& priuilegio particulari,poteſt bona tali modo confiſcata ſibi applicare, vt ex iure conſtat,& tradunt Guidoᵐ Papæ,& alij.

ˡ *Guido deciſ. 76 & 34 Boerius dec.264. n 5.Puteus de ſyndic in prio. de exceſ barõ. n.20 & ſeq. fo 85. Auen. in c.2 prætoři n 6 & in ca. 18 n 2 Salze. in pract.c.114. lit F.p.385. co.1.Greg de ſyntag iur.3. p l.31 c.31 n.9. in medio*

ᵐ *prohibitum C.de iur fiſc. li.10 l.vn C. ne ſine iuſſ. princ.cer.iudi. lic,Conſi Guido.vbi ſup.*

His ergo & aliis limitationibus præcincti Abbates, & Monaſteria non prohibentur iuriſdictiones habere temporales, & vaſſallos, in illoſque ſuam poteſtatem actualiter exercere. Nec his obſtat Apoſtolorum, & priſcorum præſulum exemplum, qui huiuſmodi faſtus præ nimia ſua humilitate abigebant, Nam reſpondetur, quod ſi omnes Epiſcopi, & Eccleſiæ prælati eſſent, vel ſicut D. Petrus, vel ſicut Auguſtinus,aut Martinus,aut Nicolaus, vt ſua ſanctitate poſſent à Chriſtiano populo beneuolentiam captare, forſan non eſſet opus Eccleſiæ, eiuſmodi ſubſidiis temporalibus fulciri. Sed tamen quia tam numeroſam multitudinem epiſcoporum, ac ſacerdotum, quam eſt Eccleſiæ neceſſaria, illa religione pollere,non eſt poſſibile, conſultum aliomodo eſt, vt eæſtimatio Eccleſiæ conſeruetur, & fiat, qui quodammodo ad virtutum literarumq; culturam horum reſpectu animentur; ita reſpondet Soto,ⁿ cuius ſolutio ſatis concludit in noſtro caſu idem dicendum, cum religionis fauor propter frigeſcentem charitatem,non ita inualeat, vt non ſit neceſſarius ad ſuſtentationem,& receptũ religionibus debitam impediri diuitiis,opibus, & præfata iuriſdictione fulciri.

ⁿ *Sot. de iuſt. li.10 q.4.ar.5.*

Sed contra replicatur, experimento enim compertum eſt huiuſmodi ſæculares Epiſcoporum, & Abbatũ poſſeſſiones,& iuriſdictiones, multa attuliſſe incommoda,videlicet non ſolum bella, & eorũ defenſionem,ſed etiam hæreſũ turbas, & rebellionum

lionum inſultus aduerſus Eccleſiam, Germaniæ, atque Angliæ, in hoc cauſa etiam ponitur turbatarũ rerum, quod neque principes ſæculares ferre æquo animo poterant Epiſcoporum potentatus, neque vulgus monaſteriorum diuitias. Imo, & religiones ipſas inde plurimum labefactatas videmus, quod immodicis diuitiis abũdant. Sed reſpondetur quod humanis moribus non poteſt vlla, vel ratio, vel prudentia ita prouidentet mederi, quin temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non poteſt, quin Eccleſiarum diuitiæ multa ſpiritualibus rebus pericula conflent: ſed fortè maiora crearet paupertas: niſi (quod impoſſibile eſt) ſacerdotes, & populi omnes eſſent ſancti. Experimur enim vbi Epiſcopi pauperes ſunt, in nullo haberi pretio: & mendicantes ſacerdotes, præter eos, qui intra clauſtra nutriuntur, vilipendio haberi: & ſic omnia Eccleſiaſtica peſſundari. Quocirca vt argumento reſpondeamus, principum ſæcularium ambitio, & inextinguibilis ſitis, qui Eccleſiaſticis ſua bona ſemper inuident quibuſq; eos ſpoliare armis, & technis cupiunt, licet cauſa fuerit, vt Eccleſiaſticum ſtatum contenderint demoliri. nullum eſt argumẽtum, quod Eccleſiam non deceat eiuſmodi facultatibus pollere. Tametſi diffitendum non ſit, quin exceſſus in hoc, ſicut in omnibus aliis rebus, accidere poſſit; videlicet vt nimium, pluſque iuſto locupletentur Eccleſiæ, & monaſteria. Et confirmatur, nã cum reges cuncta per ſe gubernare nequeant, ſed neceſſe habeant ducibus, Comitibus, atque aliis potentatibus partem iuriſdictionis committere, dum tamen ſemper penes eos ſuprema poteſtas reſideat, non eſt cur Eccleſiaſtici antiſtites, & monaſteriorum prælati ab huiuſmodi functione abigantur. Sanè cùm ipſos, ſi eorum ſtatum ſpectes, credendum eſt tum juſtiùs, & æquiùs, tum etiam mitiùs, & maiori beneuolentia ſubditorum lites, & cauſas aut compoſituros, aut iudicaturos, maioriq; ex charitate vitia vindicaturos. Hac enim confidentia freti antiqui reges huiuſmodi iuriſdictiones illis committebant, nempè quia fortè certiò ſpectabant, vt tanquam patres filios eſſent ſubditos tractaturi. Accidit quod D. Auguſtinus [a] ad Bonifacium Comitem ſcribens egregiè laudat Conſtãtini religionem, quod Eccleſiam Romanã diuitiis, & iuriſdictione temporali locupletarit, idemq; latiùs in quadam ſuper Ioannem [b] homilia proſequitur. Et Melchiades [c] Papa eiuſmodi factum plurimum commendat, nempè quod ſedem Imperialẽ relinqueret, & Beato Petro, ſuiſq; ſucceſſoribus profuturam concederet.

[a] Augu. epiſt. 50. ad Boni. Comitem.

[b] homil. 6.

[c] 12. q. 1. c. futuram.

ARTICVLVS IX

Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis.

RESpondeo dicendo, quod ſi Epiſcopus, aut Abbas, aut prior, aut quicunque alius prælatus habentes in vaſſallos iuriſdictionem temporalem, quam per ſe ipſos non poſſunt exercere, ſæcularibus delegauerint in generali, vel in particulari, contra aliquem delinquentem. Non remanent irregulares præfati præſules delegati ab ipſis aliquẽ ad pœnam mortis, & ſanguinem condemnauerint, vt patet ex traditis per Ripam, [d] Couarruuiam, & [e] Azeuedo. Et licet Philippus Francus neget poſſe prælatum Eccleſiaſticum cauſam criminalem in particulari delegare, at ſecundum communiorem opinionem poſſe, & debere illud facere, non eſt dubium, vt tradunt Doctores, [e] & reſoluunt Couarruuias, Auiles, Salzedo, Azeuedo, & Humada, ait enim gloſſa, principes non debere in prouinciis, & regnis ſuis conſentire malos, & delinquentes impunitos remanere, vt ait quædam gloſſa, [f] allegando ad hoc aliqua iura. Et hic eſt caſus ſpecialis, in quo poteſt aliquis exequi, & punire aliquem delinquentem per tertiam perſonam, quod per ſemetipſum minimè valet, prout ait quædã gloſſa, [g] contra quandã iuris regulã decidentem poteſt quis per aliũ quod poteſt facere per ſeipſum. Et ſi contigerit appellari à iudice ſæculari ad ipſum prælatũ delegantem, non poteſt ipſe delegans de hac cauſa cognoſcere, ſed ad aliũ iudicem ſæcularem ipſã remittere debet, vt alia gloſſa, [h] communiter recepta affirmat. Et ad maiorem cautelam in Archiepiſcopatu Cæſar Auguſtæ, & in aliis Epiſcopatibus dicũt ipſos reuerendiſſimos prælatos habentes vaſſallos obtinere à ſede Apoſtolica facultatem, vt per ſuos delegatos iuriſdictionem temporalem, exercere poſſint.

Aduertendum tamen Philippum Francum [i] tenere poſſe Papam diſpenſare cum Eccleſiaſticis, & regularibus prælatis habentibus vaſſallos vt ſine timore irregularitatis poſſint per ſemetipſos ferre ſententiam ſanguinis, & in pœnis eius iuſtitiam exercere, nullum enim dubium eſt irregularitatem, ſaltem quæ ex actu licito contrahitur, de iure eſſe poſitiuo, ſuper quod habet Summus Pontifex plenariam authoritatem, prout Abbas [k] concludit.

ARTICVLVS X.

Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioratu, poſſit conueniri coram Domino feudi.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem minimè poſſe decidi, ſine eo quod priùs videamus quomodo monaſterium poſſit ſuccedere in feudo. Et reſolutio eſt in promptu, capax eſſe talis ſucceſſionis, quando eſt onus feudi compatibile cum ſtatu monachali, prout iam in primo tomo [l] diximus, & erit compatibile cùm fuerit onus reale, aut perſonale, quod per ſubſtitutum poſſit impendi, prout reſoluunt Lucas [m] de Pena, Tiraquellus, Cachetanus, Iulius Clarus, & Menochius. Quo ſuppoſito reſpondetur ad id quod propoſuimus in titulo quæſtionis quantum ad feudum, quod in cauſa feudali ciuili, tam ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſſione Dominus feudi poteſt cognoſcere inter vaſſallos laicos, aut clericos, aut monachos, quam ſententiam magis communis amplectitur opinio, vt tradunt Doctores, [n] & Baldus cum aliis relatis, à Maranta, & Antonio Gomez, Humada, & Petro Ceneto. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia per inueſtituram, cum Domino cõtraxerunt, & omni proprio, & conſequenti contractu feudi ſe obligauerunt. Hoc tamen minimè eſt admittendum in cauſa criminali, aut ciuili, à delicto procedenti. Hęc enim debet remitti ad iudicem regularem ipſius monaſterij, vt tradunt Innocentius, [o] & alij, præcipuè Villa Iacobi. Quæ autem ſit cauſa feudalis pro præfatæ iuriſdictionis competentia, an ſola illa præciſè, quę agit de lege, & natura feudi, aut quãdo de ipſo quocũq; modo agerur traditur, poteſt per Doctores ſuperiùs allegatos videri, præcipuè apud Aufre. [p]

Quantũ autem ad cauſam maioratus, ſi litigetur ſuper eius poſſeſſione, & reus ſit clericus, aut religioſus, videtur, quod Conciliũ regale poſſit de hac cauſa

[d] Ripa in c. 2. n. 46. & 47 de iudic. Cou. in clẽ ſi furioſus 2 par § 5. n. 8 de homic. Azeu. in vol. ad Curiã Piſã l. 2. c. 21. n. 1.

[e] Doct. in c. vl. ne cleric. vel monach. li. 6. Cou. vbi ſ. n. 8. Auiles in c. 20. prætor. glo. vſurpã n. 11. ... Salze. in addit. ad Bernar. Diaz in pract. c. 93. ver. truncatio... pa. 347 ... Azeu. vbi ſ. fo. 83 par. 2. Humada in ſchol. ad Gre. Lopez ... ſ. 6. p. 5.

[f] Gloſ. in c. de re v. iudicent ne cle. vel mo. ... c. rex debet 23 q. 5 li. 7. par. 2.

[g] Gloſ. v. poſſint ne ... cle. vel mona. li. 6.

[h] Glo. v. vterque in ſi. in extrau. 1. de maior. & obe.

[i] Franc. in c. ſi. ne cler. l. monac. li. 6. Cõrad. in templo. ... li. 2. c. §. 3. de ſolu. & of. epiſc. n. 58 fo. 165.

[k] Abbas in c. clerici n. 13 de cler. vel mon.

[l] 1. tom. q. 38.

[m] Lucas de pen. in l. ſi col. 2. cum multis ſeq. C. de exactoribus li. 10 Tira. in trac. ceſſante cau. ſ. in pra. n. 46. v. beneſ. Cacherã. in deciſ. Pedemõt 20. n. 4. cũ ſeq. Clarus li. 4. Sẽ. § feudũ q. 78. Menoc. Conſ. 14. in contr. vol. 1.

[n] Doct. in c. ex terum de iud. Bal. ... de prohib. feu. alien. Maran. de ord. iud. 4 par. diſt. 12. n. 49. Ant. Gõ. 3 to. c. 10. n. 7. Huma. ſup. Greg. vol 57. ... n. 6. p. 1. Cene in collect. ad decre. c. 57 p. 53. n. 5.

[o] Inno. in c. ... n. 4 de ... eccle. Villa Iac. in a... ra cõmu. opin. li. C. n. 74.

[p] Aufr. in tra. de pote. ſec. ſuper eccl. perſo. reg. 2. n. 2. ver. ſed nunc credo.

cauſa cognoſcere, cui priuatiuè hatũ cauſarum cognitio competit, prout in legibus [a] huius regni definitur: quod primo probatur ex eo quod cauſæ maioratus, & cauſæ feudales habent in multis maximam ſimilitudinem, vt patet ex traditis per Baldũ, [b] & Molinam, ſecundo quia cauſa maioratus bonum concernit publicum, nobilitas enim maioratibus, & cauſatur, & conſeruatur, cuius cognitio, ſi ad iudicem Eccleſiaſticum, aut regalem deuolueretur, ſuper tantam ipſius aliquod incommodum huic bono communi poſſet contingere, contrarium tamen tenet Bobadilla [c] fuiſſe iudicatum in terminis per dominos auditores Conſilij regalis, quod ſcilicet monachus poſſit ſuper tenutam maioratus conuentus iuriſdictionem ſæcularem declinare: licet enim præfata feudi doctrina ſit vera ad trahendum clericum, & monachum ad forum ſeculare, non tamen eſt ad propoſitum, vt ipſos ſuper tenuta maioratus à ſuo foro extrahamus, in multis enim differt feudum à maioratu in Hiſpania, vt ex doctoribus ſuperius allegatis conſtat, & Mieres [d] doctè ſcribit.

[a] l. 4. & 10 ti. 7. li. 5. recop.
[b] Bal. in l. cū antequam tribus nu. 6. v. 6. hoc probatur euidenter. C. de iure delib. Molin. de primo. li. 2. c. 7. nu. 1. & ſeq. fol. 51.
[c] Boba. li. 2. de la politica. 18. n. 157 fo. 1066.
[d] Mieres de maiorat. inuit. fo. 3. & 5 par. q. 9. n. 3. & 4. p. q. 2. n. 13.

ARTICVLVS XI.

Vtrum, quando Eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper rebus temporalibus, poſſit conuenire laicum coram iudice Eccleſiaſtico, an coram ſæculari.

RESpondeo dicendo, in omnibus cauſis temporalibus, in quibus Eccleſia, aut monaſterium actor fuerit, & aliquid à perſona laica petierit, debet ipſam conuenire coram iudice ſæculari: licet enim in cauſis ſpiritualibus Eccleſia trahat laicum ante iudicem Eccleſiaſticum, vt latè tradit Gregorius Lopez [e], at in cauſis temporalibus ſæcularis iudex competens erit, niſi laicus deſtruxerit Eccleſiã, aut monaſterium, aut aliquod in eis ſacrilegiũ commiſerit, tunc enim coram iudice Eccleſiaſtico poteſt conueniri, prout in iure [f] notatur, & tradunt Rolandus, & Lapus. Aduertendum tamen, quod quando monaſterium petit à laico aliquid apud iudicem ſæcularem, poteſt ipſe laicus monaſterium reconuenire coram eodem iudice, ſecundum communionem, & magis vſitatam opinionem, quam tradit quædam gloſſa [g], quam ſequuntur Ioannes Andreas, & Ioannes de Imola, Felinus, & Decius, & alij relati per Auendanum, & Cenetum: à qua opinione tanquam magis vſitata non eſſe recedendum teſtatur Decius. [h] Quod limitandum eſt, vt non procedat quando reconuentio fit ſuper cauſa criminali etiam ciuiliter tantum intentata, ſecundum Speculatorem [i], & Baldum, dicentem hoc non poſſe fieri etiam per viam exceptionis. Et hæc eſt communis opinio, contra quandam gloſſam [k] aſſerentem poſſe reconueniri clericum, & monaſterium, coram laico in cauſa ciuiliter intentata, quæ communiter ſecundum Philippum Decium reprobatur: limitatur etiam vt non procedat quando reconuentio fuerit ſuper cauſa ſpirituali, aut ſpirituali annexa, vt tradunt Baldus [l], Abbas, Felinus, & Speculator; neque talis vt clericus poſſit propterea incarcerari, neque ſit à malitia laici cauſata, quod contingere poteſt, quando laicus procurat, vt à monacho coram iudice conueniatur, vt ipſe coram eodem iudice ipſum monachum reconueniat, intelligens talem iudicem ſibi fore maximè fauorabilẽ, prout poſt alios tradit Felinus [m].

[e] l. 56. & ibi Gre. tit. 6. p. 1.
[f] c. ſi clerici laicum, & c. cum ſit generale, & c. conqueſtus de foro compet. Roland. conſ. 24. nu. 1. cum ſeqq. vol. 2. Lapus allega. 66. per tot. fo. 44.
[g] Gloſ. in ſum. in c. 1. de mutu. petit. And. Imola & Fel. n. 8. & Decius ex 148. de iudic. Auend. in c. 1 prætorum num. 32. in fi. Cenet. in colle. ad decre. c. 37. n. 6 p. 53.
[h] Dec. ſ. vbi ſu. n. 52.
[i] Specul. ti. de reconuen. § nũc dicamus ver. ſed pone cler. Bald. in c. 1. de contro. apud pares term. in vſibus feud.
[k] Gloſ. in d. c. at clericos vbi Dec. ibi n. 30.
[l] Bald. Abb. Fel. in d. c. ad ſiclis de in d. Specul. vbi ſ. circa de reconu. verſ. ſed pone cler.
[m] Fel. in d. c. at ſi clerici n. 9. verſ. quãdo primo quodam fallit de iudic.

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit iudex ſæcularis citare prælatum monaſterij.

RESpondeo dicendo, quod pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium à laico hæres inſtituitur, poteſt iudex laicus citare prælatum monaſterij; ad hoc enim munus peragendum iudex ſæcularis ſolum eſt competens, non autem iudex Eccleſiaſticus, prout determinat ius [n] commune, & regale, & tradunt Bartolus, & alij relati à Cou. Burgos de Paz, Matienço, & Gutierrez. At hæc citatio eſt conditionalis, ſi verbi gratia monaſterium vult ſe opponere, aut contradicere teſtamento, & vt ſuam voluntatem patefaciat, prout aſſerit Baldus [o]. Et ratio huius ſententiæ eſt in promptu, natura enim cauſæ, & hæreditas iacens, perſonam laici defuncti repræſentans, poſcit teſtamentum coram iudice laico aperiatur, cum ipſe ſit proprius laici iudex. Quod procedit ſiue ipſum monaſterium, ſiue legatarij publicationem teſtamenti expoſtulent: ſemper enim ante iudicem ſæcularem præfata lis debet ventilari, prout reſoluit Aufrerius [p].

[n] Gloſ. in c. ſi hæred. de teſt. l. 15. ti. 4. li. 5. recop. Bar. in l. ſolen n. 4. ff. de alim. & cibar. legat. Co. c. 8. prac. n. 2. & in d. c. ſi hæredes n. 3. Paz. in l. 3. Tau. Matien. in d. l. 1. 14 glo. 2. & 3. & ibi Azeu. num. 2. Gutier lib. 2. pract. q. 49.
[o] Bal. in l. teſtam. n. 5. C. de teſt.
[p] Aufr. in cle. 1. de offi. ordin. reg. 2. n. 9. ver. 9. fallit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum poſſint conueniri coram iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, commendatarios ordinum militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & D. Ioannis, in cauſis ciuilibus, & in his, in quibus deliquerint reſpectu officiorum ſæcularium rectorum, & correctorum, ducum, procuratorum comitiorum, aut aliorum, quæ ab ipſis adminiſtrantur, & in delictis grauibus, ratione quorum, ſecundum ius, priuilegium fori amittunt, poſſunt conueniri apud iudicem ſæcularem. Lex [q] enim nouæ recopilationis ordinat, quod præfati commendatarij poſſint præfata officia exercere, & ſicut alij merè ſæculares apud iudicem ſæcularem cõueniri, prout etiam aduertit Azeuedo. Verum tamẽ eſt commendatarios D. Ioannis non poſſe eſſe correctores, neque rectores, neque comitiorum procuratores, prout infra dicetur.

[q] l. 14. ti. 5. li. 3. recop. Aze. in add. ad Cu. ria pi ſan. li. 2. ſua decon c. 21 n. ſi fo 81.

Pro cuius articuli deciſione aduertãt iudices ſæculares, quod commendatarij ordinum militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, in eorum territorio delinquentes, debent contra eos procedere vſquequo ſint per Conſiliũ regale, aut tribunal chãcilleriæ inhibiti, licet enim Salicetus [r] affirmauerit eos ſtatim, vt conſtat de priuilegio exemptionis, eſſe ad ſuos iudices remittẽdos, quod videtur innuere Auiles [s], etiam ſi à nemine talis remiſſio petatur, at non ita practicatur, cum nonnulli horum commendatariorum occaſione ſuorum priuilegiorum, & exemptionũ licentiores, quàm decet, reddantur: ita vt contra miniſtros iuſtitiæ, & alias perſonas publicè controuerſias moliri audeant, vt autem maximè eorum conſtringantur facta, iuridice informatione delictorum poſſunt ipſos apprehendere, & in carcerem intrudere, & ſecundum grauitatẽ negotij eius cuſtodibus cuſtodire. Et licet contra præfatos iudices ſæculares cẽſuræ proponantur, reſpõdeãt appellando, & prouiſiones ordinarias adducẽdo, vt abſoluãtur, & inter immiſſo proceſſu ad Cõ-

[r] Salic. in l. 1 in fi. C. de exh. reu.
[s] Auiles in c. 27 præto. glo. querian nu. 1 in med.

ſilium regale, aut ad curiam detineant ipſos incarceratos; vſque quo ſibi quid agere debeant, reſpondeatur. Pro quo explicando notandum eſt, quod tempore Comitis de Oſorno cùm eſſet præſes Cōſilij ordinum in his Hiſpaniarum partibus; facta eſt quædam concordia, vt milites ordinis D. Iacobi non vterentur immunitate ipſius ordinis, nec foro Eccleſiaſtico, in delicto proditionis, & in aliis delictis grauibus: at vt aſſerunt Gregorius Lopez, [a] & Azeuedo contra eam ex parte ordinis fuit reclamatum, cum ſine eius aſſenſu fuerit facta, & ſit non ſeruator. Et Bartolus [b], Alexander, & idem Bartolus, Baldus, Ioannes Andreas, & alij relati à Belluga, Couarruuia, Azeuedo, Humada, Laſarte, & Gironda, affirmant dictos milites eſſe ſæculares, & magis laicis, quàm religioſis aſſimilari; licet enim Martinus V. eos exemerit à iuriſdictione ordinaria Eccleſiaſtica, & ſæculari; hoc, vt ait Gregorius Lopez, propter authoritatem Innocentij, & aliorum euenit, quantum ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & in præiudicium ipſius concedentis, non tamen in præiudicium iuriſdictionis principis ſæcularis, quibus erant ſubiecti, præſertim cum ipſi commendatarij militiarum habeant proprium, quod habere non ſolebant, vt poſt Ioannem Andream aſſerit Gregorius [c] Lopez, & contrahant matrimonium iam ex diſpēſatione Papæ Pauli III. & per conſequens non ſunt liberi, & religioni cum ſuis vxoribus ſubiiciantur, imo ſicut ſerui. Ita coniugati huiuſmodi non poſſunt eſſe religioſi, verè enim religioſi ſunt illi, qui tria vota eſſentialia emittunt. Adeo ſuæ opinioni prædicti authores adhærēt vt conſtanter affirment, quod licet milites Diui Ioannis non poſſint ducere vxorem, non poſſunt tamen verè & propriè religioſi nuncupari. At Felinus [d], Caſſaneus, & alij affirmant milites D. Ioannis verè religioſos eſſe, quod quædam horum regnorum lex videtur ſatis confirmare, cum tria vota eſſentialia ſecūdum regulam approbatam in manu prælati emittāt, vt ex ſtatutis [e] huius ordinis patet, vnde Alexander III. & Innocentius III. eos fratres appellant: licet enim portent arma prohibita monachis & clericis, portant tamen ea ſecundum ſuam profeſſionē in defenſionem fidei contra Mauros, ad exemplum Machabæorum. Denique quamuis ad commendatarios aliarum militiarum, non deſunt authores, qui eos religioſos militares appellāt, prout in primo tomo [f] ſatis diximus. Et authoritate bullarum Apoſtolicarum eis conceſſarum inhærendo, non poſſumus non liberare eos à iuriſdictione ſæculari, & propter conſenſum principis tacitè, aut expreſsè, ita videmus communiter teneri, & refert Monterroſo [g] eſſe quandā ſchedulam regalem datam curiis anno Domini milleſimo quingenteſimo, vigeſimo ſeptimo, vt cauſæ criminales commendatariorum D. Iacobi apud iudicem ſæcularem minimè excutiātur. Quod in praxi verſatur in his Hiſpaniarum regnis, prout affirmat Bobadilla [h], eſt conſiliarios regios remittere milites horum ordinum, & eorum cauſas ſuis iudicibus conſeruatoribus, declarando nullam vim inferre excommunicando iudices ſæculares, nec ipſos iudices ſæculares aliquā vim inferre non recipiendo appellationem vſquequo inhibeantur, etiam ſi agatur de grauibus delictis. Iuſtitia autem, & conſilium Aragoniæ paucis abhinc annis intentauit cognoſcere contra quendā militem horum ordinum, eo quod de quodam crimine Aſſaſſinatus erat conuictus, ſed tandem non obtinuit: fuit enim ad Conſilium ordinis remiſſus, vt de præfato delicto cognoſceret, in his autem diebus quidam commandatarius horum ordinum

[a] Greg. in l. 1. tit. 8. p. 1. &. munici. ad ſi. Azeu. in l. 14. n. 4. tit. 3. li. 3. reco.
[b] Bart. in l. ſemper §. quibuſcunque ff. de iur. immuni. & ... Alex. Doct. in rub. de reg. & tranſeunt. ad relig. ... Bar. ... ff. de ... Bal. in l. officialis in ſi. C. de epiſc. ... Andr. in c. venerunt de verb. ſig. ... Belluga de ſpe prin. rub. 7. n. 7. fo. 22. lit. G. Cou. in 4. 2. p. § 1. nu. 18. Aze. in l. 14. ti. 3. n. 3. li. 3. recop. Humada in ſcho. Ad Greg. in d. li. Laſar. de Gabel c. 16 n. 92 Giron. in con. tract. 7. pa. in prin. n. 47.
[c] Greg. in l. 13 in fi. tit. 2. p. 1.
[d] Fel. c. ... cū pl. in & c. ſeq. de priui. Caſſ. in cōſue. Burg. ru. 3. §. 1. ſub. n. 18. Felin. in c. 2. n. 5. de reſ. ... 9. li. 4. recop.
[e] Statu. de hoſpit. Hiero. ſol. c. 2.
[f] To. 1. q. 2. ar. 6.
[g] Monter. in pract. 3. tract. fo. 110.4
[h] Bobadill. 2. de lo politica c. 19. n. 12.

propter peccatum nefandum fuit condemnatus ad mortem à quodam iudice ſeculari, & tandem fuit concrematus.

Eodem autem modo proceditur contra milites ordinis D. Iuannis, ſi in aliquo inuenti fuerint delicto, qui cum promittant tria vota eſſentialia, prout dictum eſt, magis communiter religioſi reputantur, & ſic habent maiores exemptiones, & priuilegia apoſtolica, vt poſt alios tradunt Auendannus [i], Didacus Perez, Caſſaneus, & poſt Ioannem Monachum, & Doctores Felinum, & Barbatiam, reſoluūt Azeuedo, & Tiberius Decianus, quæ priuilegia ipſis indulgent licentiam ad nominandum conſeruatores, qui ea obſeruari inuiolabiliter faciant, & vt de eorum delictis cognoſcant eorum priores in ſua ſacra aſſemblea. Vnde infertur fuiſſe deceptum Petrum [k] Gregorium dicentem, quod de delictis ab horum ordinum militibus patratis ſi ſint digni morte, aut non defenduntur à ſuis iudicibus, aut ad iudices ſeculares remittuntur, vt ab ipſis puniātur. Et ad hoc probandum quædam huius ordinis ſtabilimenta [l] proponit. Hoc enim ſtabilimentorum ſtatutum non loquitur in fratribus militibus dicti ordinis, & religionis, ſed in aliis ſæcularibus, & præcepit fratribus, vt nullo modo faueant delinquentibus, neque debitoribus, ſed ipſos relinquant, vt contra eos iuſtitia ſæcularis procedat.

[i] Auend. in c. 2 præ. n. 12 ad fin. 2. pa. Perez in l. 1. tit. 2. li. 4. ordin. ... 1519. Caſſa. in cata. glo. mūd. 9 parte conſid. 4. Azeu. in l. 14. tit. 5. li. 3. recop. n. 2. & 4. Decianus tracta. crim. to. 1. li. 4. c. n. 9. 10 fo. 157.
[k] Pet. Greg. ſyntag. iur. 3. par. li. 49. c. 1. n. 10.
[l] Stabilimenta in tit. 18. c. 9. & 6.

ARTICVLVS XIIII.

Quando iudices ſæculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.

RESpondeo dicendo, quod non poſſunt præfati iudices ſæculares à cognitione cauſarum horum militum inhiberi, vſque quo eos eſſe profeſſos legitimè, & verè conſtet, & quod in triennibus religionis exercitia neceſſaria peregerint, aut in conuentibus reſederint ad priuilegiis ſui ordinis fruendum; non enim ſufficit deferre ipſius religionis habitum, vt reputentur profeſſi, & vt tales ad ſuos iudices remittantur, ſecundum quandam Baldi [m] doctrinam, dicentis quod ſi magiſter militum petat ad ſe remitti militem, videtur quod requiratur vera, & concludens probatio, & quod appareat quod eſt deſcriptus in numero & matricula militari quod probat ex quadam lege [n] ſic definiente, ſuper quam ait gloſſa, quod non inuentus in matricula pro priuato habetur. Et ex traditis à Paz [o] poſt palatium, Rubeum, & à Plaça Duennas, & Felin. Confirmatur non enim ſufficit quod clericus poſſeſſionē habeat clericatus, vt priuilegio fori vti poſſit, ſed requiritur inſuper, vt tituli clericatus legitimè probentur, vt colligitur ex iure, & tradunt Baldus, Boerius, Grammaticus, & Afflic. Ripa, & Capella Toloſana. Et ita affirmat Bobadilla [p] anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo fuiſſe declaratum per Conſilium regale per duas prouiſiones in eius preſentia Dominum Hieronymū Cortes, fratrem Marchionis del Valle, ordinis Alcantaræ, non debere priuilegio exemptionis ſui ordinis gaudere, cum apud Conſilium ordinum, vt ad iudicem conſeruatorem ſui ordinis remitteretur, & à iuſtitia ſæculari minimè in carcere detineretur: ratio autem harum prouiſionum fuit, quia ipſe licet habitū geſtaret, in ſuo ordine profeſſionem non emiſerat.

Nec his obſtat opinio Iaſonis & aliorum, quorum infra mentionē agemus, qui loquendo de monachis, ait iudicem ſæcularem de eius delicto commiſſo in anno nouitiatus minimè poſſe cognoſcere,

[m] Bald. in l. non ignor. nu. 18 C. de his qui accuſ. non poſ.
[n] L. 3. C. de offi. magiſ. milit.
[o] Paz. in pra. 1. to. 1 p. c. 6. § 1. n. 3 & ſeq. ſu. 16 Rubeus de dona. inter vir. & vxor. §. 38. n. 79 p. 1. c. 6. Plaça de delic. l. 1 n. 23. c. 42 Duennas reg. 99 ampl. 10 Felin. in c. cum adeo reſcrip.
[p] Si index ... Bal. vbi ſu. n. 17. Boer. deci. n. 13 Gramm. dec. 1 81 n. 19. Rip. in c. dec. n. nu. 4 de iudi. Capel. Toloſ. deci. 297. ibi addit.
[q] Bobad. li. 2. de lo polit. cap. 19. n. 17.

nam

nam in hoc diuerſa multò ratio verſatur, miles enim ordinis militaris in ſeculo commoratur, monachus autem nouitius in obſeruantia regulari monachatus intra clauſtra regularia, aut extra ea cum licentia prælati conuerſatur, & licet vſque ad profeſſionem vota non emittat, cum habitu tamen monachali nouitiatus progrediens expreſſam tamen demonſtrationem profitendi oſtendit. Et ipſum videtur dicendum, quando dictus miles militaris ordinis delinquit, quando actualiter profeſſionem emittit, cum tunc clarè ſuam profitendi voluntatem ante omnium oculos proponat. Dubitatio autem hæc tollitur ex quodam Decreto [a] Concilij Tridentini, cum enim propter extraordinarias controuerſias ea competentia iuriſdictionis ortas, aliqua mala non parui momenti inſurgerent, patres dicti Concilij definierunt in quibus caſibus ante profeſſionem præfati milites poſſunt ſua immunitate gaudere, dicentes non debere ea gaudere, exceptis tamen iis, qui prædictis locis, aut militiis actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt, ſiue iis, qui legitimè, & ſecundum regulam earum militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegiis quibuſcunque etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Ex quibus colligitur, quod licet tacita profeſſio per geſtationem habitus per annum, & diem præſumatur in aliis religioſis monachalibus, vt ſacri Canones determinant, & nos infra [b] explicabimus, in his tamen religioſis talis præſumptio non admittitur, nec per ſolam habitus militaris aſſumptionem videntur vota ſolemnizare, etiam ſi voluntatem non dimittendi eum firmiter habeant, tacita enim profeſſio ſecundum mentem Concilij in monachis reſidentibus intra clauſtra monaſterij, exercitatis in actibus profeſſi, tantum ſecundum mentem Concilij eſt admittenda, non autem in his militibus, qui in ſeculo ambulantes cum habitu ſuæ religionis, in actibus profeſſi minimè exercentur.

[a] *Seſſ. 24. c. 11. de reform.*

[b] *Infra 3. 10.*

[c] *l. 3. § ſed v-trü ff. de mino.*

[d] *c. Chriſtianus & ibi glo. in caleſt. 11 q. 3. & in c. reprehenſi. 2. q. 4. Euerard. in loco leg. de milit. caleſt. ad terreſtrem Perez. in l. 1 ti 2. lib 4 ord. col. 3 1 2 2. verſic. Alex. 2.*

[e] *Inn. & Ab. in c. 2. de pen. & remiſ. v. & aduerte Puteº de ſyndic. in prin ca. de ex or milit nu. 8. fo. 89. l. 1. C. vbi ſenato. vel clariſ. Boerius deci 169. de occidente cler. an gaudeat eccleſia immunit.*

[f] *c. cum illorū vbi Abbas. n. 4. de ſen. exc. & ibi Felin. Couarr. in c. alma mater. 1. p. § 1. nu 9. & n 4. 2. p. § 6. in princ. n 6.*

ARTICVLVS XV.

Vtrum commendatarij ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, inter alios caſus in quibus milites ordinum militiarum poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, & poſſunt ad ſuos ſuperiores non remitti, & ſi aliquem clericum occidant, priuilegiatus enim contra pariter priuilegiatum ſuo priuilegio non gaudet, prout dicitur in iure, [c] clericus enim miles cæleſtis vocatur in iure [d] & tradunt Euerardus & Didacus Perez, & per conſequens perdit priuilegium, & cingulum militiæ, & remanet merè ſæcularis, occidendo ipſum clericum, & poteſt conueniri coram iudice ſæculari, ex his quæ tradunt Innocentius [e], & Abbas per textum ibi, & tradit Puteus, & conducunt tradita per Boerium.

Quod procedit non obſtante quod poſt mortem præfati clerici ipſe commendatarius profeſſionem fecit, licet enim ſit excommunicatus, & valeat eius profeſſio, iuxta tradita in iure, [f] & adducta à Felino, & Couarruuia, non tamen per hoc eximitur à iuriſdictione ſæculari. Quod magis ſine dubio procedit reſpectu condemnationis pœnæ pecuniariæ. Quod in propriis terminis fuit determinatum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio. Per prouiſionem executorialem quorundam iudicum ſæcularium, contra Ferdinandum Sanchez de-Munon, militem habitus Chriſti, propter mortem licentiati Martini de Acoſta clerici, quæ executorialis ſententia fuit confirmata poſt longum ſtudium, & examen per Conſilium Regale, die vigeſima nona Februarij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo nono, & ſic confirmata, fuit ſtatim executioni mandata, prout aſſerit Bobadilla [f].

[f] *Bobad li. 2. de la polit. c. 19. fo 1144. n. 24.*

ARTICVLVS XVI.

Vtrum commendatarij ordinum Militiarum pragmaticas regales frangentes poſſint condemnari à iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo. Correctores minimè debere inhiberi à cognitione pœnæ pecuniariæ, quam tenentur ipſi commendatarij impendere, eo quod pragmaticam aliquam regalem fregerunt, velut ſi taxam panis in pragmatica contentam violauerunt. Cum enim pœna pecuniaria pragmaticæ ſit ipſo iure incurſa, per iudicem ſæcularem poſſunt compelli ad eius ſolutionem. Et ita fuit determinatum per Conſilium regale contra duos commendatarios, vnum D. Ioannis, alterum Calatrauæ, qui quandam pragmaticam regalem non obſeruauerunt, & licet iuriſdictionem regalem declinare intentauerint, tandem à iuriſdictione regali fuerunt condemnati. Et certè illuſoria eſſet pœna pragmaticarum propter bonum publicum impoſita, ſi eius executio, & ſolutio ad iudicem eccleſiaſticum neceſſariò pertineret, incongruit enim iudicium ſuper eadem cauſa diuidi, vnde cum iudicium ſæculare præfatam pœnam appoſuerit, idem iudicium ſæculare eam an ſolui debeat poteſt, & debet cognoſcere. Quod exemplo comprobatur, & declaratur, videmus enim iudicem ſæcularem poſſe cognoſcere incidenter de cauſa ſpirituali.

At contrariam opinionem in violatione pragmaticarum tenet Ioannes de Platea, [g] Palacius, Rubeus, Couarr. Sarmiento, Iulius Clarus, Gutier. Salzedo, & Azeuedo, ſcilicet quod pœna non poterit pati à clericis, neque ab iſtis militibus coram iudice ſæculari, quæ in immunitate eccleſiaſtica, & in exemptione horum militum fundatur, quam cum teneamur pro viribus defendere, ab hac opinione non eſſe recedendum exiſtimo, nec enim conuenit quod iudices ſæculares in prædictis ſe intromittant, cum hoc expreſsè non ſit in iure permiſſum, prout reſoluit Salzedo [h]. At iudex eccleſiaſticus contra clericum, & iudex conſeruator contra commendatarios ordinum Militiarum tenetur dictam pœnam legalem à pragmatica impoſitam exequi, prout tenet Iulius [i] Clarus.

Aduertendum tamen non eſſe iudicem conſeruatorem pro cauſis dictorum militum, niſi illum, qui à Conſilio regali ordinum fuerit nominatus, prout conſtat ex traditis per Baldum [k]. Verum eſt tamen praxim in contrarium ſe habere, milites enim ipſi virtute ſuarum bullarum iudicem eligunt conſeruatorem, nemine replicante, prout affirmat Bobadilla [l].

[g] *Plat. in §. item lex Iul. col. 4. inſt de publ. iudic. Rubeus in repet. c. peruenit. § 44. 2. not. Couar in c 31. pract. nu 72. Sarm. lib. 7. ſelect. interpr. c 13. num 2. Clar in prac. § fi q. 36 nu. 26. Gutier. li. 1 pract. q. 3. n 11. & q 12. nu. 26 & 27. Salz. in pract. ca 55. lit A. p. 167 verſic. pro quo etiam Aze in l. 1. n. 3. tit 6 lib. 6. recopilat.*

[h] *Sal. vbi ſu. c 55 pa. 202. verſ ex quib.*

[i] *Clar. vbi ſ.*

[k] *Bald in l. 1. ff. de p. n idem in l. officiales. C. de Epiſcop.*

[l] *Boba li. 2. de la pol. c. 19. n 26. fo 1144.*

ARTICVLVS XVII.

Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorum poſſint conueniri extra ſuas prouincias coram iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, quod ſicut in Hiſpaniam multi ſunt ordines Militares, ita & in alijs regnis; in Regno enim Galliæ eſt ordo Sancti Michaelis; in Regno Luſitaniæ eſt ordo Chriſti, in Regno Valentino eſt ordo Monteſa, & Sancti Lazari. Et affirmant Caſſaneus,[a] Nauarrus, & Belluga, hos etiam eſſe verè religioſos, & à iuriſdictione ſæculari exemptos, qui auctores aliarum religionum Militiarum diuerſarum nationum narrant. Et quando caſus occurrerit, poſſunt eorum indulta, & priuilegia examinari, quæ ſi ſunt localia ſolis prouinciis, in quibus præfatæ religiones ſunt inſtitutæ, clarum eſt extra illas illis frui non poſſe tam in cauſis criminalibus, quàm in cauſis ciuilibus. Et ſic coram iudicibus ordinariis locorum in quibus contraxerint, aut delinquerint conueniri poterunt, iuxta deciſionem Innocentij[b] Quarti, de qua optimè per Couarruuias.

[a] Caſſan. in catal. 9. p. cóſ. 8. 9. & 10. Nau conſil. 3. vol. 3.

[b] c. 1. de priui. li. 6 Coua in c. 1 1. pract. n. 3. & ſeq. Concil. Tri. ſeſ. 7. de reſor. c. 14.

Vnde aduertendum eſt dictos ordines Militares exterorum Regnorum, in his Hiſpaniarum Regnis non habere exemptionem à tributis, neque à decimis, neque alio quocunque ipſorum ordinum gaudent priuilegio. Et ſic præfati milites ad decimas, & contributiones in his regnis ſunt condemnati, eo quod eorum indulta quantum ad hoc ſine aliquo dubio localia ſunt, & extra ſuos limites extendenda non ſunt, prout tradit Felinus,[c] & conſtat ex iure. Cum enim in aliis Regnis à Regibus eorum fuerint inſtituti, non poteſt exemptio à iudice ſæculari in his Regnis ipſis conceſſa in aliis extraneis Regni cum præiudicio iuriſdictionis regalis locum habere.

[c] Feli. in c. cum ordinem n. 4. de reſcript. d. c. 5. & c. ſane & c. porro. eodem. tit.

Circa quem articulum dubitatur, vtrum ſimiles ordinis Militaris extranei in his Regnis delictum commiſerit, ratione cuius eius bona fuerunt ſequeſtrata, & tranſacto anno fatali, pars cuius intereſt executionem in illis peteret, propter condemnationem pecuniariam factam contra dictum militem. Dubitatur, inquam, vtrum præfata ſententia condemnatoria poſſit executioni mandari, non obſtante declinatoria iuriſdictionis intra annum fatalem, & miſſione literum, & cenſurarũ à ſuo iudice conſeruatore, aut protectore. Et reſpondetur, quod ſtante lege[d] huius regni ſic diſponente. *Que paſſado el anno fatal, no ſe auiendo dentro del preſentado, ni prendido el tal accuſado, ſe execute luego la ſentencia en las penas de dineros, o de bienes aſſi en las que ſe applican ala Camara, como en las que ſe applican a la parte, y no pueda quanta a ellas ſer oydo, aunque paſſado el dicho anno ſe preſente ala carcel.* Debent dicta executioni mandari in bonis præfati militis, ſpecialiter ſi eius iudex conſeruator literas, & cenſuras extra dietas expediret, & ab alio extraneo regno, & etiam quia in cauſis criminalibus rebellis, & contumax non debet audiri, niſi præſentetur, vt colligitur ex iure,[e] & tradit Abbas, & quia declinatoria fori intra terminum nouem dierum opponi debet, poſt concluſa edicta præconia, quibus tranſactis non admittitur, vt in quadam nouæ compilationis lege[f] ordinatur. Et confirmatur, declinatoria enim debet opponi per ipſum delinquentem præſentaliter comparentem ante iudicem ipſum citantem & de cauſa cognoſcentem, vt ex quadam lege[g] colligitur ibi. Venire debent ſaltem priuilegiũ allegaturi,

[d] l. 1 ſi. ti. 10. li. 4. recop.

[e] c. cum nulli de reſcript. c. ex parte de appellat. cap. olim de excep. Abb. in c. dilectus de reſcript.

[f] l. 1. ti. 5. li. 4. recopila.

[g] l. ſiquis ex aliena ff. de iudic.

Nec excuſaretur allegando legem[h] partitarum religioſos excipere, vt ſcilicet, non ſint oblati ſuum exemptionis priuilegium allegare, præfata enim lex intelligitur vt ex ea clarè conſtat de clericis, aut monachis, vt patet ex eius verbis ibi, *O de otros religioſos.* Verbum enim *alius* reperit ſimilia, vt dicitur in iure,[i] & ſic loquitur de religioſis ſimilibus clericis, & monachis: præterea verbum *religioſus* debet in ſignificato potiori ſumi, ſecundum regulam[k] iuris, dicentem analogum per ſe ſumptum pro potiori ſignificato ſumi, ſcilicet pro religioſis D. Franciſci, Sancti Dominici, & aliis ſimilibus. Quod confirmatur ex verbis eius legis Partitarum, ibi, *O otros religioſos que eſtan ſo poder de otro ſu mayoral, ſin cuyo mandado no pueden yr a otra parte, &c.* Ex quibus verbis colligitur de fratribus intra clauſtra monaſteriorum degentibus verba facere, & ad milites ordinum Militiarum minimè poſſant applicari, nõ enim viuunt intra clauſtra monaſteriorũ nec impediuntur quo velint ire, etiam ſi licentiam ſuorum ſuperiorum non habeant, pro quo facit, ſub iudice enim eſt vtrum præfati, ſint verè, & abſolutè religioſi. Hunc intellectum ad dictam legem aſſignat Gregorius Lopez, pro quo facit argumentum cuiuſdam legis[l], iunctis traditis à Baldo.

[h] l. 2. ti. 7. p. 3.

[i] l. ſi fugitiui C. de ſeruis fugit. § item populo inſtit. de rerum diuiſio.

[k] l. quæri ff. de ſtat. homin. l. 1. § qui in perpetuum ff ſi ag. vectig. vel emphy.

Nec obſtat quod citatio non valet, quando citatus eſt exemptus, adeo quod exemptus citatus à non ſuo iudice non tenetur comparere ad priuilegium allegandum. Reſpondetur enim quod quando delinquens eſt clericus monachus, aut religioſus notoriè exemptus, cuiuſmodi ſunt fratres Mendicantes, non tenetur neceſſariò comparere ad priuilegium allegandum: quando autem dubitatur de exemptione, vt in dictarum militiarũ militibus in ſæculo degentibus contingit, communis eſt reſolutio, teneri citatum comparere ante iudicem citantem ad priuilegium allegandum, quo non comparente, proceſſus contra eum fulminatus valet.

[l] Gre. in l. 2. tit. 7. p. 3. v. otros religioſos l. 1. ff de in iure vocand & ibi gl. v. nõ poſſunt teter Bald. de ſtat. v. compar.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes mediam Crucem albam, dictam Tau, gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, hos reputari, vt merè ſæculares, viuunt enim ſine regula, & cum ſuis bonis, & vxorem ducunt, & per conſequens non gaudent priuilegio fori, neque à tributis ſunt exempti, & poſſunt ſecundum Azeuedo,[m] habere officia regalia, hi enim non ſeruiunt, neque in conuentibus aſſiſtunt, neque in hoſpitalibus dicti ordinis, vt ordini oblati commorãtur, ita tenet Bobadilla.[n]

[m] Azeu in l. 2. ti. 14. n. ſi. li. 6 recop.

[n] Bobad. li. 2. de la policia. c. 18. n. 232.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.

RESpondeo dicendo, quod quando per prælatos clericos aut religioſos intentatur aliquid, aut fit contra decreta, & ordinata in Concilio Tridentino: Tunc ſupremum regale Conſilium præcipit, vt prouiſiones reales pro eius executione, & obſeruantia edantur. Et per ſchedulam regalem Regis Philippi II. latam apud Madritum mẽſe Iulij

anno

Digitized by Google

anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quarto, vt videre eſt in libro Concilij Tridentini edito eo anno Salmanticæ, commendatur Epiſcopis, & prælatis eius publicatio, & vt ipſũ obſeruent, & exequantur, & Correctoribus præcipitur, vt ad id ſuum fauorem, & auxilium impartiantur. Quod eſt conforme Bullæ Pij V. editæ ſuper confirmatione æcumenici huius generalis Concilij, quæ incipit, *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.* data Romæ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſextio, ſeptimo Kal. Februarij, Pontificatus ſui anno quinto, in qua dicit. *Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis à ſacris Canonibus conſtitutis aliiſque grauioribus etiam priuationis arbitrio noſtro infligendis, & vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & alijs quibuſuis Eccleſiarum prælatis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & dignitatis ſint, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & ſtatuta in Eccleſijs ſuis, ciuitatibus, & diœceſibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obſeruent, & à ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inuiolabiliter faciant obſeruari, &c. Inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteróque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur, vt quæ pietate Concilio per oratores ſuos aſſuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio diuini honoris, & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro ſedis quoque Apoſtolicæ, ac ſacræ Synodi reuerentia, ad eiuſdem Concilij exequenda, & obſeruanda decreta prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore ſuo adſint, &c.*

Ex quibus infertur, quod cum in Concilio [a] Tridentino decernatur, vt ſaltem omnibus diebus Dominicis, & ſolemnibus feſtis populo prædicetur, poſſunt correctores ciuitatum facere, etiam renitente Vicario generali, vt Euangelium publicè in quadã feſtiuitate in Eccleſia prædicetur. Quod ait Bohadilla[b] ſibi in ciuitate Soriæ cõtigiſſe; cùm enim eſſet illius ciuitatis Corrector, contra Vicarium ipſius ciuitatis fecit Euangelium prædicari in die Epiphaniæ, etiam ſi conſuetudo eſſet in contrariũ, cuius mandatum ait fuiſſe à Domino Frãciſco Tello de Sandoual Epiſcopo Oſmæ approbatum (qui Reuerendiſſimus præſul præcepit, vt ſemper in illo die prædicaretur) cum Principes ſæculares ſint protectores, & ſacrorum Canonum executores. Quod protectorum, & executorum munus, reſpectu Concilij Baſilienſis, affirmat Stephanus [c] Aufrerius, Reges Francorum, & eorum parlamentum, & alios magiſtratus ſæculares agere: Cùm Reges, & Principes Chriſtiani ad executionem, & complementum Decretorum, & ordinationum Apoſtolicarum ſint deputati: & ad eorum tuitionem, & defenſionem aſtringantur, vt in iure, [d] dicitur, & tradit idem Aufrerius. Nec ſupradictis obſtat, quod magiſtratus ſæculares auxilium tantũ, & fauorem tenentur impendere, quando petitur à iudice eccleſiaſtico, in præſentiarum autem auxilium minimè ab eo petitur, imo eo renitente tribuitur: nam reſpondetur, quod auxilium brachij ſæcularis contra laicos, vt vltimum remedium, non debet imponi poſt cenſuras eccleſiaſticas, vt multi authores [e] tanquam communem opinionem tenuerunt; cenſuræ enim tanquam vltimum remedium ſunt apponendæ. Quod ita diſpoſuit Concilium Tridentinum, [f] cum cenſuris eccleſiaſticis maxima reuerentia debeatur. Præterea in præſenti caſu non ſe intromittunt iudices ſæculares auxilium ſuum impartiendo, tanquam vltimum, & extra ordinarium remedium, ſed ordinarium ipſis à Papa in præfata Bulla commendatum.

[a] Con. Tri. ſeſ. 24. de refor. c. 4.

[b] Bohad. li. 2. de la politica, c. 18 fo. 1052. n. 194.

[c] Aufrer. in tract. de poteſt. ſæcula ſup. eccleſ. perſon. reg. 2. n. 31. verſ. 212.

[d] Auth. quo modo opor. Epiſc. in princ. e. bene Princeps 96. d. c. tribus 23 q. 8. c. Principes &c. ammiſtrato res. 23. q. 5. l. fin. C. de ſum. Trini. & fi. catho. Aufr. vbi ſu. 10.

[e] Alij in c. nõ ab homine n. 6. de iudic. & alij quos refert Cana c. 17. pr. n. 2 Par. in pr. 10. 2. Palud. & 8. 04. & prox. ma. 2 n.

[f] Conc. ſeſ. 25. c. 3. de reform.

Aduertendum tamen, quod inſtante, & præcipiente Correctore, poteſt in hoc caſu frater Minor prædicare, etiam contradicente Vicario foraneo ciuitatis, in qua debet fieri prædicatio, nam in eorum regula tantum ipſis præcipitur, vt contradicente Epiſcopo non prædicent, at in hoc caſu Epiſcopus non contradixit, imo poſtea factum approbauit, contradixit tamen vicarius foraneus, qui Epiſcopus non eſt, neque habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem delegatam.

ARTICVLVS XX.

An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari.

RЕſpondeo dicendo, reſolutionem huius quæſtionis non poſſe ita ad amuſſim explicari, ſine eo quod cognoſcatur vtrum Eremitæ ſint verè religioſi, aut perſonæ eccleſiaſticæ, de qua quæſtione infra in materia de religione agemus: pro nunc autem ad propoſitum in titulo quæſtionis reſpondeo. Dico primo eremitas ordinem ſactum non habentes, nec profitentes ordinem aliquem religioſum, nec habentes ſuperiorem, potentes habere proprium, & ducere vxorem, qui ſolum nominati poſſunt pœnitentes, non gaudent priuilegio fori. Præcipuè cum horum multi, ſecundũ Cardinalem Zabatelam [g] perniciosè viuant & in multis eorum grauia crimina ſint reperta.

Dico ſecundo, Eremitas vitam religioſam profitentes, ſuperiorem habentes, & in approbato ordine viuendi per Summum Pontificem, aut per Epiſcopum, & non poſſunt habere proprium, inter perſonas Eccleſiaſticas connumerantur, & priuilegio fori fruuntur, ita vt ante iudicem ſæcularem minimè poſſint conueniri. Et per hæc duo dicta concordantur duæ circa hoc contrariæ opiniones. Prima eſt, non eſſe perſonas eccleſiaſticas, quam eſſe magis iuridicam, teſtatur Stephanus Aufrerius, [h] ſed contrariam ait idem author eſſe magis piam, & per eam iudicari debere. Quæ concordia colligitur ex Gregorio Lopez, [i] diſtinguente inter Eremitas profeſſos, & non profeſſos, & habẽtes proprium,

[g] Zabar. in Clemen. 1. q. 12. de prob. ind. D. Hiero. Epiſt. 41. c. 10.

[h] Aufr. vbi in tract. de poteſt. ſæcula. reg. 1. n. 12. verſ. 4. ex te de

[i] Greg. in l. 17 tit. 1 p. 6 Eremitam.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari, poſſit conueniri ante ipſum iudicem ſæcularem.

RЕſpondeo dicendo, quod clarius Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari, tunc litem ipſam inchoatam cum defuncto coram illo iudice finire, peragereque tenetur, vbi iudicium cœptum, ſecundum Baldum, [k] Paulum Caſtrenſem, Alexandrum, Barbaciam, Imolam, Cagnolum, & eſt communis opinio, prout defendit Rogerius, [l] & magis communem, & veram eſſe ait Boerius, qui ait eam in practica ſeruari.

[k] Bald. conſi. 207. volu. 2. Caſtrenſ. in l. hæres abſeſ. ff. de iud. Alex. in addi. ad Bar. in Auth. & conſequenter n. 19. C. de ſid. Barb. conſi. 2 vo. 3. Imol. in l. ſi hominem ff. de iudi. Cagnol. in l. 2. n. 27. ff. de pact. inter empt.

[l] Rogeri. in l. 1. n. 7. ff. de iudi. Boer. deciſ. 69. n. 32. 34.

In contrariam vero partem, videlicet quod inſtantia cœpta cũ defuncto laico non tranſeat in clericum, & monaſterium hæredem, & ſic quod lis cœpta cum ipſo laico, denuo inchoanda ſit coram iudice eccleſiaſtico, tenent Ioannes Andreas,[a] & Angelus titubãter, Antonius, Abbas, Felinus, & Decius, dicentes ita in actu practico obſeruari, &, vt expreſſè meminit Maranta, iſta eſt magis communis opinio; qui, vt aſſerit Baptiſta Regnaulo, in tractatu communium opinionum, loquitur ex ſe ipſo, ſuóq; capite, additq; inſuper ſecundum hanc opinionem ita patum cautè, imo relaxatis cenſuris, habeniſq; iuris, ita ſuperiori anno per iudicem ſæcularem ciuitatis Aquilæ, in cauſa non leuis momenti, iudicari vidiſſe; quam tamen tanquam iniquam, & in nube fundatam reijcit cum Boetio,[b] quam ſibi ſemper placuiſſe affirmat, & tam in conſulendo, quàm in iudicando ſemper tanquam veriorem, æquiorem, & communiorem iudicat quam multos allegando eam ſequitur, & tuetur[c] Couarruuias, & ita in facti contingentia iudicatum religioſè quippe extitit, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, in regia Apturina audientia, in cauſa inibi vertente, & rutinata, atque diſcuſſa hinc inde per aduocatos ſagaciſſimos, & experiſſimos, & intelligentiſſimos, & ſic iſta victoria, & ſententia in præſenti negotio obtenta extitit, non abſque maximo certamine, nam vbi cœptum eſt iudicium ibi finiri debet, vt in iure[d] probatur, & ponit hoc pro regula Bertachinus, eſto quod alterius conditio, qui iudicium inchoauerat, fieri non deberet deterior ex perſona hæredis, vt ex iure[e] colligitur: dicitur autem cœptum iudicium ipſum ante litis conteſtationem, vt teſtatur Guido[f] Papa, & Felinus, quinimo etiam per ſolam citationem, vel mãdatum cum clauſula, ſi te cenſuris, cenſetur iudicium cœptum, imo lis quoad actorem introducitur, etiam literis non expeditis, prout tradit Gomecius,[g] & Peregrinus. Aduertendum tamen ſolam mandati productionem non facere, neque inducere aliquo modo litem, ſecundum Antonium, Auguſtinum,[h] Peregrinum, & Viuium.

Pro cuius opinionis maiori claritate notandum eſt, quod ſiquis aliquem conuenerit coram aliquo iudice, non poterit demum coram alio iudice de eadem re eum conuenire, vt dicitur in iure.[i] Quod procedit, etiamſi citatus coram primo iudice non comparuerit, nam adhuc coram alio non poterit conueniri ſuper eadem cauſa, ſuper qua iam fuerat coram alio conuentus, ita Lucas de Pena.[k] Quod procedit vbi ex prima citatione coram primo iudice effectus aliquis fuerit conſecutus, vt quia actor poſitus fuerit in poſſeſſione bonorum debitoris, & contumacis, tunc enim reus coram alio iudice trahi non poterit; quod ſi ex ea citatione nullus fuerit effectus ſecutus, poterit reus coram alio iudice conueniri, ita Bartolus,[l] & Felinus; neque ille reus contumax conuentus alibi poterit litis pendentiam allegare, prout tradit Bartolus,[m] nam quamuis citatio iuſſa executioni cauſet litis pendentiam, vt ait Felinus,[n] quia tamen reus citatus coram primo iudice non comparuit, & ibi fuit contumax, ſi demum conuenietur alibi, non audietur ea litis dependentia. Quare ſi in vna ciuitate adſint plures iudices, & ſiquis fuerit conuentus coram vno iudice, & ibi fuerit contumax, ſi demum coram alio vocetur, cogetur ibi ſe defendere, cùm coram alio non comparuerit.

[a] And. in reg. quæ in rnt de reg. iur. lib. 6. Bald. in ca. in præſ. de prob. Angel. in l. & ex contract. ff. de iudic. Anton. Abb. Felin. & De. in ca. quia in medio. Maran. de ordi. iudic. 5 p. n. 13. Baptiſt. tract. cõmun. opin. 1 in loco. 1 commun. eccleſ. accano e. 4 fo. 94. col. 2.
[b] Boer. d. de ciſ. 69 n. 49.
[c] Cou. prac. q. 6. n. 2. & ſeq.
[d] l. vbi cœptũ eſt iudic. & ibi DD ff. de iudic. Bertha. in ſuo repert. in verſ. eod.
[e] l. 1. § ex his ff. de v. obliga.
[f] Guid. Papa deciſ. 42. Felin. in c. ſuper qq. col. 11. de off. d. leg.
[g] Gom. in reg. 30. Peregr. dec. 90.
[h] Aug. deciſ. 3. & 117 Peregr. dec. 88 Viuius opin. 102
[i] l. vbi cœpt. ff. de iudic.
[k] Luc. de Pena in l. ſi. verſ. ſ. quæritur de re milit. l. 12.
[l] Bart. in d. l. vbi cœptum. Felin. ſupra in tenore in q. ſ. de reſcrip.
[m] Bart. in l. ſepul. her. ff. ſe. pulchr. violar.
[n] Felin. in c. ceterum verſ. obſer. ſecundo de reſcri.

QVÆSTIO LXIII.

De exemptione regularium, quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.*
2 *Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.*
3 *Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti à poteſtate ordinariorum.*
4 *Vtrum exempti à Papa, à iuriſdictione cuiuſlibet ordinarij, cenſeantur exempti à legibus Papæ.*
5 *Vtrum moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum.*
6 *Vtrum ſententia ordinariorũ contra regulares ſit nulla.*
7 *Quibus modis poſſint ſe defẽdere regulares ab ordinarijs.*
8 *Vtrum tollatur priuilegium exemptionis, quod continet, vt ad eius renocationem fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio.*
9 *An per exemptionem ab ordinarijs liberentur exempti à reuerentia debita Epiſcopo.*
10 *Vtrum regulares poſſint huic exemptioni renunciare.*
11 *In quibus caſibus exempti ſubdantur ordinarijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.

REſpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout ex multis ſacris[a] Canonibus, & Concilijs patet. Qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nunc prælatus exemptus ſubijceat in aliquo caſu monachum ſuum Epiſcopo, poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & diſpenſare cum illo. Et eo tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, & admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, vt conſtat ex Concilio Arauſicano.[o] & tradit Burchardus: creabat Abbatem monaſterio, & ex cauſa deponebat illum, vt tradit Concilium Tyburtinum.[p] Vbi tamen Papa Gregorius eximit ab Epiſcopis regulares, electionem Abbatis committit monaſterio, vt tradit Nauarrus[q]: Denique prima inſtitutio monachorum nihil Epiſcoporum iuriſdictioni detrahebat, vt conſtat ex traditis per Marſilium.[r] At modo videtur attento iure communi, quod reſpectu monachorum tota poteſtas ſit apud Abbatem, vt definit Pelagius Papa[f], ſecundum quem Canonem videtur, quod non ſolum tribuenda eſt Abbati ſecundũ ſacros Canones iuriſdictio, quo ad regularia, ſed etiam quoad externa, cum abſolutè dicat Papa, quod tota poteſtas ad Abbatem pertineat, & ſic quod clerici regulares, ſeu monachi indiſtinctè coram ſuo Abbate ſint conueniendi, vel accuſandi, præterquam de grauiſſimis criminibus depoſitione dignis. Probat Gloſſa[t], quam ſequitur Vincentius, Ancharranus, & Imola, & Abbas ſibi parum conſtans, latè Ioannes de Lignano, teſtatur communem Romanus, & Boerius, qui authores mouentur vltra ſupradicta per quandam Decretalem,[u] & alia iura, in quibus probatur Abbates aliquando ſuos monachos iudicaſſe.

Sed tamen communis hæc ſententia nullum habet ſolidum iuris fundamentum, nec eius authores autho-

[a] c. quia vero. 16 q. 1. Panor. cum Innoc. in c. porrectũ de regul. Con. Tolet. IIII. c. 50. & Tolet. III. c. 3. Conc. Calcedo. c. 4 & 8. Aurel. 1 c. 12. c. monaſteria. 10 q. 2 Sylu. v. relig. 3. § c.
[o] c. Arauſic. c. 6 c. vidimi. cetis 17 q. 1. Burch. 7 p. ſub dict. c. 6.
[p] cap. ſiquis Abb. 18 q. 2.
[q] Naua. in c. nullam n. 3.
[r] Marſil. de redit. eccleſ. 2. p. c. 17.
[f] cap. nullam. 18 q. 1.
[t] Gloſſ. in c. quod in de offic. ord. & ibi Vincen. & Anch. v. & Imola 12. Felin. in c. paſtoralis Abbas in c. cum contingat n. 28. ver. & infra.
§ eadem Ioan. de Lig. in Clem. ne in agro. de ſtatu monach. Roman. conſ. 371. n. 2. Boer. deciſ. 171 n. 5.
[u] c. ſicut. ol. a. de ſimon.

autoritatibus in contrarium adductis ſatisfaciunt; atque ideo reſoluendum eſt, attento iure communi nullum eſſe in hac re conſtituendum diſcrimen inter clericos ſæculares, & regulares. Quam ſententiam, vltra authoritates in principio adductas, origo & fundamentum monachorum apertè confirmat, qui ſoli, & ab hominum conſortio ſeparati vitam agere cœperunt, & ipſum nomen indicat, poſteà verò cœperunt ſub vno Abbate in cœnobijs ſe congregare, adhuc tamen ab omni conſuetudine ſæcularium remoti, ita vt neque liceret eis publicè docere, neque prædicare, neque monaſterij clauſtra exire, vel ſæcularibus immiſcere, niſi data neceſſitate graui, & ob id monachorum nomen retinent, vt colligitur ex varijs Canonibus,[a] & obſeruat Marſilius; at neque ſinguli monachi dum ſinguli viuebant, neque plures in vno monaſterio collecti potuerunt ordinarium ſibi iudicem conſtituere, aut Epiſcopum ſua iuriſdictione iuxta regulã iuris [b] triſtiſſimam; igitur iure communi Epiſcopis ſubſunt. Confirmatur hoc fundamentum ex eo, quia cum iure communi tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertineat, iuxta quandam Decretalem [c], & communem omnium, non debet ab illis auferri, & inferioribus contra ius concedi, niſi lege aliqua ſit expreſſum, iuxta quandam iuris regulam, [d] vbi notat Decius, & docent Bartolus, & Iaſon. Conſtat autem nullam eſſe legem Canonicam quæ ſecundum iuris regulam totam Abbatibus iuriſdictionem tribuat, & Epiſcopis adimat, ergo iuriſdictio hęc ad Abbates pertinere non poteſt iure communi, niſi hoc aliquo ex tribus principijs proueniat; ſcilicet, vel ex eo quod Rectores ſunt illius Collegij, vel ex eo, quia Summo Pontifice approbationē habent, vel aliqua lege fuerit conceſſa iuriſdictio. Sed non poteſt prouenire à primo, quia priuati homines iuriſdictionem, quæ eſt publica poteſtas non tribuunt. Neq; à ſecundo quoniam approbatio Sedis Apoſtolicæ illam poteſtatem de ſe tribuit, quæ ad gubernationem monaſterij, & regulæ obſeruantiam ſunt neceſſaria. Neque ex tertio, quia nulla lex talem Abbatibus iuriſdictionem tribuit. Nam illud Pelagij Decretum ſuperius allegatum ſolum probat monachos eſſe in poteſtate Abbatis in his, quæ pertinent ad obſeruantiam regulæ, & gubernationem ordinis, vt ex eo Decreto conſtat ibi, *Ad diuini cultus reuerentiam, & vtilitatem monaſterij.* Ad iura autē probantia aliquando Abbates in monachos excommunicationis ſententiam protuliſſe. Reſpondetur iure ſpeciali ipſos iuriſdictionem acquiſiſſe.

[a] c. 1. & ca. monachus & c. placuit & c. interdicimus. 16. q. 1.
[b] priuatorum ff. de iuriſd. omn. iudic.
[c] ca. 1. de offi. ord.
[d] l. 1. vbi Dec. de reg. iuris Bartho. in l. quotiens ff. ſi quis cau. Iaſ. in l. 2. n. 35 ff. ſi quis in ius vocat.

ARTICVLVS II.

Vtrum Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus.

RESpondeo dicendo, quod poteſt Summus Pontifex regulares omnes facere omnino liberos ab Epiſcoporum lege diœceſana.

Pro huius concluſionis explicatione nota, quod duplex eſt lex Epiſcopi. Prima diœceſana. Secunda iuriſdictionis, iuxta quandam Decretalē, [e] vbi Gloſſa explicat quid vtrique legi conueniat, & Panormitanus [f] poſt Innocentium de eo agit. Omnes verò regulares liberos eſſe à lege diœceſana, in ſacris, Canonibus [g] ſatis probatur, non tamen omnes ſunt exempti à iuribus legis iuriſdictionis per iura, quæ citat gloſſa [h] quædam, & tradunt Panormitanus poſt Innocentium, Lancelotus, Conradus, & Boerius; niſi expreſſo Principis priuilegio eximantur, vt poſt Doctores communiter tradit Palacius [i], Rubeus, & Sylueſter.

Solus autem Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum, prout ait Gratianus, [k] & hoc iure poſſe vti teſtantur Gregorius Papa, & alij Pontifices. Epiſcopus verò oues ſuas tantum eximere poteſt à parochis probatis, iuxta quandam Gloſſam. [l] & legatus à latere à iuriſdictione proprij Epiſcopi, vt tradit Marianus Socinus, [m] at non poteſt eximere generaliter. Neque in hoc fit iniuria Epiſcopis, vt quidam falſo putãt, prout colligitur ex Cardinali: [n] Pontifex enim ſecundum ſuæ poteſtatis plenitudinem, vt caſus ſibi grauiores reſeruat, aut ſpeciali priuilegio concedit, ita perſonas quaſdam ſibi immediatè ſubijcit, & illorum cauſas priuatiuè reſeruat iudicio ſuo, & ſic ſibi ſubijcere, & reſeruare poteſt quoſdam regulares, præſertim ex ordine Mendicantium, eo quod ſibi ſunt arctius ſubiecti, & illorum eſt generalis pater, & religionum omnium confirmator, hos ita eximit, vt inhibeat Epiſcopos, & ordinarios, priuétque eos vſu iuriſdictionis; quã aliàs Pontifex cumulatiuè in illos detinebat, quod facit perpetuo quodam exemptionis honore, pertinet enim ad honorem, & fauorem hæc exemptio, vt ait Baldus, [o] velut nobiles titulo honoratiores à tributis eximuntur: facit etiam hoc Princeps per priuilegium, quod cum ſit in fauorem religionis æquale toti communi, & in honorem animarum eſt amplè interpretandum; ſi enim priuilegium priuatis conceſſum licèt latè interpretari, quatenus verba patiuntur; multò magis quod toti religioni datur, ſicut priuilegium exemptionis regularium eſſe amplè extendendum affirmant Doctores, prout tradit Henriquez [p]

Obijciunt quidam vulgatam regulam, priuilegiũ ita eſſe accipiendum, vt ſit abſque graui præiudicio tertij, & præſertim ordinarij, quod ſi parum præiudicatur iuriſdictioni Epiſcoporum, ſatis eſſet damnum compēſari, vtilitate allata Eccleſię per regulares exemptos, prout reſoluit Baldus [q] quem ſequitur Turrecrem. at quia nimis creuit monaſteriorũ, & regularium numerus, videtur magnum præiudicium ordinarijs inferri. Quibus primo reſpõdetur, quod ea reſtitutio non habet locum, quando conſtat de mente Pontificis, qui ordinarijs in eo iure præiudicare poteſt, cum id in eos detinet, & ita intendit, quando aliàs inutile & fruſtratorium eſſet priuilegium, quod non poteſt operari ſine præiudicio etiam graui aliorum, iura [r] enim reputant inconueniens, vt priuilegium, & conceſſio Principis ſit fruſtra, & ſine effectu, & tradunt Romanus Rippa, & Rebuffus; atque ita Papa derogat iuri communi, quod notum eſt, quamuis expreſsè non addat clauſulam derogatoriam, ſed non valet priuilegium vt neminem recognoſcat, neque ipſum Papam, cum iure diuino oporteat omnes ſubijci Papæ Vicario Chriſti, vt tradunt Diuus Thomas, [s] & Caietanus; & ita expreſſè tenent Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij relati per Mandoſium, & Caſtaldum. Vnde colligitur, quod ob præiudicium alterius adhibenda eſt reſtrictio, quando non conſtat de Pontificis intentione, quia in dubio non præſumitur ſententia Pontificis, vt velit tollere ius quæſitum alterius. atque ita dicta regula intelligitur de alio, quam expreſſo conſenſu Papę, ſufficit enim tacitum vt conſtat ex multis relatis per Gomeſium; [t] & Rebuffum, quæ regula etiam procedit maximè ſi poſterius priuilegium tollat ius quęſitum in illis rebus, quæ non tam plenè ſubduntur liberæ voluntati Pontificis, ex traditis per Pinelum [u]: at iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum derivatur, & pendet à

[e] c. dilectus filius de offi. ordi. vbi gl. in d. lege.
[f] Panor. n. 4. poſt Innoc. in ſ. n. 2. de ſtat. reg.
[g] c. quam ſit ſimilis gl. 18. q. 2. & in c. inter cætera 10. q. 3. vbi glo. 1.
[h] Glo. mag. in d. ca. dilectus Pano. vbi ſup. Conra. in exp. omn. ind. l. 2 c. 5 § 4. nu. 4. Boeri. c. 1. n. 3. de reb. eccl. & conſil. 24. n. 13. pb. 1.
[i] Pala. in ca. per veſtras. no. 2. § 1 nu. 43. Sylu. v. exemptio n. 3.
[k] ca. decimas 16 q. 1 Grego. l. 2 epiſt. 46 c. frat. noſter 16. q. 1 Turrecre. l. 2 Summa Eccl. c. 92 col. 5 ver. 8.
[l] Gl. in c. 1 ar. 16. q. 1.
[m] Soc. in c. exemptionis n. 13. de priuil.
[n] Card. in d. c. 1 exemptionis in princip.
[o] Bal. in tract. de ex. prin. c. 1. & 2.
[p] Henr. l. 7. de indul. c. 24. n. 4.
[q] Bal. de exemp. c. 2. n. 19 Turrecre. l. 2 in ſumma eccl. ca. 5. col. 5. verſ. 8. plenum.
[r] ca. in his de priui. ca. 1. & ca. ſi Papa de priu. l. 6. Rom. conſil. 140 n. 5. Rippa in c. 6. n. 41 de reſcr. Rebuf. in praxi tit. de diſpoſitoria rer. priui. & reſcr. n. 11
[s] D. Th. 2. 2. q. 186 ar. 5 ad 3. & ibi Caie. Pan. in c. reſti. 14. n. 9 de elect. Pan. in c. cum tempore de arbit. Mand. de ſign. gratiæ non tamen Caſta. de Imperat. q. 31 n. 36.
[t] Gom. reg. de non tollen. iur. quæſit. q. 1 ca. vlt. Rebuf. in praxi tit. forma nouæ prouiſion. ſuper clauſ. dummodo tempore data num. 6.
[u] Pinel. in Rub. de reſcin. ven. vend. 1 p. c. 2. per totum.

Pontifice, & ſimiliter ius ſpirituale ad percipiendū quotam decimarum. Quidam putant Papam in pœnam iuſtam priuaſſe Epiſcopos à iuriſdictione, eo quod regularibus, quos fauore proſequi debuiſſent, cum ſibi ſint dati coadiutores, & nullus præter illos melius, & præſtantiùs ſacramenta fidelibus adminiſtrat, erant infeſti; ipſi enim non ſolum in ea adminiſtratione ſacramentorum, ſed etiam in prædicatione præclarius clericis ſecularibus ſe gerunt per ſuas diœceſes, conſulendo, & conſolando Epiſcoporum oues, peragentes adminiſtrationē Christi Domini, & Apoſtolorum, qui per ciuitates, & Caſtella perambulabant, prout aiunt D. Thom.[a] Turrecremata, & Caietanus, & Soto; aliqui autem Epiſcopi reddentes malum pro bono grauia damna religioſis intulerunt. Primò quia Epiſcopi regolares exemptos (quorum ſolus Pontifex erat iudex) trahebant inuitos ad inferiora, & aliena tribunalia. Secundò ex laicorum, & clericorum inuidia, & calumnia ſe pro arbitrio ingerebant in regularium cauſas. Tertiò, quia inexperti inſtituti regularis turbant regularem diſciplinam, pacem, & quietem prælatorum, quos officiis aut monaſteriis, ſine cauſa priuabant, atque ita poteſtatem, & priuilegium a Papa deriuatum meruerunt Epiſcopi illis abutētes amittere, vt conſtat ex traditis per Clementem[b] V. in Concilio Viennenſi, quæ iura innouat Alexander IIII. vt patet in Monimentis Ordinum, qui numerat viginti quatuor grauamina, Aluarus Pelagius[c] de planctu Eccleſiæ numerat varios abuſus ex Hoſtienſi alios congerente Oldradus, & Frias. At non opus eſt ad pœnalem ſententiam priuationis confugere, nam ea ſubiectio regularium non ordinabatur præciſè in vtilitatem, & fauorem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum, atque ita potuit, & voluit Pontifex pro iure ſupremæ iuriſdictionis à Christo datæ, & eximere, & ſibi ſoli ſubiicere, & ſuis legatis à latere perſonas regulares, prout explicant D. Thomas,[d] Turrecremata, & Soto. Ex hoc fuiſſe expediens oſtendit experientia antiqua à tempore B. Gregorij Papæ primi, vt in quodam Canone[e] refertur, eo quod illis vtilius eſt plenè poſt Papam, qui religionis eſt generalis, ſubdi prælatis ſolum generalibus, tanquam Papæ delegatis, quam ſi manerent ſimul cumulatiuè ſubiecti Epiſcopis ſæcularibus, vt ſic efficaciùs erudiātur in ſchola perfectionis, & quieti, & tranquillitati religionis conſulatur, & liberius Deo, & propriè perfectioni, ac ſaluti animarum vacetur.

[a] Tho. contra impu. relig. c. 4. Turrec. in c placuit 16 q. 1. n. 3. 16 & 18. Caie. 2. 2. q. 188 art 4. ad 3. cum D. Tho. ad 3. & 5. Soto in 4. d. 18. q 4. ar 3. co. 3.

[b] Cle 1. de excess. prela. Cle 2. de consi. c. in nimis in quo v. c. nimis, prava de excess. prela. Monu. ordi. in 2. impr. conſ. 495.

[c] Pela de Pla. Eccl l. 2. c. 20. Oldra. conſ. 525. Frias de vis. 1. p. q. 10. n. 2. conſu. 5. 40 & 57.

[d] Tho. contra impug. relig. c. 4. co. fin & in 4. d. 27. q. 3. Turre. in c placuit 16. q. 1. ad 8. n. 12. So. in 4. d. 18. q. 4. ar 3. ad 1.

[e] c. frater 16. q. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum per priuilegia ſint monachi, & regulares exempti à poteſtate ordinariorum.

RESpondeo dicendo, quod hodie fere omnia monaſteria propriis, priuatiſque religionum priuilegiis ab diœceſanorum Epiſcoporum iuriſdictione ſubtracta ſunt, recipiunt tamen monachi ab Epiſcopo Chriſma, oleum conſecrationis altarium, & ordinationes, & ordinem pſallendi, & monaſteria transferre non poſſunt, etiam vtilitatis cauſa, inconſulto Epiſcopo, iuxta ea, quæ tradit Gloſſa[f] communiter recepta, & Marcus Antonius Cuqus; licet enim iure communi omnes tam clerici, quàm regulares ſubiecti eſſent Epiſcopis, procedente tamen tempore priuilegia multa regularibus ſunt conceſſa, quibus ab ordinariorum iuriſdictione ſunt exēpti, vt rectè monent Mandoſius,[g] D. Antonius, Panormitanus, Marianus Socinus, quorum priuilegiorum aliqua iam adduximus in materia excommunicationis, & in præſentiarum aliqua adducemus.

[f] Gl. & ſcrib. in c. dilectus de off. ord. Cuqus l. 2. maior. inſ. tit. 6. de Epiſc. n 60. cum ſeq.

[g] Mand. de ſign gratiæ v. exemptio. Anto. 3 p. tit. 16. c. 9 §. 2 Panor. nimis el 2. n. Socin. n. 18.

Et Clemens IIII. exemit fratres in multis à iuriſdictione, & ſubiectione prælatorum Eccleſiæ. *Primo conceſſit, per literas Apoſtolicæ Sedis, aut Legatorum ipſius, conuenire à quorum minime valeant fratres Minores regularis obſeruantiæ.*

Secundò quia ad pecuniam colligendam cogi non poſſunt inuiti, etiam per literas Sedis Apoſtolicæ de cætero impetrandas.

Tertio, quod nullus prædictorum fratrum teneatur correctionis, ſeu viſitationis, vel Inquiſitionis officium monaſteriis, vel Eccleſiis, ſeu quibuſcunque perſonis impendere, vel ad cognitiones cauſarum, ſeu citationes partium, & denuntiationes ſententiarum interdicti, & excommunicationis procedere.

Quartò, quod non teneantur recipere curam Monialium, ſeu Religioſarum, quarumlibet perſonarum, per quaſcunque literas Apoſtolicas, niſi de hoc indulto, & ordine prædicto expreſſam fecerint mentionem. Ita habetur in libro[h] monumenta ordinum, cui quarto indulto iam videmus per ordinem eſſe renuntiatum, alia autem priùs poſita, in ſuo hodie ſunt robore.

[h] In 1 imp fo. 57. & in 2. fo 140. conc. 342.

Item idem Clemens conceſſit inſuper, *quod nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, nulluſque alius Prælatus Eccleſiaſticus valeat compellere fratres Minores ad portandum, ſeu deferendum literas, vel exequendum, aut denunciandum ſententias contra Principes ſæculares, Communitates, populos, ſeu alios quoſcunque benefactores eorūdem fratrum. Ac etiam quod nullus delegatus, vel ordinarius Iudex poſſit eoſdem fratres compellere ad faciendum citationes, vel commiſſiones recipiendas, ſiue vt ſint in aliquibus caſibus acceſſores, ſiue ad lites, & controuerſias contingentes in cauſis, quæ coram ipſis tractantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato, vel licentia expreſſam facientem de huiuſmodi indulto mentionem. Nec quiſquam eorum teneatur parere, vel intendere ſuper his monitionibus, ſeu mandatis, aut iuſſionibus eorundem, aut facere, aut implere, quod in hac parte duxerint iniungendum.* Ita habetur in dicto libro, Monumenta[i] ordinum. Denique idem Clemens IIII. *exemit eoſdem fratres, ita quod non obſtante conſtitutione Innocentij IIII. non teneantur, etiam ratione delicti, contractus, ſeu rei, de qua agitur, locorum ordinariis ſubiacere, decernens irritum, & inane, quicquid ſecus attentari contigerit*, vt in eodem libro, Monumenta[k] ordinum continetur.

[i] In 1. imp fo. 57 & in 2 fo. 142. conc. 323.

[k] in 1 imp fo. 59 & in 2 fo. 142. conc. 342.

Nicolaus Quartus conceſſit exemptionem totaliter ordini minorum decernens *ordinem prædictū, & fratres eiuſdē Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ac Eccleſias, oratoria, & domus, loca, libros, vtenſilia, & alia mobilia, & immobilia (quorum vſum habent fratres prædicti) in ius, & proprietatem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit.* Ita habetur in libro Monumenta[l] ordinum, & Benedictus XI. exemit ordinem fratrum Minorum, ſicut fecerat Nicolaus Quartus, *& addidit quod neque etiam ratione delicti commiſſi, vel initi contractus, aut rei poſitæ, vel initi contractus, aut rei poſitæ, vel ſitæ, ſeu exiſtentis extra loca eorundem fratrum exempta poſſint coram ordinariis, vel aliis Prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri, non obſtante conſtitutione Innocentij IIII. in contrariū faciente.* Ita in ſupradicto Libro[m] continetur.

[l] In 1 imp fo. 10 & in 2 fo. 110 conc. 243.

[m] In 1 imp fo. 24. & in 2. fo. 180. conc. 231.

Et Bonifacius Octauus confirmauit literas prædeceſſorum ſuorum ſuper exemptione prædicta, *& de nouo exemit fratres Minores præfatos, & illorum ordinem ab omnium, & ſingulorum quorumlibet Prælatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum omnimoda poteſtate, ac iuriſdictione decernens præfatos fratres, & ordinem eorundem immediatè Sedi Apoſtolicæ tantummodo, & Romano Pontifici ſubiacere.* Ita habetur in libro

monumenta [a] ordinum.

Item Martinus Quintus approbauit literas Bonifacij Octaui, qui edidit ampliſſimam exemptionem ordini fratrum Prædicatorum, & ab ea dependentibus, ſubſequentibus verbis, *Veſtigijs nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum inhærentes, ordinem ipſum, ac Magiſtrum Generalem, & Priores, & Patres Prædictos, nec non & quaſcunque ſorores, ac domos, Monaſteria, & Hoſpitalia quæcunque ſub cura, & regimine fratrum Prædicatorum fuerint, & eorum Rectores, & gubernatores cum omnibus ſuis iuribus, & pertinentijs, quæ in præſentiarum obtinent, & in futurum (dante Domino) iuſtis modis poterunt adipiſci, ab omni iuriſdictione, dominio, & ſubiectione, & poteſtate quarumlibet ordinariorum, & Prælatorum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum, necnon à ſolutione cuiuſcunque; collectæ, pedagij, pedagij, aut cuiuſcunque alterius Generalis exactionis de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & de certa ſcientia prorſus eximimus, & totaliter liberamus, illa in ius, & proprietatem Beati Petri, & Sedis Apoſtolicæ, & ſub eorum ſpeciali, & immediata poteſtatione ſuſcipimus, decernentes ordinem, Magiſtrum, priores, fratres, & ſorores, qui nunc ſunt, & erunt pro tempore domus, monaſteria, loca, & Hoſpitalia ſupradicta, eorúmque Rectores, & gubernatores cum omnibus iuribus, & pertinentijs huiuſmodi ſolum immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ita quod ordinarij, & prælati huiuſmodi ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter, aut communiter, vel diuiſim, non poſſint quauis authoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare aut alias etiam ratione delicti, ſeu contractus, vel rei, de qua agitur, vbicunque committatur delictum, ineatur contractus, aut res ipſa conſiſtat poteſtatem, ſeu iuriſdictionem aliquam quomodolibet exercere.* Ita habetur in monumentis [b] ordinum, & ſub nomine Eugenij Quarti, in ſupplemento.

[a] In 1. imp. fo. 32. & in 2. fo. 9. conceſ. 34.

[b] In 2. impr. fo. 262. conce. 685. & in ſupplemen. fo. 80. conce. 681.

Hanc fratrum exemptionem confirmauerunt Nicolaus Quintus, prout habetur in ordinum Monumentis [c], & in ſupplemento, & Sixtus Quartus, prout in libris Monumenta [d] ordinum exprimitur, qui pro ordine Prædicatorum copioſam edidit exemptionem ad inſtar exemptionis datæ fratribus Carmelitis, & Minoribus per ipſum vt in eodem Libro [e] refertur.

[c] In 1. imp. f. 47. conce. 50 & in ſup. fol. 87. conce. 250.

[d] In 1. imp. fo. 60. & in 2. fo. 344. conceſ. 817.

[e] In 1. imp. fo. 138. con. 560. & 564. vſque ad conce. 570. & in 1. impr. fol. 112. & in 2. fo. 196. conceſ. 489.

Innumera autem aliarum religionum poſſem in præſentiarum adducere: at quia omnes fere in priuilegijs communicant, ideo operæ pretium eſſe duxi illa omnia in præſentiarum minime recenſere cum potius faſtidium, quàm Doctrinam parere planè videantur. Vnum tamen non ſubticebo, quod Paulus Quartus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo; & quadrageſimo nono, amplè ſupradicta conceſſit Societati Ieſu, vt in Compendio Societatis [f] continetur. *In quo etiam refertur eos, qui in ſocietatem admiſſi biennio probationis peracto tria vota ſubſtantialia, tametſi ſimplicia, emiſerint, aut in futurum emittent, à quorumuis ordinariorum, & Delegatorũ, ſeu aliorum iudicũ iuriſdictione omnino exemptos eſſe,* prout habetur in cõſtitutione Gregorij Decimi tertij, de qua in primo Tom. [g] fecimus mentionẽ, & per priuilegium conceſſum ordini Sancti Ioannis Hieroſolymitani eximuntur religioſi Mendicantes, & alij eorum priuilegiorum gaudentes ampliſſime à quacunque iuriſdictione, & à quacumque collecta, ſeu contributione, ratione perſonarum, vel rerum etiam ad refectionem pontiũ, fontium, furnorum, murorum, ſeu Eccleſiarum, etiam ſi earenus per abuſum; ſeu alterius priuilegium, vel negligentiam, etiam per longiſſimum tẽpus taliter obſeruatum non fuiſſet, prout conceſſit Clemens VII. & habetur in compendio [h] Societatis; per quæ, & alia ſimilia priuilegia religionibus conceſſa clarè innuitur exemptionem regularium ab ordinarijs pleniſſimam eſſe, vt probat Syluester [i], quod ipſum aſſerunt Angelus, & Tabien, & D. Antoninus, & poſt alios tradunt Pariſ. & Natta; & ita eſt magna hæc exẽptio, vt nõ oporteat exprimere ordinarios excludi priuatiuè, iuxta tradita à Couarruuias [k], & à Tiraquello. Et aduertendum, quod cum exemptio regularium ſignificetur per ſignum vniuerſale, quo excluditur iuriſdictio quorumcunque ordinariorum, oportet ſcire, quid nomine ordinariorum intelligatur. Et dicitur, quod ordinarius dicitur Epiſcopus, Abbas ſæcularis exemptus, Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos, eſt etiam eorum ordinarius Legatus, vel Nuntius Apoſtolicus eſt ordinarius extraordinariè: omnes tamen in priuilegio exemptionis vocantur ordinarij, prout tradunt Decius [l], Soccinus, & Valle; & talis exemptio extenditur tam ad præſentes ordinarios, quam ad futuros; ſicut quando conceditur exemptio reſpectu bonorum extenditur ad futura, & noualia; nec oportet ſingulos ordinarios expreſſè, & ſpecialiter excludi. Aduertendum etiam, quod in prædictis priuilegijs ſæpe Papa ait, quod recipit regulares in ſuam protectionem, per quæ verba facile ducit exemptionem à iuriſdictione, ac poteſtate ordinarij, prout videmus in appellante ad Papam, vel ad Sedem Apoſtolicam, quo caſu omnium ordinariorum ligantur manus, prout Decretales [m], quædam definiunt, & tradit Francus.

[f] Compen. Societ. ver. exẽptio. §.

[g] In 1. 20. q.

[h] compen. ſociet. ver. exẽptio §

[i] Sylu. ver. exemptio. n. 1. & § 4. Ange. Tabie. & An. 3. p. tit. 16. ſu. Pariſ. conſ. 22. n. 5. li. 4. Natt. conſ. 257. n. 1. li. 2.

[k] Cou. pract. qq. c. 24. n. 3. Tiraq. de retract. lig. § 1. glo. 7. n. 25.

[l] Decius conſ. 113. n. 4. Socci. conſ. 290. n. 6. li. 2. Valle. conſ. 1. n. 30. & 40. li. 1. & conſ. 2. n. 15. li. 4. per c. 2. de cõſti. lib. 6.

[m] c. ſollicitu. c. dilectis c. ad audientiã de appe. Franc. in c. vt debitus co. 2. vol. ti.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum exempti à Papa, à iuriſdictione cuiuſlibet ordinarij, cenſeantur exempti à Legatis Papæ.

Reſpondeo dicendo, quod non ſunt exempti à Legatis Papæ, prout traditur in Iure [n], & notat Ioannes Andreas, quem ſequitur Ludouicus Romanus. At ſecundum priuilegium Clementis Quarti, hoc limitatur tantum in legato de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo: *prohibuit enim Clemens IIII. ne fratres Minores ab aliquo legato (niſi de latere ſedis Apoſtolicæ miſſo) vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum Apoſtolicarum, excommunicari, ſuſpendi, aut interdici poſſint, niſi literæ ipſæ plenam, & expreſſam de prædicto ordine & indulto huiuſmodi facerent mentionẽ.* Ita habetur in ſupplemento [o].

[n] c. ſi Abbat. de elec. li. 6. Anth. in c. 1. poſt princi. ver. ergo cum legatus ... Romanus ſingul. 10. gl. magna in c. quod ad tranſl. de off. leg.

[o] ſo. 3. con. 14.

Et ad hunc modum eſt intelligendum priuilegiũ Sixti IIII. conceſſum fratribus Carmelitis, quo copioſam exemptionem illis conceſſit, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu Legatus quauis authoritate vtens, quamcunque ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat.* Ita habetur in libro Monumenta [p] ordinum, hoc enim priuilegium intelligendum eſt de ſimplici Legato Sedis Apoſtolicæ, non tamen de Legato à latere, & ſimiliter ſunt intelligenda alia priuilegia concedentia regularibus exemptionem à Legatis Sedis Apoſtolicæ.

[p] In 1. impr. fo. 99. & in 2. fo. 283. conceſ. 449. 187. con. 466.

ARTICVLVS V.

Vtrum moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum.

Reſpondeo dicendo, quod non loquimur de monialibus Epiſcopis ſubiectis, has enim

nulla eſt dubitatio minimè ab ipſis Epiſcopis eſſe exemptas, loquimur autem de monialibus ſuperioribus regularibus ſubiectis per conſtitutiones Apoſtolicas, quibus ipſæ dictis prælatis ſubduntur, ratione iuriſdictionis ordinariæ ipſis conceſſis, prout in primo Tomo [a] dictum eſt. Et Eugenius Quartus *exemit ordinem Sanctæ Claræ, Abbatiſſas, conuentus, moniales, monaſteria, & loca eiuſdem ordinis cum omnibus iuribus, & pertinentiis, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcunque, ab omni iuriſdictione, ac dominio, & poteſtate quorumcunque legatorum, & Prælatorum Eccleſiaſticorum cum maximis clauſulis, & non obſtantiis. Et ſimiliter exemit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum collectarum, taliarum, ſubſidiorum, angariarum, ac quarumlibet aliarum exactionum.* Ita habetur in libro Monumenta [b] ordinum, & in ſupplemento, & hæc veritas patet per ea, quæ dicta ſunt in primo tomo, [c] vbi probauimus moniales, & earum monaſteria, & perſonas communicationem habere omnium priuilegiorum, fratrum, monaſteriorum, & perſonas eorũ. Vnde cum religioſi, & eorum monaſteria, & perſonæ ſint exempta, clare ſequitur, etiam moniales, & monaſteria eſſe etiam exempta.

[a] in 1 tom. [b] in 2. imp. fr. 41. conc. 46 & in ſup. fo. 36. conceſ. 147. [c] q. 10. ar. 4.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſententiæ ordinariorum contra regulares ſit nulla.

RESpondeo dicendo, quod inter effectus, quos exemptio regularium operatur, eſt quod ita inhibeantur ordinarij ab eorum cauſis, vt ſi de facto tentent procedere in iudicio, vel extra ſeſe intromiſcere contra perſonas regulares, aut contra res monaſterij, in quauis cauſa ciuili, & ſpirituali &c. proceſſus ſententiæ, & inde ſequuta ſunt ipſo iure nulla, & irrita, ex defectu iuriſdictionis, prout tradunt Federicus [d], & Calderinus, & conſtat ex priuilegiis allegatis ſupra articulo tertio, quorum priuilegiorũ verba, ſi attentè legantur, nullitatem huius ſententiæ ſatis iudicant, cum in eis irritentur, acta per ipſos ordinarios, iuxta Doctrinam eiuſdem Decretalis [e], & tradit Mandoſius, & Antonius Gabriel; Quæ irritatio contingit, etiam ſi iudex ſit ignorans, cum geſtum ſit ab eo, quaſi à perſona priuata, & ſententia à non Iudice ſit nulla, nullumque præiudicium, nullumque effectum operatur, argumento eorum, quæ in Iure [f] communiter notantur. Quare ſi priuilegio religionis notorio in iudicium producto, iudex non obſtante tali priuilegio protulit ſententiam, non tranſit talis ſententia in rem iudicatam, prout reſoluit Paulus [g] de Caſtro, nec debet mandari executioni, prout idem Paulus affirmat. Nec hoc eſt negandum, ſi Epiſcopus iubeat exemptos ſoluere debitum, niſi in cauſa mercedum, id eſt, ſoluendi operariis ſtipendium, & miſerabiliũ perſonarum, iuxta determinationem Concilij Tridentini [h] ius antiquum innouantis, & tradunt Couarruuias, Didacus Perez, & Nauarrus.

[d] Federi. conſ. 14. n. 4. ver. 2. Cald. conſil. 13. de iudic. [e] c. dilecto v. clauſ. vbi gloſ. de prab. Man doſius in reg. chancel. reg. 7. de reſcrip. n. 2. Anto. Gabr. to. 2. commun. op. li. 6. tit. de clauſ. conc. 3. n. 56. 70. 73 [f] l. priuatorũ C. de iuriſdi. omnium iudi. ca. at ſi clerici. in princ. de iudic. [g] Paul. conſ. 342. n. 2. li. 1. [h] Trid. ſeſ. 7. de reform. c. 14 Coua. prac. q. 3. c. 6. & 7. Perez. in l. 2. ti. 1. li. 3. ordi. vt pobres. & l. 24. ti. 2. eod. libr. Nauarr. in man. ca. 25. n. 13.

ARTICVLVS VII.

Quibus modis ſe poſſint defendere regulares ab ordinariis.

RESpondeo dicendo, quod exemptus dupliciter ſe defendit ad ordinarius. Primo per declinatoriam, exhibendo in iudicio priuilegium, tenentur enim regulares tradere tranſcripta articulorũ, de quibus fuerit Controuerſia, & ſi ad exemptioné ſolum allegant ſolam præſcriptionem, de hoc debét facere fidem, & ſi allegant vtrumque ſi priuilegium ad plenum non ſufficit, ſed tantum cauſam præbeant præſcribendi, tenentur præſcriptionem probare, & probatione pendente, in ſua præſcriptione minimè turbari debent. Et ſi non allegant, neque exhibeant ſaltem tale priuilegium, quod cauſam præbeat præſcribendi, Diœceſani poſſunt vti iure ſuo prout in Iure [i] Canonico determinatur. Oſtendere autem & ad legendum integraliter priuilegiũ debent regulares in loco congruo, & ſecuro intra terminum competentem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum arbitrio moderandum, vt in eodé Iure [k] probatur. Pendente autem lite ſuper validitate priuilegij, ſeu an fuerit conceſſum, an non, non debet quis priuari ſua poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione, etiam ſi poſſeſſio ſit contra ius, prout tenet Panormitanus [l] allegans ad id quandam Decretalem, & tenent Doctores communiter, ex quo colligitur, quam fauorabile ſit priuilegium.

[i] c. ex eorum fra ſu de priuil. libro 6. [k] d. c. cũ perſona. [l] Panorm. in c. 1 vt lite pēden. cum per ſeras § quod ſi tale.

Secunda via, qua ſe poſſunt ab ordinariis defendere regulares, eſt, quod ſi ipſi ordinarij agant de iure priuilegij producti, & eo reprobato ferant ſententiam, talis ſententia minimè valet, cum Papa ſibi interpretationem priuilegij reſeruauerit, vbi de ea dubitatur, prout tradit Collector [m] compendij Societatis dicens, *Priuilegiorum Societatis per Paulum Tertium vſque ad decimum quintum Kalendas Nouembris, anno Domini Milleſimo, quingenteſimo, Quadrageſimo nono conceſſorum interpretationem reſeruauit Sedi Apoſtolica, quin vero inhibitum eſt omnibus Prælatis, ne præſumant interpretari priuilegia regularibus conceſſa, ſiue clara ſint, quæ interpretatione non indigent, ſiue dubia contineant, prout conceſſit Clemens IIII. Prædicatoribus, ac Minoribus, vt patet ex libro priuilegiorum Sancti Auguſtini.* Hæc collector. Qui etiam refert, quod quoties dubium fuerit in intellectu priuilegiorum Societatis, ſuper iuris peritos, & alios iudices in fauorem Societatis ſiat interpretatio, prout conceſſit Alexander VI. Congregationi Benedictinorum Valliſoleti, ſub datis Romæ Kalendis Aprilis anno Domini milleſimo quingenteſimo primo, Pontificatus ſui anno octauo.

[m] coll. 3 cõpend. tit. priuilegium. § 1. & 4.

Et in fauorem regularium iure optimo fuit conceſſum ne ſcilicet Prælati Eccleſiaſtici poſſint eorum priuilegia interpretari, quia in dubium, an iuriſdictio contra regulares pertineat ad Epiſcopum, & ad iudices Eccleſiaſticos, non poſſunt ipſi, cognoſcere de cauſa, ne ſint iudices in cauſa propria, iuxta quandam Legem [n], nam quando Epiſcopus cum ſubditis litigat, habet in eo tantum caſu ſuſpenſam iuriſdictionem, & Papa ſua ſignatura ſolet durante lite eximere ſubditum, iuxta Caſſiadorum [o], & Lancelotum. Vnde durante lite debent tueri regulares in poſſeſſione ſua, quando exemptio eſt notoria, iuxta tradita ab Innocẽtio. [p] Ex quibus infertur, quod regulares, quando priuilegium non eſt notorium in titulo, & poſſeſſione tenentur ipſi exhibere illud, iuxta quandam Decretalé [q] ſuperius allegatam, quam de priuilegio hominis priuati exponunt ibi Monachus [r] Dominicus & Peruſinus, & alij allegati per Didacum Perez, & Maranta. Verũ eſt tamen, quod non tenentur adhibere dictum priuilegium ſponte, ſed moniti, prout tenent communiter Doctores [ſ]. Et ſi religioſus oſtẽdat cũ poſſeſſione titulũ ſaltem coloratũ, non eſt durante lite ſpoliandus priuilegio exemptionis, imo nec ipſa poſſeſſione, per quandã Legẽ [t], licet alter appellet, prout probatur in quandam Decretali [u], vbi Geminianus, Peruſinus, & õnes; nec per hoc reſeruatur ab

[n] l. qui iuriſdi. ſtio. ff. de iuriſ. omn. iudicum. [o] Caſſiador. deciſ. 6 de prœ. [o] Lancelotus de atten. 2. p. 4 n 4. [p] Innocen. in cap. ex public. co 1. n 3. verſ. ſed ſi dicas de verbor ſignif. [q] d. c. cum perſona de priu. li 6. [r] Monach. v. Domin. & peruſ. n. 4. in d. c. cum perſona Perez. in l. 1. ti. 2. li. ordi. gloſ. q. 6. Maranta de ordi. iud. 6. part. memb. 1. n 39. [ſ] DD. in d. c. cũ perſona v. requiſitis. [t] l. cum qui ff de iure iurã. [u] d. c. cũ perſona § ſi vero Gem. tuen. de reſti. & ſpo. Peruſ. n 3

Digitized by Google

ab onere probandi exemptionem, & ſatis eſt ſine poſſeſſione probare verum, & legitimum titulum, quia hic tribuit plenum ius in proprietate, & quadam poſſeſſione, quod habet vim aliam in viro priuato, quamuis hic ſit aliàs ſubditus eiuſdem Epiſcopi, prout tradunt Molina [a], Couarruuias, Balbus, & Menchaca, quamuis ipſe alio loco dubitauerit. Dixi, quando priuilegium non eſt notorium, nam quãdo priuilegium eſt notorium, vt eſt priuilegium exemptionis Mendicantium, qui iam diu tolerati ſunt priuilegio exemptionis, non tenentur ipſi regulares tale priuilegium oſtendere, neque ipſam exemptionem probare, vt conſtat ex Doctoribus in ſuperioribus allegatis, & tradit Sylueſter [b]. Ex quibus infertur primo, quod regulares non poſſunt ab ordinarijs excommunicari, prout iam in ſuperioribus [c] dictum eſt, & probatum, cùm ipſi ſint ab eorum iuriſdictione exempti, adeo hoc eſt verum, vt quidam affirment, quod ſi regularis exemptus percuſſerit clericum ſæcularem extra clauſtra in diœceſi Epiſcopi, non poteſt Epiſcopus ipſe ipſum denunciare excommunicatum. Pro quo facit, quod poteſtas Epiſcopis conceſſa ad declarandum excommunicatos, in ſuos tantum videtur ſubditos extenſa, vt colligitur ex quadam Clementina. [d] Sed concludendo dico, quod in regulari non ſubdito Epiſcopo obſeruetur diſpoſitio Concilij Tridentini [e], vbi dicitur, quod regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus à ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Hæc Concilium. Non poteſt autem hoc caſu Epiſcopus commodè ipſum punire regularem, niſi per cenſuras contra ipſum procedat.

[a] Molin. l. 2. de primo genit. c. 6. n. 51. & 52. Couar. in reg. poſſeſſor. 2. p. § 9. n. 3. Bal. 1. p. mob. 3 pag. 98. Menchaca contro. illuſt. c. 87. n. 9. & 12.
[b] Syluest. tit. exemptio. § 8.
[c] ſupra q.
[d] Clem. 2. § fin. de pœnis.
[e] Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 14.

Secundo infertur, quod regularis notoriè exemptus citatus ab ordinario, vt compareat in iudicio, non tenetur coram ipſo comparere. Hæc enim citatio etiam abſque ope exceptionis eſt ipſo iure irrita, cum ſit à iudice non competente, & contra notorium priuilegium, iuxta reſoluta per Monachum [f], Dominicum, & Peruſinum, & alios relatos per Didacum Perez, & Marantam. Aduertant tamen regulares exemptos citatos debere comparere, & allegare priuilegium, proponendo declinatoriam fori, & hoc facto recedant, prout tradit Soccinus [g] docens praxim proponendi. Aduertãt etiam, quod interdum tenentur comparere, vt ſi in citatione exprimatur cauſa, quæ fundat iuriſdictionem ordinarij, vt tradit Couarruuias. [h]

Tertio infertur, quod ordinarius nec per ſe, nec per alios poteſt procedere ad capturam religioſi, iuxta quandam Gloſſam [i] communiter receptam, ſecundum Imolam, & Nattam, quod adeo verum eſt, vt non poſſit procedere ad capturam Nouitij, niſi ob delictum in ſæculo factum præſumatur in fraudem intraſſe in religionem, ſi autem capiat ipſum religioſum, aut Nouitium extra caſum ſupradictum, aut manus iniiciat in eum, incidit in excõmunicationem, prout à contrario ſenſu colligunt Doctores [k], nam ſi Epiſcopus excedit modum in captura clerici ſui ſubditi, etiam incurrit in excommunicationem, prout cum communi tenet Nauarrus [l], quod ad eum ordinariũ, qui capit exemptum, extendit Gloſſa ſuperius allegata. Aduerte tamen, quod non incurrit excommunicationem ordinarius capiens regulares in caſu permiſſo, verbi gratia ſi in graui delicto timeatur de fuga, tunc enim capiens exemptum, vt ipſum remittat ad ſuum iudicem, non incidit in excommunicationem. Ita tenẽt Panormitanus [m], & Felinus, & conſonat Cõcilium Tridentinũ, remittere autem tenetur intra viginti horas, vt tenet quædam Gloſſa [n], & tradit poſt alios Didacus Perez, ſicut contingit, quando clericus capitur à iudice Laico, quando timetur de eius fuga, vt ipſum remittat ad ſuum iudicem Eccleſiaſticum, non incurrit in excommunicationem, prout poſt alios tradit Nauarrus [o], & Perez, ſicut etiam non incurrit in excommunicationem iudex ſæcularis procedendo ad capturam clerici, aut exempti inuocando eius auxilium Prælatus Eccleſiaſticus, regularis, vt tenent communiter Doctores, [p] ſicut etiam non incurritur excõmunicatio capiendo fugitiuum Apoſtatam, aut extra monaſterium delinquentem, iuxta terminos Concilij Tridentini [q].

[f] Monarch. in c. 1. Domi. & Peruſ. n. 4. in d. c. cum perſona. Perez in l. 1. tit. 2. l. 3. ordi. glo. 1. q. 6. Maran. de ordi. iud. 6. part. memb. 1. num. 19.
[g] Socc. in ca. ſi clerico nu. 8. de foro comp.
[h] Cou. in reg. poſſeſ. 2. p. § 10 num. 9.
[i] Glo. in Cle. 1. § non autem de exc. præ. ut. vbi Imola n. 4. Nat. conſ. 257. num. 7.
[k] DD. in c. ſi clericus de ſen. excom. l. 6.
[l] Nau. c. 25 num. 83.
[m] Pan. in c. ſi. n. 11 de reſcr. cum per & Felin. n. 7. in c. 25 illum de verb ſig. Trid. ſeſ. 25. de reſo. ca. 6.
[n] Glo. in c. cum nũ ab homine de iudi. Perez in l 17. tit. 17. l. 2. ordi. glo. c.
[o] Nau. c. 17. n. 79. Pere. in l 15 tit 3. l. ord.
[p] DD. in c. 1. de offi. ordin.
[q] Trid. ſeſſ. 6. c. 3 & ſeſſ 25. ca 14.

Quarto infertur, quod regulares non poſſunt viſitari ab ordinarijs, licèt enim ſecundum ius commune [r] Epiſcopus habeat ius circa viſitationem regularium, cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, iuxta tenorem ſacrorum Canonum [s], prout tradit Menochius, & hoc ratione iuriſdictionis ordinariæ, & cauſa correctionis; at in exemptos per priuilegia ſuperius allegata iam non habet iuriſdictionis vſum. Quare eos non viſitat, niſi Prælatus regularis. Pro quo ſatis eſt priuilegium exẽptionis, ratione cuius priuilegij non tenentur ſoluere procurationes, niſi ad id à Sede Apoſtolica ſpecialiter compellantur, prout dictum eſt in ſuperioribus. [t]

Quinto infertur, quod ſi Papa per ſpeciale reſcriptum mandet ordinario viſitare, & corrigere clericos, vt iubet Concilium Tridentinum [u], non extenditur talis commiſſio ad clericos exemptos, iuxta Sacros Canones [x], & Doctores communiter, & ſi committat viſitatori etiam perſonas exemptas, vt regulares, aut moniales, non procedat eo caſu authoritate propria ordinaria, ſed delegata, ſine qua nihil poteſt in exemptos, ſicut in Concilio Tridentino [y] dicitur, quod vniuerſitates immediatè Sũmi Pontificis protectioni, & viſitationi ſubiectas curabit ſua Beatitudo per eius delegatos ſalubriter viſitari, & reformari. Et ſic in eodem Concilio [z] dicitur, quod monaſteria Sanctimonialium Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta ab Epiſcopis, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis gubernentur, non obſtantibus quibuſcunque, & ſic intelligitur illud Concilij Tridentini [a], vbi dicitur, quod curent ordinarij, vt Hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus, quocumque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exempta, fideliter, & diligenter gubernentur; quantum enim ad Hoſpitalia exempta debent ipſi cenſeri non ordinarij, ſed ita à Sede Apoſtolica delegati, & in hoc innouatur quædam celebris Clementina [b]. Vnde colligitur, quod priuilegium Martini V. cuius tenorem Supra [c] retulimus, quantum ad Hoſpitalia, quæ ſub regimine ordinis fratrum Prædicatorum fuerint pro tempore conſtituta, non ſub eorum regimine, ſed ſub ordinariorum cura, & viſitatione ſunt.

[r] c. in ſing. de ſtat. Monach. c. viſitandi & c ſeq. 18 q 2.
[s] c Sopita & c cum. clem. & c. venerab. de cenſi. Menoc. conſ 297. nu. 12 l 1.
[t] In 1. q huius tom.
[u] Trid. ſeſ. 6. de reſor. c. 3. & ſeſ 24. c 3.
[x] ca. grau de off. ordi. Fel in c. licet n. 1. eodem ti.
[y] Trid ſeſ. 21. c. 2. de reſor in fi.
[z] Seſ. 25. de reg c. 9.
[a] Trid ſeſ 7. de reſor. c 15.
[b] ſupra hac q. art.
[c] Clem. cum contingat de relig. domi. i. Supra hac q art. 3.

ARTICVLVS VIII.

Papa conceſſit priuilegium monaſterio regularium, vt non teneantur ad procurationem legatorum, etiam ſi in literis eorum dicatur, vt tam non exem[illegible], quàm exempti teneantur, niſi de indulto conceſſo monaſterio fiat mentio de verbo ad verbum. Deinde Papa conceſſit legato, vt poſſit exigere procurationem à quibuſcumque perſonis etiam exemptis, quanquam talia ha-

beant

beant priuilegia, quod de eis fiat mentio de verbo ad verbum, quæ voluit in iſtis literis haberi pro expreſſis, quæritur, an per has literas illud priuilegium reuocetur.

RESpondeo dicendo, quod videtur hæc quæſtio valde dubia, vt refert Panormitanus, [a] & dicitur Federicum tenuiſſe quod non, quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt ei derogetur, vt Sacri Canones determinant. Nec ſufficit mentio Generalis, ſed requiritur ſpecifica, vt dicitur in eiſdem Canonibus [b]. Et ſi diceremus oppoſitum, primum priuilegium eſſet inutile, cum Papa ſemper cōcedat pleniſſimas literas Legatis. At poſtmodum idem Federicus mutauit ſententiam contrarium tenendo, quia per verba generalia pleniſſimè reuocantur omnia priuilegia ſtatuta, & conſuetudines, iuxta Doctrinam cuiuſdam Clementinæ [c]. Item ſi diceremus contrarium, inde rectè minueretur poteſtas Papæ, quia cum priuilegia in facto conſiſtant, & Papa non habeat omnium memoriam, impoſſibile foret, quod de omnibus huiuſmodi priuilegijs faceret mentionem de verbo ad verbum. Vnde tutius eſt, quod appareat de ſua intentione remouere violenta talia priuilegia. Concludo ergo, quod tam in hac materia, quàm in alia, debemus ſemper conſiderare primi, & ſecundi priuilegij tenorem, & ſecundum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel procuratione, ſicut in materia teſtamētorum, quantum ad eorum reuocationem debemus ſimiliter conſiderare. Hæc Panormitanus. Cui concordat Cardinalis [d] dicens, quod ſi in ſecundo priuilegio eſt aliqua ſpecialis expreſſio, per quam apertè colligitur mens diſponentis, hoc ſufficit ad reuocādum priorem diſpoſitionem, etiam ſi in primo diceretur, quod oporteat ex primi nomen talis ſancti & huiuſmodi, & refert Bartolum [e] dicentem, quod ſi teſtator dicit non obſtāte quocumque alio teſtamento, etiam ſi in eo ſint verba derogatoria, talis expreſſio dicitur ſpecialis, & ſufficit ad reuocandum. Hæc Cardinalis.

[a] *c. ex parte de reſcri. c. in ſumma 25 q. 2.*
[b] *ca. 2. de dol. & contu.*
[c] *Clemēt. dudum de ſepul.*
[d] *Cardin. in Clemen. c. de ſepul.*
[e] *Bartol. in l. ſignis in princ. ff. de leg. 3.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum per exemptionem ab ordinarijs, liberentur exempti à reuerentia Epiſcopo debita.

RESpondeo dicendo, quod ſi exemptio fuit obtenta à Papa, & ſit plena exemptio, non tenebuntur ad ius reuerentiale Epiſcopo. In aliquibus tamen caſibus, prout tradit Felinus [f] poſt Abbatem, & tradit poſt alios Mandoſius, non liberantur ab ipſius debita reuerentia, ſicut non abdicatur reuerentia Epiſcopo debita, vbi exemptio plena non eſt. Et vbi Epiſcopus eximit aliquam Eccleſiam ab eius iuriſdictione.

[f] *Felin. poſt Abbatem in c. cum inter vn. 9. de re iudi. Mandoſ. de ſignat. gratia tit. de exēpt. ab Epiſ. fo. 121. p. 2. co. 2.*

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares poſſint huic exemptioni renunciare.

RESpondeo dicendo, quod cum Papa in Bullis exemptionum regularium non ſolum dicat ſuſcipere eos ſub eius, & Sedis Apoſtolicæ protectione, quod non ſufficit vt cenſeatur eos eximere à iuriſdictione ordinaria, prout tradit Corneus [g], ſed addit, & immediatè nobis ſubijcimus, nemini dubium eſt, quod Pontifex ſe conſtituit immediatum ſuperiorem, iudicémque ordinarium, quaſi eſſet Epiſcopus diœceſanus; quo dato, non licet regularibus ſine licentia Papæ huic priuilegio in honorem ſtatus dato renunciare, iuxta cuiuſdam Decretalis [h] doctrinam, ſicut clericus ſine proprij Epiſcopi licentia non poteſt ſe alieno Epiſcopo ſubijcere, & eius iuriſdictionem prorogare, vt ſacri Canones [i] definiunt, quia ex conſequenti noceret iuri, ac fauori proprij Epiſcopi. Quod adeo verum eſt, vt neque regularis in vna cauſa poſſit renunciare etiam indirectè exemptioni, quia cauſa eſt indiuiſibilis in ſuum, ſimúlque Prælati proprij præiudicium, prout tenet Soccinus [k], & tradit allegans multos Didacus Perez, & Mandoſius. Nec valet tacita renunciatio, qua permittit, vt ordinarius faciat proceſſum, ferat ſententiam, & eam executioni mandet. Dum vero quædam iura innuunt oppoſitum, intelliguntur, quoad poſſeſſionem, & in caſu particulari, vbi interuenit conſenſus capituli, vel dic concedendo quod ipſe regularis tacitè videtur renunciare non producendo priuilegium, attamen talis renunciatio in quantum præiudicat iuri competenti Papæ, irrita eſt. Vnde ſi ex negligentia regulares patiantur ſubijci poſſunt tamen ſe tunc tueri ex iure, quod competit Papæ, quia contra Papam non præſcribitur, niſi centum annis, prout tradit Panormitanus [l], & extollit Felinus. Vnde infertur, quod licet Prælati regulares conſentiant Epiſcopis, vt in ſuis Eccleſijs exemptis conuocent proceſſiones, celebrent diuina, & Miſſas publicas, & ordines conferant, non per hoc videntur priuilegio ſuo renunciare, quo non poteſt Epiſcopus, aut alius Prælatus in Eccleſia exempta inuito Prælato, & regularibus conuocare proceſſiones, celebrare ordines, aut publicas Miſſas, aut alia diuina celebrare, prout Leo Decimus Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in compendio Ciſtercienſi [m]; & non poſſunt renunciare iuri competenti ſedi Apoſtolicæ, cui eorum monaſteria ſunt immediatè ſubiecta.

[g] *Corneus conſ. 343 in pri. & n. 3. li. 1.*
[h] *c. cum tempore. § fin. de arbit.*
[i] *c. ſignificaſti de foro cōpet.*
[k] *Soccin. in d. c. ſigni. nu. 4. & Perez. in l. 2. tit. 1. li. 3. ordi. gloſ. 4. q. 11. vlt. Mando. de ſignatura gratia tit. exemptio. ab Epiſco. fol. 128. co. 2.*
[l] *Panor. in ca. ad audientiam nu. 12. de præſcr. Fel. in ca. cum olim n. 7. eodem ti. & in c. ſigni. n. 4. de foro com.*
[m] *Compen. Ciſt. ver. diui. § 4.*

ARTICVLVS XI.

In quibus caſibus exempti ſubdantur ordinarijs.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune omnes exempti ſubſunt etiam Epiſcopis in certis caſibus. Primus quando exemptus eſſet notoriè excommunicatus vel à iure, vel ab homine: nam tunc poteſt per ordinarium denunciari, & mandari, vt euitetur. ita diſputando tenuit Stephanus Prouincialis, & hoc tenent Andreas [n], & Dominicus, tenet etiam Imola.

Secundus, quod Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto delinquenti, infra quem debeat ſe præſentare ſuo iudici, prout tradit Dominicus. [o]

Tertius ponitur in quadam Decretali, vbi dicitur, ſi qui vero fuerint, qui à lege diœceſana iuriſdictionis exempti ſoli ſubiacent ſedis Apoſtolicæ poteſtati, nihilominus in his quæ ſunt contra hæreticos, inſtituta Epiſcoporum ſubeant iudicium [p]. & eis in hac parte tanquam à Sede Apoſtolica delegatis, non obſtantibus libertatis priuilegijs obſequantur. Hæc in dicta Decretali, de quo infra hoc tomo latius agemus.

Quartus ponitur in alia Decretali [q].

Quintus in quadam Clementina [r], de quo ſupra egimus, & in ſimilibus non oportet quærere, vtrum legatus à latere poſſit exemptos compellere,

quia

[n] *Steph. in proœ. 12 dol. & c. cum contingat de reſc. Andream & Domin. in c. 1. de priui. li. 6. Imola in Clem. ad com. præſent. de ſe. quæſt. pri.*
[o] *Domini. in c. quamuis & inferius de ele. li. 6.*
[p] *c. ad abolendam § ſi vt haere.*
[q] *c. 2. de pœni. li. 6.*
[r] *Clement. quia contra de relig. domibus.*

quia ſi Epiſcopus id poteſt, quando magis legatus à latere, tradit Gambarus.[a]

Et aduertendum, quod Sacra Synodus Tridentina in multis regulares Epiſcopis ſubijcit. Primum quantum ad miniſterium prædicationis, quæ à regularibus non poteſt exerceri in Eccleſiis, quæ ſuorum ordinum non ſunt ſine licentia Epiſcopi, vt in Concilio Tridentino [b] continetur ſecundo quantum ad correctionem religioſi extra clauſtra delinquentis, prout in eodem Concilio [c] continetur. Tertiò [d] circa viſitationem beneficiorum curatorũ, quæ ſunt monaſteriis annexa, debent enim ab ordinariis viſitari. Quartò [e] quantum ad exemptos extra monaſterium degentes in ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum. Quintò, [f] quod religioſus ſit ſuſpenſus ad libitum ordinarij, ſi ſponſos, ſine illorum Parochi licentia, matrimonio copulauerit. Sexto, [g] quod ad Synodum omnes exempti, qui aliàs ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec capitulis generalibus ſubdũtur accedere teneantur. Septimò, [h] quod nullus ſecularis, ſiue regularis in Eccleſiis ſuorum ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat. Octauo [i] quod qui regularis ſine mandato ſuperioris in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Nono, [k] quod monialis non poſſit exire à monaſterio, niſi iuſta cauſa ab Epiſcopo approbanda. Decimo [l] circa viſitationem parochiarum, & perſonarum ipſarum etiam ſi ſint monaſteriis annexa, perſonæ enim tam regulares, quam ſeculares huiuſmodi curam exercentes ſubſunt immediatè in his quæ ad dictam curam, & ſacramentorum adminiſtrationẽ pertinent iuriſdictioni viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt ſita. De quo iam in primo tomo latè dictum eſt. Vndecimo [m] conceditur Epiſcopis, vt per cenſuras poſſint procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu nouitij. Duodecimo [n] circa præcedẽtias regularium in publicis proceſſionibus: alia multa loca poſſem referre, quibus ſtatuitur regulares in aliquibus eſſe ſubiectos Epiſcopis, ſed de iis in iſtis tributis tomis poterit lector videre, & percipere, quid ſentiam.

[a] Gamba li. 2. de ambo lega. à latere §. de poteſt. leg. 2 in regu. ac princ.
[b] ſeſſ. 5. de ref. c. 2.
[c] Tri. ſeſ. 6 de ref. c. 3. & ſeſ. 25. de reg. c. 14.
[d] ſeſ. 7. de ref. c. 7.
[e] in d. ſeſ. ca. 14.
[f] ſeſ. 24. de matrim. ca. 1. verſ. quod ſi quis Paro.
[g] ſeſ. 24. de refor. c. 2.
[h] ſeſ. 24. de refor. c. 4. 1. ver. nullus.
[i] ſeſ. 25. de reg. c. 4.
[k] Seſ. 25. de reg. c. 5.
[l] Seſ. 25. de regu. c. 11.
[m] Seſ. 25. de regul. c. 16.
[n] Seſſ. 25. de reg. c. 16. in fi.

QVÆSTIO LXIIII.

De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis prælatis, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.*
2 *Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.*
3 *Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.*
4 *Vtrum religioſi regum capellani ſint à iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.

RESpondeo dicendo, quod Epiſcopus ex monaſterio & ex regularibus eiuſdem ordinis, præſertim non exemptis, poteſt inuito prælato monaſterij ſibi aſſumere ſocium, & cubicularium, iuxta quandam gloſſam.[o] vbi Archidiaconus præpoſitus, Dominicus, & Lambertinus ſicut Epiſcopus de ſuis Canonicis etiã regularibus (quales ſunt Cæſaraguſtæ, & Pampilonæ) poteſt duos ſuo ſeruitio deputare. Quidam tamen negant poſſe Epiſcopum compellere eos, qui generali priuilegio ſunt exempti, prout affirmat Gambarus,[p] & ſecurius, etiam dicit Syluester, quia neque Papa ſolet aſſumere ſibi ſocium inuito prælato, prout ait D. Gregorius.[q] Verum eſt tamen quod prælatus ex magna cauſa, verbi gratia, pro authoritate monaſterij aut religionis, poteſt talem ſocium eiuſdem religionis Epiſcopo deputare, imo & principi ſæculari, ſeu magnati, vt poſt alios tradunt Hoſtienſis,[r] & Aluarus Pelagius, dicentes hoc ex magna cauſa fieri debere propter periculum religioſi extra clauſtra degentis, prout tradunt Decius,[s] & Nauarrus.

Sed quibuſdam regularibus conceſſit Pontifex ſpeciale priuilegium, vt non compellantur dare ſociũ. Et ſic ait Claudius in compendio [t] priuilegiorũ ſocietatis Gregorium XIII. conceſſiſſe. *Quod nullus ex religioſis ſub obedientia ſocietatis degentibus, à quibusvis, quacumque Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate, ſive authoritate fulgentibus, etiamſi Cardinales ſint vel Patriarchæ ſynodi communitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis inquiſitores commiſſarij, vel iudices, tam ipſius officij quam ordinarij, vel delegati ad quoduis munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum alterum, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, atque etiam mandato, adigi, vel cogi poteſt*, quod eſt conſentaneum iuri communi, iuxta tradita in quadam Clementina[u] & ab Hippolyto Riminaldo. Et Leo Decimus ſtatuit. *Quod nullus frater ordinis minorum obſeruantiæ obtinere poſſit aliquam exemptionem, aut indultum Apoſtolicum, ſub quauis forma & expreſſione verborum, niſi generalium, aut commiſſariorum ſuorũ, in Romana curia exiſtẽtiũ ad hoc expreſſus accedat conſenſus; quod ſi illa impetrauerit, illa nullatenus illi ſuffragentur, vt illorum obtentu à prælatorum iuriſdictione, & regulari diſciplina exemptus cenſeatur.* Ita habetur in ordinis ſupplemento [x] & idem Leo Decimus ſtatuit, *quod nullus prælatus, aut Sedis Apoſtolicæ Nuntius, aut Legatus, niſi eſſet de latere legatus, aliquem ex profeſſoribus ordinis minorum ad ſecum morandum, vel pro ſuis negotiis promouendum, abſque generalis, ſeu prouincialium petita, & obtenta licentia, & in ſcriptis habita, aſſumere poſſit, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ mandato de præſentibus ſpecialem mentionem faciente ſuper quo ponit cenſuras.* Ita habetur in eodem ſupplemento.[y]

Circa quas conceſſiones notandum eſt ex traditis per Abbatẽ [z] quod ſi quis regularis à Sede Apoſtolica modo impetrauerit exemptionem, ſub efficaciſſimis derogatoriis, & efficaciſſimis clauſulis, etiamſi non ſit impetrata, & obtenta licẽtia dictorũ ſuperiorum, motu proprio, & ex certa ſcientia cõceſſa, talis exemptio illi ſuffragabitur. Non enim Leo Decimus potuit manus ſucceſſorum ſuorum alligare. Ita vt tale præſcriptũ minimè valeat ſine prædicta licentia obtenta. *Vnde alia Leonis X. conceſſio, quæ prohibet, ne aliquis frater minor cuiuſcumque conditionis, & gradus exiſtat vigore cuiuſcũq; reſcripti apoſtolici ſub quauis verborum forma, & cũ quibuſuis derogatoriis, & efficaciſſimis clauſulis, quomodolibet emanati, exemptus à iuriſdictione ſuorum prælatorum in aliquo cenſeatur, niſi prius commiſſarij dicti ordinis in Romana curia reſidentis ad hoc expreſſus, & in ſcriptis accedat aſſenſus, decernens irritum & inane, quidquid ſecus à quocumque, quauis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Ita habetur in eodem ſupplemento.[a] Hæc enim conceſſio debet

[o] Gloſ. in d. c. cum ratione a. q. 7. 2. vt quidam vbi Archid. prepoſitus, & Dominicus in prin. & Ioan. Domini. in c. religioſus ex fine de elect. li. 6. Lamb. de iure pat. art. 19 in q. 6 prin. in p. li. 1. n. 22.
[p] Gamb. de off. leg. li. 2. ca. 21. n. 152. Syl. v. obedien. §. 6. in fi.
[q] Greg. c. 1 in §. 41. diſt. vbi gl.
[r] Hoſtien. in ſũ. de n. atore & obed. §. ad quid. n. 7. Pelagius de planctu Eccl. c. 69. pag. 179. co. 4.
[s] Dec. in c. de cetero n. 73. de iud. Na. in ca. ſtatuimus. n. 15.
[t] Compend. ſo cie. exemp. § 3.
[u] Cle. 1 § ad hæc v. ad clauſtrũ de ſtatu. monac. Rimi. cõſ. 341 n. 36. li. 3.
[x] Supl. ord. fo. 15. conc. 53.
[y] Sup. fo. 15. cõceſ. 53.
[z] Ab. in c. venerans de reſcr.
[a] Sup. fo. 18. conc. 59.

Digitized by Google

intelligi de reſcripto, & indulto emanato, vſque ad tempus datæ huius priuilegij, vt conſtat ex eius verbis ibi, emanati, non autem de reſcripto exemptionis poſtea per eundem Leonem X. aut eius ſucceſſores emanãdo tales enim clauſulas poterit continere, vt non obſtante ſupradicto validum cenſeatur, cum Leo Decimus manus ſucceſſorum ſuorum minimè potuerit alligare, quod ordinarij debent examinare.

ARTICVLVS II.

Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.

RESpondeo dicendo, quod Iulius Secundus *commiſit vniuerſis prælatis, & aliis perſonis in dignitate conſtitutis, vt requiſiti, à prælatis ordinis minorũ, & commiſſariis Romanæ curiæ, aut aliis fratribus, ad hoc per eoſdem deputatis examinent quaſcumque literas Apoſtolicas, quas fratres dicti ordinis ſuper exemptionibus habitus, mutationibus, omiſſionibus, & aliis extorſionibus impetratas repererint, & quod cauſas per eoſdem fratres in illis allegatas dijudicent, & ſi veras non repererint, eas reuocent, & annullent, ac eiſdem fratribus minimè ſuffragari debere declarent. Ac quod prædictis fratribus ad ordinem canonicorum regularium tranſlatis, ſeu vt ſæculares incedentibus, ne in ciuitatibus, oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant, inhibeant; vel ſi in eis manere voluerint, vt ad ordinem ſeu familiam, cuius habitum temere reliquerint, redeant.* Ita habetur in ordinis ſupplemento.[a]

a Sup fo. 13. conſ. 50.

b Trid. ſeſ. 25. de refor. ca. 5.

Circa quam conceſſionem notandum eſt, quod Concilium Tridentinum[b] modo illam maximè cõfirmat, ait enim, quod diſpenſationes quacumq; authoritate concedendæ ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur ordinariis illorum, qui eas impetrauerint, eæ vero, quæ gratioſè conceduntur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab eiſdem, tanquam delegatis Apoſtolicis ſũmariè tantum, & extraiudicialiter cognoſcantur, expreſſas preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiacere.

Secundo eſt notandum, quod non poſſunt ordinarij compellere fratres Minores ad canonicos regulares tranſlatos, iuſtis cauſis id petentibus, nec vt ſæculares incedentes, eiſdem cauſis poſtulantibus, ne in oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant, conceſſio enim Iulij Secundi tantum loquitur in his, qui temerè habitum prædicti ordinis dimiſerint, vt patet ex eius verbis, ibi, *Cuius habitum temerè reliquerint*, id eſt, qui reliquerint habitum diſpenſatione Apoſtolica falſis allegationibus obtenta, aut aliàs non ſeruato ordine iuris.

ARTICVLVS III.

Quibus priuantur religioſi ab obedientia exempti.

RESpondeo dicendo, quod obedientia debita à ſubditis prælatis regularibus maximè commendatur. Eſt enim maxima differentia inter obedientiam debitam à ſubditis principibus ſæcularibus, & prælatis Eccleſiaſticis, & illam, quæ debetur prælatis regularibus, prout poſt quandam notabilem gloſſam[c] notant Caietanus, & Nauarrus, & ita licet obedientia debita principibus ſæcularibus, & Eccleſiaſticis poſſit præſcribi, monachus tamen obedientiam ſuo prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere valet, vt notat Abbas,[d] & tenet Gregorius Lopez. Vnde licet Summi Pontifices, iuſtis ad id cauſis ſuadentibus, regulares ab ordinis obedientia exemerint, eos tamen in aliquibus onerauerunt. Nam Clemens IIII. prohibuit, *ne aliquis frater minor exemptus ab obedientia ordinis poſſit contra ſtatuta religionis morari in domibus fratrum dicti ordinis, aut in eorum officiis ſe immiſcere, vel intromittere*, Ita habetur in ordinis ſupplemento.[e] Et Sixtus Quartus, *conceſſit, ſeu ſtatuit, vt nullus profeſſus ordinis Carmelitarum beneficia ſæcularia, ſeu etiam regularia quorumuis Romanorum Pontificum, aut Sedis Apoſtolicæ, vel legatorum eius conceſſione, vel indulto, quouis modo in titulum, vel commendam pro tempore obtinentium, aut quæ futuris temporibus pro tempore obtinebunt, etiam ſi illa ſimpliciter, vel alio quouis modo dimiſerint, in capitulis generalibus, vel prouincialibus, aut congregationibus, ſeu negotiis, officiis, & aliis adminiſtrationibus dicti ordinis (niſi generalis pro tempore conſenſu interueniente) quomodolibet admittantur, ſub excommunicationis pœna, quam admiſſi, & admittentes ipſo facto incurrant*, prout habetur in ordinum monumentis.[f] Quod etiam Calixtus III.[g] idẽ Calixtus[h] quartus ordini minorum concellerat, vt in eodem libro continetur.[h]

c gl. in c. per-cul. li. 6 Caie. 2. 2. q. 80. arti. 2. Na. c. 72. n. 78.

d Abb. per tex. ibi in c. ſicut de regu. Greg. Lop in l. 13. ti. 14 par. 7.

e Sup. fo. 75. conceſ. 224.

f In 1. imp. fo. 138. cõc. 482.

g in 1 imp. fo. 92. & in 2. fo. 175. conc. 410.

h in 1 imp. fo. 64. & in 2 fo. 149 con 361.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religioſorum capellani ſint à iuriſdictione ſuorum prælatorum exempti.

RESpondeo dicendo, quod aliqua reſcripta, & indulta fuerunt obtenta à Sede Apoſtolica, quibus capellani aliquorum principum à iuriſdictione ſuorum prælatorum erant exempti, ſicut cõtingebat in capellanis Ducis Burgundiæ, prout refertur in quadam Decretali:[i] modo tamen hoc, & alia ſimilia priuilegia per Concilium Tridentinum[k] ſunt ſublata, quia priuilegia, & exemptiones, quæ variis titulis pleriſque conceduntur, perturbationem Epiſcoporum iuriſdictione excitant, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur. Qua ratione Gregorius XI. ſtatuit, & ordinauit, *quod omnes, & ſinguli religioſi quorumcunque ordinum, etiã mendicantium, Sedis Apoſtolicæ capellani perinde eorum ſuperioribus, & ipſorum correctionibus in omnibus, & per omnia ſint ſubiecti, ac ſi prædicti capellani non eſſent; non obſtantibus exemptionibus, & aliis quibuſcumque priuilegiis in contrarium facientibus.* Ita habetur in monumẽtis ordinum,[l] in quibus etiam continetur Bonifacium[m] nonum id ipſum ſtatuiſſe, & ordinaſſe pro religioſis quorumcumque ordinum. Et Nicolaus V. conceſſit, *miniſtro generali pro tempore exiſtenti, quod omnes, & ſingulos fratres, ſiue in monaſteriis monialium, ſiue in aliis domibus, conuentibus, eremitoriis, & locis dicti ordinis cõmorãtes, etiã ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri per ſpecialia ſedis indulta ſe exẽptos eſſe (præter regula, & ſtatutorum dicti ordinis formam) prætendentes, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, exemptionibus, indultis, & literis Apoſtolicis, eis, eorũq; monaſteriis, ſiue domibus, conuentibus, locis præfatis, & eremitoriis per ſedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſis, de quibus in ipſis literis habenda eſſet mentio ſpecialis poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare, punire, & emendare ac in criminibus grauioribus, ſi ret ipſa exegerit (cum moderamine tamen) torturæ ſubijcere poſſit, & valeat dictus miniſter generalis.* Ita habetur in libro monumenta[n] ordinum, & in ſupplemento.

Circa quam conceſſionẽ eſt notandũ quod dicta

i c. cum capel. de priuil.

k Con ſeſ. 24. de refor. ca. 11.

l in 1 imp. fol. 17. & in 2. fo. 35. conc. 39.

m in 1. im fo. 126. con. 563.

n in 2 imp. fo 47. con. 500 & in ſupp. fo 87. con. 250.

correctio,

correctio,& viſitatio virtute eius deber fieri ſecundum antiqua ordinis inſtituta,nam poſſet ordo poſt eorum exemptionem alia noua nimis rigoroſa edere inſtituta, quibus Papa non concedit poſſe prædictos exemptos puniri,ne tyrannidi locus prębeatur,& ideo talia ſtatuta ordo minimè facere poteſt.

QVÆSTIO LXV.

De exemptione religioſorum,quoad tributa &exactiones,in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *QVid ſit tributum, & quotuplex.*
2 *Vtrum regulares ſint exempti à quocumque vectigali,& munere.*
3 *Vtrum fratres mendicantes poſsidentes contra inſtituta ſui ordinis munus,& exactiones præſtare debeant.*
4 *Vtrum fratres Hieroſolymitani.de Malta nuncupati,ſint exempti à tributis,& muneribus.*
5 *Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis,& collectis.*
6 *In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit tributum, & quotuplex.

REſpondeo dicendo,quod tributum in genere axactionem publicam importat, ſicut importat gabella,penſio,cenſus,pedagium guidagium,vectigal, tallia,collecta,præſtantia,augaria,perangaria munus, & alcauala. Tributum autem in ſpecie eſt cenſus,qui pręſtatur de proprio ſoli principi, vel communitati, ſic dictum eo quod militibus publicæ expeditioni vacantibus tribuebatur:penſio vero dicitur à pendo, quod eſt pondero,vel ſoluo,ſiue à penſo, verbo frequentatiuo, quod eſt frequenter pendo: cenſus autem eſt quædam penſio,quæ de prouentibus ſoluitur,vt dicitur in iure.[a] Vectigal dicitur ſecũdum interpretationem, quod pro rebus vectis ſoluitur, & videtur idem quod guidagium, quod ſecundum Ber.[b] eſt illud, quod datur pro ducatu per terram alicuius,vt ſecurius vadant, & hoc etiam dicitur Teloneum à *Telos* Græcè, quod eſt latinè vectigal,& alicubi vulgariter gabella,vel duana,quorum vocabulorum vulgarium rationem aſſignare non eſt facilè: igitur vectigal,guidagium,& gabella ac duana ſunt idem:tallia vero, præſtantia, impoſitio,& collecta ſunt idem, & quodlibet eorum eſt ſumma, quam princeps,vel communitas exigit à ſubditis proportionabiliter ad totam ſubſtantiam cuiuſcumque: angaria vero, & perengaria eſt iniuſta compulſio, vel coactio ab (*ango*) quod eſt affligo, & excrucio: perengaria vero in quibuſcunque conſiſtit,quia dictio (per) auget. Vnde cum ſecundum aliquos angaria ſit quoddam onus perſonale:cuiuſmodi eſt omne,quod poteſt labore corporali expleri, ſine rerũ detrimento, iuxta quandam legem[c] perengaria nõ dicitur limitata: munus aliquando dicitur pro dono,aliquando pro officio,vel honore,aliquando verò ſumitur pro eo, quod neceſſario ſubimus lege, vel imperio,iuxta aliam legem.[d] Alcauala deriuatur ſecundum aliquos à nomine Hebraico, apud Hæbræos enim nomen (gabala) tantundem ſignificat, quantum receptio, vt interpretatur Neuizanus:[e] fortaſſis igitur Iudæis,quorum mos erat huiuſmodi

[a] *c quæſitum 1 q 3.*
[b] *Ber. in glo. c. ſuper quibuſdam de verb. ſign.*
[c] *l. 2 ff de mun. & hon.*
[d] *l. ignominia ff. de verb. ſign.*
[e] *Neuiz. in ex ſilua Nuptiali lib. 1 ac in Syl nupt. l. 5. n. 43.*

Quæſt. reg. tom. 2.

vectigalia conducendi, quotũque opera Reges in horum numerum exactione vti ſolebant, prout cõmemoratur in Chronica Regis Alſonſi II. hoc nomen ſua lingua impoſuere,ita appellantes quaſi eſſet alia gabella, id eſt, alia, nouaque muneris acceptio impoſita primò à prædicto Rege Alfonſo, vt patet ex ipſius Chronica.[f] Ita tradit Ioannes Parladorius,[g] & circa hoc tributũ *Alcauala* vide Humadam.[h]

[f] *Chro. Alfo. d. ca 262 cum ſeq.*
[g] *Parlad. li. 2. rerum quotidiana c. 3 nu. 21. 22. & 23.*
[h] *Humada in Scholiis par. ad l 51 tit 6. par. 1. gloſ. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares ſint exempti à quocumque vectigali, & munere.

REſpondeo dicendo, quod ex his,quæ in ſuperioribus[i] dicta ſunt,ſcilicet Eccleſiaſticos à iuriſdictione ſæculari,& Eccleſiaſtica eſſe exemptos, facilè colligemus,nec principes ſæculares,nec prælatos Eccleſiaſticos illis aliquam poſſe imponere collectam.Quod ex his,quæ tradit doctiſſimus Couarruuias[k] maximè confirmatur. Et, quantum ad impoſitiones principum ſæcularium, tenent viri docti,quod libertas Eccleſiarum, ſacerdotum, & clericorum ad hoc,quod non debeant ſoluere gabellam de fructibus, & redditibus Eccleſiarum, & beneficiorum ſuorum,eſt de iure diuino.Quod dicunt apertè probatur in Numerorũ[l] libro,& quamplures libertates in ædificatione templi ipſe Rex Salomon obtinuit à Deo, prout Regum[m] hiſtoria narrat, & ipſe Dominus Deus ait.[n] Mea eſt enim omnis terra,in qua diſpoſuit, vt Eccleſiæ, & ſacerdotes eſſent liberi ab omni poteſtate ſæcularium. Et ita Pharao,[o] licet tyrannus, iuſſit priuilegium ſuorum ſacerdotum obſeruari,quando Ioſeph emit totam terram Aegypti,præter terram ſacerdotum. Et apud Eſdram[p] legimus, quod Rex Artaxerces ſtatuit in dominio ſuo,vt ſacerdotes Dei eſſent immunes in perſonis,& bonis dicitur enim ibi, *vobis quoque notum facimus de vniuerſis ſacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus Nathineis, & miniſtris domus Dei huius,vt vectigal, tributum,& annonam non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos*, quam doctrinam diuinam obſeruari cupientes Summi Pontifices aliqua Decreta inſuper addiderunt, quæ congerit Ioannes Lupus[q] qui infert Papam contra hãc exemptionem non poſſe ſimpliciter venire, & diſpenſare,iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus traduntur.[r]

[i] *Sup. hoc tom. q.*
[k] *Conar prac. qq c. 31.*
[l] *Num 3. & 8. cap*
[m] *3. Reg. ca 8. & 9.*
[n] *Exod. 19.*
[o] *Geneſ 47.*
[p] *1. Eſd c. 7.*
[q] *Lupus de poteſt Eccl q. 2.*
[r] *c. iterum de reſti ſpol vbi gl. ca. non & vbi gl. de decimis.*

Et volentes Summi Pontifices Regularibus ſub regularis vitæ iugo militantibus maiores fauores impertiri, multis priuilegiis eos à quacumque publica exactione exemerunt, magnas cenſuras contra imponentes ipſis aliqua tributa fulminantes, vt patet ex aliis priuilegiis relatis ſupra in quæſtione de exemptione regularium,quoad principes ſæculares.Nunc autem pro maiori ſupradictorum comprobatione, aliqua indulta in præſentiarum adducam.

Primò Alexan. IIII. ſtatuit, *vt imponentes fratribus minoribus angarias, vel alias impoſitiones,ſeu exactiones, aut alia ſimilia,ſint ipſo facto excommunicati,& quod ſi contumaces fuerint non deſiſtẽdo ab huiuſmodi,à ſolo Papa valeãt abſolui.* Ita habetur in libro monumenta[ſ] ordinum.

[ſ] *Im 2. imp ſo 260. con. 656.*

Secundo Eugenius IIII. *exemit ordinem ſanctæ Claræ Abbatiſſas,cõuentus,moniales,monaſteria,& loca eiuſdẽ ordinis cum omnibus iuribus,& pertinentiis,ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcunque ab omni iuriſdictione,*

Digitized by Google

ac domino, & poteſtate quorumcunque legatorum, & prælatorum Eccleſiaſticorum cum omnibus clauſulis, & obſtantiis, ac ſimiliter exemit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum collectarum, talliarum, ſubſidiorum, angariarum, & quarumlibet aliarum exactionum. Ita habetur in libro monumenta ordinum [a] & in ſupplemento.

[a] In 2 imp. fo. 41. conce. 40. ſup. fo. 8. c. n. ſeſ. 248.

Per priuilegium item congregationis Sancti Saluatoris definitum eſt, *ne quis Rex, principes, duces, marchiones, Barones, milites, nobiles, laici, communitates, vniuerſitates, magiſtratus, Rectores, & officiales ciuitatum, terrarũ, caſtrorum, & Diœceſum quarumcunque, monaſteriis, ſeu rebus, ſeu perſonis audeant, vel præſumant gabellas, tallias, datia, collectas, etiã pro pontiũ refectionibus, aut eorum reparationibus, aliáve onera, ſeu grauamina inferre, indicere, vel imponere, aut indicta, vel impoſita exigere, ſub excommunicationis, & maledictionis æternæ pœnis, quas niſi præſentium habita notitia prorſus deſtiterint, ipſo facto incurrant.* Similéque priuilegium habetur conceſſum Camaldulenſibus, prout refert Claudius, [b] & Pius V. exemit collegia, & monaſteria mendicantium à contributione pro ſeminariis, quæ ab Epiſcupis eximuntur, iuxta Decretum Concilij Tridentini. [c]

[b] Claudius in comp. Societ. exemp. § 8.

[c] Con. ſeſſ. 28. c. 18.

Et Paulus IIII. Conceſſit, quod de domibus, ac collegiis, & eorum prædiis, hortis, aliiſque locis, quæ perſonæ ſocietatis iuxta earum inſtitutum, habere poſſunt, aut de iis, quæ pro iiſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & deniq; de aliis bonis per ſocietatẽ, eiuſque collegia poſſeſſis, & obtentis, non tenentur ſoluere aliquam decimam, etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, neque ad præſtationem procurationum, aut exactionem collectarum, vel prouiſionum quarumcunque neque ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli, niſi huiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de ſocietate fecerint mentionem; quod ſi per ſedem Apoſtolicam ex piis legatis, diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedetur perſonæ ſocietatis, & eius bona ſeu illis legata, vel relicta, aut alias in ipſius ſocietatis fauorem diſpoſita, ſub his cõceſſionibus non comprehendantur, niſi de perſonis ſocietatis, & de hoc indulto, & de Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes, & hanc conceſſionem quæ ſpecifica mentione domum probationis confirmauit Pius IIII. exemptionem quæ pro potiori cautela concedendo à quibus vis decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis medietatibus, & aliis fructuum partibus, ſubſidiis, etiam charitatiuis, & aliis ordinariis oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, ad defenſione patriæ, ac alias quomodolibet, etiam ad imperatorũ, & inferiorum Principum impoſitis, & quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur. Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc diſpoſitionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius [d] in compendio ſocietatis.

[d] Comp. ſociet. exemp. §. 4. & 5.

Ex quibus omnibus infertur, quod monachi, & conuerſi nõ tenentur ad collectas, & gabellas laicorum ſoluendas, prout tenet Baldus, [e] & communiter Doctores, & tenet Bartolus, [f] niſi de facto grauarentur, prout conſuluit Anchárranus, & tradit Iulius Ferretus: & notandum, quod priuilegium ab oneribus ſoluendis eximens, non de oneribus diſcurſis, ſed de futuris intelligi oportet, & quamuis etiam præterita expreſſiſſet, illa tamen non continebuntur quæ executionem ſortitæ iam fuerint, prout Geminianus [g] ait.

[e] Baldus & Doct. in l. placet C. de Epiſ. & cler. & in l. 2. C. de Epi. & cler.

[f] Bar. in l. ſemper ff. de immunit. Eccleſ. Ferre. in trac. de gabellis, & vectigal. nu. 594.

[g] Geminia. conſ. 19. li. 6.

* * *

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres mendicantes, poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis, munus, & exactiones præſtare debeant.

Reſpondeo dicendo, quod Petrus Ancharranus [h] hanc proponens quæſtionem pro vtraque parte argui, & tandem concludit, quod tenentur ad onera, quæ ab Eccleſiaſticis ſunt præſtanda, quia illa onera, & ſimilia, quæ inducuntur Eccleſiaſticis sũt proportionabiliter diuidenda pro modo facultatum, vt dicitur in ſacris Canonibus, [i] & cum illa onera indicantur poſſeſſoribus, priuilegium aliquod excuſare non poteſt poſſeſſorem, argumento cuiuſdam Decretalis. [k] Et pro hac parte ait ipſe, quod eſt caſus expreſſus, [l] vbi poſſidentes bona Eccleſię, vel capellas contra ſui ordinis inſtituta, amittunt ſui ordinis priuilegium, & tenentur ſubire cum aliis ſimilem in legibus diſciplinam, cum agatur in fraudem regulæ, & hanc opinionem ſequuntur Parpa, [m] & Bertachinus.

[h] Anchar. c. 186.

[i] c. peruenit de imm. Eccleſ.

[k] c. peruenit de imm. Eccl.

[l] c. recolentes de ſtat. monacho.

[m] Parpa in l. Placet C. de ſacroſanct. Eccle. Bertachi. de Gabell. & vectiga. 7 pa. prin. n. 23.

Sed cum priuilegia in ſuperioribus articulis appoſita vniuerſaliter loquantur, eorum tenore accuratè attento, minimè ad ea munera teneri exiſtimo, etiam ſi poſſeſſiones poſſideant contra ſui ordinis inſtituta, cum poſt ipſam inſtitutionem, iuſtis id ſuadentibus cauſis, Apoſtolica authoritate eis ipſas poſſeſſiones habere permittatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres Hieroſolymitani, quos vulgo appellant de Malta ſint exempti à tributis, & muneribus.

Reſpondeo dicendo, ipſos videri habere immunitatem, quia pro Chriſtiana fide continuo militant, & ideo cum ſint hac religioſa ſolicitudine impliciti, ſuper præſtationibus munerum non debent aliter vexari. Secundo facit, nam ipſi ſunt vere religioſi, cum in manu prælati tria ſubſtantialia vota emittant. Denique his rationibus moderni [n] tenent, quod gaudent immunitate collectarum, eo ſaluo, quod ſi militiam ipſam aſſumpſiſſent in fauorem, vt ſint immunes à muneribus, tunc ſecus eſſet dicendum, argumento quarundam legum. [o]

[n] Modern. in rep. c. decim. 16. q. 1.

[o] l. quadam ignominia C. de decurionibus l. ſub prætext. C. de ſacroſanct. Eccl.

Ex aduerſo tamen adducunt primò, quod Malitenſes propria patrimonia retinent, atque etiam alia aliquando pignora ab ipſa religione acquirunt, & ideo ſuper his bonis immunitatem conſequi non debent.

Secundò facit, nam decimæ debentur Domino ad inſtar tributi, & alterius poteſtatis prærutſæ à lege, & dicuntur [p] tributa egentium animarum, & ita monachi de propriis prædiis decimas ſoluunt, ſicut alij, prout dicitur in iure. [q] Si igitur decimæ debentur, non reſpectu qualitatis perſonę, nec prędij, & dantur ad ſimilitudinem tributi; ſuper quos omnes tenentur, nec clericus ſuper eo priuilegium habere poteſt, ita dicendum videtur etiam in iſto caſu, quod tenentur pro collectis impoſitis ſuper patrimonio, pro quibus etiam Summus Pontifex non excuſatur, iuxta quendam textum, [r] & ibi gloſſa: his, & aliis rationibus hanc partem tenet Aegydius [ſ] Tomati.

[p] cap. decimæ 16. q. c.

[q] c. commiſſum 16. q. 1.

[r] l. ſi. §. patrimon. ff de muneribus & ibi glo.

[ſ] Tomati. de collect. §. ſi quiſpiam in hac claſſe exhibeat. à n. 4. qui trac. eſt inter diuerſos Doct. tract. to. 12. 1. p. fo. 181.

Sed licet hæc de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data à Sixto V. Romæ, ſub anno Domini, mil-

Digitized by Google

milleſimo quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, aliter eſt dicendum, *nam Pontifex ſub grauibus pœnis temporalibus, & ſpiritualibus, precepit ordinarius, & alius, ne fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitam, & religioſos, vaſſallos, colonos, & ſeruitores, & in eorum obſequiis, & dictis hoſpitalis beneficiis, & quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipſoriumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque pro, & ſuper ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quarta, & aliorum quorumcunque onerum, vel aliis quomodolibet contra præinſertarum literarum apoſtolicarum formam, & tenorem moleſtare, perturbare, & inquietare, vel grauare, aut præmiſſorum occaſione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere, vel aliquid aliud in præiudicium dictorum inſtantium, & aliorum prædictorum, ac præinſertarum, & præſentium conceptum innouare, ſeu attentare, nec ſe præinſertare effectus, & executioni quomodolibet opponere.* Hæc, & alias Sixtus V. cuius bullam vidi ſub ſigillo authentico.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis.

Reſpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem, ſed vt laici tenentur ad gabellarum ſolutionam, prout tenet Bartolus [a] quia non ſunt religioſi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus, [b] & Anchartanus dicit, quod fratres iſti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in perſonis, neque in bonis gaudent priuilegio religioſorum. Et hanc opinionem ſequitur Angelus [c] dicens, quod ſi fortè promiſiſſent obedientiam in fraudem, per hoc non erunt exempti à iuriſdictione iudicis ſæcularis, & grauari poſſunt per laicos à taliis, & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus. [d]

[a] Bar. in l. ſemper §. quibuſdam ff. de iure immun.
[b] Corneus cõſil. 205. volu. 1. Ancha. in clē. cū ex eo de ſē. excom.
[c] Angel. conſil. 218.
[d] Bal. cõſ. 272. vol. 1.

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inueſtigando veritatem accuratius enucleare, in eo enim, quod ipſi dicunt hos fratres non eſſe perſonas Eccleſiaſticas videntur à veritate aberrare. Nam prout probat late Ioannes Capiſtranus, noſtræ religionis minorum de obſeruantia meritiſſimus pater, in tractatu de excõmunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuerſorum Doctorum, contrarium eſt dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famoſum Doctorem aſſeruiſſe tales perſonas Eccleſiaſticas non cenſeri, quia non habent poteſtatem ſui corporis, cum habeant vxores non aduertens, quod per identitatem ſuæ rationis, neque clerici coniugati quantũcunque viuant clericaliter, & incedant in habitu, & tonſura, non erunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod tamen dum reuerentia noſcitur eſſe falſum, vt patet ex iure. [e] Neq; prædictus Doctor, vt ait Capiſtranus, nomen propriũ tertij ordinis reperit.

[e] c. vnico de clerico coniug. li. 6.

Pro cuius rei intelligentia nota, quod dicat Nicolaus IIII. in deſcriptione præmij, & ſalutatione regulę prędictorum fratrum, in hunc enim modum ſcribit.

Nicolaus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, fratribus, & dilectis Chriſti filiabus, ſororibus de pœnitentia, tam præſentibus, quam futuris ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem: ſupra montem catholicæ fidei, quã populis gentium, qui ambulant in terris, & diſcipulorum Chriſti deuoto igne charitatis æſtuans verbo ſolicitæ prædicationis edocuit, quam Romana ſeruat, & tenet Eccleſia, ſolidum Chriſtianæ Religionis poſitum fundamentum noſcitur &c. & infra, adeoque glorioſus Chriſti confeſſor B. Franciſcus huius ordinis inſtitutor, &c. Ex quibus colligitur, quod non ſunt tertiarij locuſtæ, neque anomali, vel acephali, vt aſſerebat prædictus Doctor, ſed fratres ſub regula Eccleſiaſtica militantes, & ſic Clemens eos fratres, & ſorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciſcus inſtituit, qui fratres de pœnitentia nũcupantur, vt patet ex eius Clementina, [f] ſic etiam eos nominat Ioannes Vigeſimus ſecundus in extrauaganti, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam Sancta Romana Eccleſia*, &c. quæ extrauagans non in odium prædictorum fratrum ſed in odium illorum Hæreticorum, qui *Fratri celli de la opinione* vulgo nũcupantur, & quorundam aliorum, quia ab eiuſdem Papę Ioãnis Vigeſimi 2. & ſacroſanctę Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarant noſcitur emanaſſe. Et ait prædictus pater Capiſtranus ſe propriis oculis vidiſſe deſcriptos prædictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegiis in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IIII. ab Alexan. IIII. Cœleſt. V. & Petrus de Vuald. [g] hanc defendit opinioné, multis eã confirmans, inferens inde, quod de iis, quę legãtur fratribus, vel Cõuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cũ iſtud ſit collegium Eccleſiaſticũ reſpectu dicti ordinis, & de iis, quę legantur cõuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicũ [h] contrarium tenentem, & ait Petrus de Vualdis Baldum, & Angelũ de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas. Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per Sacroſanctam matrẽ Eccleſiã aliud in poſterũ decidatur. Quam opinionem tenuit etiã Stephanus Aufretius [i] dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſiæ, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti Quarti, quæ incipit, *Sancta Romana*. In qua refertur quod quam plurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamẽ ipſe intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum authoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent, vt notat Bartolus [k] & hanc opinionem tenet etiam Syluester [l] dicens, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum pium, & nulli poſt ſuæ Regulæ profeſſionem licet ad ſæculum redire, ſed arctiorem tranſire Religionem, & ait Syluest. quod hæc quæſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij Tertij quod incipit *Nimis*, in quo mandat Epiſcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à Laicis vexari, niſi haberent bona aliis obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Nec per ſæcularis*.

[f] Clem. cū ex eo de ſēt. exc.
[g] Vual. de canonica Epiſco. & e pero.
[h] Federicus cõ. 141.
[i] Aufrer de po eſt ſecul. ſu per eccle ſ. reg. ſa. reg. 2. n. 59.
[k] Bar in l. 3. de pœ. n.
[l] Sylu. v. Eccl. iuxta finem.

Sed hanc opinionem aliquibus rationibus volo confirmare, vt omnibus ſit notum eam, non ſolum ſecundum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primò igitur probatur, quod perſonæ annexæ ordini per ſedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticæ, & Religioſæ, & gaudent priuilegiis Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri Canones [a] determinant: ſed fratres, & ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi, ergo.

[a] c. ſi. extra de vita, & honeſt. cleric. c. vn. eod. tit. li. 6.

Secundò probatur, omnes conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & Deo deuoti, vt in quodam Canone [b] iuncta ſua gloſſa probatur: ſed ſorores, & fratres tertij ordinis ſunt Deo deuoti, & ad Deum conuerſi, & mutant habitum, & ſtatum, ac traditam ſibi regulam obſeruant, ergo inter perſonas eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur; nam profitens in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatam, & remanens in domo ſua authoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam gloſſa, [c] & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IIII. in regula prælibata Miniſtris tertij ordinis.

[b] c. duo ſūt 12. q. 1. iuncta ſua gloſ.

[c] Glo. in c. inſinuā extra qui cleri. i. vel vo. uēt. & Arch. d. in c. ſi vir 27. q. 2. innoc. in c. porrectū de regular.

Tertiò, & vltimò probatur, illud, quod de aliquibus participat, cenſetur eſſe de natura illius extremi, cui magis aſſimilatur, vt dicitur in iure, ſed datur, quod dicti fratres tertij ordinis non ſunt religioſi purè ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium, quorum eſt tria vota eſſentialia ſolenniter profiteri, neque ſint omnes clerici ſecundum verū ſignificatum clericatus, ad quem requiritur characteris impreſſio, neque etiam ſint purè laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutent habitum, & ſtatū, & faciant profeſſionem, & ſeruent ea, quæ in eorum regula continentur, ergo accedere debent ad naturam ſtatus, cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quàm ſæcularibus, tam in apparentia, quàm in exiſtentia, ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum, quem deferunt de humili panno, in pretio, & colore non prorſus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem, quam faciunt promittendo abſtinentiam tā ab ſpectaculis vicijs delicijs, & vanitatibus huius ſæculi, quam ex ieiunio à cibis, & potibus, ab eſu carnium, & huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur, ergo gaudere debent etiā ſimiliter priuilegio clericorum, & religioſorum, quia dignum eſt, vt qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quandam Decretalem [d] vbi gloſſa dicit quod id, quod aggregatur alij, ipſius naturam imitari debet vt in quodam canone, [e] habetur. Ex quibus infertur, quod ipſi tertiarij in ſuis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter perſonas eccleſiaſticas connumerabantur, & per conſequens eis collectas, & exactiones à principibus ſæcularibus minimè imponi poterant.

[d] c. recolentes de ſtat. mona. vbi gl. vlt.

[e] c. tēporis qualitas 16. q. 1. c. 1. extra ne ſede vacant.

At poſtea Leo Decimus in Concilio Lateranenſi diſtinxit; *dicens, & ſtatuens, quod fratres, & ſorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant ſepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die paſchatis tantū Euchariſtiā, necnon extremam vnctionē, cæteraq́ eccleſiaſtica ſacramēta (Pœnitentia ſacramento dumtaxat excepto) à proprio ſacerdote parrochiali recipere debeant. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt perferenda teneantur, ac quod in foro ſæculari coram iudicibus ſæcularibus conueniri poſſint. Et inſuper decreuit; quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Eccleſijs ordinum, quorum ſunt tertiarij, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant ſeu foueant, aut dantibus auxilium, conſiliū, vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur in ordinis ſupplemento. [f] *Statuit inſuper quod tertiarij collegialiter viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitantes, aut mulieres* [g] *virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem vitam ducentes, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, gaudere debeant priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertia regulæ habitum geſtant, potiuntur & gaudent.* Ita habetur in eodem ſupplemento. Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

[f] Supplem. eccl. 68 fo. 6.

[g] Supplem. fo. 26. conceſ. 87.

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.

Reſpondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet indicta, vel impoſita exigere; alias imponentes, & exigentes in excommunicationem ipſo facto incurrunt, niſi præſentis priuilegij habita notitia, & moniti protinus deſtiterint à ſupradicta moleſtia inferenda.* Prout conceſſum eſt congregationi canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus, vt refert Claudius in Compendio [h] ſocietatis, & refert etiam Collector [i] priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis; & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret, à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione, per priuilegium factum Minoribus, de quo in monumentis [k] ordinum habetur.

[h] Compen. ſocie. & t. exemptio § 8.

[i] Compen. Ciſter. tit. exēpt. § 6.

[k] In 2. imp. fo. 260. conc. 936.

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod, *prædicta excommunicatio extenditur non ſolum ad laicos, etiam nobiles Barones, Marchiones, duces, ſed & ad Principes, Reges, & deinde ad cōmunitates, vniuerſitates, magiſtratus, rectores, & officiales ciuitatū, terrarū, caſtrorum, & diœceſium quorumcunque*, prout Leo X. Camaldulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundò, quod Pontifex mandat *omnibus, & ſingulis iudicibus, & Epiſcopis, atq́ Archiepiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares, & bona illorum, & Patriarchis, atque nuntius, vt illorum regularium bona ab omnibus defendant, etiam per cenſuras eccleſiaſticas, & appellatione poſtpoſita, non obſtantibus literis, etiam Apoſtolicis, non facientibus expreſſam mentionem de hoc indulto, ac de verbo ad verbum*, prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio [l] Ciſtercienſi.

[l] Compen. Ciſter. tit. exēpt. § 8.

Aduertendum tertiò, quod Epiſcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & alijs, caſu, quo eas ſecundum ſacros Canones imponunt licitè eccleſiaſticis, non frangunt immunitatem eccleſiaſticam, non enim fit contra immunitatem eccleſiaſticam, quando fit contra regularium priuilegia, ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis eccleſiæ molitur, prout tradit Syluester [m] communiter receptus.

[m] Sylu. v. immunitas.

QVÆSTIO LXVI.

De exemptione regularium à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.*

2 *Vtrum Eccleſia, & Capella annexa monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*

3 *Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſe-*

ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.

4 *Vtrum collecta, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem, debeantur, & è contra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

Reſpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum,[a] & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minimè ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare conſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI. Pontificatus ſui anno quarto, Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit. *Exemptum fecit eum à ſolutione ſubſidij ita vt neq; legatis, ſiue Nuntiis Apoſtolicæ ſedis, aut locorum Metropolitanorum ſiue* Diœceſanorum *procurationes aliquas, vel extra alia, vel ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, Monaſteria, aut fratres minimè ſoluere teneantur. Prohibuitque ne aliquis à dicti ordinis fratribus ratione præmiſſorum Decimas procurationibus, aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excommunicationis.* Inſuper Eugen. IIII. anno Domini milleſimo, quadringenteſimo quadrageſimo tertio, Pontificatus ſui anno 13. 16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori, & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcunque alia eorum bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia à taleis, ſubſidiis, & impoſitionibus, aliiſque exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia authoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſteriis, & illorum bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem authoritate Apoſtolica fratres, eorumq; bona ad ipſum monaſterium ſpectantia, mobilia, & immobilia ſub B. Petri, ac ſedis Apoſtolicæ protectione immediatè in perpetuum ſuſcepit. Decreuitq; inſuper, quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodolibet attentari, aut promulgari contigerit, irritum, & inane fore, non obſtantibus contrariis quibuſcunque.* Ita refertur in compendio[b] priuilegiorum dicti ordinis.

Inſuper Leo X. Clē. VII. Pau. III. Pius IIII. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *& ſi ex noſtri Paſtoralis officij, &c.* Data Romæ anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, indictione decimaquinta, die verò decima octaua menſis Auguſti. Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filiis Magiſtro, & conuentui Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani à ſede Apoſtolica conceſſa, eundem, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiulinos, Caſtellanum empoſtè, Priores præceptores, Milites aliaſq; perſonas Hoſpitalis huiuſmodi, necnon eorum ſub ſuo, vaſſallos, colonos, & ſeruitores, ac alios in eorum obſequiis, & dicti hoſpitalis beneficiis quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quandiu illam exercent, & in illorum obſequiis fuerint, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinebant atque in poſterum obtinuerint, & poſſiderent, à ſolutione, & exactione Decimarum, cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quarta, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur,* quam conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo Authentico vidi. De hoc tamen latiùs in tertio tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

[a] Panor. in c. dilect. de offi. ord. Innoc. in c. 1. de ſta. reg. Gonny. in tra. de charit. ſubſid. q. 1.

[b] Compen. ordi. D. Hier. ti. ſubſi. imp.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſiæ, & Capellæ annexæ dictis Monaſteriis, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

Reſpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas[c] ait, quod dicta Monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur ſicut alij, & ibi in Apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius. pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum in quadam Clementina,[d] vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia niſi ſe tueri valerent ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine, at enim dictam Clementinam eſſe intelligendam, quando monaſteria noluit ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſiis Monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequam eſſent Monaſteriis ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebantur charitatiuum ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia, Eccleſiæ enim ſupradictæ cenſentur ſubiectæ Monaſteriis cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis,[e] & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali,[f] & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, & alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos perueniſſent ſolita, &c.* Pro quibus rectè intuenti eſt caſus propriè in alia Decretali,[g] vbi Papa vult, quod Abbas montis Caſſini pro Eccleſiis, & Capellis Monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligendū eſt de Eccleſiis, & Capellis habentibus populum, vel ſi non habent populum, ſunt tamen Eccleſiæ, & Capellæ ſæculares, alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderent ſimpliciter, vt Monachi non vt congregatio, nam ſi eſſent ibi vt congregatio, non eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium; cum etiam tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legem Diœceſanam, ſicut Monaſteria Remigius de Gonny[h] dicit hoc non habere locum, quando monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quam in membris. Denique Raphael Cumanus[i] hanc propoſitam mouens quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitæ, & incorporatæ Religioni, & Monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia iure communi[k] Capellæ, & parochiæ ſubſunt Epiſcopis & ordinariis; id eſt iuriſdictioni Diœceſanæ, & facit ad hoc, quia talia priuilegia, quæ derogant iuri ordinariorum, strictè ſunt interpretanda, vt determinatur,[l] & quantum poſſunt ad iuris conformitatem reducenda, vt etiam ius determinat.[m] Hoc enim fallit, quando ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud ha-

[c] Andr. in ca. cognouerit de off. ord. in v. ſu... 10. Clementinæ de decimis. ſubſi. q. 9.

[d] Clem. 1. §. 2. de cenſi. &c.

[e] ca. paſtoralis de Decimis.

[f] Ca. quia nonnulli ſtatuimus de religioſ. dom.

[g] Ca. ſuorum de offi. ord.

[h] Gonny. de charit. ſubſ. & q. 22. n. 6.

[i] Cuman. conſ. 100.

[k] ca. ſi quis Epiſ. 10. q. 1. c. omnes baſilicæ de qu. cauſ. c. mo. ſtra. 17. q. 4. c. conqueren. c. delectus de off. ord.

[l] c. ex tenore de rel. pr. &c.

[m] c. d. lect. de off. ord.

 beatur.

beatur, nam tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitæ ad monaſterium dictis oneribus grauari debent, ſecundum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autem inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti, [a] quandam conceſſionem Pij Quarti confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Ieſu, à ſubſidijs charitatiuis, qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines mendicantes, & alij qui communicant in priuilegiis, prout in primo tomo [b] latè diximus. Inueni etiam aliam conceſſam Fratribus Sancti Ioannis Hieroſolymitani, à Leone Decimo, & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio Quarto, & Pio Quinto, & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedente huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidium in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de redditibus annalibus relictis cum onere Miſſarum Monaſterijs fratrum minorum, at per executorialem ſententiam Conſilij regalis fratres eſſe liberos à tali contributione fuiſſe iudicatum, mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater, in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegiis fundari, ex alio capite habet non minùs efficax fundamentum, cum ipſi annui reditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorum, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt. vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia prælatis, vt dictos annuos reditus publicè renuncient, & proteſtentur ipſos, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petendos, prout infra tertio tomo latè dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus à Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

[a] Sup. q. præced.

[b] 1. Tom. 14.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.

RESpondeo dicendo, Concilium [c] Tridentinũ decreuiſſe collegium, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſijs ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtentationem ait, quod Epiſcopi ex fructibus integris menſę Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, perſonatuum, officiorum, prębendarum, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuſcunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitalium, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Vienenſis, quæ incipit *quia contingit*, & beneficiorum quorumcunque etiam regulariũ, etiamſi iuris patronatus cuiuſcunque fuerint, etiã exempta, etiamſi nullius diœceſis, vel alijs Eccleſijs, & monaſterijs, & hoſpitalibus, & alijs quibuſcumque locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuſcumque alijs eccleſiaſticis reditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentium ad commune Eccleſiæ bonum promouendum actu non habentur, prętcrquam ratione redituum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientem ipſorũ ſeminariorũ ſuſtentationem, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorum, non tamen mendicantiũ, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent, & milites cuiuſcunque militię, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant. Hęc Concilium.

[c] Con. Tri. ſeſ. 23 de reſor. c. 18.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio *dumtaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum, nam vt omnes logici docent, illa propoſitio. Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa duo, Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure [d] notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus Sancti Ioãnis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis*, debent exponi logicè, & iuridicè, hoc modo, fratres Sancti Ioannis Hieroſolymitani ſunt exempti à contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarium à prædictis fratribus ad hoc onere liberatur.

[d] ca. Eccleſia Sanctæ de cauſ. poſ. & propriet. l. Gal lus §. & quid ſi tantũ ff. de liber. & poſt. hum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum collectæ, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſijs regularibus, ſi illæ redigãtur in ſtatum ſæcularem, debeantur, & è contra, vtrum in hoc caſu exemptio à ſubuentionibus, & exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſijs regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debet apud eas remanere, etiamſi ſeculares fiant, vt argumento aliquorũ iuriũ [e] tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus, Quãdo vero priuilegiũ, vel collecta, vel ſubuẽtiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tũc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones: quod probatur ex iure [f] definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficiis renunciare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religiosè viuẽtes cũ à religione ceſſauerint priuilegiis exuũtur, quę religioſa meruit conuerſatio. Vides textum expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis, [g] vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere; oportebit vos iure communi cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus [h] quod quando priuilegiũ certo ordini eſt tributum, propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium ſi non ſeruatur regula inſtituta. Ex quibus ſequitur primò, quod non debentur ſubuentiones Eccleſijs regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatũ ſæcularem redigantur. Secũdo ſequitur quod exẽptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio conceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu reformationis, & religionis fuit conceſſa.

[e] c. Eleuterius 18. q. 2. c. ſi ſemel 19. q. 3. Peruſ. in tract. de mutat. ſta. tus Eccleſ. c. 3. n. 1.

[f] c. fin. 1. q. 1.

[g] ca. recolentes de ſta. monac.

[h] Pan. in d. c. recolentes 2. not.

Nec poteſt allegari quod dictæ ſubuentiones sũt iam debitæ, cum ſolui conſueuerint: nam reſpõdetur quod erant debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuentiones imponũtur obedientiarijs, & nõ alijs, iuxta ſacros Canones, [i] & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa opus eſt vt hoc probet, prout alle-

[i] c. peru. in ſi. de ſta. monac.

allegando aliqua iura [a] reſoluit Rebuffus.

[a] l. 2. ff de proba l. actor. cod. 51. Rebuf. conſ. 105.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem euiuſdam Bullę Pij V. referre pro mendicantibus promulgatę quam ſigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datiis, Gabellis, Pedagiis, vectigalibus, &c.

Vtriuſque ſexus religioſis perſonis ordinum mēdicantium conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D. N. P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1566. Pius Papa V.

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad vberes, quos ſacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè reſpicimus, & attentè conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitū, in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotū Altiſſimo præſtās famulatū, dignū, quin potius debitū reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ ſemotis quibuſdā grauaminibus, prōptiores eiuſdem altiſſimi inhæreāt ſeruitiis. Hinc eſt quod nos volentes eoſdē mendicantiū ordines, & dilectos filios eorū fratres, & monachos, cæteraſq; perſonas, ac etiā moniales quaſlibet eiuſdē ordinis ſub illorum cura degentes ſpecialibus fauoribus, & gratiis proſequi: Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores, ac aliæ vtriuſq; ſexus perſonæ regulares vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti illorumq; monaſteria, Cænobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ, & inculta, poſſeſſiones prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcunq; rebus conſiſtētia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, Coloni, arrēdatarij, locatarij, & effectuarij, negotiorūq; geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore exiſtentes, in perpetuū ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quam ruſticis, necnon datiis, Gabellis, pedagiis, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus quam perſonalibus meris & mixtis, etiā ſubſidio triennali, & augmento, ac ſecularibus equorū taxis, militumq; Hoſpitiis, ac aliis quibuſcunque nominibus nuncupatis, quauis authoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquam dulcem, quam per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunq; mortuorū, & viuorū. & quæ aliàs quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunq; rebus tam in Alma vrbe noſtra quā extra eā vbilibet locorum exigūtur, & in futurum exigētur, necnon à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quā quocunq; alio vſu ſua tantū ac tā emendo, quā vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, necnon etiā à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carniū de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in ſuis ædibus, prædiis, & poſſeſſionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, viis aquæductibus muris, mœnibus, aliis machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunq; fortificationibus, necnon etiam aliis inomnibus, & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi immunes, & exempti, ac libera, & exempta, liberaque immunia & exempta ſint, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneātur, & reputentur. Quodque terræ, agri, poſſeſſiones, & loca arratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi cenſeantur, ac etiam monaſteria, Cænobia, aliáque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tā equitū, quā peditum hoſpitiis, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factum comperimus, nequaquam aſſignentur, neq; aſſignari debeant. Et inſuper quod fructus, reditus, prouentus, introitus, & alia quocunq; bona monaſteriorum, Cænobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab aliis, quam à Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratribus monachis, & monialibus, aliiſque perſonis præfatis exigi, illaq; duntaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationē ipſorū religioſorū, fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoſcunque quouis nomine cenſeantur, nec in aliū, quā præmiſſū vſum conuerti, ſeu expendi poſſint, neq; debeant, niſi de conſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quem aliàs ſpectabunt, nec etiam ſolicitatores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſancteſij, aut aliàs nuncupati de eiſdem bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodque id ipſū etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunque aliis donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus, & declaramus, necnon fratres monachos moniales ac alias regulares perſonas eorumq; monaſteria, cœnobia conuentus, Eccleſias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſſiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, affictuarios, ac geſtores prædicta, vt præfertur, libera immunia, & exempta eiſdem authoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filiis modernis, & pro tempore exiſtentibus cameræ Apoſtolicæ camerario præſidentibus, & clericis, ac Commiſſariis agentibus, & officialibus quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis tam virorum, quam mulierum monaſteriis mendicantium ordinū huiuſmodi exiſtentibus ſubditione noſtra temporali mediatè, vel immediatè conſtitutis, tantum ſal quantum pro eorum vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſſignare, ac contribui, & aſſignari facere debeant realiter, & cum effectu diſtrictius, etiam in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de camera pro vna baſilicæ Sancti Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſteriis, & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorum, pœnis eo ipſo, & quoties contra factum fuerit, incurrendis, inhibentes tā illis, quam dilectis filiis legatis, vicelegatis, gubernatoribus, poteſtatibus datiorum, gabellarum, onerum, & aliorū præmiſſorum exactoribus, conductoribus, & apparitoribus, necnon quibuſcis communitatibus, & vniuerſitatibus, illarumq; officialibus, & perſonis, aliiſq; quibuſcumque ad quos ſpectat in futurum, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuo obſeruet, ac ab omnibus obſeruari faciant, neque fratres monachos, moniales, & alias religioſas perſonas aliosq; ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtent, & perturbent, nec permittant per quoſcumque quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c. Et poſtea maximas, & amplas derogationes, data Romæ apud S. Marcum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Iulij anno D. 1566. P. N. Anno 1.*

QVÆSTIO LXVII.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis.*

2 *Vtrum*

2 *Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo, quod ibi eligant ſepulturam.*
3 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.*
4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeãt ipſorum religioſorum priuilegiis.

Reſpondeo dicendo, quod attento ſolo iure communi priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros, ſine quibus illud ſtare non poteſt, argumento cuiuſdam legis, [a] vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus [b] quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaque pauperibus dicitur erogatum quod ſeruitoribus pauperum datum eſt argumento eorum, quę tradit Baldus [c] & tradit etiam Benincatius, propter quod Alexander IIII. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiaribus ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cũ deceſſerint, prout habetur in Monumentis [d] ordinum. Et ſimiliter Clemens IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt iis, qui in eorum morantur obſequiis, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta. & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſteriis ſepelire, vt in eodem Libro [e] continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilẽ conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorũ, ſicut Clemens IIII fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodẽ Libro [f] refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramentorum iure communi Clementinarum [g] iam conceſſum erat, dicitur enim ibi, ſanè religioſis illis, quibus eſt à Sede Apoſtolica conceſſũ, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in Hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramẽta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare; nullum ex premiſſis volumus quoad hoc præiudicium generali, non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio, & oratore cum poteſtate legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſiqui intra ſepta monaſteriorum infirmati fuerint, extremam vnctionẽ ipſis Monachi dare poſſint, Apoſtolica authoritate libere, & licitè Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcunque Epiſcopi, vel ſuperioris licentia, vel aſſenſu nullatenus requiſitis,* prout in cõp. Mendicantium [h] continetur. Hoc (inquam) priuilegiũ ſi intelligatur de iis, qui infirmantur intra ſepta monaſteriorum, & ſunt in actuali ſeruitio fratrum, non priuilegium, ſed ius commune eſt, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius commune operetur, de iis, qui neque ſunt famuli, neq; familiares intra ſepta tamen monaſteriorũ infirmari, & curari contingit, pro quibus tamen non recurrendum eſt ad Parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtiæ poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini. [i]

[a] l. adminiſtrã in prin. & ibi Bartol. ff. de excuſat. tu torũ. Bald. in authẽ. habita col. 1. C. ne filius pro patre.
[b] Oldrad. conſ. 21.
[c] Bal. in l. domus. n. 4. C. de Epi. & Cle. Benincatius de paup. & eius priuileg. q. 7. n. 27.
[d] in 1 im. fol. 81. & in 2 fo. 168 conc. 391.
[e] in 1. imp. fo. 56. & in 2 fo. 240. conc. 312.
[f] in 2. imp. fo. 150. conc. 318.
[g] Clem. relig. §. fin. de priu.
[h] comp. mendican. v. extrema vnct.
[i] Trid. ſeſ. 23 de ref. c. 15.

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & cõmenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam [k] quæ in ſumma dicit, quod largè familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, [l] in quarum vna dicit Gloſſa, quod familiares appellãtur conſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius commenſales continuè exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotiis gerendis contingat, vt in quadam Decretali, [m] continetur, ij autem non ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex authoritate Prælatorum, aut officialium conuentuum toti communitati, aut alicui parti particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum ſeruiũt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem à Prælatis viſam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſteriis, non tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegiis ſupradictis gaudeant, frui debent prædictis priuilegiis, vt ait quædam Gloſſa [n] communiter recepta.

[k] Glo. in 3 q. 5.
[l] c. inſinu. de of. deleg. & c. in literis de teſti. vbi glo.
[m] c. fin. de ver. ſign. lib. 6.
[n] Gloſ. in c. licet vob. verb. domeſt. de priu.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

Reſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debent ſepeliri, aut in Sepulchro maiorum, niſi alibi ſepulturam elegerint, prout latè in tertio tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegiis Alexandri IIII. & Clementis IIII. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi non eligant ſepulturam, poſſunt in monaſteriis ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri alias priuilegium ad nihilum deferuiret. Imo Iulius II fratribus ordinis Minorum conceſſit, *quod famuli domorum ſui ordinis necnon cæteri eiuſdem ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes, omnibus, & ſingulis priuilegiis ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet conceſſis gaudere liberè, & licitè valeant.* Ita habetur in ordinis ſupplemento [o] quæ verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domibus ſepulturã eligentes* nõ ſũt referẽda, niſi ad eos tantũ, qui habitũ ordinis portãt: non autẽ ad famulos domorum, hi enim etiamſi nõ eligant ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegiis ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſepeliri in Eccleſiis fratrum, ea ſolennitate, qua ſepeliuntur fratres.

[o] Suppl. fol. 8 conceſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.

Reſpondeo dicendo, quod Leo X. ſtatuit *quod procuratores, & negotiorum geſtores, ac operarij fratrũ ſeruitiis inſiſtentes, ſententiis excommunicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cenſeantur, ſi illis cauſam dederint, ac dantibus conſiliũ, auxilium, vel fauorem præſtiterint.* Ita habetur in ſupplem. [p] In qua conceſſione clarè innui

[p] ſuppl. fo. 26. conceſ.

Digitized by Google

innuitur excommunicationes ordinariorũ eos minimè poſſe comprehendere, niſi ipſis cauſam dederint, fauorem, auxiliúmve impertierint. Quod Alexander IIII. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocentij prædeceſſorum ſuorum, quibus Authoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Pontificis, fratres Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, vel ſeruiẽtes eis, clericos, ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi qua ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eã irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector [a] compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum [b] eſt maxime limitatum, non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantũ, qui prędictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorũ ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorum obedientia viuũt, ſiue iis, qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtãtibus priuilegijs quibuſcũque, etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

[a] collect. ti. familiares ſiu famuli fratrũ §. 1.
[b] Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 11.

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint pro tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in quæſt. de interdicto, & ceſſatione à diuinis inferiùs diſputabimus.

ARTICVLVS IIII.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum Sanctæ Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum. [c] Et Sixtus IIII. conceſſit quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices monialium Sanctæ Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationũ Romæ: & portiũculæ conceſſas fratribus, Minoribus, dicẽdo quinquies Pater noſter, & totidẽ Aue Maria, cũ Gloria Patri in Eccleſijs prædictorũ fratrum, & Monialiũ. Ita habetur in eodem libro. [d]

[c] in 2. impreſſ. fo. 66. con. 96.
[d] In 1. imp. fo. 07. conce. 114.

Aduertendum tamen; quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promoueri, prout ego latè declaro in explicatione cruciatæ.

QVÆSTIO LXVIII.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*

2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*

3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*

4 *Vtrum feſtum ſancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*

5 *Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*

6 *Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorum ſit ab omnibus celebrandum.*

7 *Vtrum feſtum Sancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*

8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini.*

9 *Vtrum feſtum Sancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*

10 *Vtrum feſtum Sancti Iacynthi ſit ab omnibus celebrãdum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit, à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

RESpondeo dicendo, circa hoc haberi quãdam Gregorij XIII conſtitutionem, cuius tenorem in præſentiarũ fideliter adducã. *Gregorius XIII ad perpetuam rei memoriam. Cum interdũ contingat Romanum Pontificem aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodum experientia rerum magiſtra docet in alterius præiudicium reſultare, minimè nimis videri debet, ſi tandem præiudicio cognito gratia ipſa ſic conceſſa in melius reformetur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerum, & temporum qualitate penſata conſpicitur in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem felicis recordationis Pio PP. Quinto prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorum, & Theologiæ profeſſoris expoſitum fuit, quod licet in omnibus fere conuentibus prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolenniter fieri conſueuiſſet proceſſio ſanctiſſimi Sacramenti Corporis Chriſti die Dominica infra octauam illius feſtiuitatis, idque ab immemoriali conſuetudine propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta, peculiarem ſemper geſſerat deuotionem erga ſanctiſſimam Euchariſtiam, vnde cum magno apparatu, & frequentia populi eadem feſtiuitas à fratribus ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat: nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religioſi, præſertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora feſtiuitatem, ſeu proceſſionem huiuſmodi celebrare, populum ad ſe trahentes, & ornamenta quæ ipſis fratribus ordinis huiuſmodi concedi ſolebant conquirentes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati videntes religioſos pro huiuſmodi rebus inter ſe contendere, offendebantur; eiuſdem Ioannis ſupplicationibus inclinatus eidem ordini Prædicatorum, vt in omnibus, & ſingulis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis tam dictæ prouinciæ, quam extra, & alibi vbilibet, in quibus ab immemoriali conſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionem huiuſmodi dicta die Dominica infra octauam eiuſdem Corporis Chriſti ſolenniter celebrare ſoliti fuerant, ijſdem fratribus ordinis Prædicatorum duntaxat eadem die Dominica ſolenniter proceſſionem eiuſdem Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire ſeu eodem tempore, vel die eandem proceſſionem facere poſſent, & deberent perpetuo conceſſit, & indulſit; ac alijs prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, aliáque fecit prout in dictis literis plenius continetur. Nos tamen attendentes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquando poſſe iam omnes ad vnam, & eandem Eccleſiam duntaxat confluentes in ea commodè recipi, ſicque proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id quod inibi ſæpè contingit, vt propter populi frequentiam ſic confluentem varia ſcandala, & iurgia oriantur, & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramenti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Reque propterea diutius diſcuſſa honeſtum eſſe cenſe-*

mus

nus literis prædictis modum aliquem præbere, illarum continentiam, & tenorem, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſerta forent pro plene, & ſufficienter expreſſa habentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatam petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris, ijs, & ſingulis clericis, & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis tam ſecularibus, quàm quorumuis ordinum religioſorum, & militiarum, regularibus, in literis Pij prædeceſſoris noſtri huiuſmodi non obſtantibus, liceat ipſis tam die ipſa Dominica, infra octauas Corporis Chriſti, quàm aliis totius octauæ prædictæ diebus, proceſſiones ſuas celebrare, neque ſuper eo tam ab ordinis Prædicatorum huiuſmodi, quàm aliis quibuſcunque perſonis, etiam prædictorum, aut quarumuis aliarum literarum, priuilegiorum, vel conceſſionum prætextu, ſeu aliàs quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari, neque etiam aliquibus cenſuris, vel pœnis etiam Eccleſiaſticis innodari, ſeu illas incurrere poſſint, tenore præſentium concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorum cautela literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi harum ſerie penitus, & omnino, quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus, viribuſque, & effectu euacuamus, & tanquam tales minimè attendi, vel iiſdem fratribus Prædicatorum ſuffragari poſſe volumus diſtrictius inhibentes iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcunque aliis perſonis, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis interdicti, aliiſque arbitrio noſtro moderandis infligendis, vel imponendis pœnis ne contra præſentium literarum tenorem venire, aut ſuperſcriptos, vel quoſcumque alios, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, quomodolibet in futurum, quominus præmiſſa libere perſ poſſint per ſe, vel per alium, ſeu alios, publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumant, decernentes quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, etiam ex eo, quod intereſſe habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum, reuocationibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtituta, & de nouo conceſſa eſſe, ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque iudices, & Commiſſarios quauis authoritate fungentes, etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditores, ac S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocunque, quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filiis, cæteris locorum ordinariis, necnon illorum, & eorum Vicariis, ſeu officialibus in ſpiritualibus, & cuilibet ipſorum in ſolidum, motu ſimili per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus, per ſe, vel alium, ſeu alios, præſentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorum, & quorumcunque in præmiſſis intereſſe habentis, ſeu habentium fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus, quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conſeruatores, iudices, defenſores, ſeu protectores, aut quoſcumque alios, quauis authoritate, quomodolibet, indebitè moleſtari: contradictores quoslibet, & rebelles per ſententias, cenſuras, pœnas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, legitimiſque ſuper his habitis, ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio, brachij ſecularis, non obſtantibus &c. Data Romæ apud S. Petrũ, ſub annulo piſcatoris, die vndecima Martij. Anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus modo Bullam S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referam, ex cuius relatione quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit omnibus patebit.

Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam, ſanctiſſimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum veneratione augenda deuoto animi affectu, vt par eſt, intendentes, his, quæ à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro eiuſdem ſanctiſſimi nominis officij recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatem adiicimus, cum præſertim piorum principum votis id expoſcunt, & aliàs in Domino ſalubriter conſpicimus expedire. Alias ſiquidem à fœlicis recordationis Clemente Papa Septimo prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequentis. Videlicet, Clemens P. VII. ad perpetuam rei memoriam. Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcendere, & humanã carnem aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris, ſanctiſſimum nomen eius, in quo omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum flectitur, & preces noſtras effundi, ac nos ſaluos fieri oportet, & per quod ſæculum eſt conuerſum, ac Apoſtoli, aliiſque ſancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, ſacra religioni deditos, qui ſingulis mundi vanitatibus ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiendum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdam allectiuis muneribus indulgentiis videlicet, & remiſſionibus inuitamus, vt exinde reddantur diuinæ gratiæ aptiores. Sanè ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubiam, ordinis fratrum Minorum profeſſoris petitio cõtinebat, quòd licet fœlicis recordationis Sixtus PP. IIII. prædeceſſor noſter officiũ de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendam Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis, dum in humanis ageret compoſitum, authoritate Apoſtolica approbauerit, & confirmauerit, tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de generalis ſui ordinis licentia nobis fuit humiliter ſupplicatum, quod ipſum officium in toto ordine fratrum minorum, & ſororum S. Claræ celebrari poſſit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis venerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſideriis affectantes, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorum, & ſororum Sanctæ Claræ, huiuſmodi ſingulis annis, die quarta decima menſis Ianuarij, feſtum, & officium prædictum duplex minus, & ſolemne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officij celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantibus, quàm qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicam, &

te-

roties ſalutationem angelicam pro felici ſtatu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſalis principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam, in Eccleſijs, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſa ſunt, concedimus, & elargimur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus, & eadem authoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Bononiæ, ſub annulo piſcatoris, die vigeſima quinta Februarij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cum autem etiam nuper officium proprium de eodem ſanctiſſimo nomine Ieſu, noſtra in congregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Cæſarem, tituli ſanctorum Nerei, & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit. Nos venerationem eiuſdem Sanctiſſimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis, votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, nec non officium prædictum ſanctiſſimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus, & approbamus, illiſque confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum, die, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas, liberè, & licitè celebrari poſſe concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare. Cæteriſq; contrarijs, quibuſcunq;, &c. dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo, P. N. Anno ſeptimo.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod non ſolum directè conceditur monialibus Sanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentibus, ſed etiam monialibus conceptionis, & quibuſcunque alijs fratribus Minoribus ſubiectis. Vnde infertur quod moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem D. Ioannis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in Regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illuſtriſſimæ, & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officium, & hanc celebrare feſtiuitatem, non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, ſed quia ipſis directè, & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddam Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obſeruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas.*

Notãdum eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmãticenſis, aliàs vulgo Sanctæ Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratijs, indultis, priuilegijs monaſterijs, & monialibus etiam S. Franciſci regularis obſeruantiæ, ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſſis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto Sanctæ Crucis in Hieruſalem, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Quinnones, dato Romæ apud Campũ Martium, ſub anno à Natiuitate Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſexto, indictione nona, die vero vigeſima menſis Martij, Pontificatus Pauli Tertij, quod vidi ſub ſigillo authentico. Videtur inquam quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata cõceſſione, & ſic officium nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſum, ſicut celebrant moniales generali de obſeruantia fratrum minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nam reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia indulta monialibus Sancti Franciſci, conſequens eſt debere hac conceſſione gaudere, cum moniales Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſſis, & concedendis ordinibus Mendicãtium, prout Sixtus IIII. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quod in Monumentis[a] ordinum, & in Compẽdio[b] continetur.

[a] *In 1. tom. fo. 66 & in 2. fo 148. cõceſ. 362.*
[b] *Compend. Mendicant. communicat. priui. §. 18.*

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. in Bulla, quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* mira de hoc ſancto exempla commemorãs dicit, *Quod ab ipſo Põtificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante conſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fideliumq; erga eum venerationem augere, & amplificare. Sanè ad id quoq; non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij, P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc veneretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiabatur erga S. Thomam de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundem ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiam Catholicam merita cõgruis honoribus exornare, præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauentura Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimauit, cum tã multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum cõnexio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & alijs propoſitis, cõſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IIII. & Sixto IIII. laudatam in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicãdas adhibitam, grauiſſimorum virorum authoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti Quarti, quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ, ſecunda Dominica Iulij celebrando, harum authoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauenturam inter ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto Quarto aſcriptum, & connumeratum authoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos,*

& primarios, qui Theologiæ facultatis magiſterio excelluerunt, habendum, ac enumerandum eſſe decreuit, & declarauit; atque ob eam cauſam ſperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionem, quam in clero, populóque Chriſtiano magnoperè lucere, & ardere cupit, maximo adiumento fore, illius libros, commentarios, opuſcula, opera denique omnia, prout extra noſtra typographia Vaticana, cum emendatiſſima emittuntur, vt aliorum Eccleſiæ Doctorum, qui eximij ſunt, non modo priuatim, ſed publicè in gymnaſijs, Academijs, ſcholis, collegijs, lectionibus, diſputationibus, interpretationibus, concionibus, ſermonibus, omnibuſque alijs eccleſiaſticis ſtudijs, chriſtianiſque exercitationibus, citari, proferri, atque cum res poſtulaui, adhiberi voluit, & decreuit. Et nihilominus, vt ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, at ſaltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolatur, fœlicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Bonifacij Papæ VIII. qui de ſanctis quatuor Doctoribus, & Pij Papæ V. qui de prædicto Sancto Thoma, eodem prædeceſſorum exemplo adductus precepit, vt eiuſdem Sancti Bonauenturæ dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quam priuatim pridie idus Iulij (non obstante prædicta Sixti Quarti ordinatione, de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in Kalendarijs cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: etiam ſi in nouiſſimis Breuiarijs, & Miſſalis Romani reformationibus aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque à ſe ordinatum eſt, per quoſcunque quauis authoritate præditos, cenſeri, aut interpretari poſſe decreuit. Et mandat ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta, vt præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quibus Prouincijs, ciuitatibus, Eccleſijs, & diœceſibus ſolenniter publicentur, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quarumuis ordinum regularibus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuò obſeruari procurent. Datum Romæ apud Baſilicam Sanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, pridie idus Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinent, ea libenter concedimus, prout fidelium deuotio poſtulat, ac alias in Domino conſpicimus expedire; cum ſiquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quod omnes, & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum Sancti Franciſci, ac moniales, & ſorores, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de obſeruantia viuentes, in ſuis quiſque videlicet Eccleſijs, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, feſtum Sancti Didaci confeſſoris, die duodecima Nouembris, ſub duplici officio, in Regnis vero Hiſpaniarum etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die decimaſexta Nouembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cum autem, pro parte dilecti filij commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, etiam extra Hiſpaniam vbique locorum exiſtentes, eundem Sanctum Didacum ſingulari deuotionis affectu proſequantur, eorúmque deuotioni, ac ſpirituali conſolationi plurimum ſatisfieri poſſet, ſi eis quoque feſtum prædictum cum octaua celebrandi facultas concederetur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatum fuit, vt in præmiſſis, ac alijs infra ſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorundem religioſorum, ac aliorum Chriſti fidelium erga ipſum Beatum Didacum deuotioni, quantum cum Domino poſſumus, benignè annuere volentes, ac literarum Sixti prædeceſſoris prædictarum tenore præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, omnibus, & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus, necnon monialibus, & ſororibus, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiarij in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de obſeruantia viuentibus, extra Regna Hiſpaniarum, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, vt eorum ſinguli feſtum prædictum Sancti Didaci, ac etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum celebrare valeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præterea cum ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatum fuerit, vt in vniuerſis orbis Eccleſijs feſtum eiuſdem Sancti Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celebrandum ſit, non fuerit declaratum, nos earundem tenore præſentium decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarum Eccleſijs, ac ab omnibus, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum, & inſtitutorum regularibus, ac alijs Eccleſiaſticis perſonis vtriuſque ſexus, feſtum prædictum Sancti Didaci ſub ritu ſemiduplici: in ciuitate vero, ac diœceſi Hiſpalenſi, vnde prædictus Sanctus Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit, ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modo conſeruandam, ſed in dies magis augendam, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui verè pœnitentes, & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriuſque ſexus Eccleſiam, die feſto prædicti Sancti Didaci, à primis Veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint; & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die vigeſimaſexta Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem Sancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius idibus Iunij annis ſingulis celebrent, & faciant ſolenniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis [a] ordinum. Et Sixtus V. in Bulla, *Immenſa diuinæ ſapientiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdem B. Antonij de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi, dies feſtus idibus Iunij, quo die ex hoc calamitoſo ſæculo ad cæleſtem patriam abijt, ſolenniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque, vbi propria non erunt de communi Confeſſorum non* [a] In 1. imp. fol. 127. & in 2. fo 20 col. 491.

Ponti

Pontificum, poſt hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſijs ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſicubi vero dies ſupradictus ex fidelium deuotione ſeu conſuetudine, aut precepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis Sancti Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur. Præcepit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis, aut quorumcunque regularium, locorum, & ordinum ſuperioribus, quatenus in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundum ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, & ſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolennitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo quinto, decimonono Kalend. Februarij, P. S. Anno primo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullario, circa quæſitum in titulo quæſtionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex, &c.* Dat. Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimoquinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcepitq́; omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſq; Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius ſocij ſub regula Sancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo octauo, idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua inquam præcepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu conſummato, fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtem patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi vero ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie nonas Auguſti, in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis dumtaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuo celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus ſui anno Primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto idus Septembris agatur, duplicique poſt hac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur, & in Kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſicubi vero feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, præcepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolennitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V, prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum numerus*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimoſexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decreuit, vt in Kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplex aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod S. D. N. Clemens Octauus, Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo quatro. xv. Kalend. Maij, Pontificatus ſui anno tertio, edidit Bullam canonizationis Sancti Hyacinthi Poloni, ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorum catalogo aſcribendum, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xvj. Auguſti feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Roman. Breuiarij præſcriptam, deuotè, & ſolemniter celebretur. Inſuper auctoritate Apoſtolica verè pœnitentibus, & confeſſis quotannis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus requieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſias, & altaria in ipſius honorem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus ſuit; quemadmodum concedit, & elargitur, quæ cæteris dicti ordinis monaſterijs, & Eccleſijs in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa, eſt indulgentia plenaria. Cum Sixtus V. Pontifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentiam plenariam conceſſerit, prout infra hoc tomo,[a] in materia de indulgentijs, ſatis diximus, & conſtat Iulium Secundum ordini Prædicatorum conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiam ſi ſint in maiori numero, prout refertur in Supplemento[b] ordinis, & diximus latè in Primo Tomo, in quæſtione[c] de priuilegiorum communicatione.

[a] Infra q. 87. ar. 75.
[b] In ſupple. fo. 94. cōc. 212. & fo. 1. conceſ. 263.
[c] 1. 10. q.

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus ſanctorum ordinũ, quoad eorum obſeruantiam, & ſolennitatem, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *QVomodo feſtum Patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.*
2 *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris noſtri Franciſci.*
3 *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4 *Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5 *An feſta ſanctorum, & alia feſtiuitates in religionibus celebrari conſueta, ante breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo feſtum Patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.

REſpondeo dicendo, quod Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum catalogo ſanctorum maxima cum ſolennitate, *ac prælatis eccleſiarum prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem*, ita refertur in monumentis ordinum.[d]

Et Sixtus IIII. conceſſit, *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui glorioſi confeſſoris S. Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandam eſſe, & vt feſtum duplex à Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub obſeruantia, & præcepto comprehendi voluit) celebrantibus, annuatim decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentijs relaxantur.* Ita habetur in monumentis ordinum.[e]

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IIII. præcepit vt in feſto P. N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus diœceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in alijs minimè, propterea quod celebratur quarta die octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolet) perdantur vuæ.

Secundum eſt, quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multo conceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Fœlix Perretus, parentibus non faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis, apud oppidum Montalt, diœceſis Ripanæ, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D. P. N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus, ſummus Theologus, poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidijs imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales euectus eſt, in quorum comitijs ſolennibus, decimoquarto poſt Gregorij XIII. obitum die, communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Pontifex optimus Maximus LXV. natus annos eligitur, Sixti Quarti ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit. & Kalend. Maij Romæ coronari anno Domini M.D.LXXXV. qui recognoſcens habere D. P. N. F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam conſequi plenariam, prout infra[f] latius dicemus.

[d] In 1. impr. fo. 19 & in 2. fo. 22. cōceſ. 2.
[e] In 1. imp. fo. 46 & in 2. fol. 130. conceſ. 296.
[f] Infra hoc tomo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris noſtri Franciſci.

REſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrorum ſtigmatum Seraphici Patris noſtri Franciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro, monumenta ordinum.[g]

Et Alexander IIII. edidit quandam ſolenniſſimam Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B. P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata: & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro[h] continetur.

Et idem Alexander commendauit, & eximijs laudibus exaltauit montem Aluernæ, vbi præfata ſtigmata fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quod ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum

[g] In 1. impreſ. fol. 11. & in 2. fo. 96. conceſ. 209.
[h] in 1. impreſ. fo. 12 & in 2. fo. 96. conceſ. 20.

tum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro a continetur.

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Chriſti fidelibus literas patentes in commendationem ſtigmatum prædictorũ, vbi poſuit ſequentia verba. *Grande & ſingulare miraculum, quo B. Franciſcum ipſe ſanctorum ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit, vobis fœlicis recordationis Gregorius Papa Nonus prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione literarum expreſſit, videlicet quod idem ſanctus, cum adhuc ſpatium præſentis vitæ recurreret, & poſtquam illud fœliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedibus ſpecie ſtigmatum diuinitus extitit inſignitus, cum igitur tam inſignis amoris ſignum, quod vtique ante obitum eius patuit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto ab omnibus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionem veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contrary (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiutus precibus eius, & meritis, fœlicitatis æternæ poſſitis participium obtinere*; ita habetur in eodem libro.[b] In quo [c] etiam continetur excommunicatio Papæ reſeruata contra eos, qui in Regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictum ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe affirmauerint cuiuſcumque ordinis, & conditionis exiſtãt. Et decreuit inſuper, quod ſi fortè tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacunque alia facultate, aut poteſtatem audiendi confeſſiones habentes, incurrant priuationem prædictorum officiorum.

Et Nicolaus [d] IIII. prædictorum Pontificum literas approbauit, propter quod authoritate Apoſtolica feſto duplici, hæc feſtiuitas ſtigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeo quod fratres in hac feſtiuitate, & in die B. P. N. Franciſci poſſunt, & in miſſa dicere præfationem propriam, quæ de ſacris ſtigmatibus hunc diuum ſuperexaltat, prout conceſſit Sixtus IIII. & continetur in monumentis [e] ordinum, & in ſupplemento, quam ego vidi ſub ſigillo authentico.

Et pro complemento Sixtus IIII. *cum eſſet informatus, quod aliqui non obſtante ſua prohibitione cum cenſuris, de qua in libro Monumenta* [f] *ordinum, depingebant ſanctam Catharinam de Senis cum ſtigmatibus, proprijs inhærentes affectibus, mandatis prædictis non obediebant, præhabitis conſilio, & aſſenſu, & matura deliberatione cum ſancta Romana Eccleſia Cardinalibus ſtatuit, & ordinauit quod nullus ſancti, aut ſancta, Beati, aut Beata figura aliqua cum dictis ſtigmatibus depingi poſſit, quomodo, quo æſtimari poſſit, vel credi illum, vel illam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe, & excepta imagine B. Franciſci, quem multipliciter conſtat ſtigmata à Chriſto recepiſſe, atque etiam prohibuit, ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel aliis ſcriptura, aut verbo aſſerere, aut affirmare præſumat aliquem ſanctum, vel ſanctam, Beatum, aut Beatam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe*, & ſuper his imponit grauiſſimas Cenſuras, & pœnas, quas incurrunt diuerſimodè facientes contra præmiſſa, ſuper quibus etiam dat conſeruatores omnes Eccleſiaſticos Prælatos, & alios in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Ita habetur in Monumentis [g] ordinum. In quo etiam [h] continetur, quod licet præfatæ cenſuræ ad tempus fuit ſuſpenſæ, nullatenus tamen eſſe reuocatas, imo in ſuo robore permanere.

[a] In 1. impreſ. fol. 22 & in 2. fol 24. conceſ. 10.
[b] In 1. impreſ. fol. 26. & in 2. fol. 29. conceſſ. 23.
[c] In 1. impreſ. fo. 26 & in 2. fol. 27. conceſſ. 18.
[d] In 2. impreſ. fol. 11. & in 2. fol 15. conceſſ 201.
[e] In 1 impreſ. fo 63. & in 2. fo. 200 conceſſ. 386. & in ſuppl fo. 100. conceſ 404.
[f] In 1 impreſ. fo. 13 & in 2. fo 50 conceſ. 54.
[g] In 2. impreſ. fo 217 conceſ. 20.
[h] In 1. imp. fol 140. & in 2 fo. 124 conceſ. 271.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.

Reſpondeo dicendo, *quod Sixtus IIII. conceſſit, quod fratres Minores poſſint vbique ſolenniter, & publicè feſtum quinque Martyrum ſui ordinis, qui apud Marroquium paſſi ſunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accurſij, & Othonis, in officio duplici maiori die decima ſexta Ianuary celebrare.* Ita habetur in Monumentis [i] ordinum.

Et Leo X. *conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus ſanctæ Claræ, vt in Eccleſijs Monaſteriorum ſuorum duntaxat poſſint libere, & licite celebrare, publicè, ac ſolenniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone, Nicolao, Hugolino, fratribus dicti ordinis, qui pro Chriſti nomine mortem ſubire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus conſequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs ſanctis per Sedem Apoſtolicam canonizatis memoriam facere, & quod ſimiliter propriam legendam eorum in choro cantare poſſint.* Ita habetur in ſupplemento.[k]

Et ideo Leo Decimus conceſſit, *quod fratres minores obſeruantiæ poſſint celebrare feſta ſanctorum in quorum honore eccleſiæ locorum ſuorum ſunt dedicata, ſub ritu duplicis maioris, etiamſi ſecundum ordinarium eſſent de ſe ſimplicia.* Ita habetur in ſupplemento.[l]

[i] In 1 impreſ. fo. 63 & in fo. 67. conceſſ. 294.
[k] In ſuppl. fol. 19 conceſ. 60.
[l] Supp fo. 62. conceſ. 192.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.

Reſpondeo dicendo, quod Leo X. *Conceſſit monialibus ſanctæ Claræ ſub cura, & regimine fratrum obſeruantiæ exiſtentibus, quod feſta B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris temporibus ſub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & libere poſſint, & valeãt.* Ita habetur in ſupplemento.[m] Quod ex dicendis in articulo ſequenti latius parebit.

[m] Supple fol. 84. n. 134.

ARTICVLVS V.

An feſta ſanctorum, & aliæ feſtiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante breuiarium reformatum, debeant modo inſeri in eodem Kalendario, & ſecundum eius formam, ac modum recitari.

Reſpondeo dicendo, quod ſolutio huius dubij ſatis perſpicua, & nota eſt de ſanctis poſitis in quæſtione præcedenti, & de alijs qui iam ſunt inſerti in breuiario Romano reformato. Et ſatis perſpicua, & nota eſt loquendo de alijs ſanctis: nam Rubrica prima breuiarij Romani ait, officium fit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerunt ſolenniter celebrari, cum eorum octauis conſuetis, & officijs proprijs à ſede Apoſtolica approbatis, aut ex eius Sedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis, ſeruata forma huius breuiarij; alioqui de communi, etiam ſi prædicta feſta in Kalendario Romano non ſint appoſita. Et eadem verba reperiũt in fine Rubricæ ſecundæ de feſto ſemiduplici. Quibus verbis quinque clarè & manifeſtè iudicantur. Primum eſt eccleſiam non ſolum præbere facultatem

beatur, nam tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitæ ad monaſterium dictis oneribus grauari debent, ſecundum eundem doctiſſimum Comanum. Ego autem inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti, [a] quandam conceſſionem pij Quarti confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Ieſu, à ſubſidijs charitatiuis, qua conceſſione, & indultu fruuntur ordines mendicantes, & alij qui communicant in priuilegijs, prout in primo tomo [b] latè diximus. Inueni etiam aliam conceſſam Fratribus Sancti Ioannis Hieroſolymitani, à Leone Decimo, & Clemente Septimo, & Paulo Tertio, & Pio Quarto, & Pio Quinto, & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedente huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidium in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de redditibus annalibus relictis cum onere Miſſarum Monaſterijs fratrum minorum, at per executorialem ſententiam Conſilij regalis fratres eſſe liberos à tali contributione fuiſſe iudicatum, mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater, in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegiis fundari, ex alio capite habet non minùs efficax fundamentum, cum ipſi annui redditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorum, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid proprium religionis, quæ neque in communi; neque in particulari aliquid proprium habere poteſt. vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia prælatis, vt dictos annuos redditus publicè renuncient, & proteſtentur ipſis, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petendos, prout infra tertio tomo latè dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus à Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

[a] *Sup. q. præced.*

[b] *q. 3. Tom. 1. 4.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.

RESpondeo dicendo, Concilium [c] Tridentinũ decreuiſſe collegium, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſiis ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtentationem ait, quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum, & prioratuum cuiuſcunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitalium, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Vienẽſis, quæ incipit *quia contingit*, & beneficiorum quorumcunque etiam regulariũ, etiamſi iuris patronatus cuiuſcunque fuerint, etiã exempta, etiamſi nullius diœceſis, vel aliis Eccleſijs, & monaſteriis, & hoſpitalibus, & aliis quibuſcumque locis piis, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuſcumque aliis eccleſiaſticis redditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentium ad commune Eccleſiæ bonum promouendum actu non habentur, præterquam ratione redituum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientem ipſorũ ſeminariorũ ſuſtentationem, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, & omnium monaſteriorum, non tamen mendicantiũ, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent, & milites cuiuſcunque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant. Hęc Concilium.

[c] *Con. Tri. ſeſ. 23. de refor. c. 18.*

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio *dumtaxat*, quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum, nam vt omnes logici docent, illa propoſitio. Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa duo, Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure [d] notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus Sancti Ioannis Hieroſolymitani dumtaxat exceptis*, debent exponi logicè, & iuridicè. hoc modo, fratres Sancti Ioannis Hieroſolymitani ſunt exempti à contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarum à prædictis fratribus ad hoc onere liberatur.

[d] *ca. Eccleſia Sanctæ de cauſ. poſ. & propriet. l. Gallus §. & quid ſi tantũ ff. de liber. & poſthum.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum collectæ, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigãtur in ſtatum ſecularem, debeantur, & è contra, vtrum in hoc caſu exemptio à ſubuentionibus, & exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quando ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſiis regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debẽt apud eas remanere, etiamſi ſeculares fiant, vt argumento aliquorũ iuriũ [e] tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quãdo vero priuilegiũ, vel collecta, vel ſubuẽtiones impoſitæ fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tũc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones: quod probatur ex iure [f] definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficiis renunciare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſè viuẽtes cũ à religione ceſſauerint priuilegiis exuũtur, quę religioſa meruit conuerſatio. Vides textum expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis, [g] vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere; oportebit vos iure communi cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus [h] quod quando priuilegiũ certo ordini eſt tributum, propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium ſi non ſeruatur regula inſtituta. Ex quibus ſequitur primò, quod non debentur ſubuentiones Eccleſiis regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatũ ſecularem redigantur. Secũdo ſequitur quod exẽptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio conceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu reformationis, & religionis fuit conceſſa.

[e] *c. Eleuterius 18. q. 2. c. ſi ſemel 19. q. 3. Peruſ. in tract. de mutat. ſtatus Eccleſ. c. 3. n. 3.*

[f] *c. fin. 1. q. 1.*

[g] *ca. recolentes de ſta. monac.*

[h] *Pan. in d. c. recolentes 2. nor.*

Nec poteſt allegari quod dictæ ſubuentiones ſũt iam debitæ, cum ſolui conſueuerint: nam reſpõdetur quod erant debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuentiones imponũtur obedientiariis, & nõ aliis, iuxta ſacros Canones, [i] & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa opus eſt vt hoc probet, prout alle-

[i] *c. pen. in fi. de ſta. monac.*

Google

allegando aliqua iura [a] reſoluit Rebuffus.

a l.2 ff. de probo Lactor aod. 11. Rebuf. conſ. 105.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdam Bullę Pij V. referre pro mendicantibus promulgatę quam ſigillo autentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datiis, Gabellis, Pedagiis, vectigalibus, &c.

Vtriuſque ſexus religioſis perſonis ordinum mendicantium conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D.N.P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1566. Pius Papa V.

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad vberes, quos ſacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè reſpicimus, & attentè conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitũ, in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotũ Altiſſimo præſtãs famulatũ, dignũ, quin potius debitũ reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ ſemotis quibuſdã grauaminibus, promptiores eiuſdem altiſſimi inhæreãt ſeruitiis. Hinc eſt quod nos volentes eoſdẽ mendicantiũ ordines, & dilectos filios eorũ fratres, & monachos, cæteraſq; perſonas, ac etiã moniales quaſlibet eiuſdẽ ordinis ſub illorum cura degentes ſpecialibus fauoribus, & gratiis proſequi: Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores, ac aliæ vtriuſq; ſexus perſonæ regulares vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti illorumq; monaſteria, Cœnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcunq; rebus conſiſtẽtia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, Coloni, arrẽdatarij, locatarij, & effectuarij, negotiorũq; geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore exiſtentes, in perpetuũ ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quam ruſticis, necnon datiis, Gabellis, pedagiis, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus quam perſonalibus meris & mixtis, etiã ſubſidio triennali, & augmento, ac ſæcularibus equorũ taxis, militumq; Hoſpitiis, ac aliis quibuſcunque nominibus nuncupatis, quauis authoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerint, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquam dulcem, quam per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunq; mortuorũ, & viuorũ, & quæ aliàs quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunq; rebus tam in Alma vrbe noſtra quã extra eã vbilibet locorum exigũtur, & in futurum exigẽtur, necnon à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quã quocunq; alio vſu ſuo tantũ ac tã emendo, quã vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, necnon etiã à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carniũ de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in ſuis ædibus, prædiis, & poſſeſſionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, viis aquæductibus muris, mœnibus, aliis machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunq; fortificationibus, necnon etiam aliàs in omnibus, & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac libera, & exempta, liberaque immunia & exempta ſint, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneãtur, & reputentur. Quodque terræ, agri, poſſeſſiones, & loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi cenſeantur, ac etiam monaſteria, Cœnobia, aliáque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tã equitũ, quã peditum hoſpitiis, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factum comperimus, nequaquam aſſignentur, neq; aſſignari debeant. Et inſuper quod fructus, reditus, prouentus, introitus, & alia quæcunq; bona monaſteriorum, Cœnobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab aliis, quam à Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratribus monachis, & monialibus, aliiſque perſonis præfatis exigi, illaq; dumtaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationẽ ipſorũ religioſorũ, fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoſcunque quouis nomine cenſeantur, nec in aliũ, quã præmiſſũ vſum conuerti, ſeu expendi poſſint, neq; debeant, niſi de conſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quem aliàs ſpectabunt, nec etiam ſolitores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſancteſij, aut aliàs nuncupati de eiſdem bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodque id ipſũ etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcumque aliis donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus, & declaramus, necnon fratres monachos moniales ac alias regulares perſonas eorumq; monaſteria, cœnobia conuentus, Eccleſias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſſiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, affictuarios, ac geſtores prædicta, vt præfertur, libera immunia, & exempta eiſdem authoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filiis modernis, & pro tempore exiſtentibus cameræ Apoſtolicæ camerario, præſidentibus, & clericis, ac Commiſſariis agentibus, & officialibus quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis tam virorum, quam mulierum monaſteriis mendicantium ordinũ huiuſmodi exiſtentibus ſubditione noſtra temporali mediatè, vel immediatè conſtitutis, tantum ſal quantum pro eorum vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſſignare, ac contribui, & aſſignari facere debeant realiter, & cum effectu diſtrictius, etiam in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de camera pro vna baſilicæ Sancti Petri de vrbe, & pro altera medietate monaſteriis, & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorum, pœnis eo ipſo, & quoties contra factum fuerit, incurrendis, inhibentes tã illis, quam dilectis filiis legatis, vicelegatis, gubernatoribus, poteſtatibus datiorum, gabellarum, onerum, & aliorũ præmiſſorum exactoribus, conductoribus, & apparitoribus, necnon quibuſuis communitatibus, & vniuerſitatibus, illarumq; officialibus, & perſonis, aliiſq; quibuſcumque ad quos ſpectat in futurum, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuo obſeruet, ac ab omnibus obſeruari faciant, neque fratres monachos, moniales, & alias religioſas perſonas alioſq; ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtent, & perturbent, nec permittant per quoſcunque quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c. Et poſitis maximas, & amplas derogationes, data Romæ apud S. Marcum, ſub annulo piſcatoris, die 29. Iulij, anno D. 1566. P. N. Anno 1.*

QVÆSTIO LXVII.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 V*Trum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis.*

2 *Vtrum*

Digitized by Google

2 *Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo, quod ibi eligant ſepulturam.*

3 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.*

4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeãt ipſorum religioſorum priuilegiis.

RESpondeo dicendo, quod attento ſolo iure communi priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros, ſine quibus illud ſtare non poteſt, argumento cuiuſdam legis, [a] vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus [b] quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaque pauperibus dicitur erogatum quod ſeruitoribus pauperum datum eſt argumento eorum, quę tradit Baldus [c] & tradit etiam Benincatius, propter quod Alexander IIII. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatem miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiaribus ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cũ deceſſerint, prout habetur in Monumentis [d] ordinum. Et ſimiliter Clemens IIII. conceſſit fratribus Minoribus; vt iis, qui in eorum morantur obſequiis, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta, & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſteriis ſepelire, vt in eodem Libro [e] continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilẽ conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorũ, ſicut Clemens IIII fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodẽ Libro [f] refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramentorum iure communi Clementinarum [g] iam conceſſum erat, dicitur enim ibi, ſanè religioſis illis, quibus eſt à Sede Apoſtolica conceſſũ, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in Hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramẽta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullum ex præmiſſis volumus quoad hoc præiudicium generari, non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Beocdictinorum de obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio, & oratore cum poteſtate legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſiqui intra ſepta monaſteriorum infirmati fuerint, extremam vnctionẽ ipſis Monachi dare poſſint, Apoſtolica authoritate libere, & licitè Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcumque Epiſcopi, vel ſuperioris licentia, vel aſſenſu nullatenus requiſitis,* prout in cõp. Mendicantium [h] continetur. Hoc (inquam) priuilegiũ ſi intelligatur de iis, qui infirmantur intra ſepta monaſteriorum, & ſunt in actuali ſeruitio fratrum, non priuilegium, ſed ius commune eſt, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius commune operetur, de iis, qui neque ſunt famuli, neq; familiares intra ſepta tamen monaſteriorũ infirmari, & curari contingit, pro quibus tamen non recurrendum eſt ad Parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtiæ poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini. [i]

[a] l. adminiſtrãtes in prin. & ibi Bartol. ff. de excuſat. tutorũ. Bald in authẽ. habita col. 1. C. ne filius pro patre.
[b] Oldrad. con. 38.
[c] Bal. in l. domus. n. 4. C. de Epi. & Cle. Benincatius de paup. & eius priuileg. q. 9. n. 27.
[d] in 1. im. fol. 85. & in 2. fo. 260. conc. 391.
[e] in 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 240. conc. 371.
[f] in 2. imp. fo. 150. conc. 310.
[g] Clem. relig. §. fin. de priu.
[h] comp. mendi can. 11. extrema vnct.
[i] Tri. ſeſ. 23 de reſ. c. 15.

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & cõmenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam [k] quæ in ſumma dicit, quod largè familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus, [l] in quarum vna dicit Gloſſa, quod familiares appellãtur conſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius commenſales continuè exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotiis gerendis contingat, vt in quadam Decretali, [m] continetur, ij autem non ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex authoritate Prælatorum, aut officialium conuentuum toti communitati, aut alicui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prelatorum ſeruiũt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem à Prælatis viſam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſteriis, non tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegiis ſupradictis gaudeant, frui debent prædictis priuilegiis, vt ait quædam Gloſſa [n] communiter recepta.

[k] Glo. in 3 q. 5.
[l] c. inſinuãte off. deleg. & c. in literis de teſtib. vbi glo.
[m] c. fin. de ver. ſign. li. 6.
[n] Gloſ. in c. licet vob. verb. domeſt. de priu.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debent ſepeliri, aut in Sepulchro maiorum, niſi alibi ſepulturam elegerint, prout larè in tertio tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegiis Alexandri IIII. & Clementis IIII. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi non eligant ſepulturam, poſſunt in monaſteriis ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri alias priuilegium ad nihilum deſeruiret. Imo Iulius II fratribus ordinis Minorum conceſſit, *quod famuli domorum ſui ordinis necnon cæteri eiuſdem ordinis habitum portantes, & in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes, omnibus, & ſingulis priuilegiis ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet conceſſis gaudere liberè, & licitè valeant.* Ita habetur in ordinis ſupplemento [o] quæ verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domibus ſepulturã eligentes* nõ ſũt referẽda, niſi ad eos tantũ, qui habitũ ordinis portãt: non autẽ ad famulos domorum, hi enim etiamſi nõ eligant ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeãt priuilegiis ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſepeliri in Eccleſiis fratrum, ea ſolennitate, qua ſepeliuntur fratres.

[o] Suppl. fol. 8. conceſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis excommunicari.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. ſtatuit *quod procuratores, & negotiorum geſtores, ac operarij fratrũ ſeruitiis inſiſtentes, ſententiis excommunicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cenſeantur, ſi illis cauſam dederint, ac dantibus conſiliũ, auxilium, vel fauorem præſtiterint.* Ita habetur in ſupplem. [p] In qua conceſſione clarè innui

[p] ſuppl. fo 26. conceſ.

Digitized by Google

innuitur excommunicationes ordinariorũ eos minimè poſſe comprehendere,niſi ipſis cauſam dederint,fauorem,auxiliúmve impertierint. Quod Alexander IIII. conceſſit in hunc modum,confirmans literas Honorij, & Innocentij prædeceſſorum ſuorum,quibus Authoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Pontificis, fratres Hoſpitalis S. Ioanis Hieroſolymitani,vel ſeruiẽtes eis, clericos,ſiue laicos,donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi,& interdicto ſubiacere,& ſi quæ ſententia in Prælatos aliter lata fuerit,& e irritam eſſe,& inanem cenſuit.* Ita refert Collector [a] compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum [b] eſt maximè limitatum, non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus,& famulis,ſed in his tantũ,qui prędictis monaſteriis,& militiis actu ſeruiunt, & intra corũ ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorum obedientia viuũt, ſiue iis,qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerunt,de qua ordinario conſtare debeat,non obſtãtibus priuilegiis quibuſcũque,etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani,& aliarum militiarum.

[a] collect. ti. familiares ſeu famuli fratrũ §. 12.
[b] Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 25.

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint pro tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſiis ipſorum fratrum, in quæſt. de interdicto,& ceſſatione à diuinis inferiùs diſputabimus.

ARTICVLVS IIII.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo,quod illi,qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum,& ſororum Sanctæ Claræ, habent indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis.Ita habetur in libro,Monumenta ordinum. [c] Et Sixtus IIII. conceſſit quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices monialium Sanctæ Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationũ Romæ: & portiũculæ conceſſas fratribus, Minoribus,dicẽdo quinquies Pater noſter,& totidẽ Aue Maria,cũ Gloria Patri in Eccleſiis prædictorũ fratrum,& Monialiũ.Ita habetur in eodem libro. [d]

[c] in 2. impreſſ. fo. 66. con. 96.
[d] In 2. imp. fo. 67. conce. 114.

Aduertendum tamen; quod in regnis,vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promoueri, prout ego latè declaro in explicatione cruciatæ.

QVÆSTIO LXVIII.

De feſtiuitatibus,& de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*

2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*

3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum,cum officio Doctorum ſit celebrandum.*

4 *Vtrum feſtum ſancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*

5 *Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*

6 *Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorum ſit ab omnibus celebrandum.*

7 *Vtrum feſtum Sancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*

8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini.*

9 *Vtrum feſtum Sancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*

10 *Vtrum feſtum Sancti Iacynthi ſit ab omnibus celebrãdum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit, à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

REſpondeo dicendo,circa hoc haberi quãdam Gregorij XIII conſtitutionem,cuius tenorem in præſentiarũ fideliter adducã, *Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.Cum interdũ contingat Romanum Pontificem aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodum experientia rerum magiſtra docet in alterius præiudicium reſultare, mirum nemini videri debet, ſi tandem præiudicio cognito gratiæ ipſæ ſic conceſſæ in melius reformentur, prout & populi deuotio expoſcit,ac rerum,& temporum qualitate penſata conſpicitur in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem felicis recordationis Pio PP. Quinto prædeceſſori noſtro,pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorum, & Theologiæ profeſſoris expoſitum fuit,quod licet in omnibus fere conuentibus prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolenniter fieri conſueuiſſet proceſſio ſanctiſſimi Sacramenti Corporis Chriſti die Dominica infra octauam illius feſtiuitatis,idque ab immemoriali conſuetudine propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta, peculiarem ſemper geſſerat deuotionem erga ſanctiſſimam Euchariſtiam.vnde cum magno apparatu,& frequentia populi eadem feſtiuitas à fratribus ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat:nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religioſi,præſertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora feſtiuitatem,ſeu proceſſionem huiuſmodi celebrare, populum ad ſe trahentes,& ornamenta quæ ipſis fratribus ordinis huiuſmodi concedi ſolebant conquirentes,vnde & populi deuotio minuebatur.& aliquãdo viri timorati videntes religioſos pro huiuſmodi rebus inter ſe contendere, offendebantur, eiuſdem Ioannis ſupplicationibus inclinatus eidem ordini Prædicatorum,vt in omnibus,& ſingulis ciuitatibus,terris, oppidis,& locis tam dicta prouincia, quam extra,& alibi vbilibet,in quibus ab immemoriali conſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionem huiuſmodi dicta die Dominica infra octauam eiuſdem Corporis Chriſti ſolenniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum dumtaxat eadem die Dominica ſolenniter proceſſionem eiuſdem Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eos illos impedire ſeu eodem tempore, vel die eandem proceſſionem facere poſſent,& deberent perpetuo conceſſit,& indulſit; ac aliis prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, aliáque fecit prout in dictis literis plenius continetur. Nos tamen attendentes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquando poſſe tam omnes ad vnam, & eandem Eccleſiam dumtaxat confluentes in ea commodè recipi, ſicque proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id,quod inibi ſæpè contingit, vt propter populi frequentiam ſic confluentem varia ſcandala, & iurgia oriantur, & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramenti huiuſmodi multiplices fructus primetur. Rēque propterea diutiùs diſcuſſa honeſtum eſſe cenſe-*

tentiis literis prædictis modum aliquem præbere, illarum continentiam, & tenorem, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſerta forent pro plenè, & ſufficienter expreſſa haberet, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatam petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris vniuerſis, & ſingulis clericis, & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis, tam ſecularibus, quàm quorumuis ordinum religionum, & militiarum, regularibus, vt literis Pij prædeceſſoris noſtri huiuſmodi non obſtantibus, liceat ipſis pro die ipſa Dominica, infra octauas Corporis Chriſti, qua alias tamen octaua prædicta debitas proceſſiones ſuas celebrare, neque ſuper eo tam ab ordinis Prædicatorum huiuſmodi, quàm alijs quibuſcunque perſonis, etiam prædictorum, aut quarumuis aliarum literarum, priuilegiorum, vel conceſſionum prætextu, ſeu alias quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari, neque etiam aliquibus cenſuris, vel pœnis etiam Eccleſiaſticis innodari, ſeu illas incurrere poſſint, tenore præſentium concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorum cautela literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi harum ſerie penitus, & omnino, quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus, viribuſque, & effectu euacuamus, & tanquam tales minimè attendi, vel iiſdem fratribus Prædicatorum ſuffragari poſſe volumus diſtrictius inhibentes iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcumque alijs perſonis, cuiuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis, interdicti, aliiſque arbitrio noſtro moderandis infligendis, vel imponendis pœnis ne contra præſentium literarum tenorem venire, aut ſuperſcriptos, vel quoſcumque alios, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, quomodolibet in futurum, quo minus præmiſſa libere fieri poſſint per ſe, vel per alium, ſeu alios, publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumant, decernentes quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſurreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, etiam ex eo, quod intereſſe habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum, reuocationibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtituta, & de nouo conceſſa eſſe, ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcumque iudices, & Commiſſarios quauis authoritate fulgentes, etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocunque, quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filiis, cæteris locorum ordinariis, necnon illorum, & eorum Vicariis, ſeu officialibus in ſpiritualibus, & cuilibet ipſorum inſolidum, motu ſimili per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus, per ſe, vel alium, ſeu alios, præſentes literas, & in eis contenta quæcumque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorum, & quorumcunque in primitus intereſſe habentis, ſeu habentium fuerint requiſiti, ſolemniter publicari, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus, quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacificè frui, & gaudere; non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conſeruatores iudices, defenſores, ſeu protectores, aut quoſcunque alios, quauis authoritate, quomodolibet indebitè, moleſtari: contradictores quoſlibet, & rebelles, per ſententias, cenſuras, pœnas, aliàque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, legitimiſque ſuper his habitis, ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio, brachij ſecularis, non obſtantibus &c. Data Romæ apud S. Petrũ, ſub annulo piſcatoris, die vndecima Martij. Anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri Anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus modo Bullam S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referam, ex cuius relatione quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit omnibus patebit.

Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam, ſanctiſſimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum venerationi augendæ deuoto animo aſſenſum, vt par eſt intendentes, his, quæ à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro eiuſdem ſanctiſſimi nominis officij recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatem adijcimus, cum præſertim piorum principum vota id expoſcunt, & alias in Domino ſalubriter conſpicimus expedire. Aliàs ſiquidem à felicis recordationis Clemente Papa Septimo prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequentis. Videlicet, Clemens P. VII. ad perpetuam rei memoriam, Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcendere, & humanã carnem aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris, ſanctiſſimum nomen eius, in quo omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum flectitur, & præter noſtras eſſe alios, ac nos ſaluos fieri oportet, & per quod ſæculum eſt conuerſum, ac Apoſtoli, aliiſque ſancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, ſacræ religionis deditos, qui ſingulis meritis & virtutibus ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiendum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdam allectiuis muneribus indulgentiis videlicet, & remiſſionibus inuitamus, vt exinde reddamur diuinæ gratiæ aptiores. Sanè ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubium, ordinis fratrum Minorum profeſſoris petitio cõtinebat, quod licet felicis recordationis Sixtus PP. IIII. prædeceſſor noſter officiũ de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendam Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis, dum in humanis ageret compoſitum, authoritate Apoſtolica approbauerit, & confirmauerit, tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de generalis ſui ordinis licentia nobis fuit humiliter ſupplicatum, quod ipſum officium in toto ordine fratrum minorum, & ſororum S. Claræ celebrari poſſit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis venerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſiderijs affectantes, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorum, & ſororum Sanctæ Claræ, huiuſmodi ſingulis annis, die quarta decima menſis Ianuarij, feſtum, & officium prædictum duplex minus, & ſolemne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò ſtatuimus, & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officij, & celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantibus, quàm qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicam, &

to-

tories ſalutationem angelicam pro felici ſtatu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam, in Eccleſijs, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſæ ſunt, concedimus, & elargimur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus, & eadem authoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſſumptis manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Bononiæ, ſub annulo piſcatoris, die vigeſima quinta Februarij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cum autem etiam nuper officium proprium de eodem ſanctiſſimo nomine Ieſu, noſtra in congregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Cæſarem, tituli ſanctorum Nerei, & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit. Nos venerationem eiuſdem Sanctiſſimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis, votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, nec non officium prædictum ſanctiſſimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica authoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus, & approbamus, illiſque confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum, die, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas, liberè, & licitè celebrari poſſe concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare. Cæteriſq; contrarijs, quibuſcunq;, &c. dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo, P.N. Anno ſeptimo.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod non ſolum directè conceditur monialibus Sanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentibus, ſed etiam monialibus conceptionis, & quibuſcunque alijs fratribus Minoribus ſubiectis. Vnde infertur quod moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem D. Ioannis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in Regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ inquam dominæ, & illuſtriſſimæ, & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officium, & hanc celebrare feſtiuitatem; non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, ſed quia ipſis directè, & immediatè hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddam Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de obſeruantia, & hoc priuilegium monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas.*

Notãdum eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudent priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum, latè diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmãticenſis, aliàs vulgo Sanctæ Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratijs, indultis, priuilegijs monaſterijs, & monialibus etiam S. Franciſci regularis obſeruantiæ, ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſſis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto Sanctæ Crucis in Hieruſalem, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Quinnones, dato Romæ apud Campũ Martium, ſub anno à Natiuitate Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſexto, indictione nona, die vero vigeſima menſis Martij, Pontificatus Pauli Tertij, quod vidi ſub ſigillo authentico. Videtur inquam quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata cõceſſione, & ſic officium nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt, ſicut celebrant moniales generali de obſeruantia fratrum minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nam reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia indulta monialibus Sancti Franciſci, conſequens eſt debere hac conceſſione gaudere, cum moniales Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſſis, & concedendis ordinibus Mendicãtium, prout Sixtus IIII. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quod in Monumentis [a] ordinum, & in Compẽdio [b] continetur.

[a] In 1 imp fo. 66 & in 2. fo 145 cõceſ. 362.
[b] Compend. Mendicant. communicat priui. §.18.

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. in Bulla, quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* mira de hoc ſancto exempla commemorãs dicit, *Quod ab ipſo Põtificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante conſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fideliumq; erga eum venerationem augere, & amplificare. Sanè ad id quoq; non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij. P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc veneretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiabatur erga S. Thomam de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundem ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiam Catholicam merita cõgruis honoribus exornare, præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quod & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimamus, cum tã multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum cõnexio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & aliis propoſitis, cõſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IIII. & Sixto IIII. laudatam in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicãdas adhibitam, grauiſſimorum virorum authoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudant, & commendant, ac literas eiuſdem Sixti Quarti, quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ, ſecunda Dominica Iulij celebrando, harum authoritate approbauit; & innouauit. Ipſum Bonauenturam vero ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto Quarto aſcriptum, & connumeratum authoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos,*

& primarios, qui Theologiæ facultatis magiſterio excelluerunt, habendum, ac enumerandum eſſe decreuit, & declarauit; atque ob eam cauſam ſperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionem, quam in clero, populóque Christiano magnoperè incendere, & ardere cupit, maximo adiumento fore, illius libros, commentarios, opuſcula, opera denique omnia, prout extra noſtra typographia Vaticana, cum emendatiſſima emittuntur, vt aliorum Eccleſiæ Doctorum, qui eximij ſunt, non modo priuatim, ſed publicè in gymnaſijs, Academijs, ſcholis, collegijs, lectionibus, diſputationibus, interpretationibus, concionibus, ſermonibus, omnibúſque alijs eccleſiaſticis ſtudijs, chriſtianiſque exercitationibus, citari, proferri, atque cum res poſtulaunt, adhiberi voluit, & decreuit. Et nihilominus, vt ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, at ſaltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolatur, fœlicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Bonifacij Papæ VIII. qui de ſanctis quatuor Doctoribus, & Pij Papæ V. qui de prædicto Sancto Thoma, eodem prædeceſſorum exemplo adductus præcepit, vt eiuſdem Sancti Bonauenturæ dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quam priuatim pridie idus Iulij (non obſtante prædicta Sixti Quarti ordinatione, de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in Kalendarijs cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: etiamſi in nouiſſimis Breuiarijs, & Miſſalis Romani reformationibus aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque à ſe ordinatum eſt, per quoſcunque quauis authoritate præditos, cenſeri, aut interpretari poſſe decreuit. Et mandat ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta, vt præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quibus Prouincijs, ciuitatibus, Eccleſijs, & diœceſibus ſolenniter publicentur, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quarumuis ordinum regularibus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuò obſeruari procurent. Datum Romæ apud Baſilicam Sanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſeptimo, pridie idus Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinent, ea libenter concedimus, prout fidelium deuotio poſtulat, ac alijs in Domino conſpicimus expedire; alias ſiquidem fælicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quod omnes, & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum Sancti Franciſci, ac moniales, & ſorores, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quàm Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorumdem fratrum Minorum de obſeruantia viuentes, in ſuis quiſque videlicet Eccleſijs, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, feſtum Sancti Didaci confeſſoris, die duodecima Nouembris, ſub duplici officio; in Regnis vero Hiſpaniarum etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die decimaſexta Nouembris, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cum autem, pro parte dilecti filij commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, etiam extra Hiſpaniam vbique locorum exiſtentes, eundem Sanctum Didacum ſingulari deuotionis affectu proſequantur, eorúmque deuotioni, ac ſpirituali conſolationi plurimum ſatisfieri poſſet, ſi eis quoque feſtum prædictum cum octaua celebrandi facultas concederetur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatum fuit, vt in præmiſſis, ac alijs infra ſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorundem religioſorum, ac aliorum Chriſti fidelium erga ipſum Beatum Didacum deuotioni, quantum cum Domino poſſumus, benignè annuere volentes, ac literarum Sixti prædeceſſoris prædictarum tenore præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, omnibus, & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus, necnon monialibus, & ſororibus, tam Sanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiarij in congregatione ſub obedientia eorumdem fratrum Minorum de obſeruantia viuentibus, extra Regna Hiſpaniarum, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, vt eorum ſinguli feſtum prædictum Sancti Didaci, ac etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum celebrare valeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præterea cum ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatum fuerit, vt in vniuerſis orbis Eccleſijs feſtum eiuſdem Sancti Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celebrandum ſit, non fuerit declaratum, nos earumdem tenore præſentium decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarum Eccleſijs, ac ab omnibus, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum, & inſtitutorum regularibus, ac alijs Eccleſiaſticis perſonis vtriuſque ſexus, feſtum prædictum Sancti Didaci ſub ritu ſemiduplici: in ciuitate vero, ac diœceſi Hiſpalenſi, vnde prædictus Sanctus Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit, ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modo conſeruandam, ſed in dies magis augendam, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui verè pœnitentes, & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriuſque ſexus Eccleſiam, die feſto prædicti Sancti Didaci, à primis Veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint; & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die vigeſimaſexta Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo octauo. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem Sancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius idibus Iunij annis ſingulis celebrent, & faciant ſolenniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis [a] ordinum. Et Sixtus V. in Bulla, *Immenſa diuinæ ſapientiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdem B. Antonij de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi, dies feſtus idibus Iunij, quo die ex hoc collachrimabili ſæculo ad cœleſtem patriam abijt, ſolenniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque, vbi propria non erunt de communi Confeſſorum non Pont.*

[a] In 1. imp. fol. 117. & in 2. fo 20 clas. 491.

Pontificum, poſt hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſijs ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſicubi vero dies ſupradictus ex fidelium deuotione ſeu conſuetudine, aut precepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis Sancti Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur. Precepit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis, aut quorumcunque regularium, locorum, & ordinum ſuperioribus, quatenus in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundum ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, & ſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolennitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo quinto, decimonono Kalend. Februarij, P.S. Anno primo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minimorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, prout continetur in eius bullario, circa quæſitum in titulo quæſtionis, quandam edidit bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex, &c.* Dat. Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimoquinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, precepitq; omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſq; Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum Sancti Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod D. Placidus, & eius ſocij ſub regula Sancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus Quintus, in Bulla, quæ incipit *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo octauo, idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua inquam precepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies*

feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu conſummato fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtem patriam migrauerunt, nimirum tertio nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi vero ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie nonas Auguſti, in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit, perpetuo celebretur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia.* Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus ſui anno Primo, *Precepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto idus Septembris agatur, duplicique poſt hac. & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur, & in Kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur ſicubi vero feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, precepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolennitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V, prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum muneris*, Data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octogeſimoſexto, tertio idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt Sancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decreuit, vt in Kalendario ad eum diem Sancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplex aſcribatur. Et precepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſijs, prouincijs, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolenniter publicari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod S. D. N. Clemens Octauus, Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo quatto, xv. Kalend. Maij, Pontificatus ſui anno tertio, edidit Bullam canonizationis Sancti Hyacinthi Poloni, ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorum catalogo aſcribendum, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xvj. Auguſti feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij præſcriptam, deuotè, & ſolemniter celebretur. Inſuper auctoritate Apoſtolica verè pœnitentibus, & confeſſis quotannis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus requieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſias, & altaria in ipſius honorem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus fuit; quemadmodum concedit, & elargitur, quæ cæteris dicti ordinis monaſterijs, & Eccleſijs in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa, eſt indulgentia plenaria. Cum Sixtus V. Pontifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentiam plenariam conceſſerit, prout infra hoc tomo,[a] in materia de indulgentijs, ſatis diximus, & conſtat Iulium Secundum ordini Prædicatorum conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiam ſi ſint in maiori numero, prout refertur in Supplemento[b] ordinis, & diximus latè in Primo Tomo, in quæſtione[c] de priuilegiorum communicatione.

a Infra q. 87. ar. 75.

b In ſupple. fo 94. ad conceſ. 222. & fo. 1 conceſ. 263.

c 5. 10. q.

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus ſanctorum ordinũ, quoad eorum obſeruantiam, & ſolennitatem, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *QVomodo feſtum Patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.*
2 *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris noſtri Franciſci.*
3 *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4 *Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5 *An feſta ſanctorum, & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſueta, ante breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo feſtum Patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum catalogo ſanctorum maxima cum ſolennitate, *ac præcepit omnibus eccleſiarum prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denunciẽt populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem*, ita refertur in monumentis ordinum.[d]

d In 1. impr. fo. 19 & in 2. fo. 22. cõceſ. 2.

Et Sixtus IIII. conceſſit, *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui glorioſi confeſſoris S. Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandam eſſe, & vt feſtum duplex a Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub obſeruantia, & præcepto comprehendi voluit) celebrantibus, annuatim decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentijs relaxantur.* Ita habetur in monumentis ordinum.[e]

e In 1. imp fo. 46. & in 2. fol. 130. conceſ. 291.

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IIII. præcepit vt in feſto P. N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus diœceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in alijs minimè, propterea quod celebratur quarta die octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolet) perdantur vuæ.

Secundum eſt, quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multo conceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Fœlix Perretus, parentibus non faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis, apud oppidum Montalt, diœceſis Ripanæ, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D. P. N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus, ſummus Theologus, poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidijs imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales euectus eſt, in quorum comitijs ſolennibus, decimoquarto poſt Gregorij XIII. obitum die, communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Pontifex optimus Maximus LXV. natus annos eligitur, Sixti Quarti ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit. & Kalend. Maij Romæ coronari anno Domini M.D.LXXXV. qui recognoſcens habere D. P. N. F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam conſequi plenariam, prout infra[f] latiùs dicemus.

f Infra hoc tomo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum Patris noſtri Franciſci.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrorum ſtigmatum Seraphici Patris noſtri Franciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro, monumenta ordinum.[g]

g In 1. impreſ. fol 11. & in 2. fo. 96. conceſ. 209.

Et Alexander IIII. edidit quandam ſolenniſſimam Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B. P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata: & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro[h] continetur.

h in 1. impreſ fo. 12 & in 2 fo. 96. conceſ. 207.

Et idem Alexander commendauit, & eximijs laudibus exaltauit montem Aluerne, vbi præfata ſtigmata fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quod ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum

Google

tum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro a continetur.

a In 1. impreſſ fol. 12 & in 2 fol 24. conceſ. 10.

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Christi fidelibus literas patentes in commendationem ſtigmatum prædictorũ, vbi poſuit ſequentia verba. *Grande & ſingulare miraculum, quo B. Franciſcum ipſe ſanctorum ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit, vobis fœlicis recordationis Gregorius Papa Nonus prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione literarum expreſſit, videlicet quod idem ſanctus, cum adhuc ſpatium præſentis vitæ recurreret, & poſtquam illud fœliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedibus ſpecia ſtigmatum diuinitus extitit inſignitus, cum igitur tam inſignis amoris ſignum, quod vtique ante obitum eius patuit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto ab omnibus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionem veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contrarij (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiute precibus eius, & meritis, fœlicitatis æternæ poſſitis participium obtinere*: ita habetur in eodem libro.[b] In quo c etiam continetur excommunicatio Papæ reſeruata contra eos, qui in Regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictum ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe aſſirmauerint cuiuſcumque ordinis, & conditionis exiſtat. Et decreuit inſuper, quod ſi fortè tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacunque alia facultate, aut poteſtatem audiendi confeſſiones habentes, incurrant priuationem prædictorum officiorum.

b In 1. impreſſ fol 16. & in 2 fol. 29. conceſſ 23.
c In 1. impreſſ fo. 26 & in 2. fol. 27. conceſſ. 18.

Et Nicolaus d IIII. prædictorum Pontificum literas approbauit, propter quod authoritate Apoſtolica feſto duplici, hæc feſtiuitas ſtigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeo quod fratres in hac feſtiuitate, & in die B. P. N. Franciſci poſſunt, & in miſſa dicere præfationem propriam, quæ de ſacris ſtigmatibus hunc diuum ſuperexaltat, prout conceſſit Sixtus IIII. & continetur in monumentis e ordinum, & in ſupplemento, quam ego vidi ſub ſigillo authentico.

d In 1. impreſſ fol. 11. & in 2. fol 15. conceſſ 101.
e In 1 impreſ. fo 63. & in 2. fo. 200 conceſſ. 386. & in ſuppl fo. 100. conceſ 404.

Et pro complemento Sixtus IIII. *cum eſſet informatus, quod aliqui non obſtante ſua prohibitione cum cenſuris, de qua in libro Monumenta f ordinum, depingebant ſanctam Catharinam de Senis cum ſtigmatibus, proprijs inhærentes affectibus, mandatis prædictis non obediebant, præhabitis conſilio, & aſſenſu, & matura deliberatione cum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ſtatuit, & ordinauit quod nullus ſancti, aut ſanctæ, Beati, aut Beatæ figura aliqua cum dictis ſtigmatibus depingi poſſit, quouiſmodo, quo aſtimari poſſit, vel credi illum, vel illam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe, & excepta imagine B. Franciſci, quem multipliciter conſtat ſtigmata à Chriſto recepiſſe, atque etiam prohibuit, ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel alias ſcriptura, aut verbo aſſerere, aut affirmare præſumat aliquem ſanctum, vel ſanctam, Beatum, aut Beatam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe*, & ſuper his imponit grauiſſimas Cenſuras, & pœnas, quas incurrunt diuerſimodè facientes contra præmiſſa, ſuper quibus etiam dat conſeruatores omnes Eccleſiaſticos Prælatos, & alios in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Ita habetur in Monumentis g ordinum. In quo etiam h continetur, quod licet præfatæ cenſuræ ad tempus ſint ſuſpenſæ, nullatenus tamen eſſe reuocatas, imo in ſuo robore permanere.

f In 1 impreſ. fo. 13 & in 2. fo 30 conceſ. 54.
g In 2. impreſ. fo 117. conceſ. 20.
h In 1. imp. fol 140 & in 2 fo. 114 conceſ. 271.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. conceſſit, quod fratres Minores poſſint vbique ſolenniter, & publicè feſtum quinque Martyrum ſui ordinis, qui apud Marroquium paſſi ſunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accurſij, & Othonis, in officio duplici maiori die decima ſexta Ianuarij celebrare.* Ita habetur in Monumentis.[i] ordinum.

i In 1. impreſ. fo 65 & in fo. 67. conceſſ. 294.

Et Leo X. *conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus ſanctæ Claræ, vt in Eccleſijs Monaſteriorum ſuorum duntaxat poſſint libere, & licitè celebrare, publicè, ac ſolenniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone, Nicolao, Hugolino, fratribus dicti ordinis, qui pro Chriſti nomine mortem ſubire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus conſequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs ſanctis per Sedem Apoſtolicam canonizatis memoriam facere, & quod ſimiliter propriam legendam eorum in choro cantare poſſint.* Ita habetur in ſupplemento.[k]

k In ſuppl fol. 19 conceſ. 60.

Et ideo Leo Decimus conceſſit, *quod fratres minores obſeruantia poſſint celebrare feſta ſanctorum in quorum honore eccleſiæ locorum ſuorum ſunt dedicata, ſub ritu duplicis maioris, etiamſi ſecundum ordinarium eſſent de ſe ſimplicia.* Ita habetur in ſupplemento.[l]

l Supp fo. 62. conceſ. 192.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *Conceſſit monialibus ſanctæ Claræ ſub cura, & regimine fratrum obſeruantiæ exiſtentibus, quod feſta B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris temporibus ſub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & libere poſſint, & valeãt.* Ita habetur in ſupplemento.[m] Quod ex dicendis in articulo ſequenti latius patebit.

m Supple fol. 24. n. 134.

ARTICVLVS V.

An feſta ſanctorum, & aliæ feſtiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante breuiarium reformatum, debeant modo inſeri in eodem Kalendario, & ſecundum eius formam, ac modum recitari.

RESpondeo dicendo, quod ſolutio huius dubij ſatis perſpicua, & nota eſt de ſanctis poſitis in quæſtione præcedenti, & de alijs qui iam ſunt inſerti in breuiario Romano reformato. Et ſatis perſpicua, & nota eſt loquendo de alijs ſanctis: nam Rubrica prima breuiarij Romani ait, officium fit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis ſanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerunt ſolenniter celebrari, cum eorum octauis conſuetis, & officijs proprijs a ſede Apoſtolica approbatis, aut ex eius Sedis Apoſtolicæ authoritate receptis, aut recipiendis, ſeruata forma huius breuiarij; alioqui de communi, etiam ſi prædicta feſta in Kalendario Romano non ſint appoſita. Et eadem verba repetijt in fine Rubricæ ſecundæ de feſto ſemiduplici. Quibus verbis quinque clarè & manifeſtè iudicantur. Primum eſt eccleſiam non ſolum præbere facultatem

vel ſuperiorum obſeruetur, quibus ſine ſcandalo in huiuſmodi laboribus faciendis contrauenire non poſſit. Ita habetur in compendio [a] mendicaotium, & idem refertur in compendio ciſtercienſi, & cum hoc concordat Tridentinum [b] dicens. Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos idem Epiſcopus præcepetit, ab exempris omnibus etiam regularibus ſeruentur, quod iuri coofonuio eſſe patet, regimen enim Monaſteriorum, quoad celebrationem feſtorum, ad Epiſcopum pertinere videtur, argumento aliquorũ Canonum.[c]

[a] *Comp mendicantium ti. feſtiuitas § vltimo comp. ciſterc. ti. feſtiuitas factorũ.*
[b] *Trid. ſeſ. de reg c. 12.*
[c] *c. de his d. 13. & 9. q. 3. c. per ſingulas & 16 q. 1. c. qui vere & 61. d. c. obitũ.*

Aduertendum tameo, quod feſta per populum votata noo tenentur Regulares obſeruare, licet enim io fauorabilibus appellatione populi veniant etiam Monachi, in odioſis tamen eos miniinè comprehẽdi exiſtimo, præſertim, quia votum de obſeruatione alicuius feſtiuitatis cenſetur cum doctiſſimis Theologis eſſe perſonale, & ſic perſooas ipſum amitteores ſolummodo comprehendere, à quibus tamen, vt io noſtra ſumma confeſſorum dixi, recedit doctiſſimus Nauarrus [d], affirmans dictum votum non perſonale, ſed reale dici debere, & ad populum ratione contractus tranſire: vtcumque tamen ſit, feſta, quæ ratione voti obſeruantur, licet ab Epiſcopo dictum votum confirmetur, nou ſuot vota ab Epiſcopo præcepta quæ Regulares tenentur ſeruare per dictum Concilij Decretum, eum ſint feſta votata, quæ licet ab Epiſcopo ſint confitmata, ipſa confirmatio nihil illis addit, per quod ſuam originalem denominationem ammittant, & aliam præcepti induaot cooditionem. Verum eſt tamẽ quod ratione ſcandali, tenebũtur dicti religioſi obſeruare feſta votata à populo vbi ſint. Vnde Eugenius in cõceſſione ſuperius allegata, ſicut non eximit regulares ab obſeruatione feſtorum, quæ mandato ſuperioris obſeruari præcipiuntur; ita non eximit Regulares à dicta obſeruatione feſtorum, quæ communiter ab omnibus ſecundum conſuetudioem locorũ. vbi monaſteria ſita fuerint, obſeruantur.

[d] *Nau. c. 12. in man. n. 80.*

ARTICVLVS II.

Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.

RESpondeo dicendo, quod non omnia, quæ poſſunt fieri gratia neceſſitatis, poſſunt fieri ratione pietatis, nam propter oeceſſitatem omnia opera tam ſeruilia, quam non ſeruilia, exerceri poſſunt, ſed non omnia permittuntur cauſa pietatis, ſi pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriã & pareotes veneramur, ſicut acceperunt Tullius [e], & Auguſtinus, nec ſi pietatem pro miſericordia accipiamus. Et enim quamuis opera, quæ ex natura ſua ad miſericordiam pertinent (vt veſtire oundum, alere pauperem) in omnibus diebus feſtis poſſint licitè fieri, iuxta quandam gloſſam [f] cōmuniter receptam, alia tamen opera ſeruilia, quæ ex ſola intentione operantis ad miſericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quam ob rem qui ſub miſericordiæ, & pietatis prætextu, abſque alia vrgente neceſſitate, in diebus feſtiuis ædificant, vel reficiunt pontes, ſternunt vias, tota errant via, vt tradit Caietanus [g] communiter receptus, & peccant contra præceptum obſeruationis feſtorum, à qua obligatione non eximuntur regulares, cum (nullum quod viderim) illis ſit priuilegium conceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorum monaſteriorum operibus ſeruilibus ſæculares, & ipſi religioſi occupari; quapropter, vt id licitè facere, aut permittere poſſint, petere licentiam ab Epiſcopis, & ordinariis tenentur, qui ad hæc, & alia minima diſpenſanda habent conſuetudine authoritatem, ſine dicta enim licentia laborantes, & prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti, niſi aliqua neceſſitate præſente, aut eminente excuſentur. Qua ratione in prouincia Sancti Iacobi regularis obſeruantiæ. P. N. Franciſci (cuius ego indignus ſuio filius) ordinatione prouinciali decretum eſt, ne prælati, aut præſidentes permittant in ſuis domibus in diebus feſtiuis opera ſeruilia facere.

[e] *Tul. 3 re. ad Heren. Aug.*
[f] *Gloſ. in c. ſi. de feriis.*
[g] *Caie. 2. 2. q. 122. a. 4. col. 4.*

Aduertendum tamen quod Eugenius IIII. ait, quod ſæculares laborantes in feſtis ſanctæ Crucis, & ſancti Michaelis Septembris, & ſanctorum Innocentium, & Sancti Sylueſtri, ſe nolle quod peccent mortaliter, niſi venerint in Dominica; ita habetur in Monumentis ordinum, & io ſupplemento, [h] & tradit Nauarrus.

[h] *In 1 imp. fo. 61. & in 2 fo. 164. conceſ. § 3. & in ſupp. fo. 305. Nau. in ma. c. 14. n. 15.*

QVÆSTIO LXXI.

De feudo, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*
2 *Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.

VIde quæ diximus in primo tomo [i] per quæ quæſtionis articulo ſatis reſpondetur.

[i] *Tom. 1. qq. reg. q. 28. ar. 3.*

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudorum.

REſpondeo dicendo, quod Curtius ſenior cenſuluit pro parte affirmatiua, quia non depoſuerunt arma, imo Deo inſeruierunt in militia contra infideles; ideo Abbas [k] ait quod hi milites ſunt propriè religioſi, & idem appellat ipſos quaſi religioſos, ergo, cum non deſinant eſſe milites, poterunt ſuccedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attento, quod ſcilicet non ſunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto milites Hieroſolymitanos eſſe religioſos, & perſonas eccleſiaſticas, ſecundum quandam gloſſam. [m] Quod probatur etiam in libro ſuarum conſtitutionum, cuius titulus eſt *ſtabilimenta ſacri ordinis D. Ioannis Baptiſtæ Hieroſolumitam*, præſertim procemio, & in aliis quam plurimis capitulis, in quibus religioſi noncupantur. Imo dico quod ſunt religioſi militares, quia profitentur tria vota eſſentialia, & ſic tanquam clerici ſunt feudi incapaces: imo hac ratione probatur, quia iure [n] pontificio eis interdicitur muliebris conſuetudo, & pro hoc pulchra deciſio Capellæ [o] Toloſanæ. Et in ſpecie noſtri caſus in libro conſtitutionum [p] dicti ordinis cauetur, quod alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo ſe homagio, confederatione, aut iuramento aſtringere alicui perſonæ, ſine ſui Magiſtri licentia. Et in eiſdem conſtitutioni

[k] *Abbas in rub. de reg.*
[l] *Idem in c. quãuis de decim.*
[m] *Gloſ. in c. quiſquis 17 q. 4. & in c. ex parte de dec.*
[n] *Ca. vxoratus in fin. de cōuerſ. cōiug.*
[o] *Toloſ. q. 448.*
[p] *Ca. 12. ti. de fratr. & ſt. 21. ti de inhibit. & pæna.*

nariam electoris cathedram aſſequi, vel iam obtentam retinere ſeu alias Theologiam, Canonicam, vel ciuilem cenſura, medicinam, Philoſophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuſcunque ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, etiam in Eccleſiis, monaſteriis, aut conuentibus regularium quorumcunque publice, vel priuatim quoquomodo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habere, vel exercere. Neque Doctores ipſi, aut vniuerſitatum, ſeu gymnaſiorum eorundem Rectores, cancellarij, vel alij ſuperiores; ſed neque etiam Palatini comites, aut alij particulares, facultatem eruditos viros ad eoſdem gradus promouendi etiã à nobis, & Apoſtolica ſede, vel aliis vndique habentes, Scholares, tam laicos, quàm clericos, & cuiuſuis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eiſdem facultatibus ſuſcipiendum recipere, & admittere, neque doctores magiſtri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuerſitatis, aut gymnaſij procedere. Nec ipſi ſcholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles, gradus huiuſmodi, vel eorum aliquem palam, vel priuatim recipere valeant, niſi Doctores videlicet, & regentes magiſtri, & alij profeſſores, tam ad Cathedrales, & lecturas recepti, in Italia intra ſex menſes à die publicationis præſentium computandos; reliqui verò ad cathedras, & alias lecturas ibidem in poſterum aſſumendi ante eorum receptionem in rectoris, vel aliorum ſuperiorum; eligendi autem in rectores, vel cancellarios; ante illorum electionem, vel ſaltem admiſſionem, in ordinarij loci, vel eius in ſpiritualibus vicarij. Ac promouendi ſcholares, & alij præfati, ante illorum promotionem in eiuſdem ordinarij, ſeu eius vicarij, aut doctorum, aliorumque promouentium manibus, præuio etiam proceſſu, vel debita informatione, quantum eis ſufficere videbitur, ſuper religione, fideque catholica rectorum, cancellariorum doctorum, lectorum, & promouẽdorum eorundem per ipſos locorum ordinarios, vel eorum vicarios rite facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta forma infraſcripta tenorem conceptis, palam, & ſolemniter profiteri teneantur, & deſuper inſtrumentum publicum confici, ac de proceſſu ſeu informatione, & fides profeſſione in priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiuſmodi ſpecialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio fieri debeant, authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuimus, & ordinamus, &c. Et quod ad antiſtites ponit obedientiam, & contra venientes ingreſſu Eccleſiæ eos punit: quod ad inferiores vero ponit excommunicationem latæ ſententiæ, & priuationem omnium & ſingularum dignitatum, beneficiorum & officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum, per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis, ad illa, & alia in poſterum obtinenda, eo ipſo per contra facientes incurrenda, ac quaſcunque receptiones, promotiones, electiones, & admiſſiones, abſque proceſſu, certaque de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fide profeſſione (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliuſque roboris, ac momenti eſſe, neque cuiquam iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis authoritate fulgentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate. Hæc dicuntur in præfata conſtitutione.

Circa quam conſtitutionem eſt notandum, quod in ea proponitur excommunicatio latæ ſententiæ, quæ ipſo facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrum [a], & per Felinum, & proponuntur etiam aliæ ſublata facultate aliter interpretandi, & iudicandi, & hic eſt ſtylus curiæ, vt concludunt Ruinus, [b] Pariſius. Vnde ſequitur, quod ſi aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium eſſe inualidum, ac temerarium. Appoſitum eſt etiam in eadem conſtitutione decretum irritans, cuius natura eſt operari nullitatem actus in contrarium faciendi, iuxta Gloſſam [c], Imolam Oldradum, & Geminianum, & inducit nullitatem ipſo iure, vt probat quædã Decretalis [d] & voluit Ruinus.

Ex prædictis colligitur prælatos regulares, & ab eis ad doctoratum, regentum promotos diu poſt publicationem dictæ conſtitutionis contra venientes canoni præmiſſo, excommunicatos eſſe ipſo iure ac ipſo facto, & priuatos quibuſcunque dignitatibus, & officiis, etiam generalatu, ſeu Abbatiſſali dignitate fuiſſe, & eſſe & inhabiles effectos reſpectiuè, promotioneſque huiuſmodi irritas, ac inualidas fuiſſe, & eſſe, vt in dicta conſtitutione continetur, fauorem publicum, & animarum, ac honorem Dei, & fidei aſſertionem concernente, & ſic vt conſtitutio fauorabilis, & ampliãda, & inconcuſſè ſeruãda iudicari debet, iuxta quandam legem [e], propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra iuris regulas. Hinc videmus Reges ratione publicæ vtilitatis reuocare priuilegia etiam ciuitatibus, vel aliis, per ſe, vel prædeceſſores conceſſa, prout tradit Ludouicus Carrerius; [f] animæ item, ac fidei, & religionis fauor idem, & multo magis operari debet, & etiam vt omnes ligent ex traditis in iure, [g] & notatis per Ioannem Andream, [h] & Abbatem; & Ioannes Andreas ait, quod conſtitutio licet odioſa, quia pœnalis, tamen fauorabilis eſt, quando in fauorem animæ inducta eſt, & ideo ipſius pœna potius eſt dilatanda, quam reſtringenda, iuxta quandam Gloſſam [i] communiter receptam, ſecundum Soccinum. Neque his obſtat, quod generales, & prælati regulares non habent notitiam dictæ conſtitutionis, vnde ſecundum iura [k] ligari non poſſunt. Nam reſpondetur primò, quod hæc conſtitutio eſt irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta ſacros Canones, [l] & tradit Quintilianus Manduſius, ſecundò reſpondetur, quod hæc conſtitutio inter alias conſtitutiones etiam poſt Concilij Tridentini Decreta inſerta eſt, & eſt notata, iuxta ſacros Canones, [m] & tradita à Baldo, & Romano, præterea generales, & prælati regulares debent in his, quæ fidem, & religionem reſpiciunt, ac ſuam gubernationem, officium, & regimen, & adminiſtrationem diligentiſſime ſe informare de omnibus Decretis, & conſtitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apoſtolica emanabunt, alioquin ignorantia non excuſaret eos, vt iidem Sacri Canones in ſimili caſu determinant, & tradunt Lapus [n], Paulus Caſtrenſis, & Pariſius, & licet decretum irritans in conſtitutione præmiſſa oppoſitum operaretur ante publicationem, prout cenſerunt Paulus de [o] Eleazar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Buttio, Imola, Felinus Caſſialupus, & alij quos refert Manduſius. Idem tamen Summus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis prætextu ignorantiæ, vel alio ſe excuſare poſſet, adiecit tempus, & terminum conſtituit in ſua conſtitutione, qui præteriri non poteſt dicens, *ne autem publicationis quiſpiam præſentium ignorantiam prætendere, vel excuſationem allegare poſſit, ſed ipſa perueniat ad omnium notitiam, aliquantulum volumus, & mandamus, quod eadem præſentes in Baſilica principis apoſtolorum de vrbe, & cancellaria noſtra, valuis, ac acie campi Floræ per aliquem ex curſoribus noſtris affixa, copia illarum ibi demiſſa, omnes in Italia intra tres, extra vero illam exiſtentes intra ſex menſes proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent.* Vnde cum conſtet de publicatione, ſi conſtat de termino iam lapſo, non eſt dubium, niſi quod contra venientes hanc conſtitutioni incidant in pœnas ab ipſa appoſitas, niſi defendãtur, quod talis conſtitutio apud ipſos minimè fuerit recepta, & per non receptionem legitimam, ſuam amiſiſſe vim, ſicut alia ſimilia decreta non recepta eam amittunt.

ART

---

[a] Alex in add. ad Bart. in l. Imperator ff. de iure fiſci. Felin in c. Rodolphus n. 14. de reſcr.
[b] Ruin. conſ. 67. poſt q. 9. vo. 6. Pariſ. conſ. poſt nu 153. & conſil. 38 n. 7 vo. 4.
[c] glo in cle i. v. nullatenus & ibidem Imol n. 20 & ſeq. poſt Oldr. conſ. 319 col. vlti. ver. ibi ſi prælatus Gemin. in c ſi Romanus § ſin tan n. 4 de app li 6.
[d] c. pœna de præbend. li 6. Ruin conſi. 70 n. vo 5.
[e] l ſi quis in graui ver. ii quoque ad Sila manum.
[f] Carrerius in ſ praxi. crim. enſu 7 n. 60. cum ſeq.
[g] Andreas in c. ſignifi. ver. ſignifi. vermo[...] dictione & ibi Ab. n. 7. de foro competen.
[h] Andr in c. ex tenore co. 2. dic ergo qui filij ſint legitimi.
[i] glo. in l omnes dies vo. Apoſtolica in ſi C. de ferris Socc conſ 191. co vl. n 7 li 2.
[k] l. 1 ff de decreto ab ordine fact. l. ſi ignorans ff locati.
[l] c o. verſi. abſcebatur de conceſſ præben. Mand. conſil. 57. n. 9
[m] c paſtor de fide inſtrum. Bo in l. 2 poſt pr. C. quando prouo. non eſt neceſſe Rom. co. 170 nu 2.
[n] Lapus allegatio. 51 n. 17 Caſtren. l. 1. § non autem n 4 ff de excuſat.
[o] Eleazar in proœmio clementine in c 2. de conſtitution. Buttrio c 2. Imol. eo 2. fallen 2. Felin. eo. 2 limit. 4. Mand. vbi ſup.

ARTICVLVS III.

An religioſus, qui adeptus eſt prælationem, & per ignorantiam per inaduertentiam non fecit profeſſionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, ſit tutus in foro conſcientiæ.

RE͏ſpondeo dicendo, hunc religioſum non peccaſſe coram Deo; & ſic in foro conſcientiæ à pœnis dictæ conſtitutionis eſſe immunem cum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excuſent eum ab illis, per notata à D. Thoma, [a] & à Canoniſtis, tum quia lex pœnalis etiam ſi pœnam ipſo iure contineat, non ligat in conſcientia ante ſententiam criminis declaratoriam, iuxta quandam Gloſſam [b] communiter receptam: tum quia qui bona fide tranſgreditur legem humanam putans ſe habere iuſtam cauſam tranſgrediendi, non peccat mortaliter, vt poſt alios tradit Nauarrus [c], & hic bona fide tranſgreſſus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiam ſi eam ſciret; ſi tamen intellexit ipſum minimè comprehendere, cum fidem profeſſus fuerit ſolenniter, quando fuit inſtitutus prædicator: nam lex humana male intellecta non ligat in foro conſcientiæ, iuxta Innocentium [d], quẽ cum aliis ad id refert Felinus [e]. Quare ait Nauarrus, [f] quod hic religioſus taceat hanc negligẽtiam coram hominibus, & gaudeat coram Deo ſe iam quando fuit inſtitutus prædicator profeſſionem fidei feciſſe, & expulſis ſcrupulis tranquillo pectore ſuum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

[a] Tho. 1. 2. q. 98. ar. 5. & 6. Canoniſtæ in c. ignorantia de regul. iuri. lib. 6. & in c. turba. §. notandũ. 2. q. 4.
[b] gloſ. in c. fraternitas. 12. q. 2.
[c] Na. in man. c. 17. n. 43.
[d] Inno. in c. perpetuas de ſimo.
[e] Feli. in c. ſi. n. 7. de re iud.
[f] Nau. li. 1. cõſi. 1. tit. de ſum. Trini. conſ. 3.

QVÆSTIO LXXIII.

De ordinum generalibus, quo ad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVam poteſtatem habeant generales ordinum.*
2 *Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.*
3 *Vtrum generales debeant reformare ad regula, quam profeſſi ſunt praſcriptum.*
4 *Quomodo debeant ſe prælati habere in reformatione.*

ARTICVLVS I.

Quam poteſtatem habent generales ordinum.

RE͏ſpondeo dicendo, quod ſi per ſingularia deſcenderemus, plurima nobis de hac materia eſſent dicenda, de iis ſcilicet, quæ concernunt ad miniſterium generalatus, ſed omnia, quæ potui nimio labore inueſtigare, in his tomis per ſuas materias reſoluuntur, præcipue in primo tomo, in quo per multas quæſtiones de Abbatibus late agimus. In hoc autem articulo ad generalia tantum me conuertendo dico, quod Sixtus IIII. *Conceſſit, quod generales Carmelitarum adminiſtrent, & exerceant ea, quæ ad ſuum officium generalatus pertinent, reiecta quauis profeſſorum ſui ordinis; & aliorum ſibi ratione dicti officij ſubditorum appellatione, quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mandatis, ac decretis regulari diſciplina quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in monumentis ordinum, [g] & Paulus III. *Conceſſit, quod præpoſitus generalis ſocietatis cum primum electus eſt iuxta ſocietatis conſtitutiones, eo ipſo ſit verus ipſius religionis præpoſitus, cum libera, & omnimoda cura, & adminiſtratione omnium, quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent. Poteſtq; plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicumq; commorantes, etiam exemptos, etiam quaſcumq; facultates habentes.* Ita refertur in compendio [h] Societatis.

[g] in 1. Imp. fo. 99. & in 2. fo. 181. col. 446.
[h] Comp. ſocieta. v. generalis. § 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.

RE͏ſpondeo dicendo, quod Concilium Conſtantienſe, *ſtatuit quod generalis fratrum minorum poſſit, & debeat conuentus ſuos ſibi ſubditos ad ſtatum ſtrictæ obſeruantiæ conformem, iuxta declarationes, & ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, & ordinis reducere, tollendo quaſcunque ſuperfluitates, ſiue ſint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo, habito ſemper conſilio maiorum, & diſcretorum ſibi obedientium, ac eligendo (ſi opus fuerit) aliquas perſonas, quæ ipſas ſuperfluitates authoritate dicti Concilij vendant, atque commutent, aut alias in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in monumentis ordinis. [i] Et Eugenius IIII. *Conceſſit vt generalis poſſit tollere ſuperflua à conuentibus ſibi ſubiectis, ac in aliis conuentibus reponere, aut commutare*, ita habetur in eodem libro. [k] Et idem Eugenius, *diſtrictè præcipiendo mandauit prouincialibus, & aliis fratribus ordinis minorum regularis obſeruantiæ, quatenus generalibus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & ſingulis licitis, & honeſtis regulam, & ſtatum, ac ordinem ipſorum obſeruantiæ, necnon officium eorundem generalium quomodolibet concernentibus, quæ ipſi generales pro tempore duxerint ordinanda, ſeu illis iniunxerint, illa efficaciter ſtudeant adimplere.* Ita in ipſomet libro continetur. [l]

[i] In 1. impr. fo. 26. & in 2. fo. 110. col. 12.
[k] in 1. imp. fo. 261. col. 676.
[l] in e. imp. fo. 47.

Et pro ordine Ciſtercienſi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monaſteriis Ciſtercienſis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obſeruari debet, nemiiniq; licere præter ſimplicem, & communem intelligentiam, alium quemlibet ſenſum inducere.* Ita habetur in huius ſacri ordinis compendio. [m] Et Martinus V. & Eugenius IIII. prout in eodem Compendio [n] refertur, ordinauerunt, *quod generalis reformator, & capitulum generale ordinis Ciſtercienſis pro directione, ac ſubditorum animarum ſalute, ſtabilitateq; monaſteriorum ſaluis regulæ ſubſtantialibus, quaſcumq; in ſpiritualibus, & temporalibus circa regulam ipſam, & eius obſeruantias occurrentes ambiguitates, obſcuritates, & dubia declarandi, dilucidandi, interpretandi, & diſpenſandi ſtatutaq;, & ordinationes, ſeu eiuſdem definitiones, etiam interpretandi, mutandi, variandi, tollendi, reuocandi, caſſandi, & alterandi, necnon noua addendi, condendi, & faciendi plenam, & liberam authoritate Apoſtolica authoritatem habent: Cùmque reuocatum eſſet indubium qualis mens, & intentio fuiſſet B. Benedicti in regula condenda, & ob id ſcrupuloſitates quam plurium animis inſurgerent*, ideo Eug. IIII. generali reformatione conceſſit, *vt cum Conſilio capituli poſſit libere, & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quæcumq; eius dubia, ſeruatis tamen in omnibus recta conſcientia, & ſano intellectu, nam diſſolutio ex talibus inde ſequeretur, in quibus, & in aliis his concernentibus attendendum eſt*, prout ait Eugenius III. [o] *vt obſeruantiæ, & vſus ordinis in omnibus monaſteriis vniformes ſint, & concordes.*

[m] Comp. Ciſter. ſi refor. §. 2.
[n] ti conſti. § 1.
[o] in adi. ti cõſtitutio § 6.

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Ciſtercienſis in dicto cõpendio, ex ipſis conſtare quædam eſſe regulæ ſubſtantialia, & quædã eſſe ordinis ſub-

Digitized by Google

ſubſtãtialia. Regulæ ſubſtãtialia ſunt tria vota, ad quę quilibet religioſus ſubſtentialiter obligatur, de quibus agunt D. Tho.[a] Panormitanus, & canoniſtarum communis. ſed de minus ſubſtantialibus, id eſt de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, late tradit Nau.[b] & de his debet intelligi cõceſſio Eugenij IIII. ſuperius relata, vt ſcilicet reformator generalis, cum capituli conſilio, poſſit cum reuocatur in dubium qualis fuerit intentio B. Benedicti interpretari, modificari, declarare, & exponere quęcunque dubia circa accidentalia regulæ, ſeruatis tamen recta conſcientia, & ſano intellectu illius, ne ad diſſolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem ſubſtantialia ſunt ea, quibus vt talis ipſe ordo reputatur, & ab aliis ordinibus diſtinguitur, vt habitus, & cæremoniæ peculiares, quæ tanquam ſubſtantialia illius notabiliter mutari, ceſſari, nec circa illa aliqua ſtatui, neque ordinari per præfata priuilegia poſſunt, licet id, quo ad modum viuendi, conſuetudinéſque ipſius ordinis, concedatur quia alias per id ordo ipſe abrogaretur. Aduertẽdũ tamen, quod vt omnia ordinate fiant, ſicut generales & prouinciales tenentur pro poſſe familias ipſis commiſſas reformare. Ita Leo X. *ſtatuit, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcepit, quod de cætero nullæ aliæ reformationes in ordine fratrum minorum introducantur, aut fiant, abſque miniſtri generalis, aut prouincialium miniſtrorum reformatorum in ſuis prouinciis reſpectiuè expreſſo conſenſu, ita tamen vt dictæ reformationes miniſtro generali, & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam ſubiiciantur*, ita habetur, in ſupplemento[c] non tamen per hoc tollitur, vt ipſæ reformationes authoritate Apoſtolica ſine prædictorum miniſtrorum aſſenſu fieri poſſint, nam Gregorius tertius decimus, anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo octauo, in conſtitutione nonageſima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus, &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum diſcalciatorum congregationis ſiue prouinciæ S. Ioſephi in regnis Hiſpaniarum ordinis minorum Sancti Franciſci de obſeruantia, ac ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibuit ſuperioribus, & prælatis ipſorũ fratrum de obſeruantia, ne eos circa eorum viuendi modum moleſtare, aut in eis aliquid innouare præſumant, propter quod ipſi reformati à fratribus laxioris vitæ debitis bulliſtæ ſint vocati, vt vtentes ad eorum liberationem, & exemptionem bullis, & priuilegiis Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*, qua propter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationẽ deſiderans in bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrenda, & a qua nullus, præterquam in mortis articulo niſi à ſede Apoſtolica abſolui valeat, ne quis frater Sancti Franciſci appellet alium fratrem eiuſdem ordinis malitiosè, irriſoriè aut improperioſè, priuilegiatum, collectaneum, bulliſtam, Amadeitam, Clarenum, de Euangelio ſeu de Caputio, ſeu bigolum, aut alio quouis nomine irriſorio, aut improperioſo, vel quod pro improperioſo, à patientibus habeatur. Et ſimiliter præcepit tam clericis, quam laicis, ne fratres huiuſmodi, aut eorum fautores præfatis nominibus irriſoriè, ſeu malitioſè appellent, ſed omnes fratres ipſius ordinis minorum S. Franciſci à ſe ipſis, & ab omnibus aliis appellentur & nominentur*. Ita habetur in ordinis ſupplemento.[d] Cuius mandati Apoſtolici cenſuram, licet prout tradit collector priuilegiorum mendicantiũ fuerit ſublata non poſſumus tamen negare Leonem X. reformationem religioſorum maximè affectaſſe; de aliis autem bullis, quas habent prouincia S. Ioſeph, & prouincia S. Pauli, pro eorum reformatione, dicemus Deo duce in tertio tomo, in quæſtione de reformatione religionum.

[a] D. Tho. 22. q. 186. ar. 6. & 7. Panor & clement. in rub. de regu. & in c. ecclſia de conſtit.

[b] Nau. in cõmuniter de reg à n. 9.

[c] Sup fo. 30 conceſ. 101.

[d] Sup ord. fo. 90. conc. 99.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares debeant reformari ad regulæ, quã profeſſi ſunt præſcriptum.

RESPONDEO dicendo, quod Concilium[d] Tridẽtinum decreuit, vt omnes regulares tam viri, quam mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt præſcriptum vitam inſtituant, & componant, atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt obedientiæ paupertatis, & Caſtitatis, ac ſi quæ alia alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, nec non ad communem vitam; victum, & veſtitum conſeruanda pertinent fideliter obſeruent, omniſque cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus, & prouincialibus, quam in eorum viſitationibus, quas ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur cum compertum ſit ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent relaxari. ſi enim illa quæ ſunt baſes, & fundamenta totius regularis diſciplinæ exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ædificium neceſſe eſt. Ex qua decretali colligitur, quod religioſi debent & tenentur modo reformare ſe ipſos, ſecundum præſcriptum regulæ, quam profeſſi ſunt, ad cuius decreti obſeruationem exactam reuocat idem Concilium[e] Tridentinum omnia priuilegia in contrarium à ſede Apoſtolica impetrata. Quod videtur creditu difficile, non enim præſumitur Papam, vel Concilium cuius ipſe eſt caput, velle vnico verbo delere tot diſpoſitiones à ſede Apoſtolica emanatas, in ſe maximè vtiles, & neceſſarias, iuſtas, & vſu comprobatas, vt in ſimili Summus Pontifex[f] & quidam Imperator dixerunt. Præterea ſequeretur, deſtructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum eſt ne præfecti ſint perpetui, ſed tantum triennales, & ne ſoli pro ſolo ſuo arbitrio gubernent monaſteria, & prioratus, nec fructus eorum impendant, ſed cum Concilio, & conſenſu aliquorum, quos alibi Conſiliarios, alibi diſcretus, alibi definitores appellant. Conſtat enim ſecundum originarium ſtatutum regularium præfectos debere eſſe perpetuos, & totam adminiſtrationem ad eos debere pertinere. Conſequeretur item deſtructio bonæ partis reformationum ordinum militarum, ſecundum quas alia pertinent ad magiſtros, alia ad capitula illorum alia ad commendatarios maiores, alia ad minores, alia ad priores & conuentus eorum, quæ ſecundum præſcriptum originarium regularum ſancti Auguſtini, ſancti Benedicti vel Bernardi, quas ipſi profitentur, nullatenus illis peculiaria eſſe deberent.

Vnde neceſſariò debemus concludere mentẽ Concilij non fuiſſe decernere, vt ſtatus religionum reducantur ad primam omnimodo ſui mam, præſertim iure communi, vel authoritate Papæ relaxatam vel mutatam, ſed ſolum ad eam, quæ habet, vt tria ſubſtantialia vota ſeruentur, & vt nullus ſimplex regularis habeat quidquam proprij, quo ad dominium, nec quo ad vſum, aliter quam regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi, quam ſecundi dicti Concilij ſatis colligitur. Primum enim caput

[d] Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 1.

[e] Seſ. 25. de reg. c. 22.

[f] c. Eccle. veſtra de elect. l. ſi. quãdo C. de inof. teſt.

Digitized by Google

caput ſolum habet in ſumma, vt religioſi tria ſubſtantialia vota obſeruent, & alia ad communem vitam, victum, veſtitum conſeruanda, pertinentia. Secundum vero caput totum tendit ad hoc, vt nullus ſimplex religioſus habeat quidquam peculiare, aliter, quam regula permittit, vt ex eodem cõſtat, & quantum ad hoc præcipit conſilium, vt omnes regulares vitam ſuam componant ad præſcriptum regulæ, quam promiſerunt. ita explicat Nauarrus, [a] qui quo ad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in contrarium: imo ait idem Nauarrus [b] quod verba Concilij ibi, *omnes regulares vitam ſuam inſtituant, & componant*, ſignificare videntur prius eſſe inſtituendam, & componendam vitam à prælatis, quam teneantur ſeruare. Et id ipſum videntur ſignificare illa verba ibi, *omnis cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur*, non enim pertinet inſtituere, & componere ad ſingulos, ſed ad prælatos, & conuerſos, ſiue capitula, iuxta determinata in ſacris canonibus, [c] & ita videtur quod ſingulares excuſantur à peccato, donec dicta inſtitutio fiat à prælatis: Vnde ſecundum Nauarrũ videtur culpa non obſeruandi prędicta à ſubditis in prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipſi tenentur magnopere aduertere ſuam maximam in hoc obligationem conſiderantes, tenentur enim ſubditos ſuos prouidere de victu, & veſtitu ſufficienti, & de alijs ad humanam vitam neceſſarijs, ſecundum qualitatem temporis, & conditionem perſonarum, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ ſunt præciſè neceſſaria, ſubditi contra eorum ſtatum, & regulam, quam profeſſi ſunt, ea procurare cogantur redeundo ad vomitum ſæcularibus ſe negotiis implicando, & ſæcularium amicitiam, & conuerſationẽ captando, vt hoc modo eorum neceſſitatibus ſuccurratur. Et ſic dixerint prælati nõ eſſe ſufficiẽtes eleemoſynas aut reditus, vt omnibus, vt tenentur, ſubueniatur; huic tanto religionum malo ſatis ſuccurrit ſacra Sancta Synodus [d] Tridentina Spiritu ſancto inſpirata, decernens in prædictis autem monaſterijs, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantũ numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex reditibus proprijs monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſinis omnimodè poſſit ſuſtentari. Hæc Concilium. Pro cuius maiori obſeruatione in noſtra ſacra religione minorum de obſeruantia, in congregatione generali Toletana [e] conſtitutio eſt facta, in qua id prælatis præcipitur, vt exequantur.

[a] Nau. in c. nullam 18. q. 2. n. 2.
[b] Nau. vbi ſu. n. 32.
[c] c. cũ omnes de conſt. cum glo. & c. ant.
[d] Conc. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 3.
[e] Cõſtit. Tole.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo debeant prælati ſe habere in hac reformatione.

RESpondeo dicendo, quod, prout ex dictis in ſuperioribus patet, peccant ſuperiores negligentes inſtituere, & componere ſiue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiam ſingulares impedientes ea, quia contraueniunt menti, & verbis concilij, quod eſt peccatum, vt patet, & ex iure [f] ſatis colligitur, & non vidẽtur teneri ſuperiores ad reducendam eandem omnino formam, quæ in principio à regularibus obſeruabatur, tunc enim nulla veſtis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique aliqua res erat particularis, vt colliguntur ex viginti, & amplius locis regulæ D. Augu. notatis à Ioanne Gerſon, [g] ſeu ab alio quiſquis fuerit eius author, at nunc etiam quique reformatiſſimi monachorum habent non ſolum prædicta peculiaria, ſed etiam cellas, & ſellas, claues, lectos, & id genus alia, & ſatisfacere videntur qui ſuos ordines reformarent ad præſcriptum eorũ, qui à ſapientibus ſatis cenſentur reformati, argumento illius quod in Prouerbiorum [h] libro habetur, *qui mons emungit, elicit ſanguinem*, quod ſingulare dictum in libro decretorum [i] reponitur. Vnde videtur quod, cum ex cauſis cunctis religionis communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuſte poſſet alicui ordini, monaſterio, vel alicui perſonæ ſingulari aliquid aliud permitti, ex particularibus cauſis in eis concurrentibus, quia à potentiori cauſa potentior producitur effectus, vt dicit Ius, [k] & ſic ſi monaſterij, aut prouinciæ ſplendor, & conſuetudo antiqua, quæ ſine ſcandalo multorum non poſſet vna vice eradicari, requireret, vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, poſſent vtique illa relinqui ſine ſacrorum canonum violatione. In quod facit reſponſum illud ſapientiſſimi, prudentiſſimique Cardinalis, Caietani, ad prouincialem prouinciæ Luſitaniæ huius ſacræ religionis, ipſum ſuper reformatione dicti ordinis in eo regno conſulentem: ſcripſit enim ille prudentiſſimus praſul verbis ſatis breuibus, & compendioſis, ſed dignis tanto, & ſapienti viro. *Coge intrare mare per flumium*, ſignificans paulatim, & ſuauiter ſi fieri poſſet, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem eſſe inducendam, vt multa, & grandia, & grauia ſcandala, quæ ex hoc ſolent conſequi excuſentur. Ita doctiſſimus Nauarrus. [l] Nec enim decet regulares, & Eccleſiaſticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud ſæculares manifeſtẽtur: duos ſecundum cor ſuum video à Deo fuiſſe datos ſuperiores ſuper populum Iudaicum, vnum ſcilicet mitiſſimum, & patientiſſimum Moyſeo, alterum Regem Dauid, qui de ſe ipſo loquens ait. [m] *memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius*, ad regimen enim, & reformationem hominum ſumma patientia, & manſuetudine eſt procedendũ, & ideo de Chriſto Domino Redemptore, & reformatore generis humani prædixit Iſaias. [n] Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris, Calamum caſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Significans in his verbis ſummam Chriſti Domini in hac reformatione mãſuetudinem. Cuius tamen ſeueritas audita fuit contra genimina viperarum ſacerdotes, & phariſæos, templum Dei facientes ſpeluncam latronũ, & ſuis vitiis, & perfidia tenaciter adhærentes, alios ad ſe trahentes, quos aſſumpto ſui rigoris funiculo eiecit de templo, eiiciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & authoritate negotiantes, quo exemplo prælati in ſuis reformationibus obeundis aliquando manſuetudine debent procedere, aliquando media via, ſcilicet manſuetudine, & rigore mixtim incedere oportet, aliquando vero contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes, virga ferrea procedere tenentur, ſumendo nunc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis quod his verbis ſignificauit Dauid dicens [o] *poſuiſti homines ſuper capita noſtra*, innuens nobis quod hominum regimen, & reformatio non eſt onus tantum humerorum, iuxta illud Iſaiæ, dabo clauem Dauid ſuper humerum eius, ſed onus quod multa etiam capita ad portandum requirit, cum autem Dauid, vnum ſolum haberet caput ſicut cæteri alij homines, ſequitur euidenter quod in præſentiarum fuerit locutus de alijs capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiruntur, ſcilicet conſilium multorum

ipſi

[f] c. qui peccat. 23 q. 4.
[g] Gerſon cõtra cano. propriet. 1 part. n. 25.
[h] Prou. 30.
[i] c. denique 4 diſt.
[k] c. 1. & 2. cũ ets. no. at de conſe. vts. vel conciſ.
[l] Nau. in c. nullam n. 53. 54.
[m] Pſal. 131.
[n] Iſai. 42.
[o] Pſal. 61.
Eſai. 9.

ipſi priocipi aſſiſtentium, quos diuina gratia concomitetur: ſicut enim, vt dixit diuinus Plato, oues non cuſtodiuntur, & gubernantur ab alijs ouibus, ſed ab animali, quod ſit aliquid pluſquam animal, ſcilicet homo, ita homo non poteſt cuſtodiri, & gubernari ab alio homine, ſed ab aliquo homine, qui ſit pluſquam homo, & ſit per conſequens homo diuinus.

QVÆSTIO LXXIIII.

De gradibus Scholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum monachi poſsint ad gradum Doctoratus promoueri.*

2 *Vtrum fratres minores regularis obſeruantiæ poſsint gradus eccleſiaſticos recipere.*

3 *Vtrum religioſi recipientes gradus Scholaſticos, ſine licentia ſuorum prælatorum, maneant graduati.*

4 *Vtrum prælati ſocietatis Ieſu poſsint gradus Scholaribus conferre.*

5 *Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſsint ad gradum doctoratus promoueri.

REſpondeo dicendo, quod is qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, poſt clericatum ad Doctoratus gradũ, eodem iure promoueri poteſt, eaque ratione presbyter beneficiarius ad Doctoratus gradum iure ciuili poteſt promoueri, abſque alicuius pœnæ metu, prout tradunt Nauarrus,[a] & Salzedo; & quod magis eſt, monachis hoc etiam eſt permiſſum, ita notanter ſcribit Calderinus[b] quem refert & ſequitur Nauarrus: vnde merito reprobandus eſt Rebuffus[c] ſcribens titulum doctoratus in Theologia, aut in iure Canonico, non deberi, neque tribui de ſtylo curiæ religioſis, contrarium enim verius eſt, nempe quia magiſter ſacri Palatij ſemper eſt Dominicanus doctoratu, & magiſterio inſignitus, vnde à tota curia Magiſter appellatur. Verum eſt tamen, quod opinio Rebuffi poteſt intelligi, quando ipſi religioſi gradui ſe ingerunt, tunc enim non debent doctorari, prout notatur in iure,[d] cum licentia autem prælati bene poſſũt, vt ſacri Canones[e] ſatis innuunt, & tradunt Innocentius, & Panormitanus, per ſtudium enim, & ſcientiam necdum eſt vtilior proprio monaſterio, ſed etiam toti Eccleſiæ vniuerſali, vt dicitur in iure,[f] & plus proficit in legẽdo Doctor, quam ſimpliciter curatus in ſacramentis miniſtrandis, prout in eodem iure[g] aſſeritur, de quo per gloſſam in pragmaticis ſanctionibus, & tradit Petrus Lenauderius in ſuo tractatu de priuilegiis Doctorum.

[a] Nau. conſ. 2. ti. ne cleric. l. vonene. Salzedo in pract. c. 59. iuxta finem.
[b] Cald. conſ. 2. de magiſt. Nauar. in c. non dicatis n. 13.
[c] Rebuf. ti. diſpenſa. cum orig. n. 27.
[d] c. monac. 16. q. 1. & c. innonus 77.
[e] ca. ſic viuat. 29 q. 1. & c. ſi cleric. & ca. doctos. Hoſtiẽ. in ſumma. ti. de Magiſtro §. quales eſſe debeat. Panor. in c. de multa de præben. idem conc. 89.
[f] ca. ex eo de elect. li. 6.
[g] d. capi. ex eo gloſ. in prag. ſanct. ti. de colla. § itẽ pla. cuit. n. regu. Lenander. de priui. Do. 10. q. 30 in 1. par.

Propter quod cum gradus ſcholaſtici monachatui minimè repugnent, ſi cum licentia prælatorum conferantur. *Bonifacius IX. conceſsit Magiſtro generali ordinis Prædicatorum pro tempore exiſtenti, quod in, quolibet capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrando, vni ex fratribus dicti ordinis in Theologiæ facultate prouecto, huiuſmodi per generalem, & definitores dicti capituli, vel aliquos Magiſtros ad hoc aſſumendos, diligenti examinatione ſufficiens, & idoneus inuentus fuerit, magiſterij honorem, & docendi licentiam ſeruatis conditionibus Viennenſis Concilij, & aliis ſolennitatibus in talibus conſuetis, auctoritate Apoſtolica elargiri poſsit, ſibique, vt infra dictũ ordinem, & extra omnibus gratiis, priuilegiis, libertatibus, & indulgentiis, tam à Sede Apoſtolica, quàm ab ordine prædictis fratribus eiuſdem ordinis in eadem Theologia Pariſienſi Magiſtratibus Conceſsis, perinde vti, & gaudere valeat, ac ſi in Pariſienſi ſtudio huiuſmodi magiſterium recepiſſet*, Ita habetur in ſupplementu[h].

Et Innocentius VIII. conceſsit eiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expenſas, quæ in ſuſcipiendis gradibus in vniuerſitate Salmantina fiunt, fratres prædictæ congregationis gradus huiuſmodi ibidem ſuſcipere commodè non poſſunt, quod regens, & in eius abſentia, prior domus ſancti Stephani Salmantinæ dictæ congregationis poſſint conferre quoſcunque gradus fratribus eiuſdem congregationis per eandem congregationem expoſitis, & admiſsis per capitulum, vel Magiſtrum generalem dicti ordinis, dummodo ſic graduati peregrint curſus ſuos. Ita habetur in Monumentis ordinum.[i]

[h] Sup. fo. 117. conc. 426.
[i] In 2 impr. fo. 71 ſec. 194.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſsint gradus ſcholaſticos recipere.

REſpondeo dicendo, quod *Martinus Quintus præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ vniuerſis cancellariis, rectoribus, decanis, Magiſtris, & Doctoribus ſtudiorum, ac vniuerſitatibus eorundem vbique conſiſtentium, ne fratribus Minoribus, ſeu alicui eorum gradum, & honorem, ac inſignia magiſterii conferre præſumant, niſi curſum per conſtitutiones Apoſtolicas, & ordinis præfati inſtituta perfecerint, & aliàs ad dictum gradum obtinendum idonei exiſtant. Et decreuit, atque ſtatuit, quod quilibet ex Magiſtris, aut Doctoribus, qui aliàs (quam prædictum eſt) gradus, & inſignia alicui fratrum prædictorum impendere præſumpſerit, gradu, & honore magiſterij careat, atque à lecturis, & aliis actibus, & gratiis magiſtralibus ipſo facto ſit perpetuò priuatus; & ad eadem de cætero inhabilis exiſtat. Voluit inſuper quod eiſdem pœnis ſubiectus ſit quicunq; qui præter rigorem huiuſmodi gradum, & inſignia prædicta ſuſcipere præſumpſerit.* Ita habetur in ordinum Monumentis,[k] Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro,[l] *ordinauit, quod ſi aliqui ex fratribus prædictis baccalaureatum pro huiuſmodi gradu magiſterij aſſequendo, contra conſtitutiones Apoſtolicas, & inſtituta prædicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros ſententiarum publicè, & actualiter legant, à lectura huiuſmodi ſub pœnis prædictis penitus, & omnino ceſſent: aliàs ab eorum ſuperioribus per cenſuram eccleſiaſticam arceantur.*

[k] in 2. impr. fo. 33. ſec. 40.
[l] in 2 impr fo. 35. conc. 4.

Et idem Martinus V. vt refertur in eodẽ libro,[m] *Statuit, & decreuit, quod quicunque fratres ordinis Minorum promoti fuerint ad magiſterij gradum in Theologia, extra vniuerſitates (ab ipſo ordine, per generalia capitula) ad hoc ſpecialiter electas, & abſque eo quod ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſentẽtias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere teneantur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi rite magiſtrandi ſcientia, minime de cætero gaudere poſsint beneficiis, honoribus, gratiis, priuilegiis, exẽptionibus, & indulgentiis, tã in dicto ordine, quã extra, magiſterio in Theologia Apoſtolica, vel quauis alia auctoritate conceſsis, & quibus Magiſtri huiuſmodi vti, & gaudere conſueuerunt. Ac etiã mandauit generali, & prouincialibus miniſtris, cuſtodibus, & guardianis, & eorũ vices gerentibus, ac generalibus, ac prouincialibus capitulis quibuſcũque prædicti ordinis ſub pœna excommunicationis, quatenus has literas (quatenus vnumquemque concernunt)* obſeruent

[m] in 2 impr. fo. 29. ec. 43.

obſeruent, & faciant inuiolabiliter obſeruari. Non obſtantibus quibuſcunq; in contrarium facientibus.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recipientes gradus ſcholaſticos, ſine licentia ſuorum prælatorum, maneant graduati.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius VIII ſtatuit quod nullus frater ordinis prædicatorum reformatorum, ſeu de obſeruantia prouinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ, Magiſterij, ſeu alium quemcunque gradum in ſacra Theologia (niſi ad illud per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit) aſſumere quoquomodo præſumat. Et quod ſi quis aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint, & eſſe cenſeantur.* Ita habetur in Monumentis [a] ordinum.

[a] In 3. imp. fo. 75 conc. 194.

Circa hanc, & ſuprapoſitas conceſſiones, eſt notãdum primò, hanc habere locum etiamſi perfecerint curſus ſuos, ac ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia cætera ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi; nam pœnam hanc inſtituit Innocentius contra illos, qui per capitulum dictæ congregationis expoſiti non fuerint, ſine eo quod de prædictis aliis faciat mentionem, ſicut fecit Martinus V. in ſuo decreto, de quo in articulo ſuperiori.

Notandum eſt ſecundò, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, ponuntur contra præſumentes, per quod videtur quod religioſi huiuſmodi aſſumentes gradus, ſine dicta capituli expoſitione, ante notitiam huius conceſſionis, vel poſt eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi ſimplicitatem non incurrunt pœnas contra eos impoſitas in ea, quia lex imponens pœnam præſumenti facere aliquid, non includit facientem per obliuionem, incogitantiam, vel ſimplicitatem, ſine dolo, iuxta doctrinam ſingularem Cardinalis [b] communiter receptam, & per Nauarrum ad multa ſimilia applicatam.

[b] Cardi. Clem. n. 1. q. 19 de priui. Nauar. in ca. accepta oppoſ. 8 de reſti ſpoliat.

Notandum eſt denique quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, fuerunt impoſitæ pro fratribus reformatis prædicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non ſectantes minimè ſunt extendendæ, cum pœnas reſtringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locum virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum inſtituta debet conſiderari, non enim pœnæ quæ apponuntur in conceſſionibus factis pro reformatis pro eorum reformatione conſeruanda ad fratres non reformatos extendi debent, cum reformatis maximè conueniant, non reformatis vero diſconuenire credantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre.

RESpondeo dicendo, quod *Scholares collegiorum Societatis exiſtentium in vniuerſitatibus alicuius ſtudij generalis degentes ſi prævio rigoroſo, & publico examine in eiſdem vniuerſitatibus reperti fuerint idonei, & rectores vniuerſitatum eos gratis promouere recuſauerint, in prædictis collegiis à præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus, ſeu Magiſtris per eoſdem eligendis, promoueri poſſunt ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licentiaturæ, ac Doctoratus gradus. Ita conceſſit Iulius III. Idemque ſcholares collegiorum exiſtentium extra vniuerſitates, abſoluto ſuorum ſtudiorum curſu, & rigoroſo examine præcedente, à præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum, cum duobus, vel tribus Doctoribus, vel Magiſtris per eoſdem eligendis, ad prædictos gradus poſſunt promoueri.* Ita conceſſiſſe Iulium III. religioni Societatis refert Claudius, [c] qui addit quod nomine ſcholarium in his conceſſionibus intelliguntur ſcholares, qui ſunt de Societate.

[c] Claud. in Compen. Societ. in gradus. § 1 & 2.

Refert etiam idem Claudius, [d] *Quod præpoſitus generalis per ſe, vel aliquem ex præpoſitis, vel rectoribus collegiorũ Societatis, tam in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, quam extra illas exiſtentiũ, in quibus ordinariæ ſtudiorum artium liberalium, & Theologiæ lectiones habebuntur, curſuſque ordinarij peraguntur, Societatis ſcholares, & pauperes externos, qui dictas lectiones frequentauerint, & etiam diuites, ſi vniuerſitatum officiales eos promouere recuſauerint, cum per examinatores Societatis idonei ſint inuenti, ſolutis tamen per diuites ſuis iuribus vniuerſitatibus, collegiis Societatis, & in aliis extra vniuerſitates exiſtentibus quoſlibet alios ſcholares, qui ſub eorundem collegiorum obedientia, directione, vel diſciplina ſtuderint ad prædictos gradus, ac alios in reliquis, iuxta tenorem literarum Iulij Tertij, promouere poſſunt.* Ita refertur in dicto Compendio Societatis Pium Quartum Societati conceſſiſſe.

[d] Clau. vbi ſu. § 3.

Et Gregorius Tertius decimus, prout refertur in eodem Societatis compendio, [e] *Conceſſit quod poſſit præpoſitus generalis prædictos gradus, prout dictum eſt, conferre per præfectum ſtudiorum cuiuſlibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiæ facultates pro tempore leguntur.*

[e] Compen. Societ. vbi ſ. § 3.

Circa quas conceſſiones notat earum collector Claudius [f], quod facultates promouendi de quibus in ſuperioribus, quoad perſonas Societatis, reſeruantur præpoſito generali; quoad externos vero conceduntur prouincialibus per ſe, vel per rectores, aut ſtudiorum præfectos exercendæ, nam Rectoribus, & Cancellariis vniuerſitatum, quoad externos, manet ſua facultas.

[f] Claud. in d. Compend. Societ. in grad. in fin.

ARTICVLVS V.

Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeant priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus.

RESpondeo dicendo, quod Iulius III. & Pius IIII. cõceſſerunt, prout refert Claudius, [g] *Quod quicunque per perſonas ipſius Societatis modo prædicto promoti fuerint gaudere poſſint omnibus priuilegiis, & prærogatiuis, quibus gaudent qui in vniuerſitatibus rigoroſo examine præuio, ac aliis iuxta inibi obſeruari ſolitos, & requiſitos vſus promouentur.*

[g] Claudius in Compen. Societ. in gradus. § 5.

Vnde *Pius Quintus eidem Societati conceſſit, quod quicunque ſcholaſtici in eius collegiis Philoſophiæ, aut Theologiæ auditores fuerint, in quauis vniuerſitate ad gradus admitti poſſunt, & curſuum, quos in prædictis collegiis confecerunt, ratio habeatur, ita vt ſi examine ſufficienti idonei inuenti fuerint, non minus ſed par formiter, ac ſi in vniuerſitatibus ipſi ſtuduiſſent, ad gradus quoſcunque admitti poſſint, & debeant.* Hæc Pius Quintus. Quod rationi maximè conſonũ eſt, nam ſi graduati in collegiis, priuilegiis vniuerſitatum potiuntur, neceſſariũ eſt, vt ad gradus admittantur, cũ curſibus in collegiis peractis & cum ſufficienti examine inuenti fuerint, ſicut cum ſcholaſticis vniuerſitatum fieri contingit.

Et

Et aduertendum, quod diſtrictiùs inhibetur rectoribus vniuerſitatum, & aliis quibuſcunque ſub excommunicationis infligenda pœna, ne collegiorum Societatis rectores, aut ſcholares in præmiſſis per Pium V. conceſſis, quouis quæſito colore moleſtare audeant, prout refert Claudius [a] Pium Quintum conceſſiſſe.

[a] *Clauſt. vbi ſup. tit. ſchola §. 3.*

QVÆSTIO LXXV.

De grangiis monaſteriorum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1. *VTrum in grangiis Monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.*
2. *Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeat immunitate ipſorum monaſteriorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in grangiis monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod *Alexander VI. conceſſit Ordini Ciſterciensi, vt poſſint in eorum grangiis conſtituere, imò & Eccleſias, Capellas, & Oratoria, in quibus officia diuina celebrari poſſint, ſine loci ordinarij, vel diœceſiani, ſeu alterius cuiuſcunque licẽtia ædificare, vbi vaſſallorum, colonorum, incolarum ibidem commorantium confeſſiones audiri, & eiſdem pœnitentiam ſalutarem iniungi, Euchariſtiamque, & alia ſacramenta, ſine parochiæ præiudicio, per monaſteriorum Abbates, & ſuos monachos ad id deputatos miniſtrari libere, & licitè valeant*, Ita habetur in Compendio [b] Ciſterciensi. In quo etiam Compendio [c] refertur. *Quod ſub altari portatili in caſtris, & fortalitiis aliqua iuſta de cauſa, ſeu tempore belli, Miſſam, & alia diuina officia celebrare conceſſit Vrbanus V. Ciſtercienſibus, & quod in grangiis, domibus, cellariis, aliiſque locis congruentibus, & honeſtis, & etiam in præſentia perſonarum ordinis, poſſit celebrari ſub altari portatili. Conceſſit idem Vrbanus V. Carthuſienſibus*, & in libro [d] ſuorũ priuilegiorum continetur. *Quod Nicolaus Nuntius in Hiſpaniam Apoſtolicus à Sixto, ad infermerias extendit congregationis Sancti Benedicti Hiſpaniarum, vt illius compendium refert.*

[b] *Cõpen. Ciſterci. tit. grangia §. 1*
[c] *Compendio Ca. tit. Altaria §. 2. & 3.*
[d] *Fol. 15.*

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod his videtur obſtare Concilium Tridentinum, [e] poſt illud enim Decretum non licet celebrare Miſſas extra Eccleſias, vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab ordinariis deſignanda, & viſitanda, dedicata, & per conſequens videtur, quod in grangiis non poſſunt monachi habere oratoria, vbi Miſſæ celebrentur ſine eo, quod dicta oratoria ſunt ab ordinariis ad id viſitata, & deputata. Nam reſpondetur primo, quod ibi ſolum præcipit Concilium Epiſcopis, vt non ſinant celebrari Miſſas, in domibus priuatis, & quod regulares non poſſunt in hoc caſu ſe defendere priuilegiis à Sede Apoſtolica conceſſis. At ſi ipſi regulares habeant prædicta oratoria extra Eccleſiam, in quibus celebrant, ſi Epiſcopi non inſtent contra ipſos, optimo iure poſſunt dictis oratoriis frui, prout latius in primo Tomo [f] fremauer explicatum. Quibus nunc addo, Concilium ſolum velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria ſine licentia, & approbatione ordinarij, in quibus poſſit ſacrificium Miſſæ celebrari. At non videtur tollere, quod in grangiis monaſteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, ſicut eriguntur in infirmeriis monaſteriorum, cum ibidem ſint à parrochiis longe ſeparati, vbi non poſſunt diuina commodè audire, & cum capellæ ibi erectæ ad celebrandum ab ordinariis ipſorum monaſteriorum viſitentur, & hoc videtur innuere Concilium dicens: *Quod non permittant Epiſcopi, vt Miſſa celebrentur omnino extra Eccleſiam.* Quod verbum (*omnino*) non videtur reiicere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quæ in infermeriis monaſteriorum ædificantur, neque ea, quæ in grangiis monachorum efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Eccleſiam; cum prout tradunt communiter Doctores [g], nomine Eccleſiæ etiam monaſteria comprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IIII. in declaratione regulæ fratrum Minorum, nomine monaſterij, clauſtrum, domus, & officinæ interiores comprehenduntur, vt habetur in Monumentis [h] ordinum.

[e] *Triden. ſeſ. 22. de obſer. & in celeb. miſſ.*
[f] *1. to. q. 43. ar. 5.*
[g] *Doctor. in rubr. de rebus Eccleſ. non alien.*
[h] *In 1. impr. fol. 3. & in 2. fo. 4. tract. 2.*

Vnde cum nomine Eccleſiæ veniant etiam monaſteria, non abſurdè aliquis opinabitur nomine Eccleſiæ etiam interiora ipſius monaſterij comprehendi, & per conſequens cum Concilium Tridentinum mandet Epiſcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Eccleſiam, non prohibet celebrari ipſa in interioribus monaſteriorum ad celebranda diuina deputatis, cum talia interiora ſicut nomine monaſterij veniunt, ita etiam nomine Eccleſiæ, iuxta ſuperius citata comprehendantur, quod quantum ad grangias ex dicendis in articulo ſequenti comprobatur.

Secundo eſt notandum, quod ſæcularium confeſſiones non poſſunt audire monachi à dictis prælatis deputati, niſi iuxta formam Concilij [i] Tridentini ſint coram ordinariis præſentati, & ab ipſis approbati, prout late in primo Tomo [k] declaratum eſt.

[i] *Con. Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 15.*
[k] *1. to. q. 59.*

Tertiò notandum eſt, quod in dictis grangiis poſſunt adminiſtrare colonis, & aliis de quibus in prædicta conceſſione, ſacramentum Euchariſtiæ etiam, die Paſchatis per communicationem cuiuſdam priuilegij facti monaſterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius enim Cardinalis, & Pœnitentiarius Pauli Tertij, Pontificatus eiuſdem anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij, de eiuſdem Pontificis ſpeciali mandato, viuæ vocis oraculo ſuper hoc ei ſacto, authoritate Pontificis induſſit, & conceſſit, quod omnes fratres presbyteri prædicti monaſterij B. Mariæ de Guadalupe, tam intra quam extra illius Capellis, oratoriis, grangiis, & locis aliis eiuſdem monaſterij (non contradicente priore, aut in eius abſentia, aut ſede vacante, vicario) poſſint adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ, etiam in die Paſchatis, ſubditis eiuſdem monaſterij, vel ab eo dependentibus, & aliis illo confluentibus vtriuſque ſexus diœceſanorum locorum, curatorum, aut rectorum ad hoc licentia minime requiſita, & ſic præcepto Eccleſiæ ſatisfaciant. Non obſtantibus contrariis quibuſcunque.* Ita refertur in Cõpendio [l] priuilegiorum Diui Hieronymi.

[l] *Compen. D. Hieron. tit. Euchari. ſacramentum §. 6.*

Nec obſtat, quod hoc priuilegium ſit tantum conceſſum prædicto monaſterio particulariter, & per conſequens non debet communicari aliis ordinibus, cum ordinibus ea, quæ ſunt communia vnius religionis aliis religionibus communicantur, non autem ea, quæ ſunt vnius monaſterij particularia. Nam reſpondetur, prout latè probauimus in 1. Tomo [m], quod priuilegia facta vni monaſterio

[m] *1. to. q. 15. ar. 9.*

dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex conceſſione Pij Quarti, & Pij Quinti, facta ſunt omnibus monaſterijs communia.

Vltimò notandum eſt circa verba prædictæ conceſſionis ibi, *ſine parrochiæ præiudicio*, quod Sixtus Quartus, prout habetur in Monumentis [a] Ordinum, declarauit, quod parrochialium Eccleſiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alij Mendicantes euitare, cum ipſis præcipitur euitandum celebrando, & prædicando in domibus ſuis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligendum eſt ſolum de decimis, & primitiis, quæ à laicis ſolent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus Quartus, quod dummodo in Eccleſiis parrochialibus non ſequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, poſſunt prædicti fratres ſuperius conceſſa facere.

[a] *In 1. impr. fo. 102. & in 2. fo. 185. conceſ. 455.*

ARTICVLVS II.

Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum.

Reſpondeo dicendo, quod non ſolum Eccleſia conſecrata eccleſiaſtica gaudet immunitate, ſed etiam non conſecrata auctoritate Epiſcopi fundata, vt dicitur in iure,[b] etiam ſi talis Eccleſia ſit interdicta. Quod idem dicendum eſt de hoſpitalibus, & oratoriis priuatis auctoritate Epiſcopi fundatis, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus [c] notantur. Et per conſequens monaſteria cum omnia non ſolum auctoritate Epiſcopi, ſed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo [d] dictũ eſt. Vnde cum monaſteriorum grangiæ non ſint fundatæ auctoritate ordinarij, non videtur loquendo ſecundum ius ipſas in aliquo immunitate monaſteriorum gaudere. At ex priuilegio Apoſtolico eam immunitatem habere certum eſt, nam Eugenius Quartus, prout refertur in Compendio [e] ordinis Citer. *Conceſſit, quod grangiæ monaſteriorũ Ciſtercienſium ſicut Eccleſiarũ atria à prauorum hominum incurſu, & violentia libera, & quieta debent eſſe, ita vt nemo in eis hominem capere, ſpolium, aut rapinam exercere præſumat, in virtute Spiritus ſancti inhibendo ſtatuit.* Ex quo priuilegio ſatis colligitur, quod non debemus iudicare de grangiis horum monaſteriorum ſicut de domibus priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari, prout articulo ſuperiori diximus, domus enim priuatæ non gaudẽt prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegij, & per conſequens opinio, quam in prædicto articulo tenuimus, hac ratione maxime corroboratur. Et aduerte, quod Leo X. conceſſit quod infringentes, vel aliquam violentiã in Eccleſiis, vel locis fratrum facientes, ſint excõmunicati, ita quod huiuſmodi delinquẽtes non poſſint abſolui, niſi à Papa, vel à cõſeruatoribus dicti ordinis prout continetur in ordinis Suppl.[f] Quæ conceſſio etiam grangiis aliarum religionum poteſt communicari, cum non ſolum fiat Eccleſiis fratrum Minorum, ſed etiam locis ipſorum fratrum, grangiæ autẽ monaſteriorum loca fratrum reputantur, & per conſequens aliquam violentiam ipſis faciẽtes pœna ſupradictæ conceſſionis incurrere videntur, & iudices conſeruatores contra ipſos procedere poſſunt.

De gratiis, & de vſu ipſarum vide infra tertio Tomo, in quæſtione de priuilegiis.

[b] *l. omnia priuileg. C. de Epiſc. & cleric.*
[c] *c. ſi. de ædif. adificand.*
[d] *Sup. hoc to. q. 49.*
[e] *Compendio Ciſterc. 22. grã §. 2.*
[f] *Sup. fol. 63. conc. 189.*

QVÆSTIO LXXVI.

De habitu regulari in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *QValis debeat eſſe habitus regularis.*
2 *Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitũ ſui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum religioſus curatus in Eccleſia ſeculari poſſit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde.*
4 *Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo ſolutum.*
6 *Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ.*
7 *Vtrum ſecularis vtens veſte religioſa virorum, ac mulierum, cauſa ludi, peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis poſſint fideles in habitu Minorum ſepeliri.*
9 *Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.*
10 *Vtrum decedentibus cũ habitu religioſorum Mendicantium indulgentia aliqua concedatur.*
11 *Quæ indulgentiæ conceduntur oſculantibus habitum religioſorum.*

ARTICVLVS I.

Qualis debeat eſſe habitus regularis.

Reſpondeo dicendo, quod, inter leges, quæ monaſteriis, & regularibus fere omnibus communes ſunt, illa eſt, de formula viuẽdi, ne lineis induſiis veſtiantur, prout dicitur in iure [g], veſtitu decenti vtantur, qui qualis ſit, docent D. Auguſtinus,[h] Diuus Ambroſius, D. Gregorius Nazianzenus, D. Hieronymus, Diuus Chriſoſtomus, & Diuus Athanaſius. Et quali habitu debeant incedere, eorum regulæ illis terminum præfigunt. Et pro religioſis Societatis, conceſſit Iulius Tertius, quod *Sacerdotes Societatis, quoad habitum pertinet honeſtorum ſacerdotum communem, & approbatum vſum ſequantur.* Ita habetur in Compendio [i] Societatis, & cum in noſtra religione Minorum eſſet inter fratres orta controuerſia ſuper qualitatem habitus, ad eam ſedandam edidit Ioannes Vigeſimus ſecundus quandam extrauagantem [k], cuius tenorem in præſentiarum referam: ipſe enim Summus Pontifex de conſilio Cardinalium dictam controuerſiã de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipſorum fratrum, *fratres omnes veſtimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & veſtimentorum, quoad colorem panni, & vilitatem, arbitrio ſuorum Prælatorum relinqueretur, & vt omnem tolleret controuerſiæ aditum, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui ſtrictos, curtos, & difformes habitus ab ipſius generalis miniſtri, & aliorum de dicta communitate habitos coram ipſo, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt coram ipſo comparerent, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandauit, quatenus ad mandatum generalis deponant, quos deferunt habitus, & aliis, iuxta eiuſdem generalis arbitrium determinatio-*

[g] *ca. cum ad monaſterium de ſtatu monacho.*
[h] *Aug. epi. 199 Ambroſ. de inſtit. virg. & epiſ. 56. & 1 de virg. Nazian. in exort. ad virgi. Hierony. in Hilar. vit. Chriſo. in homi 69. in 1. Matth. Atha. de virgini.*
[i] *Compen. Societa tit. habi.*
[k] *Extrauag. quoſdã de ver. ſignifi.*

nationem, ſeu iudicium, induantur: ipſique generalis in omnibus iſtis, & alijs, & per omnia, ſecundum Beati Franciſci regulam, & prædeceſſorum ſuorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones in ipſis declarationibus comprehenſas, & contentas in præſentibus humiliter obediant, pareant, & intendant: non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, indulgentijs, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus eis, vel alicui ipſorum à Clemente Quarto conceſſis, vel appellationibus ab eis, vel ipſorum aliquo ad Sedem Apoſtolicam interiectis, quæ in quantum poteſt derogat, & præſentibus viribus euacuat, dicens, religio namque perimitur, ſi à meritoria ſubditis obedientia ſubtrahantur; magna quidem paupertas, ſed maior integritas, horum maximum eſt obedientia, ſi cuſtodiatur illæſa. Nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vero menti dominatur, & animos, quos velut effrænes, & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis aſtringit. Ad hanc igitur fratres prædicti, non inuiti, ſed ſponte redeant, hanc velint, & approbent, hanc magis deſiderijs concupiſcant, illudque votis canticorum ingeminent, oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis vtique, & dilectionis, religionis huius, obedientia ſancta purificans: nam meliora ſunt vbera tua, præceptorum ſiquidem, & conſiliorum quadam nutrientia vino, vnguentis optimis, bona fama fragantia ſuauitatis odorem Hæc Ioannes Vigeſimus ſecundus in dicta extrauaganti.

Circa quam primo eſt notandum, quod illa verba, *ſub excommunicationis pœna*, commmationem non ſententiam excommunicationis ipſo facto inducunt, niſi aliter conſtaret de mente ipſius proferentis, prout ibi probat Gloſſa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipſius extrauagantis ibi, *in virtute ſanctæ obedientiæ*, vbi notat ipſa Gloſſa, quod hæc verba, contra tranſgreſſores dura ſunt.

Vnde infertur, quod habitus, qui communiter deferuntur à fratribus Minoribus obſeruantiæ, ſunt ſecundum regulam B.P.N. Franciſci, ſecundum declarationes Apoſtolicas, cum ipſis induantur fratres Minores, ſic Capitulis generalibus determinantibus, nec alijs magis curtis, & ſtrictis, & vilioris panni, contra dictas conſtitutiones adhibitum poſſunt ſubditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cœlo aberrant, dicentes, & publice prædicantes prædictos habitus non eſſe conformes regulæ B. P. N. Franciſci, & ipſos portantes à Beato P. N. Franciſco, vt filios minimè recognoſci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio prælatorum reliquit, qui in Comitijs Generalibus hos habitus, veſtes viles ſecundum regulam eſſe declarauerunt, & ita contra ipſos contrarium dicentes, & prædicantes, velut contra ignorantes procedere poſſunt dicti fratres, & in ſuo errore perſiſtant, tanquam contra erroneè loquentes poſſunt incedere.

Secundò eſt notandum, quod in dicta conſtitutione, & extrauaganti, ſolum derogat Ioannes Vigeſimus ſecundus priuilegia in contrarium conceſſa ipſis fratribus, ante datam dictæ extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda. Cum par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non poteſt modo contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & ſtrictos, & viliores multò procedere; cum ad huiuſmodi habitus deferendos à Sede Apoſtolica poſt Ioannem Vigeſimum ſecundum varia conſecuti ſint priuilegia, niſi ipſi fratres reformati deuient in habitibus, & veſtimentis à priuilegijs ipſis conceſſis. Attendant tamen quod, vt per illa priuilegia huic extrauaganti derogari dicatur,

neceſſarium eſt, vt in ipſis de ipſa extrauaganti fiat mentio ſpecialis, in generali enim reuocatione non cenſetur reuocata conſtitutio ſpecialis, quæ in corpore iuris inſerta eſt, prout nos latè diximus in primo tomo[a]. [a] 1. to. q. 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre.

RESpondeo dicendum, quod in ſtablecimentis ordinis militaris Diui Iacobi de la Spata, iuxta regulam huius ſacræ religionis, quædam ordinata fuerunt [b] Toleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo, & Matriti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo primo; & iterum Toleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo; & iterum Matriti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo quinto, quorum tenorem hic apponere decreuimus. [b] Tit. 6 del habito y veſtidos fol 63 c. 3. 4. & 5.

Las perſonas de la orden ſegun nueſtra regla pueden traer veſtiduras blancas prietas y pardas, a prouidencia del maeſtre, y coloradas, y moradas, ſegun los ſtablecimientos. Lo qual mandamos que aſſi ſe guarde y cumpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales ſe dadas à pobres, y encargamos a los nueſtros capellanos y procurador fiſcal que lo denuncien, para que lo executen eſtrechamente, y prohibimos que de aqui adelante no ſe de licencia alguna para que ſe vſe lo contrario de ſte ſtablecimiento, ſino fuere eſtando en la guerra, o en caſamiento de Principe, o hijos proprios, o en alguna fieſta, o regozijo que por nueſtro mandado ſe hiziere ſo las dichas penas.

Mandamos que los caualleros tengan y trayan conſigo la regla pues conforme à ella ſon obligados a viuir y los mantos que que ſe han de enterrar, y que los nueſtros viſitadores tomen iuramento al cauallero que ſe viſitare ſi la regla y manto que trae en la viſita es ſuyo, y ſino fuere no le viſite haſta que lo y condemnamos le mas en veynte ducados para obras pias, y en los dichos mantos aya conformidad, y ſean de panno, o eſtamenna, o lana y no de telilla que ſe tranſluzca, y ſean cerrados, y llegen al ſuelo por delante, y por detras arraſtren, haſta vna tercia de vara alomenos, y los cabeçones no ſean mayores que de vna pulgada, y el que de otra manera lo traxere aya perdido el manto, y el fiſcal ſe le puede tomar.

No eſta bien a los religioſos dexar las ſeñales de ſu ordẽ, por ende ſtablecemos, y ordenamos que todos los nueſtros caualleros trayan ſobre ſi ſeñales de nueſtra orden, o alomenos que en el landel, o iaquel, o ſobreuiſta que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que paſſe por penitencia ſegun nueſtra prouidencia.

In quibus ſtablecimentis [c] etiam determinatur quas veſtes debeant portare fratres huius ſacri ordinis Diuinis officijs mancipati. Videantur etiam ſtabilimenta aliarum militiarũ: longum enim eſſet earum habitus, & in ſingula in præſentiarũ referre. [c] c. 6. 7. & 8.

Vnde Sixtus Quintus Pontifex Maximus Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, octuageſimo octauo, quinto, idus Ianuarij Pontificatus ſui anno quarto, in Bulla quæ incipit, *cum ſacroſanctam Dei Eccleſiam*, cuius tenor habetur in eiuſdem ſanctiſſimi Domini Bullario [d], ſtatuit *clericos, vel milites beneficia, vel penſiones obtinentes, teneri deferre habitum, & tonſuram, & in contrauenientes graues pœnas iniungit*, & in alia conſtitutione quæ incipit, *paſtoralis eſt cura noſtra*, quæ in eodem Bullario [e] continetur, declarat quem habitum debeant portare dicens. [d] Bullar Sixti Quinti 2. par pag 164. [e] 2 par. 167.

Ac demum de militibus tam militiarum canonicè inſtitutarum, quàm Romanæ curiæ officialibus, qui iuxta præfatã

noſtram conſtitutionem in militari habitu incedere tenentur, vt veſtibus communibus, cum inſignijs tamen Crucis, aut Numiſmatis ſuæ militiæ proprijs vti valeant, hac ratione ipſius conſtitutionis præcepto planè ſatiſfacere cenſeantur pariter indulgemus. Eos vero clericos, aut milites, quibus penſiones, aut fructus bonâne, aut prædia Eccleſiaſtica, ad quamcunque ſummam reſeruata, aut reſeruari conceſſa ſunt, vel poſt hac reſeruabuntur, non aliter ad gerendum huiuſmodi habitum teneri volumus, niſi poſtquam penſiones fructus, & alia præfata cum effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos ſteterit quominus exigant, vel percipiant.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſus, præcipuè curatus in Eccleſia ſæculari, ad ſe confirmandum cum alijs vti poſſit habitu clericorum ad extra, retento proprio ſub chlamyde.

RESpondeo dicendo, quod Gloſſa [a] in quadam Clementina affirmat talem eſſe apoſtatã, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementinam, & ſequitur Ioannes Andreas [b], qui dicit, quod Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſæcularis, non abſoluitur ab habitu monachali deferendo, cũ illud non ſit contrarium Eccleſiæ ſæculari, ſiquidem non habet particularem habitum pro clericis ſuis, licet debeat eſſe tallaris, iuxta Sacros Canones [c], & certi colores veſtium, vt virides, rubei, & huiuſmodi, ſunt ipſis prohibiti, iuxta eoſdem Canones [d], & hoc etiam tenet Archidiaconus [e]: quod ergo dicit Gloſſa [f], quædam tales poſſe habitũ mutare exterius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaconus eſſe verum, quando aliàs ſcandalum eſſet, ſi non mutarent; & Geminianus ait, quod ob ſcãdalum vitandum licet monacho aſſumpto ad curã in aliquo ſe conformare habitui clericorũ ſæcularium. Si autem huiuſmodi monachi vtantur habitu ſæculariũ clericorum, vt non appareant monachi, de hoc erubeſcentes, vel vt non agnoſcantur propter vanitatẽ, ſecũdum Archidiaconũ [g] non euadũt mortale peccatum, & excommunicationis cenſuram. Quod cõfirmatur ex Decreto Concilij Tridentini [h], quo ordinatur vt nulli regulari detur licentia occultè ferendi habitũ ſuæ religionis. Verum eſt tamen, quod licet religioſo ex cauſa rationabili habitum transformare, vel ſe occultare, prout tenent omnes, teſte Sylueſtro. [i]

[a] Gloſſ. in Clē. quoniam de vit. & honeſt. cler.
[b] Andre. in nouel. ſuper reg. cepeum eſt in 6 p opter mul ta. & in no nel. ſup. c. quod Dei timorem de ſtat. mo.
[c] ca. non licet 23 diſt.
[d] ca. clerici de vit. & honeſ. clericorum
[e] Archid. ca. Sancta Monia les 23 diſ.
[f] Gloſ. 16. q. 7. in nouel.
[g] Clem. Deus, qui de vita, & honeſt. cler.
[h] Triden. ſeſ. 25. de reg. c. 19
[i] Syluest. v. habitus n. 5 & v. excommunicatio 8 excõmu. 24 nu. & ſ. ro per totum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius IIII. prohibuit, vt nullus, qui non ſit de religione fratrum Minorum, habitum dictorum fratrum, aut ita conſimilem, quod propter eum frater Minor credi poſſit, deferre præſumat abſque mandato ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, & mandauit Eccleſiarum Prælatis quatenus ſinguli eorum in ſuis ciuitatibus, & Diœceſibus illos, qui præfatum habitum vel ei conſimilem deferre præſumpſerint, ad deponendum ipſum, cum a fratribus prædictis fuerint requiſiti monitione præmiſſa.* Ita habetur in Monumentis [k] ordinum, in quo etiam Libro [l] continetur Clementem IIII. id ipſum iiſdem fratribus Minoribus conceſſiſſe.

Et Cœleſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, prout refertur in Compendio [m] Ciſterciensi, *quod nullus ſimilem habitum, niſi huius religionis monachus ſit, deferre audeat; alias per cenſuras Eccleſiaſticas ab ordinario ad illius depoſitionem appellatione poſtpoſita, compelli poteſt, quod ipſe ordinarius requiſitus ſub ſuſpẽſionis pœna ipſo facto incurrenda exequi tenetur.*

[k] in 1. impreſ. fo. 19 & in 2. fol. 103. conc. 216.
[l] in 1. impreſ. fol 18. & in 2. fol. 41. conc. 333.
[m] compend. Ciſter. tit. habitus § 2.

Circa quod eſt notandum, quod circa formam habitus congregationis *Ioannis de Dios* approbati à Pio V. in anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo [m], Sacra congregatione illuſtriſſimorum Cardinalium anno Domini, milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, fuit interpoſitum Decretum, vt non deberent portare capucium acutum, ſed rotundum, & à Sixto V. eodem anno fuit conceſſa inuocatio brachij ſæcularis cõtra eos prædictam formam nolentes ſeruare. Et Gregor. XIIII. anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, id ipſum præcipiebat, vt ab habitu Capucino diſtinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium mendicãtium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta à Patribus obſeruantiæ apud conſilium ſupremum cuius tenor ſequitur.

En la Villa de Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio, de mil y quientos, y nouenta y quarto annos, los Señores del Conſejo de ſu Mageſtad auiendo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franciſco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin, de la otra, ſobre la forma y manera en que los dichos hermanos de Anton Martin han de traer ſus habitos y veſtiduras, dixeron que mandauan y mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin de aqui adelante en el traer del dicho ſu habito y veſtiduras guarden y cumplan lo que por Bulla de Pio V. en eſte pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite, y conforme a ella puedan traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas veſtiduras que encima del truxeren ſea del miſmo largo y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y que las iuſticias cada vno en ſu iuriſdicion lo hagan aſſi cumplir, y executar, y para ello ſe de prouiſion en forma.

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, alias *de Iuan de Dios* fuiſſet replicatum per viam ſupplicationis, ſupremi ſenatus iudices altam ſententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum.

En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octubre, de mil y quientos, y nouenta y quarto annos los Señores del Conſejo de ſu Mageſtad, auiendo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franceſco de la vna parte: y los hermanos de Anton Martin de la otra ſobre las veſtiduras que han de traher, dixeron que confirmauan, y confirmaron el auto por los dichos Segnores dado y pronunciado en diez y ſeys dias del mes de Iunio deſte anno, por el qual mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin, de aqui adelãte en el traer de las dichas veſtiduras guarden y cũplan lo que por la Bulla de Pio V. en eſte dicho pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite traer, y conforme à ella el ſcapulario que ſe les les permite traygan ſea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y las juſticias cada vna en ſu juriſdicion lo hizieſſen aſſi cumplir, y executar ſegun mas largo en el dicho auto ſe contiene ſin embargo de las ſupplicaciones de las dichas partes del interpueſtas con que el dicho capote, o veſtidura que debaxo del dicho eſcapulario han de traer ſea por lo menos vna tercia de vara alta del ſuelo, y con lo ſuſo dicho el dicho auto ſe a llenado à pura, y deuida execucion con effetto, y en grado de reuiſta.

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anno Domini milleſimi, quingenteſimi, nonageſimi quarti, vt hæc omnia executioni mãdarentur quã ſententiã firmauerunt.

Licet

Digitized by Google

Licenciatus Rodericus Vazquez Arce præſes Conſilij Regalis.
Licenciatus Petrus Nunnes de Borques.
Licenciatus Tejada.
Doctor Dominus Alfonſus Agreda.
Licenciatus Inojoſa.

Et finaliter concluditur. Y o Pedro de çapata del Marmol, eſcriuano de la camara del Rey nueſtro Señor, la fize eſcriuir por mandado con acuerdo de los del Conſejo regiſtrada. Iorge de Olaal de Vergara Canceller.

Iorge de Olaal de Vergara.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo ſolutum.

Reſpondeo dicendo, quod ſemper in noſtra religione audiui, & vidi fratres obſeruantes aſſerere aliquam culpam eſſe capillum ſolutum ab habitu ſine cauſa portare, & pro culpa apud viros religionem zelantes reputatur, quaſi capillum cum habitu ſutum ſit de eſſentia habitus regularis. At cum illa ſit certiſſima regula, quod vbi non eſt præceptum, peccatum non datur, cum peccatum ſit legis tranſgreſſio; ignoro qua ratione dicti fratres Obſeruantiam maximè zelantes ſuam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religioſum quidem eſſe portare habitum cum capillo ſutum, ſecundum conſuetudinem laudabilem noſtræ Sacræ religionis, vt diſtinguatur ab habitu nouitiorum ſacerdotum, quem cum capillo ſoluto portare ſolent in multis Hiſpaniarum prouincijs, at eſſe peccatum diffiteor ipſum habitum cum capillo ſoluto induere, & deferre.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum, ſine timore alicuius cenſuræ.

Reſpondeo dicendo, quod Bonifacius [a] VIII vt periculoſa religioſis vagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibuit, *ne de cætero aliquis quæcunque religionem tacitè, vel expreſſè profeſſus, in ſcholis, vel alibi temere habitum ſuæ religionis dimittat. Nec accedat ad quæcumque ſtudia literarum, niſi à ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis euſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa. Siquis autem horum violator extiterit, excommunicationis ſententiam voluit ipſo facto incurrere. Doctores, ſiue Magiſtri, qui religioſos habitu ſuo dimiſſo leges, vel phyſicam audientes, ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodari.*

[a cap. vt periculoſa in monachis, vel venient lib. 6.]

Circa quam decretalem eſt primo notandum, inter Doctores eſſe controuerſum, an ſecundum eam ſit excommunicatus monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Anchairano, & Canones [b] ſacri generaliter loquentes, ſentiunt quod ſic. Ioannes Andreas dicit quod ipſe non putat ſecundum ſacrorum canonum mentem, quod monachus in cella ſua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, vel iacet ſine habitu, ligetur præfata excommunicatione, ſed tunc quando exhibet ſe conſpectibus hominum ſine habitu, in habitu laicali, vel clerici ſæcularis ſine iuſta cauſa: nõ enim ligatur, aliàs aut pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit prooemium, ſeu ratio, de qua in principio dictæ Decretalis, ibi, *vt periculoſa facultas euagandi ſubtrahatur*, &c. quæ ratio ceſſat in caſibus ſupra dictis, & certum eſt in iure rationem reſtringere deciſionem, neque ait verbum poſitum in canone eſt ſic amarè ſumendum, vt non ſit intermiſſio naturalis, argumento eorum, quæ in Iure [c] notantur. Geminianus [d] addit ad rationem Ioannis Andreæ dicens, quod in his caſibus ceſſat ratio Decretalis, quæ intendit monachorum vocationibus ratione deſumpta ex quadam [e] Clementina, quæ imponit pœnam clericis publicè veſtem prohibitam ferentibus, quaſi occulta mutatio, licet ſit illicita, non tali pœna puniatur, & hanc ſententiam ſequitur Franciſcus de Platea [f], quam videtur tenere Nauarrus [g] dicens, quod non incurritur excommunicatio ob ſolam dimiſſionem, ſi religioſus non alium habitum clericalem, vel laicalem induat. Et licet Antonius [h] teneat contrarium, ego tamen eius opinioni minime adhæreo, ſed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo, licet enim Antonius dicat quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis ſæcularibus, à quibus ad regulares minimè fieri debet extenſio, cùm non ita reſtrictam vitam profiteantur ſicut religioſi, & ideo nimirum ſi propter publicam dimiſſionem habitus clericalis, & aſſumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipſi tamen reſpondeo non poſſe negari dictam Clementinam [i] de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & prooemio. patet etiam ex ibi *cæteri vero ſacerdotes, & religioſi quilibet.*

[b c. vidua & c. ſin.]
[c l. cum pater. § dulciſſimis. ff. de leg. 2.]
[d Gemin. in dic. periculoſa.]
[e Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. c. 9. dignitatem.]
[f Platea in tract. de excom. 6. 9. de religio q. 3. temere habitum ſuæ relig. dimiſerint 4.]
[g Nauar. cap. 27 n. 152.]
[h Anton. in tract. de excom. c. 54 n. 4.]
[i d. Clem. 2. & c. ſin. ornatu 21. q. 4.]

Secundò notandum eſt, quod non incurrunt religioſi dictam cenſuram ob honeſtam dimiſſionem, qualis eſt quæ fit iuſta de cauſa, vt voluit quædam Gloſſa [k] communiter recepta. Nec etiam incurrunt ob quamlibet dimiſſionem temerariam, quia quælibet dimiſſio habitus abſque rationabili cauſa eſt talis, cùm neceſſario vti debeat religioſus ſuo habitu in omni loco, ſaltem de honeſtate, iuxta Antonium [l] ita aliquos Sacros Canones explicantem, & quælibet talis non eſt peccatum mortale, cum dimiſſio ad currendum, vel iaculandum lapidem non ſit talis, iuxta Paludanum. [m] Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimiſſionem habitus mortiferam, quia non incurrunt ob dimiſſionem, vt expeditiùs fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Syluester [n], credens rectè illud, quod Paludanus [o] prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui reliquit habitum, vt diſſimulatus ad fornicãdum vadat. Nec etiam incurrunt ob ſolam dimiſſionem, ſi non accipit alium, nec etiam ob acceptionem alterius adeo exiguo ſpatio, vt vix ſit notabile iudicio boni viri, vt dicatur reliquiſſe, ſiue relinquat illum intra monaſterium, ſiue extra in aliquo hoſpitio, vel extra, vt qui reliquit hilari aliqua lenitate, vel oblatum feſtum primæ miſſæ vel alterius rei ſimilis, ſecundum Cardinalem. [p] Nec etiam incurrunt qui dimittunt omnino, geſtant tamen occultum iuxta quandam Gloſſam [q] ſingularem: verum eſt tamẽ quod oppoſitum tenet Panormitanus [r], cuius opinio videtur vera cùm ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus, opinio vero Gloſſæ procedit cum non ideo occultat, quin familiares cognoſcant eum eſſe religioſum, vt optimè innuit Caietanus: [s] incurrunt ergo dictam excommunicationem ob ſolam dimiſſionem, quæ fit ad vtendum alio, ad ſcelus aliquod mortiferum, aut in tãtum tempus aut ob talem cauſam, & rationem, quod iudicio boni viri dicatur dimiſiſſe habitum, vt probat Syluester [t]. Et incurrunt etiam quando dimittunt habitum etiam ad acci-

[k Glo. in c. ſiquis ex cleri. de vit. & honeſt. cle.]
[l Anton. 2. par. ti. 24 c. 53.]
[m Palu. in 4. d. 10 q. 3. co. 10.]
[n Sylu. ver. excom. 6. caſu 2. nu. 2.]
[o Palu. vbi ſup.]
[p Card. in Clem. 2. de vit. & honeſta. ler. q. 3.]
[q Gly. in d. Clem. 2. v. extrinſe.]
[r Panor. in c. Deus qui de vit. & honeſt. cleri.]
[s Caie. ti. excom. caſu 63.]
[t Syl. vbi ſu.]

piendum alium alterius religionis, quamuis immediatè ſumant illum, vt voluerunt Syluester, & Caietanus [a], licet Lappus [b], & Dominicus oppoſitum teneant, à quibus recedit Nauarrus [c], putans eos ſupradictam Decretalem à ſuo proprio ſenſu detorquere; eorum tamen opinionem puto veram quādo aſſumunt habitū alterius religionis ad profitendum in ea, in hoc enim caſu ceſſat ratio prædictæ Decretalis, prout innuit Roſela. [d] Et aduertendum quod eſt conſuetudo canonicis ſimplicibus regularibus in Hiſpania, qui communiter geſtant paruum habitum ſuper ſagulis veſte talari obiectis, qui ſic ſecundum conſuetudinem incedētes verè ſuæ religionis habitum portant. Dixi ſimplices quia ordinum militarium, quales ſunt D. Iacobi, & Roncesuallis, deferunt alia inſignia in veſtimentis exterioribus, quibus internoſcuntur pro religioſis.

[a] *Syl excom. 9. caſu 21. §. 6. Caie. vbi ſu.*
[b] *Lap allegat. 34. Dom. in d c. 2.*
[c] *Nau. c. 27. n. 132.*
[d] *Roſela v. excommunic. excom. 16.*

Ex his infertur quomodo ſit intelligenda conceſſio facta Ciſtercienſi congregationi ab Innocentio VIII. [e] qua monachi dictæ congregationis habitum ſecundum eius antiqua ſtatuta ordinatum tam intra, quàm extra monaſteria, debent in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna deferre, à qua niſi à Romano Pontifice, præter quam in mortis articulo, abſolui nequeunt. Non obſtantibus quibuſcunque indultis ac priuilegijs in contrarium obtentis. Hæc enim conceſſio debet explicari iuxta ſupradicta, ita vt non per quamcunque habitus dimiſſionem hæc excommunicatio incurratur, ſed per illam, per quam virtute dictæ Decretalis incurritur.

[e] *Compend. Ciſterci tit. habitus §. 1.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſecularis vtens veſte religioſa virorum aut mulierum cauſa ludi peccet mortaliter.

Reſpondeo dicendo, quod non, ſi ex leuitate, & ſine irriſione, vel turpitudine fiat, quia aliter eſſet nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc eſt probabile: ſi autem hoc fiat cauſa ludibrij, vel vituperij, dicit Gloſſa [f] quædam eſſe prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioſo, & quod faciens grauiter punitur, vt in quadam Authentica [g] continetur, & ſic videtur peccatum mortale: imo ſi non fiat hac de cauſa, ſed tamen in rei veritate fiat cum ludibrio, vt deferetur laſciuè, vel apparenter, vt vulgo dicitur *en maſcara*, videtur omnino mortale, quia eſt magna irriſio Dei in ſanctis ſuis: ſimiliter cum eo vtuntur Mimi, & hiſtriones exercendo vituperioſa, iuxta quandam legem; [h] ita Syluester [i], quem ſequitur Corduba in additionibus ad compendium.

[f] *Gloſſ. in c. cum decorā de vit. & honeſt.*
[g] *Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis 9.*
[h] *l. minime C. de epiſc. audient.*
[i] *Syluef. v. habitus nu. 1. & v. excōmu. 8. excommunic. 24. not 3. fere per totum Cordub. in additio ad compend. tit. habitus.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contradicentibus Parochis poſſint fideles in habitu fratrum Minorum ſepeliri.

Reſpondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. authoritate Apoſtolica perpetuò indulſit omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus perſonis, in habitu fratrum Minorum ſepeliri volentibus, quod id eis liceat, ſine tamen aliquo alterius præiudicio, diſtrictim inhibens curatis, & rectoribus Eccleſiarum, ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contra facientes incurrant, & à qua per alium, quam per Romanum Pontificem, & in mortis articulo duntaxat abſolui non poſſint, ne taliter ſepeliri volentibus quouis modo impedimentum afferant, ſed permittant illos patenter ad Eccleſias, & locum ſepulturæ in habitu huiuſmodi deferri, iure parrochialium Eccleſiarum, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo, ita habetur in Supplemento.* [k]

[k] *Supp fo 21. conceſſ 251.*

Adeo hoc voluit idem *Sixtus obſeruari, vt decreuerit, quod illi qui ordinauerint, quod eorum corpora cum habitu fratrum Minorum ſepeliantur, ne ex illorum corporum delatione ad alia loca ordini, & fratribus prædictis iniuria irrogentur, tales apud fratres huiuſmodi eſſe ſepeliendos, etiam ſi alibi elegiſſent ſepulturam, niſi fiat de licentia, & aſſenſu fratrum domus loci, in quo tales deceſſerint*, ita habetur in ordinum Monumentis. [l] In quo etiam libro [m] continetur id ipſum Sixtum Quartum, fratribus Carmelitis conceſſiſſe, addendo quod contradictores ſint excommunicati. At hæc conceſſio reuocata eſt per Leonem Decimum, qui in Concilio Lateranenſi ſtatuit, quod volentes ſepeliri in habitu fratrum, ſi non ſunt perſonæ in clauſtro, ſeu in eorum domibus degentes, ſed in proprijs domibus habitantes, in eorum vltima voluntate ſibi alibi libere poſſint eligere ſepulturam, ita habetur in Supplemento. [n]

[l] *In 1. impreſ. fo 00. & in 2. fo 144. conceſ. 350.*
[m] *In 2. impreſ. fo 182. conceſ 444.*
[n] *ſuppl. fo. 26. conceſ. 77.*

ARTICVLVS IX.

Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.

Reſpondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus in Bulla aurea ſtatuit, quod habitus fratrum Minorum, & Prædicatorum non poſſit dari ijs, qui cum eo elegerint ſepeliri, niſi per Guardianum ordinis Minorum, aut per Priorem domus ordinis Prædicatorum loci, in quo talis diſcedere contigerit, vel per ſuperiorem prælatum dictorum ordinum, aut per alium, cui illi duxerint committendum; & non per alium qui ſuis authoritate, vel prælatione fulgentem exhiberi debere. Ac ſtatuit quod illorum ſic indutorum cadauera diſcooperta nullo pallio, vel tegumento ſuper impoſito, cum habitu huiuſmodi ad ſepulturam deferri poſſint. Non obſtante ordinariorum locorum, etiam ſub cenſuris, prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita*. Ita habetur in ordinum monumentis. [o]

[o] *In 1. impreſ. fo 65. & in 2. fo 149 conceſ. 362.*

ARTICVLVS X.

Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum mendicantium indulgentia aliqua concedatur.

Reſpondeo dicendo, *quod viri, & fœminæ deferentes zonam fratrum D. Auguſtini, datam ab aliquo prælato eiuſdem ordinis ad hunc finem, lucrari poſſunt indulgentias eiſdem fratribus conceſſas*, ita habetur in Supplemento [p], quam indulgentiam modo conſequuntur ſi ſe aſcribi fecerint confratriæ, prout dictum eſt in primo tomo. [q]

[p] *ſuppl fol. 122. conceſſ. 566.*
[q] *1. tom q.*

Et Adrianus Sextus poſt Leonem X. *decedentibus in habitu ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis, aut ſcapularium dicti ordinis de manu alicuius illius prælati, etiam abſque alicuius voti emiſſione, ſuſcipientibus, & deferentibus, in regnis Caſtellæ, Legionis, & Granatæ conſiſtentibus, conceſſit omnes, & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones fratribus prædicti ordinis conceſſas*, prout latè tradit Collector [r] mendicantium priuilegiorum.

[r] *collect. tit. communicatio priuil. § vlt. & tit indulgentia circa ſeculares. 4. 5. 25.*

Et Clemens IIII. conceſſit *morientibus cum habitu fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint ſepeliri, remiſſionem tertiæ partis omnium ſuorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis [ſ], in quibus etiam habetur Nicolaum [t] Tertium, & Vrbanum [u] Quintum id ampliori gratia confirmaſſe. *At Leo Decimus*

[ſ] *In 2. impreſ. fo. 160. conceſ. 58.*
[t] *In 2. impr. fo. 160. conceſ. 66 & in ſupplem fo. 108. conceſ 447.*
[u] *In ſuppl. fol. 109. conceſ. 458. & in monum. preſ. fo. 71. conceſſ. 183.*

Decimus informatus de prædictis conceſſionibus circa habitum fratrum Minorum, confirmauit eas, ac de nouo conceſſit, & ad huiuſmodi gratias ſuam portionem addidit, concedens, quod morientes in dicto habitu conſequantur indulgentiam plenariam. Ita habetur in ſupplemento [a], in quo etiam Libro [b] continetur, quod idem Leo Decimus confirmauit conceſſiones ſupradictas, & addidit, *quod tam morientes, & ſepeliendi in dicto habitu, quàm morientes, & ſepeliendi in habitu ſororum tertia regulæ euſdem Sancti Franciſci, ſub obedientia miniſtrorum Generalis, & Prouincialium degentium, conſequantur indulgentiam plenariam omnium peccatorum ſuorum.* In quo etiam libro [c] continetur, *quod Leo Decimus declarauit ſufficere habitum prædictum petere, ac ſuper ſe vſque ad mortem habere, ac in eo ſepeliri, etiam ſi ante mortem non induatur.*

[a] In ſuppl fol. 6. conceſ 18.
[b] fol 62. conceſſ. 201.
[c] In ſuppl. fo. 60. & conceſ. 183.

Et aduertendum, quod in his omnibus conceſſionibus non iubetur, quod petentes ipſum habitum, vt in ipſo ſepeliantur, eſt neceſſarium vt dent eleemoſynam pro induendo religioſum, cuius erat habitus ad effectum conſequendi indulgentiam plenariam in ipſis conceſſam. Vndè ignoranter aliqui dicunt hoc eſſe neceſſarium, imo videtur dicendum, quod ſi ad conſecutionem indulgentiæ ſupradictæ talis conditio apponeretur, ipſa indulgentia eſſet reuocata per conſtitutionem Pij V. de qua infra in quæſtione de indulgentijs conceſſis propter opera pietatis, in qua conſtitutione ipſe Pius V. reuocauit omnes indulgentias conceſſas, ratione quarum aliqua eleemoſyna petitur.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum.

Reſpondeo dicendo, *quod Ioannes Vigeſimuſtertius, omnibus Chriſti fidelibus oſculantibus habitum ordinis Sancti Dominici, ſeu fratrum ordinis Prædicatorum, quinque annos, & totidem quadragenas de iniunctis pænitentijs relaxauit*, prout habetur in ſupplemento [d]. Et Collector [e] priuilegiorum ait, quod iſta indulgentia numerata per dies, ſunt duo milia, & ſeptuaginta quinque dies: qui etiam ait, quod tantundem lucrantur oſculantes habitum fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, ratione communicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga noſtram Sacram religionem Minorum, licet enim hæc conceſſio illis immediatè non fuerit facta, ſed fratribus ordinis Prædicatorum, tanta eſt populi Chriſtiani deuotio erga habitum fratrum Minorum, vt ipſum potius oſculentur, quàm habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quaſi ipſi habitui fratrum Minorum ſolummodo hæc indulgentia fuerit conceſſa.

[d] Suppl fo. 95. conceſſ. 107.
[e] collect. priuil. ti. va indulgentius quoad ſeculares 6. § 9.

QVÆSTIO LXXVII.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.*
2 *Vtrum monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante ingreſſum religionis.*
3 *Vtrum valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.*
4 *Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.*
5 *Vtrum ſi ſubſtitutus ſine liberis moriatur, hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti.*
6 *Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.*
7 *Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium ipſis duobus inſtitutis.*
8 *Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum hæreditas monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.

Reſpondeo dicendo, quod vtriuſque iuris interpretes circa reſolutionē huius quæſiti variant. Nam iuris Pontificij interpretes dicunt probabiliorem eſſe opinionem, hæreditatem monacho relictam immediatè monaſterio acquiri, neque fore neceſſariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas, [f] Imola, & cæteri, & communem eſſe hanc ſententiam Canoniſtarum teſtatur Rippa, quibus accedunt Ruinus, & Soccinus Senior, qui huic ſubſcripſit opinioni; & dato, quod neceſſaria omnino ſit monachi aditio, monacho tamen recuſanti adire monaſterium, etiam illo reluctante, adire poteſt, vt rectiùs affirmat Bartolus, [g] & Soccinus Senior, latè tuetur hanc eſſe veram opinionem, quibus ſubſcribit Iaſon. Nam licet monaſterium ſcripti hæredis nomen proprium non obtineat, legis tamen interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius.[h]

Ex quibus infertur, quod licet ſit diuerſitas opinionum, prout conſtat ex Ioanne Andrea [i] poſt Speculatoré, & à Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola, Communior tamen ſententia eſt, quod monaſterium poſſit adire inſcio, & inuito monacho, imo & ſi delata eſſet hæreditas ſuorum aſcendentium monacho, & ea non adita, neque repudiata moreretur, tranſmittere eam ad monaſterium ex beneficio, *legis vnica, codice de ijs, qui ante apertas tabulas*, quia monaſterium, quo ad hoc, loco filij habetur, & idem à fortiori eſt dicendum in hæreditate extraneorum, ſecundum Imolam, [k] & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hæreditatem monachus æquiparatur filio, vel ſeruo, ſecundum quod vtilius eſt monaſterio, & ſic ſi delata eſt hæreditas monacho, poteſt illam monachus adire cum conſenſu Abbatis, ſicut in ſeruo ſecundum ius fieri reperimus; non autem ſolus monachus adire poteſt, cum non habeat velle, neque nolle, ſi autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc ſolus Abbas adire poteſt, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt poſt Bartolum [l], & alios reſoluit Maranta.

[f] Ab Imol & alij in c. in præſentia de probationibus. Rip. in l. 1. n. 150. de vul. Rui. cōſ. 104. nu 12 lib 1. & Senior 16.
[g] Bart. in d. l. 1. vbi Soc nu. 22. Iaſ. in l 3. n 21 C de hæredibus inſti.
[h] Menoch. de adipiſ. poſſ. rem 4 n 294. & 295.
[i] Specu. ti. de ſtat. mona §. 1. ver. S Andr. & alij in ca. in præſentia de probat. Bal. in l. Deo nobis C. de Epiſc & cle Bar Angel & Imol in l. 1. C. qui admitti poſſunt.
[k] Imola & Doct in d c in præſent.
[l] Bar. in l. 1. col 4 Ale. col. 2. & 8. de vulgari, Bald. in l 1. n 12. C. qui admitti Docto. in l. cum proponas, C. de hæreds. inſti. vbi Iaſ. col pen. Maran. in l. ſi poteſt nu. 130 ff. de acquiren. hæred

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem.

Reſpondeo dicendo, quod non poteſt exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem; & hoc argumento cuiuſdam Canonis. [m] Ob cuius deciſionem in monachorum cauſa dicitur Gratianus ſuſpectus ab Alciato [n], qui ait,

[m] c. non licet 19 q 3.
[n] Alc. li 4. parergon. c. 23.

ait, quod Gratianus cum eſſet monachus, vt patet ex iure [a], teſtatur in eo vicio ingratitudinis omnino deleri, de quo videndi ſunt ſubtilis Emanuel Acoſta [b], Tiraquellus & Couartuuias, qui licet liberent Gratianum à ſuſpicione in monachorum cauſa notatum ab Alciato, & à Balduino, tenent tamen quod per ingreſſum religionis talis ingratitudo minimè tollatur, vt in quadam lege [c] expreſsè determinatur.

[a] c. Anaſta. 19 q. 3 [b] Acoſt. in l. Gallus §. & quid ſi tantum 3 p. à nu. 193. Tira. de priu. pia cauſ. a pri. 30 Coua in c. raynutius n. 20. de teſtamen [c] l. Deo nobis §. 1. C. de epiſc. & cleri [d] l. 49. Tau.

Es qua reſolutione infert intellectum ad legem [d] regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahentem abſque eius conſenſu, vt habeat locum etiam ſi filia contracto matrimonio, ante copulam religionem fuerit profeſſa, quod ipſum ſententia comprobatum fuiſſe in regio prætorio teſtatur Ioannes Lupius [e]. Verum eſt tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat perſonam patris, velut ſi filius ceciderit patrem, non autem ſi directè reſpiciat ſolum ipſum filium, prout cum Baldo tenet idem Couartuuias [f], qui omnino videndus eſt pro defenſione Gratiani.

[e] Lupius in d. l. 49. iuxta ſinem. [f] Coua. vbi ſup.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat ſtatutum, quod filia ingrediens religionem, non ſuccedat patri.

REſpondeo dicendo, quod ſententia Bartoli [g] eſt, quod aut ſtatutum diſponit de ingrediente per hæc verba, ingrediens monaſterium, vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi, vel non ſuccedat; & tunc valet ſtatutum, quaſi non diſponat circa monachum, ſed circa laicum: nam laicus eſt ille, qui ingreditur monaſterium, ſicut viuens moritur. Aut ſtatutum diſponit de iam ingreſſo, per hæc verba, ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium; tunc non valet ſtatutum, quia non poteſt monachis auferri ius, hoc enim eſſet contra libertatem Eccleſiæ.

[g] Bar. in l. fin. C. de pactis.

Sed videtur, quod hæc diſtinctio ſit verbalis, & ex ea ſequitur, quod pater poſſit exhæredare filium, ſi ingrederetur monaſterium, quod eſt etiam contra leges Imperiales. [h] Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campecius, [i] de qua videndi ſunt Doctores [k], & pulchrum Conſilium Pauli de Caſtro. Et adde quod Fulgoſius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi, & ſtatutum dicit quod ingrediens, cui antequam ingrederetur, non erat quæſita hæreditas, vnde ſequitur quod verba ſtatuti referuntur ad ingredientem poſt ingreſſum, & ſic includunt perſonam eccleſiaſticam. Item non poteſt negari, quod tale ſtatutum non ſit impeditiuum futuræ ingreſſionis, & ſic contra libertatem eccleſiæ, & per conſequens inualidum, iuxta ſacros Canones [l], prout notat Campecius.

[h] l. Deo nobis vers. omni modo C. de epiſc. & cler. [i] Campec. in tract. de ſtatutis q. 12 [k] Doct. in l. ſtipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obl. Caſtren. conſ. 331. [l] c. ſi. de immunit. eccl. Cāpe vbi ſup.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.

REſpondeo dicendo, quod, vt huic difficultati ſatisfiat, oportet titulum quæſtionis explicare, & ſic explicatur, & ſimul proponitur caſus. Verbi gratia, Franciſcus inſtitutis eius filijs hæredibus vniuerſalibus, altero eorum decedente ſine liberis, ſubſtituit Paulum, contigit mortuo patre alterum dictorum filiorum, poſtquā profeſſus fuit ordinem Carmelitarum, decedere ſine liberis, quæritur an ſubſtitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro reſolutione huius difficultatis diſtinguendum eſt, quod aut expreſsè apparet de mente teſtatoris, voluiſſe monaſterium excludere, apponendo conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis; vel ſine liberis ex corpore ſuo procreatis, in hoc enim caſu exiſtimo, quod non admittatur monaſterium, ſed ſubſtitutus, cum teſtatoris voluntas ſemper attēdi debeat, vt dicitur in iure. [m] Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi diſpoſitio reddatur inutilis, à voluntate teſtatoris minimè eſt recedendum, vt notant Doctores [n], & tradit Iaſon. Ex præfatis autem verbis neceſſariò infertur, quod cogitauerit de excluſione monaſterij, quia dato quod monaſterium loco filij habeatur reſpectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore ſuo, ſed à lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius teſtatoris mens præſumatur, qualis ſecundum rectum ſermonē procedere poteſt, vt notat Baldus [o], Curtius iunior, & Belon.

[m] §. diſponat in auth. de nuptijs l. cum verum C. de fideicommiſ. [n] Doct. in l. ſi quis à filio in princ. ff. de l. g. 3 Iaſ. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. & pupil. [o] Bald. in l. ſi. n. 2. ff. ad Trebel. Curt. conſ. 57. habita col. 4. Belon conſ. 13. n. 6.

Aut non conſtat de expreſſa mente teſtatoris, quod monaſterium voluerit excludere, quia verbi gratia ſimpliciter locutus eſt teſtator, ſi ſine liberis deceſſerit, & tunc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authētica [o], vbi ſi inſtitutioni, aut ſubſtitutioni alicui factæ conditio apponatur, ſi ſine liberis deceſſerit, ingreſſuſque is fuerit monaſterium, huiuſmodi conditio inualida eſt, & pro non ſcripta habetur, cuius rationem aſſignat Bartolus [p], quia ſi talis conditio apponeretur, retraherentur homines à vita contemplatiua, qui timentes ne ſine liberis deceſſerint, eorum bona virtute ſubſtitutionis in aliam perſonam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & ſic ad vitam actiuam, quàm ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur diſtinguere Decius [q], & Doctores cōmuniter. Quod tamen locum habet vbi extraneus fuerit ſubſtitutus, ſecus ſi filius, nam cum filius ſubſtituitur ipſe expellere cenſetur monaſterium. Cum illum, & ratio naturalis, & paterna pietas ſucceſſionem paternam conſeruent, vt aliquarum legum [r] argumento aduertit Iaſon. Et certe ratio id videtur poſtulare, nam à communiter accidentibus, & ex coniectura mente teſtatoris velle bona ad filios potiùs, quàm ad Eccleſiam peruenire præſumitur, cum iure naturali inſpecto ad parentum ſucceſſionem filij vocentur, vt pulchrè notat Oldradus. [ſ] Aduertendum tamen quod prædicta deciſio habet locum quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, ſecus ſi profiteatur in monaſterio incapaci, prout ſunt monaſteria P. N. Franciſci de obſeruantia, quæ ſunt bonorum incapacia, iuxta regulam à fratribus profeſſam, & iuxta ſacros Canones [t] in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim caſu monaſterium non excludit ſubſtitutum. Et licet deciſio Pedemontana [u] idem dicat eſſe aſſerendum in monaſterijs ordinum mendicantium, ego tamen contrarium teneo, cum prædicta monaſteria iam authoritate ſedis Apoſtolicæ à Concilio Tridentino approbata poſſint in communi bona immobilia poſſidere, & ſic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

[o] §. ſed & hoc præſente in auth. de epiſc. & cler. auth. niſi rogati C. ad Treb. [p] Bart. in l. ſi ita quis ff. de cōt. ff. de leg. 2. [q] Decius in c. ex præſentia & ibi Doct. de probat. [r] l. ſcripto ff. vnde liberi l. filio ff. de lib. & poſth. Iaſ. conſ. 202. volu. 2. [ſ] Oldra. conſ. 94. n. 3. [t] c. exijt qui ſeminat de ver. ſig. Clem. Exiuit de paradiſo eod. tit. Conc. Tri. ſeſ. 25 de reg. c. 3. [u] Deciſ. Pedem. 126.

ARTI

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Vtrum hæres ſubſtitutus, ſi ſine liberis moriatur, inſtitutus hæres, excludatur ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium in articulo mortis.

RΕſpondeo dicendo, quod Angelus [a], & Soccinus voluerunt, quod matrimonium in articulo mortis contractum non operatur legitimationem filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius [b], & Pariſius, qui poſt Abbatem tenet idem eſſe dicendum in ingreſſu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur excluſionem ſubſtituti, licet monaſterium ſoleat excludere ſubſtitutum, vt in iure [c] probatur, quod in vtraque ſpecie fraus ſubſtituto fieri videtur, cum eo tempore & matrimonium, & religionis ingreſſus non ſine ſuſpicione fraudis in damnum ſubſtituti fiant, eo inquam tempore, quo magis finiri, quàm incipere nouus ſtatus ſolet, & ideo facile eſt in eo tempore fraudem præſumere, argumento cuiuſdam legis. [d] Et licet Dominus Franciſcus à Sarmiento [e] teneat, quod matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum, defendit tamen quod ingreſſus religionis in dicto mortis articulo non excludit ſubſtitutum: nam licet monaſterium loco filij habeatur, vt probatur in iure, [f] negari tamen non poteſt hanc interpretationem potiùs iure conſtituto pietatis, & religionis fauore inductam eſſe, quàm ex vi verborum, & ideo non ita latè hoc interpretandum eſt, vt fraudis ſuſpicio, ſeu potiùs veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis, [g] vbi licet ingreſſus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamen ſi in eadem infirmitate decedat, non fit præiudicium in ipſis, in quibus libere diſponere poterat; at ſubſtituti ius non leue eſt, ideo maxime curari debet ne temere à ſucceſſione fraude forſan adhibita excludatur ſubſtitutus. Et ita verius eſt per ingreſſum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fieri præiudicium, etiam ſi aliter de fraude non conſter, quia ſuſpecta eſt adeo ſera deuotio, quæ alteri damnum inferat, vt ait decretalis ſuperius allegata: nam etiam poſſet hæres facta reſtitutione fideicommiſſario religionem deuotiſſimè ingredi, remota omni ſuſpicione fraudis. quia nec dum ab ipſa fraude religioſi debent eſſe remoti, nec pietatis cauſa aliud exigit, cauſis enim pijs debitores ita ſumus, dum alijs iniuſtitia non fiat, vt dicitur in iure [h], & omnis interpretatio facienda eſt, ne de facili fraus fieri poſſit. Et ita hanc opinionem tenet Sarmiento. [i]

[a] Angel. & Soccin. in l. ſed eſt quæſitum. ff de liber. & poſth.
[b] Dec. in c. in præſentia n. 56. de probat. Pariſ. conſ. 13 n. 56. & 57 v. 1.
[c] c. in præſen. de probat.
[d] l. filia mea emancipata & ægra ff ſolut. matr.
[e] Sarmien. li. 6. ſelec. ca. 6. n. 8.
[f] d. c. in præſent.
[g] c. de his de ſepult.
[h] c. ex tenore de for. comp. c. nuper de donat. inter vir.
[i] Sarmien. 2. tom. ſelect. li. 7. c. 2. n. 7.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.

RΕſpondeo dicendo, quod licet monachus liberetur à patria poteſtate, quia tranſit in poteſtatem Abbatis, vt notat quædam Gloſſa [k], nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat gloſſa quandam iuris communis legem. [l] At hoc dictum gloſſæ non omnino probatur à Matthæo Matheſilano [m], credit enim ipſe, quod ſiue efficiatur filius monachus, ipſe non liberatur à patria poteſtate, ſiue è contra pater efficiatur monachus, filius non efficitur ſui iuris, ſed potiùs remanet in poteſtate patris monachi, non enim inuenitur in iure definitum filium per ingreſſum religionis à patria poteſtate ſolui & ita tenent Speculator, [n] & Iacobus de Butrio, qui mouentur eo potiſſimum fundamento, quod ſcilicet nullo iure cautum eſt de ingrediente monaſterium, quod patiatur aliquam capitis diminutionem, nam licèt monachus dicatur eſſe ſeruus, vel eſſe in poteſtate Abbatis, illa poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis, quia nulla libertas eſt maior, quàm ſeruire Deo, & ideo talis poteſtas, vel ſeruitus ſpiritualis non debet ſoluere patriam poteſtatem, quæ eſt cauſa iuris temporalis, pro quo prædicti authores aliqua iura allegant, & cum eis conſentit Matheſilanus. [o]

At nihilominus dictum gloſſæ, ſcilicet quod per ingreſſum cuiuſcumque religionis approbatæ ſoluatur patria poteſtas, cum ingreſſus in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris tranſeat, argumento aliquorum iurium, aſſerit doctiſſimus Pinelus [p] eſſe veram, & ab ea in practica non eſſe recedendum, eo quod ſit communis, & eam ſequitur Aſcanius Clemens. [q] Et confirmatur hæc opinio, olim enim idem erat de Virginibus Veſtalibus, quæ ſtatim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur à patria poteſtate, vt ait Aulus Gellius; [r] imo non ſolum ſi filius ipſe ingrediatur religionem ſoluitur patria poteſtas, ſed etiam ſi pater quo caſu filius ab eius liberatur poteſtate, prout tenet Bartolus [s], & additio ad Mateſil. notat dicens filium patris monachi poſſe teſtari, quod facere non poſſet, ſi à patria poteſtate eſſet ſolutus, licet tamen per ingreſſum religionis patria poteſtas ſoluatur, cùm ingreſſus in alterius tranſeat poteſtatem, ingreſſus tamen ipſe iura ſuorum hæredum retinet, & tantum ſuis ſuccedit, & ſic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligitur ex iure, [t] & tradit Tiraquellus, quod debuerunt aduertere Doctores ſuperius allegati, ne à communi opinione gloſſæ diſcederent.

[k] gloſ. in l. ſi ex cauſa §. Papin. ff de mino.
[l] l. ſi §. hoc niſi C. de epiſc. & cler.
[m] Matheſ. de ſucceſ. ab inteſt. ar. 1. n. 27.
[n] Specu. tit. de tuto. § fin. aut. cum tutor ver. ſed quare quærunt Butr. in auth. ſi qua mulier C. de ſacroſanct. eccl.
[o] d. l. fin. § hoc niſi de epiſ. & cler. auth. de monachis § 1. & §. cogitandum col. 1. Matheſ. de ſucceſ. ab inteſtato in prin. n. 7.
[p] gloſſ. in l. ex cauſa § pen. v. Papinianus ff de minor. c. in decorum de ætat. & qualit. Pinel. in l. 1. p. de bon. mater. n. 46.
[q] Aſcan. de patria poteſt. c. vlt. n. 67.
[r] Gels lib. 1. c. 12.
[s] Bar. in l. pater furioſo ff. de ijs qui ſunt ſui vel alien. addit. ad Mateſil. ſingulari 19. noto quod ſunt n. 211.
[t] l. Deo nobis. § 1 C. de epiſc. & cl. v. Tiraq. de vtroque retract. § 1 gloſ. 2. n. 19 & in l. ſi vnquam v. rs ſuſceperit filios, n. 42. C. de reuoc. dona.

ARTICVLVS VII.

Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium, ipſis duobus inſtitutis.

RΕſpondeo dicendo, quod quando duę piæ cauſæ ſunt inſtitutæ, inſtitutio pauperioris loci præualebit, ex ſententia Angeli. [u] Quo circa duobus monaſterijs inſtitutis vno monialium, altero monachorum, monaſterium monialium eſt præferendum. Ita Baldus, [x] Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Menochius. Vnde infertur quod ſi monaſterio virorum, & monaſterio monialium aliqua relinquantur in teſtamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia ſoluenda, monaſterium monialium eſt præferēdum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquendo, nam ſi monaſterium monialium eſt ditiſſimum, monaſterium vero monachorum eſt pauperrimum, exiſtimo præferendum eſſe monaſterium monachorum, præcipuè ſi in eo obſeruantia regularis maximè vigeat.

[u] Angel. in auth. de eccleſ. tit.
[x] Bald. in l. in multis in fi. ff. de ſta. hom. & in l. cum multa C. de bonis quæ liberis. Deci. in c. in præſen. de probat. Menoch. de adipiſ. poſſ. re. 4 n. 728.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.

RΕſpondeo dicendo, quod nouitio morienti intra annū probationis non ſuccedit ab inteſtato

mona

monaſterium, in quo eſt nouitius, ſed venientes ab inteſtato ſi in mundo decederet ſuccedunt. In hanc opinionem inclinat Ioannes de Imola, [a] & eam ſequnt Abbas, Iaſon, & Gregorius Lopez. & hæc opinio eſt tenenda, licet Decius [b] dicat magis communem opinionem eſſe, quod ſuccedat monaſterium.

[a] Imol in c. quia ingredientibus. col. 3. de teſta. Ab. in c. in præſen. de prob. Iaſ. in auth. ſi qua mulie. ad fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. Grego. in l. 17. tit. 1 par. 2. v. entrando.
[b] Dec. in d. c. in præſen. n. 53.

QVÆSTIO LXXVIII.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in 14. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1. *Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.*
2. *Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*
3. *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*
4. *Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas, & in eas conuertatur.*
5. *Vtrum inſtitutus poſſit hæres eccleſia B. Franciſci de obſeruantia.*
6. *Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
7. *Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
8. *Vtrum monachi S. Bened. & Ciſtercienſes poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
9. *Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
10. *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*
11. *Vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato.*
12. *Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.*
13. *Vtrum monaſterium ſuccedat in maioricatu, in quo arma, & nomen inſtitutoris debent conſeruari.*
14. *Vtrum monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.

RESpondeo dicendo, quod Clemens [c] V. explicãs regulam P.N. Franciſci ait, quod fratres minores obſeruantiæ nullatenus ſunt capaces ſucceſſionum hæreditatum, ac etiam quod non licet eiſdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tantam earum partem, quaſi ſub modo, & forma legati dimitti ſibi facere (quod præſumi poſſit hoc in fauorem fieri) vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis fratribus ſimpliciter prohibuit. Vnde conceſſiones [d] Clementis IIII. & Sixti IIII. concedentes, vt poſſint ſuccedere parentibus, non de fratribus minoribus de obſeruantia, ſed de fratribus conuentualibus ſunt accipienda.

Circa quam determinationem eſt primò notandum, quod licet fratres minores non ſint capaces hæreditatum, & relictorum in teſtamentis, vt patet ex dicta Clementina, & tradit Bartolus. [e] Attamen eis conſulitur duplici remedio ſecundum communiter Doctores. Primò enim eis conſulitur iudicis officio, poteſt namque iudex ex ſuo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illum, qui ad hoc tenetur ex teſtamento, vel aliàs, vt relicta monaſterio, vel fratribus minoribus adimpleat, & ſoluat; hoc tenet Speculator [f], Bartolus, Ioannes Andreas, & Baldus, quorum fundamentum eſt, quia intereſt reipublicæ, ne ſua quis re malè vtatur, vt dicitur in iure [g], nam ſi commodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura [h], à fortiori circa vltimas voluntates defunctorum eſt prouidendum, de quo optimè per Andream Barbaciam [i], & ratio eſt, quia ſi ita ſtatutum non eſſet accideret nonnunquam, quod pium propoſitum defunctorum improba fraudantium calliditate celaretur, vt ait quidam textus [k] notabilis, & certe magna pietas eſt voluntatem illius adimplere, qui nec ſe iuuare, nec iam loqui poteſt, & fratribus minoribus, & aliis pauperibus non valentibus agere in iudicio ſic officio iudicis ſubuenire poteſt.

Altero etiam modo, & remedio poteſt ipſis conſuli, & eſt, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet à populo poteſt agere, vt relicta ad pias cauſas (putà monaſterio, hoſpitalis, fratribus, pauperibus, & ſimilibus) adimpleantur, per illum, qui grauatus eſt à teſtatore, vel alias ad hoc tenetur, vt probant iura [l], & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Peruſio, tenet etiam Bartolus, & confirmatur ex traditis à Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector [m] priuilegiorum ordinum mendicantium in compendio in ciuitate Barbaſtri Regni Aragoniæ, vbi ab vniuerſitate eiuſdem ciuitatis fuit conſtitutus quidam procurator, ſeu ſyndicus ad agendum pro legatis relictis monaſterio B. Franciſci, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monaſterij quidam inſignis vtriuſque iuris Doctor, nomine Leonardus de ſancto Angelo, qui ſupraſcripta fundauit, & exequi fecit.

Vltimum remedium eſt, quod ſyndicus poteſt petere nomine Papæ prædicta legata, hoc enim eſt licitum fratribus petentibus vti ſyndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum aliis debitis circunſtantijs, prout latè tradit Corduba [n] in expoſitione regulæ B.P.N. Franciſci, & in articulo ſequenti declarabitur. Quid autem dicendum ſit circa hæreditatem ipſis delatam, ex dicendis in articulis ſequentibus patebit.

[c] Clem. exiui. de paradiſo. de v. ſig.
[d] Habetur in li. monu. in 1. impreſ. fol. 64. & in 2. f. 147. conceſ. 357 & iterum in 1. impreſ. fol. 63. & in 2 f. 146. cõceſſ. 356. & iterum fo. 22. in 1. imp. & in 2 fol. 106. conceſſ. 228.
[e] Bar. in l. nequicquam §. cum igitur de verb. ſig. & in l. 2. colu. 4. de leg. 1.
[f] Spec. in instru. edi. ... quæ Bar. ... c. ne quis ... Andr. ... hæredes ... de teſtam. ... in l. nulli de epiſc. & cler.
[g] Et §. ... tempore ... ſui ... turis
[h] l. ſi qu... de bonis ...
[i] Bar. in ... de teſt. ... & in c. ... nobis ... de teſt.
[k] d. l. nulli C. de epiſc. & cle.
[l] Aut. de eccleſ. tit. ... collat. 9. l. nulla C. de epiſc. & de Rom. ... ſimile C. ... leg. f. l. Ang. ... d. 9 ... Bart. in d. ... quodquam Bart. in c. in quadam ... de teſtam.
[m] Collect. tit. hæreditas in ... fixum.
[n] Cord. ſup. r. g. c. 4. q. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.

RESpondeo dicendo, Bartolum [o] tenere ipſis deberi æſtimationem ab ad eumtibus hæreditatem ſoluendam. Cuius fundamentum eſt, nam in iure cauetur, quod quando quis non poteſt capere rem ſibi relictam, propter qualitatem perſonæ ſuæ, abſque ſuo delicto, tunc tenetur hæres ad æſtimationem, prout dicitur in iure, [p] idemque dicendum putat, quando fratres minores inſtituuntur hæredes cum clauſula, quod ſi teſtamẽtum non valet iure teſtamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere poteſt, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt inſtitutione irrita videatur rogari per fideicommiſſum ij, ad quos hæreditas deuenerit, reſtituere inſtitutis, vt in multis legibus [q] probant, niſi tamen, inquit ipſe Bartolus, valor hæreditatum talium non ſit tantus, neque tanta

[o] Bar. in tra. ſta. minoritarum d. ... d. 2. col.
[p] l. apud in ... §. fin. cũ l. ſequen. ff. de leg. 3.
[q] l. eam, quam C. de fideicom. l. ex teſt. & ibi doctor. ff. de vul. & pupil. ſubſt.

eorum

eorum pars, quod præſumi poſſit in fraudem eſſe paupertatis ſummæ ab ipſis fratribus promiſſæ, hoc eſt, quod quantitas non ſit tanta, quod magis theſaurizationem, quàm pro imminentibus neceſſitatibus prouiſionem ſapiat, tunc cùm ipſi fratres ſint omnis iuris, & voto, & profeſſione ſua incapaces, non propria authoritate, ſed authoritate ſyndici Romanæ Eccleſiæ procuratoris, vel authoritate Epiſcopi æſtimationem illam repetere poſſunt.

At quibuſdam aliis noſtræ regulæ profeſſoribus videtur hanc æſtimationem fratribus minimè deberi. Neque per eos vt debitam poſſe recipi fundatis in clauſula Clementinæ,[a] *Exiui*, in qua dicitur fratres ſucceſſionem, quæ ex natura ſua indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) ſi enim vniuerſalium ſucceſſionum nullo modo fratres capaces ſunt, ergo neque æſtimationis eorumdem, nam vnus modus recipiendi ſucceſſionem eſt eius æſtimationem recipere argumento cuiuſdam legis[b] vnde ſi fratres talium hæreditatum ſucceſſionem recipere non poſſunt, ergo nec ad eam dandam tenebuntur hæredes, vel illi, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutius videtur, & verius. Nam dictiones iſtæ (*penitus, nullatenus, nullo modo,*) excludunt omnem diſpenſationem, vt notat quædam gloſſa,[c] & important nullis modis, & ſine aliqua diſtinctione, vt alia gloſſa[d] determinat, & hoc in ſequenti articulo declarabitur.

[a] Cle. exiui de verb. ſignif.

[b] l. Domus §. eſſi eorum ff. de leg. 3.

[c] glo. in Clem. vt ſi de ætate, & qualit. ver. nullo modo.

[d] gloſ. in verb. omnimodo in l. ſi cũ except. §. quatenus ff. quod metus cauſa.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres minores regularis obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.

Reſpondeo dicendo, quod ſi fratres minores inſtituuntur hæredes, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato, argumento eorum quæ in iure[e] notantur. Si vero fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohęredẽ tunc teſtamentũ poteſt valere, ſubſtituto adeũte hæreditatem, ad quẽ pertinet, vel adeunte cohærede, cui acceſſit portio relicta fratribus, vbi ſubſtitutus nõ eſt, vt probatur in quadam lege,[f] & dictam hæreditatẽ poteſt ſubſtitutus, vel cohęres in foro cõſcientię retinere, ſecundũ opinionẽ multorum, niſi per officiũ iudicis petatur, iuxta dicta in arti primo, huius quęſtionis. Ex prædictis infertur quod per fidecommiſſum vniuerſale fratribus minoribus dicta hæreditas relinqui non poteſt, vt in quadam Clementina[g] & probatur ratio eſt, quia fideicõmiſſarius vniuerſalis eſt hæres in effectu, vt dicunt leges:[h] quod probatur quia ſpurius, qui non eſt capax inſtitutionis etiam in vniuerſali ſubſtitui non poteſt, vt notat Bartolus.[i] Verum eſt tamen, quod ipſis fratribus poteſt relinqui aliquod fideicommiſſum particulare, quod ſyndicus petere poteſt, vt fratrum neceſſitatibus ſubueniat, quod non habet locum in hæreditatem, licet enim hæres totam hæreditatem vendat, vel diſſipet, ſemper manet hæres, vt dicitur in iure,[k] hoc enim eſt ius vniuerſale conſiſtẽs in quodam iure intellectuali, quod poſtquam eſt radicatũ, non poteſt euelli, vt etiam in iure[l] definitur, & non poteſt illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per conſequens fratres minores non poſſunt illud retinere, quod non procedit in ſingularibus relictis, prout ait eleganter Baldus,[m] quem ſequitur Angelus de Gambelionibus.

[e] l. Si inteſtati & ibi Bartol. ff. de in, quæ notantur infamia.

[f] l. 1. §. in primis & §. his itaque C. de caducis tollen.

[g] Clem. exiui de paro. §. quia ego ne verb. ſignif.

[h] l. quiquagenta ff. ad Trebel. l. cum filius ff. quod cum eo.

[i] Bar. l. ie. qui ff. de vulgari & pupil. verſ. ex tradit. ſatis patet.

[k] l. ſed ſi lege §. quod autẽ ff. de petit. hæreditate.

[l] l. ei. ſi fine §. quod Patitia. ff. de minorib.

[m] Bald. in d. auth. ingre. C. de ſacroſ. eccl. Gamel. in tra. de teſt. gla. 11.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur, & in eas conuertatur.

Reſpondeo dicendo, certum eſſe ex ſupradictis in ſuperioribus articulis fratres minores non poſſe inſtitui hæredes, adeo quod per ſyndicum, neque per Rempublicam ex officio iudicis dictæ hæreditatis æſtimatio peti poſſit, quod enim dicimus peti poſſe intelligimus ſemper de ſingularibus relictis non de hæreditate, quæ continet quoddam ius vniuerſale, prout in tertio articulo dictum eſt. Nunc autem quærimus, vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus[n] reſpondet, quod talis diſpoſitio defuncti, licet non teneat quo ad inſtitutionem hæredum, & habeatur pro non ſcripta, cùm talis inſtitutionis fratres minores ſint penitùs incapaces, tenet tamen, & validum eſt teſtamentum quo ad cauſam piam, ibi appoſitam, vt ſcilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatem fratrũ, neque obſtat quod non eſt perſona, in qua ius, & nomen hęredis cadat cùm perſona, vt diximus, ipſorum fratrum pro non ſcripta habeatur, & ſic teſtamentum videtur non valere, & pro non ſcripto eſſe, ſicut quando inſtituitur hæres, qui iam eſt mortuus; nam reſpondetur, quod in piis cauſis ſufficit, quod hæreditas ad piam cauſam relinquatur, vt puta ſit generaliter pro Redemptione captiuorum, pro Eccleſiis conſtruendis, pro alimentis pauperum, & ſimilibus de quibus in quadã lege habetur[o] conſtat autem fratres minores in ſumma eſſe paupertate, ergo ad veritatem teſtamenti ſufficit, quod ſit appoſita pia cauſa, ſcilicet pro eorum neceſſitatibus, licet fratrum ſubducatur perſona, & pro non ſcripta habeatur, neque eſt verum, quod non ſubeſt perſona, quæ hæreditatem adeat, quia perſonam repræſentabit Epiſcopus, vel reſpublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi ſi quis inſtituit hæredem aliquem ſanctum, cuius Eccleſia non reperitur in illa ciuitate, neque in eius territorio dabitur hæreditas, Eccleſiæ illius ciuitatis, vbi teſtator habet domicilium, & ſic licet Eccleſia illius ſancti inſtituta non adſit, teſtamentũ tamen cum ſit ad piam cauſam, ſubſiſtit, & valet, & de neceſſitate intelligitur facta inſtitutio in memoriã, & reuerentiã dicti ſancti, hoc eſt vt in honorẽ ipſius hæreditas expendatur, & Epiſcopus capiat hæreditatem.

Neque obſtat, quod obiicit Baldus,[p] quod ſcilicet hæreditas eſt ius vniuerſale, cuius minores fratres incapaces ſunt, & ſic deſtructo principali ipſa, ſcilicet hæreditatis inſtitutio deſtruitur, & acceſſorium, ſcilicet cauſa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum. Nam reſpondetur, quod licet verum ſit, quod teſtamentum ſit nullum quoad primum caput de hæredis inſtitutione, cum inſtituti ſint incapaces, valet tamen teſtamentum ex ſecundo capite, ſcilicet quia relicta eſt hæreditas ad piam cauſam, & ipſa pia cauſa ſuſtinet vicem hæredis: vt prædicta iura probant.

[n] Bar. in tract. mino. li. 1. d. 5. c. 2.

[o] l. ſi quis ad declinan. C. de epiſ. & cler.

[p] Bal. in auth. ingreſ. C. de ſacroſan. n. 50.

1 Neque eſt verum, quod deſtructo antecedenti, deſtruatur & conſequens, quia hoc eſt verum quãdo vnum eſſet ad ſubſtantiandum, ſeu qualificandum alterum, ſed in caſu neutrum eſt ad ſubſtantiandum alterum, quando verbi gratia, teſtator omiſſo primo capite inſtitutionis hæredis, in perſonam fratrum diſpoſuiſſet de ſecundo, ſcilicet relinquo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum minorum, valida eſſet diſpoſitio vt in iure [a] notatur, ergo non eſt verum, quod irrito teſtamento quoad inſtitutionem hæredum, ſit etiam irritum quoad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam cauſam, quia ex pia cauſa, quæ ſuſtinet vim hæredis validum eſt teſtamentum. Vnde concludit ipſe Bartolus, quod vbi cauſa pia eſt expreſſa voce, vel ſcripto, vel ſaltem nutu certo ipſius teſtatoris (quæ neceſſario requiratur, vt iura volunt) ſufficit ad validandum teſtamentum aliàs inualidum ex inſtitutione fratrum. illo tamen cenſetur intellectu (vt ſupra dictum eſt) quod quantitas non ſit tã magna, quod videtur in fraudẽ facta paupertatis, ſed quod tantum ſit ad ſubleuandas fratrum neceſſitates præſentes, vel eminentes, quia aliàs ſaperet theſaurizationem. Si autem fratres non inſtituerentur hæredes, ſed alter qui debeat hæreditatem ipſam vendere, & eius pretium in fratrum neceſſitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum eſſe, quare licitè hoc poterũt acceptare (modo quantitas nõ ſit immoderata) ex quo non ſuccedunt in aliquo iure defuncti.

[a] d. l. ſi quis ad declinandam.

ARTICVLVS V.

Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſiæ, B. Franciſci.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in ſuo tractatu minoritatum tenet, quod ſic, cuius fundamentum eſt, quia Eccleſia realiter eſt capax, & omne templũ ſacrum eſt huiuſmodi, vt probatur in iure, [b] ſed Eccleſia fratrũ minorum eſt de iure, & proprietate Eccleſiæ Romanæ, vt dicitur in quadã Clementina, [c] ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua conſtitutio dicit contrarium.

[b] l. 1. C. de ſacro ſan. eccl. l. anni ff. de an. lega.
[c] clem. exiuit de verb. ſign.

Sed Baldus [d] teſtatur hanc opinionem eſſe falſam, quod ſic oſtendit, nam aut ſumimus Eccleſiam materialiter pro ædificio, & in iſto caſu non eſt ſufficiens medium ad acquirendum Eccleſię Romanę ciuili acquiſitione, quia eſt mediũ inanimatũ, quod quidem nec velle, neque capere poteſt; aut ſumitur Eccleſia perſonaliter, & ſignificatiuè, & tunc ſignificat quid abſtractũ à genere ab ipſa ſpecie, id eſt collegium fratrum minorum, quia Eccleſia, & collegium idem ſunt, vt notat Baldus, [e] quod non poteſt acquirere Eccleſiæ Romanæ, quia cùm debeat acquirere immediato organo, & organum ſit inhabile, impeditur acquiſitio, vt dicitur in iure.

[d] Bal. in rubr. de ſacroſ. eccl.
[e] Bal. in rubr. de ſacroſ. eccl.

Et confirmatur nam quando teſtator inſtituit hæredem Eccleſiam fratrum minorum noluit inſtituere Eccleſiam Romanam, ipſe enim voluit inſtituere Eccleſiam fratrũ minorũ: ergo ſi teſtator hoc intellexit, & voluit clarè ſequitur quod nõ valet talis inſtitutio, argumento cuiuſdam legis. [f] Et confirmatur nam facilè eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomen, contra aliqua iura, [g] ſed omnis fraus eſt prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur de ſimilibus, ad ſimilia extenditur, argumento aliquarũ legũ. [h] Et confirmatur ſecũdò nã inſtitutio non valet in perſona vera, id eſt in ipſis fratribus, ergo neq; valet in perſona ficta id eſt in ipſa Eccleſia, argumento alterius legis. [i] Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincũt ad recedendum à iuridica Bartoli ſententia, fateor enim Eccleſiã materialiter ſumptam nec velle, neq; capere poſſe hæreditatem, fateor etiam ipſam Eccleſiã perſonaliter ſũptam, id eſt collegium fratrũ minorũ, eſſe organũ inhabile ad acquirendũ Eccleſiæ Romanæ; attamen non poteſt negari quod ſyndicus Apoſtolicus fratrũ minorũ, & ipſius Ec. nomine Papę cõſtitutus, eſt organũ habile & ad acquirẽdũ Papę, cuius ipſe eſt ſyndicus, & procurator, & per hoc reſpondetur ad primũ Baldi argumentũ: fateor etiam teſtatorem noluiſſe inſtituere Papam immediatè inſtituendo Eccleſiam fratrũ minorum, inſtituit enim Eccleſiã ipſam in quãtũ a Papa eſt fratribus minoribus pro eorũ vſu cõmodata, & pro ipſorũ vſu deſtinata. taliter quod ſi à dictis fratribus prædictus vſus tolleretur, dãte ſede apoſtolica dictã Eccleſiam aliis religioſis, aut loco pio, hęreditas caduca redderetur, ne intentio teſtatoris fraudaretur, denique inſtituendo Eccleſiam fratrũ minorum idem eſt, quod ſi inſtitueretur Papa ſub conditione, vt tanquã fideicommiſſarius Eccleſiæ ipſi prouideret de fabrica, & de aliis ad eam conſeruandam neceſſariis, & ſi à fratribus talis Eccleſia fuerit ablata ante hæreditatem acceptatam ipſa hæreditas caduca reddatur, & venientibus ab inteſtato deferatur, & per hoc reſpondetur ad primam Baldi confirmationem. Ad ſecundam autem confirmationẽ reſpõdetur, quod nõ ex hoc quod Eccleſia ſit perſona ficta, inſtitutio irritatur, tunc enim per perſonam fictam talis irritatio cõtingit, quando repræſentat perſonam veram inhabilem ad huiuſmodi inſtitutionem, at in propoſito Eccleſia fratrũ Minorum non repræſentat fratres Minores ad dictam inſtitutionem inhabiles, ſed ipſam ſedem Apoſtolicam huius inſtitutionis Capacem. Hæc de fratribus Minoribus attento iure communi ſunt aſſerẽda, ſi tamen ex priuilegio Apoſtolico efficiantur capaces, eius tenor, & verba ſunt attendenda, & de eo ſecundũ eius tenorem eſt iudicandum, vt iura [k] proclamant.

[f] l. 1. § ceterũ ff. de acqu. poſſ. l. quãdoq; genitum de acquir. rer. domi. l. prædi. ff. de ſeru. ruſt. præd. l. non dubium. C. de leg.
[g] Auth. de non alien. § optime l. ſi per princ. quod me. cauſ.
[h] l. 1. & l. ſi ff. ſi quis in fraud. patro.
[i] l. filio quem pater ff. de lib. & poſth.
[k] Ca. porro de priuil. & excepti. ... pri. ... ſtaro & c. pro... ſin. eod. tit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod vt ſatisfaciamus huic difficultati præmittendus eſt modus profitendi fratrum ordinis prædicatorum. *Qui talis eſt. Ego N. facio profeſſionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magiſtro ordinis prædicatorum, & ſucceſſoribus tuis ſecundum regulam D. Auguſtini, & conſtitutiones fratrum prædicatorum, & ero obediens tibi, tuiſq; ſucceſſoribus, vſque ad mortem.* Vnde cũ hi religioſi profiteantur ſecundum regulam D. Auguſt. de eis iudicandũ eſt tanquam de non mendicantibus. cum regula D. Auguſtini permittat habere bona in communi, vt patet ex iure, [l] attamẽ quia ſecundum conſtitutiones iuratas, & à ſede Apoſtolica cõfirmatas, ſunt mendicãtes, vt patet ex iure, [m] aliter videtur dicendũ. Et ita Specula. [n] tenet quod ipſi poſſũt ſuccedere, nõ vt bona, & hęreditates poſſideãt, ſed vt vendant, & cum hac ſententia tranſeũt cõmuniter ſcribẽtes. [o] At Federic. [p] de Senis tenet quod ſunt incapaces nedum ad retinendum, ſed

[l] Ca. non dicatis 12. q. 1.
[m] C. vn. de relig. domibus.
[n] Specul. tit. de ſtat. monac. § 1. verſ. 3. & verſ. 4.
[o] Doctores in d. ca. vni.
[p] Feder. conſ. 12. fratres prædicatores. tit. de ſtat. monach.

etiam

etiam ad acquirendum, ſubdens ipſe Federicus, quod ſi fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis ſublata incerta mendicitas, & idem in affectu tenet Baldus.[a]

[a] *Bal. in Aut. ſi qua mulier c. de ſacroſ. ec. in 3. col.*

Aduertendum tamen quod, prout refert Guilelmus Redoanus,[b] hodie fratres prædicatores ex priuilegio Sixti IIII. ſub data apud ſanctū Petrum anno incarnationis Dominicæ millesimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto, kalendis Iunij Pontificatus ſui anno quarto, poſſunt bona ſtabilia poſſidere, & retinere perpetuo, & non ex hoc deſinunt eſſe mendicantes, vt per ſcribentes,[c] maximè per Dominicum, & Francum. Ego autem inuenio in monumentis ordinum[d] Clementem IIII. conceſſiſſe, *quod fratres ordinis prædicatorum, & Minorum poſſint liberè ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent in ſæculo exiſtentes, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere liberè bona ipſa, eorumque pretium in vtilitatem ſuam conuertere, prout prælatis dictorum ordinum melius viſum fuerit expedire.*

[b] *Redoan. de ſpolijs eccl. q. 8. n. 40.*

[c] *Doct. Dom. & Franc. in c. 1. de relig. domibus li. 6.*

[d] *In 1. imp. fo. 64. & in 2. fo. 147. cōc. 357.*

Quæ conceſſio quoad fratres Minores regularis obſeruantiæ non habet locum, ſed tantum quoad fratres Minores conuentuales, fratres enim Minores regularis obſeruantiæ, vt patet ex dictis in articulis ſuperioribus, ſunt hæreditatum incapaces, adeo vt decreuerit, & prohibuerit, Alexander IIII. ne fratres obſeruantes tranſeuntes ad conuentuales ſuccedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto Libro Monumenta[e] continetur. Quoad fratres vero Prædicatores recepta eſt ratione collegiorum, quæ in hac ſacra religione habentur, quæ viros præclariſſimos literis, & ſanctitate Eccleſiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius ſacræ religionis conſtitutiones, authoritate Apoſtolica confirmatæ, quæ circa ſucceſſionem hæreditatum diſponunt.

[e] *In 2. imp. fo. 136. conc. 302.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod de huiuſmodi religioſis non eſt aliqua dubitatio, quoniam licet ipſi propter ſuas conſtitutiones ſint mendicantes, priuilegio tamen Alexandri Quarti poſſunt non ſolum acquirere, ſed etiam retinere quæcumque bona mobilia, & immobilia, quæ potuiſſent acquirere, & retinere ſi in ſæculo remanſiſſent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi, in particulari enim non poſſunt, & ſi qua eſt conſuetudo in contrarium, corruptela eſt, quæ per prælatum tolerari non poteſt, ſine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet prout refert Guilielmus Redoanus,[f] qui affirmat ſimile priuilegium habere fratres Carmelitas.

[f] *Redoan. de ſpolijs eccle. q. 8. à n. 51.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi benedictini, & Ciſtercienſes ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod *quæcumque bona parentum, vel aliunde ratione ſucceſſionis, vel alio iuſto titulo profeſſus Monachus obuenientia, poteſt Monaſterium, in quo profeſſus eſt, licitè petere, & licitè retinere, perinde ac ſi in ſæculo remanſiſſent.* Ita conceſſit Innocentius IIII. Ciſtercienſibus, & fuit à Pio II. Confirmatum. *At quæcunque hæreditates, & fideicommiſſa, & legata quomodocūque de iure monachis, ſeu Monaſterio delata, per mediam perſonam nomine ordinis exigi, adiri, & retineri poſſunt,* prout conceſſit Pius Secundus Congregationi Mōtis Oliueti, & Iulius Secundus, & Eugenius Quartus Congregationi S. Iuſtinæ, vt in cōpendio ſancti Benedicti Hiſpaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante profeſſionem competebant, Monaſterio ſuo acquirūtur, prout in dictis conceſſionibus reperitur. Et Leo Decimus Camaldulenſibus, & Clemens IIII. Carthuſienſibus prout in Compendio,[g] Ciſtercienſi refertur.

[g] *Cōp. Ciſter. tt. hæredit. §. 1.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod regulares non mendicantes, vt ſunt regulariter omnes monachi, & omnes Canonici regulares, licet non poſſint habere bona in particulari, prout infra in tertio tomo[h] dicetur, poſſunt tamen in bonis temporalibus ſuccedere, ac ſi non reliquiſſent mundum, prout probatur in iure,[h] & tradit Angelus de Peruſio. Quod licet regulariter ſit verum, fallit tamen in bonis feudalibus, in quibus religioſi non ſuccedunt, prout colligitur ex iure,[i] & tradit Bald.[k] At Celeſtinus Quintus ſuæ congregationi conceſſit, *vt bona etiam feudalia recipere, ac licitè retinere poſſit. Et licet eccleſiaſtica ſint eidem donari, vel relinqui poſſunt, dummodo ad onera, ad quæ donator, ſeu teſtator illorum occaſione tenebatur, vel ab eo impoſita ſuſcipiat. Etſi ad certum numerum generationum, vel nominationum conceſſa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tameſi inueſtitura de illis vt ſolet nō fiat, nō propterea cadunt in commiſſum,* prout conceſſum eſt congregationi ſancti Georgi in Algala, vt in Compendio[l] Societatis, & in Compendio Ciſtercienſi continetur iuri autem communi non refragatur monachos in feudo ſuccedere quando ſeruitium ſi quod imminet per monaſterium, vel per alium præſtari poteſt, vt tenet Decius,[m] etiamſi reſtitutioni ſint obnoxia, quia tunc monaſterium vſum fructum vita monachi durāte habebit, prout tenet Abbas.[n] Nec etiam attento iure cōmuni poſſunt regulares ſuccedere in alijs bonis, quæ de ſui natura non poſſunt pertinere niſi ad hæredes ſanguinis, vt Regnum, ducatus, & ſimilia, in his enim non ſuccedit Monaſterium, cū in ipſum non trāſeat ius ſanguinis, quod ita ſeruari de facto tenet Speculator:[o] at nūc videmus quod monaſteria in vita Monialium de facto retinent maioratus, in quos ipſæ moniales ſuccedunt. Sed ſi extra ius ſanguinis teneri potuiſſent, tunc Monaſteriū ſuccedere, vt per Cynū,[p] Ioānem Andream, & alios, qui ponūt, quid ſi monachus ante ingreſſum religionis fuerit ſtipulatus rem emphyteuticam pro ſe, & ſuis filiis, nūquid poſt profeſſionem ad Dominum reuertetur? Vel remanebit apud Monaſteriū? Speculator videtur tenere quod non remanet apud Monaſterium, maximè cùm hodie apponantur pacta, vt non transferatur in potentiorem ſeu duriorem cauſam, vt per Bartolū[q] cum qua opinione tranſit Petrus de Vualdis Peruſinus. At mihi contrariū veriùs videtur, quod ſcilicet remaneat, apud Monaſterium bonorum

[h] *In 3. to. in q. de pauper.*

[i] *19. q. 3. in ſi. l. Deo nobis de Epiſ. & cler.*

Ang. conſ. 2.

[k] *c. 1. ſi cler. ſi de feu fuerit contro. in vſib. feudo. & ibi Bal.*

[l] *Comp. Societ. tt. bona § 6. & Comp. Ciſter. tt. bona §. 2.*

[m] *Dec. in c. in præſent. nu. 74. de probat.*

[n] *Abb. in d. c. in præſentia.*

[o] *Specul. tt. de ſta. monac. §. 2. verſ. 18.*

[p] *Cynus in Auth. ingreſ. Andr. & alij in d. c. præſen.*

[q] *Bar. in d. Authē ingreſ. Vual. in tract. de ſucceſ. ab inteſt. 2. p. q. 1. n. 2.*

capax pro vita ipſius paciſcentis, nec obſtant ſupradicta pacta, quod ſcilicet non transferatur in potestatiorem, ſeu duriorem cauſam. Illa enim pacta loquuntur de tranſlatione per alienationem, non autem per ſucceſſionem, vt in ſimili caſu explicat Syluester [a] dicens, quod ſucceſſio non eſt alienatio.

Et aduertendum quod Monachi Ciſtercienſes non poſſunt poſſidere villas, fidelitates, differétias, iuſticiarios, tributarios, Eccleſias, & altaria, ſed ſi ea acquiſierint debent vendere, vel cum aliis bonis commutare, aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex his eleemoſynam, aut abiiciant, prout in quadam decretali [b] determinatur, vbi notant gloſſa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum, ordo enim Diui Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iuriſdictionem temporalem ſuper vaſſallos. Vtrum autem religiones poſſint in maioricatu ſuccedere, diſputatur.

[a] Syl. ti emphy teuſi, nu. 27.

[b] Ca. recolētes de ſta. monac. vbi gl. & doct.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.

Reſpondeo dicendo, quod ſi ipſi remanent in ſæculo, neque profitentur aliquam regulam religionis approbatæ, ſuccedunt eorum conſanguineis, ac ſi non eſſent oblati, ſi vero non remanent in ſæculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedunt, ſi verò non ſunt capacia ad conſanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per gloſſam [c] & per Baldum, Imulam, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuerſis profeſſis in ordine, B. P. N. Franciſci, qui vocantur legos, certum eſt, quod ipſi ab inteſtato, & ex teſtamento minime ſuccedunt.

[c] Cleſ. & doct. in c. vnlēs cōtinētia ar 2 q 1 Bal. in l. qua vulater C. de ſacroſ. Eccleſ. & in Aut. i. 1 gre. C. cod. & Imol. in c. 2. de teſt.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.

Reſpondeo dicendo, quod aut ipſæ profitentur regulam S. Benedicti vel S. Aug. vel aliam regulā quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicendum eſt de ipſis, quod diximus de religioſis profeſſis regulam, quæ concedit habere bona in communi. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulam mendicantium, de quibus attento iure cōmuni manus dubiū eſt. Nam Guillelmus dicit [d] quod ſunt in ſtatu non mendicantium Abbas dicit quod ſorores prædicatorum, & minorum ſunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalem, & licet habeant priuilegium quod poſſint habere proprium, quod dicit ſe vidiſſe, & legiſſe tamen per illud non tolluntur alia quæ requiruntur in ordine mendicantium, & propterea ait, quod ſorores S. Claræ, & prædicatorum comprehenduntur ſub capitulo, *non ſolum* de regularibus libro ſexto, & ita dicit de facto conſuluiſſe, quod & videtur ſenſiſſe Ioannes Andreas, [f] de quo per Lappum. Quidquid tamen ſit quoad monaſterium cautum, ſiue profiteantur regulam prædicatorum, ſiue non mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt poſſint habere poſſeſſiones, & alia bona in communi, ſi his vendicat etiam ſibi locum, quæ dicta ſunt de viris religioſis non mendicantibus, per rationem appoſitam in quadam decretali, [g] de ipſis Monialibus loquente, ne ſcilicet occaſione quæſtus habeant vagari, quam vaſtationem iura [h] abhorrent, non ſolum in fœminis religioſis, ſed etiam in fœminis ſæcularibus. Ab his tamen excipiūtur ſorores vocatæ Collectaneæ S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere poſſunt.

[d] Guillelmus clemen. vt pro feſſores de reg.

[e] Ca. peri. & c. ſane de ſta. mo nac.

[f] Andr. in d. clem. Lapp. al leg. 4.

[g] Ca. periculo de ſta. monac. in princ.

[h] Ca. mulieres de cod. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere.

Reſpondeo dicendo, circa hunc articulum, quædam eſſe certa, aliqua autem ſub dubio verſari.

Primò certum eſt commendatarios religionum militarium profeſſos, qui vxores ducere poſſunt, eſſe veros Dominos eorum, quæ acquirunt, prout cum eis ſecundum eorum conſtitutiones eſt diſpēſatum, quare capaces ſunt eiuſmodi maioricatuum, in his ſuccedunt antiqua Hiſpaniarum conſuetudine, perinde ac ſi commendatarij non eſſent. & eſto quod in maioricatus inſtitutione appoſita ſit clauſula, quod religioſus non poſſit in eo ſuccedere, non propterea huiuſmodi commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non cenſentur comprehenſi in nomine religioſorum ſimpliciter, cū ſimpliciter non ſint religioſi, ſed religioſi militares, prout primo [i] tomo ſatis probauimus.

[i] 1. Tom. q. 14. 6.

Secundò certum eſt monaſteria virorum B. Patris Franciſci regularis obſeruantiæ, & alia religionum mendicantium, quæ non poſſunt habere bona in communi, minime poſſe in maioricatu ſuccedere, propter eorū incapacitatem, ſicut neque ipſa monaſteria, neque alicui loco ipſorum ſuccedere poſſunt in quibuſcūque bonis, ſed deuoluetur ad alios hæredes ab inteſtato hæreditas, & maioricatus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac ſi religioſus reſpectu cuius talis hæreditas, & maioricatus ipſis monaſteriis competebat, niſi incapacitas obſtaret, vita deceſſiſſet, aut natus non fuiſſet. Hæc eſt communis Doctorum ſententia, quam ſequitur Molina [k] qui enim incapax eſt ſucceſſionis pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure. [l]

[k] Mol. de primog. ca. 13. n. 69.

[l] L. 1 § ſed ſi patruus ff. de coniug. emancip. liber.

Tertiò certum eſt religioſum, ſi nondum profeſſionem emiſit, ſuccedere in maioricatu, quicumque eis maioricatus ſit cum ipſe nullo iure ſit huiuſmodi ſucceſſionis incapax.

Quartò certum eſt, quod religioſi, quorum monaſteria capacia ſunt ſucceſſionis, ſi maioratus non habet iuriſdictionem, ac dignitatem annexam, ſuccedere præfata monaſteria ratione religioſorum prædictorum in maioricatibus, recipereque commoditatem ruiam ex illis, interim dum tales religioſi vixerint, his vero naturaliter mortuis, tranſire maioricatus vlterius ad eus vocatos, & minimè ſuccedere monaſterium Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur, quoniam huiuſmodi monaſteria ſunt capacia rationæ ſuorum religioſorum profeſſorum ſucceſſionis bonorum, nec eſt vlla ſufficiens ratio cur non etiā capacia ſint ſucceſſionis in præfatis maioricatibus. Hanc partem affirmat communis doctorum ſententia, quam inter alios referunt, & ſequuntur Antonius [m] Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina ita pronunciatum fuiſſe in Luſitania, & Caſtella.

[m] Ant. Gomez l 40. Taur. n. 66. Greg. in l. 2 t. 15. p. 2. ſiendo bolo para ello, Gama dec 6 Mol. lib. vbi ſ. 33.

Neque obſtat præſumptio contraria inſtitutoris maioratus, qui in bonum, & memoriam ſuæ familiæ præſumendus eſt, inſtituiſſe eum maioratum &

& vt arma, & inſignia deferret, quæ locum non habent, quando ſuccedit monaſterium, neque cenſendum eſt inſtitutorem id velle, aut intendiſſe: nam reſpondetur quod hæc ratio locum haberet, & magnam ingereret difficultatem ſi maioricatus perpetuò apud monaſterium remaneret, at morte naturali religioſi profeſſi ad primò vocatum reuertitur, qui arma, & inſignia deferret. Etſi prædicta ratio haberet efficaciam, ſequeretur quod perpetuo amens, & furioſus à natiuitate non poſſet ſuccedere in eo maioricatu, cum inſignia, & arma deferre non poſſet, at contrarium communiter tenetur, quod ſcilicet amens etiam à natiuitate, & perpetua amentia laborans poſſit ſuccedere in maioratu iuriſdictionem, vt poſt alios tenent Molina,[a] Antonius Gomez, & Gregorius Lopez.

[a] Mol. li. 1. de primog. c. 13. nu. 22. Ant. Gom. in l. 40. Tau. n. 69. Gregor. vbi ſu.

Neque obſtat cenſendum eſſe inſtitutorem nolle monaſterium ſuccedere in moioratu, nam reſpondetur neminem obligari etiam in foro conſcientiæ ſub pœna peccati mortalis ad id, quod ſi princeps interrogatus fuiſſet præcepiſſet, ! timò, nam ſicut non peccat quis in his, quæ eſſet facturus ſi tentaretur, ſed in his, quæ actu facit, ita non obligat ſuperior per ea, quæ præciperet ſi anima aduerteret, aut ei aliqua occaſio daretur, ſed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum eſt vtrum præciperet, an non, quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi poteſt, prout contra Nauarrum[b] probat Suarez, ita in propoſito eſt dicendum ex verbis inſtitutoris nullomodo patere, quod monaſterium non poſſit in maioratu ſuccedere, & ſicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis deſcendere non debemus dicendo, quod ſi animaduerteret cauſam iuſſiſſet, ita in ſucceſſione maioratus ad mentem præſumptam inſtitutoris non eſt deueniendum dicendo, quod ſi præcogitaſſet, nollet ſuum maioratum ad monaſteriū deuolui, de hoc enim reuelationem non habemus, neq; id ex aliqua certa ratione colligi poteſt, & vt ius maioratus, quod tanti momenti eſt, à monaſteriis auferatur, non ad incerta, ſed ad certa recurrere debemus.

[b] Na. in man. c. 2. n. 10. Sua. 3. p. q. 8. ar. 3. ſeſ. 7.

Neque obſtat quod intentio iubentis ita volentis præcipere ſufficit, vt quis teneatur, iuxta ea quæ in iure[c] notantur, & à Felino traduntur, nam reſpondetur hoc procedere quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obſcuris ſatis id ſignificantibus, vt conſtat ex traditis à Nauarro:[d] at non colligitur ex verbis claris neque ex obſcuris inſtitutoris maioratus voluiſſe, & intendiſſe ipſum inſtitutorem, vt nullo modo monaſterium in maioratu ſuccederet, præcipuè non ſuccedendo in perpetuum, ſed tantum pro vita religioſi, aut religioſæ ratione cuius talis ſucceſſio contingit, prout inferius latius explicabitur.

[c] Cũ intelligentia de ver. ſign. c. rogo. 11. q. 3. c. dilectiſſimi ca. q. 1. clē. 2. de reſt. ſpol. gl. & notata per Feli. in cap. nam de conſt.

[d] Na. in man. c. 23. n. 59.

Secunda pars præfati dicti, quod ſcilicet mortuo eo religioſo tranſeat maioratus ad vlterius vocatum facilè probatur quoniam ſucceſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris, qui noluit monaſterium in perpetuum ſuccedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipſum ab vltimo poſſeſſore, ſed à primo inſtitutore quare religioſus ille ſua profeſſione cæteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non ſuccedat, qui ſuccederet, ſi ipſe ſimiliter in ſæculo moraretur.

[e] Glo. in c. ſcripſit nobis c. 27. q. 2. Moli. vbi ſu. n. 30. Ant. Gom. in l. 40. Tauri nu. 66. Greg. in l. 2. ti. 13 par. 2. v ſiẽdo home para ello.

Quintò certum eſt, quod quando ex prima inſtitutione excluderetur religioſus à ſucceſſione in eo maioratu, vt plerumque fit tunc tali religioſo profeſſionem emittente tranſiret maioratus ad vlterius vocatum, neq; ſuccederet monaſteriū. Hoc aſſertū ita eſt notum vt probatione non indigeat, primus enim inſtitutor eam lege potuit apponere bonis ita vinculatis, quę ſatis cōgrua eſt fini ad quē maioratus ſolet inſtitui, quod tamen intelligendū eſt niſi maioratus funderur, ex tertio, & quinto bonorum ipſius inſtitutoris, in hoc caſu filij ipſius inſtitutoris, etiam religioſi non potuerunt excludi cum meliorario prædictorum bonorum non poſſit à teſtatore niſi filiis applicari prout in legibus[e] horum regnorum continetur, contra quas non potuit ipſe fundator aliquid innouare.

[f] Moli. vbi ſu. Ant. Gomez in l. 40. Taur. n. 69

[g] Auend. in l. 2. Tau. glo. 4. n. 35.

[h] l. 2. § certum. & l. verſ. de leg. præſtan. & l. non diſtinguimus de arbi.

Quod autem in dubio verſatur eſt, vtrum in maioratu habente iuriſdictionem adiunctam ſuccedat monaſterium. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima eſt quod monaſterium non ſuccedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem, aut iuriſdictionem. Pro qua opinione aliqua fundamenta proponunt Molina[f] & Antonius Gomez. At pro contraria parte ſecundum contrariam opinionem fundando multa, & efficacia fundamenta proponit Velaſcus de Auendanno,[g] quæ mihi verior multo videtur, quæ ſequentibus rationibus comprobatur.

[i] Gloſ. in l. cum diſſimiſſ. de reg. iur.

[k] c. quoniam in fine de conſangu. le proſecutũ Ro. hus de iure patron. v. honorificũ q. 6. n. 94. Bar. in repetitione legis ex quacumque ſo. 1 ff. ſiquis in ius vocatus non ierit.

[l] Bal. in l. ſi tutor in ſi C. de periculo tutor. Tiraq. de retract. lĩnagier. §. 1. gloſ. 9. nu. 109. Dec. reſponſ. 204. n. 4. lib. 2. & reſpon. 2. n. 35. vol. 2.

Primò quia concluſio iuridica admittens religioſos, & religioſas ad ſucceſſionem maioratus generaliter loquitur, & per conſequens generaliter ſine aliqua diſtinctione, iuxta vulgaria iura[h] debet intelligi, quod confirmatur: monaſterium enim habet in ſuum fauorem regulam iuris maioratum ipſi applicantem, à qua non eſt recedendum ſine expreſſa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ[i] fundatæ in quadam Decretali,[k] vbi nulla in hoc caſu exceptio reperitur, cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & à regula non eſſe temere recedendum, & pronunciando pro eo, qui pro ſe habet præfatam regulam, inquit Baldus,[l] & latè comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

[m] Glo. in c. ſi. de iur patron. Iaſ. in l. cum quidam n. 26. ff. de liber. & poſthu. Tiraq. in l. ſi vnquã. v. reuertatur n. 106. & nu. 108.

[n] l. ex parte ff. de probat. l. cũ de eo de natur. ſenore.

[o] l. ius perſonæ ff. de relig. & ſump. Afflic. decis. 23 col. fi. Tiraq. de priu. pia cauſ. priu. 148.

Secundo probatur, priuare enim monaſterium maioratu, in quo ſecundum ius debet ſuccedere eſt pœna quæ non poteſt irrogari, niſi in caſibus à iure expreſſis, iuxta quandam Gloſſam[m] communiter receptam, cum aliis adductis à Iaſone, & Tiraquello eleganter ſubdens ſucceſſionum priuationes ſolum per opiniones Doctorum fieri non debere, ſed per expreſſas & claras iurium determinationes, iuxta doctrinam quarundam legum,[n] & ita in hoc caſu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipuè contra monaſteriū quorum perſonæ debent ſemper faueri ſecundum ius,[o] & ea quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & ſecundum idem ius prout tradit Baldus,[p] & Menochius hoc a fortiori habet locum in monaſterio monialiū, quæ ratione ſexus fœminei magis fauorabiles cenſentur.

[p] Bal. in l. in maleficiis in ſi. ff. de ſta ho mi. Menoc. de præſump li. 4. præſump. 125. n. 4.

[q] n. de mi. li. 1 aſſal

[r] Bal. in d. c. vn n. 1. & in autho. niſi rogati n. 13 C ad Treb. vbi Salicet. in ſi. Sylua. conſ. 1 nu. 13. 19 & 20 Iulius Clar. li. 4. recep. ſen. § feudum q. 7 n. 1. Meno. de arb. li. 2. cent. 3. caſu 131. n. 5 & con. 119 n. 13. li. 6.

[s] Capitius decis. 70 n. 20. Gil. dec. 6. n. 1. Eur. cõ. 210. col. fin.

Tertio probatur noſtra ſententia, nam etiamſi regulariter fratres, & moniales non ſuccedant in feudo prout dicitur in[q] iure, hoc tamen limitatur quando ſeruitium non eſt perſonale, & poteſt per ſubſtitutum præſtari, in hoc enim caſu monaſterium ſuccedit in feudo, etiamſi habeat annexam dignitatem vaſſallorum & iuriſdictionis prout tenent Baldus,[r] & Salicetus, & teſtantur communē Syluanus, & alij quos referunt, & ſequuntur Iulius Clarus, & Menochius; & in terminis monialium Sanctæ Claræ, quod earum monaſterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate eſt indubitata concluſio, quæ ſecundum Capitium[s] contra- dicto-

dictorem non habet, quem ſequuntur Gama, & Euerardus, qui contrariis fundamentis eleganter ſatisfacit, & dicit ab hac opinione non eſſe recedendum, neque in iudicando, neque in cõſulendo, & ante eum id ipſum tenet Alexander,[a] qui ex communi reſoluit, quod in caſibus in quibus poteſt ſeruitium præſtari, per ſubſtitutum, feudum tranſit ad monaſterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno.[b] Pro quo eſt quædam optima Decretalis[c] in qua id notat Franciſcus, & Abbas, quòd monaſterium monialium ſuccedit in feudo, quamuis neceſſe ſit quòd pro eo præſtetur homagium fidelitatis: poteſt enim illud præſtare Abbatiſſa, & per conſequens multo meliùs poterit habere maioratum vaſſallorum, & iuriſdictionis, ſiquidem eam iuriſdictionem per ſuos miniſtros poteſt exercere.

Et ſecundum præfatam diſtinctionem debet intelligi & explicari quędam partitarum[d] lex prohibens, quod in feudis ſuccedant fœminæ religioſæ, & clerici, prædicta enim lex loquitur de feudo ſeruitium perſonale requirente, & tale quod per ſubſtitutum præſtari non poteſt, quod ex ea ſatis patet. *Porque lo dio a ſu padre en aquella manera que ſu padre lo auia de ſeruir por el*, & ibi, *de manara que non pudieſſe ſeruir el feudo no lo pudieſſe auer*, & ibi, *que no pudieſſe ſeruir par razon de las ordenes que vuieſſe*. Et etiamſi hæc lex non id tam clarè exprimeret, ſufficit quod partitarum leges ſemper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis caſibus, in quibus velle corrigere ius commune ſatis conſtat, vt patet ex alia lege[e] partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez, & optimè Couarruuias, quod etiam tenent Palacius, Rubeus, Xuares, Segura Montaluus quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.

Quartò, & vltimò probatur prædicta ſententia, nam monaſteria virorum, & mulierum vaſſallorum, & iuriſdictionum ſunt capacia, vt probatur in quadam Decretali,[f] ibi *ad clauſtrum monaſterij venientes*, & ibi *præſertim cum dictum Caſtrum ad ius, & proprietatem ſui monaſterij pertineret*, & ad idem eſt alia Decretalis,[g] vbi Abbas de Boniſac. pro ſe, & conuentu ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure Dominij, vel quaſi. Quod etiam patet ex quadam lege[h] recopilationis, vbi cauetur, *que los conſejos y iuſticias no occupen la iuriſdicion ciuil, que los tales monaſterios tienen*. Quod ex aliis horũ regnorum legibus[i] ſatis patet. Quod etiam conſtat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi,[k] anni ſecundi, nam ibi narratur quod ad ſupplicationem Abbatum, & Abbatiſſarum horum regnorum fuerunt monaſterij omnia Caſtra iuriſdictiones vſurpata reſtituta, quæ ſi præfata monaſteria habere non valerent minimè reſtituerentur. Quod ſatis innuit alia Decretalis,[l] & leges partitarum per locum ab ſpeciali in quantum prohibent fratribus ordinis Ciſtercienſis, quod non habeant Caſtra, nec iuriſdictiones, ſi volunt priuilegiis conceſſis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur. *Otro ſi tuuo por bien la ſancta Igleſia, que ſi algun monaſterio de otra orden qualquier ſe cābiaſſen a la orden de Ciſtel, è vuieſſen villas, è caſtillos, è las otras coſas ſobredichas, que ſon defendidas à eſta orden que las vendieſſen y las cambiaſſen por heredades llanas, ò vuieſſen en aquellas probreza que ellos viuen*. Ponderandum enim eſt illud verbum, *è vuieſſen*, nam habere dicitur quod de iure auferri non poteſt, vt dicitur in iure,[m] & notant Bartolus, quem ſequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit quod monaſteria poſſidentia bona in communi ea infeudare poſſunt, vt in iure[n] eſt definitum, ſi igitur infeudare poſſunt ergo capacia ſunt iuriſdictionis, cum Dominus feudi eam habeat quando inter ſuos vaſſallos, & feudatarios lis orta eſt, vt dicitur in iure[o] & tradunt Federicus, & communiter Doctores teſte Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hiſpaniarum partibus multa monaſteria poſſidere, villas, & Caſtra, cum iuriſdictione. Quod procedit ſecundum ius, & non ſecundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiuſdam legis[p] tenet Molina. Et vt hæc pars magis pateat, & clariſſimis fundamentis maneat roborata operæ pretium erit argumentis contrariorum reſpondere.

[a] Alex. cõſ. 10. n. 8. li. 5.
[b] Auen. in 1. 40. Tau. gl. 3. n. 47.
[c] ca. 1. §. verũ de ſta. reg. li. 6. vbi Frãcus n. 2. Abbas in c. nimis co. 1. de iur iurand.
[d] l. 6. tit. 28. par. 4.
[e] l. 9. ti. 13. par. 6. vbi Greg. in gl. 36. idẽ Gre. in l. 6. tit. 1. par. 2. v. toma das fuero, Co. li. 1. var. c. 14. n. 5. Burg. de Paz in l. 1. Tau. nu. 573. cum ſeq.
[f] c. cum dilec. de ord. cogn.
[g] c. Abb. ſane de ſt. & re iu. lib. 6.
[h] l. 4. ti. 3. li. 2. recop.
[i] l. 1. ti. 3. li. 1. re. & in l. 7. ti. 6. li. 1. recopilat.
[k] Chron. c. 8.
[l] c. volẽtes de ſta. monac. l. 27. ti. 7. par. 1.
[m] l. omnes §. 1. ff. de regu. iur. l. ratio in prin. ff. de act. emp. vbi Bart. Dec. reſponſ. 48. n. 12. & reſponſ. 2. n. 293. li. 1.
[n] c. 1. de his qui feu. dare poſ.
[o] c. imperialem §. 1. de prohi. feud. alien. Feder. in c. cauſarum de inueſt. Clar. li. 1. recep. ſen. §. feu. q. 90. n. 3. & 4.
[p] l. in teſtam. l. c. C. de teſta. milit. Molin. li. 2. de prim. Hiſp. c. 2. n. 14.

Ad argumenta.

PRimo arguitur ex textu, & Gloſſa[q] ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium monaſteria non poſſe in Regnis ſuccedere, & ducatum, & Marchionatum minime obtinere, & per conſequens non poſſe poſſidere maioratum habentem annexam iuriſdictionem.

Reſpondetur prædictum textum concluſionem præfatam minimè probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, ſed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & non eſt mirandum quod intrando religionem titulum Reginæ perderet, ſiquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Paz,[r] & ita Gloſſa præfati textus argumẽtum illius ſophiſticum appellat, non enim loquitur in regina, ſed in vxore Regis, quæ eo ipſo quod volebat exire à copula maritali, ceſſabat Regia dignitas, & lex partitarum probat, quod propoſuimus, loquendo enim in Regno ait, quod ſucceſſurus in eo debet eſſe homo ad ſuccedendum in eo aptus, debet enim intelligi reſpectu defectuum naturalium, vt ſcilicet non ſit furioſus, minor ætate, vt ex alia[s] partitarum lege probatur, & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, ibi, *Siendo home para ello*, non poſſunt referri ad monachum, cum nullum ſit ius definiens, quod ingrediens monaſterium non eſt idoneus, vt poſſit eſſe Rex, prout aduertit Speculator[t] tenens quod de iure ordinatio ſucceſſionem Regni, ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primo genito monacho, & eius monaſterio defertur, licet non ſeruetur de facto, quod & referunt Auendanno,[u] Gama, & Iacobus de Franchis.

Prætereà, licet præfata iura de facto probarent monachum in Regno ducatu, Marchionatu, & comitatu minimè poſſe ſuccedere, prout ait Speculator, ſolum deberent in Regno, ducatu, & Marchionatu, & comitatu locum habere, in his enim ſolum loquitur Gloſſa, & alij ſuperiùs relati, & conſuluit Euerardus,[x] & tenuerunt Franciſcus, Curtius Iunior, & poſt eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Martinus Frecius[y] dicẽs quod monachus feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi durante eius vita, ſi ſit feudum, ducatus, Marchionatus, vel comitatus, quem refert Auẽdannus[z] & ratio huius eſt, Rex enim habet onera, & miniſteria perſonalia, vt eſt viſitare ſua regna, cõuocare ad comitia, ire ad Bella, de quibus, & aliis in legibus partitarum[a] fit mentio, & eſſe Regem dignitas eſt ſuprema à quo omnes dignitates temporales procedunt, ſecundum[b] Bartolum, Ioannem de Platea, & Caſſaneum, & propter hanc rationem Regem non debere monachum ſcribit[c] Baldus, quæ eadem ratio militat in ducatu, Marchionatu, comitatu, & Baronia, hæc enim ſunt dignitates Regales, vt inquit quædam Gloſſa,[d] & tradit Boerius,

[q] Gloſ. in ca. ſcripſit 2. 7. q. 1. l. 5. ti. 15. par. 2.
[r] Paz in proœm. leg. Tau. n. 61.
[s] l. 3. titu. 4. ti. 2. par. Bald. in auth. ne omnis l. 20. n. 10. C. de fide com.
[t] Specul. in ti. de ſtat. monac. q. 10. n. 25.
[u] Auend. in l. 40. Tau. gl. 4. n. 45. Gama in d. deciſ. 6. n. 1. Iacob. de Fran. de his qui feudum dare poſ. n. 03.
[x] Euerar. in deciſ. 110. pa. prin. Curtius Iun. conſ. 60. col. 9. v. 2. reſpondetur & conſ. 65. co. 3. Tiraq. de nob. c. 26. n. 3. & 4.
[y] Frecius de feud. li. 3. differentia 51.
[z] Auend. vbi ſupra n. 46.
[a] l. 7. ti. 1. p. 2. l. 3. & 4. ta. 15. ead. parti.
[b] Bar. & Plat. a in l. 1. de dign. li. 12. Caſſa. de glor. mundi p. 3. conſiderat. 13.
[c] Bal. in c. cum in magiſtrum n. 5. de elec. & conſ. 475. d. 3. in 3. li. 2.
[d] Gl. in c. ſi quis vero v. comites de pace tenend. & ini firm. Boer. de auct. ma. conſ. n. 109.

& me

& merito quidem regales appellantur, cum à ſolo Rege creentur, & dicuntur feuda titulata vt dicitur in iure,[a] vbi tradit Iſerna, & Afflictis. Præterea præfatæ dignitates munera, & miniſteria habent, quæ per ſubſtitutos fieri minimè poſſunt, vt regere exercitus ſeruire Regi, & ipſum ſociare, vt eleganter probat quædam lex partitarum [b] vbi Gregorius Lopez. & latiùs quam alij hoc ſpecificant, & declarant Garſias à Loaiſa, Marinus Freſius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Caſſaneus. Vnde non eſt mirandum quod tales dignitates ad monaſteria non tranſeant, cùm ſint ita perſonales, vt induſtriam perſonæ requirant, neque poſſint tranſmitti, vt in terminis reſoluit Baldus,[c] & optimè Suarez diſtinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem ceſſat in primogenijs quæ dignitates has ſupremas annexas non habẽt, ſed tantũ habent vaſſallos, & iuriſdictionem, cuius iuriſdictionis ſeruitiũ, & miniſteriũ non eſt perſonale, & per ſubſtitutos poteſt exerceri, vt aduertit Auendannus.[d] Præterea primogenium ex ſe ſolo non eſt titulus neque dignitas, niſi titulum & dignitatem habeat annexam, vt Auendannus[e] bene declarat, ante eum Burgos de Paz & Molina.

Neque obſtát allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probãtibus maioratum cum iuriſdictione eſſe dignitatem, loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo ſecundum Molineum[f] in conſultationibus Pariſiẽſibus, quod ipſum intellexit Molina ipſe, dicens quod talis dignitas non eſt ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, ſed pro quadam plena poteſtate ſæculari in vaſſallos accipitur vt declarat Afflictis.[g] Denique vbicumque dicitur habentem iuriſdictionem habere dignitatem, intelligendum eſt de minori, & quæ nulli de ſupremis dignitatibus ducatus, comitatus, & Marchionatus comparari poteſt, ita Alciatus,[h] & Suarez, qui inquit, quod villa. & Caſtra cum iuriſdictione non ſunt comparanda ducatui, vt optimè conſuluit Euerardus,[i] & Iacobinus de Frãquis tenet.

Neque obſtat alia Decretalis[k] quam Molina pro ſua parte allegat dicens in ea probari monaſteriũ iuriſdictionẽ habere non poſſe, reſpõdetur enim contrarium ſecundum ius eſſe verum, prout ſatis in ſuperioribus demonſtratum eſt, neque dicta decretalis concluſionem Molinæ probat, & dato caſu quod eam probaret de iuriſdictione criminali intelligi deberet ad effectum exercendi eam per ſuas proprias perſonas, non vero ad effectum exercendi eam per ſuos ſubſtitutos, vt expreſſe in alia Decretali[l] probatur, ibi enim iuriſdictionem obtinent temporalem debent, & poſſũt metu irregularitatis ceſſante cauſa ſanguinis alijs delegare, vbi Dominicus & alij idem tradunt,[m] & ad hoc eſt optima lex recopilationis deponens eccleſiaſticos habentes iuriſdictiones temporales his per perſonas ſæculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo,[n] & idẽ ſeruari in Regno Franciæ teſtatur Rebu. pro quo facit etiam quod quamuis cura animarum non poſſit cadere in mulieribus, quoad exercitium actuale, ius tamen curæ poteſt competere monaſterio monialium vt ea cura viro capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & ſequuntur Felinus[o] & Natta, quod autem Eccleſiæ & monaſteria habeant ciuitates, & villas, cum poteſtate vtriuſque gladij probat efficaciter Frater Dominicus de Soto.[p]

Neque obſtat fundamentum ſextum adductum à Molina[q] argumento ex vero ſimili mente fundatoris, qui ſi interrogatus fuiſſet an vellet ad ſuum maioratum monaſterium admitti, vero ſimiliter reſponderet quod non, quod argumentum à vero ſimili valet in iure,[r] & hanc ſolam rationem putat Molina ad deciſionem quæſtionis ſufficere. Nã reſpondetur ex his quæ in ſuperioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quam inefficacia fundamenta habeat opinio Molinæ, ſiquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum ſi aliquam haberet vim ſine dubio concluderet in nullo maioratu monaſterium poſſe ſuccedere, omnes enim maioratuum fundatores eos inſtituunt ad conſeruationem ſui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam volũtatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quã habere iuriſdictionem. Vnde cum ipſemet Molina[s] confiteatur, quod in maioratibus non habentibus annexam iuriſdictionem, non obſtante voluntate coniecturata fundatoris, monaſterium ſuccedit, nõ debuiſſet in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere videtur; Ex quibus cõcludit Lappus[t] errare eos, qui dicunt monaſteria in hoc caſu non habere voluntatem teſtatoris, cum hoc non ſit verum, monachi enim, & monaſterium habent voluntatem legis[u] ipſis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præſumitur teſtatorem voluiſſe ſe conformare, argumento eorum, quæ in iure[x] notantur, & notant Bartolus, & Soccinus, & in terminis maioratus, latè ornat Iaſon.

Neque etiam obſtat aliud Molinæ fundamentũ, quod ſcilicet per ſucceſſionem monaſterij ceſſat cõſeruatio familiæ, & nomen fundatorum ceſſat, & extinguitur, hoc enim fũdamentũ eũdẽ patitur defectum, quem ſuperiùs patiebatur, ſiquidem vt manet reſolutum reſpectu maioratus iuriſdictionis nihil particulare continet, cum hæc militat in maioratu, in quo iuriſdictio non eſt annexa, in quo ſuccedere monachum, & monaſterium ipſemet Molina agnoſcit, & ita nihil vrget pro ſua opinione, & præterea ceſſat ex traditis per Lapum[y] vltra quem efficaciſſimè reſpondetur non ceſſare conſeruationem nominis, & familiæ pro vita religioſi ratione cuius monaſterium in maioratu ſuccedit, cum monachus non perdat iura ſanguinis nec deſinat eſſe de genere, & familia, vt probatur in aliquibus iuribus,[z] & poſt Lappum, Abbatem, & alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in vita monachi familiæ dignitas conſeruetur, tradunt in terminis Cephalus,[a] & Boetius, ſi enim maioratus apud monaſterium perpetuo remaneret concluderet argumentum, & verè poſſet dici, quod nomen & familia fundatoris ſupprimeretur. Et ita hac ratione attenta verum eſt, quod communiter dicitur, Monachum, & monaſterium iure ſanguinis bona patrimonialia minimè trahere, ſi enim iure ſanguinis ſuccederet monaſterium, patrimonium perpetuo ceſſaret, & conſanguinei ad ipſum nullum ius ampliùs allegare poſſent, prout aduertit Tiraquellus.[b] At quando monaſterium & monachus pro vita ſua petunt maioricatum, non perditur memoria, mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad conſanguineos familiæ, vt tradit Boetius[c] diſtinguens caſum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuo prætenduntur à monaſterio, & temporaliter pro vita ipſius monachi, quod Emanuel[d] A coſta ſubtilis Luſitanus ſatis expendit: non enim dicitur amiſſum quod non durat amiſſum, ſed ad propriam naturam reuertitur, vt in iure[e] dicitur ponderat Angelus, quem ſequuntur Iaſon & Ripa.

a ca. 1. de feu. March. vbi Iſer. Alber. & Affl. nu. 1. & idem n. 7. in c. 1. quis dicatur dux.
b L. 11. tit. 1. p. 2. vbi Garſ. Loaiſ in collec. Conc. in notis ad Con. Tol. 8. pa. 455. Mexia li. 1. c. 75. Caſſ. vbi ſ. 5. par. conſ. 46.
c Bal. in d. c. 275. Suarez in l. quoniam in prioribus C. de in offi. teſt. limit. 12. n. 4.
d Auend. vbi ſu. gl. 4. n. 46.
e Auen. vbi ſ. nu 45. Paz in proem. leg. Taur nu. 87. Moli. li. 1. c. 13. n. 6.
f Molineus in conſuet. Pariſ. ti. 1. §. 8. Gl. n. 20.
g Affli. in ca. quis dicatur dux, nu. 11 v. 2. accipitur.
h Alciat. in tracta. de ſign. certa. ca. 32. v. fin. 11. Suar. vbi ſu. 11. lim. n 4.
i Euerar. conſi. 210. compe. ten. Franchis de hoc quæ ſeudum dari poſ. n. 6.
k c. 1. ne cleric. vel monach.
l c. fi. ne cleric. vel monach li. 6. vbi Domin. 4.
m l. 8. ti. 3 li. 1 recop.
n Azeued. in d l. 8.
o Fel. in c. dilec. nu. 1. de mai. & obed Nat. conſ 433. n 11.
p Sot. la de iuſt. q 4. 2. 5.
q Moli. vbi ſ. n 9.
r l. Ti. §. Lucius ff. de liber. & poſthum.
s Moli. vbi ſu.
t Lappus alleg. 101.
u Deo nobis §. 1 C. de ſacroſ. Eccleſ.
x l. ſi duo ff. de acqui. hæredi. Bartol & Socinus in l. hæredes mei §. cum ita ff. ad Trebell. Iaſ. con. 213. co 7. & 8. li. 2.
y Lapus alleg. 102. n 15. ver. Nõ obſtat 3. ratio.
z c. 1 5. q 1. c. fin 19. q 5. Tiraq. de nobil. c 26. n. 8 Bened in c. Raynutius verſ. & vxorẽ nomine Adelaſiam. 1. n. 109. & 110.
a Cephal. conſ. 53 nu. 97 & 98. Boetius c. in præſentia n. 354 de prob.
b Tiraq. de retract. lineag §. 1. gl. 6. 18. n 19. & 20.
c Boetius d. n. 354.
d Coſta in c. ſi pater 1 par. v. ſi abſque liber n. 66.
e l. pro parte §. verum ff. de in rem verſ. Angelus vol. voluntas in §. C. de fidei. com Iaſ & Ripa in l. ſi familiam §. di [illegible] ff de leg. in [illegible] Gam. deci. 6 n. 5 & 4.

Google

& in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuiſſe in ſenatu Portugalliæ aſſerit Gama, & ita eſſe intelligendum Concilium[a] Decij allegatum per Molinam.[b]

Nec minùs obſtat aliud argumentum adductum à Molina,[c] ſcilicet quod cum monachus mortuus ſit mundo pro mortuo habendus eſt, ita quod monaſterium ex eius perſona ſuccedere non poſſit. Hoc enim argumentū eundem quem præcedentia, patitur defectū, non enim aliquid particulare cōtra maioratū iuriſdictionis concludit, uno habet vim in quocunque alio maioratu carente iuriſdictione, in quo poteſt ſuccedere monaſteriū: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis ſolum in caſibus à iure expreſſis procedit, prout tenet quædam Gloſſa,[d] quam ſequuntur Gregorius Lopez, & Menchaca. Dicere autem profeſſionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monaſterijs honorum capacibus, prout Bartolus[e] tenet, neque religioſi, & religioſæ profeſſione ſua perdunt nobilitatem, niſi tantum reſpectū Dei, & aliorum religioſorū, quoad mundum enim & ſucceſſiones, ipſa nobilitas manet cū eis. Quod ita fuiſſe iudicatum in rota teſtatur Romanus[f] & ante eum ita tenuit Baldus, & poſt eos Felinū, & alios optimè Tiraquellus. Decius autē, & Ludouicus Crinius quos Molina pro ſua parte allegauit, contra ipſum expreſſè loquuntur, cum teneant quod niſi monaſterium expreſſe excludatur admittitur ad ſucceſſionem fideicommiſſi relicti familiæ pro vita ipſius monachi, vt ait Lappus,[g] ingrediens enim religionem ſtatū mutat in meliùs, & ad maiorem dignitatem aſcendit, quod procedit etiam quoad ſucceſſiones, vt dixit Innocentius,[h] tenens ſucceſſiones delatas monachis meliùs capere monaſteriū, quam cepiſſet monachus ſi in ſeculo manſiſſet quod aperte dicit Gloſſa[i] affirmans, quod per ingreſſum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingreſſum commiſſa, quod proſequuntur latè Ripa[k] Palatius, Rubeus, & nouiſſime Fuluius Pacianus. Nec obſtat aliud vltimum argumentum, quod ſcilicet in ſimili maioratu religioſi, & religioſæ non ſuccedūt, vt experientia compertū eſt, huic enim argumento multipliciter reſpondet Eueraldus[l] præſertim quod huius experientiæ, & conſuetudinis non conſtat, neque requiſitis à iure probatur, de quibus per Alexandrum,[m] Molineū, & Gregorium Lopez, & dato quod aliqua ſit conſuetudo ea in ſucceſſionibus habentibus annexam dignitatem Regis, ducis, Marchionis, aut comitis, tantum locum habebit, non autem in maioratu, qui ſolum iuriſdictioné habet, & ita fuit iudicatum in ſenatu Pinciano, in fauorem monaſterij *de las Huelgas* Valliſoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorum oppidorū cum ſuis iuriſdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius caſus maximam dubitationem includebat, cū monaſterium prædictum ſit ordinis Ciſtercij, contra quem ordinem aderat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ ſententia prolata in dicto ſenatu maximæ conſiderationis eſt ad noſtrā ſententiā confirmandam argumento eorum quæ in iure notantur, & tradunt Aliſ. dis, & Gama.

a dec. con. 259. n. 1.
b Molina in d. 7 fund.
c Mol. 18 fūd. n. 63. & 94.
d gloſ. in c. placuit 16. q. 1. & in c. ſuſceptum de reſcript. ver. memoria Gregor. in l. 1. tit. 18. par. 4 gl. 2. Menchac. li. 2. vſu freq. cap. 87. n. 25
e Bartol. in l. cum pater § hæreditate ff de leg. 2.
f Roma ſingu. 37. Baldus in c. in magiſtratum in medio de elect. Tira. de nobil. c. 26. n. 5. cum ſeqq.
g Lappus. de alleg. 101. n. 7.
h Innoc. in ca. in præſentia de probat.
i gloſ. in c. ſtatutum 18. q. 1. verſ. legitimus e nō liceat 19. q. fin.
k Rip. in l. fin. n. 215. C. de reuocand. donat. Rubeus in l. 49. Taur. n. 22. Pacianus in probat. lib. 2. c. 28 n. 5.
l Euerar. conſ. 210. verſ. non obſtat ſi dicatur col. pen.
m Alex. conſ. 45. n. 5. & cōſ. 173. vol. 6. Molin. in conſuet. Pariſ. 1. par. §. 1. glo. 3. n. 12. Greg. in l. 5. ti. 2 par. 5.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in maioratu habente iuriſdictionem, cum onere in ſua fundatione appoſito, vt ſucceſſores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, poſſit ſuccedere monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod ad excluſionem monaſterij à maioratu eſt neceſſaria expreſſa, & clara voluntas fundatoris per verba clara, & manifeſta ipſum excludere volentis, vt notat Molinæus[n] & poſt eum Gomecius, & alij. Velazquez de Auēdanno, portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non eſt quid incompatibile religioſis, & monialibus. ſiquidem poſt profeſſioné retinent, & conſeruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec deſinunt eſſe de familia, vt ſupra articulo ſuperiori ſatis monſtratum eſt, quantum autem, ad nomen, & pronomen ſatis conſtat non eſſe incompatibilia cum ſtatu religioſo, religioſis enim poteſt vocari nomine fundatoris, & pronomen ipſius aſſumere, quantum autem ad arma etiam eſt clarum cum ſucceſſores non debeant ipſa ſuper humerum, aut ſuper collum portare, ſed vti tantum illis, & ſufficit ea conſeruare in domibus, Eccleſijs, capellis, & alijs ædificijs ipſius maioratus, in quibus fundator ea poſuit, aut ponere mandauit, iuxta quādam legem,[o] ibi, *quarum imagines non videre fixas, aut repulſas videre, ſatis eſt lugubre:* aut apponédo ea de nouo in ædificijs erectis, & in ornamentis domus, & in ſigillis, & non eſt neceſſarium præfata ædificia erigere, ornamenta domus, & ſigilla de nouo facere, vt in ipſis arma depingantur, aut ſculpantur, ſolum enim ſufficit dictis armis vti quando neceſſitas id petierit, nam in ſimilibus caſibus non exigitur actus, ſed aptitudo, vt dicit quidam textus,[p] per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, & ſi in eis retroactis temporibus nemo vnquam fuerit ſuſpenſus, quod ipſum Berthacinus,[q] pro quo etiam eſt alius textus,[r] & facit quod de legibus loquentibus de Hermafroditis notant Decius, Felinus & alij, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.[s] Præterea religioſi ſi facerent vt arma in ſigillo quodam ad ſuum vſum ſculpantur, quod ſufficit ex his, quæ aduertit Corneus[t] dicens, quod mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorum in annulis ſuis eas deferendo, vel in ſigillo ſigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monaſterium velit ſuccedere ratione fœminæ religioſæ, ſi contra hoc replicetur fundatorem maioratus voluiſſe conſeruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit inſculpi arma, & portari, & nomen, & pronomen ſuum conſeruari. Reſpondetur quod fundator non dixit expreſſe velle in maioratu conſeruari agnationem, & familiam, quod erat neceſſarium exprimere vt dicatur ipſum eam conſeruare voluiſſe, prout optime aduertunt Corneus[u] Gratus, & Pariſius,[x] & multis relatis Peregrinus. Quod procedit etiam ſi vocati ſint filij maſculi, & deſcendentes per lineam maſculinam, ex eodem Pariſio, & poſt eum Cephalus, quos ſequitur Mantica, & latiſſimè poſt alios multos Simon de Prętis quod præcipue procedit quādo expreſſe non excluſerit fœminas, prout poſt Baldum, Alexandrum, & Aymon, tenent Molina,[y] & Mantica, quod etiam maxime procedit in maioratu fundato à fœmina, in maioratu enim à fœmina inſtituto fœmina non cenſetur excluſa, etiamſi fundator vtatur verbis maſculini ſexus, aut quæ ad maſculinos referri ſolent, ita tenent Anchatanus,[z] & ſequuntur plures, quos refert & ſequitur Molina: ſequuntur etiam Mieres Gutierres, Velazquez de Auendanno etiam ſi maioratus fundatus ſit à viro, & vxore ſimul prout ex Baldo, Socino, & Boetto tenet Molina.[a] Nec portatio armorum, & ſculpi ea in ſigillis, & in alijs arguunt velle fundatorem conſeruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus[b] & poſt alios Molina, dicens in primogenijs Hiſpaniæ ita eſſe in vſu, &

n Molinæus ad Alexā. in cōſ. 131. n. 3. Velazquez de Aue. id. in l. 40 Taur. gloſ. 4. n. 45
o l. qua turpes C. de ad miniſtr. tut.
p l. arboribus §. vlt. & ſi a. gēd. ff. ... ſeru. cū obs Bal.
q Bertach. de gabel. 2. par. n. 5.
r l. Arceſſiones ff. de ſeru. vrbā. præd.
s Burg. de Paz in l. 1 Taur. nu. 816
t Corneus cōſ. 26. n. 7. verſ. vt. qua præs l. 4.
u Corneus in l. 1. C. de ſtib. inſert in n. 20 Gratus conſil. 3. n. 18 lib. 1 Pariſ conſ. 41 n. 8 li 3. Peregr. de fideicom. art. 28 nu. 35.
x Pariſ. conſ. 40 nu 43 & conſ. 86 n. 30. l 2. Cephalus cōſ. 34. n. 41. li. 1 Mantic. de coniectur. li. 4. ti. 15. nu. 4. & 5 Simon conſ. reg. li. 3. ſim. 21 n. 13.
y Molin. li. 3. c. 1 n. 5. Mantic. vbi ſupra n. 9.
z Anchar. cōſ. 139. al. 5. Molin. ſu. d. c. n. 24 Mieres par. 2 q. 6 nu. 68. Gutierr. cō. 3. ... Auēd. in d. l. 40 Taur. gl. 9. n. 17.
a Mol. vbi ſupra ſed quā ...
b Corn. conſ. 26. n. 4. vol 1. Molina li. 2. c. 14 n. 8 & in d. l. 1 ca. 5 nu. fin. Garcia de nobil. in præfat. n. 42. Auē. in l. 40 gl. 9. n. 27.

& Molinã ſequitur Ioannes Garcia, & melius tradit Velaſquez de Auendanuo, qui refert Burgos de Paz in prœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum ita in ſenatu Pinciano fuit pronunciatum pro dicto monaſterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monaſterij matris Dei ciuitatis Salmanticenſis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conſeruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appoſitum.

Superiora autem maximè confirmantur ſi vſus & conſuetudo in ſimilibus maioratibus cum præfatis clauſulis inſtitutis moleant ſuccedere monaſteria, conſuetudo enim hæc maxioræ eſt conſiderationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda eſt ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum,[a] Aymon, & Francũ, & in terminis maioratus tenet Molina[b]. Et vt ſimilis vſus, & conſuetudo interpretatiua inducatur non eſt neceſſarium probari longi temporis præſcriptionem, ſed ſufficit ita fuiſſe obſeruatum, ex Paulo,[c] Alexandro, Burſato, & Deciano,

[a] Rol. à Vall. conſ. 81. n. 123. lib. 4. Aymon. conſ. 101. n. 3. Fràc. dec. 56. n. 6. & 10.
[b] Molin. lib. 2. c. 6. n. 52.
[c] Paul. conſil. 437. vol. 3. Alex. conſ. 107. n. 19. li. 2. Burſ. conſ. 190. nu. 19. vol. 2. Decian. reſp. 46. n. 134. li. 2.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum monialis renuncians ſuam legitimam, & quamcumque ſucceſsionem quomodocumque illi obuenturam, ex quacunque parte; videatur renunciare maioratum, ſi ei obueniret, ita vt monaſterium non habeat ius succedendi.

RESpondeo dicendo, non obſtante dicta renunciatione habere religioſam, & eius monaſteriũ ius ad petendum maioricatum. Quod probatur ex natura ipſius vinculi, & maioratus, cum enim ſit vinculum, & maioratus, nulla ipſius in renunciatione præſata mentio ſit, quod vt in tali renũciatione includantur neceſſarium omnino erat. Primò quia dicta renunciatio fit per viam contractus nulla ipſius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur omiſſum intelligendũ eſt, iuxta quandam legem[d] & in terminis contractuũ id quod actũ eſt ſolũ ſequimur, vt dicitur in iure.[e] Et à verbis contractus non eſſe recedendũ optimè probat Baldus[f] dicens, quod id, quod inſtrumentũ non cantat, neq; ego cantabo: Quod confirmatur, nã renunciationes ſunt ſtricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, niſi id tantũ quod exprimũt, ita Calderinus,[g] & tenẽt Bartolus, Baldus, & alij quos ſequitur Curtius Iunior, qui per quẽdam textũ tenet renũciationem eſſe ſtrictè intelligendam, & quam primũ aliquid operata eſt reſtringi debet, vt minùs præiudicet, quam refert & ſequitur Peregrinus, & ab eo nõ relatus Mieres, & optimè Decianus. Ex quo procedit quod generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitima illius qui renunciauit non comprehendit, vt probatur in iure,[h] & poſt Xuarez. Celſum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus ſuffragatur, quod notat Angelus[i] dicens, quod ſi filius renunciauit ſucceſſioni paternæ, & maternæ, non prohibetur ſuccedere fratribus, etiamſi nulla alia bona poſſideat, quam paterna. ea ratione, quia renuntiationes ſunt ſtrictè interpretandæ, quam ſententiam ſequuntur Romanus,[k] vbi latè Mandoſius, & Aretinus.

Quod à fortiori locum habet ſi præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat ſibi poſſe obuenire, quia ius quo quis ſibi competere ignorabat non poteſt videri renũciaſſe, argumento eorum, quę in iure notantur de[l] quibus per Peregrinum. Et hoc caſu præſumitur ignorãtia cũ ignorantia teſtamenti, & fideicommiſſi præſumatur, niſi probetur ſcientia, vt notat poſt Bartol. Baldus[m] quem ſequitur Crottus, Soccinus, & latè Ioſeph Ludouicus, & Michael Graſ. vnde cũ in fideicommiſſo, & teſtamento patris ignorantia præſumatur, à fortiori in maioratu præſumetur, quando triauis, vel ab alijs ſuperioris gradus fuerit fundatus, vt poſt Ioannem Andræam, & Angelum tradunt Decius,[n] & Decianus. Et licet verum ſit hos Doctores loqui in fideicommiſſis, idipſum in maioratu dicendum eſt, cum de vno ad aliud argumẽtari liceat, prout aduertunt Pinellus[o] & Molinã.

Secundo probatur concluſio, quia renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non vero de conditionalibus, & dependentibus à futuro euentu, vt dicitur in iure,[p] & notant Bartolus, & Ripa. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia nõ pertinet ad commiſſa iũ antequã conditio exiſtat aut dies veniat, vt optime probat quidam textus[q] ibi. Quod ſi quis velit habere non poteſt, id repudiare non valet, vt bene aduertunt Paulus[r] & Baldus, & latè Corneus. Et monialis renuncians renunciando ius quod ad dictum maioratũ habebat renũciabat quid ſibi conditionaliter competens, in defectum ſiniorum illorum, qui ipſam in præfata ſucceſſione pręcedebant, ita quod tempore renuntiationis nullum ius de præſenti, neq; in ſpe habebat, cũ illud dicatur in ſpe haberi, quod eſt in potentia de præſenti, & non aliter, vt notatur ex ioro, & tenet Bartolus, ſquẽ poſt Corneum ſequitur Decianus.[s]

Tertiò probatur, Doctores enim omnes, tam vltramontani, quam ciſmontani arguunt de feudo ad maioratum, vt ſunt Paulus Caſtrenſis, Soccinus, & Pariſius, & ex noſtratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & ſequitur Molina,[t] & in renunciatione bonorum licet ampliſſima, & per verba ampliſſima, & generaliſſima facta non comprehendũtur feudum, aut feuda ad quod renuncians habebat, vel poterat habere ius; niſi de ipſis expreſſa mentio fieret, prout tenent Gloſſa[u] Baldus, Alberotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus, & Doctores, & latè Decius, & in terminis filiæ renunciantis quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alberoto, Pariſio, & Gama tenet Couarruuias,[x] & ab eo non relatus latiſſime Tiraquellus, pro quo facit quod ipſemet Tiraquellus,[y] tenet dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel ſtatuto non comprehendi bona feudalia, per quendam textum cum alijs, de quibus per Antonium[z] Theſau. quod cùm habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus.[a] Pro quo etiam facit quod egregiè ſcripſit Baldus,[b] dicens quod ſi filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre pertineat ad fratres, & poſtea decedat illorum vnus, certè filia quæ renunciauit poteſt venire ad illius feudi ſucceſſionem per mortem fratris, quam Doctrinam poſt Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iaſonem tenent Tiraquellus &[c] Iulius Clarus, ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, quod ſcilicet huiuſmodi renunciatio non ſe extendat vltra iura in eo nominata.

Præterea, noſtra ſententia ex eo maximè vires accipit, ſi præfatam monialem non conſtat vidiſſe, aut legiſſe ſcripturam fundationis, aut habuiſſe notitiam illius quod in ipſa continebatur, quod erat maximè neceſſarium, vt iura[d] optima ſatis nobis inſinuant. Et ita fuiſſe iudicatum in ſupremo ſenatu teſtantur Padilla,[e] & Gutierrez.

[d] l. quicquid aſtringen. ff. de verb. oblig.
[e] l. ſemper in ſtipulationib. ff. de re iur. l. ſicut ab initio C. de act. & oblig.
[f] Bald. in l. venerabilem de elect. n. 15.
[g] Calder. tit. de prab. conſ. 5. & ſuper hoc de renunc. Curt. iun. conſ. 100. per conſ. 23. n. 1. l. ſeruitus ff. de ſeruit. vrban. præd. Peregr. de fideic. c. art. 9. 28. n. 25. Mieres de maior. 1 q. 38. n. 4. Decian. reſpõſ. 19. n. 46. li. 3. & reſp. 3. nu. 121. lib. 11.
[h] l. ſi quid. & ſi. et id & ſi generaliter C. de inoffi. teſt. l. 5. tit. 8. p. 6. Gutierr. conſ. 1. par. c. 19. n. 1.
[i] Ang. con. 52.
[k] Roman. cõſ. 168. lib. 1. vbi late Mandoſ. [illegible] Aret. conſ. 165. n. 5. [illegible]
[l] l. non eſt ferendus ff. de tranſ. l. mater decedens ff. de in off. teſtam. Peregr. [illegible] c. 20.

[m] Bald. in l. [illegible] ſi ſtipulatione ff. ſi [illegible] per Ludouic. in Dec. Perus. 19. n. 20. Grat. ſi ſent. §. fideicom. q. 94.
[n] [illegible] Decius conſ. 495. n. 20. v. poſtremo Decian. 1 vol. reſp. 3. n. 119. & reſponſ. 52. n. 40. li. 1.
[o] Pinellus in l. 1. C. de bon. mater. par. 3. n. 100. Molin. de primog. li. 1. c. 7. n. 9.
[p] l. ſi ita ſcriptũ §. ſi ſi b cõdit. ff. de leg. l. ſi coloſ ff. de verb. oblig.
[q] l. quod quis ſi § quod quiſq. de reg. iur.
[r] Paulus, & Bar. n. 6. in l. 1. C. de pact. Corneus conſ. 102. col. 2. vol. 4.
[s] l. non ſol. § ſi libertus ff. de excuſat. tut. Bal. in l. pactũ C. de colla. q. 13. Decian. d. reſpon. 3. n. 123. & 124. li. 1.
[t] Moli. de primog. c. 7. n. 1.
[u] gloſ. Bal. & Alberot. in c. ſi quis moleſti. cõſ. feud. Bar. Bal. Ang. in l. item videndum § fin. de pet. hered. Decius cõſ. 268. n. 11.
[x] Couar. in c. quãuis par. 2. p. §. 3. n. 6. Tiraq. de retract. lignag. gl. 3. n. 9.
[y] Tira. vbi ſu. à n. 1. cũ ſeq.
[z] Ant. Theſau. dec. 163. nu. 2.
[a] Rubeus in c. per veſtr. in princ. § n. 3. & 4.
[b] Bal. in l. 42. ff. lo rer. diuiſ.
[c] Tiraq. de primog. q. 68. c. Clarus in § fin. q. 77. v. ſed pone.
[d] l. de his ff. de tranſ. l. non eſt firmum ff. od. l. 25. ti. 11. par. 5. l. 1. ti. 2. p. 6.
[e] Padilla in l. ſub prætextu § 1. n. 10. C. de tranſ. Gutier. de iurã. cõfir. 1. p. 2. n. 3. & 5.

Es licet præfatæ leges in tranſactionibus loquantur idem quolibet contractu gratuito, & lucratiuo eſt aſſerendum, vt ſenens Gloſſa [a] Bartolus, Baldus, & Angelus. Et optimè Pariſius, & Syluanus. Et loquendo in diuiſionibus fidei commiſſorum, quod niſi viſis, & lectis verbis teſtamenti non valeant, idem dixerunt Bartolus. & alij relati à Gutierrez, [b] Deciano, & Peregrino. Quod multo maiori ratione habet locum in noſtro caſu, cùm præſapponamus fundationem maioratus eſſe antiquam, & renunciana ſit minor ætate. Minoribus autem, & literarũ imperitis, veluti mulieribus, & ruſticis præſumpta fideicommiſſi renunciatio non obſtat, ita Baldus, [c] & Alexandes, & Franciſcus Becius.

[a] gloſ. & Doct. in d. l. de his Pariſius conſ. 24. n. 121 li. 2. Sylu. conſ. 49. n. 59.
[b] Gut. vbi ſu. Decian. reſp. 3. n. 120. li. 1. peregr. de fidei com. ar. 28. n. 14.
[c] Bal. conſ. 44. vol. fin. l. 3 Becius conſ. 114. nu. 14.

QVÆSTIO LXXIX.

Quomodo regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa,

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratres Minores regularis obſeruantiæ meliorati à parentibus in tertio, & quinto habeant ius ad talem meliorationem, ſi poſtea fiant capaces, facti Epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem.*

2 *Vtrum cum monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius, vel quæſita per eum.*

ARTICVLVS I.

Pater meliorauit filium in tertio, & quinto, qui tunc temporis erat profeſſus ordinis Minorum D. Franciſci de obſeruantia, is in vita patris in ordinem B. Benedicti tranſiuit, vel factus fuit Epiſcopus, vel aliter capax, quæritur an tranſeat melioratio, & legitima; in qua fuit inſtitutus, ad ſecundum monaſterium.

REſpondeo dicendo, quod Gregorius [d] Lopez tenet partem affirmatiuam, quod ſcilicet ad ſecundum monaſterium pertineat melioratio, & legitima, ſatis eſt enim quod tempore mortis teſtatoris hæres ſit capax, in illo enim tempore illi hæreditas defertur, & ſuitas ex eo tempore conſideratur. Et idem videtur dicendum, vt ait Gregorius Lopez. ſi ante religionis ingreſſum erat hæres inſtitutus, & ante aditam hæreditatem, & monaſterium ingreſſus, & profeſſus, & deinde à regula abſolutus fuit per Papam, vel Epiſcopus fuit effectus, & citat Fabiũ, [e] & remittit ſe ad dicta per eum, qui reſpondit quod cùm religioſi S. Franciſci capaces non ſint delatam hæreditatem tacitè videntur renunciare.

[d] Greg. in l. 12. ti. 1. par. 6. gl. 1. v. heredera.
[e] Faber. in § in extraneis de hæredũ qua li. 1. & diff.

Quid vero ſi Franciſcanus hic hereditatem, vel fideicommiſſũ ſibi delatũ poſt profeſſionem adire non poterat, quia monachus effectus erat, ſed poſtea hæreditate iacente non adita ab eo, qui illum ſequebatur in gradu ad aliũ ordinem tranſiuit, cui in communi propriũ habere licebat, vel Epiſcopus effectus eſt, num ad ipſum monaſteriũ, vel ad ipſum Epiſcopum factũ hæreditas, vel fideicommiſſũ pertineat, Tiraquellus [f] refert hanc quæſtionem à Federico de Senia fuiſſe ventilatam, qui multis in vtramq; partem adductis tandem concludit hũc ſequentẽ in gradu eſſe præferendũ, cùm iam illi à tempore mortis defũcti, & ius ſuccedendi quæſitũ, & delatũ fuerit priori illo tanquam incapace poſtpoſito, & Federicum ſequitur Ludouicus Romanus. [g] Quod magis ſine dubio procedit in primogeniis Hiſpaniarũ, & anniuerſariis, & aliis diſpoſitionibus, in quibus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradũ tranſit ipſo iure poſſeſſio, ex quadam lege [h] Tauri.

[f] Tiraq. de retract. lig. § 1. gl. 9 nu. 103. Feder. conſ. 26.
[g] Romanus con. 296. circa declarat.
[h] l. 45 Tauri

ARTICVLVS II.

An cum monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius, vel quæſita per eum.

REſpondeo dicendo, quod monacho profeſſo validè in vno monaſterio tranſeunte ad aliud voluntariè, & licitè & validè omnia bona eius, quæ poſt profeſſionem ipſam primam, vſque ad ſecundam quæſiuit, & etiam ea, quę habebat tempore illius primæ profeſſionis, remanebunt monaſterio priori, ſiue bona, quæ habuit ante profeſsionem donaſſet expreſſè priori monaſterio, ſiua tacitè in conſequentiam ſuæ perſonæ: quæſita vero poſt ſecundam profeſsionem erunt ſecundi monaſterij, ſecundum Petrum de Peruſio relatum per Panormitanum, [i] & Cardinalem. Dixi profeſſo, quia de nouitio dicendũ eſt prout diximus ſupra. [k] Dixi validè quia inualidè profitens pro nouitio habetur, nihil enim inutile in Iure [l] æquiparantur. Dixi voluntariè quia ſi fuit tranſlatus in pœnam ad agẽdam pœnitentiam in aliquod monaſterium, in eo dabuntur ei neceſſaria de fructibus bonorum, quæ attulit ad primum monaſterium, iuxta quendam textũ [m] iuncta ſua Gloſſa. Dixi licitè, quia tranſiens illicitè tanquam fugitiuus ſemper omnia, quærit priori monaſterio, vt in quodã Canone [n] probatur, & diximus late in primo tomo. Dixi etiam ea quæ habebat ſecutus Petrũ de Peruſio à quo, aliquantulũ in hoc recedũt Cardinalis, [o] & Panormitanus & alij, quos refert, & ſequitur Soccin. dicẽtes quod quando iuſtis de cauſis & cũ licentia ſui prælati trãſit monachus ad aliud monaſteriũ tunc vſus fructus ſit ſecundi monaſterij. At opinio Petri de Peruſio eſt æquior, & fundatior, & magis in iure fũdata per iura [p] ab eo allegata, tũ quia hæc videtur communis receptio, quam etiam videtur habuiſſe Iaſon, [q] tũ quia nihil obſtat ratio illa adducta in contrariũ ne ſit onerosus ſecũdo monaſterio, quia imputetur ei, & tranſeũti, cùm voluntariè tranſeat, & recipiatur, iuxta iuris regulam, quod ſcienti, & conſentiẽti non ſit iniuria. Et opinio Calderini, & Panormitani poteſt ſaluari in eo, qui coactè ob neceſſitatem vel vtilitatem publicam, aut valde magnam priuatam authoritate legitima tranſiret, quoad hoc tantum, vt liberet fructum eorum, dum viueret, & ibi maneret, dominio Priori monaſterio reſeruato. Et cum his conſentiunt Marcus Antonius Cuqus, [r] & Menochius.

[i] Panorm. & Car. in c. quod ad te de cleric. coniug.
[k] ſup. q. 75. ar. fin.
[l] c. 2. de tranſ. prælat.
[m] tex. iunct. gloſ. in c. Lapſis 26. q. 6.
[n] c. Abbate 18. q. 2. 1. 10. q. vo. de apoſtatis.
[o] Car. cl. ſ. 23. col. 1. ti. de reg. Socci. con. 52. n. 10. l. 4.
[p] c. 18. q. 1. c. ingreſ. C. de Sa. ro. Sanct. Eccl. c. in præſent. de prob.
[q] Iaſon in d. Auth. ingreſ. n. 13.
[r] Cuque li. 1. in 55. monitr. ti. de reg. nu. 135. Meno. de arb. cent. 5. ca. ſu. 436. n. 20.

Ex quibus ait Nauarrus, [s] iuſtè pridem reſpondiſſe Monialem authoritate Papæ tranſlatam voluntarie ad ſuam inſtantiam de vno monaſterio ad aliud non delaturam ſecum dotem, nec bona poſt profeſſionem eius illi quæſita. Addit tamen quod ſi Papa aliud iuberet, & non ſube ſſe: cauſa ſupplicandi, parendũ eſt ei, iuxta notata in Sacris Canonibus, [t] De quo videndi ſunt Couarruuias, [u] & Rebufus, qui addit. Quod ſi in aliquibus Prouinciis contrariũ legibus municipalibus ſeruatur id vtique ſeruandum eſt, ſi leges iuſtæ, & validæ ſint.

[s] Nau. in com. 4. de reg. n. 24.
[t] c. in memor. 19. diſt. c. cum ita per mũdi 9. q. 3.
[u] Co. in ca. 1. de teſta. nu. Rebuf. in proœ. Regu. conſ. gl. 5. nu. 21.

Aduerte etiam, quod licet religioſus iuſtè

tranſeat

ferre, niſi quod expreſſè, vel tacitè Sedes Apoſtolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & ſtatutum habet, quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda ſunt abſque præiudicio tertij, non expreſſo in beneficio per reſolutiones probatas, & expreſſas in iure, [a] vnde neque ipſas veſtes ſecum deferre poterat, niſi quod Sedes Apoſtolica faciendo facultates transeundi per ſe vel per ſuos Sacros Canones, vel legitima licentia ſuperiorum, tacitè videtur concedere, vt illas deferat, eum conceſſo vno, concedantur omnia, ſine quibus id fieri nequit, iuxta quaſdam leges, [b] per quas, id tenet Aretinus, & non poteſt commodè tranſire, neq; tranſire nudus. Ex quibus infertur quod poteſt ſecū deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſuæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet præfato, non ſuo fore ingratū, reliqua vero minimè, niſi relictis originalibus, vel eorum copiis, per quas fieret tranſlatio eorum, eſſet religiuni damnoſa. Ita Nauarrus. [c]

[a] ar ſuper. de of. del. g. l. 3. § ſi quid à princi- pe ff. ne quid. in loco publ. fiat.

[b] l. penul. ff. de vſufru. l. quæcunque § ſi ei ff. de vſuf. leg. Aret. in c. a. de teſtab. col. 3. de teſt.

[c] Na li. 3. conſ. tit. de reg. conſ. 56. Na. in ca. ſtatuta. nu. 24.

QVÆSTIO LXXX.

Quomodo regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo regularibus mendicantibus ſuccedatur.*
2 *Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo regularibus Mendicantibus ſuccedatur.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatisfaciamus aliqua dicta ſunt proponenda. Primum eſt, quod in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, non eſt aliqua difficultas, quia eis ſucceditur per conſanguineos, qui ſuccederent, ſi nūquam intraſſent religionem, & in ſæculo morarentur, vt probatur in iure, [d] & tradūt communiter Doctores. Et aduertendū, quod dicti conſanguinei eis ſuccedūt, ſtatim facta profeſſione nō expectata aliter morte naturali, per notata in Iure, [e] & ratio horum eſt, quia religio S. Franciſci de obſeruantia in communi, & in particularis eſt incapax bonorum.

[d] Clem. exiui de ve. ſigni. D. D. in Auth. ingreſ. C. de Sacroſ. Eccle.

[e] notat. in c. Beneficium de reg. iur. li. 6.

Secundū dictum eſt, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorū, & de aliis, qui poſſunt habere bona in communi, applicabuntur monaſterio ea, quæ ipſe profeſſus habuerit, non autem ad conſanguineos ab inteſtato deuoluentur.

Pro horum explicatione eſt notandum, quod ingredienti monaſterium, & in eo profitenti, ſiue fecerit teſtamentum, ſiue non fecerit ſi profiteatur in ordine Minorū de obſeruantia, in quo nihil in cōmuni, neq; in particulari haberi poteſt, vbi mors iſta ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, ſtatim poſt profeſſionem ſucceditur ipſi religioſo, prout dictum eſt in ſuperioribus, & traditur in Iure, [f] ſed quando profeſſio, & mors iſta ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ poſſunt habere bona in cōmuni, vt poteſt habere ordo Prædicatorum, tum quia mors iſta ciuilis non operatur omnē effectū, quē operatur mors naturalis, tūc ſuccedentes religioſo ex teſtamento, vel ab inteſtato debent expectare mortem naturalem ipſius profeſſi. Interim enim, quod naturaliter non moritur diſpoſitio, quam fecit in teſtamento, vel quæ facienda eſſet ab inteſtato erit in ſuſpēſo, niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet ipſe religioſus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicēdis in art. ſeq. magis declarabitur.

[f] l. Deo nobis C. de Sacroſ. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non Mendicantibus.

RESpondeo dicendo, quod monacho nondum profeſſo tacitè, vel expreſſe decedenti in monaſterio cuiuſcunque religionis ab inteſtato, ſuccedūt conſanguinei venientes ab inteſtato, quod in Iure [g] probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nō ſolū ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus non facta mentione de ſuis bonis, ſed etiam ſi ſe obtuliſſet cum bonis vel ſe, & bona obtuliſſet, prout tenet Petrus de Peruſio, [h] quia videtur ſub quadam tacita conditione obtuliſſe, ſcilicet ſi ſequatur profeſſio, aliàs ſi longè ante obtuliſſet, non ſuccederent venientes ab inteſtato, quia in dubio videtur obtuliſſe non contemplatione ingreſſus, & profeſſionis, ſecundū ipſum Petrum de Peruſio: neque hoc reuocatum eſt, per Concilium Tridentinū [i] irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipſius monaſterij non ſequuta profeſſione, illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus ſupra hoc tomo [k] de donationibus, & renuntiationibus factis poſt ingreſſum non autem de renunciationibus factis in ſæculo etiam in fauorem monaſterij, multò ante ingreſſum ipſius monaſterij.

[g] c. cum ſimus de reg. c. beneſ. eod. titu. l. Bal. in Auth. ingre. C. de Sacroſ. Eccl.

[h] Peruſ. in ca. in præſentiade probat.

[i] Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 16.

[k] ſupra hoc tomo q.

Aduertendum tamen cum Vuald. [l] quod ſi ingrediens obtuliſſet expreſſè dicta bona monaſterio, bona monaſterio, tempore ingreſſus declarando velle ſe apud monaſterium bona prædicta remanere, etiam ſi ibi non profiteatur, remanebunt quidē etiam ſi profeſſio non ſequatur, licet enim ipſa ingrediens quādo in ipſo ingreſſu offert bona videatur, & præſumatur obtuliſſe ſub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expreſſā contrariam fuit ſublata.

[l] Vual. ſucceſ. ab inteſt. 2. p. quæſt. 1. n. 10.

Si autem ingrediens monaſterium decedat facta profeſſione ſolenni, liberis non obſtantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius competunt, vt dicitur in Iure, [m] ſed ſi habeat, liberos & antequam inter eos de rebus ſuis diſponat, monaſteriū intrat, licet eis poſtea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodem iure probatur. Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionem ipſo iure ab inteſtatu quæri monaſterio, non extantibus liberis, quod eſt verum, non ſolum quoad dominium, ſed etiam quoad poſſeſſionem, ſecundum Innocentium, [n] & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *ſed ſi habeat liberos*, habet etiam locum etiamſi vnicum filium habeat, non enim eſt ſine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in Iure, [o] & diſpoſitio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in Iure, [p] in quo id notant Bartolus, & Iaſon dicentes, quod ſtatutum puniens producentem falſos teſtes includit etiam vnicum tantum teſtem producentem.

[m] Auth. ſi qua mulier. C. de epiſ. & cler.

[n] Innoc. & D. D. vbi Doctor. n. 1. & in c. a in præſ. de prob.

[o] l. non eſt ſine liber. ff. d. ver. ſign.

[p] l. 2. § ſed ſi vnum ff. de bo. rap. vbi Bart. & Iaſ.

Notandum eſt etiam, quod prædictum ius habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iaſon, [q] imo affirmat Nauarrus [r] habere locum in filiis naturalibus tan-

[q] Iaſ. in d. Auth. ſi qua mulier n. 9.

[r] Na in 2. Comm. de reg. n. 46.

tantum, quando deficiunt legitimi, in his prouinciis, in quibus ſuccedunt deficientibus legitimis ex teſtamento, & ab inteſtato, perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarræ, vbi enim eſt eadem ratio, idē ius videtur ſeruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, ſi non habeant, vnde ſe alant, aliquid eis debet ſeruari habita conſeruatione legis, *ſi quis à liberis, verſiculo competentes iudices. ff. de liberis agnoſcendis*, prout tenet Vualdis.[a]

[a] Vual. vbi ſ. n. 12.

Ponderandum eſt etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de perſona habente liberos, & non de habente parentes propter quod Gloſſa[b] communiter recepta tenuit non eſſe locum prædictæ Authenticæ in ea perſona religioſa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, ſignificando eos nihil petere de bonis filij quod etiam exprimit Peruſinus.[c] Sed veriùs, & æquiùs eſt eſſe quidem locum prædictæ Authenticæ, & poſſe parentes petere ſi voluerint eas, quæ ſibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus[d] per textum ibi, & Iaſon, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

[b] Gloſſ in d. Authen ſi qua mul. v. libe.

[c] Peruſ. in rubri. d. teſtam. n. 66.

[d] Bart. in l. ſi. lius C. de inoſ. de teſtam. nu. 18. & ibi Iaſ. co. 2. Na. vbi ſ. n. ...

Notandum inſuper illud verbum (*moriatur*) dictæ Authenticæ, per quod, & per ſequentia ſignificatur non poſſe filiū petere legitimam ſibi debitam in bonis patris facti religioſi, etiam poſt profeſſionem, donec pater moriatur. Quæ concluſio iuri Cæſareo conformior videtur, quam contraria, quā quia æquior, & ſatis probata in iure Pontificio, cum verſetur circa Eccleſiaſtica, tene, vt egregiè docet Couarruuias,[e] quicquid maxima turba Doctorum controuertat vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæſareo magis conformi non recedo, licet enim contraria ſit æquior, filio in hac materia magis eſt attendendus fauor monaſterij, in quo pater habitat, & fecit profeſſionem.

[e] Couar. in c. 2. de teſt. Na. vbi ſ. n. 48

Pro complemento autem vltimo eſt notandum, quod in capitulis Generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini milleſimo, quingēteſimo, decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo 6. *ſtatutum fuit ne monaſteria ordinis ſuccedant in bonis fratribus profeſſis prouenientibus ab inteſtato, vt plenius habetur inter Extrauagantes, quod[f] Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo trigeſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, approbauit, & confirmauit, ſuppleuitq; omnes; & ſingulos defectus, ſiqui forſan interuenerint tam iuris, quam facti, donec capitulum Generale eiuſdem ordinis illud duxerit reuocandum, vel limitandum, vel alterandum ſicut alia eiuſdem ordinis ſtatuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè, & licitè poteſt.* Ita habetur in compendio[g] ordinis D. Hieronymi, & videantur ſtatuta religionum, per quę in aliquibus multis, quę de iure communi, & de priuilegiis particularibus ipſis in ſucceſſionibus hæreditatum conceduntur, renunciant vt videantur magis amare perſonas ſua monaſteria ingredientes, quam eorum bona temporalia, & iura, quæ ipſis aliquando poſſunt competere.

[f] Tl. 934.

[g] Compē ord. D. Hier. ii. ſuc cedere in bonis §. 1.

QVÆSTIO LXXXI.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquiſitores, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos.*

2 *Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis minorum, & è contra.*

2 *Vtrum religioſi grauius ſint puniendi propter hæreſim, quàm alij.*

4 *Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.*

5 *Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*

6 *Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicūt peccata confeſſa confeſſoribus ordinum Mendicantium, iterum parochis eſſe confitenda.*

7 *Vtrum religioſi poſſint creari notarij ab Inquiſitoribus.*

8 *Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos in cauſa hæreſis.

RЕſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iuriſdictione, dominio, & poteſtate Inquiſitorū hæreticæ prauitatis prorſus, & omnimode exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiuſmodi Inquiſitores etiam ſi ſint ordinum Mendicantium, quauis occaſione, vel cauſa contra perſonas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere, aut iuriſdictionem aliquam in eoſdem exercere quoquo modo valeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna quam quilibet contra faciens eo ipſo incurrat. Et voluit quod ſolum teneantur coram Romano Pontifice, aut ſui ordinis protectore, vel camera Apoſtolica generali auditore in cauſis fidei, aut officium Inquiſitorum concernentibus reſpondere. Ac decreuit irritum, & inane ſi ſecus ſuper his quidquam quauis authoritate etiam Apoſtolica, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis[h] ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro[i] continetur. *Vniuerſis & ſingulis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum, & aliorum quorumcunque ordinum, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, profeſſoribus, & clericis ſæcularibus in vniuerſum prohibuit, ne prætextu cuiuſcūque poteſtatis, & facultatis eis attributæ, ſeu attribuendæ ſuper inquiſitione huiuſmodi quantumcunque ampliſſima contra quēpiam ordinis Minorum profeſſorem procedere, & inquirere, aut officium ſuum exercere quoquomodo præſumāt. Et quod ſi fortè præſumpſerint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, ſeu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipſos ſic captos infra triduum (poſtquam de præſentibus literis notitiam qualitercūq; habuerint, aut requiſiti fuerint) ad ipſorū ſic captorū & detentorū ſuperiores per omnia illæſos, & ſine mora, per eos iuris formā, & regularia inſtituta, debitis pœnis puniendos, ſuper quibus dat conſeruatores omnes Eccleſiarum prælatos imponendo graues pœnas in contrarium quāliter cumque facientibus.* Quam conceſſionem Leo[k] Decimus confirmauit, & dat conſeruatores pro eius omnimoda obſeruatione. Et vt ipſa obſeruetur Clem. VII. ipſis inquiſitoribus ſub excommunicationis ſententia, & officiorū ſuorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiā ratione criminis hæreſis quomodolibet ſe intromittere præſumant, vt refertur in Compendio[l] Mendicantium.

[h] In 1. imp fo. 132. & in 2. fo 196. conceſ. 489.

[i] In 1. imp fol. 57. & 2. fo 11. conc. 60.

[k] Supp fo 11. conc. 64 & fo. 20. & ibi conc. 03.

[l] Com Mēdi. ti inquiſitores hæretica prauit. § 1.

At è contrario Alexander Quartus, reſcripto quodam incipiente. *Ne commiſſa nobis*, Dato anno Domini milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo, ſtatuit vt indiſtinctè Inquiſitores contra quoſlibet religioſos, & exemptos procederent, id ipſum alij tenuerunt.

Ve-

Verum cum varietas confuſionem pariat, quam in tam graui negotio oportet longe abeſſe, & cum ex prædictis regularium immunitatibus manifeſta quoque in fide pericula ſequerentur, poſteriores Pontifices valde ſalubriter omnes religioſos; etiam alios exemptos ſicut olim Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis ſubiecerunt, vt Clemens Septimus, reſcripto incipiente, *Cum ſicut*, relato in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio Sanctæ Inquiſitionis in fine directorij Inquiſitorum Eymerici. Et Pius Quartus, in reſcripto incipiente, *Paſtoris æterni*, quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij ſuptadicti, ordinauit, vt Inquiſitores poſſint in hac cauſa procedere contra quoslibet religioſos, & exemptos, dummodo à ſuis ſuperioribus non fuerint præuenti. Vnde conſequitur non obſcurè poſſe religioſos contra fidem delinquentes, ſi eorum ſuperiores iudicium, & cauſam præoccupant ab eiſdem ſuis ſuperioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Peña,[a] quod quoad hanc partem extrauagans Pij Quarti, non videtur recepta, & licet aliquando fuerit recepta, nunc ſancti tribunalis ſtylus, & conſuetudo contrarium obſeruat, nulli enim ſuperiores audent ſuos ſubditos religioſos in hac cauſa iudicare, ac punire, ſed protinus ad ſanctum officium deferunt, & aliud agentes ſaltem in Hiſpania puniuntur.

Aduertendum tamen, quod tametſi Inquiſitores contra quoſcumque religioſos etiam exemptos procedere poſſint, nihilominus tamen certi quidam ſunt religioſi, contra quos ob prorogatiuam dignitatis non facile debent priuati Inquiſitores procedere, ſed fore cum eiſdem obſeruanda cenſerem, quæ cum Epiſcopis obſeruantur, iuxta terminos iuris,[b] vbi generaliter prohibetur ne Inquiſitores contra Epiſcopos procedant, & generaliter cauſæ omnes grauiores etiam hæreſis contra prælatos Sedi Apoſtolicæ reſeruentur, vt decreuit Concilium Tridentinum.[c] Et Pius V. Romæ ſanciuit in extrauaganti incipiente *Romanus Pontifex*. Data anno Domini 1563. vt ſcilicet, reuerendiſſimi Cardinales Inquiſitores generales in vniuerſa Republica Chriſtiana procedere poſſent contra Epiſcopos, & quoſlibet alios prælatos de quibus ibi, *eoſque moneant, citent, & requirant, vt intra certum terminum coram ipſis perſonaliter compareant*. Idque præcipitur ſub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde miniſtri ordinum regolares, Magiſtri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt contra ipſos non procedatur, ante quam generales Inquiſitores cauſa cognita decernāt quid facto opus ſit. Hæc Peña.[d]

[a] *Penna 3. pa. directo inquiſ. commen. 77 p. 537.*

[b] *c. inquiſi. de hæret. li. 6.*

[c] *Conceſ. 24. de format. c. 5.*

[d] *Penna vbi ſup.*

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis Minorum, & è contra.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. ſtatuit, *Vt fratres Inquiſitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores, & è contra fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoſcunque officio Inquiſitionis huiuſmodi fungi, illud q; exercere nullatenus poſſint, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, & de præſentibus literis ſpecificam, & expreſſam facientes mentionem.* Ita habetur in Monumentis[e] Ordinum, in Hiſpanijs autem hoc priuilegium non eſt in viu, cum fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non ſint Inquiſitores.

[e] *In 1. imp. f. 60 & in 2. f. 149. conceſ. 366.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi grauius ſint puniendi, & torquendi propter hæreſim, quam alij ſæculares.

RESpondeo dicendo, quod Alexander IIII. in reſcripto quodam dato Anagniæ ſeptimo Kal. Maij. Pontificatus ſui anno ſexto, *Ordinauit, quod Hoſpitalarij, & Templarij, ac quilibet Regulares hæreſim committentes ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto.*

Verum eſt tamen, quod ob periculum excommunicationis, ſi grauius torquerentur, & læderentur, & ob dignitatem ipſam, qua decorantur, leuius, & mitiùs torqueri debent, niſi delicti indicia acriorem torturam infligendam ſuadeant. Illud tamen addit Simancas[f], monachos non debere torqueri à tortore laico, niſi fortè clerici, aut monachi non poſſint inueniri, qui id facere velint, vel ſciant.

[f] *Siman. de inſt. cath. ti. 65. n. 50.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.

RESpondeo dicendo, quod patres, qui ſanctæ Inquiſitionis officium exercent, cum ſint delegati a Principe, ſic ſunt iudices in vtroque foro, & poſſunt ex communi conſenſu ex graui cauſa committere alteri confeſſario abſolutionem in foro conſcientiæ, reſpectu criminis hæreſis, niſi inſtitutione, & ſupremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri conſona, prout tradit Henriquez[g] dicens, quod non poteſt vnus ſine altero à caſibus ſanctæ Inquiſitioni reſeruatis abſoluere, aut committere abſolutionem, quia iuriſdictio eſt in toto conſenſu, prout tradit Simancas[h], & habetur in Enchiridio[i] violatæ religionis, & in Epiſtola[k] ad Epiſcopum Traſcath. in India, & in iudicalij[l] Inquiſitorum, & in Directorio[m] Inquiſitorum, & ſic poteſt vnus Inquiſitorum, aut Epiſcopus comprehendere reum, non tamen dānare ad pœnam etiam temporalem ſine alijs. Ita Simancas.[n] Declaratur hæc praxis exemplo. Indictio enim tota eſt toti capitulo, prout tradit Syluester.[o]

Verum eſt tamen, quod quidam dicunt vnum Inquiſitorem, quia ordinarius eſt, præſertim dum ſolus viſitat, poſſe audire confeſſionem, & ab hæreſi abſoluere facta abiuratione, aut committere ex cauſa alteri confeſſario circa perſonam longè diſtantem, & impeditam accedere ad Inquiſitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas,[p] Carrerius, Couarruuias, & Decanus Segobienſis, & Archiepiſcopus Blanco in Confeſſionali Compoſtellano, & pro hoc faciunt ea, quæ late explicantes Concilium Tridentinum diximus cum doctiſſimo Corduba, & alijs in Primo Tomo[q] harum Quæſtionum Canonicarum, & Regularium.

[g] *Henriq. li. 3. de pœnit. c. 7. n. 4.*

[h] *Siman. de inſtit. cathol. c. 1. n. 8.*

[i] *Enchi. 5. n. 4.*

[k] *In Epiſt. ad Epiſcop.*

[l] *In. de En. ... abſol. ...*

[m] *Direct. Inquiſit. 3. p. poſt formam. 2. moneto.*

[n] *Siman. vbi ſupr. c. 3. in fi. & c. 16. n. 4. & c. 14. n. 23.*

[o] *Syluest. v. confeſſor. 1 §. 4. ad fin.*

[p] *Siman. de inſt. catho. c. 3. n. 8. Carrer. de hæreti. nu. 70. Couar. in cap. alma mater XP §. 11. n. 3. & in reg. peccatum. p. 2. prin. n. 7. in fi. Decan. Segob. de hæret. q. 11. Blanco in confeſ. Compoſt. fo. 98.*

[q] *In 1. To. q.*

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.

RESpondeo dicendo, *Clementem IIII. ſtatuiſſe, quod Inquiſitores ordinum Prædicatorum, & Minorum omni humano timore depoſito intrepidè procedant*

contra hæreticam prauitatem, ijdémque non teneântur obedire prælatis ſuorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas perſonas eidem negotio ſuperſedeant, non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, & cenſuris. Ita refertur à Peña, [a] & ad hoc refert [b] etiam Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor eſt huiuſmodi.

[a] Penna in direct. inquiſ. 2. p. commen. 23 p. 136. col. 1 & 2.
[b] Penna vbi ſup. pag. 137. col. 2.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, Negotio catholicæ fidei per noſmetipſos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis deſiderijs affectantes, Vniuerſis, & ſingulis Prædicatorum, & Minorum ordinum fratribus, Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet conſtitutis præſentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eáque morandi cum vno ſocio ſui ordinis, non obtenta, vel petita licentia quorumcunque ſuorum ſuperiorum, ſeu prælatorum, & huiuſmodi ſocium mutandi, & alium de ſua prouincia aſſumendi, & ſecum tenendi, quoties fuerit opportunum, non obſtantibus quibuſcunque prohibitionibus, ſeu conſtitutionibus eorumdem prælatorum, ſeu capitulorum generalium, vel prouincialium ordinum prædictorum, quorumcunque tenorum exiſtant contrarijs plenam licentiam tenore præſentium impartimur. Ipſos autem Inquiſitores hortamur, vt ſe facere expediat de dicta curia, quam cito poterunt, bona fide procurent, & ad partes in quibus eis commiſſum eſt Inquiſitionis officium ad illud exequendum ſolicitè non differant remeare. Datum Auinione octauo idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens [c] Quartus, & Sixtus Quartus [d] concesſerint generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, *vt poſſint contra ſuorum ordinum fratres, ad officium Inquiſitionis promotos, in aliquibus contrauenire*, Hæc tamen priuilegia in vſu non ſunt, tantum enim video in praxi ſupra appoſita reſcripta ſeruari.

[c] Habet in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. fol. 141 conceſ. 316.
[d] Lib. Monu. in 1. impr. fol. 66. & in 2 fo. 149. conceſ 366

Notandum tamen, quod *Nullus ex religioſis ſub obedientia Societatis degentibus à quibuſuis à quacunque Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate, ſeu authoritate fulgentibus, etiam ſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, capitula, aut officij hæreticæ prauitatis Inquiſitores, ac Commiſſarij, vel iudices, tam ipſius officij, quam ordinarij, vel delegati, ad quoduis munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorum, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, ac etiam mandato adigi, vel cogi poteſt.* Ita Gregorium Decimum tertium conceſſiſſe refertur in Compendio [e] Priuilegiorum Societatis.

[e] Comp Societ. is exemptio. §. 8.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſoribus ordinum Mendicantium confeſſa iterum Parrochis eſſe confitenda.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. ſtatuit, *Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis quicunque fuerint habeant facultatem procedendi contra eos, qui aſſeruerint, quod confeſſi fratribus Mendicantium ordinum, teneantur confiteri eadem peccata rectoribus parochialium Eccleſiarum.* Ita habetur in libro [f] Monumenta ordinum. Ratio autem huius conceſſionis eſt, quia cum dicti religioſi habeant actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipſis commiſſam ſecundum fidem, quantum eſt ex parte ſua, valet eorum abſolutio, cui facto talia aſſerentes contraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter aſſerunt habentes actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, non poſſe abſoluere.

[f] Ins. imp. fo. 61. & in 2. fo. 224. conceſ 313.

ARTICVLVS VII.

Vtrum religioſi poſſint ab Inquiſitoribus creari notarij.

Reſpondeo dicendo, quod quodam Pij IIII. reſcripto incipienti, *Paſtoralis officij cura.* Dato Romæ apud Sanctum Petrum, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo primo, ſexto Kalend. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apoſtolicarum, collocato in fine Directorij Inquiſitorum Eymerici, cautum eſt, vt Inquiſitores, & eorum Commiſſarij, in quibuſuis fidei cauſis, cum viderint expedire, authoritate Apoſtolica poſſint vnum, vel plures etiam clericos ſæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, aſſumere, aut creare.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt cum doctiſſimo Peña [g], non propterea religioſum, aut clericum notarium creari, quod ab Inquiſitoribus iuſſus ſit officij facti acta conſcribere, ſed vt cuncta valida ſint coram alio notario hunc religioſum notarium creare oportet, teſtibus adhibitis, tradito ſibi de more calamo, & atramento, additoque ſolenni iureiurando, & verbis conſuetis, *Eſto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium [h], & Locatum; quæ omnia conſona ſunt traditis ab Hoſtienſi, [i] & Ioãne Andrea dicentibus acta iudicij per publicam perſonam, hoc eſt, per notarium eſſe ſcribenda, ſiue is ſit laicus, ſiue religioſus cuiuſcunque ordinis.

[g] Penna in directo Inquiſit. 3. commen. 67 p. 50.
[h] Campeg. apud Anton. qui ca 9 ver. adde rurſum locat in oper. iudi. v. notarius n 4 & 5.
[i] Hoſtienſ & And in c. quoniam contra deprobat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.

Reſpondeo dicendo, quod Vrbanus IIII. in Bulla, quæ incipit, *Præ cunctis*, loquens cum inquiſitoribus in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiuſmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ ſuccurrentibus terræ Sanctæ in generali Concilio conceſſa eſt.* Ita refert Eymericus, [k] Quæ autem in dicto Concilio ſuccurrentibus terræ Sanctæ eſt conceſſa, patet ex iure [l], & in parte deciſa notat Hoſtienſis in Lectura. In quo de ſuccurrentibus terræ Sanctæ ita habetur.

[k] Eymeri in direct. inquiſi. 3 p q. 130 pa. 679.
[l] c. ad liberandum extra d. Iud. & Saracen.

Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli authoritate confiſi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus ligandi, atq; abſoluendi poteſtatem, omnibus, qui laborem iſtum in proprijs perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccatorum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributionem iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augumentum. Eis vero, qui non in perſonis proprijs illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxat expenſis, iuxta facultatem, & qualitatem ſuam viros idoneos deſtinauerint. Et illis ſimiliter, qui licet in alienis expenſis, in proprijs tamen perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum. Huiuſmodi quoque remiſſionis volumus, & concedimus eſſe participes iuxta qualitatem ſubſidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad ſubuentionem ipſius terræ Sanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium, & auxilium impenderint opportunum. omnibus etiam piè proficiſcentibus in hoc opere communis Sancta, & Vniuerſalis Synodus orationum, & beneficiorum ſuorum ſuffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad ſalutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Quod

Quod vero attinet ad indulgentiam ſemel in vita, quam Inquiſitores conſequuntur, dubium eſt, an intelligatur tantum ſemel in vita tota, an vero in ſingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium [a] Inquiſitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teſtatur. Cui ſententiæ ſubſcribit Peña, [b] & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum quæ conceditur auxiliantibus officio ſanctæ Inquiſitionis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei, illi enim non tantum ſemel in vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, quo Inquiſitoribus præſtant huiuſmodi auxilium trium annorum indulgentiam conſequuntur.

[a] Repert. inquiſit. v. indulgentia §. item inquiſitores.
[b] Penna 3 p. directi. inquiſit. comment. 179 p. 676. col. 2.

Quod autem Inquiſitores habeant indulgentiam plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoſtolicis Vrbani Quarti, vbi præmiſſo de indulgentia, quæ confertur Inquiſitoribus prædictis, & quæ ſocijs, & fratribus ſui ordinis, & notarijs, & quæ omnibus, qui perſonaliter aſtiterint in fidei negotio Inquiſitori: & qui præſtiterint ex animo auxilium, conſilium, & fauorem, de omnibus enim generaliter ſic ſequitur. *Et qui ex eis in proſequutione huiuſmodi negotij fortè deceſſerint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus, [c] & tradunt etiam Repertorium Inquiſitorum, & Ioannes Tabien, & Rojas.

[c] Eymeric. in director. Inquiſ. 3. p. qu. 118. pa. 679. col. 1. & 2. Reper. Inquiſit. v. indulgẽt. §. Item inquiſitoris Tabien, in ſumma v. inquiſitor. §. 36. in fin. Rojas de hæret. 2 p n. 412.

Addit etiam Peña, quod quæ de indulgentijs conceſſis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tradit copioſè Eymericus continentur apertè in quodam reſcripto Alexandri Quarti, incipienti, *Firmiſſimè teneat* (quod ait vidiſſe Authenticum in bibliotheca Illuſtriſſimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poſtea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatum ex Aſſyſio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*
2 *Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus, & dignitates.*
3 *Vtrum Epiſcopi, & prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REſpondeo dicendo, quod *Paulus Quartus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, omnibus, & ſingulis presbyteris tam ſæcularibus, quam quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in Regnis Hiſpaniarum exiſtentibus, auditioni confeſſionum Chriſti fidelium deputatis, & deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ iniunxit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ diſtrictè præcepit à qua non poſſint abſolui niſi à Papa, aut à generali inquiſitore, præter quam in mortis articulo, vt in actu confeſſionis diligenter interrigent pœnitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut damnatos per inquiſitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant, ſeu aliquos in præmiſſis culpabiles ſciant, quos ſi aliquod horum reuelauerint, nullatenus abſoluant, niſi prius eā ſancto officio ipſi pœnitentes reuelauerint, & reuocent omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuo Inquiſitionis maioris Olyſiponenſis ciuitatis à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceſſionem eſt ſummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*, hæ enim dictiones, *penitus, nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatem actus. Idemque operatur quod clauſula irritatiua, prout tenent Iaſon, [d] & Socinus, & quando lex, vel ſtatutum aliquid prohibet fieri, niſi certo modo præuio inducit formam, & dato quod non procedat annullando, attamen actus factus non ſeruata forma eſt nullus, vt poſt alios tenet Leonardus, [e] inter conſilia feudalia Bruni. Vnde ſequitur, quod abſolutio collata non ſeruata forma huius conſtitutionis erit nulla; verum eſt tamen quod legentes libros prohibitos nihil ex profeſſo de religione tractantes, eis de prohibitione non conſtando, ſi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationem prædictam, neque in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, nam prius reſoluit Nauarrus, [f] triplex eſt ignorantia affectata, craſſa ſiue ſupina, & iuſta: affectata ſiuè optata eſt, qua quis ignorat id quod ſcire tenetur, quia non vult ſcire quo liberius abſque ſuæ conſcientiæ contradictione, vel alia de cauſa peccet, iuxta illud Pſalmi [g], *noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeo non excuſat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circumſtantiam mali deſiderij. Craſſa vero ſiue ſupina eſt, qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, quod contingit per culpam latam, quæ excuſat à tanto, ſed non à toto: iuſta vero, quæ à Theologis inuincibilis, & à Canoniſtis probabilis appellatur eſt, qua quis ignorat quod non oportet eum ſcire, vt patet in iure, [h] & qua communiter homines eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum [i] Thomam, qualis eſt eius, qui petit conſilium à viris habitis pro præditis ſcientia, & conſcientia in id ſufficienti, qui falſò illi conſulunt, argumento eorum, quæ traduntur in iure, [k] & notant Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem ſciunt, vel ſcire debent, incurrunt illam, neque excuſantur, eo quod expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire ſuperioribus. Nec debent à ſimplici ſacerdote abſolui, etiam ſi eos comburant, & ſancto Officio Inquiſitionis reddant, cum abſolutio huiuſmodi excommunicationis ſit Papæ reſeruata, per Bullam ſuperius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus. [l]

[d] Iaſon. in l. fin. nu. 25 & 26. ff. de ſerui. Socin. conſ. 21 n 4. col. 3.
[e] Leonard cõſil. 114 n 483.
[f] Nauar in c. 85 n. 45.
[g] Pſal. 68 relatum in c. ideo. 37 d.
[h] 1 q 4. § notandum eſt.
[i] D Tho 1. 2. q 76. ar 6.
[k] c capella cum ſua gloſſ 1. de ſer. Alexan. conſil. 1 col 4. vol 2. Anton. 1 p. ti. 3 q 10. §. 10.
[l] Nau libro 1. conſ tit. de cõſtit. conſ. 1. q. 15. n 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus grauis, qui fuit denunciatus apud ſanctum Officium, quod in iuuentute ſua legerat quendam librum ſuſpectum, & poſt multa abiurauit de leui ſuſpitione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates ſuæ religionis.

REſpondeo dicendo, quod abiurare ſecundum ſignificationem, qua Canones omnes vtuntur,

tur, eſt recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & ſic ſumitur in multis iuribus,[a] & conſequenter abiuratio hæreſeos propriè eſt receſſio ab hæreſi cum iuramento de non redeundo ad illam, & extrè loquendo de abiuratione, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreſeos à ſe admiſſæ iam confeſſæ, vel probatæ, vt miſericordiam conſequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus Canonibus agitur.[b] Ex hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, non enim poteſt habere aliquod beneficium, neque publicum officium, vt in iure[c] ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure[d] decernitur, per quod id affirmat Felinus.[e] Neque ei prodeſt, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excuſetur, ne tradatur poteſtati ſæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæreſim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus,[f] qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerſo ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæreſi, ſeu hæretico conuerſo.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua ſuſpectus de hæreſi purgat ſe, & monſtrat innocẽtem, iuxta formam à iudice decretam,[g] per quam non receditur ab hæreſi incurſa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæreſi, quæ non fuit confeſſa, ſed ab ea, quæ minus benè fecit, vel dixit, ex quibus illa ſuſpició proceſſit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæreſis ſit confeſſa, vel probata imo per abiurationem eſt omnis ſuſpicio ſublata, & declaratur eſſe fidelis, & Catholicus. Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæreſi, vel alio crimine ſe purgat, eſt ſecundum Raymundum, & Goffredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio, vt ex ſacris Canonibus[h] ſatis conſtat. Itaque purgare ſe de crimine, eſt per iuramentum, vel per aliquid à iudice Decretum oſtendere innocentem, & qui ſe canonicè purgauit iuxta formam ſibi præſcriptam abſoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus, & abiuratio de leui, imo & de vehementi eſt quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis,[i] & per conſequens abſolutus per abiurationem de leui eſt habendus pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus, & conſequenter pro tali, cui non nocet crimen ſibi impoſitum, neque per conſequens nulla inhabilitas, quæ ex eo naſci poteſt.

Et confirmatur, nam purganti ſe per abiurationem, etiam ob tam grandem ſuſpicionem, propter quam fuit indita ei purgatio cum decimaquarta manu ſui ordinis debet reſtitui beneficium, vt eſt caſus in iure[k] determinatus, & non alia ratione, quam quia abſolutus de crimine ſibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accuſaretur.

Denique noſtra concluſio probatur, quia nullus eſt textus, neque Gloſſa, neque Doctor, qui dicat, quod abſolutus per abiurationem de leui, imo neque per abiurationem de vehementi maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accuſationem fuit habilis, niſi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem impoſuiſſet illi aliquam pœnam pœnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum ſuſpicio, quod ſola illa ratione dicere omiſerunt, quia contrarium erat clarum, cum abſolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure[l] notantur, & dicto religioſo, vt proponitur, non fuit adiecta vna pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo poteſt eligi, perinde ac ſi nunquam fuiſſet accuſatus, prout conſulit Nauarrus.[m]

[a] c. ad hæc, & ca. audita de reſtit. ſpolia. & c. ſuper hoc de renunciat. & in c. ad abolendam de hæret. & in c. cum ... de purgat. Canon.

[b] ca. 1. q. 7. & ego Berengarius de conſecra. d. 2. & in c. ad abolendā § præſenti de hæret.

[c] c. § 2. hæretici de hæretic. lib. 6.

[d] c. vergentis de hæret. & c. cum ſecundum eod. tit.

[e] Felin. in c. cū non liceat.

[f] Felin. in c. cū de reſcrip. & c. ... verſ. in fidelibus.

[g] c. ad abolendā § qui vero ... accuſatus in princ. de hæret. lib. 6.

[h] c. ex tuarū & c. inter de purgat. Canon. & c. ad abolendā § qui vero de hæretic.

[i] c. accuſat. in princ. de hæret. lib. 6.

[k] ca. inter de purgat. canon.

[l] ca. in his de accuſ. cum ibi notat.

[m] Nau. lib. 5. conſi. tit. de hæret. conſi. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi, & prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

RESpondeo dicendo, inferiorem à Papa, niſi ex eius ſpeciali delegatione licentiam præfatam concedere non poſſe, prout tenet Nauarrus,[n] inferior enim non poteſt legẽ ſuperioris tollere, prout eſt clarum in iure.[o] Verum eſt tamen, *Quod Præpoſitus generalis Societatis conſiderata cum delectu, & re conſultata cum ſuis aſſiſtentibus, poteſt concedere religioſis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et poſſunt dicti religioſi, vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes, & ſcholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipſi mali ſint, ſi libri non ſint editi ad ſtabiliendã dogmata hæretica, dummodo nomen auctoris, ſi ſit hæreticus, aut in indice prohibitum; & ſi quid inter legendum impium occurrerit, deleatur*, Ita poſt Pium Quintum, conceſſit Gregorius Decimus tertius, prout habetur in Compendio[p] Societatis.

Conceſſa item eſt à Gregorio Decimotertio religioſis Societatis, qui à ſuperiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorum, qui ad eos vel in ſcholis, vel extra illas recurrere ſolent, quando auctores pij ſunt; ſed habent praua ſcholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impreſſores ſunt impij, non tamen libri, aut cum auctores ſunt Ethnici, ſed habent ſcholia, annotationes, vel quid huiuſmodi, propter quod prohibiti ſunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorum authorum, vel impreſſorum deleantur. Conceſſit item Gregorius Decimus tertius. *Quod prælati, & ſuperiores ſocietatis non ſolum religioſos ſocietatis, quos in collegijs, aut domibus haberent, ſed etiam ſi ſcholaſticorum ad noſtras ſcholas confluentium libros Ethnicorum authorum propter ſcholia, annotationes, commentaria, aut impreſſorum cum indice prohibitorum ſi ad id à propoſito generali per ſe ipſum, vel per alios deputati forent emendare, & ſcholaſticis prædictis vtendos relinquere poſſint, deletis tamen erroribus, & nominibus authorum prohibitorum. Poſſunt dicti religioſi in libris ſuis mandare executioni ea, quæ in catalogo, & decreto ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis inquiſitionis præcipiuntur, ad effectum, vt illos retinere poſſint: Omnes prædicta facultates quæ à Pio V. & à Grego. XIII. viuæ vocis oraculo, & quæcunque alia ſuper huiuſmodi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vſque ad diem octauum Ianua. anni Domini milleſimi, quingenteſimi, ſeptuageſimi quinti ſocietati conceſſa ſunt, approbantur, & confirmantur, omneſq́; defectus, ſi qui forſan in eis interuenerint, ſupplentur, & facultates ipſæ quatenus opus ſit de nouo conceduntur, vt in dictis literis latius continetur. Non obſtantibus bullis in cœna Domini legi conſuetis, cæteriſq́; contrarijs quibuſcunque. Nullæ enim ſocietatis facultates cenſeri reuocatas per bullam cœnæ Domini conceſſit Grego. XIII. decimooctauo die Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo quarto,* prout aſſerit Coll.[q] priuilegiorum ſocietatis.

Aduertendum autem circa prædicta, prout aduertit Collect.[r] præfatus, quod ſoli prouinciales poſſunt has facultates cõcedere, niſi ipſi iudicarent eam facultatem alicui præpoſito, aut rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ perſonæ eſſe accommodatam, primã autẽ conceſſionẽ

Grego

[n] Naua. li. 5. conſi. tit. de conſti. conſi. 1. q. 36.

[o] c. inferior de maio. & obed. clem. ne Romani de elect.

[p] Compen. Societ. ca. lib. § 1 & 2.

[q] Collect. priuil. ſocietatis tit. bulla cœnæ § a

Idem tit. libri prohibiti. § 2.

[r] Collect. in d. tit. libri prohibiti § 2.

Gregorij XIII. Soli generali reſeruatur, in bis autem partibus Hiſpaniarum dubito, an conceſſiones hæ modo valeant. Cum ſanctiſſimæ inquiſitionis tribunal habeat tali à priuilegia, quibus fortè omnia iſta ſunt abrogata. Et in bullis cœnæ, quæ modo publicantur videtur quòd omnes facultates ſuſpendantur.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæreſi, quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum bona hæreticorum confiſcentur.*
2 *Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum minorum regularis obſeruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.

a Penna in direct. inquiſ. 3. p. clemen. 158. per totum.

b Burſat. cōſ. 43. nu 43 v que cum ex ſupradictis.

REſpondeo dicendo, quod multa de confiſcatione bonorum hæreticorum tradit luculenter Peña [a], quaro plures conſtitutiones, & extrauagantes, & ſummorum Pontificum decreta referens, circa hoc quomodo ſcilicet debeant confiſcari opiniones etiam multorum iuriſperitorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quod bona hæreticorum confiſcata ad Dominum temporalem ſpectant, Franciſcus autem [b] Burſatus hanc controuerſiam ita concludit dicendo primo, quod vbi adſunt decreta in ſpecie conceſſa alicui ciuitati circa dicta bona diſponentia, illa ſunt omnino & inuiolabiliter obſeruanda, omiſſa omni alia iuris, & conſtitutionum diſpoſitione; quod ſi nulla talia decreta particularia reperientur, tunc particularis loci conſuetudo attendenda eſt, & iuxta eam bona confiſcata ſunt applicanda, & diuidenda, ſin autem nulla, vel priuata decreta, vel conſuetudo extiterit, tunc in terris Eccleſiæ Romanæ ſub certis dimidium bonorum confiſcatorum curiæ Romanæ, altera vero officio Inquiſitionis applicanda eſt: in alijs verò terris imperij reſpectu Italiæ obſeruanda eſt conſtitutio Innocentij, Alexandri IIII. & Clemētis IIII. de triplici bonorum diuiſione: ſed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque conſuetudines locales habentur, ius canonicum eſt ſeruandum, ſicut à Rolando à Valle [c] ſcriptum eſt. Hæc eſt Burſati ſententia, ſed in his non oportet plus immorari, ſolum dico in Hiſpania rectè bona damnatorum de hæreſi applicari fiſco regio, vt teſtatur, & explicat Couarruuias [d], & iuſtè poſſe applicari affirmat author repertorij Inquiſitorum [e], cum Rex catholicus in Hiſpania abundè prouideat inquiſitoribus omnes expenſas præbendo.

c Valle conſ. 5. lib 3 con.

d Coua lib 2. varia. c. 9. nu. 12.

e Reperto. inquiſ. v. diuiſio. bonorū etc. ſio

f Caſtr lib. 3. de leg pen. c. 10 & lib. 2 c. 6 de iuſti hæreticr. puniti.

g Conra de contract qu 7. con. 2. Victo. in relec. de Indis Vaſqu. li. 3. de ſucceſ. progreſ in præfat n. 97. v. ſimiliſſimum eſt So li. 1. de iuſt. qu 6. ar 6 Si mon de inſtit. catho tit. 6 num. 7.

Aduertendum tamen, quod quamuis ſit opinio aliquorum, quod antè ſententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad reſtituenda omnia bona fiſco, prout poſt Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumentorum pondere nititur perſuadere Alſonſus de Caſtro. [f] Contrariam tamen ſententiam vt veriorem, beniguiorem, & tutiorem tenent viri doctiſſimi, dum aſſerunt neminem obligatum eſſe ad pænam in ſe ipſum exequendum, etiam in cauſa hæreſis, quam tenent Conradus, [g] Victoria, Ferdinādus Vaſquius,

Soto, & Simancas, leges enim, quibus obligantur ſubditi (vt ſcripſit Iſidorus [h]) ad parendum illis poſſibiles eſſe debent, & ſubditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, niſi Alfonſum, qui facile dicat legem obligantem in foro conſcientiæ, ad pœnam omnium bonorum in ſe ipſum exequendam poſſibilem eſſe, & ſubditorum moribus congruentem.

h c. erit autem lex 4. diſ.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratris Minoris Regularis obſeruantiæ.

i Septimac. li. 5. vari. inſtit. ti. 9. n. 88.

k Clem. volētes, de hæreticis.

l Ouand. in 4. d. 13 propoſ. 33. concl 3.

m c. exijt qui ſemi de verbo. ſign. li. 4.

REſpondeo dicendo, quod Calderinus, quem ſequitur Didacus [i] Septimacenſis affirmat, quod licet bona Eccleſiæ non ſint propter hæreſim confiſcanda, alioquin publicantes, ſeu confiſcantes incurrerent excommunicationem, à qua non poſſunt abſolui ante ſatisfactionem, niſi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina [k]: hoc tamen non habet locum in eo, qui confiſcat libros monachi Franciſcani Regularis obſeruantiæ; quia ipſi libri non ſunt Monaſterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen ſententiam ſic indiſtinctè probatam refellit frater Franciſcus Ouando [l], ait enim ſalua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quod cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineāt, vel ad dantem, ſi dominium ſibi reſeruauit, vel ad Eccleſiam Romanam, ſi dans à ſe dominium abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus [m] Papa, ante confiſcationem talium librorum, ſi probetur donantem ſibi retinuiſſe dominium, ei ſunt reſtituendi, ſicut alia bona aliena, ſi non ſibi retinuit, cum talia bona ſint Eccleſiæ Romanæ, non poſſunt in ſæcularem fiſcum deuenire, ſed ipſius Romanæ Eccleſiæ permanent Romani Pontificis arbitrio diſponenda, cuius diſpoſitio ſi non habeatur noua iuxta communem, & antiquam diſpoſitionem eſt, quod manente dominio Sedi Apoſtolicæ vſus illorum à Prælatis diſpenſetur. Nec obſtabit, quin reſtituantur vero domino reſeruanti ſibi dominium, quod in ordine Minorum ſunt conſtitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præſumitur talis dominij reſeruatio fieri in fraudem, procurarique à fratribus, vt eis liceat liberius ſine prælatorum licentia, & aſſenſu alieno nomine de illis diſponere. Nam reſpondetur, quod licet frater minor pœnam dicti ſtatuti incurrat, ſi à parte rei verum ſit reſeruaſſe donātem ſibi dominium, verus dominus illorum permanſit. Vnde colligitur, quod confiſcans libros prædictos, quorum dominium ſibi dantes reſeruauerunt, ſi dantes ſunt laici, nihil Eccleſiaſticum fiſcus regius confiſcaret, & ſic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at ſi ſunt ipſius Eccleſiæ Romanæ, confiſcando illos, & applicando Regi, ſicut applicantur alia bona hæreticorum, tunc quid Eccleſiaſticum confiſcaret, & per conſequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo tomo quæſtione de Abbatibus, quoad poteſtatem diſpenſandi, & in hoc ſecundo tomo in quæſtione de Correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

* * *

QVÆSTIO LXXXIV.

De Hoſpitalibus Regularium, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum hoſpitalia in titulum poſſint conferri.*
2 *Quid circa hoſpitalia regularia iura definiant.*
3 *Vtrum hoſpitale poſſit commitri per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.

RESpondeo dicendo, Hoſpitalia in titulum poſſe conferri ab vniuerſis Doctoribus [a] atteſtati, de quo agit Rebuffus [b] poteſt tamen hoſpitale duobus modis in titulum conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis aſſumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, ſicut beneficium, quando ibi eſt campanile cum campana, quæ publicè pulſatur ad congregandos homines, vt diuino interſint officio, vel ſi ibidem ſit altare fixum, & conſecratum, & ibidem paſſim celebrentur Miſſæ, tunc enim vere beneficij appellatione continetur; alioquin enim dicitur locus pius, & Religioſus; quod ſi Regularis ſit, iuxta definitionem beneficij Regularis, fatendum erit ſubire etiam leges beneficij Regularis, maximè verò quoad inconſtantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

[a] Doctori. Clem. quia contingit de relig. dom.
[b] Rebuff. in tract. nominat. q. 15. nu. 13. & de pacif. poſſeſſ. n. 2.

ARTICVLVS II.

Quid circa hoſpitalia Regularia definiant iura.

RESpondeo dicendo, Hoſpitalarios Regulares quinque in rebus liberos eſſe, nec in dicta Clementina fuiſſe comprehenſos, videlicet in ſuppletione ordinariorum, etiam quoad exempta, & quod non conferantur Hoſpitalia in beneficium, in iuramento præſtando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddenda, vt gloſſa [c] expoſuit, idem enim ſignificat verbum textus, *præmiſſa*. Dixit etiam Hoſpitalia militiarum, ordinum ſcilicet Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Sanctæ Mariæ Theutonicorum Calatrauenſium, & ſimilium. Dixit etiam aut Religioſorum, aut aliorum, quoniam iuxta gloſſam [d] ſunt quædam Religiones ſuper Hoſpitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc non ſint fundatæ, habent tamen Hoſpitalia.

[c] gloſ. in clem. quia contingit de relig. domi.
[d] gloſſ. in d. Clem.

Notandum eſt illud, quod traditur à Rebuffo [e], ſcilicet aduerſus Commẽdatarios. Hoſpitalitas (inquit) debita non ſeruatur, ſed tota amittitur, nam quoties quiſque Commendatarius hoſpitalem ſe exhibeat, aliorum ſit iudicium, quæ tamen plurimum eſt commendata, vt gloſſa [f], & Doctores ſcribunt, hodie quidem commendatarij tantum abſunt ab hac hoſpitalitate, vt quæ poſſunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hoſpitalitas deceſſit, ſucceſſit indictio fiſci, Decimarum, & aliorum onerum præſtatio, vt in ſacris Canonibus [g] habetur, *hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus*.

[e] Rebuf. in praxi tit. de commen. n. 15.
[f] gloſ. & DD. in c. de monach. de præben.
[g] c. maiores 16. q. 7.

Notandum eſt etiam rigoroſum præceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmiſſam*, quo hoſpitalarijs Regularibus diſtrictè iniungitur, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandatur, videlicet vt in ſuis hoſpitalibus ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſeruantias prouideant pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent, ad quod per ſuperiores eorum arcta diſtrictione cogantur ſtatutis, aut conſuetudinibus, quibuſlibet non obſtantibus in præmiſſis.

Notanda ſunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hoſpitalium gubernationem condita. Primum habetur ſeſſ. ſept. capite quinto decimo, de Regularibus, quod habet, curent ordinarij, vt hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, conſtitutionis Concilij Vienenſis, quæ incipit, *forma ſeruata*. Quam quidem conſtitutionem eadem ſancta Synodus innouandam, duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.

Secundum Decretum habetur ſeſſ. vigeſima quinta, capite octauo, vbi poſt commendatam, admonitamque Hoſpitalitatem omnibus hoſpitalarijs tam ſæcularibus, quàm Regularibus, quibus in commendam adminiſtrationem, aut quemcunque titulum, etiam per vnionem, hoſpitalia conceſſa ſunt, præcipit omnino, vt impoſitum illis onus, officiúmve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, *Quia contingit*. Deinde præcipit, quod in defectum pauperum fructus hoſpitalium in alium pium vſum inſtitutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur, ad arbitrium ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia ſub grauibus pœnis præcipiuntur omnibus, & ſingulis hoſpitalium adminiſtratoribus cuiuſcumque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, ijs duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus ſubijciuntur, vbi viget obſeruantia Regularis. Additur etiam maximam exemptionem, conſuetudinem etiam immemorabilium, ſeu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hoſpitalitate non is habeatur delectus perſonarum, aut diuites potiſſimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium perſonarum domus nemini quantum per facultates licuerit clauſas eſſe deceat, profecto illis maximè patere debent, qui Dei voce, Sanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis Sacrorum Conciliorum præcepto, & authoritate nobis commendati ſunt. Qua in re ne vlla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio Prælato Regulari probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint: Quos autem competit Prælatus, vel inique diſtribuendo, vel in ſuorum commodum conuertendo, vel inutilibus, & ſuperuacaneis ſumptibus faciendis malè in adminiſtratione verſari, eos pro modo culpæ puniat, & ad reſtitutionem legitimè compellat, & ab officio etiam, ſi ei videbitur, amoueat.

* * *

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam, quia contingit.

RESpondeo dicendo, quod iure communi non poteſt. Hanc opinionem tenet Cardinalis [a]: fallit tamen hoc, quando hoſpitale habet Eccleſiam curatam annexam, prout Cardinalis [b] tenet: fallit ſecundò, quando hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa hoſpitalia, quæ ſunt de menſa Monaſteriorum, tunc enim ſicut Abbas poteſt vnum ex ſuis Religioſis præficere, ita & legatus à latere. Ita tenet Lappus [c] Fallit tertio, quando religio eſt fundata in hoſpitalitate, vt tenet Lappus. [d] Fallit quartò generaliter, vbicunque neceſſitas hoſpitalis, & pauperum id ſuadet, quoniam etiam Epiſcopus hoc caſu poteſt monachum à monaſterio auocare à clauſtro, vt tenet Rotæ [e] deciſio, & tenet Gambarus. Plura de hoſpitalariis vide apud Concilium Colonienſe [f] ſub Hermano Quinto Archiepiſcopo. Et Conſilium Colonienſe ſub Adolpho Tertio Archiepiſcopo, in forma viſitandi hoſpitalitatem monaſteriorum.

[a] Card. in Cle. 2. q. 13 de praben. & in Cle. 2 §. vt hi em q. 1. de rels dom.
[b] Cardinalis vbi ſupra.
[c] Lappus de tract. hoſpi col. 4.
[d] Lappus vbi ſupra.
[e] Rota deciſ. 27 4. in antiquis Gãbarus de authori legat. de latere. li. 8. n. 44.
[f] Conc. Colonien par. 27. par 7. c.

QVÆSTIO LXXXV.

De indulgentiis in communi, quoad ſuam quidditatem, & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid ſit indulgentia eccleſiaſtica.*
2 *Quotuplex ſit indulgentia.*
3 *Quid ſit indulgentia plenaria.*
4 *A quo cœperit iubileus, & quid ſit.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit indulgentia Eccleſiaſtica.

RESpondeo dicendo, quod indulgentia abſolutè ſumpta eſt remiſſio iuriſdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à prælato Eccleſiæ, de communi Eccleſiæ theſauro. Hæc definitio declaratur primò per ſingulas eius particulas, & poſtea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod indulgentia eſt remiſſio in quo notatur, quod præfatæ remiſſioni, ſeu abſolutioni pœnarum eſt annexa communicatio, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ ad faciendam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum, & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod indulgentia eſſentialiter eſt abſolutio pœnarum, vt ſic homo maneat liber, & abſolutus à debito pœnarum: ex quo iam ſic ſunt ei remiſſæ, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum factam de theſauro Eccleſiæ ſibi per indulgentiam communicatio, ſeu diſpenſato.

Dicitur iuriſdictionalis, quia conceſſio indulgẽtiæ eſt actus iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & non actus ordinis, & in hoc differt ab abſolutione ſacramentali culpæ, vel pœnæ, quæ non ſolum eſt actus iuriſdictionis ſacramentalis, ſed etiam ordinis ſacerdotalis.

Dicitur pœnæ, quia per indulgentiam non remittitur culpa, ſed tantum pœna.

Dicitur temporalis, quia reatus pœnæ æternæ non tollitur per indulgentias, ſicut nec culpa.

Dicitur pro peccatis actualibus, quia indulgentia non tollit pœnas debitas, aut conſequentes peccato originali.

Dicitur Deo debita, id eſt, quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quam in foro Eccleſiæ; nam indulgentia ad forum ſacramentale, ſeu pœnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro contentioſo, ſeu exteriori. Dicitur facta à prælato, ad differentiam remiſſionis pœnæ, quæ fit in foro ſecreto virtute contritionis, aut ſacramentalis abſolutionis, talis enim remiſſio pœnæ non eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica propriè loquendo, de qua modo agimus, ſed ſolum illa, quæ fit à prælato, vel ab eius authoritatem, vel commiſſionem habente.

Dicitur de communi theſauro Eccleſiæ ad differentiam communicationum bonorum, quæ fiunt à prælatis religionum recipientibus aliquos ad confraternitatem; ſeu communicationem bonorum ſpiritualium ſuorum ſubditorum, talis enim communicatio nec eſt nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica, quia neque eſt remiſſio, neque eſt actus iuriſdictionis, prout latè probauimus in primo [g] tomo quæſtionum regularium. [g] 1. to. q. 14.

Si explicata diffinitione ſtatim accedendum erat ad eius probationem, ſed quia ex propoſito non eſt noſter tractatus de indulgentiis, ideo nolo eam in præſentiarum authoritatibus ſacræ ſcripturæ, & conciliorum comprobare, legat lector doctiſſimum Cordubam [h], qui ſuo more rem latiſſimè, & doctiſſimè explicat. [h] Cor. lib. 5. qq. q. 5. per totam.

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit indulgentia.

RESpondeo dicendo, quod triplex eſt indulgentia. In primo enim modo ſumitur abſolutè, aut ſimpliciter, quæ dicitur per modum iuriſdictionis, quæ definita eſt in articulo ſuperiori. Secundo modo ſumitur indulgentia per modum participationis, qua quis poteſt recipi ad communicationem bonorum alicuius perſonæ, ſeu communitatis, aut congregationis, de qua in primo tomo latè egimus, & de ea agit Corduba.[i] Tertio modo ſumitur indulgentia pro indulgentia per modum ſuffragij, quæ tantum conceditur animabus purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba [k], quarum quarta eſt, quod indulgentia per modum ſuffragij eſt diſpenſatio, ſeu communicatio theſauri indulgentiarum authoritatiuè facta per prælatum Eccleſiæ pendens, quoad ſuum fructum, ſeu effectum remiſſionis pœnarum à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione. Oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus ſit nota. Dicitur, quod eſt diſpenſatio, vel communicatio theſauri indulgentiarum. Nam indulgentia per modum ſuffragij eſſentialiter non eſt remiſſio, neque abſolutio pœnarum, cum non ſit actus iuriſdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & abſolutè ſumpta, quæ eſt per modum iudiciariæ poteſtatis, & eſt actus iuriſdictionis, vnde eius natura & eſſentia ſtat principaliter in abſolutione, ſeu remiſſione pœnarum. Dicitur authoritatiuè facta per præla-

[i] Cord. lib. 1. de indul. q. 42 ar. 5.
[k] Cord. vbi ſup. q. 18.

Digitized by Google

latum Eccleſiæ, quia talis communicatio theſauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum ſuffragij, neceſſariò debet fieri ab habente authoritatem ſuper communem theſaurum indulgentiarum, ad ipſum communicandum per viam indulgentiæ huiuſmodi. Ex quo ſequitur, quod remiſſio pœnarum, quæ habetur per ſacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de congruo, aut per ſatisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non ſunt vllo modo indulgentiæ per modum ſuffragij, nec alio modo.

Dicitur pendens quoad fructum, &c. à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione, quæ particula ita explicatur, ſcilicet quod Deus ſtante lege non neceſſariò quoad totum ſuum fructum ex iuſtitia legis acceptat ſemper prædictam communicationem theſauri, pro eo, cui conceditur, ſed partim ex iuſtitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, ſicut & omnia alia ſuffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iuſtitia legis certum eſt quod acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt, quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate, ita quod licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet ſupradictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ, non tamen abſoluit ſemper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, ſed aliquando in parte, prout ſibi placuerit, & viſum fuerit decens ſuæ miſericordiæ, & liberalitati attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quod ergo ſit de indulgentiæ eſſentia per modum ſuffragij hæc particula, ſic declaratur, & probatur, quia omne ſuffragium eccleſiaſticum, omniſque ſatisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè ſi fiat pro alio habet apud Deum ſuum valorem, ſperatúrque eius acceptatio non quidem neceſſario, & infallabiliter per ſolam viam iuſtitiæ legalis ſed ſimul, & præcipuè, vt declaratum eſt per viam gratiæ, & miſericordiæ liberalis, indulgentia autem per modum ſuffragij eſt de numero ſuffragiorum Eccleſiæ pro alio factorum, ergo ipſius valor, & acceptatio quoad quantitatem fructus ſperatur à Deo per viam liberalitatis; conſequentia eſt bona, & minor probatur ex ipſo nomine. Nam eo ipſo quo eſt indulgentia eſt communicatio theſauri ſatisfactorij, & eo ipſo quo talis indulgentia & communicatio eſt, aut fit per modum ſuffragij, conſtat quod ingreditur numerum ſuffragiorum Eccleſiæ quoad ſuam vim, ſeu valorem ſatisfactorium, ad quod facit id, quod tradit D. Bonauentura [a] dicẽs, quod indulgentiæ defunctorum ſunt de nobiliſſimis ſuffragiis Eccleſiæ, & cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc ſuffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur. Nullibi enim legitur, quod Deus promiſerit acceptaturũ ſatisfactoria ſuffragia quoad totum ſuum fructum pro alio quocunque, ſed fieri ſuaſit, & iuſſit in ſpe ſuæ miſericordiæ, & liberalitatis. Et confirmatur, nam ratio ſuffragij propriè ſumpta in vſu eccleſiaſtico, hoc quidem innuit, nam tunc tantum propriè fit ſuffragium, ſeu auxilium alicui ſuper aliqua re, quando eſt ſic agens, quod exiſtens in tali diſpoſitione nihil omnino iuris habet apud ſuum conditorem, ſeu iudicem, aut Dominum, cui debitor eſt, vt per ſe vel per alium per viam iuſtitiæ poſſit pro ſuo debito ſatisfacere, aut ſe liberare aliquid agendo, ſed ſolum poteſt ex liberalitate, & miſericordia acceptare volentis adiuuari per alium, & tale auxilium, huic impenſum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilij Eccleſiaſtici habere, alioquin non poſſet dici omnino indigens auxilio ſuffraganti, & miſericordia, & liberalitate acceptãtis Dei, ſi aliquo modo per viam iuſtitiæ ſtante lege per ſe, vel per alium aliquid agendo poſſet liberari à debito pœnarum. Et cum his videntur concordare D. Thomas [b], & Richardus dicentes, quod impetare per modum ſuffragij innititur liberalitati eius qui oratur, & ad idẽ videntur communiter Doctores [c], præter Durandum, qui videtur aliquo modo diſſonare. Et hoc modo ſunt intelligenda tradita per Caietanum [d], & a Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæſtione de indulgentiis per modum ſuffragij.

[a] Bonauen. in 4. diſt. 20.

[b] D. Tho. in 4. d. 45. q. 2. ar. 2. Richar. ead. diſt. ar. 4. q. 3.

[c] DD. in d. & Duran. q. 1.

[d] Caie. quodlibet 2. & in 1. eſt. ... tom. q. 1. & q. 5. in alio tra. Gabriel can. lect. 57. & ſeqq. Nau. in d. diſt. 40. q. 5. ar. 1. not. 2. & in man. ... c. 9. & 22. & 23. & ſeq.

ARTICVLVS III.

Quid ſit indulgentia plenaria.

Reſpondeo dicendo, quod quamuis olim aliud eſſet indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, & iubileus. Nunc autem ex ſtylo curiæ, quantũ attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem ſunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuerſimodè ſunt locuti de his, vt patet ex Paludano [e], & ſupplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur in extrauaganti Bonifacij Octaui [f]. Doctores autem maximè variant, quæ dicatur indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba: [g] & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ eſt remiſſio pœnarum pro peccatis, idem eſt indulgentia plenaria, plenior & pleniſſima, & hanc opinionem amplectitur Soto [h] quam etiam ſequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam potius valeat ad tollendum ſcrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri poſſunt, quam ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam, quia omnia important remiſſionem omnium pœnarum omnium peccatorum mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quã de non iniunctis, tam de conceſsis, quam de non conceſsis, quomodocunque; & hoc habet veritatem, quando ſic abſolutè ſine vlla limitatione cõcedantur de iniunctis aut de confeſsis, quia de illis tantum intelligitur talis indulgentia etiam pleniſsima, aut iubileus ſic limitate conceſſus, quamuis iubileus raro cum limitatione aliqua, ſed abſolute fere ſæpius conceditur.

[e] Pal. in 4. d. 20. q. vlt. ſup. Gab. in 4. d. 45. q. 3. ar. 1. not. 3. & 4. Adr. in mat. de indulg.

[f] c. antiquorũ de pœnit. & remiſ.

[g] Cord. li. 1. de ind. q. 11. art. 1.

[h] Sot. in 4. d. 21. q. 2. art. 3. Medin. de ind.

Diximus quod quoad rationem indulgentiæ prædicta omnia ſunt idem, quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare, nam quando ſimul cum indulgentia plenaria abſolutè conceſſa concedit etiam Papa, quod quis poſsit abſolui ſacramentaliter de omnibus caſibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc ſolet dici iubileus, & non aliter vt ait Ioannes de Anania [i], quem ſequitur Florentinus, ſupplementum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius eſt, quia ſic habet ſtylus curiæ Romanæ, cui ſtandum eſt, & ſic habetur in multis literis papalibus his temporibus modernis conceſsis. Similiter habet ſtylus curiæ, & conſuetudo optima legum, & conceſsionum interpres, quod quando Papa concedit, quod quis poſsit abſolui plenariè, ſacramentaliter concedit etiam indulgentiam plenariam poſſe concedi.

[i] Anan. in tract. de indul. Flo. 1. p. tit. 10. c. 3. § 16. ſup. Gab. in 4. diſt. 45. q. 1. ar. 2. not. 1. & 3. & ar. 2. conc. 9. & Syl. in d. q. 10. p. 2.

Sed contra prædicta videtur facere, nam in aliquibus

quibus bullis conceduntur vltra indulgentiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam ſi indulgentia plenaria omnem pœnam remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndum eſt, quid ſignificet hæc omnia, *carena*, *quadragena*, *ſeptena*, quæ ponuntur in iure canonico, & etiam in bullis, *carena*, vt patet ex iure canonico [a] vbi *carena*, dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & ſic ſecundum Gloſſam [b] in dicto loco dicit, quod, *carena*, eſt vocabulum Longobardorum ſic dictum à catenis hominum, quia acturi illam pœnitentiam, quaſi ſolitarij ſcludebantur à populis, vt in Numeris [c] legitur de Maria ſorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis [d], & de hac pœna quæ dicitur *Carena*, fit mentio in Decretis [e], videtur, quod Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis papalibus, vbi conceditur Carena indulgētiæ, tunc enim per talem indulgentiam conceditur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ.

[a] c. accuſat. de accuſat. c. acceptis. de ſpōſ. duorum.
[b] gloſ. in d. ca. accuſ. ta.
[c] Nu. 12. c.
[d] 33. ca. hoc ipſum.
[e] Diſ 50. c. in capite.

De quadragena verò, & ſeptena etiā dico, quod aliquando ſunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus [f] Cardinalis, & Clemens Papa primus primò inſtituit quadragenā, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum, & ſeptenam, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ ſeptem annorum. Nam ſtatuit, quod peccatores pro mortali excluderentur ab Eccleſia, & pœnitentiam agebant nudo capite aſperſo cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pœnitentia ſeptenalis per ſacerdotem; & Innocentius Primus iniungebat pro vno mortali ſeptenatiam modo certo peragendam, quæ dicebatur ſeptena, aut ſeptenatia Innocentij, & ſic patet, quo modo quadragena, & ſeptena, ſunt nomina pœnarum, ſunt autem nomina indulgentiarum in literis papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id eſt, quadraginta dierum, & ſeptena, id eſt, ſeptem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus. [g] His ſuppoſitis reſpondetur ad argumentum ſuprapoſitum. Primò quod ideo poſt indulgentiam plenariam illa limitata conceduntur, vt ſi cauſa indulgentiæ inſufficiens fuerit ad indulgentiam plenariam, ſaltem lucretur illos dies, vel quadragenas is, cui talis Bulla conceditur.

[f] Iacob. Cardinalis in ſuo tract. de indul.
[g] Palu. in 4. di. 10. q. 4. ar. 2. con. 4.

ARTICVLVS IIII.

A quo cœperit iubileus, & quid ſit.

RESpondeo dicendo, quod iubileus receditur incepiſſe à tempore Bonifacij Octaui circa annum Domini milleſimum, treceenteſimum, vt habetur in quadam extrauaganti [h], & dicitur iubileus à *Iobel* Hebraicè, quod Latinè eſt initium, inde iubileus, id eſt, initians quia in lege veteri in illo anno iubilei incipiebant libertates poſſeſſionum, & ſeruitutum, & remiſſiones offenſarum, omniaque redibant ad ſuum priſtinum ſtatum; vt in Leuitico habetur [i] & ideo tunc fiebat magnum gaudium, & iubilus liberiorum à ſeruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè eſt idem, quod buccina Latinè, quia tempore iubilei Hebræi clangebant buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam poteſt etiam iubileus dici à iubilo, quia per iubileum homini ſpiritualiter renouato, & ad gratiam baptiſmalem reducto eſt gaudium magnum conſcientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque perſonatio ſecundum illud Pſalmi. [k] *Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ*, & huic videtur fauere quædam Extrauagans. [l] Alexandrinus [m] autem, & Turrecremata aiunt iubileum idem eſſe, quod remiſſiuum Nauarrus [n] autem ſequutus Marcum Antonium, & Euſebium, ait vocem illam *Iobel* ſignificare quinquagenarium, idémque valere vocem illam iobeleum, de illa voce *Iobel* à latinis deductam, qui Nauarrus [o] per aliquot notabilia non ſolum originem huius vocis iubilei, ſed etiam differentiam iubilei veteris, & nuuæ legis deſignat.

[h] Extrauaganti antiquorum de pœni. & remiſ. Flo. in prim. par. ti. 10. c. 3. §. 6 & 7.
[i] Leuit. 25.
[k] Pſal. 8.
[l] Extra. vulgaris de pæni. & remiſ.
[m] Alexan. in ſum. de pæni. de 7. Turre.
[n] Nā. in tract. de iubil. no. 1. n. 1.
[o] Na. vbi ſu. no. 2. 3. & 4.

QVÆSTIO LXXXVI.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.*

2 *Vtrum ex priuilegio poſſint prælati religionum indulgentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias.

REſpondeo dicendo, quod Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias, vt in iure [p] notum eſt. Item Concilium, Patriarchæ, & primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, poſſunt concedere indulgentias, vt in ſacris Canonibus ſatis definitur, & tradunt Soto [q], Syluester, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba [r]: Cardinales vero ſi non ſunt prælati, & etiam Patriarchæ, aut primates non poſſunt de iure communi concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, ſeu ex commiſſione generali, vel ex conſuetudine, prout tradit Corduba [s], conſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt tradit Couarruuias, & actus: inferiores autem à Papa, vt Epiſcopi non poſſunt concedere niſi taxatè, & limitatè, limitatio autem facta ipſis circa indulgentias procedit etiam ſecundum ius in ipſis religionum prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

Sed vt hæc clariora reddantur, dico primo, quod prælati inferiores Epiſcopis, id eſt prælati, qui non habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quales ſunt curati, priores, guardiani, & cæteri prælati locales non habent ex officio vllam poteſtatem ordinariam iure diuino conceſſam ad concedendas indulgentias, nam poteſtas huiuſmodi pertinet præciſe ad dignitatem, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt apertè conſtat ex iure [t], in quo dicitur, quod Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis.

Secundo dico, quod loquendo de prælatis religionum habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, quales ſunt generales, & prouinciales eos, habere authoritatem ordinariam iure diuino conceſſam ad largiendas indulgentias, licet enim Corduba [u],

[p] ca. vniginitus de pœn. & remiſ.
[q] c. quod autem, & c. noſtro de ſent. ex com. Sot. in 4. d. 21. q. 1. ar. 4. Sylu. indul. n. 21. Angl. in 4. 2. p. q. de indul. ar. 3. in p. con. 1. fo. 24. Ouando in 4. d. 1. 8 propoſ. 18. Canned. tract. 9. de indul. c. 3. pag. 290. Cordu. li.
[r] 5. q. 12.
[s] Cor. vbi ſu. prop. 4. dub. 41. circa finem q.
[t] c. e. in reg. poſſeſ. 2. p. 6. 3. n. 3.
[t] c. accedentibus de exceſſ. præla.
[u] Cor. vbi ſu. propoſ. 9. Med. de indul. deſſ. 6. c. 29.

teneat

teneat partem negatiuam, partem tamen affirmatiuam tenet frater Michael à Medina, & vt probatiſſimam amplectitur, à qua ſententia cum ſit pia nolo recedere, eo præſertim quod in religiosorum tutelam, & patrocinium excogitauit: fundamenta autem huius opinionis ſunt. Nam prædicti præfecti ſunt verè, & propriè, prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino conſtituti, vt iam in primo tomo tetigimus [a]. & habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, imò ampliorem, quam Epiſcopi, quia non ſolum poſſunt communicare, ſed applicare bona ſubditorum, vt in eodem primo tomo [b] ſatis probauimus, ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgentias, ſi poteſtas iuriſdictionis Epiſcopalis, qua prædicti ſunt religionum maiores, & ideo ſicut Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, ſic generales, & prouinciales iure optimo ſuarum religionum, & religioſorum ſponſi nuncupantur. Neque obſtat Decretalis [c] in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes indulgentias, non quidem exempti regulares, ſed Abbates ſubditi Epiſcopis cognoſcentes de cauſis matrimonialibus, & beneficialibus, & ſi erant Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales non habentes iuriſdictionē Epiſcopalem; ſi vero dicamus loqui de Abbatibus exēptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, reprehenduntur, quia forſan concedebant indulgentias non ſolum ſuis ſubditis, ſed etiam ſæcularibus. & religioſis ſub aliorum iuriſdictione militantibus.

[a] 1. To. q. 17. ar. 9.
[b] 1. to. q. 34.
[c] d. c. accedentibus.

Nec obſtat conſuetudo in contrarium, qua docemur prædictos prælatos nunquam ex officio conceſſiſſe huiuſmodi indulgentias. Nam reſpondetur, quod hæc conſuetudo tollit vſum, non tamen poteſtatem, contra ius enim diuinum (quo dicimus huiuſmodi poteſtatem conceſſam) nulla eſt præſcriptio, & ideo ſi dicti prælati attentaſſent concedere, ſicut Epiſcopi, attenta ſupradicta probabili opinione, tenerent factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio poßint prælati regulares indulgentias concedere.

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus conceßit, quod omnes prouinciales fratrum minorum regularis obſeruantiæ actu viſitationis ordinariæ in conuentibus ſuæ prouinciæ habeant, facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuſlibet conuentus ſic viſitati, & idem de monialibus Sanctæ Claræ, & tertiariis in congregatione viuentibus.* Ita habetur in ſupplemento [d] ordinis.

[d] Sup fol. 91. conc. 281.

Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo conceßit, vt poßint viſitatores ſocietatis Ieſu in ſingulis collegiis, & ſocietatis locis abſoluta viſitatione concedere religioſis ſocietatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Compendio [e] ſocietatis.

[e] Compen. ſocietatis. viſit.

Item Alexander IIII. conceßit vt fratres minores in quibuſcunque Eccleſiis, vel locis eos prædicare contigerit, poßint dare ſuis auditoribus indulgentiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro monumenta [f] ordinum.

[f] In 2. impr. fo. 60. conc. 654.

Item Martinus V. conceßit generali miniſtro poſſe dare de toto ordine ſuffragia indulgentiarum, & orationum, & beneficiorum ſpiritualium quibuſcunque perſonis deuotis, & benefactoribus noſtri ordinis. Quæ conceſſio, prout in primo tomo [g] notauimus, non eſt priuilegium, ſed ius commune, quia eo ipſo quod aliquis eſt alicuius congregationis prælatus, habet authoritatem diſpenſatiuam communium bonorum ipſorum de congregatione, prout reſoluit Corduba [h].

[g] 1. To. q. 34.
[h] Cor. lib. 5. q. 47.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentiis plenariis, & à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis, à Religioſis, in 12. articulos diuiſa.

Circà quam quæruntur duodecim.

1 *VTrum in die receptionis habitus, & in die profeßionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.*

2 *Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*

3 *Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam Beatæ Virginis, indulgentiam plenariam conſequantur.*

4. *Vtrum pro miſſa Conceptionis B. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*

5 *Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.*

6 *Vtrum in feſto portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*

7 *Vtrum religioſi poßint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies pater noſter, cum totidem Aue Maria.*

8 *Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.*

9 *Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*

10 *Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poßit concedi à Laico.*

11 *Vtrum Lethargicus, & phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poßit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam.*

12 *Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeßionis, conſequantur religioſi indulgentiam plenariam.

REſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. *conceßit quod in receptione habitus cuiuſlibet fratrum, ordinum S. Franciſci, ſit indulgentia plenaria recipienti, & ſimiliter in die obitus.* Ita habetur in libro monumenta [i] ordinum, & in ſupplemento. Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod illa verba, *in receptione habitus,* poſſunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus profeſſionis, & in hac conceſſione conceditur indulgentia plenaria in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè ſonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. Facto minimis clarius colligitur, conceſſit enim, *quod omnes perſonæ, quæ recipiuntur, in ordine minorum in earum ingreſſu, & morte plenariam omnium ſuorum peccatorum veniam, & indulgentiam conſequentur.* Ita refertur in compendio [k] ſocietatis.

[i] In 1. impr. fo. 63. & in 2. [illegible] 104. & in ſu. fo. 93. con. 328.
[k] Compen. ſocie. tit. indul. § 4.

Pro die autem receptionis habitus in profeſſione, notandum eſt, quod attribuitur D. Thomæ [l] opinio quædam ſingularis, quod is, qui profitetur aliquam religionem, proinde ſibi quærit indulgentiā ple-

[l] Tho. 2. 2. q. 189. a. 3. ad 3.

plenariam, ac qui ſuum corpus ſubſidio terræ Sanctæ deuouet. Multi poſteriores, inter quos Felinus [a] hanc tenuerunt opinionem, ſed videamus, vtrum D. Thom. huius fuerit opinionis pro quo eius verba ſunt ponderanda, & ſunt hæc.

[a] Felin. in capi. noſtro de pœnit. & remiſ. co. 4.

Rationabiliter autem dici poteſt, quod etiam per ingreſſum religionis aliquis conſequatur remiſſionem omnium peccatorum ſi enim aliquibus eleemoſynis factis homo poteſt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundum illud Danielis [b], *peccata tua eleemoſynis redime, multo magis in ſatisfactione pro omnibus peccatis ſufficit, quod aliquis totaliter diuinis obſequiis mancipetur per religionis ingreſſum, quæ excedit omne genus ſatisfactionis, & publicæ pœnitentiæ, vt in Decretis* [c] *habetur, ſicut etiam holocauſtum excedit ſacrificium, vt D. Gregorius* [d] *inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quod eandem gratiam conſequuntur religionem intrantes, quam conſequuntur Baptizati.* Hactenus D. Thomas. qui in illis verbis, *eleemoſynis factis*, & in illis, *ſicut holocauſtum, &c.* Palam ſignificat ſe de remiſſione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis bauſta, agere. Et adde quod gratia Baptiſmalis, cui, ſecundum aliquos, æquat gratia profeſſionis, non eſt indulgentia, vt palam eſt, quia nō datur ſine ſacramento Baptiſmi, tametſi memoranda eſt illa virtus magna profeſſionis, quam vir ille doctiſſimus ſimul cum communi voto peregrinationis in terram Sanctam facto præponat. Denique non eſt ita certum loquendo ſecundum meritum, & vim ipſius profeſſionis, ipſam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicunt communiter omnes, quod per dictam conceſſionem Sixti IIII. conſequuntur nouitij in die profeſſionis Indulgentiam plenariam, at ego dictam conceſſionem etiam ad diem ſuſceptionis habitus in religione, cum quis ingreditur religionem ad eam probandam, puto extendendam, cum verba dictæ conceſſionis Sixti IIII. hanc interpretationem patiantur, & verba conceſſionis Iulij II. factæ minimis id ſatis indicent, vt cumque tamen ſit, quod nouitius profitens hanc Indulgentiam conſequatur, tenet M. Antonius Cuqus [e], adducens authoritatem D. Bern. [f] dicentis, *Religio amatores ſuos Angelis ſimiles, hominibus diſſimiles facit, diuinamque in homine imaginem reformat, configurans nos Chriſto ſicut in Baptiſmo, & propius Decernens*, & hanc opinionem tenet Angelus [g], non enim ad certam peccati ſatisfactionem tenetur is, qui totum tempus ſuo conditori dicat, vt dicitur in Decretis [h].

[b] Daniel. 4.
[c] 33. q. 1. c. ad monere.
[d] Greg. in hom. 10. in Ezech.
[e] Cuq. lib. 3. maior inſti. tit. 2. de reg. n. 40 & 50.
[f] Ber. in li. de præcep. & diſ. c. 4.
[g] Ange. v. religio. n. 46.
[h] ca. quia aliquando valeat & non ergo eſt neceſ. d. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi, & religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius Octauus conceſſit, vt fratres minores celebrantes in diebus Dominicis, & ſolemnitatibus domini, & B. Mariæ, & ſanctorum ordinis minorum, habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in monumentis [i] ordinum, & in ſupplemento. & *Idem Innocentius VIII. conceſſit, vt moniales communicantes habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in monumentis [k] ordinum, & *Leo X. conceſſit ſororibus, ſeu ancillis B. Mariæ, & monialibus S. Claræ, vt quoties ſacram ſumpſerint communionem, ea die conſequi valeant indulgentiam.* Ita habetur in ſupplemento [l]. Ex quibus colligitur primò, quod cum religioſi ordinis minorum, & omnes ordinum mendicantium, qui gaudeant priuilegiis monialium S. Claræ, prout in primo tomo [m] ſatis probauimus, quod quotieſcunque communicauerint ipſi fratres, & religioſi, & religioſæ, etiam ordinum non mendicantium, conſequuntur indulgentiam plenariam, ſi ordinum mendicantium priuilegiis fruuntur.

[i] In 2. impr. fo. 69. conc. 148. & in ſup. fo. 90. conc. 361.
[k] In 2. impr. fo. 69. conceſ. 150.
[l] In ſup. fo. 44. conc. 127. & fo. 44. conc. 143.
[m] 1. To. q.

Secundò ſequitur, quod cum confratres chordigeri B. P. N. Franciſci fruantur omnibus indulgentiis fratribus minoribus conceſſis, hoc magno, & ſalutifero indulto etiam gaudebunt. quod ipſum de confratribus corrigatis D. Auguſtini dicendum exiſtimo, cum ipſorum fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ ipſis communicentur, prout in primo tomo [n] ſatis probauimus.

Et pro complemento aduertendum, *quod fratres ordinum mendicantium pœnitentes, & confeſſi, celebrantes, vel ſacramentum Euchariſtiæ deuotè ſuſcipientes in ſingulis tam D. N. Ieſu Chriſti, quàm eiuſdem matris Mariæ feſtiuitatibus, nec non S. Luciæ, S. Alberti, Sanctorum quadraginta Martyrum, S. Mariæ Magdalenæ, Sanctorum Petri, & Pauli feſtiuitatibus, plenariam omnium ſuorum peccatorum indulgentiam, & remiſſionem conſequentur.* Ita conceſſum eſt perpetuo à Gregorio XIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo nono, octauo idus Auguſti, Archiconſraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in compendio fratrum D. Hieronymi. [o] Aduertendum etiam, quod prout conſtat ex compendio ſocietatis Indico, & refert Veracruz in ſuo compendio priuilegiorum manu ſcripto, *Greg. XIII. Cōceſſit, quod quādo ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, vel iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtia, ſi tamen per ætatem, vel per aliud legitimum impedimentum non poſſunt confiteri, vel communicare, indulgentiam conſequantur, & qui inculpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerint, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies conſtitutus præterierit.* Hæc eſt magna conceſſio.

[n] 1. To. q. 58.
[o] Compen. D. Hieron. tit. indulgen. §. 19.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam B. Mariæ, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod, *Iulius II. conceſſit, vt fratres minores obſeruantiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ, præmittendo ante quaslibet decē Aue Maria, Vnum pater noſter, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipſo Domino Papa.* Ita habetur in ſupplemento [p].

Et Leo Decimus conceſſit, quod ſorores Sanctæ Claræ, & tertij ordinis de pœnitentia nuncupatæ in congregatione commorantes, & ſub cura fratrum minorum obſeruantiæ degentes toties, quoties coronam Virginis Mariæ dixerint, lucrentur plenariam indulgentiam. Ita habetur in ordinis ſupplemento, [q] in quo etiam continetur, *ipſum Leonem X. id etiam conceſſiſſe ſororibus, ſeu ancillis ordinis B. Mariæ, vt dicendo coronas Domini Ieſu, & B. Mariæ Virginis conſequantur plenariam indulgentiam ſuorum peccatorum, & declarauit, quod hoc quidem iam multo antè conceſſerat ipſe Leo X. monialibus S. Claræ. Et in ſpeciali pro corona Saluatoris notandum eſt, quod fratres minores dicendo coronam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoria annorum vitæ Chriſti, lucrentur conſimilem indulgentiam plenariam, ſicut pro corona* [r] *B. Mariæ Virginis.* Ita habetur in ſupplemento ordinis.

[p] Sup. fo. 92. con. 273.
[q] Sup. fo. 62.
[r] conc. 172. & fo. 43. ibi 14.

Pro quarum conceſſionum explicatione eſt notandum, quod corona D. N. Ieſu Chriſti continet triginta tria *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Chriſti eiuſdem corona vero B. Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere ſexaginta tria, *Aue Maria*, & de decem in decem

[s] Sup. fo. 92. conc. 274.

cem vnum *Pater noſter.* Ita habetur in litteris Leonis ſuperius allegati, ſed vt alij dicunt, & melius continet ſeptuaginta duo *Aue Maria*, in memoriam ſeptuaginta duorum annorum, quos Beata Virgo in hoc ſæculo creditur vixiſſe, & ita ponitur in aliis litteris eiuſdem Leonis in ſupplemento [a] ordinis contento.

[a] *Sup fo. 61. conc. 204.*

Et eſt ſummè aduertendum pro infirmis, *quod Leo Decimus conceſſit, vt fratres infirmi ac ſenes in decrepita ætate conſtituti dicendo vnum pſalmum, vel hymnum Virginis, vel Domini noſtri lucrentur indulgentias conceſſas dicentibus coronas Ieſu Christi Domini, & Matris ſuæ, quod huiuſmodi perſonæ non poſſunt ſemper hoc dicere.* Ita habetur in eodem ſupplemento [b] *Et idem Leo Decimus conceſſit monialibus S. Claræ ſub cura fratrum minorum obſeruantiæ exiſtentibus, ac per conſequens eiſdem fratribus, quod dicendo canticum graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, ſcilicet indulgentiam plenariam.* Ita habetur in compendio priuilegiorum mendicantium.[c] In quo aduertit collector, quod hæc conceſſio non eſt aliàs impreſſa, eo quod poſt priuilegiorum impreſſionem fuit obtenta, ſiuè ad partes Hiſpaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi poteſt, cum habeatur in regiſtro commiſſariorum Curiæ Romanæ, ac inde ſit fideliter extracta.

[b] *Supp fo. 90. conceſ. 181.*

[c] *Comp mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres § 19.*

Et eſt notandum, *quod Clem. VII. anno Domini mille, quingenteſimo, vigeſimo nono, conceſſit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus Camaldulenſibus, oblatis, & nouitiis, qui viſitauerint ad hunc, vel alium effectum quamlibet Eccleſiam, aut oratorium eremitorij, vel alterius loci ipſius fratribus tunc, & in futurum ſubiectis, recitando ſemel Pſalmum,* Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noſter, *& ter* Aue Maria, *rogando pro fœlici ſtatu ſuæ ſanctitatis dum viueret, & poſt mortem pro ſuæ animæ ſalute, omnes indulgentias quæ à ſede Apoſtolica in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vſque tempus erant conceſſa, & quæ in poſterum erant concedenda ſub quauis forma verborum iam Eccleſiis intra Romam conſiſtentibus, quam extra & in omnibus mundi partibus fabricatis, ita, & eo modo, ac ſi in ſpecie prædicti Eremitæ in propria perſona ſtatutis temporibus Eccleſias, & loca illa viſitaſſent. Inſuper ſiquis eorũ legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Eccleſias, aut oratoria viſitare non poſſint, tunc ſufficiat, vt dicant dictum pſalmum,* exaudiat, *vel ter* Pater noſter, *& toti dem* Aue Maria, *quocunque in loco ſe inuenerint, & ſi quis omnino ea dicere non poſſet, ſufficiat illud dicere ſola mente, & intentione. Et inſuper conſequuntur omnes indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas conſequerentur ſi Roſariũ pro conſequendis indulgentiis dicto Roſario a B. Dominico inſtituto conceſſis.* cuius viuæ vocis oraculi conceſſionis authenticum teſtimonium datur à Laurentio Epiſcopo prænestinenſi, ac S. R. E. Cardinali, & ipſorum Camaldulenſium tunc protectore. Et Capucinus [d] ait ſe vidiſſe Romæ, in ſuo Capucinorum monaſterio, vulgari ſermone hanc conceſſionem impreſſam. Et notat idem Capucinus quod hæc copioſiſſima indulgentia, quã Capucini ſpecialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum mendicantium, & non mendicantium, ipſis factam per Paulum IIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo, & ea gaudent etiam omnes alij mendicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo octauo.

[d] *Capucini indulge. plenar. quoad 2. pag. 5*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pro Miſſa Conceptionis V. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *toties, quoties fratres minores de obſeruantia dicunt miſſam Conceptionis V. Mariæ, ac intendunt orare pro ſua ſanctitate, & vniuerſali Eccleſia, habeant indulgentiam plenariam.* Ita refertur conceſſum in compendio [e] mendicantium. Et idem Leo X. ampliat ſupradictam indulgentiã pro fratribus eiuſdem ordinis audientibus præfatis Miſſam Conceptionis, ac etiam pro monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: ſimiliter audientibus prædictam Miſſam. Ita habetur in eodem Compendio.[f]

[e] *Comp mendic. tit. indul. plenar. quoad fratres § 17.*

[f] *Compe. vbi ſu. § 18. Habet. in Bullario Sixti V. in pare conſ. 42. pag. 136.*

Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo ſexto, Pontificatus ſui anno ſecundo, in Bulla expoſitum nobis pro parte dilecti filij fratris Franciſci Gonzagæ miniſtri generalis ordinis fratrum minorum de obſeruantia, quod cum plurima monialium monaſteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Chriſtiano ædificata reperiantur, quorum moniales ſub regula præfati ordinis, ac gubernio, & adminiſtratione illius ſuperiorum degunt, ipſeque indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remiſſionem viſitantibus Eccleſias dicti ordinis vbique gentium conſiſtentes in ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum eiuſdem ordinis perpetuo conceſſerit, cupiatque indulgentiam præfatam etiam quoad viſitantes eccleſias monaſteriorum monialium eiuſdem Conceptionis B. Mariæ vbiq; terrarum nunc, & pro tempore exiſtentium, per ipſum, & etiam perpetuò extendi, & ampliari: ipſe Sũmus Pontifex libenter annuens ſupplicatis, dictam indulgentiam, & deſuper in forma breuis, vel ſub plumbo expeditarum literarum tenorem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habens, omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum monialibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac omnibus, & ſingulis aliis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulas, ſeu quamlibet Eccleſiarum monaſteriorum monialium huiuſmodi in feſto Conceptionis eiuſdem B. Mariæ à primis veſperis, vſque ad occaſum ſolis eiuſdem feſti annis ſingulis deuotè viſitauerint, & inibi pro pace inter Chriſtianos principes obſeruanda, ac S. matris Eccleſiæ exaltatione, hæreſumq; extirpatione, pias ad Deum preces fuderint, ſi eo die ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, dictam indulgentiam plenariam, & omnium ſuorum peccatorum remiſſiones, quo ad eos omnes Apoſtolica authoritate tenore præſentium extendit, & ampliauit, ſeu illis de nouo etiam, perpetuò illis omnibus concedit, & elargitur, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac præſertim de indulgentiis ad inſtar non concedendis, cæteriſq; contrariis quicunque.

[g] *In 2. impr. fo. 260 conce. 659. & in ſuppl. fo. 109. conceſ. 457.*

ARTICVLVS V.

Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis minorum.

RESpondeo dicendo, quod multa poſſem antiquis priuilegia in medium adducere, quibus probatur à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his feſtiuitatibus eſſe conceſſas. Gregorius [g] enim X. Nicolaus III. [h] Martinus V. [i] Nicolaus IIII. [k] Ioannes Vigeſimus ſecundus, Vrbanus V. [l] Sixtus IIII [m] Iulius II. [n] multa conceſſerunt, quæ ſumma indulgentiarum ordinis fratrum minorum à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum eſt, & aſſe-

[h] *In 2. impr. fol. 260. conceſ. 66.*

[i] *In 2. impr. fo. 60 & in ſu. fo. 108. conceſ. 453.*

[k] *In ſup fo. 108. conceſ. 446.*

[l] *In 1 imp. 24 & in 2. fo. 108 conceſ. 231 & in ſu. fo 108 conceſ. 436*

[m] *In ſu. fo. 109. conceſ. 458.*

[n] *In 2. im fo. 148. conc. 219. & in ſu. fo. 109 conc. 161.*

a In 1. impreſſ. fol. 43. & in 2. fol. 127. concoſ. 284.
a Collect. in comp. mendic. in indul. quo ad ſeculares. § 4.17.

aſſerit frater pater Ioannes de Argumanes, prouincialis quondam prouinciæ S. Iacobi, ſe vidiſſe in autheoticis literis, quæ literæ, vt ait Collector [a] mendicantium, habetur in archiuo Conoentus Salmantini, cuius tenor ſequitur. *Viſitantes Eccleſias fratrum minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtra, B. Ioannis Baptiſta, Apoſtolorum, Beatiq; Franciſci, omniumq; ſanctorum ordinis minorum, habent conceſſionem quarumlibet prædictarum feſtiuitatum mille trecentorum quadraginta annorum quadringentarumq; quadraginta, & ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius dies*, ita continetur in monumentis [b] ordinum. Aduertit etiam collector dictorum priuilegiorum, quod io alia ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habeter ſobſequenti modo.

b In 2. impr. fol. 71. conceſ. 120.

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq; ſanctiſſima Matris, ac etiam Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta & octo, & dies ducentos ſexaginta. Ita habetur in libro, monumenta ordinum.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum, in aoniuerſariis dedicationis earum, & in natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Aſſumptione eiuſdem Virginis, & in feſto B. patris Dominici, & in feſto S. Petri Martyris, & in feſtu S. Thom. de Aquino, & in feſto S. Vincentij confeſſoris, & feſto S. Catherinæ de Senis. Quæ indulgentiæ ſi conſulas originalia, [c] prout patet ex iraditis per collectorem priuilegiorum mendicantium, vix annos mille iodulgentiarum pertingunt.

c Collect. ti. indulg. quo ad ſeculares. 1. conceſ. viſitātibus Eccleſ. ordin. prædica.
d Collect. priu. men. ind. tit. indulg. quo ad ſeculares. § de gratiis conceſ. viſitant. Eccl. Auguſtinienſ. in præcipuis feſtiuitatib.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntor viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium: in præcipuis feſtiuitatibus, ſed omnia hæc ſimul continent mille centum aonos, & mille & centum quadragenas, vt conſtat ex traditis ab eodem Collectore [d], quæ cum ſint conceſſæ fidelibus, ſi porrexerunt manus adiutrices, ſuot à Pio V. reuocatæ, prout infra latè dicemus.

e Supp. fo. 107 & fol 170. conceſ. 485. & fo. 111. Collect. vbi ſup. § ſequitur indul. conceſſa viſitantibus Eccleſias fratrū Carmelitarū.

Plurimas etiam conceſſiones poſſam in medium adducere, quibus viſitantibus Eccleſias fratrū Carmelitarum in præcipuis feſtiuitatibus multa conceduntur, quæ poſſunt videri in quadam bulla Sixti IIII. quæ in ſupplemento [e] ordinis habetur, & ab eodem Collectore referuntur. Sed quia omnes dictæ indulgentiæ reſpectu temporis præſentis ſunt limitatæ, in quo ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Eccleſiæ poteſtate ſunt conceſſæ, ideo eas ſilentio prætereire duxi, vt alias ampliores in medium adducerem.

Et primo pro feſtiuitatibus ſanctorum ordinis P. N. Franciſci eſt modo conceſſa à Sixto V. Pontifice Maximo indulgentia plenaria, vt patet ex bulla, cuius tenor ſequitur.

Sixtus Papa V. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, cum à primæua inſtitutione regulæ B. Franciſci eam bo illius, & ſanctorum Antonij de Padua, Ludouici Epiſcopi, & confeſſoris. Bonau. & Bernard. necnon D. clara aliorumq; eiuſdem ordinis ſequacium, ſanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipſius religionis, Summorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum merita, ingem vbiq; Chriſti fidelium multitudo ſingularem erga quemcunq; dictorum ſanctorum gerat deuotionis affectum. Nos vt ipſorum fidelium deuotio huiuſmodi non modo conſeruetur, ſed in dies magis augeatur, animarum ſaluti vberius conſulatur, precibus etiam dilecti filij Clementis Bentadoſij ordinis fratrum minorum conuentualium magiſtri generalis ſuper hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnibus, & ſingulis dicti ordinis minorum conuentualium, Capucinorum, & de obſeruantia nuncupatorum fratribus, & monialibus, quam cæteris vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui vere pœnitentes, & confeſſi, ac ſanctiſſima communione refecti diebus feſtis, ſanctorum Franciſci, Antonij de Padua, Bonauentura, Ludouici Epiſcopi, & confeſſoris, ac Bernardini prædictorum, eorundem fratrum minorum conuentualium, Capucinorum, & de obſeruantia, Necnon die feſtiuitatis S. Claræ, monialium dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam electas, quam eligendas, vel earum aliquam à primis veſperis, vſque ad occaſum ſolis eorundem dierum, ſingulis annis deuote viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſium extirpatione, & S. Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorum id egerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur præſentibus, perpetuis futuris temporibus valituram, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſq; contrariis quibuſcunq; Datum Romæ apud S. Marcum die vigeſima octaua Septembris, anno Domini mileſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, Pontificatus noſtri anno primo.

Circa quam bullam eſt primo ootandum, quod eandem omnino conceſſionem cum prædicta forma conceſſit Sixtus V. pro D. Didaco confeſſore, vt patet ex Bulla Caoonizationis huius ſancti, *dicens quod authoritate Apoſtolica omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulis annis eo die feſto Eccleſiæ oppidi Complutenſis Toletanæ diœceſis, vbi corpus huius ſancti requieſcit, nec non altaria, & eccleſias, quæ in eius honorem conſtructa erunt, deuote viſitauerint, eaſdem indulgentias, priuilegia, & gratias concedit, & elargitur, quæ dicti ordinis Sanctorum eccleſiis conceſſa ſunt.* Ita habetur in bulla [f] Canonizationis huius ſancti, data Romę apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1588. Sexto Non. Iulij, Pōtificatus eiuſdem Sixti V. anno 4.

f Habet. in Bulla Sixti V. in bullar. 14. fol. 79.

Secundo eſt notandum, quod hæc indulgentia pro ſanctis ordinis minorum communicatur etiam ſanctis ordinis Prædicatorum, quod probatur, *Nam Iulius II. conceſſit, quod omnia quæ conceſſa ſunt in feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Prædicatorum, omnia illa in feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum, quamuis ſint in maiori numero, quam feſta Prædecatorum, conceſſa ſint, & eſſe intelligantur*, prout habetur in Monumentis [g] ordinum, & in ſupplemento, & ſicut iſta conceſſio reſpectu Sanctorum ordinis Minorum fuit facta per priuilegiorum communicationem, ita etiam à contra eadem cenſetur communicata Sanctis ordinum Prædicatorum reſpectu Sanctorum ordinis Minorum, cum poſt Iulium Secundum, fratres ordinis Prædicatorum confirmationem cum communicatione priuilegiorum de nouo conceſſa à Sede Apoſtolica ſint adepti.

g In 2. impr. fo. 128 conce. 533. & in ſupple fol 74. conceſ. 122.

Sed dices, quod in dicta conceſſione Iulij Secundi, ſolùm communicantur Sanctis ordinis Minorum ea, quæ erant conceſſa Sanctis ordinis Prædicatorum, & per conſequens videtur, quod hæc indulgentia non ſit communis vtriuſque ordinis ſanctis, virtute dictæ conceſſionis, cum dicta conceſſio non extendatur ad concedenda, ſed ad iam conceſſa. Nam reſpondetur, quod Leo Decimus poſt Iulium Secundum conceſſit ordini fratrum Prædicatorum conceſſa; & concedenda ordini fratrum Minorum, prout late in primo Tomo [h] dictum eſt, & per conſequens hæc indulgentia conceſſa pro feſtis ordinis Minorum, communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

h In 1. tom. q. 35. ar. 2.

Tertiò eſt ootandum, quod vt hæc indulgentia lucretur, ſufficit quod in feſtiuitatibus horum Sanctorum

ctorum viſitentur Eccleſiæ ordinis Minorum. At in feſto Sanctæ Claræ, vt indulgentia lucretur, neceſſe eſt, vt Eccleſiæ monaſteriorum monialium viſitentur. Quod ſatis innuunt verba Bullæ ſupradictæ ibi, *Necnon die feſtiuitatis Sanctæ Claræ monialium dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam erectas, &c.* Vult enim dicere Summus Pontifex, quod non ſolum viſitantibus Eccleſias fratrum Minorum conceditur indulgentia plenaria, ſed etiam viſitantibus Eccleſias monialium in die feſtiuitatis Sanctæ Claræ.

Quartò eſt notandum, quod moniales Sanctæ Claræ, in feſtiuitatibus dictorum Sanctorum verè pœnitentes, & confeſſæ, & ſanctiſſima communione refectæ, viſitando Eccleſiam Sanctæ Claræ conſequuntur indulgentiam plenariam, vt patet ex tenore Breuis ſuperius allegati ibi, *Vel earum aliquam*, quæ verba denotãt ſufficere, quod viſitent aliquam Eccleſiam fratrum, vel prædictarum ſororum. Probatur deinde ex conceſſione Sixti Quarti, qua ipſis monialibus conceduntur omnia conceſſa, & concedenda fratribus ordinum Prædicatorum, & Minorum, de qua in primo [a] tomo latè diximus, & eadẽ conceſſione pari modo gaudent moniales Conceptionis, non ſolum in feſto Conceptionis, vt ſupra dictum eſt, ſed etiam in prædictis feſtiuitatibus, ex conceſſione Leonis X. quam in primo tomo retulimus.

[a] 1. tom q. 55.

Quintò eſt notandum circa verba eiuſdem conceſſionis ibi, *A primis Veſperis, vſque ad occaſum Solis*, non enim hæc clauſula ita explicanda eſt, vt dicamus in ea tantum concedi, vt ab occaſu Solis vſque ad occaſum Solis alterius diei indulgentia lucretur, iuxta intellectum Abbatis, [b] ſed à Veſperis, id eſt, à ſero vnius diei ad occaſum alterius, prout explicat Couarruuias. [c]

[b] Abb. in c. 1. de feriis
[c] Cou. lib. 4. variar. ca. 19. n. 2. poſt n. 9.

Pro aliis autem feſtiuitatibus habemus etiam à Gregorio XIII. *Indulgentiam plenariam conceſſam confraternitati Sanctiſſimæ Trinitatis de Vrbe pœnitentibus, & contritis, qui nomen Ieſu in mortis articulo nominauerint, eorumq́; Eccleſias viſitantibus in die Sanctiſſimæ Trinitatis, & Natiuitatis, Aſſumptionis, Purificationis, & Viſitationis B. Mariæ, conceſſit etiam confraternitati Corporis Christi de Vrbe in Damaſo viſitando altare, vbi fuerit Sacramentum Euchariſtiæ in feſto Corporis Chriſti, vel infra eius octauam, & ibi deuotè pro ſtatu Eccleſiæ orantibus indulgentiam plenariam:* Ita refertur à Capucino.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in feſto Partiunculæ indulgentia plenaria concedatur.

Reſpondeo dicendo, quod *Benedictus XII.* [d] *confirmauit indulgentiam S. Mariæ de Portiuncula, ſeu de Angelis, declarauitq́; datam eſſe à Chriſto viua voce*, & idem declarauit Benedictus Vndecimus, [e] & hæc eſt indulgentia plenaria apud omnes notiſſima, & à populo Chriſtiano maxima deuotione ſuſcepta, de qua iam aliqua in primo tomo [f] diximus. Nunc autem addo, quod hæc indulgentia non eſt iubilæũ, cum in ea non concedatur facultas ad abſoluendum de reſeruatis, quod fratres ſummè aduertere tenentur, ne conſiderantes maximam huius indulgentiæ deuotionem, putent in ea concedi non ſolum indulgentiam omnium pœnarum peccatis debitarum, ſed etiam omnium peccatorum (excepta hæreſi) abſolutionem. Et quod priuilegium concedens indulgentiam plenariam, non concedat facultatem, vt quis à reſeruatis abſoluatur, tradit Iacobus [g] de Graffis, quem ſequitur Bartholomæus Vgolinus, nam per indulgentiam non tollitur pœna iniuncta nobis in foro exteriori, ſed pœna peccatorum, quæ deleta culpa per pœnitentiam remanet in foro conſcientiæ expianda, quæque pœna temporalis dicitur, vt concludit Gloſſa [h], quam ſequuntur Nauarrus, Bartholomæus, Angelus.

[d] In 1 impr. fol. 261. conceſſ. 668.
[e] Supple fol. 190. conceſſ. 411.
[f] 1. to q. 58.
[g] Graf. lib. 4. deciſ. aur. 11. verſic. eſt tamen obſeruer Vgol. de cenſu. Eccle. tabula. 5. c. 10. §. 4. n. 9.
[h] Gloſ. in extrauã. 1. v. & confeſſis, de pœn. & remiſſ. Nau. in comment. de iubil. nu. 12. ibi. Angel. in tract. de cõſol. de pœnit. c. 3. & 4. li. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.

Reſpondeo dicendo, quod *Leo Decimus, conceſſit fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, vt indulgentias, quæ generaliter conceduntur, porrigentibus manus adiutrices poſſint prædicti fratres omnes huiuſmodi indulgentias, etiam plenarias, promereri dicendo quinquies* Pater noſter, & Aue Maria, *pro fœlici ſtatu Papæ, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Et hoc in eiſdem locis vbi ſunt conceſſa, aut in ſuis Eccleſiis.* Ita habetur in libro Monumenta [i] ordinum.

Et aduertendum, quod, *Leo Decimus, conceſſit omnibus fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ, ac monialibus Sanctæ Claræ, & Tertij ordinis, quod dicendo quinquies* Pater noſter, *cum* Aue Maria, *& in fine cuiuſlibet,* Gloria Patri, *& pro Sanctitate ſua vnum* Pater noſter, *cum* Aue Maria, *ſimiliter cum* Gloria patri *lucrentur ſtationes, indulgentias, & remiſſiones tam vrbis, quam etiam Portiunculæ, ſiue Hieruſalem, ac Sancti Iacobi in Compoſtella, & quod quacunque hora diei, vel noctis, & quocunque loco dicant, ſcilicet, choro, Eccleſia, clauſtro, oratorio, ac cella, lucrentur illas.* Ita habetur in ſupplemento [k].

[i] In 2. impr. fol. 59. conceſ. 173.

Circa quam conceſſionem aduertit Corduba [l], quod anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto, duodecima die menſis Iulij, Pater frater Antonius Ortiz dixit ſe impetraſſe à Domino Papa Paulo Tertio, quod fratres Minores poſſint lucrari prædictas has indulgentias, quas conceſſit Leo Decimus, recitando prædicta ſex, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, & hoc non ſolum in choro, oratorio, ac clauſtro, ſiue in cella, vt concesſerat Leo Decimus, ſed in quocunque alio loco recitentur, ſine vlla reſtrictione.

[k] Suppl. fo. 5. conceſ. 180.
[l] Cord. in ad. dit. omnibus ad Compend. tit. indulgentia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachi Carthuſienſes indulgentiam plenariam ſimilem conſequantur.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus Quartus conceſſit Carthuſienſibus, *vt viſitando altare maius, & alia altaria conſiſtentia in ambitu Eccleſiæ domus, in qua eos pro tempore degere contigerit, & ante quodlibet altare earundem genibus flexis Pſalmum illum Pœnitentialem, qui incipit,* Miſerere mei Deus, *ſeu ſi illiterati fuerint ſeptem Dominicas Orationes cum totidem Angelicis ſalutationibus deuotè dicendo, verè pœnitentes, & confeſſi, eaſdem prorſus indulgentias, & peccatorum remiſſiones etiã plenarias conſequantur, quas conſequerentur cum, vel ſine adiutricum manuum porrectione ex Apoſtolica, vel alia conceſſione, quæ hactenus, vel pro tempore iam tunc emanaſſent, ſi ea die, qua id fecerint, baſilicam, vel aliam, ſeu aliam Eccleſiam, vel Eccleſias conſiſtentes in vrbe, aut alia ciuitate, terra, caſtro, villa, ſeu alio loco diœceſis, in*

qua

qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria ſic per eos viſitata forent, exiſterent, viſitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi ipſi fratres ſic dicta altaria viſitantes baſilicas, ſeu Eccleſias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel caſtri, loci, vel diœceſis, in qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria pro tempore fuerint per eos viſitata, conſiſtit, perſonaliter viſitaſſent, & omnia illa feciſſent, quæ ad conſequutionem indulgentiarum huiuſmodi forent quomodolibet opportuna.

Et idem Sixtus conceſſit poſtea, *quod præfati Carthuſienſes literati dicentes, & deuotè recitantes ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, illiterati vero viginti quinque Orationes Dominicas, totidemq; ſalutationes Angelicas, in Oratorijs Cellarum, vel locorum, in quibus ex ordine perſoluunt Officium diuinum, conſequantur illaſmet indulgentias, quæ in ſuprascriptis literis exprimuntur, & quas conſequuti fuiſſent, ſi illa altaria, vt præmittitur, viſitaſſent, & Pſalmum* Miſerere mei Deus, *ſeptemq; Orationes Dominicas coram ipſis altaribus dixiſſent. Refertur etiam in eodem Compendio, quod Alexander Sextus conceſſit prædictis Carthuſienſibus infirmis, & debilibus præfatos ſeptem Pſalmos cum ſocio dicentibus, vel ipſis infirmitate impeditis aliquem ex confratribus illos dicentem audientibus, necnon Prioribus, & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus, itinerantibus, Pſalmos huiuſmodi cum vno ſocio ſimiliter dicentibus, vt eas indulgentias in omnibus, & per omnia conſequantur, quas conſequerentur, ſi contenta in prædictis literis plenè adimplerent.* Hæc omnia referuntur in Compendio[a] priuilegiorum Mendicantium.

[a] *Comp. Mendic. tit. indulgent. quoad fratres. §. 28. & 29.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *Martinus V. Eugenius IIII. Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, conceſſerunt omnibus fratribus Minoribus de Obſeruantia quod poſſint eligere confeſſorem, qui ipſis poſſit concedere indulgentiam plenariam in articulo mortis, & quod ſi occurreret caſus, quod non poſſint confeſſorem eligere, ſeu habere, tunc etiam conſequantur prædictam indulgentiam, ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis[b] ordinum.

[b] *In 1. impreſ. fol. 71. conceſ. 185.*

Circa quam conceſſionem, & alias ſimiles, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi poſsit, de quo agunt Diuus Antoninus[c], & Nauarrus, qui dicunt, quod articulus mortis in hac materia ſufficit, quod ſit præſumptus, & non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſi nihil aliud in gratia exprimatur, ſicut & extremus vitæ finis, in quo ſolo extrema vnctio danda eſt, non eſt neceſſarium, quod ſit verus, ſed ſufficit, quod ſit præſumptus, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus[d] notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vti poteſt indulgentia ſibi conceſſa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur, ſed poſtea vti non poterit ea amplius, etiam ſi conualeſcat, & poſtea in articulo mortis vero vti eam velit, dixi, ſi nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam ſi quid exprimeretur, id ſeruandum eſt, argumento cuiuſdam legis.[e] Si enim exprimeretur, quod toties vti poſſet quoties in præſumpto mortis articulo conſtitueretur, ille vſus ſibi eſſet vtilis, ſi autem exprimeretur, quod datetur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet vſus eius in articulo mortis præſumpto, neque ſecundum Nauarrum refert, an confeſſarius dicat id, quod Diuus Antoninus, & Felinus aiunt, dicere

[c] *Anton. 1. p. tit. 10. c. 1. §. 4. Nau. in c. in Lent. n. 40.*

[d] *c. presbyt. & c. aliud. 91. DD. in 4. d. 23.*

[e] *c. cum ... §. cum ita de verb. oblig.*

debere, ſcilicet, quod concedit eam indulgentiam ea conditione, ſi ex illa ægritudine obierit, alioquin reſeruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id aſtringitur confeſſarius, & eius reſeruatio, vel reſeruationis omiſſio non poteſt mutare gratiam Papæ, argumento cuiuſdam Clementinæ[f].

[f] *Clem. in Romani de el. ſt.*

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à laico.

RESpondeo dicendo, quod ſi Bulla dicat, vt pœnitens poſſit eligere idoneum confeſſarium, qui concedere poſſit in hoc articulo, non eſt neceſſarium concedentem eſſe ſacerdotem, niſi hoc expreſſe in commiſſione caueatur, vt concedens ſit ſacerdos, vt D. Thomas[g], Ioannes Andreas, & Panormitanus communiter recepti determinant. Imo ait Nauarrus, quod ſi in commiſſione non dicatur, quod ſit ſacerdos, ſed ſolum, quod ſit idoneus confeſſarius, prout in conceſſione, de qua in articulo ſuperiori dicitur, & requiritur, ſufficeret alius clericus, & ſi clericus haberi non poſsit, ſufficit, quod ſit laicus, quia eo caſu laicus ſatis idoneus confeſſarius reputatur, cum abſolutio hæc non ſit ſacramentalis, quæ non poteſt impendi, niſi per ſacerdotem, & in tali caſu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pœnitentis non habentis copiam ſacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in ſacris Canonibus[h] notantur. Itaque ſi huiuſmodi Bullam habens in tali articulo conſtitutus confiteatur laico neceſſariò confitenda, vel mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem, ſatisfacit ad talem indulgentiam conſequendam, & vt eam ipſe laicus concedere poſsit. Hæc eſt determinatio quotidiana D. Antonini[i], quam dicit Nauarrus, quam omnes ſequuntur, & eam dicit ſibi placere, quia fauorabilis licet facile contrarium defendi poſſet ab eo, qui contenderet Summum Pontificem per illa *(idoneum confeſſorem)* intellexiſſe ſacerdotem, eo quod ipſe laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non ſit idoneus confeſſor, licet contendi poſsit, vt ait idem Nauarrus, eum eſſe confeſſarium idoneum, quoad hoc, licet non ſit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religioſus in articulo mortis conſtitutus non habet copiam ſacerdotis, plenaria à ſubdiacono, vel à laico conuerſo indulgentia concedi poteſt, quæ non ſolum extenditur ad pœnam peccatorum, quæ ſunt confeſſa, ſed etiam ad eorum pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confeſſione fuerunt, ſi de his debitè dolet, per ea, quæ in iure[k] notantur, vt tradit Nauarrus.

[g] *D. Tho. in 4. d. 20. Andr. Panor. in c. accedentibus de exceſ. prælat. Nau. in c. in Lent. not. 30. à nu. 8. in fin.*

[h] *c. 1. & ibi not. de pœnit. 10. d. 6.*

[i] *Anton. 1 p. tit 10. c. 3. §. 4. Nau. vbi ſ.*

[k] *c. omn. de pœnit. & remi. Nau. in c. fin. n. 64. & ſeq. de pœnit. d. 6. & in §. in Lent. n. 44. & ſeq.*

ARTICVLVS XI.

Vtrum lethargicus, & phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam.

RESpondeo dicendo, quod iſte lethargicus, & phreneticus, vel amens ante electionem confeſſarij poteſt abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam, ſi, cum adhuc ſanæ eſſet mentis, declarauit ſe velle abſolui, quando huiuſmodi caſus eueniret. Imo id ipſum aiunt D. Antoninus,

Felinus, & Sylueſter, eſſe dicendum de eo, qui non declarauit, ſed ea mente fuit, dicentes, quod electio habitualis ſufficit, quod ipſum tenet Nauarrus, [a] quam determinationem ait idem Nauarrus, [b] eſſe quotidianam, & veram, intelligendo per intentionem habitualem, virtualem, quæ ex aliqua præcedente actuali originatur, vel ex ſignis actualibus ipſam virtualem intentionem continentibus.

a *Nau. c. 26. n. 30.*
b *Nau. in §. in Leuit. not. 30.*

Ex quo infertur, quod infirmus ſic vſum loquelæ amittens, vt nullo modo valeat confeſſario ſua peccata intimare, conſequitur prædictam indulgentiam cum ſola contritione, cum propoſito confitendi tempore debito, ſecundum communem ab eodem Nauarro [c] contra Cardinalem reſolutam.

c *Naua. in d. § in Leuit. not. 17.*

Licet enim in Bulla videatur prærequiri confeſſio actualis, hoc debet intelligi in potente confiteri. Pro cuius ſententiæ comprobatione eſt quædã, *Conceſſio Nicolai V. ab eo data Pontificatus ſui anno quinto, nonis Auguſti, qui referens quoddam priuilegium Eugenij IIII. quo indulgebatur fratribus ordinis D. Hieron. in Hiſpania, vt auditis eorum peccatis poſſint abſolui plenariè in articulo mortis, declarauit, & ampliauit, ac conceſſit, quod cum aliquis fratrum nominis, perpetuò donatus, vel oblatus incurrerit in dementiam, lethargiam, vel amiſerit expreſſionem loquelæ, propter infirmitatem, vel alias, antequam abſoluatur, & ibi fiat plenaria remiſſio, vel quia non ſuit copia confeſſarij, cum talis caſus, ſeu ſimilis euenerit in dicto mortis articulo, Quicunque presbyteri ſeculares, vel regulares eum, vel eos abſoluere, & huiuſmodi omnium peccatorum ſuorum, plenariam remiſſionem authoritate Apoſtolica poſſint, & valeant illi, vel illis impendere; quod ſi talis infirmus ſuperuixerit, nihilominus dicta plenaria indulgentia, quoties ſibi facta fuerit, perinde valeat, ac ſi de huiuſmodi infirmitate decederet.* Ita habetur in Compendio [d] priuilegiorum ordinis D. Hieronymi. Alia autem circa abſolutiones plenarias à culpa, & à pœna, quibus fruuntur religioſi, Vide in primo tomo.[e]

d *Compen. D. Hieron. in indulg. plenar. § 7.*
e *q. 40 q. 2.*

Denique *Sixtus IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt illorum fratres poſſint in proprijs Eccleſijs omnes indulgentias plenarias, & non plenarias, quæ ſunt Romæ in ſingulis Eccleſijs quocunque tempore, & die conceſſæ, eodem tempore, & die lucrari.* Ita habetur in ſupplemento [f].

f *Supple. fol. 97. conc. 351.*

Circa quam cõceſſionem notat Collector Compendij Ciſtertij, quod attenta eius litera, & ſpecifica forma indulgentiarum, iam ceſſat illa dubitatio, an monachi plenarias indulgentias ſtationum Vrbis lucrifaciant, de qua agit Collector [f] priuilegiorum Mendicantium, & Nauarrus.

f *Colle. Mẽd. v. indulgentia in fine. Na. in d. §. in Leuit. not. 9 n. 16.*

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.

Reſpondeo dicendo, quod *Adrianus VI. conceſſit, quòd qui dicit in pulſatione campanæ ad Aue Maria, ad primum ſignum, Angelus Domini nuntiauit Mariæ, & concepit de Spiritu ſancto, & vnum Aue Maria, & in ſecundo ſigno, Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum & aliud Aue Maria; & in tertio ſigno, Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, cum alio Aue Maria, lucratur indulgentiam plenariam.* Hoc conceſſit Adrianus VI. Guardiano Burgenſi Marchina petenti, vt eſt ſcriptũ in tabula apud nos Minoritas, in Hiſpali ciuitate, & refert Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, qui religioſus, & doctus pater etiam refert, quod vt conſtat ex Compẽdio Societatis Indico, Gregorius XIII. conceſſit, quod quando ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, vel Iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtiæ, ſi tamen propter ætatem, vel aliud legitimum impedimentum aliqui non poſſunt confiteri, vel communicare, nihilominus indulgentiam conſequantur, & qui culpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerint quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiam ſi dies præterierit conſtitutus, &c. vt refert Henriquez [g], opinio eſt doctiſſimorum virorum, quod communio Euchariſtiæ poteſt dilatari per hebdomadam poſt terminum Iubilei, vel indulgentiæ elapſum, & quod ita declarauit Gregorius XIII. in Iubileo, quem cõceſſit anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo.

g *Henriq. lib. 7. de indulg. c. 7. in margine litera S.*

QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis ſtationum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid per hoc nomen ſtationes importetur.*
2 *Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.*

ARTICVLVS I.

Quid per hoc nomen ſtationes importetur.

Reſpondeo dicendo, quod ab etymologia vocabuli hæc res indaganda eſt, ſtatio enim præſidium appellatur, & ſalutis propugnaculum. Hinc dicitur præſidium ſtatiuum, vt patet ex Cicerone [h], Hæc mea vigilia, hoc præſidiũ ſtatiuum, & ſtatio dicitur locus ad cuſtodiam deſignatus, quando milites ſtantes vigilant vulgo (*Cuerpo de guardia*) vt ex loco Cæſaris conſtat, ſed perpetuis vigiliis, ſtationibuſque.

h *Cicero 10. Philipp.*
Cæſar lib. belli ciuilis.

Stationarij item milites, qui ad cuſtodiam ciuitatis in ſtationibus vigilant, qui & præſidiarij dicũtur, in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent, de quibus in quadam lege [i], in qua id notat Baldus, & tradit Couarruuias. Nunc ad rem noſtram hæc applicando, ſicut ſtatio, & ſtationarij milites efficiunt, vt exercitus, & populi ſub illorum cuſtodia vigilia, & ſpe tuti, & quieti ſint, iuxta ſupra adducta, & ad hoc eſt pulchra lex [k]: Ita per illos, qui ſtationes ſpirituales, de quibus in hac militia ſpirituali tractamus, piè, & vt decet viſitant, peccatores omnes, & omnes Chriſtiani à Deo præſeruantur, & cuſtodiuntur. Hanc explicationem adducit Quintilianus Mandoſius [l], dicit enim, quod ſicut ſtatio à ſtando dicitur, & is locus demonſtratur, vbicunque naues tutæ ſtant, vt dicit Iuriſconſultus Vlpianus [m] ſtationem pro portu accipiens, & ſicut nauigantes ad ſtationes, & portus confugiunt, vt ibi ſecuri eſſe poſſint; ita Chriſtiani in hoc mari tempeſtuoſo nauigantes, ad Eccleſias, & ſtationes confugiunt, vt ibi ſint tuti. Sicut dicit D. Thomas [n], & Turrecremata, & D. Gregorius has inſtituit ſtationes, & in qualibet die ſtationum, ſeptem annos remiſſionis conceſſit. Attamen in multis tabulis, & ſummariis ampliores remiſſiones reperiuntur, de quibus in articulo ſequenti.

i *l. liminarcha vbi Bald. in fin. ff. de feruis fugit. Couar lib. 4. variar. c. 19. poſt n. 9.*
k *l. 1. § pen. ff. de officio præfect. vrb.*
l *Mando. de ſignat. gratiæ in indulgẽtia.*
m *l. 1. § ſtationem ff. de flumi. l. portus ff. de ver. ſign.*
n *Tho. in 4. d. 20. Turrecre. in c. menſuram de pœn. diſ. 1.*

ART

ARTICVLVS II.

Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum aliquos Romæ eſt quotidie ad minus in tribus locis (in quibus mulieres non ingrediuntur) remiſsio plenaria omnium peccatorum, & in octo locis ad minus tertiæ partis, & in vno loco remiſſio quartæ, & in alio ſeptimæ, & in diuerſis Eccleſiis, & locis ipſius Vrbis indulgentiæ quaſi innumerabiles, & ſecundum aliquos ſunt in ſumma. 4000. annorum, & 1500. quadragenæ indulgentiarum. Item ſunt aliæ multæ, & magnæ indulgentiæ in diuerſis locis, & Eccleſiis quotidie, & in dedicationibus altarium, & Eccleſiarum, & in diuerſis temporibus, & locis, & feſtiuitatibus Sanctorum augentur indulgentiæ, & duplicantur omnes in Quadrageſima. Vltra prædictas indulgentias additæ ſunt aliæ nonnullæ de nouo à Sixto Quarto, & ab aliis, maximè in Eccleſiis ab eodem factis, ſeu reædificatis, præſertim in Sancta Maria de Pace, & in Sancta Maria de Populo in feſtis Beatæ, Virginis, & Sabbatis Quadrageſimæ, & à Sabbatho de Paſſione vſque ad Octauas Paſchæ, vbi eſt maximus Populi Romani concurſus.

Has autem indulgentias, vt præmittitur, poſſunt quotidie, lucrari fratres, & ſorores, & nouitij, donati, & perpetuò oblati, viſitando Eccleſias, in quibus morantur, & dicendo quinquies, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuſlibet, & vnum, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, pro ſua Sanctitate, prout in quæſtione præcedendi dictum eſt, vel viſitãdo ſeptem loca deputata ſpecialiter in memoriam ſeptem principalium Eccleſiarum Vrbis Romæ, & dicendo ſeptem Pſalmos Pœnitentiales cum Letania. Et laici dicendo certum numerum *Pater noſter*, ſibi à ſuperioribus prætaxatum, qui quidem modus ad hunc ſeruatur à multis laudabiliter, Præſertim in Prouincia S. Iacobi ordinis fratrum Minorum de Obſeruantia, attamen per illum non lucrantur indulgentias Hieruſalem, & Sancti Iacobi, niſi dicantur ſex *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri* in fine cuiuſlibet *Pater noſter*, & *Aue Maria*, prout conceſſit Leo Decimus, de quo in quæſtione ſuperiori articulo ſeptimo fecimus mentionem. Vnde dicit Collector [a] priuilegiorum Mendicantium, & hæc eſt melior, & latior conceſſio reliquis omnibus præcedentibus in hac materia, & licet in ea non fiat mentio de indulgentijs plenariis, de omnibus tamẽ intelligi debet, quia petens, vt ab ipſo ait accepiſſe, de omnibus habuit intentionem, in huiuſmodi autem ſemper voluntas concedentis intelligitur conformari intentioni pœnitentis. Vt autem videant religioſi indulgentias ipſis per præfatas facultates conceſſas, operæ prætium eſſe duxi eas in ſequentibus quæſtionibus ſigillatim proponere, vt ipſi ad eas lucrandas inuitentur, & propter hanc cauſam non potui mihi perſuadere eas ſilentio præterire licet aliqui viri graues huiuſcauſæ obliti has tabulas in opere tam graui (vt ipſi dicunt) imprimi non oportere ioſtanter affirmauerit.

[a] *Collector priuile. mend. tit. indulg. ſtationū quoad fratres. §. 12.*

Quæ. reg. tom. 2.

QVÆSTIO LXXXIX.

De indulgentiis ſeptem Eccleſiarum vrbis, Romæ, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam ſeptem quæruntur.

1 *QVas indulgentias habeat Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Petri in Vrbe.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Pauli.*
4 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Mariam Maiorem.*
5 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Laurentinum extra muros.*
6 *Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum.*
7 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias habeat Sacro Sancta Lateranenſis Eccleſia.

RESpondeo dicendo, quod vt fratres Mendicantes, & aliæ perſonæ, quæ eorum indulgentiis gaudere poſſunt, ſcire valeant, quot & quales ſint indulgentiæ ſtationum, & aliarum Vrbis Romæ, quæ eis à Summis Pontificibus, vt ſupradictum eſt, conceſſæ ſunt, & ſic ad eaſdem ſibi acquirendum, & pro fœlici ſtatu totius Sanctæ Eccleſiæ deuotius, & frequentius orandum magis inciteutur. Operæ prætium eſſe duxi hic illas deſcribere conſequenter, prout in diuerſis collectionibus, tam in Vrbe, quàm in aliis partibus impreſſæ, licet ſparſim reperiantur, & cum inter Eccleſias, Vrbis ſeptem principales reputentur, quæ maiori priuilegio, & gratia, ac dignitate ſunt priuilegiatæ, quàm aliæ eiuſdem Vrbis, ideo de ipſis primum ſermonem facere decreui. Inter has autem ſeptem prima Eccleſia eſt Sacroſancta Lateranenſis Eccleſia, quæ ab antiquo dicebatur Baſilica Saluatoris, nunc autem communiter vocatur Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis, quæ ab Imperatore Conſtantino in latere ſui proprij palatij ædificata, & à Sancto Syluestro Papa in honorem Sanctiſſimi Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Ioannis Euangeliſtæ dedicata fuit, in qua fertur, quod ſcilicet, Syluester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam ſucceſſiuè conſecrauerunt, deuotè viſitantibus contulerunt tantas indulgentias, quod eas nemo niſi ſolus Deus enumerare poteſt.

Notandum eſt primò quod in hac Eccleſia, iuxta Rubricas Miſſalis noui Pij V. iuſſu inſtituti, ſunt ſtationes Dominica prima Quadrageſimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta maioris hebdomadæ, Sabbathi Sancti, & in Albis, Vigilia Pentecoſtes, in die Sancti Ioannis ante portam Latinam, & eſt indulgentia plenaria, & liberatio vnius animæ à Purgatorio. Et à die Sancti Bernardini, qui eſt vigeſima die Maij vſque ad primum diem Auguſti, die quolibet eſt indulgentia plenaria.

Notandum ſecundò, quod in hac Eccleſia S. Ioãnis Lateranenſis habetur quædam tabula antiqua,

in qua continentot ſequentia, Quæ quidem bonus Pater noſtri ordinis tempore Capituli generaliſſimi, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo, ab illa extraxit.

Idem Conſtantinus Imperator poſtquam mundatus fuit à lepra per ſacri Baptiſmatis ſuſceptionem dixit B. Syluestro, Pater ecce domum meam in Eccleſiam ordinaui, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam, & ad eum an Beatus Sylueſter, Dominus Ieſus Chriſtus, qui mundauit te à lepra, & purificauit te fonte perenni, per ſuam miſericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes ſine peccato mortali. Et authoritate Petri, & Pauli, & noſtra ſit eis remiſſio omnium peccatorum quocunque tempore anni.

Item S Gregorius Papa, qui hanc Eccleſiam conſecrauit poſt deſtructionem eius factam per hæreticos, confirmauit indulgentiam poſitam per B. Sylueſtrum Papam ante dictum.

Item Bonifacius dixit. *Indulgentiæ Eccleſiæ Lateranenſis numerari non poſſunt, niſi à ſolo Deo, & ego omnes illas confirmo.*

† Item in feſto Saluatoris, cuius imago viſibiliter apparuit omni populo Romano miraculosè, ſcilicet, quando Sanctus Sylueſter conſecrauit dictam Eccleſiam, primo vbi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta imago apparuit viſibiliter omni populo de Vrbe, quæ imago remanſit in pariete, neque comburi potuit, cum Eccleſia bis combuſta fuerit, eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item Papa Bonifacius dixit. *Siquis ad Sedem noſtram Lateranenſem cauſa deuotionis, orationis, & peregrinationis acceſſerit ab omni ſorde peccati ſit mundatus totus.*

† Item in Eccleſia prædicta in capella S. Ioannis Baptiſtæ, in qua mulieres non intrant ibidē ad fontes eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item in capella S. Laurentij, in qua ſimiliter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, eſt remiſsio omnium peccatorum.

Denique ſi ſcirent homines indulgentias Eccleſiæ Lateranenſis, dicerent, tantæ ſunt, quod non oportet nos ire propter indulgentias lucrandas ad Sanctum ſepulchrum vltamare.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S. Petri in Vrbe.

Reſpondeo dicendo, quod inter dictas ſeptem Eccleſias, principales præcipuum locum habet. Eccleſia S. Petri, vbi nunc eſt Sancta Sedes Apoſtolica, & palatium Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni, & totidem quadragenæ, & remiſsio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia fuiſſe dicuntur centum, & nouem altaria, quæ nunc pro parte magna ſunt remota, & in melius ſub pauciori numero redacta, ſiue ordinata: & pro quolibet decem, & octo anni indulgentiarum dati ſunt, & inter alia ſunt ſeptem altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata ſunt olim deaurati.

Item quandocunque eſt feſtum Sanctorum Petri, & Pauli, vel vocationis dictorum altarium, ſeu etiam feſtum Natiuitatis Domini, Paſchæ, ſeu omnium ſanctorum, aliúdq; feſtum duplex, duplicantur omnes prædictæ indulgentiæ. Item in feſto Annunciationis B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item à prædicto feſto vſque ad Kalend. Auguſti ſunt ibi duodecim anni Indulciarum, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item quicunque aſcenderit gradus S. Petri deuotè conſequetur pro quolibet gradu ſeptem annos indulgentiarum.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Pauli.

Reſpondeo dicendo, quod etiam interdictas principales Eccleſiàs Eccleſia S. Pauli numeratur, in qua ſunt omni die quadraginta & octo anni indulgentiarum, & tot quadragenæ, & remiſsio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in conuerſione S. Pauli ſunt ibi centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ.

Item in feſto SS. Innocentium, quorum multa corpora requieſcunt ibi, ſunt ibidem quadraginta & octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, modo vero eſt indulgentia plenaria.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ eſt in octaua S. Martini, ſunt ibi mile anni indulgentiæ, & tot quadragenæ & remiſsio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item ſiquis intrauerit dictam Eccleſiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac ſi iret ad Sanctum Sepulchrum Hieroſolymis.

ARTICVLVS IIII.

Quæ indulgentiæ lucrentur, ad Sanctam Mariam Maiorem.

Reſpondeo dicendo, quod quarta Eccleſia inter principales ſeptem eſt S. Maria Maior, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſsio tertiæ partis omnium peccatorum.

Itē in vigilia Aſcenſionis Domini, qua celebratur feſtum tranſlationis corporis Sancti Hieronymi ibidem quieſcentis ad altare ipſius, eſt remiſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa à Pio Papa II.

Item in omnibus feſtiuitatibus B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item à feſto Aſſumptionis Virginis vſque ad eius Natiuitatem ſunt ibi duodecim millia annórum indulgentiæ vltra prædictas quotidianas indulgentias.

Notandum eſt tamen, quod quarta Eccleſia ab antiquo ſemper fuit Sancti Laurentij, ſed tempore Alexandri VI. ad Sanctam Mariam tempore Iobilei fuit aſſignata pro quarta numero, & aliæ tres non viſitabantur ex debito, ſed ex deuotione tantum modo ad parcendum laboribus peregrinorum & Romanorum.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros.

Reſpondeo dicendo, quod quinta Eccleſia eſt ad S. Laurentium extra muros, in qua ſunt omni

die

die quadraginta octo anni indulgentiæ,& tot quagenæ, ac remiſſio tertiæ partis omniũ peccatorum: in feſtiuitatibus.SS.Stephani,& Laurentij, quorum corpora ibidem requieſcunt.& per octauas eorum, & in ſingulis ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ ſunt centum anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa ab antiquo.ſed Calixtus III.conceſſit omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam deuotè viſitantibus, & ſingulis feſtiuitatibus, & ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ plenariam remiſſionem omniũ peccatorum.

Liberatio animæ. Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per annum omni quarta feria,liberat vnam animam à purgatorio.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per ianuam Auſtralem templi de vna cruce ad aliam contritus,& confeſſus habet remiſſionem omnium peccatorum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum.

RESpondeo dicendo, quod ſexta Eccleſia eſt apud Sanctos Fabianum, & Sebaſtianum extra muros,in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ,& tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia ſunt quotidie mille anni indulgentiæ dati à Pelagio Papa.

Item in eadem Eccleſia ad catacumbas ibi, prope maius altare ſunt tantæ indulgentiæ, quantæ ſunt in Eccleſijs Apoſtolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum iacuerunt abſcondita longo tempore in puteo quodam,ſuper quem eſt vnum altare.

Item Sylueſter, Gregorius. Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Ioannes Summi Pontifices quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocunque tempore anni deuotè viſitantibus dictam Eccleſiam conceſſerunt.

Item in cæmeterio Caliſti eſt plenaria remiſſio omnium peccatorum ſecundum quoſdam.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem.

RESpondeo dicendo, quod ſeptima, & vltima Eccleſia eſt ad Sanctam Crucem in Hieruſalem,in qua ſunt omni die quadraginta, & octo anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ celebratur in vigilia Sancti Benedicti Abbatis in menſe Martio... eſt ibi indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica ſunt in eadem Eccleſia trecenti anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, ac etiam remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in inuentione tituli S.Crucis,quæ ibi in ſublimi muro inuenta eſt tempore Alexandri Sexti vigeſima ſexta die Ianuarij,& etiam quotidie in capella Sanctæ Helenæ vbi mulieres non intrant, niſi ſemel in anno,eſt indulgentia plenaria.

Et eſt notandum, quod ſunt aliæ multæ indulgentiæ Romæ in diuerſis Eccleſijs, & locis, aliquæ tertiæ partis peccatorum, aliquæ quadragenarum, aliquæ annorum, & aliquæ dierum, quæ ſimiliter conceſſæ ſunt fratribus,& ſororibus ordinis Minorum,& perſonis quibuſdam, prout in quæſtione ſuperiori diximus, quæ ex conſulto omittuntur, cum non ita ſint magnæ,ſicut ſuperius narratæ.Hæc omnia tradit collector fideliſſimus priuilegiorũ Mendicantium in compendio impreſſo in ciuitate Valliſoleti, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, vigeſimo quinto, qui etiam curioſè tradit omnia, quæ in duabus quæſtionibus ſequentibus continentur.

QVÆSTIO [illegible]C.

De indulgentijs, quæ habentur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *QVæ indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Februarij.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Martij.*
4 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.*
6 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.*
7 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij.*
8 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Auguſti.*
9 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septembris.*
10 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris.*
11 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouembris.*
12 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decembris.*

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.

RESpondeo dicendo, quod multæ ſunt indulgentiæ tam plenariæ, quam non plenariæ,quę in diebus ſtationum,& in nonnullis alijs habentur in Eccleſijs vrbis Romæ, quas omnes lucrari poſſunt fratres Minores, prout in quæſtione octogeſima ſecunda, & octogeſimatertia dictum eſt. Et pro intelligentia ſcriptorum eſt aduertendum, quod per Cruces in margine poſitas plenariæ indulgentiæ innuuntur, ſed per numeros intra poſitos ante illam dictionem, *mille*, debent intelligi millenarij,per ſequentes vero vſque ibi, *anni*, ſignificantur ſimpliciter alij anni, & dies, qui vſque ad mille non aſcendunt.

In menſe Ianuarij.

† In Circuncisione Domini eſt indulgentia plenaria, in Sancto Ioanne Lateranenſi, Et ſimiliter in Aracœli.

† In die epiphaniæ eſt indulgentia plenaria in Sancto Petro,& remiſſio omnium peccatorum in Sancta Maria Maiori.

† In octaua Epiphaniæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum,Felicis in Pincis mille anni indulgentiæ ad ſanctum Sebaſtianum, Sanctorum quinque Martyrum ordinis Minorum,& Sancti Marcelli Papæ,& Martyris remiſſio omnium peccatorum, & mille anni ad ſanctum Sebaſtianum. Et hanc indulgentiam conſequuntur chordigeri confratres Patris noſtri Franciſci recitando ſex *Pater Noſter*,

& totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuſlibet Pater Noſter, & Aue Maria, cum illis omnes indulgentiæ etiam fratrum communicentur.

In die Sancti Antonij Abbatis remiſſio tertiæ partis peccatorum quotidie ad Sanctam Mariam Maiorem.

In die Sanctorum Fabiani, & Sebaſtiani indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum, & centum quinquaginta octo mille ac. 968. anni & 265. dies.

† In die Sanctæ Agnetis virginis, & martyris remiſſio omnium peccatorum, & ducēti anni. & omni [illegible] indulgentiæ ad Sanctam Mariam Maiorem.

† Dominica prima poſt feſtum S. Antonij Abbatis oſtenditur Veronica, & eſt indulgentia plenaria ad Sanctum Petrum. Et Romani habent ſeptem millia annorum, ſed vltramontani quatuordecim millia, & tondem quadragenas, & remiſſionem tertiæ partis peccatorum.

† In die SS. Vincentij, & Anaſtaſij quadraginta millia annorum indulgentiarum ad Sanctum Ioannem in Laterano.

† In die Conuerſionis S. Pauli indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S. Paulum.

† In die S. Agnetis ſecundo, remiſſio omnium peccatorum, vt in primo feſto, ad S. Ioannem in Laterano.

In die Cyri, & Ioannis remiſſio tertiæ partis peccatorum ad Sanctum Sebaſtianum.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur ſtationum in menſe Februarij.

Reſpondeo dicendo, quod in die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam de Populo. Et 155. mille, ac. 293. anni, & 285. dies.

† In die S. Agathæ Virginis, & martyris indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem.

† In Cathedra S. Petri indulgentia plenaria, & mille anni ad ſanctum Petrum, & 158. mille, ac. 968. anni, & 185. dies.

† In die ſancti Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, vbi corpus eiuſdem requieſcit, & 159. mille, 290. anni, & 28. dies.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Martij.

Reſpondeo dicendo, quod in die Sancti Thomæ de Aquino.

† Indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam in Minerua, & 158. mille, ac, 958. anni, & 285. dies.

† In die ſancti Gregorij indulgentia plenaria, & quotidie. 40. anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item mille anni ad Sanctum Petrum.

† In die S. Ioſephi confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In vigilia Sancti Benedicti Abbatis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem in capella, quæ dicitur Hieruſalem, cuius dedicatio eſt illa die.

In die ſancti Benedicti Abbatis centum anni indulgentiæ ad S. Petrum, & 159. mille, ac. 154. anni. & 40. dies.

† In annunciatione Virginis Mariæ indulgentia plenaria, & mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum. Et iterum mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem. Et 158. mille, ac 958. anni. & 185. dies.

ARTICVLVS IIII.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.

Reſpondeo dicendo, quod in die S. Georgij martyris mille anni indulgentiæ, & 154. ac 913. anni, & 260. dies.

† In die ſancti Marci Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 154. ac 990. anni, & 200. dies.

† In die ſancti Petri martyris ordinis Prædicatorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam in Minerua.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.

Reſpondeo dicendo, quod in die SS. Philippi, & Iacobi indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 158. mille ac 978. anni, & 285. dies.

† In omnibus diebus Dominicis huius menſis indulgentia plenaria ad ſanctum Sebaſtianum, & 186. mille, ac 39. anni, & 100. dies.

† In Inuentione ſanctæ Crucis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem, & 186. ac 39. anni, & 100. dies.

† Item tertia die huius menſis indulgentia plenaria, quia eſt conſecratio ſanctæ Mariæ Rotundæ.

† In die S. Ioannis ante Portam Latinam indulgentia liberationis vnius animæ à purgatorio ad S. Mariam Maiorem.

Liberatio vnius animæ à purgator.

† In die apparitionis S. Michaelis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſque ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S. Ioanne Lateranenſi tres indulgentiæ plenariæ.

In die SS. Nerei, Achillei, atque Pancratij centum anni indulgentiæ ad Sanctum Paulum.

† In die ſancti Bernardini confeſſoris indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Aracæli.

† In Aſcenſione Domini indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In feſto Corporis Chriſti indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 159. mille, ac 968. anni & 45. dies.

In die S. Petronillæ Virginis mille anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ ad S. Petrum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.

Reſpondeo dicendo, quod in die SS. Marcellini, Petri, ac Eraſmi mille anni indulgentiarum ad ſanctum Petrum.

In die S. Barnabæ Apoſtoli ſexcenti anni indulgentiarum ad S. Petrum.

† In die ſancti Antonij confeſſoris ordinis Minorum

rum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam in Aracœli.

In die SS. Vitti, & Modeſti, atque Creſcentiæ centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ ad S. Paulum.

In die S. Pauli confeſſoris, & Pontificis, 7. millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in Eccleſia Lateranenſi, & 154. mille, & 984. anni, & 45. dies.

In die SS. Ioannis, & Pauli mille anni indulgentiæ ad S. Ioannem Lateranenſem.

In die S. Leonis Papæ mille anni, & totidem quadragenæ ad S. Petrum.

† In die SS. Petri, & Pauli indulgentia plenaria in amborum Eccleſijs, & 159. mille, ac 963. anni, & 45. dies.

† In commemoratione S. Pauli indulgentia plenaria, & mille anni in Eccleſia ſua.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus Iuly.

RESpondeo dicendo, quod

† In octaua S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in eius Eccleſia Lateranenſi.

† In viſitatione Beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de populo, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Bonauenturæ confeſſoris, & Epiſcopi ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, 158. mille, ac 967. anni, & 285. dies.

Diuiſio Apoſtolorum duo millia annorum indulgentia ad S. Petrum.

† In die S. Alexij confeſſoris indulgentia plenaria, & mille anni ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In die S Margaritæ Virginis, & Martyris centum anni ad S. Crucem.

In die S. Praxedis Virginis duo millia annorum indulgentiæ ad ſanctum Petrum.

† In die S. Magdalenæ indulgentia plenaria, & centum anni ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Apollinarij Martyris centum anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die S. Chriſtinæ Virginis, & Martyris quadraginta anni ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Iacobi Apoſtoli indulgentia plenaria in ſua Eccleſia, & ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Annæ matris B. Virginis Mariæ indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die S. Pantaleonis Martyris quadraginta anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die SS. Nazarij, Celſi, & Victoris trecenti anni indulgentiæ ad ſanctam Crucem.

In die SS. Simplicij, & Fauſtini quinque mille annorum ad S. Sebaſtianum.

ARTICVLVS VIII.

Quæ concedantur indulgentiæ in ſtationibus Auguſti.

RESpondeo dicendo, quod in die S. Petri ad Vincula, & per octo dies ſequentes indulgentia plenaria in Eccleſia eiuſdem, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feſto dedicationis ſanctæ Mariæ de Angelis, ſeu Portiunculæ, quæ fuit prima Eccleſia ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem.

† In inuentione S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium.

† In feſto ſanctæ Mariæ de Niue, indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Dominici confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua. Et 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

In die SS. Sixti, Fœlicisſimi, & Agapiti plures indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Cyriaci, Largi, & Smaragdi mille anni ad ſanctum Sebaſtianum.

† In die S. Laurentij Martyris indulgentia plenaria, & per totam octauam, 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies, & omni die mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum in eadem Eccleſia.

† In die ſanctæ Claræ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, & centum anni ad S. Crucem.

In die S. Euſebij Confeſſoris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In vigilia Aſſumptionis B. Mariæ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In Aſſumptione eiuſdem Beatæ Mariæ Virginis, & per totam octauam indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorũ, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam, & ad ſanctum Petrum. 158. mille, ac 162. anni, ac 100. dies.

† Dominica infra octauam Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum in Aracœli.

† In die S. Ludouici confeſſoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Aracœli.

† In octaua Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum ad S. Mariam Trans Tyberim.

† In die S. Bartholomæi Apoſtoli plenaria remiſſio omnium peccatorum, & ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

† In die S. Auguſtini Epiſcopi indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & mille anni ad ſanctam Mariã.

† In die decollationis S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum: Item centum anni, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Ioannem in Laterano.

ARTICVLVS IX.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Septembris.

RESpondeo dicendo, quod in vigilia Natiuitatis Dominæ Noſtræ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In die Natiuitatis eiuſdem Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam Rotundam, & 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

† In die S. Adriani Martyris ducenti anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In die Exaltationis ſanctæ Crucis indulgentia plenaria, & mille, 40. anni, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Crucem, & 159. mille, ac 64. anni & 45. dies.

In die

In die SS.Euphemiæ, Luciæ, & Geminiani mille anni ad S.Ioannem in Laterano.

In die Euſtachij, & Sociorum eius centum quadraginta anni ad S.Sebaſtianum.

† In die S. Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria, & centum triginta anni ad Sanctum Laurentium.

In die SS.Coſmæ, & Damiani ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S.Sebaſtianum.

† In die S.Michaelis Archangeli indulgentia plenaria ad Sanctam Mariam Maiorem, & 154.mille, ac 992 anni, & ducenti dies.

† In die S.Hieronymi confeſſoris indulgẽtia plenaria ad ſanctam Mariam Maiorem, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum indulgentiæ & 158. mille, ac 790.anni, & 285.dies.

ARTICVLVS X.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Octobris.

† RESpondeo dicendo, quod in feſto Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci, & per eius Octauam indulgentia plenaria in eius Eccleſia trans Tyberim, & ad S.Paulum, & 158.mille, ac 968. anni, & 285.dies.

† In feſto S.Lucæ Euangeliſtæ indulgentia plenaria, & mille anni ad S.Mariam Maiorem.

† In feſto SS.Simonis, & Iudæ Apoſtolorum indulgentia plenaria ad S.Petrum, & 40.anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & 158.ac 998.anni, & 285.dies.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Nouembris.

RESpondeo dicendo, quod in feſto omnium ſanctorum indulgentia plenaria ad S.Mariam Rotundam, & 158.mille, ac 662.anni, & 100.dies.

† In commemoratione omnium fidelium defunctorum indulgentia plenaria, & per octo dies ſequentes ad S.Mariam Maiorem, & in Eccleſia ſancti Gregorij, & 154.mille, ac 991.anni. & 200.dies.

† In octaua omnium ſanctorum plenaria remiſſio peccatorum ad ſanctum Petrum, & eodem die, SS. Quatuor Coronatorum multæ indulgentiæ ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In dedicatione Baſilicæ Saluatoris indulgentia plenaria in ſancto Ioanne Lateranenſi. Item cẽtum anni, & 154.mille, ac 983.anni. & 285.dies.

In die SS.Triphonis, Reſpicij, & Nymphæ plures indulgentiæ ad S.Laurentium.

In die S.Martini Epiſcopi trecenti anni, & totidem quadragenæ ad S.Sebaſtianum.

† In dedicatione Baſilicæ Principis Apoſtolorũm indulgentia plenaria, & vndecim millia annorum, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S.Petrum, & 159. mille, ac 964.anni, & 285.dies.

In feſto S.Eliſabeth filiæ regis Hungariæ centum anni indulgentiæ ad S.Crucem.

† In præſentatione Beatæ Mariæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto S.Ceciliæ Virginis, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad ſanctam Mariam in Aracœli, & viginti anni indulgentiæ, & 159. mille, ac 790.& 285.dies.

† In feſto S.Clementis Papæ, & martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S.Petrum. & 158.mille, ac 966.anni, & 150 dies.

In die S.Felicitatis martyris 40.anni indulgentiæ ad S.Crucem.

In die S.Chryſogoni martyris mille, anni indulgentiæ ad S.Mariam Maiorem.

In die S. Catharinæ Virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S.Mariam Maiorem.

In die S. Saturnini martyris centum anni indulgentiæ ad S.Sebaſtianum.

† In die S Andreæ Apoſtoli mille anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 159.mille, ac 974. anni, & 45.dies.

ARTICVLVS XII.

Quæ indulgentiæ concedantur in diebus ſtationum menſis Decembris.

RESpondeo dicendo, quod in feſto S.Bibianæ virginis, & martyris octo millia annorum indulgentiæ ad S.Mariam.

In feſto S. Barbaræ virginis, & martyris mille anni indulgentiæ ad S.Crucem.

In feſto Sabbæ Abbatis centum anni ad S. Petrum.

† In feſto S.Nicolai Epiſcopi, 300.anni, & tot quadragenæ, & indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S.Crucem, & 154.mille, 991.anni, & 200.dies.

† In feſto S.Ambroſij Epiſcopi, mille anni, & indulgentia plenaria ad S.Petrum.

† In vigilia Conceptionis B.Virginis ad veſperas indulgentia plenaria ad S.Mariam de Populo.

† In feſto Conceptionis virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo. & 158.mille, ac 968 anni, & 285.dies.

In quatuor temporibus 40.anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S.Mariam Maiorem.

† In feſto S. Thomæ Apoſtoli, 300. anni. & remiſſio partis omnium peccatorum, & indulgentia plenaria ad S.Paulum.

† In Natiuitate Domini N. Ieſu Chriſti indulgentia plenaria in qualibet trium Miſſarum, & mille anni ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In feſto ſanctæ Anaſtaſiæ martyris mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† In die S.Stephani indulgentia plenaria ad Sanctum Laurentium, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum. item centum anni. & totidem quadragenæ, & indulſio, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum, & plures indulgentiæ in eius Eccleſia in monte Cœlio.

† In feſto S.Ioannis Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad S.Ioannem in Laterano, & centum anni ad S.Paulum, Et liberatio vnius animæ à purgatorio. & 158.mille, ac 790.anni.

† In feſto SS.Innocentium indulgentia plenaria, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ ad S. Paulum.

† In feſto S.Syluestri Papæ indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S. Ioannem in Laterano.

QVÆ

QVÆSTIO XCI.

De indulgentijs ſtationum in Aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quot in Aduentu concedantur indulgentiæ.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in quadrageſima.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus temporis Paſchali.*

ARTICVLVS I.

Quot in Aduentu indulgentiæ concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod in Dominica prima ad S. Mariam Maiorem 158. mille, & 790. anni, & 285. dies indulgentiæ.

In Dominica ſecunda ad S. Crucem. 158. mille, ac 64. anni, & 45. dies indulgentiæ.

In Dominica tertia ad ſanctû Petrum. 158. mille, ac 168. anni, & 285. dies.

In feria quarta quatuor temporum ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790. anni. & 285. dies.

In feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In Sabbatho ad ſanctum Petrum. 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies,

In Dominica quarta ad ſanctos Apoſtolos, 158. mille, ac 790. anni. & 285. dies.

In vigilia Natalis Domini ad ſanctam Mariam Maiorem. 159. ac 790. anni, & 285. dies.

In prima Miſſa Natiuitatis Domini ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In ſecunda Miſſa ad S. Anaſtaſiam, 158. ac 790. anni, & 285. dies.

In tertia Miſſa ad ſanctam Mariam Maiorem. 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

In die S. Stephani in Cœlio Monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

In die S. Ioannis Euangeliſtæ ad S. Mariam Maiorem. 159. mille ac 790. anni, & 285. dies, & liberatio vnius animæ à Purgatorio.

In die Innocentium ad S. Paulum. 155. mille, ac 291. anni, & 200 dies.

In die S. Syluestri ad S. Mariam trans Tyberim. 158. mille, ac 291. anni, & 285. dies.

In Circunciſione Domini ad S. Mariam in Aracœli, & ad S. Ioannem in Laterano 154. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Liberatio vnius animæ à purgatorio. Dominica in ſeptuageſima ad S. Laurentium. 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Dominica in Sexageſima ad S. Paulum. 155. mille, ac 190. anni, & 200. dies.

Dominica in quinquageſima ad S. Petrum 158. mille, ac 96. anni. & 286. dies.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus quadrageſimæ.

Reſpondeo dicendo, quod ad S. Sabinam 155. mille, ac 293. anni. & 285. dies.

Feria quinta ad S. Gregorium 154. mille, ac 913. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Ioannem, & Paulum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S. Triphoné 158. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Dominica prima ad S. Ioannem in Laterano 154. mille, ac 994 anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad Vincula, 158. mille, ac 969. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad S. Anaſtaſiam. 158. mille, ac 968. anni. & 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio animæ à Purgat.*

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 290. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Laurentium in Paliſperna 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad Sanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Petrum. 158. mille, ac 964. anni, & 45. dies.

Dominica ſecunda ad S. Marinam, in Dominica 158. mille, ac 968. anni. & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Clementem. 158. mille, ac 956. anni, & 250. dies.

Feria tertia ad S. Balbinam, 155. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

Feria quarta ad S. Cæciliam, 159. mille, ac 790. anni, ac 285. dies.

Feria quinta ad S. Mariam trans Tyberim 158. mille, ac 858. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Vitalem 158. millo, ac 958. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad ſanctum Marcellum, & Petrum, 154. mille, ac 965. anni, & 200. dies.

Dominica tertia ad S. Laurentium, 159. mille, ac 54. anni, & 30. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio animæ à Purgat.*

Feria 2. ad S. Marcum 154. mille, ac 909. anni; & 200. dies.

Feria 3. ad S. Potentianam 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Sixtum 155. mille, ac 790. anni, & centum dies.

Feria quinta ad S. Coſmam, & Damianum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Laurentium in Lucina, 154. mille, ac 991. anni, & 200 dies.

Sabbatho ad S. Suſannam 154. mille, ac 911. anni, & 200. dies.

Dominica quarta ad S. Crucem 159. mille, ac 60. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio animæ à Purgat.*

Feria ſecunda ad quatuor Coronatos, 159. mille, ac 990. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Laurentium in Damaſo 154 mille, & 991. anni, & 200. dies.

Feria quarta ad S. Paulum 155. mille, 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Syluestrum 154 mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad ſanctum Euſebium 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Sabbatho ad S. Nicolaum in carcere 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Dominica in Paſſione ad S. Petrum 159. mille, ac 964. anni, & 35. dies.

Feria ſecunda ad S. Chryſogonum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad ſanctum Cyriacum 154. mille, ac 911. anni, & 200. dies.

Feria

Feria quarta ad ſanctum Marcellum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Apollinarem 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgator.

Feria ſexta ad S. Stephanum in Cœlio monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Liberatio vnius animæ à Purgator.

Sabbatho ad S. Ioannem ante portam Latinam 158. mille, ac 849. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ a pœnis Purgatorij.

Dominica in Palmis ad S. Ioannem in Laterano 156. mille, ac 859. anni, & 30. dies.

Feria ſecunda ad S. Praxedem 155. mille, ac 65. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Priſcam 161. mille, ac 551. anni, & 100. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

Feria quinta in Cœna Domini ad S. Ioannem in Laterano 185. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

Feria 6. in paraſceue ad ſanctam Crucem 186. mille, ac 659. anni, & 100 dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano 186. mille, ac 659. anni, & 100. dies.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.

RESpondeo dicendo, quod Dominica Reſurrectionis ad S. Mariã Maiorem 185. mille, ac 162. anni, & 100. dies.

In feria ſecunda ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feria tertia ad S. Paulum 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Liberatio animæ à Purgat.

In feria quarta ad S. Laurentium extra muros 159. mille, ac 291. anni, & 30. dies, & liberatio vnius animæ à Purgatorio.

In feria quinta ad ſanctos Apoſtolos, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feria ſexta ad ſanctam Mariam Rotundã 168. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbatho ad S. Ioannem in Laterano, 156. mille, ac 859. anni, & 30. dies.

Dominica in Albis ad S. Pancratium 161. mille, ac 555. anni, & 100. dies.

In Lætanijs maioribus ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Dominica poſt Pentecoſtem ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad vincula, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria tertia ad ſanctam Anaſtaſiam 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgator.

Feria quinta ad S. Laurentium 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Feria ſexta ad ſanctos Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgator.

Sabbatho ad ſanctum Petrum 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies, & liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Pro complemento eſt notandum, quod ſecundum aliquos, prout dicit collector priuilegiorum mendicantium, quando eſt aliqua ſtatio, viſitando quis Eccleſiam vbi eſt talis ſtatio, lucratur omnes indulgentias Eccleſiarum capitalium, ac etiam aliarum, ſed quando eſt indulgentia, & non ſtatio, lucratur tantum indulgentias illius Eccleſiæ, quam viſitat. Attamen fratres minores, & religioſi ſuorum priuilegiorum habentes communicationem, recitando ſex *Pater noſter* cum ſex *Aue Maria*, & in fine cuiuſlibet, *Gloria Patri*, pro vt ſupra iam dictum eſt, omnes indulgentias indiſtinctè titulorum, & Eccleſiarum Vrbis Romæ lucrantur.

QVÆSTIO XCII.

De indulgentijs locorum, & Eccleſiarum Hieruſalem per religioſos lucrandis, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *VTrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.*
4 *Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.*
6 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in torrente Cedron.*
7 *Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.*
8 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.*
9 *Quæ indulgentiæ ſint in Bethania.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.

RESpondeo dicendo, quod, prout conſtat ex dictis ſuperioribus, fratres minores, & qui eorum gaudent priuilegijs, poſſunt lucrari omnes indulgentias conceſſas vltra marinis recitando ea, quæ ibi dicta ſunt.

Pro quarum indulgentiarum intelligentia eſt notandum, quod in ſeptem locis principalibus ſunt myſteria, & indulgentiæ Hieruſalem. Quorum locorum tria ſunt intra muros, & quatuor extra muros circum circa. Intra muros primus locus eſt mons Sion, qui eſt quædam pars ciuitatis in altiori loco ſita, vbi Dauid fecit Pſalterium, & vbi ſunt ſepulchra regum Iſraël, ibi etiam fuerunt domus Annæ, & Caiphæ, ac ſanctum cænaculum. Secundus locus eſt Caluarius, qui licet tempore paſſionis fuerit extra ciuitatem, nunc autem mons eſt intra muros. Tertius locus eſt corpus ciuitatis. Extra ciuitatem vero ſunt reliqua ſancta loca, ſcilicet torrens Cedron, vallis Siloe, mons Oliueti, & Bethaniæ: in his locis, ſeu partibus continentur omnia myſteria intra, & extra muros ciuitatis Hieruſalem, prout latè, ac particulariter in articulis ſequentibus proponuntur.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.

† RESpondeo dicendo, quod in monaſterio montis Sion, vbi habitant fratres minores

obtes

obſeruantes in loco, vbi Chriſtus fecit vltimam cœnam, eſt indulgentia plenaria.

† Et in capella quæ dicitur Sancti Thomæ Apoſtoli, vbi Dominus apparuit, eſt indulgentia plenaria.

† In capella, vbi aſcendit Sanctus in die Pentecoſtes, eſt indulgentia plenaria.

† In loco vbi obiit Beata Virgo, eſt indulgentia plenaria.

Vbi ſanctus Matthias fuit electus in Apoſtolum ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi ſanctus Iacobus minor fuit electus in primũ Epiſcopum Hieruſalem ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In capella vbi ſanctus Ioannes Euangeliſta dicebat Miſſam Dominæ noſtræ ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi fuerunt diuiſi S. Apoſtoli, vt irent ad prædicandum per vniuerſum Orbem, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fuit tranſlatum corpus ſancti Stephani protomartyris, ſunt ſeptem anni, & totidẽ quadragenæ indulgentiæ.

In capella, quæ quodam fuit coquina, vbi agnus Paſchali Cœnæ Domini fuit aſſatus, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In introitu domus Caiphæ, vbi ancilla oſtiaria dixit. *Et tu cum Ieſu Galilæo eras*: ſunt 7. anni, & totidẽ quadragenæ indulgentiæ.

In medio præfatæ domus Caiphę, vbi Petrus negauit Chriſtum, ſunt 7. anni, & 7. quadragenę indulgentiæ.

Iuxta prædictam domum eſt locus, qui dicitur gallicantus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In quodam loco, vbi Chriſtus Dominus in domo Caiphæ, ſtetit vſque ad mane, poſtquam fuit captus in nocte paſſionis, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Propè dictam domum eſt locus, vbi Domina noſtra ſedit, & ſtetit, poſtquam ſciuit captionem filij ſui, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo Annæ, vbi Chriſto fuit data alapa, eſt indulgentia plenaria.

Iuxta prædictam domum eſt locus, vbi Iudæi voluerunt capere corpus Dominæ noſtræ cum deferretur ad tumulandum, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In præfato monte Sion eſt locus, vbi decollatus fuit S. Iacobus Maior, & ibidem eſt indulgentia plenaria.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.

† Propè foramẽ vbi poſita ✦ crux Chriſti, & ipſe ibi crucifixus eſt, indulgentia plenaria.

Vbi Melchiſedec obtulit panem, & vinum, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Ibidem propè eſt locus, vbi Abraham voluit immolare Iſaac, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In loco, vbi Dominus de cruce fuit depoſitus in gremio Dominæ noſtræ, eſt indulgentia plenaria.

† In Sancto Sepulchro eſt indulgentia plenaria.

Quæſt. reg. tom. 2.

† In quadam capella, quæ eſt iuxta locum, vbi crucifixus eſt Chriſtus, eſt quædam ſcala, & ibi eſt indulgentia plenaria.

† Sub rupe, vbi Dominus crucifixus eſt, habetur quædam capella, in qua ſancta Helena reperit crucem Dominicam, & eſt ibi indulgentia plenaria.

In alia capella, vbi eſt columna, ſuper quam ſedit Chriſtus, cum fuit ſpinis coronatus, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altera capella, vbi ſortes miſſæ ſunt ſuper veſtem Chriſti, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentiæ.

In ſpecu quadam, vbi poſitus eſt Chriſtus interim quod crucifixores aptabant crucem, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In horto, vbi Dominus ſtetit, quando poſt reſurrectionem apparuit Magdalenæ, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Item in loco, vbi ſtabat Magdalena, in horto, ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In eodem loco eſt quædam concauitas inſtar feneſtræ, vbi eſt pars columnæ, in quâ flagellatus fuit Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altari capellæ, vbi ſunt duo ſupra ſcripta, eſt quædam pars veræ crucis, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentię.

In præfata capella eſt locus, vbi quando inuenta fuit ſancta Crux, reſuſcitata eſt per impoſitionem illius mulier defuncta, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS IIII.

Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.

Reſpondeo dicendo, quod in quadam domo vbi fertur quod nata eſt B. Virgo Maria, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ, alibi tamen reperitur, quod eſt indulgentia plenaria.

In probatica piſcina, vbi deſcendebat angelus, & mouebat aquam, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo palatij eſt indulgentia plenaria.

In via per quam Chriſtus ductus eſt ad crucifigendum, quę appellatur, *via amaritudinis*, vbi eſt domus ſancti Lazari, & ſororum eius, ac etiam domus Phariſæi, ad quam venit Magdalena, ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In domo illius fœminæ, quæ appellatur Veronica, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In templo Salomonis, vbi preſentata eſt, & nutrita B. Virgo indulgentia plenaria.

† In porta quæ dicitur, Aurea, per quam ingreſſus eſt Chriſtus Dominica in Ramis palmarum, eſt indulgentia plenaria.

In domo, vbi natus eſt ſanctus Ioannes Euangeliſta, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

Vbi Dominus poſt Reſurrectionem apparuit tribus Marijs dicens eis *auete*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentiæ.

In loco, vbi fertur Dominus cecidiſſe ſub cruce, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Hucuſquc indulgentiæ, quæ babantur intra mu-
ros Hierufalem, nunc ſequuntur, quæ ſunt extra.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.

REſpondeo dicendo, quod in valle Siloe aſt locus *Acheldemach*, emptus triginta argenteis, quibus venditus eſt Chriſtus, & ſunt ibi ſaptem anni, & ſeptem quadraganæ indulgentiæ.

In natotia Siloe, vbi Chriſtus miſit cæcum, vt ſa lauaret, & videret, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præfata valle eſt locus, in quo ſanctus Iſaias Propheta fuit ſectus ſerra lignea, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In eadem valle eſt ſpelunca, in qua S. Petrus poſt negationem Chriſti ſe incluſit, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ iodulgentiæ.

ARTICVLVS VI.

Quæ ſint indulgentiæ conceſſæ in torrente Cedron.

REſpooden diecodn, quod in horto Gethſemani, vbi io nocte paſſionis Chriſtus dimiſit octo Apoſtolos, ſunt ſeptam anni, & ſaptem quadragenę indulgentiæ.

† Io eodem horto, vbi Chriſtus ter orauit indulgentia plenaria.

Io ſpelunca, in qua S. Iacobus Alpheus ſe incluſit poſt paſſinnem Chriſti promittens non comedere, donec videret illum reſuſcitatum, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Prope huiuſmodi torrentem Cedron aſt locus, vbi fertur quod natus eſt ſanctus Zacharias Pater Ioannis Baptiſtæ, & ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.

REſpondeo dicendu, quod in valle Ioſaphat, eſt ſepulchrum Dominæ noſtræ, vbi eſt indulgentia plenaria. †

Inter præfatum ſepulchrum, & ciuitatem Hieruſalem eſt locus, vbi lapidatus fuit S. Stephanus, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS VIII.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſa in monte Oliueti.

REſpondeo dicendo, qnod in deſcenſu montis Oliueti, vbi videns Ieſus ciuitatem fleuit ſuper eam fertur, quod ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præfato monta, vbi Dominus docuit Apoſtolos orare, & compnſuit, *Pater noſter*, ſunt 7. anni, & totidam qaudragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus prædicauit octo beatitudines, ſũt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In eodem monte fertur, quod annunciauit Angelus B. Virgini tranſitum ſuum deferens et palmã, ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ.

† In loco, ex quo Chriſtus aſcendit viſibiliter in cœlum, eſt indulgantia plenaria.

In ſupradicto monte eſt locus, vbi Apoſtoli poſt aduentum Spiritus ſancti compnſuerunt. *Credo in Deum*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† Propè locum, ex quo Dominus aſcendit in cœlum, eſt locus, qui dicebatur *Galilæa*, vbi Chriſtus promiſit apparere, & apparuit Apoſtolis poſt reſurrectionem, & eſt ibi indulgentia plenaria.

† Iuxta præfatum locum erat ficulnea, quam maledixit Chriſtus, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS. IX.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſa in Bethania.

REſponden dicendo, quod in domo Marthæ hoſpitis Chriſti, ſunt 7. anni, & ſeptem quadragenæ.

In domo Marię Magdalenę, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Io medio prædictarum domorum eſt locus, vbi Martha dixit Chriſto, *Domine ſi fuiſſes hic, &c.* & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In loco vbi ſepultus eſt Lazarus, & reſuſcitatus eſt à Chriſto, eſt indulgentia plenaria.

In domo Simonis Leproſi, vbi Magdalena vnxit caput Chriſti ſunt 7. annni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Aduertendum in ſumma, in ciuitate Hieruſalem, & in pręfatis locis extra muros eius habentur 21. indulgentiæ plenariæ, & 48. vicibus ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ, & hoc abſque aliis multis indulgentiis quæ habentur in reliquis locis terræ ſanctæ, ſicut in Bethlehem, & Nazareth, &c. Quas indulgentias collector priuilegiorum mendicantium ex propoſito omiſit quia conceſſio Leonis pro recitationa *ſex pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, & totidem *Gloria patri* in fine cuiuſlibet, prout ſupra poſita eſt, non ſa extendit ad illas.

QVÆSTIO XCIII.

De indulgentiis conceſſis ſancto Iacobo Compoſtellano in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVæ indulgentiæ ſint conceſſa ſancto Iacobo in compoſtella.*

2 *Vtrum prædicta indulgentiæ, quoad regulares, ſuſpendãtur per Bullam Cruciata.*

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ Sancto Iacobo in Compoſtella.

REſpondeo dicendo, quod ſancto Iacobo in compoſtella ſunt multæ indulgentiæ, quibus etiam gaudent fratres minores, & alij religioſi, quibus eorum priuilagia ſunt communicata.

Primum quicumque ad Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella quocumque tempore venerit conce-
di-

Digitized by Google

datur ei remiſsio tertiæ partis peccatorum.

† Secundo conceſſum eſt, quod ſi quis veniendo, aut ſtando, vel redeundo cauſa viſitationis dictę Eccleſiæ deceſſerit, habita pœnitentia de cõmiſsis, omnia peccatą ſunt ei remiſſa.

Tertio, quod omnes qui incedunt ſingulis Dominicis diebus in proceſsione, quæ fit in dicta Eccleſia, habeant pro qualibet proceſsione, & conſecratione 40. dies indulgentiæ, & ſic per totam hebdomadam, & ſi eſt feſtum, habet 300. dies vltra prędictam indulgentiam tertiæ partis.

Quartò, in feſto dedicationis prædictæ Eccleſię, ac in vigilia, & in feſto S. Iacobi, habent 600. dies vltra indulgentiam tertiæ partis.

Quintò, omnes audientes Miſſam ab Archiepiſcopo, vel Cardinali in altari S. Iacobi, habent 200. dies vltra prædictam indulgentiam.

† Sextò, Calixtus Papa conceſsit, quod quando acciderit feſtum D. Iacobi celebrari in Dominica, quod in toto anno illo omnes ibi occurrentes in peregrinatione verè pœnitentes, & confeſsi, ſint abſoluti à pœna, & à culpa.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæ indulgentiæ, & aliæ in quæſtionibus ſuperioribus appoſitæ, quoad regulares, ſuſpendantur per bullam Cruciatæ.

R_Eſpondeo dicendo, quod Leo X conceſsit, & declarauit, quod virtute bullarum Cruciatę contra infideles, aut aliarum indulgentiarum generalium quaſcunque reuocationes, vel ſuſpenſiones priuilegiorum, ordinum etiam mendicantium continentes, nunquam intelligantur reuocata, vel ſuſpenſa indulta priuilegia, & gratiæ conceſſæ, quoad perſonas fratrum minorum obſeruantiæ, & quoad ſuſpendendum interdictum in feſtiuitatibus ſanctorum ſui ordinis niſi de ipſis ſpecificè ac nominatim mentionem facerent. Ita habetur in ſupplemento.[a]

[a] Suppl. fo. 56. conceſſ. 177.

Aduertendum tamen tam pro iſta, quam pro aliis ſimilibus conceſsionibus, quod cum par in parem, non habeat imperium, non eſt negandum quin ſucceſſor ſi voluerit poſsit à prędeceſſore conceſſa derogare, ac ſimiliter idem Pontifex eadem quæ ipſe conceſsit, ſi mutauerit ſententiam. Ac propterea non obſtantibus quibuſcumque clauſulis, etiamſi dicatur in prima bulla, ſeu conceſsione, quod niſi de verbo ad verbum fiat de illa mentio, non poſsit reuocari, vel aliæ inſolitæ clauſulæ apponantur, reuocabitur per ſequentem, ſi ponatur iſta clauſula, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, etiam ſi de illis deberet fieri mentio de verbo ad verbum vel alia ſimilia. Nam licet ſuper hoc fuerit aliquando altercatio inter Iuriſtas, ſtylus tamen curiæ hoc decidit, quia ſic habetur in practica, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, prout determinauit Felinus,[b] & in noſtro propoſito iam vidèmus, quod à Summi Pontificis Pij V. tempore ſolet apponi in Bullis Cruciatæ, quod licet ſuſpendãtur ipſis omnes indulgentiæ, non tamen in eis debent cenſeri ſuſpenſæ gratiæ, & indulgentiæ, quæ ſuperioribus ordinum mendicantium ſunt conceſſæ, de quo in noſtra explicatione Cruciatę, & in additionibus ad ipſam latè diximus, vbi lector reſolutionem videre poteſt.

[b] Feli. in c. non nulli de reſcr.

QVÆSTIO XCIIII.

De indulgentijs non plenariis conceſſis ſæcularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus Eccleſias ordinum mendicantium in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tres.

1 *VTrum ſæculares viſitando eccleſias fratrum minorum aliquas indulgentias conſequantur.*

2 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus eccleſias fratrum prædicatorum aliqua indulgentiæ concedantur.*

3 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus eccleſias fratrum Auguſtinenſium indulgentiæ concedantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſæculares viſitando Eccleſias minorum indulgentias aliquas conſequantur.

REſpondeo dicendo, quod Gregorius IX. conceſsit omnibus viſitantibus Eccleſias montis Aluernæ in die ſtigmatum B. Franciſci remiſsionem medietatis omnium delictorũ, viſitantibus autem omnes Eccleſias ordinis eadem die, dedit de indulgentia annos triginta. Ita habetur in libro[c] monumenta ordinum. Et vt breuiter multa concludam, notandum eſt, quod ſũma indulgentiarũ ordini fratrum minorum à diuerſis Sũmis Pontificibus conceſſarũ, quas pater frater Ioannes de Argumannes, prouincialis quõdam prouincię S. Iacobi, aſſerit ſe vidiſſe ſub ſigillo authentico eſt ſequens.

[c] In 1 imp. fol. 260. cõce. 647.

Viſitantes Eccleſias fratrum minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtræ, & B. Ioannis Baptiſtæ, & Apoſtolorũ, S. Franciſci omniũq; ſanctorum dicti ordinis, habent conceſsionem qualibet prædictarũ feſtiuitatum mille trecentorũ 40. annorum, quadringentarũq; quadraginta, & ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius diei. Ita habetur in libro, monumenta[d] ordinum.

[d] In 2 imp. fo. 71. cõceſ. 160.

Aduertendum eſt etiam, quod ex alia ſumma extracta ex libro intitulato, firmamentum trium ordinum, habetur ſequenti modo.

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq; ſanctiſſimæ matris, ac etiam Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta, & octo, & dies ducentos, ſexaginta, Ita habetur in ſupplemento.[e]

[e] Fol. 209. poſt conceſ. 467.

Nunc autem à Sixto V. Pontifice Maximo conceſſa eſt indulgentia plenaria pro die patris noſtri Franciſci, & aliorum ſanctorum ordinis, prout in ſuperioribus dictum eſt. Et tempore quadrageſimali viſitantibus Eccleſias fratrum minorum conceditur in ſumma indulgentia triũ millium & octingẽtorum, ac quinquaginta ſeptem annorum, & ducentorum & ſeptem dierum. Ita habetur in ſupplemento.[f] Et in ſumma indulgentiarum conceſſarũ viſitantibus Eccleſias fratrum minorum in quibuſlibet diebus eſt annorum 40. & dierum trecentorũ. Ita habetur in ſupplemento.[g]

Sup. q. 81.

[f] Supp. fo. 209. poſt cõceſ. 467.

[g] Supp. fo. 209. conceſ. 467.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.

REſpondeo dicendo, quod Honorius III. Clemens III. Bonifacius VIII. Alexãder Quartus,

Benedictus X. frater de ordine prædicatorum. Ioânes Vigeſimus primus, Gregorius IX. Nicolaus IIII. frater minor, & Alexander V. frater de ordine minorum, viſitantibus Eccleſias prædicatorum in anniuerſarijs dedicationis earum concelſerunt in ſumma annos 169. & dies 350. indulgentiæ [a] & Clemens IIII. & Gregorius IX. & Bonifacius Octauus, & Nicolaus Quartus, conceſſerunt viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum in Natiuitate Virginis Mariæ annos 68. dies 210 indulgentię, vt conſtat ex ſupplemento. Et viſitantibus prædictas Eccleſias in viſitatione B. Mariæ conceduntur à Clemente quarto, & à Gregorio nono, & à Bonifacio VIII. & à Nicolao Quarto, anni 69. & dies 210. indulgentiæ, vt conſtat etiam ex ſupplemento. [b] Et in Aſſumptione Virginis Mariæ viſitantibus prædictas Eccleſias conceduntur à Clemente Quarto, & à Gregorio, & à Bonifacio octauo, & à Nicolao IIII. anni 69. & dies 209. indulgentię vt ex eodẽ ſupplemento [c] conſtat.

[a] Suppl. fo. 110. conceſ. 482.

[b] Fol. 110. conceſ. 483.

[c] Fol. 110. conceſ. 484.

Nolo autem in præſentiarum referre indulgentias, quæ conceduntur in feſto B. P. Dominici, & ſanctorum dicti ordinis. Nam per communicationem priuilegiorum noſtri ordinis, fruuntur indulgentia plenaria, quæ in feſtiuitatibus ſanctorum noſtri ordinis conceſſa eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ſecularibus viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium in præcipuis feſtiuitatibus indulgentia concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod ab Innocentio Papa, & alijs Summis Pontificibus, omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui in præcipuis feſtiuitatibus; & per eorum octauas viſitauerint, multas indulgentias conceſſerunt, & alios ampliores pro tempore Quadrageſimali. At cum ipſę concedantur, ſicut & aliæ indulgentiæ ſecularibus viſitantibus Eccleſias Carmelitarum, ſi manus adiutrices porrexerint, ideo nolo eas ſpecificè referre exiſtimo enim eas eſſe reuocatas. Nam Pius V. in quadam bulla. [d] *Etſi Dominici gregis*, data Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, ſexto Idus Februarij, Pontificatus ſui anno ſecundo. *Motu proprio non ad alicuius ipſi ſuper hoc oblata petitionis inſtantiam, ſed de mera ſua voluntate, & deliberatione omnes, & ſingulas indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remiſſiones fabricæ, & Eccleſiæ huiuſmodi, necnon Sancti Ioannis Hieroſolymitani, etiam pro conſtructione, & ædificatione illius nouæ ciuitatis prædictæ in quibuſuis alijs hoſpitalibus, monaſterijs, Eccleſijs, domibus, militijs, ordinibus etiam mendicantium congregationibus, & confraternitatibus, & Vniuerſitatibus, & pijs locis, illorumque ordinibus, capitulis, conuentibus, magiſtris, ſuperioribus, & tam ſecularibus, quam quorumuis etiam mendicantium ordinum regularibus, perſonis tam ſingulariter, quam vniuerſaliter per quoſcumq; Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos, aut etiam ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis Clauſulis, & Decretis, etiam ex de motu proprio, & ex certa ſcientia, aut ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis cauſis, etiã cauſa Redemptionis Captiuorum, & alias quomodolibet conceſſis, pro quibuſuis cõſequendis manus ſunt porrigendæ adiutrices, & quæ quaſlibet facultatẽ quomodolibet continẽt, illarũ omniũ tenores, & formas derogationes, & decreta præſentibus pro expreſſis habentes authoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo reuocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, ac viribus vacuamus, & diſtrictè præcipimus, ne dictæ indulgentiæ prædicentur non obſtantibus quibuſcumque.*

[d] Hab. inter conſt. Pij V. conſt. 12.

QVÆSTIO XCV.

De indulgentijs conceſſis audientibus verbum Dei, & Miſſam primam à regularibus in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quot indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à Religioſis.*

2 *Quam indulgentiam conſequantur miſſam primam religioſorum audientes.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à fratribus minoribus, & à fratribus ordinis prædicatorum.

Reſpondeo dicendo, quod Gregor. IX. Alexan. IIII. Nicolaus IIII. Innocen. IIII. Benedictus IX. Clemens IIII. Honorius Bonifacius VIII. & Vrban. V. conceſſerunt varias indulgentias audientibus verbum Dei, à fratribus minoribus, & à fratribus ordinis prædicatorum, quarum ſingulas ſigillatim recenſere eſſet moleſtum. Epilogando autem omnes conceſſiones reſolutio eſt, quod fratres præfati quandocumq; die anni poſſunt concedere ſuis auditoribus 18. annos, 322. dies, & numerando per dies ſunt ſeptem millia, & 72. dies. Sed quando alibi prædicant, poſſunt concedere 18. annos, & 222. diés, & numerando per dies, ſũt ſex millia, & nongẽti, ſeptuaginta duo dies, Attamen quando prædicant tempore quadrageſimali in domibus ſuis, feria ſecũda, quarta, ac ſexta, poſſunt concedere vltra prædicta centum triginta, & octo annos, & ducentos, & duos dies, & in ſumma ſunt in præfatis ferijs centum quinquaginta ſex anni, & quingenti viginti quatuor dies. Ita epilogat præfatas conceſſiones Collector [e] compendij fratrum minorum.

[e] Collec. ti indul. quoad ſeculares 5.

ARTICVLVS II.

Quam indulgentiam conſequantur primam Miſſam religioſorum audientes.

Reſpondeo dicendo, quod venientibus ad ſolemnitatem primarum miſſarum fratrum prædicatorum conceduntur multæ indulgentiæ ab Honorio Tertio, à Bonifacio Octauo, ab Alexandro Quarto, à Gregorio Nono, à Benedicto XI. à Clemente Quarto, à Nicolao Quarto, ab Vrbano Quinto, & ab Honorio Quarto, quæ in ſumma eſt indulgentia trium annorum, & dierum duorum, prout refertur in ordinis ſupplemento. [f] Vnde falluntur dicentes, quod oſculantes manus religioſi primam miſſam dicentis, indulgentias conſequuntur, non enim ex tali actu, licet ſit laudabilis, talem indulgentiam conſequuntur, ſed tantum quia in tali miſſa aſſiſtunt eam deuotè audiendo: ſicut etiam conſequuntur ab Honorio III. & à Bonifacio Octauo, & à Clemente Quinto, & ab Alexandro

[f] Suppl. fo. 111. conc. 490.

dro Quarto, & Ioanne Vigeſimo primo & à Nicolao Quarto, & ab Innocentio Quarto, & à Gregorio Nono, & ab Vrbano Quarto, facientibus miſſas, & alia diuina celebrari à fratribus ordinis Prædicatorum in eorum Eccleſiis annos duos, & 248. dies indulgentiarum, quæ per dies numerando ſunt ferè mille dies, prout habetur in ſupplemento,[a] ſicut etiam conceſſit Alexander Quartus accedentibus ad Eccleſiam fratrum minorum cauſa audiendi ſermones, vel miſſas quocũque tempore pro qualibet vice indulgentiam centum dierum. Ita habetur in libro[b] monumẽta ordinum & in ſupplemento.

[a] Supp. fo. 111. conc. 493.

[b] in 1. imp. fo. 14 & 2. fo. 308. conc. 230. & in ſupp. fo. 108. cõc. 437.

QVÆSTIO XCVI.

De indulgentiis conceſſis defunctis per modum ſuffragij, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modũ ſuffragij liberare animam à pœnis purgatorij.*

2 *Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij.*

3 *Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij, talis anima omnino, & infallibiliter liberetur à purgatorio.*

4 *Vtrum neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto.*

5 *Vtrum valeat gratia facta alicui altari priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cum ſint pauciores.*

6 *Vtrum indulgentia facta pro miſſa ad liberationem animæ ſufficit, vt dicatur miſſa de feſto.*

7 *Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud Religioſos Carmelitas.*

8 *Vtrum de indulgentia de ſex* Pater noſter, *&* Aue Maria, *cum* Gloria patri, *conceſſa fratribus, poſſit pro defunctis applicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam à pœnis purgatorij.

REſpondeo dicendo, quod Leo Decimus conceſſit, quod in Sabbato Palmarum, & in die Sancti Ioannis Euangeliſtę, ac in feſto eiuſdem, quod dicitur ante portam Latinam, quilibet, fratrum minorum regularis obſeruantiæ, dicendo Pſalmos Pœnitentiales, vel quinque *Pater noſter*, cum totidem *Aue Maria* ante ſacramentum altaris, poſſit liberare vnam animam à purgatorij pœnis. Voluit tamen B. Pontifex, quod fratres prædicti in perpetuum die, qua prædicta gratia vtentur, dicant pro ſanctitate ſua vnam coronam B. Virginis Mariæ, ita habetur in ordinis ſupplemento.[c]

Circa quam conceſſionem notat Collector[d] ordinis mendicantium, quod ſolum tres præfatæ conceſſiones pro liberandis animabus purgatorij inueniuntur authenticæ, aliæ autem quæ poſitæ ſũt in ſuperioribus, vbi explicantur indulgentiæ per ſingulas ferias quadrageſimæ, reperiuntur in multis ſummariis Romæ impreſſis, & ideo non debent contemni quamuis de ipſis nulla habeatur certitudo, nec practicentur Romæ. Valeant tamen prout valere poſſunt. Et habent fratres Minimi, quod die Lunæ, & Mercurij in omnibus conuentibus ſui ordinis, prælatus, qui dicitur, corrector, & conuentualium antiquorum celebrans pro aliquo defuncto, à purgatorio liberet, & ſi in domo eſt prouincialis, ipſe eſt, qui extrahit animam à purgatorio. Ita ego vidi in libello priuilegiorũ dicti ordinis compillato à patre fratre Paraſſelo.[e]

[c] Suppl. fo. 61. con. 1 4.

[d] Colle. ti. indul. non plenaria quoad fratres §. 14.

[e] Paraſſelo.

Et Leo Decimus conceſſit, quod fratres minores dicentes, vel recitantes officium defunctorum pro animabus exiſtentibus in purgatorio, vel ſeptem Pſalmos Pœnitentiales eaſdem conſequantur indulgentias, quas conſequuntur dicentes coronam B. Mariæ Virginis, ſcilicet, indulgentiam plenariam toties, quoties dixerint. Ita habetur in ſupplemento.[f] Et idem Leo Decimus conceſſit fratribus minoribus obſeruantiæ, vt indulgentiæ coram imagine pietatis à S. Gregorio conceſſę, poſſint etiam pro animabus defunctorum lucrari. Ita habetur in libro monumenta[g] ordinum.

[f] Supp. fo. 61. conc. 187.

[g] In 1 imp fo. 82. conc. 383.

Et Calixtus III. conceſſit plenariam indulgentiã pro patribus, & matribus omnium fratrum minorũ præſentium, & futurorum in purgatorio exiſtentibus. Ita habetur in libro[h] monumenta ordinum.

[h] in 2 imp fo. 65. cõc. 90 & fo. 101. conceſ. 190.

Circa quam conceſſionem notat Collector[i] priuilegiorum mendicantium, quod poſt eam poſita ſunt ibidem immediatè verba ſequentia, & ſic quilibet pater, & mater fratrum minorum poteſt in articulo mortis eligere confeſſorem idoneum, qui eum abſoluat plenariè à culpa, & pœna de omnibus peccatis ſuis. Hæc ibi ad literam, circa quæ quidem oportet aduertere, quod vt patet ex tenore ipſorũ, non fuerunt, nec ſunt verba de corpore conceſſionis, ſed potiùs bene intuenti, apparebit, quod ſint addita velut gloſſa declaratiua ab aliquo fratre modicum ſciente, ſi enim prædicta clauſula eſſet de corpore conceſſionis, non diceretur in principio eius, *& ſic, &c. ſed vt ſic, &c. poſſit, &c.* Quod autem qui præfatam clauſulam addidit, fuerit indoctus, patet ex hoc quia pro eodem ſupſit indulgentiam plenariam à culpa, & à pœna. Quod conſtat eſſe falſũ, vt patet ex dictis in ſuperioribus.[k]

[i] Colle. pri. ind. mend. ti. in d. quoad ſaculares §. 5. 1.

[k] Sup q 79 a. 3.

Poteſt tamen ſaluari præfata additio dicendo, quod cum in articulo mortis non ſit caſus aliquis reſeruatus, iure communi poteſt ab omnibus caſibus, & cenſuris abſolui à ſuo confeſſore, à quo etiam per præfatum priuilegium poterit ſibi concedi indulgentia plenaria, & ſic abſoluatur à culpa, & à pœna. Pro declaratione autem ſupradictarum conceſſionum ſunt aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus purgatorij.

REſpondeo dicendo, quod per modum ſuffragij tantum poteſt illis concedere, & dicere quod id non poteſt, eſt hæreticum, probatur dupliciter.

Primo, quia Papa poteſt authoritatiuè illis communicare de theſauro communi indulgentiarum ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Deo obtinendam, ergo poteſt illis concedere indulgentias per modum ſuffragij: patet conſequentia à definitione ad definitum. Et antecedens probatur, quoad omnes ſuas particulas. Et probatur

primo, quod Eccleſia, ſeu Papa poteſt communicare animabus purgatorij de theſauro indulgentiarum, ſibi commiſſo, quia ſecundum D. Bonauenturam, & Alexandrum de Ales, & communiter Doctores, prout ſupra [a] ſatis probauimus, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, ſufficit, quod talis communicator habeat authoritatem ſuper talia bona communicabilia, aut ſuper communicationem eorum, & quod is, cui communicatur, ſit idoneus, & non prohibitus ad talem communicationem recipiendam, quia nihil aliud videtur, nec quod ſit ſubditus communicatoris ille, cui communicatur: at Papa habet authoritatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum, qui eſt communicabilis omnibus indigentibus idoneis, & animæ purgatorij ratione egeſtatis, & charitatis ſunt oues Chriſti idoneæ ad recipiendum auxilium, & communicationem beneficiorum ſpiritualium, vt patet, quia ſi poſſunt recipere auxilia particularia perſonarum, & etiam communia auxilia, & ſuffragia Eccleſiæ orantis pro eis, quare non poſſunt recipere auxilia Eccleſiæ de theſauro ſatisfactorio, tam per viam ſacrificij, quam per aliam viam communicationis, præſertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina, vel naturalis. Quod autem Papa poſſit authoritate, prædictam indulgentiam concedere, probatur, quia talis diſpenſatio à Chriſto Domino eſt conceſſa: Quod autẽ huiuſmodi diſpenſatio, & communicatio pertineat ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Chriſto obtinendam, id eſt, quod eius fructus ſperatur à Dei liberali miſericordia acceptante talem communicationem theſauri. Probatur, quia ſecundum D. Thomam, [b] & communiter Doctores omnia ſuffragia, ſatisfactoria Eccleſiæ pro defunctis ſolum præcipuè offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam miſericordiæ, vt ieiunia, orationes, & eleemoſynæ &c. & alia huiuſmodi, quæ pro defunctis offerri ſolent, ſed iſtæ indulgentiæ per modum ſuffragij ſunt communicationes ſatisfactorij theſauri factæ eis per modum ſuffragij Eccleſiaſtici, ergo eodem modo habent ſuam efficaciam, & ad naturam ſuffragiorum pertinent quoad hoc.

[a] Sup. q. 80. ar. 2.

[b] D. Th. in 4. diſ. 45. q. 6. a. 2.

Nec ſupradictis obſtat illud Matthæi [c] *Quodcumque ligaueris ſuper terram.* Ex quo loco colligitur Petrum, iuſque ſucceſſores non habere poteſtatẽ in eos, qui ſunt infra terram, ſed tantum in eos, qui in hoc mundo commorantur. Reſpondetur namque, quod animæ purgatorij ſunt ſupra terram quoad ſtatutum, & quoad ſuam cauſam aliquo modo, licet quoad ſuum eſſe ſint infra terram. Quoad ſtatum enim, & quoad cauſam nõ ſunt omnino in termino, neque in via merendi, vel demerendi, ſed ſunt in medio ſtatu: ſcilicet, in termino, quoad meritum, & demeritum, in via quoad præmium finale, dum detinentur purgandæ in pœnis, & ideo quoad hoc ſunt aliquo modo ſuper terram, & per conſequens de foro Eccleſiæ, & de iuriſdictione eius, & Papæ, ſicut & nos viatores, ita ſcilicet, vt ſicut ad punitionem adhuc ſunt in viatorum ſtatu indigentes, & ita quoad releuationem à pœna adhuc ſubſunt iudici viatorum, vt ſic poſſint, ſicut & viui iuuari, & abſolui per Papam iudiciariè, à pœnis per indulgentias. Et hanc ſolutionem tenentes hoc modo intelligunt illud Matthæi, quodcunque ſolueris ſuper terram &c. id eſt, quodcumque exiſtens ſuper terram quoad eſſe, & quoad ſtatum ſeu quoad cauſã ſuã ſolueris, illud erit ſolutũ in cœlis. At quia hæc expoſitio ab aliquibus reiicitur, ideo aliter reſpondetur, concedendo, quod iudiciaria poteſtas, ſeu abſolutiua non eſt data Petro, vel Eccleſiæ, niſi ſuper exiſtentes ſuper terram, aut in hoc mundo, quoad perſonam ſimul, & ſtatum, non autẽ ſuper purgatorium, & ſic non poteſt hoc modo concedere indulgentias propriè ſumptas per modum iudiciariæ poteſtatis animabus exiſtentibus in purgatorio: at indulgentias per modum ſuffragij optimo iure poteſt illis concedere per authoritatem diſpenſatiuam communicando eis ſuffragia de theſauro Eccleſiæ, communicare enim authoritatiuè ſuffragia de theſauro Eccleſiæ non eſt actus iuriſdictionis, ita vt requirat, quod ille, cui talis fit communicatio, ſit ſubditus, & de iuriſdictione communicantis, ſed eſt actus authoritatis, & hæc ſunt tenẽda licet doctiſſimus noſter frater Michael [d] de Medina aliter procedat, à quo iure optimo recedit noſter doctiſſimus Corduba.

[c] Matth. 16.

[d] Medi. in tra. de indul. diſp. 8. c. 41. & 42. vſque ad fin. & Cordu. li. 5. q. q. 16. pa. 407. co. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij, talis anima omnino & infallibiliter liberetur à purgatorio.

RESpondeo dicendo, quod anima purgatorij, cui conceditur indulgentia plenaria, totaliter, & infallibiliter liberatur à purgatorio, ſi talem indulgentiam lucretur, vel acquirat, alia nonniſi ſecundum quod ipſa anima eſt idonea, & digna, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus vel minus ipſi valeant, ex diuina & liberali acceptatione. Dixi (ſi talem indulgentiam lucratur omnino liberatur) quia ſicut quoad viuos indulgentia plenaria valet eis, qui eam lucrantur, & acquirũt quantum ſonat, & omnino remittitur eis tota pœna ſecundum communem doctrinam Eccleſiæ: ita eadem ratione indulgentia plenaria per modum ſuffragij conceſſa defunctis, nulla enim inter eas eſt ratio differentiæ. Dixi deinde ſi eam lucratur, & acquirit, quia ſicut viuus, qui indulgentiam plenariam ei conceſſam non totaliter lucratur, nec acquirit, propter defectum alicuius conditionis, ſeu circunſtantiæ requiſitæ, non liberatur, à ſuo debito pœnarum omnino, ita & anima purgatorij ſi non totaliter lucratur, nec acquirit talem indulgentiam plenariam ei conceſſam, propter defectum alicuius conditionis requiſitæ, non liberatur omnino à ſuis pœnis, ſed ſecundum quod ipſa idonea, & digna eſt.

Vt autem anima purgatorij lucretur, & acquirat omnino indulgentiam ei conceſſam, tria requiruntur.

Primum quod ſit ſufficiens cauſa ad tantam indulgentiam concedendam, & lucrandam, defectu cuius viuus, & defunctus poteſt non lucrari totam illam quantitatem, etiam ſi fiant omnia requiſita.

Secundum requiritur ſpecialiter quoad defunctos, quod per aliquem viuum fiat debitè id, quod, & quomodo imponitur per concedentem ad talẽ indulgentiam pro tali anima lucrandam, & in his duobus nullum eſt dubium.

Circa tertium requiſitum, ſcilicet, quod talis anima ſit omnino digna, & idonea, vt tale ſuffragium indulgentiæ plenariæ ei conceſſæ à Deo liberaliter propter ea acceptetur ad dictum plenum effectũ: tunc autem cenſetur idonea ſecũdum Auguſtinũ, [e] di-

[e] Auguſt. in Enchi. c. 99. & in lib. de cura pro mortuis habe. & habetur 13. q. 2. c. tempus.

dicentem ſpecialia ſuffragia facta pro aliquibus illis tantum proſunt, qui cùm viuerent, hæc ſibi, vt poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Item D. Gregorius [a] dicit illic, ſcilicet in purgatorio, nihil quiſque purgationis obtinebit, niſi hoc bonis actibus in vita hac poſitus, vt illic habeat promereatur, & iterū ait [b] quod illis ſacræ victimæ proſūt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab aliis fiunt. Ex quibus authoritatibus duo expreſſè eliciuntur.

a Greg. lib. 4. dialo. c. 39.

b Greg. vbi ſu. ca 57. & 58.

Primum quod omnis anima purgatorij poteſt iuuari ſuffragijs Eccleſiæ, & indulgentiis per modū ſuffragij, quia eodem merito, quo meruerunt præmium eſſentiale finale, meruerunt etiam ratione charitatis, & communionis ſanctorū, vt poſſint interim iuuari communione ſanctorum, in quo nullus catholicus dubitat.

Secundo elicitur, quod de facto per ſpecialia priuilegia Eccleſiæ, ſeu ſpeciales indulgentias per modum ſuffragij pro aliqua anima conceſſis ipſa anima ſpecialius quidem præ cæteris iuuatur, ſed nonniſi quantū hic meruit de facto ipſi prodeſſent ex ſpeciali acceptatione diuina, vt dictum eſt. Hæc autem dignitas, & idoneitas, qua quis fit dignus, & meretur in via, vt poſt in purgatorio illi proſint omnino, vt plurimum ſuffragia, & indulgentiæ, non ſolū procedit ex merito accidentali in hac vita, vt ſūt deuotio ſpecialis ad claues Eccleſiæ donatiuas indulgentiarū, & ſolicitudo ad ſatisfaciendum, pro peccatis propriis, miſericordia ad alios ſtudiumq; ad ſuffragandum defunctis: ſed etiam procedit ex feruore charitatis: & ex aliis operibus meritoriis gloriæ eſſentialis, in quantū ſunt ſupererogatoria, & accidentaliter meritoria, & ſatisfactoria; per ea enim poteſt quis in hac vita mereri, vt poſt in purgatorio ſit dignus, vt ei ex diuina bonitate proſint ſuffragia, aut indulgentiæ ſpecialiter ipſa applicatæ, ex integro, aut in parte ſecundum quantitatem ſuæ dignitatis, aut meriti ad id, ſicque nullus exiſtens in purgatorio eſt, qui ſe abſcondat à calore huius gratiæ, & fructus indulgentiarum, & ſuffragiorum ei applicatorum magis vel minùs, vt colligitur ex traditis per Sotum, [c] & Nauarrum.

Ex his omnibus etiam infertur vnum valde notandū, quod ſcilicet is, qui in hac vita dat obliuioni defunctos, & negligit ſatisfacere pro ſuis peccatis propriis, & ſic vult viuere, vt vix cū gratia decedat, iſte talis, licet non ſit omnino alienus in purgatorio à fructu ſuffragiorum, & indulgentiarum, tamen parum, ſeu minimam partem fructus eorum participat, quamuis pro eo ſpecialiter ſuffragia, & indulgentiæ plenariæ fiant, & concedantur. Hęc ſummatim ſumat lector pro priuilegiorum declaratione, qui autem ex profeſſo indulgentiarum materiam proſequuntur, plura alia pro hac quæſtione, & reſolutione adducunt, inter quos doctiſſimus Cordubs, [d] plus aliis, quos viderim, accumulauit.

c Sot. in 4. di. 21. q. 2. art. 3. Na. in trac. de indul. n. 22. § 45. quoad ſuf frag. quæ fiunt pro defunctis.

d Cor. li. 5. qq. q. 17.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum neceſſ[illegible] ſit, quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto, vt talis indulgentia illi defuncto proſit.

RESpondeo dicendo, quod vt viuus pro ſe indulgentiam conſequatur, neceſſariū eſt, vt ſit in ſtatu gratiæ tempore, quo ipſam indulgentiā lucratur, prout latè tradit Cordubs: [e] vtrū autem ſit neceſſariū, quod ſit in ſtatu gratiæ quando indulgētiam pro defuncto lucratur, variant Doctores. Nam licet Angelus [f] teneat, quod requiritur, vt ſit in ſtatu gratiæ. At contrariū verius videtur cū indulgentia ſit opus priuilegiatū habens ſuū valorē ex opere operato, ſeu ex theſauro indulgentiarū, ſiue ex meritis Chriſti nomine cuius offeruntur ſuffragia pro defunctis, id habēt: & ita tenet Nauarrus [g] ſequutus Auguſtinum de Anchona. Quod verum eſt, niſi Papa concedens indulgentiam pro defūctis imponat opus pium, quodq; id fiat in ſtatu gratiæ.

e Cor. li. 1. qq. n. 24.

f Angel. v. indul. §. 21.

g Na. in trac. indul. not. 17. §. 24. Aug. de poteſt. eccleſ. q. 32. ar. 2.

Ex dictis in ſuperioribus articulis colligitur, quod poſt vnam indulgentiam plenariam pro vna anima purgatorij conceſſam, non debet defuncti benefactor obliuioni tradere ipſū: non accipiendo pro eo alias bullas, nec alias lucrando indulgentias, & debent enim pro ipſis miſſas celebrare facere, & alia ſacrificia, & eleemoſynas offerre, cum quantitas fructus indulgētiæ pro defūctis pendeat à liberalitate acceptantis Dei, pendet etiam ex dignitate, & idoneitate animæ, pro qua fit. Et de dignitate, & meritis talis animæ ad totum fructum talis indulgentiæ, ſeu ſuffragij ſecundum Dei iudicium nobis non conſtat, & per conſequens nobis non conſtat, vtrum talis anima lucrata ſit, aut acquiſierit talem indulgentiam plenariam, quoad totum ſuum fructum. Nec ſumus certi, vtrum accipientes dictas bullas, & talia ſuffragia offerentes ſint in ſtatu gratiæ, quod ſecundùm aliquos requiritur, vt indulgentiam defunctus conſequatur, & dato, quod nobis eſſet certū ipſam animam à purgatorio ad cœlū euolaſſe, adhuc debent pro ea bona opera iterari, non quidem ad liberationem eius à pœnis pro quibus iam ſupponitur liberata per talem indulgentiā, ſed propter quinque. Primo quia per alia ſuffragia, & ſacrifficia magis quam per ſolas indulgentias laus, & honor redditur Deo. Secundo quia inde fructus amplior prouenit ipſis viuentibus facientibus ea pro defunctis, quā ex ipſa indulgentia. Tertis, quia ipſi defuncti exiſtenti in cœlo, vel in purgatorio, pro quo fiunt talia bona prouenit gaudiū accidentalis gloriæ ex hoc, quod reſpectu ipſius fiunt in mundo aliqua bona ad Dei gloriam, & inde ipſe defunctus, vbicumque exiſtens in purgatorio, vel in cœlo prouocatur ex virtute gratitudinis ad orandum pro ipſis ſuffragantibus ei, ſecundum Richardum, [h] & Gabrielem quarto quia ſuffragia facta pro vno etiam proficiunt aliis animabus purgatorij. Quinto quia ſicut pro paruulis baptizatis nō indigentibus Eccleſia facit ſuffragia, & orationes, & miſſas, vt refert Gabriel [i] & Alexander de Ales per multa bona, quæ omnibus inde eueniunt, & ad gloriam Dei, ſic in propoſito pro anima purgatorij multæ indulgentiæ, & bona fiunt, etiam ſi ipſis minimè indigeat.

h Richar. in 4. d. 45. Gabr. in Cano lect. 50. L. M. & le. 85. M.

i Gab. ſup. cit. lec. 57. & Ale. 4. par. q. 42. a. vl.

ARTICVLVS V.

Vtrum gratia de altari priuilegiato pro animabus purgatorij facta à Papa alicui dicenti, quod erant in ea Eccleſia viginti ſacerdotes, valeat ſi non ſint.

RESpondeo dicendo, quod videtur dicta gratia reformanda, tum propter eorum opinionem, qui referente Felino [k] tenent magnam eſſe differentiam inter literas ad lites, & beneficia, & inter literas puri priuilegij, eo quod in illis non ob-

k Fel. in c. ſuper literis nu. 1. de reſcri.

ſtat ſurreptio ſimplex ſine dolo facta quoad ea, quæ fuiſſent conceſſa, etiam ſi ſurreptio non fuiſſet cõmiſſa in literis autem priuilegij ſic, tum quia conceſſio indulgentiarum eſt reſtringenda, iuxta gloſſam regulæ chancellariæ, & ita tenet Nauarrus, a & hoc procedit maximè, ſi in dicta gratia non exprimitur quantitas indulgentiæ, nec quãtitas pœnarum, à quibus liberabit dicta indulgentia ob miſſam in prædicto altari dicendam, ſed ſolum in ea conceditur indefinitè à pœnis purgatorij, & non ab omnibus, & non omnis indulgentia liberat ab omnibus pœnis purgatorij, vt palam eſt, ſed tantum plenaria, vel pleniſſima, & multæ indulgentiæ non plenariæ conceduntur pro liberatione animarum à pœnis, quas patiuntur indefinitâ, & ſic videtur etiam ex hoc capite reformanda, vt dicat, Plenè liberetur, vel quod ab omnibus pœnis, quas patitur, liberetur, nulla enim miſſa etiam non priuilegiata eſt per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pœna purgatorij, ita Nauarrus.[b]

a Na. li. 1 conſ. ti. de de reſcr. conſ. 2.

b Na. vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum conceſſio priuilegij, vt dicta vna miſſa in certo altari, ſtatim anima defuncti, pro qua dicitur exeat à pœna purgatorij, ſit neceſſario dicenda de miſſa defunctorum, an ſufficiat miſſa ſancti occurrentis, aut feriæ.

RESpondeo dicendo, quod ad præfatam indulgentiam per modum ſuffragij quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, ſufficit quælibet miſſa tam de ſancto quàm de feria, quàm de defunctis, tum quia beneficium principis latè eſt interpretandum, iuxta quandam legem,[c] modo non ſit ambitioſum, iuxta ſacros canones,[d] tum quia bulla generaliter concedit talem indulgentiam pro qualibet miſſa, ſine reſtrictione ad miſſam de defunctis, vel de aliquo ſancto, vel feria, & diſpoſitio generaliter loquens eſt intelligenda, iuxta ea quæ in vtroque iure[e] traduntur, præcipuè cùm omnes ſint æqualis valoris, quoad valorem, quem ex opere operato operantur iuxta ſacros canones,[f] & diuinam Theologiam, licet enim valor miſſæ pro defunctis valeat aliquid amplius valorem operis operantis, ea ratione, qua totus fere tenor eius reſonet defunctorum commemorationem, alio tamen reſpectu valet minùs, quia breuior eſt, breuiùs, & minùs attentè, vt plurimum, dicitur, quã alia: illa item quod frequenter memoria noui ſancti, & nouitas officij auget deuotionem miſſarum, ex qua pendet valor operis operantis. Ita Nauarrus.[g]

c l. 1 ff de cõſt. princip.

d c. quãuis de præb. li. 6.

e c. de praeiōſ. de publia in rē ac. c. ſoluta ſub ſu de mai. & obe.

f c. infra 1. q. 1

g Na. li. 1. cõſ. ti. de pœnis. & remiſ. conſ. 37. & li. 5. cõſ. tit. de præ. cõſ. 14

Aduertendum tamen, quod ſi in bulla dicatur, quod miſſa ſit de *Requiem*, vt dicitur pro defuncto, neceſſarium eſt, quod hæc miſſa dicatur, alioquin quoad indulgentiam minimè defuncto proderit.

ARTICVLVS VII.

De origine indulgentiæ ſabbatinæ apud religioſos B. Mariæ de monte Carmelo.

RESpondeo dicendo, quod multifariam multiſque modis olim, & hodie B. Virgo fauorem beneuolum impartita fuit religioni Carmelitarum patrum, Honorius enim Tertius cùm regulæ pro hac religione Alberti Cardinalis Hieroſolymitani confirmationem diſtuliſſet, vt maturius tanta res ageretur, apparuit ei Beata Virgo pulchra vt Luna, electa, vt Sol, eique præcepit, vt petitioni fratrum Carmelitarum libenter annueret, & vt huius celebris viſionis ipſum faceret certiorem ſignificationem ei præbuit, quod duo æmulatores, & contrarij huius ſacræ religionis iuſto Dei iudicio in illa nocte perierant, & dedit huic ordini ſcapularium, quo modo fratres huius ſacræ religionis induuntur. Nã cum B. Simon Eſtoch huius ſacræ religionis eſſet pernoctans in oratione Dei, ab ipſa Beata Virgine pro ſua religione hęc inſignia ſcapularij impetrauit, cuius inſigniæ deuotione attracti multi Principes Chriſtiani in confratres huius ſacræ religionis fuerunt adſcipti, vt tantam inſigniam à Beata Virgine huic religioni mererentur in ſuo corpore portare, vt hiſtorici[h] huius religionis nobis ſcriptum reliquerunt.

h Paleonus lib. 3 c. 7.

Et tempore Ioannis Vigeſimi ſecundi, vt ipſemet refert in bulla, quę incipit, *ſanctiſſimo vti culmine*, data Lugduni tertia die Martij. Pontificatus ſui anno ſexto, nobis memoriæ tradidit ipſe ſanctiſſimus Pontifex, ante quam ad culmen paſtoralis Apoſtolatus aſcenderet, apparuit ei Beata Virgo ipſum tãtam dignitatem conſecuturum reuelans, in recompenſam tanti beneficij ei præcipiens, vt regulam Sancti Alberti Apoſtolico ſigillo confirmaret, & de facto confirmauit.

Et Alexander Papa Quintus in Bulla, quæ incipit *tenore cuiuſdam priuilegij fœlicis recordationis Ioannis Vigeſimi ſecundi, &c.* Data Romæ, ſeptima die Decembris Pontificatus ſui anno primo, prædictam bullam Ioannis XXII. confirmauit: quarum duarum bullarum expreſſe meminit Clemens ſeptimus in bulla *dilecti filij*, cuius tenorem in præſentiarum refero.

Dilecti filij Nicolas Audet Generalis, ac prouinciales, & priores domorum ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, iuxta morem dicti ordinis, necnon confratres vtriuſque ſexus confraternitatum in Eccleſiis domorum, ſeu domibus eiuſdem ordinis inſtitutarum, nobis nuper expoſi fecerunt, quod aliàs fœlicis recordationis Ioannes Papa Vigeſimus ſecundus, & Alexander Quintus Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui confraternitatem de monte Carmelo intrare, ſeu confratrum confraternitatis eiuſdem numero adſcribi, ipſiuſque ſtatuta obſeruare, ac habitum dicti ordinis deferre, ſeque fratres, & ſorores dicti ordinis appellare, ita quod ſi mulier virgo caſtitatem, vidua verò continentiam, coniugata autem matrimonij iura (prout Sancta Eccleſia præcipit) à tempore eorum ingreſſus inuiolabiliter ſeruare velle promiſerint, & obſeruauerint, tertiam partem ſuorum peccatorum in Domino relaxarunt, ac die quo à ſæculo huiuſmodi purgatorium acceſſerint, ipſaque Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſororum obitus viſitando, à pœnis purgatorij huiuſmodi eorum animas liberabit quodque confratres ipſi gratiarum earumdem prædeceſſorum participes fieri volentes, horas canonicas iuxta formam ab Alberto Patriarcha dicto ordini conceſſa, & ordinatam recitare, ignari vero literarũ diebus, quibus Sancta Eccleſia ieiunare præcipit, necnon quarta feria, & Sabbato tempore vitæ eorum, præterquam die in qua ex feriis prædictis Natiuitatem Domini N. Ieſu Chriſti occurrere contigerit, à carnibus abſtinere debent.

Ex qua bulla ibi, *Ipſaque Virgo glorioſa Dei genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſororum obitus viſitando à pœnis purgatorij huiuſmodi eorum animas liberabit*, colligunt communiter fratres Carmelitæ, quod eorum animas à pur-

purgatorij pœnis liberat Virgo ſacratiſſima.

At hoc multis mirabile videtur, & rem certè dubiam facit. Nam idem Clemens Septimus in alia eius bulla quę incipit, *Ex Clementis ſedis Apoſtolicæ prouiſione*, Data Romæ, apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo, pridie Idus Auguſti, P.S. anno ſeptimo, aliter quoad hoc prædictam refert reuelationem in hunc modum dicens, *Ac ipſa glorioſiſſima Dei genitrix ſemper Virgo Maria ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſuorum animas poſt eorum tranſitum ſuis intercesſionibus continuis, piis ſuffragiis & ſpeciali protectione adiuuabit.*

Et Gregor. XIII. in bulla, quę incipit, *Vt laudes glorioſiſſimæ V. Mariæ*. Data Romæ die 8. Septēbris, anno Domini milleſimo, quingēteſimo, ſeptuageſimō 7. Pontificatus ſui anno 6. confirmans huius religionis priuilegia, hanc etiam conceſſionem confirmauit, eam in hunc modum referens *Idē j. Ioannes XXII. pro omnibus animabus, quæ in purgatorio exiſtunt, & habitum huius religionis, & eorum confraternitatem ingreſſi fuerint, vel confratrum numero adſcripti in honorē eiuſdem B. Mariæ matris Dei die Sabbati poſt earum trāſitum intercesſionibus continuis, piis ſuffragiis, & meritis, ac ſpeciali protectione adiuuandas publicamt, corroborantt, & confirmantt. Hæc Gregor. XIII.*

At hæc Clementis VII. ſecunda bulla, & bulla Gregorij XIII. declarauerunt primam Clementis ſeptimi bullam, in qua dicitur, quod Beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum, & religioſorum animas: non enim B. Virgo Maria dictas animas infallibiliter poteſtate abſoluta liberabit, ſed liberabit per modum ſuffragij, impetrans à Deo Opt. ſuis præcibus, & meritis, vt ipſæ adiuuentur, & ipſi ſuffragia, ad eorum liberationem communicentur, ad modum, quo Summus Pontifex concedit animabus purgatorij indulgentiam plenariam per modum ſuffragij, ſi talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt, alias nonniſi ſecundum quod ipſæ animæ ſunt idoneæ, & dignæ, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus, vel minus ipſis valeant ex diuina, & liberali acceptatione, iuxta ea, quæ in articulo tertio huius quæſtionis latè dicta ſunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum indulgentia de ſex Pater noſter, *&* Aue Maria, cum gloria Patri, *conceſſa fratribus poſſit pro defunctis applicari.*

RESpondeo dicendo, quod per conceſſionem Leonis X. omnes indulgentias à ſua ſanctitate, ac ab aliis eius prædeceſſoribus conceſſas vſque ad diem tertiā Februarij Pontificatus eius anno quarto, poſſunt etiam pro defunctis applicari. Et licet hæc conceſſio, de qua in articulo quæſtionis fuerit facta poſt diem tertiam Februarij ſcilicet, anno ſexto ſui Pontificatus, vt habetur in ſupplemento,[a] fuit tamen declaratio alterius, quam prius fecerat die tertia Februarij, anno quarto ſui Pontificatus, vt habetur in eodem ſupplemento:[b] ac ſubinde retrotrahitur, vt poſſit pro defunctis applicari iuxta ea, quæ in eodem ſupplemento[c] continētur. Quod quidem vltra id, quod verum eſt, & indubitabile, tenet etiam Henriquez.[d] Atque eodem modo vius eſt huius indulgentiæ apud Dominicanos patres, vt patet ex traditis à Patre fratre Vincētio Iuſtiniano, in vita B. Ludouici Bertran. Denique (vt vno verbo multa in hac materia concludā) dico quod poſſumus

a Sup. fo. 60.

b Supp. fo 42 conceſ. 32.

c Supp. fol 94 conceſ. 22.

d Henriq li. 2 de indulgen. c. 19 § 3.

gaudere omnibus priuilegiis, & indulgentiis conceſſis non ſolum quibuſcunque religionibus, ſed quibuſcunq; piis locis; necnon confraternitatibus prout conceſſit Iulius III. ordinis Prædicatorum, quas poſſumus etiam pro defunctis applicare per conceſſionem à Sixto V. factam in bulla erectionis confraternitatis chordæ B. Franciſci datam Romæ apud S. Petrum anno Domini milleſimo, quingenteſimo, octogeſimo 6. die 7. Maij, Pontificatus eius anno ſecundo, vt patet ex eius verbis, *the eiſdem confratribus Chordigeris, ea indulgentiam, & peccatorum remiſſionem per modum ſuffragij pro fidelibus, qui in gratia Dei deceſſerint, conferri, & impertiri valeant concedimus.*[e]

e in lib priui. fo. 103 pa 2.

Et aduertendum quod recitantes Pſalmum *Miſerere mei*, aut qui neſcit, quinque *Pater noſter, & Aue Maria*, flexis genibus in Eccleſiis noſtris principalibus, ſeu anneais, conſequuntur indulgentias, & vrbis, & orbis. Ita cōceſſū eſt ordini S. Benedi. & cōfirmauerunt Innocentius VIII. & Alexāder Sextus, Iulius Secundus, dummodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apoſtolicos*, Habetur hæc indulgentia in libro eorum, quod eſt in Conuentu Vallitoleti, & hæc conceſſio cum maxima ſit, poteſt etiam pro defunctis applicari per dictam bullam Sixti Quinti.

QVÆSTIO XCVII.

De indulgentiis pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum in Indiis in ſanctis ordinum indulgentia cōcedatur.*

2 *Vtrum aliæ indulgentia pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ: in fine ponitur decretum S. D. N. Clementis VIII. pro indulgentiis conceſſis calculis, ſeu granis, crucibus, & imaginibus benedictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in Indys in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Cardinalis Pogius Legatus Iulij III. in Hiſpania anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo tertio, conceſſit, vt in Indiis indulgentia plenaria conſequeretur in Die Sancti Dominici & Sancti Franciſci, & Sancti Auguſtini dicendo in Eccleſiis tres *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ, & conceſſit omnes remiſſiones, & indulgentias, quas conſequerentur in die portiunculæ, ſi Eccleſiam S. Mariæ de Angelis perſonaliter viſitaſſent.

Item cōceſſit omnibus Hoſpitalibus in noua Hiſpania omnes indulgentias, quas habet Hoſpitale Conceptionis Mexici, quod dicitur, *del Marques*.

Item conceſſit miniſtris, Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item conceſſit, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis, ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. anno Domini milleſimo, quingēteſimo, ſeptuageſimo primo, cōceſſit Motu proprio, & ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis ordini Prędicatorū in noua Hiſpania, in omnibus domibus

&c

& monaſteriis conſtructis, & conſtituendis perpetuis futuris temporibus, quod die S. Dominici, S. Thomæ de Aquino, & S. Vincentij, & S. Catherinę de Senis, qui Eccleſias prædictis ordinis viſitauerint & preces ibi augmento Chriſtianæ Religionis, & Sedis Apoſtolicæ fœlici ſtatu, ac infidelium conuerſione effuderint, toties plenariam, & omnium peccatorum indulgentiam, & remiſsionem in forma iubilei per communicationem ait, quod eadem indulgentia Sanctis proprijs ordinis Minorum, & S. Auguſt. in noua Hiſpania communicetur: & ait Summus Pontifex, quod qui in prædictis feſtiuitatibus, & eorum octauis confeſſus, & contritus Euchariſtiam ſumit, eaſdem indulgentias a fortiori conſequatur. Et qui in feſto S. Dominici, & S. Thomæ, & eorum octauis celebrauerint, vel pro ſua deuotione celebrare fecerint, toties eandem indulgentiam plenariam conſequantur per modum iubilei. Hæc Vera Cruz in ſuo compendio manuſcripto.

Circa primam conceſſionem Cardinalis Pogij Legati eſt notandum, quod Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias etiam perpetuas in terminis ſuæ legationis, ſed hoc eis competit non ſolum ex commiſsione ſpeciali, ſed etiam generali Domini Papæ, ſicut ſtatuta perpetua facere poteſt, vt dicitur in Iure [a] iuncta ſua Gloſſa, & tradit Corduba, & ſic potuit prædictus authoritate Apoſtolica indulgentiam ſupradictam concedere.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod dare indulgentias iuriſdictionis eſt magis, quàm ordinis, vt tenent Doctores [b] Calderinus ex mente Diui Thomæ, & Abbas. Vnde Legatus, qui eſt ordinarius, poterit concedere indulgentias, etiam ſi non ſit presbyter, vt tradit Speculator [c] Abbas, & Felinus. Et etiā ſi teneremus opinionem illam, quod ſit proprium dignitatis Epiſcopalis concedere indulgentias, de qua opinione per Franciſcum [d] de Pauinis, Legatus nihilominùs poteſt ipſas concedere, quia eius officium præualet omni dignitati Prouinciæ, etiam ſi vacaret Sedes Apoſtolica, quia ſi officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus, [e] ergo etiam permanet omnis eius authoritas, nulla enim lex eſt, quæ dicat Legatum tunc hoc non poſſe, & ſic non dicendum, quod debuit aduertere Mathæos Cardinalis, [f] contra quē inſurgit Gambarus, [g] quanti autem temporis indulgentia poſſit conferre Legatus, variant Doctores. Quidam enim dicunt honeſtum eſſe, vt propter reuerentiam Concilij non excedat numerum quadraginta dierū, quoniam iſeſt taxatus numerus omnibus inferioribus à Papa. Gambarus [h] tamē aduertit iura quadraginta dierum numerum præfigentia, inferioribus à Papa. Legatis minimè præfixiſſe numerum. Diſtributio enim indulgentiarum ante Cōcilium non erat præfinita cuiquam prælato, ſed indifferenter dabatur pro animarum ſalute, vt conſtat ex Iure, [i] & tradunt communiter Theologi. Concilium vero ob indiſcretam diſtributionem reſtrinxit inhibendo omnibus Eccleſiarū prælatis ne vltra quadraginta dies concederent. Cum igitur lex illa concilij ſit regularis diſtributionum Epiſcoporum, & in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio diſsipationis Theſauri, quæ in Epiſcopis, cùm ipſi ſint pars immediata Sedis Apoſtolicę, & habeant patrocinium eius præſumitur, quod maiori cura conſeruabunt eius honorem, & ſic dicendum eſt, quod Concilium non comprehendit Legatos Cardinales, quando enim priuilegia reſtringuntur, Cardinales ſub communi appellatione minimè veniunt.

[a] c. final. iun. 7. ſua gloſ. de off. leg. Cord. in 5. qq. q. 12 propoſit 3.
[b] DD in cap. quod autē de pœn. & remiſ. Calder. in ca. accedētibus de priuil. Abb. in ca. cū olim de maio. & obed.
[c] Specul. in §. ſupereſt de leg. Abbas in c. noſtro de pœn. & remiſ. Fel. in trac. de indul. ad fi.
[d] Pauin. in tract. de pote. c. ſede vacante in 4. q. princ. in princip.
[e] Brunel. dign. & pot. leg. colū. 33.
[f] Car. in Cle. ne Romani §. porrò de elec.
[g] Gamba li. 8. de author leg. àlatere, quid poſſit legatus circa indulg.
[h] Gamb. vbi ſ. n. 9.
[i] c. cum ex eo de pœn. & remiſ. & tex. in c. indulgentiæ ſ. de cauſ. præſ. DD. in 4. d. 20.

Notandum eſt etiam quod conceſsio Sixti V. pro feſtiuitatibus ordinis Minorum, de qua in ſuperioribus [k] mentionem fecimus, in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Chriſti fidelibus, etiā prodeſt pro nouo Indiarum orbe, non enim video, cur fidelibus in illis partibus commorantibus hoc tantum bonum non poſsit communicari.

[k] ſupra ho. 10. p. 11. artic. 9.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ.

RESpondeo dicendo, quod idem, Cardinalis Pogius Legatus Iulij III. eodem anno conceſsit etiam miniſtris Indorū ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Conceſsit etiam, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis, ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. in conceſsione ſuperius allata, vltra ibi indulta, indulſit religioſis qui ad Indiarum conuerſionem proficiſcuntur, quod in die, quo ſe mari cōmiſerint, & ſic in quo peruenerint, vel in itinere deceſſerint indulgentiam conſequantur in formam Iubilei.

Item Pius V. conceſsit omnibus religioſis ſcientibus idioma Indorum toties quoties munus docendi Indis exercuerint, centum dies de iniunctis pœnitentiis.

Et Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo quarto, conceſsit religioſis Mendicantibus, qui de licentia ſuorum prælatorum proficiſcuntur ad quaſcumque terras infidelium ad quamcumque mundi partem ad eos conuertendos, vt vadant tanquam Legati, & Commiſſarij & eis concedit omnes gratias conceſſas à ſuis prædeceſſoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt, & ſic ſecundum hæc ſunt confirmata, quæ per Nicolaum V. Gregorium nonum, Leonem decimum, Adrianum Sextū, & Clementem VII. & alios Pontifices ſunt conceſſa illis, qui ad illas partes ad dictam conuerſionem proficiſcuntur. Hæc eſt magna conceſsio, vt aſſerit Vera Cruz in dicto compendio, & dat, quod ſit liberum eis, quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem, quæ ad Indos pertinent, videantur infra hoc tomo quæſtione nonageſima 2. de priuilegiis pro Indis conuerſis à Sede Apoſtolica conceſsis.

Pro complemento autem iſtius quæſtionis operæ pretium eſſe duxi proponere in præſentiarum Decretum S. Domini Noſtri Clementis VIII. cuius tenor eſt.

Declaratio, & Decretum ſanctiſsimi Domini Noſtri Domini Clementis Papæ Octaui, ſuper indulgentiis, quæ tam à ſanctitate ſua, quàm ab eius prædeceſſoribus, coronis, roſariis, calculis ſeu granis, Crucibus, & imaginibus Benedictis hactenus conceſſæ ſunt, & in poſterum à ſanctitate ſua concedentur.

Formula indulgentiarum nouiſsimè à ſanctitate ſua præſcripta benedicendis coronis, roſariis, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis, in principibus, vel ad eorum inſtantiam tantum concedatur, atque hæc qua de cætero, & non alia ſeruetur, & retineatur. Hæc formula indulgentiarum ſola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.

Nos

Digitized by Google

Nomina vero indulgentias impetrantium, etiamſi principes ſint, non imprimantur, Coronæ, Roſaria, grana, ſeu calculi, cruces, & ſacræ imagines cum indulgentiis ante a benedictæ quæ quidem ad hunc vſque diem diſtributa ſunt, ſiue illa à ſanctiſſimo Domino noſtro, ſiue à ſuperioribus Pontificibus ſint conceſſa, non tranſeãnt perſonam illorum, qui ea in præſenti obtinent. Quæ autem vſq; in hodiernum diem effectum ſortita non ſunt, id eſt, nulli hactenus diſtributa ſũt, nemini vti benedicta deinceps diſtribui poſſint, quod ſi de facto diſtribuantur, careant indulgentiis iam conceſſis.

De cætero indulgentiæ ne concedantur granis, ſeu calcunculis, neq; etiam ſacris imaginibus, aut crucibus, ſiue impreſſis, ſiue depictis, ſiue ex quouis metallo ſeu gemma cælatis, & expreſſis, ſiue in Eccleſiis publicè collocandæ, ſiue priuatim habendæ ſint ea, de quibus in formula dicitur dumtaxat exceptis.

Neque ſimiliter concedantur pro agnis cereis, ſiue Agnis Dei benedictis, vel pro quibuſuis ſacris reliquiis retinendas.

Indulgentiæ conceſſæ viſitantibus ſeptem, ſeu nouem Eccleſias, ſeu alias Eccleſias intra, & extra vrbem, vel quadrageſima, & aliis anni temporibus adeuntibus pro ſtationibus conſequendis coronis, & Roſariis huiuſmodi benedictis, amplius non concedantur.

Nec etiam indulgentiæ conceſſæ viſitantibus Eccleſiam Sancti Iacobi in Compoſtella, & loca terræ S. & Hieruſalem & B. Mariæ de Laureto, & alias ſimiles Eccleſias, eiſdem coronis, & Roſariis, Benedictis concedantur.

Neque item communicatio bonorum operum, quæ à regularium, & religioſorum ordinibus, vel congregationibus, ſeu monaſteriis fiunt, coronas, & Roſaria benedicta huiuſmodi recitantibus concedatur.

Neque etiam eiſdem illas, vel illa recitantibus concedatur liberatio animarum in purgatorio exiſtẽtium, niſi vt in memorata formula expreſſum eſt.

Si quando intuitu alicuius gentis, nationis, vel prouinciæ indulgentiæ aliquæ dictas coronas, aut roſaria recitantibus concedantur, illæ ad alias gentes, nationes, vel prouincias, ne extendantur.

Pro populis autem remotiſſimis noui orbis, & Indiarũ ad Chriſtianam fidem conuerſis pauciores indulgentiæ, prædicatoribus vero, qui pro Chriſti Euangelio in eiſdem partibus, & Indiis diſſeminando laborant, ampliſſimæ concedantur.

Corona, vel Roſario, aut grano, ſeu calculo vno, aut alia re vna benedicta deperdita alteram pro ea ſubrogandi facultas ne eſto, neque detur. Datum Romæ apud S. Petrum quinto Idus Ianuarij, anno à Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus vero Sanctitatis ſuæ Anno quinto.

Siluius Antonianus.

Pro cuius ſanctiſſimi Domini noſtri decreti explicatione eſt notandum, quod voluit maximè reſtringere indulgentias à ſe, & ab aliis Pontificibus conceſſas roſariis, coronis paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primò quod non concedantur niſi principibus, vel ad eorum inſtantiam, pro quibus vna tantum formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipſorum principum, & impetrantium non imprimantur.

Secundò quod dictæ coronę, roſarij, &c. ante hac benedictæ cum indulgentiis, ſi ſint aliquibus perſonis diſtributæ, non tranſeant in alias, ſi non ſint diſtributæ, careant omnino indulgẽtiis, nec pro ipſis, indulgentiæ ſtationum quadrageſimæ, & totius anni, concedantur, nec concedantur ipſis indulgentiæ viſitantibus Sanctum Iacobum, Terram Sanctam, & Beatam Mariam de Laureto, nec etiam ipſis communicetur operum totius Eccleſiæ militantis participatio.

Tertiò quod indulgentiæ ipſis conceſſæ pro vna natione aut prouincia, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quartò quod pro nouo orbe, & Indiis pauciores indulgentiæ concedantur, pro prædicantibus tamẽ ibi Euangelium ampliſſimè condonentur.

Quintò vna corona, vel roſario &c. perditis, nõ dentur neque aliæ ſubrogentur.

Ex quibus iam ceſſat murmuratio Fratris Dominici de Soto, [a] [a] Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 3.

QVÆSTIO XCVIII.

De indulgentiis quoad earum publicationem, & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorũ regularium.*

2 *Vtrũ religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccẽt.*

3 *Vtrum clauſula indulgentiæ poſt quinquennium non valitura, debeat intelligi à die conceſſionis, & data literæ, an vero à die publicationis ipſarum.*

4 *Vtrum indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis.*

5 *Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.*

6 *Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*

7 *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, an intelligatur de tot diebus, & annis cõtinuis, vel interpollatis.*

8 *An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius purgatorij.*

9 *Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius, correſpondeat alteri eius diei, & idem tempus pœnæ in purgatorio luẽda.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.

REſpondeo dicendo, quod propter vitandum abuſum vetat Concilium [b] Tridentinum indulgentias, aut aliàs ſpeciales gratias prædicari populo, niſi debitis temporibus per ordinariũ loci, adhibitis duobus de capitulo, quod etiam olim erat ordinatum in Concilio Colonienſi [c] in reformatione clericorum, & ne quis Quæſtor indulgentias alias prædicet, niſi quæ literis Bullæ continentur, & viuat cum bono exemplo, alias epiſcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum, aut publicè delinquentem punire poteſt, iuxta Sacros Canones. [d] Qui quæſtores ante concilium fuerunt prohibiti per eoſdem ſacros Canones, vt poſt Panormitanum tradunt Mandoſius, [e] & Nauarrus.

[b] Tri ſeſ. 21. de reforma. ca. 9.
[c] Conſil. Colon. capit. 10.
[d] ca. vnarũ de priuilegiis.
[e] Mandoſ. in pra. ſign. 13 cõfirmati. Nau. de ora. not. 22. n. 77. & ſeq. de indul. not. 31.

Aduertendum tamen cum Henriquez, [f] quod Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monaſteriorum non comprehendit fratres ordinũ Mendicantium, quia hi non comprehenduntur, niſi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu Proprio pro Mendicantibus anno milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſeptimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in ſuperioribus [g] mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæſtariis conceſſas reuocauit, & ſic nullo modo poſſunt hodie publicari. Verum tamen eſt, quod indulgentias ordinis alicui ſuperiori per Papam conceſſas pro ſubditis, & fa-

[f] Henriq. l. 7. de indul. c. 29. nu. 1 litera B.
[g] ſupra hoc to. q. 68. artic. 3.

familiaribus poteſt prælatus conuentualis promulgare, hæc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Cruciatæ ſuſpenduntur prout in explicatione Cruciatæ latè diximus, ſupradicta autem probantur, nam prælatus monaſterij cenſetur proprijs ſubditis ordinarius, vt ipſis promulget indulgentias, cùm ſit ab Epiſcopo exēptus, prout tradit Henrequez.[a]

[a] Henriq. li. 7. de indul. c. 20. litt. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.

RESpondeo dicendo, quod religioſi indiſcretas prędicantes peccant, cùm in quadem Clementina [b] virtute obedientiæ, & ſub pœna maledictionis æternæ id facere prohibeantur. Indulgentiæ autem dicuntur indiſcretæ, primò non conceſſæ, vt ait quædam Gloſſa [c] communiter recepta. Secundò illæ, quæ conceſſæ quidem ſunt, concedi tamen non potuerunt ab eo, qui eas conceſſit, quia taxam excedebant, prout dixit Nauarrus. [d] Tertiò, quæ probari non poſſunt, neque literis Papæ, ſi ab eo ſunt conceſſæ, vel literis concedentis, aut teſtibus, quando ab alio inferiori conceduntur. Addendum tamen eſt, quod hoc caſu non peccaret, præſertim lethaliter in foro conſcientiæ religioſus, qui ſciret verè eſſe conceſſas ab eo, qui poterat concedere, aut indicijs probabilibus id crederet, nam lex fundata in præſumptione quoad forum conſcientiæ ceſſat, quando veritas eſt, in contrarium, iuxta quandam Decretalem [e] quod alioquin multi concionatores, dum publicè prædicant rogantur per ſchedulas, vt publicent indulgentias ſibi ignotas iſlo, vel illo die, vel illo loco quærendas, peccarent, quod durum videtur.

Aduertendum etiam quod indiſcretæ etiam videntur indulgentiæ quę ſine iuſta cauſa conceduntur per ea quæ adducit Nauarrus; [f] quarum tamen publicatores religioſi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de ſuperiorum facto indicare non debent, iuxta Sacros Canones.[g]

Denique aduertendum eſt, quod quamuis illa Clementina de religioſis tantùm loquatur, & quàuis illi ſic prædicantes pluſquam alij peccent, non tamen alios clericos; & à fortiori laicos excuſat, nō quidem per illam Clementinam, ſed propter rationem, in qua ipſa fundatur, quod videtur cenſuiſſe D. Antonius [h] dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

[b] Clem. 1. §. 1. de priu.

[c] Glo. in d. Cle. v. indiſcretas.

[d] Nau. in § in Leuit. not. 32. n. 45.

[e] c. sua de ſpõſ.

[f] Nau. in §. in Leuit. notab. 55. cum ex eo. de pæn. & remiſſ.

[g] ca. inferior. 21. diſt.

[h] Anton. 3. p. ti. 18. cap. 4.

ARTICVLVS III.

Quoddam Breue concedit indulgentiam plenariam viſitantibus quandam Eccleſiam, addit tamen Papa præſentibus poſt quinquennium non valituris, quæritur, an iſta Clauſula debeat intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ, an vero à die publicationis ipſarum.

RESpondeo dicendo, certum eſſe, quod indulgentiæ conceſſæ valent à tempore datæ, vt ait quædam Decretalis, [i] & ab illo tempore ius eſt quęſitum illi loco, cui conceſſæ ſunt ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, ſed quantū ad eos, qui lucrari volūt, incipiunt in eis efficaciam habere, quamprimum eis præſentantur, & notificantur, & ſic iſtud quinquennium computatur à die quo exhibitæ ſunt literæ, quæ debent exhiberi prælato, argumento alterius Decretalis, [k] nam antequam publicentur, non poſſunt lucrari, quia populus eas ignorat, & in concernentibus animam requiritur ſcientia, & acceptatio, & receptio literarum, & quando priuilegium datur populo, ipſi publicè inſinuandum, & publicandum eſt, argumēto cuiuſdam legis, [l] & ideo hoc quinquennium non cōputabitur, niſi à die inſinuationis ſeu exhibitionis, vt reſoluit Rebuffus.[m]

[i] c. capitulum de reſcript.

[k] c. cũ ex eo de pæn. & remiſſ.

[l] l. non ita ff. de adopt. c. vt eſſi § compoſ. cũ de. de hæred.

[m] Rebuf. conſ. 190.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia conceſſa viſitantibus aliquam Eccleſiam reuocetur à Papa in principio ſuæ creationis reuocando gratias, & indulta, ita vt non poſſit lucrari.

RESpondeo dicendo, quod certum eſt, quemlibet Summum Pontificem pro ſua ſumma, quā habet, poteſtate poſſe reuocare indulgentias à ſuis prędeceſſoribus conceſſas, nullus enim ſuorum prędeceſſorum poteſt imponere ſibi legem, quæ ſuam poteſtatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præſuppoſita igitur hac plena poteſtate, & quod Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias, & indulta ſuorum prædeceſſorum, ait quidam Vigerius, [n] quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædeceſſores conceſſas. Sed certè, vt auertit Nauarrus, [o] præfatus Vigerius videtur id dixiſſe deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas cancellariæ quas in craſtinum ſuę aſſūptionis publicat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas prędeceſſor fecit. Quod tamen non eſt verum, nam regula ſeptima, propterea quod habet verbum *gratias*, & verbum *indulta*, videri poſſet alicui dormitanti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cum ſint quędam gratię, & quędam indulta, nullatenus tamen id facit, quandoquidem ſolum reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria conceſſa ad quęrenda beneficia Eccleſiaſtica, & ad nominandum ad ea, vel conferendum illa ſicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum ſortitas effectum, & neque regula quinquageſima ſeptima, & duæ inſequentes, quę tractant de indulgentiis, neq; Gloſſę illarum vllam de huiuſmodi reuocatione mentionem faciunt, prout tradit Nauarrus. [p]

[n] Viger. de inſt. Theolog. c. 16. § 6.

[o] Nau. lib. 5. conſ. t. de pæn. & remiſſ. conſ. 17.

[p] Nau. vbi ſ.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali tempore operis per quod indulgentia acquiritur.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ præter indulgentię acquiſitionem conceduntur, qualis eſt facultas conceſſa cuilibet eligendi confeſſarium, qui eum etiam abſoluat à reſeruatis, qualis etiam facultas edendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum, ab Eccleſia indictorum, audiendi diuina tempore interdicti. Hęc conceduntur, & alia ſimilia etiam in peccato mortali exiſtenti, & hæc eſt communis omnium ſententia: loquendo autem de indulgentiis propriè dictis.

Dico ſecundò, quod Caietanus [q] ait, quod licet quandoque ſit idem tempus operis, & acquiſitio-

[q] Caie. in tra. poſt. de indul. c. 9.

tionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præſentibus, frequenter tamen alio tempore, & alio fit opus, ob quod conceditur: quo ſuppoſito aduertit, quod quamuis quæſiturum indulgentiam non oportet eſſe verè pœnitentem tempore, quo conceditur facultas quærendi eam, oportet tamen eſſe talem duobus alijs temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cum abſoluitur, vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Gloſſa [a] quædam, quatenus ſentit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiam ab his peregrinis, qui aliquot dies in ſtatu peccati mortalis peregrinantur, & ita tenent Diuus Antoninus [b], & Felinus, & Tabien, & Syluester, quæ opiniones validiſſimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et ſtando in vtraque hac opinione certum etiam eſt Bullas nihil prodeſſe quoad indulgentias, quæ per ſolam Bullæ acceptionem quæruntur accipientibus eas in ſtatu peccati mortalis, & ſic neque priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia intranti eam pro tempore, quo intrat in ſtatu peccati mortalis, neque priuilegia altarium, vel reliquiarium, quibus aliquot indulgentiæ conceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, ſi tunc ſunt in peccato mortali.

[a] *Gloſ. 9 in extrauagan. 1. de pœnit. & remiſſ.*

[b] *Anton. 3. p. tit. 10. c. 3. § 5. verſ. 6. quæritur. Felin. in form. de indulgen. col. 7. Tab. v. indulgentia q. 4 & Sylueſt. q. 10. ar. 9.*

Verum eſt tamen, quod opinio Caietani non procedit ſaltem in cauſa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere ſuo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intentione illud iniſſent, quamuis enim cauſa principalis remota, ſcilicet pax inita, peccatum eſſet mortale, & qui eam feciſſent, mortiferè peccaſſent, ij tamen, qui in ſtatu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum ſumerent, gratiaſque pro pace, quam benefactam eſſe credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profectò conceſſam, quia & ſi opus principale remotum non eſſet meritorium, proximum tamen tale eſt.

Neque opinio Caietani locum habet in cauſa minus principali, nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infecti, & iter arripuerint, & continuarent, aut partem eius, ſi tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confeſſi Eccleſias præſcriptas viſitauerint, indulgentiam lucrifacere poſſe videntur, eo quod etiam, ſi totum opus in ſtatu gratiæ non peragerent, principale tamen, & proximum opus nempe viſitationem Eccleſiæ in eo ſtatu requiſito peragerent. Imo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgentias proprius videtur eas lucrifieri ab eo, qui eſt in bono ſtatu tempore quo eſt quærenda, licet conditiones totæ ob eas quærendas requiſitæ non impleantur in bono ſtatu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earum, quæ eſt proxima requiſitioni indulgentiarum, fiat in ſtatu gratiæ, ſi hoc enim non concederetur, ſequeretur, quod pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilæi, neque alias, quæ prærequirunt ieiunia, & eleemoſynas certorum dierum, vel hebdomadarum, quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono ſtatu proſequuntur, & pauciores incipiunt, & rato collatione aliorum perfectè ſe conterunt, ante quam confiteantur. Imo neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem, niſi per attritionem abſolutione Sacramentali auctam, & confirmatam: & certè præſumendum eſt, quod Papa poteſt concedere indulgentiam exiſtenti in malo ſtatu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipſe non dicat, ea ratione conuincitur, quod verbi gratia indulgentia Iubilæi, & quælibet alia conceditur, etiam malis, vt poſſint eam lucrari in ſtatu bono.

Neque certè videtur eſſe intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularem, quæ aliquando ſolet concedi in hebdomada proxima ſequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti preces, & eleemoſynas facienti Feria quarta, ſexta & Sabbatho, & communicanti ſequenti Dominica, vt iam inde à mane Feriæ ſecundæ, quo illa facere incipit, ſit in ſtatu gratiæ, quoniam pro prudentia tantæ ſedis præſide digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non poſſe moraliter inuenire iam breui paratam, ideoque cenſet eam ſatisfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicæ inſequentis, antequam communicet, ita videtur parata, & confeſſa.

Ex his reſpondetur argumentis adductis à Caietano, ſcilicet quod illa tantum opera, & illo tantummodo facta ſufficiunt ad indulgentiam quot, & quomodo illa neceſſario ad illam quærendam voluit concedens eſſe facta, modo illa moraliter ſaltem benè fiant, & perfectio eorum vltima, per quam eſt quærenda indulgentia, fiat in bono ſtatu, & negando quod omnia opera, quæ requirit indulgentia quærenda, debeant eſſe viua, negando item quod opera mortua ſi alioquin ſint moraliter bona, repugnant operibus viuis, & in gratia factis, quia, imo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Gloſſam [c] communiter receptam. Negando item, quod non poſſunt ſeruire ad integrandam cauſam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam ſeruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum, vt tradit D. Thomas [d], cui Concilium Tridentinum aſtipulatur.

[c] *Gloſſ. in c. quod quidam de pœniten. & remiſſ. & c. quærat. §. quod autem de pœn. diſt. 1.*

[d] *Tho. 1. 2. q. 113. art. 3. & ſeq. Tri. ſeſ. 14. c. 4. & can. 5.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui ſit in peccato veniali, vt indulgentia non acquiratur.

RESpondeo dicendo, quod actus poteſt geri malè à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita quod ipſe actus, vel aliqua eius pars ſit mala venialiter, agendo illum inordinatè, vel in finem malum venialiter, putà ad gloriam vanam, vel aliàs ad iniuſtè complacendum, diſplicendum, lucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circumſtantiæ ad eius bonitatem requiſitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel geſtu indebito: verbi gratia viſitat quis prædictas Eccleſias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus eſt venialiter malus ob defectum circunſtantiæ boni finis, aut nimio riſui, & prophanis negotijs, nimijſque colloquijs indulgens, vel tempore indecenti cum ſcandalo ſaltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu ſuæ perſonæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo faciendo aliqua venialia; quæ non contingunt actum, vel partem eius, verbi gratia, viſitat quis quatuor Eccleſias ſiue in ſtatu gratiæ, ſiue in ſtatu malitiæ bono fine, bono modo, & tempore opportuno, ſed durante tota viſitatione, vel aliqua eius parte, in via, vel in Eccleſia peccat venialiter inordinatè intra ſe iraſcendo, concupiſcen-

dò honorem, gloriam voluptatem, vel aliud huiuſmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, is enim viſitando ſolum peccat alia venialia viſitandi actui contraria, nam qui concupiſcit aliquam vindictam Paruam, aliquam vanam gloriam ex aliis actibus eius, vel etiam ex eodem actu viſitandi per alium actum ſeparatum, non præſtituendo illam pro viſitationis fine, cum facit actum viſitationis malum, ſed facit alia ei extranea, illa enim non ſunt de ſubſtantia, vel circunſtantia illius viſitationis, vt poſt Diuum Thomam [a], & Iacobum de Almain tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemoſynam deſiderando vanam gloriam, ſi vno, & eodem actu vult vtrumque, eſt malus, ſi autem vno actu vult facere eleemoſynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vnam, erit ille bonus moraliter, imo & meritorius, ſi fiat in ſtatu gratiæ, licet hic ſit malus venialiter. Quo notabili ſuppoſito reſpondetur quæſtioni propoſitæ aliquibus dictis. Primum dictum eſt, quod qui viſitás ita peccat venialiter circa ipſum actum viſitandi, vt ipſe reddatur malus ſaltem venialiter, circa ipſum actum viſitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunſtantiæ ad bonitatem moralem ipſius neceſſariæ, non facit actum ad quærendam indulgentiam ſufficientem, qui autem viſitans ſolum peccat alia venialia viſitandi actui extranea ſatisfacit.

a Thom. 2. ſen d. 23. qu. 1. ar. 1. ad 4. Almain in mora. c. 12. Nauar in c. inter verba. 11. q. 3. conc. 5. n. 91.

Secundum eſt dictum, quod fieri poteſt imo frequentiſſimè fit, quod vna pars actus ſit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis eſt actus eundi ad Eccleſiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & poſtea in ſe reuerſus proſequitur, & finit actum ob Dei obſequium, qualis item eſt actus eius, qui vnam, vel alteram particulam miſſæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omiſſione alicuius verbi, vel verſiculi, qui igitur maiorem partem viſitandi benefaceret, licet pars alia eius eſſet mala, ſatisfacere videretur, argumento cuiuſdam Legis [b], & canonis. Ita tenet Doctiſſimus Nauarrus [c], qui arbitratur eum, qui modeſtè, ac deuotè ingrederetur, precaretur, & exiret Eccleſiam viſitando ſatisfacere, etiam ſi reliquum itineris immodeſtè faceret.

b L. quod maior pars ff. ad municip. c. 1. de his quæ fiunt amaio. par.
c Nauar de indulgent nu. 32. n. 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

RESpondeo dicendo, quod Canoniſtæ variè appellant, & diſtingunt hos dies & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles eſſe idem, quod dies continui, putà per quadraginta dies continuos ieiunando. Et ſimiliter dicitur annus vtilis continuus, quando ſcilicet, ſine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda eſt, puta ſingulis diebus ieiunando, aut orando communes autem dies dicuntur interpollati, putà ſi intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies ſemel in hebdomada, vel in menſe ieiunare, & ſimiliter annus communis dicitur interpollatus, quando ſcilicet intra annum, vel duos annos vno die ſingulis hebdomadis, vel menſibus ieiunatur. Quo ſuppoſito variant ſcribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis continuis, an de interpollatis, vt patet ex traditis per Nauarrum [d], & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri reſoluit, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel plurium annorum intelliguntur dies aliquando quidem continui, aliquando autem interpollati, dicunt enim cum communi, quod per indulgentiam tot dierum, putà quadraginta, ſimpliciter conceſſam remittitur pœnitentia tot dierum, etiam ſi dies illi pœnitentiæ non ſint continui, ſed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni ſimpliciter non dicendo de iniunctis, intelligantur 365. dies condonari, modo ſint continui modo interpollati, modo ſint iniuncti, modo non.

d Nau de indulg. nu. 31 § 39. & § 40. Cord. de in dulg. q. 12.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius, & non Purgatorij, & de pœnitentijs in hoc ſæculo iniunctis, vel iniungendis, & de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non eſt, remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, ſed pœnitentiæ, pœna autem Purgatorij non eſt propriè pœnitentia, quia non eſt voluntariè aſſumpta, ſed eſt perpeſſio pœnæ per vindicem iuſtitiam Dei inflictæ, quamuis ſit patienter, aut voluntariè tolerata, & per hæc, & alia, ita tenet Soto [e] cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiam de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentijs vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorum, dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remiſſiones fieri ſecundum formam Canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali, ſi eſſet graue, imponi iubentur ſeptem anni pœnitentiæ, & pro grauiſſimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex Canone non imponantur ſemper illi anni, ſed pauciores, tamen per illam minorem pœnitentiam non remittitur, niſi pœna Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex conſequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorum non remittit niſi ſolum illam pœnam Purgatorij, quæ correſpondet iniunctæ, ſi adimpleretur. Si autem indulgentia ſine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pœnitentiæ, vel remiſſionis abſolutè, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione eſſent iniungendi, & quorum pœnitentiæ ſecundum ſua peccata reus eſſet, & pœnarum, quæ in Purgatorio ſic reſpondent ſecundum iudicium, atque iuſtitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eam indulgentiam, quantum remitteretur, ſi in hac vita ille pœnitens ſufficienter pœnitentiam egiſſet, illis diebus, aut annis, quibus ſecundum legem, & iuſtitiam Dei, & Eccleſiæ pœnitere debeat, & in his concordant Doctores communiter, & expreſsè Durandus [f], Paludanus, Florentinus, & Sylueſter, quamuis ibi malè mordeat Summam Angelicam, quaſi aliter ſenſerit, prout aduertit Corduba.

f Durā in 4. d. 20. & ibi Paluda. q. 1. art. 1. Florent. 1. p. Summa tit. 10. ca. 3 § 3. Sylu. v. indulgen q. 4. Cor du. lib. 5. de indulgen q. 32.

ARTI

ARTICVLVS XI.

Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius reſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœna in Purgatorio.

a Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

Reſpondeo dicendo, quod Soto [a] ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non reſpondet alter annus, imo neque fortè vnus menſis pœnæ in Purgatorio, & ex conſequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non eſt remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus ſæpè valet ad ſolutionem debitarum pœnarum, quam pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita, quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius cæteris paribus plus valeat ad ſatisfactionem pœnarum, quatenus eſt voluntaria, vt ait communis opinio: at vero ex alia parte, quia ſcilicet pœna Purgatorij ſine comparatione acerbior eſt, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad ſatisfactionem, vel ſolutionem, quia cætera paria non ſunt: tanta autem pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quam in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum eſt. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo ſit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus ſit viginti annis, & fortè neque decem quantumcunque peccata magnæ pœnæ debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pœnæ ibi perſoluet pœnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

b Cord. lib. 5. q. q. 32.

At Corduba [b] hanc reprobat opinionem, negat enim pœnam Purgatorij acerbam ſuperare ratione voluntarij in pœnis vitæ huius eodem tempore perpeſſis ad effectum ſolutionis, aut ſatisfactionis Deo faciendæ, nam vix eſt tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantum die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorum pœnitentiæ pro multis, & magnis ſuis, quem tamen vehementiſſima in hac vita contritio, atque acerbiſſima flagellatio, ſeu tribulatio, ſiue martyrium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta profeſſio eodem die, aut etiam minori tempore perdurans profectò purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipſe Soto negat, ſed expreſsè affirmat, [c] igitur ratio voluntarij ſuperat acerbitatem pœnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pœnitentiæ vitæ huius plus ſoluit debitarum pœnarum, quam vnus, & multi dies pœnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

c Soto in 4. d. 15. q. 1. art. 4 & d. 16. q. 1. ar. 3. & qu. 2. ar. 2. & 3.

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione diſcedam, non enim Sotus ait, quod acerbitas pœnarum in Purgatorio ſuperat omne opus ſatisfactorium huius vitæ, hoc enim ex dictis, & conceſſis ab eodem Soto non poteſt affirmari, ait ergo Soto reſpondens communi opinioni, quod acerbitas pœnarum Purgatorij vnius diei poteſt plus valere ad ſatisfactionem pœnarum, quam aliqua pœna multorum dierum in hac vita voluntariè aſſumpta, quia licet ſit minor quoad durationem, eſt tamen reſpectu acerbitatis æqualis, imo maior. Ex alio tamen capite ab hac decedo opinione: loquitur enim ea opinio contra morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarios, Miſſas, & officia vltra 200. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus ſi ab anima, quæ propriè non ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pœnas, cum pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez [d] quod iſtam ſententiam quidam inſignis Prædicator à ſacro Inquiſitionis Senatu compulſus eſt retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactorijs, & Miſſis offerendis pro ſuis defunctis, & quidam patres ſignificant quarundam animarum pœnas duraturas ad diem vſque iudicij. Surius in vita Sanctæ Luzbergæ ait, quod quidam Innocentius Papa eſt in Purgatorio detinendus vſque ad diem iudicij, & Adamus in ſermone pro defunctis ait quoſdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, [e] Et aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud authores de indulgentijs diſputantes.

d Henriq. li. 7. de indulgen. c. 16 n. 4.

e Belar. lib. 2. de purga. ca. 9. in fin.

QVÆSTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *Vtrum Epiſcopi occidentales, & meridionales Indiarum poſſint abſoluere noniter conuerſos à caſibus Bullæ Cænæ Domini.*

2 *Qui ordo confitendi Chriſtianis in partibus Indiarum concedatur.*

3 *Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.*

4 *Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.*

5 *Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*

6 *Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita.*

7 *Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere noniter conuerſos à caſibus Bullæ Cænæ Domini.

Reſpondeo dicendo, quod prout conſtat ex Patre de Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, Paulus III. conceſſit Epiſcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quod ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ poſſint abſoluere omnes noniter conuerſos dictarum Indiarum à caſibus de Cæna Domini authoritate Apoſtolica: & quod hanc poteſtatem poſſint dicti Epiſcopi authoritate Apoſtolica committere ijs, quibus viſum fuerit eis, hoc autem conceſſum fuit anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo.

Nota primò, quod hanc poteſtatem poſſunt Epiſcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera his, quibus viſum eis fuerit, & hoc authoritate Apoſtolica, vnde mortuo Epiſcopo qui hanc commiſſionem fecit, non ceſſat dicta authoritas, & poteſtas, cum authoritate Sedis Apoſtolicæ concedatur.

Nota ſecundò, quod hæc authoritas tantum conceditur in foro conſcientiæ, & non in foro exteriori, ex ſententia Didaci de Couarruuias [f] dicentis, quod abſolutio ab excommunicatione facta ex vi iubilæi, & Bullarum à confeſſore, non valet in

f Cou. in c. alma mater de ſent. excom. 1. p. § 11. n. 10.

in foro Iudiciali, niſi in ipſis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegij, quod, ſcilicet, poſſint Epiſcopi dictos Indos abſoluere iniuncta eis pœnitentia in forma conſueta Eccleſiæ, quod forum iudiciale ſonat, prætere à prædicta authoritas conceditur ordinarijs in ſuos ſubditos, & eſt ordinaria.

Nota tertiò, quod extendit Pater Veracruz hanc poteſtatem non ſolum in Indos ſubditos Epiſcopo eiuſdem diœceſis, ſed etiam in alios alterius Epiſcopatus ibidem venientes, ſiue tempore communionis Paſchalis, ſiue alio tempore, quia litera dicit, quod ipſi Epiſcopi poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Cœnæ Domini. Vnde quia hoc ſolum fit in præiudicium cócedentis, ſcilicet Papæ, ideo largè interpretandum.

Nota quartò, quod ex hoc priuilegio ſolum habetur, quod Epiſcopi Indiarum, & illi, quibus ſpecialiter commiſerint, poſsint abſoluere à caſibus dictis, & ſic falſum, & periculoſum eſt, quod habetur in Manuali Mexicano, impreſſo anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo octaun, vbi dicitur hoc priuilegium conceſſum fuiſſe Curatis Indorum, ſolum enim Epiſcopis conceditur.

a 1. to q 20. ar. 9. Nota quintò, quod hoc priuilegium non tollitur, quando publicatur Romæ proceſſus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo.[a]

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.

Reſpondeo dicendo, quod Pius IIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſecundo conceſsit Epiſcopis harum Indiarum, vt ſanctum Chriſma poſſent conſecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balſamo, ac illorum miniſtrorum numero, qui ad id commudè haberi poterit adhibito (quia abſolutus miniſtrorum Eccleſię numerus facilè non reperitur) conficere, & conſecrare perpetuo poſsint.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.

Reſpondeo dicendo, quod Pius IIII. conceſsit eiſdem Epiſcopis, vt limina Sancti Petri ſingulo biennio non teneantur, etiam ſi iuraſſent, viſitare, ſed quod ſufficiat per procuratorem, vel Nuntium ſingulis quibuſque quinquennijs viſitandò, & iuramentum præſtitum, & deinceps forte præſtandum etiam ex nunc, prout ex tunc, relaxatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Indi ſint Domini ſuarum poſſeſſionum.

Reſpondeo dicendo, quod Paulus III. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſeptimo, determinauit Indos eſſe verè homines, tam Indiæ Occidentalis, quam Orientalis, qui licet extra fidem Chriſti exiſtant, ſua tamen libertate, ac rerum ſuarum dominio priuatos, & priuandos non eſſe.

Ac ſecus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipſos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidem Chriſti inuitandos fore authoritate Apoſtolica declarauit, & decreuit. Idemque Paulus III. declarauit omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis eſſe veros dominos rerum ſuarum, & vere habere dominium ſibi ſubditorum, & nullo modo ob infidelitatem eſſe priuandos, neque eſſe priuatos, & multo minus per conuerſionem ad fidem eſſe deſtituendos ſuo, quod poſſidebant, dominio, & ipſe idem declarauit eſſe vere liberos, & non ſeruos.

Circa quam conceſſionem nihil venit notandum, ſed plorandum, cum oculis noſtris tot millia Indorum deuaſtata, eorumque terras proprijs dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lachrymas compellit, eſt, quod hæc facta ſunt à Chriſtianis Regnum Chriſti publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hiſpaniarum conuerſionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus eſt Caietanus[b], qui harum meminit oppreſſionum, & Victoria, videndus eſt etiam Epiſcopus Chiapenſis doctiſſimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuerſis libris ab eo compoſitis nondum impreſſis, maximè in libro, quem teſtamentum vocat, & in alio, quem codicillum, quos libros ante mortem Regi Philippo Secundo, præſentauit, & idem in libro de non alienandis populis. Quæ damna, & oppreſſiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hiſpaniarum totis viribus tollere conati ſunt, hoc conſilio ſuo regali Indiarum commendantes, in quo illuſtriſſimo ſenatu id Chriſtianiſſimè tractatur, & media ad eas oppreſſiones extirpandas ſumma conſultatione adhibita ordinantur: quæ ſi in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non eſt mirandum, cum multa in his Hiſpaniarum partibus contra iuſtitiam, contra expreſſam Regis, & ſui ſupremi ſenatus voluntatem moliantur, ratione quorum non poſſumus Catholicum, & Chriſtianiſſimum Regem noſtrum, nec eius ſupremum Senatum arguere de peccato.

b Caiet 2.2. q.66. ar. 8 ad 2. Victo in relect. de Indis §. 4. concl. 2. 5.6. & 7.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.

Reſpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini milleſimo, treceteſimo, vigeſimo octauo, conceſſit pro conuerſione Indorum, ante quam notitia eſſet noui orbis per plures annos multa, quæ omnia poſtea ſunt confirmata in fauorem Indorum per Leonem X. Adrianum Sextum, Clementem VII. & Paulum Tertium, & ſunt quæ ſequuntur. Primum, vt religioſi ad terras infidelium peruenientes poſſint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt ſacerdotes poſſint conuerſos vſque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio conceſſum eſt, vt diſpenſare poſſint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quartò conceſſum eſt, vt poſſint diſpenſare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quintò conceſſum eſt, vt poſsint cognoſcere de cauſis matrimonialibus. Sextò, vt inordinatè viuentes de ſuis exceſsibus poſsint corrigere. Septimò, vt ibidem religioſi poſsint

diuina

Digitized by Google

diuina officia celebrare, cœmeteria benedicere, & vota commutare, exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinæ, ac indulgentias dare. Octauo ſi non poſſint habere altare portatile, poſſint conſecrare, & ſimiliter corporalia, vbi non ſint Epiſcopi. Nonò, vt poſſint omnia alia facere, quæ ad augmentum diuini nominis, & ampliationem catholicæ Fidei, ac ad irritationem, & reprobationem illorum, quæ ſacris traditionibus contradicunt, ſicut pro loco, & tempora viderint expedire. Hæc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum eſt fauorabile valde ex quo multa pendent ad profectum Indorum conſideranda.

Circa quam conceſſionem ibi, *vbi non ſint Epiſcopi*, nota quod in terris vbi ſunt Epiſcopi iam ea non poſſunt, quoad omnia in ea contenta, fratres dicti religioſi, hoc enim ex præfatis verbis ſecundum intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis conceſſit, quod Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam conſanguinitatis, quam affinitatis, poſſint matrimonium contrahere, donec Sedes Apoſtolica aliud ſtatuerit.

Et idem conceſſit, quod Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & non recordantur, quam primo acceperint, alijs dimiſſis, vnam retineant. Ex hac conceſſione, & ex eo, quod D. Thomas, & Sylueſter [a] dicunt, ſcilicet quod ſi quis conuerſus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti. Habes quod impedimentum iuris Canonici, quod ſcilicet, non poſſit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum, quando illud contractum fuit in infidelitate, ſi ſua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimonium cum alia infideli, quæ ſciebat illum vxorem habere, quod ſi mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit cõtrahere cum illa ſecunda, quam polluit per adulterium viuente ſua prima vxore, quia ſi non recordatur de prima, poterit contrahere, etiam ſi viueret, cum ſecunda, ergo à fortiori ſi eſt mortua.

[a] *Sylueſ. v. matr. 8. §. 10. ver. 7.*

Nec contra hæc obſtat argumentum, quod iſte infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contrahida en infidelitate*, ſi poſtea venit ad fidem. Nam reſpondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, ſcilicet quia fidelis eſt, & illa cognatio affinitatis eſt naturalis. Videatur Sylueſter, [b] & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

[b] *Sylueſ v. matrim. 8. §. 9 DD in c. l. in tract. de cõuerſ. in fideliũ.*

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod dicti Indi ſolum teneantur ad ieiunandum omnibus ſextis ferijs quadrageſimæ, & vigiliæ Reſurrectionis, & Natalis Chriſti propter eorum nouam ad fidem conuerſionem, & ipſius gentis infirmitatem, imo ieiunium repugnans ſanitati, vel non bene quadrans officio, vel exercitio alicuius eorum, non eſt cenſendum illis ab Eccleſia præceptum. Hæc Paulus Tertius.

Ex hac conceſſione habes, vnde poſſis quam plures Indos excuſare ab obligatione ieiunandi, cum ipſi ſibi quotidia baiulent ligna, & alia multa huiuſmodi faciant, & ipſæ Indæ molant ſibi panem, aquam humeris portent, & ſi addas eorum inſufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excuſabis.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod dicti Indi ſolum teneantur ab operibus ſeruilibus ceſſare omnibus diebus Dominicis, Natiuitatis, & Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Pentecoſtes, necnon Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Aſſumptionis, & B. Apoſtolorum Petri, & Pauli, cæteri vero dies ex dictis cauſis indulgentur eis.

Has conceſſiones conceſſerunt prædicti Summi pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habentur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religioſi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo Tertio, vt teſtatur Cardinalis Burgenſis in expreſſa conceſſione.

Item conceſſit Pius IIII. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſecundo, Indis ad petitionem Regis Hiſpaniarum Philippi II. vt tempore interdicti in Eccleſijs, & alijs pijs locis ordinaria, vel Apoſtolica authoritate lati, dummodo cauſam interdicti non dederint, neque ad id eis ſpecialiter interdici contingat, Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi etiam ianuis apertis, & pulſatis campanis per quoſcunque ſacerdotes Miſſas, & alia diuina officia alta voce excommunicatis tamen, & interdictis ſolummodo penitus excluſis, celebrare faciant, & illis intereſſe, necnon ſacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & alia ſacramenta ſuſcipere, & defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa ſepulturæ tradere, ac ipſarum Vicarijs, Rectoribus, & alijs presbyteris eligendis, vt Miſſas, & alia diuina officia celebrare, & ſacramenta fidelibus huiuſmodi miniſtrare ordinariorum, vel aliorum licentia deſuper minimè requiſita, minime valeant ad triginta annos proximè futuros duntaxat conceditur authoritate Apoſtolica, anno milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo ſecundo, duodecimo Auguſti, & finita ſunt anno Domini milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo ſecundo.

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, ſacramentaque omnia, & matrimonij, benedictionéſque nuptiales recipere, cum pompa funerali ſepeliri intra præfixum tempus triginta annorum, niſi in Eccleſijs, locíſque pijs ſpecialiter interdictis, vel niſi Indi fuerint excommunicati, vel ſpecialiter interdicti, vel niſi dediſſent cauſam interdicti, his caſibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta conceſſione.

Et aduerte, quod conceſſio non ſpecificat, quod diuina audire, ſacramentaque recipere Indi poſſint in ſuorum populorum Eccleſijs, ſed abſolutè dicit, quod Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulſatiſque campanis diuina audire, altaque voce celebrare, ſacramentaque omnia ſuſcipere, cum pompa funerali ſepeliri, & ſic vbique in alijs Eccleſijs hæc fieri excluſis excommunicatis, & interdictis, concedit Breue, vt patebit ipſum legenti.

Et aduerte etiam, quod ſi in populis Indorum non ſeruatur interdictum, tunc ſine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, ſacramentaque recipere, ergo quod concedit eis Papa propter hanc conceſſionem debet extendi, vt conceſſione in hoc priuilegio contenta gaudere poſſent. Indi in omnibus Eccleſijs, & pijs locis ſitis in locis interdictis, & non ſpecialiter interdictis, quia Papa abſolute concedit, & in ſui præiudicium, putà quando authoritate Apoſtolica eſt interdictum poſitum: ergo largiſſimè poteſt interpretari, iuxta doctrinam Panormitani [c], & ſic poterunt Indi ſepeliri cum pompa funerali, audireq́; diuina, & omnia ſacramenta recipere in monaſtarijs Hiſpanorũ, & in hoſpitalibus vbi eſt interdictũ appoſitũ, non obſtante Clementina, *Ex ſequentibus, de ſententia excõmunicationis.*

[c] *Panor. in c. ex tenore de hæret. nu 9 & in c. olim de verb. ſign.*

tionis. Sed conſiderent in Indiis exiſtentes, vtrum hæc conceſſio ſit per poſteriores Pontifices innouata, ita vt ea poſſint modo frui Indi: ſi enim non eſt innouata, vt patet, finita eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore iubilei aliqua gratia ſpecialis Indis ſit concesſa.

RESpondeo dicendo, quod idem Pius Quartus anno eodem milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, vndecimo Auguſti ad ſupplicationem dicti Regis Philippi Secundi Hiſpaniarum conceſſit omnibus Indis vtriuſque ſexus dictarum Indiarum, vt quando, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias, Sedis Apoſtolicæ indulgentias (& cum conditione quod ieiunium, & confeſſio, & ſacra communio præcedere debeant) concedi, & publicari contigerit, ſi intra tempus ad indulgentiarum cõſecutionem ſtatutum peccata ſua commodè confiteri nequiuerint, dummodo corde contriti ſint, ac cum primum presbyteri copiam, confitendique opportunitatem nanciſcuntur, vel ſaltem intra menſem primum presbyteri copiam confitendi propoſitum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorũ ſuorum remiſſiones verè conſequantur, & conſequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi confeſſionis, & ſacræ communionis ſacramenta ſuſceperint, &c. non obſtantibus conditionibus præmiſſis in literis, & conceſſionibus indulgentiarum huiuſmodi per nos, & prædeceſſores noſtros appoſitis, & apponendis, &c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter iubilæum conſequendum, tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemoſyna, ſacraque communio requiruntur, & Indi quia numeroſi, ſacerdotes autem ſint quam pauci, non poſſint iubilæum conſequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At verò ſi Indi quando publicatur iubilæus, vel alia indulgentia poſſunt commodè peccata ſua confiteri intra tempus conſtitutum in iubilæo, debent intra illud confiteri, ſicut fideles antiqui, aliàs non conſequuntur iubilæum, vel indulgentiam, ſic enim habet litera, dum dicit, *ſi peccata ſua confiteri commodè nequiuerint*, ergo ſi commodè poſſint, tenentur, quia ceſſat tunc ratio huius conceſſionis. Si autem commodè ſua peccata infra tempus ſtatutum in iubilæo confiteri nequiuerint propter penuriam confeſſorum, quia propter hanc cauſam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus ſtatutum in iubilæo, vel indulgentia, quo cæteri fideles ſe præparant ad conſequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis ſuis recogitando ea in amaritudine animarum ſuarum cum propoſito illa confitendi ſtatim habita opportunitate, vel ſaltem infra menſem primum. Itaque conceditur illis tranſacto tempore ſtatuto in iubilæo poſt ſuam publicationem vnius menſis immediatè ſequentis, quod ſufficit, ſi ante habita non fuerit opportunitas, & quando ſe compungunt & de ſuis peccatis conteri incipiunt, debent ieiunare ſecundùm formam traditam in iubilæo, & tranſacto dicto tempore in iubilæo ſtatuto conſequuntur indulgentias, & iubilæum, ſicut ſi confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta ſuſcepiſſent, ſicut reliqui fideles. Ecce ſumma eorum, quæ in hoc Breui continentur, & quæ debent Indi facere ad conſecutionem iubilæi, vel indulgentiæ.

Sed eſt dubium, ſi in tenore iubilæi habetur, quod fideles ieiunent, orent, & eleemoſynas largiantur, confeſſionis, Euchariſtiæque ſacramenta ſuſcipiant: iam quod Indi eximantur à receptione confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentorum teneantur ad eleemoſynas elargiendas, orationeſque coram Domino offerendas? Et apparet, quod non, quia Papa ſolum ieiunium eis indicit.

Sed reſpondetur, quod omnino ad eleemoſynas faciendas, orationeſque, & ad omnia alia, quæ infra tempus ſtatutum quo iubilæus datur, exequi poſſunt, dicti Indi tenentur, tum quia non eſt cur ab his eximi debeant, cum facilè ſicut ieiunium adimplere valeant, ita etiam eleemoſynas facere poſſint, tum etiam quia ſi dictis Indis parcitur à receptione ſacræ communionis, & Pœnitentiæ ſacramentorum, eſt, quod infra tempus ſtatutum in iubilæo non poterunt illa recipere propter eorum maximam multitudinem, paucamque confeſſorum copiam, cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemoſynæ largitione, debent omnia in ſuo tempore ſeruari, & non obſtat, quod ſolum ieiunium Indis indicitur ſeruandum in hoc priuilegio: nam reſpondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, ſed dicit facta debita quoad ieiunium diligẽtia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum, quod ſicut à ieiunio non reſeruantur, ſic neque à reliquis, quæ illo tempore ſeruantur.

Sed quid ſi Indus, qui ad ieiunium, orationem, eleemoſynæ largitionem, & contritionem ſe præparans irretitur aliqua excommunicatione Papæ reſeruata, neque poteſt commodè ad confeſſionem accedere, conſequitur ne iubilæum non abſolutus ab excommunicatione?

Reſpondetur, quod communicatio cum excommunicato in diuinis ſecundum Couarruuiam [a] prohibita eſt iure diuino, & probatur à Theologis, qui contra Lutherum ſcripſerunt: at in alijs iure diuino non eſt prohibita, nec Papa in primo poteſt diſpenſare. Ex quo videtur, quod quandiu quis excommunicatus exiſtit, non poteſt communicare in diuinis, & per conſequens nec indulgentia, nec iubilæo frui, cum autem non abſoluatur, licet ieiunet, oret, & eleemoſynam largiatur, ſequitur quod non poteſt conſequi iubilæum in excommunicatione exiſtens, ſed oportet, quod prius abſoluatur ab excommunicatione, quod fieri poteſt, etſi tunc non abſoluatur à peccatis.

[a] *Cou. in c. alma mater. 1. p. §. 1.*

Sed quid ſi infra menſem ſequentem habita copia confeſſoris non confitetur? Reſpondetur, quod in hac quæſtione dicendum erit, quod determinant Theologi, & Iuriſtæ, quod quando in indulgentia non dicit, quod confiteatur qui eam conſequi vult, tunc ſufficit propoſitum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis alijs ibidem mandatis, ſi poſtea non confiteatur iſte talis, abſque dubio non perdet indulgentiam, id eſt, peccata dimiſſa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum ſtatũ, prout ego latè egi in Explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Sextus, in Bulla, quam conceſſit Regibus Hiſpaniarum, & com

& commiſit conuerſionem harum terrarum Indiarum Occidentalium, præcipit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrēda, vt nulla perſona cuiuſcunque dignitatis etiam Imperialis, & Regalis ſtatus, gradus, & conditionis pro mercibus habendis, vel quauis alia de cauſa Indiarum terras ſubiectas, & ſubiiciendas iuriſdictioni Regū Hiſpaniæ, & inuentas, & inueniendas accedere poſſit, abſque ſpeciali licentia dictorum Regum. ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quod hæc excommunicatio ad hoc, quod liget, oportet, vt promulgetur Authenticè ſecundum formam iuris [a], nec ligabit, quia inuenitur impreſſa, vel in proprio originali, cum de ratione legis ſit promulgatio ad hoc, vt liget, ita habetur in iure [b], & tradit Soto, & non ſatis credo ſufficere antiquitus promulgatam fuiſſe hanc excommunicationem publicè, & legitimè, ſi poſtea decidit ab hominum memoria, poteſt enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio ceſſauit, quia non fuit conſtitutio, ſed ſententia, non enim per viam ſtatuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus, [c] vnde colligitur, quod multæ excommunicationis ſententiæ contentæ in priuilegiis, & conceſſionibus factis regularibus contra ſæculares ipſos moleſtantes, non ligant, tum quia non ſunt promulgatæ, & licet aliquando fuerint promulgatæ, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum ſtatuti perpetui, ſed per modum ſententiæ, quæ eſt ab homine, & eius nomine finiuntur.

[a] c. 1. de fid. inſtrum.

[b] c. miſtis. 4. d. Sot. lib. 1. de iuſt. q. 1. ar. 4.

[c] Nau. c. 27. n. 2. & n. 54. & n. 55.

QVÆSTIO C.

De ieiunio, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum monachis eſus carnium prohibeatur.*

2 *Vtrum prelati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes & non ieiunent.*

3 *Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem.*

4 *Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia Quadrageſimalia.*

5 *Vtrum monachi a feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare.*

6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*

7 *Quibus cibis in ieiuniis regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit.*

8 *Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiuniis eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores tunc ætatis à ieiuniis regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur.

RESpondeo dicendo, quod eſus carnium per regulam [d] B. P. Benedicti Monachis omnino prohibitus eſt, iuxta tamen definitionem factam in capitulo Ciſterciēſi certis quibuſdam diebus ex priuilegio Alexandri Sexti [e], licitus reperitur, prout refert Collector [f] priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à ſacris Canonibus [g], & à D. Thoma, & Caietano, vt ſcilicet limitetur, non ſolum quatenus copulatiuè infirmitatem & debilitatem requirit, ſed etiam disiunctiuè, & in aliis caſibus, de quibus in dictis iuribus, & regula dicitur, atq; ita receptum eſſe aſſerit Panormitanus. [h]

Dubium autem eſt maximū, an ex quo caro prohibetur, prohibeantur omnia, quæ ex carne ſementiuam trahunt originem, vt lac, caſeus, & oua, & ſimilia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuam dicens, quod ita ait in ſimili B. Gregorius, [i] & ſatis probatur in iure [k], quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus, & inteſtinis animalium, argumento cuiuſdam authenticæ, [l] itaque licet excuſentur exiſtentes in Caſtellæ partibus die Sabbathi extremitates, & inteſtina huiuſmodi comedentes contra ſacros Canones [m], illud tamen quoad monachos inferri non poteſt, neque extendi, quia non ſolum iure communi dictorum canonum ab eſu carnium die Sabbati abſtinere debent, ſed etiam voto, & iure particulari prædictæ regulæ omnibus diebus ad id tenentur, & impedimento vno de duobus ſublato, alterum remanet, vt dicitur in iure [n], quare ſuperioribus circa hoc ſummopere inuigilandum eſt, vt ſi quæ reformatione indigent, reforment, iuxta quandam Panormitani [o] doctrinam, præſertim conſuetudinem illam monialium ordinis contra regulam, & obſeruantiam monachalem introductam carnes indiſtinctè, ac ſine vllo delectu comedendi, quæ tametſi præſentes à peccato mortali fortè excuſare potuerit, exiſtimantes anteceſſores ſuos circa id licentiam, & diſpenſationem aliquam obtinuiſſe, poſthac tamen ſibi cauere debent, & vitæ reformationem ſecundum regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indiſtinctè tenemur admittere. Hæc dictus Collector, cuius opinionem quoad id, quod de eſu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector, cū enim dicta prohibitio carnium ſit pœnalis, extendi non debet ad oua, nam qui vouit ieiunare quartis feriis, per annū, poteſt edere oua, prout tradit poſt D. Antoninum [p] Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in ſuum patrocinium adducit, contra nos faciunt, in primo enim canone prohibetur eſus ouorum, & lacticiniorum in quadrageſima, ſicut prohibetur eſus carnium. At nos in propoſito non loquimur de ieiunio quadrageſimæ, ſed de ieiuniis aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autem canone [q] agitur de pœna clerico fornicatori imponenda, vt ſcilicet non comedat carnes, & quia appellatione carnium in his prohibitionibus minimè oua, & lacticinia veniebant, ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expreſsè prohibentur. At in dicta regula ſolum carnes expreſsè prohibentur.

[d] Cap. 39.

[e] Priuil. 16.

[f] Coll. priu. ord. Cyſter. tit. carnium eſu.

[g] c. carnē & ibi gl. & c. cōſtit. d. 1 & in c. cum ad monaſterium de ſta. monac. D. Thom quodlib. 6. art. 4 & 2. 2. q. 186. ar. 9. ad 2. gloſ.

[h] Panor. in d. c. cum ad monaſterium. n. 6.

[i] c. denique 4. diſt.

[k] c. presby. 82. diſt.

[l] Auth. multo magis. C. de ſacroſan. eccle.

[m] c. quia dies de conſec. diſt. 5.

[n] c. ex tenore de author. & vſu pallij.

[o] Panor. in d. c. cum ad monaſterium nu. 18 & c. ſuper eo de regu. nu. 4.

[p] Anton. 2. p. tit. 6. c. 2. § 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. pag. 428. Henriquez in d. c. denique.

[q] d. c. presbyt.

ARTICVLVS II.

An prælati regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & vt non ieiunent.

RESpondeo dicendo, quod ieiunia, & abſtinentiæ profeſſorum vtriuſque ſexus congregationis Ciſtercienſis, quibus per regulam aſtringuntur, poſſunt ob complexionum diuerſitatem, & ſecundum temporum, locorūmque conditionem arbitrio generalis reformatoris moderari, & relaxari. Ita conceſſit Martinus V. prout continetur in

magno ſeruorum B. Mariæ, & refert Collector [a] priuilegiorum ordinis Ciſterceienſis.

Et Collector [b] compendij ſocietatis habet, quod poteſt præpoſitus generalis per ſe, vel per alios profeſſos, quos elegerit diſpenſare cum perſonis ſocietatis circa ieiunia, & cibos prohibitos, prout conceſſit Iulius III. & ait, quod hæc facultas communicatur omnibus ſuperioribus, & his quibus ipſi commiſerint.

Imo Eugenius IIII. amplius conceſſit quod prior monaſterij ordinis D. Hieronymi, ſeu vicarius in eius abſentia poſſit dare licentiam de conſilio Medici, vel ſine eius conſilio, ſi commodè non poteſt haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, ſeu oua, ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & alijs ieiunijs eccleſiaſticis, ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus etiam ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis prior, & vicario eorum confeſſor. Ita refertur in compendio [c] mendicantium, & in compendio [d] ordinis D. Hieronymi habetur hoc priuilegium indultum fuiſſe priori, & fratribus ſanctæ Mariæ de la Siſla.

Imo amplius, *Sixtus IIII. conceſſit, quod fratres minores non potentes ieiunare bono modo propter infirmitatem, vel debilitatem non teneantur.* Ita habetur in libro [e] Monumenta ordinum, & in ſupplemento.

Notandum autem primum eſt circa ieiuniorum diſpenſationem, quod ſolus Papa circa ieiunia generalia diſpenſat abſolute, ne quis ieiunij lege teneatur, vel non illis aut illis diebus argumento aliquorum Canonum [f], ſingulariter tamen cum illo, aut illo iuſta de cauſa, ne illo, aut illo die ieiunent, etiam Epiſcopus videtur poſſe diſpenſare, imo & eo abſente parochus, & quilibet prælatus cum ſuis religioſis iuxta D. Thomam [g], & ſuum commentatorem Caietanum, tū quia licet hoc iure expreſſo probari nequiret, ſatis tamen neceſſitatibus quotidie occurrentibus perſuaderetur, tum quia tam frequenter Sedes Apoſtolica Conſuli non poteſt, tum quia videtur receptum conſuetudine, quæ iuriſdictionem dare poteſt argumento eorum, quæ in iura [h] notantur. Ex quo infert Caietanus [i] non debere prælatos relinquere ſuæ conſcientiæ ſubditos petentes ab ipſis diſpenſationem, vt liceat eis cœnare aliqua de cauſa in die ieiunij, aut antè horam comedere, quia potius debent eis compati, & benignè diſpenſando à ſuis ſcrupulis liberare. Ex qua doctrina colligitur, quod parum circa ieiunia conceditur præfatis prælatis regularibus in priuilegijs ſuperius appoſitis, cum ſecundum iuris communis regulam dictis prælatis diſpenſare in prędictis concedatur.

Ad vnum tamen debent aduertere regulares, quod, licet ex priuilegio cruciatæ ipſis comedere oua in Quadrageſima minimè concedatur, ex diſpenſatione tamen prælatorum, & aliorum, quibus commiſſum eſt in dictis priuilegijs, poſſunt ea comedere, ſi cauſa ad ita diſpenſandum interuenerit, purà debilitas, vel infirmitas; debilitas autem, & infirmitas in ſenibus reperitur, cū ipſa ſenectus morbus quidam ſit, ſenex enim præſumitur ægrotus, quia ſenectus ipſa morbus eſt, vt habetur in iure [k], & notat Abbas dicens, quod ſtatutum diſponens aliquid in caſu infirmitatis habet locum in caſu ſenectutis, & in quadam lege [l], infirma ætas dicitur ſeniorum, vel puerorum, quod intellige ſecundum Alciatum [m] in his, qui prouectioris ſunt ætatis, putà qui ſeptuageſimum annum attigerint, prout in ſimili dicit Abbas [n], qui ſenes non ſolum cenſentur ægrotare, ſed ſemper in morte eſſe videntur, prout notatur in iure [o], & tradunt communiter Doctores cum Gomezio, & Cataldino. Vnde plures ſenectutis laudes, vitia, & priuilegia referunt Matiençus, [p] Tiraquellus, Iacobus, Portius Caſſaneus, Guillelmus Benedictus, Alfonſus de Azeuedo, Didacus Perez, agens qua ætate quis dicatur ſenex, Auiles, & Meochius, & Grammaticus, & Sebaſtianus Medices, dicens quod magna ſenectus eſt morti ſimilis.

Illud tamen eſt ſummopere notandum ſecundū Caietanum [q], quem ſequitur Nauarrus, quod ſubditus diſpenſatus, vt in die ieiunij pluries, quàm ſemel comedat, non videtur diſpenſatus, vt carnes edat, nec diſpenſatus, vt ante horam iuſtam prandeat, nec videtur à ieiunando liberatus, nec neceſſitas aut iuſta cauſa, quæ excuſat ab integro ieiunio videtur excuſare ab omni parte illius, ieiunare enim, prout poteſt, tenetur, quia (vt ille ait) præceptum Eccleſiæ, licèt in totum ſeruari non poſſit, ſeruandum tamen eſt quoad illam partem, quoad quam ſeruari poteſt. Pro quo eſt apta Decretalis [r] iunctis ibi gloſſa, & Doctoribus notatis.

Ex ſupradicta doctrina ſatis conſtat, quod priuilegium Innocentij Octaui congregationi S. Iuſtinæ conceſſum, vt refertur in libro [s] ſuarum conſtitutionum, quo ſcilicet poſſunt priores, & qui monaſterijs ordinis præficiuntur, in quadrageſima, & alijs ieiunijs de præcepto anticipare horam comeſtionis ante horam nonam, vt eis expedire videbitur, non eſt priuilegium, ſed ius commune omnibus prælatis circa ſuos ſubditos conceſſum. Ex quo etiam infertur intellectus ad quandam Leonis Decimi conceſſionem, quæ habetur in ſupplemento [t] qua conceſſit, quod fratres minores maximè prædicatores actu prædicantes poſſint ſine ſcrupulo, & ſeruato ieiunio anticipare, ſeu retardare (iuxta ſuam conſcientiam) horas comeſtionis, & ſerotinæ collationis. Hæc enim conceſſio ſi ſecundum regulas iuris communis enucleetur, parum, aut nihil vltra ipſum ius concedere videtur.

Circa quam notandum eſt primò, quod illa dictio, *maximè*, non excludit, quin fratres etiam actu non prædicatores non poſſint anticipare horam, hæ enim dictiones, *præcipuè præſertim, maximè*, & ſimiles, caſum minus dubitabilem exprimunt, ac implicant caſus magis dubitabiles, & in eis volunt idem eſſe, prout in multis iuribus [u] notatur, in quibus id tradunt gloſſæ, & Abbas. Qui caſus minus dubitabilis, ſcilicet, cum actu prædicant ſecundum ius commune excuſat prædicatores à ieiunio: maius enim bonum excuſat eos, qui non poſſunt ieiunando ſanctioribus, & melioribus operibus vacare, quibus nō ieiunando vacarent, argumento cuiuſdam Canonis [x], exercitium autem prædicationis multo præſtantius eſt ieiunio, cum ſit opus maximæ miſericordiæ, & ideo à ieiunio minimè debet impediri, iuxta ea, quæ tradit doctiſſimus Caietanus [y] dicens, quod excuſatur à ieiunio qui ieiunando non poteſt ad ſuam, aut aliorum ſpiritualem ſalutem, vel corporalem neceſſaria efficere, velut concionari ex officio, aut obedientia verbo, aut ſcripto docere, aut confeſſiones audire. Vnde infertur, quod ſi propter actualem prædicationem poſſunt religioſi à ieiunando abſtinere, à fortiori poterunt horas debitas ſeruato ieiunio anticipare, & ſic intelligo hoc Leonis X. indultum procedere etiā ſi ipſa actualis prædicatio ex officio aut ex obedientia prælati non exhibeatur ſed voluntariè omnino præſtetur nulla ad id cogente neceſſitate, cum hæc conceſſio includat etiam caſus magis dubitabiles, prout eſt iſte. Et ſi ſubditus dubitat, an opus pium, & voluntarium, quod inten-

[a] Collect. Conſt. v. ieiun. §. 2.
[b] Colle. comp. ſoci §. 7.
[c] Comp. men. tit. ieiun. § 7.
[d] Compen. D. Hieron tit. ieiun. §. 6.
[e] In 1. impr. fol. 62. & in 2. 66. conceſſ. 99. in ſup fol. 100. nu. 384.
[f] Clem. ne Romani de elect. ca ex inſinuatione de appel.
[g] Thom. in 4. d. 15 q. 3. art. 2. ad 1. & 2. 2. q. 147. art. 4. & ibi Cai…
[h] ca. cum ex. tinget de foro compet. c. duo ſimul de offi. ordina.
[i] Caiet. ſuper d. ar. 4.
[k] c magna de vot. Abbas 16 col 2.
[l] l. contractib. in prin ff de leg. 1.
[m] Alcia. de præſum. regu. 2 q 53. nu. 3.
[n] Abb. in ca. quoniam frequenter. §. 1. vt lit. non conteſt.
[o] l si quis ff de fide commiſſ. libert. & c. in teſta. facer per Gomez in regu. Cancel. de infirmis qua 7. Cataldin in tra. de tranſa. Cancel. Baſil. col 1.
[p] Matien in dialo relat 3. p ca. 18. ex nu 7 … Tiraqu. de pri. in pręfat. ex nu 79. & ex n 112. Portius conſ. 17. Caſſa. in catal. gl. … pa. con. 17. Benedic. … Azeued. ad curiam. … Perez. lib. 4. ord tit 1 in l. 4 in gloſ. ſeſenta annos. Auil in c. 19. pręto. in gl. vno de los regidores, n. 2. Menoc. de arbit. c. 19. Gram. deci. 14. n. 4. Sebaſtia. Medic. in tract. mors omnia ſoluit. 3 p. nu. 150.
[q] Caiet. in d. ar. 4. Nau in man c. 21. n. 16.
[r] c. cum dilecta de dolo & contumacia cum gloſ. & Doct. ibi.
[s] in lib ſuarū conſtitutionum. & primi f. 2.
[t] ſupp. fol. 93. conc. 282.
[u] l. 5. pater, vel maxime de colla. bono. l. vlt. poſt princ. … gl. præſertim ff de liber. homin. exhib. l. 1. & 3. … notat C. de volunt. vend. c. quoniā frequenter § porro vbi Abbas nu 7 vt lite non conteſt.
[x] ca. non mediocriter de conſe. diſt. 5.
[y] Caie. 2. 2. q. 147. art. 3. & in ſum. v. ieiunium. c. 3.

Digitized by Google

intendit, excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem, qui ſæcularibus eſt Epiſcopus, & Monachis prælatus ſi facilè poteſt adire, alioquin proepiſcopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus. quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum [a]. Circa id autem, quod ait dicta conceſſio, quod poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis, nota, quod hęc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietenus [b], quidquid alij dicant, quod cum collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat, non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilem cauſam, imo cum quis non poteſt aliter ieiunare niſi hanc collationem ſumendo in manè, rectè faceret, ſi illam ſumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis effecit, vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi, ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus [c] Petrus de Palude, Syluester, & Nauerrus cum Richardo, qui omnes expreſsè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia, qui V.G. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum manè ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumendum, non frangunt illius diei ieiunium, maximè extante conſuetudine in ciuitate, ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio à viris grauibus aſſeruntur, ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta conceſſio. Et eſt notandum, quod multò ante religioſi mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegiis facultas eſt facta omnibus de congregatione Sanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima, & vigiliis, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciũt, poſſunt ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cœnare. Ita conceſſit Sixtus Quartus, & refertur in compendio [d] Societatis, in quo indulto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantum de pedeſtri, ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

[a] *Cai. vbi ſu.*

[b] *Cai. 2. 2. q. 147. art. 6.*

[c] *Antonin. p. 2. tit. 6. cap. 1. Richard. & Palud. in 4. diſt. 15. Sylu. v. ieiunium. Nauar. ca. 21. num. 15.*

[d] *Comp. ſocie. v. ieiunium. §. 4.*

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quod fratres minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei iterationis in alium diem. Ita habetur in ſupplemento [e].

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia. Sot. [f] enim ait, quod ſi benefactore ininngitur, dum quis in quadrageſima confitetur, dies ieiunij tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunandi totam quadrageſimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione bullæ [h] cruciatæ cum D. Bonauentura teneo, & id ipſum in propoſito eſt aſſerendum, adimpleſſet tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſi commutatio fit in æqualibus.

[e] *Sup. fol. 93. conceſ. 202.*

[f] *Sot. in 4. d. 19. q. 2. art. 2.*

[h] *Expli. cruc. §. octauo dub. 1. num. 3.*

Aduerte ſecundò, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſiæ ſecundum Victoriam [i]. At ego non tam abſolutè teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberari, ſed eos tantum, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue prædictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecundum regulam ordinariam, nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas, vt minus iter ipſum excuſet, quod boni viri arbitrio relinquitur.

[i] *Victoria, 2. 2. q. 147.*

Aduerte tertiò, quod ſi dies itinerationis eſt dies, in quo obligatur itinerans ex voto, poterit talis dies transferri à fratre mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc conceſſionem in translatione ieiunij non diſpenſatur, ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & conceſſio abſolutè concedat omnibus itinerantibus, & de omni ieiunio illimitatè debemus ipſam explicare, cum indefinita æquiualeat vniuerſali. Præterea cũ Papa id commutare poſſit, non eſt, cur ſtrictè eius conceſſionem interpretemur, cum prout in his tractatibus ſæpè dictum eſt, priuilegia Apoſtolica conceſſa regularibus, in partem fauorabiliorem debeãt interpretari.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres minores, ratione ſuæ regulæ, teneantur ad ieiunia quadrageſimalia, etiam ſi vigeſimum primum ætatis annum non perficerent.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quæ dicenda ſunt, clariora fiant, notandum eſt, quod D. Pater noſter Franciſcus in ſua regula [k] ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omnium Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini, ſanctam vero quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntarie eam ieiunant benedicti ſint à Domino, & qui nolunt, non ſint aſtricti, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent, aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare; tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

[k] *Regul. D. Fran. c. 3.*

Et Clemens Quintus in ſua decretali [l] declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

[l] *Clem. exiuit § Nos uaque de verb. ſignif.*

Circa præfata verba primò dubitatur. Vtrum minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam eccleſiaſticam quadrageſimam aſtringantur? ſpeculum [m] fratrum minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione, inquit, ex rigore verborum regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis ſit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenenda mihi videtur. Hanc partem tenent conſtitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenſes [n] vbi ſic dicitur: *cum ſecundum regulam teneantur ad quadrageſimam maiorem* obſeruandam *ſecundum regulam*. Et D. Bonauentura [o] ſic ait, duas quadrageſimas præceptoriè imponens, tertiam ad deuotionis exer-

[m] *Spec. fratr. minor. § & quia locum a, tum fo. 41. col. 2. ad fin.*

[n] *cap. 4.*

[o] *Bonauent. in expoſit. regul. cap. 3.*

Digitized by Google

excitationem ſuadens, expoſitio edita à ſanctis patribus ordinis inquit prima, & tertia quadragesima ſunt in præcepto, intermedia vero quadrageſimã eſt in conſilio. Frater Hugo eidem ſententiæ ſubſcribit, frater Gundiſaluus in ſuo tractatu ſuper regulam in capitulo de his, quæ habent vim præcepti, inter cætera ieiunia, ad quæ ex regulæ aſtringimur, quadrageſimam quoque recenſet: Corduba [a] hanc partem probabiliorem reputat. Et quidem eam videtur iam definiſſe Clemens [b] V. dicens duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet à feſto omnium SS. vſque ad Natiuitatem Domini, & maximè quadrageſimam ieiunat erenentur fratres. Hæc ille, vbi obſeruandum eſt Clementem ibidem non explicare, ad quæ ieiunia ex præcepto Eccleſiæ teneantur minores, ſiquidem nec de hoc ibi dubitatur, ſed ad quæ ieiunia ex præcepto regulæ teneantur, ille explicat, & duas ibi enumerat quadrageſimas, & deinde ſextam feriam. Et præterea hãc partem probant verba regulæ, poſtquam enim regula aduentuale præceperat ieiunium, ſermonem habuit de duplici quadrageſima, vbi cum ad priorem non eſtrinxiſſet, ſed eam fratrum voluntati, & beneplacito reliquiſſet, poſtea ad eccleſiaſticam quadrageſimam ſermonem conuertens inquit, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunet. In quibus verbis id primò obſeruandum eſt, quod regula inter has duas quadrageſimas diſtinguit, & diſcrimen conſtituit, & de priori inquit, quod ad eam fratres non aſtringuntur, ergo ſignificat, quod ad poſteriorem aſtringuntur, alias ex vi, & præcepto regulæ nullum eſſet inter eas diſcrimen, ſed quantum eſt ex vi regulæ, vtrãque fratrum libertati, & beneplacito relinqueretur.

Obſerua ſecundò dictionem aduerſatiuam, *ſed*, cum enim de priori quadrageſima dixiſſet, quod ad eam fratres non eſſent aſtricti, de ſecunda, hoc eſt eccleſiaſtica, ſubdit, *ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent:* ergo de ea iniungitur præceptum, neque alias dictione aduerſatiua, ſed copulatiua vteretur, ſi non aduerſantem, ſed priorem ſimilem ſermonem haberet. Vltimò comprobatur hæc pars, quia conſuetudo, & communis intelligentia patrum ordinis ſic intellexit, vt ex authoribus pro hac parte nuper citatis conſtat.

Sed contra hanc aſſertionem fit obiectio ex verbis iam citatis Clementis, qui omnia præcepto æquipollentia ſub compendio recenſens, ſolum numerauit aduentus, & ſextæ feriæ ieiunium, nec quadrageſimalis ieiunij ibidem meminit. Quare videtur regulæ authorem illud iuris communis diſpoſitioni reliquiſſe. At facilis eſt huius ſolutio obiectionis, quod enim illic diminutè expoſuit Clemens in eadem decretali, in § deinde, cum duobus temporibus, ſuppleuit, vbi expreſsè inquit fratres duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet in aduentu, & in quadrageſima, ad ieiunium teneri.

ARTICVLVS V.

An omnes clerici, & præſertim regulares, à feria ſecunda poſt quinquageſimam quadrageſimale ieiunium inchoare teneantur: An vero à feria quarta cinerum inchoare ſufficiat.

RESpondeo dicendo, quod Theleſphorum Papam, & Martyrem Septimum à Petro, in capite primo [c] ſuorum decretorum ſic dicentem, *cognoſcite à nobis, & à cunctis Epiſcopis in hac ſancta, & Apoſtolica Sede congregatis ſtatutum eſſe, vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſortem Domini vocati à carne ieiunent, quia ſicut diſcreta debet eſſe clericorum vita à laicorum conuerſatione, ita & ieiunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas integras omnes clerici à carne, & delicijs ieiunent.* Hactenus ſanctus Theleſphorus, ſed hæc diſpoſitio quantum ad integras ſeptem hebdomadas ſpectat, contraria conſuetudine derogata eſt. Nec enim clerici ieiunium quadrageſimale à feria ſecunda, ſed à feria quarta cinerum inchoant, in aliquibus tamen religionibus, ſicut & in noſtra ex deuotione, licet non ex aliquo obſeruationis vinculo fratrum communitas in refectorio à prædicta ſecunda feria ieiunium inchoatur. His enim duobus diebus fratribus in refectorio vnica duntaxat refectio, eaque ex piſcibus, aut ouis miniſtratur, ſingulares autem fratres pluribus vicibus his diebus comedentes, & carnibus veſcentes, & maximè extra refectorium, nullam ex vi præfati præcepti culpam, ſeu ſpiritualem pœnam incurrunt, quod ſi ob id regulare aliquod ſtatutum tranſgrediuntur, palam eſt illud non ad culpam obligare. Verum eſt tamen, quod in noſtra religione minorum, ſi aliquis frater in præfatis duobus diebus, præſertim prælatus, in refectorio publicè carnes comederit, ratione ſcandali peccatum graue committere, & prælatum id committentem multò grauius, ne dicam mortale videtur commiſiſſe.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.

RESpondeo dicendo, certum eſſe fratres minores ex regulæ præcepto ad hæc ieiunia non aſtringi, quod probant regulæ verba, alijs autem temporibus, ſcilicet à prædictis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et confirmatur, Clemens namq; recenſens ieiunia, ad quæ fratres minores ex vi ſuæ regulæ aſtringuntur, non enumerat ea, de quibus nobis eſt ſermo; ſic tenet Gundiſaluus [d], & ſpeculum vbi de regulæ ieiunijs pertractant. Addiderim præterea fratres minores ex præcepto Eccleſiæ ad præfata ieiunia teneri ſicut & cæteri fideles tenentur. Quod ſi contra arguas, fratres minores neque ex eccleſiaſtico præcepto ad huiuſmodi ieiunia aſtringi, cum regulæ author poſt aduentuale, & quadrageſimale ieiunium inditum addiderit, alijs autem temporibus non teneantur niſi ſextæ feria ieiunare, Romanus Pontifex regulæ confirmator his verbis ab iſtis nos abſoluit ieiunijs. Hoc argumentum perit horum verborum intelligentiam, quæ eſt huiuſmodi. Alijs autem temporibus non teneantur fratres ieiunare, quantum eſt ex vi, & præcepto regulæ, tenentur tamen in his temporibus ex eccleſiaſtico præcepto, ſicut & cæteri fideles. Non enim eſt veriſimile, quod vel etiam inſtitutor regulæ, vel etiam confirmator intenderit ipſos abſoluere à ſeruandis alijs ieiunijs, ad quæ de communi ſtatuto Eccleſiæ obligãtur omnes fideles, prout ait Clemens Papa [e]. Ex quibus ſequitur quod fratres hanc regulam profeſſi vigeſimum primum annum nondum attingentes ad præfata ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum non aſtringuntur, neque enim aſtringuntur ex præcepto regulæ, vt dictum eſt, nec ex præcepto Eccleſiæ propter ætatis defectum, ergo abſolutè non tenentur plus, quàm alij ſæculares in eadem minori ætate conſtituti.

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiuniis regula fratribus minoribus veſci fas ſit.

RESpondeo dicendo, quod ſi conſuetudo obtinuerit vt in diebus ieiunij comedantur butyrum, & cætera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, ſic tenet Corduba,[a] & Eugenius IIII. ait, *futuræ congregationi concedimus facultatem ordinandi, & declarandi, in quibus locis, & prouinciis debeant fratres ieiunia regulæ in cibis quadrageſimalibus obſeruare, & in quibus debeant patrum conſuetudines imitari, vel aliter ſe habere.* Hæc ille. Circa quam conceſſionem nota Eugenium hanc facultatem nõ conceſſiſſe cuicunque capitulo generali, ſed duntaxat congregationi generali, quæ tunc immediatè erat celebranda: expreſsè enim dixit, congregationi veſtræ, de qua ſupra diximus, & fecimus mentionem.

[a] *Cordub. vbi ſup. 4. punct. Eugen. habetur in 1 tract. fol. 112. vol. 2. conceſſ. 142.*

Quare capitulum generale vigore huius conceſſionis, circa hoc nihil valet hodie ſtatuere, ſeu declarare. Et ſtatuta generalia, & papalia ordinis minorum capite tertio, particula quinta ſic aiunt, *ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis ſtatuta, & doctores regulæ expoſitores in cibo quadrageſimali obſeruari debent, quamuis regula ſpecialiter hoc non exprimat.* Conſtitutio generalis Barchinonenſis cap. 4. ſic ait, *Ieiunia regulæ in cibo quadrageſimali ſeruentur, niſi aliquando miniſtro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de conſilio diſcretorum:* Sancti Patres ordinis in ſuæ regulæ expoſitioni inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis quadrageſimalibus, quia ſic intellexit, & ſeruare fecit B. Pater,* & ita explicant omnes ſancti qui regulæ ſunt expoſitores.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſicut fideles omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum completum à ieiuniis eccleſiaſticis eximantur, ita fratres minores ante hanc ætatem à ieiuniis in regula præceptis eximantur, ſiue excuſentur.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæſtione duo ſunt certa, & vnum eſt controuerſum. Id quidem indubitatum eſt fideles omnes etiam fratres minores ante vigeſimum primum annũ ad eccleſiaſtica ieiunia nõ teneri, iuxta quod in ſuperioribus dicebamus, fratres minores ante præfatã ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam eſt certum quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando ſextam feriam, & Aduentum Domini ſingulis annis, & poſt emiſſum votum eos ad voti obſeruationem teneri, quamuis enim Eccleſia hos propter teneram ætatem ſuo generali præcepto de ieiunando obligare noluerit, ipſi tamen ſua ſponte poſſunt ſe obligare, ſiquidem ætatem, & ſufficientem ad vouendum diſcretionem habent. Et quanquam rationi ſit conſonum hos à lege generali de ieiunio excuſari, quandoquidem lex reſpicit vniuerſalia, eſſetque nimium difficilè hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Eccleſiaſtica aſtringi. Verumtamen hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntatem, poſſunt ſua ſpõte ad ea ieiunia voto ſe aſtringere, qui enim ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Iſaiæ vaticinium. Eſto Eccleſia pia Mater hos omnes adoleſcentes in vniuerſum cum qualiquali impedimento ſeu detrimento corporei augmenti noluit aſtringere, verumtamen ſi qui ſelectiores cum hoc detrimento velint ſe obligare, & iuri ſuo quodammodo renuntiare admittit re vera Eccleſia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus, poſſunt ergo hi adoleſcentes cœlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmentationis propter maius bonum, ad ea ieiunia in particulari voto ſe aſtringere, ac proinde poſt emiſſum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur: nam & D. Thomas[b] inquit, quod quamuis hi adoleſcentes à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſentur, conueniens tamen eſt, quod etiam in hoc tempore ſe ad ieiunia exerceant, plus, vel minus ſecundum modum ſuæ ætatis. Hæc ille, & vltra eſt illis conſilium de ieiunando, ergo illud conſilium conſultum vouere valent. Præterea addit ibi idem author, quod magna tribulatione imminente etiam pueris ieiunia indicuntur in ſignum arctioris pœnitentiæ. Hæc ille, & vltra, ergo pari ratione adoleſcentes poſſunt illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiam agendam iſta præcipiuntur, ſe ſubdere, & Caietanus ſuper ipſum Diuum Thomam inquit, pueri poſſunt quandoque non obſtante ſuo damno ad ieiunia cogi pro maiori, ſeu grauiori neceſſitate, & poteſt eis conſilium dari, quod quandoque aliquod ſuſtineant damnum ex ieiunio, & benefaciũt, ſi quandoque ieiunent, & abſtineant. Hæc Caietanus. Ex quo ſequitur manifeſtè huiuſmodi adoleſcentes explicitè vouere poſſe eiuſmodi ieiunia aduentus, ſiue quadrageſimæ. Et quidem pars affirmatiua, ſcilicet eos omnes mox poſt profeſſionem etiam in minori hac ætate conſtitutos ad regulari a ieiunia aſtringi, prorſus tenenda videtur, quam tenet Syluester[c] dicens profeſſos regulam aliquam, in qua præceptum eſt aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem ſententiam tenent aliqui noſtræ regulæ interpretes in ſuis ſuper regulam declarationibus, frater Bartholomæus[d] de Piſis, Serena conſcientia, ſpeculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum authorum, neque alius, quem ego viderim, diſputat quæſtionem, neque hanc partem ex profeſſo probat, ſed id verum eſſe aſſerunt ratione voti, & regulæ promiſſæ, nullámque aliam ad id probandum afferunt rationem. Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eámque triplici via roborare nitar. Prima via eſt ratione præcepti in regula poſiti. Secunda ex conſuetudine legis interprete. Tertia via eſt ex ratione. Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus minoribus ieiunium præcipitur, at tales adoleſcentes ſunt fratres minores, ergo eis præcipitur ieiunium, quare & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione, nam certum eſt hos adoleſcentes poſſe explicitè vouere eiuſmodi ieiunia, ergo ſua ſponte poſſunt ſe ſubdere regulæ huiuſmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc poſt profeſſionem emiſſam ad huiuſmodi aſtringuntur ieiunia.

[b] *D. Tho. 2. 2. q. 147. ar. 4.*

[c] *Syl. ieiunio. § 6. quæritur. num. 18.*

[d] *Piſis cap. 3. Serena conſcien. qu. 4. Speculũ Cor. c. 8. q. 2. in 2. punct.*

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula[e] fratrum minorum, tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Ex quibus verbis ſic colligo argumentum, totum iſtud ſeptennium vſque ad vigeſimum primum annum completum eſt tempus manifeſtæ neceſſitatis, ergo hoc tempore fratres

[e] *Regu. fratr. min. c. 9.*

ieiu-

ieiunio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt notus eum maiori, minorem autem docere videtur ſcholaſtici Doctores. D. Thomas [a] ait, in pueris maximè eſt euidens cauſa non ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua prouenit, quod indigēt frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, quod fit de reſiduo alimenti, & ideo quandiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finem tertij ſeptennij, non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda. Caietanus [b] ait, quod hæc ratio D. Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolutè, & quod hæc libertas eſt propter ætatis impotentiam. Et idem Caietanus [c] ait, quod ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij, in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter augmentum, & id ipſum tenent Medina [d], & Nauarrus, & quāuis aliqui adoleſcentes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitúmque peruenerint augmentum, lex tamen particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur. Videtur ergo, quod trinum iſtud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipienti.

[a] Tho. 1. 2. q. 147. ar. 4. ad 3.

[b] Caiet. ſup. D. Tho. in d. § art. 4.

[c] Caiet. v. ieiunium.

[d] Med. in c. de ieiunio. ca. de his qui ad Eccleſia. ieiu. nō tenen. Nau. in manu. c. 2. n. 16.

Secundò probatur eadem pars, quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio eſt, ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens, neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas, ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hæc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertiò probatur, nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, imo etiam ſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ, ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptis comprehendi. Quare etiam ſi nullibi regula B. P. Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus, poterant enim fratres minores manifeſta neceſſitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiam ſi regula huiuſmodi neceſſitates nō excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant, ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenentur ratione præcepti regulæ. Confirmatur: lex eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſsè hanc neceſſitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta, ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expreſsè non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quartò probatur, nam omnis alia rationabilis cauſa, vt putà infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore proueniens, & maius bonum à ieiunio Eccleſiæ excuſans, & à ieiunio regulæ excuſare valet, ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſat, pariter & à regularibus ieiuniis excuſare valebit, par enim ratio eſt, & de hac. & aliis excuſantibus cauſis, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ præceptū, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulæ B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an vero ſint etiam vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cum de ea iam latè dixerim in primo tomo [e]. Quod ſi ea duntaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Verum tamen quia aliis placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt hos adoleſcentes ad hæc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ. Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſæ. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hæc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ætate conſtituti: alter vouet ieiunare quadrageſimam, alter vouet obedientiam Eccleſię, ſeu eius ſeruare præcepta, re vera primus tenetur ad quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicitè vouit; ſecundus vero durante hac minori ætate ad illud minimè tenetur, quanquam enim obedientiam Eccleſiæ promiſerit, eiúſque vouerit ſeruare præcepta, ad ieiunium quadrageſimale non tenebitur, ergo idem dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quāuis præcepta regulæ eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad præfata ieiunia, ſiquidem præceptum regulæ non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare præceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ætate conſtitutis impoſitum, ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulæ promiſſæ, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

[e] 1. To. q. 26.

Secundò probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunādi non ſolum excuſat à ieiunio præcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à præcepto ieiunij excuſantur, ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertiò, eſto præcepta regulæ ſint vota, obligant tamen, & in quantum præcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis, ſed regula excipit tempus manifeſtæ neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptennium, ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenentur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quartò votum eſt lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam ſi eadem lex ab Eccleſia, vel à Deo ipſo imponeretur, homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non aliàs, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes, ergo & lex, quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Præcepta minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primò diſcurrendo per ſingula, & ſecundò, quia minores in profeſſione vouemus, quod his præceptis præcipitur, & non alio modo, ergo & præceptum de ieiunio eo modo, quo obligat in quantum præceptum obligat, & in quantum votum, ſed in quantum præceptum non obligat hos adoleſcentes, ergo neque in quantum votum: præterea quia ſicut à ieiunio præcepto, ita & à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ætatis.

Quiu-

Quintò, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitæ ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtāte ſenes à regularibus ieiuniis excuſantur, ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunandum impotens profeſſionem emittat, voueatq; toto tempore vitæ ſuæ hanc regulā ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiuniis propter naturalem impotentiam, ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimò, omnis alia rationabilis cauſa, vt putà infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas; & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter & à ieiuniis votiuis: at hic defectus ætatis excuſat à ieiuniis præceptis, ergo & à ieiuniis votiuis, ſimiliter excuſat & vltra, ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alij dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete, conſuetudo námque eſt optima legum interpres, vt dicitur in iure[a], & in quadam Clementina[b] dicitur, quod fratres minores obligantur ſub reatu mortali ad ea, quæ in ſua regula traduntur, per verbum, *teneantur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale à fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minimè: ergo conſuetudo potiùs interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt, regulare præceptum de ieiunio minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſſionem eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo námque poteſt legem veterem abolere, & nouam legem inducere, ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Syluester[c], Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quod conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prædicti ordinis profeſſores ſic acceperunt à maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt, ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

Secundò probant hanc partem teſtimonio Di. Auguſtini in Epiſtola ad Caſulanum, & refertur ex Decretis[d], qui ſic ait, in his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum ſunt coercendi. Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quod in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vti eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, inſtituta maiorum patrū ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri, ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius conſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus[e] inquit, conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. Et confirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, imo & ab ipſo Chriſto legifero noſtro dimanaſſe, neque enim aliàs veriſimile eſt eas tantu tempore vbique gentium perſeuerare potuiſſe, ergo à ſimili præcepti intelligentiam, quam totus minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſociis B. Patris, imo & ab ipſo Seraphico patre regulæ authore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa nāmque diuturna conſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis apud omnes minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

Tertiò principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religion profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcunque ſint religionis; quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas Canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto[f] neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quod ſaluberrima, laudabilis, & iam illuſtris conſuetudo virō antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis. Idem tenent Paludanus[g], & Sylueſter, & D. Antoninus, & Nauarrus, Caietanus, & Ioannes de Medina inquiunt in hac ſtandū eſſe conſuetudini, & cum hac cōmuni opinione tenent omnes iuris Canonici interpretes[h], & doctiſſimus Cano inquit, Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij quadrageſimalis in Decretis Pontificum, quæ paſſim circunferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodémque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, qua clerici monaſticam religionem profeſſi ad diuinas præſcriptas preces euoluendas aſtringerentur, multæ item ſunt Eccleſiæ leges, quas non Scriptura, ſed viua vox ſeruauit, neque iuris volumen omnia conciliorum, atque Pontificum ſcripta amplectitur. Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

Sunt & in huius dogmatis confirmationem multa iuris Ciuilis teſtimonia. Paulus[i] iuris Conſultus, ſapienter inquit, ſi de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro vſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo. Ad idem eſt alia lex[k] dicens, in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudo, aut authoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet. Hæc ille. Et vltra, ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet. Et confirmatur ratione, ſemper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potiùs, quàm earundē antiquiſſima praxi, & vſu cum ipſiſmet legibus exortu interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdem legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſima quoque defini-

[a] ca. cum dilectus de conſuetudine.
[b] Clem. exiuit de paradi. de ver. ſignif.
[c] Sylu. v. ieiunium § 7. & Caiet. eodem v. c. 4. & 22. q. 147 art. 3. ad 2. Nauar. &ca. 21. n. 10.
[d] Ca. in his 11. diſt.
[e] Iſid. lib. 5. etymolog. refertur in cap. conſuet. diſt. 1.
[f] Soto lib. 10. de iuſt. q. 4. 5. art. 3.
[g] Palud. in 4. d. 15 q. 5. Syl. v. hora Cano. §. 3. in 6 & 7. D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 4. Nau. in man. ca 25. nu. 96. Caie. in verbo hora Canonic. §. 1. Med. in tract. de orat. in q. de neceſ. ſit. vocaliter orandi orat. publi.
[h] Doct. in c. dolent. de cele. Cano li. 2. de locis Theolo. c. 7. ad 2.
[i] l. 1. de inter. ff. de legib.
[k] l. nam imperator. ff. de legib.

definierunt legum intelligentiam à ſolo vſu cũ ipſis legibus nato petendum eſſe, ſed apud omnes diutina cõſuetudine cum ipſamet regula orta receptũ eſt præcepta de ieiunio regulæ minorum obligare omnes profeſſos quantumcunq; in minori ſtatu cõſtitutos, ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quando ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura [a], & docet Nauarrus, vbi addit, quod conſuetudo legem diuinam, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruanda iuxta Panormitanum [b], ergo quamuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

[a] c. cum dilectus de cõſuet. l. minime & l. ſua gl. ff. de legibus. Nauar. in man. ca. 27. n. 286.
[b] Panor. in c. 3. de iud.

Aduerte autem, quod ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quod ſit præſcripta, vt dicitur in iure [c], & quidem tunc conſuetudo vim legis habet, quãdo communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere, talis autem eſt conſuetudo, de qua pertractamus, eſt enim præſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatum eſſet contra illam facere.

[c] c. vlt. de cõſuet. & c. cum Eccle. de cauſ. poſſeſſ.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quod de huiuſmodi conſuetudinis antiquitate non conſtat, neque enim ſcimus hanc conſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe; octo ſiquidem Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ aſſertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri, D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationibus nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab authoritate negatiua non vrgeat, verum tamen hoc loco eſt non contemnendum. Cum enim regulæ interpretes tam anxiè, tamque ſcrupuloſè regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarato prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcentes à ieiuniis Eccleſiaſticis diſobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed expreſſiſſent potius. Et confirmatur, nam & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni adverſari videntur, cum illi frates neceſſitatis à ieiunio excuſantes ætatem recenſent, & contraſtantes à ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos authores, qui quamuis ſciuent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis à ieiunio Eccleſiaſtico excuſari, non dixerunt fratres excuſari à ieiuniis regulæ ratione ſenectutis, ſeu minoris ætatis, ſed ſimpliciter ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem ſenum, & minorem adoleſcentum ætatem, ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ætatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, nec quid dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi authores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundò, non quæcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit, ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiunt diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam ex præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendendum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatum, ſi enim ex libera deuotione, nũquam illud vertitur in præceptum, niſi poſtea religio crebeſcere incipiat, illud ſerua tanquam præceptum.

Quod ſi dicas hos adoleſcentes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe, ad hoc non ſatis eſt quod conſuetudo vim legis habeat, ſed præterea requiritur, quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere, vt dicitur in iure [d], & notant gloſſæ communiter receptæ, hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, quod conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure [e], & annotauerunt præfatæ gloſſæ, nam ignorantia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuoluntarium, at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductã eſſe? cum in dubio de nemine præſumendum ſit, quod aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxerit, niſi illud expreſsè conſtet.

[d] l. 1. § Iuliæ. ff. de ſtruct. actuq; priuat. gl. in c. fruſtra. 8. d. gl. in c. vl. de conſuet.
[e] l. quod non ratione, ff. de legib. cap. conſuet. 4. d.

His pro vtraque parte adductis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiuè dico prædictos adoleſcẽtes ad prædicta regulæ ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorũ, quæ pro contraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunq; adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſsè explicitum votum emittere de ieiunando quadrageſimam, & de ieiunando Aduentum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quod hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis non ita commodè, prout in ſuperioribus ſatis probatũ eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur, cum enim dicitur, aut tenentur ratione præcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis, dico, quod tenentur ratione præcepti cum adiuncta conſuetudinis interpretatione, & cum arguitur regulam excipere tempus manifeſtæ neceſſitatis, ſeu impotentiæ, quale eſt trinum iſtud ſeptenniũ: Reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiuniũ, quia non ita commodè poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verum ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis à regulari præcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo prouenïens, & quamuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamen hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſummiſerunt, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec his defectus ætatis eſt moralis neceſſitas, propter quam à ieiuniis Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur, nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcentibus ieiunium præcipitur, ipſi ſua ſponte ſuo iure renuntiauerunt, & conſuetudo interpretata eſt ætatis defectum à regularibus ieiuniis non excuſare, quæ conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt præſcripta, eamque à maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomæus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquam ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec hæc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, ſic enim maiores noſtri à ſociis B. Franciſci edocti ſunt, ipſique ſocij ab ipſo regulæ authore didicerunt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim conſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolum declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris

ratio-

rationes, æqualiter tunc conſuetudo vnam approbans dicitur eſſe declaratiua) ius certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum [a]. Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quàm virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socemus [b]: nec exigitur, quod hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatam, prout tenent Aretinus [c], Soccinus, & Aymon, quos ſequitur doctiſſimus Luſitanus Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in præſentiarum antiquiſſima eſt, vt probatum eſt. Vnde cum ita ab initio fuerit interpretata regula B. P. N. Franciſci Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certum, nec de hoc fuerat dubitatum, & cum inter cætera excuſantia ætatem meminerunt, nomine ætatis, non adoleſcentiã, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutem intelligi voluerunt.

[a] *Panor. in d. cum dilectus. n. 7. de conſt.*
[b] *Socci. 148. n. 2. lib. 1.*
[c] *Aret. Cõſ. 11 n. 3. poſt med. Socc. 115. n. 8. lib. 1. Aym. conſ. 101. nu. 12. Barboſ. in l. poſt dotem. ff ſolut. matr. n. 48.*

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando [d], dicens ſe non credere, quod frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiunium in ſexta feria intra feſtum omnium ſanctorum, & Natiuitatem, & intra quadrageſimam vſque ad reſurrectionem, quia non facit contra duo præcepta, nam poſtquam dixit prædicta regula P. N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium SS.* & recenſuit quadrageſimam ab Epiphania, & quadrageſimam vſque ad reſurrectionem, addidit, *aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare*, id enim (*aliis*) referri debet ad anni tempora extra quadrageſimam obligantia ex præcepto Eccleſiæ, & extra tempus intra feſtum omnium SS. & Natiuitatem, ideo neq; frangendo ſextam feriam quadrageſimæ, & infra feſtum omniũ SS. vſq; ad Natiuitatẽ faciet contra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporum, ſicut etiã in ſexta feria intra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporũ Aduentus, ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriam concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in quadrageſima eueniret, in his enim feriis ſextis duobus præceptis obligatur, & ideo duo frangendo ſpecialia præcepta, duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens neceſſariò confitendas.

[d] *Ouan. in 4. d. 16. propo. 53*

QVÆSTIO CI.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à à carnibus, & aliis, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2 *Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3 *Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticiniis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.

REſpondeo dicendo, hanc quæſtionem ventilare doctiſſimum, & piiſſimum Ioãnem [e] Gerſon, & doctiſſimum & non minus pium Patrem à Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutum, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquam carnes, imo, & ſi petat, quod ſibi non miniſtrentur. Et probatur primò, quia per trecentos annos, & ampliùs talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata inter quos tot hactenus floruerunt ſummæ religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & diuino non mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non toleraſſet, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionem tale ſtatutum habentem laudaſſet, quemadmodum deuotus, & circunſpectiſſimus Bernardus ad fratres de monte Dei eiuſdem ordinis eos collaudaſſe reperitur, imo & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrendis frigoribus magnæ Carthuſiæ manentes, refertur.

[e] *Gerſ. 1 p. tit. de abſtinentia Carthu. Vict. de temperan. n. 8.*

Secundò probatur, nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni conuenit, quæ diſciplinæ congruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro [f]: ſed lex talis de non comedendo carnes eſt huiuſmodi, ſecundum enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthuſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierum, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis aliis plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarum, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioannis Baptiſtæ, aliorum quoque ſanctiſſimorum Patrum per Ægyptum olim degentium, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſtochium, non ſolum carnes, ſed & coctum aliquid comedıſſe luxuria erat, & faciunt quæ ex vetuſtiſſimis Gentilium hiſtoriis de ſobrietate, tradunt D. Hieronymus [g], & Caniſius in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborum prouiſionem refellit D. Bernardus [h].

[f] *c. erit autem lex. 4. d.*
[g] *Hier. in l b. contra Iouin.*
[h] *Bern. homi. 30 ſupe. cant.*

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hunc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollunt rationabilitatem præfati ſtatuti. licet enim abbreuiare vitam in variis occupationibus, ſtudiis, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorũ cõſiliis, aut regiminibus continuè, cõſtat enim ex ignorãtia medicinarũ præſeruatiuarũ ab infirmitate, & cõſeruatiuarũ ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis, in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationẽ incurrimus: rurſus quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt communiter debilitationes in corpore. Porro cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda. nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentoriis, aut Caſtris, aut ſub alio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Quis non videat, quod tam ipſi, quam innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoque vitam abbreuient? & varijs ægritudinibus atteruntur? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolùm infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere vitam abbreuiando, prout in ſequenti articulo probabitur, quanto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperandis licebit ſimilia perpeti? Secundò probatur, nam licitum eſt vouere caſtitatem, & licitum eſt adepta diſpenſatione poſt hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcæni illius humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium. In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licitè nolle velle vti tali diſpenſatione, ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto pateret euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarũ virtutum adeptione, vel conſeruatione, vitam non ſolum abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandum aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus in quo frater Carthuſiẽſis: etiam profeſſus obligaretur veſci carnibus, & alius ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædam ordinatio poſitiua, nec hoc quiſquam eorum præſumat attentare, quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremæ neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quàm diuinæ quamuis ferantur vniuerſaliter exceptiones tamen patiuntur, prout apud Philoſophum nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat; ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitam particulariũ circunſtantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremæ neceſſitatis à lege diuina, & naturali trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, quod in nullo caſu etiam cuiuſcunque neceſſitatis extremę liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quod ipſe neſciret talem conſtitutionem ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nam omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendę abſtinentiæ, cum hominis ſenſus proni ſint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cum medici de induſtria augeant opinionem, & timorem mortis in ægritudinibus, & licẽtia ab eis data paſſim in infirmarijs Carthuſienſiũ veſcerentur carnibus, prout optimè aduertit Victoria [a].

Tertia concluſio, ratione ſcandali vitandi poteſt, imo tenetur Carthuſienſis etiam in extrema neceſſitate carnes non manducare, pro euitando enim ſcandalo non ſolum mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnonquam eſt, ait enim Apoſtolus, ſi ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Sit ſecundum hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idolatris, nũquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quam comedat in ſcandalum ſuæ fidei apud Idolatras, aut apud fratres Chriſtianos, cum ex hoc eſu pati ſcandalum certiſſimè formidetur? imo dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Carthuſienſis propter ſcandalum vitandum à carnibus abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſienſis vir probatus in vltima ægritudine conſtitutus à qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quod cum comeſtione ſua alij fratres, vel præſentes, vel abſentes ad quos fama volauerit, ſcandalizabuntur, debet abſtinere à tali comeſtione, tum quia inſolita, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremam neceſſitatem, formidare enim debet ne rigor ordinis paulatim laxatus tandem funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandum nimimè habeatur. Quæ ratio confirmatur, quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquam, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarum religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas deinceps maiores in hanc tantam effrænationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſæcularibus, nulla in ſilentio, in ieiuniis, eſu carnium, & alijs diſciplinis diuerſitas inuenitur, in tantum quidem vt apud multos ſtupor ſit, ſi cum profeſſionis ſuæ, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuæ religionis in cæteris ſanioribus membris detrimentum aliquod propter eius exemplum accepturum, quomodo enim dabit totum vitæ florem pro fratribus, qui tanta cupiditate particulam ægram, & marcidam cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refoueri, aut ſanari quærit cum totius ſui exercitus deordinatione periculo, vel ſtrage. Puto certè quod glorioſus ille confeſſor Martinus, non fecit in hac re ſcrupulum, ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate compeſcuit inquiens, ſinite, fratres, ego ſi aliud exemplum vobis relinquo, peccaui, & iuxta hunc modum dicendi debent intelligi, quæ Victoria [b], & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.

RESpondeo dicendo, quod non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiam, hoc enim eſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam [c], dicentem regulam temperantiæ eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verum eſt tamen, quod non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt, non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiã ſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet damnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica. Ex quibus infertur primo, quod ſi ſiquis vtatur alimentis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clarè percipiatur, nõ peccat, quia nõ tenetur quis prolõgare vitã mutãdo alium

[a] Victor. de temper. n. 8 iuxta finem.

[b] Vict. in tra. de temper. ca. 10 Henriq. li. 9. ca 22 § 3. in fin.

[c] Thom. 2. 2. q. 141. art. 6.

alium ſalubriorem locum, ergo neque mutando cibum. Secundò ſequitur, quod non tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc à peccato mortali, qui ſingulari inedia, vel cibo ita nociuo vteretur, vel ſcienter, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientium ſententiã, vt breui abrumpatur vita, niſi fortè faceret peculiari conſilio, & reuelatione diuina, ita Victoria.[a]

[a] *Vict. vbi ſu.*

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticiniis.

Reſpondeo dicendo, quod circa hoc inueni quoddam viuæ vocis oraculum authenticum in monaſterio conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius Sancti Iacobi, cuius tenor ſequitur.

Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratribus ordinis minorum regularis obſeruantiæ, ac monialibus S. Claræ, conceptionis, & tertij ordinis in regno Hiſpaniæ conſiſtentibus S. & fidem indubiam præſentibus adhibere, notum facimus, qualiter ſanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Clemens, diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationem quinta decima die Iulij declarauit, quod futuris temporibus ſi contingat per nouas indulgentias veteres reuocari, id nullatenus intelligatur de indulgentiis, & gratiis prædictis fratribus, & monialibus conceſſis, ita quod bullæ, quas prædicti fratres, & moniales, ac ſorores tertij ordinis obtinuerunt, ſemper in ſuo robore permaneant, & omnibus gratiis, & remiſſionibus, quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiri, gaudereq́, liberè, & licitè poſſint, & valeant, etiam de vtendo ouis, & lacticiniis in diebus ieiuniorum, non obſtantibus literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorum fidem, & teſtimonium præſentes literas manu noſtra ſubſcriptas, noſtroq́, maiori ſigillo munitas dari iuſſimus, datum Romæ in ædibus noſtris regionis Campi Martij, die trigeſima menſis Iulij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo tertio.

Circa quam Bullam eſt notandum primo, quod illud, quod concedit de indulgentiis, iam in Bulla Cruciatæ omnibus mendicantibus eſt conceſſum, cum in ea non ſuſpendantur authoritate Apoſtolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus mendicantium quoad eorum fratres tantum. Verum eſt tamen, quod dubium erat, vtrum hoc ad moniales ordinum mendicantium, & conceptionis, & tertiarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatæ diximus, at per hoc viuæ vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cum dicta gratia non ſolum fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & monialibus in eo expreſsè concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpenſione generali Cruciatæ hoc indultum, quoad dictas moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minimè auderem.

Secundò eſt notandum circa conceſſionem edendi oua, & lacticinia, quod per hoc priuilegium poſſunt prælati ordinis minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenij IIII. conceſſi fratribus S. Hieronymi, *concedere licentiam fratribus vtendi ouis, & lacticiniis iuxta formam dictæ conceſſionis. Conceſſit enim Eugenius IIII. quod Prior monaſterij dicti ordinis ſeu vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio medici, vel ſine eius conſilio ſi commode non poſ. it haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua ſeu alia ſanis interdicta in quadrageſima, & aliis ieiuniis eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneatur ieiunare in prædictis temporibus, etiam ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis priori, & vicario eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio[b] Mendicantium. Qua Eugenij IIII. conceſſione poſſunt vti modo prælati ordinum Mendicantium, etiam ſi ipſi, neque eorũ fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamen quoad familiares ipſorũ poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatæ ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullæ dicentis non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas.

[b] *Com mend. tit. ieiun. §. 7.*

Aduertendum inſuper, quod prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiuniis eccleſiaſticis cum ſuis ſubditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo tomo[c], & in ſuperioribus latè diximus. Quo iure poſſunt vti dicti prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur cũ ius commune in ea minimè ſuſpendatur.

[c] *Sup. 1. tomo. qu. 12.*

QVÆSTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.*

2 *Vtrum fratres poſſunt medicari infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ.

Reſpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam quod omnia, quæ iubet fieri conceſſio indulgentiæ debent impleri, vt poſſit lucrari, adeò quod etiam ſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detentus, ita vt non poſſit ea adimplere, minimè dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua ſanctitas cum infirmis, & legitimè impeditis diſpenſare authoritate Apoſtolica dignetur, non enim in beneficiis Principis, vt voluntatis, & ſic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto, voluntas enim coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmiũ, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi, & legitimè impediti non potentes adimplere ea quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minimè eam lucrari valent, quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & non valet vltra quam ſonat adeo hoc eſt verum quod ſecundum Florentinum[d], & Paludanum non ſufficit.

Et ideo Martinus Quintus, Eugenius Quartus, Nicolaus Quintus, Calixtus Tertius, Pius Secundus, ac Sixtus Quartus, *Conceſſerunt omnibus fratribus Minoribus de obſeruantia indulgentiam plenariam in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus, quod non poſſint confiteri, etiã tunc conſequantur prædictam indulgentiam, ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis[e] ordinum. Et Innocẽtius VIII. prout in eodẽ libro[f] cõtinetur & in ſupplemen. conceſſit,

[d] *Floren. in 1. p. Sum tit. 10. c. 1 § 4. Palu. in 4. d. 20 qu. 4. ar 3. Cord. lib. 1 qq 9 21 concl. 2.*

[e] *In 2 imp fo. 71 conc 185. & in 1. impr. fo 62. & in 2. fo 64. con 77.*

[f] *in 1 imp fol. 65 & in 2 fo. 69 conc 162. & in ſupp fo. 10 conc 390.*

Quod fratres infirmi in ſuis infirmariis, & cellis, & etiam lectulis (quando commodè aliter dicere non poſſunt) valeant promereri indulgentias ſtationum, & alias nobis conceſſas in noſtris Eccleſiis, dicendo quinquies Pater noſter, *&* Aue Maria, *pro intentione, & propoſito illius indulgentiæ.*

a Sup. fo. 69. conceſ. 181.

Et Leo X. prout habetur in ſupplemento [a], conceſſit, *Quod fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtitati poſſint lucrari indulgentias conceſſas dicentibus coronas Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Matris ſuæ, dicendo vnum Pſalmum, vel Hymnum Beatæ virginis, aut Domini noſtri, quia tales non ſemper poſſunt dicere tot.*

Et Eugenius IIII. conceſſit, quod omnes, & ſinguli monachi S. Benedicti profeſſi, conuerſi, & nouitij cum fuerint debiles, infirmi, aut occupati, obtineant perpetuis temporibus quaſcunque indulgentias à Sanctitate ſua, & aliis Summis Pontificibus Romanis exiſtentibus in diuerſis officiis, & in feſto Corporis Chriſti per eiuſq; octauas, necnon in proceſſione, ac veneratione eiuſmodi quomodolibet conceſſas, ac ſi præſentes illo tunc ibidem eſſent, & cætera alia in venerationem eiuſdem Dominici Corporis peregiſſent. Ita habetur in Compendio [b] Mendicantium.

b Compen. Men. ti indul. tion plenaria quoad fratres § 15.

Et Pius Secundus conceſſit Pontificatus ſui anno ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, vt omnes fratres ordinis D. Hieronymi pro tempore exiſtentes infirmi, & ſenes, gratiis, & conceſſionibus, priuilegiis, & indultis gaudere poſſint, & gaudeant, ac ſi illa per Sedem Apoſtolicam, aut per confeſſores gratiarum, & indulgentiarum impoſita ſunt opera, adimplerent, vt genu flectere, Eccleſiam perſonaliter viſitare, & alia ſimilia, quamuis hæc non faciant, dum tamen aliquod aliud pium, & æquiualens opus faciant, de gratia ſpeciali conceſſit, & indulſit.

Et Innocentius VIII. anno Domini 1486. P. S. anno tertio, die vigeſima Iunij, Apoſtolica authoritate decreuit, ac voluit, quod priores, & fratres, etiam nouitij, & oblati præſentes, & futuri ordinis prædicti, dum infirmi fuerint, etiam ſi aliquod altare non viſitauerint, dummodo aliquas orationes per eorum ſuperiores imponendas dicant iis diebus, quibus indulgentia aliqua conceduntur, eas, & remiſſiones conſequantur, ac ſi altaria viſitaſſent, aut opera pia aliàs impoſita fuiſſent. Ita refertur in compendio [c] Ordinis Diui Hieronymi fuiſſe conceſſum.

c Compe. ord. D. Hi ronꝫ tit. infirm. § 6. & 7.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres poſſint medicari infirmos,

Reſpondeo dicendo, quod nullus clericus, vel monachus, ſubdiaconus, diaconus, vel ſacerdos vllam chirurgiæ artem exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionẽ inducat, prout dicitur in iure [d], quod etiam poſt alios notat Syluester [e]. Et ideo, *Eugenius Quartus Pontificatus ſui anno duodecimo, tertio Idus Iulij, conceſſit, & indulſit, & quatenus opus eſt cum fratribus monaſterij Beatæ Mariæ de Guadalupe in ſacris non exiſtẽtibus diſpenſauit, vt docti ante eorum introitum in monaſterium in medicina, ſeu chirurgia facultatibus, facta profeſſione eaſdem facultates ſtudere, & practicare poſſint, & in quibuſuis paſſionibus, pro fratribus, & infirmis Hoſpitalium, ad arbitrium tamen ſui ſuperioris, ac de illius licentia, & mandato prædictam facultatem exercere.*

d ca. ſententiã ſanguinis ne clerici vel monachi.
e Syl. v. medicus, n. 8.

Et Nicolaus V. Pontificatus ſui anno quinto, quarto nonas Auguſti, prædictam conceſſionem Eugenij Quarti ampliauit, & extendit ad hoc, quod conuerſi dicti monaſterij docti, & experti his artibus ex doctrina, vel exercitio, tã ante ingreſſum religionis, quàm etiam poſt, ad quorum curationem ex deuotione, & charitate vocantur, de licentia ipſius prioris aliis quibuſcunque perſonis conſilia, & medicamenta, iuxta infirmitates, & paſſiones earum adhibere, practicare, & exercere quoties, & vbicunque expediens fuerit, valeant, non obſtantibus contrariis quibuſcunque. Ita refertur in Compendio [f] D. Hieronymi.

f Compen. D Hieron. tit. medicari. § 1. & 2.

Et Gregorius XIII. conceſſit, quod omnes religioſi Societatis, qui medicina periti fuerint, poſſint mederi quibuſcunq; perſonis infirmis, ſiue Societatis ſint, ſiue extranei, & ſæculares, abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo, aut aliquarum ſententiarum, & cenſurarum Eccleſiaſticarum, vel aliarum pœnarum incurſu, quando tamen medici ſæculares commodè haberi non poſſunt, dummodo id faciant de ſuorum ſuperiorum licentia, & citra aduſtionem, & inciſionem per ſe ipſos faciendam. Ita refertur in Compendio [g] Societatis, quam facultatem habet ibi Collector, quod concedere poſſunt omnes ſuperiores, & aduerte, quod hæc extenditur ad ordinatos ſacris ordinibus.

g Comp. Societ. V. medicus

QVÆSTIO CIII.

De impetratione reſcriptorum à regularibus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Qvomodo ſit intelligendum reſcriptum, vt exequatur negotium de conſilio, & conſenſu aliquorum.*

2 . *Vtrum religioſi ſine licentia ſuperioris poſſint impetrare reſcriptum.*

3 *Vtrum ſubditus, ſine licentia prælati impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum.*

ARTICVLVS I.

Remittit Nuntius Apoſtolicus cuidam Prouinciali, vt quoddam ſuæ prouinciæ negotium exequatur de conſilio, & conſenſu definitorum, & ex cauſa graui det licentiam.

Circa quem caſum primò quæritur, Vtrum dictus prouincialis poſſit hoc efficere toties quoties neceſſitas occurrerit, prius vna tantum vice petito conſilio, & conſenſu definitorum ſimul congregatorum?

Secundò quæritur, non ſufficiente conſilio, & conſenſu ſemel dato, quomodo prouincialis ſe habere poterit in præfato negotio peragendo, ita vt formam reſcripti Apoſtolici ad vnguem ſeruet?

Ad primum reſpondeo, non ſufficere conſilium, & conſenſum definitorum ſemel tantum præſtitum, vt pater prouincialis poſſit prædictum peragere negotium toties quoties ſibi neceſſarium viſum fuerit, quia in præfato reſcripto non ſolum conſenſus, ſed etiam conſilium definitorũ requiritur. Conſilium autem eſt quædam cõcluſio facta per diſcurſum rationis circa res agendas, aut vitandas, imo ſumitur etiam pro ipſo diſcurſu, & ſic dicitur, [h] quod eſt inquiſitio eorum tantum quæ ſunt ad finem operabilium non minimorum, neque indifferentium, imo ſumitur etiã pro re & actione, ad quam faciendam, aut fugiendam conſilium inducit.

h 12 qu. 4.

Ex qua doctrina colligitur, quod in conſilio præſtando debet neceſſariò adeſſe diſcurſus, & deliberatio ſecundum circunſtantias negotij peragendi, vt ſecundum præfatas circunſtantias particulares diſcurſus fieri queat, & iudicium vltimum reſolutiuè proferatur, & cum caſus ſint ſingulares, & particulares vnuſquiſque habeat circunſtantias, non ſufficit, quod à definitoribus ſimul congregatis ſemel conſilium & conſenſus proferatur, ſiquidem in reſcripto præcipitur, vt prius deliberent, conueniat nec ne, qua deliberatione præmiſſa,

conſi-

conſilium & conſenſus ab ipſis præſtetur, & iu vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circunſtautiæ, reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint, & media diuerſa aſſigoari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti, ibi, *& ex cauſa graui.* In vno enim caſu poteſt grauis cauſa adeſſe, quæ vrgeat definitores ad couſilium, & conſenſum daodum, quæ in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecuodum dubium reſpondetur, quod ſecundum verba præfati reſcripti, non poteſt dictus pater prouincialis dare licentiam, quæ in reſcripto ſibi committitur, ſiue eo quod prius couſilium & conſenſus à patribus definitoribus detur. Nam vt ait

a c. ex parte de conſtit.

Paoormitanus [a], ſi maodatur ex forma mandati, voluit requiri conſilium, non teoet actus niſi requiratur, vt ex iure [b] patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiam

b c. cũ veteri de electiom.

ſi dictus pater prouiocialis aliàs habeat authoritatem ordinariam ad prædictam liceotiam concedendam, data ſibi facultate à Papa, vel à Nuntio eius, vt eam concedere poſſit, dummodo procedat in ea daoda cum coofilio definitorum, & conſenſu, procedeodo abſque ipſo poterit punitt, etiam ſi quod fecerit valeat, ſi quidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem, argumento eorum, quæ in quadam Decretali [c] ootantur.

c c. dilectus el. 2. de præbend.

Nec ſufficit quod præfatus prouincialis petat conſilium, & conſenſum definitorum poſt datam licentiam, in caſibus enim in quibus peteodum eſt cõſilium, non ſufficit illud petere poſt actum, prout ootat Paoormitanus [d], & argumento cuiuſdam Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt, quid faciet pater prouincialis in hoc caſu. Vtrum, ſcilicet, per literas poſſit à definitoribus coofilium, & conſeoſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum eum omnibus circunſtantijs, vt videant ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua amplectenda, in dicto enim reſcripto non dicitur, vt procedat eum eonſilio definitorum ſimul congregatorum, ſed tantum dicitur, vt procedat cum conſilio definitorum, cui modificationi ſufficieoter videtur ſatisfieri, literas mittendo definitoribus, per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circunſtantijs.

d Panorm. in d. c. cum vetteri. e licet. de regulari.

Nec contra hoc obſtat, quod ad conſilium præſtandum debet præcedere deliberatio, & diſcurſus, & circunſtantiarum particularium inquiſitio, vt diſcurratur, conueniat, oecne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio, qui diſcurſus, & inquiſitio commodè fieri nequeunt, niſi à ſimul in vnum congregatis definitoribus, vt conionctim conferãt, ao id expediat, necne, ſicut in negotijs grauibus fieri quotidie ſolet. Reſpondetur enim noo præcipi in dicto reſcripto, quod pater prouiocialis prædictam licentiam concedat cum tractatu, & conſilio definitorum, in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia, vt dicitur in iure, [e] & tradit Panormitanus. Et ita ſic ſacri Canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu, non determinant, vt non alienentur ſine conſilio, in quo clarè innount, quod in tractatu adeſſe debet confereotia communitatis in vnum congregatæ, ſine quo res Eccleſiæ minimè poſſunt alienari. Cum igitur in præfato reſcripto prouinciali concedatur, vt poſſit dare licentiam eum conſilio & conſenſu definitorum, nulla facta meotiooe de tractatu, videtur ſatisfacere prouincialem formæ præfati reſcripti prædictum conſilium, & aſſenſum à definitoribus per literas petendo, ſicut in ſimilis tenet poſt Baldum Rebuffus. [f]

e c. nulli de reb. eccleſ. non alienan. Authen. hoc ius de ſacr. ſanct. eccl. Panor. in c. 1. de his quæ fiunt à prælat. & in c. apoſtolicæ. & in c. nulli. de reb. Eccl. nõ alien.

f Rebuff. in tract. de alienation. rer. eccle. n. 91.

Et ſi replicatur, quod conſilium includit tractatum, vnde dicendo, quod poſſit dare licentiam eum conſilio defiootorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito, quod niſi à ſimul io vnum congregatis definitoribus fieri nequit, Reſpondeo tractatum conſilium includere, ac è conuerſo conſilium tractatum mioimè præſupponere, ſi enim conſilium tractatum includeret, res Eccleſiaſticas ſine coofilio alienare oon poſſe iura Canoonica prohibereot, quæ conſideraotia tractatum aliquid aliud ſupra coofilium addere, tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia, quæ verſatur inter tractatum, & conſilium. Tractatus enim eſt quædam deliberatio, quæ per diſcurſum rationis fit ab aliquibus in ſimul congregatis. Conſilium autem eſt quidam diſcurſus per diſcurſum rationis factum, quod poteſt ſumi ab vno, vel à pluribus, & non eſt neceſſarium, quod ſimul congregentur in voum, ſed ſufficit, quod vnicuique coofultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circunſtantijs. Quod clarè colligitur ex traditis à Panormitano [g] in c. cum, quod ab abſentibus poteſt conſilium peti, in his verbis. *Primo caſu aut eſt præſens ille, qui debet præſtare conſilium, ita quod poteſt cogi, &c.* quibus verbis expreſsè præſupponit Panormitanus poſſe peti ab abſeote coofilium, quod expreſſius cooſtat ex alijs eiuſdem Abbatis verbis: ait enim. *Si autem is, cuius aſſenſus requiritur, non eſt præſens, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cum in prædicto reſcripto requiratur, vt detur dicta licentia cum conſilio, & aſſenſu definitorum, ipſum coofilium, & aſſenſum poſſe à Prouinciali per literas miſſas ad definitores peti.

g Panor. in c. cum vetres. n. 13. de elect.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.

RESpondeo dicendo, quod oullus religioſus ordinum Mendicantium, & eorum, qui commuoicant io priuilegijs, priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat, aut obtentum retinere, prout conceſſit Vrbanus IIII. Præmonſtratenſibus; ſi quæ vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacũque forma, vel expreſſione verborum, irrita ſunt, & inania, vt conceſſit Clemens VII. Abbati, & conuentui Ciſterrij Cabilon. diœceſis, & hoc idem latiùs habetur per literas Leonis X. pro Eremitis S. Auguſtini, iuxta quas, ſi quæ priuilegia à religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam, aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti, ac pro infectis habẽda ſunt, etiam ſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum conſentieote religione ſit derogatum; ita habetur in priuilegijs dicti [h] ordinis. Et refertur in Compendio [i] Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem, niſi eum licentia ſuorum prælatorũ, prout latè dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. ſ. 1.

i Compen Societ. tit. priu. l. § 3.

Et Sixtus Quartus, anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo octauo, Pontificatus ſui anno decimo, Kalendis Martij, ad perpetuam rei memoriam vniuerſis, & ſingulis ordinis D. Hieronymi fratribus præſentibus, & futuris diſtrictè præcipiendo inhibuit, ne ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna prætextu quarumcunque licentiarum, quæ à ſe, vel à Sede Apoſtolica emanarunt, & in

poſterum emanabunt pro quibuſuis perſonis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, & quacunque Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, vel maiori Eccleſiaſtica, vel regali, aut alia mundana dignitate præfulgeant, abſque expreſſa licentia pro tempore exiſtentis generalis, prioris ordinis, de ipſo ordine recedere, & ad inſiſtendum obſequiis quorumcunque prælatorum, & perſonarum quarumlibet quouis quæſito colore ſe transferre audeant, & præfatis quibuſcunque qui habent, & pro tempore habebunt tales literas, ne aliquem ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt abſque huiuſmodi licentia ad eos accedat, & eorum obſequiis inſiſtat requirere, vel ſolicitare, recipere, & retinere præſumant, ſub interdicto Eccleſiæ per Epiſcopum, & ſuperiores, & excommunicationis latæ ſententiæ pœna per alios inferiores ipſo facto incurrenda, non obſtantibus contrariis quibuſcunque. Ita refertur indultum in Compêdio priuilegiorum D. Hieronymi. In quo etiam refertur.

Quod Iulius II. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, decimo, Pontificatus ſui anno decimo, die vigeſima ſeptima Martii, motu proprio, & ſua mera liberalitate authoritate apoſtolica decreuit, & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut conuerſi, aut aliæ perſonæ ordinis prætextu quarumcunque facultatum, & licentiarum conceſſarum, & cõcedendarum, & expeditionem contra Sarracenos, abſque licentia ſuperiorum ſuorum petita, & obtenta proficiſci non poſſint, & ſi forſan proficiſcantur, per eoſdem ſuperiores ad eorum monaſteria abſque incurſu aliquarum cenſurarum in literis facultatum, ſeu literarum prædictarum forſan contentarum, reuocare poſſint: ſimilem conceſſionem, à Benedicto Decimotertio, Pontificatus ſui anno decimo ſexto idibus Ianuarii, & à Leone Decimo, anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quinto decimo, Pontificatus ſui anno tertio, die vigeſima Aprilis fuiſſe conceſſam dicto ordini D. Hieronymi, refert author dicti Compendii.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiuſmodi priuilegia, adhuc reſcripta ſurreptitia cenſerentur, cum abſorbens ius alterius ab omnibus iudicibus debeat refutari, vt dicitur in iure [a], quia parte inaudita nihil facere poſſumus, vt etiam dicitur in iure. [b]

[a] *l. quoties C. de precibus imper. offeren.* [b] *c. de cauſa poſſe. & propriet.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſubditus, ſine licentia Prælatorum impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum.

Reſpondeo dicendo, pro explicatione tituli quæſtionis notandum eſt, quod in reſcriptis ſolet apponi à Papa ſequens clauſula. *Volentes te fauore proſequi gratioſo, à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque, eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, Apoſtolica authoritate, tenore præſentium.*

Hæc eſt communis clauſula in reſcriptis ſolita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apoſtolica, etiam ſi mille excommunicationibus vinctus ſit, tamen ad effectum gratiæ, quæ illi conceditur, conſequendum, cenſebitur abſolutus, quia verba Papæ, aut Legati, aut Pœnitentiarii abſoluentis ſunt generalia, & vniuerſalia comprehendentia omnes cenſuras, caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione Capituli, *quia quorundam* [c], *de Iudæis*, prohibentis delationem armorum, & aliorum neceſſariorum Sarracenis ad impugnandos Chriſtianos, & in aliquibus aliis, ſi in eis per annum inſorduerint, per regulam mirabilem Cancellariæ de inſordeſcentibus, cuius tenorem refert Nauarrus, [d] quam dicit [e] non eſſe in regulis Innocentii Octaui. Sed eſt in Regulis Pauli Tertii, ſub hac verborum forma concepta.

[c] *c. quia quorundam. de Iudæis.*

[d] *Nau in d. c. quia quorundam not. 12 in glo. vlt. nu. 15.* [e] *Nauar. vbi ſup. in glo. donatis.*

Item ne perſonis, pro quibus literæ ſuæ Sanctitatis emanabunt ob generalem abſolutionem à cenſuris Eccleſiaſticis, quibus ligatæ forent, ad earundem effectum indifferenter concedi, & in literis Apoſtolicis apponi ſolitam, præbeatur occaſio cenſuras ipſas vilipendendi, & inſordeſcendi in illis, ſtatuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionem, & clauſulam in literis, quas in futurum cum illa concedi continget, non ſuffragari, non parentibus rei iudicatæ incendiariis, violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificatoriis procurantibus literas, & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtentibus receptoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus eccleſiaſticæ libertatis, via facti auſu temerario Sedis Apoſtolicæ mandatis non obtemperantibus, & miniſtros, vel executores Apoſtolicæ Sedis, & eius officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquid eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcunque aliis, vt præfertur, quomodolibet ligati, in illis per annum continuum inſorduerint. Hactenus tenor.

Et ſic intelligitur clauſula ſolita aliquando à campſoribus impetrantibus poni inter clauſulas derogatorias poſt principalem petitionem ſupplicationis Papæ porrectæ, ſcilicet, *Non obſtante regula de inſordentibus*, ſignificat enim quod petitur à Papa, vt impetrans habeatur abſolutus quoad effectum illius gratiæ, conſequendum, non obſtante prædicta regula, nimirum, licet per annum manſerit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menſes in certis caſibus in ea expreſſis, nihilominus ſit abſolutus.

Et debent aduertere, quod ſi iſta clauſula, abſoluendi ad effectum gratiæ conſequendum, in literis Legatorum apponatur, non abſolui omnes à cenſuris, qui abſoluerentur per eandem literis Papæ inſertam, quia Legati iure communi non poſſunt abſoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reſeruatis, & omnes non habent priuilegium id faciendi, cui conſequens eſt multos impetrantes à Legatis Sedis Apoſtolicæ inutiliter impetrare, qui ſi impetraſſent à Romano Pontifice, vtiliter feciſſent, aliud tamen exiſtimat Nauarrus [f], tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus poteſt abſoluere, vt ſignificat D. Antoninus. [g]

[f] *Nauar. vbi ſup. n. 19.* [g] *Anton. 3 p. ti. 24 c. 30.*

Item circa prædictam clauſulam eſt ſummopere notandum illud verbum, *Sciens*, ne ſub ea comprehendatur is, qui ignoranter ſaltem probabiliter inſordeſcit, argumento cuiuſdam Canonis, [h] & arbitratur Nauarrus [i] aliquam ignorantiam eſſe, quæ ab incurrenda excommunicatione non excuſaret, quæ tamen efficere poſſet, ne diceretur ſciens, manere in excommunicatione. Ex his infero intellectum ad concilium [k] Tridentinum ibi, Si obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poteſt, Concilium enim iuxta ſuperius annotata intelligendum eſt de eo, qui ſcienter, non autem de eo qui ignoranter inſorduerit, quod ſatis innuunt prædicta verba ibi, *Sed ſi obdurato animo*, & ibi. *Inſorduerit*, inſordere enim nihil aliud ſignificat, quàm Eccleſiam aperire aures, vt ipſa à fidelibus audiatur, & obediatur, fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

[h] *c. Apoſtolicæ de cler. excomm. miniſt.* [i] *Nau. vbi ſup.*

[k] *Trid. ſeſ. 25. de refor. c. 3. in fide.*

Ex his, quæ latè circa hanc quotidianam clauſu-

lam

Iam dicta ſunt, ſatis apertè colligitur regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluatur à prædictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulæ remanere abſolutos, cum ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quibus nullus effectus poteſt generari.

QVÆSTIO CIIII.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri regularium poſſint imprimi, ſine licentia ordinarij.*
2 *Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Concilij regalis, quo prohibetur ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.*
3 *Quomodo fratres minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere, ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione.*
4 *Vtrum ſyndicus apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri regularium, poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimatur aliqua ſcripturæ, niſi prius per loci ordinarium, & inquiſitorem viſi, & approbati fuerint, conceſſit fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta ordinarij, & inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio [a] Mendicantium.

[a] *Compend. Mendic. titu. imprimere libros.*

Pro cuius breui explicatione nota, quod in Concilio [b] Lateranenſi ſuperius allegato & Leo Decimus, in quadam conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario [c] ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum. *Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrum, in alijs vero ciuitatibus per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligenter examinetur, &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſſionis ſuſpenſionem excommunicationiſque ſententia innodatus exiſtat.* Circa quam determinationem aduertit Caietanus [d] quod neque hæ, neque reliquæ cenſuræ poſitæ in Concilio Lateranenſi poſtremo obligant, quia non ſunt receptæ, quod etiam animaduertit Nauarrus [e], quamuis, vt ipſe ait, pars huius veritatis ſeruatur, in Hiſpania. & Concilium Tridentinum [f] decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis, quod nemo imprimat, vel imprimi faciat libros de rebus ſacris abſque nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam

[b] *Later. ſeſſ. 10.*
[c] *Conſt. 10. inter ſolicitudines.*
[d] *Caietan. v. excommunicatio in fine.*
[e] *Nau. c. 27 n. 110 & 148.*
[f] *Trid. ſeſſ. 4 de vſu, & editione libr. ſac.*

apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatique fuerint ab ordinario ſub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſita, & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiuſmodi licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum cõſtitutionum; qui autem ſcripto eos communicãt, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pœnis ſubijciant, quibus impreſſores, quod ait Nauarrus, neſcimus, an ſit receptum, qui ait, videmus libros impreſſos ſine illius obſeruationis ſolemnitate inſignium virorum Dominici Soto, Ambroſij Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionibus cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate: In Regno tamen Caſtellæ Lege regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Concilij Regalis ſupremi, cuius authoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Galliis ſeruari audio cum magno reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius vices gerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij, quo decernẽre poſſe imprimi typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollenti. Hæc Nauarrus.

In Regnis autem Portugaliæ video ſeruari definitorem Concilij Lateranenſis, non enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ Prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperius allegati ibi. *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pœnis ſubijciant, quibus impreſſores.*

Notandum, quod ſacra congregatio Cardinalium ſupra Concilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, inuotationes, diſputationes, conciones, & alia ſimilia, necnon tractatus pertinẽtes tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſcientiarum ſtimulatarum fratrum, & cætera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiam ſi concionatores approbati fuerint ab ordinario; verũ quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadem & congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tantum, quando dantur, vt typis, [g] ſic habetur authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quod modo conceſſio Clementis VII. ſupra adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentia ab ordinarijs petatur.

[g] *Capuci. in addit. ad compen mendi. tit. imprimere libros in fine.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint habere priuilegium Conſilij regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.

REſpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet regalis Maieſtas ad ſupplicationem religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerunt imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vendere valeat prout plenius in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo, quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatem ab ipſis promiſſam, ſecundum quam nihil ſibi acqui-

a c. cum ad monaſterium de ſtatu monac.

acquirere poſſit, prout in Iure [a] Canonico continetur, & latiùs in 3. tomo Deo Duce in quæſtione de paupertate dicemus. Ad quod breuiter reſpondetur, quod regalis Maieſtas non facit religioſum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pontifex in voto paupertatis ſtante monachatu minimè poſſit diſpenſare, vt igitur dictum priuilegium ſecundum ius commune interpretandum ita, vt ius per ipſum religioſo quæſitum ſtatim monaſterio quęratur, ſi tale monaſterium bonorum in communi ſit capax, ſi enim non eſt capax, vt non ſunt capacia omnia monaſteria noſtræ Sacræ religionis Minorum de obſeruantia, maius dubium eſt, quo modo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius poſſint agere in iudicio. Nam certum eſt ſecúdum eorum regulam, & declarationem Nicolai III. & Clementis V. quod priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere poſſunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari ſint ipſi, & eorum monaſteria incapacia cuiuſcumque iuris vel actionis pro quibuſcumque temporalibus, prout reſoluit. Corduba [b] ſuper regulam P. N. Franciſci, & hoc expreſsè dicunt communiter Doctores, vt patet ex expoſitione Sanctorum Patrum, & Serena Conſcientia [c] ſecundum Aluarum ait, quod nulla maior proprietas eſt fratribus Minoribus quam talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam ſicut Papa non poteſt diſpenſare cum fratre, vt habeat proprium manente religioſo, ita non poteſt diſpenſare, vt habeamus ſimile priuilegium, aut ius priuilegij quod eſt ius priuatum, quia ea vi profeſſionis minorum ipſi ſunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Concilium [d] Tridentinum, & tolerabilius eſſet, vt ait Corduba [e] diſpenſare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quam vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quomodo igitur defendemus quod fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ hæc priuilegia poſſint procurare, & conceſſa retinere? Ad quod reſpódetur quod nomine Papæ ſyndicus Apoſtolicus ad requiſitionem fratrum poteſt ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio, nam inter cæteros actus quos authoritate Apoſtolica ſyndicus exercet, vnus eſt pro recipiendo nomine Papæ, & Eccleſiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemoſynas etiam pecuniarias in teſtamento relictas, ſeu legatas modo licito, & congruo ipſis fratribus, & pro expetendo in iudicio, ſeu extra in omnibus cauſis, & litigiis, & actionibus quibuſcúque quæ explicantur, & continentur in Bullis Apoſtolicis de ſyndico agentibus, de quo in tertio tomo pro quibus omnibus poſſunt fratres Minores licitè vti ſyndico ceſſante ſcandalo, & omni alia circunſtantia mala prout inſequentibus latiùs explicabitur. Ex quibus concluditur, quod priuilegium cóceſſum religioſo minori obſeruantiæ ad impreſſionem alicuius libri, non acquiritur ipſi ordini cum ipſa ſit incapax cuiuſcumque iuris temporalis, acquiritur tamen ſedi Apoſtolicæ cuius nomine eius ſyndicus priuilegio vti & frui poteſt modo ipſis fratribus conuenienti.

b Cordub. ſup. reg. c. 6. q. 1. vbi expoſitores.

c Sere. conſ. q. 14.

d Trid. ſeſ. 25. de regula. c. 3

e Cordub. vbi ſupra q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione.

f Seg. F. c. 5.

RESpondeo dicendo, quod regula [f] B. P. N. Fráciſci in hunc modum ſe habet, ait enim fratres illi quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuotè, ita quod excluſo otio animæ inimico ſanctæ orationis, & deuotionis ſpiritũ non extinguant, cui debent cætera temporalia deſeruire, de mercede vero laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores.

Ex qua regula tria antè oculos ſemper habenda colliguntur. Primum, quod religioſus nunquam ſit otioſus. Secundum, quod exercitium corporale non impediat ſpirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuotè, & non cauſa auaritiæ, non enim ad religionem venitur, vt otioſè in ea viuatur, ſed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honeſtatem, religioſi occupentur, prout ex Sacra Scriptura, & ex exemplis Apoſtolorum hoc commẽdãt Sancti Patres, & commendant Auguſtinus, [g] & D. Hieronymus, non vt ex tali labore aliqua merces auarè procuretur, alienum eſt enim hoc à religioſo ſtatu, videant religioſi, quid dicat Vlpianus [h] Iuriſconſultus Gentilis: determinans enim, quod omnes profeſſores etiam artium liberalium poſſunt pro ſuo labore in ipſis artibus docendis ſtipendium petere, excipit philoſophos, qui Gentilitatis erant religioſi, dicens, an & philoſophi profeſſorum numero ſint, & non putem, non quia non religioſa res eſt, ſed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam ſe operam ſpernere. Vnde ſanctiſſimè eſt ordinatum, in prouincia D. Iacobi regularis obſeruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendẽdum ſub priuatione actuum legitimorum faciant. Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus ſit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod ſic, cum hoc laboritium non ſolum pertineat ad honeſtatem, ſed ex eo non ſolum religio, ſed etiam tota militans Eccleſia illuſtratur, quod minimè eſt negãdum, cum opus iſtud ſit ſanctum, & bonum, & factum ſit à Patribus noſtræ religionis antiquis, qui ſunt innumerabiles, & famoſi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Alea D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum ſatis amplum reducit quidam curioſus author, & poſtea alij ſuorum Patrum veſtigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non eſt etiam dubium fratres Minores, prout dictum eſt in ſuperiori articulo poſſe à regia Maieſtate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vendere valeat, dummodo ſyndicus Apoſtolicus ius priuilegij in ſe recipiat, nomine Sedis Apoſtolicæ, ſecundum inſtituta religionis de illo diſponat, verba enim priuilegij concedentis religioſo minori, vt nemo aliùs poſſit dicta volumina vendere, aut imprimere ſine ſua licentia ſano modo ſecundum regulam ſunt explicanda, & intelligenda, non enim vult conſilium regale, vt religioſi ſint ſuarum regularum tranſgreſſores concedendo indifferenter omnibus priuilegia ſimilia eundem tenorem continentia, nec à conſilio regali poteſt peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate conſtitutionum regularum. Verum eſt tamen, quod prælati regulares deberent ſtatuere vt talia priuilegia alio modo peterentur, ſcilicet vt religioſi ordinum, quæ ſunt capacia bonorum in communi non petant priuilegia nomine proprio, ſed ipſa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prædictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem minorum regularis obſeruantiæ debet ordinari, vt ipſa priuilegia ex parte ſyndici Apoſtolici poſtulẽtur, ſupplicatione autem coram conſilio regali hoc modo propoſita dicta priuilegia non fratribus in

g Auguſt. de operib. monac. Hieronym. ad ruſticum monach.

h Leg. 1. § an Philoſophi. ff. de varijs. & extra. cogn.

parti-

patticulari, ſed conuentibus, aut ſyndicis concedentur, & omnia iuridicè fient, quod ſummè debent notare prælati regulares, in his video enim communiter errari, & magis debẽt notare hoc prælati regulares ordinis Minorum regularis obſeruantiæ, qui prout in quadam Clementina [a] ipſis & ſuis fratribus commendatur, vt in verbis etiam ſint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

[a] *Clemen exiuit de paradiſo de verb. ſign. in fine.*

Non eſt autem licitum fratribus Minoribus petare pecunias mutuatas ad impreſſionem librorum ſuorum faciẽdam, prout determinat Nicolaus Tertius, [b] ait enim, *Decimus et primus quod fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere ipſorum ſtatu conſiderato non liceat, poſſunt tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuſlibet obligationis vinculum dicere, quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Hæc Nicolaus Tertius, & hoc modo poſſunt dicere ipſi fratres perſonis pro impreſſionibus pecunias offerentibus, quod ipſi citra cuiuſlibet obligationis vinculum, ſatisfactionem, ſecundum eorum regulam procurabunt,

[b] *cap. exiit, qui ſeminat § cæterum de ver. ſign.*

Neque etiam eſt licitum Fratribus Minoribus hoc denarios ad impreſſionem procurare, vt libri impreſſi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipſorum venditione exerceantur, ſicut ſi eſſent mercatores diuites, & ſæculares negotiatores, quod non tantum religioni Minorum in altiſſima paupertate fundata, ſed etiam ab omnibus aliis religionibus maximè eſt alienum, neque etiam eſt licitum ipſis fratribus Minoribus, neque aliis cuiuſcunque religionis profeſſis hos libros impreſſos ſibi appropriare, cum hoc ſit contra votum paupertatis, de quo in tertio tomo latè dicetur, ipſi enim libri, ſi fuerint ab aliquo fratre Minore regularis obſeruantiæ compoſiti, & eius nomine impreſſi, videtur, quod ſtatim ipſo iure tranſeunt in dominium Sedis Apoſtolicæ, & per eius ſyndicum in vtilitatem fratrum poſſunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, ſcilicet, quod dicti libri non poſſunt vendi, & alienari authoritate ſyndici, ita vt in ipſis exerceatur lucratiua Negotiatio. Nam Nicolaus [c] Tertius, loquitur in rebus ad vſum fratrum deſtinatis, aut eleemoſynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrũ & religionis Minorum voluit Sedi Apoſtolicæ applicari, vt ita fratrum neceſſitatibus ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione ſatisfieret, & non eſt credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium iſtorum librorum in Sedem Apoſtolicam transferre, cum fratres iis minimè vtantur, neque ipſi dentur in eleemoſynam, ſed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur, non enim Summus Pontifex vult ſimile reſeruare dominium, & eſſe depoſitator noſtrarum lucratiuarum mercationum, contra noſtræ regulæ arctiſſimam paupertatem, quam ſummopere intendit obſeruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. [d] in expoſitione regulæ Minorum dicens, *licet [illegible] ſolum ſuſficiat; ſed & multum conueniens rationi, quod fratres minores, qui in laboribus ſpiritualibus, orationis, & ſtudij ſedulò occupantur, hortos, & habeant competentes ad recolligendum, vel recreationem ſui, & interdum ad ſe ipſos, poſt labores huiuſmodi corporaliter ducendos; nec non ad habenda neceſſaria hortalia, pro ſe ipſis: habere tamen hortos aliquos, vt colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio diſtrahantur, nec non & [illegible] repugnant ſuæ regulæ; & ordinis puritati.* Hæc Clemens Quintus. Si autem hæc prohibentur à fratribus vendi, licet ſint ſuorum laborum pretia, etiam ſecundum ipſam regulam, à fortiori prohibentur libros vendere, & impreſſionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari, nec obſtat dicere, quod venduntur per ſyndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus conceſſit, ſyndicus enim non pro his vendendis conſtituitur. Vbi negotiatio lucratiua inoeritur ſed pro diſtrahendis, & alienandis illa, quibus fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Eccleſiã Romanam, & illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut legantur, vt ipſorum precium in fratrum neceſſitatibus, non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur, ad diſtrahendum enim hæc Papa non conſtituit ſyndicum, prout dictum eſt, & per conſequens in hoc caſu diſtrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impoſitam perſonam recipere cenſentur contra ſuam regulam, & ſtatum. Tertio, & principaliter contra dictam partem arguitur, omnes enim Minorum regulæ eſpoſitores, vt principium certiſſimum in eius materia conſtituunt, quod Fratres Minores non poſſunt ſuſtentari, niſi de iis, quæ liberaliter ſuppeditantur, aut ipſi oſtiatim mendicant, licet enim ex laboribus manuum ſuarum poſſint ſuſtentari, ſtipẽdium tamen ipſorum laborum debet ipſis per viam eleemoſynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prædicta Regula [e] clarè omnes colligunt, ait enim quod de mercede laboris poſſunt neceſſaria recipere, & hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores, & denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impreſſorum librorum acquiruntur, neque via donationis liberalis, neque via eleemoſynæ ipſis fratribus ſuppeditantur, cum ſit pretium rerum venditarum, non authoritate Apoſtolica, ſed propria, & per conſequens nullo modo poſſunt iis pecuniis ſuſtentari, ſi enim ex iis poſſent ſibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentium, & vendentiũ quoad ſuſtentationem eſſe differentiam, neque ipſi ſibi nomen profitentium altiſſimam, & Euangelicam paupertatem poſſent iure optimo vendicare.

[c] *d c. exiit, qui ſeminat. § q quia vero dominium.*

[d] *Clem. exiuit de paradiſo § licet. vero de ver. ſign.*

[e] *Regulæ 5.*

Quartò contra prædictam librorum negotiationem arguitur ex ſcandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigiis cum impreſſoribus, & agaſonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quæ omnia quam aliena ſint ab inſtituto Minorum, ſatis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apoſtolica Sede legimus emanata, licet enim nomine ſyndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro aliis committentur ſæculares ab ipſis fratribus eos emiſſe prædicant, & proh dolor à fratribus carius, quam à ſæcularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita ſimiliter teneo non poſſe dictos fratres Minores ſecundum ſuæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impreſſione ſuorum librorum authoritate ſyndici Apoſtolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obſtant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio eſt, maximam eſſe differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impreſſionem, & venditionem, & cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio hon Eccleſiæ Dei communi non prodeſt; ſicut prodeſt impreſſio, & venditio librorum, his enim impreſſis Eccleſia Dei illuſtratur, & à telis venenoſis hæreticorum protegitur, ſalus animarum conſequutur,

Digitized by Google

quitur, quæ omnia principaliter à fratribus intenduntur, minus autem principaliter intenditur, & ideo nimirum ſi cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impreſſio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio reſpondetur, non enim diffiteor ex impreſſione librorum Eccleſiam Dei, & religionem illuſtrari, at hæc impreſſio per modos licitos fieri debet, ſi enim per modos fiat illicitos, ita vt religioſi propter ipſam fiant mercatores, & negotiatores contra ſuum inſtitutum non illuſtratur Eccleſia, neque religio, imo eorum nitor, & decor deturbatur, mutatur enim religionis color optimus, obſcuratur aurum, & facti ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apoſtolica diſciplina exercentes, & dicti libri poſſunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & ſtatus religioſo, & Eccleſiaſtico maximè accomodo.

Nec obſtat dicere, quod lucrum ex ipſis libris conſequutum in ædificationem, & reſtaurationem Monaſteriorum conuertitur, & ſic in cultum diuinum ordinatur, nam reſpondetur cum Clemente V.[a] in ſimili caſu dicente quamuis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiæ ad honoré diuini nominis ordinêtur propter quã omnia fecit ipſe Deus, tamẽ qui abſconditorum eſt cognitor ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter non ad manum, neque per illas ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorum ſtatui repugnant. *Vnde reſolutiuè* dico impreſſiones librorum à religioſis, præſertim Minoribus minimè fieri poſſe ita, vt ipſi religioſi ex his lucrum conſequi procurent, & hac de cauſa in conuentu Sancti Franciſci Salmanticenſi cum conſilio Patrum Doctiſſimorum ipſius conuentus præclara ſcripta Patris Fratris Philippi prædicatoris Apoſtolici, & de noſtra religione propter eius ſanctitatem ſatis bene meriti nunquam fuerunt impreſſa à fratribus, & in lucem edita, ante quam à Sede Apoſtolica indultum ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit à Sixto Quinto Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeo, quæ ego volumina edidi, & edo, imprimenda, & vendenda à fratribus ipſius conuentus, cuius ego ſum indignus filius à noſtro Sanctiſſimo Papa Clemente Octauo obtenta eſt licentia, cuius ſupplicationem egomet ipſe ſcripſi, & in Sedem Apoſtolicam mittendam tradidi, ſed cum in alijs prouinciis ſimile non habeatur priuilegium, & priuilegiis habitis adhæc poteſt introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus poteſt videri tale priuilegium minimè eſſe vtendum, ponam in præſentiarum, quomodo fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ ſe debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & ſtatus noſter nullam iniuriam patiatur. Pro quo ſit prima concluſio. Secluſo omni priuilegio certum eſt apud omnes, quod ſi fratres Minores ex librorum impreſſionibus, nihil aliud quam habere libros ad vſum prædictorum fratrum prætenditur licitè poſſunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impreſſionibus ſumptus faciendos, prout expreſsè determinat Nicolaus III.[b]

[a] *Cle. exiuit de paradiſo de ver. ſign.*

Secunda concluſio, poſſunt dare fratres Minores librum compoſitum alicui perſonæ ſæculari, vt ipſe faciat ipſum ſuis expenſis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad neceſſitates præſentes, & eminentes ipſorum fratrum ſubleuandas, & ſi ad huiuſmodi effectum aliquos denarios date ſyndico promiſerit, nihil contra regulam ipſi fratres molientur, dummodo nec ab ipſis fratribus, nec ab aliquo nomine ipſorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus[c] in omnibus ſcrupuloſus affirmat hanc conditionem à proprietatis labe minimè eſſe alienam, ait enim, quod ipſi fratres poſſunt recipere pretium laboris pro ſuis neceſſitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam, hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt, nam, prout habetur in quadam tabula capituli Generalis noſtræ Sacræ religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediatè, ſed eo animo vt commutetur in alias, vendatur, & diſtrahatur, & ita tenent omnes regulæ expoſitores, prout tradit Doctiſſimus Corduba[d] in prædictæ regulæ expoſitione. Sed reſpondetur quod ipſi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad diſtrahendum, & vendendum, ſed ipſe ſyndicus nomine Papæ, ſicut in ſe recipit hæreditates, & legata ad diſtrahendum pro neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus fratrum.

[b] *c. exiit, qui ſemin. §. quia vero libros de verbo ſig. li. 6.*

[c] *Aluar. li. 2. ſup. reg. c. 67.*

[d] *Cor. c. 4. q. 3. puncto 1.*

Neque obſtat, quod ipſæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo mirum ſi poſſit ipſe ſyndicus ea ad vendendum, & diſtrahendum recipere: at ſi libri non liberaliter, ſed ex conuentione acquiruntur. Nam reſpondetur, quod ſicut poteſt acceptare hæreditates, & legata, & poſt quam ab eo acceptantur, tranſeunt in dominium Eccleſiæ Romanæ, & ab eo poſſunt in iudicio peti dummodo aliàs non interueniat ſcandalum, neque ipſi fratres in iudicio perſonaliter aſſiſtant, & dummodo ipſi non videantur eſſe principales authores, & omnis alia circunſtantia vitians caueatur: ita etiam ipſi libri ab ipſo fratre compoſiti, cũ in ſe ſint magni valoris, & ab eo liberaliter ſecundum ſtatum religionis ſuæ offerantur ſtatim tranſeunt in Dominium Papæ, & à ſyndico acceptati, poſſunt vendi conuentione facta cum impreſſoribus ab ipſo ſyndico, qui poteſt petere in iudicio, vt dicta conuentio adimpleatur dummodo omnis circunſtantia vitians caueatur, & poſſunt ipſi fratres notificare ipſi ſyndico, ſi opus fuerit, vt id in iudicio petat, ſicut petit precium legatorum, & hæreditatum, quæ in dominium Papæ tranſierunt. Et ſicut ipſe ſyndicus authoritate Apoſtolica poteſt vendere libros, & alia mobilia ipſorum fratrum præmiſſa licentia ſuperiorum dummodo talis pecunia, & pretium recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expreſſè definitur à Clemente V.[e] ego non video, cur libri compoſiti à fratribus, quibus tam ordo, quam fratres vtuntur, quia expedit, vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum non poſſint à dicto ſyndico vendi, & in rem licitam ipſorum pretium expendi dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impreſſionibus quærunt, omnino caueatur.

[e] *Cle. exiuit de paradiſo §. quia libros.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſyndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicendo, quod circa hunc articulum duo veniunt determinanda. Primũ eſt, vtrũ ſyndicus Apoſtolicus in hoc caſu poſſit agere de dam-

dam no euitando. Alterum eſt, vtrum poſsit agere de lucro captando, quantū ad primū, quod eſt prouidere ne aliquod damnū ex proſubita, & furtiua impreſsione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere ſyndicus, ne impreſsiones furtiuæ fiant contra eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quod bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum conuentus, ad quem pertinet impreſſio librorū aliquod damnum patiatur, & hoc eſt eius officium, & adminiſtratio. Ad ſecundū pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appoſitā procurando, quod libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio an aliquomodo licitò à fratribus, aut à ſyndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit, hæc enim pœna nō poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denūciatione facta per fratres, aut per ſyndicum, per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religioſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendum, etiam per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos, à fortiori erūt incapaces ad aliquid per denuntiationem, aut accuſationem in iudicio conſequendum. Quod autem per ſyndicum acquiri minimè poſſit, probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam authoritatem ſyndicis concedentia ſolum indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſyna fratrū, & eorū iura, & immunitates defendere, non autem conceduntur vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denūtiatores & accuſatores ad acquirendū aliquid pro vſu fratrū, cùm hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IIII. [a] qui maiorem, quam alij Summi Pontifices concedit dictis ſyndicis authoritatem, ſolum ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundum regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quam alienum ſit à regula B.P.N. Franciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari & eorum monaſteria ædificare ex pœnis per viam denontiationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſſè B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Pontifices in conceſſionibus factis ſyndicis prohibuerūt, fuit, quia numquam talem vtom inter pauperrimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certè prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſis ſyndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodò ſtatui eorum non repugnet, & omne ſcandalum, & circunſtantia mala euitetur.

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quod ſi iudex poteſt applicare pœnam delinquētis Monaſterio Sancti Frāciſci de obſeruantia, quod non eſt incapax dictæ pœnæ, cùm ipſa ſit verè eleemoſyna per iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicúmque monaſterio, & poſtquam eſt applicata poteſt à ſyndico in iudicio peti, ita etiam monaſterium D. Franciſci, & ipſi fratres poſsūt eſſe capaces dictæ pœnæ ipſis à priuilegio regali per viā eleemoſynæ conceſſæ, quæ poſtquam eſt applicata, poteſt à ſyndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pœnam nomine eleemoſinæ applicari cùm ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denuntiatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neque ex parte ſyndici, neque ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pœnis à iudice in monaſterio applicatis, ipſę enim ex officio iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluantur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & ſyndici interponi, ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe ſyndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictum eſt in principio huius articuli, & cui conceditur, aliquid conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinātur. Et clarum eſt, quod non procedit contra imprimentes dictarum pœnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cùm ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur, nam reſpondetur, quod ſyndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatum eſt, modis tamen congruentibus ſtatui, & profeſsioni ipſorum fratrum, exigere autē pœnas per viā denūtiationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorū conueniens, quo ipſis in neceſſitatis poſsit ſubueniri, & ſic nō impeditur plenè ditom, damnū minùs malū eſt, quam damnificare, dilustrare, & maculare altiſsimam paupertatem, quam paupercula turba Minorū profitetur quæ iis lingis accuſationibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnū temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generali cum ratione dictarum accuſationum, & denuntiationū dicant indeuoti, & aliqui deuoti ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

QVÆSTIO CV.

De irregularitate in quatuor articulos diuiſa.

In primo tomo iam latè egimus de irregularitate, nunc autem operæ pretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ cōcernunt, in hoc tomo proponere, quæ limitant acta in ſuperioribus.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrata.*

3 *Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet, ſit irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico indicauit locum, vbi fur poſſet cōprehendi, ſecuta morte ipſius furis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus [b] refert Paulum III. conceſsiſſe ſuperioribus ordinis Præmonſtratenſis facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis ſuper homicidio voluntario. Et loquendo de ea bulla in hæc verba prorumpens, ait: negari non poſſe, quod verba præfatæ bullæ multum vrgeant ad dicendum præfatos reuerendiſsimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmonſtratenſis poſſe diſpenſare ſuper irregularitate ex homicidio voluntario contracta. Et ideo diſputando ſatis poſſe id defendi. Atait, quod conſulando non auderet id affirmare, tum quia non ſunt credenda, quæ non ſunt veriſimilia vt dicitur in iure, [c] & non eſt veriſimilè ſublata

[b] Na[illegible] conſ. et de homicid. volun. vel caſuali conſil. 1.

[c] c. quod nō eſt veriſimile eo [illegible] de irreg. ...

recordationis Paulum III. virum prudentiſſimum voluiſſe concedere ordini prædicto facultatem prædictam, quæ maxima eſt quamque nulli alij ordini conceſſit, nec illuſtriſſimo Summo Pœnitentiario Cardinali, nec toti ſacræ pœnitentiariæ prætorio concedit, & ita non diſpenſat eius dominatio illuſtriſſima, niſi conſulto prius S. D. N. & de mandato ipſius ſpeciali, tum quia per eadem verba præfatæ Bullæ probaretur poſſe præfatos reuerendiſſimos Prælatos diſpenſare ſuper irregularitate bigamiæ, quod tamen non eſt dicendum, quia neque ipſe Papa ſolet diſpenſare in ea, niſi ob aliquam maximam cauſam, tum quia inſolita non veniũt in cõceſſione generali, iuxta ius,[a] tum quia inſolita diligentia fraudis ſuſpicionem inducit, iuxta quendam textum [b] iuncta Gloſſa, quem Baldus ad hoc notat, quem cum alijs refert Decius, & Felinus, & ita inſolita diligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio voluntario, & Bigamia videtur augere voluntatem fraudandi legem, tum quia clauſulæ ſolitę apponi habentur pro appoſitis, vt etiam dicitur in Iure,[c] & ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia ſolita interferri facultatibus ad diſpenſandum ſuper irregularitatibus conceſſis, cenſenda videtur tacitè inſerta præfato priuilegio, tum quia reſcripta, & priuilegia contra ſtylum curiæ ſcripta poſſũt argui falſitatis, per tonumera, quę congeſſit Felinus,[d] Neque his obſtat, quia præfatus Paulus Tertius, excipiendo irregularitatem prouenientem ex iniuſta fructuum perceptione à poteſtate diſpenſandi videtur firmare regulam generalem in contrarium. Nam huic argumento reſpondet Nauarrus.[e] Primò, quod viſus eſt habuiſſe animum reſtringendi poteſtatem diſpenſandi conceſſam alijs religioſis illa non excepta, & ſic non videtur habuiſſe animum ampliandi eam, cũ facta ad reſtringendum non operentur ampliationem, nec è contrario iuxta ea, quæ in iure[f] notantur. Præterea videtur abſurdum dicere Papam, qui voluit negare poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate nata ex iniuſta fructuum perceptione, voluiſſe ampliare conceſſiones eiuſmodi inſolitas dari ad irregularitatem ex homicidio, & Bigamia natam, cùm fuerint, qui dixerint Papam non poſſe diſpenſare ſuper eas iuxta tradita in Iure,[g] cumque non concedat Papa eam ſuis Nuntiis, & legatis etiam à latere, vt palam eſt his, qui viderunt facultates eis conceſſas, & ita nullatenus videtur conſulendum, abſurda enim in Iure[h] minimè admittuntur. Hæc Nauarrus, cuius ego ſententiam libenter amplecterer, ſi rationes ipſius ita militarent in regularibus, ſicut in Eccleſiaſticis, cum multa maiora concedantur prælatis regularibus, quoad ſuos ſubditos, quam Epiſcopis, quoad eorum Diœceſanos. Et ſic prælati regulares habent priuilegium ad diſpenſandum cũ homicida voluntario occulto prout dictum eſt in primo tomo, & prout refert Nauarrus, Paulus II. expreſſè conceſſit pro homicidio voluntario, vnde cũ conſtet de poteſtate concedentis, & de conceſſione, non eſt opus recurrere ad coniecturas, ad quas recurrit Nauarrus, cum ſecundum iura in claris ad eas recurrere non permittatur. Vnde ipſius argumenta militarent, quando Papa concedit, vt poſſit diſpenſari in quacumque irregularitate, ſicut Sixtus IIII. concedit ordini Sancti Hieronymi in Hiſpaniis, quod quilibet fratrum dicti ordinis poteſt ſemel in vita diſpenſari in foro conſcientiæ à confeſſario per ſuperiorem deputato ſuper irregularitate quacumque occaſione contracta, prout habetur in libro[i] priuilegiorum dicti ordinis, & refertur à collectore priuilegiorum Societatis Ieſu,

[a] c. fin. de off. vicarij li. 6.
[b] l. ſi quis ſub conditione ff. de cond. & dem. Decius conſ. 448. n. 21. Fel. in c. 2. de reſcri.
[c] l. fin. c. de fide iuſſ. c. cũ M. de conſt. c. 2. de reſcriptis.
[d] Fel. in d. c. 2. de reſcrip. à n. 36.
[e] Na. vbi ſu. n. 4.
[f] c. fin. de verb. ſig. l. non ligatam ff. de adimend. leg.
[g] c. a minor. eo. diſt. c. debitũ de bigamis.
[h] l. nam quod abſurdũ ff. de bon. liber. tam.
[i] lib. priui. ord. D. Hier. ar. 21. fo 56. clp. hoc. ſi. diſpenſat. 6.

illa enim verba, *quacumque occaſione contracta*, ſunt reſtringenda iuxta ſupradicta, vt nõ procedant in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, & ex Bigamia cum non ſit veriſimile has in generali has conceſſione indulgeri, niſi ſpecialiter exprimantur.

ARTICVLVS II.

An habens poteſtatem diſpenſandi ſuper omni irregularitate, excepta illa, quæ naſcitur ex Bigamia, vel homicidio voluntario, poſſit diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex homicidio iuſto voluntariè facto in bello iuſto cum armis, vel in pace condemnando iuſtè aliquem ad mortem, vel condemnationem iuſtam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iuſto modo.

RESpondeo dicendo, quod in primo tomo tenuimus partem affirmatiuã allegando Nauarrũ & Bannes pro hac opinione, nam tradit Nauar.[k] loquens de homicidio voluntario ſuper cuius irregularitate diſpenſandi poteſtas excipitur in omnibus facultatibus diſpenſandi ſuper irregularitate factis tam Summo Pœnitentiario, quam Legatis, Cruciatorum Commiſſariis, & quibuſuis alijs, & definit eſſe homicidium illicitum intentum, ſiue volitum in ſe, ſaltem æquipollenter alias quàm vitandæ mortis cauſa ab oratore. Et addit (*dixi illicitum*) ad differentiam eius, quod neque eſt licitum neque illicitũ, quale eſt factum ab infante, vel furioſo, eius item, quod eſt iniuſtũ quale eſt, quod miniſtri militiæ, vel milites in bello iuſto iuſtè faciunt, de quo ſupra, &c. Hæc Nauarrus, quorũ dicta ſatis videntur probare ſententiam affirmatiuam. At ſi recurramus ad locũ,[l] ad quem ſe remittit, in quo agit de quarta ſpecie irregularitatis, contrariam partem amplecti inueniemus: ait enim, quod in hac irregularitate ſolus Papa diſpenſat, ſed longè facilius, & ex minori cauſa, quàm in irregularitate, quæ ex actu illicito naſcitur, & non reſpondet Nauarrus rationi, qua tentauerat contrariam opinionem ſequi, definiens homicidium voluntarium, ſuper cuius irregularitate neminem præter Papam poſſe diſpenſare, eſſe homicidium illicitum. Vnde mihi ſemper perſuaſi Nauarrũ tenere poſſe Epiſcopum in huiuſmodi irregularitate poſſe diſpenſare, cũ propoſuerit dictũ fundamentum, cui in manuali non video eſſe ſatiſfactum, tũ quia videtur in dicto numero 240. retractare illud quod in numero 217. dixerat. At idem Nauarrus[m] libro quinto ſuorum conſiliorũ attentis ſuperius allegatis confuſè loquitur, reſpondẽdo enim propoſitæ quæſtioni ait, reſpondeo, quod nos docuimus in manuali confeſſorũ, quod Epiſcopus, nõ poteſt, ſed nõ probauimus id vlla ratione remittentes ad numerũ 240. capitis vigeſimi ſeptimi, in quo numero 240. vt viſũ eſt in ſuperioribus, contrariam partem probat, eo videlicet nixus fundamento, quod quando prohibetur inferioribus à Papa diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio volũtario, intelligitur de homicidio voluntario iniuſtè patrato, innuens quod in irregularitate procedente ex homicidio iuſtè facto nõ poſſunt inferiores à Papa, ſicut ego cũ Nauarro in primo tomo quæſtionũ regulariũ, & Canonicarum tenui. Ex his patet, quàm variè ſe gerat Nauarrus[n] in manuali, & quod ipſe in libro quinto Conſiliorum non fideliter ſe allegat, cùm dicat ſe tenuiſſe in manuali Epiſcopũ in hac irregularitate minimè poſſe

[k] Na. in man. c. 27. n. 240.
[l] Na. d. c. 27. nu. 217.
[m] Na. li. 5. cõſ. conſi. 34.
[n] Na. d. lib. 5. conſil. 34.

diſpenſare, & quod Epiſcopus in ea minimè poſſit diſpenſare expreſſè tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hoc facit conſuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa poteſtas ſit Epiſcopo, & quod non ſit illa etiam conceſſa in Concilio [a] Tridentino, quia per illud datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate deſcendente ex delicto, hæc autem non deſcendit ex delicto, & quod non obſtat, quod poteſt Epiſcopus diſpenſare ſuper irregularitate illicitè contracta, ergo à fortiori in contracta licitè. [f] Nam reſpondetur, quod irregularitas. Bigamiæ, ſinè peccato contrahitur, & tamen certum eſt Epiſcopum non poſſe ſuper ea diſpenſare, tum per ſtylum curiæ, tum quia neque Papa diſpenſat, niſi rariſſimè, & maxima cũ difficultate, & diſtione, tum quia capitulum illud Concilij Tridentini exceipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex Bigamia, & non alia ratione, quàm quia hęc non naſcitur ex delicto & cõſequenter habuit illam pro excepta eo quod non naſcitur ex delicto, & conſequenter irregularitatem, quæ non naſcitur ex delicto, Epiſcopus tollere nequit. Vnde infero, quod prouinciales non poſſunt diſpenſare cum ſuis ſubditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & ſtylũ Curiæ, & hoc mihi videtur ſecuriùs, poſſunt tamen diſpenſare in ea ſi verum eſt, quod Paulus IIII. hoc conceſsit iuxta ea, quę in articulo ſuperiori dicta ſunt.

[a] Trid. c. liceat de refor. ſe. 24.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad ſcindendũ aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod articulus præſentia quæſtionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis ſcrupulizantes, quibus reſpõdetur, quod non incurrunt irregularitatem, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur, niſi in caſibus à iure expreſsis, vt in eodem iure [b] notatur, tum quia per mutilationem membri ſanitatis cauſa factam non incurritur irregularitas, vt etiam in iure [c] determinatur, etiamſi à ſe ipſo, ſi eſſet chirurgus, ſibi amputaſſet membrum putridũ, tunc enim etiam non incurreret irregularitatem per prædictum ius à contrario ſenſu, quatenùs habet eum, qui cum ſanus eſſet, ſe ſe abſciderit irregularem fieri.

[b] c. is cui § ſin. de ſitent. lib. 6.

[c] cap. ſi quis à medicis 55. diſ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram iudice laico de fure cum proteſtatione, de qua in capitulo prælatis, *de homicidio, libro ſexto, poſtea indicauit locum, vbi comprehendi poſſet fur, qui fuit ibi comprehenſus, & poſtea fuit ſuſpenſus.*

RESpondeo dicendo, primò facilè videri poſſe alicui partem negatiuam eſſe veram tũ quia videtur caſus pro illa in dicto capitulo, *prælatis*, quatenus habet prælatos, & omnes alios clericos poſſe conqueri de malefactoribus ſuis coram iudicibus ſæcularibus ſine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent, modo expreſſè proteſtentur nolle ſe, vt aliqua pœna ſanguinis eos puniant, ſed tantum cogãt ad reſtituendum damnum illarum, & faciendam iniuriarum emendam tum quia prædictis prælatis, & clericis non ſolum licet conqueri, & petere prædicta, ſed etiam conqueſtionem proſequi, & præſentare teſtes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam Victoriam ſuper ſua conqueſtione, & petitione ſecundum omnium mentem At indicare locũ, vbi malefactor eſt, & captura eius pertinere videtur ad prædictam Victoriam obtinendam propter prohibitiones, quæ fieri poſſunt, & reſponſiones, quas cogitur facere, ſi capiatur, tum quia ſecũdum Petrum de Ancharrano [d] quem ſequitur Frãcus poſſunt prædicti prælati poſt ſententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet reſiſtendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erunt irregulares. Pro parte autẽ affirmante, ſcilicet quod prædictus pręlatus ſit irregularis vrget fortiter primò quod prædictum capitulum, *prælatis* probat quidem, quod Eccleſiaſtici poſſunt agere contra ſuos malefactores ciuiliter cum proteſtatione prædicta ſine metu irregularitatis, & conſequenter vt argumentum primum pro parte negante factum probat poſſunt proſequi litem, & facere articulos, poſitiones, probationes, & alia ad victoriam eiuſdem neceſſaria. At captura malefactoris non eſt neceſſaria ad obtinendam eiuſdem victoriam, iuxtà in iure [e] notata. Secundò quod non videtur licere clerico ſine metu irregularitatis etiã præmiſſa proteſtatione petere à iudice ſæculari, vt capiat malefactorem ſuũ ad hoc, vt cogat eum ſoluere ſibi damnum, quod fecit ſaltem antequam non cõdemnetur, ergo neque iuuare eũ ad capiendum, nec conſequenter illi indicare locũ, vbi capi poſſet, argumento eorum, quæ in iure [f] notantur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quæſtio difficilioris reſolutionis, quam à principio approbat prævt affirmat Nauarrus, [g] qui in hunc modum eam reſoluit dicens diſtinctione opus eſſe, nam ſi fur erat perſona fugitiua, ita quod probabiliter crederetur, quod ſententia contra eum lata parum profuiſſet, niſi perſona detineretur, licuiſſet prælato indicare locũ vbi erat, ſicut capere, & petere vt caperetur alioquin non ea ratione diuerſitatis, quod priori caſu eſſe neceſſaria captura ad effectũ ſententiæ etiam ciuiliter latæ, in priori vero, non pro qua diſtinctione facit, quod debito fugitiuus capi poteſt authoritate propria, non autem qui non eſt fugitiuus, prout in iure [h] determinatur.

[d] Ancharr. & Franciſc. in d. ca. Prælat.

[e] l. conſentaneum cum auth. qui ſemel C. quo modo & quãdo iudex c. ſi lite nõ conteſtata.

[f] Auth. multò magis ex infra iam. Eccl.

[g] Na. li. 5. cõſ. t. de homicid. conſ. 9. n. 4.

[h] l. Ait prætor § ſi debitorẽ, quæ in fraudẽ creditorum.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt.

RESpondeo dicendo. Primò eum, qui factus eſt irregularis ſine culpa ſua, & quia abſciſſum eſt ei aliquod membrum violenter ab alio ſine culpa ſua, poſſe gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abſciſio illa, vt probatur in iure, [i] vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit, regularis vero, de quo in caſu poſito ex ſua culpa eſt irregularis, & ideo non ſolum debet arceri à miſſa facienda, ſed etiam ab omnibus illis actibus, qui ſunt ordinibus ſpecialiter deputati, à quibus etiam eſt alienus, ſeu interdictus ſecundum theoricam Imolæ, [k] vnde prædictus ſacerdos non poteſt abſque peccato dicere in officiis de-

[i] c. 1. de cleric. ægrotantibus.

[k] Imol. in c. ſi celebr. de cler. excom. miniſt.

functorum illa verba, *Dominus vobiſcum*, neque dicere orationem, quam ſoli presbyteri in talibus officiis ſolent dicere tanquam ſacerdotes, quia illi actus peculiares ſunt presbyterorum.

QVÆSTIO CVI.

De interdicto, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica, quoad eius definitionem, & diuiſionem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid ſit interdictum.*
2 *Quotuplex ſit interdictum.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit interdictum.

Reſpondeo dicendo, quod interdictum, cùm ſit terminus vtroque iure vſitatus, dicitur quaſi inter duos dictum, vt colligitur ex iure,[a] & olim erat quædam forma, & ſolemnis conceptio verborum, quibus prætor fieri aliquid iubebat, aut prohibebat, quod tunc maximè fiebat cùm de poſſeſſione, vel quaſi inter aliquos contendebatur, vt per gloſſam[b] quã dam, & Doctores: non tamen dicitur ab interdicendo, cùm non ſemper prohibeat, ſed aliquando aliquid fieri iubeat, vt in iure[c] habetur, ſed ſic dicitur ius canonicum, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica aliquorum prohibitiua. & de hoc hic agimus. Vnde interdictum canonicum, & Eccleſiaſticum eſt ſeparatio à iure, vel à iudice facta à cæteris ſacramentis, & omnibus officiis, prout infra latiùs explicabitur.

[a] *ac. exhibitoria inſtit. de inter.*
[b] *Gl. & Doct. in c. paſtoralis de cauſa poſſ. & propr. & in c. item cũ quis de reſti. ſpolia.*
[c] *Inſt. de inter. §. 1.*

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit interdictum.

Reſpondeo dicendo, quod interdictum in genere eſt triplex, ſcilicet perſonale tantum, id eſt, quo interdicitur perſona, non locus, & locale tantum id eſt, quo interdicitur locus, & non perſona loci, aliud perſonale & locale ſimul. Pro quo ſciendũ eſt, quod aliud eſt interdicere locum, aliud homines loci, vel homines, & locũ, quia ſi locus tantũ eſt interdictus homines loci, qui non dederunt cauſã interdicto, alibi poſſũt audire diuina officia, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta: ſi vero homines, aut locus, & homines ſint interdicti tenebũtur etiã alibi ſeruare interdictũ, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt ex eodem iure[d] iũcta ſua gloſſa colligitur. Duplex eſt autem interdictũ locale generale ſcilicet, & ſpeciale. Eſt autem interdictũ locale generalè, quo interdicitur regnũ, vel prouincia, vel ciuitas, vel Caſtrũ, aut villa, vt patet ex quadã Decretali[e] declarante ſic debere intelligi in priuilegiis interdictum terræ. Interdictum vero locale ſpeciale eſt, quo interdicitur vna certa Eccleſia, vel plures certę Eccl. nõ autẽ omnes Eccl. alicuius ciuitatis, vel loci. Vnde dicitur interdictũ generale, quia totũ aliquid ſine exceptione cõprehendit, vt innuit quædam glo.[f] quã ſequitur Panor. ſpeciale vero dicitur, quia non comprehendit totũ, ſed partem: interdictum autem perſonale eſt duplex, generale ſcilicet, & ſpeciale, generale eſt, quo interdicũtur homines Regni, Prouinciæ, ciuitatis, Caſtri, aut villæ vniuerſaliter. Interdictum vero perſonale ſpeciale eſt, quo interdicitur pars vnius ciuitatis, vel caſtri, aut villæ, aut certa perſona, vel certæ perſonæ, aut etiam incerta, vt cùm dicitur, qui fecerit hoc, vel illud, ſit ipſo facto interdictus. Vnde ſi interdicatur tota aliqua vniuerſitas, quæ eſt pars alicuius populi, puta hoc ſtudiũ Salmanticenſe, non eſt interdictum generale, ſed ſpeciale, ſiue particulare dictum à parte alicuius terræ. Ex his infertur, quod interdictum Eccleſiaſticum eſt ſuſpenſio à diuinorum, ſacramentorũmque actiua, & paſſiua celebratione reſpectu alicuius loci, vel perſonarum facta Eccleſiaſtica etiam prohibens ſepulturam, prout reſoluit Couarruuias.[g]

[d] *c. de ſen. exc. li. 6.*
[e] *c. ali in partibus de ver. ſig.*
[f] *Gl. & Panor. in d. c. cum in partibus.*
[g] *Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1.*

QVÆSTIO CVII.

De interdicto quoad eius miniſtrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quis poſſit interdicere.*
2 *Vtrum prælati inferiores Epiſcopo poſſint interdicere.*
3 *Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali.*

ARTICVLVS I.

Quis poſſit interdicere.

Reſpondeo dicendo, quod miniſter ille poteſt interdicere, qui ordinaria poteſtate poteſt excommunicare, & ſuſpendere, prout notant Nauarrus,[h] Antoninus, Couarruuias, Syluester, & Soto. Et hic poteſt aliis eam facultatem delegare, non quidem fœminæ, etiam Abbatiſſæ, ſed viro, qui clericus ſit, neque impeditus cenſura denuntiata. Dixi (non quidem fœminæ, etiam Abbatiſſæ) nam poteſtas excommunicandi, & infligendi alias cenſuras pertinet ad claues Eccleſiæ latè dictas, fœmina autem eſt incapax poteſtatis clauium, etiamſi ſit Chriſtiana. Verum eſt tamen, quod quædam Abbatiſſæ habent ex priuilegio Papæ, quendam vſum Clauium. Nam licet Philippus Decius[i] dicat fœminam poſſe quidem habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, iuxta ea, quæ in quadam Decretali[k] notantur, non tamen poteſt excommunicare, argumento eorum, quæ notant Panormitanus,[l] & alij, idque id ipſum viderut cenſiſſe, licet non adeo expreſsè Couarruuias[m] quæ ſententia vera eſt attento iure, & vſu communi, at ex priuilegio benè poteſt excommunicare, & interdicere, nã omnis qui habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam, etiã ſi non habeat claues, poteſt excommunicare, vt colligitur ex D. Thoma,[n] tum quia Laicus ex priuilegio poteſt excommunicare iuxta gloſſam[o] celebrẽ & receptam, & his, & aliis tenet Nauarrus,[p] fœminam poſſe ex priuilegio excommunicare.

[h] *Na. in c. 27. n. 168. Anton. 3. p. tit. 26. c. 2. §. 3. Co. in c. al ma mat. 2. p. §. 1. n. 2 Syl. in terdi. 3 § 3. So to in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. concl. 2.*
[i] *Dec. in reg. 1. de regu. iur. n. 41.*
[k] *ca. dilect. de maio. & obed.*
[l] *c. nona de pœnit. & remiſ. vbi Panor. & alij*
[m] *Co in c. alma mat. in 1. p. § 11.*
[n] *D. Tho in 4. d. 18. q. 2. a. 1. q. 1.*
[o] *Glo. in c. pra. ter 32. d. in v. ducibus.*
[p] *Na. li. 3. conſ. tit. de ſent. exc. conſi. 37.*

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati inferiores Epiſcopo poſſint interdicere.

Reſpondeo dicendo, quod quidam prælati Epiſcopo minores habent ex iure, conſuetudine, aut priuilegio vt poſſint interdicere in ſuo territorio, vt Abbates ſæculares, qui habent iuriſdictionẽ qua-

quaſi Epiſcopalem, & generalis religionum, qui tamen in conſuetudine non habent, vt oppidum, aut Caſtrum interdicat, niſi in illud habeat iuriſdictionem. Prior monaſterij interdicere ſuos ſubditos ab audiendis diuinis, aut confeſſionibus, quod eſt minus, quam excommunicare, cùm hoc non ſit interdicere per cenſuram interdicti, vt tenent Doctores in ſuperiori articulo allegati. At in ordinibus mendicantium priores non habent huiuſmodi poteſtatem, cum priuationes & ſuſpenſiones huiuſmodi ad ſuperiores prælatos ſpectent.

ARTICVLVS III.

Quis poßit abſoluere ab interdicto perſonali.

RESpondeo dicendo, quod abſoluere ab interdicto perſonali poteſt, qui iure ordinario ligat. Ita Soto[a] Sylueſter, Antoninus, & Nauarrus, vt Epiſcopus, aut prælatus religionis, qui poſſũt abſoluere ſuos, quam poteſtatem habent etiã eorũ ſucceſſores, præmitti tamen debet partis ſatisfactio, licet tamen parocho non concedatur abſoluere ab interdicto, aut ſuſpenſione, quia horum abſolutio non eſt neceſſaria ante abſolutionem à peccatis, vt tenent Soto,[b] & recentiores, priores tamen conuentuales, & guardiani per priuilegia Apoſtolica poſſunt abſoluere ab his cenſuris ſuos ſubditos, prout latè diximus in primo tomo,[c] quod tamen debet intelligi dummodo præmittatur partis ſatisfactio: nomine autem partis, cui reus ſatisfacere iubetur, non intelligitur iudex, cui applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid (vt tabellioni) eſt ſoluendum pro ſententia, vt tabellioni ſoluantur impenſæ proceſſus, & litis, & iudici ſoluuntur iura ſua, iudex enim ſemper diſtinguitur contra litigantes, comprehenditur tamen nomine partis reſpublica, præſertim in foro exteriori, ob cuius iniuriam notoriam latum interdictum eſt, aut cenſura, vt ceſſet ſcandalũ notoriæ offenſæ per ſatisfactionem, vt colligitur ex traditis à Soto,[d] & Nauarro.

[a] Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. poſt. 3 concluſ. Syl. interdictũ 3 § 10. n. 11. Anton 3. p. ti. 26. arti. 5. Nau. c. 25. n. 168.
[b] Sot. vbi ſ.
[c] 1. Tom q. 20.
[d] Soto in 4. d. 22. q. 2. arti. 3. Nau. c. 23. n. 66.

QVÆSTIO CVIII.

De interdicto quoad ea, quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.*

2 *Vtrũ monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.*

3 *Vtrum religioſi poſſint ab ordinarijs ſpecialiter interdici.*

4 *Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum, ſeruatum à matrice.*

5 *Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.*

6 *Vtrum matrice non ſeruante interdictum teneantur religioſi non ſeruare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta Monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia.

REſpondeo dicẽdo, non eſſe dubium, quod interdicta ciuitate cenſentur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exi-

Quæſt. reg. tom. 2.

ſtentia, ita vt in eis diuina officia obſeruari minimè queant, prout patet ex traditis in quadam Clementina:[e] dubium autem eſt, verum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria, in ſuburbanis eiuſdem ciuitatis contenta, & videtur dicendum, quod ſic, nam interdicta ciuitate, videntur etiam interdicta ſuburbia, vt in quadam Decretali[f] determinatur, cuius deciſionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minimè alioquin ſuburbia continean-tur, vt dicitur in multis iuribus,[g] ſiquidem ciuitas, Caſtrum, villa, oppidum propriè id ſignificãt, quod ambitu murorum continetur. At quidquid ſit de nominis ſignificatione illud eſt tenendum, potiſſimè conſiderandam eſſe ſubiectam materiam, ſtatum, & qualitatem, ac conditionem loquentis, vt inde valeamus liquido percipere, quæ fuerit eius mens, an intellexerit ſub ciuitate ſuburbia, & continentia ædificia, an tantum id, quod muris finitur, & cingitur: hæc reſolutio colligitur ex his, quæ Panormitanus,[h] & alij tradidere, & Doctores, quos allegat, & ſequitur Cæpola. Ex quibus aperitur vera ratio ad deciſionem dictæ decretalis, nam licet alioquin appellatione ciuitatis tantum contineatur id quod muris cingitur, neque veniant ſuburbia, & continentia ædificia tamen interdicta ciuitate cenſetur, & ſuburbia interdicta, ne interdicto Eccleſiaſtico facillimè fiat illuſio, quæ contingeret, ſi interdicta ciuitate poſſent diuina officia in ſuburbijs celebrari, quam rationem expreſſè explicat Pontifex Romanus, cuius ad hoc meminere Abbas,[i] & Felinus, Alexander, & Iaſon, idem Abbas, Soccinus, & Ludouicus Luſitanus.

Et aduertendum, quod Iulius Secundus, *conceſſit fratribus minoribus, quod ſi contingat aliquam ciuitatem, vel oppidũ cum duobus, vel tribus milliaribus circumuicinis (infra quæ milliaria domus fratrũ prædicatorũ exiſtunt) Eccleſiaſtico ſupponi interdicto, fratres ordinis huiuſmodi (niſi cauſa interdicto dederint, vel eis ſpecialiter ex cauſa legitima interdictum ſit) interdictum huiuſmodi ſeruare nullatenus teneantur, niſi aliàs domus ipſorum fratrum de iure interdicto talis oppidi comprehendantur.* Ita habetur in libro[k] monumenta ordinis. Quæ conceſſio maximè fuit neceſſaria, nam quæ dicantur continentia ædificia, & ſuburbia, quæ interdicta ciuitate cenſentur interdicta, boni viri arbitrio diſcernendum erat, qui hoc ipſum ex ſitu loci, & communi loquendi vſu, & ex alijs æſtimabat, iuxta quandam gloſſam[l] communiter receptam, & ne pro arbitratu ſuo vnuſquiſque circa monaſteria fratrum iudicaret, idcirco iure optimo prouiſum eſt ipſis per ſupradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monaſteria diſtantia ab oppido interdicta interdicto Apoſtolico ſupponerentur.

[e] Clem. ex fre quentibus de ſent. excom.
[f] c. ciuitas de ſent. excomm.
[g] l. 2. & quod litem de 6. & ita ff de verb. ſig. l. 2. ff de verb. ſig.
[h] Pano. & alij in c. Rodul. co. e. & 2. de reſcri. Cæpola in l. 2. q. 2. ff de verb. ſign.
[i] Abb. & Feli. col. 2 in d. ca. Rodul. Alex. col. 2 ff de verb. ſign. Iaſ. in fin. col. vlt. C. de ſucceſ. edi. l. Abb. in c. vlti. de præben. col. 2 Soc. & Ludo. vic. Luſ. in ... ad l. ... ff. de verb. ſig. col. 7 & 8.
[k] In 1 imp. fo. 43 & in 2 fo. 186. co. 8 278.
[l] Gl. in d. ſi. communi.

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſteria fratrum poßint interdici non interdicto populo.

REſpondeo dicendo, quod Leo X. conceſſit fratribus minoribus obſeruantiæ, *quod Eccleſiæ domorum ſuorum interdici non poſſint ad inſtantiam cuiuſcumque perſonæ, etiam Cardinalatus honore, vel alia quauis fulgente dignitate, vel per auditorem ſacri palatij, aut quoſcumque alios iudices, niſi tota ciuitas, vel oppidum vbi tota domus huiuſmodi conſiſtit, Apoſtolicæ, ſeu ordinaria authoritatibus Eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Et volunt, quod in huiuſmodi domibus degentes fratres ad huiuſmodi interdicti obſeruationem minimè teneantur,*

nec propterea irregularitatis maculam, aut aliquas ſententias, cenſuras, & pœnas incurrent, ſed (dummodo cauſam non dederint huiuſmodi interdicto) poſſunt ianuis apertis & campanis pulſatis Miſſam, & alia diuina officia celebrare, niſi perſona, ad cuius inſtantiam interdictum fuit appoſitum in eiſdem domibus degẽtibus fratribus de alimentis, & aliis, victus neceſſariis rebus competenter prouidere fecerit. Et decreuit irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quocumque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter actum fuerit. Ita habetur in ſupplemen.[a] ordinis. Aduertendum tamẽ, quod Anaſtaſius IIII. & Alexan. IIII. & Vrbanus III. & Clemens III. & Clemens IIII. ſucceſſiuè ſub eiſdem verbis ſtatuerunt, vt nulli Epiſcopo in Eccleſiis ſubditis Eccleſiæ S. Ioannis hoſpitalis Hieroſolymitani, interdicti, vel excommunicationis ſententiam liceat promulgare. Et Gregorius IX. præfatum ſtatutum innouauit, ac vniuerſis Eccleſiarum prælatis præcepit, vt præfatos fratres excommunicare, aut eorum Eccleſias interdicere nullatenus præſumant.

[a] Suppl. fo. 59. conceſſ. 105.

Ita refertur in compendio[b] mendicantium. Circa quod aduertit ibi collector, quod virtute ſupradicti ſtatuti prædicti fratres nonnulli in partibus nullũ obſeruabant interdictum, etiamſi matrix Eccleſia ſeruaret, credẽtes intelligi etiã de interdicto generali, ſed quod nuper in vniuerſitate Salmantina declaratum eſt intelligi debere de interdicto ſpeciali, ſeu particulari dumtaxat, ſcilicet quod Eccleſiæ præfatæ nequeant ſpecialiter interdici ab ordinariis Eccleſiarum prælatis, & ab officiali Epiſcopi Salmantinę diœceſis diſtrictè prohibitum eſt, ne de cætero violare interdictum generale attentarent, ſed illud ſicut alij religioſi ſeruarent, ſic autem debere fieri ponitur expreſſè in literis præfatorum Pontificum addendo ſequentia verba. *Verum tamen ſi generale interdictum fuerit in huiuſmodi locis prolatum excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis, clauſis ianuis, abſque ſignorum pulſatione planè diuina celebretis.*

[b] Compen. mẽdi. tit. interdictũ 1. n. 26. & 57.

Et dato caſu, quod priuilegium præfatum foret ſufficiens tempore conceſſionis: tamen poſtquam Capitulum *Alma mater, de ſententia excommunicationis libro ſexto*; & Clementina *ex frequentibus de ſententia excommunicationis*, emanauit nullius eſſe momenti. Et idem de cõceſſione ſequenti ſuprapoſita, ſcilicet quod excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis poſſunt admiſſis cæteris generaliter interdictis celebrare diuina, prout in quadam Eccleſia dicti ordinis, fieri conſueuit. Ac idem iudicium eſt habendum de ſimilibus priuilegiis antiquis.

Vnde gloſſa in præfato capitulo, *Alma mater*, verbo *conceſſis* dicit, per hæc verba generalia reuocatum eſt priuilegium Templariorum, & Hoſpitaliorum, ſcilicet Sancti Ioannis, quo in eorum iucundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna Eccleſia in loco tempore interdicti, & celebrabantur ibi diuina. Hæc collector.

Ex quibus patet, quod loca fratrum non poſſunt ab ordinariis ſpecialiter interdici. Vndè generale interdictum Epiſcopo extenditur ad Eccleſias vrbis, aut ſuburbij exemptas religioſorum, & ordinis militaris S. Ioannis. Hæc eſt praxis Salmanticenſis ſapientum cum conſultatione, & tenet Nauarrus.[c] Concilium enim Tridentinum[d] generaliter loquitur, quod derogatur marimagno, & priuilegiis militiæ S. Ioannis, de quo per Nauarrum,[e] ſi tamen Epiſcopus ſpeciali interdicto ſingulas vrbis Eccleſias interdicat, non extenditur ad Eccleſias ordinis Sancti Ioannis, prout tenet Nauarrus,[f] quia & ſi intra fines diœceſis, & in eadem vrbe conſiſtant, nulla tamen ciuilitatis communione participant, ita Henriquez[g] allegans ad hoc quandam Decretalẽ, & Manulum.

[c] Na. Hiſpa. c. 27. n. 180.
[d] Conc. ſeſ. 25 de reg. cap. 1.. & c. 22.
[e] Na. vbi ſ. n. 190.
[f] Na. vbi ſ. n. 180.
[g] 2. p. ſũ. Henr. li. 13. de excõ. & interdic. c. 42 n. 4. c ſi ſũ. exc. man. li. 3. de irreg. c. 10. n. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi poſſint ab ordinariis ſpecialiter interdici.

RESpondeo dicendo, quod interdicto clero, cẽſentur interdicti non ſolum clerici ſæculares, ſed etiam religioſi, & religioſę, & verè conuerſi, ſecundum communem Doctorum[h] ſententiam, Florentinum, & Syluestrum, prout tradit Couarruuias. At Clemens. Quartus. *Conceſſit fratribus minoribus, ne ab aliquo legato, niſi de latere ſedis Apoſtolica miſſo, vel delegato, aut ſubdelegato authoritate literarum ſedis Apoſtolica poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi litera ipſa plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem.*

[h] Diſt. in c. ſi ſẽ. de exce. præl. Floren. 3 p. ti. 26. c. 3. Syl. v. interdictũ 2. q. 8. Cou. in cap. alma mat. 2. p. § 1 n. 8.

Ita habetur in libro[i] monumenta ordinum, & in ſupplemento, & id ipſum inuenio conceſſum ab Honorio III. & Vrbano IIII. ordini Ciſtercienſi, & & à Gregorio IX. congregationi ſancti Oliueti, & in marimagno ſeruorum prout refertur in compẽdio,[k] ordinis Ciſtercienſis.

[i] In 1. imp. fol. 29. & in 2 fo. 129 chcoſ 25. & in ſupp. fo 3. conceſ. 1.

Imo in eodem cumpendio[l] refertur eoſdem Summos pontifices, *& alios conceſſiſſe, quod monaſteriorum res, & bona vbicumque exiſtentia, & perſona benefactores, capellani, familiares, aliaque perſonæ in eiſdem monaſteriis degentes ab omni etiam legatorum, delegatorum, & ſubdelegatorum ſedis Apoſtolica, & quorumcumque iudicũ ordinariorum quauis authoritate fulgentium ratione delicti, vel contractus vbicumque commiſſi, vel initi, exempta prorſus cenſeantur, ita vt alibi quam in Romana curia, & coram ſede Apoſtolica conueniri poſſint, nec excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, aut alia quauis ſententia contra ipſas, niſi de ſpeciali ſedis Apoſtolica commiſſione, in qua de hoc priuilegio ſpecifica, & expreſſa, ac de verbo ad verbum mentio fiat, quomodolibet directè vel indirectè proferri, ſeu promulgari.*

[k] Comp. Ciſt. ti. exe. § 2.
[l] Comp. Ciſt. ti. exemp. § 1.

Quod priuilegium reſpectu benefactorum, capellanorum familiarium, & aliarum perſonarum in eiſdem monaſteriis degentium, exiſtimo eſſe reuocatum à Concilio Tridentino,[m] in quo definitur. Quoniam priuilegia, & exemptiones quæ variis titulis pleriſque cõceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum iuriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcũtur, decernit ſancta Synodus, vt ſi quando iuſtis grauibus, & ferè neceſſariis ſuadentibus cauſis aliquos honorariis titulis protonotariatus, acolyatus, Comitis Palatini, capellani regis, aut aliis huiuſmodi in Romana Curia, vel extra inſignibus decorandos eſſe placueri, necnon alios cuicũque monaſterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut ſub nomine ſeruientium militiis, ſeu monaſteriis, Hoſpitalibus, collegiis, aut quocumque alio titulo aſſumi, nihil ex priuilegiis detractum eſſe ordinariis intelligatur, quominus ij, quibus ea iam conceſſa ſunt, vel in poſterum concedi contigerit, ipſis ordinariis, tanquam Apoſtolicę ſedis delegatis plenè in omnibus, & quoad capellanos regios iuxta conſtitutionem Innocentij, quæ incipit, *cum Capella*[n] ſubiecti exiſtant, exceptis tamen iis, qui prædictis locis, aut militiis actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuũt, ſiue iis qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordina-

[m] Tri. ſeſ. 24. de refor. c. 11.
[n] c. cũ capella de priuil.

rio

gio conſtare debeat non obſtantibus priuilagiis qoibuſcumque etiam religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani,& aliarum militiarum. Hæc Concilium.

Aduertendum etiam eſt,quod licet religioſi non poſſint interdici ab ordinariis,prout patet ex dictis priuilegiis,hoc tamen fallit in religioſo,& aliis exẽptis, qui habent aliquod beneficium in diœceſi alicuius Epiſcopi,vt ſunt multi religioſi curati, maximè Bononiæ, tunc enim non quatenus exempti, ſed quatenus beneficiarij poterunt interdici, prout ex argumento,[a] cuiuſdam Decretalis colligitur.

[a] d.c.cum capella.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum, ſeruatum à matrice.

Reſpondeo dicẽdo, quod interdictũ ſiue valeat, ſiue nõ valeat ſeruãdũ eſt ab omnibus religioſis, tã exemptis,quam nõ exemptis,quando ſeruatur ab Eccleſia matrice, vt in quadam Clementina determinatur,non autem excommunicatio, quæ differẽtia non videtur in mentem veniſſe Ioanni Andreæ,[b] & Petro qui nouem alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter collegerunt,nec Dominico,nec Peruſino, qui decimam addiderunt. Dixi (religioſi) alij enim clerici ſæculares non tenentur interdictum,quod nullum eſt,ſeruare,etiamſi matrix Eccleſia illud ſeruet,vt patet ex dicta Clementina,[c] vbi gloſſa hoc annotauit ſecundum Rauennam ab omnibus recepta, & memoriæ mandanda,& docent D. Antoninus,[d] & Nauarrus.

[b] Cle. 1. de ſen. excom.

[c] Andr. & Petrus in c.1. de ſen. excom.

[c] clem. vbi gl. v. vili.

[d] Anto 3 p. ti. 33. Na. in ca. cũ contingat de reſcrip. remed. 2. n. 40.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.

Reſponden dicendo, quod in quadam Clementina[e] excommunicantur omnes religioſi tam exempti, quam non exempti cuiuſcũque ordinis,& conditionis,mendicantes,& non mendicantes,ſecundum gloſſam ibi, qui interdictum impoſitum authoritate ſedis Apoſtolicæ, aut ordinariorũ, quod ſciunt Eccleſiam matricem ſeruare, non ſeruauerunt,& idem ibidem dicitur de interdicto, & ceſſationibus à diuinis indictis per prouincialium Conciliorum ſtatuta,vel ipſorum authoritate, & in generalibus ceſſationibus à diuinis ciuitatum, caſtrorũ, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine,vel aliàs capitula collegia,vel conuentus ſæcularium vel regularium ſibi vindicant Eccleſiarum.

[e] Cle. 1. de ſt. excom.

Circa quam conſtitutionem nota,quod non ligat clericos ſeculares ſecundum gloſſam ibi,quæ etiam dicit, quod religioſi intelliguntur ſcire obſeruantiam interdicti à matrice Eccleſia,quando viderint vel alio ſenſu corporis perceperint, id eſt auditu, quod de audito probabili eſt intelligendum. Vnde conſtitutio ſtatim addit, quod probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendũ tamen, quod ſi Eccleſia matrix ſeruat, quia ſpecialiter, & ſingulariter eſt interdicta, non eſt locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto,ad quod religioſi tenentur:ipſi autem non tenentur ad illud ſeruandum,quando Eccleſia matrix ſeruat,quia ipſa ſpecialiter eſt interdicta.

Notandum etiam eſt, quod dicta conſtitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponit interdictum Ciuitati, quæ inſecuta fuerat Epiſcopum,prout probatur in iure.[g]

[g] c felicis §. ciuitatis de pœnis li. 6. gl. in d. Cle.

Nota etiam, quod non habet locum dicta conſtitutio in interdicto poſito à ſingulari perſona,quę ſpeciali conſuetudine poteſt interdicere, cum talis non faciat authoritate Apoſtolica, neque ſit ordinarius. Verumtamẽ eſt,quod ſi ex conſuetudine haberet iuriſdictionem ordinariam iuxta terminos iuris[h] huic conſtitutioni locus eſſet,& hoc videtur veriùs, nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœceſano, quia tunc ſolus Epiſcopus intelligeretur,argumento cuiuſdam Decretalis, ſed dicit de interdicto lato ab ordinario, & ſic ſufficit, quod habeat ordinariam iuriſdictionem. Idem dic de legato Apoſtolico, nam ſi habet mandatum poteſt, aliàs ſecus.

[h] cum conting. gat de foro cõpetenti.

[i] c. vni de ai. ẽ in cle. li. 6

Vnde dicta conſtitutio procedit de interdicto Sedis Apoſtolicæ,vel ordinarij, vel delegatorum ſpecialiter ad hoc deputatorũ, vt interdicant,aliàs ſecus quando autem datur poteſtas ſpecialiter ad interdicendum eſt potiùs miniſter quam delegatus & ipſe committens talem poteſtatem dicitur facere,argumento cuiuſdam Decretalis,[k]

Nota deinde,quod Eccleſia Matrix ſecundum gloſſam in dicta Clementina[l] eſt Eccleſia maior,vel baptiſmalis, quæ dicitur Matrix, quia ſicut mater generat,ſic & iſta regenerat per baptiſmum,& quia interdicuntur quandoque loca non habentia intra ſe Eccleſiam cathedralem, habẽt tamen matricem, ideo hoc expreſſit, & procedit dicta conſtitutio cõ illa matrix Eccleſia religioſis non obſeruantibus interdictum ſubeſt quantum ad præſentationem collationis, vel quia ſit ipſorum vicaria,cùm dicta conſtitutio generaliter loquatur, ita Baptiſta de Salis in ſua ſumma,[m] & Syluester:ſi vero in loco non ſit aliqua cathedralis,vel matrix Eccleſia quia fortè eſt[n] in alio loco,vel ibi ſũt plures æqualiter ſuis parochianis baptiſmata,& alia ſacramenta miniſtrantes, diſtinguendum eſt,ſi omnes illæ ſeruant,locus eſt dictæ excommunicationi,ſi vero aliquæ ſeruant, aliquæ non,tunc non eſt locus huic pœnæ. ſicut eſſet, ſi in tali loco non eſſet, niſi vna Eccleſia religioſorum non ſeruantium, vt cum Gloſſa tenet Syluester. Nota inſuper,quod ſi interdictũ ſit appoſitum in prouincia,licet Eccleſia Metropolitana ſeruet interdictum, religioſi totius prouinciæ ſcienter non ſeruantes minimè hac excommunicatione feriuntur:nam Clementina ſolum loquitur de religioſis non ſeruantibus interdictum, quod ſeruat cathedralis, vel matrix loci, & conſtat, quod Metropolitana Samorenſis, non eſt matrix ciuitatis Taurenſis.

[k] c. ſi. de offi. deleg.

[l] gl. in d. cle. v. matricem.

[m] Sali. in ſũ. ti. excom 1. fo. 82 p. 2 c. 1. Sy. v. ex. 6 9 n 12

[n] gl in d cle. 1 Syl. vbi ſu. nu. 92.

ARTICVLVS VI.

Vtrum matrice non ſeruante interdictum, teneantur religioſi non ſeruare.

Reſpondeo dicendo, quod ſi matrix Eccleſia non ſeruet, non tenentur religioſi,non ſeruare,prout tenet gloſſa.[o] quia dicta Clementina non dicit, quod in non ſeruando ſe conforment,ipſa enim addere intendit, non minuere ad obſeruan-

[o] gloſ. in dict. Clementin. 1.

tiam interdictorum, & argumentum à contrario ſenſu ceſſat, vbi illius argumenti contrarium repetitur in iure, provt tenet quædam gloſſa [a] communiter recepta, nec contrariorũ eadem eſt diſciplina, vbi mens, & verba reſiſtunt, vt dicitur in iure. [b] exceſſus enim clericorum matricis Eccleſiæ non debet dare religioſis materiam delinquendi, cum ipſi ſacrorum Canonũ magis obſeruatores eſſe debeant. Verum eſt tamen, quod ſi ſententia interdicti verè ligat, & matrix Eccleſia illam non obſeruat religioſi non ſeruantes, non ligantur hac excommunicationis pœna, ſed aliis, quæ in ſacris Canonibus [c] continentur, quia ſcilicet, ſunt ſuſpenſi, & eis interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ, & ſunt irregulares, & ineligibiles actiuè, & paſſiuè, ſi autem ſententia interdicti verè non ligat impediente appellatione, vel alia nullitate, & matrix Eccleſia illam ſeruat, ligantur religioſi non obſeruantes eam pœna excommunicationis, non autem aliis ſupradictis, quando verò tenet, & per Eccleſiam matricem ſeruatur, religioſi non obſeruantes ligantur non ſolum excommunicatione, ſed etiam aliis pœnis.

a glo. vlt. in ca. publicato de elect.
b c. ſin de ver. ſign.
c c. vlt. de exceſ. prel. c. antiquos de priuil. li. 6. & c. Epiſcoporum.

QVÆSTIO CIX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quis ſit effectus interdicti localis.*
2 *Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.*
3 *Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.*
4 *Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capitis,* alma mater, *celebrentur.*
5 *Vtrum interdictum loci violetur, etiamſi non ſit denuntiatum.*

ARTICVLVS I.

Quis ſit effectus interdicti localis.

Reſpondeo dicendo, quod ex definitione interdicti localis colliguntur tres effectus priuatiui, & tria prohibentur in genere nempe quædam ſacramenta, & omnia diuina officia, & eccleſiaſtica ſepultura, qui effectus iure antiquo ſtrictiùs prohibebantur, ſed ius nouum capituli, *Alma mater,* [d] ideo concedit celebrari officia diuina cum quadam moderatione, ne ſi diu ceſſent, pullularent hæredes, ſequeretur magna indeuotio populorum, & infinita animarum pericula. Ea dicuntur officia diuina quæ non ſunt ſacramenta, ſed actus ſpecialiter deputati ſacro ordini, vt celebrare miſſam etiam votiuam, cantare Epiſtolam, aut Euãgelium ſolẽniter cum veſtibus ſacris, & quod Hebdomadarius officiet, ſeu capituler, provt conſtat ex traditis à Paludano, [e] Antonino, Syluestro, Soto, Couarruuias, & Nauarro. Vnde celebrare, aut miniſtrare ſolemniter in miſſa etiam Pontificali, & Hebdomadarium ſacerdotem officiare horas in choro, & Epiſcopum conferre ordines etiam minores, & non ſacrare Abbates, virgines, aras, & calices inter diuina officia prohibita tempore interdicti reputantur, vt conſtat ex traditis ab Angelo, [f] Couarruuias, & Nauarro, qui in hac parte ſequuti ſunt Ancharranum, & Federicum, & Calderinum.

d c. alma mater de ſent. ex com.
e Palu. in 4. d. 18. q. 2. art. 2. Syl. interdi. 3. n. 1 & § 3. Anton. 3. p. ti. 26. c. Sot. in 4. d. 22 q. 3 art. 1. conclu. 4. Cou. in c. Alma mater. c. 2. § 2. § 4. Na. in manu. à n. 171.
f Angel. interdi. 9. § 18. Co. vbi ſ. § 5. n. 6. Na. vbi ſ. nu. 177. & 186.

Aduertendum tamen, quod propter aliquam grauem neceſſitatem poteſt Epiſcopus ordines celebrare tempore interdicti, verbi gratia ſi ratione peſtis, vel alterius Calamitatis parochi, & multi ſacerdotes obierunt, poterit enim in his caſibus Epiſcopus tempore interdicti ordines conferre, ſecundum Syluestrum, [g] quod non eſſe probabile tradit Couarruuias, & Bibaldus in ſuo candelabro aureo, putat probabiliſſimum, & verum, cùm neceſſitas careat lege, maximè in hoc caſu, vbi multi morerentur ſine confeſſione ex ſacerdotum penuria, & conſequenter condemnarentur multi.

g Syl. interdi. 5. q. 5. Cou. in c. alma mater.

Verum eſt tamen, quod ſi extra dictas neceſſitates ordines celebrauerit, grauiſſimas incurret pœnas à iure ſtatutas, ordinatus autem ſic in dicto loco non ſit ſuſpenſus, niſi in ſua ordinatione miniſtret ſtatim in ordine ſuſcepto, vt affirmat Couarruuias, [h] nec licet tẽpore interdicti benedicere ſacramentalia, vt aquam etiam pro baptiſmo, niſi ianuis clauſis, vt tenet Syluester, [i] quem ſequitur Nauarrus ſecutus Federicum, & Calderinum dicentes, quod tunc non licet parrocho benedicere aquam, neque eam publicè fundere, cum aſperges. Item non licet cantare horas canonicas publicè, nec priuatim coram aliis eas dicere, ſed eas dicere cum moderatione capituli, *Alma mater*, Hæc & ſimilia provt ordinantur in Miſſali, vel Pontificali, aut breuiario dicuntur officia diuina, vt conſtat ex traditis ab Angelo, [k] Syluestro, Nauarro, & Mandoſio. Verum eſt tamen, quod non omnia, quæ in miſſali, & breuiario habentur officia diuina, multa enim ſunt in his libris ordinata, quæ non prohibentur tempore interdicti, quia reuera non dicuntur ſimpliciter officia diuina, ſed priuata, vt innuunt Doctores allegati, quibus proinde intereſſe poteſt homo interdictus, aut excommunicatus, de quibus in articulo ſequenti.

h Cou. vbi ſ. § 3. n. 3.
i Syl. interdi. 5 § 2. v. 3. Na. vbi ſ. nu. 187. & 180.
k Angel. interdi. 5. § 4. Syl. interdi. § 4. v. 1. & interdi. 6. § 2. v. 1. Mãd. in præ. ſignat. tit. confeſſionale, & in breuia.

ARTICVLVS II.

Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.

Reſpondeo dicendo, quod primo permittuntur benedictio menſæ, & gratiarum actio, benedictio fructuum, aut ipſius habitus nouitiorum, pro peregrinis, benedictio baculi, & ſacculi, provt conſtat ex traditis per Nauarrum, [l] & Syluestrum, & ex abundantiori conceditur priuilegium pro benedictione menſæ, provt conſtat ex compendio [m] mendicantium Leonem Decimum minoribus conceſſiſſe. Quod ego priuilegium exiſtimo fuiſſe procuratum, quia in religionibus benedictio menſæ, & gratiarum actio à nemine, quam ab Hebdomadario, aut à ſacerdote nomine ipſius ſolemniter dicuntur, qua ratione attenta videntur inter officia diuina aliquo modo eſſe computanda, & tempore interdicti ea minimè eſſe dicenda ſolemniter, niſi priuilegium aliquod ſit conceſſum, quo ipſa ſolemniter dici poſſe concederetur.

l Na. c. 17. nu. 172. Syl. vbi ſ. v. 5 in fin.
m Comp. mẽd. interd. § 20. habetur in ſup. fo. 26 conceſ. 192.

Secundò permittitur cantus Litaniarum, dum ſit per laicos confratres, provt dicunt Nauarrus, [n] Sandoual, & Tabien. vel dum publicè intra, vel extra Eccleſiam cantantur à ſacerdote regularibus, ſed abſque ſolemnitate Crucis, & ſine *Dominus vobiſcum*, nam dum ſacerdos in diebus Litaniarum, qui præcedunt Aſcenſionem Domini, & in feſto Beati Marci Euangeliſtæ, in proceſſione cũ ſuperpellicio, &

n Na. vbi ſ. n. 176. Sãdo. par. 6. de loſſicio eccleſiaſtico. c. 19. Tabien. ti. interdi. 5. ibi.

Google

& præcedente cruce, aut in aliis proceſſionibus cãtat ſolemniter litanias, pertinet ad officium diuinũ, & ſacerdotis, & ſic non licet tempore interdicti, provt tenet Nauarrus, [a] & alij cum Calderino, & Caietanus, Palatius, & Alcocer, & ſic excommunicato non licet aſſiſtere litaniis ſolemnibus, provt tenet Nauarrus. [b] Aduertendum tamen, quod, *Leo X. conceſſit fratribus minoribus, quod tempore interdicti ordinarij poſſint prædicti fratres minores facere proceſſiones per clauſtra ſua dicẽdo litanias, vel hymnos, aut alia deuota carmina, dũ tamen aliquod diuinũ officium non dicant.* Ita habetur in ordinis ſupplemento [c] & refertur in compendio mendicantium. Quæ ibi, *Dum tamen aliquod diuinum officium non dicant*, ſatis indicant quod prædictum priuilegium ad parum, vel ad nihilum deſeruit, cum prædicto modo facere proceſſiones, & dicere litanias, à iure communi concedatur, provt ex ſuperioribus ſatis patet. Ex quibus colligitur minus rectè percepiſſe hoc priuilegium Henriquez, [d] dicens, quod minoritis, & eis, qui communicant in eorum priuilegiis conceditur tempore interdicti facere publicas proceſſiones per clauſtrum, cum ſolemnitate, & cantu litaniarum, hymnorũ, & aliarũ deuotarum precum, non enim in dicto priuilegio tale quid conceditur, ſcilicet quod cum ſolemnitate hæc fieri poſſunt, hoc enim eſt officium diuinum vt ex præcedentibus conſtat: imo dictum priuilegium id expreſſè negat, addens, & dicens. *Dum tamen aliquod officium diuinum non dicant.* Quæ verba minimè conſiderauit Henriquez, imo ea malè tranſtulit dicens. Dummodo non faciant aliud officium, quæ verba minimè in dicto priuilegio apponuntur, ſolum enim apponuntur verba ſupra poſita. ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant.* Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodem compendio [e] mendicantium. Nam Leo non conceſſit Benedictinis abſolutè, vt tempore interdicti poſſint miſſas, proceſsiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrare, vt inde inferat Henriquez poſſe regulares proceſsiones in tempore interdicti ſolemniter celebrare, ſed ſolum conceſsit, vt in feſtiuitatibus, de quibus in dicto priuilegio, poſsint dictas proceſsiones ſolemniter celebrare, in quibus feſtiuitatibus per dictum priuilegium ſuſpenditur interdictum.

Poteſt etiam ſacerdos, qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias, & alios pſalmos, & orationes coram laicis dicere Euangelium, vel legere paſsionem Chriſti Domini, aut recitare Pſalmos Pœnitentiales, dummodo non dicat, Dominus vobiſcum quod pertinet ad officiũ Diaconi, & recitare recommendationem animæ pro mortuo, provt tenet Syluester, [f] & Nauarrus.

Quartò poteſt etiam ſacerdos introducere priuatim in Eccleſiam mulierem poſt partum facta cõfeſsione generali, vt Deo gratias agat, provt tradunt Syluester, [g] Maiolus, Armila, & Nauarrus cum Calderino, ſed abſque ſtola, & ornatu ſacerdotis, vt cum aliis tenet idem Nauarrus, [h] eadem confeſſio, & abſolutio generalis deprecatiua dici poteſt coram interdictis à ſacerdote in fine cõcionis, quia eo ipſo, quo tunc conceditur ſacramentum pœnitentiæ etiam ſanis videtur conceſſa ea generalis abſolutio, quæ ordinatur ad emundationem peccati, provt tenet Syluester, [i] & Nauarrus, nam ea deprecatoria confeſsio, ſeu abſolutio fieri poteſt à perſona interdicta.

Quintò non prohibetur adoratio crucis in feria ſexta Hebdomadæ ſanctæ, quia non videtur officium diuinum, vt tenet Nauarrus cum Calderino, & recentioribus, & clericus poteſt accipere mortuoria, licet defunctus etiam interdictus ſit ſepultus extra locum ſacrum, quia clericus non prohibetur pro illo orare, aut accipere oblationes, provt tenẽt Syluester, [k] & Nauarrus.

Sextò tempore interdicti licet publicè recitare, dũ pulſatur precem Angelicã, veſpere, manè, & meridie, vt poſt communem tenet Medina. [l] Et priuata benedictio licet, quam publicè dat Epiſcopus, vel presbyter etiam extra Diœceſim, non tamen licet ſolẽnis benedictio, quam Epiſcopus facit in Eccleſia dicens, *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*, & ſic ſũt concordandi Syluest. [m] & Nauar. Dum enim Syluester illicitam eſſe talem benedictionem affirmat, de benedictione ſolemni eſt intelligendus.

Septimò lectori etiam interdicto, vel in loco interdicto licet prælegere lectiones etiam ſacræ Scripturæ, declarare Euangelium, aut Pſalmos, & prædicare, provt tenent Paludanus, [n] Antoninus, ſumma confeſſorum, & Nauarrus, & licet etiam exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis in loco interdicto, vt excommunicare, vel ab excommunicatione abſoluere, dare indulgẽtias, eligere, & ſimilia, ſed abſque ſtola, & ſolemnitate ſacerdotali.

Octauò prohibebãtur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto, vt patet ex iure, [o] ſed quædam officia licebant, vt etiam colligitur ex iure [p] & plura nouo iure in capitulo, *Alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quædã conceduntur, clericus enim primæ tonſuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina, & ſepulturam, niſi fuiſſet cauſa interdicti, ſub nomine clerici in fauorabilibus iure cõmuni comprehendũtur regulares niſi clerici, aut regulares eſſent interdicti, provt notat Nau. [q] omnes enim hi gaudẽt priuilegio canonis, vt idẽ Nauar. notat, [r] & etiam Nouitius, & conuerſus gaudet, vt dicitur in iure, & tradunt Syluester [s] Roſella, Armila, Angelus, Nauarrus, Corduba, Antoninus, & Gabriel: clericuſque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori, ſimodo deferat tonſuram, & veſtem Clericalem: at poſt Con. Trid. [t] vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori oportet ab Epiſcopo aſcriptum eſſe miniſterio certæ Eccleſiæ, aut verſari in ſeminario clericorũ, vel in ſtudiis de licentia Epiſcopi, quo tamen in praxi receptum confirmat Pius Quintus proprio motu, & viſitatum eſt in prætoriis regiis, & id optauit fieri Molinæus, [u] vt tenẽt Nauarrus, Mandoſius, Maiolus, & Perez: clericus tamen coniugatus tempore interdicti non admittitur ad diuina officia, niſi præſcripta conſuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum id concedat, qualis eſt in Aragonia, quod ex traditis in iure [x] de conſuetudine diſponente confirmatur, & tradit Nauarrus.

Nonò non prohibentur in conuentuali Eccleſia, vt ſummiſſa voce, & ſine cantu bini, aut tres recitẽt horas, ſed cum moderatione hac, nempe interdictis, excluſis, ac ianuis clauſis, vt colligitur ex iure, tradunt Ioannes [y] Tabien. Sylueſter, Couarruuias, & tunc non licet, vt plures, quam tres ſimul recitent etiam tempore ceſſationis à diuinis, quia ſolũ confirmatur ius antiquum, provt tenet Henriquez [z] contra Senatum Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & contra Medinam dicentes, quod debet ſolus recitare.

Ex his Doctores colligunt, licuiſſe in interdicto etiam ſpeciali quod bini, aut tres horas canonicas recitare poſsint extra Eccleſiam, ſed cautè ne à prohibitis audiantur, niſi fortè per tranſitum, quod pro nihilo reputatur, vt in agro, cubiculo, vel etiam intra Eccleſiam apertis Ianuis cum dicta cautela, ne an-

[a] Nau. & alij vbi ſ. Caie. ex com. ad ſi Palat. in 4. d. 18. q. 1 pag. 341. Alcoc. in ſum. c. 17.
[b] Na. Hiſp. n. 40. in addit. in c. 28.
[c] Sup. fo. 62. nũ. 2. 99 cap. ind. tit. inter. 1. §. 21.
[d] Henriq. in ſũ. 2. p. li. 13. de excõ. & interd. c. 44.
[e] Cõp. md. ti. interd. 2. §. 10.
[f] Sylu. inter. 5. § 4. v. 6. Na. c. 27. n. 170.
[g] Syl. ti. inter. 5 § 4. v 5 Maiol. li. 5 c. 20. Arm. n. in ſi. Arm. d. ti. interd. § 64. Na. vbi ſup.
[h] Na. vbi ſu. 176. 177. 179.
[i] Syl. vbi ſ. §. 7 v 3 Na. vbi ſu. 166.
[k] Syl. ti. inter. § 11 v 7 Na. vbi ſu n 174.
[l] Med li. 1 ſua inſtructi. c. 11. n. 13.
[m] Syl. vbi ſ §. 4 v. 5 Na vbi ſu n. 176.
[n] Palu. in 4. d. 18. q 4 Anton. 3 p. tit. 2 a ca. 72 col 2. ſum. confeſſ li 3 ti. 31. q. 251 Na. vbi ſ nu. 176.
[o] c. reſpõſ vbi glo de ſen exc.
[p] c. quod in te. de pæn & remiſ.
[q] Na. c. 27. n. 174.
[r] Na. c. 27 n. 79
[s] Syl v. relig. 5. & excõ. 6. n 3. Roſ. Armil. Ang v nouiti. Na. in Apol de red q. 1. mon. 55. Co. li. 2 qq q. 30. Gabr 2. to cõ. qq. ti. de præſum. con. 11.
[t] Tri ſe. 23. c. 6. & 17.
[u] Moli in ad. ad Ale. conſ 5. vo. 1. Na. c 25. n. 135 Mãdoſ. in reg. cance. reg. 16. q 14. n. 2. Maiol. li. 1 de reg c. 34. n 1. col. 3 Per. in l. 2. ti 2 lib. 8. ord. pa. 349.
[x] c ſi de conſu.
Na c. 27. nu. 174
[y] Tabie. inter. 5. in pr & ibi Syl v. 2. Co in c. alma mat. 2. p § 2. n. 7. ver. ſed & olim
[z] Henri. in ſũ. 2 p. li. 13. de exc & interd c. 44. n. 3. lit.

audiantur à prohibitis, provt tenet Couarruuias,[a] Nauarrus, & Sylueſter, nec quid prohibet capitulum, *Alma mater*, quia in hoc caſu ceſſat tota ratio prohibitionis, & inconuenientium, quæ in dicto capitulo conſiderantur, ſimiliter tempore ſpecialis interdicti, loci, licebat binis clericis, aut tribus ſimul recitare, vt tenent Sylueſter[b] & quidam recētiores, quod Sentit Couarruuias, quia Doctores loquūtur ſine exceptione ſpecialis, aut generalis interdicti, vt contra Nauarrum tenet Henriquez, tempore vero ceſſationis id licet ex eodem iuris priuilegio, quia militat eadem ratio provt colligitur ex Couarruuias[c] cum Ioanne Andræa, & Innocentio, Caldetino, & Sylueſtro, & ſignificat Soto, & ſerio affirmant Theologi recentiores, provt affirmat Hēriquez, inde inferens ſine cauſa Senatus Doctorum Salmanticenſium, quos citat Medina, reſtringit hoc ad ſoloa ſacerdotes contra capitulum, *Quod in te de pœnitentiis, & remiſſionibus*, quod non reſtringit hoc priuilegium recitandi binos, aut tres ad ſolos ſacerdotes, & per conſequens falſò aiunt ſolum ſacerdotem tempore ceſſationis, ſepeliendum in loco ſacro, idq́; in cœmeterio, & non in Eccleſia: dictum enim capit. *Quod in te*, generaliter concedit prædictum priuilegium clericis. Verum eſt tamen, quod extra Eccleſiam poſt capitulum, *Alma mater*, non debent dicere horas canonicas plures ſimul, quam tres, quia aliàs viderentur officiare pro populo, vt innuit Syl.[d] Ex his infertur etiam intellectus ad quandam conceſſionem Leonis X factam fratribus minoribus, *quod ſcilicet tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſsint duo, vel plures fratres extra Eccleſiam in domibus ſuis officium diuinum dicere, non obſtante capitulo* quod in te, *de pœnitentiis, & remiſſionibus, & aliis quibuſcumque, & quod quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, ſi caſu tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cēſuram.* Ita habetur in ordinis ſupplemento,[e] hoc enim priuilegium, ex dictis, vt aliquid operetur, debet intelligi, vt plures quam tres ſimul in domibus ſuis extra Eccleſiam tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis officium dicere poſſint diuinū. Nam ſecundū ſupradicta ex, priuilegio iuris iam erat cōceſſum clericis, vt tres ſimul extra Eccleſiam poſſint officium diuinum recitare. Verum eſt tamen, quod modo poſt capitulum, *Alma mater*, in agro aut alibi extra Eccl. non poſſunt plures, quam tres dictas horas canonicas priuatim ſummiſſa voce, excommunicatis, & interdictis excluſis recitare, provt cum Syl. dictum eſt. Illud autem, quod in eodem priuilegio conceditur, *quod quando extra chorum dicūt prædicti fratres horas canonicas, ſi tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cēſuram*, hoc inquam non continet aliquod priuilegium, cū iure communi ſit conceſſum, & ita à Leone X. pro fratribus ſcrupuloſis videtur fuiſſe impetratum.

[a] Cov. vbi ſu. 2. Nau vbi ſu. 175 Syl vbi ſ § 2. v. 5.
[b] Syl. vbi ſ Co. vbi ſ n. 7. DD. in c quod in te de pœn. & re. miſ. Henri. vbi ſu. n. 3. lit. N.
[c] Cov. vbi ſ. 2. p § 2. n 7. v. hinc patet Syl. vbi ſ § 7 v. 3. So. in 4. d 22. q. 3 a. 2 Henri. vbi ſ lit. O. Med. in inſtr. confeſſorū li. 1. ca. 11. § 14.
[d] Syl. tit inter. 5. n. 7. verſi. 2.
[e] Sup f. 21. ab 166.

Decimò licebat parochis, per ſe, vel per vicariū, vt modo, & licet tempore interdicti generalis, aut ſpecialis celebrare vnam miſſam in hebdomada in qualibet parrochia, provt in iure permittitur, & tradunt Sylueſter,[f] Villadiego, & Nau. & hoc cum vno, aut duobus miniſtris ad renouandum Sanctiſſimum Sacramentum Eucharistiæ, quod aſſeruatur pro infirmis in ſacrario, moderatione tamen interdictis excluſis, & his qui non habent priuilegiū ianuis clauſis voce ſummiſſa, & ſine pulſu campanæ etiam paruulæ. Ita Doctores ſuperiùs allegati, cum moderatio hæc confirmetur nouo iure capit. *Alma mater*, vrgente autem neceſſitate infirmorū poſſunt aliæ miſſæ cum moderatione celebrari, vt tenet Nauarrus[g] ſecutus Hoſtienſem.

[f] ca permittimus de ſē. exc. Syl. inter. 5. § 2 v 1 Villad. c. 5 n 6 Na c 27 n 173 & 178.
[g] Na vbi ſu. 173. Hoſti in d. c permittimus.

ARTICVLVS III.

Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.

RESpondeo dicendo, quod iure[h] antiquo concedebatur morituris Euchariſtia per modum viatici, & ſacramentum pœnitentiæ etiam pro ſanis, & alia ſacramenta, quod extendunt Doctores[i] ad tempus ceſſationis. Sed vt hæc clariùs pateſiant de ſingulis ſacramentis operæ pretium eſt videre, quantū autem ad ſacramentū Baptiſmi, nūc, & olim in loco generaliter interdicto, licet conferre Baptiſmū pro paruulis, provt tradunt Doctores,[k] quos ſequuntur Soto, Medina, Couarruuias, Sylueſter, Nauarrus, Armila, Angelus, & Ioannes Tabien. & hoc cum ſolemnitate ſolita Catechiſmi, Exorciſmi, quia præceptum eſt Eccleſiæ, ne ſine ijs piis ritibus à ſacerdotibus baptiſmus miniſtretur, & idem baptiſmus cum ſimili ſolemnitate licet, & licuit conferre adultis ad Eccleſiam venientibus, provt tradunt Doctores ſuperiùs relati ad hoc quandam decretalem[l] allegantes quoniam licet adultus poſſit contritione, & baptiſmo flaminis iuſtificari, habet tamen ius ad baptiſmum aquæ petendum, cùm ipſe in re ſuſceptus ſit efficaciùs ad ſalutem remedium.

[h] c. quod in te de pœn. & remiſ.
[i] DD. in c. permittimus de ſent. excom.
[k] DD. in c non eſt vobis de ſpōſalib. Sot. in 4. d. 22 q. 3 a 1. poſt cōc 4. Medi. in. ſum li. 1. c 11 § 13. Cov. in c. alma mater § 2. nu. 8. Syl inter § 7. nu. 1. & 4. & Arm §. 44. Na. c. 27 nu. 178. Ang interd. 6 § 27. Tabie § 5.
[l] c. quoniā de ſent. exc. li. 6.

Quantum autem ad ſacramentum pœnitentiæ licitum eſt conferre infirmis, vt iure etiam antiquo quidam putant licere ſanis, vt videre eſt apud Nauarrum,[m] Tabien. & Couarruuiam, vt cúmque tamen ſit, de iure[n] nouo conceditur ſanis, hoc tamen intelligendum eſt dummodo ſint benè diſpoſiti ad hoc ſacramentum recipiendum, vnde ſanus excommunicatus, ſi non dedit cauſam interdicto, poteſt tunc ſacramentaliter abſolui, ſi præbeat debitam iuris cautionē, vt colligitur ex iure,[o] & tenet Nauarr. & quidam recentiores.

[m] Nau. vbi ſ. Tabie. § 5 vbi ſ. Cov. vbi ſ. §. 3. n 1.
[n] c alma mat. de ſen. excom. Villa de irreg. c. 5 n. 2 in fin.
[o] d. c. alma mater Na. vbi ſ. n. 178 adde ad Syl. inter 5. § 7. v. 3. cōtra Sot.

Quantum ad ſacramentum confirmationis, quod pertinet ad quoddam baptiſmi complementum, poteſt iure etiam antiquo adultis publicè miniſtrari in tempore interdicti cum ſolemnitate conſueta in loco etiam ſpecialiter interdicto, quando alias commodè adiri non poſſet, vt poſt alios tenent Couarruuias,[p] & Nauarrus. Chriſma verò, quod neceſſarium eſt pro confirmatione, & ad ritū baptiſmi, licet, & licuit hodie conſecrare in feria quinta hebdomadæ ſanctæ in loco etiam ſpecialiter interdicto, ſimiliter & olim baptizandorum cum moderatione tamen capituli, *alma mater*, vt olim iure antiquo erat moderatum, vt tenent communiter Doctores,[q] Couarr. Nauar. & Syl.

[p] Cov. vbi ſ §. 2 nu 7 & 8.
[q] Na vbi ſ n. 178. in prin. DD in c quoniā de ſē. exc. Cov vbi ſ. §. 1. 7 Syl v. cōfirm §. 5 v. 4.

Quantum vero ad ſacramentum Euchariſtiæ iure antiquo, aut nouo tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis, niſi tanquam viaticum infirmis in articulo mortis, non poteſt miniſtrari, iuxta tradita in iure,[r] & reſoluta à Couarruuia, Soto, Nauarro, Calderino, & Federico, quod Benigna interpretatione extenditur ad omnes qui ſunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt damnatus eſſet ad mortem per ſententiam, appellatione, aut alio iuris remedio non ſuſpenſam, vt tenent Doctores ſuperiùs allegati, adeò quod hic poſſet non ieiunus communicare, ſi iudex nolit tempus dare, vt tradit Henriquez[s] dicens hoc colligi ex Sylueſtro, & Doctoribus communiter, & quod ita in praxi fecit ſeruari Reuerendiſſimus Guerrero, Archiepiſcopus Granatenſis, vir doctiſſimus, poſt conſultationem virorum grauiſſimorum. Ita non obſtante

[r] c. quod in te de pœn. & remiſ. c permittimus de ſē. exc. Cov. vbi ſu n. 8. & § 3. n. 1 So. in 4. d 25. q 3. a 1. ck. 4. Na. vbi ſ nu. 78. Cal d de interd. 2. p n. 3. Feder. conſ. 70.
[s] Henriq in 2. p l. 8 de Euch. c 30. § 2.

tem

tempore interdicti etiam ſpecialis à diuinis, poteſt prædicto damnato dari communio, vt colligitur ex Nauarro,[a] Soto Medina, & Couarruuias allegantibus Palud. & Antoninum, & Medina in confirmationem ſupradictorum citat congregationem Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & ratio prædictæ opinionis eſt, nam reus damnatus ad mortem dicitur eſſe in articulo mortis licet violentæ, & abſolui poteſt, vt conſtituimus in hoc articulo ab omnibus caſibus, & per conſequens eidem eſt concedenda communio etiam tempore interdicti, non obſtante communi prohibitione Eccleſiæ, & intra Eccleſiam ſpecialiter interdictam, quando non eſſet alia, huic tamen ſano non poteſt ſacramentũ Extremæ vnctionis conferri, prout dicemus, verba de hoc ſacramentu faciendo.

[a] Na. vbi ſ. n. 178 in fin. So. vbi ſ. a. 1. Med. vbi ſ. § 13. Co. vbi ſ. § 3. n. 7. & § 3. n. 2. & § (illegible) 2. var. r. i. n. 1.

De prægnanti autem muliere, quo tempore partus timor periculũ, poteſt tempore interdicti dari Euchariſtia, prout reſoluit Couarruuias,[b] & ſimiliter inchoantibus longam periculoſi maris nauigationem, aut inituris prælium, aut quando ciues ſũt ab hoſtibus validis obſeſſi, prout tenet Sylu.[c] cum Doctoribus communiter.

[b] Cou. in c. alma mater 2. p. § 3. n. 2.
[c] Syl. interd. 5. § 7.

Sano etiam ſacerdoti, non licet tempore interdicti recipere communionem de manu aliena, quia dum ſit generalis prohibitio, & excipiuntur certi caſus, omne, quod expreſſè non eſt exceptum, ſubiacet regulæ prohibitiuæ, vt poſt alios tenent Couar.[d] & Nauar.

[d] Cou. vbi ſ. § 3. n. 1. Na. vbi ſ. num. 178.

Vndè falsò quidam recentiores aiunt quod Clericus eiuſdem Eccleſiæ, præſertim ſacerdos, vt conceſſione iuris poteſt aſsiſtere diuinis officiis, ita & poteſt recipere communionem, nam illi, cui conceditur, vt poſsit tempore interdicti aſsiſtere diuinis officiis, non conceditur, vt poſsit recipere communionem ſpecialiter ipſi concedatur, vt conceditur ipſis religioſis, & infrà dicemus. Aduertendum tamen, quod quando datur Euchariſtia infirmis tempore interdicti, deferenda eſt ad eos reuerenter cũ conſueta ſolemnitate & pulſu campanæ, & lumine vt poſt alios tenet Nauarrus,[e] & Couarruuias. poſſuntque recitari Pſalmi, & preces, aut hymni à ſacerdote cum aliis, dummodo non recitet horas canonicas, & in reditu ab infirmis, licet Euchariſtiam oſtendere populo, vbi mos eſt etiam interdictis, quia hi non prohibentur videre, & adorare Euchariſtiam, & dum priuilegiatus communicat poteſt populus intereſſe, prout tenent Soto,[f] Nauarrus poſt Caldetinum, quod eſt tenendum, quia oſtendere extra miſſam, aut videre Euchariſtiam, non eſt aſsiſtere diuinis officiis, neque recipere ſacramentum.

[e] Na. vbi ſ. n. 178. Cou. vbi ſ.
[f] So. vbi ſ. ar. (illegible) Na. vbi ſu. nu. 179. Co. vbi ſ. § 3. n. 1.

Quantum autem ad ſacramentum matrimonij, quod in contractu inter fideles conſiſtit poteſt dari & recipi in loco interdicto, aut ipſis interdictis perſonaliter; & licet eſſet prohibitum interdicto iudicis, eſt validum, vt tenent Doctores ſuperius allegati: at quia benedictio nuptialis pertinet ad diuinum officiũ, fatentur Soto,[g] & Couarruuias, quod non licebit benedicere nuptias, cum moderatione capituli, *Alma mater*, vt tenent Couarruuias,[h] Angelus, Armilla, & Syluester ſecuti Federicum, & multi recentiores, quia dum aliquid permittitur, cenſetur permiſſum quod illi eſt annexũ, & licet ſit ſpecialis ratio, ne benedictio nuptialis intelligatur ſub generali conceſsione officiorum diuinorum cum pertineat ad ſolemnitatem ſacramenti ſingulis non neceſſarij, ac proinde iure antiquo non licebat eã benedictio habẽti priuilegium aſsiſtendi in officiis diuinis, nunc autem habenti priuilegium licitum eſt cum moderatione dicti capituli, *Alma mater*, &

[g] So. vbi ſu. poſt (illegible) 4. Co. vbi ſ. § 5. n. 1. illa (illegible)
[h] Cou. vbi ſ. § 3. Ang. inter. (illegible) 10. Armi. Syl. inter. 5. § (illegible)

ſic in feſto Aſſumptionis Virginis, in quo interdictum olim iure antiquo ſuſpendebatur, imo & in feſto Corporis Chriſti, fatentur Syluester,[i] Soto, & Couarruuias, quod ſicut licitum eſt officia diuina publicè celebrari. Ita etiam eſt licita benedictio nuptialis, & in aliis feſtiuitatibus, vt in Paſchate Reſurrectionis, & Natiuitatis, ea nuptialis benedictio prohibetur, vt patet ex iure[k] antiquo, nunc etiam per Concilium Tridentinum[l] prohibentur, licet in aliis eas nuptias ſolẽniter celebrare permittatur.

[i] Syl. 2. interd. 5. § 5. v. 3. So. & Cou. vbi ſ.
[k] c. non oportet 33. q. 4.
[l] Tri. ſeſ. 24. de matrimo. c. 10.

Quantũ vero ad ſacramentũ extremæ vnctionis, cum non cadat ſub præcepto, conferri non poteſt etiam clericis presbyteris tempore interdicti, prout dicitur in iure, & tradunt Couarruuias,[m] & Nauarrus, bene tamen cõferre poteſt religioſis ex priuilegiis ipſis conceſſis, prout infra dicetur.[n]

[m] Cou. vbi ſ. n. 7. Nau. vbi ſ. nu. 179.
[n] infra q.

Quantum vero ad ſacramentum ordinis in loco interdicto Epiſcopus aut Abbas etiã iure nouo per capitulum, *Alma mater*, conferri non poteſt laicis, aut regularibus, neq; promouere clericos ad vlteriores ordines, quia capitulum, *Alma mater* ſolũ indulget officia diuina, nullũ vero ſacramentum concedit, niſi permiſſum iure antiquo, vt tenent idem Couarruuias,[o] & Nauarrus, vnde falsò Innocentius[p] ait. quod Epiſcopus clauſis ianuis poteſt promouere clericos, imo Villadiego tenet cũ Abbate, quod poteſt etiã laicos ordinare in loco interdicto, quia Epiſcopus non includitur ſub generali interdicto.

[o] Cou. vbi ſu. § 3. n. 4. illat. 4. Na. vbi ſ.
[p] Innoc. in c. non eſt nobis.

Sed contrarium ex dictis eſt tenendum, quamuis idem ordinator impoſuerit illud generale interdictum, vt probant Couarruuias,[q] & Nauarrus, quod confirmatur: nam Epiſcopus interdictus non poteſt dare ordines in loco non interdicto, vt Syluester,[r] & Nauarrus tenent. Neceſſe eſt igitur, vt Epiſcopus ſuſpendat interdictum quantum ad illum actum, alias, nec in feſtiuitatibus, in quibus ſecundum ius ſuſpenditur interdictum, licet. Vtrum autem Epiſcopus poſſit ordines conferre exiſtente magna miniſtrorum neceſsitate, iam ſupra articulo primo huius quæſtionis dictum eſt.

[q] Cou. vbi ſu. nu. 4. illat. 5.
[r] Syl. vbi ſ. § 7. v. 6. Na. vbi ſup.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capituli, alma mater, *celebrentur.*

Reſpondeo dicendo, quod Bonifacius[ſ] Octauus concedit celebrari tempore interdicti officia diuina cum quadruplici moderatione. Prima vt dicantur in Eccleſia ianuis clauſis. Secunda vt dicantur ſummiſſa voce. Tertia, vt non pulſentur cãpanæ. Quarta, vt excludantur excommunicati, & interdicti, ita ex dicto capitulo colligunt Couar.[t] & Nauarrus.

[ſ] c. alma mater de ſent. exc. li. 6.
[t] Cou. in d. c. alma mater 2. § 1. Na. c. 27. n. 175.

Sed oportet, vt has conditiones ſigillatim explicemus. Quantum vero ad primam conditionem aduertendum eſt, quod nomine Eccleſiæ veniunt hoſpitale, & priuatum oratoriũ, ſi modo ſit ab Epiſcopo approbata, & licet tempore interdicti non prohibeantur laici videre Euchariſtiam extra miſſã in Eccleſia, vt quando portatur ad infirmos, & reuertitur in Eccleſiã in qua oſtenditur populo, prout dictũ eſt articulo ſuperiori, in miſſa tamen illã videre non poſſunt, quia videre eleuatam Euchariſtiã in miſſa eſt aſsiſtere parti officij diuini, quod eſt miſſa, Vnde tempore interdicti non debet in foribus Eccleſiæ fieri foramen, vt laici extra poſiti videant Corpus Chriſti in miſſa eleuatũ, vt tenẽt Nauar.[u] Caiet. & Villadiego poſt Palud. Verum eſt ta-

[u] Na. vbi ſ. n. 174. Caiet. v. (illegible) Villad. de irreg. (illegible) n. 15.

men

men, quod laici ea intentione perſiſtentes Eccleſiã non peccant mortaliter, vt ſentiunt Nauar. & [a] Caiet. & latius Palud. Pro ſecunda vero conditione, ſcilicet *ſummiſſa voce*, eſt aduertendum, quod dũ canonici recitant in choro, ad quas iure nouo tenentur, aut reſponſoria pro defũctis debita, aliàs amittunt ſtipendiũ iis officiis diuinis deſignatum, iuxta gloſ. in pragmaticis ſanctionibus, Nauar. [b] Sandoual, & Paulũ Pariſienſem, debent recitare ſũmiſſa voce, ita in tono canteot, & ſe mutuò benè audiãt, alias amittũt diſtributiones, niſi officiũ diuinũ fiat in choro ſummiſſa voce in tono, vt colligũt communiter Doctores, poſt quos id tradit Syl. [c] Sandoual, & Nauarr. neq; peccant ſi præter intentionẽ eorũ audiantur foris à non habente priuilegium priuatim autem recitare poſſunt tres etiam extra Eccleſiam provt dictum eſt in articulo ſuperiori, ſed hoc fieri debet cautè ne audiantur, ſi autẽ apertis ianuis clerici, aut monachi alta voce canent officium diuinũ violant interdictum, & fiunt irregulares, cum ius [d] prohibẽs, celebrationem diuinorũ tempore interdicti loquatur de generali, & ſpeciali interdicto, & capitulum, *Alma mater*, prædictam celebrationem nonniſi ſupradicta conditione concedat.

Quantũ ad tertiam conditionem, ſcilicet, quod campanæ non pulſentur ad horas, aut miſſarum ſolemnia aduertendum eſt, quod tempore miſſæ non eſt pulſanda campanula parua, quæ ſolet pulſari, quando eleuatur hoſtia neq; ſacriſtæ, neque cuicumque alij licet cum ſigno campanulæ conuocare illum ſacerdotem ad miſſam, neque conuocare Acolytus, vt ſint miniſtri. Ita tenent Angelus, [e] Polue, & Syluester cum Archidiacono, & aliis, & ſic quidã authores carpit regulares non conuocantes tempore interdicti aliquos regulares ad miſſã, & officia diuina cũ tabula, quę dicitur *matraca*, quidam ſcrupuloſi aiunt clericum, ſi pulſet campanam ad miſſam tempore interdicti ſolum vt authorizet, fieri irregularem ex eo, quod participet in crimine, & comprobant ſuam opinionem à ſimili de Epiſcopo habẽte iuriſdictionem temporalem ſi authoritans interſit deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis, hic enim Epiſcopus irregularis fit, ſi aſſiſtẽs tanquam iudex, & præbens authoritatem ſit cauſa, vt fiat, aut anticipetur, & acceleretur executio deformationis, provt tenent Nauarrus, [f] Couarruuias, Ledeſma, & communiter ſummiſtæ. At hi omnes ſine fundamẽto ſufficienti loquũtur, & ita non fieri irregularem talem clericũ, tenent Nauarr. [g] Soto, & Syluester. Pro quibus facit, quod tradidit Couarruuias, [h] probans, quod ex participatione tali non contrahitur irregularitas, quia id nullo iure probatur, & clericus in ſacris non habet ex officio ordinis pulſare campanas, neq; id eſt officiũ ſacrum. Vnde ſine cauſa addit Couar. [i] cum Villadiego fieri irregularem Epiſcopũ excommunicatum, ſi compellat capellanũ, aut alium ſacerdotem coram ipſo celebrare miſſam, aut officiũ diuinum, quia authorizat, non enim quæcumq; authorizatio ſufficit ad inducendam irregularitatem, ſed illa tantũ ratione cuius ſecundum ius irregularitas contrahitur, vt eſt authorizatio iudicis aſſiſtentis ſententiæ deformationis, ita vt eius authorizatio ſit cauſa dictæ ſentẽtiæ, & eius executionis, in hoc enim caſu contrahitur irregularitas proueniens ex defectu lenitatis, provt eſt notum in iure.

Aduertendum tamen, quod ad alia opera, quæ non ſunt officium diuinum, licet campanas tempore interdicti pulſare, vt ad Salutationem Angelicã, provt tradunt Nauarrus, [k] Syluester, Couarruuias, & Polue. Et patet ex conſueto more Eccleſiæ, quod

[a] Nau. vbi ſ. 187 Caiet. v. interdict. Pal. in 4. d. 9 q. ... ar. 4.
[b] Na. de orat. not 5. n. 14. Sand. 9 p. de oſ. Eccl. Pau. Pariſ. con. 17. n. 32 vo. 7.
[c] Syl. interdi. 5 § 2 Sando. vbi ſ. Nau. vbi ſu n. 174.
[d] c. is qui de ſen. exc. li. 6.
[e] Angel. interdi. 5 § 9 Polue. de inter. 5 § 5. v. 6.
[f] Na. c. 27. n. 2 . 4. ad ſi Co. in cle furioſ 2. p. § . 5. n. Led. 2 p. in 4. 2 p. q. 20. ar 2.
[g] Na. vbi ſ. n. 171 & 172. Sot. in 4. d. 22. q. 1. ar. 1. & d. 25. q. 1 a. 1 Syl. inter. 6. § 2 in 4.
[h] Co. vbi ſu. §. 2 n. 6
[i] Co. vbi ſup. n. 6.
[k] Na. vbi ſu. n. 177 Syl. inter. 5. § 5. v. 6 Co. vbi c. 4 nu 1. Polue reg. 10. n. 14.

tamen non video practicari Salmanticæ in tempore ceſſationis a diuinis tempore etiam interdicti, & ceſſationis, a diuinis pulſatur campana ad concionem, & ad oſtendendum reliquias, vel pro aduentu prælati, vt dicunt communiter Doctores, [l] & tradidit Couarruuias.

Quantum ad quartam conditionem, ſcilicet *excommunicatis, & interdictis, excluſis*, aduertendum eſt, quod non de omnibus intelligitur, ſed de denuntiatis nominatim, & notorio clerici percuſſore, quia hos tantum tenemur euitare poſt Concilium Conſtantienſe, adeo quod etiam in feſtiuitatibus, in quibus ſecundum cap. *Alma mater*, tenemur hos euitare quando ob illos poſitum eſt interdictum, provt dicitur in dicto capitulo, *Alma mater*, & tenent Syluester, [m] & Nauarrus, aliàs perſonaliter interdictis, & excommunicatis admiſſis, qui cauſam dederunt interdicto, quamuis ſint clerici, aut priuilegiati fiet violatio interdicti, & violans incurret pœnam iuris in quo caſu fit irregularis clericus, vt in quadam Decretali, [n] expreſſe continetur, & tradit Couarruuias, qui tamen eos, qui ob aliam cauſam ſunt excõmunicati, aut interdicti, admittit, non ſic violat interdictũ loci, niſi ſit clericus exẽptus, iuxta quandã Decretalem, [o] quæ ſuſpendit eum ab ingreſſu Eccleſiæ, quouſq; ſatisfaciat ipſe, qui admittit ad diuina, aut ſacramenta, aut Eccleſiaſticam ſepulturam excommunicatos, aut interdictos publicè, quæ Decretalis locũ non habet, niſi contra exemptos, vt cũ communi reſoluit Nauarrus. [p] Ex quibus concluditur, quod perſona ob aliam cauſam interdicta poteſt intereſſe diuinis in feſtiuitatibus, in quibus interdictũ ſuſpẽditur, quia hoc nullo iure prohibetur.

Aduertendum tamen eſt primò, quod Laici priuilegio carentes excludendi ſunt per clericũ qui habet regimen illius Eccleſiæ, dũ tempore interdicti fiũt officia diuina, nõ quia hi dicãtur interdicti, ſed quia locus interdictus excludit omnes viuos, & corpora defunctorũ, ſi careant priuilegio, vt dicitur in iure. [q] Verum eſt tamen, quod qui nullã cauſam dederunt interdicto, nec ſunt pars populi generaliter interdicti, ſi abſque priuilegio Miſſam, & alia diuina officia audiant, non peccant mortaliter ſecluſo contemptu, & ſcandalo, quia præceptum primario clericis imponitur, peccant autem ob imperatiuam prohibitionem clerici ianitori, quia excluduntur ab officiis Diuinis, provt ſignificant Syluester. [r] Caietanus, Angelus, Armilla, Alcocer, imo Soto, [s] & Nauarrus ſignificant nec eſſe peccatum veniale, & Caietanus conſulit, vt Laicus audiat Miſſam maximè in feſtis, communiter tamen timorati ſcrupuloſo ſentiunt audiendũ Miſſam ſine priuilegio. Vnde falſò Archidiaconus cum Innocentio, abſolutè damnat hos ad peccatum mortale.

Notandum tamen eſt, quod peccat mortaliter in aliquibus caſibus Laicus, ſi interſit diuinis. Primò ſi eſt perſonaliter interdictus, etiamſi interdictũ perſonale eſſet generale totius populi, vt poſt Archidiaconum, Innocentium, & Antoninum tenent Soto, [t] Nauarr. & Maiolus. Neq; id negat Caiet. cùm hic actus directè prohibeatur perſonæ interdictæ, ſolum enim ait excuſari à tanto peccato: ſecundò cũ inducit clericũ, vt frangat interdictũ, aut ſpecialiter admonitus a clerico excludente ab Eccleſia reſiſtat ei per vim ne exeat Eccleſiam, provt explicant Caiet. [u] & Nauarrus, & quidam dicunt, provt refert Nauarrus, [x] quod dũ ab Oſtiario interrogatur, peccat mortaliter, ſi mẽtiatur ſe eſſe clericũ, aut habere priuilegiũ dicens, & ſic ſuppreſumat intereſſe diuinis, aut ſi dicat defunctum habere priuilegium, vt ſepeliatur loco ſacro, quaſi mendacium id videatur

per-

[l] DD in c. ſa. de ſent. exc. li. 6. Co. vbi ſu.
[m] Syl. inter. 5. § 1. ver. 2. Na. vbi ſ. n. 175.
[n] c. is, cui de ſen. ex. Co. in d. c. alma mat. 1 p § 6. nu. 9.
[o] c. Epiſcoporũ de priuil. li. 6.
[p] Na. in manu. c. 25 n. 24. & c. 27 n. 177.
[q] c. quod in te de ſen. exc. & c. Alma mater.
[r] Syl. interd. 5. § 1. Caiet. inter. Ang. inter. 7. § v. Armil. inter. § 60. Alcocer in ſũ. c. 95.
[s] So. vbi ſ. ar. 1. poſt concl. 6. Na. vbi ſu. n. 174.
[t] So. vbi ſ. ar. 1. 6. Na. vbi ſu. 187 Maiolus lib. 3 de irreg. c. 20. n. 9.
[u] Caie. ver. ex cõ c. 41. Na. c. 27 n. 104. & 187.
[x] Na. vbi ſu. n. 187 § 4.

Digitized by Google

pernicioſum contra duplex præceptum iuris,& hominis: at ſanè huc nuo eſt peccatum mortale, niſi reſiſtat ipſe Laicus, non enim tantùm Laico imponit nouum præceptum, ſed tantum eſt executor legis. Tertiò videtur peccare mortaliter Laicus, ſi eũ actum faciat, quo ſolet clericus violare interdictũ, vt ſi publicè in choro dicat horas, & officia diuina, quia tenetur poſito eo officio ſeruare præceptũ Eccleſiæ, ſicut clericus, Monachus, aut monialis, qui nullum habeot ordinem, peccant mortaliter faciẽdo officia prohibita clericis, quia merẽtur ob id intrudi in aliis monaſteriis ſtrictioribus, quo faciant pœnitentiam, vt dicitur in iure [a], & licet non incurrant in irregularitatem, fiunt tamen ineligibiles actiuè,& paſſiuè, iuxta Calderinum. [b]

[a] c. paſtoralis as clerico excom miniſt.
[b] Calde. intra de interd. nũ. 6.

Clericus autem interdictum violans certius eſt quod peccat mortaliter, prout tenent cum communi Syluester [c], Nauarrus, & Couarruuias, quod Soto ſolum intelligit de clerico ſacris initiato, ſi tunc in illis ſolemniter miniſter, & fit irregularis,& priuandus eſt iure quæſito in beneficio, quod arguit eſſe peccatum mortale, contra Caietanum dicentem ob veniale incurri has pœnas, & aſſerũ Soti [d] probatur. Nam ius canonicum his, qui ſunt ſacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt aiũt Panormitanus [e], Nauarrus, Auẽdañus, & Bernardus Diaz, quod intelligendum eſt, niſi ignorantia excuſentur, niſi talis ignorantia craſſa reputetur, ipſa enim cum comparetur dolo, minimè excuſat, vt fatentur Nauarrus [f], & Couarruuias.

[c] Syluest. in interdictum 6 in pr. & §. 2. verſ. 11. Cou. vbi ſupr. §. 2 num. 4.
[d] Sot. vbi ſup. conſ. 5.
[e] Panor. in c. 2. de vita & honeſ. cler. Na. nu. c. 1. d. nu. 6. & 9. & c. 25. num. 181. & c. 27. num. 214. in fin.
[f] Nau. vbi ſu. nu. 115. Cou. §. 2. num. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denuntiatum.

RE ſpondeo dicendo, quod interdictum loci nõ violatur, niſi publicè denunciatum ſit à iudice in certum locum, nec ſatis eſt interdictum ipſo iure poſitum eſſe notorium, vt poſt Concilium Conſtantienſe tenent communiter Doctores teſte Nauarro [g], Soto, Couarruuias: at ſi Eccleſia matrix ſit denuntiata de interdicto generali, ſatis eſt, vt reliquæ Eccleſiæ etiam regulares dicantur denuntiatæ, prout tradunt Doctores communiter in quadã Clementina [h] fundati Nauarrus [i], Soto, Caietanus, Syluester, Armilla, & Angelus, & Couarruuias, & quãuis interdictum ſit nullum ſeruante ipſum Eccleſia matricè teneantur regulares tale interdictum generale, aut ceſſationem à diuinis ſeruare, prout ſupra [k] iam dictum eſt, niſi contrarius ponatur in die Paſcharis, aut per octauas Corporis Chriſti, & in aliis feſtiuitatibus priuilegiatis, de quibus in quæſtione ſequenti agemus.

[g] Nau. c. 27. nu. 187. Soto in 4 diſt. 22. q. 3. art. 2. cõcl. 3. Cou. vbi ſupr.
[h] Clem. 1. de ſententia excommun.
[i] Nau. vbi ſu. num. 146 Soto vbi ſup. Caiet. verſic. excõm. c. 67. Syl. inter. 3. nu. 1 & interdictum & §. 1. verſic. 2. Arm. v. interdict. §. trigeſimo. Angelus v. ceſſatio §. 1. Coua. vbi ſup. num 3.
[k] ſupra q.

QVÆSTIO CX.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.*
2. *Vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis poſſint in ſacro ſepeliri.*
3. *Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.*
4. *Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.

RE ſpondeo dicendo, quod clericis primæ Tonſuræ tempore interdicti decedentibus, ſi interdictum ſeruauerunt, nec cauſam dederunt, ſepultura Eccleſiaſtica in cœmeterio ſine ſolemnitate iure antiquo concedebatur iuxta eam Regulam [l], cui communicamus viuo, poſſumus communicare & defuncto. Ita tradunt Couarruuias [m], Paludanus, & Soto, & id ipſum ait Tabien de habente priuilegium confitetur: ratum: Nunc vero ex conſuetudine licet clericos ſepelire etiam intra Eccleſiam, quod olim [n] ſolis Epiſcopis, & inſignibus perſonis concedebatur, & per capitulum *Alma mater*, conceditur funus clerici fieri cum Miſſa, & officio Eccleſiaſtico ſummiſſa voce dicto, & abſque pulſu cãpanæ, & cum aliis moderationibus, de quibus egimus ſupra quæſtione præcedenti articulo penultimo, iure enim antiquo [o] fiebat cum ſilẽtio, & abſque officio, vt nunc fit in ceſſatione, & in ſpeciali interdicto. Ita Syluester [p] Ioannes Tabiẽ. Nauarrus, Soto, & Couarruuias, capitulũ enim *Alma mater*, pro interdicto ſpeciali, & pro ceſſatione generali nihil diſponit, ſed tantum pro interdicto generali. Et aduertendum, quod clericus alienus, qui non eſt eiuſdem Eccleſiæ in Eccleſia ſpecialiter interdicta non ſepelitur, niſi reliquæ Eccleſiæ ſint ſimili ſpeciali interdicto impeditæ, & id intẽdit Angelus, [q] & tenent Couarruuias, & Syluester. Clericus autem coniugatus, ſi non ſit bigamus in Aragonia gaudet priuilegio ſepulturæ, vt refert Nauarrus. [r]

[l] c. ſane. 24. q. 2.
[m] Cou. in ca. Alma mater, 2. nu. §. 4 nu. 7. v. clericis. Pal. in 4. diſt. 18 q. 5 art. 4. one 10. Soto in 4. diſt. 22. q. 3 art. 1 poſ. concl. 4.
[n] ca. Nullus 13. q. 2.
[o] c. quod in te de pœn. ca. 6.
[p] Syl. interd. 5. § 5 verſ. 4. & interdict. 6 § 2 v. 5. Tabien § 10. in fine Nau. vbi ſupr. nu. 176. & 180. Soto vbi ſup. concl. 5. Couar. vbi ſup. 2. p. § 1. nu 2. ad fin.
[q] Angel. v. interd. Couar. vbi ſup. § 2 n. 7 & 8 Sylu. vbi ſup. § 8. verſ. 1.
[r] Nauar. vbi ſup. num. 198. in fin adiunct. 174.

Laicos vero adultos priuilegio carentes quamuis cum pœnitentia, & ſacramentis decedant, ſepelire nõ licet in aliquo loco ſacro generaliter, aut ſpecialiter interdicto, neq; in cœmeterio, neq; in alio luco per Epiſcopum benedictũ ad vſum ſepulturæ. Ita poſt alios [s] reſoluũt Soto, & Couarruuias. Paruulos autem antè vſum rationis decedentes non admittit Eccleſia interdicta, vt tenẽt Nauarrus [t] & Couarruuias, nã cadauer adulti, ſicut & infantis æquè eſt expers vſus rationis, & eadem eſt vtriuſque ratio, Eccleſia autem prohibet admittere cadauer hominis carentis priuilegio, vnde ſi Laicus tunc decedat, deferri poteſt cadauer eius in alium locum ſacrũ non interdictum, ſi modo viuus nõ erat perſonaliter interdictus, neque cauſam dederat interdicto. Populo enim generaliter interdicto, vir etiam innocens, qui eſt pars populi, nõ poteſt in vllo ſacro loco ſepeliri, quia ius antiquum, & capitulum, *Alma mater*, non à ſuo priuilegio excipit, vt tenet Syluester cum Doctoribus ſuperius allegatis. Verum eſt tamen, quod poteſt ſepeliri in eodem loco interdicto extra locũ ſacrum abſque Eccleſiaſtico funere, & officio, cadauer, enim humanum non debet inhumatum iacere, cum hoc ſit contra humanã, & Chriſtianam pietatem; Dixi (abſque Eccleſiaſtico funere) nã ſacerdos publicè officiãs funus, etiam ſi ſepeliat extra locum ſacrum, peccat mortaliter, vt affirmant Doctores ſuperiùs allegati, & videtur incurrere non ſolum in excommunicationem, ſed etiam in irregularitatẽ, quam tamen irregularitatem non incurret ſi officiet funus ſeruata moderatione capituli *Alma mater*, quia licet hic actus pertineat ad ordinem ſacrũ, illum tamen exequitur modo, & forma per iura permiſſo, vt tenent quidam recentiores [u] neque id videtur negare Nauarrus quia loquitur de clerico cenſuris ligato, & refert ſe ad numerum centeſimũ,

[s] DD. in d. c. quod in te. de ſenten. excom. Soto vbi ſupra art. 1. concl. 4. Coua. vbi ſup. 2 p. § 1. n. 2 & § 1 n 9.
[t] Nau. vbi ſu. nu 178. Cou. vbi ſupr. §. 2. num 5.
[u] Recentiores in d. c. Alma mater Naua. vbi ſup n. 247

& nonageſimum, & ad caput vigeſimum quintum à numero nonageſimo tertio cum ſequẽti. Verum eſt tamen quod ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto, irregularitatem contrahet, quia manet ius antiquum, cap. tuli, quod inte, vt ſcilicet ex violatione interdicti irregularitas contrahatur, quod ius quantum ad hoc non eſt immutatum in dicto capitulo, *Alma mater*, nihil enim mutauit pro ſpeciali interdicto. ſi autem abſque officio ſepeliat in Eccleſia interdicta non fit irregularis, vt ait Nauarrus [a] colligens id ex quadam Clementina.

[a] Nauar. vbi ſup. i. cap. 25. nu. 95. Clem. 2. de ſepult.

ARTICVLVS II.

Vtrum hi, qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri.

RESpondeo dicendo, aliquorum eſſe opinionem negantium eum, qui ex priuato priuilegio poteſt viuus diuinis intereſſe officiis, ſi decedat, ſepeliendũ in loco ſacro, niſi priuilegium expreſsè concedat ſepulturam. Ita Paludanus, & alij, quos refert Couarruuias, quia ſepultura diſtinguitur contra officia, & priuatum priuilegium pro officiis, tanquam odium videtur ſtrictè interpretandum, & quod per mortem ipſius priuilegia ſpirant, at reuera priuilegium pro officiis diuinis conceſſum extendi debet pro ſepultura, quippe quæ præcipuè pertinet ad officium Diuinum. Ita Syluester [b] cum Calderino, Angelus, Tabien, Armilla, & ſentiunt Soto Couarruuias, & Nauarrus, qui ſine cauſa addit, requiri inſuper licentiã Epiſcopi, Bulla autem Cruciatæ præter officia rectè expreſſit cõcedi ſepulturam ad vitandos ſcrupulos, & vt pompam quandam funeris ſimul concedi, explicaret, idemq; ad vitandos ſcrupulos conceduntur quædam priuilegia religionum, & confraternitatum: concedendo enim, vt poſſint aſſiſtere officiis Diuinis per conſequens conceduntur, vt poſſint in ſepultura Eccleſiaſtica ſepeliri.

[b] Syl. interdictum 5. §. 8. ver. 6. Ang. § 5. Tabien. §. 21. Arm. § 49. Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. poſt concl. 4. Cou. in cap. Alma mater. 2. q. §. 6. nu. 6. Nau. c. 27. nu. 176. & nu. 179. in fin. & nu. 181.

ARTICVLVS III.

Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.

RESpondeo dicẽdo, quod intelligitur poſſe pulſari ter cãpanas pro viris defunctis, bis autem pro fœminis. Item quod clerici, & religioſi cantando deferant ſepeliantque cadauer, dummodo non dicant aliud officium Diuinum, aut Miſſam, niſi id, quod in ordinario ad deferendum, ſepeliendumq; cadauer ordinatum eſt, quod ſic habetur declaratũ in Bulla Cruciatæ cõtra Aphricam datam per Leonem X. anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto. ſed in Bulla contra infideles data per Iulium III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo, habetur declaratum, quod per Pompam moderatam intelligitur, quod fiat dimidium ſolemnitatis, quæ alias cum cantibus, & campanis communiter fieri ſolet cum perſonis eiuſmodi qualitatis, & hoc idem declaratur in dicta Bulla Cruciatæ Pij Quarti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, & milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto: & inſuper relinquitur arbitrio ordinarij ſi ibi fuerit, vel curati, & in Hiſpania communiter per pompam moderatam tempore interdicti practicat conſuetudo, quod publicè intono cantando, & cum tribus ſolitis clamoribus campanarum deferatur, ſepeliaturque cadauer Eccleſiæ ianuis apertis ſecundum quod in ordinario habetur, ſine Miſſa tamen niſi ad ipſam aliqua ſpecialis conceſſio habeatur, ſicque in hoc conſuetudini ſtandum cenſet Corduba. [c]

[c] Cord. lib. 5. qq. q. 43. du. 5.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.

RESpondeo dicendo, quod ceſſante interdicto cadauera Laicorum, quæ in loco prophano ſepulta erant, ſolent extumulari. Ita tenet Tabien [d] poſt Innocentium, Ioannem Andræam, & Panormitanum, & tenent Paludanus, Syluester, & Nauarrus. ſed ſi quædam fuerant illicitè ſepulta in loco ſacro per laicos aut clericos, non debent ceſſante interdicto extumulari: ſed permittuntur ibidem remanere, quia ad eum ſtatum res peruenit, à quo incipere potuit, & poſſunt clerici pro ſic ſepultis, mortuaria, & oblationes recipere prout probant latè Syluester [e], & Nauarrus.

[d] Tabien interdictum. §. 11. Palud. in 4. d. 18. q. 8. art. 2. dub. 16. Syl. interdictũ 5. § 8. Nau. c. 27. nu. 176.

[e] Syl. interdictum 5. § 8. ver. 7. Naua. vbi ſup. num. 174.

QVÆSTIO CII.

De interdicto quoad eius relaxationem, & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus, & feſtiuitatibus in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quibus modis interdictum ſuſpendatur.*
2 *In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.*
3 *Quando incipiat, & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti.*

ARTICVLVS I.

Quibus modis interdictum ſuſpendatur, & relaxetur.

RESpondeo dicendo, quod interdictum diuerſis modis tollitur. Primò, aliqua verborum forma, aut ſigno exteriori relaxatur omnino ab habente authoritatem, vt poſt alios tradunt Syluester, [f] Soto, & Nauarrus. Secũdò dum ad tempus ponitur, puta ad annum, vel donec ſatisfecerit, aut in tali loco habitauerit, finito enim tempore, aut impleta conditione tollitur ipſo facto abſque alia abſolutione, vt de ſuſpenſione ad tempus dicunt communiter Doctores. Ita Syluester [g], Nauarrus cum Panormitano, & communi. Tertiò relaxari poteſt ad cautelam, quando eſt ſpeciale loci, aut perſonæ, nam ſi dubium ſit, poteſt relaxari interim dum cauſa diſcutitur, at generale non ſuſpenditur ad cautelam, vt tenent Syluester [h] cum Ioanne Andræa, & Couarruuias, & citatus Nauarrus contra Archidiaconum, & à ſimili probatur. Nam ab excommunicatione fit abſolutio ad cautelam. Quartò ſuſpendi dicitur, quando per eum, qui poſuit, tollitur ad tempus aut in tota vrbe, vel in vna Eccleſia, aut capella per vnum diem, aut longius tempus vt tenent Doctores [i] ſuperius allegati ſimilis abſolutio eſt interdicti perſonalis etiam lati ob culpam ipſius, in qua permanent, vt idem Couarruuias affirmat contra Syluestrum, & Abbatem manente autẽ interdicto, vel ex cõmunicatione non licet facere quæ in illo prohibẽtur, neq; Epiſcopus

[f] Syluest. interdictum 3. § 9. ver. 7. & § 10. & 11. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. a. 1. Na. c. 27. nu. 168.

[g] Syl. interdi. 3. § 9. v. 4. Na. vbi ſu. nu. 164. & n. 165.

[h] Syl. vbi ſu. § 9. v. 3. & inter. 4. nu. 4. v. 6. & n. 5. v. 6. Couar. in c. Alma mater in 2. p. § 2. nu. 5. Nau. in c. cũ contingat remedium. 7.

[i] Syl. interdictum 3. § 1. ver. 3. Cou. § 3. Na. c. 27. n. 165. & 167.

poteſt

Digitized by Google

poteſt ſuſpēdere interdictum ab homine, quod Papa indixit, vt tenet Couarruuias [a] poſt Sylueſtrum: interdictum tamen iuris poteſt tolli aut ſuſpendi ab Epiſcopo, vt tenet Soto [b] quando non eſt specialiter reſeruatum Papæ. Denique attentè conſiderandum eſt, quid concedat, qui ſuſpendit interdictum, aut quid indulgeat priuilegium priuatum hominis, ſtrictè enim eſt interpretandum ad caſum conceſſum, puta ſi conceditur pro ſola Miſſa noua, pro ſepultura defuncti, aut alia ſimili re non debet extēdi ad diuerſa, vt tradunt, tanquam receptum Doctores [c] ſuperius allegati. Dixi (priuilegium priuati hominis) nam priuilegia religionibus latiùs ſunt interpretanda.

[a] Cou. vbi ſu.
[b] Soto in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. con. 3.
[c] Syl. interdictum 5. § 4. ver. 1. Couar. vbi ſupra § 2. n. 4. Nauar. n. 165. & 183.

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius, [c] VIII. ſuſpendit generale interdictum in quatuor feſtiuitatibus in Natiuitate Domini, in Paſchate Reſurrectionis, Pētecoſtes, & in Aſſumptione Virginis Mariæ vt tradunt Nauarrus, [d] Soto, Sylueſter, & Couarruuias idem conceſſum eſt in feſto Corporis Chriſti, & per totam Octauam, vt tradūt Nauarrus, & alij, & conceſſum eſt à Martino Papa V. & ab Eugenio IIII. vt tradunt Couarruuias [e], & Antonius Margallo, & in die puriſſimæ cōceptionis B. Mariæ, & in Octaua illius. Conceſſio autem in his feſtiuitatibus fit circa ea tantum, quæ dicuntur officia diuina, vt ſolemniter celebrentur ianuis apertis, alta voce, cum pulſu campanæ, & nemine excluſo, niſi excommunicatis, quod intelligitur, ne vitare teneamur niſi nominatim ſit denūciatus. Sed Bonifacius, VIII. vt interdicti etiam nominatim excitentur ad reconciliationem concedit ipſis, vt aſſiſtant diuinis officiis, ita tamē vt qui fuit cauſa interdicti, non accedat ad altare, per quod non tantum vult, vt longè ſit remotus à loco altaris, dū venit cauſa ornandi, vt exponunt quædā Gloſſa [f], Dominicus, Sylueſter, & aliqui recēſiores, ſed neq; clerici Miſſam celebrēt, aut miniſtrent in ordine ſacro, ſi ſint interdicti.

[c] Boni. VIII. c. Alma mater de ſen. excom. li. 6.
[d] Naua. Soto. Syl. & Cou. vbi ſu. n. 6. alle. tione 18.
[e] Couar. vbi ſ. § 5. n. 1. Margal. in Rub. de celeb. miſ. fo. 3.
[f] Gloſ. & domini. in d. ca. Alma mater Syl. interdict. 5. nu. 2.

Circa quam Bonifacij conſtitutionem eſt primo notandum, quod in dictis feſtiuitatibus ſolum fit ſuſpenſio interdicti, quoad officia diuina, nomine autem officiorum diuinorum non venit adminiſtratio Sacramentorum prout iam dictum eſt in ſuperioribus [g] vnde cum dicta conſtitutio nihil cōcedat circa Sacramenta ſeruandum eſt ius antiquum [h], ſecūdum quod ſacerdos tempore interdicti etiā in his feſtiuitatibus non poteſt cōmunicare, neque extrema vnctio poteſt recipi, imo qui habet priuilegium communicandi, ſi fuit cauſa interdicti, cōmunicare non debet, prout tenent cum communi Nauarrus [i], & Couarruuias. Secundò eſt notādum quod in nullo feſtu concedit Bonifacius VIII. ſuſpendi interdictum ſpeciale, neque interdictum perſonale, niſi quātum ad effectum ſupradictum, vt ſcilicet perſonaliter interdicti excitentur ad reconciliationem, prout tradit Couarruuias [k] cum cōmuni. Tertiò eſt notādum, quod in his feſtiuitatibus ſuſpenditur interdictum, quod priùs poſitum fuerat, ſed nō vetat, quin vrgente cauſa poſſit de nouo interdictum in prædictis feſtiuitatibus apponi, ita anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto, impoſitum fuit Salmanticæ à Magiſtro Scholaſtico cum ſapientium conſolatione vt refert Henriquez [l] non enim dicta conſtitutio reſtringit poteſtatem imponentes.

[g] ſupra q.
[h] ca. ſi ſententia de ſent. excom. li. 6.
[i] Na. vbi ſu. n. 178 & 182. Couar. in ca. Alma mater. 2. par § 4. n. 3. & § 5. in prin.
[k] Coua. vbi ſ. § 4 n. 1. & 3. § 5 n. in ſi.
[l] Henri. in 2. p li. 13 c. 47. § 2. li. 2.

Quartò nota, quod Doctiſſimus Sotus [m] prædictā ſuſpēſionem interdicti in Paſchate Reſurrectionis extendit per quatuor primos dies, & in feſto Pētecoſtes per tres dies feriatos, quia ſic dies ſecundum communem modum loquendi vocantur Paſcha. At licet hæc exceptio ſatis rationabilis videatur, ab ea tamen recedendum puto, cum dicta conſtitutio ſolum concedat diem vtriuſque Paſchatis, & nihil de alijs diebus loquatur, & cum ſit correctoria ſtrictè eſt interpretanda, & ita intelligunt Sylueſter, [n] & Nauarrus & communis recentiorum.

[m] So. in 4. diſt. 22. q. 2. art. 2. concl. 4.
[n] Syl. interdictum 5. § 2. v. 2. Nauar. vbi ſupr. nu. 182.

ARTICVLVS III.

Quando incipiat, & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti.

RESpondeo dicendo, quod in ſupra poſitis feſtiuitatibus, & alijs priuilegiatis tempore ceſſationis, & interdicti à diuinis, incipit dies feſtus à primis veſperis præcedētis diei, vt tradit Nauarrus [o] & finitur in completorio eiuſdem feſti vt affirmat idem Nauarrus [p] cum Hoſtiēſi, & Sylueſtro, & tradunt Soto, Medina, Couarruuias, & Perez. Quidam tamen aiunt, quod finitur in ſecūdis veſperis, quod totius reputat Villadiego at in religionibus vide in completorio incluſiuè talem ſuſpenſionē finiri. Pro quibus eſt aduertendum, quod Alexander VI. anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto Pontificatus ſui anno ſecundo die vigeſima Martij, & iterum Pontificatus ſui anno quarto die prima Decemb. & Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo Pōtificatus ſui anno Octauo, die vigeſima octaua Iulij, prout refertur in compendio [q] priuilegiorum D. Hieronymi. *Suſpendunt in monaſterio B. Mariæ del Parral, quodcunque interdictum in feſtiuitatibus Aſſumptionis, Natiuitatis, & Purificationis B. Mariæ, nec non in feſto S. Hieronymi ita, vt non obſtante quocunque interdicto etiam Apoſtolica authoritate appoſito Miſſas, & alia diuina officia in Eccleſia dicti monaſterij cum ſolemnitate dicere, & celebrare valeāt à primis veſperis vſque ad occaſum ſolis,* quod priuilegiū iam eſt commune toti ordini D. Hieronymi, vt cōſtat ex dictis in primo tomo [r] & eo communicant religiones Mendicātes, & ſic in feſtiuitatibus B. Mariæ hic poſitis poſſunt ſuſpendere interdictum vſque ad occaſum ſolis. Aduertendum tamē eſt, quod licet in Matrice citius, quam in alijs Eccleſijs finitum ſit Completorium, & repetatur interdictum cum pulſu cāpanę, licebit nihilominus in alijs Eccleſijs etiam regularium cantare completorium, vt conſuetudo interpretatur, & tradit Medina, [s] & ego explico in additionibus ad Cruciatam.

[o] Nauar. cap. 27. nu. 184.
[p] Nauar vbi ſup nu 185. Soto in 4. d. 22 q 3. art. 1. con. 4 Medin. lib 1 inſtruct. cap. 11. § 13. Couar in cap. alma mater. 2. p. § 5 nu 5. Perez. & Villadiego de regularib. c. 5 nu. 20.
[q] Compend. Hieronym. ver. interdictum. § 3.
[r] tom. 1. q.
[s] Medin. vbi ſupra.

Aduertendum inſuper, quod in vigilia Reſurrectionis licet cantare Miſſam Sabbathi vt tenent Paludanus [t], & Soto, & cum dicitur *Gloria*, in Sabbatho Sancto licet pulſare cāpanas, quia ea Miſſa dici conſueuerat eadem nocte poſt veſperas. Hæc ſecūdum ius commune dicta ſunt, nunc autem ad priuilegia regularium, quæ ampliora ſunt accedere oportet.

[t] Palud. in 4. d. 18. q 8 Soto vbi ſupra con. 4.

QVÆSTIO CXII.

De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *Vtrum priuilegia regularium quibus ſuſpenditur interdictum, ſint ſublata per Concilium Tridentinum.*
2 *In quibus feſtiuitatibus regulares poſſint ſuſpendere interdictum.*
3 *Vtrum poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam ſancti, aut in feſto patroni.*

4 *Vtrum in aliis feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem a diuinis.*
5 *Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis.*
6 *Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis Eccleſiis admittere ſæculares ad officia diuina tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum priuilegia regularium, quibus ſuſpenditur interdictum, ſint ſublata per Concilium Tridentinum ſeſſione vigeſima quinta, de regularibus capite duodecimo.

a *Nauar. in manual. c. 27. nu. 180. & in c. conſil. tit. de priuil. conſ. 7.*

RESpondeo dicẽdo, quod, Doctiſſimus Nauarrus [a] tenet omnia priuilegia regulariũ reſpectu interdictorum, & ceſſationis à diuinis, eſſe ſublata per Tridentinum, quoad ea quæ ipſa priuilegia concedunt cõtra ius commune. Ego tamen opinioni Nauarri nunquam potui acquieſcere, prout in explicatione Cruciatæ latè dixi, & in additionibus ad ipſam etiam confirmaui. Nunc autem viſis argumentis adductis ab ipſo Nauarro in ſuis conſiliis, ab ea opinione Nauarrus, tenaciùs recedo, ad hominem enim contra ipſum arguam. Et probatur noſtra ſententia primo, non enim peccat neque tranſgreditur legem iuſtam, qui eam ſeruat cum moderamine diſpenſationis à Principe ſibi conceſſæ, clericus enim nobilis, vel Doctor Legem [b] de non habendo plura beneficia non tranſgreditur accipiẽdo illa cum diſpenſatione, prout dicitur in iure [c] modo abſtineat à pluriiate, ad quam ſe nõ extendit diſpenſatio, & ſic in propoſito noſtro non frangunt ius commune de ſeruandis interdictis, qui cum diſpenſatione Papæ aliquibus diebus tempore interdicti, aut ceſſationis diuina celebrant.

b *c. dudum de præbend.*
c *c. de multis de præbend.*

Huic argumento reſpondet Nauarrus concedẽdo totum, & ita concedit religioſos ſeruãtes interdicta cum moderatione priuilegiorũ validorum nõ frangere legem communem de interdictis ſeruandis. At ait priuilegia ipſorum eſſe per Conciliũ Tridentinum abrogata, verum contra Nauarrum ſtatim in ſecundo argumento agemus, de intellectu vero Tridentini diſputando. Secundò probatur cõcluſio, nam in multis Decretis [d] eiuſdẽ Tridentini, in quibus aliqua deciduntur, & præcipiuntur, additur expreſſè non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, ex quibus à contrario ſenſu videtur non eſſe ſublata priuilegia regularia quoad alia decreta, in quibus ſimilis derogatio minimè fuit appoſita, ſicut eſt decretum de interdictis ſeruandis.

d *Seſſ. 25. de regul. c. 4. 5. & 9. 10. & 11.*

Huic argumento reſpondet Nauarrus, quod argumentum à contrario ſenſu ceſſat, quãdo ſumitur ad probãdum id, cuius cõtrarium eſt iure diffinitũ, vt ex eodem iure colligitur [e] & tradit Gloſſa dilatata per Felinum. At in noſtro caſu exprimitur in capitulo finali dictæ ſeſſionis vigeſimæquintæ de regularibus, quod priuilegia omnia, & ſingula contra ſtatuta in illa ſeſſione cẽſeantur ſublata, & ideo ex eo quod in aliquot capitulis tollantur ſpecialiter priuilegia quoad aliqua non poteſt ſumi argumentum, quod non cenſentur ſublata quoad alia.

e *c. nobis de fori exam. & glo. ibi Felinus in cap. Nobis de foro compe.*

Sed contra Nauarrũ replicatur, quod in dicto capitulo finali Tridentini non tolluntur omnia priuilegia, quæ ſunt omnino contra ſtatutũ de obſeruandis interdictis, ſolum enim ibi tollũtur priuilegia in ſua generali reuocatione, quæ omnino ſunt cõtraria dicto ſtatuto tollentia omnem eius vim, quibus religioſi erant omnino exempti ab obſeruatione cuiuſcumque interdicti, vt erat priuilegium conceſſum Hoſpitalariis D. Ioannis Baptiſtæ, cuius mẽtionem in ſuperioribus fecimus [f] & ego in explicatione Cruciatæ dixi, non autem tolluntur priuilegia, quæ non tollunt omnino obſeruantiam interdictorum, ſed ſuſpẽdunt in aliquibus caſibus particularibus. Quare ait Doctiſſimus Pater frater Franciſcus de Bobadilla, miniſter olim Prouincialis Prouinciæ Caſtellæ regularis obſeruantiæ noſtræ Sacræ religionis in Enchiridione, quem manu ſcriptum nobis reliquit, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto in ciuitate Toletana in conuentu S. Petri Martyris non fuit obſeruatum interdictum generaliter promulgatum in quodam feſto priuilegiato ordinis prædicatorum, de quare lis intenta cœpta eſt, ſed tandem conuentus optinuit.

f *ſupra. q. & in explicat. Cruciatæ §.*

Neque ſupradictis obſtat, quod ait idem Nauarrus dicens, quod ſi ſufficeret eis ſeruare interdicta cum minori moderatione, quam iure communi nõ obſtante derogatione generali priuilegiorũ prædicti capituli vigeſimi ſecũdi, ſequeretur, quod etiam ſufficeret in monaſteriis, & ordinibus, in quibus paupertas relaxata eſt priuilegio Sedis Apoſtolicæ, vel conſuetudine immemoriali quoad aliqua conſeruare paupertatem contra tenorem, & ſtatutum primæuum talium religionum, & conſequenter, quod non debent religioſi ipſarum compelli ad vitam primæuam obſeruandam contra ſtatutum in dicto Concilio Tridentino omnia priuilegia in contrarium abrogante. Nam huic rationi, & replicæ Nauarri reſpondetur, quod Concilium non tollit omnia priuilegia concernentia ad paupertatem religioſorum, ſed ea tantum, quæ ipſam paupertatem funditus euertebant, quod ex ipſo Nauarro [g] probo euidẽter, ipſe enim met poſt derogationem dicti capituli finalis ſeſſionis vigeſimæ quintæ Tridentini in ſuo Manuali verba faciens de homine religionem ingredi volente in hæc verba prorumpit dicens, quod qui ingreditur, vel profitetur religionem aliquam & quia hìc regularis obſeruãtiæ nequaquam viget, non obſeruat illa religionis præcepta, quæ ſub reatu mortalis culpæ obligant, mortaliter peccat: at addidit ſtatim ipſemet Nauarrus dicens. *Quod quidem verum eſt, quoad eſſentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obſeruationes, quæ ſunt iam ſublatæ vel mitigatæ Apoſtolicis priuilegiis veris, vel tempore immemoriali præſcriptis, vel ex licentia tacita, vel expreſſa propriis prælatis ad hoc facultatem habentis, vel ex conſuetudine, quæ licet non ſit immemorialis, eſt tamen adeo rationabilis, & tot annorum, adeoque vetus, & antiqua, quæ ad ea emolliendas dictas obſeruationes ſufficeret.*

g *Nauar. in Man. cap. 12. num. 50.*

Ecce quomodo Nauarrus poſt Concilium Tridentinum derogans etiam cõſuetudines immemoriales in dicto capitulo vigeſimo ſecundo clarè in prædictis inſinuat non peccare mortaliter religioſum frangentẽ obſeruationes accidentarias ſuæ regulæ obligantes ad mortale, quæ ſunt ſublatæ, vel modificatæ per priuilegia vera, & cõſuetudines immemoriales, & per cõſequẽs clarè innuit dicta priuilegia modificãtia minimè abſtuliſſe Concilium, ſi enim ea abſtuliſſe crederet minimè trãſgreſſorem talium obſeruationũ à peccato liberaret. Et contra Nauarrum facit cõmunis vſus omnium religioſorũ qui multa priuilegia concernentia paupertatẽ modificantia eius votum hodie ſine ſcrupulo obſeruãt. Neq; obſtat ſupradictis, quod adducit idem Nauarrus dicens quod eadẽ ratione excuſabuntur religioſi tenentes peculia per licentias expreſſè, vel tacitè conceſſas à Sede Apoſtolica antea, & poſt Conciliũ Tridentinum non obſtante eius Decreto in capitulo vigeſimo ſecundo ſeſſione vigeſima quinta de re-

regularibus, poſſunt enim dicere, quod ſatis ſeruāt ſuam regulam ſeruando eam cum moderamine cōceſſo eis à Sede Apoſtolica, vel conſuetudine immemoriali ei æquipollenti. Sed certè miror valdè Nauarrum ad ſuam aſtruendam opinionem hoc ſumere argumentum, cum ipſemet [a] defendat, quod ſtatus monachorum, & regularium canonicorū eſt licitus quibus certa portio panis & vini, & reliquorum neceſſariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur, alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menſtruas, vel annuas, ita quod nihil teneātur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob vllam neceſſitatem tribuere, neque cōtra ipſi teneantur eis reſidua reddere, ſed ſuo commodo, & damno ea reſeruent vel inſumant, modo nihil prophani impendant, & reſidua in pios vſus conuertant. Contra quam opinionem opponit ipſe Nauarrus [b] dictum capitulum ſecundum Concilij Tridentini, & inter alia, quæ ipſe [c] reſpondet ait, *quod ſaltem diſputando poſſet defendi, etiam poſt prædictum Decretum Concilij licitum eſſe prædictum ſtatutum, non quia in commentario capituli. Non dicatis: numero decimo quinto concluſeras poſſe teneri quod prædictum concilium nō corrigit aliquos canones, ſed ſolum explicat illos, quaſi quidā commentarius eorum, & conſequenter quod ſicut antiqui canones vt ibidem monſtraueras, permittunt regularibus ex cauſa aliqua peculia ſic, & prædictum Concilium intelligendum ſit vetare illa eis, ne ſine cauſa teneant, vel cōcedantur, & conſequenter quod ille ſtatus ſit limitatus poſſet permitti, vbi iuſta cauſa id poſſet.* Imo idem Nauarrus in dicto Commentario Capituli, *Non dicatis*, numero decimo quinto in reſponſione ad ſeptimum, ait, *Quod finis dicti Capituli ſecundi Tridentini videtur continere ius commune, ſolum enim continet in effectu non debere prælatū concedere ſimplici regulari peculium ſuperfluum mobilium, quod nec antea ei licebat ſine iuſta cauſa, & videtur repugnantia, & quod ſit iuſta cauſa dandi, & datum ſuperfluū, quia ſi eſt iuſta cauſa concedendi, non eſt ſuperfluum, neque contra ſi eſt ſuperfluum, cauſa concedendi erit iuſta.*

[a] *Nauar. in capitulum. 18. q. 1. num. 25.*

[b] *Nauar. vbi ſup. num. 51.*

[c] *Nauar. vbi ſup. nu. 33 & 34.*

Hæc Nauarrus. Si igitur non obſtāte derogatione generali capituli dicti vigeſimi ſecūdi, & diſpoſitione capituli ſecundi ſupradicti, Concilij Tridentini licitum eſt cum iuſta cauſa, ipſis religioſis habere peculia ſecundum priuilegia Apoſtolica, aut immemoriales conſuetudines, cur dicemus, eſſe contra Concilium Tridentinum cum iuſta cauſa, & licentia Papali aliquibus caſibus particularibus non ſeruare interdictum? & ſi prohibitio dicti capituli ſecundi Concilij non redditur inutilis ex conceſſione talium peculiorum, cur decemus prohibitionem dicti capituli duodecimi dicti Concilij Tridētini reddi inutilem ſi in dictis feſtiuitatibus authoritate Apoſtolica non obſeruetur interdictum, cum aliis temporibus omnino obſeruetur? ſolum enim redderetur inutilis, ſi nunquam per dicta priuilegia interdictum obſeruaretur, & ita concludendo dico ſolum priuilegia illa totaliter interdictorum obſeruationem tollentia per Concilium Tridentinum eſſe abrogata, non autem illa, quæ in aliquibus caſibus particularibus ſuſpendunt interdicti obſeruationem ſicut in dicto Concilio Tridentino non tolluntur priuilegia, quæ ex iuſta cauſa concedunt peculia religioſis, & monachis.

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus regulares poſſint ſuſpendere interdictum.

Reſpondeo dicendo pro feſtiuitatibus Sanctorum ordinis tēpore interdicti multa antè Bonifacium VIII. fuiſſe conceſſa, ſed quia illa per ipſummet Bonifaciū [d] fuerunt reuocata, ideo oportuit in medium adducere priuilegia poſt Bonifaciū VIII. à Sede Apoſtolica emanata, quibus ſupradictæ conceſſiones antiquæ fuerunt innouata, & de nouo confirmatæ. Vnde Iulius II. confirmauit, & de nouo conceſſit priuilegia ſuorum prædeceſſorū, tempore interdicti, quibus fratres Minores poterāt ſolemniter celebrare diuina officia in ſuis Eccleſiis, & monaſteriis in ſolemnitatibus Sanctorum, Franciſci, S. Antonij, & B. Claræ, & per ſuas octauas, & quod id ipſum poſſint in feſtiuitatibus aliorū Sanctorum dicti ordinis, videlicet S. Ludouici, Bernardini, Bonauenturæ, necnon quinque martyrum de Marrochio, ſed per hos per diem tantùm, prout habetur latiùs in libris, Monumenta [e] ordinum, & in Supplemento, & de nouo extendit dicta priuilegia idem Iulius ſecundus ad feſtum Stigmatum B. P. N. Franciſci etiam tempore ceſſationis à diuinis non obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientibus, præſertim Capitulum, *Alma mater*, de ſententia excommunicationis libro ſexto, prout in eiſdem libris [f] continetur.

[d] *c. alma mater de ſe. ex com. in 6.*

[e] *in 1. imp. f. 66 & in 2 fo. 70 conceſ. 171. Suppl. fo. 100. conceſſ. 377.*

[f] *in 2. impr. f. 100 conceſſ. 2. fol. 70 conceſ. 173. & in Suppl. fol. 74. conceſ. 213 & fol. 81 conceſſ 263.*

Sed videamus, quid minoribus pro feſtiuitate S. Didaci à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente Octauo ſit conceſſum, & referam in præſentiarum conceſſionem ipſius, quam ego ſub ſigillo Authentico accepi à Patre Fratre Ioanne de Capeda Prouinciæ Conceptionis noſtræ ſacræ religionis digniſſimo miniſtro Prouinciali, nunc autem totius ordinis Definitore Generali qui cum Curiæ Romanæ eſſet Commiſſarius Generalis ipſam à Sanctiſſimo D. N. impetraui.

Sanctiſſimus Papa Clemens Octauus, ad perpetuam rei memoriam ſacra Seraphici Sancti Franciſci religionis in Sanctam Romanam Eccleſiam merita poſcunt, vt priuilegia, & indulta ibi per Sedem Apoſtolicam conceſſa non modo conſeruentur, ſed augeantur, & amplientur, cum itaque ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificum conceſſionibus religioni præfatæ indultum ſit, vt temporibus interdicti quacunque etiam Apoſtolica authoritate appoſiti feſta Sanctorum euſdem ordinis Franciſci, nimirum Bonauenturæ, Antonij de Padua, Ludouici, Bernardini, Claræ, Eliſabeth, ac martyrum ſolenni ritu celebrarentur perinde ac ſi interdictum huiuſmodi minimè appoſitum eſſet liberè poſſint: feſta vero S. Didaci, & Portiuncula in prædicto indulto minimè comprehendantur, Nos religionem præfatam amplioribus fauoribus, & gratiis proſequi volentes, ac indultorum huiuſmodi, ac literarum Apoſtolicarum de ſuper expeditarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes ſupplicationibus nomine dictæ religionis per dictum noſtrum Hieronymum presbyterum Cardinalem Mattheium nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati religionis præfatæ vniuerſa, ac cuicunque illius ordinis ſiue familiæ, conuentui, vt in eorum Eccleſiis feſta etiam præfata S. Didaci, & Portiunculæ, temporibus interdicti prout alia feſta præfata, ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare liberè, & licitè poſſint & valeant authoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus, ac indulta prædicta, ac præfatis S. Didaci, & Portiunculæ feſtiuitates extendimus, & ampliamus, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in vniuerſalibus, prouincialibuſque Synodalibus conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus necnon omnibus illis, quæ in præfatis indultis, & literis Apoſtolicis conceſſum eſt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcunque, dat. Tuſculi ſub annulo piſcatoris die decima ſeptima Octobris, milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, Pontificatus noſtri anno quarto.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod pro

feſtiuitatibus, & octauis Patris noſtri Franciſci, S. Antonij, Bonauenturæ, Ludouici, Bernardini, ac ſtigmatum B. P. N. Franciſci, ac in feſtiuitate B. Claræ, & eius octauis, nec non pro feſtiuitate Sanctorum quinque martyrum de Marrochios tempore ceſſationis à diuinis ſimile priuilegium eſt conceſſum, & ad id probandum (vt alia omittam) aduertendum eſt, quod Leo X. declarauit, & conceſſit iiſdem fratribus Minoribus, quod in forma obſeruationis nulla ſit differentia inter ceſſationem à diuinis, & quodcunque interdictum. Ita habetur in ſupplemento.[a]

a Supp fol 19. conceſ. 145.

Secundò eſt notandũ, quod licet in præfatis, conceſſionibus nulla fiat mentio de feſtiuitate ſeptem martyrum ordinis Minorum, qui in Septam Sarracenorum vrbem penetrarunt, ibique pro Chriſto Domino martyrium ſubierunt, non tamen eſt negandum pro dicta feſtiuitate idem priuilegiũ à Sede Apoſtolica eſſe conceſſum. Nam Iulius Secũdus, prout habetur in Monumentis[b] Ordinum ordinauit, quòd omnia conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorum cenſentur cõceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Minorum, licet ſint in maiori numero, quam feſta ipſorum fratrum Prædicatorum, & certum eſt, quod patres Ordinis Prædicatorum celebrant ſolemniter feſtiuitates ſui ordinis tempore ceſſationis à diuinis.

b In 1 imp fo. 90. & in 2. fo. 227. conceſ 484.

Tertiò eſt notandum, quod etiam ſi ipſæ feſtiuitates in alium diem transferantur celebrandę, & de eis fiat commemoratio ſuſpẽdi interdictum, & ceſſationem. Nam Leo X. declarauit *& conceſſit fratribus Minoribus, quo priuilegium de ſuſpendendo interdictum in feſtiuitatibus Sanctorum ſui ordinis intelligatur de diebus, quibus talia feſta cadunt, etiam ſi propter alia maiora feſta occurrentia earum officia in alium diem transferantur.* Ita habetur in Supplemento[c] ordinis.

c Supple fol 58 conceſ. 154.

Eidem Leo X. *Conceſſit fratribus Ordinis Prædicatorum, vt quoties feſtiuitates Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, & Vincentij, & Sanctæ Catherinæ de Senis, & earum octaua quomodocũque etiam per tranſlationem celebrandi occurrerent tempore, quo ciuitates, oppida, & loca eccleſiaſtico interdicto etiã authoritate Apoſtolica ſunt ſuppoſita in Eccleſiis domorum ſuorum & monaſteriorum quorum cura dicto ordini eſt commiſſa, niſi Eccleſiæ ſupradictæ, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti, aut cauſam dederint interdicto, aut eam foueant, poſſint pulſatis campanis, & apertis ianuis (interdictis, & excommunicatis excluſis) alta voce Miſſas, & alia diuina officia diurna, & nocturna in diebus feſtiuitatum prædictarum, & octauis earum reſpectiuè durantibus etiam ſi per octauas ipſarum & die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret, liberè, & licitè celebrare. Ac voluit vt quoties declaratæ feſtiuitatum, & octauarum earundem celebrationes quælibet ex cauſa etiam extra tempus interdicti transferantur quòd indulgentiæ dictas Eccleſias in feſtiuitatibus huiuſmodi, & per earum octauas viſitantibus pro tempore conceſſæ ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſeantur tranſlatæ.* Ita habetur in ordinis Supplemento.[d]

d Supp fo 82. & fol 141. conceſ 134.

Ex quibus cõceſſionibus aliqua colliguntur. Primum eſt Quòd ſi dies, in quibus debebant celebrari dictæ feſtiuitates, in alios dies trãsferantur ab ipſis diebus etiam ſi officia ipſorum Sanctorum non recitentur, neque de ipſis fiat commemoratio, debet ſuſpendi interdictum & ceſſatio, vt patet ex prima concluſione Leonis X facta Minoribus, licet ex ſecunda data pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorũ contrarium colligi videatur. Ego tamen arbitror ibi contrarium minimè dici. Nam habetur ibi, quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus quomodocumque etiam per tranſlationem celebrandæ occurrent, dictio enim illa (*etiam*) caſum magis dubitabilem includit, & ſic vult Leo X. quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus, etiam ſi de ipſis non celebretur, ſed per tranſlationem in aliis diebus celebretur: quod ipſum in prima conceſſione pro minoribus dixerat idem Leo. Vnde ſi propter feſtiuitates occurrentes incipiat celebrari officium in penultimo die octauarum in his duobus tantum diebus de Sanctis agetur, quibus tranſactis ipſorum octaua fiet.

Secundò colligitur, quod licet propter feſta alia occurrentia de ipſis tantum fiat commemoratio, poteſt ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, vt patet ex verbis conceſſionis ſupradictæ ibi, *Etiam ſi per octauas ipſarum, & in die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret.*

Tertiò colligitur, quod indulgentiæ, quæ conceduntur pro ipſis in his feſtiuitatibus non lucrantur in diebus in quibus cadunt dictæ feſtiuitates, ſed in diebus, in quibus de ipſis fit officium, vt patet ex verbis ipſius conceſſionis ibi. *Ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſentur tranſlata.*

Notandum eſt tertiò circa conceſſionem Sanctiſſimi Domini noſtri Clementis Octaui, pro Sancto Didaco, & Portiunculæ, quod non videtur in ea concedi priuilegium ſuſpendendi ceſſationem à diuinis in his feſtiuitatibus. Nam ex dictis in præfatione, & proœmio alicuius conſtitutionis, & priuilegij debet eius Decretum regulari, & explicari, vt in primo Tomo[e] latè diximus. At proœmium dicti priuilegij hoc modo incipit, *Cum itaque, ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificum conceſſionibus religioni præfatæ indultum ſit, vt temporibus interdicti quacunque etiam authoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis, &c.* Ex quibus verbis colligitur, quod licet pro feſtis dicti ordinis concedatur priuilegium pro tempore ceſſationis orator ſolum petiuit, vt ſicut pro ipſis tempore interdicti conceſſum eſt priuilegium: ita etiã pro feſtis Sancti Didaci, & Portiunculæ priuilegium concedatur, pro tempore tantũ interdicti, & iuxta ſupplicata conceſſit Sũmus Pontifex

e 1. tom. q 15.

Pro contraria tamen parte, ſcilicet, quod pro tempore ceſſationis à diuinis videtur dicta conceſſio intelligenda facit, licet enim in præfatione tantum de interdicto mentio fiat, in conceſſione tamẽ talibus verbis vtitur Summus Pontifex, vt ad tempus ceſſationis à diuinis indultum extendatur; concedit enim ordini Minorum, vt in eorum Eccleſiis feſta S. Didaci, & Portiunculæ in tempore interdicti prout alia feſta Sanctorum ordinis, ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare, liberè & licitè poſſint, & valeant: illa enim verba (*ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem*) magnum quid, & amplum priuilegiũ includere videtur, ſcilicet, quod temporibus interdicti, & iuxta priuilegia conceſſa pro feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum feſtiuitates S. Didaci, & Portiunculæ regulentur. Ita quod ſicut in prædictis feſtiuitatibus iuxta ſeriem prædictorum indultorum nulla eſt differentia inter interdictum, & ceſſationẽ à diuinis, quantum ad eorum obſeruationem prout dictum eſt in ſuperioribus: ita in feſtiuitatibus S. Didaci, & Portiunculæ nulla ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem. Et cõfirmatur hæc ſententia: nam vt refert Collector[f] priuilegiorũ Mendicantium duo inſignes Doctores vniuerſitatis Salmanticæ in ſuis repetitionibus concluſerunt, quod ceſſatio generalis à diuinis & interdictum ſunt omnino idem, ita quod habet in eis locum capitulum, Alma mater, hoc eſt, quod ſi ceſſatio eſt in toto oppido, vel alias, generalis, celebrabitur ianuis clauſis, &c. & in feſtiuitatibus priuilegiatis in dicto capi-

f Collect. 1. tit. interdict. 1. § 17.

tulo. Alma mater, ſolenniter officia diuina celebrabuntur, de quo in inferioribus diſputabitur. Ex quibus infertur, quod cum Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens VIII. conceſſerit, vt non obſtante quocunque interdicto etiam Apoſtolico poſſint celebrare feſta S. Didaci, & Portiunculæ videri ſecundum prædictam opinionem, quod ad tempus ceſſationis generalis poſſit prædicta conceſſio extendi, quod vt probabile amplector, deſidero tamen, vt à Sede Apoſtolica claritas huius dubij obtineatur.

Quintò eſt notandum circa conceſſionem Leonis X pro ordine Prædicatorum conceſſam ibi, (*Niſi Eccleſia ſupradicta, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti,* Quod, conceſſio hæc non extenditur ad interdictum ſpeciale, cum illud, quod conceditur pro interdicto generali, pro ſpeciali minimè concedi intelligatur. Pro cuius rei explicatione eſt aduertendum, quod interdictum generale eſt, quando Regnum, Prouincia, Ciuitas, Villa, aut Caſtrum interdicitur, ſpeciale autem, quando in aliquam Eccleſiam, aut parochiam nominatim decernitur, vt probant Abbas,[a] Calderinus, Syluester, & Florentinus. Secundò eſt aduertendum, quod ea quæ conceduntur pro interdicto loci generali, non conceduntur pro Eccleſia particulari affecta interdicto, vt notat quædam Gloſſa [b], quam ſequuntur Anchatranus, Dominus Francus, & alij allegati à Couarruuias.

[a] *Abbas in c. cum in partibus de verb. ſignif. Calde. de interd. memb. 2. col. 5 Syl. v. Interdictū 2. q. 3. Flor. 3. p. tit. 16 c. 2.*

Vnde Leo X. dictam conceſſionem ſecundum metas iuris communis regulando prædictam addidit limitationem dicens, eius indultum minimè habere locum, quando Eccleſiæ ſupradictorum fratrum eſſent nominatim interdictæ, quæ enim pro generali interdicto conceduntur, ſecluſo priuilegio ad ſpeciale interdictum minimè protrahuntur. Dixi (ſecluſo priuilegio.) Nam Iulius II. conceſſit Auguſtinienſibus fratribus, *Vt quæ ordini ſuo pro tempore generalis interdicti conceſſa ſunt, ea omnia in ſpeciali interdicto cenſeantur conceſſa.* Ita habetur in ordinis ſupplemento [c], quod indultum licet fuerit conceſſum ante Leonem Decimum, nihilominus tamen etiam in conceſſis pro tempore interdicti ab ipſo Leone Decimo, locum habere debet: tum quia tam Iulij Secundi conceſſiones quoad interdicti ſuſpenſionem, quàm conceſſiones Leonis X. ſunt his nouiſſimis temporibus à Gregorio Decimotertio, & à Sixto Quinto, & à ſanctiſſimo Domino noſtro Clemente VIII. confirmatæ, & de nouo conceſſæ. Ex quibus reſolutiuè colligitur, quod licèt Eccleſiæ fratrum Minorum, & fratrum Prædicatorum, & ordinum Mendicantium, & eorum, qui mendicantium fruuntur priuilegiis, ſint ſpecialiter interdictæ, poſſunt in eis officia diuina celebrari, quando in generali interdicto ſolenniter fieri conceduntur.

[b] *Gloſſ. in d. c. alma mat. v. Eccleſiis vbi Couar. 2. p. §. 4. n. 1.*

[c] *Supple. ordi. fol. 91. conceſ. 310.*

Sextò eſt notandum, quod ego non inuenio in his priuilegiis conceſſum, quod abſolutè poſſint fratres adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ ſæcularibus in feſtiuitatibus, in quibus interdictũ, & ceſſatio à diuinis ſuſpenditur, ſolum enim in his feſtiuitatibus ſuſpenſio fit quoad diuina officia celebranda, & cum diuina officia celebrari conceduntur, ſacramentorum adminiſtratio minimè permittitur, vt dictum eſt in ſuperioribus [d]. Inuenio tamẽ aliud priuilegium Leonis X. *Quo conceſſit fratribus Minoribus, quod in diebus, in quibus ſuſpenditur interdictum, tam virtute priuilegiorum ordinis Minorum, quàm alias de iure generali et conceſſi poſſint fratres in domibus ſuis intra, & extra Eccleſiam dicere, & facere omnia, quæ nullo exiſtente interdicto fieri poſſent, & hoc propter ſcrupulum aliquorum, qui dicunt, quod quando ſuſpenditur aliquod interdictum propter aliquod feſtum, non poſſit dici, niſi officium, & Miſſa illius ſine aliis orationibus, & collectis.* Ita habetur in ſupplemento [e] ordinis. Circa quod notat Collector [f], quod virtute eius non poſſunt fratres ſepelire ſæculares mortuos tempore talis ſuſpenſionis, aut alia ſimilia facere, hoc dicit, quod patet ex verbis, quæ poſt conceſſionem ſequuntur, ſcilicet. *Et hoc propter ſcrupulum. &c.* Hæc enim, ait, fuit cauſa, propter quam ego, ait ille qui hoc opus collegi, præfatam conceſſionem procuraui, & non alia ſi benè memini. Sed miror certè, quod dixerit Collector virtute dictæ conceſſionis non poſſe fratres mortuos ſepeliri. Nam ſecundum ius poterant ipſi eos ſepelire tempore, quo ſuſpenditur interdictum pro celebratione diuinorum, cum conceſſa diuinorum celebratione concedatur etiam ſepultura mortuorum, prout dictum eſt in ſuperioribus [g].

[d] *Supr. q.*

[e] *Supp. fol. 18. conceſ. 16 a.*

[f] *Collect. tit. interd. §. 7.*

[g] *Supr. q.*

Vnde per dictam conceſſionem Leonis X. poſſunt regulares celebrare diuina ſepelire in ſuis domibus defunctos, Euchariſtiam fidelibus miniſtrare, cum dicat Papa quod ſuſpenſio fiat, ac ſi nullum exiſteret interdictum. Neque obſtat cauſa aſſignata ab oratore, cùm enim eſſet friuola ab ſcrupuloſis inuenta, Summus Pontifex, vt ſimiles tolleret ignorantias, plus conceſſit, quàm fuit ſupplicatus.

Inuenio etiam, Paulum III. prout dicitur in Compendio [h] Societatis Ieſu, *Conceſſiſſe religioſis Societatis in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit tempore interdicti quauis etiam authoritate Apoſtolica appoſiti ianuis clauſis, & excommunicatis, & interdictis excluſis ſummiſſa voce Miſſas & alia diuina officia celebrare, ſacramenta recipere & aliis adminiſtrare, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, neque contingat id ipſis ſpecialiter interdici.* Ex quo priuilegio colligitur, quod in feſtiuitatibus, in quibus de iure, vel ſecundum priuilegia regularium interdictum, vel ceſſatio à diuinis ſuſpenditur, poſſunt regulares Mendicantes, & ij, qui gaudent priuilegiis Societati conceſſis, communicare fideles. Nam dictum priuilegium concedit religioſis Societatis, vt poſſint tempore interdicti fidelibus Euchariſtiam, & alia ſacramenta adminiſtrare clauſis ianuis, & per conſequens poſſunt virtute eius in dictis feſtiuitatibus ea ſacramenta miniſtrare etiam ianuis non clauſis, cum tunc apertis ianuis diuina celebrentur, quia verè interdictum, & ceſſatio in his ſuſpenduntur.

[h] *Comp. Societ. interd. §. 1.*

Ex quibus infertur primò, quod cum Pius Quintus, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima tertia die Decembris monaſteriis ordinis D. Hieronymi conceſſerit, prout habetur in Compendio [i] priuilegiorum huius ordinis. *Quod tempore cuiuſcumque tam generalis, quàm ſpecialis interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & apponendi illi non obſtante officium diuinum, & Miſſa in monaſteriis, domibus, & Eccleſiis ordinis per religioſos alta voce, & ianuis apertis ſequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini, ac Aſcenſionis, & Beatæ Mariæ Virginis Aſſumptionis, & ſingulorum Apoſtolorum, necnon in ramis Palmarum Feria quinta, & ſexta in Cœna Domini, & Sabbathi Sancti, necnon Sanctiſſimæ Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & Viſitationis Beatæ Mariæ, Natiuitatis Sancti Ioannis Baptiſtæ, & Tranſlationis Sancti Patris Hieronymi, ac Auguſtini, & Paulæ viduæ, ac omnium Sanctorum feſtiuitatibus, & in commemoratione omnium defunctorum pro Miſſa, & proceſſione, & etiam in die obitus alicuius religioſi, vel religioſæ dicti ordinis pro Miſſa, & officio pro ipſo defuncto dicenda publicè diei celebrari, & cantari,*

[i] *Compen. D. Hier. ti. inter. §. 10.*

gais, omneſq; Chriſti fideles illic occurrentes illis intereſſe & aſſiſtere, liberè, & licitè poſſint, & valeant. Infertur (inquam) quod in dictis feſtiuitatibus poſſunt etiam ipſi religioſi ſacramenta fidelibus indifferenter miniſtrare, & conferre, licet enim in hoc priuilegio minimè ſacramentorum adminiſtratio permittatur virtute tamen conceſſionis Leonis Decimi, & Pauli Tertij, ſuperius allegatæ poſſunt religioſi in ſuis monaſteriis in prædictis feſtiuitatibus ea conferre.

Secundò infertur, quod cum Pius Quartus, Pontificatus ſui anno ſexto, ſexto Kalendas Auguſti conceſſerit monaſteriis eiuſdem ordinis Diui Hieronymi, prout habetur in Compendio [a] dicti ordinis, *Quod tempore interdicti quacunque authoritate appoſita in Eccleſiis eorundem monaſteriorum dummodo fratres interdicto cauſam non dederint ianuis apertis, & alta voce in diebus Paſchatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis Dominicæ, & Circumciſionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor Beatæ Mariæ Virginis, & in ſingulorum Apoſtolorum, & Sancti Patris Hieronymi, & Dedicationum Eccleſiarum ipſius religionis monaſteriorum feſtiuitatibus à primis Veſperis vſque ad Completorium diei ſequentis incluſiuè Miſſam, & alia diuina officia celebrare poſſint.* Quod ipſum eidem ordini conceſſit Pius V. Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo, decimoſexto Kalendas Februarij, infertur (inquam) quod in dictis feſtiuitatibus tempore interdicti poſſunt fidelibus publicè ſacramenta miniſtrare in Eccleſiis dictorum monaſteriorum virtute conceſſionis Leonis Decimi, & Pauli Tertij ſuperius allegatæ.

[a] *Comp. Hier. pri interdictū. § 8 & 11.*

Infertur tertiò, quod cum Leo [b] X. conceſſit generali, *Et aliis Abbatibus, Prioribus, & Abbatiſſis, Monachis, & monialibus conuerſis, ſeruitoribus, & ſeruitricibus monaſteriorum, & Prioratuum ordinis Sancti Benedicti congregationis Hiſpaniæ pro tempore exiſtentium, vt in Conceptionis, & Viſitationis Beatæ Virginis Mariæ, & eiuſdem Virginis, & Sancti Ioannis Baptiſtæ, Natiuitatibus, necnon Sanctorum Benedicti Abbatis, Martini Epiſcopi, & Confeſſoris tranſitituum, & tranſlationum, ac Sanctorum Gregorij Papæ, Ildephonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac beatorum Mauri, & Placidi diſcipulorum, ac Sanctæ Scholaſticæ ſororis eiuſdem Sancti Benedicti, Adelelmi Confeſſoris, necnon in quorumcunque aliorum Sanctorum, & Sanctarum ſub quorum inuocationibus monaſteriorum prioratuum, & locorum vtriuſque ſexus dicti ordinis, & congregationis Eccleſiæ dedicatæ, & conſtructæ, ſeu quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt, necnon hebdomadæ Sanctæ, & Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitatibus, & per octauas earundem omnium ſupradictarum feſtiuitatum, necnon quoties monachi, moniales, & aliæ vtriuſque ſexus religioſæ perſonæ dicti ordinis, & congregationis profeſſionem emiſerint, aut primam Miſſam celebrauerint, ſeu eos in Eccleſiis, vel cæmeteriis monaſteriorum, prioratuum, & aliorum locorum dicti ordinis, & congregationis humana cadauera Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ contigerit tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis quacunque authoritate Apoſtolica impoſitorum, dummodo huiuſmodi interdicto cauſam non dederint, nec id eis contigerit ſpecialiter interdici apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter, & in cantu celebrari,*

[b] *Habetur in comp mendic. pri interdictū. 2 §. 10.*

Infertur (inquam) iuxta ſuperiùs dicta quod per aliam conceſſionem Leonis Decimi, & Pauli III. poſſunt ſacramenta in prædictis feſtiuitatibus, & in diebus appoſitis in hac conceſſione fidelibus miniſtrare.

Aduertendum tamen, quod monachi exiſtentes extra ſui ordinis Eccleſias, & monaſteria, in quibus ſuſpenditur interdictum, quoad officiorum diuinorum celebrationem tantum non, poſſunt ea ſacramenta prohibita in tempore interdicti in dictis Eccleſiis miniſtrare, cum in conceſſione Leonis Decimi, & Pauli III. hoc ipſis in ſuis Eccleſiis facere concedatur, & priuilegium ratione loci ſit reale, & non perſonale, prout iam in primo tomo explicatum eſt.

Infertur quartò, quod licet tempore interdicti non poſſit ſacramentum Extremæ vnctionis conferri etiam clericis, vt in iure [c] determinatur, & tradunt Nauarrus, Soto, & Couarruuias, virtute tamen priuilegij Leonis X. & Pauli III. poſſunt fratres in tempore interdicti ſæcularibus in noſtris domibus ægrotantibus ſacramentum Extremæ vnctionis conferre, licentia tamen parochi obtenta, ne in pœnas iuris Canonici incidant prohibentis ipſum ſine eorum licētia adminiſtrari. Pro omnium autem ſupradictorum explicatione aduertendum eſt, quod multa in ſuperioribus conceſſionibus inculcantur, quæ ſigillatim per articulos ſunt diſcutiēda, de quibus inferiùs agemus.

[c] *c quod in te pœni. & remi. Nau c. 27 n. 179 Soto in 4. d. 22 q. 3 ar 1. c. me. 4. in fin. Cou in c. Alma mat. 2. p. §. 2 à n. 7.*

Notandum eſt etiam, quod loquuti ſumus de adminiſtratione ſacramentorum pro fidelibus omnibus indifferenter, nam loquendo de religioſis, de familiaribus, & domeſticis, & ſeruitoribus, ſunt inferius aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS III.

Vtrum in feſtiuitatibus Sanctorum, quorum corpora in Eccleſiis regularibus requieſcunt, & in feſtis Patronorum ipſarum: & in feſtis Tranſlationum poſſint interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi.

RESpondeo dicendo, quod vt conſtat ex priuilegio Leonis X. Benedictinis conceſſo, cuius tenorem articulo ſuperiori retulimus, ibi, *Quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt,* quod in feſtis Sanctorum, quorum corpora in Eccleſiis Regularibus recondita ſunt, poſſunt in ipſiſmet Eccleſiis ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis ad diuina officia, & ad obſequias celebrandas, & ad ſacramenta adminiſtranda iuxta ſuperiori articulo explicata.

Et aduertendum, quod conceſſio loquitur de Sanctis, quorum corpora in ipſis Eccleſiis recondita reſpectiuè exiſtunt, non tamen dicit, quorum reliquiæ notabiles, putà caput, brachium, vel crus alicuius ſancti. Ex quo clarè deducitur, quod non poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio in Eccleſiis regularibus, in feſtis Sanctorum, quorum notabiles reliquiæ ibi requieſcunt. Quod probatur ex quadam Gregorij XIII. conſtitutione, quæ apponitur in Breuiario Romano cum officiis Sanctorum Hiſpaniarum, in qua concedit Summus Pontifex, quod poſſit celebrari de ſanctis in Eccleſiis, in quibus eorum corpora, ſeu notabiles reliquiæ exiſtunt, illa enim dictio (ſeu) innuit, quod appellatione corporum notabiles reliquiæ eorum minimè comprehenduntur, & vt omnis arbitrandi ambiguitas tolleretur, declarat ibi Summus Pontifex, quod notabiles reliquiæ erunt caput brachium, vel crus. Ex quo conſequenter infertur, quod ſi corpori alicuius ſancti deficiat caput, brachium, vel crus, nihilominus poteſt ratione ipſius corporis interdictum, aut ceſſatio ſuſpendi. Ex quibus conſequitur, quod cum

Adrianus VI. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimoſecundo, Pontificatus ſui anno primo, die ſexta Iunij, prout refertur in compendio [a] priuilegiorum ordinis D. Hieronymi, concesserit fratribus Monaſterij Sanctæ Engratiæ, *in perpetuum futuris temporibus tempore interdicti Eccleſiaſtici, quauis etiam authoritate Apoſtolica appoſiti in diebus Sanctæ Engratiæ, eius commentorum ſimiliter, ac Sancti Lamberti, necnon Sanctorum innumerabilium Martyrum, quorum corpora in prædicta Eccleſia requieſcunt: & in feſto Sancti Hieronymi Miſſas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulſatis campanis alta voce decantando excommunicatis*, & interdictis excluſis celebrare poſſint: quod priuilegium cum communicetur aliis eiuſdem ordinis monaſteriis, vt patet ex iis, quæ in primo tomo latè probauimus, conſequitur, quod etiam poſſunt in aliis eiuſdem ordinis monaſteriis tempore interdicti diuina ſolemniter celebrari in diebus Sanctorum, quorum corpora ibi requieſcunt, & virtute priuilegij Leonis X. Benedictinis conceſſi id ipſum tempore ceſſationis à diuinis indulgetur, imo iuxta ea, quæ in ſuperiori articulo latè reſoluimus, poſſunt in dictis Eccleſiis ſacramenta fidelibus miniſtrari.

[a] *Compen. ti. interdi. § 6.*

Secundò dico, quod in feſtis Patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium vtriuſque ſexus ſub quorum inuocationibus dicatæ, vel conſtructæ ſunt, poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio, vt conſtat ex priuilegiis ſupra appoſitis, & ex alio priuilegio ordini Diui Hieronymi conceſſo, quod in compendio [b] dicti ordinis refertur. Iulius enim III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, 1. die Ianu. *Priori generali, & aliis prioribus & fratribus ordinis conceſſit, quod perpetuis futuris tẽporibus in ſingulis S. Hieronymi, & etiam cuiuſcunq; Sanctorum cuius honorem quodlibet monaſterium ordinis dicatum fuerit feſtiuitatibus, tempore interdicti quauis authoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & ceſſationis à diuinis pro tẽpore interdicti Miſſas, & alia diuina officia in ſingulis monaſteriis ordinis ianuis apertis & pulſatis campanis, vt tamen qui interdicto cauſam præbuerint, excluſis publicè, & alta voce cum omnibus illis intereſſe volentibus celebrare, ſeu celebrare facere liberè & licitè valeant in omnibus, & per omnia, ac ſi interdictum huiuſmodi poſitum non fuiſſet, quod pro dictis feſtiuitatibus tantum ſuſpendi: quibus elapſis in ſuo robore permanere voluit*, quo priuilegio ordines Mendicantes, & alij, qui communicant in priuilegiis conceſſis, & concedendis aliis ordinibus, vſque ad eius datam poſſunt frui in feſtiuitatibus patronorum, & patronarum, ſub quorum, & quarum inuocationibus Eccleſiæ eorum vtriuſque ſexus dicatæ, vel conſtructæ ſunt.

[b] *Compen. ti. interdi. § 7.*

Dico tertiò, quod in feſto tranſlationum patronorum ordinum poteſt ſuſpẽdi interdictum. Quod probatur. Nam in feſto tranſlationis D. Hieronymi, qui eſt patronus huius ſacræ religionis, poteſt ſuſpendi interdictum per conceſſionem Pij V. allegatam in articulo ſuperiori; ergo ſimiliter in feſtiuitatibus trãſlationum aliorum ſanctorum, qui ſunt aut fundatores, aut patroni ipſarũ religionum: nam hæc eſt vis communicationis priuilegiorum in religionibus, vt quod vni conceſſum eſt pro patrono, aut fundatore ipſius, cenſeatur etiã conceſſum pro patronis, & fundatoribus aliarum, quæ communicant in priuilegiis. Vnde in feſto tranſlationis Patris Noſtri Franciſci poteſt ſuſpendi interdictum, & poteſt etiam ſuſpendi ceſſatio à diuinis, cum inter interdictum, & ceſſationem à diuinis in forma obſeruationis nulla ſit differentia, prout conceſſit Leo X. minoribus & habetur in ordinis ſupplemento [c], quod intelligitur, ita quod ſicut tempore interdicti poſſunt diuina ſolemniter celebrari: ita etiam tempore ceſſationis à diuinis in feſtiuitatibus, in quibus ſuſpenditur interdictum.

[c] *Supp. fol. 59. numeſ. 163.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in aliis feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum, & ceſſationem à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur occaſione conceſſionis Leonis X. factæ Benedictinis, quam poſuimus in articulo ſecundo huius quæſtionis, ratione cuius dubitatum fuit, an in omnibus feſtiuitatibus ibidem contentis fratres minores, & alij qui Benedictinorum priuilegiis gaudent virtute communicationis eorum in eiſdem feſtiuitatibus, ac diebus poſſint diuina ſolemniter celebrare, & certum eſt, quod in feſtiuitatibus ſancti Benedicti, & ſanctorum ſui ordinis ibi nominatorum, ſcilicet, Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, Mauri, Placidi, Adelelmi, & Scholaſticæ virginis, nequeunt mendicantes præfata conceſſione vti: nam licet fratres mendicantes habeant plenißimam communicationem priuilegiorũ adinuicem, non tamen vtuntur conceſſione facta fratribus minoribus pro feſtiuitatibus ordinis eiuſdem minorum, ſed pro feſtiuitatibus ſuorum ordinum propriis, & ſic intelligendum eſſe inter Prædicatores, & minores declarauit Iulius II. vt in primo tomo [d] latè diximus. In reliquis verò feſtiuitatibus, quæ non ſunt propriæ prædicti ordinis ſancti Benedicti, & in diebus in præfata conceſsione expreſsis non apparet, cur fratres minores non poſsint celebrare ſolemniter diuina, ſicut faciunt monachi ſancti Benedicti, vt ſunt feſta Virginis Mariæ, Conceptionis, ſcilicet, Viſitationis, & Natiuitatis, & Sancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatis. De ſancto autem Ildefonſo in præfata conceſsione nominato, ait Collector [e] priuilegiorum mendicantiũ, quod non potuit huc vſque inuenire, vtrum fuerit ordinis ſancti Benedicti, conſtat enim ex ſua legenda, quod fuit monachus, ſed non cuius ordinis: ideo ait, quod non auderet aſſerere tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis poſſe mendicantes in eius feſtiuitate ſolemniter celebrare officia diuina. Sed ego in præſentiarum volo demonſtrare quòd D. Ildefonſus fuerit monachus ſancti Benedicti probatur ex Vaſeo [f], & à Morales & Garibai, qui expreſsè dicunt D. Ildefonſum habitum ordinis S. Benedicti recepiſſe in monaſterio Agalienſi, & id ipſum affirmant Blaſius Florticius [g], & Mariana. Circa quod ſunt etiam videndi dominus Rodericus [h] Archiep. Tolet. & Iul. Archiepiſ. Toler. relatus à Surio, illud enim monaſteriũ in quo habitũ ſuſcepit D. Ildefonſus vocatum Agalienſe erat monaſteriũ ordinis Sancti Benedicti ſatis illuſtre in ciuitate Toletana ædificatum in qua Gothi Hiſpaniarum reges habitationem elegerunt & ex eo Euphemius Eluperius Adelphius S. Heladius, S. Iuſtus, S. Eugenius, S. Ildefonſus, & Caſila Abbates dicti monaſterij ad cathedralem Eccleſiam Toletanam fuerunt promoti, & ibi Archiepiſcopi conſecrati. Quod autem hoc tam inſigne monaſterium fuerit ordinis ſancti Benedicti probatur, quia in illo tempore nullus alius ordo monachalis exiſteret, probatur etiam ex quadam ſatis ſingulari authoritate ſancti Maximi Archiepiſcopi Cæſar Auguſtano. Cuius verba ſunt, *Era quingenteſima nonageſima non Atanagildus Rex in Plancia ſuburbij Toletani* *ædifica-*

[d] *1 tom q 55. art 10.*

[e] *Collect tit. interdi § 10.*

[f] *Vaſeus, Morales li. 12. ca. 27 & ca 39. Gari li. 8. pa. 349.*

[g] *Florticius de templo Tolet c. 14. Marian lib. 10. c. 12*

[h] *Roderic li. 2 c 22 & lib. 4 ca. 1 Surius de Sanct. tom. 1.*

ædificauit monaſterium ordinis S. Benedicti in honorem S. Iuliani apud Aruernos paſſim dictum Agalienſe ab Agalia villa propinqua quod diſtat minus quam centum quinquaginta paſſus ab Eccleſia Prætorienſi ſanctorum Petri, & Pauli inter occidentem, & ſeptentrionem ſitum, & ibi conſtituit primum Abbatem ſanctum virum Euphemium qui poſtea fuit vocatus ad primam Toleti ſedem. Cuius teſtimonium eſt maius omni exceptione cum hic Archiepiſcopus floruerit anno quingenteſimo nonageſimo octauo,& fuit filius huius celeberrimi conuentus,& vt ſanctus ab omnibus reputatus,cui vt teſti oculato,& vitæ inculpabilis eſt credendum.Probatur deinde: nam præfatum monaſterium erat dicatum Diuo Iuliano, & præfati ordinis eſt aliud in regno Galeciæ monaſterium etiã Diuo Iuliano conſecratum vocatum communiter, Sanctus Iulianus de Samos,quod fundatum per Abbatem Agericum qui fuit vltimus Abbas monaſterij Agalienſis in vniuerſali Hiſpaniæ deuaſtatione,monachi enim qui ex tantis malis immunes euaſerunt in Galiciam fugientes ad ſimilitudinem ſancti Iuliani monaſterij Agalienſis aliud nouum Diui Iuliani monaſterium ædificauerunt, in quo à tempore Abbatis Agerici ſemper ſumma cum obſeruantia regula ſancti Benedicti fuit obſeruata. Ex quo infertur quòd cum Sanctus Ildefonſus fuerit ordinis ſancti Benedicti non poſſunt mẽdicantes neque alij religioſi in eius feſto tempore interdicti aut ceſſationis a diuinis ſolemniter celebrare.

ARTICVLVS V.

Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum,& ceſſatio à diuinis.

RESpondeo dicendo, Leonem X. conceſsiſſe, quod tempore interdicti ordinaria authoritate poiti poſſunt fratres minores obſeruantiæ dare publicè profeſſionem fratribus ſuis, & in illa cantare hymnum, *Veni creator ſpiritus,* & alias cæremonias facere,prout in conſuetudine habetur. Ita refertur in ordinis ſupplemento [a]. At idẽ Leo X.conceſſit Benedictinis, vt conſtat ex eius indulto relato in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt etiam tempore ceſſationis à diuinis,& interdicti quacunque authoritate appoſiti poſſint dare fratribus profeſſionem apertis ianuis, pulſatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis Miſſas,proceſſiones,& alia diuina ſolemniter,&in cantu celebrando. Ex quo priuilegio collegerunt doctiſſimi Dominicani monaſterij ſancti Stephani Salmanticenſis, quod per totum diem, qua fit profeſſio alicuius religioſi, aut religioſæ ordinum mẽdicantium,& eorum,qui gaudent priuilegiis Benedictinorum poteſt ſuſpendere interdictum quacumque authoritate appoſitum, & ceſſatio à diuinis, ita quod ipſo toto die poſſint diuina ſolemniter celebrari, & à ſacramenta fidelibus miniſtrari in ipſorum religioſorum Eccleſiis iuxta ea, quæ reſoluimus in dicto articulo ſecundo. Quæ opinio probatur primo. Nam clauſula dictæ conceſſionis Leonis ibi, *Apertis ianuis,pulſatis campanis, miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrando*, cum ponatur in fine ipſius conceſſionis,& cum reſpiciat multas conceſſiones, debet eas omnes pariformiter determinare. Nam vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia debet ea pariformiter determinare,prout tradunt Alexander [b], & Picus. Vnde ſicut determinat, quomodo in multorum ſanctorũ feſtiuitatibus tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſunt ſolemniter celebrari diuina officia. Ita determinat pariformiter, quomodo poſſit ſuſpendi interdictum,& ceſſatio, quando alicui fratri, aut ſorori profeſſio datur, & ſicut per totum diem feſtiuitatis ſancti dicta ſuſpenſio fit ita etiam per totum diem,quo profeſſio fit,talis ſuſpenſio conceditur. Et pro hac opinione inuenio quandam conceſſionem ipſius Leonis X. relata à Collectore [c] ordinis Ciſtercienſis,in quo in hunc modũ dicitur, Leo X.congregationis ſancti Benedicti Hiſpaniæ conceſſit, *vt in B.M. Dei genitricis Virginis, & ſancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatibus, & tranſlatione ſanctorũ Martini, & Benedicti, & eorum octauis, nec non in feſtiuitatibus ſanctæ Scholaſticæ eiuſdem ſancti B.ſororis, & beatorum Mauri, & Placidi, ſancti Gregorij Papæ, ac ſancti Ildefonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum,ac tempore, quo monachum aliquem profeſſionem emittere, aut primam miſſam celebrare, ſeu Abbatem, & monachos humana cadauera eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ contigerit,ac quorumuis aliorum ſanctorum ſub quorum inuocationibus monaſteria, & prioratuum eccleſiæ conſtructæ ſunt, & quorum corpora in eiſdem recondita reperiuntur, tempore interdicti (apoſtolica authoritate poſiti tamen clauſis,alia vero quacunque authoritate, dummodo interdicti cauſam non dederint) apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim excommunicatis, & interdictis excluſis miſſas, & alia officia diuina à primis ipſarum feſtiuitatum veſperis vſque ad occaſum ſolis ſequentis, & vltimi octauarum dies ſolemniter,& in cantu celebrari poſſet, quodq́; monachi non presbyteri commiſſi, oblati,donati, & ſeruitores tempore interdicti authoritate Apoſtolica poſiti poſſint Euchariſtiam, & alia eccleſiaſtica ſacramenta recipere.* Datum Romæ vigeſimoſecundo die Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto,Pontificatus ſui anno tertio. Notanda enim ſunt illa verba: *ac tempore, quo monachum aliquem profeſſionem emittere*, videtur enim comprehendere totum diem, & ita intellexit frater Garſia à Toleto in compendio [d] priuilegiorum D. Hieronymi referendo dictam conceſſionem dicendo verba ſequentia, *& dies, quo aliquis monachus profeſſionem emittit*. Et aduertendum, quod iſta conceſſio Leonis X.non eſt eadem cum conceſſione Leonis X. relata in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt patet intuenti. Ex quibus videtur, quod ſic probabiliter poteſt teneri, quod per totũ, ſcilicet,diem profeſſionis interdictum, & ceſſatio ſuſpendatur, & ita practicatur in illuſtriſſimo cœnobio D. Stephani Salmanticenſi ordinis prædicatorum cum conſilio doctiſſimorum, magiſtrorum, & religioſorum, qui ſemper in eo cũ magna Eccleſiæ vtilitate,& ædificatione floruerunt.

Neque ſupradictis obſtat,quod,ſcilicet,ſi illa determinatio pariformiter deberet determinare celebritatem feſtiuitatum ſanctorum,& celebritatem profeſſionis,ſequeretur,quod à primis veſperis dio profeſſionis ſuſpenſio inciperet, ſicut incipit à primis veſperis celebritas ſancti. Nam reſpondetur magnam eſſe differentiam inter ſancti feſtiuitatem, & profeſsionem Nam feſtiuitas ſancti incipit à primis veſperis, ideo mirũ ſi in illis huiuſmodi cenſuræ ſuſpendantur, ſicut etiam ſuſpenduntur in noſtra religione, quando aliquis religioſus dicit primam miſſam, nam à primis veſperis, in quibus ipſe eſt Hebdomadarius, incipit miſſæ nouæ ſolemnitas & huiuſmodi cenſuræ ſuſpenduntur: at vero profeſsio non habet primas veſperas, à quibus eius ſolemnitas incipiat.

Vnde dicta clauſula in fine appoſita, pariformiter determinat omnia antecedentia iuxta naturam, & conditionem eorum, quæ in ipſis conceduntur. Nam, vt prædicant iura [e], verba debent intelligi ſecun-

[a] Suppl.fa.62 conce.197.

[b] Alex.in l.ſi hoc tare.co 3 ff de vulg. & pupi. Picus in l.Triia.col. 2. ff de leg. 2.

[c] Compe ord. Ciſter. ti. interd.§. 8.

[d] Compe D. Hier.ti inter. per communicationem.§.1.

[e] c intelligentia de verbor. ſignif. l.ſi vno § 1. ff. locati.

Digitized by Google

ſecundum materiam ſubiectam. Ex quibus reſolutiuè dico, quod per totum diem profeſsionis poteſt ſuſpēdi interdictum, & ceſſatio, & per totum diem, quo aliquis religioſus traditur ſepulturæ, & ſi ipſe religioſus ſepeliatur hora veſpertina, mihi certum eſt, quod tunc poteſt ſuſpendi interdictum, & altera die, quando dicitur miſſa, diei obitus, poteſt etiā ipſum interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi. in noſtra autem religione ordinis minorum regularis obſeruantiæ à primis veſperis miſſæ nouæ vſque ad meridiem diei ſequentis, quo feſtiuitas miſſæ nouæ finitur interdictum, & ceſſatio ſuſpenduntur, quæ etiam ſuſpēduntur, pro illo tempore, quo durat profeſsio iuxta cæremoniale noſtræ religionis: & hoc mihi videtur ſecurius, cum hæc priuilegia potius ſint reſtringenda, quàm amplianda, & in his temporibus; in quibus hæretici contra cenſuras Eccleſiaſticas vociferantur, notum, & vis ipſarum cenſurarum huiuſmodi ſuſpenſionibus debilitetur. Nec conceſsio facta Benedictinis quando facit aliquis monachus profeſsionem prodeſt aliis religionibus, in quibus ſolemnitas profitendi eſt multo minor, quam ſolemnitas profitendi apud Benedictinos, hi enim cum magna cæremonia & ſolemnitate emittunt profeſsionem, vt patet ex eorum cæremoniali cuius decreti tenorem in medium adducere decreui, vt ex eo clarè colligatur minimè conceſsionem pro profeſsione cum tanta ſolemnitate fieri ſolita aliis religionibus communicari in quibus per breue temporis ſpatium ſolemnitas profeſsionis durat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati religionum poſſint in ſuis domibus admittere aliquos ſæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. conceſſit, vt prior Monaſterij ſancti Benedicti Valliſoleti, *poſſit eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres ſucceſſiuè qua perſona tēpore interdicti generalis, ſiue ſpecialis, aut quando ceſſatur à diuinis in dicto monaſterio, quando miſſa & alia diuina officia celebrantur, ſiue celebrabuntur miſſas, & alia diuina officia audire, & illis intereſſe poſſint, ac in ipſo monaſterio dicto tempore eccleſiaſtica recipere ſacramenta, & ſi aliqua ipſarum ſex perſonarum interim mori contigerit, ſepeliri in eccleſiaſtica ſepultura valeat, ſine tamen ſolemnitate, dummodo dictus prior, vel aliqua ipſarum ſex perſonarum dicto interdicto, aut ceſſationi à diuinis cauſam non dederit, & ipſum interdictum non poſitum ſit, vel confirmatum authoritate Apoſtolica.*

[a] Comp. men. interd. 2. 2 3.

Ita habetur in compendio [a] mendicantium. *& Ioannes Epiſcopus Præneſtinus, Nicolaus V. maior pœnitentiarius conceſſit congregationi S. Benedicti Hiſpaniæ, vt tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint eligere ſucceſſiuè ſex perſonas, viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eiſq; ſacramenta conferre, & ſi è vita exceſſerint, illarum cadauera ſepelire.* Ita refertur in compendio [b] priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, & Henriquez [c] refert, quod ipſemet Ioannes Epiſcopus Præneſtinus conceſſit, *Priori de Monſerrate, dum foras exit, ad loca ſic interdicta, vt eligat ſex perſonas, &c.* Et ratio fuit, quia in Catalunia prope Monſerratum erat tam frequens interdictū, & ceſſatio, vt vix auderet prior & procurator exire de monaſterio.

[b] Cap. Ciſter. tit inter § 13.
[c] Henri. in 2. p li. 13. de excom. & inter. c. 48 §. 3. lit. K.

Et Nicolaus Franciſcus Apoſtolicæ Sedis Nuncius, & orator cum poteſtate legati de latere à præfata ſede deputatus in regnis Caſtellæ Legionis, & Aragoniæ conceſſit monachis S. Benedicti obſeruantiæ Hiſpaniæ, quod tempore interdicti ordinarij poſſint recipere ad miſſas, & ad alias horas canonicas in ſuis monaſteriis quindecim perſonas in qualibet die de iis, qui non dederunt cauſam interdicto. Ita habetur in compendio [d] mendicantium.

[d] Com mend. vbi ſup.

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai V. & Ioannis Epiſcopi Præneſtini poſſunt priores conuentuales ordinum mendicantium, & alij, qui eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti generalis, & ceſſationis à diuinis eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres nō ſimul, ſed ſucceſſiuè, id eſt, vnam poſt aliam ad miſſas & diuina officia, quod intelligo primò non procedere, quando ipſa monaſteria non habent in Eccleſiis capellas vnas ab aliis mediis parietibus ſeparatas, tunc enim poſſunt admitti tot perſonæ, quot ſunt capellæ, vt in his ſic ſeparatis vnaquæque ſigillatim poſſit audire miſſam, & recipere ſacramēta, niſi tunc in choro horæ canonicæ dicantur, tunc enim non poſſunt recipi niſi ſucceſſiuè, cum non omnes ſimul, imo neque earum duæ poſſint diuinis aſſiſtere officiis, quæ tunc in choro recitantur, niſi aliquo alio priuilegio muniantur concedente, vt poſſint dicto tempore diuinis aſſiſtere, in hoc enim caſu poſſunt ſimul admitti virtute dicti priuilegij, imo dico, quod in vnaquaque ipſarum capellarum ſegregatarum non ſolum poteſt admitti vna perſona, ſed aliæ ſimul cum ea etiam ſi in choro recitetur diuinum officium, ſi ipſæ perſonæ virtute alterius priuilegij poſſunt aſſiſtere diuinis, exēplo hoc declaratur, ſi ſyndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & eius vxor, filij, & filiæ, vt dicetur infra [e] habent priuilegium, quod tempore cuiuſcunque interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſſint in Eccleſiis ipſorum fratrum diuinis intereſſe, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, qui ſi accedant in hoc tempore ad monaſterium verbi gratia B. P. N. Franciſci ciuitatis Salmantinæ poſſunt ſimul admitti virtute ipſius priuilegij, & poſſunt etiam admitti ſucceſſiuè aliæ ſex perſonæ virtute alterius priuilegij Nicolai Quinti.

[e] Infra hoc tomo. q.

Secundò eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai Franci poſſunt dicti prælati tempore interdicti ordinarij recipere ad miſſas, & ad horas audiēdas in ſuis monaſteriis quindecim perſonas in qualibet die, & hæ poſſunt recipi ſimul, cum non dicatur, quod recipiantur ſucceſsiuè, & lege non diſtinguente nos diſtinguere minimè debemus, & aduertendum, quod hæ quindecim perſonæ virtute huius priuilegij non poſſunt in dictis Eccleſiis eccleſiaſtica recipere ſacramenta, cum ad receptionem ſacramentorum tale priuilegium non extendatur.

QVÆSTIO CXIII.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis quantum ad moniales in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſteriis diuina celebrare.*

2 *Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſiis ad diuina, & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſsint moniales in ſuis monaſteriis diuina celebrare.

REſpondeo dicendo, quod vt patet ex priuilegiis ſuperiùs allegatis, poſſunt moniales ordinum mendicantium, & quæ eorum fruuntur priuilegiis tempore interdicti quacunque authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis diuina celebrare, & recipere ſacraméta ianuis clauſis ſummiſſa voce, & non pulſatis campanis, & in feſtis ſuorum ordinum reſpectiuè ſicut fratres poſſunt eadem diuina ſolemniter celebrare, & recipere ſacramenta, tum quia moniales fruuntur priuilegiis ipſorum fratrum, prout dicemus articulo ſequenti, tum quia id ſpecialiter illis eſt conceſſum, vt patet ex tenore priuilegiorum, quæ in quæſtione ſuperiori ſunt relata, *Et Leo X. prout habetur in ſupplemento*[a], *conceſſit fratribus minoribus, & monialibus S. Claræ, & tertiæ regulæ ſub obedientia eorundem fratrum minorum degentibus, vt in die S. Eliſabeth filia Regis Vngriæ, & per eius octauam poſſint tempore interdicti miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſeu celebrari facere, quẽadmodum poſſunt in diebus ſanctorũ Franciſci, Antonij, Claræ, & per eorum octauas,* & licet in hoc priuilegio non fiat mentio aliorum ordinis ſanctorum, non eſt dubium, quod in eis poſsint moniales celebrare per communicationem, ſiquidem poſſunt fratres celebrare: & quod dicimus de monialibus ſanctæ Claræ, dicendum eſt de monialibus aliarum religionum, quantum ad celebrationem feſtiuitatum ſuorum ordinum.

[a] Sup fol. 55. conceſſ. 151.

ARTICVLVS II.

Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum aut præſidentes poſsint admittere in ſuis Eccleſiis ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas ſæculares, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.

REſpondeo dicendo, quod priuilegia, quibus dictæ perſonæ admittuntur directè Abbatiſſis, & monialibus minimè conceduntur. Videamus igitur, vtrum per communicationem illis competat.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum Sixtum Quartum, *ſtatuiſſe, quod monaſteria, & loca monialium ſanctæ Claræ, & S. Dominici, eorumq́; abbatiſſæ, & prioriſſæ, procuratores, ſyndici, oblati, & vtriuſque ſexus tertij ordinis de pœnitentia nuncupatæ perſonæ prædictæ iiſdem priuilegiis, & immunitatibus, gratiis, & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus fratrum prædicatorum, & minorum ordinibus, & illorum profeſſoribus, domibus, & locis, ac procuratoribus, & ſyndicis, oblatis, & conuerſis, ſeu aliis quomodolibet per prædeceſſores ſuos, aut per ipſummet Sixtum hactenus conceſſis, & in poſterum cõcedendis quauis authoritate (quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicant) liberè, & licitè vti poſſint, & debeant in omnibus, & per omnia prorſus, & ſine vlla differentia, ac ſi eiſdem monaſteriis, locis, & perſonis prædictis nominatim conceſſa forent, & concederentur expreſsè.* Ita habetur in libro monumenta[b] ordinum, in quo etiam libro[c] continetur, Bonifacium Octauum ad inſtar Innocentij Quarti id ipſum conceſsiſſe. Quibus priuilegiis attentis non poſſunt non concedere, quod Abbatiſſæ, & prioriſſæ poſſunt eligere dictas perſonas tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, ſicut ſuperiores conuentuales poſſunt eligere, communicatio enim priuilegiorum inter fratres, & moniales hoc operatur vt id, quod conceditur ſuperioriſſis fratrum concedatur etiam Abbatiſsis, & prioribus monialium, quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicit, huiuſmodi autem electio perſonarum, neque ſexui, neque ſtatui earum contradicit.

[b] Monum. in 1. impr. fol. 66. & in 2. fo. 101. conceſ. 360. & fo. 26. conceſ. 677. ſu. f. 109. conceſ. 464.

[c] in 2. imp. fo. 81. & in 2. fo. 33. conceſ. 35.

Ex dicta autem communicatione priuilegiorum inter fratres, & moniales infertur, quod, *ſicut Iulius II. conceſſit fratribus ordinis minorum, vt in Eccleſiis ſuis quoties opus fuerit, poſſint miniſtrare, & miniſtrari facere ſacramentum Euchariſtiæ curialibus, mercatoribus peregrinis, & tranſeuntibus, ac aliis quibuſcunque perſonis*, prout habetur in ſupplemento[d], Sic etiam per communicationem moniales ordinum mendicantium poſſunt miniſtrari facere in ſuis Eccleſiis quoties opus fuerit, ſacramentum Euchariſtiæ quibuſcumque perſonis.

[d] ſup. fol. 81. conceſ. 43.

QVÆSTIO CXIV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis, quoad familiares, & ſeruitores religioſorum in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

2 *Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

3 *Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

4 *Vtrum in monaſteriis tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſa.*

ARTICVLVS I.

Vtrum familiares, & ſeruitores religioſorũ vtriuſq; ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis.

REſpondeo dicendo, Alexandrum IIII. conceſsiſſe, *quod ſi quando in perſonas, vel terras, vbi reſident fratres minores excommunicationis, vel interdicti ſententia contigerit promulgari, pueri fratrum ſeruitiis deputati negociorumq; geſtores, ſeu procuratores & operarij, qui in locis fratrum huiuſmodi operibus eorum perſonaliter conſtituti inſtiterit prædictis ſententiis excommunicationis, vel interdicti obnoxij nullatenus habeantur iuxta formam, quæ à Sede apoſtolica eſt conceſſa in tempore interdicti, niſi prædicta perſona cauſam dederint interdicto, vel excommunicari, vel interdici contingat*, Ita habetur in libro[e] monumento ordinum. *Et Clemens Quartus, fratribus minoribus conceſſit, quod illi, qui in eorum morantur obſequiis, tempore interdicti liberè poſſint miniſtrare cuncta eccleſiaſtica ſacramenta, & ipſos, cum deceſſerint, & in ſuis cœmeteriis ſepelire.* Ita habetur in eodem libro[f] qui Summus Pontifex alias fecit ſimiles conceſsiones, quas congeſsit author[g] compendij mendicantium. *Et Ioannes XXIII. conceſſit fratribus ordinis Prædicatorum, quod conſfratres, & germani dictis ordinis poſſint ſepeliri tempore interdicti in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, niſi fuerint excom-*

[e] in 1. imp. fo. 31. & in 2. fo. 124. conc. 211.

[f] in 1. imp. fol. 64. & in 2. fo. 140. conc. 350.

[g] Comp. men. ti interdic. §. 3. & 4.

Digitized by Google

communicati publicè, vel nominatim, ibiq; diuina celebrare, ſeu audire. Ita habetur in ſupplemento [a].

Circa quas conceſſiones primò eſt notandum, quod ſecundum ius [b] commune, & Hoſtienſem, Ioannem Andream, & Calderinum, quos ſequitur [c] Syluester, Familiaribus religionis, & aliis officialibus, aut operariis & famulis conductis, qui intra reſidentiam ſunt, aut monaſterio ſeruiũt, non poſſunt religioſi tẽpore interdicti non Apoſtolici, licet ſpeciale ſit, miniſtrare ſacramenta, & ſepulturam, & admittere ad diuina: at ſecundum priuilegium ſupradictum Sixti IIII. & aliorum Pontificum poſſunt ſupradicti admitti ad diuina officia, & ad ſacramenta recipienda, & ad ſepulturam in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, prout etiam tenent Nauarrus [c], & Felinus, imo ait Henriquez [d], quod conceſſit Paulus IIII ſocietati, vt etiam in Paſchate Reſurrectionis recipiat ſacramentum Euchariſtiæ, & extremam vnctionem, ac ſepulturam ſine licentia parochi id ipſum cõceſſum eſt ab eodem Paulo III. procuratori, ſeu œconomo monaſterij licet extra illud habitet. Et aduertit Henriquez [e], quod ſi iſtũ ſuperior afferat curandum in monaſterium, poteſt ei conferre extremam vnctionem.

[a] Supp fo 91 conceſ. 306.
[b] c licet nobis de priui. lib. 6.
[c] Syl. interdi. 5. §. 1. & 4.
[c] Nau. c. 27. n. 180. Felin. ti. de interdic. ca. 7. pa. 150.
[d] Henri. a. p. li. 13. de inter. c. 48 §. 3. lit. A.
[e] Henriq. vbi ſup. lit. C.

Secundò eſt notandum, quod virtute conceſſionis Ioannis XXIII. ſolũ debent admitti confratres, qui licet remaneant in ſæculo, & non mutent habitum ſæcularem: tamen ſunt vel fiunt oblati ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos omniũ bonorum ſuorum dicto ordini reſeruãdo ſibi ſolum vſumfructum, quandiu vixerint, & non de aliis confratribus communiter vſitatis in partibus Hiſpaniarum. Ita poſt ventilationem inter Doctores vtriuſq; iuris fuit diſcuſſum in vniuerſitate Salmantina per quandam decretalem [f], quæ definit confratres primò nominatos ſolum gaudere Eccleſiaſtica ſepultura. Et ita tenuerunt Gregorius Lopez, [g] Couarruuias, & Nauarrus poſt alios.

[f] c. vt priuilegia de priuile.
[g] Greg. in l 9. ti. 7. p. 2. glo 2. Cou in c. alma. mat. 2 p §. 2. nu 9. Nau. ca. 27 n. 79 & 181. & in ca. non dicatis. n. 77. & 84.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſyndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poßint admitti ad diuina in tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod *Clemen VII. conceſſit vni ſyndico, & procuratori cum illius vxore, & liberis præſenti, & futuro ſingularum domorum, & monaſteriorum fratrum minorum regularis obſeruantia ac monialium ſanctæ Claræ, & Conceptionis, & Annuntiationis ordinum, & ſororum tertij ordinis ſancti Franciſci pro tempore ſeruienti, quod perpetuis futuris temporibus ipſi, & eorum quilibet omnibus, & ſingulis indulgentiis, & peccatorum remiſſionibus, fauoribus. & gratiis, quibus fratres ordinis obſeruantia prædictorum vtuntur, potiuntur, & gaudent, ſeu vti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum vti, potiri, & gaudere poſſunt.* Ita refertur in compendio [h] mendicantium.

[h] Comp. ind. tit procuratores fratrum. §. 12.

Ex quo priuilegio colligitur, quod non ſolũ tempore interdicti poſſunt procuratores, & ſyndici ſupradicti, vxor, & filij, & filiæ in Eccleſiis prædictorum fratrum admitti ad diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacramenta: ſed etiam tempore ceſſationis à diuinis cum potiantur priuilegiis fratrum, qui vt probatum eſt in ſuperioribus ad ea ipſa omnia habeant priuileginm. Et confirmatur. Nam Sixtus IIII. in bulla aurea conceſſit, *quod procuratores ſyndici monialium S. Claræ, & tertij ordinis fratrum, & ſororum eiſdem priuilegiis, & immunitatibus, gratiis, & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus procuratoribus. ſyndicis fratrum minorum & prædicatorum conceſſis, & in poſterum concedendis gaudeant*, vt in libro [i] monumenta ordinum continetur.

[i] in 1. imp. fol. 66. & in 2. fol. 148. conceſ. 362.

ARTICVLVS III.

Vtrum medicus monaſteriorum poßit tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis aßiſtere diuinis, & recipere ſacramenta.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. *conceſſit, vt medici ordinarij fratrum minorum, & ſororũ habeant eandem priuilegia, & gratias, quibus gaudent ſyndici, & procuratores locorum.* Ita habetur in monumentis [k] ordinum, & in ſupplemento, per quod priuilegium aliqui ſunt arbitrati medicos ſupradictos fratrum, & ſororum poſſe tempore interdicti quacunque authoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis, admitti ad diuina officia, & ad recipienda eccleſiaſtica ſacramenta, & ad ſepulturam in locis ipſorũ fratrum, cum ſyndici fratrum minorum facultatẽ habeant ad ſupradicta, etiam tempore ceſſationis à diuinis. Sed certè ij toto cœlo videntur aberrare: ſyndicus enim, & eius vxor, filij, & filiæ habent prædictum priuilegium tempore ceſſationis à diuinis à tempore Clementis VII. antè enim ipſum Clemẽtem VII. tantum habebãt priuilegium pro tempore interdicti, vt patet ex ſuperioribus dictis Clemens autem VII. fuit multò poſt Alexandrũ VI. Nam Alexander VI. fuit coronatus anno Domini milleſimo quandringenteſimo oonageſimo ſecundo, & obiit anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. At Clemens VII. fuit coronatus anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, & obiit anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, & ſic fuit coronatus poſt mortẽ Alexandri Sexti viginti annis tranſactis, & Alexander VI. vt patet ex eius conceſſione, non indulſit medicis ordinariis prædictorum fratrum, & ſororum conceſſa, & concedenda prædictis ſyndicis, & procoratoribus, ſed tantum conceſſa. & in eo tempore nullum pro tempore ceſſationis à diuinis inuenio primilegium pro ſyndicis à Sede Apoſtolica indultum, ſed tãtum pro tempore interdicti, & hoc priuilegium virtute conceſſionis Alexandri VI. ſolum medicis communicatur, non autem aliud pro tempore ceſſationis. Quod priuilegium pro tempore interdicti medicis communicatur, intelligitur de medicis non abſolutè. ſed de medicis ordinariis ipſius conuentus, licet non ſint Doctores, cum ipſi medici non à dignitate, ſed à medendo medici nuncupentur, vt allegans quandam doctrinam Bartoli tenet Syluester. [l]

[k] in 2. imp. fol. 70. conceſ. 367. & in ſupp. fol. 69. conceſ. 376.
[l] Sylu. titul. medicus.

Aduertendum tamen, quod ſanguinis minutor ordinarius ipſorum fratrum neque pro tempore interdicti, neque pro tempore ceſſationis habet aliquod priuilegium. Ego enim licet omnem diligentiam poſſibilem in eo inquirendo adhibuerim, nunquam ipſum potui inuenire.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in monaſteriis tempore interdicti poßit admitti laicus, vt adminiſtret in Miſſa.

RESpondeo dicendo, quod clericus, qui celebrare Miſſam non ſolet, niſi famulis comitatus, poteſt illos ſecum habere in tempore interdicti. Ita tenet Henriquez [m], dicens hanc opinionem tenere Syluestrum, & Nauarrum, ne priuilegium

[m] Henriq. 2. tom de ſacra. lib 13. de excom. & inter. c 48. iuxta ſinem Nauar. c. 27. nu. 181.

ſit inutile, & hoc ex priuilegio iuris in cap. *Alma mater*, quia pertinet ad honeſtatem ſtatus clericalis inferre ſecum famulos, non verò ex priuilegio contento in capitulo, *licèt* de priuilegiis, quod loquitur de priuilegio ſingularis perſonæ: & poteſt vltra famulos introducere laicum, vt ſibi celebrãti in Miſſa miniſtret, vt poſt Calderinum tenent Margallus,[a] Nauarrus, Couarruuias, & Duẽnas. Si autem priuilegium celebrandi tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis datum ſit conuentui, qui ex ſuis habere ſolent qui adminiſtrant officiis, & Miſſis, non debet ſacerdos laicum familiarem aut famulum aſſumere, vt ſibi miniſtret, niſi alij de conuentu ęgrotent, & miniſtrare non poſſint, tunc enim poteſt admittere laicum familiarem, aut famulum, quia id habet ex priuilegio iuris in dicto capitul. *Alma mater*, & reſtringi debet ad caſum neceſſitatis prædictum capitulum, *licèt*. Ita Henriquez[b] per quam rationem exiſtimo quod ſi famulus aliquis ſacerdotes ſciat in miſſa miniſtrare, non poteſt ipſe ſacerdos tempore interdicti alium adminiſtrandum introducere, opinio enim ſupra appoſita ad caſum neceſſitatis videtur reſtringenda, &c.

[a] *Marg. in rubr. de celeb. Miſſa. Naua. vbi ſu. Cou. in c. alm. mater. 2. §. 4. nu. 5. Duẽ. reg. 21. Duẽñas. reg. 305.*

[b] *Henr. vbi ſup. in fin.*

QVÆSTIO CXV.

De ceſſatione à diuinis, quo ad eius eſſe ac poſitionem in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *QVid, & quotuplex ſit ceſſatio à Diuinis.*
2. *In quo differt ceſſatio ab interdicto.*
3. *Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.*
4. *Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à diuinis.

REſpondeo dicendo, quod non datur ceſſatio perſonalis nec imponitur à iure, ſed ab homine, & quidam recentiores[c] putant eſſe idem cum interdicto ſtrictiſſimo olim conſueto, Soto contrarium tenet, & Nauarrus,[d] & communis, & ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum, diuinæ laudis in locum decretæ, vel eſt quædam omnimoda deſiſtentia à diuinis officiis, & ab adminiſtratione quorundam ſacramẽtorum in locum decreta: quidam explicant eſſe ſilẽtium miniſtrorum Eccleſiæ iuxta illud Pſalmi[e] *in ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra*, & eſt duplex. Prima generalis, quæ ſit in loco vniuerſali, aut ciuitate, oppido, aut parochia, & particularis, quæ ſit in loco particulari, vt in Eccleſia, aut in Eccleſiis. Ita tenent Syluester,[f] & Nauarrus. Et ceſſatio à diuinis dicitur, quid facti, prout in articulo ſequenti explicabitur.

[c] *Soto in 4. d. 23. q. 3. ar. 1. poſt 4. concluſ.*

[d] *Na. c. 27. n. 189.*

[e] *Pſalm. 136.*

[f] *Syl. v. ceſſatio in pri. Na. vbi ſup.*

ARTICVLVS II.

In quo differt ceſſatio ab interdicto.

REſpondeo dicendo, quod quidam dicunt ceſſationem eſſe idem, quod interdictum, ſed ſi abſolutè hoc dicatur falſum omnino eſt, nam ceſſatio dicitur, quid facti, quia pro omnibus imponitur, neque reſpicit in hoc magis delinquentem, quàm ipſos Innocentes, & eſt immediatè ipſorum diuinorum officiorum, ſeu organorum ſuſpenſio, neque reddit ipſum locum interdictum. Quare habet ſe, vt nagatio, interdictum vero, vt priuatio in ſubiecto aptonato: at interdictum dicitur, quid iuris, quia immediatè eſt circa locum, & interdum ipſo iure imponitur, & prohibet immediatè ipſum delinquentem ſub pœnis iure decretis. Præterea differt ab interdicto, cum interdictum ſit cenſura, & pœna ſecundum partem iuxta ſacros Canones[g] manentibus communiter diuinis officiis aliquo modo, & pro aliquo tempore, & ſic interdictum comparatur priuationi, ſupponit enim manere ſubiectum cum aptitudine ſecundum locum, & tempus, ſed ceſſatio eſt totalis omiſſio, ſeu negatio officiorum & non enumeratur inter cenſuras Eccleſiaſticas propriè dictas, vt tenent communiter Doctores, quod refert Nauarrus[h], & Couarruuias, ac ſubinde violans ceſſationem non ſit irregularis.

[g] *c. ſi canonic. §. ſi autem de offi. ord. li. 6.*

[h] *Na. vbi ſu. nu. 184. Cou. in d. ca. alma mater. §. 2. nu. 2.*

Ex hoc autem, quod ceſſatio pertinet ad factum, quidam dicunt ceſſationem, quamuis poſt appellationem decreta ſit, non eſſe nullam, ſed habere quendam effectum cum tamen cõſtet interdictum, ſi poſt appellationem ponatur, eſſe ipſo iure nullum, ſed Couarruuias[i]; hanc reprobat opinionem patificans quantum ad hoc ceſſationem cum interdicto. Vnde Soto, & Couarruuias ſentientes ceſſationem nõ differre ab interdicto ſtrictiſſimo gloſſantur ab Henriquez[k] vt intelligantur conuenire cum interdicto in aliquibus, in eo ſcilicet, quod dũ iure aliquod officium, aut ſacramentum pro tempore ceſſationis conceditur clericis, aut priuilegiatis; ſeruanda ſit quadruplex moderatio explicata in capitulo, *Alma mater*. Nam Sotus[m] alibi diſtingues ceſſationem ab interdicto eodem articulo primo dicit, quod ferè nihil differebant, & in articulo ſecundo ad primum principale, & in diffinitione ceſſationis, vbi verò ceſſationem numerat inter cenſuras, loquitur latè, & reductiuè, neque Couarruuias id ſentit, quia paulo antè explicuit ſolum conuenire in eo, quod hæc permittunt, aut prohibent quædam ſacramenta.

[i] *Cou. vbi ſu.*

[k] *Henr. 2. to. de ſacra. li. 13. de excom. & interd. c. 51.*

[m] *Sot. in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. & ar. 2. ad 1. princip.*

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.

REſpondeo dicendo, quod ſi finis ſit rectus, & cauſa legitima non minùs expedit imponi ceſſationem, quam interdictum, vt iudex Eccleſiaſticus hoc modo deterreat rebelles cum ingenti doloris ſenſu, quos iure, & ordina, ac aliis cenſuris inducere non potuit ad pœnitentiam. Et ita dicitur in quadam Clementina[n] ceſſationem eſſe vnicum lumen ad repellendas iniurias Eccleſiis illatas, & non poteſt imponi, niſi præcedente monitione, & vt poſt illam adſit maior contumacia, quam pro interdicto, atque ita cauſa diſpoſitiua erit grauior culpa, & cauſa debet eſſe notoria, nec ſatis eſt probabili ratione, & coniecturis colligi factam fuiſſe offenſam. Debet etiam adeſſe grauis iniuria contra obedientiam iudicis, quæ debet exprimi in literis fidem facientibus, & hoc ob grauitatem ceſſationis à diuinis aſſerit Paludanus[o] oportere ceſſationem imponi à capitulo Eccleſiæ Cathedralis, at Syluester[p], & Couarruuias aſſerunt, quod ſatis eſt imponi ab Epiſcopo, & vt ritè, & rectè apponatur, hæc debent concurrere. Primum, quod imponens habeat authoritatem eam imponendi

[n] *Clem. 2. de ſent. excom.*

[o] *Palu. in 4. d. 22. q. 3. ar. 3. conc. 4.*

[p] *Syl. interd. 2. n. 1. Cou. in ca. alma mat. §. 2. n. 3.*

à iure, vel conſuetudine. Secũdum, vt de cauſa ceſſandi tractetur diligenter. Tertium, vt offenſa, ob quã ceſſatur, ſit manifeſta, & notoria, & proportionata tantis incõmodis, quanta habet ceſſatio. Quartum, vt antè ceſſationẽ instrumento publico, vel patentibus literis cum ſigillo munitis exprimatur cauſa ceſſationis. Quintum, vt id inſtrumentum, vel literæ tradantur ei contra quem ceſſatur. Sextum, vt ille moneatur, & requiratur, an velit antè ceſſationẽ emendare, & compẽſare iniuriam. Septimum, vt intra menſem vtraque pars ſaltem per procuratores ſufficienter inſtructos arripiat iter ad Sedẽ Apoſtolicam, vt Pontifex remedium adhibeat, niſi interim per mutuam concordiam finiatur ceſſatio. Hæ conditiones colliguntur ex quibuſdam decretalibus, [a] de quibus agit Soto, qui ait, quod iis deficientibus conditionibus ceſſatio erit nulla, cuius nullitate nõ obſtante ſeruanda eſt à regularibus ſub excommunicationis maioris pœna ipſo facto prout ordinauit Clemens V. [b] in concilio Viennenſi.

[a] c. quamuis de off. ord. lib. 6. c. ſi canonici. §. ſi autem eo dem ti. c. quãuis eodem tit. vbi gloſ. v. omittendo Sot. in 4. d. 22. q. 3 art 2.

[b] Clem. 1. de ſent. excom.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.

RЕſpondeo dicendo, quod ſi cauſa, ob quam iudex, aut actor imponit, aut imponere facit ceſſationem, non ſit notoria, & legitima ſecũdum iura, tenetur damna illata, & intereſſe, ſeu lucrũ ceſſans reſtituere læſis, vt canonicis, qui parati erant aſſiſtere officiis, & per ceſſationem iniuſtam impediũtur, debet reſtituere diſtributiones, & aliis clericis ſtipendia pro miſſis, & officiis, quæ parati erãt dicere, niſi ceſſatione impedirentur.

Neque obſtat, quod decretalis [c] iubens talem fieri reſtitutionem ſolum loquatur de canonicis, ſeu Capitulo indebitè imponente ceſſationem, qui ſibi ex conſequenti damnum inferunt. Nam ſecundum communiter Doctores dicta decretalis extenditur ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa, Vnde infertur quod ſi reus quicũque ſit, dedit cauſam iniuſtam ceſſationis, poſt monitionem, tenetur prædicta damna ſatisfacere clericis, & monaſteriis, & inſuper damnandus eſt ad pecuniam, qua compenſetur debitum diuini cultus, & ſi fortè ſic ceſſans ſit beneficiarius, nõ acquirit ſibi fructus pro eo tempore, qui ſecundum arbitrium ſuperioris in vtilitatem Eccleſiarum, & diuini cultus, quibus debitum ſeruitium ablatum eſt, vel in pauperes debent impendi, prout tenent Syluester, [d] Soto cum cõmuni, quæ maximè debent conſiderare ordinarij, iuxta enim ſacros Canones tenentur hæc executioni mandare, ſicut ipſis in dictis ſacris Canonibus commendatur, ne homines remerè, & ſine cauſa ad impoſitionem ceſſationis à diuinis procedant, ex qua tanta mala non ſolũ temporalia, ſed etiam ſpiritualia Dei Eccleſiæ, eiuſque miniſtris proueniũt, & monaſteriis etiam maxima damna inferuntur, in quibus licet diuina inter ipſos religioſos peragantur miſſis cantandis, & à ſepulturis dandis ſecularibus impediuntur quorũ ceſſatione omnes vident damna, quæ ipſis obuenire poſſunt, cum ceſſent oblationes pro defunctis. Vidi enim ego in quadã ciuitate per viginti, & vltra dies poſitam ceſſationem à diuinis cum maximo fideliũ mœrore, & nimia ſacerdotum non dicam paupertate, ſed inedia, & cum maximo monaſteriorum detrimẽto, vidi propriis oculis damna, vidi afflictionem in ciuitate, vidi litigantes, & nullam vidi ſuper hoc factam compenſationem.

[c] c. ſi canonici de off. ord. lib. 6.

[d] Sylu. tit. ceſſatio § 4 Soto in 4. d. 21. q. 3. ar. 2.

QVÆSTIO CXVI.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſunt.*
2 *Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis.*
3 *Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.*
4 *Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.*
5 *Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam.*
6 *Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli Alma mater.*
7 *Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.*

ARTICVLVS I.

Quæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint.

REſpondeo dicendo, quod quidam Doctores prima facie videntur ſignificare tempore ceſſationis generalis, ſi ſola abſque interdicto ponatur licere eadẽ officia celebrationem Miſſæ receptionem ſacramentorum, & ſepulturam defuncti, quæ iure antiquo licebant per capitulum, [e] *Quod in te,* tempore generalis interdicti antè capitulum, *Alma mater:* quam opinionem tenuerunt Paludanus, [f] Villadiego, & Perez cum Ioanne Andræa, & Couarruuias [g] multa allegando concludit, quod niſi conſuetudo cõtrarium interpretaretur, priuilegium iuris conceſſum in capitulo, *Alma mater,* poſſet extendi ad tempus ceſſationis à diuinis, vt ſcilicet in eo tempore liceat celebrare diuina officia ianuis clauſis, &c. Alij vero per extremum ita reſtringũt, vt negent licere Clerico horas Canonicas cum alto recitare, & dum octauo die celebratur ad renouandã Euchariſtiam monent, ne adſit, niſi vnicus neceſſarius, qui miniſtret ſacerdoti, ſepulturamque ſub ſilentio ſolis presbyteris concedunt non in Eccleſia, ſed tãtum in cœmeterio; & hanc opinionem tenuit ſenatus Salmanticenſis academiæ, quam in hoc ſequitur Medina. [h] Deinde negant ſacramentum pœnitentiæ eſſe miniſtrandum, niſi exiſtentibus in periculo mortis, cõtra quos iure optimo inſurgit Couarruuias, [i] tãdem aiunt nullum priuilegium, etiam iuri inſertum pro tempore interdicti, quale datur Epiſcopis, & quibuſdam regularibus extendi ad tempus ceſſationis.

At nos media via gradientes vtramque opinionem cum doctiſſimorum virorum ſententia temperandam eſſe duximus conſtat enim ex cõſuetudine, quæ tẽpus ceſſationis reducit ad ius antiquius in capitulo, [k] *non eſt nobis,* non licere ſacerdotibus quolibet die miniſtrare, etiam clam cum vno miniſtro, ſed quod tantum in quauis Eccleſia aut monaſterio licet qualibet hebdomada dici vnam miſſam ad renouandam Euchariſtiam idque cum vno, aut duobus miniſtris, maximè quia Sother Papa iubet in miſſis adeſſe ſaltem duos, quibus ſacerdos dicat, *Dominus vobiſcum.* Verùm eſt tamen, quod

[e] De pœn. & remiſ.

[f] Palu. in 4. d. 18 q. 1 Vill. & Perez de irre c. 5. n. 15.

[g] Cou. in cap. alma mat. 2. p. §. 4. nu. 7. iuxta finem.

[h] Med. lib. 1. inſt. c. 21 § 14

[i] Cou. vbi ſu.

[k] De ſponſal

[l] Sother. c. hoc quoq; de conſ. d. 1.

modo in tempore ceſſationis à diuinis vnus tantum miniſter adeſſe debei, decretum enim Sotheris Papæ per diſſoetudinem eſt abrogatum in miſſis priuatis, quæ ſine ſolemnitate celebrantur, prout optimè aduertic Syluester [a].

[a] *Syl tit. miſſa. 1. §. n. 2.*

Sed videmus in particulari, quæ in tempore ceſſationis permittantor, & prohibeantur, pro quibus aliqui articuli ſunt conſtituendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, concedendum eſſe multa licere modo in ceſſatione, quæ olim ex priuilegio iuris antiqui capituli, *Quod in te*, tempore generalis interdicti, permittebantur: quod priuilegiũ iuris tanquam fauor cum paritate rationis merito extenditur per Doctores ad ceſſatiooem. Quare clerici duo, vel tres ſimul poſſunt priuatim ſine cantu, & ſeruata capituli, *Alma mater*, moderatione, recitare horas Caoonicas, præſertim, qui ita priuatim ſolet dicete laicus, neque ita videtur pertinere ad officium publicum, vt cantus in choro, ita poſt Hoſtienſem teneor Poluc [b], & Margallius cum recentioribus. Dixi, ſeruata forma capituli, *Alma mater*, quia id intendunt commuoiter Doctores, vt ſcilicet, quibus tempore ceſſationis facere officium diuinum licet debeant ſeruare prædictas moderationes, quas ſupra [c] poſuimus, & explicauimus. Imo Couarruuias [d] ait, licitum eſſe tunc clerico priuatim recitare horas Canonicas cum excommunicato noo denunciato.

[b] *Polue de inter. n. 19. Mar. de celebr. miſſ. fol. 26.*
[c] *Sup. q.*
[d] *Couar in c. alma mat. 2. p. §. 3. n. 6.*

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.

RESpondeo dicendo, quod Couarruuias [e] poſt alios aſſerit poſſe Epiſcopum ibi in Eccleſia illa vel alibi celebrare ſicut ipſi concedebãtur iure antiquo [f], quia priuilegium iuris eſt amplè interpretandum, & ſimiliter regulares cum habeant priuilegiom pro tempore interdicti generalis, vt videtur colligi ex quadam Clementina [g] & ex traditis à Syluestro. Quod cum ſit priuilegium in iure communi inſertum, & in commune bonum religionis conceſſum, tanquam fauor eſt amplè interpretandum, & ſic poſſunt Miſſam ſecretò, & horas canonicas dicere cum alio, ſeruando, tamen, vt non niſi tres ſimul adſint, & ſeruata moderatione capituli, *Alma mater*, verum eſt tamen, quod poſtea à Leone X. ampliùs obtinuerunt priuilegium, vt ſcilicet quantum ad obſeruationem nulla inter ipſos religioſos ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem, prout in ſuperioribus [h] dictum eſt: non tamen poſſunt admittere extraneos ſacerdotes ad celebrandum tempore ceſſationis, licet Henriquez [i] contrarium teneat, ſcilicet, quod poſſunt admitti. Neque obſtat, qood tempore interdicti admittantur, admittuntur enim, quia habent priuilegium ad illud pro tempore interdicti, noo autem pro tempore ceſſationis.

[e] *Coua in ca. alma mat 2. p. §. 4. n. 7.*
[f] *ca quod non nullis de priui. c ſi eod ti li. 6.*
[g] *Clem. 1. de ſent. excomm. Syl v. ceſſatio. § 2.*
[h] *Sup. q.*
[i] *Henri. in 2. tom lib. 13 de excom & inter. c. 53 § 3. lit. T.*

Ex his infertur, quod licet per priuilegium Iulij II. Minimis conceſſum, quod refertur in ſupplemento [k], & traditur à Collectore priuilegiorum mendicantium, prout tradit Medina [l] in ſua inſtructione confeſſorum apud Dominicanos, & alios regulares mendicantes, poſſit ſacriſta ſacerdoti extraneo celebranti in ſuo monaſterio dare licentiam miniſtrandi aliis Eucharistiam etiam tempore interdicti, non poteſt tamen hanc licentiam concedere in tempore ceſſationis à diuinis, niſi ipſe ſacerdos celebrans, & ipſe qui communicat habeant pro tempore ceſſationis priuilegium ad communicandum, & celebrandum.

[k] *Supp. fol 21. conceſ 143. comp men v communicare. § 12.*
[l] *Med lib. 1. inſtr. c. 51. § 13. in fin.*

ARTICVLVS IIII.

Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.

RESpondeo dicendo, quod tempore ceſſationis licet tam paruulis, quàm adultis, etiam ſanis conferre ſacramenta Baptiſmi, & confirmationis, & cum ſolemni rito, ſicut Eccleſia præcipit miniſtrari, vt licebat iure [m] antiquo. Ita tenent Couarruuias, & Nauarrus. Si permaneat ceſſatio, in hebdomada ſancta licebit tunc Epiſcopo conſectare chriſma, & benedicere oleum pro vnctione, ſicut tempore interdicti licitum eſt. Eucharistia cenſetur per modum viatici concedi infirmis, dum his conceditur pœnitentia, quia ſecundum [o] ius antiquum tempore interdicti id concedebatur, & ad infirmos periclitantes deferenda eſt publicè cũ pulſu campanulæ, & recitando priuatas orationes, & in reditu oſtendeodo illam populo ſic cenſuit ſenatus Doctorum Salmanticenſis Academiæ, quia orationes priuatæ, & oſtenſio Eucharistiæ in reditu populi non eſt officium diuinum, ſed eſt ſolemnitas pertinens ad reuerentiam Chriſti in Eucharistia contenti.

[m] *cap. non eſt nobis de ſponſ. Cou in c. alm. mat 2. p §. 4. Nau. in c. 27. nu. 188.*
[o] *d. c. non eſt nobis.*

Sacrameotum verò pœnitentiæ confertur etiam ſanis, ita tenent Couarruuias [o], & Nauarrus. Sacramentum vero matrimonij, quia contractus eſt ſimul, licet eo tempore fieri, ſed benedictiones nuptiales non licent, cum pertineant ad officium diuinum. Sacrameotũ verò ordinis minimè licet conferri, ſicut neque licèt ſacerdoti etiã morienti conferre ſacrameotum extremæ voctionis, cum hæc ſacramenta non ſint neceſſitatis. Verum eſt tameo, quod religioſi pro hoc habent priuilegium, de quo inferiùs dicemus.

[o] *Couarr. & Nau. vbi ſu.*

Aduertendum tamen, quod tempore ceſſationis non ſoleot campanæ pulſari nocte ad precem angelicam, benè tamen ad concionem, in quo ſequendus eſt vſus Eccleſiæ matricis, cum hæc non ſiot officia diuina, meridie tamen replicatur ſimol in omnibus ſimul Eccleſiis interdictum, & ceſſatio cum peculiari quodam campanarum ſonitu ad terrorẽ. Pulſantot etiam campanæ in Aduentu regis in tẽpore ceſſationis.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempore ceſſationis à diuinis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam.

RESpondeo dicendo, quod in ſola ceſſatione abſque coniuncto ioterdicto non licet laicis ſepulturam dare. Ita cenſuit ſenatus Salmanticenſis, & tenuerunt Couarruuias [p], & Medina quamuis laicus Bullam, aut priuilegium ad ſepulturam in tempore interdicti habent, cum ſepultura prohiberi intelligatur, quando prohibentur officia diuina, quæ in tempore ceſſatioois non permittuntur:

[p] *Cou c. alma mat. 2. p § 4. n. 7 Med. lib. 1. inſtr. c. 11. §. 14.*

licet

licet tamen dare ſepulturam Eccleſiaſticā clericis, etiam primæ tonſuræ ſub ſilentio, & abſque officio funerali, cum capitulū [a], *Quod in te*, generaliter de clericis loquatur. Ita tenent Ioannes Tabien. [b] Armilla, Angelus, Syluester, & recentiores Thomiſtæ addentes cum Hoſtienſi poſſe clericos ſepeliri in Eccleſia, etiam ſpecialiter interdicta, quando non eſſet alia Eccleſia non interdicta.

[a] *De pæni. & remiſ.* [b] *Tabien. interdict. 5. §. 11. Armil. §. 48. Angel. interd. 6. §. 31. & 31. Sylu. interd. c. 5. §. 8. ver. 4.*

Ex his patet Medinam, & Doctores Salmanticēſes ſine cauſa ſupra dicta limitare ad ſolos presbyteros dicentes eos ſolum poſſe ſepeliri.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore ceſſationis habeat locum deciſio capituli, Alma mater, *in feſtis ibi enumeratis.*

RESpondeo dicendo, quod In feſtiuitatibus, in quibus per capitulum, *Alma mater*, ipſo iure ſuſpenditur interdictum ſuſpendenda eſt etiam generalis ceſſatio, non tam ex conceſſione capituli, *Alma mater*, quod nihil concedit tempore ceſſationis, vt reſoluit Couarruuias [c], quam quia conſuetudo cum ſapientium authoritate, ita interpretatur amplè, atque ita in his feſtiuitatibus diuina officia, & ſepultura Eccleſiaſtica poſſunt ſolemniter celebrari. Ita Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, conſultis Theologis, & iuriſperitis Moya, & aliis aſſerentibus id eſſe certum practicatum eſt in feſtu corporis Chriſti non obſtante ceſſatione, quæ tunc erat impoſita, prout refert Gutierrez [d], & hanc opinionem tenet Nauarrus [e], Neque obſtat, quod dicta conſtitutio ſolum ſuſpendit interdictum generale in his feſtiuitatibus. Nam reſpondetur credendum eſſe Summum Pontificem, id ipſum velle ſeruari in his feſtiuitatibus, vt fideles hac ſpirituali conſolatione recreari diuinam gratiam in his auidiùs procurent.

[c] *Couar. in c. alm. mat. 2. p. §. 5. n. 5. & 6.* [d] *Gutierr. in qu. can. c. 10.* [e] *Nau. c. 27. n. 180.*

Aduertendum tamen, quod non licet in his feſtiuitatibus miniſtrare ſacramenta, niſi tantum ea, quæ licet conferri iure communi attento, de quibus egimus ſupra articulo quarto, prout tenet Couarruuias [f], & aſſerit Medina fuiſſe ita deciſum Salmanticæ cum conſilio Doctorum, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

[f] *Cou. vbi ſu. §. 4. n. 7. Med. lib. 1. inſt. ca. 11. c. 14. Nau. vbi ſu. n. 181.*

ARTICVLVS VII.

Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.

RESpondeo dicendo, quod multa ſunt priuilegia pro tempore ceſſationis regularibus conceſſa, quorum tenorem ſupra [g] retulimus, quæ attentè ſunt conſideranda, cum enim Papa poſſit pro voluntate ea reſtringere, attentè ſunt eorum verba conſideranda, & iuxta Apoſtolicam intentionem obſeruanda eſt ceſſatio, prout innuit Nauarrus [h], & vltra ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, aduertendum eſt, quod fratres Carmelitæ pro ſuis confratribus habent priuilegium, vt poſſint tempore ceſſationis intereſſe diuinis, & recipere ſacramenta ab idoneo ſacerdote, ſi tamen confratres accepta eorum Bulla induantur intus paruo ſcapulario, & Feriis IIII. & Sabbathis abſtineant à carnibus, & inteſtinis, & Latina Carmelitarum Bulla ſatis explicat licere ſacerdoti eam bullam, & ſcapulario habenti celebrare miſſas, & ita conſulti ſapientes, & Carmelitæ in praxi habent, quia bulla ipſa Latina concedit ſacerdoti diuina officia, & ſacramenta miſſa autem vtrumque continet. Ita Henriquez [i].

[g] *Sup. 9.* [h] *Nau. c. 27. n. 87.* [i] *Henri. in 2. tom. lib. 13. de excom. interd. c. 54. §. 6.*

QVÆSTIO CXVII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eum, qui imponit, & tollit in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVis poſſit imponere, & tollere ceſſationem.*
2 *An poſſit ex parte tolli ceſſatio.*

ARTICVLVS I.

Quis poſſit imponere, & tollere ceſſationem.

RESpondeo dicendo, quod miniſter qui poteſt imponere ceſſationem à diuinis, eſt ille, qui poteſt imponere interdictum vt Pontifex, Epiſcopus, & qui Epiſcopalem habent authoritatem, vel ille, cui commiſerint, hæc enim eſt prima conditio ad imponendam ceſſationem à diuinis validam, vt ſcilicet indicta ſit ab homine habente poteſtatem, vt colligitur ex iure, [i] & tradunt Soto, & Couarruuias, & nulla ceſſatio imponitur ipſo iure, vt ſolent imponi aliæ cēſuræ, ſed iure datur facultas, vt iudex eam decernat, quando expedire viſum fuerit capitulū viuente Epiſcopo non poteſt ſine Epiſcopi conſenſu eam imponere: ſi autem imponat, debet Epiſcopus eam, tanquam inualidam reuocare, vt patet in iure [k], at ſede vacante ſi ex conſuetudine, aut priuilegio capitulum imponere poſſit, oportet omnes Canonicos conuocari & abſentes, qui commodè venire poſſunt ſimul conuenire cum aliis, & vt maior capituli pars conſentiat, decernit, ceſſationem, aliàs canonici eam imponentes ſine debitis conditionibus nihil fructus ſibi percipiant ex beneficiis quod Soto, & alij extendunt ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa, quia ij obligantur ſatisfacere damnis, prout dictum eſt in ſuperioribus [l].

[i] *c. ſi canonic. de off. ord. li. 6. Soto in 4. diſt. 22. qu. 1. ar. 2. concl. 5. Cou. in c. alm. mat. 2. p. §. 2. n. 6. & 7. in fin.* [k] *c. irrefragabili de off. ord.* [l] *Sup. 9.*

ARTICVLVS II.

Quis poſſit tollere ceſſationem, & an poſſit tolli ex parte.

RESpondeo dicendo, quod relaxare poteſt ceſſationem iure ordinario, qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum nempe author, aut ſuperior illius, aut ſucceſſor in dignitate: poteſt author vt Epiſcopus, aut iudex delegatus ad tempus ſuſpendere, vt colligitur ex Syluestro, [m] & Armilla, & ait Henriquez [n], quod conſulti Mantius, & Moya, & cum aliorum ſapientium conſultatione practicatum eſt Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto: affirmabant enim, quod poteſt author relaxare pro vna ciuitatis Eccleſia, aut monaſterio: at ſuſpendere pro vno officio (vt pro miſſa noua vel ſepultura Eccleſiaſtica) reſeruatur Papæ, ſicut ſolus Papa poteſt concedere, vt in Eccleſia ſtrictè, & ſpecialiter

[m] *Syl. interd. 3. §. 3. verſ. 1. Arm. §. 35.* [n] *Henri. 1. to. li. 13. de exco. & interd. c. 4. § 2. lit. G.*

interdicta aliquis celebret ad eum tãtum effectum, & ratio horum eſt, quia ceſſatio, ſicut & excommunicatio, ita habet a iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius ſint ipſo iure connexi. Quare ſi Epiſcopus concedat, vt occultè in vno monaſterio, aut capella dicatur miſſa conceſſio ipſo iure extenditur, vt tunc fieri ibidem poſſint alia officia, niſi impediantur ex eo, quod cum ceſſatione ſimul eſt interdictum, quod ab Epiſcopo tantum ſuſpenditur, vt pro miſſa.

Sed quidam in Salmanticenſi Academia ægre ferunt quod Epiſcopus poſſit pro vna Eccleſia, aut pro vno monaſterio ſuſpendere ceſſationem à diuinis, dicentes hanc eſſe doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos inſurgo. Primò non eſſe nouam cum ſapientum conſilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctiſſimus Couarruuias [a] prout affirmat Campos [b], quidam Doctor iuuenis Salmanticus in quodam tractatu de cenſuris, qui ab hac opinione recedit. Neq; ego inuenio authores, qui eam expreſsè, & ex profeſſo reprobent, tanquam nouam, & improbabilem.

[a] Couar.
[b] Campos.

Quod autem non ſit improbabilis præſertim ſi aliqua cauſa adſit, propter quam ſuſpendi poſſit in aliqua particulari Eccleſia (verbi gratia, quia eſt magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Eccleſia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia adminiſtrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primò. Nam conſtitutio capituli, *Alma mater*, minimè habet locum in Eccleſia ſpecialiter interdicta, & ſic in loco ſpecialiter interdicto omnino modo ab officiis ceſſatur, prout cum communi reſoluit Couarruuias [c], ita quod ſolus Romanus Pontifex poteſt diſpenſare, vt in eo loco ſpecialiter interdicto celebretur, prout tenet gloſſa [d] quædam communiter recepta. Quo non obſtante ait Couarruuias hoc non eſſe intelligendum, quod ſolus Romanus Pontifex poſſit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Epiſcopus minimè poſſit in hoc diſpenſare, poterit enim diſpenſare, vbi à ſe ipſo, vel eius authoritate fuerit interdictum. Etenim ſi Epiſcopus ſuſpendere poteſt ad tempus interdictum à ſe latum, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti poſſit officium diuinum celebrare: ſi igitur Epiſcopus ex cauſa poteſt diſpenſare, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officiis ceſſatur, ergo etiam poterit diſpenſare, vt ceſſatio à diuinis, in vna Eccleſia, aut monaſterio ceſſet. Deinde probat doctiſſimus Doctor Gallegos proprietarius ſacrorum Canonum in hac Salmanticenſi Academia hanc opinionem in hunc modum, nam ſecundum ius antiquum per interdictum generale, aut ſpeciale omnino à diuinis ceſſabatur, ſed iure antiquo interdictum generale, ſiue ſpeciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure [e] iuncta ſua gloſſa, ergo ſimiliter poterit ad tempus relaxari ceſſatio, neque implicat, quod maneat interdictum, & ceſſatio, & quod quantum ad ſuum effectum poſſit in vna Eccleſia ſuſpendi, nam reſpondetur cum doctrina cuiuſdam gloſſæ [f], cuius verba ſunt, *Poteſt tamen dici, quod quantumcunq; purum ſit interdictum poteſt ſuſpendi, & in hoc differt ab execratione, ſicut effectus originalis peccati ſuſpenditur, licet ipſum originale maneat de conſecratione diſtinctione quarta capite ſecundo, ſicut executio dignitatis ſuſpenditur decima quinta, quæſtione octaua, capitulo, Siquis presbyter, & ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licet maneat ipſa acceptilatio. ff. de donationibus inter virum, & vxorem, lex, cum hic ſtatus. §. ſiue autem. Vnde ſi relaxatum eſt interdictum ad tempus, ipſum tamen manet: ff. de precario. lex. ſed ſi manente, neque opus eſt, vt iterum reuocetur vigeſima ſexta, quæſtione ſexta, capitulo, qui recedunt.* Hæc dicta gloſſa.

[c] Couar. in c. alma mat. 2. p §. 4. n. 1.
[d] Glo. in c. ad par. & 4. de appel.
[e] Cap. dilecti, iuncta glo. & commu. de appel.
[f] Gloſ. in d. c. dilecti.

Neque obſtat, ſi dicatur, quod ceſſatio à diuinis eſt quædam executio rigoroſa, qua omnino à diuinis ceſſatur, in quo diſtinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipſa in ſua vi executiua ſine eo, quod executetur, id eſt, omnino ceſſetur. Nam reſpondetur, quod ita ceſſatio poteſt remanere in ſua vi, & in parte, in aliqua Eccleſia non executioni mandari iuſtis id cauſis petentibus diſpenſante eius authore, qui ſicut ipſam indixit generalem, potuit ipſam indicere ſpecialem, & ſicut à principio potuit ipſam ponere, vt in tota ciuitate omnino ceſſaretur, excepta Eccleſia ſancti Franciſci. Ita poſt ipſam impoſitam potuit Eccleſiam ſancti Franciſci priuilegiare, remanente ipſa ceſſatione in omnibus aliis Eccleſiis. Quod ego his rationibus feci practicari Salmanticæ, anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

QVÆSTIO CXVIII.

De ceſſatione, quoad pœnas eam frangentium in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.*
2 *Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.

REſpondeo dicendo, quod clericus violans ceſſationem ſi ceſſatio ſpecialis ſit, non fit irregularis, at ſi ceſſatio ſit generalis (quæ quantum ad priuilegia iuris antiqui qui æquatur interdicto) quidam ſumpto argumento ex quadam Clementina [g] æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expreſſas, & aiunt violatorem ceſſationis generalis fieri irregularem, & inter quos eſt Angelus, [h] & Calderinus, Villadiego, ſuper quod Didacus Perez multa cumulat, quod pœna extendatur ad caſum ſimilem, tenent Antoninus, Anchartanus, Francus, & Felinus. At hi Doctores videntur à veritate deuiare, quia dicta Clementina ſolum agit contra regulares exemptos, qui non ſeruant interdictum, aut ceſſationem generalem à matrice, ſeu à cathedrali Eccleſia ſeruatam, qui regulares incurrunt ipſo iure excommunicationem, licet ceſſatio generalis imponatur à Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, aut à ſolo Epiſcopo, nec ampliùs habetur in dicta Clementina, de qua agunt quædam Gloſſa [i] communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religioſus violet ceſſationem ſpecialem, non fit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus [k], & generaliter clericus in ſacris miniſtrans tempore ceſſationis generalis non fit irregularis, quia irregularitas non incorritur extra caſus in iure expreſſos, iura autem tantum expri-

[g] Clem. 1. de ſent. excomm.
[h] Angel. v. ceſſatio §. 1. Cal. de interd. ſi 2. Villadie. de inter. c. 5. n. 26. vbi per c. Ant. 3 p tit. 26. c4. 8 co 2. Anch. Franc. & Fel. in c ſi canonic. de offi ord. l. 6.
[i] Gloſ in d. c. ſi canon Nau. c. 27 nu. 146. Cou in c. alm. mat. 2 p § 2. n. 3. Sot. in 4. diſt 22 qu. 3. art 2. in fi.
[k] Nauar. vbi ſup. 288.

exprimunt de eo, qui celebrant violans cenſuram Eccleſiaſticam, in quarum numero ceſſatio minimè connumeratur, vt patet ex iure [a] neque ceſſatio eſt propriè pœna, cum non reſpiciat immediatè delinquentem magis quam alios innocentes, & ita refertur ad factam, vt ceſſent immediatè officia æquè pro omnibus, non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impoſitas, & ita hanc opinionem tenent Paludanus, [b] Sylueſter, Soto, Ledeſma, Margalus, Medina, & Nauarrus, in quam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tempore ceſſationis fieri irregulares, loquuntur de ceſſatione, in quantum eſt interdictum ſtrictiſſimum antiquum; in quo olim ceſſabant omnia officia, vt nunc ceſſant in ceſſatione, non autem de ceſſatione verè, & propriè ſumpta, vt aduertunt Tabien, [c] Armilla, & ſentit Didacus Perez contra Villadiego.

[a] *c. quærenti de verb. ſign.*
[b] *Pal. in 4. d. 22. q. 8. art. 3. vbi Sot. art. 2. Sylu. v. ceſſ. §. vers. Led. in 4. 2. p. c. 26. ar. 2. fol. 307. Marga. in rub. de celebr. Miſſa. fol. 15. Med. in-ſt. lib. 2. cap. 21. §. 14. Na. vbi ſup. in fin. Cou. vbi ſup.*
[c] *Tab. interdictum 1. §. 3. Arm. §. 42. Perez. vbi ſu.*

ARTICVLVS II.

Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.

RESpondeo dicendo, quod de hoc iam ſupra in Primò tomo [d] ſatis dictum eſt, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

[d] *1. to. q. 30.*

QVÆSTIO CXIX.

De iudicibus in tres articulos diuiſa.

Multa in hoc Secundò tomo in materia de correctione fratrum iam dicta ſunt, quæ pertinent ad iudices, nunc autem in hac quæſtione pro complemento materiæ aliqua in præſentiarum, adauecemus.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVotuplex ſit iudex.*
2 *Vtrum regulares poſſint compelli ad accipiendam aliquam iudicaturam.*
3 *Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſiue ab alijs ſuperioribus commiſſis.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex ſit iudex.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas [e] tangit duo iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam eſt iudex ordinarius. Alius extraordinarius. Ordinarius eſt, qui ab vniuerſitate, vel collegio electus, & per ſuperiorem confirmatus habet ad iudicandum authoritatem, vt in quadã Authentica diffinitur. [f] Vnde Rector cuiuſlibet vniuerſitatis eſt ordinarius, & is, qui eligitur ab iis, qui ſunt alicuius profeſſionis, alij autẽ diffiniũt, vt is dicatur ordinarius iudex, qui habet vniuerſitatem cauſarum, quod in iure, [g] probatur. Vnde ſecũdum Speculatorem officiales Epiſcoporum dicuntur iudices ordinarij, cum habeant vniuerſitatem cauſarum, & prælati regulares quoad ſuos ſubditus dicuntur etiam ordinarij prout in dicto tomo [h] primo latè probauimus. Extraordinarius autem iudex eſt is, qui non præficitur alicui vniuerſitati, vel collegio. & hic eſt duplex, quidam enim habent iuriſdictionem ex partium voluntate, vt eſt iudex arbiter, quidam vero ex commiſſione ſuperioris, vt delegatus ad certam cauſam. Dixi (ad certam cauſam) quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, comparatur iudici ordinario, & poteſt ſubdelegare. Vnde viſitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo poſſunt ſubdelegare, cum ſint cõſtituti pro vniuerſitate cauſarum, prouinciarum ſibi commiſſarum. Ex quibus infertur, quod conſeruatores ſunt iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo i de officio delegati. Et inquiſitores hæreticæ prauitatis dati à Sede Apoſtolica ſecundum receptiorem ſententiam dicuntur iudices delegati, vt inter alios notat Franeus [k] licet tamẽ ſint iudices delegati conſeruatores in alio comparantur iudicibus ordinariis ſiquidem cognoſcunt de cauſis Eccleſiaſticis in prima inſtantia, de quibus non poſſunt cognoſcere in prima inſtantia, niſi iudices ordinarij iuxta Decretum Concilij Tridentini, [l] & in hanc partem videtur inclinare Nauarrus [m] non tamen ſe determinat, ſed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

[e] *Tho. 2. 2. q. 67. art. 10.*
[f] *Authen. de defenſ. ciui. §. iubemus.*
[g] *c. cum prer. §. 1. ff. de iudiciis c. Romana de appel. lib. 6.*
[h] *1. tom. q. 17.*
[i] *c. 1. & vlt. de offic. delega. lib. 6.*
[k] *Fran. in ca. ne. i. l. ius de hæret. lib. 6.*
[l] *Trid. c. 20. ſeſſ. 24. de reform.*
[m] *Nau. lib. 1. conſ. tit. de offi. poteſt iudi. dele. conſ. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Quartus, Pontificatus ſui anno quarto. *Conceſſit ordini Sanctiſſimæ Trinitatis, vt nullus iſtius ordinis prælatus aut religioſus poſſit compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam, niſi expreſſè à Sede Apoſtolica ipſis fuerit mandatum, aut per literas Apoſtolicas ipſis ſpecialiter directas.* Ita habetur in Manuali [n] ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo; qua conceſſione gaudent ordinum Mendicantium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegiis. Vnde ordinationes generales religioſorum prohibentes, ne religioſi acceptent aliquam iudicaturam ſine ſuorum prælatorum licentia ſunt intelligendæ, niſi ſpecialiter à Sede Apoſtolica ipſis talis iudicatura ſpecialiter committatur; non enim patres ordinis ordinare poſſunt, vt religioſus, cui à Sede Apoſtolica ſpecialiter eſt aliquod reſcriptum directum reſpectu alicuius cauſæ decidendæ, nõ poſſit talem iudicaturam acceptare. Verum eſt tamen, quod ipſe vtens remedio iuris poſito in quadam Decretali [o] poteſt obedire literis Papalibus ſupplicando ſuam Sanctitatem, vt iterum ſuperſedeat in executione negotij commiſſi, donec ſecunda iuſſio ipſius ſanctitatis adueniat iuxta ea, quæ latè in Primo tomo [p] ſcripſimus & vtendo hoc remedio obedit literis Apoſtolicis, & recurrit ad ſuperiorem, vt videat, quid in cauſa ſit agendum.

[n] *Manua pag. 214.*
[o] *c. ſi quando de reſcript.*
[p] *1. tom. q. 6. art. 7 & 8.*

ARTICVLVS III.

Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab aliis ſuperioribus commiſſis.

RESpondeo dicendo, Primò quod ſi dicatur in reſcripto, quod procedant ſimpliciter, & de plano, & quod procedant ſine iuris ſolemnitate recurrant ad ea, quæ in ſuperioribus [q] diximus, vbi tractauimus de iſtorum terminorum intelligentia.

Secundò dico, quod ſi dicatur iudices, vt voluerit ſecundum Panormitanum [r] ſolum dolus excluſus intelligitur; & ideo ius alterius tollere non po-

[q] *ſupra hoc tom. q.*
[r] *Panor. in c. dilectis fili. de iudiciis.*

teſt ſine cauſa, ſicut neque committens illi poteſtatem, poteſt cum nemo poſſit plus iuris in alium transferre, quam ipſe habeat, vt dicitur in iure,[a] propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur à Sede Apoſtolica, vt faciat, quod voluerit, vel ſicut libuerit, licet non teneatur regulas iuris ciuilis ſequi, remanet tamen obligatus regularis iuris naturalis gentium, ſeu naturalis æquitatis, quod idem eſt, vt ex quadam Clementina[b] patet. Imo dico, quod ſi dicatur, vt iudicet, vt ſibi videbitur ſecundum Panormitanum[c] iudicare debet ſecũdum iudicium intellectus, & idem eſt, cum dicitur, relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum, ſicut cum dicitur, vt viſum fuerit, ſi tibi placuerit, per hæc enim verba denotatur arbitrium, & nõ propriè nuda voluntas, vt probatur in iure,[d] & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur ſequi omnes regulas iuris ciuilis ſecundum Bartolum[e] ad hoc quandam legem allegantem.

Ex quibus infertur primò, quod ſi dicatur in reſcripto, vt imponat pœnitentiam, vt ſibi viſum fuerit, non datur ei libera poteſtas, neque ad ſuam voluntatem poteſt imponere, ſed denotatur arbitrium boni viri, vt ait quædam Gloſſa[f] communiter recepta ſecundum Panormitanum.

Secundò infertur, quod prælati regulares habẽtes ſecundum conſtitutiones regulares authoritatem, vt poſſint in iuris rigore diſpenſare, vt ipſis videbitur, debent ſequi arbitrium boni viri, non voluntatem ſimpliciter, ſed voluntatem ratione regulatam.

[a] c. nuper de dote poſt diuor. reſtituenda.
[b] Clem paſto de re iudic.
[c] Panor. in c. 1. de iudic. Bart. in l. qui tamen §. arbiter ff. de arbr.
[d] l. ſi libero n. miſſa §. quiſquam ff de legatis 3. Barto in extr. ad reprim. Panor. in c. 2. de conſt.
[e] Bart. vbi ſu. l. 1. ff de arbit
[f] Gloſſ in c. 2. de corpore vitiatis. Panor. in c. ſignificauit. de pœnit. & remiſſ.

Vltimo dico, quod ſi dicatur, vt procedat ad examinationem cauſæ, & deciſionem, & addatur, *in quo oneramus conſcientiam tuam*, vt communiter habeot hodie reſcripta à legatis à latere conceſſa monialibus prætendentibus propter graues infirmitates à monaſteriis egredi, multi multa dicunt, aſſerunt enim aliqui per ea verba, electam eſſe induſtriam perſonæ, ita vt earum rerum examen minimè gentium poſſit ſubdelegare, vt patet ea traditis à Felino, qui niſus fuit conciliare opiniones contrarias ſecundum cuius concordiã videntur prædicta verba potiùs poſita in vim monitionis, quã in vim formæ delegationis, & conſequẽter poteris per alium expedire negocium commiſſum, & ſi in caſu propoſito iure ordinario conueniret Commiſſario prędicta examinatio, magis appareret hæc deciſio, per ea, quæ tradit Rota,[g] & ita conſuluit doctiſſimus Nauarrus. Vnde cum Patres prouinciales iure ordinario Concilij Tridentini[h] cum aſſenſu Epiſcopi habeant reſpectu ſuarum monialium authoritatem ad examinandum prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam ſuis monialibus ad prædictum egreſſum, videtur dicendum quod non obſtante prædicta clauſula poſſunt comittere non ſolùm examen dictarum infirmitatum, ſed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iuſta id cauſa poſtulante.

[g] Rota deciſ. 14 de offi deleg. in nouis, quæ in ord. eſt deciſ ſua 302. Nauar lib. 1. conſi. titul. de poteſt iud. deleg. conſ. 2.
[h] Triden ſeſſ. 25. de reg. c. 3.

QVÆSTIO CXX.

De iuramento in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid ſit iuramentum.*
2 *Quibus modis iuratur.*
3 *Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit iuramentum.

REſpondeo dicendo, quod iurare ſecundũ D. Thomam[i] eſt Deum in teſtem inuocare. Vnde eſt actus latriæ dicente Hieronymo ſuper Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & ſic iuramentum eſt aſſertio, aut negatio de aliquo licito poſſibili, & honeſto ſacræ rei atteſtatione firmata. Pro cuius diffinitionis explicatione nota primò, quod hic affirmatio, & negatio ſumuntur non ſolum formaliter id eſt, quando eſt oratio prolata, ſed etiam virtualiter, ſicut cum aliquis dicit alicui, iura ita eſſe, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens, ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoria.

Secundò nota, quod iſta res ſacra, per quam iuratur, eſt Deus, aut aliquid Dei, in quantum eſt Dei, cum iurare ſit Deum teſtem vocare, per creaturas enim iuramus, non ſecundum ſe ipſas, ſed in quantum in eis diuina veritas manifeſtatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per ſanctos, intelligitur iuramentum eſſe per Deum, cuius veritas continetur fide, & in Euangelio, & per ſanctos eſt prædicata.

[i] Thom. 2. 2. q. 89.

ARTICVLVS II.

Quibus modis iuratur.

REſpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primò ſimpliciter, verbo vt dicendo per Deum ita eſt, neque eſt neceſſarium ſecundum Panormitanum,[k] quod dicatur, iuro. Secundò interueniente aliqua re ſacra. Declaremus hæc exemplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non poteſt, in lege[l] enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangelica dicendo, Teſtis eſt mihi Deus, Deum teſtem inuoco, veritatem dico, in Chriſto. Non mentior, Teſtis eſt mihi conſcientia mea, ſic Deus me adiuuet, vt colligitur ex ſacris Canonibus.[m] Secundus vero modus iurandi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quando iuratur in manu Epiſcopi per Euangelia Chriſti per Corpus, & per Crucem Chriſti, per Sacramentum, per ordinem ſacrum, aut per ſanctos, vt ex iiſdem ſacris Canonibus[n] notatur. Vnde Ioannes Andræas[o] ait, quod iuramentum ex iuris ordine factum multipliciter fit, quædam enim iura dicunt ſimpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam ſuper ſancta Dei Euangelia, quædam habent ipſorum facturam, & de iis aliqua dicemus articulo ſequenti.

[k] Panor in c. & ſi Chriſtus de iuraměd.
[l] 1. Reg. 22. c.
[m] c. porcatum 22. q. 1. c. parentela. § 5. & 6.
[n] c. ſi aliquis 22. q. 1.
[o] Io. Andra. in Clem.

ARTICVLVS III.

In multis religionibus vſus inualuit, vt quando prælati inquirunt aliquid à ſuis ſubditis aliquem fulminando proceſſum, præcipiunt per obedientiam in virtute Spiritus ſancti ipſis ſubditis, vt veritatem, de qua interrogãtur, manifeſtent. Quæritur, vtrum ſufficiat hoc præceptum, & huiuſmodi obedientia impoſita, vt ipſi tanquam teſtes in iudicio faciant fidem ſine eo, quod ab eis iuramentum ſumatur.

REſpondeo dicendo, certum eſt, quod teſtes, à quibus iudex non ſumit iuramentum, minimè

in

in iudicio faciunt fidem ſecundum vulgaria iura, [a] adeo hoc eſt verum, vt etiam dictum Epiſcopi non faciat fidem in iudicio ſine iureiurando, vt determinat Abbas: [b] nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum ſit notoria. Qua ſuppoſita aliqui dicunt, quod etiam ſi religioſus non iuret, ſed ſolum declaret præcepto obedientię veritatem eius dictum eſt ſufficiẽs ad fidem in iudicio faciendam, conſuetudo enim religionum maximam vim habet. Et confirmatur, iuramentum enim datur ad obligandum teſtem ad dicendam veritatem prout colligitur ex communi doctrina tradita à Soto [c] quem ipſum effectum præceptum obedientiæ operator. Confirmatur deinde, non enim eſt præciſè neceſſarium, quod iuramentum fiat iurando per Deum expreſſe, prout dictum eſt in primo articulo. Et conſtat ex ſacra Scriptura, Abraham [d] aſſumendo iuramentum à ſuo clientulò dixiſſe illi,ponè manum tuam ſubter fœmur meum, vt adiurem te per Deum cœli, & terræ, ſuper quem locum quærunt Lyra, & Abulenſis, quare Abraham voluit, vt ſubter fœmur manum apponeret, & reſpondent, quia fœmur erat proximum loco circunciſionis, quæ circunciſio erat quid ſacramentum per Dominum inſtitutum, vt ſignum diſtinguẽns populum Dei ab aliis nationibus, & videtur obedientiam eſſe quid ſacrum, per quod diſtinguntur religioſi à ſecularibus. Et confirmatur. Nam à ſacerdotibus ad teſtificandum adductis minimè ſumitur iuramentum, ius [e] enim tantum requirit, vt in verbo ſacerdotis promittant dicere veritatem: & ita videtur religioſus iurare, ſi obedientia impoſita promittat dicere veritatem.

a c. nuper. fraternitatis. c. tua eo Epiſcop. & cler.
b Abb. in d. tex.
c Soto lib. 8. de iuſt. q. 1. ar. 5. verſ. circa hac & art. 2. verſ. 2. iu.
d Geneſ. 24.
e c. fin. de inventur. Syluest. vt teſtis nu. 6. Soto vbi ſupr. art. 10.

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit ſub obedientia conſtrictus, quam qui eam profert ſub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religioſus in profeſſione emiſit, & ſit communis doctrina Doctorum [f] maiorem obligationem ex voto, quam ex iuramento oriri.

f Sot in d. q. 1. ar. 8. Aragon. 2. 2. q. 8. 4 art. 8 pa. 1083.

At pro contraria parte facit, quod etiam in cauſis in quibus proceditur ſimpliciter, & ſola veritate inſpecta ſicut proceditur in cauſis regularibus neceſſarium eſt iuramentum, adeo quod Papa non poteſt diſpenſare in hoc requiſito ordinando, vt credatur teſti non iurato, vt colligitur ex latè traditis à Menochio. [g] Nec mandatum ſuperioris ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti iuramẽtum eſt, iurare enim eſt Deum in teſtem adducere, prout dictum [illegible]rimo articulo, & ille, qui dicit, aut negat per ſolam obedientiam, neque realiter, neque virtualiter Deum in teſtem adducit, neque affirmare in virtute Spiritus ſancti eſt Deum in teſtem adducere, ſolum enim eſt dicere quod obedientia imponitur in virtute Spiritus ſancti, quod re vera non eſt iurare.

g Menoch. de arbit. q. 26 per totam.

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, eſt veritatem indagare, & quod obedientia ſit ſufficiens remedium cum ea poſita teneatur ſubditus eam ſub reatu peccati mortalis patefacere, & vt falſarius à prælato caſtigetur ſi falſum dixiſſe conuincatur, non enim hoc ſufficit, vt ſit depoſitio teſtis, quicunque enim in cauſa graui, etiam ſine iuramento, falſum dicit, peccat mortaliter, non tamen pro teſte reputatur, & iurat, vnde ad iudicandam veritatem aliud efficacius medium adinuentum eſt, ſcilicet iuramentum, quod torturæ comparatur, cuiuſmodi non eſt obedientia, cum ille, qui ſub obedientia falſum dicit, vt falſarius poſſit puniri, ille autem qui ſub iuramento falſum atteſtatur, vt periurus debeat caſtigari, quod eſt grauius peccatum, cum videatur periurus blaſphemare Deũ in teſtem falſitatis adhibendos & hanc partem, vt veriorem in noſtra Summa [h] confeſſorum ſum ſequutus: & hanc opinionem tenent doctiſſimi iuriſperiti Salmanticenſis Academiæ à me conſulti, & à doctiſſimo Doctore Gabriele Henriquez, digniſſimo huius Academiæ Iuriſconſultorum Primario ſummis precibus obſecraui, vt longo habito ſtudio meam ſententiam improbaret, ne a conſuetudine prædicta aliquarum religionum recederem, & ne in meis opinionibus viderer ſingularis, qui ſummo ſtudio ſuper hoc habito reſpondit à dicta conſuetudine eſſe recedendum, ſi cauſæ regulares ad tribunale Nuncij Apoſtolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis & ſimplicis querelæ aut appellationis proceſſus fulminati à prælatis regularibus, vt defectuoſi repellantur. Et huius opinionis à me conſultus eſt doctiſſimus olim meus condiſcipulus Doctor Frechilla, huius Salmanticenſis Academiæ ſacrorum Canonum meritiſſimus Primatius.

h Summa in ordo. iudic.

QVÆSTIO CXXI.

De itinerantibus fratribus in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes, ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum.*
2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ.*
3 *Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorum itinerãtes poſſint hoſpitari in domo ipſis ad hoc relicta.*
4 *Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.*
5 *Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſint recipiendi fratres itinerantes à prælatis ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod, vt colligitur ex ſermone S. Auguſtini ad populũ, & habetur in Decretorum libro [i] hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Eccleſiarũ: Hortamur Chriſtianitatem veſtram iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vt in Eccleſiis à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non ſuſcipiatur, niſi à veſtra fuerit Eccleſia conſecratus Epiſcopus, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur. Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatum nullum abſq; firmata, quam Græci Epiſtolam dicunt peregrinorum clericorum ſuſcipi oportet & in Nicena [l] Synodo facta eſt Epiſtola à trecentis, & decẽ & octo Epiſcopis, cuius formam debent ſeruare Epiſcopi in his literis commendatitiis dandis. & alia in libro Decretorum proponitur Epiſtola à trecẽtis decem & octo Epiſcopis, & Abbatibus formata Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopo miſſa, quarum Epiſtolarum tenorem ad plenum non refero, cum lector in ſuis originalibus eas videre poſſit, ex quibus colligitur prælatos regulares nullum religioſum peregrinum itinerantem recipere debere ſine literis

i c. s. d. 73.

commen

commendatitiis ſuorum prælatorum. Quare iure optimo Syxtus Quintus, Pontifex Maximus ſacrorum Canonum veſtigiis inhæreos in conſtitutione [a] contra illegitimos ab eo data anno incarnationis Dominicæ millesimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo, ſexto Kalend. Decembris Pontificatus ſui anno tertio in hunc modum ordinauit. *Et quia interdum Sathanas in Angelum lucis ſe callidè transfigurat, ac perditi quidam, & facinoroſi homines, quod ſæpe vidimus, & experti ſumus inſtigante antiquo pacis, & religionis hoſte non veriti ſunt temerario auſu habitum religioſorum aſſumere ea mente, vt velut ſub ouina pelle lupi rapaces per dolum, & inſidias Chriſti fideles in cautos, & nihil mali à religioſis ſuſpicantes opprimerent, ſiue vt poſt ſcelera perpetrata viam faciliorem ad fugam haberent, ſiue vt bannitis curiæ ſæcularis, quæ eos propemodum interceptos perſequabatur, manus effugerent, & contingit aliquando ipſos ſicarios religioſis veſtibus indutos à veris religioſis, ac fraude deceptis intra domos regulares hoſpitio receptos fuiſſe. Prohibemus eodem modo, & interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam ſui ordinis tranſeundo etiam in itinere intra aliquod monaſterium, domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hoſpes recipi, & ad modicum tempus diuertere poſſit, niſi à ſuperiore eius loci, vbi reſidet, expreſſam licentiam diſcedendi in ſcriptis obtentam, ſeu literas obedientiæ, vel commendatitias ſecum deferat, atque exhibeat, vel niſi ita cognitus ſit iis, ad quos diuerterit, vt de eius perſona nullius omnino dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur.*

[a] *Habetur in 2. p. Bullary Sixti V. Bullar. 74.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandum, quod ſuperiores admittentes dictos religioſos non petita, neque oſtenſa ſuorum ſuperiorum peregrinandi licentia per eam conſtitutionem remanent priuati voce actiua, & paſſiua necnon, officijs, gradibus honoribus, & dignitatibus quibuſcunque per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quæcunque in poſterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum ſint relatiua ad prohibitionem ſuperius poſitam ſub dictis pœnis ſunt referenda. At non viden io his Hiſpaniarum partibus hanc conſtitutionem quoad hoc nec quoad dictas pœnas executioni eſſe mandatam & ideo tranſgreſſores huius ſanctæ conſtitutionis ad pœnas in ea appoſitas minimè condemnarem: ad alias autem pœnas arbitrarias eos condemnados cenſeo, tanquam tranſgreſſores ſacrorum Canonum, quibus eſt prohibitum. Dixi, (maximè presbyteros) quia ſine literis commendatitijs non poſſunt recipi ad celebrandum prout in multis Concilijs eſt definitum, & nunc nouiſſimè in Concilio Tridentino eſt ordinatum.[b]

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi, vel niſi ita cognitus ſit ijs, &c. quod religioſi cogniti benè poſſunt recipi à prælatis etiam ſi literas commendatitias ſecum non deferant. Et aduerte, quod ſi literæ commendatitiæ ſupradictæ amittantur, ſufficit quod religioſi peregrinantes ſecum deferant teſtimonium, quod probetur ipſas amiſſas fuiſſe, prout probatur io iure,[c] & tradit Syluester.

[b] *Concil. 1. Carthagi. c. 5. Laodic. 41. Venetic. 1. 38. & 32. Epaunu c. 6. Turonenſ. c. 12. Conc. ſeſ. 23. c. 16.*

[c] *ca. tng de clerico peregrinante. Sylu. v. peregrinus ad finem.*

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur ſe præſentare in conuentibus obſeruantiæ in locis, vbi conuentualitatis conuentus deſunt.

RESpondeo dicendo, quod, *Caliſtus III. ſtatuit, & ordinauit, quod omnes, & ſinguli fratres minores tam conuentuales, quam obſeruantes ad ciuitates, terras, ſiue caſtra, in quibus conuentus dicti ordinis fuerint, pro tempore accedentes teneantur, & debeant eorundem locorum prælatis ſuis reſpectiuè ſe præſentare, in qua quidem ciuitate vel terra, ſi vnus duntaxat conuentus fuerit ad ipſius vnius prælatum debent ſe conferre illius mandatis humiliter pariturì, & præcepit ſub excommunicationis pœna, ne in prædictis ciuitatibus, ſeu terris ſine prælatorum ſuorum licentia permanere præſumant.* Ita habetur in Monumentis[d] ordinum. At Collector[e] priuilegiorum aduertit, quod præfata conſtitutio fuit ſuſpenſa, & annullata per Pium ſecundum, quoſcunque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro,[f] & ita fratres conuentuales in Hiſpaniarum partibus recepti non tenentur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ per prædicta: at ſi ad domos obſeruantiæ diuerterint, debent ſuas literas commendatitias prælatis ipſarum domorum præſentare, prout ordinat conſtitutio Sixti Quinti, de qua in articulo ſuperiori. Qui ſi inueniant ipſos non legitimè itinerare poterunt dare notitiam ordinariis, vt contra eos iuxta formam Concilij[g] Tridentini procedatur.

[d] *in 2. impr. fol. 6. & in 2. fol. 90. conceſ. 197 prope fin.*

[e] *Collector tit. itinerant. fratres § 4.*

[f] *in 2 impr. fo 92 conceſ. 100.*

[g] *Trid. ſeſ 25. de regul. ca. 4.*

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres obſeruantes itinerantes poſſint hoſpitari in aliqua domo ipſis ad hoc relicta.

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemenſi ordinis fratrum minorum obſeruantiæ, vbi tertio electus eſt io generalè pater claræ memoriæ frater Oliuerius, factæ ſunt circa paupertatem non nullæ declarationes, quarum vna eſt, *Quod ſcilicet, licitum ſit fratribus hoſpitari in domo relicta ab aliquo defuncto alicui viuenti hac conditione, vt ibidem hoſpitentur fratres, & ſibi prouideatur de vtenſilibus.* Ita habetur in Monumentis[h] ordinum. Verum eſt tamen, quod ipſi fratres non poſſint petere in iudicio, vt hæc conditio adimpleatur, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſe ex officio procedat, & faciat voluntatem teſtatoris adimpleri iuxta ea, quæ latè in ſuperioribus[i] dicta ſunt.

[h] *Fol. 287. in tract. 3. & in 2. impr. fol. 246. tract. 2.*

[i] *Supr. hoc tomo. q.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.

RESpondeo dicendo, quod, *Innocentius VIII. conceſſit, quod fratres minores qui per obedie[illegible]n reperiuntur extra conuentus, & loca poſſint promereri indulgentias ſtationum, & alias conceſſas in Eccleſiis fratrum Minorum dicendo quinquies Pater noſter, & Aue Maria, in quacunque Eccleſia, & loco ea dixerint pro intentione, & propoſito illius indulgentiæ, prout illi, qui in prædictis locis ſuis ea dicunt*, Ita habetur io ordinum Monumentis,[k] *Et Pius V. conceſſit quod omnes captiui fratres, qui in terris infidelium detinentur, conſequantur in articulo mortis indulgentiam plenariam, & remiſſionem peccatorum præuia tamē confeſſione, ſi fuerit copia ſacerdotis, ſi autē non habuerint, hoc idem conſequantur per cōtritionem ſuorū peccatorū.* Ita inueni apud ſcripta patris cuiuſdam curioſi, & timoratæ conſcientiæ & hoc pro omnibus fratribus etiam non captiuis in hoc articulo conceſſum fuit ab Eugenio IIII. prout habetur[l] io Monumentis ordinum.

[k] *in 1. impr. fol. 565. & in 2. fol. 69. conceſ. 160.*

[l] *2. impr. fol. 54. conceſ. 77.*

ARTICVLVS V.

Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.

Reſpondeo dicendo, quod fratres minores itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itineris in alium diem. Ita conceſſit Leo X. prout habetur in Supplemento [a] quæ conceſſio eſt notãda, hanc enim ſentio meliorem, quam eam, quæ his temporibus cõceſſa eſt à Pio V. Pontifice Maximo, quod ſcilicet, fratres itinerantes pedeſtres tempore ieiunij poſſint de manè facere ientaculum, & finito itinere cœnare, vt ita poſſint habere meritum ieiunij: conceſſio enim Leonis X. non reſtringitur ad fratres pedeſtres, cum enim generaliter loquatur de fratribus, ſiue pedeſtribus, ſiue equeſtribus eſt intelligenda, & tranſlatio ieiunij in ea permiſſa debet fieri in alium diem: in quo ipſi fratres neque præcepto eccleſiaſtico, neque præcepto regulæ neque ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod à ſimili probatur, nam cui pro cõſecutione alicuius indulgentiæ iniunguntur aliqua oratio non conſequitur ipſam indulgentiam dicendo orationem, ad quam alias aliquo præcepto, aut voto eſt obligatus, prout in materia de indulgentijs latè dicitur.

[a] *Supple fo. 93. cõfeſ 286.*

QVÆSTIO CXII.

De iure patronatus in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.*
2 *Vtrum patrono monaſterium ingreſſo ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium.*
3 *Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in preceptorias militiarum.*
4 *Vtrum Reges habentes ius preſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis.*
5 *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus ſunt reſtituenda poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.

Reſpondeo dicendo, quod ius patronatus à iure, & patrono dictum multipliciter in iure nominatur, ſed quoad noſtrum propoſitum ius patronatus ſecundum Hoſtienſem eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiaſticum, vel ius honorificum onerum, & vtile alicui competens in Eccleſia pro eo quod de conſenſu diœceſani eam fundauit, conſtruxit, vel dotauit. ipſe, vel is, à quo cauſam habuit ſecundum Ioãnem Andræam [b] & Panormitanum: & eſt duplex, quoddam enim eſt Eccleſiaſticum, quoddam vero ſeculare, de quibus late agunt Doctores in titulo de iure patronatus.

[b] *Andra & Panor in rubric. de iure patronati.*

ARTICVLVS II.

Vtrum ius patronatus patrono monaſterium ingreſſo transferatur in monaſterium ſaltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.

Reſpondeo dicendo, quod de hac quæſtione poteſt tripliciter diſputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuerſitati bonorum, aut de iure patronatus perſonali, aut de iure patronatus ſimpliciter.

Quantum ad primum, videtur, quod ſi monaſterium eſt capax bonorum in communi, cum ius patronatus tranſeat in hæredem, trãſibit in ipſum monaſterium cum ipſum habeatur pro hærede: quod verum eſt, neque negari poſſet caſu, quo ius patronatus ſit annexum vniuerſitati bonorum, ad quam monaſterium venit, quod vt pateat euidentius, ponamus exemplum. Petrus habet caſtrum, & in eo Eccleſiam, cuius ipſe ius patronatus habet, vendito caſtro, vel titulo pro hærede tranſlato tranſit etiam ius patronatus in emptorem, ſeu hæredem, multo igitur fortius tranſibit in monaſterium, quod eſt capax iuris patronatus.

Quantum vero ad ſecundum dico, quod ſi iuris patronatus qualitas nõ adhæreat certæ rei, ſed eſſet perſonalis extincta perſona, cuius induſtriam elegit fundator, tacite nominaſſe videtur alium deſcendentem, ſeu collateralem, aliamve quamlibet perſonam, extincto enim vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præſentandi, tranſitque in nominatum verè, non autem in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum eſſet monaſterium, ita Belamera, [c] quem refert, & ſequitur Tiraquellus aſſerens per monachationem ius patronatus in ſecundum genitum, & ſic in ſucceſſorem, tranſire.

[c] *Belam cõcl.*
Tiraquel de primoge qu. 3. n. 10.

At contrarium videtur probabilius. nam monachus ſe ſuaque omnia per ingreſſum religionis trãſfert in monaſterium, vt dicitur in Iure [d] ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum eſt, cum tranſeat cum vniuerſitate bonorum titulus pro hærede, vt tradit quædam Gloſſa [e] quam ſequitur Alexander, præſentabitque Abbas dicti monaſterij. vt affirmat Lambertinus [f], & alij, quos refert, & ſequitur Didacus Perez.

[d] *Auth. ingreſſi. C. de ſacroſ Eccl.*
[e] *gloſſ in Clement fin v. hæredibus de iure patronatus. Ale in l. ſi natiu nu. 4. ff. ad Trebell.*
[f] *Lamber de iure patro art. 9. q. 6. pr. 1 p. li. 1. 7. Perez li. 2. ordinar. tit 6. in l. 1. pa 349. col 1.*

Quantum ad tertium vero, quando ſcilicet ſimpliciter nominatur patronus induſtria perſonæ videtur electa, ſi igitur monachus fiat. Abbati competit ius præſentandi, non ipſi eum non habeat velle, neque nolle, vt dicitur in Iure [g] niſi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus, fundator enim in limine fundationis quaſcunque reſeruationes, & facta iuri communi non contraria apponere poteſt, vt optimè, lateque tradit Lambertinus [h], & vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea non eſt recedendum, vt colligitur ex traditis à Couarruuias [i]. Ex quibus colligitur, quod fundator dicat, quod ſi patronus efficiatur monachus, nominet etiã inuito prælato, talis conditio, vt impoſſibilis ſecundum ius reijcitur, & habetur pro non appoſita, cum ipſe fundator non poſſit apponere conditionem in fundatione iuri communi contrariam, & ius commune ſit, quod monachus inuito prælato aliquid nõ agat contra obſeruantiam regularem, huiuſmodi eſt eo inuito præſentare: non enim poteſt præſentare, vt patronus ſine ſui prælati licentia.

[g] *c. religioſus & ibi gloſ. v. non habeat de elect.*
[h] *Lamber de iure patro q. 9. princ. 1. q. lib 1.*
[i] *Coua li. 2. varia. cap 18. n. 10.*

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione teſtatoris conſtat, quod ſcilicet celebrẽtur Miſſæ per præſentandum, debet ſacerdos, & non clericus inferioris ordinis præſentari. Ita tenet ſingulariter Andræas Barbatia [k], quem refert & ſequitur Lambertinus, quod eſt notandum.

[k] *Barbá. á conſ 35. col. 7. lib 2. Lambert. ar 27. q. 7. prin p. lib. 2. n 1 fo. 230. de iure patro.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Rex Hiſpaniãrum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.

Reſpondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure communi

ius patronatus in beneficia etiam Epiſcopalia, vt ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ habent reges Hiſpaniarũ, & Galliarum: at olim propria authoritate, vt ait quidam hiſtoricus Zonar.[a] tentauerunt vſurpare in Oriẽte Imperator Nicephorus Phocas, in Occidẽte Imperator Otho primus, anno Domini nongenteſimo ſexageſimo primo, vt refert Cranſius[b] & deinde Henrici pater, & filius, & duo Federici, auus & nepos, propter infortunia autem tandem id ius reliquerunt Eccleſiæ, vt referunt Cranſius[c], & Genebrardus at in commendas, & præceptorias habet rex ius prouidendi, tanquam Magiſter, & perpetuus adminiſtrator ordinis militaris D. Iacobi, vt patet ex libro[d] de regulis eiuſdem ordinis mortuo Domino Alfonſo de Cardenas anno Domino milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, & Alexander Papa. VI. dedit adminiſtrationem magiſtratus huius Regibus Catholicis Ferdinando, & Eliſabeth. Deinde Leo. X. dedit Carolo V. eandem, Adrianus Sextus cõceſſit in adminiſtrationem perpetuam: quare Reges Hiſpaniarum non ſunt Magiſtri, neque faciunt profeſſionem eius ordinis iuxta Concilium Tridentinum[e] neque afferunt habitum illius, ſed ſunt tantum adminiſtratores, & idem reſpectu omnium aliarum militiarum iuxta literas Apoſtolicas conceſſas aſſerendum eſt. Quod ex Bulla Adriani VI. de quo articulo ſequenti.

[a] Zonar. 3. tom. annal.
[b] Cran lib 3. metropol. c. 33.
[c] Cranſius li. 8 cap. 29. Genebr. libr 4 chron in Leon. 8 p 327.
[d] c. 5. n. 40.
[e] Trid. ſeſ. 25. de regu. c. 21.

ARTICVLVS IV.

Vtrum reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos, qui non ſunt illius religionis.

RESpondeo dicẽdo, quod Adrianus, VI. indulſit glorioſæ memoriæ Carolo V. & eius ſucceſſoribus ius præſentandi in ſuis Hiſpaniarum partibus Abbates, & alios præpoſitos Eccleſiarum collegiatarum ſæcularium, & regularium ſaltem conſiſtorialiũ per Breue, cuius copiã dicit Nauarrus[f] ſe vidiſſe, qui Nauarrus ait, quod authoritate dicti Breuis non poteſt regia maieſtas præſentare, niſi dignos iuxta Sacrorum Canonum Decreta[g] & cum nemo, qui non ſit profeſſus religionem ſit regulari præfectura dignus, vt in iiſdem ſacris Canonibus[h] continetur, imo neque vnius ordinis regularis poſſit eligi in prælatum alterius ordinis, vel habitus, vt diffiniunt Sacri Canones[i] non ſatis intelligo (ait Nauarrus) qua ratione Catholica Maieſtas præſentabat ante Concilium Tridentinum regulares vnius ordinis, vel habitus ad præfecturas alterius ordinis, vel habitus, & paſſim, quod eſt nouius, ſæculares neque expreſsè, neque tacite profeſſos, niſi forte, quod id non monebatur dicamus, cum ſit notiſſimũ Maieſtatem eius eſſe religioſiſſimum, religionumque atque regularis obſeruantiæ cupientiſſimum.

Nec contra iſtam conceſſionem factam Regibus Hiſpaniarum poteſt argui, quod ſecundum ius electio Abbatum pertinet ad conuentum, & Sedes Apoſtolica nemini intendat præiudicare, niſi conſentienti vt iura[k] proclamant, & hæc prouiſio, & præſentatio maxime noceat conuentui. Nam reſpõdetur, quod licet Princeps in dubio nullius ius lædere videatur lædit tamen, cum eſt tale ius, in quo lædere poteſt, & conſtat eum habere animum in eo lædendi. Quare rectè poſt alios reſoluit Philippus Decius[l] regulam ſupra dictam debere intelligi de alio præiudicio quam expreſſo, & expreſsè voluit Summus Pontifex præiudicare in hoc conuentibus, quod potuit optimè facere iuſtis rationibus adductus, cum ſit ſupra omne ius poſitiuum, per quod tale ius ipſis conuentibus competit.

[f] Nauar. in c. Nullam d. 18. q. 2.
[g] c. monaſteriorum 16 qu. 1. gloſ. in c. cum vos de off. ord.
[h] c. eſt y & ea. cũ in magiſtrũ de elec.
[i] ea. in ſingula §. prohibemus de preben. li. 6. Clement.
[k] l. 3. §. ſiquis à principe. ff. ne quod in loco publ. c. ſuper eo de off. deleg.
[l] Decius in c. ſuper eo. de off. deleg.

ARTICVLVS V.

Vtrum de bonis incertis quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium reſeruando ius patronatus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod de his bonis incertis quidam negant poſſeſſorem poſſe ita inſtituere capellam Hoſpitale, aut monaſterium, vt ipſe inſtitutor cum ſucceſſoribus ſuis habeat ius patronatus Laicorum. Ita Lambertinus[m], & Vualdenſis, qui carpit ædificantem monaſterium, & capellam de bonis iniuſte quæſitis citans in cõfirmationem ſuæ ſententiæ D. Hieronymum[n] ſuper Matthæum. Et ratio ipſorum eſt, nam ſolum acquiritur ius patronatus ob fundationem ex propriis bonis iuxta notata in Sacris Canonibus[o] & in variis Conciliis, & ita monent ſupradicti, vt ſaltem occulte petat fundator à Domino Papa id ius patronatus. Ita Nauarrus.[p] Henriquez[q] ait quod nemini fit iniuria, ſi hic ex bonis quodammodo ſuis, & quorum eſt diſtributor acquirat ſibi ius patronatus, quod idem tenet Nauarrus dicens, quod iſti fundatores non parum videntur dare de ſuo verè pœnitendo, plene diſtribuendo, & prouidere, & ſolicite curando, vt ædificia, & fundationes prædictæ fiãt vtiliter, & in vtilem, & ſanctum finem, nam ipſi non confugiendo ad ſacroſanctam Sedem Apoſtolicam, & commiſſarios cruciatorum qui condonare ſolent aliquã partem huiuſmodi bonorum incertorum, cum qua ipſi tuta conſcientia poſſent manere, donec verus eorum Dominus inueniretur, videntur dare quodammodo ſuam partẽ illam ſcilicet quæ per cõpoſitionem eis condonata fuiſſet, & pro hoc facit, nam qui multum emungit, elicit ſanguinem, vt dicitur in Prouerbiis[r] & quod parum præiudicij ſit compenſatum per hoc operibus piis fundatis, & quod animandi ſunt ad reſtitutionem ij, qui circa illam ſatiſfieri nequeunt, & ſic ſolum debent illis prædicare, ne hoc faciant ad gloriam, & laudem, inanem.

[m] Lamber. de iure patron. 1. p. li. q. 6. ar 10. & 12. Vual. de ſacram. ca. 125.
[n] Hiero. in Matth ca 23. ibi. Ædiſic. ſepulchra. prophetar.
[o] c pia mētis 16. q. 7. c. Nemini 10. q. 1. Trid ſeſ. 25 de refo. c. 9.
[p] Nauar. de oratio. miſ. coll 51.
[q] Henriq. 1. p. lib. 7. de indulg. 33. nu. 5.
[r] Prouer. 30. ca. denique 4. diſt.

QVÆSTIO CXXIII.

De Laicis fratribus in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum Laici fratres ſint propriè religioſi.*
2 *Vtrum Laici fratres poſſint tangere corporalia & alia ad diuinum cultum pertinentia.*
3 *Vtrum Laici apoſtatæ in Apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram vt clerici ſi ad ordinem reuertantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Laici fratres ſint propriè religioſi.

RESpondeo dicendo, quod in iure fratres conuerſi nuncupantur hi Laici, qui maxime ab oblatis differunt, oblati enim dicuntur qui non tantum bona propria, ſed ſeipſos dant monaſterio, prout explicat quædam Gloſſa[s] communiter recepta, qui abſque religionis profeſſione ſeipſos monaſterio perpetuo obtulere, vt tradunt Cardinalis,[t] & Abbas & ſentit. Lappus. Conuerſi vero ſunt, qui mutato habitu religionem profitentur, minime ordine Eccleſiaſtico præditi, & hi cum

[s] Gloſ v. tribus denarijs & ibi Abbas in c. vt priuil. §. illud de priuil.
[t] Cardi. in Clem. 1. de decim. Abbas in c non eſt de regu. Lapp alleg. 139.

& hi cū cæteris religioſis, intra monaſteriorū clauſtra vitam agunt ex quibus patet conuerſum dici propriè religioſum, & perſonam Eccleſiaſticam, vt colligitur ex Sacris Canonibus,[a] & ex notatis per Abbatem, & Decium. Quod probatur, nam promittunt tria vota eſſentialia ſecundum aliquam regulam approbatam à Sede Apoſtolica in manu prælati ſolemniter, quod ſufficit, vt ſit verè religioſus ſecundum ea, quæ latè diximus in primo tomo,[b] & docet Diuus Thomas, & tradit Couarruuias, qui probat, quod oblatus licet ſupradicta vota non emittat, ſi tamen mutato habitu non manet in ſeculo, eſt propriè perſona Eccleſiaſtica, ſi autem in ſæculo manet, non propriè, ſed largè perſona Eccleſiaſtica nūcupatur, vt colligitur ex Gloſſa[c] communiter recepta à Cardinali, Abbate, & Doctoribus capella Tholoſana, vbi Aufredius, & tradūt Panormitanus, & Soccinos tractantes, an oblati ſint exēpti à iuriſdictione iudicis ſæcularis.

[a] c. non eſt du biū ca. Parrochianos extra de priui. Aob. in rubr. de regula Doctor in ca. Eccleſia S. Mariæ de cōſtit.

[b] t. 1. q. 1. a. 2. D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 7. Cou. in c. Alma mater 2. p. §. 2. n. 8.

[c] Gloſ. in v. mutato habitu Card. Abbas & DD. in d. c. prim. capel la Toloſa. & vbi Aufre. & Panor. in ca. 2. de foro comp.

ARTICVLVS II.

Vtrum Laici fratres poſsint tangere corporalia & alia ad cultum Diuinum pertinentia.

RESpondeo dicendo, quod veſtimenta ſacra, nonniſi à ſacris hominibus tangi debent, vt patres[d] Sancti determinauerunt, & pro corporalibus lauandis miniſtri ſcilicet Diaconi habere debent nouam pelum, & aquam in ſactario debent proijcere ſcilicet ſaltem quantum ad primam lotionem, vt Sacri[e] Canones determinant, in quibus alijs[f] etiam ordinatur, quod neque lauari debeant per fœminas, neq; tangi, etiamſi ſint ſacratæ, id eſt, moniales, & idem ibidem dicitur de alijs altaris paramentis, vt ſunt pallæ, vaſa, & huiuſmodi. Ex quibus colligitur, quod Laici fratres licent ſint religioſi, cum non ſint homines aliquo ordine ſacto inſigniti, non poſſunt tangere corporalia, & alia veſtimēta Eccleſiaſtica, & ideo conceſſit Leo X. *quod fratres prædicti Laici ſocij Generalium, vel prouincialium eo tempore quo ſocij ſunt, & extra loca, & conuentus, cum inſeruiunt Miſſis prædictis prælatis poſsint proprijs manibus tractare vaſa ſacri miniſterij ſcilicet calice, & corporalia explicando, & plicando poſt Miſſam, ſicut clericus in ſacris conſtitutus, in conuētibus vero,* vbi ſunt alij fratres ad miniſtrandum concedere recuſauit. Ita habetur in ordinis ſupplemento.[g] At non obſtante hac prædicta conceſſione poſſunt fratres vti alia conceſſione *Calixti III qui conceſsit, quod fratres Minores Laici poſſunt tangere calice, & lauare corporalia, & alia Eccleſiaſtica cum expedierit.* Vt in libro monumenta[h] ordinum continetur, & in ſupplemento etiam habetur, & ratio huius eſt, quia qui prædictā Leonis X. conceſſionem impetrauit, ignorabat indultum Calixti prædictum, & quia in conceſſione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius prout aduertit Collector[i] priuilegiorum Mendicantium.

[d] ca. in ſancta rum duobus ſequētis de cōſ. diſt. 2.

[e] c. nemo de cōſe. diſtin. 1.

[f] 23 diſt. c ſacratas de cōſe. diſt. 1. ca. nemo id iurando.

[g] Sup fol 92. conce. 269.

[h] In 2. imp. fo. 65 conce. 91. ſupp fol. 101. conc. 398.

[i] collec. ti. Lai. fratres §. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum Laici ordinis noſtri minorum Apoſtatantes ab ordine, ac in huiuſmodi Apoſtaſia ad ſacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur, vel redeunt ſua ſponte permitti debeant tonſuram, vt alij fratres clerici, ferre.

RESponden, quod iam in primo tomo[k] tractauimus, quomodo ſe debeant habere Prælati circa hos Laicos Apoſtatantes ad ſacros ordines promotos. Quantum autem ad noſtrum propoſitum eſt, dico, quod in capitulo generali noſtræ religionis Barchinonæ celebrato, vbi fui electus ſecundus Vicarius Generalis ordinatum eſt, *quod nullus frater Laicus ad clericatum aſcendat, ſed vnuſquiſq; in ſua vocatione, qua à Deo vocatus eſt, permaneat. Et quod nullus eorum tonſuram clericalem ferat, niſi eam ab Epiſcopo receperit, & ſi tunc in parua quantitate.* Ita habetur in monumentis[l] ordinum. Ex qua ordinatione colligitur reſponſio ad id quod in titulo quæſtionis proponitur decidendum, ſcilicet, quod non debet ſupradictis permitti ferre tonſurā ſicut alijs fratribus clericis cōceditur. Et hoc probatur quia inobediens, & rebellis, non debet eſſe potioris conditionis, quam obediens, vt dicitur in quibuſdam Decretalibus,[m] cum ergo ſupradicti ſint manifeſte inobedientes, eorum conditio non debet eſſe potior, quam aliorum obedientium, & quietorum, nec ſecundum iura allegata decet quod inuaſor, eo quod inutile ingreditor priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur ſtultitia prædictorum, & præſumptio maxima ſecundum iudicium hominum manifeſtiſſimè conſtet, quod præcipua cauſa ſit ad oſtendendum huiuſmodi ſignum tonſuræ clericalis, & quod ſic inuadendo, vel vſurpando alienum ſcilicet voluntatem propriam de manu Prelati reportarent commodū, & honorem, quod abſurdum & ſcandaloſum alijs piè viuentibus; videretur clarè non eſſe illud permittendum. Præterea in quo[n] quis deliquit, in eo debet puniri, & cum huiuſmodi fratres contra prohibitionem non ſolum ſui ordinis, ſed etiam Summi Pontificis attentauerint ſacros ſuſcipere ordines iuſtum eſt, vt modo ſupradicto vltra alias pœnas puniantur. Denique hanc opinionem tenet Gloſſa[o] quædā expreſſe, cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui veſtibus ſacris & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quæ in eorum ordinatione collata ſunt vſque ad primam veſtem datam in collatione tonſuræ, & ſubiungit, quod debet radi caput ipſius, ſeu tondere, ne tonſuræ aut clericatus veſtigium maneat in eodem, ſuper quo verbo ſcilicet (in eodem) dicit Gloſſa, ita faciunt monachi Apoſtatæ, faciunt enim ſe in totum tondere, ne appareant veſtigia monachatus. Hæc Gloſſa. Vnde colligitur, quod in poteſtate Prælatorum eſt prædictam pœnam imponere propter apoſtaſiam, & nedum iſtis, ſed etiam quibuſcunque ab ordine apoſtantibus. Ita & alius hāc opinionem tenet Collector[p] priuilegiorum mendicantium.

[k] t. 1. q. 20.

[l] fo 110 tract. 3 & in 2. im pr fo. 130. tra. 8.

[m] c. contin. de dolo & contu. c. cum quis de præb. li. 6.

[n] c. ſi. de temp. or. li. 6.

[o] Glo in ca. degrada. de pœnis li. 6.

[p] Collector ti. Laici fratres.

QVÆSTIO CXXIIII.

De legatis à latere in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum religioſus factus canonicus poſsit eſſe legatus Papæ, vel legati.*

2 *Vtrum Religioſus poſsit eſſe locum tenens legati, & dicere cauſas.*

3 *Vtrum legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularibus non conſulto Abbate.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſus factus canonicus poſsit eſſe Legatus Papæ, vel legati.

RESponden dicendo, videri non poſſe religioſum factum Canonicū eſſe legatū Papæ, vel legati, vt tradit Felinus[q] quia nō poteſt

[q] Feli. in c. cum ad eo. §. de maio. et obed.

religioſus eſſe canonicus ſine diſpenſatione vt cõcluditur per omnes[a] licet ergo ſit diſpenſatus vt ſit canonicus non erit diſpenſatus, vt ſit iudex, quia iſtud non eſt conſequutum neceſſarium ad canonicatum, vt colligitur ex Iure,[b] Item allegat Felinus, quod quamuis ſit factus canonicus, non tamen deſinit eſſe monachus, vt determinant omnes & tenet D. Thomas[c] concludens, quod in omnibus cõpoſſibilibus cum dignitate Epiſcopus remanet monachus.

At Gambarus[d] exiſtimat Felinũ errare, quia monachatus non eſt qualitas, quæ inhabilitat ad cauſæ cognitionem, dum adſit qualitas alia requiſita. Patet quia Abbates Epiſcopi, & monachi poſſunt eſſe delegati vt omnes[e] tradunt, licet enim remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis ſecundum vulgatia iura ideo argumentum Felini[f] non concludit.

Minus obſtat illud, quod dicitur de diſpenſationis conſecutiuo, quia vt dixi, qualitas monachatus nõ repugnat, neq; inhabilitat ipſum monachũ, vt ſit iudex, ſicut repugnat qualitas ætatis, & in hac materia eſt deciſio Rotæ[g] quæ ait, quod quando cauſa committitur monacho habenti perpetuum officiũ in Eccleſia Cathedrali, valet, etiamſi non fiat mentio de monachatu, quia videtur cancilleria approbaſſe iuxta cuiuſdam legis deciſionem.[h]

[a] in cap. quod Dei timorẽ de ſta. monac.
[b] c. cum vigin ti de of. deleg.
[c] Thomas 2. 2. q. 185 ar. vlt.
[d] Gam de authorita. legati ſ a n. 29. & 31.
[e] in c. ſtatus de offic. delegati.
[f] c. ne pro cuius li. 10. q. 1.
[g] Deciſio 209. in antiquis.
[h] L. qui liberi conſultabant ff de ritu nupt.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens legati, & decidere cauſas.

RESpondeo dicendo, quod religioſus poteſt eſſe locum tenens legati, quia Legatus eſt dominus exemptorum declarare autem cauſas non poteſt, ex quo nõ habet qualitates de quibus in Iure[i] tamen ſi conſtitueretur ita generaliter, & non exciperetur, valent geſta ex traditis in Iure. Vide[i] deciſionem Rotæ[k] in antiquis volentem monachum poſſe eſſe officialem, vel locum tenentem officialis Epiſcopi, & cognoſcere de cauſis, ſi non excipiatur.

[i] in ſtatum de offi. deleg.
[k] L. Barba ff de off. præſidis. in deciſ. 174.

ARTICVLVS III.

Legatus ſi habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunque ſæcularia regularibus, an tunc requirendus ſit conſenſus Abbatis.

RESpondeo dicendo, quod Gambarus[l] ait ſe nõ reperiſſe hanc quæſtionem deciſam tamen Gondiſ.[m] dicit electionem factam de monacho ad Pontificatum ſine conſenſu Abbatis eſſe nullam eo quod monachus neque habet velle, neque nolle, & ſic non poteſt conſentire, vt dicitur in Iure quæ deciſio multo magis militat in noſtro caſu quia requiritur conſenſus, vt beneficium acquiratur, vt diffiniunt iura.[n] Contrarium tamen verius exiſtimat Gamb.[o] nam ſi Legatus poteſt libere conferre monacho: ergo & libere acceptare, aliàs collatio non eſſet libera iuxta Doctrinam cuiuſdam Gloſſæ.[p]

Prӕterea cum Legatus ſit exemptorum dominus, eius collatio ſcienter facta operatur conſenſum Abbatis, item quia ſi Papa vult, quod conferas monacho, ergo etiam vult, quod monachus poſſit acceptare argumento cuiuſdam Legis[q] ideo dicit Collector ſi quod ſi Papa diſpenſat mecum, vt poſſim contrahere cum conſanguinea in tertio gradu, illa poterit etiam contrahere mecũ ſine alia diſpẽſatione, & per hoc reſpondetur opinionem Gondiſalui eſſe falsã: eo enim ipſo quod per Cardinales electus eſt Papa, efficitur ſuperior omnium, vt dicitur in Iure[r] Prӕterea licet monachus careat conſenſu ciuili[s], non tamen caret conſenſu vero, & naturali ſecundum Cardinalem[t] vide infra in quæſtione de Nuntio Apoſtolico, vtrum habeat iuriſdictionem ſuper exemptos.

[l] Gãb de lega à latere lib. 8. § 41.
[m] Gondiſ in tract. de excel. Cardin. q. 5. col. 29. verſ. ex hoc infertur.
[n] ca ſi religioſus de ele li 6 & ſi tibi abſenti de præb. li 6.
[o] Gam. vbi ſu.
[p] Gloſ. & Car din in Clem. dudum de ſepul.
[q] L. oratio ff de ſponſ.
[r] in c. quod dilecto de cõſã. & affi.
[s] cap licet de elect.
[t] Car. vbi ſup.

QVÆSTIO CXXV.

De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrũ fratribus mendicantibus aliquid poſſit legari.*
2 *Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas.*
3 *Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.*
4 *Quomodo religioſe poſſit fratribus fieri legatum.*
5 *Quis prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis.*
6 *Vtrum prælati legata accepta & acquiſita inuitis fratribus quibus facta fuerint poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere.*
7 *Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.*
9 *Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.*
10 *Vtrum legatum vt monaſterium in certo loco conſtruatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructibus ipſius feſtum conceptionis quolibet anno celebretur poſſint hæredes id, quod ſupereſt ſibi applicare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid poſſit legari.

RESpondeo dicendo, quod duo ſunt genera Mendicantium, alij enim ſunt Mendicantes ex regula alij vero, ex ſuis conſtitutionibus. Mendicantes ex regula ſunt fratres Minores obſeruantiæ: illis enim Beatus Franciſcus expreſſe in eorum regula prohibuit nequid proprij prorſus haberent, ne ve quid immobile in communi poſſiderent: alij vero ſunt Mendicantes non regula ſed ex ſuis conſtitutionibus, de quibus per Calderinum,[u] & Decium. Prӕdicatores enim licet ex eorum regula non ſint Mendicantes, nam militant ſub regula Diui Auguſtini, quæ permittit poſſidere immobilia in communi, dicuntur tamen Mendicantes ex eorum conſtitutionibus, prout tenet Baldus,[x] & eſt communis opinio ſecundum Belitandum[y] ex quibus infertur primo, quod fratres Minores regularis obſeruantiæ nullo modo poſſunt capere ex teſtamento, neq; ex relictis ſi eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquã propriũ habere poſſint in particulari, vel in cõmuni, vt in iura[z] probatur.

Secundo infertur fratres Prӕdicatores & alios Mendicantes, exceptis Minoribus poſſe capere ex teſtamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neq; in proprio, neque in cõmuni, ſed vt vendant, & eorum pretia in ſuas neceſſitates conuertant, vt ait quædam Gloſſa,[a] quam ſequitur Calderinus, & teſtatur communem Alexander, & Decius, non

[u] Calde. conſi. 17. tit. de reg. Decius in ca. ad noſtram n. 12. de appella.
[x] Bal. in d ca. ad noſtram.
[y] Beltrand cõſil. 106 n 4 li. 6 & conſi. 132. li. 4.
[z] Clem. exiuit de Paradyſo de verb ſig.
[a] Gloſ in ca. 1. verb. domum de relig domibus li. 6. Cal. conſil. 46. de teſt. Alex cõſ. 8 nu 1. lib. 2. Decius in c. in præ'en nu. 59. de approb.

non enim dicuntur accipere immobilia, ex quo ſtatim illa vendere, & pretiũ in ſuas neceſſitates conuertere intendunt, vt poſt alios reſoluit Iulius Clarus.[a]

[a] Clarus li. 3. ſent. § religioſus.

Aduertendum tamen, quod licet antiquitùs per conſtitutionem capituli Generaliſſimi fratum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile poſſiderent: tamen poſtea per contrariam conſtitutionem alterius capituli Generaliſſimi illa prima conſtitutio fuit reuocata, & ſic hodie ſunt capaces bonorum immobilium in communi, prout ſunt alij non Mendicantes. & de hoc extat priuilegium amplum eis à Sixto Quarto, conceſſum, de quo ſupra in ſecundo Tomo[b] fecimus mentionem eius tenorem referendo, & ita indifferenter obſeruatur, prout affirmat Iulius Clarus.[c] Vnde poſſunt fratres Prædicatores immobilia, capere ex teſtamento, non vt ſibi acquirant monaſterio.

[b] 2. tomo. q. 76. ar. 6.

[c] Clarus de teſt. q. 28. in fi.

Ex his ſequitur tertio, quod licet ſecundum Iura[d] fratribus Mendicantibus non poſsit relinqui domus, in qua debeat conſtrui noua Eccleſia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum eſt per dicta iura fratribus nouum locum acquirere, & quamuis aſſerat Durante[e] quod vt diſpoſitio teſtatoris effectu non careat remedium eſt, quod teſtator relinquat in tempus cum habita fuerit licentia à Papa iuxta Doctrinam communem notatam à Doctoribus,[f] & traditam per Federicum de Senis, hoc tamen ceſſat attentis priuilegiis à Sede Apoſtolica impetratis, quibus permittitur dictis fratribus bona immobilia in communi poſsidere.

[d] c. 1. de exceſ. Prælat. lib. 6. Clem. vnica de pœnis.

[e] Durante de miſſio. con ſul. 11. in fine.

[f] DD in l. in tempus ff de hære inſti. fe der conſ. 175 ueſo inſtru.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid poſsit legari ita vt commodi particeps non ſit Abbas, & hac conditione, vt nihil acquiratur monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus[g] ait hoc cõtinere impoſsibile cũ monachus nihil habeat, ſed totum ſit monaſterij. vt in quadam Authentica[h] probatur, quia quod aliquid ſit monachi, & non quæratur monaſterio eſt contra conditionem, quæ vitiat contractum, vt in quadam Lege[i] probatur: putat tamen illa verba ſic debere intelligi, *Relinquo monacho, ſub hac conditione, ne quæratur monaſterio,* hoc eſt quod monaſterium patiatur eum habere adminiſtrationem relicti eo modo, quo poteſt, ſcilicet conſentiente Abbate, ſicut & ſeruus dicitur habere proprium permittente Domino iuxta quandam legem[k] & ſic nihil acquiritur monaſterio reſpectu vtilitatis, non autem reſpectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panormitanus[l] quando talis adminiſtratio refertur ad caſum licitum, vt ſcilicet in pios vſus conuertat, qui religioſis ſunt liciti iuxta quandam Decretalem,[m] vel vt conuertat ad vſum veſtimentorum, vel librorum, & huiuſmodi, non autem vt ad libitum adminiſtret, tanquam propria, etiam de licentia Papæ iuxta Sacros Canones[n] & ſi expreſſe dicatur, quod nihil iuris quæratur monaſterio, dicit Bartolus[o] quod debet intelligi eo modo ſcilicet nihil iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur monaſterium illud ius exequi, & ſi Abbas nõ vult conſentire, vt habeat adminiſtrationem, dicit Panormit.[p] quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & ſic remanebit penes grauatum, vt in ſimili determinat quædam Lex[q] & addit Panorm. quod valebit relictum conſentiente prælato modo ſolum concedatur vſus rei illius ad aliquid pium,

[g] Bar in Aut. excipitur C. de bonis quæ libe ris.

[h] Aut. ingreſ. C. de ſacroſã. Eccleſ.

[i] l. vbi repugnant ff de re gul. iuris.

[k] l. is qui ſub ff ad Trebel.

[l] Panor. in ca. monach. de ſta tu monach.

[m] c. 2. de teſta men. lib. 6.

[n] c. ſi ad monaſter. ũ. de ſta tu monach.

[o] Bart. vbi ſ.

[p] Panor. in d. c. Monac n. 8

[q] l. vnic. de ca ducis tollend.

non vero vt pro libito religioſus ille ad quoſcunq; vſus poſsit re vti, & donare, cui voluerit, quia quicunq; vſus, & quæcunq; alienatio religioſo per ſuũ prælatum permiſſa intelligenda eſt, modo non ſit ad aliquid illicitũ, quoniam neq; illud poſſet prælatus licite concedere: quare ſiquid religioſus ob cauſam turpem donaret, recipiens teneretur ad reſtituere monaſterio, cuius erat dominiũ illius rei, vt ait Sylueſter,[r] & tradunt Nauarrus, & Molina.

[r] Syl. v. religi. 6 q 7 prouint. 2. Na li 3. cõſ. ti de reg conſ 75 n. 49. M li. 1. 2 trac 2. diſpu. 140 co. 7 ... .

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus particularibus poſsit aliquid legari cautela adhibita quod Abbas in tali legato ſe intromittere minimè poſsit.

RESpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho velit relinquere vſum fructum, & prouidere, ne in eo ab Abbate ei moleſtia conferatur ſi leget ſub pœna quod priuetur relicto, ſi Abbas aliquam pœnam inferat, pœnę adiectio non valet, quia turpe eſt arctare Abbatem, ne poſſit monachu impetrare ſecundum Imolam[s] poſt Bartolum, ſed cautela eſt, quod non ſub pœna, ſed temporaliter legetur, quandiu ei Abbas non mouerit quęſtionem ſecundum Baldum[t] & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum & per Abbatem.

[s] Imol. poſt Bart. in l 1 n. eius § hæredes ff. ad Trebel. c. cũ ad monaſteriũ de ſtatu monac

Secundum remedium eſt, quod monacho relinquatur annuum legatum nomine alimentorum ita, quod Abbas non ſe ingerat circa illud, vt argumento cuiuſdam legis iuncta ſua Gloſſa tenent Bartol.[u] Bald. & Abbas.

[t] Bal. in l. 1 C. de iis quæ pœna nomine. Bartol in Auth. excipitur C. de bonis, quæ liberis Abbas conſ 63 vt veritas libro 2.

Tertium remediũ eſt, quod monacho relinquatur ea conditione, ſi ei perpetua adminiſtratio ad pios vſus, & ad alimenta, veſtes, & libros proprij vſus gratia rei relictæ concedatur, vt poſt Abbatem tradit Durantis.[x]

[u] Bar in d §. tris hæredes Bal. in Auth. licet C. de epiſ. & Cler. Abb. conſ. 44. ad dar. lib 2.

[x] Durã. de arte teſtandi ti. 6. deleg. conſ. 63.

Sed licet prædicta ſint iuridice dicta, fratres tamen qui propter Chriſtum abnegauerunt ſuas proprias voluntates non debent his cautelis adiuuari, vt velint, ordinet eorũ Prælati ſimilibus bonis ipſis relictis libere fruantur, & ſic propter Deum optimum Maximum non debent acceptare legata hoc modo relicta niſi conditio in ipſis appoſita omnino tollatur ita, vt apud eorum Prælatos libera maneat adminiſtratio; apud Caſſianum enim ſcribitur, quod quidam monachus nomine Arſenius ex nobili Romanorum genere ortus cùm in Ægypto moraretur, ipſi quoddam teſtamentum fuit delatũ, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui ſanctus vir noluit teſtamentum videre dicens prius ipſum, quam teſtatorem à vita diſceſsiſſe & per conſequens tale legatum ipſi relinquere minimè potuiſſe.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo religioſè fratribus poſsit fieri legatum.

RESpondeo dicendo, quod religioſi ſibi nõ poſſunt recipere legata, cum ea ad eorũ conuẽtus pertineant, vt patet ex ſuperioribus. Verum eſt tamen, quod cum licentia tacita, vel expreſſa ſuorum prælatorum ea recipere non eſt illicitum, non quoad proprietatem, quo ipſa remaneat apud conuentum, ſed quoad vſum, & quotidie fratribus hæc licentia tacitè conceditur, quando ſcilicet ad prædicandum mittũtur ad aliquod oppidum, qui certã eleemoſynam tribuũt conuentui, & quod ſupereſt, pro ſuis neceſsitatibus ſubleuandis ipſis à Prælatis

relinquitur: hæc enim poſſunt retinere ſcientibus, & non contradicentibus prælatis, qui in hoc caſu tacitè conſentiunt ipſis licentia concedere iuxta Doctrinã Abbatis[a] & ſimiliter vbi ſciente prælato fratres recipiũt legata, tacitè illis licentia conceſſa videntur, prout tradit in ſimili cum Doctoribus communiter Nauarrus,[b] qui ait, quod etiamſi peccet recipiendo legata ſine licentia prædicta tacite, vel expreſſa, receptio tamẽ valet, & ſtatim monaſterio acquirũtur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

[a] Abb. in c. cũ ad monaſteriũ n. 5. de ſta. monac.

[b] Na. in c. nol. lib. n. 32. & 33.

Neq; ijs obſtat Conc. Trid. [c] determinans quod nemini regulariũ tam virorum quam mulierũ liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunq; qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiã nomine conuentus, poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradãtur, conuẽtuiq; incorporẽtur. Reſpõdetur enim, quod nõ omnia, quę ſacri canones diſponũt ſub pœna peccati mortalis obligãt, niſi ex verbis ipſorũ ipſius ad peccatũ mortale obligare clare colligatur, prout in Primo [d] tomo ſatis dictũ eſt, & ſic non erit peccatum mortale poſſidere ſupradicta de licentia prælatorũ ſine eo quod priùs conuentui incorporentur. Si contrariũ enim daremus: eſſet condemnare ad peccatũ mortale omnes moniales, quæ nũquam ſuis ſuperioribus tradũt ea, quæ ex labore manuũ ſuarum lucrantur, neq; eſt intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, ſolũ enim vult Concilium antiqua præcepta regularibus impoſita ſeruari, vt ex eodem Concilio [e] ſatis patet, quæ vetant non habentes ſubditi propriũ aliquid, niſi nomine conuentus, & cum ſuorũ prælatorum licentia, quod ax iis quæ in hoc tertio tomo in quæſtione de paupertate dicemus, clarius patebit.

[c] Trid. ſeſ. 25. de regul. ca. 2.

[d] 1. tomo. q. 6. ar. 3.

[e] Trid. ſeſ. 25. c. 2.

ARTICVLVS V.

Quis prælatus poßit licentiam concedere ſubdito, vt acceptet & diſpendat talia legata.

Reſpondeo dicendo, quod religioſus particularis non poteſt acceptare neq; recipere legata ſine licentia prælati conuentus, in quo habitat, at cum ipſe de vno in alium conuentũ contingat ſæpe ſæpiùs mutari, dubitetur quis prælatus ad expendenda ipſa legata licentiam concedere debeat, quando in ſingulos annos ſolui iubentur, & in vno anno moratur in vno monaſterio, in alio vero in altero.

Pro cuius dubitationis reſolutione ad diſtinctionẽ recurrere opus eſt, aliter enim iudicandũ eſt, ſi loquamur de conuentibus bonorũ in communi capacibus, aliter vero de incapacibus, & aliter ſentiẽdũ quando legatũ eſt vnũ, licet indifferentibus annis eo fruatur, aliter vero quando legatũ non eſt vnum, ſed in ſingulis annis diuiditur, ſi enim legatũ eſt vnum ſolũ etiamſi indiſtinctis annis debeat legatarius illo frui, velut ſi legetur vinea, aut annuus reditus, totũ acquiritur conuentui, in quo religioſus legatarius quando acceptatur legatũ, habet habitationẽ, & nihil ex eo acquiritur monaſterijs, ad quæ legatarius poſtea ad habitãdum mittitur, non enim conuentus capax bonorũ cui ſemel dominiũ huiuſmodi legati eſt acquiſitũ debet ex mutatione legatarij, ad aliud monaſteriũ perdere proprietatem ſibi acquiſitã, quod in fratribus minoribus locum minimè habet cum enim eorum monaſteria ſint omnino bonorũ incapacia, poſſunt prælati ſuperiores cum licentia ſyndici Apoſtolici, ea legata acceptata in vtilitatem non monaſterij, in quo frater habitat, ſeu ad quod poteſt mitteri, ſed in vtilitatem totius prouinciæ, aut religionis conferre.

At ſi legatum annuatim diuiditur, velut ſi religioſo fratri, quotannis centum ducati legarentur, per totam ſuam vitam, cùm ſecundum ius [f] reputentur tot eſſe legata, quot fuerint ipſi religioſi vitæ anni, tunc legatum annuum pertinet ad conuentum, in quo legatarius, vt ſubditus ipſius conuentus agit habitationem: in vnoquoque enim anno tale legatum de nouo fratri acquiritur, & per conſequens acquiritur conuentui, in quo de nouo vixerit, & ſi fratri minori fuit huiuſmodi legatum factum in ſingulos annos poteſt ipſum recipere dictus frater cum licentia prælati, in cuius conuentu fuerit habitator & cum diuerſa ſint legata, nõ puto ſufficere licentiam vnius prouincialis ad ipſa expendenda per totam ſuam vitam, ſed à ſucceſſoribus talis licentia eſt confirmanda, contrarium tamen eſſe dicendum, ſi legatum eſſet vnum, vnius enim prouincialis licentia ad ipſam in pios vſus expendendam ſufficeret, cum ipſa licentia ſit data nomine officij, niſi à ſucceſſoribus preuocetur, tunc enim ipſa reuocata alia de nouo debet impetrari iuxta conſtitutiones huius ſacræ religionis.

[f] l. ſi. in ſingulos. ff. de annuis legatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati legata acceptata, & acquiſita inuitis ſubditis, quibus facta fuerunt, poßit in conuentuum neceßitatibus conſumere.

Reſpondeo dicendo, quod videtur dicta legata neceſſario debere tradi ipſis fratribus quibus fuerunt relicta pro eorum neceſſitatibus, hæc enim videtur eſſe mens teſtatoris contra quam non poteſt aliquid diſponi, vt dicitur in iure.[g]

[g] l. nemo poteſt ff. de legat. 3.

Pro contraria tamen parte militat rigor religionis diſponens quod religioſus nullum ius habet in prædictis rebus, neque in alijs, contra quem rigorem minime poteſt diſponere teſtator, neq; intentio eius præſumitur eſſe, vt aliquid religioſo acquiratur cum voti paupertatis tranſgreſſione prout Nicolaus III.[h] in ſimili caſu diſpoſuit. Pro reſolutione huius difficultatis eſt diſtinguendum de religionibus: quædam enim ſunt, quę in communi poſſũt aliquid retinere, alia autem eſt, in qua neque in communi, nec in proprio poteſt aliquid haberi, vt eſt religio P. N. Franciſci de obſeruantia, prout dictum eſt in articulo primo huius quæſtionis. In religionibus enim in quibus bona in communi haberi licet, vt primum aliquid legatur, aut datur alicui religioſo ipſorum ipſo facto Conuentus illud acquirit, & in eo incorporatur, contra quod ius nihil poteſt diſponere teſtator, & per conſequens prælatus inuito ſubdito poteſt ad libitum de tali legato in vtilitatem ipſius conuentus diſponere, neq; per hoc obligatur ad aliquid dãdum ipſi religioſo ſubdito ſolum enim ipſi tenetur, in ſuis neceſſitatibus ſubuenire, ſicut alijs ſubditis in neceſſitatibus tenetur prouidere iuxta decretum Concilij Tridentini.[i] Itaque ratione dicti legati neque ſubdito aliquid nouum acquiritur, neque prælato erga ipſum ſubditum noua aliqua obligatio incumbit.

[h] c. exijt qui ſeminat, de verb. ſignif. lib. 6.

[i] Tri. ſeſ. 25. de regul. c. 2.

At in religione minorum regularis obſeruantiæ particularis adeſt difficultas, in alijs enim religionibus, cum legatum aut donatio ſtatim conuentui acquirantur, & legans, aut donans ipſius dominium perdat, poteſt prælatus de eo libere diſpone-

te

te in oomine conueuturas in ordine minorum regularis obſeruantiæ, cùm monaſteriom ſit incapax cuiuſcumque dominij, & legans, aut donans remaneat Dominus non poteſt legatum, aut datum conſumi, niſi ſecundum ipſius dantis voluntatem, qui cùm expreſſerit, vt in neceſſitatibus religioſi particularis conſumatur, videtur, quod prælatus minorum in aliis diſtinctis neceſſitatibus id expendere minime poſſit, contra enim voluntatem dantis expenderetur. Vt autem huic difficultati reſpondeã, accipiat lector ſequentia dicta.

Primũ dictum eſt, ſi legatum eſt pecuniarium, & religioſus cui factum eſt, habet aliquas neceſsitates, præſeotes, aut immitẽtes, oeceſſariũ in ipſis debet expẽdi ſecũdũ legantis intentionẽ. Pontifex enim & Sedes Apoſtolica ooo ſibi reſeruauerunt pecuniæ legatæ, aut donatæ ipſis fratribus dominium, ſed ſemper apud dantem remanere decreuerunt, vt patet ex iure: a at his neceſsitatibus ceſſantibus, & ſatisfactis neceſsitatibus præſentibus, & imminentibus dicti legatarij, poteſt prælatus de reſiduo diſponere in conueotus neceſsitatibus, prælatus enim, & fratrum conuentus ideiomet corpus myſticum reputantur. Vnde prouiſo conuentu prouidetur etiam ipſemet frater, cuius eſt membrum, hæc enim fuit voluntas ipſius teſtatoris, & dantis, vt legatum, & donatum in neceſsitatibus fratris ſecundum ipſius ſtatum meliori modo, quo poſsit, expendatur Aduertendum tamen quod modo in capitulo generali noſtræ ſacræ religionis celebrato Romæ de quo in quæſtione de paupertate faciemus mentionem per breue Martini V. & Pauli III. Iam ſi pecunia oblata pro neceſsitatibus fratrũ minorum quoad proprietatem non remanet apud dãtem, in ſedem Apoſtolicam transfertur.

a c. Exiit qui ſeminat de ver. ſig. Clẽ. exiuis de paradyſ. eodem tit.

Secundum dictum, ſi legatum non eſt pecuniæ, ſed rei, qua ſecundum regulam B. P. N. Franciſci poteſt vti conuentus, cùm in his rebus dans, & legans deſinant eſſe Domini, & dominium ad ſedem tranſeat Apoſtolicam, & adminiſtratio ad prælatum, poteſt ipſe nihil dare fratri, cui fuerit factum legatum, ſiquidem, vt dictum eſt, frater, cui fuerit factum legatum, nihil iuris in eo habet, neque habere poſsit, ratione igitur talis legati, aut donationis, & nihil ampliùs prælatus obligatur quam ad prouidendum dicto religioſo, ſicut aliis ſubditis tenetur prouidere.

Tertium dictum eſt, quod fratribus minoribus in his legatis expendendis maior debet adeſſe proprietaris abdicatio, cùm altiſsimam profeſſi ſint paupertatem. & ita dicta legata cum prælati licentia reponi debent apud ſyndicum, vt in neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus expendatur: neq; ipſe frater, cui factum eſt legatũ poteſt ſecundum ſuæ regulæ puritatem ſe intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipſum legatũ, tanquam debitũ Ciuile ipſi, aut conuentui appropriatũ, prout dictũ eſt in ſuperioribus. hoc enim ad dictum ſyndicũ nomine ſedis Apoſtolicę ſpectat. Nec ſubditus aut Dominus poteſt ad libitum de ipſo diſponere, ſed ſolum voluntatem prælati regula quam profeſsi ſunt regulatam.

b Sup q. 76. in anom.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas cenſeatur.

Reſpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad ſua ſtudia, & ad alias neceſsitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus,[c] & Panorm. quod intelligitur, quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore ſanguinis aut naturali, inter relicta autem ad pias cauſas talia legata connumerari maxime intereſt propter magna priuilegia, quę cauſæ piæ à iure Ciuili, & Canonico habent iuxta ea, quæ latiſsime tradit doctiſsimus Tiraquellus [d] 167. priuilegia connumerans.

c Bal. in l. 1. c. 4. ver. circa per'o Ar. de arreſ. o Eccl. Panor in Rubri. de teſtam.

d Tiraq. in tractat. de priuile. cauſ. pia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monaſterio poſsint teſtamentary aliquid amplius ei dem monaſterio applicare ex operibus pys ipſius teſtatoris diuidendis.

Reſpondeo dicendo, quod ſi quis alicui monaſterio, vel perſonæ centum aureos relinquat, & iubeat in ſuo teſtamento multa bona expendi in opera pia, non poteſt teſtamẽtarius illi monaſterio, aut perſonæ in Hiſpania aliquid ampliùs de illius bonis donare, vt in quadã lege [e] partitarũ ordinatur, quam legem ex ſententia petitorũ ait Henriq. [f] in vtroq; foro obligare, & ſic limitanda ſunt ea, quę tradit Nauarr. [g] dicens, quod reſtituenda pauperibus poſſunt reſtitui Eccleſiis, aut monaſteriis.

e l. 1. titu. 10. par. 6.

f Henri li. 7 de indul. c. 23 in fin.

g Na. in man. ca. 16. nu. 19.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſsit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IIII. conceſſit, *quod prælati ordinis minorum poſsint commutare legata facta locis noſtris ad vnum vſum in alium ſine ſcandalo tamen illorum, ad quos ſolutio talium legatorum pertinet.* Ita habetur in monumentis [h] ordinũ. & in ſupplemento. *Et Leo X. ampliando dictam gratiam Sixti cõceſſit, quod ſimili modo poſſint dicti prælati facere in rebus donatis per viuentes, ſi tamen vt dictũ eſt, non ſequatur ſcandalum.* Ita habetur in ſupplemento.[i] Et idem, *Leo X. anno Domini milleſimo quingẽteſimo vigeſimo nono fratribus minoribus regularis obſeruantiæ, & monialibus ordinis ſanctæ Claræ, ac tertiariis ordinis S. Franciſci de pœnitentia nuncupatis conceſsit bona immobilia alienare, & permutare de conſenſu duarum partium conuentuum, quorum dicta bona fuerint, ac de conſenſu maioris partis eorundem, etiam vltra triennium locare vltimis teſtatorum voluntatibus non obſtantibus, dummodo ad idem conuentuum, & monaſteriorum ipſorum euidentem vtilitatem cedere dignoſcant inſuper locationes in præiudicium domorum, & monaſteriorum ipſorum factas retractare.* Ita Paraſelus,[k] in collectione priuilegiorum ab ipſo facta, per quod priuilegium tenet Henriquez,[l] quod poſſunt prælati bona vnius monaſterij transferre in aliud indigens. Et ſecundũ ius commune prouinciales, non obſtantibus vltimis voluntatibus poſsũt facere cõmutationes: ait enim Tridentinũ,[l] in commutationibus vltimarũ volũtatũ quę nonniſi ex iuſta, & neceſſaria cauſa fieri debent Epiſcopi tanquã delegati Sedis Apoſtolicę ſũmariè, & extraiudicialiter cognoſcãt, nihil in precibus tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni mandentur. Ita Capucinus [m] in additionibus ad compendium mendicantium. Sed fallitur, ſolus enim Papa poteſt vltimam teſtatoris voluntatem alterare vt dicitur in iure [n] quod facit non poteſtate ordinaria, ſed de plenitudine poteſtatis, quæ commutatio non poteſt fieri niſi adſit iuſta cauſa quæ priuſquam

h In 1. imp fo. 62. & in 2. fo. 66 conc. 95. & in ſupp fo. 95. conceſ. 117.

i Supp fo 93. conc. 293.

k Paraſel. fol. 80.

l Henr li. 7 de indul. c. 22. in fin.

l Tri. ſeſ 22 c. 6. de refor.

m Capuci i tit. commutare.

n Clem. quia contingit de relig. domib.

fiat debet ſummariè & extraiudicialiter ab Epiſcopo cognoſci de veritate ſupplicæ, & hoc tantum ordinauit Concilium Tridentinum prout aduertit Spino. [a] Verum eſt tamen quod poſſunt teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi commutare vnum legatum in aliud iuſta id cauſa poſtulante, prout articulo ſequenti dicetur, at hoc non poſſunt facere cum Conſilio prouincialium, vt in eodem articulo declarabitur.

a Spinus in ſpe. ſol. teſt. t par. ſpeir. nu. 24.

ARTICVLVS. X.

Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur, ſit caducum, ſi in tali loco non poßit conſtrui.

RESpondeo dicendo, quod teſtatore mandante monaſterium conſtrui in certo loco, vbi conſtrui non poteſt arbitrio executoris, & Epiſcopi, alibi conſtruendum eſt, quod notant communiter Doctores. [b] Pro quo facit textus [c] inſignis ex quo probatur quod pecunia legata ciuitati ad ſpectaculum, quod in ea fieri minimè licebat adhibito conſilio hæredum, & primorum ciuitatis in aliam rem conuerti debet: ad idem eſt notabilis deciſio cuiuſdam Authenticæ [d] vbi ſi teſtator aliquem è Sanctis hæredem inſtituerit, aut legatū ei reliquerit, eiuſque ſancti nullum oratorium in ea vrbe, neque in eo territorio inuenitur, legatum debetur Eccleſiæ ciuitatis, in qua teſtator domicilium habuit, quem textum commendant Iaſon, [e] & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, & hanc opinionem ſequitur doctiſſimus Couarrunias.

b Doct. in 3. de teſtam.
c l. legatū ff. de vſufr. lega.
d Auth. de Eccleſ. ti. § ſiquis in nomine magni Decollatio ps 3.

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores teſtamenti hoc legatum commutare cum conſilio prouincialis, in cuius prouincia monaſterium eſt ædificandum, hoc enim conceditur Epiſcopis tanquam executoribus vltimarum voluntatū ſecundum ordinem iuris [f] cuiuſmodi non ſunt ſecundum ius prouinciales regulariū etiamſi ſuis prouinciis fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentum non poſſunt commode, & opportune executioni mandari: & ideo impetrata fuerunt priuilegia, de quibus in articulo ſuperiori vt ſcilicet non obſtantibus vltimis voluntatibus id efficere poſſent ad modum, qui in dictis conceſſionibus continetur.

e Iaſ. in §. ex penſ. ynſtitu. de action n. 41. Bal. in l. ſiquis ad declinandū C. de Epiſ. & cleri. co 4. Co. ine. 3. de teſt. n. 8.
f d. ca. 3. de teſtament.

ARTICVLVS XI.

Teſtator dicit, relinquo talem fundum, vt ex ipſo fratres talis monaſtery feſtum ſanctæ conceptionis pro anima mea quolibet anno celebrent. Quæritur, vtrū hæres ſatisfaciat ſoluendo ſumptus prædicti feſti retinendo fundum, & quod ſuper eſt ex fructibus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod ſi tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in cōmuni proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet, nam ſi voluit, qui legauit quod fratres vſum haberent, quatenus ad ſumptus feſti, & non vltra deberet aliter dicere, & non ſe explicando, verba eius ſunt ciuiliter, & iuridice explicāda, & ſecundum latam ſignificationem accipienda, vt in quadam lege [g] probatur, per quam & alia iura ita tenent Cinus, [h] & Baldus, quos citat: & ſequitur Ioannes Lupus. Quod ſi dixeris concedo talibus religioſis ad vſum tale prædium, proprietas quoque cōceſſa intelligitur, & ad hoc videtur textus [i] quaſi expreſſus. Vbi probatur, quod ſi aliquis dixerit, dari volo prædia mea ad hoc, vt quicūq; viuente me libertatē acceperūt, eis cōſtituantur prędia, cibarij, & veſtuarij nomine intelligūtur relicta, vt pleno iure ea habeāt, & ita hanc opinionē defendit Salazar. [k]

g l. ſi alij ff. de vſufru legat.
h Cinus & Bal. in l. ſi pra. dict. C. de ſacro. Lupus de donatio inter virū, & vxorem § 7.
i l. alimentis ff. de aliment. & cibariis legat.
k Salaz. de vſu & cōſu. c. 1. n. 37.

Loquendo autē de fratribus minoribus, ſi ipſis relinquatur huiuſmodi legatū, cū ſint incapaces proprietatis etiā in cōmuni, & etiam redituū annualiū, vt habetur in iure [l] hoc legatū debet interpretari eo modo, quo poteſt ſecundū ius valere, vt ſcilicet intelligatur ipſis tantū eſſe relictū id, quod pro celebranda feſtiuitate eſt neceſſariū, reliquū autem cū proprietate fundi apud hęredē debet remanere.

l l. exiit de verb. ſign.

QVÆSTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus minoribus regularibus obſeruantiæ in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*

2 *Vtrū fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.*

3 *Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.*

4 *Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus ſit validum, ita vt licet non poſſit peti in iudicio ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.*

5 *Vtrum annui redditus promiſſus vel legatus monaſterio fratrum minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera, & oleo, & pro celebratione miſſarum ſit validus.*

6 *Vtrum prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poßint aliqua legari.

RESpondeo dicendo, quod quia quandoque fratribus poteſt legari pecunia quādoq; immobilia, quandoq; alia, quæ vſu conſumuntur, & quandoque aliquid annuum, de ſingulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatū non valere videatur, cum in regula fratrum minorum ſit expreſſum, vt fratres nullo modo per ſe, neque per interpoſitam perſonam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus [m] tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos ſpirituales in fratrum neceſſitates conuertantur, prout in eleemoſynis pecuniariis, quæ viuentibus largiuntur, fieri poteſt, & quod fiat in quantitate moderata, & non in fraudem paupertatis, vt ait Clemēs V. [n] quæ moderata quantitas ab ipſa præſenti, vel imminenti neceſſitate, metietur, & à miniſtris, & cuſtodibus ſimul, & ſeorſum in ſuis adminiſtrationibus iudicabitur, ita vt ſemper in eis ſancta eluceſcat paupertas, vt etiam Nicolaus III. ordinauit, [o] & ſic guardianus, & conuentus non poterunt determinare, quæ ſit quantitas moderata, ex quibus affirmat Bartol. [p] quod ſuperfluū quantitatis moderatæ relictū fratres, neq; poterunt, neq; exigere debent, donec de proximo noua emergat neceſſitas, quæ per ipſum reſiduum debeat ſubleuari, prout explicat Baldus [q] quo caſu eleemoſynaliter tantum illud reſiduum eſt petendum, & ſi aliquod legatum eis fuerit relictum ad certam cauſam, vt puta pro induendis fratribus, & huiuſmodi, & ad hoc non fuerit neceſſaria tota pecunia legata dicit Bartolus, [r] quod hoc in legatis non reperitur expreſſum, ſicut in eleemoſyna oblata inter viuos vbi ſiquid de ipſa pecunia habita expleta determinata neceſſitate ſuperſit,

m c. exiit § 7. de verb. ſig. li. 6.
n Clem. exiuis di paradiſo de v. ſign.
o c. exiit § inſuper nec vlli ſiſta.
p Bart. in tra. Minoricarū li. 2. diſt. c. 3.
q Bal. conſ. 22.
r Bar. vbi ſu. c. 2.

Digitized by Google

perſit, non poteſt in aliam neceſſitatem expendi, niſi pecuniæ Dominus conſentiat, aliàs ei reſtituetur, vt Nicolaus III. ordinauit.[a] Ex quo videtur etiam dicendũ, quod reſiduum legati remanere debet apud hæredem ſi rogatus à fratribus conſentire noluerit, quod in aliam neceſſitatem expendatur: attamen in contrarium eſt veritas, nam licet ille, qui pecuniam dedit, poſſit illam, dum viuit, reuocare, & repetere, dũ expenſa non eſt hoc tamẽ hæredibus non permittitur à iure [b] reſpectu reſidui pecuniæ legatæ, & hoc videtur declarari in dicta decretali,[c] Nicolai III. ex qua concludit Bartolus, quod ſi cauſa propter quam legata eſt pecunia, ſit finita reſiduũ expendetur in aliam neceſſitatem præſentem, vel eminentem. Quam opinionem ſequuntur Anchar. in ta.[d] & Serena conſcientia non enim debet hoc accreſcere hæredi, ſed pro defuncti anima authoritate ordinarij in aliam fratrum neceſſitatem conuerti argumento eorum, quæ in iure [e] notantur, & idẽ dicendũ eſt, quando legatum eſt relictum pro aliqua determinata cauſa, ſeo neceſſitate, quę licet tũc non adſit in aliam tamen authoritate ordinarij poteſt cauſam, ſeu neceſſitatẽ commutari. Quæ modo à fortiori procedũt cùm ſecundũ determinationem Martini V. & Pauli IIII. pecunia fratribus oblata in dominium tranſeat ſedis Apoſtolicæ.

[a] D. exijt §. quia verò ſupra notatum.
[b] l. 3. ff. de ſeruis exportan.
[c] c. exi. § ex eo vero caſu.
[d] Anchar. in ta. d. Clem. exiuit Serena conſc. q. 18.
[e] legatū ff. de vſufr. leg. l. ſi. ff. de operibus publi.

Quod ſi res legata ſit mobilis, & in propria ſpecie ab ipſis fratribus vtibilis, vt eſt frumentũ oleũ, lana, & huiuſmodi, licitè à fratribus poterit, ſi ea indigeant, acceptari, ſicut, & quæcũq; alia eleemoſyna non pecuniaria, quæ à fratribus mendicatur, ſi ipſis liberaliter offerıur.

Si vero fratribus legentur res immobiles, vt sũt domus, ager, & vinea, &c. ſi in legando teſtator modum congruum expreſſerit, vt ſcilicet per perſonas idoneas diſtrahantur, & earum pecunia in ædificiis, & aliis neceſſitatibus fratrũ conuertatur, tunc benè poterunt huiuſmodi legata à fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem eſt dicendũ, vbi indifferenter ſine vlla expreſſione alicuius modi ſeu cauſæ huiuſmodi legata ipſis fratribus fuerint relicta, tũc enim modo congruo, & fratribus licito relicta intelliguntur, vt Nicolaus III.[f] determinat, quod ſi modus cõgruus a teſtatore fuerit expreſſus, vide, quid determinet idem Nicolaus, ait enim, quod ſi teſtator modũ exprimat, in legando ſecundũ quem fratribus eorum inſpecta conditione non liceret recipere. vt ſi legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, quod tunc in tali legato, & eius receptio per omnem modum fratres abſtineant. Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum eſt, vt nec dum talia legata fratres recipere poſſunt, verum etiam vt annotauit Bartolus,[g] nec poterunt æſtimationem recipere, nam modus vnos recipiendi legatum eſt æſtimationem recipere, prout in multis legibus [h] notatur, & concordant Bald. Anchar. & Serena conſcientia.

[f] d. c. exiit §. ad hæc.
[g] Bar. d. lib. 1. diſt. c. 1.
[h] l. ſi domus § qui conſuetum ff. de leg. 1. l. vbi dubio & ſi ff. de leg. 3. Bald. in aut. vnqueſ. C. de ſacroſ. Ec cle. Anchar in d. Clem. exiuit Sere. conſcien. q. 2.

Sed eſt aduertendum, quod quando huiuſmodi incongruitas non prouenit ratione ſtatus, & conditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendum) ſed potiùs alicuius fratris particularis (puta ſi religioſo laico eſſent relicti libri miſſale, vel ſimile) tũc ſecundum tuta omnis tollitur de legatis impoſſibilitas, vt leges [i] determinãt, & debet trãſmutari in alium modum poſſibilem, vt in quadam lege decernitur: ſed vt clariùs pateſiat, exemplo illud illuſtrari oportet. ſi légetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emanat paramẽta, vel alia ſuperflua pro ſeruitio Eccl. & cætera huiuſmodi tale legatum nullo modo valet, quia hæc ſuperflua habere ſtetul, & regulæ fratrum minorum repugnat: ſi vero aliqua pecuniæ quantitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quibus tamen fratres non egeant, tenet legatum, non enim expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula, ſed ex eo tantum illicitum, quia prædictis rebus fratres non indigent, quo caſu ſecundum iura allegata tollitur impoſſibilitas à legato, & commutatur in alias fratrum neceſſitates, & idem tenent aliqui eſſe dicendum, com aliquod relinquitur fratribus ædificium, ſeu fundus pro conuentu verbi gratia, conſtruendo ipſis fratribus, licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habent hic tamen talis modus impoſſibilis in aliam commutabitur cauſam fratribus neceſſariam, vt memoria, & voluntas defuncti ſeruetur, & animæ eius prouideatur argumento cuiuſdam legis.[k] Neque enim hic modus expreſſus in legato continet impoſſibilitatem ratione ſtatus & regulæ fratrum minorum, cùm poſſint fratres habere loca huiuſmodi, ſed continet impoſſibilitatem ex eo, quod fratres habent locum, & non indigent alio, & ideo in aliam ipſorum fratrum commutabitur neceſſitatem. Hæc autem commutatio ſiet per teſtamentarios, & Epiſcopum iuxta ea, quæ cum Couarruuias,[l] latè in ſuperioribus diximus.

[i] l. Nominatiuit de condi. & demonſtra. l. repribem. C. de ceſſ. & ſubſtit.
[k] l. legatum ff. de vſufr. lega.
[l] Præce ar ro.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus.

REſponden dicendo, quod fratres minores nullum ius habent, neque actionem ad petendum ſingulis annis aliquid annuum, aut ſit debitum ratione contractus inter viuos, aut ratione cauſę mortis, aut vltima voluntate legatũ, cum huius iuris, & actionis ſint omnino incapaces, ſicut ſunt incapaces cuiuſcumque proprietatis, & expreſſè determinatum eſt in quadam Clementina,[m] & in quodam capitulo generali Burgi celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio hoc obſeruari præceptum eſt. Et in capitulo generali Aſſiſij celebratu anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo eſt innouatum, adeo eſt hoc verum, vt dicat Fulgoſius [n] illicitum eſſe fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere, etiam ſi ipſi minimæ ſint quantitatis, & hoc fuit determinatum per ſententiam diffinitiuam anno Domini milleſimo treceenteſimo duodecimo, prout tradunt firmamentum [o] trium ordinum, & Aluarus ſuper regulam fratrum minorum.

[m] Clem. exiuit de Parad. ſo § cũque annuos redditus de ver. ſig.
[n] Fulg. diſp. 104. Titius cõdidit.

Inſuper etiamſi ſecundum Panormitanum,[p] & plures, quos refert, & ſequitur Tiraquellus quando per decem annos liberè aliquid Eccleſiæ ſoluitur, aut piæ cauſæ introducitur conſuetudo, id ipſum in futurum ſoluendi etiam ſi neq; titulus, neq; aliud ius allegetur, & probetur, non tamen hoc habet locum in huiuſmodi cenſibus ſolitis ſolui per viam eleemoſynę fratribus minoribus etiam per centum anoos continuos, ex tali enim ſic continuata pręſtatione nullum ius neq; poſſeſſio ipſis fratribus acquiritur, cũ omnino ſint talis iuris incapaces prout conſuluit Bal.[q] ſed hoc infra articulo quarto latius explicabitur.

[o] Firm. 1 p. fo. 31. Aluarus li. 6. ca. 27.
[p] Panor in c. veniens el 1 in 4. notabili per text. ibi extra de teſtib. Tiraquel de pe. c. ſtr. §. 1. glo 4. var.
[q] Bald. conſ. 277. in quadam lib. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.

RESpondeo dicendo, quoſdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus poſſe fratribus minoribus regularis obſeruantiæ legari, & ratio ipſorum eſt, quia fratres minores non poſſunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tẽpus legati inter immobilia minimè computantur ſecundum Federicum [a] de Senis, quem ſequitur Bald.

[a] Feder. cõ. 14. Bald. in l. hac edict. l. 1. § is vl. C. de ſecũ. nup.

Marianus Soccinus [b] aliter progreditur, diſputans enim, vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quod aut nos conſideramus intrinſecam, & propriam naturam ipſorum annuorũ redditũ, & hoc caſu dicit non eſſe iudicandos bona mobilia, aut immobilia, quia mobilia, & immobilia proprie tangi, & palpari poſſũt de loco ad locũ, & tam ipſa quam immobilia circũſcribuntur loco, quod non contingit in annuis redditibus. Præterea ad annuos redditus ſolũ cõperit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomẽ debitoris, ſed propriè actiones, & nomina debitorũ non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo ſi ſimus in materia indifferenti, in qua non ſit neceſſariũ tractare, & applicare annuos redditus ad materiam de qua agitur annui redditus non venient, & ſic non veniẽt in legato mobiliũ, aut immobilium argumento cuiuſdam legis [c] aut ſumus in materia in qua neceſſariũ eſt tractare de nominibus debitorũ, & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquam ſpeciẽ mobilium, vel immobilium. Illuſtratur hoc exemplo, deſumpto ab alienatione fienda requirente à iure certas ſolennitates in rebus Eccleſiæ & minorum, in hoc caſu, aut loquimur de actionibus ſimpliciter non competentibus ad annuos redditus, & ſi tales competunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles, ſi vero competunt pro rebus immobilibus iudicantur immobiles, & ita procedit, quod notat Bartolus, [d] & Petrus de Ancharranus, & Ioãnes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annuos redditus, & hoc caſu aut ſunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo caſu computantur inter mobilia, & ideo ſolennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, vel minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione redditum annuorum iuxta quandam legem [e] & idem eſt in ſecundo caſu, quando ſcilicet annui redditus ſunt ad longum tempus, quando vero annui redditus ſunt ad modicum tempus, tunc ſub diſtinctione eſt loquendum, quod aut eadem ratio prohibitionis vendicat ſibi locum in ipſis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & ſic ſunt prohibiti fratribus minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus [f] in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina exiuit, verſiculo, vt cũnque, annui redditus vendicat ſibi locum, etiam ſi debeatur aliquid nocturnum, vel diurnum, & idem Bartolus [g] in dicto tractatu ait, quod idem eſt, ſi deberetur, vſq; ad certum tempus, cum hoc videatur ſtatui, & regulæ fratrum minorum repugnare, & idem confirmatur per ea, quæ tradit Baldus [h] facit etiam pro hac parte, nam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio, vt eſt vulgatum in iure [i] ſi vero alia ratio concluderet, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quam in bonis immobilibus, tũc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit, quod conſuluit Federicus [k] de Senis.

[b] Soccin. intra de oblig. lib. 2. n. 30. vſq; ad n. 39.

[c] l. ſi ff. quorũ legato.

[d] Bar. in l. pupil. ff. de actio. tutorũ & conſ. 134. reuerẽdiſſima Domini Anchar. & Imol. in c. nulli. de rebus Eccleſ. non alien. & l. iubemus C. de ſacroſ. Eccl.

[f] Bar. li. lib. 2. diſt. 6. cap. 1.

[g] Bart. vbi ſu. c. 2.

[h] Bal. in Aut. ingreſ. C. de ſacroſ. Eccle. col. 21 ver. prima eſt iſta.

[i] l. illud ff. ad l. Aquil.

[k] Feder. d. conſ. 14.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum legatum annuũ relictum dictis fratribus minoribus ſit validum ita vtlicet non poſſit peti in iudicio ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.

RESpondeo dicendo, quod nõ eſt minima difficultas, & opinionum diuerſitas, an ſcilicet ſit validum legatũ, aut fideicommiſſũ annuum relictũ fratribus minoribus, ita vt hæres in foro conſcientiæ ad id ſoluendũ omnino teneatur, adimplendo voluntatẽ teſtatoris, etiãſi dicti fratres minores nullã actionẽ, & ius ad ea petenda in iudicio habeant, cuius dubij inueſtigatio, & reſolutio non minimam, ſed magnã ſecũ affert vtilitatem, ſi enim dictũ legatũ, & fideicommiſſũ eſt omnino inualidum hæres ipſũ neq; in foro conſcientiæ, neq; in foro exteriori ſoluere tenebitur at ſi in ſe validũ eſt ad ipſum ſoluendũ ſingulis annis ſub pœna peccati mortalis in foro conſcientiæ aſtringetur etiã ſi à fratribus minime petatur, & per conſequẽs poteſt cõpelli in foro exteriori ab Epiſcopo ipſũ ſoluere, cum ad ipſũ ex officio ſpectet teſtatoris volũtatem adimplere, quod ipſum poterunt alij iudices, ad quos de iure ſpectat vltimas volũtates facere, executioni mãdari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis [l] in qua decernitur prædictos fratres eſſe omnino incapaces talium legatorum, & per conſequens ipſis ea minime legari poſſe. Nec ſufficit dicere, quod licet ipſi ad petendum dictos annuos redditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos ſoluendos tenentur, ſicut ad ſoluendum alia particularia legata aſtringuntur. Nam reſpondetur, quod plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali reſpectu annuorum redditũ, quam reſpectu legatorum particularium, & ſic videtur neceſſario dicendum, quod non ſolum non poſſunt religioſi minores dictos annuos redditus petere, ſed quod etiam legata ipſorum ſunt inualida, alias nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & ſic per hęc argumenta tenet Nauarrus, [m] quod in foro conſcientiæ talia legata minime debentur. Quod confirmat in hunc modum, tum quia relictum incapaci à teſtatore pro non ſcripto habetur in iure [n], tum quia non obſtat lex [o] quædam determinans, quod relictum alicui, qui ſine ſuo delicto eſt eius incapax, debetur quantum ad æſtimationem, & præfati fratres abſque ſuo delicto ſunt incapaces præfati legati, non inquam, hoc obſtat, quia illud procedit quando ſimpliciter aliquis ſit incapax, & non cum adiectione, quod ſcilicet nullo modo capere poſſit, prout innuitur in ipſa Decretali, [p] & clarè affirmat Bartolus.

[l] Clem. exiuit §. cum annui redditus de ver. ſig.

[m] Na. li. 3. cõſ. tit. de teſt. cõſ. 14 n. 8.

[n] l. ſi in metal. ff. de ijs quæ pro non ſcrip. habentur.

[o] l. idem iuriſconſ. § ff. ſi ã ſeq. ff. d. lega. 2.

[p] d. § cæterũ Bar. in tract. minorib. in 2. d. c. 6.

Sed pro contraria parte, quod ſcilicet ſit validũ tale legatum facit, nam ſecundũ ius [q] ciuile hoc legatũ annuũ nihil aliud eſt, quam multa legata multiplicata, & ſic debet conſiderari capacitas legatarij pro ſingulis annis. Vnde ſequitur, quod ſicut poteſt teſtator quoddam particulare legatum pro vno anno relinquere fratribus minoribus: ita poterit diſponere vt in altero, & altero anno & ſic de ſingulis annuatim ſoluatur. Et certè videtur durum, quod illud, quod teſtator poteſt facere, & quotidie facit in vita dando quotannis certam eleemoſynam fratribus minoribus non poſſit facere, vt poſt mortem ſuam id ipſum fratribus minoribus largiatur, præſertim cum ſit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure, [r] vnde pro reſolutione

[q] l. ſi in ſingulos ff. de annuis leg.

[r] lex Seio & mẽt. in § ſi. ff. de annuis leg. l. ſi ita an nuis. l. vna §. quod Mæuio ad. num. 11.

Google

tione dico quod legatum annuum, relictum monaſterio Diui Franciſci de obſeruantia in ſtipendium miſſarum, & officiorum diuinorum celebrandorũ tenentur ſoluere hæredes, & teſtamentarij, hoc enim nihil aliud eſt, niſi iubere dictas miſſas, & officia celebrari & ſacrificia offerri, & ſtipendia pro his debita perſolui, & ſic tale legatum non reputatur, vt legatum fratribus factũ, ſed vt ſtipendium, debitum pro celebratione miſſarum, & diuinorum officiorum, prout optimè aduertit Syl.[a] cuius verba hic referam.

[a] Syl. v. legatũ 2. §. 4.

Tertium Petrus de Palu de ordinis prædicatorum in Epiſtola ad magiſtrum euſdem ordinis loquendo de dicto ordine (ſcilicet minorum, de quo ſupra dixerat) de anniuerſarijs perpetuis ſic dicit, ſicut non eſt contra ordinem, imo de ordine recipere quotidianas eleemoſynas: ita etiam anniuerſaria perpetua, neque hoc eſt habere redditus recipiendo gratis, & petendo extra iudicium, neque eſt in hoc neceſſaria diſpenſatio, ſicut nec in quotidie mendicando, ſed petere illa in iudicio tanquam redditus ſic debitos, non licet abſque diſpenſatione quæ fieri non debet, neque illud diſſimulari, niſi ex cauſa neceſſitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit quod fratres ſeminantes ſpiritualia non poſſunt aliter metere corporalia. Hæc ille addens idem eſſe de cenſibus annuis, & redditibus fratrum ad vitam, & concordat Archidiaconus, & Pharinerius ordinis minorum generalis in conſtitutione dicens, quod non licet fratribus inducere aliquem ad talia legata facienda, quod ſi facta fuerint, in iudicio non petant, quaſi innuens, quod extra iudicium per modum eleemoſynæ peti poſſint.

Ex his ſumma Roſella infert, quod annuum prouentũ locorũ poſſeſſionis, vel huiuſmodi non licet minoribus etiã extra iudicium exigere, ſed recipere ſponte oblatum, ſed per exactionem ſi intelligit compulſionem ad dandum, nihil eſt quod dicitur, quia hoc extra iudicium non fit, niſi per violentiam: ſi vero intellexit petitionem, dico, quod hoc poſſunt ſecundum ſummam Angelicam, licet is, qui eſt daturus ad hoc conſcientia teneatur, ſicut poſſunt petere eleemoſynam ab eo, qui ad eam tenetur ratione ſuperfluitatis. Hæc doctiſſimus Syluester.

Deinde probatur hæc opinio, & noſtra ſententia ex argumento ad hominem contra Nauarrum,[b] tenentem, quod hæredes teſtatoris inſtituentes Capellanias tenentur mandare, dicere Miſſas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipſos fratres Minores, in quorum Monaſterijs mandauit capellanias fundare, obligare, & per cõſequens quod tenentur ſoluere ſtipendia pro celebratione relicta. Vnde cũ teneantur ipſa ſoluere ſtipendia, ego non video, qua ratione poſſit negari ipſos fratres poſſe dicta ſtipendia recipere, ſicut alij religioſi, & Eccleſiaſtici ea recipere poſſunt, licet enim ad petendum in iudicio ſint incapaces, ad recipiendum tamen illud, quod ſibi ipſis in foro conſcientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, ſicut quando petunt eleemoſynam ab eo, qui tenetur illam dare ratione ſuperfluitatis poſſunt ipſam recipere, licet debitam.

[b] Nau. de oratio. c. 1. n. 3. & li. 7. conſ. tit. de teſt. conſ. 14. n. 9 & 10.

Denique ego in ea ſum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conſcientiæ ſecundum mentem teſtatoris neceſſario debere ſolui à teſtamẽtarijs, prout tenet Syluester,[c] & opinio Cordubæ ſuper Regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipſi ea in iudicio petere minimè poſſint. Neque eſt abſurdum, quod fratres in foro exteriori nõ poſſint petere dicta legata, & quod teſtamentarij in foro conſcientiæ ea ſoluere teneantur. Nam ſicut in diuinis non implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturæ ſit realis, cum ipſæ in fieri, & conſeruari à Deo Optimo Maximo pendeant, ex parte verò Dei ſit rationis cum ipſe ſit

[c] Syl. vbi ſup. Cor ſuper Reg. fratr. Mi. c. 4. q. 191 pa. 1.

incapax propter ſuam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore: ita in præſentiarum non repugnat, quod ſit obligatio in foro conſcientiæ ex parte hæredum ad ſoluendum dicta ſtipendia, & quod fratribus Minoribus propter ſuam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petẽdum in iudicio naſcatur. Deinde hæc veritas patebit ex doctrina doctiſſimorum virorum quod refert Couarruuias[d] tenentium quod legata in totius ſolemni teſtamento in animæ iudicio ſunt ſoluenda ab hærede qui certo ſcit eam fuiſſe voluntatem defuncti vt prædicta legata ſoluerentur licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum ſolutionem non teneatur.[e]

[d] Cou. in c. cũ eſſ. à. ru. 4. de teſtam. ent.

[e] L. ſi in metallum ff. d. tit. quo pro non ſcrib. habentur.

Neque argumentum Nauarri, quod relictum omnino incapaci pro non ſcripto habetur, vrget, cũ iura in ſuperioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, vt ſunt in metallum damnati: at fratres Minores non ſunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, ſed ratione ſtatus Regularis ab ipſis propter Deum aſſumpti, quos nõ debemus ita rigoroſè tractare, vt dicamus ipſis cum deuotione legata relicta pro ipſorum ſuſtentatione nulla obligatione deberi, & pro nõ ſcriptis haberi, præſertim cum prædicta iura ciuilia rigoroſè ſe habentia contra damnatos in metallum, non prohibeant ipſis aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipſa ſtipendia annualia Miſſarum, & ſacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde exiſtimo in dicta Clementina omnino tantum fratribus prohiberi, habere cenſus, & alia redituum annualium, quæ propriè bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi, vt dicta legata annualia tanquam ſtipendia pro celebratione diuinorũ ipſis poſſe legari, & ab ipſis recipi, & ipſis in foro conſcientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullam habeant actionem. Pro qua opinione vltra ſupradicta primò facit. Nam relictum ſacerdotibus, vel miniſtris Eccleſiæ ipſi Eccleſiæ videtur eſſe relictum, vt in quadam lege definitur. Vnde cum Deus, & eius Eccleſia ſint huiuſmodi legati anni capacia, non eſt cur dicamus ipſum ſecundum ſe eſſe inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipſi fratres Minores ipſum in iudicio petere minimè poſſint. Secundo facit deciſio alterius legis[f] definientis eſſe valida legata mandata quibuſdam ſeruis dedicatis ſeruitio templi, antequam ipſum templum conſtruatur, & ſic officio iudicis hæredem compellendum ſeruis relicta præſtare, non tamen iure actionis, cum deſit perſona, quæ agere poſſit.

[f] L. ſeruos ff. de alim. & cibar. legat.

Ex qua lege iuncta ſua Gloſſa[g] conficio argumentum, quod ſicut tale legatum tanquam validum poteſt officio iudicis ſolui etiam ſi ſerui, cui legatũ eſt ſint ipſius incapaces ad ipſum in iudicio petendum: Ita anniuerſaria relicta Minoribus ſunt valida, & officio iudicis debent ſolui ipſis fratribus, licet ipſi ea in iudicio minime petere poſſint.

[g] Gl. in d. l. ſeruos v. of.

Tertiò probatur hæc pars ex alia lege[h] non minus eleganti, cuius argumento reſpondetur omnibus quæ in contrarium adduci poſſunt, in qua lege Papinianus ait quamuis enim ſtricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentũ faciendum tamen principali, vel pontificali authoritate compelluntur ad obſequium ſupremæ voluntatis, quibus verbis ſatis ſignificatur iudices teneri ſuum officium præſtare pro adimplenda voluntate teſtatoris etiamſi teſtamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & ſic in noſtro propoſito licet ſecundum rigorem iuris prædicta legata

[h] L. hæred. in fi. ff. de poſt. inſt. red.

annul

annualia minime peti poſſint à dictis fratribus, per officium tamen iudicis dicta legata annualia ſunt ipſis præſtanda, vt obſequutum fiat teſtatoris voluntati, præſertim cùm in omni cauſa miſerabilium perſonarũ poſſit iudex etiam procedere ex officio ſuo ad priuatam vtilitatem ſecundum Bartol.[a] Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Marantam.

[a] Bart. l. 4. §. hoc autẽ iudicium in 1. oppoſ. & ibi Alex. Cyan l. 1 col 1 ff. de iuriſd. omnium iudi. Bald. in c. 1. §. vſuria. col. ... pen de pace iuram. firm. Abbas ad noſtrã el 2. co. 2. in fine verſ. tur. Marã de ord. iudicior. par. 8 n 132.

Ex quibus infertur primo deciſio ad quandam quæſtionem, quam proponit idem Nauar.[b] ſcilicet quædam teſtatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos decem, & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus ſancti Franciſci de obſeruantia pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorũ: quærit enim Nauar. an præfatũ legatum dictis fratribus relictum valeat? & reſpondet minime valere. Primò, quia nulla poteſt eis quæri obligatio. Secundo, quia ipſis annui redditus relinqui non poſſunt. Tertio, quia ipſis nihil poteſt negari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti, & hi redditus ipſis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officiis ſine alio neceſſitatis reſpectu. Quæ fundamẽta quam vim habeant ex dictis clarè patet.

[b] Nau. d. conſ. 14. n. 3.

Ad primum enim concedo, quod ipſis fratribus nulla poteſt quæri obligatio ita vt ipſi aut aliquis nomine ipſorũ poſſint petere prædictum legatũ, ſed ex hoc non infertur eſſe inualidum ſecundũ ie, & quod iudex ex officio tenetur illud facere ſolui, & miſſas, & diuina celebrari ſecũdum voluntatem teſtatricum, cùm hæres in conſcientia præfatum legatum præſtare adſtringatur: imo Syndicus poteſt ipſũ petere in iudicio cùm per conceſſionem Gregorij XIII. poſſit in iudicio ſtipendia Miſſarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc reſpondetur ad ſecundum.

Ad tertium reſpondetur, quod ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti imminenti, & hoc legatũ licet non fuerit relictum pro neceſſitate præterita, vel præſenti fuit tamen relictũ pro neceſſitatibus imminentibus, in quibus neceſſitatibus dicti fratres perpetuo laborant cum monaſteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigeſcat.

Infertur ſecundo, quod prædictæ Moniales ſatiſfaciunt obligationi qua aſtringũtur ad celebrationem dictarũ miſſarũ, & officiorum, ſi ea per dictos fratres Minores celebrentur, hoc corollarium eſt contra Nauar.[c] dicentem dictũ collegium non ſatisfacere, ſi celebrare faciat dicta diuina in præfato Monaſterio obligando ſe ad faciendũ ſic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nam ſi ipſum Collegium ſponte faciat illa celebrari in dicto Monaſterio ait Nauarrus ibi ſatisfacere obligationi, qua ipſa diuina celebrandi tenetur, & ego non video cur non ſatisfaciat faciendo illa celebrare animo ſe perpetuo obligandi dicto monaſterio, præſertim cum animus ſe perpetuo obligandi non ſit aliquod peccatum contra iniuſtitiam, per quod dicta ſatisfactio rectè fieri impediatur.

[c] Na. vbi ſ. n. 9 & 10.

Infertur tertio, quod poſſunt fratres minores ſingulis annis petere eleemoſynã ab eadem perſona, & eam tuta recipere cõſcientia ſine eo, quod in hoc eorum regula, & inſtitutum paupertatis in aliquo transgrediatur, ſiue dans dictam eleemoſynam intelligat eam libere dare, ſibi arbitretur ad eam dãdam in conſcientia obligari, non enim fratribus minoribus in eorũ Regula prohibetur talem eleemoſynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obſtat, quod eleemoſyna ſit certa, & videtur illicitum ipſi fratribus habere aliquid certũ. Nam reſpondeo, quod etiamſi dicta eleemoſyna ſit certa moraliter, at ciuiliter incerta eſt, & eſſe eleemoſynã moraliter certam, quia certo ſolui debet non repugnat ſtatui paupertatis altiſſimæ, niſi ipſa ſit exceſſiua, prout tenet Corduba[d] allegans Sylu. neque eleemoſyna certa moraliter repugnat paupertatis ſtatui, quando ipſa eleemoſyna verè liberaliter datur, nulla obligatione etiã in foro conſcientiæ ad eam dandum compellente, nam ſufficit, vt non ſit contra paupertatem talem eleemoſynam recipere, quod ipſa nullo modo à dictis fratribus peti poſſit.

[d] Cor ſuper regul. fratrũ minorũ c. 4. q. 10. iuxta ſi Sylu. legatũ 4. q. 4.

Ex quibus quarto infertur, quod etiamſi Farnerius Generalis Minorum prout refert Syluest.[e] diffiniens in quadam eius conſtitutione illicitum eſſe Fratribus Minoribus inducere fideles, vt huiuſmodi anniuerſaria in ſuis Monaſteriis; quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, conſtituantur, mihi tamen videtur, ex dictis in ſuperioribus non eſſe illicitam moraliter talem ſuaſionem, inducunt enim ipſi fratres ad aliquod bonũ, cuius ipſi ſunt capaces quantum ad recipiendum per viam eleemoſynæ.

[e] Sylu. leg. 2. nu. 4.

Quinto infertur, quod ſi relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annni pro neceſſitatibus infirmorum valebit tale relictum. Hãc opinionem tenet Ioannes Andræas allegans pro ea quandam Clementinam,[f] & eam ſequitur Ioannes Dilectus Durantis.[g] Verum eſt tamen, quod non poſſunt petere fratres hoc legatum in iudicio, poſſunt tamen implorare officium iudicis vt ipſum ſoluatur & voluntas teſtatoris adimpleatur, prout in ſuperioribus eſt explicatum.

[f] Clem. exiui §. nos itaque de verb. ſign.
[g] Durã de arte teſtam tit. 1. caut. 82. n. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus monaſterio fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera oleo, & veſtimentis pro celebratione Miſſarum, ſit validus.

RESpondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo, aliud eſſe Eccleſiam, & fabricam eius, & aliud Collegium Conuentum, vel Capitulũ, quod eam tenet, gubernat, & regit, prout notatur in iure[h] hic autem teſtator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorũ collegio, nec vlli ſingulari eorum, ſed Eccleſiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nã neq; Nicolaus III. neq; Clemens V. in ſuis Decretalibus,[i] neque vlla particula Regulæ B. P. N. Franciſci prohibet relinqui aliquod annuum eorum Eccleſiis, vt aduertit Bartolus.[k] Secundo quia ratio quare B. P. N. Franciſcus voluit fratres fore mendicantes, & in arctiſsima paupertate, eſt, vt niti penderent à Deo, & ſolis illis, quæ amore Dei ſibi darentur per incertam mendicitatem victitarent, vt conſtat ex eius Regula, & ex eius declarationibus, at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo quod aliquem certum redditum habeat eorum Eccleſia, pro prædictis, quæ ad victũ, & veſtitum fratrum non pertinent, ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar.[l] quam expreſſe amplectitur Syl. quã ego quoq; ſequor, & defendo per tradita in ſuperioribus.

[h] c. per exceptionẽ de priui. li. 6. c. ſi contra de ſen. exc. li. 6.
[i] c. exiit de ver. ſig & Cle. exiuit.
[k] Bartolus in tract. Minor. lit. 1. diſ. 4. c. 1. & in lege cum ſeruis ff. de leg. 1. & in l. ſeruis ff. de alimen. legat.
[l] Na. li. 3. cõſi. cõſ 13. Syl. v. leg. 2 n. 4 Sup. q 76. tomo. 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati Minorum poſſint facere aliquam cõpoſitionem ſuper annuis redditibus ipſis legatis.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de iure nõ poſſunt prælati Minorũ facere aliquã cõpoſitio-

tionem ſuper redditibus annuis ipſorum monaſteriis legatis, ita ſi alia legata caduca reputantur. Et ideo Clemeos VII. Pontifex maximus ne fruſtratoria redderetur teſtantium voluntas in hunc modũ breue conceſſit dicens.

Dilecti filij ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nuper pro parte veſtra nobis expoſitum fuit quod forſan hactenus contigit, & in futurũ etiam contingere poſſet, quod aliqui Chriſti fideles deuotionem ad veſtrum ordinem, fratres & loca ipſius ordinis gerẽtes in eorum teſtamentis inſtitutiones ſeu legata fecerunt, aut facient quorum ex veſtra religionis regula & profeſſionis puritate, quam ſeruatis capaces non eſtis. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt cum heredes inſtituti, ſiue executores per huiuſmodi teſtatores deputati in conſcientia ſe grauatos ſentiant, ad pias defunctorum voluntates exequendas deſuper opportune vobis, ac ipſis heredibus, & executoribus conſulere, & prouidere de Apoſtolica benignitate dignaremur. Nos cupientes pias ipſorum defunctorum intentiones, & voluntates quantum fieri poteſt executioni mandari & attendentes quod in huiuſmodi legatis, & inſtitutionibus mens illorum fuerit, & ſit veſtram releuare penuriam, ac proinde veſtrorum ſuffragiorum ſpiritualiũ participes fieri, pro exoneratione quoque conſcientiarum dictorum heredum, & executorum huiuſmodi veſtris ſupplicationibus inclinati, tenore præſentium authoritate Apoſtolica, decernimus declaramus, diſponimus, ac firmiter ſtatuimus, & ordinamus, ac vobis concedimus. Quod vos ſinguli miniſtri prouinciales vel guardiani, cum aliquibus diſcretis fratribus domorum vel locorum quibus huiuſmodi legata & inſtitutiones facta fuerunt, vel in poſterum fient quorum non eſtis (vt præfertur) capaces mediantibus procuratoribus, & ſyndicis eorundem locorum, cum dictis heredibus, & executoribus, ſuper præmiſſis inſtitutionibus & legatis componere poſſitis, & valeatis, prout vobis ſecundum æquitatem & boná conſcientiam viſum fuerit, ad certam ſummam & quantitatem pecuniarum, aut rerum prædictos heredes & executores, ſemel tantum ſoluendam & tradendam fratribus & locis prædictis ad ipſorum releuandas neceſſitates ſeu ipſa loca fabricanda; facta deſuper ipſius heredibus, & executoribus plena, & libera, ac perpetua abſolutione & quietatione, quæ Apoſtolica authoritate ſit approbata & roborata. Ita quod deinceps prætextu talium teſtamentorum inſtitutionũ, & legatorum amplius moleſtari non poſſint in iudicio vel extra. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis cæteriſq; contrariis quibuſcunque volumus autem quod præſentium tranſumptis, manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius prælati aut perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in iudicio quá extra adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annullo piſcatoris, die xxiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus noſtri anno tertio.

Circa quam conceſſionem aduertendũ eſt non poſſe prælatos ordinis minorum de obſeruantia prouinciales guardianos aut conuentuum præſidentes cum patribus dictorum conuentuum diſcretis facere compoſitionem cum hæredibus teſtamentariis cùm factin cuiuſcunque pacti conuentionis aut compoſitionis ipſis fratribus prohibita propter ſummam paupertatem quam ſunt profeſſi, vt patet ex quadam decretali, [a] & ideo Summus Pontifex in hac conceſſione ad hanc compoſitionem faciendam authoritatem ſyndici Apoſtolici interponi præcepit ibi, *mediantibus procuratoribus & ſyndicis eorundem locorum* præfati enim ſyndici ad conuentiones & pacta ineunda à ſede Apoſtolica nomine ipſius ſedis ſunt conſtituti prout in quæſtione de procuratoribus & ſyndicis in tertio tomo dicetur.

[a] *C. exiuit de paradyſo de verb. ſig.*

QVÆSTIO CXXVII.

Delegatis factis ſæcularibus conditione ſi religionem ingrediantur in tres tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum legatum relictum filiæ ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur.*

2 *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione ſi intrauerit monaſterium, quæ intrarat, & exiuit an debeatur ei legatum.*

3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis quam aliis ſit conferendum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum legatum relictum filiæ à patre, ſi viro nobilitatis ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphyteutæ quouſque maſculus, quem genuiſſet, nõ attingeret decimum quintum annum, debeatur ipſi, ſi ingrediatur religionem.

RESpondeo dicendo, quod licet aliqui tenuerint huic filiæ ſolá dotem, quæ ſolet dari huiuſmodi fœminis ingredientibus religionem eſſe conſtituendam, ad totũ legatum integrum illi eſſe deferendum verius, & receptus eſt, vt docent Panormitanus,[b] D. Antonius, Roſela, Syluester, Tabien, & Angelus, & in facto occurrenti Bononiæ conſuluiſſe teſtatur Ludouicus de Beja[c] Luſitanus, pro qua opinione videtur quædam authentica[d] expreſſa in qua has conditiones ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit, & aliæ ſimiles, cùm perſonę quibus legatum, vel hęreditas ſub illis relicta eſt, monaſteria ingrediuntur, inualidas eſſe, & pro non adiectis habendas decernitur.

Nec dicendum eſt, hanc authenticam intelligẽdam eſſe quando ſumus in dubio, ſecus quando cõſtat de expreſſa voluntate teſtatoris contrarium diſponentis, vt in noſtro caſu contingit. Nam hæc euaſio repugnat dictę authenticæ. Primo quia in illa ſtatuitur, quod ſi aliquis ſub illa conditione, *ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperis*, relinquatur cauſa dotis conditionem huiuſmodi reddi inualidam, haberique pro non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur, teſtator enim ibi expreſſe de matrimonio carnali fuit loquutus, vt patet ex illis verbis, *ſi liberos ſuſceperit*, & ex illis verbis, *cauſa dotis relinquatur*, ſine matrimonio enim carnali non poteſt conſtitui dos, vt notant Bartolus,[e] & communiter ſcribentes. Secundo quia ea conditio, *ſi non nupſerit*, expreſſa à teſtatore reijcitur à iure[f] fauore nuptiarum. Cum autem religionis fauor, ſit præferendus fauori nuptiarum, vt notant Bartolus,[g] & communiter ſcribentes, videtur dicendũ, quod conditio, ſi nupſerit, fauore religionis ſit reijcienda. Quare illa authẽtica procedit contra voluntatem teſtatoris etiam expreſſam, voluntas enim teſtatoris contra legem declarata pro non ſcripta habetur, vt diffiniunt iura.[h] Et confirmatur ex quadã lege,[i] cuius verba referũtur in Pãdectis Florentinis, vt teſtatur doctiſſimus ille Antonius Auguſt. cuius tenorem hic referam. Titiæ ſi nõ nupſerit, ducenta, ſi nupſerit, centũ legauit, nupſit mulier, ducenta, non etiam centũ re ſua petet: ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur, ad fauorem religio-

[b] *Panor. in c. in præſent. de prob. Antonin. 1 p. ti. 10. c. 3. Roſela v. legare §. 24 Syl. v. legatũ 1. n 13. Tabien. v. haeres §. 16 & Angel. §. 18.*
[c] *Beia in tractatu ſpõ. 1 44. & caſu vlt.*
[d] *§ ſed hoc præſentis in auth. de epiſcop. & cler. collat. 9.*
[e] *Bar. in l. 3 ff. de iure dotiũ.*
[f] *l. ſed ſi hoc §. vl. l. quoties l. cũ ita legatũ ff de cond. & demonſt.*
[g] *Bar. in l. Titio § vlt. ff de condit. & demonſ.*
[h] *l. qua ſub cõdit. l. condit. 2. & 2 ff. de cõdit. & demonſt.*
[i] *l. Titio. ff. de conditio. & demonſtr. Aug. li. 2 emendationum c 1.*

gioniſtãtomagis debet,quã ſpiritualematrimoniũ quod per profeſſionem ſolemnizatur, antefertur carnali, quod per mutuum partium conſenſum in facie Eccleſiæ præſtitum contrahitur. Ex quibus concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrum legatum.& etiam hæreditatem,quę ſi nuberet nobili erat illi adiudicanda.

Ad argumenta.

PRimo arguitur, nam vbi conſtat de voluntate expreſſa teſtatoris,ab ea non eſt recedendum,vt notatur in iure [a] & licet leges religioni admodũ faueant,hic tamen fauor non eſt extendendus in prę iudicium voluntatis teſtatoris,& fauorabilibus perſonis ita debitores ſumus,vt aliis iniuſtitia fieri non debeat,vt ius [b] præcipit & commendat. Reſpondetur,dicta procedere caſu,quo voluntas teſtatoris expreſſè legi non repugnet, in noſtro autem caſu diſpoſitio teſtatoris repugnat deciſioni dictæ authenticę & per conſequens bono communi,&ideo nulla fit teſtatoris iniuria, bonum enim commune preferendum eſt etiam in pręiudicium perſonę ſingularis argumento eorum, quæ in iure [c] notantur.

[a] l. in conditi. ff. de condit. & demonſt.

[b] c. ex tenore de foro comp. c. & ſi neceſſe de donat. inter vir. & vxor.

[c] l. iuſte poſſidet. ff. de acquiren. vel amit. poſ. l. 1. de eo quod me tus cauſa.

Secundo arguitur, nam ſi filia ſupradicta ingrederetur religionem viuente patre non tenetur ei pater relinquere aliud quam legitimam de iure debitam, cætera autem bona poteſt cuicunque alteri legare iuxta quendam textum [d] expreſſum,ergo eadem ratione ſi pater diem obeat, antequam filia monaſterium ingrediatur, poterit prohiberi in illo caſu, ne ipſius bona quæ excedant legitimam filiæ debitam ad monaſterium perueniant. Reſpondetur negando conſequentiam propter expreſſam legis repugnantiam,quæ grauamen huiuſmodi impoſitum volenti ingredi religionem prorſus irritat, & tollit,vt ingreſſus ad illam ſemper liber maneat.

[d] l. Deo nobis § quidã C. de Epiſ. & cler.

Tertio, arguitur, nam hæc conditio, ſi aliquam ob cauſam reijceretur,ea eſſet,quia contemplatiuæ vitæ eſt impedimentum, hæc autem cauſa videtur friuola, & inepta,cum illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non ſit veriſimile, quod abſtrahatur à tali propoſito propter amiſſionem illius legati,præſertim, quod eadem ratione ſi inde defectu huius cõditionis ſubſtituta eſſe pia cauſa adhuc reijceretur dicta conditio id quod aduerſatur dictę authenticæ. Reſpondetur, illas conditiones irritari, quia impedimento ſunt, vt quis religioni ſe conſecret, & vitam contemplatiuã amplectatur, nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingreſſu religionis retrocedere,quia tamẽ huiuſmodi metus poterat cadere in mulierem fragilem,eamq́; quodammodo retardare ad tam ſublimem ſtatũ ſuſcipiendum,decreuerunt leges pro fauenda religione huic timori qualicunque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obſtat illa conſequentia de pia cauſa ſubſtituta in defectũ conditioni, quia ibi Imperator fauorem religionis conſiderans timori leui obuiare voluit, illũmque prætulit expreſſæ voluntati teſtatoris, nec obſtat, quod extat contraria conſuetudo, nam ea non conſuetudo,ſed abuſus dicenda eſt,prout tradit Iaſon. [e]

[e] Iaſon in l. de quibus ff. de legib. nu. 49.

ARTICVLVS II.

Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exijt, an conſequatur legatum.

REſpondeo dicendo, quod Bartol. [f] hoc ſub dubio reliquit,qui videtur in alia parte inclinare in partem negatiuam, ac contrarium cum Diuo Thoma [h] tenet Brunelus,nec obſtat,quod teſtator, qui reliquit legatum ſub conditione ingreſſus, intellexit de ingreſſu effectuali cum profeſſione: nã reſpõdetur mentem teſtatoris in dubio non præſumi fuiſſe aliam, quam fuerunt eius verba iuxta doctrinam cuiuſdam legis [i] ſed ſimplex conditio, ſi intret monaſterium, non importat etiam facere profeſſionem, niſi illud exprimatur:nam ſi teſtator volebat illud,facilè erat ei id ipſum exprimere iuxta aliam legem [k] forte enim teſtator, per ingreſſum religionis voluit tantum eum inuitare, vt communicationem fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularem ſemel aſſumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem poſt alios tenet Fulgoſius, [l] & Alexander, quam opinionem ego reciperem in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iuſtam cauſam ſuperuenientem deſiſtit ab incepto,in hoc enim caſu ratio Fulgoſij,& Alexandri verificatur, non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, ſed tantum, vt per ingreſſum nullum conſequatur legatum.

[f] Bartol in l. ſi quis hæred. ff de vulga.

[g] Bart. in l. reprehend. C. de inſtit. ſub cõd.

[h] Tho. 2.2. q. 89 ar. 4. Bruno. de ſpõſ. & matrim. conc. 2. dub. 4 sux ta fin.

[i] l. Labeo §. ult. Tube 10 ff de ſupellectile legat.

[k] l. vnica §. penul. C. de caducis tollendis.

[l] Fulgo. & Alex. in d. l. ſi quis hæredem

ARTICVLVS III.

Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis, quam aliis ſit conferendum.

REſpondeo dicendo, quod hæc quæſtio pendet ex deciſione alterius quæſtionis. Verum, ſcilicet,ſi relictum aliquod fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum ſpecies,reperiũtur enim pauperes in xenone poſiti, pauperes in carcere tenti, & pauperes religioſi propter Deum mendicantes,quibus nam iſtorum pauperum relictum præſtari debeat?Et prima facie ſententia Anchatani [m] tenentis legatum fore pauperibus religioſis præſtãdum,videtur tenenda, quia in ipſis viget duplex cauſa paupertatis,ſcilicet,paupertatis,& religionis,& duo iura præponderant vni,vt dicitur in iure. [n] Secunda fuit opinio Bartoli [o] tenentis, quod reponatur arbitrio Epiſcopi, qui iudicare,& ſtatuere debet,quibus magis legatum præſtandum, diſtribuendumque ſit, & ita de conſuetudine teſtatur ipſe argumento cuiuſdam authenticæ. [p] Tertia opinio fuit Baldi [q] volentis legatum præſtandum eſſe pauperibus pauperioribus, & ſi dubitatur, qui nam pauperiores ſint, Epiſcopus interloquendo ſuper paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola [r] & eſt opinio cuiuſdam gloſſæ quam tenuit etiam Archidiaconus,pro qua opinione facit deciſio Cyni, [ſ] & eiuſdem Baldi dicentium, quod ſi teſtator relinquit centum Eccleſiæ ſuæ parochiali, & habeant duas parochiales Eccleſias, & in teſtamento non expreſſerit, cui legatum præſtari voluerit, in dubio legatum præſtabitur pauperiori, quam opinionem ſequitur vt ſingularem,& mirabilem Iaſon,& eam tenent Gomezius, & Decius.

[m] Ancha. in c. 1. n. 3. de teſt lib. 6.

[n] c. cum ſacro. ant. h. ita que §. ſed hodie inſt. de adopt.

[o] Barto. in l. ſi quis ad declinandum C. de epiſc. & cler.

[p] § ſi quis autem procedẽ p. in auth. de Eccl. tit.

[q] Bal. in d. l. ſi quis ad declinandum.

[r] Imol. in l. capitatoria ff de lega. 1. glo. in c. indicante extra de teſtam. Archid. in ca. paup. 21. q. 3.

[ſ] Cynus, & Bal. in c. cum multa C. de do nat. inter vir. & vxorẽ Iaſ. in l. 1. col. 2 de ſacroſ. eccl. & in § maleficiis vbi Gomez. co. ſi inſt. de actionib. Dec. in ca. in præſentia nu. 194 extra de probationib.

Ex quo infertur, quod legatum factum monaſterio non expreſſo nomine eius potius monaſterio monialium præſtandum erit, quia eſt magis pium, quam monaſterium monachorum, prout iam in ſuperioribus [t] manet reſolutum, Benincaſſius [u] tenet opinionem Bartoli ſimpliciter, quando in teſtamento non fuerunt dati executores,tunc enim ait, quod remittatur arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus velut protector pauperum ſecundum eius cõſcientiam pro qualitate perſonarum diſtri-

[t] Sup. a 10 q.

[u] Beninca. de pauper & in prin. q. 2. prin. 3. n. 48.

butiones

butiones inter pauperes faciet argumento eorum, quæ iure [a] notantur, & eueniente caſu, quod in eo loco ſint pauperes in xenone, & in carcere intruſi, & pauperes religioſi mendicantes, ſi non conſtet de grauiori paupertate, poterit Epiſcopus pauperes religioſos eligere eiſque diſtribuere præferendo paupertatem, & religionẽ ſimplicibus pauperibus, nam inquit D. Thomas [b] quod dare eleemoſynam magis indigenti melius eſt cæteris paribus, ſed ſi minus indigẽs ſit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius eſt. Ex quibus infertur, quod exiſtentibus alijs pauperibus religioſi pauperes ſunt præferendi, tanquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumento cuiuſdam legis tenent Ioãnes Andreas, [c] Federicus de Senis & Rippa. Quod tamẽ declarat Benincaſius, [d] vt procedat, quando relictum conſiſteret in aliqua notabili ſumma vel quantitate, ſed ſi conſiſteret in cibarijs & in ijs, quæ pro corporis nutrimento ſunt neceſſaria, in iſto caſu, aut legatum inter omnes eſſet diſtribuendum, aut ſi hoc fieri non poſſet pauperiores in arctiſſima paupertate conſtituti alijs præferri deberent, quoniam in huiuſmodi non conſideratur, an bonus & merens pauper ſit, ſed an neceſſe habeat argumẽto cuiuſdam Canonis [e] iuncta ſua gloſſa latè hoc proſequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, ſed poſſunt pro libito ſecundum eorum conſcientiam diſtribuere, prout Bartolus [f] ait.

[a] l. pen. de adimend. & transfer. lega. l. ſi eos de annuis leg.

[b] Tho. 2. 2. q. 32. ar. 9. ante finem.

[c] Andr. in c. 1. de teſta. Federic. conſ. 182. ſer. tale Rippa de poteſt. n. 157.

[d] Benin. vbi ſu. n. 32.

[e] c. quàm pio vbi gl. d. 41.

[f] Bart. in l. vnum ex familia § 1 ff. de lega. 2. & in l. cum quidam in 1. colu. ff. eodem.

QVÆSTIO CXXVIII.

De legitimis debitis filijs regularibus in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum fratribus minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.

RESpondeo dicẽdo, quod hæc quæſtio pendet ex reſolutione alterius quæſtionis, an ſcilicet fratres minores conuentuales poſſint ſuccedere ex teſtamento, at ex cõceſſione Clementis V. dicendum eſt, quod ſic, ſecundum enim eam poſſunt liberè ſuccedere in bonis tẽporalibus, in quibus ſuccederent, ſi in ſæculo exiſterent, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere liberè bona ipſa, eorũque pretia in vtiliorem ſuam conuertere, prout præfectis ordinis melius viſum fuerit expedire. Item idem fratres pari modo conceſſum per Sixtum IIII. per quaſdam literas ſub pridie Kalendas Septembris incipientes, *vniuerſalis Eccleſiæ*, mare magnum nuncupatas, & per Leonem X. per alias ſub electione magiſtri generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione, & concordia inter fratres dicti ordinis minorum de obſeruantia, & conuentualium ſub pridie Idus Iunij datas, eorum Pontificatus anno quarto, & quinto reſpectiuè deſuper confectas ſub plumbo literas, & per literas Pauli III. ſub data Romæ die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Põtificatus ſui anno ſexto ſub annulo piſcatoris expeditas, directas dilectis filijs generali ac prouincialibus magiſtris vniuerſiſq; fratribus ordinis Minorum conuentualium nuncupatorum, cuius tenorem in præſentiarum referam.

*Paulus Tertius Dilecti filij ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Exhibita nobis nuper pro parte veſtra petitio continebat, quod licet quamplurima priuilegia exemptiones, & immunitates, libertates, gratiæ, & indulta vobis, & ordini veſtro per diuerſos Romanos Pontifices & præſertim Sixtum IIII. per quaſdam ſub pridie Kal. Decembris incipiẽtes, vniuerſalis Eccleſiæ mare magnum nuncupatum, & Leonem X. prædeceſſores noſtros per alias ſuper electione Magiſtri Generalis, eiuſdem ordinis, vniuerſaliq; vnione, & concordia inter vos, & fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatorum initis ſub pridie idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto reſpectiuè annis deſuper confectas ſub plumbo literas Bullam concordiæ nuncupatas conceſſa fuerint, & inter cætera vobis per eadem Apoſtolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure ſuccederetis, ſi in ſæculo maneretis, ſuccedere, Necnon legata, relicta, eleemoſynas, & quamcunque pecuniarum ſummam, aliaq; bona quæ vobis in futurum relinqui, vel elargiri contigerit recipere, tenere, & habere, ac inter veſtros vſus conuertere, omnibuſq; ſingulis alijs priuilegijs, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratijs, & indultis fratribus dicti ordinis Minorum de obſeruantia nuncupatis, & illorum ordini prædictis quomodolibet conceſſis vti, frui, & gaudere, liberè, & licitè poſſetis, prout in ſingulis prædictis, & alijs deſuper confectis literis plenius continetur, ipſaq; priuilegia, & exemptiones, immunitates, & libertates, gratiæ & indulta, & conceſſiones in viridi ſint obſeruantia. Cupitis tamen pro maiori animi veſtri ſatisfactione, priuilegia, exemptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & conceſſiones huiuſmodi authoritate noſtra roborari, Quare nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt votis veſtris huiuſmodi annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur quorumlibet Chriſti fidelium, præſertim religioſorum, qui ſalutiferos fructus in agro Dominico continua eorum cultura producunt votis, quantum nobis cum Deo licet, annuimus, eaq; fauoribus proſequimur, opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnia, & ſingula priuilegia, exemptiones, & immunitates, libertates, & gratias, indulta, & conceſſiones huiuſmodi, & deſuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, authoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, decernentes ea, ita tamen quod temporalia bona vobis per prædeceſſores noſtros conceſſa de ſuperioris veſtri licentia tantum in veſtros vſus particulares conuertere poſſitis inuiolabiliter obſeruari, & vobis ſuffragari debere: ſicque per quoſcunque iudices, & commiſſarios quacunque authoritate fulgentes ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere: irritum tamen, & inane ſi ſecus ſuper his à quocunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, eaque quatenus opus ſit, innouamus, & de nouo concedimus non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon dictorum ordinum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis Apoſtolicis quibuſuis in contrarium forſan conceſſis, & concedendis, quibus etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione, de eis, eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum mentio, ſeu quæuis alia expreſſa habenda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes hac vice dumtaxat illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque volumus etiam quod præſentium tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ

originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſa, Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo, quingenteſimo quadrageſimo Pontificatus noſtri anno ſexto.

Ex cuius conceſſionis contextu ſatis clarè colligitur. quod fratres conuentuales poſſunt ſuccedere ex teſtamento in bonis temporalibus, ac ſi in mũdo eſſent, & per conſequens quod ipſis debetur parentum legitima, cum ſi in mundo exiſterent, ipſis ſine dubio deberetur.

a Rodoan de ſpol. Eccl. q 8. n 38.

Aduertendum tamen, quod ſecundum Gudielmum Rodoanum, [a] hoc non eſt ſimpliciter verum in omnibus fratribus Minoribus conuentualibus, quia ſi aliquis frater Minor de obſeruantia tranſeat ad conuentuales non habet, neque habere poteſt dicta priuilegia. quia Alexander Sextus decreuit, quod nullus profeſſor ordinis Minorum de obſeruantia, ſi ab illo egrediatur, & ad conuentuales eiuſdem ordinis tranſeat, poſſit ſuccedere parentibus, propinquis aut affinibus ſuis quouis modo, nec aliquo indulto prædictis fratribus conuentualibus ad hoc conceſſo gaudere valeat, nec etiam conuentus aliquis occaſione fratris ſic egredientis ius aliquod in hæreditate, vel alia ſucceſſione propinquorum acquirere, & conſequi poſſit. Ita habetur in libro, Monumenta [b] ordinum, & in ſupplemento, vnde ſi aliquando contigerit aliquem fratrem ex dictis tranſlatum ad conuentuales ſuam legitimam petere parentum, inſpicienda ſunt indulta, per quæ hoc ius ſibi competere affirmat, an ſint per hoc indultum derogata, & ſi fuerint poſterius conceſſa, eorum tenores ſunt diligenter inſpiciendi. Vidi enim ego in facti contingentia in patria mea de Eſtremoz Regni Portugalliæ quendam religioſum ex obſeruantibus in conuentuales Italiæ tranſlatum legitimam ſuorum parentum in iudicio petentem, & neſcio, an in cauſa obtinuerit.

b in 2. impr. fol. 36. conceſ. 60 ſupp. fol. 3. conceſ. 4. & iterum in li. mon. fol 136 conceſ. 302.

ARTICVLVS II.

Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.

Reſpondeo dicendo, quod mater præferenda eſt monaſterio, quod legitimam mortuo filio monacho in bonis, quæ ipſe monachus ſecum tulit, quando religionem profeſſus eſt, ſicut enim pater, qui religionem ingreditur, & profitetur, non præiudicat ſuo ingreſſu filijs ſuis legitimis, prout notatur in iure, [c] vbi Doctores communiter, ita è conuerſo filius, vel filia profitendo religionem nequeũt præiudicare parentibus in ſuis legitimis reſpectu illorum honorum, quæ tempore profeſſionis iam quæſita habebant. Vnde decedente monacho præferuntur in dictis boni monaſterij, & hæc eſt communis legiſtarum, & canoniſtarum vt teſtantur Gregorius [d] Lopez Molina, & Aluarus Velaſcus, qui aſſerit ſæpè ſe vidiſſe iudicatum.

b Auth ſi qua mulier, C. de Sacroſan. Eccleſ.

c Gregor in l. 27 ti 1 v deſcendentes par. 6. Molt. de primog. Hiſpan li 1 c 6. n 61. alias 64. Velaſ to. 1. conſulta 27.

Sed contra arguitur primo ex quadam Authentica [e] & canone definientibus, quod qui profeſſi ſunt religionem, ſe & ſua Deo Optimo, & maximo dedicarunt, ſed reſpondetur, hoc debere intelligi quatenus de iure licèt, hoc eſt, non præiudicando filijs, & parentibus in ſuis legitimis, illæ enim ſemper à iure illæ ſe reſeruantur, vt in quadam Lege [f] definitur. Neque ijs obſtat, quod monaſterium habetur loco filij: reſpõdetur enim, quod hæc maxima in iure minimè probatur, vt poſt Bartolũ, Abbatem, & alios multos tradit Couarruuias [g], & aduertit Aluarus Velaſcus ſequens Decium dicentem, monaſterium haberi loco filij in caſibus duntaxat à iure expreſſis, & hæc eſt opinio ſubtiliſſimi Manuelis Acoſtæ.

e Auth. ingreſſi C. de ſacroſ Eccl. c ingredientibus. 19. q. 3

f l quaniã in prioribus C. de inoff. teſtam

g Cou lib 1. var. c 19 n 6. Velaſ vbi ſup. Dec in c. in praeſen n. 52. de teſta Coſta. in c ſi pater vſi abſque liberis n. 70. de teſta. lib. 6.

De impreſſione librorum, & lectione, vide in ſuperioribus. [h]

h Sup q.

QVÆSTIO CXXIX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum religioſi poſſint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum.

Reſpondeo dicendo, *quod Sixtus V. Romæ apud D. Marcum die tertia Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo, octuageſimo ſeptimo Pontificatus ſui anno tertio quandam edidit pro prædicto ordine conſtitutionem, in qua tria ordinauit, & obſeruari præcepit. Primum præcepit in virtute ſanctæ obediẽtiæ, ac ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna ipſo facto ſine alia declaratione, à qua non, niſi à Romano Põtifice præterquam in mortis articulo poſſit abſolui, vt nullus Prælatus aut frater poſſit à bibliotheca dicti ordinis libros amouere, & extrahere, mandant enim omnibus miniſtro, aut commiſſario generalibus, miniſtris Prouincialibus Commiſſarijs, Guardianis, cæteriſq; fratribus, quocunque nomine nuncupatis ordinis B. Franciſci de obſeruantia, alijſq; omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus vel regularibus cuiuſcũq; ſtatus ordinis, conditionis, etiam ſi Pontificali dignitate præfulgeãt, vel alias hic ſpecificè nominandi fuiſſent, præſentibus, & futuris, ne ſub quouis prætextu cauſa, & ratione, etiam quibus dici poſſet, ſi ipſi expreſſe fuiſſent, vel de ijs cogitauiſſet, non ſic ordinauiſſet, audeant vel præſumant, neque aliquis eorum, audeat, vel præſumat per ſe, vel alium ſeu alios, ne pro minimo quidem temporis ſpatio libros quinterna folia, nec res aliquas, nunc, & quandocũq; exiſtentis in bibliothecis monaſteriorum ſeu domorum fratrum S. Franciſci de obſeruantia, de dictis bibliothecis amouere, aſportare, tollere, ſeu amoueri aſportari, aut tolli facere, vel conſulere, neq; verbo, vel facto in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opem præſtare. Quinimo quilibet ex prædictis teneatur quicquid in prædictis audierit, aut ſciuerit factum vel fieri tentatum in præiudicium dictorum fratrum, eorũq; bibliothecarum notificare.*

Præterea Sixtus V. in præallegata conſtitutione ſecundum quod ordinauit, *eſt, guardianos teneri, antequam exerceant ſuum officium, facere inuẽtarium librorum bibliothecarum, aut eum. Et nihilominus pro potiori cautela, & ſecuritate præſtitorum mandamus ſub eiſdem pœnis, necnon priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ inhabilitatiſque perpetua ad quælibet officia dictæ religionis unquam obtinenda, & exercenda omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum guardianis quomodocunq; electis, ne ſub quouis prætextu cauſa & ratione hic alias neceſſario exprimendis audeant aſſumere officium guardianatus: nec in eo verbo, ſeu facto ſe ingerere, niſi prius in præſentia diſcretorum loci ſeu monaſterij, in quo fuerit aliqua bibliotheca confecerit plenum, & perfectum inuẽtarium omnium, & ſingulorum librorum, quinternorum, foliorum, ac rerum in dicta bibliotheca exiſtentium cum appoſitione nominis authoris, numeri, foliorum ſingulorum, librorum, quinternorum, & foliorum, anni, & loci impreſſionis, compenturæq; prædictorum, ac alterius cuiuſuis certioris, & magis ſpecialis ſpecificationis dictorum librorum, quinternorum, foliorum, & rerum, quoad inuentarium completum debeat ſubſcribi à dicto guardiano & diſcretis, dictiq; inuentarij exemplar ad verbum cum ſimilibus ſubſcriptionibus tranſcribi in libro ad hunc ſolum effectum tento & perpetuo conſeruato in capſula & loco, in quo ſolent deponi cum clauibus eleemoſyna pro tempore dictis domui*

monaſte

Digitized by Google

monaſterio ac fratribus facta. Qui libri, quæ terna folia, reſiſq, qualibet prædicta debeant per ſimilem inuentarium & inuentaria ut ſupra ſcribenda & ſubſcribenda à dictis guardiano & diſcretis, & in dictis actis conſignationis cum veteribus proximè præcedentibus, & alijs quibus opus erit ratiocinata & collata per guardianum iam officium ſuum complentem, ſeu à dicto officio guardianatus ſeu commiſſariatus diſcedentem conſignari atque in officio ſucceſſori, & ab eadem ſucceſſore in præſentia prædictorum ſubſcribi ſicque perpetuo fiat ab omni guardiano, ſuccenſui vicem gerente antequam aſſumant munus dicti guardianatus, vel verbo vel facto ſe intromittat.

Tertium quod ordinatum fuit, vt quilibet miniſter Prouincialis & dictæ prouinciæ commiſſarius teneatur ſingulis annis ſui officij in præſentia dicti guardiani & diſcretorum eius domus & monaſterij reuidere, & quod additum non fuerit aut ex dictis bibliothecis aſportatum fuerit facere addere dictis inuentarijs ac in dicta bibliotheca reportare, dictiſque additionibus & inuentarijs vna cum prædictis Guardiano & diſcretis ſubſcribere. Quod grauiſſimis pœnis obſeruari præcepit.

At quia pœnæ præfatæ grauiſſimæ erant, & quia aliquando non ſtatim antequam aſſumeretur munus dicti guardianatus oblitione aut alia cauſa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram diſcretis ideo fuit à S.D.N. Clemente Octauo ſupplicatum, vt ſua ſanctitas eam ſua benignitate moderari dignaretur, & de facto eam viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore eius ſtatim citando.

Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S. R. E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrum minorum S. Franciſci de obſeruantia protector, corrector, & gubernator atteſtamur & fidem facimus S. D. N. Clementem Papam VIII. ſuæ viuæ vocis oraculo pœnam excommunicationis latæ ſententiæ appoſitam fratribus ordinis minorum S. Franciſci de obſeruantia contrauenientibus conſtitutioni emanatæ à fœlicis recordationis Sixto V. ſuper Bibliothecis in totum ſuſtuliſſe, reliquas verò pœnas firmas, & in ſuo robore remanere voluiſſe, decernendo tamen fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere nonniſi ante ſuſceptum per eos officium, vt in ipſa conſtitutione cauetur, ſed ſi infra viginti dies à die ſuſcepti per eos officij omnia in ipſa conſtitutione contenta adimplere diſtulerint, &c. Datum Romæ in Palatio noſtra ſolitæ reſidentiæ die decima nona menſis Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentarijs & librorum exemplaribus non obſtante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ formæ in ſuo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta conſtitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant, & quia verbi Dei prædicatoribus & confeſſoribus valdè incommodum exiſtebat ad huiuſmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præſertim, vel æſtatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas ſtudij cauſa permanere ideo commoditatibus fratrum in hac parte conſulere cupiens noſter Reuerendiſſimus pater Franciſcus à Soſa totius noſtri ordinis meritiſſimus paſtor à S. D. N. Clemente Octauo, obtinuit, vt præfatam conſtitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendiſſimus pater noſter authoritate Apoſtolica ſufficiens teſtimonium, quod ſic ſe habet.

Frater Franciſcus à Soſa totius ordinis minorum generalis miniſter & ſeruus fidem facimus, & in verbo veritatis atteſtamur omnibus patribus, miniſtris cuſtodibus, & guardianis cæteriſque patribus & fratribus noſtræ curæ commiſſis qualiter S.D.N. Dominus Clemens Papa VIII. poſt priorem illam moderationem conſtitutionis à Sixto V. ſuper bibliothecas editæ ad inſtantiam illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Cardinalis Matthæi noſtri ordinis protectoris viuæ vocis oraculo factam; in qua pœnam excommunicationis latæ ſententiæ appoſitam fratribus obſeruantibus contrauenientibus prædictæ conſtitutioni Apoſtolicæ in totum ſuſtulit, noſtris etiam ſupplicationibus inclinatus ſuæ vocis oraculo ſecundò moderatus eſt præfatam conſtitutionem remittens ab ea omnes pœnas ibidem expreſſas, quas ligare & comprehendere ſua ſanctitas vult illas ſolùm modo perſonas quæ prædictas bibliothecas deſpoliare contigerit, contra quas etiam extat conſtitutio fœlicis recordationis Pij V. quæ in eſt renouata. In cuius rei teſtimonium his noſtris traditis hanc manu noſtra ſubſcriptas, maioriſque officij noſtri ſigillo munitas, quarum tranſumptis etiam impreſſis manu & ſigillo patrum prouincialium miniſtris in ſuis prouincijs eadem fides adhibeatur, quæ ijs noſtris adhiberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Dat in noſtro Mediolanenſi B. Mariæ Pacis conuentu die 2. Octobris. 1600.

Frater Franciſcus à Soſa Miniſter Generalis.

Circa quod viuæ vocis oraculum eſt notandum quod pœna excommunicationis ipſo facto Romano Pontifici reſeruata appoſita in conſtitutione Sixti V. hæc fuerit in totum ſublata à S. D. N. Clemente VIII. nunc eſt reualidata contra eos tantum qui prædictas bibliothecas deſpoliare contigerit; prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius conſtitutione patet, cuius tenor ſequitur.

Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cum ſicut accepimus nonnulli conſcientiæ ſuæ prodigi, & auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nonnullorum monaſteriorum, & domorum ordinis S. Franciſci furto extrahere, & penes ſe pro eorum vſu retinere non vereantur in animarum ſuarum periculum, & ipſarum bibliothecarum, ac fratrum eiuſdem ordinis non modicum præiudicium. Nos ſuper his pro ut noſtri incumbit officio de opportuno remedio prouidere volentes motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra vniuerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſæcularibus & regularibus cuiuſcunque ſtatus gradus ordinis, vel conditionis exiſtant etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, tenore præſentium mandamus, ne ex bibliothecis prædictis, aut earum aliqua librum aliquem, aut quaternum furto ſubtrahere quoquo modo præſumant. Nos enim quoſcunque ſubtrahentes excommunicationis ſententiæ ſubijcere volumus, & decernimus ipſo facto, à qua nullus ab alio quam à Romano Pontifice poſſit, niſi dumtaxat in mortis articulo abſolutionis beneficium obtinere. Non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac monaſteriorum & ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus cæteriſque, contrarijs quibuſcunque, &c. Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris die 4. Nouembris 1568. Pontifi. noſtri anno 4.

Habetur in li. manſual. fratrum Minor. pa. 10. fo. 331. pa. 2.

De lectione librorum iam ſupra [a] aliqua egimus.

[a] Sup. à in q. 70.

QVÆSTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.*

2 *Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacræ Scripturæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.

REſpondeo dicendo, quod ſicut nomen Doctoris eſt dignitas, iuxta tradita in iure [b], & notata à Bartolo, concludente Iudæum non

[b] ſ. quanto de magiſtr. & ibi Pan. Bart. in l. ſi. C. de Iudæis

poſſe

poſſe effici Doctorem, cùm doctoratus ſit dignitas; & ſatis potentia ſui; quod Doctor ſaltem legens in commenti cum incipit legere, habet dignitatẽ, quia habet à lege iuriſdictionem ordinariam ſuper ſcholares, vt in quadam Authentica [a] continetur; & ſi continuat in legendo, acquirit dignitatem, id eſt, conſtitutũ, vt dicitur ibi. [b] Ex quibus infertur, quod Doctor maximè legens præferendus eſt militi; vt notat Bartolus. [c] Et Panormitanus [d] ait, quod Theologus Doctor eſt præferendus Canoniſtæ, & Canoniſta Legiſtæ, & Legiſta Medico; & Geminianus ait; [e] quod ille præcedere debet, qui eſt approbatus à ſuperiore, & dignior. Vnde Pius V in quadam conſtitutione facta pro ordine minorum regularis obſeruantiæ ordinauit, *Quod ſacræ Theologiæ lectores qui cursus abſoluerit, actiua voce, & paſſiua in capitulo prouinciali fruatur.* Gregor. XIII. in bulla quæ incipit, *Conſueuit Romanus Pontifex*, Data Romæ apud D. Marcum die octauo Septembris, anno Domini milleſimo, quingẽteſimo, ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecũdo, hoc priuilegium lectoribus ſupradicti ordinis Minorum, abſtulit. Ac in conſtitutionibus generalibus Valliſoletanis priuilegium Pij V. innouatum eſt non vt priuilegium Apoſtolicũ: cum iam ſit ſublatum; ſed vt ordinatio generalis, quæ habet in hunc modum. *Conceduntur lectoribus Theologiæ, qui per duodecim annos continuos, vel interpollatos (ſi tales interpollatio vergat in vtilitatem prouinciæ) docuerint, voce actiua, & paſſiua gaudeant.* Circa quam ordinationem dubitauit quidam, verum gaudeat ſupradicto priuilegio legentes dictos curſus in alienis prouincijs, ad ſuas prouincias reuertentes, ſi dictus curſus authoritate prælatorum laudabiliter perlegerint. Et reſponſum fuit in eodem capitulo generali, quando facta fuit dicta ordinatio, quod ſic, & ſic fuit admiſſus pater frater Franciſcus à Ribas pater Prouinciæ Conceptionis, qui de mandato Reuerendiſſimi Patris noſtri Franciſci à Toloſa, Lector Theologiæ fuit inſtitutus in collegio S. Bonauenturæ vniuerſitatis Conimbricenſis Prouinciæ Portugalliæ, cui omne tempus, quod cum ſumma omniũ laude (propter huius patris ſummam religionis, & doctrinæ eminẽtiam, & cõuerſationis humilis affabilitatem) Theologiam in dicto collegio perlegendo conſumpſit, fuit imputatum ad hoc priuilegium iure optimo gaudendum. Et ratio iuridica hoc dictat. Nam cum dicta ordinatio facta ſit iuxta priuilegium commemoratum Pij V. debet intelligi ſecundũ rei minor ipſius, iuxta doctrinam cuiuſdam Authenticæ [f] definientis, quod lex debet intelligi ad modum, quo intelligitur ſtatutum, ad cuius ſimilitudinem facta eſt, & tradit poſt alios Nauarrus; [g] & verba conſtitutionis Pij V, hoc priuilegium concedunt lectoribus, habito reſpectu ad eorum labores, & ſcientiam in religione benè meritam, & ad honorem religionis, pro qua inſudarunt; quæ ratio militat etiam in eis, qui in alienis prouincijs laudabiliter inſudando, per duodecim annos Theologiam perlegerint, vt ipſi in ſuis prouincijs hoc priuilegio poſſint gaudere, præſertim cum, vt filij ſuarum prouinciarum, dictos curſus cõſummauerint, & ſic in ipſarum vtilitatem fuerint lectores. Primò propter maximum honorem, quem ex ea lectione conſequuntur. Secundò quia legẽdo in alienis prouincijs exercitio literarum creantur viri, qui literis, & religione in ſuis poſtea prouincijs exiſtentes eas illuſtrant. Vnde verba dictæ conſtitutionis ibi. *Si talis interpollatio vergat in vtilitatem prouinciæ*, debet ad hunc modum interpretari vt excludantur eos, qui faciunt interpollationes voluntarias, inuiſendo parentes, & eorum negotia agentes, quæ nec in vtilitatem ſuarum Prouinciarum, nec religionis conferunt. Nec ſimile eſt de ijs, qui in alienis prouincijs miniſtri prouinciales inſtituũtur, hi quippe poſt eorum officium etiam laudabiliter conſummatum, non ſunt patres, & perpetui definitores ſuarum prouinciarum, ſi ad eas reuertantur: nam nullum eſt ſtatutum, neque aliqua conſtitutio apoſtolica ipſis talem prærogatiuam concedens; vt inſtar eius ipſis eam tribuere debeamus, & ratio quare dicti patres inſtituti ſunt perpetui definitores ceſſat in eis, nam prouinciales in alienis prouincijs, non habent curam fratrum, & rerum ſuarum prouinciarum; propter quam notitiam prouinciales in ſuis prouincijs definitores perpetui ſunt inſtituti.

a Auth. habita C. ne filius pro patre.
b l. vn. C. de Athle. li. 10.
c Bart. in l. ex eo ff. de milit. teſta.
d Pan. in c. clerici de iudicio.
e Gemin. in c. ſi. qui de præb. lib. 6.
f Auth. conſtitutio, quæ innouat § vn. de vtr. in illu colu. 3.
g Nauar. de dat. & promiſ. nota 3. in 6. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacræ Scripturæ.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum [h] ſtatuit, quod in monaſterijs monachorum, vbi commodè fieri queat, etiam lectio ſacræ Scripturæ habeatur, qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc vt Sedis Apoſtolicæ legati, eos ad id opportunis remedijs compellant. In conuentibus verò aliorum regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſacræ Scripturæ lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio capitulis generalibus, vel prouincialibus aſſignetur dignioribus magiſtris. Hæc concilium. Ex cuius litera contextu colligitur, quod ſicut monachi poſſunt compelli ad id muneris remedijs opportunis, ita etiam cæteri regulares, vt patet ex verbis Concilij ibi, *Similiter habeatur*. Remedium autem opportunum, quo Epiſcopi poſſunt compellere monachos, & regulares ad hoc, erit excommunicatio, cum Epiſcopi ſint deputati, vt hoc adimpleatur, vt Sedis Apoſtolicæ delegati, & legati poſſunt exercere omnia in ſua prouincia, quæ poteſt ille, qui eos miſit præter ſpecialiter reſeruata, prout ait Syluester [i], & communiter, quod Summus Pontifex, cuius delegati ſunt Epiſcopi, quoad hoc, poſſunt excommunicare ſuos religioſos. Cum enim legatus à Papa accedit ad aliquã vrbem ſuæ legationis, omnis clerus iubente Epiſcopo tenetur obuiam exire, et ipſi honorem deferendo, [k] & non excuſantur illi, qui exẽpti alioquin ſunt à iuriſdictione Epiſcopi, prout colligitur ex iure, & tradunt Doctores, & Gundiſaluus, & Staphileus. Nec enim minus parendum eſt legato Apoſtolico, quàm Pontifici Maximo, vt iura [l] definiunt, & contumaces in parendo iuſſis legati, excommunicationis mucrone feriuntur, prout traditur in iure, [m] vbi Archidiaconus, & Cardinalis & tenet Barbatia, hæc, & legatus à latere etiam contra eos, qui proprijs priuilegijs Sedi Apoſtolicæ parere tenentur, quos vocant exemptos iuriſdictione, vt referendo aliqua tradit Mar. Antonius Cuquus, [n] quæ tamen poteſtas alij inferiori legato non conceditur, prout tenet quædam Gloſſa, [o] & ſequuntur Egidius, & in illis caſibus, in quibus Epiſcopus in exemptos iuriſdictionem habet, eandem & legatus de latere habebit, vt ſi exemptus notoriè excommunicatus ſit, ſicut poteſt Epiſcopus eum denunciare, ita & legatus, prout tradunt Ioannes [p] Andreas, & communiter Doctores, quos ſequitur Staphileus.

Aduertendum tamen eſt quod lectio Theologiæ Scholaſticæ, vel moralis, quæ confeſſionibus audiendis deſeruit, decreto ſupradicto ſacri Concilij Tridentini ſatisfacit, prout practica admiſit.

Aduertendum etiam, quod lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſijs legere, prout ordinauit Pius [q] V.

h Trid. ſeſ. 5. de reſor. c. 1.
i Syl. tit. de legat. § 12.
k ca. nimis praua de exceſſ. Prel. vbi Docto. Gundiſ. in tract. delegato Apoſ. q. 7 in prin. Staphi. in tra. de poteſt. legati n. 17.
l c. cum parate de appel. c ſi Abbatem vbi DD. de elect. lib. 6.
m c. valde § legatum & § ſequen. d. 94. Barb. in tract. delega. Apoſt. c. 2.
n Cuq. lib. 2. maior. inſti. tit. 5. de legatis Apoſt. n. 68. & 69.
o glo. in c. 1. de off. del. Ægid. dec. 106.
p Andr. in c. de pri. 60. Staph. de poteſt. leg. c. 11.
q Pius V. in conſtit. eſſi mendicantiũ.

INDEX

INDEX OMNIVM QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM, ET DVBIORVM,

QVÆ IN HOC SECVNDO TOMO CONTINENTVR:
in quo lector curioſus poteſt videre varia, vtilia, & principalia, breuiter ſummata eorum, quæ in eo ventilantur.

QVÆSTIO I.

De correctione fratrum, quoad iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 1.

1 VTRVM neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere? pag. 1. col. 1.
2 Quomodo prælati & iudices debeant particulares amicos euitare ne partiales videantur? p.2.col.1.
3 Vtrum prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur. p.3.col.1.
4 Quomodo iudices & ſuperiores ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe aliem vt rectè iudicent. p.4 col.1.

QVÆSTIO II.

De correctione fratrum, quoad iudices eorum, in decem articulos diuiſa. Pag. 4. col. 2.

1 VTrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis Regularium. p.4.col.2.
2 Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis religionum militantium. ibid.
3 Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis? p.5.col.2.
4 Vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſeculari an regulari? p.6.col.2.
5 Vtrum religioſus conuerſus religionis approbatę nullo ordine inſignitus qui relicto habitu, ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs & alijs enormibus criminibus perdat ſecundum ius commune priuilegiū fori, & ſubijciatur iudici ſeculari. p.7.c.1.
6 Vtrum epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes. ibid.col.2.
7 Vtrum milites D.Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini quatenus habet ordinarium tanquam ſedis apoſtolicæ delegatum, poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem non obſtantibus priuilegijs. p.8.c.2.
8 Vtrum prælati regulares ſint iudices regularium. p.9 col.1.
9 Vtrum prælati regulares & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus. p.10.col.2.
10 Vtrum prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium qui occidit iniuſtè religioſum profeſſum, an potius tale iudicium pertineat ad ſecularem iudicem, & vtrum poſſit torqueri à iudice ſeculari. p.11.col.1.

QVÆSTIO III.

De iudicibus regularibus, quoad modum procedendi in commune, in tres articulos diuiſa. Pag. 11. col. 2.

1 QVomodo prælati procedant in iudicijs. p.11. col.2.
2 Vtrum ante quam iudex procedat debeat conſtare de delicto commiſſo. p.12.col.2.
3 Vtrum antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente. ibid.

QVÆSTIO IV.

De correctione fratrum, quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa. Pag. 13. col. 1.

1 AN ſint obligati generales ordinum mittere commiſſarios ad viſitandas prouincias. p.13.col.2.
2 Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare. ibid.
3 Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare. p.14.c.1.
4 Vtrum generales & prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare. ibid.
5 Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda. ibi.
6 Vtrum epiſcopus aut eius prælatus regularis, poſſit viſitare capellanum regularem triremium qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit & ibi commoratur. p.14.col.2.

QVÆSTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquiſitiones, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 15. col. 1.

1 QVid, & quotuplex ſit inquiſitio. p.15.col.1.
2 Quis poteſt inquirere. ibid.col.2.
3 Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quod præcedat infamia. ibid.
4 Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari. p.16.col.1.
5 Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum. ibid.
6 Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam. p.17.col.1.
7 Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus. ibid.
8 Vtrum iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia gene-

tis maculati, & vtrum non præcedente infamia poſſit contra aliquem procedere. p.18.col.1.

9 Vtrum prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe. ibid.

10 Quid debeant inquirere Viſitatores monialium. ibid.

11 Vtrum crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminoſū minimè poſsit procedere. p.19.c.1.

QVÆSTIO VI.

De correctione fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes in decem articulos diuiſa. Pa.19.c.2.

1 Quid, & quotuplex eſt denunciatio. p.19.c.2.

2 Vtrum omnes teneãtur iudicialiter denunciare. p.20.col.1.

3 Vtrum aliqui denunciare prohibeantur. ibid.c.2.

4 Vtrum denunciatio ſtatim obliget ſine correctione fraterna præcedente. ibid.

5 Vtrum aliquando poſsit denunciatio fieri nulla correctione præcedente. p.20.col.2.

6 Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione adhibita fraterna, frater non omnino emendabitur. p.22.col.1.

7 Vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit. ibid. col.2.

8 Vtrum iudices facilè debeant admittere denuntiationes. ibid.

9 Vtrum peccent denunciatores non potentes probare quod denunciant. p.23.col.1.

10 Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto authore ſcriptæ, vim habeant accuſationis, aut denuntiationis, aut inquiſitionis. ibid.col.2.

QVÆSTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa. Pag.24.col.1.

1 Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri. p.24.col.1.

2 Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione impoſita. ibid.col.1.

3 Vtrum in aliquibus caſibus poſsint iudices abſq; accuſatore procedere contra aliquos. ibid.

4 Vtrum aliquis ad accuſandum obligetur p.25.c.1.

5 Vtrum calumniatores, & præuaricatores & tergiuerſatores peccẽt in accuſãdo mortaliter. ib.c.2.

6 Vtrum iudex inferior poſsit reſcindere accuſationes coram ſe factas. ibid.

7 Vtrum laici & Eccleſiaſtici poſsint monachos accuſare. p.26.col.1.

8 Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus. ibid.

QVÆSTIO VIII.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam, in ſeptem articulos diuiſa. Pag.26 col.2.

1 Quo iura ad correctionem fraternam teneamur. p.26.col.2.

2 Vtrum correctio fraterna obliget omni tempore & loco. ibid.

3 Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem. p.27.c.2.

4 Vtrum correctio fraterna ſit neceſſario coram duobus teſtibus exhibenda. p.28.col.1.

5 Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ. ibid.col.2.

6 Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe. ibid.

7 Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denuntiationẽ corrigere fratrem delinquentẽ. p.29.c.1.

QVÆSTIO IX.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa. Pag.29.col.1.

1 Quando dicantur teſtes ſingulares. p.29.c.2.

2 An ſi duo vel tres vnus poſt alterum ſucceſsiuè viderint per foramen, per quod ſimul videre non poterant aliquem delinquentem ſint teſtes ſingulares, an conteſtes. p.30.col.1.

3 Vtrum teſtes dicantur ſingulares quando in facto principaliter conueniunt. ibi.co.2.

4 An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnãdus. ibid.

5 Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem. p.32.col.1.

6 Vtrum propter teſtes ſingulares poſsit aliquis incarcerari, aut torqueri. ibid.col.2.

QVÆSTIO X.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa. Pag.32.col.2.

1 Vtrum credendum ſit teſti varianti. p.33.c.1.

2 Quando dicatur teſtis variare. ibid.

3 Vtrum teſtis varius poſsit torqueri. ibid.col.1.

QVÆSTIO XI.

De correctione fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificari, in quinque articulos diuiſa. Pag.33.c.2.

1 Vtrum monachi poſsint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalibus ſuorum monaſteriorum. p.34.col.1.

2 Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſsint. p.35.col.1.

3 Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſsint eſſe teſtes contra alias moniales. ibid.

4 Vtrum vt teſtificentur monachi & moniales ſit neceſſaria licentia prælatorum. ibi.co.1.

5 Vtrum laici contra clericum & monachum poſſint eſſe teſtes. p.36.col.1.

QVÆSTIO XII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa. Pag.36.co.2.

1 Vtrum teſtes ſint torquendi, vt veritatem indicent. p.36.co.2.

2 Vtrum quando teſtes ſint torquendi debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus. p.37.co.1.

3 Vtrum tortura purget defectum teſtium. ibi.co.1.

4 Vtrum omnes teſtes qui delicto interfuerunt, ſint torquendi. ibid.col.2.

QVÆSTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium in ſex articulos diuiſa. Pag.37. col.2.

1 Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus. p.37.col.2.

2 Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes. p.38.col.1.

3 Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus ad hoc

hoc vt cōtra eũ minor ſufficiat probatio. ibi.c.2.
4 Quomodo teſtes ſint examinandi. ibid.
5 Vtrum ſola ſcriptura priuata facit plenam probationem. p.39.col.1.
6 Vtrum deoooeiator faciat numerum cum alio teſte. ibi.co.2.

QVÆSTIO XIIII.

De correctione fratrum, quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa. Pa. 39.col. 2.

1 VTrum teſtes neceſſario debeant interrogari à iudice. p.40 co.1.
2 Vtrum perſona notarij ad ſcribenda dicta teſtiũ apices iuris pertineat. ibi.
3 Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſe ipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur non adhibito notario Ordinis. pag.41.co.1.
4 Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter, quod ipſe ſcribat ſuum dictum. pa.42.co.1.
5 Vtrum in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſario inquirendi. ibi.col.2.
6 Vtrum teſtes ſint interrogandi, de loco, tempore & cauſa ſui dicti. p.42.c.1.
7 Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis. ibi.col.2.
8 Vtrum teſtes vt valeant ſint ſub iuramento interrogandi. ibid.

QVÆSTIO XV.

De correctione fratrum, quoad veritatem à teſtibus proferendam, in duos articulos diuiſa. Pag.44.co.1.

1 VTrum teſtis præſumatur dicere verum. pag. 44 col.1.
2 Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi. ibi.c.2

QVÆSTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa. Pa. 44.col.2.

1 AN teſtes ſint reo detegendi. pa 44.co.2.
2 Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes. p.45.col.2.
3 Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium. pag. 46 col.1.
4 Vtrum vera aut falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent. p.47.c.2.

QVÆSTIO XVII.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuiſa. Pa.48.co.1.

1 QVid ſit carcer. p.48.c.1.
2 Quis ſit carceris inuentor. ibid.
3 Vtrum carcer poſſit eſſe teter, & obſcurus. ibi.c.2.
4 Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria. p.49.col.1.

QVÆSTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa. Pag.49.col.2.

1 VTrum generalis Regularium poſſit priuare monachos officiis viſitandi & proſequendi ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè. p.50.c.1.
2 Vtrum quando citatur religioſus, vt compareat debeat ſeruari ſtylus & ritus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. ibi.col. 2.
3 Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis etiamſi nulla interueniat partis citatio. ibi.

QVÆSTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorũ, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 50.co.2.

1 QVomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere. p.51.col.1.
2 Vtrum reus iuridice interrogatus à iudice competenti ſtatim cum ab eo interrogatur teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendam poſſit aſtringi. ibi.co.2.
3 Quomodo dicatur iudex rectè procedere vt reũ iuridice poſſit interrogare. ibid.
4 Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. pag. 52.c.1.
5 Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo. ibi.col.2.
6 Vtrum reus, qui defertur iuramentum poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. ibi.
7 Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridice peccet mortaliter, non manifeſtando veritatem. p.53.co.1.
8 Vtrum reus indiciatus de vno crimine poſſit de alio interrogari. ibid.
9 Vtrum reus negans delictum teneatur ipſum cōfiteri poſt ſententiã contra ipſum prolatũ. ib.c.2.
10 Vtrũ reus poſſit de cōplicibus interrogari. ibid.
11 Vtrum poſſit dari iuramentum reo quando à iudice interrogatur. p.54.co.1.

QVÆSTIO XX.

De correctione fratrum, quoad tortum in decem articulos diuiſa. Pa.54.col.2.

1 QVid. & quot ſunt tormentorum genera. pa. 55 col.1.
2 Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur. ibid.
3 Quibus ex cauſis & indiciis ad torturam ſit deueniendum. ibi.
4 Vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino antequam ponatur ad torturam. p.56.col.1.
5 Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat. ibid.c.2.
6 Vtrum non data copia indiciorum ſi reus ponatur ad torturam ſit nullum dictum rei tortura & proceſſus, & an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri. p.57.c.1.
7 Vtrũ clerici & monachi poſſint torqueri. ibi.c.2.
8 Vtrum prælati regulares poſſint verberare quendam ſubditum per laicum familiarem monaſterij deferentem habitũ tertij Ordinis minorum. ibi.
9 Vtrum tormenta repeti poſſint. p.58.co.1.
10 Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen quod non commiſit fateri. ibi.col.2.

QVÆSTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa, Pag. 59.co.1.

1 VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda. p.59.c.1.
2 Quis ſit effectus purgationis canonicæ. ibi.c.2.

QVÆSTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad ſententiam proferendam in generali, in octo articulos diuiſa. Pa.66.c.1.

1 QVomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda. p.60.c.1.

 2 Quo-

2 Quomodo iudices regulares debent ſe iuribus regulare, in ſententiis ferendis moderando pœnas. ibid. col. 2.
3 Quomodo iudices Regulares deficiente definitione iuris debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderaodo pœnas. pa.61.co.1.
4 Quomodo debent ſe habere iudices io pœnis arbitrariis imponendis. ibi.co.2.
5 Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſiut puniri. pa.62.co.1.
6 Vtrom propter infamiam poſſit qois puniri ibi.
7 Vtrum geoerales & prouinciales poſſint punire delinquentem monachum ſine conſilio patrum prouinciæ. pag.63.co.1.
8 Vtrum commiſſarius cum plenitudine poteſtatis à generale inſtitutus proferens iniuſtam ſentẽtiã poſſit impediri à prouinciale eam eecqui. ibi.

QVÆSTIO XXIII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa. Pag.64.col.1.

1 VTrũ pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis. p.64.co.2.
2 Vtrum prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum. ibid.
3 Vtrum ad incarcerandos monachos delinquenſes fugientee poſſit à prælatis regularibus inuocari. pa.63.col.1.
4 Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damoari. ibi.co.2.
5 Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſiogulis diebus ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condẽnatus moriatur cenſendus ſit condemnans irregularis. ibid.
6 Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuũ à ſuo ſuperiore damnatus, & io eo incluſus poſſit abſque peccato fugere. p.66.co.1.
7 Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda. pag.67. col.1.

QVÆSTIO XXIIII.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem, in duos articulos diuiſa, Pag.67.co.2.

1 VTrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium. pa.67.c.2.
2 Vtrum monaſterium vbi monachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quendo in aliud monaſterium relegatur. p.68.c.1.

QVÆSTIO XXV.

De correctione fratrum, quoad religionem ad triremes & expulſionem ab ordine in tres articulos diuiſa. Pag.68.co.1.

1 VTrum religioſi poſſint ed triremes relegari. p.68.co.1.
2 Vtrum decem prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare. ibi.col.2.
3 Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. ibi.

QVÆSTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa. Pag.69.co.1.

1 VTrom prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officiis ſuſpendere, & deponere ipſis non citatis. pa.69.col.1.
2 Propter quod crimẽ poſſit eliquis religioſus prælatione priuari, & inhabilitari ed aliam. ibid.
3 Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra capitulum ſuſpendere cooſiliarios eiuſdem ordinis. ibid.co.2.

QVÆSTIO XXVII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſis, in tres articulos diuiſa. Pag.71.co.2.

1 QVa pœna ſunt puniendi ſacerdotes regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes. pag.71.col.2.
2 Vtrum Reguleres ſolicitantes fœminam extra confeſſioois actum poſſint puniri ab eorum prælatis. pag.72.co.1.
3 Vtrum ſacerdotes io actu vel iuxte actum confeſſioois prouocãtes ed peccatum nefandum, comprehendantur io hac conſtitutione Pij Quarti. ibid.

QVÆSTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſarius Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa. Pag. 72.col.1.

1 QVa pœna puniantur ſacerdotes regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali. p.72.c.2.
2 Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat. p.73.c.2.

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen Sodomiæ & adulterij in tres articulos diuiſa. Pag.74.col.2.

1 QVomodo vitium Sodomiæ ſit abominabile & fugiendum. pa.74.col.2.
2 Quibus cenſuris & pœnis Sodomitæ afficientur, & à quibus iudicibus iudicentur. ibi.co.2.
3 Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam com muliere maritata. pag.75.col.2.

QVÆSTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponenda, in duos articulos diuiſa. Pag.76. col.1.

1 QVa pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes. p.76.c.1.
2 Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi. ibid. col.2.

QVÆ-

QVÆSTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 77. col. 1.

1 QVa pœna puniatur calumniator. pag. 77. col. 2.

2 Vtrum mittens literas ad ſuum prælatum ſuo ſigillo clauſas de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando. p. 78. co. 1.

3 Qua pœna maledicus puniatur. p. 79. co. 1.

4 Qua pœna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres. ibi. co. 2.

QVÆSTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſariis, in duos articulos diuiſa. Pag. 79 columna. 2.

1 QVando falſarij ſint puniendi. pag. 80. co. 1.

2 Qua pœna puniantur falſos teſtes ſubornantes. ibi. co. 2.

QVÆSTIO XXXIII.

De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ & humanæ, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 80. col. 2.

1 QVa pœna puniantur religioſi (qui ſunt) hæreticantes. p. 80. co. 2.

2 Qua pœna afficiantur crimen læſæ maieſtatis committentes. ibi.

3 Qua pœna puniendi ſint eximentes delinquentes à manibus iuſtitiæ. p. 81. co. 1.

4 Qua pœna ſit puniendus monachus de Rege male dicens. ibi. co. 2.

QVÆSTIO XXXIIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam in quatuor articulos diuiſa. Pag. 81. co. 2.

1 QVa pœna ſunt puniendi religioſi homicidæ. p. 81. co. 1.

2 Qua pœna ſunt puniendi ſubditi qui manus violentas in prælatos ſuos iniecerunt. p. 83. co. 1.

3 Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauit fratrem tali pœna puniatur, quomodo hoc nomine vulneratum ſit intelligendum. ibi. co. 2.

4 Qua pœna ſunt puniendi venefici. p. 84. col. 1.

QVÆSTIO XXXV.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa. Pag. 85. co. 2.

1 QVa pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij. p. 85. co. 2.

2 Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij dilapidantem. ibid.

QVÆSTIO XXXVI.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta, ſacramentalia, aut naturalia, in quatuor articulos diuiſa. Pa. 86. co. 1.

1 QVa pœna puniatur confeſſor, peccata confeſſionis detegendo. pa. 86. col. 1.

2 Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas ſignatas, eaſque aduerſariis mittentis oſtendentes. ibid. col. 2.

3 Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes. ibid.

4 Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas, eas aduerſariis ad ſuam defenſionem oſtendentes. pa. 87. c. 1.

QVÆSTIO XXXVII.

De correctione fratrum, quoad pœnam ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa. Pag. 87. co. 2.

1 VTrum ebrietas ſit à religioſis aliena. pa. 87. col. 2.

2 Quomodo ſit probanda ebrietas vt caſtigetur. pa. 88. col. 1.

QVÆSTIO XXXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa. Pag. 88. col. 1.

1 VTrum religioſis licitum ſit ludere ad aleas. p. 88. col. 1.

2 Qua pœna puniantur religioſi aleis ludentes. ibi. col. 2.

3 Vtrum lucrata in ludis à religioſis ſint ipſis, an monaſterio reſtituenda. ibid.

QVÆSTIO XXXIX.

De correctione fratrum, quoad pœnam furibus imponendam, in duos articulos diuiſa. Pa. 89. co. 1.

1 QVa pœna ſint puniendi religioſi furtum committens. pa. 89. col. 1.

2 Vtrum furantes calices & patenas à locis religioſis ſint excommunicati. ibi. co. 2.

QVÆSTIO XL.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus & imperitis, in quatuor arti. diuiſa. Pa. 90. c. 1.

1 QVa pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta. p. 90. c. 1.

2 An iudex male iudicans, imperitia puniatur. ibid. col. 2.

3 Quomodo cognoſcentur iudices male iudicantes ex dolo, vel ex leui culpa procedere. ibid.

4 Quæ pœna ſit imponenda prælato cuius culpa effectum eſt vt ſubditus ſine Sacramento pœnitentiæ deceſſerit. p. 91. col. 1.

QVÆSTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam, in tres articulos diuiſa. Pa. 92. co. 1.

1 VTrum arguere ſubditos delinquentes ſit licitum prælatis. pag. 92. col. 1.

2 Vtrum prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes. ibi. col. 2.

3 Qua pœna puniantur prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes. pag. 93. col. 1.

QVÆ-

QVÆSTIO XLII.

De correctione fratrum, quantum ad facultatem à ſententia appellandi, vnica ſolutione contenta eſt.
Pag. 93. col. 1.

QVÆSTIO XLIII.

De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem, in ſex articulos diuiſa, p. 93. col. 1.

1 VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem. pag. 93. c. 2.
2 Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri. pag. 94. col. 2.
3 Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium. pag. 95. col. 1.
4 Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri. ibid.
5 Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitis. ibid. col. 2.
6 Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum reuocatur. ibid.

QVÆSTIO XLIIII.

De correctione fratrum, quoad acceptam pœnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa. Pag. 96. col. 1.

1 VTrum condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire. pag. 96. co. 2.
2 Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam, teneatur haud ſubire pœnam. pa. 92. c. 1.

QVÆSTIO XLIIII.

De decimis quantum ad obligationem, eas ſoluendi à regularibus in octo articulos diuiſa.
Pa. 97. co. 1.

1 QVid ſit decima & primitia. p. 97. c. 2.
2 Quo iure debeantur decimæ. ibid.
3 Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à decimis. ibid.
4 Vtrum religioſi ſint à decimis exempti. pag. 99. col. 1.
5 Vtrum moniales & eorum bona ſint à decimis exempta. pa. 102. co. 2.
6 Quomodo regulares huic renuncient priuilegio, pag. 103. col. 1.
7 Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere decimas alicuius parochiæ extendatur ad noua alia. ibid. col. 2.
8 Vtrum religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de decimis. ibid.

QVÆSTIO XLV.

De diffinitoribus in decem articulos diuiſa.
Pag. 104. col. 2.

1 QVare ſint diffinitores in religionibus. pag. 104. col. 2.
2 Vtrum generales & prouinciales ſine conſilio diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem. p. 105. co. 1.
3 Quis ordo ſuffragijs dandis à diffinitoribus debet ſeruari. ibi. col. 2.
4 Si diffinitores cupientes obedire generalibus, aut prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſileta quam loqui an venia digni ſint. p. 106. co. 1.
5 Quando generales, aut prouinciales affirmant ſe habere validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an diffinitores, & prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere. p. 107. co. 1.
6 Quid facient definitores ſentientes ſuperiores minime etiam ipſis contradicentibus ſententiam mutaturos. p. 107. co. 2.
7 Quid facient diffinitores ſcientes ſuperiores ipſis contradicentibus magis fore irritandos. pa. 108. col. 2.
8 Quando res proponuntur definitoribus decidendæ quæ partes illarum eſſe debent. p. 109. co. 1.
9 Vtrum liceat diffinitoribus non accedere ad definitorium quando à prælatis indictum eſt. ibid. col. 2.
10 An debeant diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ à prælato quam in diffinitorio non approbauerunt. p. 110. co. 1.

QVÆSTIO XLVI.

De diſpenſationibus in vndecim articulos diuiſa.
Pag. 110. col. 2.

1 QVid, & quotuplex ſit diſpenſatio.
2 Vtrum ſit diſpenſatio idem quod priuilegium, declaratio & Epicheia. p. 111. co. 1.
3 Quomodo Epicheia ſit vtendum. ibi. co. 2.
4 Vtrum prælati debeant facile concedere diſpenſationes. p. 112. co. 2.
5 Vtrum petens diſpenſationem & ea vtens ſine cauſa peccet. p. 113. co. 1.
6 Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo & fraude. ibi. co. 2.
7 Vtrum ſi Papa aut eius delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis. p. 114. c. 1.
8 Vtrum diſpenſatio à Papa monacho facta ad teſtandum expiret morte concedentis de integra. ibi. co. 2.
9 Quibus prælatis ſiue eccleſiaſticis ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas tam circa præcepta, quam circa vota, in minutis & frequentes occurrentibus neceſſitatibus, p. 115. c. 1.
10 Vtrum quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſeatur diſpenſare. ibid. col. 2.
11 Vtrum diſpenſatio ſit ſtricte interpretanda, ibid.

QVÆSTIO XLVII.

De regularibus, quoad donandi poteſtatem in ſeptem articulos diuiſa.
Pa. 115. co. 2.

1 QVid ſit donatio. p. 116. co. 1.
2 Vtrum donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui monaſterio valeat. ibid.
3 Vtrum religioſi poſſint aliquid donare. ibi. col. 2.
4 Vtrum fratres minores poſſint donationes extra

extra ordinem,& intra ordinem iacere. pag.117. col. 2.

5 Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeaotur monaſterio donata. pag. 118. col 1.

6 Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico poſsint repeti ab Eccleſia. p.118.c.1.

7 Vtrum negotiandū ab aliquo priori regulari poſſint quoad argumentum à donatario retineri. ibi.co.2.

8 Vtrum valeat donatio facta nouitio ante ingreſſum religionis. p.119.co.1.

9 Vtrum præfata donatio valeat iurata. pag.120. col.1.

10 Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis. ibi.co.2.

11 Vtrum nouitij facta profeſsione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio. p.121.co.1.

12 Vtrum donatio nouitij morte ipſius ante profeſsionem accedente reuocetur. ibi.co. 2.

13 Vtrum renuntiatio facta à nouitio poſt decimū ſextum ætatis ſuæ annum valeat etiam ſi non fiat cum forma prædicti decreti. ibid.

14 Vtrum prædicta donatio poſsit fieri à nouitio ſine licentia Epiſcopi cum licentia ſolum ſuperioris. p.122.co.1.

15 Vtrum moniales poſsint dare aliquid ſæcularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua. ibi.co.2.

16 Vtrum decretum Concilij Tridentini quantum ad donationes nouitiorum habeat locum in nouitiis Societatis Ieſu. p.123.co.1.

QVÆSTIO XLVIII.

De dotibus monialium, in octo articulos diuiſa. Pag. 123. col. 1.

1 VTrum prælati & moniales, committant ſimoniam in dotibus pro nouitiis recipiendis. p.123.co.2.

2 Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſsit perſonas quæ recipiuntur alere ſimoniacum ſit pretium, id eſt dotem exigere. pag.124. co.1.

3 Vtrum prælati monialium poſsint taxare dotem. p.125.co.2.

4 Vtrum ipſi prælati poſsint taxare aliquam particularem dotem ſine conſenſu monialium & monaſterij. ibi.co.2.

5 Vtrum dos ante profeſsionem monialium poſſit recipi. p.126.co.2.

6 Vtrum monaſteria monialium immodicas dotes pro ingreſſu monialium recipientes cum pura conſcientia poſsint retinere. p.127.co.1.

7 Vtrum Abbatiſſa poſsit recipere certam pecuniæ quantitatem donec conuentui dos promiſſa pro nouitia ſoluatur. ibid.

8 Vtrum illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit, & verum cum licentia ſui prælati poſsit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur. pag. 128. col. 2.

QVÆSTIO XLIX.

De Eccleſiis regularibus quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 129. col. 1.

1 VTrum prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere. pag.129.col.1.

2 An ſit melius & Deo acceptius fundare Eccleſiam Collegiatam regularem mendicantium, quam Collegiatam ſæcularem cæteris paribus. ibid.col.2.

3 Vtrum poſsint regulares ædificare ſine licentia Ordinarij. p.130.c.1.

4 Vtrum poſsit mutari Eccleſia & monaſterium de vno loco in alium ſine licentia Papæ & Diœceſani. ibid.col.2.

5 Vtrum Eccleſiæ & monaſteria poſsint ædificari aliis Eccleſiis fratrum vicina. p.131.col.1.

6 Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſsint transferri. ibi.co.2.

7 Vtrum monaſterium deſertum à fratribus Minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem p.132.col.1.

8 Vtrum priuilegium quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia Ordinarij ex non vſu per decennium amittatur. pag. 133. col. 2.

9 Vtrum ſint excommunicati regulares qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt. ibid.

10 Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex redditibus monaſterij ædificandi cum ad pinguiorem peruenerint fortunā. p.134.col.1.

11 Vtrum vnaquæque prouincia in ordine Minorum teneatur habere aliquas Eccleſias & monaſteria recollecta. ibi.c.2.

QVÆSTIO L.

De immunitate Eccleſiarum regularum, in quinque articulos diuiſa. Pa.135.co.1.

1 VTrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino an poſitiuo ſit conſtituta. pag.135. col.1.

2 Quibus pœnis afficiantur infringentes regulares Eccleſias. p.136. col.1.

3 Vtrum iudices ſæculares poſsint eiicere à Monaſteriis delinquentes. p.137.c.1.

4 An clerici & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ. pag.139. col.1.

5 Vtrum Religioſi tradentes detentum in monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis datam reducendi ipſum in monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpendarit. ibi.co.2.

QVÆSTIO LI.

De electione per ſcrutinium in quindecim articulos diuiſa. Pag.139.co.2.

1 QVid, & quotuplex eſt electio. pag. 140. col.1.

2 Vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres. ibid.

3 Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda. ibid.col.2.

4 Quo-

4 Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus perſcrutinium. ibid.
5 Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus. p.141.co.1.
6 Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri. pag.143. col.1
7 Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari. ibid.
8 Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſortes. ibid.
9 Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia ſchedulam ſuffragij publicauerit. p.144.col.1.
10 Vtrum electio debeat eſſe libera. ibi.col.2.
11 Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridici fieri. p.145.c.1.
12 Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione vt tantum prudentiores, & ætate habeant vocem in capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum. ibid. col.2.
13 Vtrum illius qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum, votum connumerandum. p.147 co.1.
14 Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda. ibid.
15 Vtrum electio poſſit fieri in nocte. ibi.co.2.

QVÆSTIO LII.

De electione Prælatorum, & Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.
Pag.148. col.1.

1 VTrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur Prælati. pa.148.co.2.
2 Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de obſeruantia ſit eligendus. p.149.co.1.
3 Vtrum Generales Canonici electi ſtatim confirmati cenſeantur. p.150.c.1.
4 Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis. ibid.col.2.
5 Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum. ibid.
6 Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum. ibid.
7 Vtrum Prouinciales ordinis Minorum neceſſario ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum. p.152.c.1.
8 Vtrum Papa poſſit diſpenſare vt clerici ſeculares poſsint eſſe Abbates in Abbatijs Regularibus. ibid.
9 Vtrum conueniens ſit quod eligantur prælati alterius ordinis. p. 53 co.2.
10 An legatus poſſit diſpenſare vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in prælatum prouincialem. p.154.co.1.
11 Vtrum valeat electio prouincialis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum. ibi.
12 Vtrum ille, cui non deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit prouincialatum, poſſit eligi in prouincialem. ibi.co.2.
13 Vtrum mortuo prouinciali teneantur ipſi ad quod ſpectat electio alium conſtituere idoneum. p.155.co.1.
14 Vtrũ ante ſepulturam prouincialis debeat fieri vicarij prouincialis electio. ibi.co.2.
15 Vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod vicarij & præſidentes conuentuum non poſsint eligi diſcreti ad capitulum prouinciale viſitetor prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare vt eligantur. p.156.co.1.

QVÆSTIO LIII.

De electione Guardianorum & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa. Pa.156.co.1.

1 QVomodo Guardiani & Priores conuentuales ſint eligendi. p.157.co.1.
2 Vtrum Diffinitores & Conſiliarij teneantur eligere digniores in Priores & Guardianos. ibi.
3 Vtrum dicti Diffinitores & Conſiliarij detegere in diffinitorio crimina, aut impedimenta teneãtur, quæ obſtant promouẽdis in prælatos. ibi.c.2.
4 Vtrum Diffinitores & Conſiliarij, per id, quod de aliquo ſciunt in confeſsione ſacramẽtali poſsint ſuffragium in electione denegare. p.158.co.1.
5 Vtrum repulſus à prælatione propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſsit à prælatis, & Diffinitoribus reeligi antequam probet ipſam ægritudinem ceſſare. p.159.co.1.
6 Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati. ibid.
7 Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem. ibi.co.2.
8 Vtrum omnia monaſteria virorum valorem duodecim communicatione excedentia poſsint prouideri per electionem. ibid.
9 Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati vt eligat prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum voluit eligere, an requirendum ſit eius conſilium. p.160.co.1.
10 Vtrum valeat electio facta à ſex electoribus, quorum tres vota vni dederunt & ille compulſus à prouinciali vt vorerer, renunciauit votum petẽs confirmationem, dicens, ſe habere maiorem votorum partem, & an prouincialis illum teneatur confirmare. p.160.c.2.
11 Vtrum collegium poſsit conſtitui in vno ad electionem prælati faciendam. p.161.col.2.
12 Vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus & conſentientibus ipſis. p.162.c.1.
13 Vtrum debeant conſtitui iudices compromiſſarij ad cognoſcendum de cauſa electionis quando capitulum appellat ad ſedem Apoſtolicam. ibid.col.2.

QVÆSTIO LIIII.

De electione Abbatiſſarum & Prioriſſarum in ſeptem, articulos diuiſa. Pag.163.col.1.

1 VTrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum. pa.163.col 1.
2 An clauſula de conſenſu medietatis cõuentus requirat moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant. pa.163.co 2.
3 An monialis corrupta poſsit eligi in Abbatiſſam. p.164 col.1.
4 Vtrum valeat electio monialium quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies, & dicente ſuperiore ſe non eſſe electurum niſi eam quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habebat votum, & a ſuperiore fuit electa. ibid.
5 Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per patronum in ordine S.Claræ poſsit eſſe perpetuæ. ibi.col.2.

6 Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere præſidentem triennalem. p.165.co.1.
7 Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit cōfirmanda. ibi.

QVÆSTIO LV.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa. Pagina 165. col. 2.

1 VTrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare. p.165.co.2.
2 Vtrum religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum poſſint aſſequi tali electioni. pa.166.col.1.

QVÆSTIO LVI.

De pœnis eorum qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa. Pag. 167. co. 1.

1 IN quas pœnas incidunt ſubornantis electionibus regularium. p.167.co.1.
2 Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant. p.168.co.2.
3 An ſcribentes an recipientes dictas literas incidant in pœnam. p.170.co.1.

QVÆSTIO LVII.

De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa. Pag. 171. co. 2.

1 VTrum monaſteria eleemoſinas largiendas teneantur. p.171.c.2.
2 Vtrum aliquando religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam. ibid.
3 Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatem patienti & requirenti quam obedire prælato ſuo contrarium imperanti. pa.172.co.2.
4 Vtrum religioſus teneatur obedire prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat etiā ſecundum modum ſuæ profeſſionis. p.173.col.1.
5 Vtrum Commendatarij ordinum militarium teneantur de redditibus commendatarum eleemoſynam præſtare. ibid.col.2.
6 Vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant. p.174.co.1.
7 Vtrum Concilium Tridentinum abolens quæſtores eleemoſynarum comprehendat mendicantes religioſos pro ſuorum Conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes. ibi.
8 Vtrum Curati poſſint impedire ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur. p.175.col 1.

QVÆSTIO LVIII.

De Epiſcopis & epiſcopatu, in octo articulos diuiſa. Pagina 175. columna 1.

1 VTrum religioſi poſſint acceptare epiſcopatum ſine licentia ſui prælati. p.175.col.2.
2 An religioſi appetentes epiſcopatum peccent. ibi.
3 An Monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à regimine monachatus. p.176.co.1.
4 An monachus factus Epiſcopus priuilegiis religionis priuetur. ibi.co.2.
5 Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius ſit valida à ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta, illum ante Epiſcopatum eſſe Monachum alterius religionis. ibi.
6 Vtrum bona quæ ante Epiſcopatum monachus quæſiuit pertineant ad monaſterium. p.177.co.2.
7 Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio. ibid.
8 Vtrum Epiſcopi religioſi & alij beneficiarij regulares tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis quam alij beneficiarij ſæculares. pag. 178. co. 1.

QVÆSTIO LIX.

De excommunicatione quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos, in octo articulos diuiſa. Pagina 178. col. 1.

1 VTrum Generales & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos. pagina 178. col.1.
2 Vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri à prælatis diebus feriatis. ibi.co.2.
3 Vtrum Prælati regulares excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura incidant in pœnam iuris. p.179.col 1.
4 Vtrum prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare. ibi.c.2.
5 Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab ordinariis. ibid.
6 Vtrum valeat excommunicatio contra regulares dictis priuilegiis ignoratis. p.180.co.2.
7 Vtrum ad hoc vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium quod nominatim exprimantur. ibid
8 Vtrum famuli fratrum ab Epiſcopo excommunicari poſſint. pa.181. co.2.

QVÆSTIO LX.

De excommunicationibus iuris quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa. Pagina 181. columna 1.

1 QVid ſit excommunicatio, quæ dicitur à iure. pa.181.col.1.
2 In quas cenſuras incurrant religioſi ipſo facto à iure. ibid.

QVÆSTIO LXI.

De excommunicatione, quantum ad vitandos excommunicatos, in duos articulos diuiſa. Pa. 183. co. 2.

1 VTrum liceat religioſis cum excommunicatis communicare. pa. 184 col.1.
2 Vtrum liceat communicare cum publico excōmunicatis. ibid.

QVÆSTIO LXII.

De exemptione religioſorum à tribunalibus ſæcularibus, in viginti vnum articulos diuiſa. Pag. 184. co. 2.

1 QVid & quotuplex ſit exemptio. pagin. 185. col.1.
2 Quomodo ſint exempti eccleſiaſtici, & regulares, & eorum bona. ibid.col.1.
3 Vtrum iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare propria authoritate triticum commendatorum ordinum militarium in tempore maximæ neceſſitatis. p.186.c.2.
4 An redditus temporales Eccleſiarum, & monaſterio-

ſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico. pa.187.c.2.
5 Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram iudice eccleſiaſtico aut ſæculari. pag.188.col.1.
6 Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitũ monaſterium ingrediatur. ibi.c.2.
7 Vtrum prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à dominis ſæcularibus. ibi.
8 Vtrum conueniens ſit Epiſcopos & Abates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam p.191.col.1.
9 Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem actualem exemptam. pag.192.co.1.
10 Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo & maioricatu poſſint conueniri coram domino feudi. ibi.co.2.
11 Vtrum quando eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper bonis temporalibus poſſit conuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico aut ſæculari. p.193.co.1.
12 Vtrum pro publicatione teſtamenti in quo monaſterium eſt inſtitutum poſſit iudex ſæcularis citare prælatum monaſterij. ibi.col.2.
13 Vtrum commendatarij ordinum militiarum poſſint conueniri coram iudice ſæculari. ibid.
14 Quando iudices ſæculares poſsint inhiberi à congregatione cauſarum horum militium pag. 194.co.2.
15 Vtrum commendatarij ordinum militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori. pag. 195.co.1.
16 Vtrum commendatarij ordinum militiarum pragmaticas Regales frangentes poſsint condemnari à iudice ſæculari. ibi.co.2.
17 Vtrum milites ordinum militiarum exterorum regnorum poſsint conueniri extra ſuas prouincias coram iudice ſæculari. pa.196.col.1.
18 Vtrum fratres ordinis Diui Ioannis portantes Tau, gaudeant priuilegio fori. ibi.co 2.
19 Vtrum Corrector ciuitatis poſsit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua eccleſia renitente & contradicente Vicario generali. ibid.
20 An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari. pa.197.co.2.
21 Vtrum Eccleſia, aut monaſterium ſuccedens iure ſucceſsionis, vel legati laico iam conuento coram iudice ſæculari poſsit conueniri ante ipſum iudicem ſæcularem. ibid.

QVÆSTIO LXIII.

De exemptione regularium quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa. Pag. 198.co.1.

1 VTrum in iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti. p. 198.col 2.
2 Vtrum Papa poſsit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus. p.199.c.2.
3 Vtrum per priuilegia ſint monachi & regulares exempti à poteſtate ordinariorum. pagina 200. col.1.
4 Vtrum exempti à Papa à iuriſdictione cuiuſlibet ordinarij cenſeantur exempti à legibus Papæ. pa.201.col.2.
5 Vtrum moniales ſint exemptæ à iuriſdictione ordinariorum. ibid.
6 Vtrum ſententia ordinariorum contra regulares ſit nulla. p 202.col.1.
7 Quibus modis poſsint ſe defendere regulares ab ordinariis. ibid.
8 Vtrum tollatur priuilegium exemptionis quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio. p.203.col.2.
9 An per exemptionem ab ordinariis liberentur exempti à reuerentia debita Epiſcopo. pag.204. col.1.
10 Vtrum regulares poſsint huic exemptioni renũtiare. ibid.
11 In quibus caſibus exempti ſubduntur ordinariis. ibid.col.2.

QVÆSTIO LXIIII.

De exemptione religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis prælatis, in quatuor articulos diuiſa. Pagina 205. columna.1.

1 VTrum Epiſcopus propria authoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem. pag. 205.col.1.
2 Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum. pa. 206. col.1.
3 Quibus priuãtur religioſi ab obedientia exempti. ibid.
4 Vtrum religioſi regum capellani ſint à iuriſdictione exempti. ibid.co.2.

QVÆSTIO LXV.

De exemptione religioſorum quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa. Pag.207.col.1.

1 QVid ſit tributum, & quotuplex. pagin. 206. col.1.
2 Vtrum regulares ſint exempti à quocunque vectigali & munere. ibi.co.2.
3 Vtrum fratres mendicantes poſsidentes contra inſtituta ſui ordinis munus & exactiones præſtare debeant. p.208.co.1.
4 Vtrum fratres Hieroſolymitani de Malta nuncupati ſint exempti à tributis & muneribus. ibid.
5 Vtrum fratres tertij ordinis B.Franciſci ſint exẽpti à gabellis & collectis. p.209.co.2.
6 In quas pœnas incidant prædicta onera imponẽtes. p.210.co.2.

QVÆSTIO LXVI.

De correctione fratrum, à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminariis, in quatuor articulos diuiſa. P. 210.col.2.

1 VTrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur. pa. 211. c.1.
2 Vtrum eccleſiæ & capellæ annexæ monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium. ibid. col.2.
3 Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum. p.212.col.1.

4 Vtrum

Digitized by Google

4 Vtrum collectæ & ſubuentiones quæ debentur ex priuilegio eccleſiis regularibus ſi illæ redigautut in ſtatum ſæcularem debeantut, & è contra &c. ibi.co.2.

QVÆSTIO LXVII.

De famulis & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag 213.co.2.

1 VTrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegiis. p.214.co.1.
2 Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum ſine eo quod ibi eligant ſepulturam. ibi.co.2.
3 Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinariis exenmmunicari. ibid.
4 Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum. pag. 215.c.1.

QVÆSTIO LXVIII.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis noua Kalendario additis, in decem articulos diuiſa. Pag.215.co.1.

1 VTrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis. p.215.c.1.
2 Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari. p.216.col.2.
3 Vtrum feſtum Diui Bonauenturæ ordinis Minorum cum officio Doctorum ſit celebrandum. pa. 217.co.2.
4 Vtrum feſtum Sancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum. pagina. 218.co.1.
5 Vtrum feſtum Sancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. ibi.co.2.
6 Vtrum feſtum Sancti Franciſci de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. pagina. 219.co.1.
7 Vtrum feſtum Sancti Placidi & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
8 Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum Sancti Nicolai Tolentini. ibi.co.2.
9 Vtrum feſtum Sancti Petri martyris ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
10 Vtrum feſtum Sancti Iacynti ſi ab omnibus celebrandum. p.220.co.1.

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus Sanctorum ordinum quoad eorum obſeruantiam & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa. Pagina 220.col.1.

1 QVomodo feſtum Patris Franciſci ſit celebrandum. p.220.co.1.
2 Quomodo ſit celebranda feſtiuitas Patris noſtri Franciſci. ibi.co.2.
3 Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum Sanctorũ ſui ordinis. p.221.co.2.
4 Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis. ibi.
5 An feſta Sanctorum & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſuetæ ante breuiarium reformatum debeant modo celebrari. ibi.

QVÆSTIO LXX.

De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa. Pagina 222.co.2.

1 VTrum religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta. p.222.co.1.
2 Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint diebus feſtiuis laborare. p.223.c.1

QVÆSTIO LXXI.

De feudo, in duos articulos diuiſa. Pag.223.co.2.

1 VTrum monaſteria feudalia bona habere poſsint. p.224.co.1.
2 Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi. ibi.

QVÆSTIO LXXII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa. Pag.224.co.2.

1 VTrum prælati regulares & prædicatores fidem profiteri teneantur. p.224.c.1
2 Vtrum motio doctorum & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſsione fidei ſit præſtanda. ibid.
3 An religioſus adeptus prælationem non faciens profeſsionem ignoranter ſit tutus in conſcientia. p.226.co.1.

QVÆSTIO LXXIII.

De ordinum Generalibus quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa. Pa.226.co.1.

1 QVam poteſtatem habent generales ordinum. p.226.co.1.
2 Vtrum generales teneantur monaſteria & eorum ſubditos reformare. ibi co.2.
3 Vtrum generales debeant reformare ad regulæ quam profeſsi ſunt præſcriptum. p.227.c.2.
4 Quomodo debeant prælati ſe habere in reformatione. p.228.c.2.

QVÆSTIO LXXIIII.

De gradibus ſcholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa. Pa.229.co.1.

1 VTrum monachi poſsint ad gradum Doctoratus promoueri. p.230.co.1.
2 Vtrum fratres Minores regularis obſeruantiæ poſsint gradus ſcholaſticos recipere. ibi.co.2.
3 Vtrum religioſi recipientes gradum ſcholaſticum ſine licentia ſuorum prælatorum maneant graduati. p.230.co.1.
4 Vtrum prælati Societatis Ieſu poſsint gradus ſcholaribus conferre. ibid.
5 Vtrum graduati per dictos prælatos gaudeãt priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus. ibi.c.2.

QVÆSTIO LXXV.

De grangiis monaſteriorum, in duos articulos diuiſa. Pag.231.columna 1.

1 VTrum in grangiis monaſteriorum poſsint fieri oratoria, in quibus diuina officia

celebrentur ſine licentia Ordinarij. p.231.co.1.
2 Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum. p.232.co.1.

QVÆSTIO LXXVI.

De habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa. Pagina 232.col.1.

1 QValis debeat eſſe habitus regularis. pagi. 232.co.2.
2 Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre. p.233.co.2
3 Vtrum religioſus curatus in Eccleſia ſæculari poſſit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde. p.234.co.1.
4 Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis. ibi.
5 Vtrum fratres Minores peccent portantes habitum à capillo ſolutum. p.235.c.1
6 Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ. ibid.
7 Vtrum ſecularis vtens veſte religioſa virorum ac mulierū cauſa ciuili peccet mortaliter. p.236.c.2.
8 Vtrum contradicentibus parrochis, poſſint fideles in habitu minorum ſepeliri. ibid.
9 Quis debet dare habitum ad ſepeliendum fideles. ibi.co.2.
10 Vtrū decedentibus cum habitu religioſorū mendicantium indulgentia aliqua concedatur. ibi.
11 Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum. pa.237.co.1.

QVÆSTIO LXXVII.

De hæreditatibus in commune regularibus delatis, in octo articulos diuiſa, Pa.237.col.1.

1 VTrum hæreditas monacho relicta immediate acquiratur à monaſterio. p.237.c.2.
2 Vtrum monachus poſſit exhæredari à parte ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante ingreſſum religionis. pa.238.c.1.
3 Vtrum valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri. ibid.
4 Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione ſi ſine liberis diſceſſerit cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis. ibi.
5 Vtrum ſubſtitutus ſi ſine liberis moriatur hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti. p.239.c.1.
6 Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres. ibid.
7 Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio monialium ipſis duobus inſtitutis. ibi.col.2.
8 Vtrum hæreditas nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio. ibid.

QVÆSTIO LXXVIII.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in quatuordecim articulos diuiſa. Pagina 240.col.1.

1 VTrum fratribus minoribus regularis obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas, pagina. 240.co.1.
2 Vtrum prædictis fratribus minoribus æſtimatio ſaltem hæreditatis debeatur. ibi.co.2.
3 Vtrum ſit nullum teſtamentum vbi inſtituti ſunt fratres Minores regularis obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione. pag.241.col.1.
4 Vtrum fratres Minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas & in eas conuertatur. ibid.col.2.
5 Vtrum poſſit inſtitui hæres Eccleſia B. Franciſci de obſeruantia. p.242.col.1.
6 Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.col.2.
7 Vtrum Eremitæ ſancti Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato, pa.243. col.1.
8 Vtrum monachi S. Benedicti & Ciſtercienſes poſſint ab inteſtato ſuccedere. ibid.
9 Vtrum Canonici Regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.col.2.
10 Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato. pa.244. col.1.
11 Vtrum moniales ſuccedant ab inteſtato. ibid.
12 Vtrum monaſterium poſſit in maioricatu ſuccedere. ibid.col.2.
13 Vtrum monaſterium ſuccedat in maioratu in quo arma & nomen inſtitutoris debeant conſeruari. pag.248 col.1.
14 Vtrum monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum. p.249.co.2.

QVÆSTIO LXXIX.

Quomodo regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa. Pa.250. col.1.

1 VTrum fratres Minores regularis obſeruantiæ meliorati à parentibus in tertio tomo habeant ius ad talem meliorationem ſi poſtea fiant capaces facti epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem. p.250.co.1.
2 Vtrum cum Monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius vel per eum quæſita. ibi.co.2.

QVÆSTIO LXXX.

Quomodo regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa. Pagina 251.col.1.

1 QVomodo fratribus regularibus mendicantibus ſuccedatur. p.251.co.1.
2 Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus. ibi.co.2.

QVÆSTIO LXXXI.

De hæretica prauitate quantum ad eius inquiſitores, in octo articulos diuiſa. Pa.252.col.1.

1 VTrum inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos. p.252.co.2.
2 Vtrum fratres ordinis prædicatorum poſſint eſſe inquiſitores contra fratres ordinis minorum & è contra p.253.co.1.
3 Vtrum religioſi ſint grauius puniendi propter hæreſim quam alij. ibi.co.2.
4 Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. ibi.
5 Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari. ibid.

6 Vtrum

6 Vtrum inquiſitores poſſint procedere contra dicentes peccata confeſſa confeſſoribus ordinum mendicantium iterum parrochis eſſe confitenda. p.254.co.1.
7 Vtrum religioſi poſſint creari notarij ab inquiſitoribus. ibi.co.2.
8 Vtrum inquiſitores plenariam indulgentiam cõſequantur in vita & in morte. ibi.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres arti. diuiſa pa 255.c.1.

1 VTrum omnes generaliter incurrant excommunicationem, legendo libros prohibitos. p.255.co.1.
2 Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus & dignitates. ibi.co.2.
3 Vtrum Epiſcopi & prælati regulares poſſint facultatem concedere viris doctis vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos. p.256.co.2.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæreſi quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa. Pa. 257.co.1.

1 VTrũ bona hæreticorũ confiſcentur pa.257. co.1.
2 Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum regularis obſeruantiæ. ibi.c.2.

QVÆSTIO LXXXIIII.

De hoſpitalibus regularium, in tres articulos diuiſa Pag.258 .co.1.

1 VTrum hoſpitalia in titulum poſſint conferri. p.258. co.1.
2 Quid circa hoſpitalia regularia iura definiant. ibi.
3 Vtrum hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo iuxta Clementinam. Quia contingit. pag.259.co.1.

QVÆSTIO LXXXV.

De indulgentiis in communi quoad ſuam communitatem & diuiſionem in quatuor articulos diuiſa, Pag.259.col.1.

1 QVid ſit indulgentia Eccleſiaſtica. pag. 259. col. 1.
2 Quotuplex ſit indulgentia. ibid.col.2.
3 Quid ſit indulgentia plenaria. p.260.col. 2.
4 A quo cæperit iubileus, & quid ſit. p.261.c.1.

QVÆSTIO LXXXVI.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.Pag.261.co.2.

1 VTrum prælati religionum poſſint concedere indulgentias. pag.261.col.2.
2 Vtrum ex priuilegio poſſint prælati religionum indulgentias concedere. pag.262.col.1.

QVÆSTIO LXXXVII.

De indulgentiis plenariis à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis a religioſis, in duodecim articulos diuiſa.Pag. 262.co 2.

1 VTrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur religioſi indulgentiam plenariam. pa.262.col.2.
Quæſt.reg.tom.2.
2 Vtrum religioſi & religioſæ in diebus, in quibus communicant indulgentiam plenariam conſequantur. pa.263.co.1.
3 Vtrum religioſi recitando Coronam Domini Ieſu Chriſti, & Coronam beatæ Virginis indulgẽtiam plenariam conſequantur. ibid.col.2.
4 Vtrum pro Miſſa conceptionis Virginis Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria conſequatur. p.264.col.2.
5 Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum. ibid.
6 Vtrum in feſto portiunculæ indulgentia plenaria concedatur. pag.266.col.1.
7 Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria. ibid.col.2.
8 Vtrum Monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur. ibid.
9 Vtrum religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur. p.267.col.1.
10 Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à laico. ibi.co. 2.
11 Vtrum lethargicus & phreneticus vel amens poſt electionem confeſſarij poſſit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam. ibi.
12 Vtrum pro ſalutatione angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgẽtia cõcedatur.p.268.c.1.

QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis Stationum, in duos articulos diuiſa. Pag. 268.col. 2.

1 QVid per hoc nomen ſtationes importetur pa.268.co.21,
2 Quæ indulgentiæ in ſtationibus lucrentur. pag. 269.col.2.

QVÆSTIO LXXXIX.

De indulgentiis ſeptem eccleſiarum vrbis Romæ, in ſeptem articulos diuiſa.Pa. 269.co.1.

1 QVas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia. pa.269.c.2.
2 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam Sancti Petri in vrbe. p.270.co.1.
3 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S.Pauli. ibi. co.1.
4 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Mariam Maiorem. ibid.
5 Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros. ibid.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctum Fabianum & Sebaſtianum. p.271.co.1.
7 Quæ indulgentiæ lucrentur ad Sanctam Crucem in Hieruſalem. ibi.

QVÆSTIO XC.

De indulgentiis quæ habeantur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.Pa.271.col.2.

1 QVæ indulgentiæ lucrentur in menſe Ianuarij. p.271.co.1.
2 Quę indulgentię lucrentur in menſe Februarij. pag.272.c.1.
3 Quę indulgentię lucrentur in menſe Martij. ibid. co.2.
4 Quę indulgentiæ lucrentur in menſe Aprilis, ibid. co.2.

5 Quæ indulgentiæ lucreantur in menſe Maij. ibi.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur in ſtationibus menſis Iunij. ibid.
7 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij. pag. 273. col. 1.
8 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Auguſti. ibidem.
9 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septembris. ibi. col. 2.
10 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris. p. 274. co. 1.
11 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouembris. ibid.
12 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decembris. ibid.

QVÆSTIO XCI.

De indulgentiis ſtationum in aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa. Pag. 271. col. 1.

1 Quot in aduentu concedantur indulgentiæ. p. 271. co. 1.
2 Quæ indulgentiæ concedantur in quadrageſimæ. ibi.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali. p. 276. co. 2.

QVÆSTIO XCII.

De indulgentiis locorum & eccleſiarum Hieruſalem per religioſos lucrantes in nouem articulos diuiſa. Pa. 276. col. 2.

1 Vtrum religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem. p. 276. c. 2.
2 Quæ indulgentiæ concedãtur in monte Sion. ib.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario. p. 277. co. 1.
4 Quæ indulgentiæ concedantur in corpore Ciuitatis. ibid. col. 2.
5 Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe. pa. 278. col. 1.
6 Quæ indulgentiæ ſunt conceſſæ in torrente Cedron. ibid.
7 Quæ indulgentiæ ſunt in valle Ioſaphat. ibid.
8 Quæ indulgentiæ ſunt conceſſæ in monte Oliueti. ibid.
9 Quæ indulgentiæ ſunt in Bethania. ibid. col. 2.

QVÆSTIO XCIII.

De indulgentiis conceſſis Sancto Iacobo in Compoſtella, in duos articulos diuiſa. Pa. 278. co. 2.

1 Quæ indulgentiæ ſunt conceſſæ Sancto Iacobo in compoſtella. p. 278. c. 2.
2 Vtrum prædictæ indulgentiæ quoad regulares ſuſpendantur per Bullam Cruciatæ. pa. 279. co. 1.

QVÆSTIO XCIIII.

De indulgentiis non plenariis conceſſis ſecularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus eccleſias Ordinum Mendicantium, in tres articulos diuiſa. Pa. 279. co. 2.

1 Vtrum ſæculares viſitando eccleſias fratrum Minorum, aliquas indulgentias conſequantur. p. 279 col. 2.
2 Vtrum ſecularibus viſitantibus eccleſias Fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur. ibid.
3 Vtrum ſæcularibus viſitantibus eccleſias Fratrum Auguſtinenſium indulgentiæ concedantur. pa. 280. col. 1.

QVÆSTIO XCV.

De indulgentiis conceſſis audientibus verbũ Dei, & miſſam primam à regularibus, in duos articulos diuiſa. Pag. 280. col. 2.

1 Quas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à religioſis. p. 280. co. 2.
2 Quas indulgentias conſequantur miſſam religioſorum audientes. ibid.

QVÆSTIO XCVI.

De indulgentiis conceſſis defunctis per modum ſuffragij in octo articulos diuiſa. Pa. 281. col. 1.

1 Vtrum religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam à pœnis purgatorij. p. 281. col. 1.
2 Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus Purgatorij. ibid. col. 2.
3 Vtrum ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorij talis anima omnino, & infallibiliter liberetur à Purgatorio. p. 282. co. 2.
4 Vtrum neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ is qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto. pa. 283. col. 1.
5 Vtrum valeat gratia facta alicui alteri priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes eum ſiot pauciores. ibi. co. 2.
6 Vtrum indulgentia facta pro miſſa ad liberandã animam ſufficiat vt dicantur miſſa de feſto. pag. 284. co. 1.
7 Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud religioſos Carmelitas. ibid.
8 Vtrum indulgentiæ de ſex Pater noſter, & Aue Maria, cum Gloria Patri poſſit pro defunctis, applicari. p. 285. co. 1.

QVÆSTIO XCVII.

De indulgentiis pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa. Pa. 295. co. 2.

1 Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentiæ concedantur. p. 285. co. 1.
2 Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ in fine ponitur decretum Sancti Domini Noſtri Papæ Clementis Octaui pro indulgentiis conceſſis granis, & imaginibus benedictis. p. 286. co. 2.

QVÆSTIO XCVIII.

De indulgentiis quoad earum publicationem & acquiſitionem in nouem articulos diuiſa. Pag. 287. co. 2.

1 Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium. p. 287. co. 2.
2 Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent. p. 288. co. 1.
3 Vtrum clauſula indulgentiæ poſt quinquennium non valituræ debet intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ, an vero à die publicationis ipſarum. ibid.

4 Vtrum indulgentia conceſſa alicui eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis. ibi.co.2.
5 Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali. ibid.
6 Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus qui fit in peccato veniali. p.289.co.2.
7 Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum & annorum an intelligatur de tot diebus & annis continuis an interpollatis. p.290.col.1.
8 An indulgentiæ tot dierum & annorum intelligantur de diebus & annis vitæ huius, an purgatorij. ibid,col.2.
9 Vtrum pœnæ debitæ in vno die vitæ huius correſpondeat alter etiam dies & idem tēpus pœnæ purgatorio luendæ. p.291.co,1.

QVÆSTIO XCIX.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa. Pag.291. col.2.

1 VTrum Epiſcopi Occidentales & Meridionales Indiarum poſsint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus bullæ Cœnæ Domini.p.291. col.2.
2 Qui ordo conficiendi chriſma in partibus Indiarum concedatur. p.294.co.1.
3 Vtrum Epiſcopi Indiarum teneātur ſingulo biennio limina S.Petri viſitare. ibid.
4 Vtrum Indi ſint domini ſuarum poſſeſsionum, ibid.
5 Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur. ibi,col.2.
6 Vtrum tempore iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita. p.294.col.1.
7 Vtrum transeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati. ibi.co.2.

QVÆSTIO C.

De ieiunio, in octo articulos diuiſa. Pag.295.co.1.

1 VTrum monachis eſus carnium prohibeatur, p.295.col.1.
2 Vtrum prælati regulares poſsint diſpenſare cum monachis vt comedant carnes & non ieiunent, ibid,col.2.
3 Vtrum fratres itinerantes poſsint transferre ieiunium diei itineris in alium diem. p.297.col.1.
4 Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia. ibi.col.2.
5 Vtrum monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare. p.298.co.1.
6 Vtrum fratres Minores teneātur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. ibid.co,2.
7 Quibus cibis in ieiunijs regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit. p.299.col.1.
8 Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiunijs eccleſiaſticis eximuntur ita fratres Minores huius ætatis à ieiunijs regulæ eximantur. ibid.

QVÆSTIO CI.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, in tres articulos diuiſa. Pag.303. col.1.

1 VTrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile. p.303.col.2.
2 Vtrum liceat Regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam. p.304.co.2.
3 Vtrum religioſi teneantur abſtinere ab ouis & lacticinijs. p.305.co.1.

QVÆSTIO CII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa. Pag.305.c.2.

1 VTrum Indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ. p.305.c.2.
2 Vtrum fratres poſsint medicari infirmos. p.306, col.1.

QVÆSTIO CIII.

De impetratione reſcriptorum à regularibus, in tres articulos diuiſa. Pag 306.col 2.

1 QVomodo ſit intelligendum reſcriptum, vt exequatur negotium de conſilio & conſenſu aliquorum. p.306.col.2.
2 Vtrum religioſi ſine licentia ſuperioris poſsint impetrare reſcriptum. p.307.col.2.
3 Vtrum ſubditus ſine licentia prælati impetrans aliquod à ſede Apoſtolica reſcriptum maneat abſolutus à cenſuris, etiam ſi non valeat ipſum reſcriptum. p.308.col.1,

QVÆSTIO CIV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag.309. col.1.

1 VTrum libri regularium poſsint imprimi ſine licentia Ordinarij. p.309.col.1.
2 Vtrum regulares poſsint habere priuilegia Conſilij Regalis quo prohibeatur ne alius eorum libros imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis. ibid.col.2.
3 Quomodo fratres Minores obſeruantiæ poſsint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ transgreſſione. p.310.col.1.
4 Vtrum Syndicus Apoſtolicus poſsit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros. p.312.col.2.

QVÆSTIO CV.

De irregularitate, in quatuor articulos diuiſa. Pag.313. col.2.

1 VTrum prælati regulares poſsint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario diſpenſare. p.313.col.2.
2 Vtrum non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario poſsit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato. p 314.col.2.
3 Vtrum monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet, fiat irregularis. p.315.col.1.
4 Vtrum ſit irregularis prælatus monaſterij qui conqueſtus coram iudice laico indicauit locum vbi fur comprehenderetur ſecuta morte ipſius furis. ibid.
5 Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſsit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt. p.315.col.2.

QVÆSTIO CVI.

De interdicto, quod eſt cenſura eccleſiaſtica quoad eius diffinitionem & diuiſionem, in duos articulos diuiſa. Pag. 316. col. 1.

1 QVid ſit interdictum. p.316.col.1.
2 Quotuplex ſit interdictum. ibid.

QVÆSTIO CVII.

De interdicto, quoad eius miniſtrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuiſa. Pag. 316. col. 2.

1 QVis poſſit interdicere. p.316.co.2.
2 Vtrum prælati inferiores epiſcopo poſſint interdicere. ibid.
3 Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali. p.317.col.1.

QVÆSTIO CVIII.

De interdicto quoad ea quæ poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa. Pag. 317. col. 1.

1 VTrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia. p.317.col.1.
2 Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo. ibid.
3 Vtrum religioſi poſſint ab Ordinarijs ſpecialiter interdici. p.318.col.2.
4 Vtrum religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice. p.319.co.1.
5 Vtrum religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati. ibid.
6 Vtrum matrica non ſeruanta interdictum teneātur religioſi non ſeruare. ibid.co.2.

QVÆSTIO CIX.

De interdicto locali quoad eius effectus & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa. Pag. 320. co. 1.

1 QVis ſit effectus interdicti localis. p.320.co.1.
2 Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur. ibid.col.2.
3 Quæ ſacramenta tempora interdicti permittantur conferri. p.322.col.2.
4 Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio cap. Alma mater celebrentur. p.323. col.2.
5 Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denunciatum. p.325.co.1.

QVÆSTIO CX.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 323. c. 1.

1 VTrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura. p.325 col.2.
2 Vtrum hi qui habent priuilegium vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri. p.326.co.1.
3 Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti. ibid.
4 Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum. ibid.co.2.

QVÆSTIO CXI.

De interdicto quoad eius relaxationem & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus & feſtiuitatibus, in tres articulos diuiſa. Pag. 326. co. 2.

1 QVibus modis interdictum ſuſpendatur. p.326.col.2.
2 In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale. p.327.co.1.
3 Quomodo incipiat & finiatur dies feſtus à ſuſpēſiona interdicti. ibid.col.2.

QVÆSTIO CXII.

De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa. Pag. 327. col. 2.

1 VTrum priuilegia regularium quibus ſuſpenditur interdictum ſint ſublata per Concilium Tridentinum. p.328.col.1.
2 In quibus feſtiuitatibus regulares poſſunt ſuſpendere interdictum. p.329.col.1.
3 Vtrum poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam Sancti, aut in feſto patroni. p.332.col.2.
4 Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpēdere interdictum & ceſſationem à diuinis. p.333.col.2.
5 Vtrum in profeſſione alicuius religioſi poſſit ſuſpendi interdictum & ceſſatio à diuinis. p.334. col.1.
6 Vtrum prælati religionum poſſunt in ſuis eccleſijs admittere ſæculares ad officia diuina tēpore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p.335.co.1.

QVÆSTIO CXIII.

De interdicto & ceſſatione à diuinis quantum ad moniales, in duos articulos diuiſa. Pag. 335. col. 2.

1 VTrum tempore interdicti & ceſſationis à diuinis poſſint moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare. p.336.col.1.
2 Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum, aut Præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis. ibid.

QVÆSTIO CXIV.

De interdicto & ceſſatione à diuinis quoad familiares & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 336. col. 2.

1 VTrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. p.336. col.2.
2 Vtrum ſyndicus fratrum Minorum, & eius vxor & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. p.337.col.1.
3 Vtrum medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis & recipere ſacramenta tempora interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid.co.2.
4 Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti laicus vt adminiſtret in miſſa. ibi.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO CXV.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius eſſe & poſitionem, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 338. co. 1.

1 QVid & quotuplex eſt ceſſatio à diuinis. p. 338. col. 1.
2 In quo differt ceſſatio ab interdicto. ibid.
3 Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis. ibid. col. 2.
4 Vtrum damna temporalibus ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui. p. 339. col. 1.

QVÆSTIO CXVI.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus, in ſeptem articulos diuiſa. Pag. 339. col. 2.

1 QVæ officia tẽpore ceſſationis fieri poſſint. p. 339. col. 2.
2 Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis. p. 340. co. 1.
3 Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis. ibid.
4 Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur. ibid. co. 2.
5 Vtrum tẽpore ceſſationis liceat ſepulturam dare eccleſiaſticam. ibid.
6 Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli, alma mater. p. 341. col. 1.
7 Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis. ibid.

QVÆSTIO CXVII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eum qui ponit & tollit, in duos articulos diuiſa. Pag. 341. col. 2.

1 QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem. p. 341. col. 2.
2 An poſſit ex parte tolli ceſſatio. ibid.

QVÆSTIO CXVIII.

De ceſſatione quoad pœnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa. Pag. 342. col. 2.

1 IN quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam. p. 342. col. 2.
2 Quis poteſt abſoluere ab his pœnis. p. 343. col. 1.

QVÆSTIO CXIX.

De iudicibus, in tres articulos diuiſa. Pag 343. col. 1.

1 QVotuplex ſit iudex. p. 343. col. 1.
2 Vtrum Regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam. ibi. col. 2.
3 Quomodo iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi a ſede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus commiſsis. ibid.

QVÆSTIO CXX.

De iuramento, in tres articulos diuiſa. Pag. 344. col. 2.

1 QVid ſit iuramentum. p. 344. co. 2.
2 Quibus modis iuratur. ibid.
3 Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti. ibid.

QVÆSTIO CXXI.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa. Pag. 345. col. 2.

1 VTrum ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitijs ſuorum prælatorum. p. 345. co. 2.
2 Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneãtur ſe præſentare coram prælatis obſeruantiæ. p. 346. col. 2.
3 Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorum poſſint hoſpitari in domo ad hoc ipſis relicta. ibid.
4 Vtrum fratres itinerantes poſsint lucrari indulgentias ſtationum. ibid.
5 Quomodo fratres itinerantes ſe debent habere circa ieiunia. p. 347. col. 1.

QVÆSTIO CXXII.

De iure patronatus, in quinque articulos diuiſa. Pag 347. col. 1.

1 QVid ſit, & quotuplex ſit ius patronatus. p. 347. col. 1.
2 Vtrum patrono monaſterium ingreſſo, ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium. ibid.
3 Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum. ibi. col. 2.
4 Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſijs collegiatis, aut Regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis. p. 348. col. 1.
5 Vtrum de bonis incertis quæ pauperibus ſunt reſtituenda poſsit inſtitui monaſterium cum iure patronatus. ibid. col. 2.

QVÆSTIO CXXIII.

De laicis fratribus, in tres articulos diuiſa. Pag. 348. co. 2.

1 VTrum laici fratres ſint propriè religioſi. p. 348. col. 2.
2 Vtrum laici fratres poſsint tangere corporalia, & cætera alia ad diuinum cultum pertinẽtia. p. 349. col. 1.
3 Vtrum laici apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeãt portare tonſuram vt clerici ſi ad ordinem reuertantur. ibid.

QVÆSTIO CXXIIII.

De legatis à latere, in tres articulos diuiſa. pag. 349. col. 2.

1 VTrum religioſus factus canonicus poſsit eſſe legatus Papæ, vel legati. p. 349. co. 2.
2 Vtrum religioſus poſsit eſſe locumtenens legati & decidere cauſas. p. 350. co. 1.
3 Vtrum legatus habens facultatem conferendi quæcunque beneficia Regularibus, ſi tunc requirendus eſt conſenſus Abbatis. ibid.

QVÆSTIO CXXV.

De legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa. Pag 350. col. 2.

1 VTrum fratribus mendicantibus poſsit aliquid legari. p. 350. co. 2.
2 Vtrum fratribus particularibus aliquid poſsit legari,

gari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas. p.351.col.1.
3 Vtrum huiuſmodi legatum poſsit relinqui ſub certa cautela. ibi.co.a.
4 Quomodo religioſis fratribus poſsit fieri legatū. ibid.
5 Quis prælatus poſsit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis. p.352. col.1.
6 Vtrum prælati legata acceptata & acquiſita fratribus inuitis, quibus facta fuerunt poſsint in conuentum neceſsitatibus conſumere. ibid.co.a.
7 Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur. p.353.co.1.
8 Vtrum legato relicto monaſterio poſsint teſtamentarij aliquid amplius monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis. ibid. col a.
9 Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſsit ſecluſo ſcandalo prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium. ibid.
10 Vtrum legatum vt monaſterium in certo loco conſtituatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſsit conſtrui. p.354.col.1.
11 Vtrum fundans legatum vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſsint hæredes id quod ſupereſt ſibi applicare. ibid.

QVÆSTIO CXXVI.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa. Pag.354.col.a.

1 Vtrum fratribus Minoribus Regularis obſeruantiæ poſsint aliqua legari. p.354.c.a.
2 Vtrum fratribus minoribus poſsint legari annui redditus. p.355.co.2.
3 Vtrum fratribus minoribus poſsint legari annui redditus ad modicum tempus. p.356.col.1.
4 Vtrum legata annua relicta dictis fratribus ſint valida, ita vt licet non poſsint peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur. ibid.col.a.
5 Vtrum annuus redditus promiſſus vel legatus monaſterio fratrum Minorum de obſeruantia pro fabrica, vino, cera & oleo, & pro celebratione miſſarum ſit validus. p.358.co.a.
6 Vtrum prælati poſsint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis. ibid.

QVÆSTIO CXXVII.

De legatis factis ſæcularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa. Pag.359.col.a.

1 Vtrum legatum factum filiæ ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur. p.359.col.a.
2 Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione ſi intrauerit monaſterium quæ intrauit & exijt, an debeatur ei legatum. p.360.co.1.
3 Vtrum legatum relictum pauperibus magis Religioſis quam alijs ſit conferendum. ibi.co.2.

QVÆSTIO CXXVIII.

De legitimis debitis filijs regularibus, in duos articulos diuiſa. Pag.361.col.1.

1 Vtrum fratribus Minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum. p.361.co.1.
2 Vtrum matri vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſsi contra monaſterium bonorum capax in communi. p.362.co.1.

QVÆSTIO CXXIX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis, Articulus vnicus. Pag.362.col.a.

1 Vtrum religioſi poſsint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum. p.362.co.a.

QVÆSTIO CXXX.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa. Pag.363.co.a.

1 Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam ſecundum literas Apoſtolicas. p.363.co.2.
2 Vtrum Regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacræ Theologiæ. p.364.co.a.

F I N I S.

INDEX

INDEX COPIOSVS OMNIVM NOTABILIVM, QVAE IN HOC TOMO CONTINENTVR.

Abbates.

ABBATES Ciſtertij non poſſunt priuari Abbatia extra capitulum. p.70. col.1.
Abbates Ciſtertij habent iuriſdictionem quaſi epiſcopalem. p.70.col.2.
Abbates Ciſtertij antiquitus erant perpetui. ibid.
Abbates Ciſtertij licet non ſint benedicti habent priuilegia benedictorum. ibid.
Abbates retinent de conſuetudine beneficia vſque ad benedictionem. p.159.col.2.
Abbates ſuos monachos iudicant. p.199.co.1.
Abbates habent iuriſdictionem in foro contentioſo. pag.70. col.2.
Abbates commendatarij perpetuum p ... int exercere omnia quæ poſſunt proprietarij. p.153.co.1.
Abbates commendatarij in commendam ad vitam poſſunt præſentare. ibid.
Abbates non poſſunt eſſe iudices in cauſa monaſterij. p.188. col.1.
Vide verbo prælati.

Abbatiſſa.

Abbatiſſa de las Huelgas habent quendam vſum clauium. p.98.col.2.
Abbatiſſa debet eſſe virgo ad exhortandam virginitatem. p.164.col.1.

Abbatia.

Abbatia eſt dignitas. p.70.col.2
Abbatia ex ſua natura eſt perpetua. ibid.
Abbatia Regularis poteſt ex diſpenſatione Papæ præeſſe clericus. p.153.col.2
Abbatia non venit appellatione dignitatis vel beneficij. p.159.col.2

Abiuratio.

Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non omnis facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. p.255.col.2
Abiuratio ab hæreſi eſt receſſio ab ipſa. ibid.

Abſoluere.

Licentia ad abſoluendum à peccatis extenditur de peccata futura. p.94.col.2
Licentia ad abſoluendum non dat occaſionem peccandi. ibi.
Epiſcopus poteſt abſoluere religioſum ſibi à prælato ſubiectũ. p.198.col.1
Epiſcopi Indiarum poſſunt abſoluere ibi ſuos ſubditos à caſibus Bullæ Cœnæ. p.291.col.1
Poſſunt hanc abſoluendi poteſtatem alijs committere. ibid.
Priuilegium ad abſoluendum à caſibus Bullæ Cœnæ non tollitur per publicationem eiuſdem Bullæ. ibi.co.1
Abſoluere poteſt ab interdicto qui interdicit. p.317.col.2
Abſoluere poſſunt ſubditos à cenſuris Prælati regulares. ibi.

Abſolutus.

Semel abſolutus non poteſt amplius moleſtari. p.45.col.1

Abſolutio.

Abſolutio plenaria poteſt conferri phrenetico poſt electionem confeſſarij. p.268.co.1
Abſolutio ab excommunicatione virtute Bullæ, aut priuilegij intelligitur in foro conſcientiæ. ibid.col.2
Abſolutio ab excommunicatione conceſſa in forma conſueta intelligitur etiam in foro iudiciali. ibid.
Ante abſolutionem debet partis ſatisfactio fieri. p.317.co.1

Abortus.

Eccleſiaſtici abortum procurantes traduntur brachio ſeculari. p.96.co.1

Abſtinentia.

Nimia abſtinentia aliquando illicita. p.304.co.2
Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria. p.305.col.1

Acceſſorium.

Acceſſorium deſtruitur deſtructo principali. p.241.co.2

Acceptilatio.

Acceptilationis effectus ſuſpenditur licet maneat ipſa acceptilatio. p.342.col.1

Actiones.

Actiones non computantur inter bona immobilia. p.599. col.1

Acta.

Acta ordinariorum contra exemptos ſunt nulla. p.202.co.1

Accuſatio.

Accuſatio contra occultè delinquentem non eſt admittenda niſi adſit delator, aut ſufficiens probatio cum indicijs. p.26.col.1
Nulla præcedente accuſatione non poſſunt prælati procedere contra ſubditos occultè delinquentes. ibid.col.2
Accuſatio procedit ex zelo iuſtitiæ. p.20.col.1
Accuſatio eſt promotio delicti coram iudice competenti. p.24.col.1
Accuſatio in ſcriptis proponi debet. ibid.col.2
Accuſatio licet non ſit mala eſt tamen diſſuadenda. ibid.
Accuſatione vindicta particularis non debet prætendi. ibid.
Accuſatione non interpoſita non poteſt iudex procedere. ibid. p.24.col.2
Sine accuſatione interpoſita poſſunt iudices in aliquibus caſibus procedere. ibid.col.2
Tria vitia in accuſatione interuenire ſolent. p.25.col.1
Accuſationem relinquens propter aliquid acceptum peccat. ibid.col.2
Accuſationes aliquas poteſt iudex inferior iuſtè reſcindere. p.26.col.1.& pa.95.col.2

Accuſare.

Nemo tenetur accuſare pro iniuria ſibi illata. p.25.col.1
Ex cauſa vnuſquiſque tenetur accuſare, aut denunciare. ibi.
Qui falſo accuſat peccat grauiſſimè. ibid.
Qui in publico accuſat, & in ſecreto fauet, peccat. ibid.co.2
Accuſare non poſſunt laici monachos. p.43.col.1
Peccatur in accuſando calumniatoriè, &c. p.26.col.1
Falſarij non poſſunt accuſare ſicut & infames. p.26.col.2

Accuſatus.

Contra accuſatum crimina ſubijcieus peccat. p.25.col.2

Accuſandi.

Accuſandi ſunt monachi coram ſuo Abbate. p.118.col.1

Accuſator.

Accuſator non probans talionis pœna punitur. p.11.col.2. & pag.26.col.1
In locum accuſatoris ſuccedit fiſcus. p.25.col.1
Accuſator ſciens defectum in probatione peccat. ibid.
Accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem in damnum alicuius peccat. ibid.
Accuſator, & accuſatus debent eſſe eiuſdem fori. ibid.

Admi

Adminiſtratio.

Quæcunque adminiſtratio commiſſa monacho à ſuo prælato explicatur ſecundum ſuum ſtatum. p.351.col.2

Adulteri, adulterantes.

Monachi adulterantes debent puniri à iudice regulari. p.75.col.2

Seculares adulteri non puniuntur niſi marito accuſante. ibid.

Clericus adulter poteſt accuſari etiam marito non accuſante. ibid.

Punitio monachi aut clerici adulteri debet fieri à ſuis prælatis cum magno ſecreto ita vt maritus adulterium id neſciat. ibid.

Adulterium.

Adulterium non cadit ſub legibus prohibentibus acceſſum. p.76.col.1

Aduocatus.

Aduocati fratrum debent eſſe iudices regulares. p.56.col.2

Affinitas.

Affinitas non contrahitur niſi emiſſo ſemine intra vas. p.76.col.1

Agere in iudicio.

Cuilibet de populo competit agere in iudicio, vt pia legata ſoluantur. p.240.col.2

Alapa.

Alapam infligenti officiali publico poteſt imponi pœna mortis. p.64.col.2.& pag.83.col.1

Alcauala.

Alcauala Hiſpanè à quo dicatur. p.207.col.2

Alienare.

Alienare non poſſunt prælati pro libito res monaſteriorum. p.227.col.2

Alienatio.

In alienatione generali non veniunt bona feudalia. p.249.col.2

In alienatione redditaum eccleſiaſticorum debet ſeruari ſolemnitas alienationis rerum eccleſiaſticarum p.356.co.1

Alimenta.

Alimenta debent præſtari monacho delinquenti à ſuo monaſterio. p.68.col.1

Alimenta debent præſtari monacho ordinis Minorum à monaſterio in quo incarceratur. ibid.

Alius.

Alius adiectiuum & repetitiorum ſimilium. p.168.col.1.& pag.196.col.2

Altaria.

Altaria & oratoria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum & ibi dici miſſa ſine licentia ordinarij. p.231.col.1

Amicitia.

Amicitia cauſat multa bona. p.2.col.2

Amicitia cum Monialibus punitur grauiſſimè. p.61.col.2

Amitſum.

Amiſſum non dicitur quod non durata miſſam ſed ad ſuam naturam reuertitur. p.248.col.1

Anima.

Animæ purgatorij ſunt oues Chriſti. p.282.co.1

Animæ purgatorij ſunt ſuper terram quoad ſtatum. p.282.col.1

Animæ purgatorij ſunt in medio ſtatu. ibid.

Super animas purgatorij non eſt data Papæ iudiciaria & abſolutiua poteſtas. ibi.

Animabus purgatorij proſunt indulgentiæ per modum ſuffragij. p.282.col.2

Pro animabus purgatorij ſemper ſunt ſuffragia offerenda. p.283.col.1.& 2.

Pro animæ purgatorij liberatione capella priuilegiata debet neceſſario habere tot ſacerdotes quot ſunt in priuilegio. ibid & pag.284.col.1

Anima in purgatorio propriè non ſatisfacit, ſed ſatis patitur. p.352.col.1

Vide in verbo, liberatio animæ & in verbo, purgatorium.

Apices iuris.

Non pertinet ad apices iuris ſcribi à notario proceſſus. p.40.col.1

Non eſt contra apices, ſed contra ſubſtantiam iuris negare iudicia reo. p.57.col.1

Arſenius.

Arſenius Abbas laudatur. p.351.col.2

Articulus mortis.

In articulo mortis magis finiri quam incipere nouus ſtatus ſolet. p.239.col.1

Auxilium brachij ſæcularis.

Auxilium brachij ſæcularis non eſt vltimum remedium, ſed cenſura Eccleſiaſtica. p.197.col.1

B

Baronia.

B*Aronia eſt dignitas Regalis, & feudum intitulatum.* p.246.col.2. in fine.

Benedictio.

Benedictio menſæ tempore interdicti & ceſſationis non prohibetur. p.320.col.2

Beneficium.

Non poteſt quis à beneficio priuari niſi propter crimẽ graue. p.69.col.1

Pœna priuationis beneficij debet exprimi in iure. ibid.

Beneficia eccleſiaſtica ſunt ſtipendia miniſtrorum eccleſiæ. ibid.col.2

Conſtitutio contra confidentiam in beneficijs eſt odioſa. p.70.col.2

Omnes duo beneficia habere prohibentur. p.111.co.1

Ex diſpenſatione, literati & nobiles duo beneficia habere poſſunt. ibid.

Electio ad beneficium prætermiſſo digniori poteſt irritari. p.150.col.1

Beneficia Eccleſiaſtica danda ſunt naturalibus Regni. p.153 col.2. in fin.

Confidentia bona in beneficijs reſignandis non damnatur. p.167.col.2

In monachis quodlibet beneficium eſt compatibile eſt aliud. p.176.col.2

Papa conferens beneficium inhabili ex certa ſcientia cenſetur diſpenſare. ibid.

Beneficiarij non ſunt domini, ſed diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum. p.154.col.2

Monachi beneficiarij ſunt tantum diſpenſatores. ibid.

Retinens plura cum diſpenſatione non peccat. p.328 col.1

Blaſphemus.

Blaſphemus criminaliter eſt viſitandus nulla præcedente infamia. p.17.col.2

Blaſphemia eſt peccatum hominum abiectorum. ibid.

Bonum.

Magis ponderat bonum animæ quam bonum famæ. pa.22.col.1

Bona clericorum ſunt pauperum. p.98.co.1

Bona Epiſcoporum defunctorum pertinent ad Papam. p.116 col.2

Papa eſt omnium bonorum Eccleſiaſticorum & regularium diſpenſator. ibid.

Propter bonum temporale non debet prætermitti ſpirituale. p.258.col.2

Quædam ſunt bona ſpiritualia per eſſentiam alia per cauſam & effectum, & per connexionem. p.186.col.1

Quædam ſunt bona fortunæ. ibid.col.2

Bona ſpiritualia Eccleſiaſtica ſubſunt poteſtati. ibid.

Bona confiſcata propter crimen proditionis pertinent ad Regem. p.191.co.1

Bona religioſi ſine liberis decedentis remanent apud monaſterium: p.251.c.1.& 2. *Idẽ ſi decedat ſine parẽtibus.* ibi.

Bona hæreticorum poſt ſententiam declaratoriam debentur. pag.263.col.1.

Bona vnius monaſterij poſſunt prælati in aliud monaſterium transferre. pag.353.col.1.& 2

C.

Calumniari.

Calumniari nihil aliud eſt quam cauillari. pagin. 78.col.1

Calumnia.

De calumnia accuſatus debet ſe defendere. pagina 78. column.1

Calumniator.

Calumniatori in iure diuino imponitur pœna. pagina 77. columna 1

Calumniator viperinam habet naturam. ibid.

Calumniator apud omnes gentes puniebatur. ibidem

Calumniator tribus diebus fuit ſuſpenſus. pagina 78. columna 1

Calumniator à communione reijciebatur. ibid.

Calumniator eſt qui obiicit crimina, & non probat. ibid.

Calumniator obiiciens mala crimina aliquod tamen probans mitius punitur. ibidem

Calumniator eſt qui falſa crimina proponit. ibid.

Calumniator eſt qui ſemel tantùm calumnioſe accuſauit. ibidem.

Non eſt calumniator mittens litteras ſecreto ad prælatum contra aliquos. ibidem

Canonici regulares.

Fratres Minores tranſlati ad Canonicos regulares non poſſunt incedere per oppida in quibus ſunt Monaſteria dictorum fratrum. pa.206.co.2

Capella.

Capellæ annectitur monaſterio cum ſuo onere. pag. 206. column.2

Capella ſubiecta monaſterio non tenetur ad iura epiſcopalia. ibidem.

Capellanus.

Regulares capellani Principum ſub obedientia ſunt prælatorum. ibidem.

Capellaniæ.

Capellanias in ſuis monaſterijs inſtitui non eſt licitum fratribus Minoribus ſuadere. pagin.358.colum.2

Capere.

Ordinarius neque per ſe, nec per alium poteſt capere religioſum. pagin.203.colu.1

Non incurrit excõmunicationem Ordinarius capiẽs exemptum in caſu permiſſo. ibi.

Ordinarius capiens exemptum intra viginti horas tenetur remittere. ibid.

Iudex laicus non incurrit excommunicationem capiens clericum quando timetur de fuga eius. ibid. col.2

Captura.

Non poteſt Ordinarius procedere ad capturam nouitij. ibi.

Captura malefactorum etiam cum proteſtatione aliquando inducit irregularitatem. pa.315.co.1.& 2. *Vide in verbo, carcer.*

Cardinalis.

Monachus poteſt fieri Cardinalis. pa.177.co.2

Monachus factus Cardinalis non abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ. ibi.

Monachus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum. ibi.

Monachus factus Cardinalis retinet iura ſuccedendi. ibi.

Monachus factus Cardinalis debet deferre habitum ſuæ religionis. ibi.

Cardinalatus.

Monachus non debet procurare dignitatem Cardinalatus propter libertatem. ibi.

Caro.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. pa.1.co.1.

Carnium eſus prohibitus eſt monachis. pag.295.col.1.& pa. 295.co.2

Carnis eſu prohibito prohibentur inteſtina, & non quæ ex carne trahunt originem. ibi.

Statutũ non edendi carnes perpetuo apud Carthuſianos rationabile. pa.303.co.1.& 2

Carcer.

Regularis non poteſt in carcere includi cum ſemiplena probatione. pa.31.co.1

Carcer in religionibus eſt pœna. pa.42.co.2

In carcere incluſi regulares priuantur voce actiua & paſſiua. ibi.

In carcere includi poteſt reus per teſtes ſingulares. ibid.

Carcer eſt mala manſio. pa.48.co.1

Carcer inuentus ad cuſtodiam, & non ad pœnam. ibid.

Carcer in iure Canonico ad pœnitentiam agendam deſtinatur. ibidem.

Carcer ab antiquis fuit inuentus, & à Deo deſignatus. ibidem.

Carcer debet eſſe humanus. ibid.

Carcer debet proporcionari delicto, & dignitati delinquentis. ibid.col 2

Iuſte præcipitur in religionibus ne cum religioſo incluſo in carcere aliquis loquatur. ibid.

Non poſſunt iudices eccleſiaſtici neque regulares in carcere recludere eccleſiaſticum & religioſum ſine confirmatione ſummaria. ibidem

Relaxatio ſola à carcere non reſtituit famam deperditam. ibid.

In recluſione religioſorum in carcere magna conſideratione opus eſt. ibidem.

Religioſi ſine duobus, aut tribus teſtibus fide dignis non ſunt in carcere recludendi. ibid.& pa.49.col.2

Carceris cuſtos debet eſſe vigilans ne fugiat religioſus recluſus. ibid.

Carcer aliquando imponitur pro pœna. pagin.64.col. 2. & 65.col.1

Carceris pœna non eſt faciliter infligenda. ibidem

Ad recludendum in carcere non debent faciles eſſe iudices. ibid.

In carcere recluſio eſt iniuria irreparabilis. ibidem.

Non debet Monachus in carcere recludi niſi probato plene delicto. ibidem.

Propter atrocem carcerem confitentur plerunque rei quæ nunquam commiſerunt. ibi.

Ad recludendum in carcere monachos poteſt auxilium ſeculare implorari. ibidem

Perpetuus carcer eſt pœna capitalis. ibid.

De iure ciuili perpetuus carcer ſoli ſeruo poteſt irrogari. ibidem.

Perpetui carceris pœna poteſt laico eccleſiaſtico & regulari irrogari. ibidem.

Carcer religionibus non eſt rigoroſus. ibid.

Carceris perpetui pœna poteſt imponi in religionibus delicto cui in ſeculo pœna mortis correſpondet. ibid.

Carcer perpetuus cum aſſignatione quatuor vnciarum panis & aquæ non eſt vltimum ſupplicium. ibid.

Officiales recludentes delinquentes in carcere inhumano ex quo ſequitur mors remanent irregulares. ibid.

Fuga à carcere eſt licita ſecularibus, illicita tamen regularibus. pag.66.col.1

Religioſus fugiens à carcere tenetur iterum reuerti. pag.66. colum 1

Religioſus in carcere iniuſte recluſus, aut iniuſte ibi tractatus poteſt fugere ab eo. pag.67.col.1

Vide in verbo captura.

Cauſa.

A potiori cauſa potentior producitur effectus. pag.228. col.1

Cauſa criminalis.

Non eſt cauſa criminalis quando agitur de priuatione dignitatis. pa.36.co.2
Cauſa criminalis eſt quando punitur pœna ordinaria. ibi.
In cauſis criminalibus, rei vt ſententientur debent audiri. pa.196.col.1

Cenſus.

Dominium ſenſus conſtituti pro monialibus eſt apud monaſterium. pa.122.col.1

Ceſſatio à diuinis.

Ceſſatio perſonalis à diuinis non datur. pa.338.co.2
Ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in locum decreta. ibid.
Ceſſatio à diuinis differt ab interdicto. ibi.co.2
Ceſſatio non differt ab ſtrictiſſimo interdicto. ibi.
Ceſſatio non eſt cenſura Eccleſiaſtica. ibi.
Ceſſatio neceſſaria eſt, ſed antequam ponatur multa debent præcedere. ibi.
Ceſſatio etiam ſi nulla à regularibus eſt ſeruanda. pag.339. col.1
Damna ſecuta ex ceſſatione ſunt reſtituenda. ibid.
Deplorandum eſt quod damna ſecuta ex ceſſatione non reſtituantur. ibid.
In ceſſationis tempore aliqua de iure communi permittuntur. ibid.col.2
Priuilegium Cap. almæ Mater, pro certis feſtiuitatibus ad ceſſationem extenditur. ibid.
In tempore ceſſationis multa modo licent, quæ olim iure antiquo non licebant. ibidem
Tempore ceſſationis poſſunt duo, vel tres clerici priuatim horas recitare. ibidem
Tempore ceſſationis poteſt clericus horas priuatim recitare cum excommunicato nominatim. ibid.
Tempore ceſſationis poteſt epiſcopus miſſam celebrare. pag. 340. col.1. & 2
Nulla eſt differentia inter ceſſationem & interdictum inter regulares, quo ad obſeruantiam non tamen quoad ad ſeculares. ibidem
Tempore ceſſationis non poteſt presbyter ſecularis celebrare in eccleſiis fratrum etiam cum licentia prælatorum regularium. ibid.
Tempore ceſſationis aliqua ſacramenta celebrari permittuntur. ibidem
Tempore ceſſationis non licet dare ſepulturam eccleſiaſticã. ibid. & pag.341.col.1
Tempore ceſſationis habet locum deciſio capituli, Alma mater. ibid.
Pro tempore ceſſationis varia priuilegia habent regulares. ibid.
Qui poteſt ponere interdictum poteſt ponere ceſſationem. ibi. colum.2
Nulla ceſſatio ponitur ipſo iure. ibidem
Capitulum ſede vacante aliquando ponit ceſſationem. pag. 341.col.2
Qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, poteſt relaxare ceſſationem. ibidem
Ceſſatio poteſt relaxari pro vna ciuitatis eccleſia tantum. pag.342.col.2
Ceſſatio eſt executio rigoroſa qua omnino ceſſatur à diuinis. ibid.
In varias pœnas incurrunt violantes ceſſationem. ibid. & pag.343.col.1
Violator ceſſationis generalis non remanet irregularis. ibidem.
Violator ceſſationis generalis excommunicatur, non autem violator ceſſationis ſpecialis. ibidem
Ceſſatio non eſt proprie pœna. ibid.
Ceſſatio reſpicit nocentes, & innocentes. ibi.

Circuncíſio.

Circuncíſio erat ſacramentum. pag.345.col.1

Citatio.

Citatio non requiritur quando reus non poteſt contradicere. pag.50. col.1
Citatio regularis aliquando non requiritur quando amonetur à prælatione. pa.50.co.2
Citatio requiritur quando reus ſe poteſt defendere. ibid.
Citatio eſt à iure naturali. ibi.
In citatione regularium non ſeruatur ſtylus Curiæ. ibid.
Non requiritur citatio, quando inquiſitio particularis contra aliquem fit. pag.51.col.2
Quando à iure quis ſua dignitate priuatur non requiritur citatio. pag.69.col.1. & 2. *Secus quando pœna omnino arbitraria conſtituitur.* ibid.
Citatio partis vt ſe defendat eſt de iure naturale. pag.146. colum.1
Citatio non valet contra notorie exemptum. pagina 196. col.2
Citatio ipſa executioni cauſæ litis pendentium. pag.198. col.1

Citari.

Citari poteſt ab Ordinario monaſterium inſtitutum vt publicetur teſtamentum. pag.193.co.2

Citatus.

Mandata contra non citatum inualida & illis non obediendum. pag.146.col.1. & 2
Citatus non tenetur comparere quando eſt notorie exemptus. pag.196.col.2
Regularis notorie exemptus citatus ab Ordinario non tenetur comparere. pa.200.col.1

Ciuitas.

Appellatione ciuitatis non veniunt proprie ſuburbia ſed tãtum quod murorum ambitu continetur. pagina 317. co.2.

Coadiutores.

Coadiutores Epiſcoporum præſtantiores presbyteri ſecularibus ſunt religioſi. pa.200.co.1

Commendatarij militiarum.

Commendatarij militiarum non poſſunt expendere redditus ſuarum commendatariarum niſi ſecundum eorum ſtatuta & profeſſionem. pa.174.co.1
Commendatarij in cauſis ciuilibus & in quibus deliquerunt reſpectu officiorum regalium, poſſunt conueniri coram iudice ſeculari. pa.193.col.1. & 2
Commendatarij promiſſa impunitate propter priuilegia aliquando ſunt inſolentes. ibid.
Commendatarij poſſunt habere proprium. pagina 195. co.1
Commendatarij poſſunt contrahere matrimonium. ibid.
Commendatarij liberi ſunt à poteſtate ſeculari. ibid.
Commendatarij pro eorum exemptione poſſunt nominare conſeruatorem. ibi.co.2
Commendatarij non profeſſi non poſſunt inhibere iudices ſeculares. ibi.co.2
Commendatarij occidentes clericum non gaudent immunitate fori, neque eccleſiæ. ibi.
Commendatarij frangentes pragmaticas regales non poſſunt condemnari à iudice ſeculari. pa.195.col.1
Pro commendatariorum defenſione à conſilio regali ordinũ debet conſtitui conſeruator neceſſario. ibid.
Commendatarij & milites ordinum extra ſuas prouincias non gaudent immunitate fori. ibi.
Commendatarij in diuerſis prouinciis & regnis diuerſi ſunt. ibi.
Commendatariorum indulta & priuilegia debent examinari. ibi.co.2
Commendatarij diuerſorum regnorum non ſunt in Hiſpania liberati à tributis nec à decimis. pagina 196. colum.1

Bona ſequeſtrata propter delictum horum commendatariorum anno fatali tranſlato debent executioni mandari à iudice ſeculari. ibid.

Commodum.

Commodum rei priuatæ prouideri debet. p.185.col.2

Commiſſarij.

Commiſſarij digni ſunt prouidendi. pag.1.col.2

Commiſſarij generales ordinum Minorũ quomodo eligendi. pa.144.col.2

Committere.

Cui aliquid committitur cenſentur ei commiſſa omnia, quæ ad illud negotium agendum ſunt neceſſaria. pagin. 188. col.1

Comitatus.

Comitatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum. pag. 247.col.1.

Communicatio.

Communicatio bonorum congregationis facta à prælatis regularibus non eſt propriè indulgentia. pagina 259. col.2

Conatus.

Conatus in grauibus criminibus punitur vt actus. pag. 84. col.1

Conatus remotus non punitur vt actus. ibid.

Concilium Tridentinum.

Concilij Tridentini decreta ſunt maximè obſeruanda. pag. 197.col.1. & 2

Concilium Tridentinum loquens de paupertate regularium quomodo intelligatur. pag. 328.col.1.& 2

Condemnare.

Iudex non poteſt condemnare delinquentem ex ſola confeſſione in occulto facta. pag.96.col.1

Petrus iudicialiter condemnauit Ananiam, & vxorem eius Sapphiram. p.189.col.2

Abbates regulares non poſſunt per ſe condemnare aliquem ad pœnam ſanguinis. pa.192.col.1

Confiteri.

Regulares quando confitentur reos quæſtionibus ſubiiciendo, non debent ipſos obligare vt ſe prodant, niſi præuia maxima conſultatione. pa.52.co.1

Confeſſio.

Confeſſio extraiudicialis non ſufficit vt reus condemnetur. pa.57 co.1

Sollicitatio in actu confeſſionis eſt punienda per Inquiſitores. pa.72.co.1

Sacerdotes ſine iuriſdictione confeſſiones audientes puniuntur. ibid.co.2

Non ſacerdotes audientes confeſſiones & abſoluentes ab Inquiſitoribus puniuntur. pa.73.col.1.& 2

Confeſſio delicti propter impunitatem à iudice promiſſa non eſt ſufficiens ad pœnam ordinariam. pag.96.co.1

Vti confeſſione ſacramentali ad regimen temporale eſt quid perniciosum, pag.158.col. 1. *præceptum confeſſionis debet leniri.* ibid.

Scientia acquiſita in confeſſione non debet eſſe in odium pœnitentis. ibid.col.2

Propter crimen ſcitum in confeſſione non debet priuare à ſuffragiis in electionibus, & prouiſionibus. ibid.

Confeſſor.

Licentia ad eligendum confeſſorem non extinguitur morte concedentis. pag. 114.col. 2

Confiſcata bona.

Confiſcata bona nullus dominus vaſſallorum poteſt ſibi applicare. pag.191.col.1

Confiſcata bona applicantur ſecundum leges particularium prouinciarum. pag.257.co.1

Confiſcare.

Bona Eccleſiæ non poſſunt confiſcari. ibid.col.2

Libri fratrum Minorum regularis obſeruantiæ non poſſunt confiſcari, ſi eorum dominium tranſiuit in Eccleſiam Romanam. ibid.

Confirmare.

Antequam prælatus confirmetur debet examen electionis de ipſo facta præcedere. pa.151.co.2

Generalis, aut præſidens in capitulo confirmat Prouincialem. ibid.

Nolente præſidente confirmare, ſuperior ad quem fuit appellatum tenetur facere omnia, vt gregi de paſtore prouideatur. p.162.col.2.& pa.163.col.1

Abbatiſſa electa eſt ſtatim confirmanda. pa.161.co.1

Confirmator.

Confirmator electionis debet cognoſcere de omnibus concernentibus electionem. pa.162.co.2

Confirmator electionis poteſt ex officio etiam ea quæ ſunt facti ſupplere. ibi.

Confirmator peccat nolendo confirmare electum à maiori parte. pa.160.col.2

Confirmatio.

Electus ante confirmationem remanet priuatus ſe ingerens administrationi dignitatis. pa.150.co.1

Poſt confirmationem poterit electus & confirmatus denunciari & accuſari. pa.165.co.1

Coniectura.

Coniecturæ non ſufficiunt ad pœnam ordinariam imponendam. pa.163.co.2

In claris non eſt opus coniecturis. pag.164.co.1

Complices.

De complicibus non poteſt inquiri, in criminibus grauibus. pa.18.co.1

Dictum complicitum etiam ſine tortura facit aliquam fidem. pa.37 co.1

Non poteſt iudex interrogare de complicibus, niſi in caſibus à iure permiſſis. pa.53.co.2.& pa.54.co.1

Non facile debent confeſſarij obligare reos ad declarandum complices. ibi.

Vide in verbo reus.

Conſpirator.

Conſpiratores grauiter debent puniri. pa.85.co.1

Grauis pœna proponitur contra conſpiratorem in principem. pa.94.co.1

Conſilium.

Conſilium eſt concluſio facta per diſcurſum. pagina 306. co.2

Conſilium eſt de ſingularibus. ibi. & pag.307.co.1

Conſilio requiſito non adhibito in aliquo actu, actus eſt nullus. ibid.

Vbi eſt petendum conſilium non ſufficit petere ex poſt facto. ibi.

Conſilium à multis petendum non eſt neceſſarium vt ſint in vnum congregati. ibi.

Inter conſilium & tractatum eſt magna differentia. ibid. co.2

Conſilium non ſemper includit tractatum. ibid.

Iura requirentia conſilium in grauibus cauſis de conſenſu ſunt interpretanda. pa.63.co.1.& 2

Conſilium petendum eſt à ſenioribus & expertis. pag. 104. co.1

Verba cum conſilio ſeniorum denotant formam ſubſtantialem. pa.105.co.1

Concilium eſt petendum vbi peti præcipitur. pag.160. col.1

Conſiliarij.

Poſſunt religioſi Conſiliarij in ordine Ciſtertij priuari ſuo munere extra capitulum. pa.70.col.1

Prædicti Conſiliarij neque perſonatibus eccleſiarum Cathedralium poſſunt comparari. ibid.col.2.

Præfati Conſiliarij tantum habent votum deciſiuum & non electiuum. ibid.

Præfati Conſiliarij habent minorem præeminentiam quam Abbates. pa.71.co.2

Conſtitutio, vide in verbo, lex, & in verbo ſtatutum.

Conſuetudo.

Conſuetudo ſepe integerrima iura deſtruit. pagina 52. col.2
Conſuetu lo immemorialis æquiparatur priuilegio. pag. 98. col.2
Conſuetudo præſcripta excuſat in his, quæ ſunt mala, quia prohibita iure tantum humano. pag.112.co.2.
Conſuetudo multum præiudicialis eccleſiis corruptela eſt. pa.137.co.1
Conſuetudo præter ius vt valeat debet per decem annos continuari. pa.147.co.1
Conſuetudo habet vim legis. ibid.
Conſuetudo interpretatur legem & mentem teſtatoris. pag. 249.co.1
Conſuetudo dat iuriſdictionem. pa.296.co.1
Conſuetudo eſt optima legum interpres. pag.301. columna 1 & pa.302.co.1
Conſuetudo habet vim legis. ibid.
Non quæcunque conſuetudo inducit vim legis. ibid.co.2. & pa.302.co.1
Quando conſuetudo eſt declaratiua legis ius certum videtur conſtituere. p.302.co.2
Conſuetudo ſoluendi annuos redditus fratribus Minoribus non dat ipſis ius. pa.303.co.1
Conſuetudo ſoluendi aliquid per ſingulos annos alicui tribuit ius. ibid.

Conuenire, conueniri.

Regulares non poſſunt conueniri niſi coram ſuperioribus ſuis. pa.9.co.2. *niſi notorie extra clauſtra peccauerint, & à ſuis ſuperioribus non fuerint caſtigati.* pagin. 10. colum.1
Conuenire poſſunt regulares coram ordinariis in aliquibus caſibus. ibid.
In cauſa ciuili debet conueniri religioſus coram ſuo prælato. pa.188.co.1
Non poteſt religioſus conuenire aliquem in iudicio ſine licētia prælati. ibid.
Sicut filius familias conuenit in iudicio, & conuenitur ita monachus. ibi.
Monachus abſens pro cauſa monaſterij poteſt conuenire, & conueniri coram iudice Eccleſiaſtico. ibi.
Clericus in fraudem creditorum ordinatus poteſt conueniri coram iudice ſeculari. ibi.co.2
Commendatores militiarum Rectores creati poſſunt conueniri coram iudice ſeculari. p.193.co.1.& 2
Conuentus coram vno iudice de eadem cauſa non poteſt corā alio conueniri. pa.168.co.1
Religioſi coram ſuo ſuperiori ſunt conueniendi. pa. 198.col.1. & 2

Conuerſi.

Conuerſi ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. p.209.co.2

Contractus.

Succeſſor tenetur ex contractu prædeceſſoris. pagina 113. col.2
Religioſi non poſſunt facere contractum ſine licentia prælati. pa 153.co.1
Contractus contra legem & publicam vtilitatem non valet. pa 41.co.1
Contractus per quem reuertitur ad ius antiquum ſecundum aliquos valet. ibid.

Contentiones.

Contentiones ex pacto dimanant. pa.1.co.2
Contentiones ſunt peſtes Reipublicæ. ibid.

Continentia.

Continentia eſt eſſencialiter annexa ſtatui religioſo. pag. 77. co.1 & 2
Continentia non eſt eſſentialiter annexa ordini ſacro. ibid.

Contumeliare.

Contumeliare ſubditos illicitum eſt prælatis. pagina 93. co.1
Exceſſus prælatorum in reprehendendo ſubditos verbis contumelioſis non ſemper dignus pœna. ibi.co.2

Contraria.

Contrariorum non ſemper eſt eadem ratio. pa.319.co.2
Argumentum à contrario ſenſu ceſſat vbi illius contrarium inuenitur in iure. pa.328.co.2

Corrector.

Corrector ciuitatis poteſt compellere eccleſiaſticos & regulares vt obſeruentur decreta Concilij Tridentini. pa. 196. co.2

Corrigere.

Corrigi non poſſunt exempti regulares matriculati in vniuerſitatibus, niſi à ſuis prælatis. pag.10.co.2
Corrigi poſſunt nouitij delinquentes à iudice eccleſiaſtico. pag. 11.co.1
Corrigi non poſſunt regulares à ſuis prælatis quando ſunt deponendi, aut degradandi. ibid.
Corrigendi publicè ſi poteſt fieri ſecreto corrigantur. pag.15. co.2
Non poteſt prælatus corrigere publicè delinquentem religioſum emendatum. pa.17.co.1
Corrigi poteſt reus ex confeſſione ſua extra iudiciali coram multis. pa.28.co.1
Corrigere poteſt iudex delinquentem in ſui præſentia. ibid. co.2
Qui vna correctione fraterna incipit corrigi credendum eſt quod iterum adhibitis aliis omnino corrigetur. pag. 22. co.1
Conuenit vt delinquens aliquando per amicum ſecreto fraternaliter corrigatur. ibid.
Crudelis eſt qui non corrigit ſecreto fratrem. ibid.
Humiliter ſunt prælati à ſubditis corrigendi. pagina 27. co.1
Volentibus corrigere perſonis grauibus alij parua nota non debent corrigere. ibid.
Prælatus vt poſſit corrigere ſubditos debet in ſe peccatum corrigere. ibid.
Omnes tenentur corrigere fratrem ex ignorantia præcepta decalogi tranſgredientem. ibid.
Non tenentur prælati cum periculo mortis corrigere fraternaliter ſubditus. p.28.co.2
Proprium prælatorum eſt corrigere ſubditos. pagina 67. colum.1

Correctio.

Correctio publica delictorum mores componit. pagina 15. co.2.
In correctione fratrum quando delictum eſt ſecretum prudentia & charitas maximè neceſſaria. p.17.co.2
Correctio eſt diſſimulanda ne inde aliquid deterius contingat. ibid.
In correctione maximè emenda fratris prætenditur. ibid.
Correctio fraterna non obligat quando peccatum eſt publicum. pa.20.co.1.& 2
Correctio fraterna quando peccatum eſt ſecretum & ſperatur emenda. ibid.
Correctio fraterna quomodo obligat. pa.26.co.2
Correctio fraterna non fit niſi ratione peccati mortalis. ibi.
Obligat correctio fraterna ſi non timetur damnum, & ſperatur emenda. pa.27.col.1
Non obligat correctio fraterna quando timetur conturbatio in congregatione & non ſperatur emenda. ibidem co.2
Correctio aliquando eſt dilatanda. ibi.co.2
Exiſtens in peccato mortali non deobligatur à correctione fraterna. ibid.
Correctio fraterna coram vno aut duobus teſtibus adhibēda. pa.28.co.1
Correctio fraterna charitatiua eſt reiteranda. ibid.

Defi-

Deficientibus idoneis teſtibus coram prælato debet fieri correctio. ibid.
Correctio coram prælato eſt vltimum remedium. ibid.
Correctio fraterna obligat cum periculo vitæ quando quis videt propter eius defectum fratrem æternaliter moriturum. ibid.
Correctio fraterna non obligat cum periculo. ibi.co.2
Ante accuſationem non eſt præmittenda neceſſario correctio fraterna. ibi.co.2
Correctio monachorum magis verbis quam verberibus fieri, debet. pag.60.co.1

Coronare.

Imperator coronatur à Summo Pontifice. pag.189.co.1

Corporalia.

Religioſi laici poſſunt tangere & lauare corporalia.pag.349 co.1.
Neque laici, neque fœminæ poſſunt tangere neque lauare corporalia. ibid.
Moniales poſſunt tangere & lauare corporalia. ibid.

Culpa.

Culpa quædam lata leuis & leuiſſima.pa. 90.co. 1. & pag. 91.vbi explicatur.

Chriſtus.

Chriſtus Dominus, vt rex eiecit de templo ementes & vendentes. pa.189 co.2
Chriſtus Dominus abſoluit adulteram. ibi.

Chriſma.

Pro Chriſmate conficiendo eſt priuilegium in Indiis. pag. 292.col.1

Clauſura.

Clauſuram in minimo frangens non eſt excommunicatus. pag.202. col. 2

Clauſula.

Clauſula vt non cenſeatur reuocatum priuilegium niſi de verbo ad verbum fiat expreſſa mentio. pagina 9. columna 1
Clauſula ſummariè & de plano & ſola veritate inſpecta explicatur. pa.12.co.1
Clauſula ex certa ſcientia & motu proprio priuilegia reuocata reualidat. pa.84.co.2
Clauſula poſita inter vnum capitulum ad aliud tantum refertur. pa.123.col.1
Clauſula poſita inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur. ibid.
Clauſula, vt ſibi viſum fuerit deſignat arbitrium boni viri. pa.341.co.2.
Clauſula, tuam conſcientiam oneramus non deſignat neceſſario induſtriam perſonæ. ibid.

Clemens Septimus.

Clemens Septimus Papa fuit multo poſt Alexandrum. VI. pa.337.co.2.

Crimina.

Crimina quoad correctionem non poſſunt præſcribi.pa.19.co. 2.& 2.vide in verbo dicta & in verbo peccata.

D.

Damnum.

D*Amnum, ita debet reſeruari vt quominus poſſit tertius lædatur.* pa.21.co.2

Debita.

Debita ciuilia debita piis locis debent peti coram iudice ſeculari. pa.187.col.2
Ordinarij non poſſunt compellere exemptos vt ſoluant debita. p.19.co.2
Pro debito ciuili poteſt monachus capi à iudice ſeculari, modo probetur ingreſſum fuiſſe religionem in fraudem creditorum. pa.188.co.2
Pro debito ciuili poteſt capi clericus qui in fraudem clericorum fuit ordinatus. ibi.

Decima.

Decima eſt omnium bonorum mobilium licite acquiſitorum pars decima. pa.97.co.1
Decima eſt triplex. ibid.
Decima debetur de iure diuino. pa.97.co.2.in fin.
Summus Pontifex poteſt aliquibus concedere exemptionem à decimis. ibi.
Papa poteſt laicis concedere decimarum perceptionem.ibid. col.2.
Papa de facto conceſſit aliquibus perceptionem decimarum. ibi.co.2
Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas. pa 98.co.2
Nobiles Calatrauæ præſcripſerunt decimas. ibid.
Regibus Catholicis eſt conceſſum in regno Granatæ ius percipiendi decimas. pa.98.col.2
Religioſi ſecundum diuerſa tempora tenebantur ſoluere decimas & ſecundum alia ab eis ſoluendis fuerunt exempti. pa.96.& pa.100.101.
Coloni conducentes poſſeſſiones religioſorum non tenentur ſoluere decimas. ibi.
Decimæ perſonales non ſunt petendæ à ſeruitoribus monaſteriorum. pa.102.co.2
Moniales ſunt exemptæ à decimis. ibi. & pag. 103.colum.1. & 2
Nullus præter Papam poteſt concedere exemptionem à decimis. pa.9.col.1
Exemptio à decimis conceſſa eſt religionibus & non perſonis particularibus. ibid.
Exemptio decimarum conceſſa religionibus non perditur negligentia particularium. ibi.& pa.103.col.2
Religioſi confitentes & prædicantes tenentur facere conſcientiam de decimis. ibid.colum.2.& pag. 104.colum. 1. & 2
Nolentes ſoluere decimas non ſunt abſoluendi. ibid.
Ius percipiendi decimas competens Epiſcopis, quo ad quo tam pendet à Summo Pontifice. pa.227.co.1
Fratres Hieroſolymitani ſoluunt decimas de rebus patrimonialibus. pa.208.co.2
Decimæ debentur ad modum tributi. ibid.

Decipere.

Decipere decipientem illicitum apud Chriſtianos licet fuerit licitum apud Gentiles. pa.96.co.1

Deceptio.

Sæpe in cauſis examinandis contingit deceptio. pagina 111. col.2
Deceptus non videtur conſentire. pag.128.col.2

Declarare.

Conſtitutio debet declarari iuxta terminos iuris à quo fuit originata. pa.70.col.1
Declarare non poſſunt ordinarij priuilegia regularium.pa. 203.co.1.

Declaratio.

Declaratio eſt quædam diſpenſatio circa ius. pagina 111. col. 1
Declaratio iuris ita debet fieri vt à proprietate ſermonis non recedatur. pa.115.col 2
Declaratio priuilegij pertinet ad Papam. pagina 203.columna.1
Declaratio priuilegiorum regularium ad iuris peritos eſt commiſſa. ibid.
Priuilegia regularium non poſſunt ordinarij interpretari. ibi.co.2

Defenſio.

Defenſio eſt de iure naturali. pa.52.col.1
Defenſio naturalis etiam facinoroſis non eſt deneganda. pa.56.co.2

Defendere.

Duobus modis poſſunt ſe defendere exempti ab ordinariis. pa.202.co.1

Definitores.

Definitores in religionibus non concludunt negatia vt conſiliarij Regum. pa.83.col.2
Definitores ex officio tenentur ſecundum Deum ſuffragari. pa 106.col. 1
Definitores tenentur non ſilere quando oportet, vt ſuperioribus reſiſtatur. ibid.
Definitores debent quando oportet dicere veritatem etiamſi ſuperiores contriſtentur. ibid.col.2
Definitores cum reuerentia loqui in conſultationibus oportet. ibid.
Definitores non debent acquieſcere ſuperioribus niſi in cauſis ab eis aſſignatis. pa.107.co.2.& p.108.co. 1
Definitores tenentur dicere veritatem etiamſi ſciant ſuperiores eam non ſecuturos. ibidem
Definitores in ſuffragiis dandis habere debent libertatem ſecundum locum & tempus. ibid.
Definitores coram prælatis debent cauere à verbis aſperis dicendis, & ab aliis ſignis irreuerentiæ. ibid.
Definitores debent dare ſuffragia etiam ſi ſciant prælatos magis irritandos. ibi.col.2
Definitores poſſunt dare ſuffragia contra ſuam mentem ne ex negatione maius malum religioni eueniat. ibid. & pag.109.col.1
Definitoribus debent dici cauſa, quæ ipſos mouere aut diſſuadere poſſint ad decidendum. ibid.
Definitores tenentur conferre cauſas vt proferant ſententiã. ibidem
Definitores tenentur accedere ad diffinitorium quando à ſuperioribus vocantur. ibid.col.2
Definitores tenentur ſubſcribere ſententiæ à maiori parte approbatæ. ibid.col.2
Definitores peccant aliorum definitorum ſuffragia reuelando. ibid.
Definitores in religionibus vt conſiliarij ſunt iuridice introducti. pag.104.col.2
Definitores in aliquibus religionibus habent votum conſultiuum & deciſiuum. pag.105.col.1.& 2
Vide in verbo Conſiliarij.

Degradati.

Clerici degradati debent exui veſtibus clericalibus, pagina 349.col.2.

Delegatus.

Delegatus Papæ procedens contra exemptos non procedit, vt Ordinarius. pa.8.co.2.
Delegatus Papæ contra clericos procedit, non contra exemptos. ibid.
Iudici delegato iniuſtè, non notoriè procedendo difficulter reſiſtitur. pag.63.co.1
Delegatus poteſt mandare ordinario vt ſuam ſententiam exequatur. ibid.
Per delegationem ablata cenſetur iuriſdictio Ordinario. pag.63.co.2
Per delegationem non cenſetur ablata poteſtas Ordinario ad defendendum ſuum ſubditum. ibi.
Quando ab Ordinario iuſtè reſiſtitur delegato remanet delegatus, vt priuatus. ibid.

Dilapidator.

Dilapidator bonorum monaſterij grauiter puniatur. pag. 85 col.2.
Monachi conſpirantes contra Abbatem dilapidatorem bonorum monaſterij, digni ſunt pœna. ibi.col.2

Denunciatio.

Denunciatio in aliquibus caſibus vim obtinet accuſationis. pag.18.co.1.
Denunciatio eſt duplex. pa.20.col.1
Denunciatio differt ab accuſatione. ibid.
Denunciatio procedit à charitate. ibid.
Denunciatio Euangelica debet præcedere iudicialem, niſi peccatum denunciandum ſit contra bonum publicum. pag.20.co.1.& 2.
Denunciatio iudicialis eſt actus iuſtitiæ. ibid.
Ad eam omnes non tenentur. ibid.
Denunciare non poſſunt excommunicati. pag.20.co.1
Denunciare non poſſunt infames. ibid.
Denunciare non poſſunt religioſi in cauſa ſanguinis, niſi adhibita proteſtatione. ibi.
Denunciare poſſunt religioſi Bannitos regni Aragoniæ. ibid.
Denunciatio eſt facienda nulla præuia correctione, quando peccatum redundat in damnum tertij. pa.21.co.2.
Contra quando peccatum eſt in damnum delinquentis ſolum. ibid.
Denunciatio non facienda iudici etiam vt patri quando timetur deterioratio. ibid.
Denunciatio eſt facienda iudici vt patri quando conuenit etiam ſi infamia ſequatur delinquenti. pagina 22. col. 1.& 2
Ad denunciandum charitas neceſſario ſeruanda. ibid.
Denunciatio iudicialis eſt facienda, ſi etiam timeatur deterioratio delinquentis. ibid.
Non eſt denunciatio iudicialis proponenda, ſi delinquens aliquo modo admonitione ſecreta eſt correctus. ibid.
Audita à gente praui nominis nemo tenetur denunciare. ibi.co.2.
Denunciationes non facilè debent credi. pa.23.co.1.& 2.
Denuntiationes ſecularium contra eccleſiaſticos in plurimũ ſunt ſuſpecta. ibid.
Denunciationes mulierum garrularum ſunt vitandæ. ibid. co.2.
Denuntiationis circumſtantias debent iudices perſcrutari. ibid.
Denunciatores & delatores nimis odio habentur. ibid.
Princeps qui denunciatores & delatores non caſtigat irritat. ibid.
Denunciationes contra prelatos à ſubditis data in plurimũ falſa. p.23.co. 1
Aliqui denunciatores non probantes pœnæ talionis ſubduntur. p.23.col.1.
Non ſemper tenetur denunciator probare, quod denunciat. ibid.
Denunciator iudicialiter peccat non potens probare quod denunciat. ibid.
Denunciator non facit numerum cum alio teſte. pa.39.col. 1
Denunciatio iuridica eſt quæ fit coram iudice competente. pa.78.co.1

Derogare.

Vide in verbo reuocare.

Determinatio.

Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. pa.334.co.1

Detruſio.

Detruſio in monaſterio vel in carcere eſt magna pœnitentia. pa.17.co.1
Detruſio in monaſterio eſt magna pœna. pa.67.col.1
Detruſio in monaſterio religioſo non eſt magna pœna. ibid.
Criminoſi ad pœnitentiam agendam in monaſterio detrudebantur. ibid.col.2

Deus.

De Deo debemus ſentire in bonitate. pag.111.col.2
Deo dicata non poſſunt contra voluntatem ipſius vſurpari. pag.275.col.1

Dictio.

Dictio, etiam, implicat caſum minus dubium. pag.265. col. 1.& 2
Dictio, duntaxat, explicatur per affirmationem cui adiungitur. pa.266.col.2
Dictiones, penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem. pa.241.col.1

Diſpar.

Homines diſpares profeſſione in vitam non debent aſſociari. pag.153.col.2

Diſpen-

Diſpenſatio.

Petens diſpenſationem & ea vtens ſine cauſa peccat. p.115. col 1.

Diſpenſatus ſine cauſa in iure humano tutus eſt in conſcientia. ibid.

Diſpenſatio ſine cauſa in preceptis ab inferioribus à Papa eſt irrita. ibid.

Papa non poteſt diſpenſare ad libitum in votis. ibid.

Aliqua diſpenſationes in preceptis regula Beati Patris Franciſci ſunt ſubreptitia. p.113.col.2

Diſpenſatio in dolo & fraude conſequuta eſt nulla. ibid.

Committens delictum vt cum eo facilius diſpenſetur non obtinet diſpenſationem. ibid.

Non quæcunque taciturnitas facit irritam diſpenſationem. ibid.

Facultas ad diſpenſandum alicui conceſſa non finitur morte concedentis. ibid.

Diſpenſandi poteſtas competit prælatis circa præcepta & circa vota. p.115.col.1.& 2

Diſpenſatio facta ad teſtandum non expirat morte concedentis. p.114.co.1

Diſpenſatio voti intelligenda eſt ad modum diſpenſationis legis. p.115.col.1.& 2

Quando prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſetur diſpenſare. p.115.col.2

Si eſt iuſta cauſa diſpenſandi ſubditus tenetur præſumere diſpenſare prælatum quando aliquid præcipit. ibid.

Diſpenſatio contra ius commune ſtrictè interpretatur. ibid.

Diſpenſatio gratioſa latè interpretatur. ibid.

Diſpenſatio non ita interpretatur ſtrictè, vt non veniant acceſſoria. ibid.

Diſpenſatio in corpore iuris incluſa latè interpretatur. ibid.

Diſpenſatio à diſtribuendo deriuatur. p.110.col.2

Papa prouidens ſcienter inhabilem cenſetur diſpenſare. ibi.

Diſpenſatio alia tacita, alia expreſſa. ibid.

Tacita diſpenſatio prælatorum inferiorum parum vtilis. ibi.

Inferiores non poſſunt diſpenſare niſi allegent cauſam. ibid.

Diſpenſatio expreſſa fit quando apponitur verbum, diſpenſamus, aut verbum permittimus. ibid.

Diſpenſatio, priuilegium, declaratio, & Epicheia differunt. ibid.

Diſpenſatio conceditur ad partis petitionem non vero priuilegium. ibid.col.1

Soli prælati poſſunt diſpenſare. ibid.

Diſpenſationes non ſunt faciliter concedendæ. p.112.col.2

Aliqua ſunt leges in quibus expediret vt nunquam diſpenſaretur. p.113.col.1

Laudantur Carthuſienſes, quia nunquam in eſu carnium petunt diſpenſationem. ibid.

Negare in aliquibus caſibus diſpenſationem eſt neceſſarium. ibid.

Diſpenſatio non poteſt fieri niſi in commune bonum. p.156. col. 2

Diſpenſatio ad duo beneficia eſt ſtrictè interpretanda.p.159. col 2

Dictiones penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem. p.241.col.1

Prælati quando ab ipſis petitur diſpenſatio non debent hoc conſcientia ſub litorum relinquere. p.296.col.1

Poſſunt Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis vt comedant oua & caſeum in quadrageſima. ibid.

Diſpenſationes relaxant religionem. p.304.col.2

Virtute diſpenſationis tranſgreſſio legis non eſt peccatum. p.328.col.1

Diuitiæ.

Diuitiæ & poſſeſſiones multum nocuerunt eccleſiæ & religionibus, ſed fortè non minus damnum cauſaret nimia paupertas. p.191.co.2

Dolus.

In quibus debet præcedere diligentia & non præcedit, præſumitur dolus.

Nemo ex ſuo dolo debet lucrum reportare. pa.183.col.1.vide. fraus.

Domeſtici.

Domeſtici admittuntur quo ad faciendum iudicium non quo ad probationem. p.4.col.1

In cauſis regularium domeſtici admittuntur ad teſtificandum. ibid.& pa.38.col.2

Domeſtici ſunt qui in expenſis alicuius commenſales continuè exiſtunt. p.214.col.2

Domicilium.

Domicilium contrahitur per matrimonium. p.153.co.2

Donatio.

Donatio eſt datio liberalis ſiue reddibilis. p.116.co 1

Donatio eſt res licita nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio. ibid.

Donatio eſt duplex inter viuos & cauſa mortis. ibid.

Donatio omnium bonorum etiam futurorum non valet niſi in fauorem piæ cauſæ. ibid.col.2

Religioſi prohibentur facere donationes. ibid.

Religioſi cum licentia prælatorum non prohibentur facere donationes remuneratorias. ibid.

Fratres Minores regularis obſeruantiæ nec intra ordinem nec extra poſſunt facere donationes niſi certis conditionibus ſeruatis. p.117.col.1.& 2

Syndicus fratrum minorum non poteſt donare res ipſorum fratrum, niſi in ipſorum fratrum vtilitatem. ibid.

Religioſi non poſſunt recipere res donatas ſine licentia prælatorum. ibid.

Donatio facta Deo publicè quando quis ingreditur monaſterium non reuocatur non ſecuta profeſſione. ibid.

Donatio facta à Canonico ante eius mortem de his, quæ non erant ad diuinum cultum ordinata valet. ibid.

Religioſi habentes bonorum adminiſtrationem poſſunt aliquid donare. ibi.col.2

Religioſus præfatus non poteſt facere donationem cauſa mortis. ibid.

Donatio facta à volente ingredi religionem intuitu ingreſſus dubitatur an ſit valida.pa.119.col.1.& 2.& p.120. vbi hoc explicatur.

Donatio facta ante ingreſſum religionis iure communi antiquo ſine dubio erat valida. ibid.

Donatus ante ingreſſum religionis præſumitur de religione præcogitaſſe. ibi.

Donatio facta cauſa mortis à nouitio ſine ſolemnitate Concilij Tridentini valet. ibid.

Donatio facta à nouitio non ſecuta profeſſione ipſo iure reuocatur. p.121.co.1

Non reclamante intra quinquennium profeſſo donatio ab eo facta, eſt rata. ibid.

Donatio facta à nouitio ſi moriatur ante profeſſionem irrita eſt. ibid.col.2

Donatio facta à nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valet, etiam ſi in ea non ſeruetur forma Concilij Tridentini. ibid.

Non valet donatio nouitij ſine authoritate Ordinarij facta. ibid.col.2

Donationes nouitiorum Societatis Ieſu non eſt neceſſarium quod fiant ſecundum formam Concilij Tridentini.p.123. col.1

Donatio remuneratoria eſt merces laboris. p.132.col.1

Syndicus fratrum Minorum poteſt extra religionem aliquid donare. p.133.col.1

Donatum.

Donatum ob turpem cauſam factum à religioſo debet reſtitui conuentui. p.351.col.1

Dos.

In dotibus recipiendis à monialibus non committitur ſimonia. p.125.col.1.& 2

Dos datur maritis pro oneribus matrimonij. p.124.co.2

Petitio dotis in monaſterijs locupletibus malè audit. ibid. col.1.& 2

Taxatio dotium pro maritandis mulieribus pertinet ad bonum publicum. ibid.
Prælati poſſunt taxare dotes. ibid.col.2.& pa.125.col.1
Principes poſſunt taxare dotes pro mulieribus maritandis. ibid.
Prælati cum conſenſu monialium conuentus poſſunt taxare aliquam dotem particularem. pa.125.col.2.& pag.126.col.2
Taxatio dotis pro moniali debet eſſe prudentialis. ibid.
Taxationem dotis particularis poſſunt prælati in ſuo conuentu facere quando id petit circunſtantia negotij. ibid.co.2
Ita inualuit conſuetudo paciſcendi dotes pro monialibus, vt in nihilo ferè ſcrupulizetur. ibid.co.2
Dos ante profeſſionem non poteſt recipi. p.126.col.1.& 2
Immodicas dotes recipere pro ingreſſu monialiũ malè ſonat. p.127.col 1
Certam pecuniæ quantitatem recipi à monaſterio donec dos ſoluatur non debet omnino damnari. pag.127.col.1.& 2.& pa.128.col.1.& 2
Pro dote promiſſa marito poteſt ipſe maritus recipere aliquid vltra ſortem principalem donec ſoluatur dos. ibid, p.133.col.1
Tenetur maritus de integra dote reddenda vxori. pag.127.col.2
Conuentus poteſt agere pro recuperanda dote, quando hæreditas non obtenta pro ea fuit promiſſa. p.128.col.1.& 2
Maritus non tenetur vxorem accipere & alere, donec ſibi ſoluatur dos. ibid.
Cum monialis transfertur authoritate prælatorum, ad aliud monaſterium debet deferri dos. ibid.

Ducatus.

Ducatus eſt dignitas Regalis à ſolo Rege creata, & eſt feudum intitulatum. p.247.co.1

Duratio.

Generalis in ordine Minorum durat per ſexennium, Prouinciales & Guardiani per triennium durant. pag.149.col.1.& pa.150.col.1
Triennium Prouincialium, & Guardianorum non punctualiter, ſed de capitulo in capitulum numerandum. p.154.col.1.& 2.& pa.155.col.1

Eccleſia.

Eccleſia ſumptis perſonaliter, & collegium idem ſunt. p.242.col.1.& 2
Per Eccleſiam intelligitur monaſterium, hoſpitale & pia ædificia authoritate Epiſcopi facta. p.89.col.2
Effringit Eccleſiam qui effodit parietem, vel ſi fecit aliquam violentiam. ibid.
Effringens Eccleſiam eſt excommunicatus. ibid.
Qui reſerit claue Eccleſiam, aut clauem ſubripit vt reſeret, non dicitur effractor. ibid.
Eccleſia non ſignificat monaſterium. p.82.col.2
Eccleſia non poteſt ad humanos & profanos vſus conuerti. p.131.col.2
Eccleſia ſæcularis facilè regularis efficitur. ibid.
Eccleſiæ fratrum Minorum ſunt Eccleſiæ Romanæ non autem monaſteria, neque hortus. p.132.co.2
Infringentes & ſpoliantes Eccleſias remanent excommunicati. p.136.col.1.& 2
Iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſiæ, aut monaſteriorum ab excommunicatione liberantur. ibi.co.2
Iudices infringentes portas Eccleſiæ non vt apprehendant delinquentes ibi cuſtoditos, ſed vt videant, an ibi ſint, non incidunt in excommunicationem. p.137.co.1
Occultus effractor Eccleſiarum eſt excommunicatus. ibid.
Excommunicatio contra effractores Eccleſiarum eſt Papæ, aut Conſeruatori Eccleſiarum reſeruata. ibid.
Non poſſunt malefactores ab Eccleſijs extrahi ſine licentia Ordinarij. p.138.co.2
Delinquentes extracti ab Eccleſia debent reponi in carcere Eccleſiaſtico. ibid.
Extracti ab Eccleſia & in carcere Eccleſiaſtico repoſiti debent humaniter tractari. ibid.& pa.139.col.1
Extractos ab Eccleſia iudices aliquando malè tractant ibid.
Delinquens extractus ab Eccleſia ſine licentia Epiſcopi poteſt ſe ipſum defendere. ibid.col.1
Conſtitutio Gregorij XIII. de immunitate Eccleſiarum recepta in Hiſpanijs eſt maximè conſona iuri & æquitati. ibid.col.2
Fides data à iudicibus reducendi ad eccleſiam eos qui eius immunitate gaudent, non liberat ab irregularitate religioſos, quibus data eſt, ſi de facto ſuſpendatur. ibi.
Eccleſia in cauſis ſpiritualibus trahit laicum ante iudicem Eccleſiaſticum. p.193.col.1

Ebrietas.

Ebrietas à religioſis aliena. p.87.col 2
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ibid.
Apud Gentiles vitium ebrietatis deteſtabatur. ibid.
Ebrietas religioſorum non debet caſtigari priuatione miſſæ tantum. ibid.col.2
Ebrietas indicijs probatur. ibid.col.2.& p.88.col.1

Edere.

Prælati monachorum poſſunt diſpenſare cum monachis vt edant carnes. p.195.col.2
Statutum non edendi perpetuo carnes apud Carthuſienſes rationabile eſt. pag.350.col.2.& pag.304.
Vide in verbo eſus.

Ædificare.

Magiſtratibus, Correctoribus & Iudicibus, conuenit ædificia in Republica erigere. p.129.col.1
Prioribus conuentualibus conuenit in ſuis monaſterijs ædificare. ibid.
Noua ædificia non ſunt incipienda donec vetera reparentur. ibid.col.2
Ædificia non debent incipi niſi redditus, aut eleemoſyna ad ſumptus adſint. ibid.
Melius eſt ædificare monaſterium quam collegium ſæculare cæteris paribus fundare. ibid.
Regulares non poſſunt ædificare de nouo monaſteria ſine licentia Ordinarij. p.130.co.1.& 2
Non ſufficit ad ædificandum monaſteria de nouo licentia Ordinarij, ſed neceſſaria eſt licentia Summi Pontificis. ibid.col.2
Licentiam Summi Pontificis iam habent ad dicta ædificia. ibid.
Monaſteria non poſſunt ædificari iuxta alia monaſteria intra certas cannas. p.133.col.1.& 2
Priuilegium ad ædificandum monaſteria ſine licentia Ordinarij per non vſum decennij non amittitur. p.193.co.2

Ægrotus.

Ægrotus olim etiam hodie præſumitur. p.159.col.1

Electio.

Eligi non poſſunt in prælatos niſi ſint eiuſdem ordinis. p.348.col.2
Electio Abbatum pertinet ad conuentum. ibid.
Miniſter generalis ordinis Minorum quomodo eligendus. p.149.col.1.& 2
Eligentes indignum peccant, ſed non eſt irrita electio. p.151.col.1
Electio deuoluitur ad Præſidentem, quando primo die naturali non concordant electores. p.152.col.1.& 2
Differre electionem Generalis, aut Prouincialis magnum damnum. ibid.
Valida eſt conſtitutio vt ſeptem ſcrutinijs per actis non concordando ſuffragantes, electio deuoluatur ad capitulum. ibid.& col.2
In electione diſcretorum non concordando per vnum diem non deuoluitur electio ad conuentum. p.153.col.2
Non debet eligi in Prælatum qui eſt alterius ordinis. ibid.
Conſuetudine poteſt introduci, vt ex certo gremio electio fiat. p.154.col.1.& 2
Legatus non poteſt diſpenſare vt eligatur vir diſparis profeſſionis ibi.col.2

Irrita

Google

Irrita eſt electio vbi maior pars non conſentit. ibid.

Eligens tribuens maiorem partem non electo grauiſſimè peccat. ibid.

Statutum de non eligendo niſi habentem certum curſum literarum, non habet locum in defectu parui. p.155.col 1

Mortuo prælato ſtatim alius eſt eligendus. ibid.col 2

Valet electio Prælati non idonei, & omnia coram eo facta. ibid.

Antequam ſepeliatur Prælatus niſi ex magna cauſa poteſt fieri alterius electio. ibid.

In Eccleſijs cathedralibus & regularibus ceſſante impedimento tenentur electores intra tres menſes eligere. ibid.

Electio electo intra octo dies eſt præſentanda. ibid.

Electus intra menſem tenetur conſentire. ibid.col.2

Electio Abbatum & Priorum pertinet ad conuentum de iure communi. p.157.col.1.& 2

Guardiani in ordine Minorum aliquando à conuentu, aliquando à definitorio eliguntur. ibid.

Digniores ſunt in prælatos eligendi. ibid.

Electores eligentes indignum per id quod tantum ſciunt in confeſſione ſacramentali, non remanent excommunicati. p.158.col.1

Electores debent detegere etiam ſecreta impedimenta quæ obſtant eligendis. p.157.col.2.& p.159. col.1

Non electus propter infirmitatem non poteſt eligi, niſi probetur ſanus. p.158.col.2

Diſpenſatus ad duo beneficia poteſt eligi in Abbatem. p.159. col.2

Conſentiens electioni de ſe factæ videtur præſtare conſenſum. ibid.

Conſentire præſtando conſilium electioni de ſe facta videtur ambitioſum. p.160.co.1

Compromiſſarij poſſunt eligere vnum ex ipſis. p.160.col.2

Renunciatio ſuffragij à compromiſſario non debet prodeſſe vt maior pars in eum conſenſiſſe dicatur. ibid.

Collegium poteſt in vno ad electionem. p.161.col.2

Iſte vnus non poteſt ſe eligere. ibid.

In electione per compromiſſum poteſt vnus compromiſſarius ſe ipſum eligere. p.162.col.1

Non valet electio facta per compromiſſum ab vno, omnibus alijs præſentibus, & non conſentientibus. ibid.

In electionibus per compromiſſum debent omnes compromiſſarij ſigillatim inquiri. ibid.

Electio compromiſſarij facta de ſe ipſo cum facultate aliorum eſt valida. p.162.col.1

Electio de ſeipſo immediatè ambitioſa. ibid.

Non licet ſuffragatoribus conuenire vt electio maneat ſecreta. ibid.

Electio Abbatiſſarum pertinet ad conuentum. ibid.col.2

Electio monialium debet fieri per ſchedulas obſignatas in ordine Minorum, ibi. & per vota ſecreta in alijs religionibus. ibid.

Conſenſus ſuffragatorum in electionibus debet præſtari collegialiter. ibid.

Conſenſus medietatis conuentus in electione non requirit maiorem partem ſed tantum medietatem. ibid.

Monialis corrupta non poteſt fieri diſpenſatione eligi in Abbatiſſam. p.164.col.1

Electio metu facta eſt nulla. ibid.

Metus reuerentialis in foro conſcientiæ vitiat electionem. ibid.

Electio Guardianorum & Abbatiſſarum eſt triennalis quando eliguntur à conuentu aut definitorio, non tamen quando eliguntur per præſentationem à Patrono. p.164. col.2

Abbatiſſa non tenentur eligere præſidentem triennalem. ibid & pa.165.col.1

Subditus electus tenetur conſentire electioni de ſe factæ. ibid. col.2 niſi cauſam habeat non acceptandi. ibi.& pa.166. col.1

Religioſi electi extra ordinem non poſſunt conſentire electioni ſine licentia ſuorum prælatorum. ibid.

Intereſt Reip. vt digniores ad publica officia eligãtur. p.167. col.1

Non prohibetur in electionibus ſubornatio bona, ſed mala. ibid.

Non eſt danda via ſeruis domini vt faciliùs pateat eligi ad aliquod melius, ſi fuerint deteriores. p.113.col 2

Electio eſt idonea perſona ad dignitatem vel fraternam ſocietatem, ſeruata forma canonica facta vocatio. pag.140. col.1.& electio eſt triplex, ibi.& col.2

In electione per ſcrutinium tres debent adeſſe ſcrutatores, ſi poſſint haberi. ibi.co.2

In electione per ſcrutinium debent ſcrutatores iurare ſe ſeruaturos ſecretum. p.140.col.2

Scrutatores poſſunt protendere electionem in alium diem, ſi opus fuerit. ibid.

Suffragia purè & non conditionaliter in electionibus ſunt ferenda. ibi.col.2

In electionibus Cathedralium, & Collegialium Eccleſiarum habeat vocem tantum ſacris inſigniti. p.141.col.1

Apud mendicantium electiones ſacris non inſigniti non prohibentur à iure vocem habere. ibi.& pa.142

In ordine Minorum in aliquibus partibus laici fratres habent vocem in electionibus per ſcrutinium. pa.144.col.1. & pa.144.col.2

In electionibus ſuffragia poſſunt ſuppleri. ibid.

Re integra ſuffragium datum poteſt reuocari. ibi.col.2

Conuenientius eſt fieri electionem per ſchedulas obſignatas, quam per ſortes. p.145.co.2

Electio per ſortes aliquando fuit in vſu. ibi.

Electio valet etiam ſi publicetur fraude aliquorum. ibid.

Electio debet eſſe libera. ibid.col.2

Coarctatio ad quatuor aut quinque tollit libertatem in electione. p.145.col.1

Coarctatio ad certum genus perſonarum in electione iuridica eſt. ibid.col.2

Coarctatio ad tres aut quatuor in electione maximum damnum adfert communitati. p.145.co.1

Non poſſunt in electionibus priuari voce actiua & paſſiua, niſi de aliquo crimine conuicti. ibid.

Commiſſio facta vt in electionibus priuari poſſit voce actiua & paſſiua debet intelligi ſeruato iuris ordine. pag.146. col.1

Electio facta excluſis aliquibus quibus competebat electio, poteſt reiterari. ibid.col.2

Non valet conſuetudo vt tantum prudentiores & prouectiores ætate admittantur in electionibus religioſorum. p.147.col.1

Melior eſt electio facta à multis, quam à paucis. ibid.co.2

Votum, datum contra ordinem iuris in electionibus non facit numerum. ibi.col.1

Electio ſtatim eſt publicanda. ibid.

Publicato ſcrutinio in electionibus non poſſunt ſuffragatores variare. ibid.col.1

Electio per vota ſecreta non poteſt commodè non fieri. ibid.

Ante electionem miſſa Spiritus ſancti eſt dicenda. pa.148. col.1

Ante electionem Præſes debet abſoluere vocales ab excommunicatione. ibi.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna certa moraliter non repugnat paupertati monaſticæ. p.358.col.1

Ad eleemoſyna, largiendas tenentur monaſteria. pag.112. col.2

Religioſi ſine expreſſa, aut tacita licentia ſuorum prælatorum non poſſunt dare eleemoſynam. p.172.col.1.& 2

Vxores poſſunt ſine licentia maritorum facere eleemoſynas conſuetas. ibid.

Religioſi in eleemoſynis conſuetis faciendis non debent ſcrupulis agitari. ibi.

Commendatarij ordinum militiarum tenentur de redditibus

tibus commendatariarum eleemoſynam præſtare.p.173. col.1
Fratres Minores de obſeruantia poſſunt impedire Fratres conuentuales vt in ſuis locis eleemoſynam petant.ibid. col.1.& 2
Mendicantes & alij Religioſi poſſunt petere eleemoſynam ſine licentia Ordinarij. p.174.col.2
Quærere eleemoſynam publicando indulgentias eſt prohibitum. ibid.
Epiſcopi & beneficiarij etiam regulares tenentur facere eleemoſynas de rebus eccleſiaſticis. p.177.col.2

Emptio.

Emptio non poteſt eſſe ſine pretio. p.39.col.2

Epiſcopus.

Epiſcopi iurant ſeruare canones. p.61.col.1
Epiſcopi habent poteſtatem corrigendi ſubditos. p.63.col.1
Epiſcopus non poteſt cauſam agere ſine clericorum præſentia. ibid.
Epiſcopus non poteſt ponere interdictum neque clericos ſuſpendere ſine iudicio Capituli. ibid.
Epiſcopus in determinandis litibus conſilium Capituli tantum debet requirere. ibid.
Religioſi non poſſunt acceptare epiſcopatum ſine licentia ſuorum prælatorum. p.175.col.1
Religioſi bono ſine appetentes Epiſcopatum, non peccant. ibid.
Epiſcopatus eſt bonum opus ſed deſiderium eius aliquando prauum. ibid.
Epiſcopatus eſt perfectior religionis ſtatu. ibid.
Monachus factus Epiſcopus non eſt omnino ſolutus à Regula monaſtica. p.176.co.1
Monachus factus Epiſcopus priuatur priuilegijs religionis. p.176.col.2
Monachus cui poſt epiſcopatum collata ſunt Abbatia alterius ordinis nulla facta mentione de monachatu non habet ius ad talem Abbatiam. ibi.
Bona acquiſita à monacho ante epiſcopatum pertinent ad monaſterium. p.177.col.1
Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam. ibid.col.2
Hæc hæreditas acquiritur epiſcopatui. ibid.
Monachus factus Epiſcopus non eſt dominus ſed diſpenſator rerum Eccleſiaſticarum. ibi.co.2
Monachus factus Epiſcopus tenetur res Eccleſiæ pauperibus diſtribuere. ibi.
Epiſcoporum baculum ſymbolum eſt iuriſdictionis temporalis. p.190.co.1
Baculum recipiunt Epiſcopi à Summo Pontifice.
Epiſcopus poteſt abſoluere monachum ſibi à prælato commiſſum. p.198.co.2
Epiſcopi olim erant Generales regularium. ibid.
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet. ibid.co.2
Lex Epiſcopi duplex diœceſana & iuriſdictionis. pag.199. col.1
Epiſcoporum iuriſdictio ſpiritualis pendet à Papa. pa.200. col.1
Epiſcoporum præſtantiſſimi coadiutores religioſi. ibid.
Epiſcopi aliquando reddunt Regularibus malum pro bono. ibid.
Epiſcopi regulares exemptos trahebant inuitos ad inferiora tribunalia. ibid.
Epiſcopi inexperti inſtituti regularis turbabant regularem diſciplinam. ibid.
Epiſcopi propter grauamina Regularibus illata perdiderūt poteſtatem in eos. ibid.
Non erat in vtilitatem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum ſubiectio, quam habebant Epiſcopi. ibi.co.2
Ab Epiſcopis recipiunt Regulares Chriſma, Oleum, conſecrationes altarium, &c. ibi.
Epiſcopi non poſſunt compellere exemptos vt ſoluant debitum. p.202.co.2
Epiſcopus excedens modum in captura clerici eſt excommunicatus. p.203.col.1
Epiſcopus authoritate propria nihil poteſt in exemptos. ibid.
Epiſcopis reuerentiam debent Regulares. p.204.co.1
Epiſcopus in Eccleſijs exemptis aliqua non poteſt inuitis prælatis earum. ibid.co.2
Epiſcopus poteſt declarare notoriè excommunicatum exemptum. ibid.
Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto, intra quem coram ſuo iudice debet comparere. ibid.
Epiſcopus antiquitus poteſt cognoſcere de exemptis hæreticantibus. ibid.
Quod poteſt Epiſcopus contra exemptos poteſt etiam Legatus à latere. ibid.
Epiſcopus poteſt corrigere exemptum extra clauſtra delinquentem. ibid.
Epiſcopus poteſt regularem extra clauſtra viuentem conuenire in duobus caſibus. ibid.
Epiſcopus poteſt ſuſpendere regularem matrimonio aliquos copulantem. ibi.
Epiſcopus in aliquibus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes. p.205.col.1
Epiſcopus poteſt iure communi procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu monaſterij. ibid.
Epiſcopus poteſt componere præſidentes regularium in proceſſionibus. ibid.
Epiſcopo poteſt à prælato dari ſocius regularis. ibi.
Non poſſunt inuitis prælatis Epiſcopi aſſumere ſocios regulares. ibid.
Ad Epiſcopos pertinet examinare reſcripta. p.206.col.2
Epiſcopi non poſſunt compellere fratres Minores ad canonicos regulares iuſtis de cauſis vt non incedant in oppidis vbi ſunt fratres minores. p.206.col.1
Epiſcopi Indiarum non tenentur ſingulo biennio limina Sancti Petri viſitare.

Epicheia.

Epicheia eſt idem quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordia temperata. p.111.col.1
Epicheia eſt medium inter ius & rigorem ipſius iuris. ibid.
Prælati & omnes poſſunt vti epicheia, at ſoli prælati poſſunt diſpenſare. ibid.
Ad vtendum epicheia aliqua ſunt conſideranda. pag.112. col.1
Ad vtendum epicheia benigna interpretatio præualet. ibid.

Æqualitas.

Circa medium virtutum moralium æqualitas punctualis difficilè ſeruatur. ibid.

Æquitas.

Æquitas iudicum non à capite debet eſſe ſed iuribus regulari. p.60.col.1

Æquipollens.

De æquipollentibus idem iudicandum. p.119.col.1

Eremitæ.

Eremitæ aliqui gaudent priuilegio fori.p.6.col.1.& pa.177. col.2

Eſus.

Eſus carnium prohibitus eſt monachis. p.295.col.1.& 2
Eſus eorum quæ ex carne trahunt originem non eſt prohibitus monachis. ibi.

Euchariſtiæ.

Euchariſtiæ ſacramentum poteſt adminiſtrari in feſtiuitatibus in quibus ſuſpenditur interdictum.p.331.col.1.& 2
Euchariſtia & Extrema vnctio poteſt à regularibus adminiſtrari famulis ipſorum ſine licentia parrochi. pag.337. col.1

Examinari.

Ad ordinarios pertinet examinare reſcriptum exceptionis regularium. p.87.col.1
Pro examinatione reſcriptorum debent verba perpēdere. ibi.

Excluſiuus.

Excluſiuus terminus ſolum excludit omnia repugnantia termino cui adiungitur. p.120.col.1.& 2

Excommunicare.

Prouinciales ordinum mendicantium poſſunt excommunicare. p.178.col.1

Excommunicationis ſententia cauſa cognita fieri debet. ibi. p.22 col.2

Sententia excommunicationis poteſt fieri diebus feriatis. ibid.

Excommunicationis ſententia poteſt fieri noctu. p.179.col.1

Non poteſt excommunicatio fieri niſi ſeruetur forma iuris. ibid.

Debet fieri in ſcriptis. ibid.

Prælati regulares poſſunt proferre excommunicationem ſine ſcriptura. ibid.

Excommunicationis gladius neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ. ibid.

Excommunicationes pro rebus perditis non ſubreptis non poſſunt imponi niſi ab Epiſcopis, & ab habentibus iuriſdictionem quaſi epiſcopalem in religionibus. ibi.

Religioſi non poſſunt excommunicari ab ordinarijs. ibid.

Milites correctores ciuitatum poſſunt excommunicari ab ordinarijs. ibid.

Excommunicatio lata ab ordinarijs contra religioſos, quorum exemptio eſt notoria, non valet. ibi.

Excommunicationes generales latæ à legato à latere non comprehendunt religioſos, niſi de ipſis ſpecialiter fiat mentio. ibid.co.2

Excommunicatio eſt duplex generalis, & ſpecialis. pa.181. col.1

Excommunicatio alia à iure, alia ab homine. ibid.

Excommunicatio à iure eſt lata generaliter à canone vel conſtitutione. ibid.

Excommunicatio ab homine finitur mortuo homine, excommunicatio à iure contra. ibid.

In multas excommunicationes iuris incidunt religioſi. ibid. col.2.& pa.182.col.1.& 2.

In quibus viginti quatuor excommunicationes numerantur, quæ contra religioſos in iure ſeruantur. ibid.

Licitum eſt communicare cum excommunicatis in his quæ ad ſalutem pertinent. pa.184.col.1. *& propter neceſſitatem.* ibid.

Solum tenemur euitare nominatim excommunicatos, & publicum clerici percuſſorem. ibid col.2

Regulares non poſſunt excommunicari à regularibus. p.203. col.1

Ordinarij non poſſunt declarare, regulares eſſe excommunicatos. ibid.

Ordinarij poſſunt excommunicare regulares, caſu quo eos poſſunt compellere ad aliquid. ibid.

Excommunicati licet non poſſint denunciare poſſunt ſimpliciter admonere. p.167.col.2.& 168.col.1

Regularis notoriè excommunicatus poteſt declarari talis ab Ordinario. p.204.co.1

Communicatio in diuinis cum excommunicato eſt prohibita à iure diuino. p.294.col.2

Tranſeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniarum non ſunt excommunicati. p.101.col.1

Multa excommunicationes extrauagantium non obligant, quia ignorantes. p.295.col.1

Fœmina non poſſunt excommunicari. p.316.col.2

Exhæredare.

Pater propter ingratitudinem poteſt exhæredare filium monachum. p.237.col.2

Filius contrahens matrimonium inuito patre poteſt exhæredari ab ipſo etiam ſi ante conſummationem religionem ingrediatur. ibid.

Exilium.

Religioſi poſſunt à prælatis mitti in exilium. p.67.col.2

Iuſta cauſa interuedente poſſunt Epiſcopi & prælati Regulares ſibi ſubditos ab exilio reuocare. ibid.

Eximere.

Eximere à tributis ſine cauſa aliquos eſt peccatum. pag.113. col.2.

Exemptio importat libertatem & eſt quadam liberatio à poteſtate Ordinarij inferioribus à Papa. p.185.col.1

Eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ. ibid.

Exemptio quædam eſt quo ad perſonas in totum vel in partem. ibid.col.2

Exemptio eſt quoad perſonas, & quoad res. ibi.

Quo iure ſint exempta eccleſiaſtica & regularia & eorum bona a iuriſdictione ſeculari diſputatur. pa.185.co.2

Non ſunt obligati religioſi exemptionis priuilegium allegare. p.196.col.2

Gregorius Primus exemit regulares ab Epiſcopis. pa.198. col.2

Papa poteſt eximere regulares ab Epiſcopis. p.199.col.1

Solus Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum. p.199.col.2

Epiſcopus ſolum poteſt eximere ſuum ciuem à parochia. ibid.

Legatus à latere poteſt eximere à iuriſdictione propria Epiſcopi. ibid.

Non ſit iniuria Epiſcopis eximendo regulares ab ipſis. ibid.

Exemptionis priuilegium non valet vt nemine inuito Papa recognoſcat. ibid.

Exempti ſunt modo regulares ab Epiſcopis & Ordinarijs. p.200.col.1

Exemptio ab ordinarijs intelligitur de Epiſcopis, & ab inde ſecularibus Archiepiſcopis & Nuncio Apoſtolico. p.201 col.1

Exemptio ab Ordinarijs extenditur ad futuros. ibi.

Exemptio bonorum extenditur ad futura bona & nouiter. ibid.

Exemptio ab ordinarijs ſignificatur per verba conſtituti ipſi à Papa, quibus recipit eos in ſuam protectionem. ibid.

Exempti à iuriſdictione quorumcunque ordinariorum conſtituuntur exempti a legatis à latere. ibid.co.2.

Exempti ab ordinarijs dupliciter ſe defendere poſſunt. ibid. p.202.col.1

Exemptio per præſcriptionem quæſita debet probari. ibid.

Exempti notoriè ſunt religioſi mendicantes. pag.202.col.1 & 2.

Notoriè exemptus citatus ab Ordinario non tenetur coram eo comparere. p.203.col.1

Exemptioni non poſſunt renunciare regulares. p.204.col.2

Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium. ibid.

F

Falſarius.

Qui dicit falſum vt falſarius caſtigatur. p.345.col.1

Falſarij ſunt grauiter puniendi. p.86.col.2

Crimen falſarij inter crimina capitalia computatur. ibid.

Pœna falſarij imponenda à Iudicibus Eccleſiaſticis & Regularibus debet commenſurari grauitati pœnæ in tali prouincia conſueta imponi. ibid.col.2

Iuxta rationem nocumenti augetur falſario pœna. ibi.

Falſarius ſine dolo non debet grauiter puniri. ibid.

Falſos teſtes ſolicitare eſt atrociſſimum delictum. ibid.

Pœna falſi eſt depoſitio in clerico. p.86.col.1

Fama.

Fama non eſt idem quod rumor.

Familia.

Familiæ dignitas conſeruatur in vita Monachi. p.213.col.2

Familiares & famuli.

Familiaribus Monaſteriorum poſſunt religioſi adminiſtrare ſacramenta. ibid.col.1

Familiares & Famuli religioſorum gaudent aliquibus priuilegijs. ibid.

Familiares ſunt qui ſubaliis inſeruiunt cum aliquo. ibid.
Famuli ſeruientes aliquibus patribus ex authoritate prælati gaudent aliquo privilegio. ibid.
Famuli aſſumpti in fraudem legis non gaudent priuilegio. ibid.
Famuli fratrum poſſunt ſepeliri in monaſterijs. p.214.col.2
Famuli religioſorum gaudent multis indulgentijs. ibid.col.2
Familiares tempore interdicti habent multa priuilegia. p.249.col.2

Fœmina.

Fœmina eſt incapax poteſtatis clauium. p.416.col.2

Feriatus dies.

Dies feriato ex giuſta cauſa fieri neque. p.278.col.2

Feſtum.

Feſtum Corporis Chriſti in parochialis eccleſijs poteſt ſolemniter celebrari intra octauam. p.215.216
Feſtum nominis Ieſu poteſt celebrari à regularibus minoribus. ibid.
Moniales ſubiectæ fratribus Minoribus de obſeruantia poſſunt celebrare feſtum nominis Ieſu. p.217.col.1
Feſtum D. Bonauenturæ debet celebrari à cunctis fidelibus ſub nomine Doctoris. ibid.col.2
Feſtum D. Didaci celebratur à fratribus Minoribus & etiam ab omnibus fidelibus in his Hiſpaniarum partibus. p.363.col.2.& p.218.col.2
Feſtum S. Antonij de Padua celebratur a cunctis fidelibus. ibid.
Feſtum S. Franciſci de Paula celebrandum eſt ab omnibus fidelibus. ibid.col.2
Feſtum S. Placidi & Sociorum eius celebrandum ad omnibus fidelibus. p.219.col.2
Feſtum S. Nicolai Tolentini celebrandum ab omnibus fidelibus. ibid.col.2
Feſtum S. Petri Martyris celebratur ab omnibus fidelibus. ibid.
Feſtum S. Iacynthi à fidelibus celebrandum. ibid.co.2
Quomodo Feſtum P. N. Franciſci eſt celebrandum. p.220.col.1
Feſtum B. P. Franciſci obſeruandum ibid.co.2. & in eo indulgentia plenaria conceditur. ibid.
Feſtum ... ordinis poſſunt celebrare Regulares & Moniales. p.221.col.2
De Feſtis & feſtiuitatibus conſuetis celebrari ante breuiarium Romanum poſſunt Regulares recitare officium iuxta formam eiuſdem breuiarij. p.222.col.1.& 2
Feſtum Angeli Cuſtodis & Archangeli Michaelis poſſunt modo celebrari à minoribus. ibid.
Religioſi tenentur obſeruare feſta ab Epiſcopo præcepta. ibi.
Nullum eſt priuilegium ad laborandum in feſtiuitatibus in monaſterijs regularium. ibid.co.2
Conceſſa pro feſtiuitatibus ordinis Prædicatorum conceduntur pro feſtiuitatibus ordinis minorum. p.330.col.1

Feudum.

Monaſterium eſt capax feudi. p.192.col.1
Dominus feudi poteſt cognoſcere in cauſa feudali etiam de clericis & monachis. ibid.col.2
Per inueſtituram feudi vaſſallus ſe domino obligans. ibid.
Dominus feudi non poteſt in cauſa criminali procedere contra clericos aut monachos. ibid.
Milites Hieroſolymitani ſunt capaces feudi. pag.221.col.1.& 2
Feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio. ibid.col.2
In feudo Dominus retinet ſibi directum dominium. ibid.
In feudo conditiones ſolent apponi. p.224.col.1
Regulares ſuccedunt in feudo. p.245.col.2
Monaſteria habentia bona in communi ea in feudare poſſunt. p.246.col.2
Feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi. ibid.
Feudum non cenſetur renunciari in renunciatione ampliſſima. p.249.col.2
Bona feudalia non veniunt in generali alienatione. ibid.

Fides.

Fides humana, opinio, ſcrupulus, dubitatio maximè differūt. p.219.col.1.& 2.col. declarantur.
Fides à prælatis & prædicatoribus regularibus profitenda, & eſt profitenda ante promotionem ad gradum Doctoratus aut Magiſterij. p.224
Fauor fidei multa operatur. p.378.col.2
Conſtitutio de profeſſione fidei eſt nota cum apponatur in Concilio Tridentino. ibid.
Fidei profeſſio per ignorantiam aut obliuionem omiſſa non cauſat pœnam contra non profitentes. p.226.col.1.& 2

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſi uniuerſalis ſunt capaces Fratres Minores. p.241.col.1
Fideicommiſſum particulare poteſt relinqui Fratribus Minoribus. p.241.col.2
Renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de pœtis non verolis conditionibus dependentibus à futuro euētu. p.249.col.2
Præſumpta fideicommiſſi renunciatio non officit minoribus & ruſticis. ibid.

Filius.

Filij Monialium & Sacerdotum ſunt ſacrilegi. pag.77.col.1 & 2
Filius magis tenetur patri naturali quam monaſterio quādo ingreſſus fuit monaſterium in neceſſitate exiſtenti. p.172.col 2
Contra tamen ſi poſt ingreſſum neceſſitas ſuperueniat. ibid. *Vide parentes.*

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in locum accuſatoris. p.3.col.2
Fiſcus non poteſt aliquid obiatum recipere pro accuſatione. ibid.
Fiſcus peccat ſciens in probatione delati criminis defuturū. ibid.
Propter defectum fiſci in religionibus aliquando peccant iudices regulares. ibi.

Fornicatio.

Fornicatio continuata ab aliquo religioſo eſt peccatum præiudiciale communitati, pag.28.col.1. & nolente corrigi ſacrilego prælato vt patri eſt denuncianda, etiamſi non ſperetur emendatio. ibi.

Fortuna.

Peruenire debitorem ad pinguiorem fortunam eſt poſſe ſoluere deducto quod non egeat. p.134.col.2

Forum.

Actor debet ſequi forum rei. p.188.col.1
Declinatoria fori intra terminum nouem dierū debet poni. p.196.col.2
Non gaudent priuilegio fori portantes mediam crucem albam in ordine D. Ioannis. p.198.col.1

Fratres.

Fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi uniuerſalis. p.241.col.1
Poteſt tamen ipſis relinqui fideicommiſſum particulare. p.241.col.2
Fratres Minores facuint in fraudem ſuæ regulæ facientes, vt dantes reſeruent dominium rerum ad ſuum vſum datarum. p.258.& verbo liberi.
Fratres Minores nullum ius habent ad petendum in iudicio annuos redditus ipſis legatos. p.355.col.1
Fratres Hieroſolymitani ſunt liberi à tributis. p.208.co.2
Fratres Hieroſolymitani patrimonia retinent. ibid.
Fratres Hieroſolymitani ſunt capaces feudi. p.223.col.2
Fratres Hieroſolymitani ſunt religioſi. ibi.
Fratres Hieroſolymitani habent communicationem cum alijs religionibus. ibid.
Fratres Minores ſunt incapaces ſucceſſionum. p.24.co.1
Fratribus Minoribus reſpectu legatorum conſulitur publici

bliei remedio. ibi.p.240.co.1 & 2
Fratrum Minorum præcepta ſecundum aliquos ſunt vota. pa.300.co.2
Fratres Minores in ieiunando in ſexta feria vnum peccatū committunt. pa.302.co.1

Fraus.

Fraus aliquando ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo.p.91.c.1
Dolus & calliditas fallacia machinatio ad decipiendū ibi.
Fraus aliquando ſumitur pro fraude. ibi.
Fraus de nomine ad nomen eſt vitandum. pa.242.co.1

Fugitiuus.

Fugitiuus eſt qui ſine licentia recurrit ad ſuperiorem. pagi. 161.co.1
Non eſt fugitiuus qui tyrannicè grauatus ad ſuum ſuperiorem accedit. ibi.co.2

Furtum.

Furtum cōmittere in extrema neceſſitate non eſt peccatum. pa.52.co.1
Fur famoſus confeſſus vnum furtum poteſt de aliis furtis interrogari. pa.89.co.1
Religioſus fur non debet à monaſterio eiici. ibi.
Pœna furtis eſt fuſtigatio vel exilium & non vltimum ſupplicium. ibi.
Furantes calices & patenas non ſunt excommunicati ibi niſi perfringant ſeras Eccleſiæ. ibid.

G.

Generales.

GEneralis in ordine Minorum quomodo eligatur, & durat per ſexennium. pag.149.col.1.& 2
Generales religionum ſtatim vt eliguntur confirmantur.pa. 150.col.2
Generales ordinum tenentur habere ſcientiam eorum quæ pertinent ad ſuum munus. pag.179.col.2
Generales ordinum vt primum electi, habent curam animarum,& ſunt reformatores.pag.226. col.1. & 2. & declarant dubia ſtatutorum. ibid. & non poteſt ſine ipſis fieri deformatio in ſua religione. ibid.
Inuitis Generalibus poteſt authoritate Apoſtolica fieri reformatio. ibid.

Gradus.

Regulares aliquid poſſunt ad gradus Doctoratus promoueri. pag.229.colu.2
Gradus recepti à regularibus, contradicentibus prælatis pro non receptis habentur. ibidem.
Prælati Societatis Ieſu poſſunt gradus conferre. ibid.
Graduati per dictos prælatos gaudent multis priuilegiis. pa. 230.col.2

Grangiæ.

In grangiis monaſteriorum poſſunt fieri oratoria & altaria. pag.231.col.1
Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarum.pa.232.co.1

Gratia.

Executio gratiæ iam factæ non expirat morte concedentis. p.114.co.1
Gratia facta in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa ſedextendenda. ibi.

Gratianus.

Gratianus fuit Monachus. pa.237.co.2
Gratianus à Couarruuias, de quo dicitur calumnia, liberatur. ibi.

Gubernatio.

Gubernatio Ordinum militarum non tota pendet à magiſtris ordinum. p.227.c.2

Gubernatores.

Gubernatores debēt eſſe mites ſicuti Moyſes & Dauid.pag. 228.co.2
Gubernatores multorum conſilio indigent. ibi.
Gubernatores debent eſſe pluſquam homines. ibi.co.2

Guardiani.

Guardiani in ordine Minorum electi ſtatim ſunt confirmati. pa.159.co.1

H.

Habeo.

ILlud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti. pa.249.co.2

Habitus.

Religioſus incedens ſine habitu quia ita fugit à carcere non eſt excommunicatus. pa.66.co.1
Habitus Religioſorum debent eſſe honeſti. pa.118.co.1
Habitus fratrum Minorum, quo ad vtilitatem à Prælatis debent arbitrari. ibi.
Profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis tenētur deferre. pa.233.co.1.& 2
Monachus aſſumptus ad curam eccleſiæ ſæcularis non abſoluitur ab habitu monachali deferendo. ibi.co.2
Clerici debent eſſe honeſti. ibi.
Non poſſunt regulares occulte deferre habitum.pa.234.co.1
Religiones debent habere diuerſos habitus. ibi.
Fratres de Iuan de Dios habent habitum certum & contra non vtentes eis data eſt regalis executoria. ibid. & pag. 234.co.2
Non peccant Fratres Minores deferentes habitum à capillo ſolutum ibi.co.2
Religioſi non poſſunt timore habitum dimittere. ibi.
In ludis vtentes habitu religioſorum indecens. pa.237.co.1
Contradicentibus parrochis poſſunt fideles in habitu Fratrū Minorum ſepeliri. ibi.co.2
Soli Prælati poſſunt dare habitum fidelibus vt ſepeliantur. p.238.co.2
Decedentibus cum habitu communicantur indulgentiæ fratrum, etiamſi non dent eleemoſynam vt alius emitur.ibi.
Oſculantibus habitum Ordinis prædicatorum indulgentia communicatur. ibi.

Hæres hæreditas.

Loco hæredis ſuccedit monaſterium. pa.172.co.1
Hæredes licet extranei tenentur præſtare debita alimenta. p.173.co.1
Hæreditas iacens repræſentat perſonam defuncti laici.pag. 193.co.2
Hæreditas monacho quæſita immediate acquiritur monaſterio. pa.237.co.2
Monacho recuſante hæreditatem poteſt eam monaſterium adire. ibi.
Quo ad acquirendam hæreditatem Monachus æquiparatur filio. ibi.
Non poteſt monachus adire hæreditatem ſine conſenſu Abbatis. ibi.
Propter ingratitudinem poteſt monachus exhæredari à Patre. ibi.co.2
Hærede in articulo mortis ingreſſo religionem ſubſtitutus ſi ſine liberis deceſſerit hæres non excluditur. ibi.co.2
Hæreditas nouitij pertinet ſuccedentibus ab inteſtato.pag. 239.co.2
In hæreditate non poſſunt ſuccedere Fratres Minores obſeruantiæ. pa.240.co.2
Fratribus Minoribus nec æſtimatio hæreditatis debetur ibi.
Hæreditas pertinet venientibus ab inteſtato teſtamento nullo. ibi.
Teſtamento nullo poteſt in foro conſcientiæ retinere hæreditatem. ibi.
Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale. pa.241.co.2
Inſtituta aliqua eccleſia qua non extat propinquiori debetur hæreditas. ibi.
Hæreditas poteſt deferri Fratribus Minoribus vt ſtatim pro eorum neceſſitatibus vendatur. pa.242

Eccleſia B. Franciſci poteſt inſtitui heres. ibi.
Hæreditas delata religioſo incapaci ipſius debetur illi ſi tranſeat ad religionem capacem bonorum. pag.259.co.1
Capacitas hæredis debet conſiderari in morte teſtatoris. ibi.

Hæreticus hæreſis.

Eccleſia hæreticum relapſum tradit brachio ſeculari. pa.94 co.2.
Contra religioſos hæreticantes poteſt procedere officium inquiſitionis. pa.254.co.2
Inquiſitor hæreticæ prauitatis non poſſunt eſſe fratres prædicatores contra minores. ibi.c.2
Religioſi propter hæreſim comprehenſi mitius torquẽdi ſunt quam ſæculares. ibi.
Inquiſitores unius ſine aliis non poteſt abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. pa.253.co.1
Religioſi inquiſitores hæreſis quo ad hoc munus exercendum non poſſunt ab eorum Prælatis limitari. ibi.co.2
Religioſi non poſſunt eſſe inquiſitores hæreticæ prauitatis ſine expreſſa licentia ſuorum Prælatorum. pa.254.co.1
Inquiſitores hæreſis poſſunt procedere contra affirmantes peccata confeſſa è confeſſoribus Ordinum mendicantiũ eſſe iterum confitenda. ibi.co.2
Religioſi poſſunt creari notarij per inquiſitores hæreſis. pag. 254 co.2
Inquiſitores hæreſis plenariam indulgentiam conſequuntur. ibid.
Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. pa.26.c.1
Purgatio Canonica in cauſa hæreſis eſt oſtentio innocentiæ obiecti criminis. pa.253.co.1

Homicidium.

Homicidium alicui pars ipſum certiorem facere aliquando optimum. p.27.co.1
Homicida religioſus grauiter puniendus. pa.82.c.1
Homicidium inter grauiora & horribiliora crimina computatur. ibi.
Clericus homicidia deponendus. ibi.
Clericus homicida non priuatur ipſo iure homicidio. ibidem co.2
Subditi occidentes Prælatum non ſunt homicidæ, ſed parricidæ. ibi.
Hi ſi non ſint pertinaces non debent tradi brachio ſæculari. ibi.
Quidam Monachi qui occiderunt prælatum traditi ſunt brachio ſeculari. ibi.
Remiſſio homicidij pertinet ad conuentum non ad hæredes monachi interfecti. pa.154.co.1

Honor.

In diſtributione honorum æqualitas ſeruari debet. pag.157. co.1
Summa æqualitas in diſtributione honorum iniuſtitia. ibi.

Hora.

Duodecim horæ ſunt diei. pa.158.co.2
Religioſi ſecundum communem opinionem tenentur horas canonicas recitare. pa.301.co.2

Hoſpitalia.

Hoſpitalia debent viſitari ab Ordinariis. pa.203.co.2
Hoſpitalia poſſunt in titulum conferri. pagina 257. co.2
Hoſpitalia in multis ſunt exempta. ibi.
In hoſpitale non bene ſe gerunt commendatarij. pagin.258 co.2
Hoſpitalarij regulares tenentur pauperibus & peregrinis prouidere. ibi.
Prelatis regularibus hoſpitalibus commendatur. ibid.co.2
Hoſpitale habens eccleſiam curatam annexam poteſt à legato committi religioſo. ibi.co. 2. & p. 259.co.1. *& vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus ad id religioſum à clauſtro reuocare.* ibi

I.

Idelfonſus.

Diuus Idelfonſus fuit Ordinis Sancti Benedicti. p.333. co.2
Idelfonſus accepit in monaſterio Agalienſi quod erat ordinis Sancti Benedicti, quod fuit dedicatum Sancto Iuliano. ibi.pa.334.co.1

Ieiunium.

Solus Papa poteſt diſpenſare circa generalia ieiunia. pagina 296.co.1
Epiſcopi & Prælati regulares cum ſuis ſubditis in ieiuniis aliquando poſſunt diſpenſare. ibi.
Diſpenſatio vt non ieiunet non eſt diſpenſatio vt carnes comedat. ibi.co.2
Prælati poſſunt diſpenſare quo ad anticipationem horæ in ieiuniis. ibi.
Actu prædicantes poſſunt anticipare horam in ieiuniis. pag. 62.co.1
In dubio conſulendus eſt ſuperior circa obligationem ieiunãdi. ibi.
In ieiuniis collatio ſerotina ratione debilitatis ſumitur & poteſt ex cauſa manè ſumi. ibi.co.2
Itinerantes poſſunt transferre ieiunium in alium diem. pag. 297.co.1
Fratres minores ex vi ſua regula teneri ad ieiunium quadrageſimale probabilius. ibi.c.2
Fratres Minores ante vigeſimum primum ætatis annum tenentur ad ieiunia vigiliarum & quatuor temporum. pa.298.co.2
Fratres Minores in ieiuniis circa cibos debent ſeruare conſuetudinem. ibi.co.2
Fratres Minores ante vigeſimum primum annum non ſunt exempti à ieiuniis regulæ. pa.299.300
Minores 21. annis poſſunt ſe voto ieiunio obligari. pagina 299.co.1
Magna tribulatione imminente pueris ieiunium indicitur. ibi.
Fratres Minores tempore manifeſtæ neceſſitatis non tenentur ieiunio corporali & quæ ſit manifeſta neceſſitas declaratur. pa.300
Quare Eccleſia reputat adoleſcentes impotentes ieiunandum. pa.302.co.2
Fratres Minores non ieiunando 6. feria vnum tantum peccatum committunt. pa. 303

Ignorantia.

Ignorantia craſſa non excuſat. pa.66.co.1
Ignorantia eorum quæ pertinent ad ſuum munus ſubeundũ non debet excuſare prælatos. pa.196.co.2
Ignorantia teſtamenti & fidei commiſſi præſumitur niſi probetur. pa.249.c.1
Ignorantia triplex & eius natura explicatur. pa.255.co.2

Immunitas Eccleſiarum.

A iure diuino immunitas Eccleſiæ habet originẽ. p.130.131
Apud Gentiles etiam immunitas quorundam locorum erat. ibi. & pa.135.co.2
Gregorius Decimus quartus immunitatem Eccleſiarum commendauit. ibi.co.2. & pa.137.co.1
Immunitas Eccleſiarum in ſacris canonibus maxime commendatur. ibi.
Non fit contra immunitatem Eccleſiæ quando aliquod priuilegium particulare alicuius Eccleſiæ infringitur. ibi.
Aliqua ordinauerunt Sixtus V. & Gregorius XIIII circa immunitatem eccleſiarum. pa.137.138.
Religioſi ſinentes capi malefactores in ſuis monaſteriis contra immunitatem eccleſiæ faciunt & irregularitati & cenſuris ſe ſubiiciunt. ibi.
Religioſi non ſunt obligati malefactorem in ſuis eccleſiis cuſtodire. ibi.
Vide in verbo Eccleſia.

Clerici

Clerici in criminibus quæ merentur degradationem non gaudent immunitate eccleſiæ. pag.139.co.1

Religioſi non gaudent immunitate eccleſiæ. ibid.

Iudex tenetur reducere ad eccleſiam gaudentem immunitate eccleſiarum. ibi.

Commendatarij Ordinum militiarum in aliquibus non gaudent immunitate eccleſiæ. pa.193.co.2

Commendatarij Ordinum occidentes clericum non gaudẽt immunitate fori nec eccleſiæ. pa.194.co.2.

Loca fundata authoritate Epiſcopi gaudent immunitate eccleſiarum. pag.232.co.1

Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate eccleſiarũ. ibi.

Imperator.

Imperator coronatur à Summo Pontifice. pa.189.c.2

Imperatorum confirmatio ad Papam ſpectat. ibi.

Imperium aliquando à Papa Imperatori in ſeculum fuit conceſſum. ibi.

Implorare auxilium.

Poteſt implorari auxilium iudicis ſæcularis contra iudicem eccleſiaſticum opprimentem laicum. pa.63.co.2

Ad incarcerandum monachos fugientes poteſt implorari auxilium ſæculare. pa.65.co.2

Impunitas.

Impunitas delictorum cauſa eſt multorum malorum. pagi.94.co.1

Inceſtus.

Magna pœna eſt infligenda clericis, inceſtum cum filiabus ſpir..ualibus committentibus. pa.72.co.1.& 2

Incontinentia.

Incontinentia peccatum clericorum aut monachorum à ſecularibus magnifit. pa.16.co.2

Indi.

Indi ſunt domini ſuarum poſſeſſionum. pa.292.co.1

Indi bene tractandi vt conſeruentur in fide. ibi.

Indi varie fuerunt oppreſſi. ibi.

Multa priuilegia conceſſa ſunt in fauorem Indorum à Sede Apoſtolica. ibi.

Transeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniæ modo non ſunt excommunicati. pa.295.co.1

Indicia

Indicia quædam grauia, quædam leuia. pa.16.co.1.& 2

Indiciorum copia non eſt danda teſtibus. pa.37.c.1

Indicia variantur ex diuerſitate ſiſtorum. ibi.

Indulgentia.

Indulgentiæ quæſtuariæ ſunt ſublatæ. pa.174.co.1.& 2

Indulgentia decedentibus cum habitu communicatur etiam ſi non dent eleemoſynam vt alius ematur. pa.306.co.1

Oſculantibus habitum ordinis prædicatorum indulgentia communicatur. ibi.

Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis, &c.pagina.259.co.1

Indulgentia eſt abſolutio pœnarum. ibid.

Indulgentia pertinet ad forum pænitentiale aut ſacramentale. ibid.co.2

Communicatio bonorum facta à prælatis regularibus non eſt indulgentia. ibid.

Indulgentia tripliciter conſideratur. pa.259.co.1

Indulgentia per modum ſuffragij non eſt actus iuriſdictionis. pa.290.co.1

Indulgentia per modum ſuffragij multiplex definitio.ibid.co.2

Indulgentia eſt communicatio theſauri ſatisfactorij. ibi.

Olim maxima differẽtia erat inter indulgentiam plenariã, pleniorem & pleniſſimam. ibi.

In indulgentiis carena, quadragena, ſeptena habent ſua ſignificata. ibi.& p.261.co.1

In conceſſione indulgentiæ plenariæ adduntur aliquando carena, quadragena, & ſeptena. ibi.

Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem concedunt indulgentias. pa.262.co.1

Prouinciales ordinum concedunt indulgentias ex authoritate apoſtolica. ibi.

In die receptionis habitus & profeſſionis conceditur indulgentia plenaria. ibi

Religioſi in diebus quibus communicant maximas indulgẽtias conſequuntur. pa.263.co.2

Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu & Coronam B. M. V. indulgentiam plenariam conſequantur. ibi

Pro miſſa Conceptionis habent regulares indulgentiam plenariam. pa.264.co.2

Pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentia plenaria conceditur. ibi.

In feſto Prouinciale indulgentia plenaria conceditur. pag.266.co.2

Multæ indulgentiæ lucrantur in ſtationibus Romæ.pa.269 co.1

Magnæ indulgentiæ lucrantur in eccleſia Lateranenſi. ibi.co.2

Indulgentiæ ſeptem eccleſiarum vrbis Romanæ enumerantur. pa.270.& 271

Indulgentiæ enumerantur in diebus ſtationum anni.pagin.271.272.273.& 274.

Indulgentiæ ſtationum in aduentu & quadrageſima enumerantur. p.275.276.

Indulgentiæ in tempore paſchali enumerantur. ibi.

Indulgentiæ locorum Terræ Sanctæ enumerantur.pag.276.277.278.

Indulgentiæ Sancti Iacobi in Compoſtella enumerantur. ibi.& pa.279.

Indulgentiæ conceduntur ſæcularibus viſitantibus eccleſias ordinum mendicantium. ibi.

Indulgentiæ conceduntur audientibus verbum Dei & primum ſacrum à regularibus. ibi. & pag.281

Regulares, indulgentias viuorum poſſunt applicare defunctis per modum ſuffragij.ibi.& pa.281.vide in verbo liberatio animæ.

Regulares per modum ſuffragij indulgentias poſſunt applicare animabus purgatorij. ibi.co.2

Eccleſia poteſt concedere indulgentias per modum ſuffragij animabus purgatorij. ibi.co.2

Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum. ibi.

Indulgentia non conceditur animabus purgatorij per modum ſuffragij per iudiciariam & abſolutiuam poteſtatem. pa.282.co.1

Indulgentia per modum ſuffragij conceditur per authoritatem diſpenſatiuam theſauri Eccleſiæ. pa.281.co.2

Indulgentia tantum valet quantum ſonat. pa.282.co.2

Lucrans pro defuncto indulgentiam non neceſſe eſt vt ſit in ſtatu gratiæ. pa.283.co.1

Indulgentia tantum plenaria liberat animam à purgatorio. pa.284.co.1

Indulgentiæ Sabbatinæ origo apud Carmelitas & eius valore. pa.285

In ſtatione Sacramenti multa conceduntur. ibi.& co.2

Similem indulgentiam lucrantur Carthuſienſes. pagina 266.co.2

In articulo mortis habent Religioſi indulgentiam plenariam. pa.267.co.1

Probabile quod laicus poſſit concedere indulgentiam in articulo mortis. ibi.co.2

Indulgentia Sanctiſſimi ſacramenti in ordine Minorum prodeſt pro defunctis. pa.285

Regulares indulgentias pro viuis poſſunt pro defunctis applicare. ibi.co.2

Indulgentiæ pro nouo orbe conceduntur multæ. pa.286

Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias. ibi.

Dare indulgentias magis eſt actus iuriſdictionis quam ordinis. ibi.

Maiores indulgentias poſſunt concedere legati quam Epiſcopi. ibi.

Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe. ibi.
Indulgentia reformantur nouiter à S. D. N. Clemente VIII. pa. 288
Indulgentia debent prædicari debitis temporibus arbitrio Ordinarij. ibid.
Prælati poſſunt facere prædicari indulgentias pro ſuis fratribus. ibi.
Peccant indulgentias indiſcretius prædicantes. ibi.
Indulgentia indiſcreta multipliciter conſiderantur. ibi.
Indulgentia conceſſa valent à tempore data. ibi.
Indulgentia non lucrantur niſi poſtquam notificantur. ibi.
Quinquennium indulgentiæ incipit à die notificationis. ibid.
Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis. ibi.
Cum abſoluitur opus impoſitum pro indulgentia debet lucratus eſſe in ſtatu gratiæ pa.288.co.1
Bona impoſita pro quærenda indulgentia ſufficit quod ſint bona moraliter licet cum lucratur debet eſſe in ſtatu gratiæ. ibi.co.2
Non omnis actus qui fit in peccato eſt inefficax pro quærẽda indulgentia. pa.286.co.1.& 2
Indulgentia tot dierum & annorum intelliguntur aliquãdo de continuis aliquando de interpollatis. pa.290.co.1
Indulgentia tot dierum & annorum conceſſa animabus purgatorij intelliguntur de pœnitentiis in hac vita. ibi.
Indulgentia multa conceduntur infirmis. p.71

Infamia, infamis, infirmare.

Infamia eſt duplex. pa.20.co.1
Infamare ſolent maleuoli. ibi.
Infamantes debent caſtigari. ibi.
Infamia eſt exiſtimationis maculatio facta. pa.62.co.1
Infamati innocentes debent liberari à iudicibus. pagina.62. co.1.& 2
Infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus coniecturis. ibi.
Mali ſæpe probos viros infamant. ibi.co.2
Infamia duplex iuris & facti. ibi.
Infames repelluntur à teſtificando. ibi.
Infames ſunt periuri. ibi.
Infames ſunt eiecti à religione & habitu ſpoliati. ibi.
Innocens infamatus debet canonice purgari. ibi.

Infirmitas.

Statum diſponent in infirmitate habet locum in ſenectute. pa.296.co.2
Fratribus infirmis multa indulgentia conceduntur. pa. 305. 306.
Fratres poſſunt medicari infirmos. ibidem.

Ingratitudo.

Ingratitudo abominabilis eſt. pa.132.co.2

Iniuria.

Animo iniuriandi qui dicit aut facit aliquid facit iniuriã. pag.78.col.2
Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum prælatum non animo iniuriandi. ibi.
Iniuriam facit literas obſignatas aperiens, & iniuriarum actione tenetur. ibi.
Non debet iudex vt pius ſit iniurianti crudelis eſſe iniuriato. pa.79.co.1

Ingreſſus.

Ingreſſus religionis, vide in verbo, religio, & religioſus.

Inimicus, inimicitia.

Præſumitur hodie inimicus qui olim fuit inimicus. p.45.co.2
Inimicitia eſt exceptio legitima contra teſtem. ibi.
Inimicitiæ capitalis multiplex radix. ibi.
Iudicis arbitrio relinquitur plerumque quæ ſit inimicitia capitalis. ibid.
Inimicitia præſumitur in teſte quando reus aliquid mali contra ſe aut contra conſanguineos ſuos molitus. ibi.
Oritur inimicitia ex minis de occidendo. pa.46.co.1
Inimicitia oritur ex accuſatione. ibi.
Inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis. ibi.
Inimicitia oritur ex ſola iniuriarum prolatione. ibi.co.2
Inimicitia oritur ex ſola allegatione quod aliquis ſit humili loco natus. ibi.
Inimicitia oritur dum quis mouet quæſtionem ſuper prælationem obtentam. ibi.
Inimicitia oritur ex iniuria facta. pa.47.co.1
Inimicus præſumitur recenter reconciliatus. ibi.
Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus. ibi.
Inimicus præſumitur cui cum inimicis alicuius commoratur ibi.
Inimici præſumuntur qui ſunt de factione aliqua contraria. ibi.
Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ. ibi.
Inimicitia procurata videtur fraudulenta. ibi.
Quæ ſit inimicitia capitalis in particulari arbitrio iudicis derelinquitur. ib.

Innocens.

Innocentis bonum maxime debet attendi. pa.21.co.2

Inquiſitio.

Inquiſitio eſt multiplex. pa.13.co.1
Inquiſitio dicitur ab inquirendo. pa.15. col.1
Inquiſitio eſt triplex, generalis ſimpliciter, ſpecialis ſimpliciter, generalis & ſpecialis. ibi.
Inquirere tenetur prælatus de vita ſubditorum. ibi
Inquiſitio alicuius delinquentis fratris non debet committi niſi experto. ibi.
In inquiſitione monachorum aut clericorum caute procedẽdum. ibi.
Inquiri debet incontinentia clericorum aut monachorum cum ſecreto. ibi.
Inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcadat infamia. ibi.
Inquiſitio proponatur cum charitatiua exhortatione. ibid.
Qui nihil viſitat debet illud firmare. ibi.
Ante inquiſitionem non debent prælati recipere chartas quas mittunt monachi. ibi.
Ante inquiſitionem aliquando ipſæ chartæ ſunt vtilitatis. ibi.
Non debent ſemper prælati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere. ibi.
Non poteſt inquiri contra aliquem niſi ſit infamatus. pa.16. co 1
Non poteſt inquiri aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia. ibi.
Inquiſitio contra aliquem particularem fieri poteſt non præcedente infamia quando crimen eſt contra rempublicam. pa.17.co.1.& 2
Infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto. ibi.
Poteſt inquiri de genere alicuius nulla præcedente infamia. pa.18.co.1
Inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum. ibi.
Inquiſitio non eſt facienda ſolum ex literis delatoriis. pagi. 23.co.2
Inquiſitio non eſt de occultis facienda. pa.52.co.1
Aliquando iuſte iudex iterrogat & iuſte reus veritatem celat. ibi.

Inquiſitores hereticæ prauitatis.

Inquiſitores hereticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſolicitantes fœminas in actu vel iuxta actum confeſſionis. pa.72.co.1
Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatum nefandum in actu vel iuxta actum confeſſionis. ibi.
Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones, & abſoluunt pœnitentes. pag. 74. co.1.& 2

Inquiſitores non poſſunt punire ſacerdotes qui ſine iuriſdictione actuali audiunt confeſſiones. ibid.

Inſtitutio.

Duobus pijs locis inſtitutus pauperior præfertur. pagi. 239. 240.
Monaſterium monialium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur. ibi.co.2
Inſtituta aliqua Eccleſia quæ non eſt, propinquiori debetur hæreditas. pa.240.co.1
Inſtitutio inualida in perſona vera eſt etiam inualida.pag. 242.co.1
Inſtituta Eccleſia fratrum minorum, inſtituitur Papa & Eccleſia Romana. ibi.

Interdictum.

Interdictum dicitur quaſi inter duo dictum. pa.316 co.1
Interdictum eſt ſeparatio à iure vel à iudice facta à ſacramentis,& à diuinis. ibi.
Interdictum multiplex eſt. ibi.
Poteſt interdicere qui Ordinarij authoritate poteſt excommunicare & ſuſpendere. pa.316.co.1
Fœmina non poteſt interdicere. ibi.
Fœmina & laicus ex priuilegio poſſunt interdicere. ibi.
Aliqui prælati inferiores Epiſcopis poſſunt interdicere.pag 316.co.1
Qui interdictum ponit poteſt ab ipſo abſoluere. ibi.
Interdicta ciuitate cenſentur interdicta monaſteria.pagina 317.co.1.& 2
Monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici. ibi.
Monaſteria tenentur ſeruare interdictum obſeruatum à matrice. ibi.& pa.318.co.2
Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarius interdici. ibi.
Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinariis. ibid.
Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarius. pa.319.co.1
Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice. ibid.
Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum. ibi.
Religioſi & ſeculares clerici non ſeruantes interdictũ ſunt excommunicati. ibid.
Quæ dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum. ibi.
Eccleſia matrice non ſeruante in dictum, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando. ibi.
Diuina officia tempore interdicti prohibentur. pa. 320.co.1
Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordinis propter grauem neceſſitatem celebrare. ibid.
Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi per-permittuntur. pa. 321.332
Benedictio menſæ tempore interdicti non prohibetur. ibi.
Cantus litaniarum non ſolemnis tempore interdicti non prohibetur. ibi.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis.pag. 321. co.2.
Aliqua ſacramenta iure communi permittuntur conferri tempore interdicti. pa.322
Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non tritionis communicare. ibi.
Cui conceditur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere communicationem. ibi.
Matrimonium in quantum contractus poteſt fieri in loco interdicto ſe ipſis contrahentibus interdictis. pa.323.co.1
Benedictio nuptialis tempore interdicti prohibetur. ibi.
Officia diuina ex priuilegio cap. Alma mater, celebrantur tempore interdicti. ibi.
Pulſans campanam ad miſſam tempore interdicti non fit irregularis. pa.324.co.2
Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habentes priuilegium. ibid.
Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti. ibid.
Peccat tamen laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti. ibi.
Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter. ibi.& pa.325 co.1
Interdictum loci non violatur niſi denuncietur. ibi.
Tempore interdicti poſſunt clerici prima tonſura ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica. ibi.co.2
In interdicto tantum generali diſponit caput Alma mater. ibi.
Laicis priuilegia carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura. pa.325.co.1
Sacerdos publice officians funus tempore interdicti peccat mortaliter ibi.& ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem. ibi.
Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officiis extenditur ad ſepulturam. ibi.co.2
Pompa moderata tempore interdicti varie explicatur ibid. co.2.& pa.347.co.1
Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolēt extumulari. ibi.
Diuerſis modis tollitur interdictum. pa.326.co.1
In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpenditur interdictum iure communi. pa.327.co.1
Suſpenſo interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum. ibi.
Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus à primis veſperis præcedentis diei. ibi.
Finitur ſuſpenſio interdicti in completorio incluſiue ibid. & ſecundum quædam priuilegia in occaſu ſolis. ibi.
Priuilegia regularium contraria iure communi pro tempore interdicti & ceſſationis à diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum. pag.327.328.329
In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum. ibi.co.2.& 330.331
Pro generali interdicto conceſſa non extenduntur ad ſpeciale. pa.98.co.1
Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum & ceſſationem à diuinis pa.330.co.2
In feſtiuitatibus in quibus interdictum, & ceſſatio à diuinis tollitur per priuilegia fratrum poteſt ſæcularibus adminiſtrari Sacramentum Euchariſtiæ.pag. 331.& 332.
Religioſi extra ſua monaſteria quando ſuſpenditur interdictum quoad officia non poſſunt Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrare fidelibus. ibi.co.2
Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremæ vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus. pag. 332 co.2
In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in eccleſiis regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum.ibi & pa. 333.co.1
Non poteſt ſuſpendi interdictum quando in dictis Eccleſiis notabiles reliquiæ requieſcunt. ibi.
In feſto patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum. ibi.co.2
In feſto tranſlationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum. ibid.
In multis feſtiuitatibus aliis ſuſpenditur interdictum & ceſſatio. ibi.
In profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictum & ceſſatio à diuinis per totum diem, non tamen in noſtro ordine Minorum. pa.334.& 335.
Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſteriis etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſæculares ad officia diuina. pag. 335
Interdictum & ceſſationem à diuinis poſſunt moniales in feſtiuitatibus ordinis ſuſpendere. p.336
Pro tempore interdicti habent familiares multa priuilegia. pa 337.col.1.& 2
Abbatiſſæ monaſteriorũ poſſunt tempore interdicti & ceſſationis à diuinis admittere aliquos ſæculares ad diuina.ib.

Syndicus fratrũ Minorũ & eius vxor & filij poſſunt admitti ad diuina tẽpore interdicti & ceſſationis à diuinis. ibi.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti & non ceſſationis à diuinis. ibid.
Ordinarius ſanguinis diminutor non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti. pa.338.co.2
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos cum quibus comitari ſolet. ibid.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſeculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibi.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare vt celebretur. p.342.co.1.& 2
Caput Alma mater non habet locum in ſpeciali interdicto. ibid.
Iure antiquo interdicto generali aut ſpeciali omnino à diuinis ceſſabatur. ibi.
Interdictum generale aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari. ibi.

Irregularitas.

Non poſſunt prælati regulares diſpenſare in irregularitate prouenienti ex aborſu creaturæ animatæ. pa.85.co.1.& 2
Non remanent irregulares eccleſiaſtici cõmittentes cauſam ſanguinis alicui iudici ſeculari. pa.192 co.1
Prælati regulares poſſunt diſpenſare in irregularitate procedẽti ex homicidio voluntario etiã iniuſto. pa.313.314
Irregularitas homicidij voluntarij & bigamiæ ſemper excipitur in priuilegiis regularium. ibi.
Papa reſeruat ſibi irregularitatem ex iniuſta fructuum perceptione. pa.314.co.1
Habens poteſtatem ad diſpenſandum in irregularitate excepta orta ex homicidio voluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iuſto. ibi.co.2
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia. ibi.co.2
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrũ non fit irregularis. pa.315.co.1
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem. pa.315.co.2
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem. ibid.co.2
Irregularis factus ſine abſciſſione membra alicuius poteſt omnia exercere quæ non repugnat abſciſſioni. ibi.
Irregularis non eſt pulſans campanam admiſſam tempore interdicti. pa.324.co.1
Eccleſiaſticus authorizans aſſiſtento deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis non eſt irregularis. ibid.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatum ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare. ibi.
Non quæcunque authorizatio inducit irregularitatem. pa.353.co.1
Perſonaliter dictus violans interdictum fit irregularis. pag.324.co.2.

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti non ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorum ſine literis commendatitijs. pag.345.co 2
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs pa.346.co.1
Itinerantes fratres conuentuales tenentur ſe præſentare corã Guardianis fratrum de obſeruantia ibid.
Itinerantes fratres Minores de obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ibi.col.2
Itinerantes fratres lucrantur indulgentias fratrum, ibi.
Itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in aliũ, ibi. & poſſunt de mane facere ientaculum, ibi,

Iubileus.

Iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam, pag. 260. co.2
Iubileus ab antiquo trahit originem. pagina 261. columna 1.& 2.
Tempore Iubilei priuilegium ſatis accommodatum conceditur. pa.294.co.1.& 2.

Iudex.

Iudices ſunt conſtituti vt homines in officio contineant. pa.1
Iudices ſtateram debent in manibus geſtare. ibid.co.2
Iudices debent ſeruare iuſtitiam. ibi.
Iudices debent componere partialitates & diſcordias. ibi.
Iudices non debent eſſe partiales. ibi.
Iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium. pa.4.co.1
Iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium militum, pa.5.co.1
Iudex ſecularis poteſt cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum. ibi.co.2
Iudex ſecularis debet cognoſcere de delicto commiſſo à laico cum monacho. pa.6.co.2. *qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi.* ibid.
Iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici. p.7.co.1
Iudex ſecularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem. ibid.
Iudices regularium procedunt vt patres & vt iudices. pag. 11.co.1.& 2
Iudices regulares procedendo vt patres tantum procurant vt emendent. ibi.
Procedendo vt iudices prætendunt vindictam. ibid. *& ſic procedere debent ſine figura iudicij & ſtrepitu.* ib.
Iudices in cauſis leuibus procedunt de plano. ibid.& pa. 12. co.1
Iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus. ibid.
Iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere & quæ ſunt talia explicatur. ibid.
Iudices regulares ſolemnitates iuris poſſunt omittere. ibid
Iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto. ibi.co.2
Iudices poſſunt inquirere de delicto etiamſi non conſtet de delinquente. ibi.
Iudices non poſſunt procedere per viam accuſationis niſi prius conſtet de delinquente. ibid.
Iudices non poſſunt procedere contra aliquem per viam denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. pagina 13. co.1.
Iudices regulares non poſſunt procedere ad capturam monachi cum ſemiplena probatione. pa.12.co.1
Iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. pa.13.co.2
Iudex eſt mediator inter accuſantẽ & accuſatum. p.24.co.2
Peccant iudices procedendo in grauibus ſine accuſatione. pa. 25.co.1. *ſecus in leuibus.* ibi.
Iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris, ibi.
Iudex ad indagandam veritatem debet facere omnia quæ oportet. pa.36.37.
Iudices regulares magis procedunt ad correctionem, quam ad vindictam, pa.41.co.1
Simplici Iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu in ſcriptis, etiam ex conuentione partium ſecundum aliquos non creditur. ibi.co.2
In cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. pag.42. co.1
Pro iudice præſumit ius. ibi.co.2
Iudex inquirenda veritate debet eſſe ſubtilis & diligens inueſtigator. pa.52.co.1
Iudices contra iuris ordinem reos interrogantes proprias animas damnant. ibi.
Iudex condemnando innocentem ſecundum allegata & probata non admittit ſuum honorem, pa.53.co.2
Iudices miniſtri Dei vocantur. pa.59.co.2
Iudices iuſtitiam præ oculis habere debent. ibid.
Iudices veritatem & æquitatem præ oculis habere debent. pa.60.co.1
A iudicibus vana gloria abeſſe debet. ibi.

Iudices

Iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quam ad rigorem ſunt. ibid.

Iudices magis ad miſericordiam quam ad rigorem debent inclinare. ibid.

Iudices non debent nimis omnibus indulgere. ibid col. 2

Æquitas iudicum debet eſſe regulata iuribus. ibid.

Iudicis authoritas iuridice interpoſita facit licitum. p. 63. 64

Index in arbitrarijs debet eligere mitiorem pœnã. p. 64. co. 2

Index omittendo iuſtitiam videtur facere iniuſtitiam. p. 90. col. 1

Eadem pœna punitur iudex negligens qua ipſe delinquens. ibid.

Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis. ibid.

Negligentia iudicis fouet crimina. ibi.

Iudex negligens in adminiſtratione iuſtitiæ cum dolo debet priuari ab officio. ibi.

Iudex malè iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri. p. 90. co. 2

Iudex mitius peccat in abſoluendo quam in condemnando. ibid.

Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit. ibi.

Non licet rogare iudicem vt faciat contra ius. p. 93. col. 2

Debet pro inimico rogare iudicem vt ei tota pœna delicti remittatur. ibid.

Licet rogare iudicem vt tota pœna remittatur reo emendato. ibid. & p. 94. co. 1

Quilibet poteſt petere à iudice vt faciat quod ius non impedit. ibid.

Non licet rogare iudicem vt volenti emendare tota pœna remittatur. ibi.

Iudex tenetur ſeruare fidem, quam dedit delinquenti eum non offendendi, ſi confiteatur delictum. p. 139. col. 2

Iudex promittendo impunitatem delinquenti peccat. ibid.

Iudices extra territorium iuriſdictionem exercere non poſſunt. p. 178. col. 1

Iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. p. 186. 187

Coram iudicibus ſæcularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi à Rege. p. 187. col. 1 & 2

Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus temporales hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi. ibid.

Iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſæ ſpiritualis, non autem temporalis. p. 193. col. 1

Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium. ibid.

Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſæculari. ibi.

Iudex ſæcularis poteſt citare prælatum monaſterij inſtituti pro publicatione teſtamenti. ibid.

Iudex non competens eſt tanquam perſona priuata. pa. 202. col. 2

Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ibid.

Iudex, alius ordinarius, alius extraordinarius. p. 343. col. 1

Iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarum. ibid.

Iudex extraordinarius quidam eſt arbiter, quidam ex commiſſione ſuperioris delegatus. ibid. col. 2

Iudex conſeruator ſecundum aliquos eſt iudex delegatus. ibi.

Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices. ibid.

Quando compelluntur à Sede Apoſtolica eſſe iudices obediant, ſed poſſunt non exequi intercedente ſupplicatione. ibid.

Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica. ibid. & pag. 344. col. 1

Qualitas monachalis non inhabilitat monachos vt ſint iudices. p. 117. col. 1. & 2

Iudicare.

Non eſt iudicandum ſecundum ea quæ foris ſunt. p. 106. co. 1

Inferiores de ſuperiorum factis non debent iudicare. pa. 288. col. 1

Iudicium quoddam eſt ſuppoſitionale, aliud ſecundum definitionem. p. 17. 18

Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi à notario. p. 40. col. 1

Iudicium eſt notabile ſignũ alicuius dicti vel facti. p. 62. co. 1

Triplex eſt iudicium, plenum, ſemiplenum & leue. ibid.

Iudicia grauia ſunt quæ veritati præſumptione iuris æquantur. ibid.

Iudicium incongrue diuidi. p. 195. 196

Vbi eſt iudicium cœptum ibi debet finiri. p. 198. co. 1

Alterius conditio, qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona heredis. ibid.

Dicitur iudicium inceptum ante litis conteſtationem, imo & per citationem ibi. vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum à iudice non competente acceptum nullum eſt. p. 40. col. 2

Sacerdos aut religioſus iurant ſupra pectus aut ſupra habitum. p. 44. col. 1

Præceptum obedientiæ in virtute ſpiritus Sancti non eſt in virtute iuramentum. ibid.

Iuramentum præſtitum obligat reſpondere ſecundum intentionem iudicis iuribus regulatam. p. 53. col. 1. & 2

Iuramentum aſſertorium liberum appellatur. p. 54. col. 1

Iuramentum poteſt ſumi à reo ad indagandam veritatem. ibid. col. 2

Ad deferendum reo iuramentum non ſola indicia aut infamia ſufficiunt. ibid.

Iuramentum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur. ibi.

Iuramentũ nõ poteſt à lege ciuili annullari. p. 120. co. 1. & 2

Iuramentum eſt quid ſpirituale & Eccleſiaſticum. ibid.

Lex ciuilis non poteſt præcipere vt non ſeruetur iuramẽtum. ibid.

Iuramentum contra ius naturale non obligat. ibid.

Ius Canonicum poteſt declarare non valere tale iuramentum. ibid. col. 2

Iuramentum eſt actus latriæ. p. 344. col. 2

Iurare eſt Deum in teſtem vocare. ibid.

Multipliciter iuratur. ibid.

Iuramentum neceſſe debet ſumi à teſtibus. ibid. col. 2

Iuramentum datur ad ligandum teſtes. ibid.

In lege veteri multipliciter iurabatur. ibid.

Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis. ibid.

Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. p. 226. col. 2

Defertur iuramentum in cauſis, in quibus proceditur de plano ſola veritate inſpecta. ibid.

Mandatum in Spiritu ſancto non eſt etiam virtualiter iuramentum. ibid.

Iuramentum inuentum eſt ad indagandam veritatem vnicum remedium. ibid.

Iuramentum torturæ comparatur. ibid.

Qui iurat falſo, vt periurus debet caſtigari. ibid.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus. p. 232. col. 1. & 2

Fundatio dat ius patronatus. ibid.

Fundator poteſt in iure patronatus apponere omnes conditiones licitas. ibid.

Tranſlatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus. p. 133. col. 1

Fratres Minores non poſſunt concedere ius patronatus ſuarum Eccleſiarum poſtquam fuit Sedis Apoſtolicæ. ibid.

Laici in fauorem patronatus debent foueri. ibid.

Ius patronatus a iure & patrono dicitur. p. 347. co. 1

Ius patronatus eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum. ibi.

Ius patronatus quoddam eccleſiaſticum, quoddam ſæculare. ibid.

Ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium. p. 345. col. 1 & 2

Ius patronatus eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis. p. 347. col. 2

Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptoriis militarum. p.348.col.1
Reges habentes ius patronatus in eccleſijs ſæcularibus aut regularibus non poſſunt preſentare in his, niſi Abbates illius congregationis. ibid.& co.2
Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus de rebus incertis pauperibus inſtituendis. ibid.& pa.349.col.1

Iuriſdictio.

In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum. p.6.col.2
Iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici eſt à iure communi. ibid.
Iuriſdictio iudicis regularis eſt a priuilegijs. ibid.
Omnis iuriſdictio iure Pontificio eſt delegabilis. p.162.col.1
Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno. p.178.col.1.& 2
Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno. ibid.
Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem. p.18.col.1.& 2
Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos & regulares non eſt inconueniens. p.191.192
Pro hac iuriſdictione exercenda iudices Laici ſunt conſtituendi.pa.191.col.1. qui debent procedere ſicut alij iudices quo ad ſe & quo ad alios.
Æquius credendum eſt eccleſiaſticos & regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem, quam Eccleſiaſticam principes. p.192.col.1
Abbates habentes. iuriſdictionem temporalem non poſſunt per ſe condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis. ibid.
Iuriſdictio non poteſt conferri alicui à primatis. p.193.co.1
Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet à Summo Pontifice. p.200.col.1
Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem temporalem.pag. 246.col 2. & ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſæculares. p.247.col.1
Iuriſdictionem dat conſuetudo. p.196.col.1

L

Laborare.

Laborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis eſt prohibitum. p.223.col.1
In quibus feſtis conceſſit Eugenius quartus laborare. ibid.

Laici Fratres.

Laici fratres ſunt propriè religioſi. p.349.col.1
Laici fratres differunt à donatis. ibid.
Laici Fratres dicuntur conuerſi. ibid.
Laici Fratres poſſunt tangere corporalia. ibid.col.2
Laicis Fratribus in apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum. ibid.

Læſæ maieſtatis crimen.

Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur. p.80
Domus hoc crimen committentis euertitur & ſale aſpergitur. ibid.col.2
Domus præfata aratro deſtruitur. ibid.
Vide in verbo perduelis.

Lectiones.

Lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſijs legere. p.364.col.2

Lectores.

Lectores Theologiæ qui per duodecim annos eam perlegerunt in ordine Minorum habent præeminentiam. ibid.
Lectores Theologiæ moralis ſunt in monaſterijs conſtituendi. ibid.

Legatus.

Abbates Epiſcopi & Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe legati. p.350.col.1
Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus. ibi.col.2
Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis. ibid.co.2
Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegans exceptis reſeruatis. p.364.col.1
Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire. ibid.
Non minus parcendum legato, quam Papæ. ibi.co.2
Legatus à latere habet in exemptos iuriſdictionem. ibid.
Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in prælatum eligatur. p.154.co.1
Legatus à latere poteſt magis contra exemptos, quam Epiſcopus. p.204.col.2

Legatum.

Cuilibet de populo competit vt legata pia adimpleantur. p.240.col.2
Syndicus Fratrum minorum poteſt petere in iudicio legata Fratribus Minoribus. p.241.col.1
Legatum relictum monacho cum conditione, vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione, quod in eo ſe intromittere non poſſit, explicatur. p.351.352.col.1
Cum licentia Prælati poteſt monachus recipere legatum.ibi. col.2
Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho vt diſpendat ſecundum ſuum ſtatum. ibid.
Legatum relictum monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies cedit. ibid.
Legata in ſingulos annos ſunt plura. ibid.
Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitates conuentus legatum relictum ipſi. ibid.col.1
Legatum pecuniæ factum fratre Minori pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi à Prælato in alios conuentus p.353.co.1
Dominium pecuniæ legatæ Fratribus Minoribus non remanet apud dantem, ſed in Sedem Apoſtolicam transfertur. ibid.
In expendendis legatis factis fratribus Minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio. ibi.col.2
Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas. ibid.
Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamentarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare. ibid.
Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſecluſo ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuertere legatum. p.353.col.2
Teſtamentarius cum licentia & conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud. ibid.col.2
Non eſt relictum caducum pro aliquo opere quod fieri non poteſt. p.354.co.1
Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, quod ſuper eſt ex fructibus ipſius monaſterio acquiritur. ibid.
Legatum relictum fratribus Minoribus pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur. p.354.355
Legatum annuus redditus relinqui poteſt fratribus Minoribus. p.356.357
Legatum incapaci pro non ſcripto habetur. ibid.
Legatum annuus redditus eſt multiplex. ibid.
Legatum annuus redditus promiſſis dicendis eſt potius ſtipendium quam legatum. ibid.col.2
Legata annua relicta fratribus Minoribus poſſunt peti ex officio iudicis. ibid.
Legata annua fratribus Minoribus relicta vt ſtipendia Miſſarum cenſentur. ibid.
Legatum relictum fratribus Minoribus pro fabrica valet. p.358.col.1
Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis etiam relictis fratribus Minoribus ibid.col.1.& 2
Legatum relictum puellæ ſi nolit nubat debetur ipſi totum ſi ingrediatur religionem. p.359.360
Legatum relictum fœminæ ſi nupſerit fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit. ibid.
Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt. ibid.
Legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem. ibid.col.2

Legatum

Legatum relictum pauperibus religioſis magis quam alijs conferendum. ibid.col.2

Legatum relictum Eccleſiæ parrochiali debetur pauperiori duobus exiſtentibus. ibid.

Legatum relictum monaſterio Monialium eſt conferẽdum. p.361.col.1

Legitima.

Filius non poteſt petere legitimam in bonis patris facti religioſi poſt etiã profeſsionem donec ipſe moriatur. p.251.252

Legitima parentum debetur fratribus Minoribus conuentualibus. p.361.362

Lex.

Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos ipſius tamen rationibus reguntur. p.61.col 1

Lex pœnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori. p.75.col.2

Lex naturalis per humanas leges declaratur. p.111.col.1

Lex naturalis dictat, defenſionem omnibus eſſe permiſſam. ibid.

Lex ponitur reſpiciẽdo ad id quod eſt vt in pluribus bonum. ibid.

Tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur à peccato mortali. p.112.col.2

Lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, vt non ſit fruſtratoria. p.119.col.2

Lex non debet extendi contra ius ne detur legum correctio. ibid.

Lex generalis limitatur ſecundum mentem legis. p.126.co.1

Leges debent eſſe omnibus fructuoſæ. p.156.col.1

Lex generaliter loquens per alias leges limitatur. p.168.co.1

Lex non ligat præter finem intentum à legiſlatore. ibid.col.2

Verba proœmialia legis inducunt cauſam finalem. ibi.

Ex legis proœmio colligitur mens diſponentis. ibid.

Lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. p.167.col.1

Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio. p.170.co.1

Senſus legis magis quam eius verba debet conſiderari. ibid.

Verba legis ſunt intelligenda cum effectu etiam extrinſeco quem intendit legiſlator. ibid.

Lex vetus iudicialis & ceremonialis per paſſionem Chriſti ceſſauit. p.200.col.2

Lex Euangelica cõtinet præcepta moralia & naturalia. ibi.

Duplex lex Epiſcopi diœceſana & iuriſdictionis. p.199.co.2

Lex pœnalis non obligat ad pœnam ante ſententiam declaratoriam. p.216.col.1

Bona fide tranſgrediens legem nõn peccat mortaliter. ibid.

Lex humana malè intellecta non ligat in foro conſciẽtia. ibi.

Lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam. p.255.256

Lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſcientiæ quando veritas eſt in contrarium. p.288.co.1

Lex vt liges debet publicari. p.295.col.1

Lex vt liget debet eſſe in vſu. ibid.

Lex rationabilis deſcribitur. p.302.co.2

Tranſgreſſio legis cum diſpenſatione non eſt priuilegium. p.328.col.1

Liberatio animæ.

Liberant Religioſi per ſua ſuffragia animas à purgatorio. p.282.col.1.& 2

Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima à purgatorio. p.282.283

Non omnis indulgentia liberat animã à purgatorio. p.284.col 1

Miſſa dicta pro liberatione animæ purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium vt dicatur in altari portatili. ibid.

Liberi.

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingrediente monaſterium. p.238.col.2

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit eſt explicanda vt à religione nemo abſtrahatur. ibi.

Libri.

Legentes libros prohibitos manent excõmunicati. p.255.256

Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarum regiones poſſunt dare licentiam viris doctis ſui ordinis vt legant libros hæreticorum. ibid.

Libri facti à regularibus non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi ſenatus. p.309 col.1.& 2

In impreſſionibus librorum conſuetudo prouinciarum attenditur. ibid.

Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſterio acquiruntur. ibid.

Non eſt contra regulam Fratrum priuilegia mediante Syndico ad imprimendum libros procurare. ibid.

In impreſſionibus librorum cautè debent procedere Fratres Minores. p.310.311

Priuilegium ad imprimendum librum factum Fratri Minori explicatur. ibid.

Non eſt licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros. ibid.co.2

Fratres Minores non poſſunt vendere libros. ibi.col.2

Negatio circa libros fratribus Minoribus eſt prohibita. ibid.

Syndicus Apoſtolicus non poteſt pœnam appoſitam contra imprimentes libros fratrum Minorum petere. p.312.col.1 & 2

Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati. p.362.col.1.& 2

Lis.

Lis inchoata à laico coram iudice ſæculari debet finiri eo mortuo coram ipſo etiam ſi monaſterium ei ſuccedat. p.198.col.1

Sola mandati productio non inducit litem. ibid.

Litis pendentiam cauſat citatio. ibi.col.2

Pendente litè nemo eſt priuandus titulo & poſſeſſione exemptionis. p.204.col.1

Literæ.

Literæ delatoriæ ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam. p.23.col.1

Harum literarũ auctor diligenter debet indagari. p.24.co.1

Literæ priuatæ faciunt fidem ſi ab ſcriptore recognoſcantur. p.39.col.1

Literæ priuatæ habentur pro recognitis ad contumaciam ſcriptoris nolentis recognoſcere. ibid.co.2

Literæ debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis ab ſcriptore faciendis. ibid.

Recognitionis ſententia viſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet. ibid.

Comparatio literarum non inducit plenam probationẽ. ibid.

Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectum probationis earum. ibid.

Scribens literas ſecreto ad Prælatum contra aliquos non eſt infamator. p.79.col.1

Literas obſignatas aperientes, & aduerſario mittentes vel oſtendentes incidunt in pœnam falſi. p.86.co.2

Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriam defenſionem. p.87.col.1

Licet literas non tradere ad propriam defenſionem. ibid.

Literas dantes procurandis officijs in ordine D. Hieronymi incidunt in excommunicationem. p.170.co.2

Religioſus poteſt accipere à prælato bonorum adminiſtrationem. p.172.co.1

Loca.

Excommunicantur religioſi qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, mutant & alienant hactenus præcepta. p.134.col.1.& 2

Ludus.

Non eſt licitum religioſis ludere ad altas. p.88.col 1

Eccleſiaſtici & Religioſi ludentes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpæ. ibid.col.2

Iurans non ludere dãs alteri pecuniam vt ludat eſt periurus. ibid.

Lucrata in ludis à religioſis ſunt monaſterio reſtituenda. ibi.

Licentia

Licentia Prælatorum data religioſis ad donandum non intelligitur data ad ludendum. ibid.co.2

Luna.

Luna habet radios lugubres, ſol verò claros. p.43.col.3

M

Maioratus.

Cauſa maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem. p.193.col.1

Super tenuta maioratus non debet extrahi clericus aut monachus à ſuo foro. ibi.

Monaſteria ſuccedunt in maioratu non tamen in Ducatu aut Marchionatu. p.243.col.1

Commendatarij milites poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere. p.244.col.2

Fratres minores non poſſunt in maioratu ſuccedere. ibid.

Monaſteria poſſunt in maioratu non habente annexam iuriſdictionem temporalem ſuccedere, ibid.

Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere. ibid.

Mortuo religioſo ratione cuius in maioratu ſuccedìtur, reuertitur maioratus ad primo vocatum. ibid.

Succeſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris. p.245 col.1.& 2

In Inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſterium niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto. ibid.

Monaſterium ſuccedere in maioratu habente iuriſdictionem temporalem eſt verior opinio. & pa.ibid.246.247

Regula communis concedens ſucceſſionem maioratus monaſterijs non apponit exceptionem. ibi.

Maioratus cum iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor. p.247.col.1

Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familiæ dignitatem. ibid.

Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara. p.248 col.1

Monachi poſſunt conſeruare iura & inſignia maioratus. ibi.

In maioratu à fœmina inſtituto fœmina non cenſetur excluſa. p.249.col.1

Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis. ibid.

Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradum tranſit ipſo iure. p.250.col.1

Maledicus.

Maledicus condemnatur vt canteт palinodiam. p.79.col.1

Sacerdos & maledici Regulares non debent obligari vt dicant ſe fuiſſe mentitos. ibid.

Maledici in religionibus peſtis graſſabilis. ibid.co.2

Clericus maledicus degradatur. ibid.

Seditio aduerſus Magiſtratus, & Prælatos grauior eſt. ibid.

Maledicens de Rege eſt grauiter puniendus. p.81.col.1.& 2

Religioſus maledicens de Rege grauiter puniendus à ſuo Prælato, ibid.

Malum.

Malum pro malo reddi non debet. p.24.col.1

Non ſunt facienda mala vt veniant bona. p.182.col.1

Manus violenta.

Manus violenta in Prælatum aut in magiſtratum graue crimen capitale. p.83.col.1

Monachus manus grauiter iniјciens in Vicarium conuentus in Guardianum & in Definitorem Prouinciæ grauiter puniendus. ibid.col.1.& 2

Marchionatus.

Marchionatus eſt dignitas regalis & feudum intitulatum. p.247.col.1

Matricula.

Miles non inuentus in matricula per priuato habetur. pag. 194.195

Matrimonium.

Ad matrimoniũ cõtrahendũ adeſſe debet libertas. p.145.co.1

Religioſus matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo. p.205.col.2

Matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum. p.239.col.1.& 2

Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt alijs commiſſis cum vna contrahere. p.293.col.1

Diſpenſatio facta alicui vt poſſit contrahere matrimonium cum conſanguinea eſt facta conſanguinea. p.350.col.1

Medicus.

Quod medicorum eſt propriũ pertractent medici. p.305.co.2

Religioſi poſſunt medicari infirmos. p.306.col.1

Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti. p.337 col.2

Medium.

Medium in virtute ſummum & ſecundum rem & ſecundum proportionem. p.26.col.1

In aliquibus virtutibus neceſſario ad medium ſecundum proportionem eſt recurrendum. ibi.

Mendacium.

Mendacium eſt intrinſecè malum. p.96.col.1

Mendicantes.

Mendicantes regulares ſunt notoriè exempti. p.202.col.2

Mendicantes regulares ſunt in duplici differẽtia. p.350.co.2

Fratres Minores ſunt mendicantes ſecundum regulã. ibid.

Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ſecundum conſtitutiones. ibid.

Medicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamento. ibid.& p.351.col.1

Mens.

Mens diſponentis eſt maximè conſideranda. p.317.col.1

Minima.

Minima & exigua non veniũt in conſiderationẽ. p.41.co.2

In minimis & exiguis non præſumitur iudex aliquod falſum aſſerere. ibid.col.2

Res minima non viciat contractum. p.84.col.1

In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi. ibid.

Leges rigoroſæ non habent locum in minimis. ibid.

De minimis non eſt multum conſiderandum. p.121.col.1

Miniſtri iuſtitiæ.

Religioſi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut laici. p.81.col.3

Miſſa.

Qui celebrat Miſſam cum non ſit ſacerdos grauiter punitur. p.73.col.1

Religioſi celebrantes Miſſam ſine ordine presbyteratus ab inquiſitoribus hæreticæ prauitatis puniuntur. ib.col.1.& 2

Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quo ad valorem quem ex opere operato operatur. p.284.co.1

Mobilia.

Mobilia & immobilia propriè tangi & palpari poſſunt. p.356.col.1

Monachus.

Monachi nomen ſolitarium, triſteuè ſignificat. p.67.col.1

Monachus non præſupponit clericatum neque ſufficientiam ad ordines. p.142.col.1

Laico oportet conferri Monachatus. ibid.

Monachi in multis æquiparãtur Canonicis regularibus. ibi.

Monachi vitam cœperunt agere ſeparati ab hominum conſortio. p.199.col.1.

Monachi cœperunt poſtea in cœnobijs ſub vno Abbate ſe congregare. ibid.

Monachi antiquitus clauſuram ſtrictiſſimè ſeruant. ibid.

Monachi in vnum collecti non poterant Ordinarium ſibi iudicem conſtituere. ibid.

Monachi ſemper fuerunt in poteſtate Abbatis in his quæ pertinent ad regularia. p.253.col.2

Monachus mortuus eſt mundo. p.248.col.1

Monachi poſſunt conſeruare iura maioratus. ibid.

Cum monacho tranſlato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona. p.250.col.2

Monachus ſe & ſua transfert in monaſterium. p.188 col.1
Nihil debet committi monacho vt agat inuito Prælato. ibid.
Monachus nihil habet, ſed totum eſt monaſterij. p.351.col.1
Monacho nihil poteſt legari quod non quæratur monaſterio. ibid.
Quicquid habet Monachus eſt monaſterij. p.352.col.1

Monaſteria.

Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij. p.130.col.1.& 2
Non debent transferri niſi ſaluo iure patronatus. p.133.col 1
In quacunque prouincia Minorum aliqua monaſteria recollecta debent haberi. p.134
Monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio. p.178.col.1
Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſeculari. pag. 193.col.1
Monaſterium comparatur filio per iuriſdictionem. pa.238. col.2
Inſtitutis monaſterijs virorum & mulierum monaſterium mulierum debet præferri. p.239.240
Monaſteria ſuccedunt in maioratu, non tamen in Ducatu, &c. p.244.col.1
Monaſteria vaſſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia. p.246.col.1.& 2
Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſũt. ibid.
Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalem exercendam per perſonas ipſorum. p.247.col.1
Legatum relictum pro monaſterio conſtruendo in certo loco in quo fieri non poteſt, poteſt authoritate Epiſcopi, & teſtamentarij in alio loco conſtrui. p.354.col.1

Moniales.

Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales. p.336.co.1
Ad ingrediendum monaſteria monialium ſubiectarum Prælatis regularibus eorum & non Epiſcopi authoritas ſolum requiritur. p.122.col.1
Cenſus conſtituti pro monialibus ratione alimentorum amittuntur. ibid.col.2
Non poſſunt recipi plures Moniales quam poſſunt ali à monaſterijs. p.123.col.2
Monaſteria monialium debent prouideri de Abbatijs Monialium eiuſdem ordinis. p.153.col.2
Moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes. p.165.col.1
Moniales ſubiectæ Prælatis regularibus ſunt exemptæ à iuriſdictione ordinariorum. p.201.col.2
Moniales gaudent priuilegijs religioſorum. ibid. & pag.336. col.1.& 2
Monialis ſine licentia legitima non poteſt exire à monaſterio. p.205.col.1
Monialium monaſterium debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum. p.239.col.2
Cum monialis iuſtè tranſlata ad aliud monaſterium debet transferri dos. p.251.co.1

Mulieres.

Mulieres ad teſtimonium ferendum non ſunt aptæ. p.35.co.1
Mulieres ſolent verba faciliter proferre. p.46.col.1
Mulier perdit vſumfructum à marito legatum, ſi ad ſecundas nuptias non transferri, quæ tranſiuit. p.102 co.1

Munus.

Munus ſuũ vnuſquiſque exequitur. p.104.co.2.& 110.co.1

N

Naturalis.

N*Aturalis regni eſt qui ibi natus eſt, aut in eo domicilium acquiſiuit. p.153.col.2.& 54.col.1*

Neceſſitas.

Neceſſitas caret lege. p.206.col.1

Nihil.

Nihil & inutile in iure æquiparantur. p.250.col.1.& 2

Notarius.

Notarius debet neceſſario ſcribi in actis proceſſus. p.59.col.1. & 2
Notarij religionum magis ſecreti quam aliorum tribunalium. p.76.co.1

Notorium.

Notoriũ eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. p.21.co.2
Notorium eſt triplex, ſcilicet, facti, iuris, & ex iuris præſumptione. ibid.
Notorium eſt quod ſcitur à maiori parte viciniatis. ibid.
Non omne publicum eſt notorium. ibid.
Idem eſt notorium quod manifeſtum. ibid.

Nouitius.

Nouitius delinquẽs poteſt corrigi à iudice Eccleſiaſtico. p.21. col.1
Nouitij bona ante ingreſſum ſunt laicalia. p.120.col.1
Nouitius delinquens non poteſt puniri à iudice ſæculari. pag. 195.col 1
Nouitij hæreditas pertinet ſuccedentibus ab inteſtato. p.239. col.2.& pag.251.col.1
Bona oblata à nouitio monaſterio, etiam ſi non profiteatur, remanent apud ipſum monaſterium. ibid.
Nouitius in receptione habitus & in profeſſione conſequitur indulgentiam plenariam. p.263

O

Oblati.

O*Blati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. p.349.col.1*

Oblatio.

Curati non poſſunt impedire ne in Eccleſijs fratrum ipſis fratribus à fidelibus aliquid tribuatur. p.275.col.1
Illicitum eſt impedire, ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur. ibid.

Obedientia.

Obedientia impoſita à prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale. p.53 col.1
Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto, ſiue iniuſto. p.63.col.2
Subditus tenetur obedire Prælato ſecundum regulam præcipientis. p.66.col.1
Obediendum eſt ſuperioribus in his quæ ſecundum Deum fieri poſſunt. p.106.col.1
Omnes tenentur obedire ſuo modo. p.190.col.2
Regulares extra clauſtra in ſeruitijs Principum aſſiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorum. p.151.col.1
Obedientia à Ioanne Vigeſimo ſecundo maximè commendatur. p.232 & pa.233
Obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens. p.349.col.2

Obligatio.

Neque Deus, neque Eccleſia vult nos ad impoſſibile, & nimis difficile obligare. p.211.col.2
Ad aliqua difficilia cum periculo mortis obligamur. ibi.co.2
Non obligat lex ad aliquid ita vt ex eius obſeruatione fatuitas appareat. ibid.
Non obligamur ad aliquid faciendum cum ſcandalo. ibid.

Occaſio.

Occaſio eſt tollenda vt vitia extirpentur. p.67.col.1
Qui dat occaſionẽ damni, damnũ dediſſe videtur. p.94.co.2
Homo quærit ſæpius occaſionem ad calumniandum. p.111.co.2

Officia Ordinis.

Non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen. p.69.col.2
Pœna priuationis officij ordinis non eſt neceſſarium, quod exprimatur in iure. ibid.& p.90.col.1
Officia religioſorum non ſunt ad inſtar beneficiorum eccleſiaſticorum, imo comparantur beneficijs manualibus. ibi. col.2
In religione Ciſtertij ſunt diuerſa officia. ibid.p.70.col.1

Facilius

Facilius priuantur religioſi ſuis officijs quam clericus ſuis beneficijs. p.149.col.1
Officia debent conferri inuitis. p.167.col.2
Procurantes officia extra ordinem in graues pœnas incidūt. p.168.169.170
Procurantes officia per literas pœnitentia ducti non vtentes dictis literis non incidunt in præfatas pœnas. p.170.col.1

Officia diuina.

Officia Sanctorum debent recitari ſeruata forma breuiarij reformati. p.222
Non omnia quæ continentur in breuiario & miſſali ſunt officia diuina. p.320.col.2

Omiſſum.

Quod verbis non exprimitur omiſſū intelligitur p.249.co.1

Oratoria.

Oratoria & altaria poſſunt fieri in grangijs monaſteriorum. p.231.col.1.& 2.*quibus poteſt Miſſa celebrari.* ibid.

Orare.

Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare. p.27.col.1
Oratio eſt ſpiritu ale ſubſidium. ibid.
Vult Deus orari pro peccatoribus. p.94.col.2
Pro peccatoribus nolentibus recedere à peccatis non vult Deus orari. ibid.
Oratio antequàm quidquā agatur præmittenda. p.148.co.2

Ordinarius.

Ordinarius eſt Epiſcopus, Abbas exemptus Archiepiſcopus. p.201.col.2

Ordo.

Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat à iuriſdictione ſæculari. p.6.col.1
In Luſitania ordo Eccleſiaſticus etiam in fraudem ſuſceptus liberat à iuriſdictione ſæculari reſpectu criminaliū. ib.
Ordines minores liberant à iuriſdictione ſæculari. ibid.
Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure communi à iuriſdictione ſæculari. ibi.col.2
Diuinis mancipati officijs & præbendati debent ordinibus ſacris inſigniri. p.142.col.1
Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri. p.143.col.1.& 2

Ornamentum.

Ornamenta Eccleſiaſtica fratrum minorum debent eſſe paupertati accommodata. p.312.col.1
Ornamenta eccleſiaſtica non poſſunt tangi à laicis. p.349.col.1

Oua.

In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt prælati cum ſuis ſubditis diſpenſare. p.296.col.1.& 2
Abſtinentia ab ouis & lacticinijs aliquando regularibus obligatoria. p.305.col.1

P

Pœnitentiæ.

DEus peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiā. p.94.col.1
Pro quocunque peccato graui imponebantur olim ſeptem anni pœnitentiæ. p.290.col.2
Pœnitentia ſacramentum ſingularis medicina. p.72.co.1
Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pœnitentiæ maculantes. ibi.

Papa.

Papæ tenentur omnes iure diuino obedire. p.199.col.2
Papa inuito prælatus non aſſumit ſociū regularē. p.205.co.2
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum. p.281.co.1
Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria. p.288.col.2
Papa cum primum eſt electus efficitur ſuperior omnium ipſo iure. p.350.col.1
Monachus electus Papa ſine licētia prælati poteſt acceptare. p.350.col.2
Papa cenſetur portare iura in ſcrinio pectoris ſui. p.84.co.1
Papa habet poteſtatem ſuper temporalia in ordine ad ſpiritualia. p.120.& 121.col.1
Papa coronat Imperatores. p.189.col.2
Papa vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur. ibid.
Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur. ibid.
Magna Papæ poteſtas. ibid.col.2
Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſæculi appellatur. ibid.

Par.

Par in parem non habet authoritatem. p.233.col.1

Parens.

Ad ſubueniendum parentibus poteſt filius exire extra religionem cum licentia prælatorum. p.173.col.1
Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filium niſi ſecundum ſui ſtatus metas. ibi.co.1
Prælatus poteſt præcipere ſubdito, ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat. ibid.
Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis. pa.172.& 173

Parochiani, Parochus.

Parochiani vt plurimum ſuum ſequuntur parochū. p.11.co.1
Parochus non reſidens neque recitans horas canonicas non facit fructus ſuos. p.102.col.1
Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium. p.211.212
Regulares per ſua priuilegia non poſſunt præiudicare parochialibus Eccleſijs in decimis & primitijs. p.232.col.1

Participans.

Participans de aliquibus cenſetur eſſe de natura alius extranei, cui magis aſſimilatur. p.210.col.1

Paruitas.

Paruitas rei in quacunque materia excuſat. p.41.col.2

Paruulus.

Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia. pag.283.col.1.& 2

Patronus.

Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea non eſt recedendum. p.347.col.1
Nominatio Monachi in patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla talis conditio tanqua impoſſibilis. ib.co.2
Patroni non poſſunt præſentare niſi dignos. p.348.col.1
Patronus habens ius præſentādi, habet ius poſſeſſoris. p.164.col.1
Per multos annos acquirit patronus ius præſentandi. ibid.

Paupertas.

Paupertatis votum Deo maximè acceptum. p.129.col.2
Nimia paupertas mala intulit Eccleſiæ. p.191.col.2
In pauperis appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiunt. p.214.col.1
Inſtitutis duobus pauperibus, pauperior debet præferri. pag.239.col.2
Non peccat mortaliter monachus, qui tranſgreditur ſuam regulam cum diſpenſatione, aut conſuetudine immemoriali. p.328.329

Pax.

Pax in Republica prætenditur. p.1.col.1

Peccata.

Aliqua peccata à legibus diſſimulantur. p.1.col.1
Peccata publica publicè ſunt corripienda. p.15.col.2
Non paſſim peccata ſunt diſſimulāda, ſed punienda. p.17.co.1
Peccata diſſimulata paternaliter ſecretò debent corrigi. ibi.
Peccata contra rempublicam ſunt per quæ delinquentes principaliter Reip. damnum intendunt. p.17.co.2
Peccatū eſt contra Remp. furtum publici ærarij, homicidium alicuius hominis eminētis, ſubornatio in electionibus. ibi.
Non eſt peccatum contra Rep. crimen nefandum. ibid.
Peccata religioſi ſunt præcauenda, quia multum nocent. p.22.col.1
Peccata in damnum alicuius impedire ex charitate obligamur. p.27.col.2

Reuelatio peccatorum quorum Prælatus ingreditur à ſubditis. p.128 co.1
Peccata proximi iure ſeruato eſt ueteſſe. pa.96 co.1
Peccatum non eſt in eo quod fuerit ſi tentaretur, ſed in eo quod actu ſit. pa.245 co.1
Peccatum non eſt transgreſſio legis uirtute diſpenſationis. pa.328.co.1
Pœna peccati originalis ſuſpenditur licet ipſum originale maneat. pa.342.co.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur. pag.7.co.1
Pœnæ eccleſiaſtica ordinantur in bonum publicum pag.17.co.1
Pœna talionis in aliquibus non obſeruatur. pa.26.co.1
Pœna talionis debet compenſari ſecundum qualitates accuſatoris & accuſati. ibid.
Pœnæ ſunt imponendæ iuxta decretum canonicum. p.61.c.1
Pœnæ poſſunt moderari iuxta cauſa exiſtente. ibi.
Pœnæ etiam poſſunt moderari à iudicibus inferioribus. ibi. & p.95.co.1
Quando ex cauſa pœna moderatur debet in ſētentia cauſa aſſignari. ibi.
Pœnæ debent regulari ſecundum ius. pa.62 co.1
In arbitrandis pœnis plura debet iudex conſiderare. ibi.
Pœna arbitraria poteſt extendi uſque ad pœnam mortis, incluſiue. pa.64
Pœnæ ſanguinis & mortis correſpondet in religionibus pœna expulſionis à religione. pa.64.co.2
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ibi.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partem. pa.65.co.1
Longe minor pœna eſt ſtatim mori quam diu affligi ſine ſpe ſalutis. pa.66.co.1
Pœna non ita debet poni ut per eam vita nimis attenuetur. pa.8.co.2.& p.66.co.1
Nemo tenetur ad ſoluendam ante quam condemnetur. ibi.
Pœna iniuncta in foro conſcientiæ non eſt ſubeunda. ibi.
Illicitum eſt petere ut tota pœna remittatur delinquenti. p.93.co.2
Iudex poteſt imminuere pœnam. pa.94.co 1
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorantia, aut merita delinquentis. p.95.c.2
Poſt ſententiam tenetur reus ſubire pœnam. pa.96 co.2
Non tenetur reus ſubire pœnam, quæ a miniſtris iuſtitia poteſt commodius inferri. ib.
Condemnatus ad auſteram pœnitentiam tenetur cōſentire in hanc pœnam quam miniſtris iuſtitia inferre tenentur. pa.96.co.2.& 97.co.1
Miniſtri iuſtitia in inferendis pœnis non debent eſſe nimis indulgentes. ibi.
Pœnæ Canonica non comprehendunt ignorantes. pa.16 co.2
Pœna non debet irrogari niſi in caſibus a iure expreſſis. pag.246.co.2

Percutere.

Percutiens iudicem collateralem Regis & eius conſiliarium capite punitur. pa.83 co.2
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua. pa.84.co.1

Periculum.

Vbi maius periculum, ibi cautius agendum. pa.37.co.2

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum. pa.323.co.1

Perpetuum.

Quod poteſt eſſe perpetuum, perpetuum cenſetur. pa.70.co.1

Perſonæ eccleſiaſticæ.

Perſonæ annexæ ordinis per ſedem Apoſtolicam approbato ſunt eccleſiaſtica. p.109.co.2
Conuerſi dicuntur perſonæ eccleſiaſtica. ibi.
Profitens in manus Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona eccleſiaſtica. ibi.

Poſſidere.

Melior eſt conditio poſſidentis. pa.21.co.2
Non debet permitti ut agatur de iuris proprietatibus donec profeſſorium finiatur. pa.164.c.2

Poſtulare.

Non poſſunt poſtulare Canonici regulares. pa.35.co.2

Poteſtas.

Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia. pa.189
Non eſt poteſtas niſi à Deo. pa.190.co.1
Eccleſia habet poteſtatem temporalem ut habitu pag.191. 2.co.1
Tota poteſtas monachorum reſidet eſt apud Abbatem. pa.199.co.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet. ibi.
Poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri. ibi.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta. ibid.colu 2
Publica poteſtas non poteſt conferri à priuatis. ibi.

Præceptum.

Id quod reſpondiſſet legiſlator ſi eſſet interrogatus non imponit præceptum obligans ad mortale. pa.245.co.1
Præcepta regulæ fratrum Minorum ſecundum aliquos ſunt vota. pa.300.co.1

Prædicare.

Poſſunt Correctores ciuitatum compellere ut in feſtiuitatibus principalibus prædicetur. pa.197.co.1
Contradicente Vicario foraneo compellente Correctore poſſit Fratres Minores in Eccleſiis prædicare. ibi.
Prædicare non poſſunt regulares ſine licentia Epiſcopi. pag.205.co.1

Prælatus.

Prælatus inferior non habet poteſtatem in eos qui non ſunt ſui collegij. pa.9.co.1
Prælati regulares ſunt iudices regularium. ibi.
Prælati partiales multorum malorum ſunt cauſa. pa.1.co.2
Prælati debent particulares amicitias uitare. pa.2.co.1
Prælati debent uitare adulatores, & garrulos. ibi.
Prælati debent ſeruare ſecretum. ibi.co.2
Prælati non debent eſſe inexorabiles. pa.14.co.1
Prælati non debent eſſe aſperi & minaces. ibi.
Prælati ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni. ib.
Prælati debent eſſe ſeueri quando oportet. ibi.
Prælati debent eſſe in verbis graues. ibi.
Prælati non debent eſſe nimis creduli. pag.36.co.1
Prælati in dubio debent definitiue habere bonam ſuorum ſubditorum opinionem. pa 18.co.1
Prælati non debet maleuolis & detractoribus libenter aures accommodare. pa.23.co.1
Prælati qui quærunt timeri verberibus magis quam verbis deponendi. pa.60.co.2
Prælatorum proprium eſt vitia ſubditorum redarguere. ibi.
Prælati regulares habent Apoſtolica ſolicitudinis commiſſionem. ibi.
Prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica. pa.61.co.1
Prælatorum ignauia, & tepiditas multorum malorum cauſa. p.61.c.1
Prælati in Ordine Mendicantium habent dignitatem. p.70.co.2
Prælati debent uereri à ſubditis. pa 82 co.2
Proprium prælatorum eſt arguere ſubditos. pa.92.co.1
Prælati debent arguere ſubditos cum ſuauitate. ibi.
Prælatus ut paſtor debet maxime curare de ouibus. pa.150.co.2
Quælibet congregatio ſuum debet habere Prælatum. ibi.
Prælati in his quæ pertinent ad ſuum officium non poſſunt allegare ignorantiam. pa.226.co.2

Prælatiæ non ſunt appetendæ, imo aliquando fugiendæ. pag. 166. co. 1

Prælati regulares in aliquibus religionibus non ſunt perpetui. p. 227. co. 2

Prælati tenentur prouidere ſubditis in ſuis neceſſitatibus temporalibus. pa. 228. co. 1

Præſcribere.

Crimina non præſcribuntur. pa. 19. co. 1

Accuſatio criminalis iure ciuili præſcribitur. ibi.

Poſt annum præſcribitur actio iniuriarum. ibi.

Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas. pa. 98. co. 2

Præſcriptio exemptionis debet probari. pa. 332. co. 2

Contra Papam non præſcribitur niſi per centum annos. pa. 202. co. 1

Præſentare.

Præſentari non poſſunt ad dignitates & beneficia niſi digni. p. 348. co. 1

Præſumptio.

Violentæ præſumptiones ſufficiunt in criminibus quæ occulte committuntur. pa. 38. co. 2

Semel malus ſemper præſumitur malus. ibi.

Præſumptio purgatur per perſeuerantiã in bonis operibus. ibi.

Condemnatus quod furtum commiſit non præſumitur cætera commiſiſſe. ibi.

Talis quis præſumitur qualis ante fuerit. pa. 52. co. 1

Præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium. ibi.

Præſumptio violenta non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam. pa. 59. co. 2

Princeps.

Aliqui principes particulares amicos habuerunt. pa. 2. co. 2

Princeps non poteſt contra ius naturale venire. pa. 50. co. 2

Princeps & Rex negligens poteſt à regno priuari. pa. 80. co. 1

Principes non debent conſentire, delinquentes manere impunitos. pa. 192. co. 1

Principes & eorum Miniſtri poſſunt compellere etiam eccleſiaſticos, vt Concilij Tridentini decreta obſeruentur. pag. 191. col. 1

Princeps in dubio non præſumitur tollere ius tertij. pa. 200

Princeps non præſumitur concedere aliquid cum præiudicio alterius. pa. 349. co. 2

Princeps non poteſt concedere aliquid cum præiudicio alterius. ibid.

Prior.

Prior conuentualis electus ſtatim confirmatur. pa. 180. co. 1

Priuatio.

Succeſſionum priuatio non debet admitti niſi per vulgaria iura. pag. 245. col. 2

Priuilegium.

Priuilegia debent intra ſuos limites contineri. pa. 7. col. 2

Pro religionibus conceſſa & decreta extenduntur ad religiones militares. pag. 9. col. 1.

Priuilegij intentio debet regulari ſecundum intentionem legis. pa. 13. col. 2

Pontifex per ſuum priuilegium nemini cenſetur facere iniuriam. pag. 128. col 1

Priuilegium ſatis eſt quod aliquid operetur. pag. 167. col. 1

Priuilegia non conceduntur cum magno tertij nocumento, 188. col. 2

Priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum. pa. 195. co. 1

Religioſi non tenentur exemptionis priuilegium allegare, pag. 196. col. 1

Priuilegium in fauorem religionis æquale eſt iuri communi. pa. 193. co. 2

Priuilegium licet late interpretari quatenus eius verba patiuntur. ibidem.

Priuilegium in præiudicium tertij valet quando conſtat de mente concedentis. ibidem.

Inutile eſt priuilegium ſi nihil operetur etiam cum præiudicio tertij graui. ibidem.

Priuilegium derogat iuri communi, etiam ſi in eo non ponatur clauſula derogatoria. ibid.

Priuilegium in præiudicium tertij debet reſtringi. pa. 200. eodem. 1

Priuilegium integraliter eſt oſtendendum in loco decenti. pag. 202. col. 2

Priuilegium eſt oſtendendum intra terminum competentem. ibidem.

Pendente lite ſuper validitate priuilegij non debet quis priuari ſua poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione. ibid.

Cum dubium eſt de intelligentia priuilegij ad Papam eſt decurrendum. ibid.

Priuilegiorum regularium commiſſa eſt declaratio iuriſperitis & denegata Ordinarijs. ibid. col. 2

Pendente lite non eſt religioſus ſpoliandus poſſeſſione exemptionis. ibi.

Regulares mendicantes non tenentur oſtendere priuilegium exemptionis. ibi. co. 2

De priuilegio non debet fieri mentio ſpecialis vt ei derogetur. pa. 144. co. 1

Priuilegium alicui conceſſum miniſtris conceſſum intelligitur. pa. 213 co. 2. & pa. 214. co. 1

Priuilegia magna reuocantur propter publicam vtilitatem. pa. 225. co. 2

Priuilegia conceduntur ſine præiudicio tertij. pa. 251. co. 2

Priuilegia aliqua proficiunt etiam exiſtentibus in peccato mortali. pa. 288. co. 2

Priuilegium vnius monaſterij communicatur eiuſdem ordinis Monaſterijs. pa. 333. co. 1

Priuilegia debent ita interpretari vt non ſint inutilia. pag. 332. co. 1

Probatio, probans.

Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur. pag. 32. co. 2

In cauſis criminalibus probationes debent eſſe euidentes. pa. 4. co. 1

Pro crimine etiam commiſſo leuiores probationes aliquando admittuntur. ibi.

Contra hæreticos teſtes inhabiles admittuntur. ibid.

Probatio per coniecturas ſufficit in his quæ difficiliter probari non poſſunt. pag. 38. col. 2

Scriptura priuata facit priuationem. pa. 39. co. 1

Probatio ex coniecturis præcipuis aliquando admittitur. pa. 62. col. 1

Proceſſiones.

Epiſcopus debet præcedere Prouinciali in proceſſione quæ intrat terminos monaſterij ſui. pa. 178. co. 2

Præcedentia in proceſſionibus Reſpectu regularium debent componi ab Epiſcopo. pa. 205. co. 1

Proceſſus.

Proceſſus fulminatio pertinet ad vtilitatem publicam. pag. 34. co. 2

Prodigus.

Prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo perditas vt pauperibus ſubueniat. pa. 27. co. 2

Prodere.

Delinquentes non tenetur ſe prodere. pa. 15. co. 2

Profeſſio.

Profeſſione in religione poſt delictum commiſſum eſt nulla. p. 6. co. 1

Profeſſio facta poſt delictum commiſſum non liberat à iuriſdictione delinquentem. ibi.

Profeſſio non valet ante decimum ſextum annum expletum pa. 9. co. 1

Profeſſio non irritatur, etiam ſi nouitius dicat habere ſe loco dotis hæreditatem quam re vera iam in matrem renunciauerat. pa. 128. co. 2

Profeſſio facta ab excommunicato valet. p. 188. co. 2

Epiſcopi olim admittebantur in monaſterijs ad profeſſionem. pa. 198. co. 2

Profeſſio fidei eſt à Prælatis & prædicatoribus regularibus ſumenda. pa.219.co.2
Profeſſio fidei eſt ſumenda à Doctoribus & magiſtris promouendum. pa.223
Recipientes prælatia & prædicationis officia aut Doctoratus vel Magiſterij gradus ſi non profiteantur fidem intra terminum præfixum à iure incidunt in multas pœnas. ibid.
Profeſſio in religione bonorum capaci non eſt mors ciuilis. pag.248.col.2

Prouinciales.

Prouinciales tenentur recurrere ad conſtitutiones generales deficiente iure Canonico & Ciuili in caſu. pag 61.col.1
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. pa.70.co.2
Prouinciales Ordinum Minorum per ſcrutinium eligendi. pag.130.col.1.
Prouinciales Ordinum Minorum non eſt neceſſarium quod ſit de corpore capituli. pa.152.co.2
Prouinciales non decet quod ſint aliarum Prouinciarũ. ibi.
Prouinciales regulares habent iuriſdictionem in vtroque foro. pa.149.co.1
Prouinciales regulares non habent territorium. ibi.

Prouiſio.

Generalis prouiſio non refertur ad ſpiritualiter prouiſa pa 159.co.2

Purgatorium.

Quidam Papa ſecundum aliquos eſt detinendus à purgatorio vſque ad diem iudicij. p.291.co.2
Pœna purgatorij acerbiſſima. pa.290.co.1
Acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei valet ad ſatisfactionem pœnarum multorum dierũ huius vitæ. ibidem col.2

Purgatio.

Prælati tenentur purgare ſuas congregationes à peccatis criminalibus. pa.28.co.1
Purgatio canonica eſt religioſis indicenda. pa.59.co.2
Purgatus canonice debet ſtatim declarari innocens. ibi.
Non purgatus debet puniri. ibi.
Purgatio de hæreſi eſt oſtenſio innocentiæ obiecti criminis.p. 256.co.1

Q.

QVarta funeralis vide ſupra in verbo, Canonica. ibid.
Qualitas adiuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi. pa.238.co.2

R.

Redditus.

NOn poſſunt acquiri annui redditus fratribus Minoribus. p.356 c.1
Redditus monaſteriorum conceſſi à regibus debent exigi contra debitores laicos coram iudice ſæculari.pagin.187.188
Annui redditus inter bona immobilia computantur pagin. 356.co.1.& 2
Redditus hoſpitalis fundati authoritate Epiſcopi coram iudice eccleſiaſtico peti debet. pa.187.188
Fratres Minores ſũt capaces annui redditus per viam eleemoſinæ. pa.356.357
Redditus monaſteriorum poſſunt peti contra iudice conſeruatore. pa.187.188
Annui redditus neque ad modicum tempus poſſunt relinqui Minoribus. pa.356
Redditus annui relicti monaſteriis Fratrum Minorum non poſſunt actione ciuili peti in iudicio. pagina.212. co.2

Annui redditus pro fabrica Eccleſiæ & pro neceſſariis ad celebrationem miſſarum poſſunt legari fratribus Minoribus. pa.358.co.2
Reformatio mutis generalibus non poteſt fieri ſine authoritate Apoſtolica. pag.227.col.1.& 2
Regulares debent reformari iuxta præſcriptum ſuæ regulæ. ibid.& pag.228.col.1
Reformationis initiatio & compoſitio ad prælatos primo ſpectat. ibidem.
Non poteſt fieri reformatio niſi prius prouideantur ſubditi in ſuis neceſſitatibus temporalibus. ibi.
Non poteſt fieri reformatio niſi tot tantum aſſignatis monachis quot poſſunt commode ſuſtentari. ibid.
Peccant Prælati non reformantes & reformationi contrauenientes. ibid.
Non tenentur Prælati ad reformandum ordinem iuxta primæuam inſtitutionem. ibidem.
Reformatio paulatim eſt facienda. ibid.
In reformatione multa prudentia & manſuetudine procedendum. ibidem.

Regnum.

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regno neque in ducatu. pag.246.col.2

Religioſus, religio.

Religioſus eſt minor omni clerico. pag.7.col.1
Religioſis conceduntur indulta clericorum. ibidem.
Religioſus enormiter delinquens non poteſt niſi poſtquam priuatur habitu à iudice ſæculari caſtigari. ibid.
Religioſus delinquentes non poſſunt punire Epiſcopi. ibi.
Niſi fuerint prælati eorum negligentes in puniendo. ibi.
Milites D.Ioannis ſunt religioſi. pag.8.col.2
Religioſus multum commodi ex animi tranquillitate adipiſcitur. pag.12.col.2
Religioſus non debet mundanis rebus inuolui. pa.36.col.2
Religioſus eſt mortuus mundo. ibid.
Religioſi non ſunt iuriſi laicis ſicut clerici. pa.36.col.2
Solicitudo circa temporalia auocat religioſum à Deo. pag. 50.col.1
Religioſi non ſolum ſæcularibus inſtitutis, ſed etiam ſanctionibus Pontificalibus ſubſequi neceſſe eſt. pa.68.co.2
Religioſus non habet velle neque nolle. pa.65.co 1
Non eſt dignior ſtatus clericorum quam religioſorum. ibi.
Religioſus per profeſſionem dominium omnium bonorum patrimonialium perdidit. pa.100.co.2
Quicquid acquirit religioſus acquirit monaſterio. ibi.
Religioſus poteſt habere adminiſtrationem bonorum. ibi.
Religioſi nihil poſſunt habere. pa.123.co.2
Religioſi præcipue Fratres Minores ſunt peregrini in hoc ſæculo. pa.133.co.1
Religionis ſcopus eſt charitas in Deum. pa.171.co.2
Religio eſt bonum incommutabile. pa.176.co.2
Religioſus ratione profeſſionis conſecratur Deo.pagina.187. co.2
Religioſus eſt quaſi ſeruus aut filius prælati. pa.188.
Verbum religioſus ſumitur pro potiori ſignificato, ubi eſt, pro religioſis abſolute. pa.196.co.2
Religioſi erant olim ſubiecti Epiſcopis. pa.198.co.2
Tota religioſorum poteſtas eſt apud Abbatem. ibi.
Religioſi apud Abbatem ſunt indiſtincte incuſandi. ibid. co.2
Religioſi ſunt liberi à lege diœceſani, non tamen omnes ſunt abſolute liberi à iuriſdictione legis. p.199.c.1
Religioſi ſunt præſtantiſſimi coadiutores Epiſcoporum.pag. 239.co.2
Epiſcopi regulares exemptos trahebant iniuſte ad ſua tribunalia. ibi.
Regulares ſunt immediate ſubiecti Papæ & legatis eius à latere. ibidem.
Regulares modo nec etiam cumulatiue ſunt ſubiecti Epiſcopis. ibi.
Regulares ſubiecti Prælatis regularibus quoties iuris. ibi.

Regulares mendicantes ſunt notorie exempti pag.202.col.2
Regulares inuitis prelatis non poſſunt eſſe ſocij Epiſcoporum. pa.259.co.1
Regularis non poteſt habere quidquam proprij pa.228.co.1
Religioni Minorum maxima eſt deuotio fidelium p.237 c.1
Statum quod filia ingrediens non ſuccedat haud valet.pag. 238.co.1
Religioſus liberatur à patria poteſtate cum tranſeat in poteſtatem Abbatis. pa.239.co.2
Religioſus inſeruit ſeruituti que ſpirituali. ibi.
Religioſus non patitur capitis diminutionem per tranſitū in poteſtatem Abbatis. ibi.
Per ingreſſum religionis Patris ſoluitur patria poteſtas. ibi.
Religio per diſpenſationes multum relaxatur. p.304.co.1.
Religioſus non debet eſſe ocioſus. p.310.co.1
Religioſus pro labore non debet querere mercedem temporalem,ibi. Vide in verbo monachus.

Remittere delictum.

Licet aliquando Principi concedere remiſſionem delicti futuri. p.95.co.1
Reſcriptum remittens cum cauſa peccatum futurum non valet. ibi.
Remiſſio homicidij quando interficitur pater monachi pertinet ad monaſterium non ad filium. ibi.
Ad ſolum Principem pertinet delictorum remiſſio. pag.96. co.1

Remuneratio.

Propter remunerationem multa conceduntur.pagina 117. co.1
Remuneratio ad procuranda officia in ordine ſuſpecta de ſimonia. ibi.

Renunciare.

Exemptioni non poteſt etiam indirecte in vna cauſa renūciari. pa.204.co.2
Tacita renunciatio non praeiudicat exemptioni regularium. ibi.
Renunciare non cenſetur maioratum qui renunciat ſucceſſionem quamcunque. p.249.co.1
Renunciatio eſt ſtricte interpretanda. ibi.
Renuncians ſucceſſioni paternae & maternae non eſt prohibitus ſuccedere fratribus. ibi.
Renunciatio generalis fidei commiſſi intelligitur de puris fidei commiſſis. ibi.
In renunciatione ampliſſima non eſt feudum. ibi.
Praeſumpta renunciatio fidei commiſſi non officit minoribus ruſticis & mulieribus. ibi.
Iuro ſuo ſine praeiudicio alterius poteſt quilibet renunciare. p.164 co.2

Reſcriptum.

Papa non cenſetur aliter reſcribere quàm ſit conſuetum.pa. 259.co.2
Reſcriptum exemptionis regularium poteſt examinari ab ordinariis. pa.241.co.1
Reſcriptum ſine licentia ſuperiorum non poteſt impetrari.p. 307.co.1.& 2
In reſcriptis abſoluitur impetrans à cenſuris. pa.308.co.1
In reſcriptis non abſoluitur impetrans ab omnibus cenſuris. ibi.
Si reſcriptum eſt nullum non valet abſolutio à cenſuris. ibi.

Reſpublica.

Reipublicae intereſt ne ſua re quis male vtatur pa. 240.co.1

Reſtitutio.

Reſtitutio famae & damnorum,non eſt imponenda illi qui accuſat ante correctionem fraternam. pa.29.co.1
Pro modica re non datur in integrum reſtitutio.p.102.co.2
Qui eſt occaſio damni tenetur reſtituere. pa.94.co.1

Reuerentia.

Maxima reuerentia etiam apud ethnicos Magiſtratibus irrogabatur. pa.83.co.1
A reuerentia debita Epiſcopis non liberantur regulares in aliquibus caſibus. pa.204.co.1

Reuocare.

Vt priuilegio derogetur non debet fieri de eo mentio ſpecialis. pag.204.col.1
Cauſa poſita vt non cenſeatur derogatum priuilegium niſi de eo fiat mentio ſpecialis non ligat Pontifices ad non derogandum. ibid. col.2
Propter publicam vtilitatem multa & magna derogantur priuilegia. pa.22.col.1

Reus.

Quomodo rei ſunt interrogandi arbitrio iudicis relinquitur. pag.53.col.2
Rei ſunt benigne examinandi. ibid.
Rei non debent verbis contumelioſis tractari. ibid.
Rei non debent interrogari niſi de neceſſariis. ibid.
De generalibus prius quam de particularibus rei ſunt interrogandi. ibidem.
Rei non debent ſubtiliter interrogari. pa.52.co.1
Reus interrogatus legitime ſtatim data copia indicium, & proceſſus tenetur reſpondere. ibi.
Reus legitime à iudice interrogatus quando eſt competens & contra eum eſt infamia & vnus ſaltim teſtis.pag. 53. co.1
Reus legitime interrogatus in cauſis grauibus poteſt verbis aequiuocis celare veritatem. ibi.
Reus legitime interrogatus non reſpondens habetur pro confeſſo. ibi.
Quando dubitatur confeſſor,debet iudicare in fauorem rei vtrum legitime interrogetur. pa.53.c.2
In petendo manifeſtationem proceſſus rei debent eſſe cauti. ibi.
Reus legitime interrogatus obligatur reſpondere ſecundum mentem iudicis. ibi.
Non poteſt reus verbis aequiuocis clare veritatem in omnibus caſibus. ibi.
Reus de paruis interrogatus non peccat mortaliter celando veritatem. ibi.
Reus de vno crimine indiciatus non poteſt de aliis diuerſis interrogari. pa.53.co.2
Reus non tenetur confiteri delictum quod negauit ſi ſuit cōdemnatus. ibi.
Reus poteſt interrogari de complicibus. pa.53.co.1
Reus legitime interrogatus de complicibus non eſt abſoluendus niſi eos manifeſtauerit. ibi.
Reus a carcere & vinculis ſolutus debet interrogari.p.54.c.2

Rex.

Nullum ius diſſinit quod ingrediens monaſterium poſſit eſſe Rex. p.246.co.2
Rex eſt dignitas ſuprema. ibi.

Rogare.

Qui rogat potentior eſt quam qui conſulit.pagina 94.col. 1 & 2.

Rumor.

Rumor ſunt vana voces populi. pa.62.co.1

S.

Sacerdos,Sacerdotium.

Sacerdotis dignitas eſt maior quam Angelica.pag. 65. co.1
Sacerdotis dignitas ſuperat dignitatem regalem. pag. 79. co.2
Minor eſt differentia inter imperium & ſacerdotium quam inter ſolem & lunam. ibi.
Honor ſacerdotis magis conſiſtit in patiendo propter Deū quam in actione iniuriarum habenda. ibi.

Sacramenta.

Religioſi poſſunt adminiſtrare Sacramenta familiaribus.p. 241.co.1

Sal.

Salis natura nō eſt fructifera imo erodit & conſumit.p.81.c.1

Sanguis

Sanguis.

Qui nimis emungit, elicit ſanguinem. pa.228.c.1

Religioſus non perdit ius ſanguinis. pa.244.co.1

Sanguinis diminutor Ordinarius religioſorum non gaudet priuilegio etiam tempore interdicti. pa.357.co.1

Scientia.

Scientia eſt in rebus ſpeculatiuis. pa.109.co.1

Scientia indicat intellectum alicui rei per certas cauſas adherere. ibi.

Scientia contrarium eſt ne ſcientia. ibi.

Vnumquiſque debet habere ſcientiam de his quæ pertinent ad ſuum munus. pa.227.c.2

Scrupulus.

Ad deponendum ſcrupulum recurrendum eſt ad doctos & timoratos. pa.112.co.2

Sacrilegium.

Sacrilegium cum monialibus deteſtabile crimen, & maxime puniblle. pag 76.col.1.

Moniales ſacrilegium hoc committentes in monaſterio recluduntur. ibidem.

Laici clerici, & monachi hoc crimen committentes ſecundum diuerſa iura diuerſas pœnas patiuntur. ibi.

Ordine ſacro inſignitis fornicantes committunt ſacrilegium. ibi.

Statutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat, non valet. pa.298.co.1

Seditioſus.

Seditioſi maxime in communitatibus ſunt puniendi grauiter. pa.79.co.2

Secretum.

Secreta reuelantes apud Ethicos graui pœna puniebantur. pa.86.co.2

Conſiliarij reuelantes ſecreta officio priuantur. ibi

Deffinitores in religionibus ſecreta reuelantes peccant grauiter. ibi.

Secretum ſeruandum eſt ſecundum ius naturale. ibi.

Secreta religionum reuelare ſecularibus deſtructio eſt religionum. ibid.

Non debet eſſe ſecretum quod Reip. intereſt quod pandatur. pa.163. co.1

Seminarium.

Monaſteria tenentur contribuere pro ſeminario.pagi.212. co.1.& 2

Senectus.

Diſpoſita pro infirmitate habent locum in ſenectute.pa.296. co.2

Senes ſenſentur ſemper eſſe in morte. ibi.

Sententia.

Sententia lata ſine eo quod conſtet de proceſſu eſt nulla.pag. 40.co.1 & 2

Nullitate proceſſus conſtante non poteſt iudex ad quem appellatur ſententiam reformare. ibid.

Sententia eſt nulla vbi non citatur pars. pa.54.co.1

Sententia debet dari in religionibus iuxta ſacros canones, & iura ciuilia, quibus deficientibus ad ordinationes generales eſt recurrendum. pa.61.co.1

Sententia apud regulares poſſunt proferri ſecundum conſuetudines approbatas. pa.61.co.2

Sententia iniuſta notorie dicitur continere nullitatem.pagi. 63.co.2

Sententia non debet fieri contra religioſos graues, niſi magno adhibito conſilio. p.71.co.2

Sententia priuatoria non poteſt dari niſi caſu à iure expreſſo. pa.90.co.2

Sententia in re graui non eſt ferenda ſine conſilio peritorum. p.105.co.1.& 2

Sententia debet fieri à iudice pro tribunali ſedente.pa.178. co.1

Nec poſſunt ſent entiam ferri extra territorium. ibi.

Prouinciales regularium poſſunt ferre ſententiam in territorio Epiſcopi. ibi.

Sententia ordinariorum contra regulares eſt nulla.pa. 202. co.1.& 2.

Sententia à iudice incompetente lata non tranſit in rem iudicatam. ibi.co.2

Sepelire.

Famuli religioſorum poſſunt ſepeliri in monaſteriis inuitis parrochis. pa.214.c.2

Contradicentibus parochis poſſunt ſeculares in habitu religioſorum ſepeliri. pa.236.co.1

Prælati ſolum dare habitum fidelibus vt ſepeliantur.p.236. co.2

Confratres religioſorum poſſunt ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura in tempore interdicti. pa.357.c.1

Sequeſtrare.

Iudices ſeculares tempore neceſſitatis poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. p.187.co 2

Bona militarium ordinum ſequeſtrata propter delictum debent tranſlato anno fiſcali executioni mandari à iudice ſeculari. pa.196.co.2

Serui ſeruitus.

Propter vitandum ſeruitutem permittitur ſeruo fugere. pa. 52.co.1

Seruus poteſt habere proprium permittente domino.pa. 351. co.1

Sigillum.

Pœna ſigillum confeſſionis reuelantis pa 86.co.1

Sigilli confeſſionis Papa maximus Zelator. pa.158.co.2

Signum.

Signa prout communiter interpretatiue accipiuntur. pagi. 106.co.2

Simile.

A ſimilibus ad ſimilia progreditur.pa.23.co.2.& p.62.c.1

Exceptis aliquibus caſibus ſimiles cenſentur excepti. pagina 300.col.1

Simonia.

Simonia in dono paruo non præſumitur. pag 117 col.1

Simulatio.

Simulatione vti debent iudices non mendacio. pagin. 96. column. 2

Singularitas.

Singularitas eſt triplex obſtatiua, cumulatiua & diuerſificatiua. pa.30.co.1

Synodus.

Aliqui exempti ad Synodum accedere tenentur.pa.199.c.1

Syxtus.

SixtusV.Pontifex maximus ex ordine Minorum.p. 338 c.1

Sodomia.

Sodomia non eſt peccatum contra rempublicam.pa. 17 col.2

Sodomita magnis cenſuris & pœnis afficiuntur.pa.74.co. 2

Sodomitæ poſſunt à iudicibus ſecularibus puniri etiam ſi ſint eccleſiaſtici aut regulares. ibi.

Non eſt ſodomita omnis exercens crimen contra naturā.ibi.

Sodomita gaudet immunitate eccleſiarum. pa.139.co.2

Socius.

Inuitis prelatis non poſſunt regulares eſſe ſocij Epiſcoporum. p.205.co.1

Spes.

Illud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti.p. 249.co.2

Statio.

Statio præſidium. pa.263.co.2

Stationarij milites ſunt qui inuigilant in ſtationibus. ibid.

Statio à ſtando dicitur. ibi.

Statutum.

Conſtitutio partim odioſa, partim fauorabilis, ſi magis principaliter in odium odioſa cenſenda eſt. p.70.co.1

Statutum quod tranſlato tali termino denunciatur neque accuſetur aliquod peccatum de iure ciuili valet.pag. 19. co 1

Non habet locum tale ſtatutum quando vult Prelatus tantum procedere ad correctionem ibi.co.1.& 2

Conſtitutio odioſa debet reſtringi. pa.70.co.1

Statutum non poteſt fieri in religionibus contra ius commune. pa.24.co.2

Statutum de non eligendo niſi habentem certum curſum literarum non habet locum in defectu paruo. pa.255.co.1.

Princeps non cenſetur aliquid ſtatuere aliter quam ſit conſuetudo. pa.159.co.2

Propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra regulas iuris. pa.378.co.2

Conſtitutio contra confidentiam in beneficiis eſt odioſa. pag. 225.co.2

Conſtitutio pœnalis extenditur quando ratio ipſius id petit. pa.72.co.1

Statutum pœnale in fauorem animæ eſt fauorabile & ideo extendendum. pa.226.c.1

Statutum ignoratum non ligat niſi ſit irritatorium. ibi.

Ratio ſtatuti reſtringit ipſum. pa.235.co.1

Verba ſtatuti ſunt intelligenda moraliter. ibi.

Statutum diſponẽs aliquid in infirmitate locum habet in ſenectute. pa.296.co.2

Stigmata.

Stigmata B.P.N.Franciſci vera & celebranda p.220.c.2

Stipendium.

Stipendium temporale non debet procurari à profeſſoribus artium liberalium. pa.310.co.1

Stuprum.

Stuprum clàm committitur. pa.38.co.1

Domeſtici teſtes non faciunt fidem ad probandum ſtuprũ. ibi.

Stuprator eſt qui promiſſis fallacibus virginem aliquam deflorauit. pa.96.co.1

Studium.

Studium literarum vtiliſſimum Eccleſiæ Dei pa. 128. co.1

Stylus.

Quoties ſtylus infringitur non valet quod agitur. pag. 65. co.1

Subiecta.

Talia ſunt ſubiecta qualia demonſtrant prædicata. pag. 82. co.2

Subiectio.

Subiectio regularium Epiſcopis in bonum ſubditorum erat ordinata. pa.100.co.1

Subiecti immediate Papæ & ſuis legatis à latere ſunt regulares. ibi.

Clerici non poſſunt ſubiici alieno Epiſcopo. ibi.co.2

Subornatio.

Subornatio in electionibus eſt peccatum contra rempublicam. pa.17.co.2

Subornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verum vel falſum in bonum vel malum finem. p.167.co.1

Subornatio duplex bona & mala, mala tantum prohibetur à iure. ibi co.2

Subornator remanet priuatus dandi vocem capitulariter. ibi.

Subreptio.

Subreptio ſimplex ſine dolo quo ad literas ad lites & beneficia non obſtat. pa.284.co.1

Subrogatus.

Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur. pa.187.co.2.in fin.

Subſidium charitatiuum.

Monaſteria exempta non tenentur ad charitatiuum ſubſidium. pa.111.co.1.& 2

Capella fundata in monaſteriis fratrum Minorum non tenetur ad charitatiuum ſubſidium. ibi.co.2

Subſtitutio.

Si ſine ſubſtitutione deceſſerit non excludit omnino ingredientem religionem. pa.138.co.1.& 2

Succedere.

Statutum quod filia ingrediens religionem patri non ſuccedat non valet. pa.238.co.1

Monaſterium ſuccedit loco filij. ibi.co.2

Monachus ſuccedit patri ab inteſtato vt ſuus heres. pag. 239.co.1

Succeſſionum ab inteſtato vel in teſtamento ſunt incapaces fratres Minores. pa.240.co.2

Fratres ordinis prædicatorum poſſunt modo ſuccedere ab inteſtato. ibi.

Fratres D. Auguſtini Eremitæ poſſunt ſuccedere ab inteſtato. pa.243.co.1

Fratres Benedictini & Ciſtercienſes poſſunt ſuccedere ab inteſtato. ibi.

Canonici Regulares poſſunt ſuccedere ab inteſtato. ibi.

Conuerſi ſuccedunt ab inteſtato. pa.244.co.2

Moniales ſuccedunt ab inteſtato. ibi.

Religioſi militares poſſunt in maioratu ſuccedere. ibi.co.2

Succeſſionum priuatio non debet induci, niſi per iura clara. pa 245.co.2

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regnis neque in Ducatu. pa.246.co.2

Non prohibetur ſuccedere fratribus renunciantibus ſucceſſioni paternæ & maternæ. pa.249.co.1 in fin.

Succedentes ab inteſtato ſuccedunt fratribus minoribus profitentibus. pa.251.co.1

Succedentibus fratribus ordinum habentium bona in communi debent expectare mortem naturalem ipſorum fratrum. ibi.

Nouitio decedenti ſuccedunt conſanguinei. ibi.co.2

In regno Nauarræ ſuccedunt filij naturales non extantibus legitimis. ibi.

Monaſteria Diui Hieronymi non ſuccedunt in bonis prouenientibus ab inteſtato fratribus dicti ordinis. pa.252.co.1

Religioſi mendicantes præter minores poſſunt ſuccedere teſtamento & ab inteſtato. pa.350.351

Suffragium.

Suffragia in congregationibus ordinate debent dari. pag. 105.co.2

A recentioribus oportet quod incipiant dari ſuffragia. ibi.

Suffragia habent laici fratres in actibus aliquarum religionum. pa.143.co.1

Subditi timentes prælatum ſæpe non libere ſuffragantur. pa. 155.co.2

Renunciatio ſuffragij poteſt non acceptari à prælato. pagina 161.co.1

Renunciatio ſuffragij ſine cauſa Reipublicæ præiudicialis. ibi.

Renuncians compromiſſarius non cenſetur pro ſe ſuffragij. ibi.co.2

Suffragia pro defunctis in liberali Dei miſericordia nituntur. pa.282.co.1

Pro paruulis baptizatis offert Eccleſia ſuffragia. pag. 283. co.2

Superbia.

Superbi quærunt quæ ſua ſunt.

Supplere.

Iudex poteſt ex officio ea quæ ſunt facti & iuris ſupplere. pa. 162.co.2

Syndicus.

Syndicus fratrum minorum poteſt petere in iudicio relicta ipſis fratribus. pa.240.co.2

Syndicus fratrum minorum. pa.313.co.1

Syndicus poteſt agere de damno vitando circa fratres minores. 319.co.2.& 2

Syndicus fratrum minorum, & vxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis à diuinis. p. 337.co.1

Syndicatus.

Syndicatus eſt experimentum iuſtitiæ. pa.13.co.2

Syndicari ægrefertur à prælatis. ibi.

Syndicatio eſt de iure diuino. ibi.

In ſyndicatu abſoluti magiſtratus, & prælati non poſſunt amplius conueniri. pa.95.co.1

In

In ſyndicatione officialium ipſi officiales ab officio ſuſpendun-
tur. p.156.col.1.& 2
Eſt iniuſtus ſyndicator ſi in hoc diſpenſaret. ibi.

T

Taciturnitas.

Taciturnitas pro re graui non habetur pro conſenſu. p.161.col.2
Taciturnitas eſt peccatum vbi obligantur contradicere. pag. 162.col.1
Velamine taciturnitatis peccatum nutritur. ibid.

Tangere.

Tangi non debent veſtimenta ſacra, niſi ab hominibus ſacris. p.349.co.1

Tau.

Portantes Tau in ordine D. Ioannis à paucis ſunt exempti. p.396.col.2

Tentatio.

Tentatio non inducit peccatum ſed conſenſus. p.245.col.1

Tertiarij.

Tertiarij fratres non omnes ſunt liberi à tributis p.209.col.1
Tertiarij ſunt eccleſiaſtici. ibid.
Tertiarij religioſis aſſimulantur. p.210.col.1
Tertiarij gaudent aliquibus priuilegijs Regularium. ibid.

Teſtamentum, teſtari.

Non debemus præſumere legem auferre ab aliquo authoritatem teſtandi. p.99.col.1
In dubio non eſt recedendum à verbo teſtatoris. p.134.col.1
Pro publicatione teſtamenti poteſt citari monaſterium inſtitutum à iudice laico. p.22.col.2
Filius monachi poteſt teſtari. p.300.col.1
Teſtamentum eſt nullum in quo fratres Minores nullo ſubſtituto dato inſtituuntur. p.241.col.1
Teſtamento nullo hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato. ibid.
Teſtamento poteſt hæres in foro conſcientiæ retinere hæreditatem. ibid.co.2

Teſtamentarius.

Teſtamentarius relicta ad pias cauſas non poteſt applicare monaſterio, cui in teſtamento aliquod legatum ſuit relictum. p.353.col.2
Teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi poſſunt commutare vnum legatum in aliud. ibid.

Teſtator.

Teſtatoris voluntas ſemper attendi debet. p.238.co.2
Mens præſumpta teſtatoris non imponit præceptũ. p.245. col.1
Mens teſtatoris præſumitur conformis legi. p.247.col.2

Teſtis.

Teſtis tenetur dicere veritatem, ſi à competente iudice interrogetur. p.83.col.2
Teſtis interrogatus de occultis non præcedente infamia poteſt reſpondere nihil ſcire. ibid.
Teſtes vt faciant fidem debent iurare. ibid.
Teſtis non iuratus aliquam facit coniecturam. ibid.col.2
Teſtis præſumitur dicere verum. ibid.
Teſtis teſtificans falſum agit contra ius diuinum & naturale. ibid.
Ignorantia in teſtificante non excuſat à dolo. ibid.
Iudex debet arbitrari, vtrum teſtis falſum iurauerit. ibid.
Teſtes falſi in tribunali ſanctæ Inquiſitionis traduntur brachio ſæculari. ibid.
Pœna Talionis puniuntur teſtes falſi. ibid.
Teſtis falſus etiam non iuratus coram iudice legitimo puniendus eſt. ibid.
In puniendis falſis teſtibus pœna etiam arbitraria locum habet. ibid.
Teſtificans falſo in cauſa hæreſis, etiamſi pœniteat, traditur brachio ſæculari, licet non tradatur hæreticus reconciliatus. ibid.col.2
In cauſa fidei nomina teſtium & denunciatorum non manifeſtantur reo. p.45.col.1
Teſtes non deteguntur in aliquibus cauſis grauibus quod aliqui reprobant. ibid.
In criminibus grauibus nomina teſtium detegenda, receptior opinio. ibid.
Contra teſtes ponere exceptiones veras licitum eſt.p.45.co.2
Inimicus eſt teſtis ſuſpectus, ibid. Vide in verbo inimicus.
Falſa opponentes contra teſtes peccant mortaliter. p.47.col.2
Vera opponentes debitè contra teſtes non peccant. ibid.
Licet reo contra teſtem ſe verè defendere. ibid.
Conſanguineus non compellitur eſſe teſtem in cauſa graui contra ſuum conſanguineum. p.53.col.1
Maior teſtium numerus requiritur contra prælatos, quam contra alios inferioris claſſis. p.71.co.1
Teſtificare etiam tenentur priuilegiati quando res aliter non poteſt probari. p.263.col.1
Teſtium nomina in re graui ſunt apud Regulares reo regulari manifeſtanda. p.12.col.1
Teſtes ſæculares cõtra clericos & monachos ſunt ſuſpecti. p.28. col.1
Teſtes ſingulares, moraliter loquendo ſunt qui per foramen vnus poſt alterum vadit. ibid.
Teſtes ſingulares ſunt in multiplici differentia. p.30.31
In cauſis regularium admittuntur teſtes ſingulares. ibid.
Multa ſunt religioſorum & clericorum crimina, quæ non poſſunt probari niſi per teſtes ſingulares, vt ſolicitatio in confeſſionibus. ibid.col.2
Vbi deſunt teſtes, ſæculares admittuntur contra clericos & religioſos. ibid.
Duo teſtes ſingulares non probant ſicut conteſtes. ibid.
Per teſtes ſingulares nemo pœna ordinaria caſtigatur. p.31 col.1.& 2.
Ad probandum aliquid in iure non ſufficiunt teſtes ſingulares. p.32.col.1
Nemo poteſt condemnari niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus. ibid.col.1
Teſtes ſingulares ſufficiunt quando teſtificantur de pluribus actibus habentibus vnam originem & vnam cauſam ibi.
Teſtibus etiam cõteſtibus poteſt iudex non credere ſicut etiam poteſt credere teſtibus ſingularibus. ibid.
Teſti varianti non eſt credendum. p.33.col.1
Teſtes in omnibus concordantes ſuſpecti redduntur. p.38.col.1
Primo dicto teſtis eſt magis ſtandum quã ſecundo. p.33.col.1
Primum dictum teſtis variantis non eſt maior omni exceptione. ibid.
Non dicitur teſtis variare quando continuo ſe corrigit. ibid.
Dicitur teſtis variare quando dimiſſus à iudice mutat ſententiam. p.32.col.1
Poſt depoſitionem teſtium iterato eis debet legi dictum. ibid.
Teſtis qui ſe corrigit aſſignare debet cauſam correctionis. ibi.
Correctio teſtis admittitur ſi non fuerit partẽ allocutus. ibi.
Obliuio ſæpe eſt cauſa correctionis teſtium. ibid.
Teſtis varians non facit fidem. ibid.
Magis ſtandum eſt depoſitioni factæ in iudicio, quam extraiudicialiter factæ. ibid.
Monachi poſſunt eſſe teſtes in cauſis ciuilibus & criminalib. monaſteriorũ, quæ non poſſunt per alios probari. p.34.co.1
Teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. ibid.
Teſtes domeſtici ſunt familiares. ibid.
Teſtes ſunt compellendi ad ferendum teſtimonium. p.35.col.1
Clerici non poſſunt compelli eſſe teſtes in cauſis ſanguinis. ibi.
Moniales poſſunt eſſe teſtes contra alias moniales. ibid.
Duæ moniales ſunt teſtes omni exceptione maiores. ibid.
Moniales non ſunt teſtes omni exceptione maiores. ibi.
Sine licentia prælati non poſſunt monachi, neque moniales eſſe teſtes. ibid.
Eccleſiaſticus non poteſt teſtificari ſine facultate iudicis, & eccleſiaſtici. p.35.col.1
Ad teſtificandum poſſunt prælati inferiores dare licentiam monachis. ibid.

Ad teſtificandum in cauſis criminalibus ſolum Epiſcopus & prælati ſuperiores debent dare licentiam Eccleſiaſticis & Regularibus. ibid.
Laici contra clericos & contra monachos non poſſunt eſſe teſtes niſi in cauſa neceſſitatis. ibid.col.2
In fauorem clericorum & monachorum poſſunt Laici eſſe teſtes. ibid.
Non poſſunt Prælati regulares compellere laicos ad teſtificandum. p.57.col.2
Iudex eccleſiaſticus poteſt compellere laicos ad teſtificandum in cauſis regularium. ibid.
Contra regulares Prælatos non ſufficiunt duo teſtes. p.58.co.1
Teſtis poteſt torqueri vt dicat veritatem. p.56.col.2
In multis cauſis non ſufficiunt duo teſtes, etiam conteſtes. p.58.col.1
Ad minus duo vel tres teſtes ſunt neceſſarij ad faciendam fidem. ibid.
Teſtes ſunt examinandi. p.39.co.1
Multa mendacia teſtium ſunt manifeſta. ibid.
Notarij ex commiſſione aliquando poſſunt examinare teſtes. ibid.
Dicta teſtium à notario debent ſcribi. ibid.
In cauſis criminalibus teſtis non poteſt ſuum dictum ſcribere. p.42.col.1
Non in ſcriptura ſed in vultu & verbis declaratur animus teſtis. ibid.
Iudices in criminalibus cauſis debent examinare teſtes per ſe ipſos. p.62.col.1
Commiſſio examinandi teſtes facta ſcribæ debet dari in ſcriptis. p.43.col.1
Dicta teſtium recepta à Notario cum commiſſione ſunt nulla in cauſis grauibus. ibid.
Conſuetudo examinandi teſtes per alium iudicem deputatum in cauſis grauibus eſt corruptela. ibid.
Examinatio teſtium per iudicem ſagacem ad apicem iuris non ſpectat. ibid.
Teſtes ſunt interrogandi de loco & tempore. ibi.
Teſtes debent reddere rationem ſui dicti. ibid.
Teſtis teſtificans de facto in noctu rationem viſus debet aſſignare. ibid.
Teſtis deponens ſuper non vero ſimili eſt ſuſpectus. ibid.

Torqueri, tortura.

Torqueri quis poteſt per teſtes ſingulares. p.32.col.2
Torqueri teſtis varians poteſt. p.34.col.1.& 2
Torqueri non poteſt clericus à iudice ſeculari. ibid.
Non poteſt dari tortura niſi prius exceptio contra oppoſita ventiletur. p.36.co.2
Tortura purgat defectum teſtium. p.37.col.1
Ante aut poſt torturam debet dari teſti iuramentum de dicenda veritate. ibid.
An debet dari tortura reo & teſti arbitrio iudicis relinquitur. ibid.
Aliqui teſtes qui delicto interuenerunt ſunt torquendi. ibid.
In tortura inferenda non debent iudices eſſe carnifices. ibid.
In religionibus tortura eſt flagellatio & panis & aqua ieiunium. ibid.
Moniales ſuauius debent torqueri quam religioſi. ibid.
Tortura non poteſt reiterari in teſtibus. ibi.
Inter aliquos poteſt qui alias dictum commiſit poni prius ad torturam. p.38.col.2
Multa ſunt torturæ genera. p.54.col.2
Noua tormenta excogitare eſt hominum carnificum. ibid.
Non eſt accedendum ad torturam antequam de delicto conſtet. ibid.
Non eſt adhibenda tortura niſi quando delictum aliter probari non poteſt. p.55 col.2
Iudicia probata debent præcedere antequam ad torturam accedatur. ibid.
Iudicia debent eſſe legitima ante torturam. ibid.
Ex variatione delinquentis aliquando ſumitur indicium ad torturam. ibid.
Sola variatio ſine infamia non ſufficit ad torturam. ibid.co.2
Infamatus de crimine, & cum vno teſte poteſt poni ad torturam. ibid.
Fama de delicto cum alijs indicijs eſt ſufficiens ad torturam. p.56.col.1
Ex vehementibus indicijs poteſt aliquis torqueri etiam ſi non præceſſerit infamia. ibi
Sola infamia vel infamia vehemens eſt ſufficiens ad torturam. ibid.
Socius criminis non facit indicium ad torturam. ibid.
Ante quam procedatur ad torturam copia eſt danda indiciorum & proceſſus. ibid.
Danda eſt copia indiciorum aliquando etiam reo non petente antequam ponatur ad torturam. p.56.col.2
Confeſſio facta in tormentis extra tormenta eſt ratificanda. ibid.
Non data copia indiciorum reo eſt nulla ibid.& pa.91.col 1
In foro regulari & eccleſiaſtico non debent fieri tormenta quæ ſunt in foro ſæculari. ibid.col 2
Clerici & Monachi ſuauius debent torqueri. ibid.
Tormenta repeti poſſunt. p.58.col.1
In religionibus non debent tormenta repeti. ib.& pa.58.co.2
Metu tormentorum falſum confiteri ſolitum eſt. ibid.
Tortura non eſt inuenta vt fallamus reus confiteatur veritatem. p.96.co 1

Tractatus.

Inter tractatum & conſilium eſt magna differentia. p.307. col.1.& 2
In tractatu debet eſſe conferentia communitatis in vnum congregata. ibid.
Tractatus conſilium includit non tamen conſilium includit tractatum. ibid.
Tractatus eſt deliberatio per diſcurſum rationis. ibi.

Transferre.

Tranſlato monacho ad aliam religionem non ſemper cum eo tranſeunt ea quorum habet vſum. p.250.col.2
Monachus tranſlatus ad aliud monaſterium vt ibi pœnitentiam impoſitam peragat debet portare ſecum alimẽta. ibid.
Monachus tranſlatus ad aliam religionem poteſt ſua authoritate deferre ſcripta iuuentia prima religione. p.251.co.1

Tributum.

Tributa quæ ſoluuntur dominis temporalibus non ſunt qualificata niſi titulus probetur. p.269.co.1
Tributum exactionem publicam importat. p.261.col.1
Tributum eſt multiplex. ibid.
Tributum alcauala à quo dicatur. ibid.
Tributum non poteſt imponi eccleſiaſticis regularibus. ib.co.2
Eccleſiaſtici de iure diuino ſunt liberi à tributis. ibi.
Cenſura maxima fulminantur contra Principes ſeculares tributa regularibus inferentes. ibid.
Tributa impoſita aliquibus ſunt ſecundum eorum facultates diuidenda. p.208.co.2
Regulares ſunt exempti à tributis etiam ſi bona immobilia contra ſui ordinis inſtitutum habeant. ibid.
Fratres Hieroſolymitani ſunt immunes à tributis. ibid.
Fratres Tertij non omnes ſunt liberi à tributis. p.209.co.1
In graues cenſuras incidunt exigentes à regularibus & eccleſiaſticis tributa. p.210.col.2
Tributi exemptio intuitu religionis & reformata vita ceſſat ceſſante reformatione. p.213.co.2
Pius V. exemit copioſè Regulares à tributo. p.213.214

Triremes.

Damnari ad triremes poſſunt religioſi. p.68.col.2
Non decet damnari ad triremes religioſos, & eccleſiaſticos. p.69.col.1

V

Vagatio.

VAgationes Fratrum debent Prælati impedire. pa.18. col.2

Verbe

Verberari.

Non poteſt Prælatus eccleſiaſticus aut regularis verberare ſuos ſubditos per laicum ſine vrgente neceſſitate. pag. 57. col. 1. & 2

Verberatio clericorum & Monachorum debet eſſe moderata. ibid.

Verberatio inconſueta monachorum aut clericorum non eſt admittenda. ibid. col. 2

Verberare clericos & monachos per laicos eſt illicitum. p. 68. col. 1. & 2

Veritas.

Magis peccat clericus celans veritatem, quam laicus. pa. 33. col. 2

Venefici.

Veneficus clericus grauiſſimè puniendus. p. 84. col. 1. & 2

Qui veneno occidit dicitur proditoriè occidere. ibid.

Qui intendit venenum propinare eadem pœna punitur ſicut de facto puniuntur propinans. ibid.

Venenum propinantes vt ſequatur aborſus ſunt excommunicati & ſi ſequatur ſunt irregulares. p. 84. 85

Vicarius.

Non tantus honor debetur Vicario ſicut principali. p. 83. co. 1

Vicarij conuentuum non debent comparari vice tenenti correctoris, nec Vicarijs Epiſcoporum. ibid.

Vicarius & Præſidens conuentus non poteſt in religionibus aliquibus eligi in diſcretum ad capitulum. p. 155. col. 2

Iniuſtus erit viſitator aut Prælatus qui diſpenſaret in hoc cum Vicario. ibid. col. 1

Vice tenens.

Vice tenens Correctoris habet ampliſſimam iuriſdictionem. p. 83. col. 1

Villa.

Monachi Ciſtercienſes non poſſunt habere villas. p. 250. co. 2

Virgines.

Virgines Veſtales liberabantur à patria poteſtate. p. 239. co. 2

Viſitare.

Viſitatores in religione eſſe oportet. p. 13. col. 2

Viſitatores debent eſſe idonei. ibid.

Viſitatores ſuſpecti inhabiles ad viſitandum. ibid.

Viſitatores experti in cauſis regularium debent prouideri. ib.

Viſitatores cum plenitudine poteſtatis poſſunt ſubdelegare. p. 14. col. 1

Viſitatores pro re particulari non poſſunt ſubdelegare. ibid.

Viſitare tenentur Prouinciales ſuos Fratres iudicialiter quotannis. p. 14. col. 2

Viſitare non tenetur quotannis iuſta cauſa interueniente. p. 14. col. 1

Viſitare quæ debeant Prælati. ibid.

Viſitantibus debet præſtari iuramentum de dicenda veritate. ibid.

Viſitare poteſt iudex Apoſtolicus capellanum exemptum triennium. ibid.

Viſitare poteſt Epiſcopus huiuſmodi capellanum non exiſtente iudice Apoſtolico. ibid.

Si fuerit verò exemptus Epiſcopus debet ſeruare ſua priuilegia. ibid.

Viſitatio contingit per viam inquiſitionis generalis & particularis per viam denunciationis aut accuſationis. ibid.

Poſt viſitationem non ſunt ſtatim mutandi Religioſi. p. 18. col. 2

Poſt viſitationem non debent ſtatim prohiberi fratres ingredi aliquas ſæcularium domos. ibid.

Multa de monialibus poſſunt viſitari. ibid.

Viſitare debet Abbatiſſa monaſteria ipſi ſubiecta. p. 19. co. 1

Viſitatores magis odioſi redduntur propter proceſſus ab ipſis factos, quam iudices. p. 71. col. 1

Viſitatores generales in Ordine Ciſtercij magnam habent præeminentiam. ibid.

Viſitantes Prouincias & crimina viſitata & iam iudicata non debent confiteri vt vlterius viſitentur. p. 95 col. 2

Regulares non poſſunt viſitari ab Ordinarijs. p. 203. co. 2

Commiſſio eccleſiaſtica ad viſitandos clericos non extenditur ad regulares. ibid.

Commiſſio facta Ordinario ad viſitandum exemptos eſt delegata. ibid.

Hoſpitalia viſitantur ab Ordinarijs. ibid.

Epiſcopus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes. p. 205 col. 1

Vita.

Vita corporalis poſtponenda eſt pro ſpirituali proximi. p. 28. col. 1

Votum.

Votum ſolemne continentiæ fit in ſuſceptione ordinis ſacri. p. 77. col. 2

Vota ſtulta non placent Deo. p. 112. col. 1

Diſpenſatio votorum quæ communiter fiunt pertinent ad Prælatos inferiores, vota vero maiora Pontifici reſeruantur. p. 115. col. 1

Maior obligatio oritur ex voto quam ex iuramento. pa. 345. col. 1

Vox.

Vox viua habet neſcio quid energiæ. p. 42. col. 1. in fine.

Priuatio vocis actiuæ & paſſiuæ non incurritur ipſo facto. p. 168. col. 1. & 2

Vltima voluntas.

Circa vltimas voluntates eſt prouidendum. p. 140. col. 1

Voluntas vltima defunctorum non debet improba ſtandantium calliditate celari. ibid.

Magna pietas eſt iuuare voluntatem illius qui nihil poteſt clamare. ibid.

Solus Papa poteſt alterare vltimam defuncti voluntatem. p. 353. col. 2

Voluntas teſtatoris contra legem pro non ſcripta habetur. p. 359. col. 2

Vniuerſale.

Vniuerſale reſtringitur ſecundum iura. p. 41. co. 2

Vrbes.

In vrbibus condendis aratro locus definiebatur. p. 79. col. 2

Vrbs ab vrbo appellata eſt. ibid.

Aratro vrbes deſignabantur. ibid.

Vtor.

Intereſt Reip. ne ſua re quis male vtatur. p. 140. col. 2

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVÆ IN HOC SECVNDO TOMO OBITER, ſeu ex profeſſo continentur.

SESSIONE XXV. DE REG. CAP. VII.

ABBATISSA.

PRAELATVS qui præeſt electioni Abbatiſſæ, clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed foris vota ſingulæ cuiuſque audiat. p.144.col.1

Seſſione XXV. De Reg. Cap.IIII.

Apoſtata.

Apoſtata & fugitiuus iudicatur religioſus, qui ſine licentia Prouincialis ad ſuperiorem fugit, ſaltim in gradu appellationis. p.161.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.III.

Cenſura.

Ne contemnantur cenſuræ eccleſiaſticæ, non ſunt leui cauſa exercendæ. p.179.co.2

Seſſione XXV. De reg. Cap.XII.

Cenſuræ ab Epiſcopo & Ordinario dimanantes, mandante Epiſcopo, in regularium eccleſijs publicentur, p.181.co.2

Seſſione XXV. De refor. Cap.III.

Cenſuræ vt vltimum remedium ſunt apponendæ. p.197.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.VI.

Si incurrat in excommunicationem Ordinarius apprehendens religioſum delinquētem, cum propoſito tradendi eum proprio Prælato. p.203.co.1

Seſſione XXV. De refor.

Si famuli fratrum poſſint ab Ordinario excommunicari. p.215.col.2

Seſſione XXV. De refor. Cap.III.in fine.

Si quis indurato animo, cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, contra eum vt in hæreſi ſuſpectum procedendum eſt. p.309.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.VI.

Clericus.

De manifeſtatione priuilegij clericorum primæ tonſuræ. p.6 col.1

Citatur idem locus. p.7.col.1

Seſſione VI. De refor. Cap.III.

De correctione & punitione clericorum regularium. p.8.col.1

Seſſione VII. De refor. Cap.VII.

De iudice clericorum. p.9 col.1

Seſſione XXIII. De refor. Cap.VIII.

Concubinam clerici, etiam coniugatam, ab eccleſiaſticis iudicibus puniendam eſſe, quomodo & quando intelligatur. p.75.col.2 in fine.

Seſſione XXIII. De refor. Cap.VI.& XVII.

Vt clericus in minoribus ordinatus fruatur priuilegijs Eccleſiæ, debet eſſe in aliqua Eccleſia, alicui officio aſcriptus. p.76.col.1

Seſſione VI.Cap.III.& ſeſſ.XXIII.De refor.Cap.III.

Papa per ſpeciale reſcriptum mandet Ordinario viſitare, corrigere & punire clericos. p.203.col.1

Seſſione VII. De refor. Cap.III.

Irritatur collatio facta clericis de beneficijs præſertim curam animarum habentibus ſi non digna collata fuerint. p.151.co.1

Seſſione XXIII. De refor. Cap.XV.

Confeſſio.

Religioſi poſſunt audire confeſſiones & ſacramenta administrare, famulis ſecularibus, & illis, qui intra ſepta monaſterij curantur, dummodo confeſſores fuerint ab Ordinario approbati. pa.214. col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.XV.

Non poſſunt Monachi, quantumuis a ſuperioribus deputati, ſecularium confeſſiones audire quo ad vſque ab Ordinario approbentur. p.266.col.2

Seſſione VI. De refor. Cap III.

Correctio.

De correctione, & punitione criminis. p.57.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.VI.& XIIII.

Quando iudex, & Epiſcopus, in correctione debet procedere ſine forma accuſationis. p.54.col.2

Seſſione XXII. De refor. Cap.I. & Seſſione XXV. de reſid. Cap.I.& Seſſ.XXIIII.De refor.Cap.III.& X.

Ad eundem propoſitum explicatur multa loca. ibi.

Seſſ.XIIII.in proœ. De refor.& Seſſ.VI. De refor.Ca.III.

Qualiter ſe debeat habere Prælatus in corrigendo ſubditos. p.60.col.2

Seſſione VI. De refor. Cap.IIII.

De poteſtate Epiſcopi, necnon Generalis alicuius ordinis ſeu Prouincialis in correctione ſubditorum. p.63.col 1

Seſſ.Cap.VI.De refor.Cap.XXV.circa med.

Quando fuga delinquentis timetur, poteſt iudex facta ſummaria informatione, ad correctionem procedere: & de quo atrocitatis caſu intelligatur. p.65.col.1

Seſſione XIII. De refor. Cap.I.

De pœna arbitraria delinquentibus imponenda. p.62.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.XII.

Decima.

Confeſſores regulares non abſoluant nolentes ſoluere decimas, ſi ter amoniti, ſeu excommunicati fuerint. p.104.col.2

Ibidem.

Decimæ debentur, de iure diuino. p.98.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.V.

Diſpenſatio.

Quibus committantur diſpenſationes quæ extra Romanam Curiam committi debent. p.20[illegible].co.1

Seſſione XXIIII. De refor. Cap.V.

Prohibetur diſpenſatio in matrimonio ſcienter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes conſummauerint. p.113.col.2

Seſſione XXII. De refor. Cap.V.

Committuntur à Pontifice alicui legato, ſeu Ordinario, vt verificet narrata, & ſic diſpēſet. p.114.co.1

Seſſione XXV. De refor. Cap.III.

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici, poſſunt procedere contra iudices ſæculares per cenſuras. p.138.col.2

Seſſ.XXII. De refor.Cap.I.& Seſſ.XXIIII. De refor. Cap.XII.

Prohibetur, eccleſiaſticos ludere. p.89.col 1

Seſſione XXIIII. De refor. Cap.XX.

Cauſas eccleſiaſticas in prima inſtantia non poſſunt cognoſcere niſi iudices Ordinarij. p.345.col.2

Seſſione XXII. De refor. Cap.IIII.

Electio.

Qua ætate poſsit quis habere vocem actiuam in electio

electionibus & initiari ſacris Ordinibus. pag. 141 col. 2

Seſſione XXV. De reg. Cap. VI.

Electio facta à quocumque ſaltim ſcriba ſi ſine fraude & legitimè fiat, valida eſt. p. 144. col. 1

Seſſione XXIIII. De refor. Cap. XVIII.

Quod eligatur dignior, ſi vero dignum eligant electores relicto digniore peccant, ſed electio valida eſt. p. 151. col. 2

Seſſione XXIII. De refor. Cap. I.

Exhortatio ad electores vt digniorem eligant. ibid.

Seſſione XXI. Cap. IX.

Eleemoſyna.

Quomodo intelligatur Concilium, abolens quæſtores eleemoſynæ. p. 174. col. 2

Seſſione V. De refor. Cap. II. Seſſione VI. De refor. Cap. III. Seſſio. XXV. De reg. Cap. XIIII. Seſſio. VII. De reform. Cap. VII. & VIII. Seſſio. XXIIII. De mat. Cap. I. uerbo quod ſi quis parochus. Seſſion. XXIIII. De refor. Cap. II. eadem Seſſio. Cap. IIII. verſ. nullus. Seſſio. XXV. de Reg. Cap. IIII. V. & XI. & XVI in fine. & III.

Epiſcopus.

In quibus, regulares Epiſcopis ſint ſubiecti plura citantur loca. p. 205. co. 1

Seſſione xxiiij. De refor. Cap. xj.

Epiſcopus inſtituat ſeminarium puerorum in ſua cathedrali. p. 212. col. 1

Seſſione xxv. De regul. Cap. xij.

Feſtum.

Dies feſtus qui in vna diœceſi celebrentur, à regularibus etiam eiuſdem diœceſis debet ſeruari. p. 225. col. 1

Seſſione xxiiij. De matrim. Cap. x.

In aliquibus feſtiuitatibus prohibetur benedictio nuptialis, licet in alijs permittatur. p. 323 col. 2

Seſſione xxv. De refor. Cap. xix.

Homicida.

Qualiter ſeruandus ſit ſeu tradendus homicida ad Eccleſiam confugiens. p. 135. col. 1

Seſſione vij. De refor. Cap. xv.

Hoſpitale.

De gubernatione, & viſitatione rerum pertinentium ad hoſpitalia. p. 203. col. 2

Seſſione iiij. De vſu & edit. libr. ſacr.

Imprimere.

Prohibetur ſub grauibus pœnis nequis imprimat nec imprimere faciat, libros de rebus ſacris abſque nomine authoris. p. 309. col. 2

Seſſione xxj. De refor. Cap. ix.

Indulgentia.

Prohibetur, indulgentias, aut alias ſpeciales gratias prædicari, niſi debitis temporibus. p. 287. co. 1

Seſſione xxv. de Reg. Cap. xij.

Interdictum.

Interdicta ab Epiſcopo ſeu Ordinario poſita ac promulgata à regularibus debent ſeruari. p. 181. co. 2

Seſſio xxv. De reg. Cap. xij. & xxj.

Non poteſt Epiſcopus Eccleſias fratrum ſpecialiter interdicere licet in generali interdicto comprehendantur. p. 329. col. 1

Seſſione xxiij. Cap. liceat. De refor.

Irregularitas.

Si poſſint aliqui prælati præter Papam diſpenſare in irregolaritate homicidæ. p. 315. col. 1

Seſſione xiiij. De refor. Cap. vij.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregolaritate procedente ex datione potus veneno ſi. p. 85. co. 1.

Seſſione xxiiij. De refor. Cap. ij.

Ius.

Habentes ius patronatus, ſi fuerint eccleſiastici, tenentur digniorem præſentare, ſi vero laici dignum. p. 152. col. 2

Seſſione xxj. De reg. Cap. ij.

Fratres Minores de obſeruantia ſunt incapaces cuiuſcunque iuris. p. 310. col. 1

Seſſione xxij. De refor. Cap. vj.

Legatum.

Non obſtantibus vltimis voluntatibus legatorum poteſt Prouincialis ſeu Epiſcopus commutare legata vnius terminati vſus in alium. p. 353. col. 2

Seſſione xxij. De obſer. & in celeb. miſ.

Miſſa.

Non licet celebrare miſſas, extra Eccleſias vel oratoria ad diuinum tantum cultum ab Ordinarijs deſignata. p. 231. col. 1

Seſſione xxij. Cap. xvj.

Non admittantur hoſpites Religioſi ad miſſam celebrandam niſi eorum literæ commendatitiæ à ſuperioribus ſint præuiſæ. p. 346. col. 2

Seſſione xxv. De reg. Cap. iij.

Monaſterium.

Non poſſunt noua monaſteria erigi ſine licentia Ordinarij diœceſis ſpeciali. p. 130. co. 2

Seſſione xxj. De reg. Cap. iii.

Monaſteria ſeraphici P. N. Franciſci ſunt bonorum temporalium incapacia. p. 239. col. 1

Seſſione xxv. De reg. Cap. iij.

Tot debeat in monaſterijs eſſe religioſi quot reddita ſeu eleemoſynæ conſueta valeant ſuſtētare. p. 227 col. 2

Seſſione xxiij. De reg. Cap. xviij.

Monaſteria ſeu collegia mendicantium exempta ſunt à contributione pro ſeminarijs quæ ab Epiſcopo eriguntur. p. 208. co. 2

Seſſio xxv. De reg. Cap. v.

Moniales.

Qua licentia poſſit quis ingredi monaſteria monialium. p. 122. col. 1

Seſſione xxv. De reg. Cap. vj. & vij.

Electiones monialium fiant per vota ſecreta. p. 163. col. 1

Ibidem.

Citatur idem locus. p. 165. col. 2

Seſſione xxv. De reg. Cap. vi.

Patres Prouinciales (cum aſſenſu Epiſcopi) habent authoritatem iure Ordinario ad examinandas infirmitates contagioſas ſuarum monialium. p. 344. col. 1

Seſſione xxv. De reg. Cap. v.

Nemini Sanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio. p. 8. col. 2

Seſſione xxv. De reg. Cap. iij vj. ix. x. & Cap. xj.

Priuilegium.

Non denegat Concilium priuilegia regularia. pag. 328 col 1

Seſſione xxiiij. De refor. Cap. ij.

Priuilegium exceptans capellanos Principum à iuriſdictione Prælatorum, & alia ſimilia reuocatur. p. 206. col 2

Seſſione xxiij. De refor. Cap. ij.

Reuocatur quo ad aliquid priuilegium conceſſum religioni Ciſtercienſi & alijs deneganda Epiſcopo iuriſdictione excommunicandi. p. 32. col. 2

Seſſione xxv. De reg. Cap. xxij.

Reuocantur priuilegia à Sede Apoſtolica impetrata contra reformationem & obſeruantiam ſecundum regulæ præſcriptum. p. 228. co. 1

Seſſione xxv. De reg. Cap. xxiij.

Prælatus.

Prælati Regulares aſſumantur ex eodem ordine. p. 153. col. 2

Seſſione XXV. De reg. Cap. II.

Si poſſit prælatus committere alicui licentiam ad impendendum. p.178.col.1

Seſſione XXIIII. De refor. Cap. XII.

Si prælati Regulares & Prædicatores idem profiteri teneantur. p.224.col.2

Seſſione XXV. De reg. Cap. II.

Prælatus tenetur ſui ſubditi neceſſariis ſubuenire. p.351.col.1

Seſſione VI. Cap. III. & Seſſione V. Cap. XIII.

Prælatus ordinarius non incurrit excommunicationem capiendo religioſum fugitiuū. p.203.col.1

Seſſione V. I. Cap. XIII.

Si poſſit prælatus ordinarius cognoſcere cauſas Regularium ratione delicti. p.10.co.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. X. & Cap. XX.

Prælatus viſitet monaſteria ſibi ſubdita. p.14.co.1

Seſſione XXIIII. De refor. Cap. IIII.

Prædicare.

Quod ſaltim Dominicis diebus & feſtis ſolennibus populo prædicetur. p.197.co.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XIX.

Profeſſio.

Quando aliquis ante legitimam ætatem profitetur, faciens bonorum ſuorum donationem, ſi poſt profeſſionem intra quintum annum reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, ſic & donatio. pa.121. col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XVI.

In Societate Ieſu; valet donatio facta ante profeſſionem. p.123.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XV.

Quod non ſit profeſſio religionem intrantium ante decimum ſextum annum completum. p.9.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XIX.

Annullatur quæcunque donatio profeſſione non ſecuta. p.118.co.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XVI.

Quando valeat renonciatio ſeu obligatio profitentis. p.119.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. II.

Proprietas.

Quod non liceat ſuperioribus eiecti Regulari bona ſtabilia concedere. p.122.co.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. I.

Non liceat religioſis bona mobilia ſeu immobilie quæcunque ſint tanquam propria habere. p.352. col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap. XIII.

Quarta funeralis.

Si potuit conſuetudo quadraginta annorum introducere, vt quarta funeralium à religioſis contre eorum priuilegia ſoluatur. p.137.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XIX.

Religioſus.

Nulli religioſo concedatur facultas, habitum ſuæ religionis occultè ferendi. p.134.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. I.

Quod omnes religioſi tam viri quam mulieres, ad regulam quam promiſerunt præſcriptam, vitam inſtituant. p.83.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. XIIII.

Religioſus extra monaſterium notoriè delinquens, inſtante Epiſcopo, ſeuerè à ſuo prælato puniatur. p.203.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap. XIIII.

Quando Regulares debent conueniri coram Ordinariis. p.10.col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. IX.

De his quæ pertineant ad ſtatum religioſi. pag.9. col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. IIII.

Si patres conuentuales ordinis Minorum diuerterint ad domos de obſeruantia, debent literas commendatitias prælatis oſtendere. pagina 46. col.2

Seſſione XXV. De reg. Cap. XV. & XVI.

Religioſus nouitius.

Qua licentia poſſit nouitius bona ſua ante profeſſionem donare. p.121.col.2

Seſſione XXV. De reg. Cap. XVI.

Quæ bona poſſit nouitius, ſeu nouitia tribuere monaſterio ante profeſſionem. p.13.col.2

Seſſione XXV. De reg. Cap. XXI.

Religioſus Militaris.

Si Rex Hiſpaniæ profiteatur regulam Ordinum Militarium, quorum eſt Magiſter. p.348.col.1

Seſſione VII. De refor. Cap. XIIII.

Religioſi Ordinum Militarum extra ſuas prouincias coram iudicibus ſæcularibus conuenire debent. p.196.col.1

Citatur idem locus. ibid.col.2

Seſſione XXV. De refor. Cap. I.

Scriptura ſacra.

In monaſterio monachorum vbi commodè fieri poſſit, lectio ſacræ ſcripturæ habeatur. pag.364. col.1

Seſſione XXV. De reg. Cap. I. & VIII.

Viſitare.

Quod adſit in religione frequens viſitator aſſumptus ex eodem ordine. p.13.col.2

Seſſione XXV. De reg. Cap. XXII.

Quod in viſitatione deſcendat ad præcepta regulæ. p.54.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap. VI.

Vt viſitator generalis ſententiam ferat contra officiales monaſterij debent conſulere viros in regularibus cauſis expertos. p.71.col.1

Seſſione XXV. De refor. Cap. II.

Debet Summus Pontifex viſitare per legatos Vniuerſitates ſuæ viſitationi immediatè ſubiectas. p.303.col.1

F I N I S.

TVRNONE,

Ex Typographia CLAVDII MICHAELIS, Academiæ Typographi, anno M. DC. IX.